Mbeďe sáka kuni fie

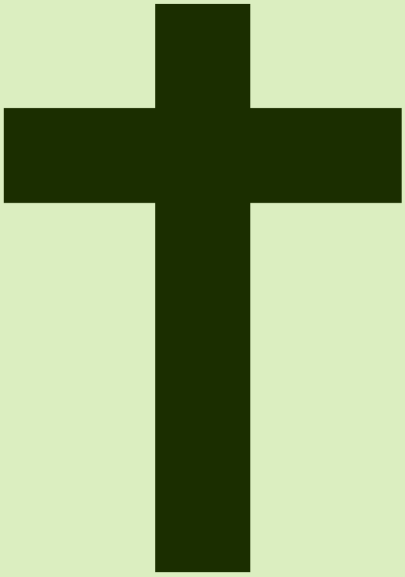

New Testament in Kuo

Mbeďe sáka kuni fie
New Testament in Kuo

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kuo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
1bae8b8b-6141-55e9-b352-adf7a01da5f4

Contents

Matiye 1
Marki 61
Luku 97
Zạa 159
Peɗ nzoɓ ndáy nza-
apeɗri 203
Rɔmri 259
1 Kɔrɛ̃teri 286
2 Kɔrɛ̃teri 311
Galasĩri 328
Efɛzri 338
Filiɓri 347
Kolosiri 354
1 Tesalonikri 360
2 Tesalonikri 366
1 Timote 369
2 Timote 377
Tite 382
Filemọn 386
Eborori 388
Zak 408
1 Piyɛr 415
2 Piyɛr 423
1 Zạa 428
2 Zạa 435
3 Zạa 437
Zuɗ 439
Fe ká tina nun hạ̃ Zạa .442

Matiye
Ɓay kere Ŋgɛrɛwṵru ká Matiye ɗaa mbeɗeke

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Matiye ɗaa ɓay haŋa nzoɓri kɔ mii, Zezu ɓa Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yạa nzoɓri. Ɓe mini ze, ka sạn ɓayrĩ ká ɗo ɓil *Mbeɗe sáka kuni ká piɛɗke* ŋgịi ɓamba a ɗaa ɗo ɓil mbeɗe ni key ɓay kíɛke mii, feri riw bele ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay ɗáa na, ɔ ɓáy zaɗɛ ɓáy faa vika Zezu ká ɓa Krisi, Vu Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun.

Sạw fe ká'a ɗáake mbeɗe key na, ɓay kịiŋake soro ɓay káw ɓáy kumnun Zezu riw bele ya, roo lɛ, kakalke ɓa ɓáa nasi ɓay fe ká'a ɗaa, ɓáy fe ká'a fere nzoɓri. Ka kiɛ Zezu ɓa bawda nzoɓ luye ká fere nzoɓri fe ɓáy hṵrusuo ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru. Ɓe Zezu na, ka maa ɓay tína mạ́ra sạw ɓay bol kusol Ŋgɛrɛwṵru ndạw, a maa kíɛ nzoɓri ɓay ká se tul réke mbay Ŋgɛrɛwṵru na ndạw pi.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Sạw bulu Zezuri ɓáy mboŋa ɓe: 1–2
Ɗáa tul nduo mbii Zezu, ɓáy lie law-ɛ: 3–4
Fe fére Zezu ká tul mbɔrɔ: 5–7
Fe saŋri ká Zezu ɗaa, ɓáy nzoɓ túŋ ni ŋgereŋri: 8–12
Law ɓayri ká se tul réke mbay Ŋgɛrɛwṵru: 13
Fe ɗáa saŋ Zezu, ɓáy ɓay ká'a ɓaa ziŋ Fariziri: 14–18
Úru saa kuɗu zaɗ ká Galele kpṵru mgba Zuruzalɛm: 19–23
Vika réke mbay Ŋgɛrɛwṵru: 24–25
Kɔ́kɔ sɛkɛ fe Zezu, huɗ ɓe, ɓáy tị̃i ɓe saa luɔ huɗ: 26–28

Sạw bulu Zezu Krisi
(Luk 3.23-38)

1 Sạw bulu Zezu *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yạa
nzoɓri na ze ɗo key: ka ɓa vu
bulu *Abaraham ndạw, a ɓa vu bulu
Mbay *Daviɗ ndạw pi.
2 Abaraham na mboŋ Izak; Izak
mboŋ Zakoɓ; *Zakoɓ mboŋ Zuda
ɓáy yṵ-ɛri.
3 Zuda mboŋ Farɛs ɓáy Zara ká
máa ɓari ɓa Tamar; Farɛs mboŋ
Esrɔm; Esrɔm mboŋ Aram;
4 Aram mboŋ Aminadaɓ; Ami-
nadaɓ mboŋ Naason; Naason mboŋ
Salmọn;
5 Salmọn mboŋ Boaz ziŋ Rahaɓ;
Boaz mboŋ Obɛɗ ziŋ Ruɗ; Obɛɗ
mboŋ Zese;
6 Zese mboŋ Daviɗ ká ɓa mbay.
Mbay Daviɗ mboŋ Salomọn ziŋ mạ́y
Uri.
7 Salomọn mboŋ Roboam;
Roboam mboŋ Abiya; Abiya mboŋ
Asa;
8 Asa mboŋ Zozafa; Zozafa mboŋ
Zoram; Zoram mboŋ Oziyas;
9 Oziyas mboŋ Zotam; Zotam
mboŋ Akaz; Akaz mboŋ Ezekiyas.
10 Ezekiyas mboŋ Manase; Manase
mboŋ Amọn; Amọn mboŋ Zoziyas;
11 Zoziyas mboŋ Zekoniyas ɓáy yṵ-
ɛri. Sewke ku na, i fạa leɗ Izarayɛlri
ɓa koy ruy í séke ri tusiri *Babilọn*.
12 Falɛ ká i fạa ri na báyịi lɛ,
Zekoniyas mboŋ Salasiyɛl; Salasiyɛl
mboŋ Zorobabɛl;
13 Zorobabɛl mboŋ Abiyu; Abiyu
mboŋ Eliyakim; Eliyakim mboŋ
Azɔr.
14 Azɔr mboŋ Sadok; Sadok mboŋ
Akim; Akim mboŋ Eliyuɗ;
15 Eliyuɗ mboŋ Eleyazar; Eleyazar
mboŋ Matan; Matan mboŋ Zakoɓ;

* **1:11 1.11** Zakoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru tuu riŋ hạ ni ɓa Izarayɛl na, ka ɓa vu bulu Abaraham, a ɗo ɓáy leɗri ɓa duɔ falɛ siɗi. A leɗkeri ku na, i ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ ri ɓa nzoɓ taa ɓeri.

16 Zakoɓ mboŋ Zezeɓ ká ɓa waa
Mari ká mboŋ Zezu ká i ɗi ni ɓa Krisi
na.
17 Ɓe mini ze, sąw bulu Zezu Krisi,
ká uru saa tul Abaraham kpu̱ru ti̱i
tul Mbay Daviɗ na tɔŋ fal ki̱i ɓa
duɔ falɛ niŋ. A úru saa tul Mbay
Daviɗ kpu̱ru ti̱ike sew ká i fąake leɗ
Izarayɛlri í séke ri Babilo̱n na, sąw
bul-eri tɔŋ fal ki̱ ɓa duɔ falɛ niŋ na
ndąw. A úru saa sewke ká i fąake
ri se Babilo̱n kpu̱ru ti̱i sew mboŋa
Krisi na, sąw̃ bul-eri tɔ̃ŋ fal ki̱ ɓa duɔ
falɛ niŋ na ndąw̃ pi†.

Sąw ɓay mboŋa Zezu (Luk 2.1-7)

18 Sąw mboŋa Zezu *Krisi na ze ɗo
key: Mari ká ɓa mi-ɛ na, ka ɓa mąy
mbana Zezeɓ. Ɓari na i naa ziŋ ki̱ ya
rɔɓay, lɛ, ɓáy faa hu̱rusuo Tem Law
Pie na, Mari yąake ɓil.
19 Zezeɓ ká ɓa mbana ɓe na, ka
ɓa nzoɓ ká ɗaa fe ɓáy zaɗɛ ká nun
Ŋgɛrɛwu̱ru, ze a hii ɗáa sahoy ɓo
nun mąy mbana ɓe na ya. Sąwke
mini ze, a hii ɓay póŋ ni ɓa muni
hɔy taŋ ɓáa ɓay ɓilke na ká nun ruɔ
nzoɓri.
20 Zaɗka'a ɗo kér ɓayke ká ɓil law-
ɛ munu hɔy lɛ, Ŋgɛrɛmbay pie leɗ
nzaapeɗ ká nulue hą ni ti̱i tul-e ɓáy
lɔm a ɓaa hą ni mii: «Zezeɓ, ɓo
*vu bulu Daviɗ, mu ɗaa hi̱ɛ ká ɓay
yąaŋa Mari ɓa mąy ɓo na ya, ɓay i̱i
lɛ, ɓáy faa hu̱rusuo Tem Law Pie ze,
ka ɗǒke ɓil na ku.
21 Ká'a mbóŋ ɓa leɗ wąra nzoɓ, lɛ,
mù tuu riŋ-ɛ ɓa Zezu, ɓay i̱i lɛ, ɓe ze
a yąaŋa nzoɓ ɓeri ká tul feyąa ɓari.»
22 Fe niri riw bele na, ti̱i mini key
ɓay haŋa ɓay ká Ŋgɛrɛmbay ɓaa ká
piɛɗke lew ɓáy faa nzoɓ yąaŋa ɓay
saa nzi-ɛ na, ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ.
Ɓayke na ze ɗo key:
23 «Ì kɔ, mąy tikɗi a yąaŋa ɓil ɓay
mbóŋ ɓa leɗ wąra nzoɓ, lɛ, ì tuu riŋ-
ɛ ɓa "Emanuyɛl‡."» Ɓáy nzaa ɓay
naari lɛ, ɓaa mii, «Ŋgɛrɛwu̱ru saɗ
ziŋ naari.»
24 Zaɗka Zezeɓ tuma saa tul nam
na báyi̱i lɛ, ka ɗaa munu ká leɗ
nzaapeɗ Ŋgɛrɛmbay ká nulue ɓaa
hą ni na, a yąa Mari na ɓa mąy ɓe.
25 Roo lɛ, i naa ziŋ ki̱ ya kpu̱ru maa
ɓáy nam ká Mari mboŋke leɗ wąra
nzoɓ. Lɛɛ, Zezeɓ tuu riŋ leɗ na ɓa
Zezu.

2

Nzoɓ fe kɔ́kɔri vi Betelehɛm ɓay kɔ́kɔ Zezu

1 Zezu na, Mari mboŋ ni ká
Betelehɛm, puo ká kuɗu zaɗ ká
Zude. Sewke ku na *Eroɗ ze ɓa
mbay ká ɗi. Fal mboŋa Zezu na ku
báyi̱i lɛ, nzoɓ fe kɔ́kɔri uru saa fi ti̱i
síe í se kpu̱ru í ti̱i Zuruzalɛm,
2 a í vbi nzoɓ puɔri ɓay mii: «Leɗ
ká i mboŋ ni ɓa mbay Ziɓri na wąa,
ka naa zaɗ hąa lɛ, ɓay i̱i lɛ, ɓuru kɔ
mbaymaw ká ti̱i ká fi ti̱i síe ɓay tul-e,
ze ɓúru vi ɓay gɔ́l riŋ mbay ɓe.»
3 Zaɗka Mbay Eroɗ laa ɓayke na
munu báyi̱i lɛ, law-ɛ nzaa ni ŋgi̱i
ɓamba tasiri. Nzoɓri riw bele ká ɓil
puo ká Zuruzalɛm na hɔy kara, law-
ri nzaa ri munu ká ɓe na ndąw pi.
4 Báyi̱i lɛ, Mbay Eroɗ mbu̱
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy nzoɓ fére
nzoɓri *bol kusol Ziɓri riw bele a
vbi ri ɓay mii: «Zaɗ hąa ze i mbóŋ
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay píe ni
na ká ɗi lɛ?»
5 Lɛɛ, i yi̱iŋra ɓáy ɓay hą ni mii: «I
mbóŋ ni ká Betelehɛm ká kuɗu zaɗ
ká Zude, ɓay i̱i lɛ, nzoɓ yąaŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa ɓayke ɗo
ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru piɛɗ lew hɔy
mii:
6 "Bo Betelehɛm, puo ká tusiri Zuda:

† **1:17 1.17** Pola lew na, Ŋgɛrɛwu̱ru waa ziŋ Abaraham ɓay sąm fe zuɔ tul sąw nzoɓri riw bele ká tusiri key ɓáy faa ɓe, a waa ziŋ Mbay Daviɗ kara ndąw mii, nzoɓ mbi̱w ká sąw kąni ɓe na, a káw tul kariŋgaw mbay ɓaŋguɔ. Munu ká Zezu ɓa vu bulu Abaraham, a ɓa vu bulu Mbay Daviɗ ndąw na, nzoɓ ɗáa mbeɗe key na, hii ɓay haŋa nzoɓri kɔ ɓa tusuɛ mii, Zezu na ɓa nzoɓ ká Ziɓri giyaŋ ni kekeke ɓay haŋa ni ka yąa ri. Ì ki̱i Tiika sąw fe 12.3 ɓáy 2 Samiyɛl 7.12-16. ‡ **1:23 1.23** Ezay 7.14.

puo hạ̃wri ká Zuda na i ti kál mù ya,
ɓay ị̃i lɛ, mbay ká'a kɔ́rɔ nzoɓ ɓiri ká ɓa leɗ Izarayɛlri na,
a tị̃i saa sạ̃w ɓo*."»

7 Fal ɓay ká Mbay Eroɗ laa munu na báyị̃i lɛ, ka pie nzaa peɗ ha ri ɗi nzoɓ fe kɔ́kɔri ɓa muni, a vbi ri ɓay, ɓay haŋa ri tuu ni nam ká mbaymaw tị̃ike na lik lik hạ̃ ɓeri kɔ.
8 Falɛ ku lɛ, ka pie ri ɓa Betelehɛm a ɓaa ha ri mii: «Ì se ɓo í vǎa vbi ɓay ká se tul leɗ na ɓáy kere í kɔ. Zaɗka ì kɔ ni lɛ, ì yỳi ɓo í ví ɓaa ɓayke hạ̃ mì, ɓay ị̃i lɛ, ɓi hɔy kara mì hii ɓay séke ɓay vǎa gɔ́l riŋ mbay ɓe ndạ̃w.»

9 Zaɗka i laa ɓay ká Mbay Eroɗ ɓaa ha ri na báyị̃i lɛ, i mbi faa i se ɓa ɓaɗi. A lɛ, mbaymaw ká i kɔ ni ká fi tị̃i síe na nda faa pol-ri kpụ̃ru a tị̃i tul hul nam leɗ na a tạ̃a a ɗo ɗi.
10 Zaɗka i kɔ ni tạ̃a a ɗo na báyị̃i lɛ, i ɗaa suoriya ŋgị̃i ɓamba tasiri,
11 a í nduo í se hul nam leɗ na, í kɔ ni ɓáy mi-ɛ Mari, lɛ, i huku pol-e a í gɔl riŋ mbay ɓe. Rɔɓay, i hina soɓa í fạ̃a feziŋa ɓari, a í mgbáke ini ziŋ ni. I hạ̃ ni lari ndạ̃w, fe ká bạ̃rɛ fụ̃ bǔy bǔy ndạ̃w, ɓáy num *mir* ndạ̃w pi.
12 Falɛ ku lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru baka ri ɓáy faa lɔm ɓay haŋa ri yỳi ɓáy faa ká tị̃i tul Mbay Eroɗ na mbǎa. Yỳi ɓari na báyị̃i lɛ, i mbi faa kị̃ ro ze í ɗaa tị̃i puɔ.

I mbi Zezu î ɗǔuke se tusiri Eziɓte

13 Zaɗka nzoɓ fe kɔ́kɔri na i zɔl báyị̃i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛmbay ká nulue tị̃i tul Zezeɓ ɓa lɔm a ɓaa hạ̃ ni mii: «Úru siya mú mbi leɗ na ɓáy mi-ɛ, mú ɗúuke se tusiri Eziɓte, mú vǎa káw ɗi kpụ̃ru hạ̃ mì ɓi kị̃ mi mbi nzaa-i hạ̃ mù ndạ̃w rɔɔ, mu yỳi mú víke ri ɓáy, ɓay ị̃i lɛ, Mbay *Eroɗ nzaa faa ɓay ika leɗ na.»

14 Ká ɓil suŋke ku hɔy na, Zezeɓ uru siya a mbi leɗ na ɓáy mi-ɛ, a zɔ̌lke se tusiri Eziɓte,
15 a í kaw ɗi kpụ̃ru maa ɓáy huɗ ká i Mbay Eroɗ. Fe niri key na kal mini hạ̃ ɓay ká Ŋgɛrɛmbay ɓaa pola lew ɓáy faa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzi-ɛ na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ. Ɓayke ɓaa mii: «Mì ɗi vu-i hạ̃ ni tị̃i ká tusiri Eziɓte†.»

Mbay Eroɗ ha ri i leɗri ká Betelehɛm

16 Zaɗka Mbay *Eroɗ kɔ ká nzoɓ fe kɔ́kɔri luo ɓa mbúo hɔy ká tul-e na báyị̃i lɛ, law-ɛ fạ̃a ni puu-u hạ̃ ni mbi nzi-ɛ hạ̃ nzoɓ ɓeri se Betelehɛm ɓáy vu puoruori ká ɗo lakun-ɛ, í i leɗ wạ̃rari riw bele ká mbiimbam ɓari ɓa siɗi ya ɓáy, ɓay ị̃i lɛ, ka tuu mbiimbam leɗri ká ì ika ri na, hạ̃ ni maa ɓáy ɓay ká nzoɓ fe kɔ́kɔri ɓaa hạ̃ ni se tul síe tị̃i mbaymaw na.
17 Fe niri key na kal mini hạ̃ ɓay ká Zeremi nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ:
18 «Rɛw nzoɓri mgba goɗi goɗi ká ɓil puo ká Rama;
saa nzaa ɓáy fe gúu mgba gǔrum gǔrum ɓa ɓaɗi.
Ɓa Rasɛl ze rɛ-rɛw ɓay tul vi-eri.
Ka hii ɓay haŋa nzoɓri mgba ni í ɓo ni ya,
ɓay ị̃i lɛ, vi-eri na ti mbǎa‡.»
19 Zaɗka Mbay Eroɗ hu na báyị̃i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛmbay ká nulue tị̃i tul Zezeɓ ɓa lɔm ká tusiri Eziɓte a ɓaa hạ̃ ni mii:
20 «Úru siya mú mbi leɗ na ɓáy mi-ɛ, ɓo mú yỳike ri se tusiri *Izarayɛl, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓri ká i nzaara faa ɓay ika leɗ na, i hu ro.»
21 Báyị̃i lɛ, Zezeɓ uru siya a mbi leɗ na ɓáy mi-ɛ, a yỳike ri kɔɗ kɔɗ vi tusiri Izarayɛl na.
22 Roo lɛ, ka laa mii, Arakelaus ze suo bol bi-ɛ Mbay Eroɗ, a ɓa mbay

* **2:6 2.6** Mise 5.1. † **2:15 2.15** Oze 11.1. ‡ **2:18 2.18** Zeremi 31.15. Rasɛl na ɓa mạ́y taa mbị̃wke ká sakra mạ́y Zakoɓri. Ze ka hu ɓa ɗỳɛ ká lew hɔy kara, ka ɗo munu ɓa máa leɗ Izarayɛlri. Ká ɓil mbeɗe Zeremi laa lɛ, rǐi fe ká'a rɛ-rɛw ɓay tul kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká'a tị̃i tul vu zi-ɛri na.

ká kuɗu zaɗ ká Zude. Lɛɛ, ka ɗaa hi̧ɛ ɓay káw tusirike na ku. Fal ɓay
ká Ŋgɛrɛwu̧ru ti̧ike tul-e ɓa lɔm na
báyi̧i lɛ, ka zɔl a se kuɗu zaɗ ká
Galele,
23 a vǎa kaw puo mbi̧w munu ká
riŋ-ɛ ɓa Nazarɛɗ. Fekeri key na kal
mini ha̧ ɓay ká *nzoɓ ya̧aŋa ɓayri
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ká piɛɗke
lew na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ. I ɓaa
mii: «I ɗika ni ɓa nzoɓ ká Nazarɛɗ.»

3

Káa ɓay Za̧a Batis
(Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Za̧a 1.19-28)

1 Zaɗka mbiimbamri kal maa fe
báyi̧i lɛ, nzoɓ mbi̧w ká riŋ-ɛ ɓa Za̧a
Batis se ɓil law kɔr ká kuɗu zaɗ ká
Zude a ka-káa mii:
2 «Ì suo kér ɓay ɓaarì, ɓay i̧i lɛ,
nam tɔ̀ŋ ɗi mbǎa hɔy ro ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwu̧ru ví re mbay ká tusiri
key*.»
3 Za̧a na ɓa nzoɓ ká Ezay nzoɓ
ya̧aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa
ɓay ɓe pola lew hɔy mii:
«Ì láa kusol nzoɓ mgba ɓeleŋ ká ɓil
law kɔr mii:
"I léke faa Ŋgɛrɛmbay ɓáy kere!
Ì léke ha̧ ni ka ɗo sikɗa kparak
kpa̧rak†!"»
4 Za̧a na nduo gari ká i kaŋ ɓáy
su̧y zambal, a siŋ si-ɛ ɓáy sal huɔ ɓil.
Tazala ɓáy num zoro ká ɓisuy ze ɓa
fe su̧m ɓe.
5 Nzoɓri ká ŋgɛrɛpuo ká Zu-
ruzalɛm, ɓáy nzoɓri riw bele ká
kuɗu zaɗ ká Zude, rɔɔ ɓáy nzoɓri
ká i naa puori riw bele ká kiri mbii
Zurdɛ̧ na i se luo-ɛ.
6 Zaɗka i se í vǎa naa nzaa-ri ká tul
feya̧a ɓari na báyi̧i lɛ, ka ɗaa tul-ri
nduo mbii Zurdɛ̧.
7 *Fariziri ɓáy *Sadusiri ŋgi̧i
ɓamba i vi zaɗ ká Za̧a ɗaa tul nzoɓri
nduo mbii ká ɗi ɓay kɔ́kɔ kɔ́m.
Zaɗka Za̧a kɔ ri vi na báyi̧i lɛ, ka ɓaa
ha ri mii: «Ɓaarì mi̧iri kuɔtɔlri! A ve
ze fere rì ɗúu hɛrɛ̧ Ŋgɛrɛwu̧ru ká'a
ti̧i ɓáy nam kúŋ sal ɓay na lɛ?
8 Ì ɗaa peɗ ká ɗo ɓáy zaɗɛ ká kiɛ
suo kér ɓay ɓaarì na nda̧w rɔ!
9 Kɔkɔ ká ì kér ká ɓil law-rì mii:
"Ɓuru ɓa vu bulu *Abaraham," na
munu ya, ɓay i̧i lɛ, mì ɓaa ha rì:
tisawri ká ɗo key kara, Ŋgɛrɛwu̧ru
maa ɓay fɛ́rɛ ri ha ri vi ɓa vu bulu
Abarahamri.
10 Timbɛɗɛ key na, tikal ɗo sa̧w
puuri. Puu ha̧a ha̧a ká lie ndaya lɛ,
Ŋgɛrɛwu̧ru a kúŋ ni ɓáy sa̧wke nzɛɗ
a vbu ni ɓo huu.
11 Ɓi na, mì ɗaa tul-rì nduo mbii
ɓay kíɛke mii, ì suo kér ɓay ɓaarì
ro. Roo lɛ, nzoɓ ká'a ví fal-i vuku na,
hu̧rusuo-ɛ kal tul-i pavbaɗ, a dikɔn
ɓe hɔy kara, mì maa ɓay nán ká ɓal-
ɛ ya. Ɓe na, a ɗáa rì nduo ɓil Tem
Law Pie, ɓáy huu.
12 Fe vɛkɛ naŋ ɓe na ɗo nduo-
ɛ kɛk, ka'a vɛkɛke naŋ ɓe na taŋ
peɗeɗe, a fa̧a pa̧rɛ zuɔ ɓil pul. Roo
lɛ, mbu̧yke na, ka'a nzúŋ ɓáy huu ká
sɛ a ru-ruma ya ɓaŋguɔ.»

I ɗaa tul Zezu nduo mbii
(Mrk 1.9-11; Luk 3.21-22)

13 Báyi̧i lɛ, Zezu uru saa kuɗu zaɗ
ká Galele, a se luo Za̧a ká ɗo nzaa
mbii Zurdɛ̧ ɓay haŋa ni ka ɗaa tul-e
nduo mbii.
14 A lɛ, Za̧a hii ɓayke ya, a ɓaa ha̧
ni mii: «Ɓi ze, mì se sí̧e haŋa mù
ɗaa tul-i nduo mbii; wa̧a, ɗaa mina
nda̧w rɔɔ, mù vi luo-i key hɔy lɛ?»
15 Báyi̧i lɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha̧
ni mii: «Timbɛɗɛ key na, mu ɗaa
munu ká mì vbi mù, ɓay i̧i lɛ, ɓáy faa
ká mini key na ze náa ɗáake fe ká ɗo
ɓáy zaɗɛ ká Ŋgɛrɛwu̧ru hii ɓayke.»
Lɛɛ, Za̧a hii ɓay na ziŋ ni a ɗaa tul-e
nduo mbii.
16 Zaɗka Zezu ti̧i saa mbii na báyi̧i
lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy nulue mgbuɗa
ɓoloŋ ha̧ ni kɔ Tem Ŋgɛrɛwu̧ru ká

* **3:2 3.2** Ɓáy nzaa gɛrɛk na, Matiye ɓaa ɓay ká se tul «puoruo ká nulue», ɓay i̧i lɛ, Ziɓri na i hii ɓay ɗika Ŋgɛrɛwu̧ru ɓáy riŋ-ɛ ya. Roo lɛ, fe ká Matiye hii ɓay haŋa nzoɓri kɔ ta-taŋ na, ɓe ze ɗo key: ɓáy vika Zezu na, Ŋgɛrɛwu̧ru tii sa̧w réke mbay ká tusiri key. † **3:3 3.3** Ezay 40.3.

ɗi saa ɗi munu ká bɛɗɛ pie a ví kaw tul-e kɔkrɔ.
17 Báyji lɛ, kusol nzoɓ mgba ɓeleŋ
ká nulue mii: «Be key na ɓa vu-i;
mì kɔ ni ɓa nzoɓ nun-i. Ba ɓe na ze
sùo-i ríi mì ɓamba ká tul-e.»

4

Ŋgɛrɛtemndaya lie law Zezu (Mrk 1.12-13; Luk 4.1-13)

1 Falɛ ku lɛ, Tem Law Pie nda faa
pol Zezu hạ ni se ɓil law kɔr ɓay
haŋa ŋgɛrɛtemndaya ka lie law-ɛ ká
ɗi.
2 Munu ká'a saŋ fe sụm ɓisie síŋ
niŋ, suŋ síŋ niŋ na, kɔn piri law-ɛ.
3 Báyji lɛ, ŋgɛrɛtemndaya, nzoɓ
líe law nzoɓ na soro ɓa lakun-ɛ a
ɓaa hạ ni mii: «Zaɗka mù ɓa Vu
Ŋgɛrɛwụ̃ru lɛ, mu mbi nzaa-a hạ
tisawri key na i fɛ́rɛ ɓa maapa hạ
mu sụ náa kɔ.»
4 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ
ni mii: «I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwụ̃ru mii:
"Fe sụm hɔy ze nzoɓ a káwke ɓáy
kumnun ya,
roo lɛ, ɓayri riw bele ká tịi saa
nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ze,
nzoɓ a káwke ɓáy kumnun taa
tusuɛke*."»
5 Falɛ ku lɛ, ŋgɛrɛtemndaya na
sùu ni kpụ̃ru se Zuruzalɛm, ɓa puo
ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwụ̃ru, a hạ ni
ɗo tul *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ká siya
zeŋleŋ
6 ndạ̃w rɔɔ, a ɓaa hạ ni mii:
«Zaɗka mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwụ̃ru lɛ, mu
zo ɓo siri náa kɔ, ɓay jị lɛ, mbeɗe
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa mii:
"Ŋgɛrɛwụ̃ru a mbika nzi-ɛ hạ leɗ
nzaapeɗ ɓeri ká nulue,
lɛ, i yạ̃aŋa mù ɓáy nduo-ri zạ̃n
ɓay haŋa tisaw mbịw kara ka
nda ɓal-a ya†."»
7 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ
ni mii: «I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạ̃w mii: "Ŋgɛrɛmbay
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓo na, mù ti líe law-ɛ
ya‡."»
8 Rɔɓay, ŋgɛrɛtemndaya na sùu ni
a séke tul kuo ká gaŋ zeŋleŋ, rɔɔ a
kiɛ ni puoruori riw bele ká tusiri key
ɓáy riŋ ɗikakeri ndạ̃w,
9 a ɓaa hạ ni mii: «Zaɗka mù huku
pol-i, mú ruo mì lɛ, fe niri riw bele
key na mì haŋa mù.»
10 Báyji lɛ, Zezu ɓaa hạ ni mii:
«Satan, mu zɔ́l ká nzaa-i ɓa lew, ɓay
jị lɛ, i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru
mii: "Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓo na,
ɓe huo-ɛ kị hɔy ze mù húku pol-e mú
ruo ni, a mú mbi sùo-ɔ hạ ni§."»
11 Be nu ku báyji lɛ, ŋgɛrɛtemndaya
na pɔŋ fal-ɛ. Ro, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwụ̃ruri na tịi yir í vi lakun
Zezu í tina fe sụm hạ̃ ni sụ̃.

Zezu tii sạ̃w peɗ ɓe ká kuɗu zaɗ ká Galele (Mrk 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Mbay *Eroɗ mgba Zạa ɓo hul
sal. Falɛ ká Zezu laa soro ɓayke na,
ka naa sùo-ɛ ká kuɗu zaɗ ká Zude,
a zɔl a se kuɗu zaɗ ká Galele.
13 Ka pɔŋ Nazarɛɗ, ká ɓa puo
ká'a ŋgɔŋ ká ɗi na, a vǎa kaw
Kapɛrnayum, ɓa puo ká ɗo nzaa
maambii ká Galele na. Ba tusiri
nzoɓ Zabulọ̃nri ɓáy nzoɓ Neftaliri.
14 Be ze hạ ɓay ká Ezay nzoɓ
yạ̃aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa
na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ. Bayke ɓaa
mii:
15 «Bo tusiri Zabulọ̃n, ɓo tusiri Nef-
tali,
faa ká se ɓa maambii, tusiri ká
mbii Zurdẹ̃ fi kɛlu,
ká kuɗu zaɗ ká Galele ká sạ̃w
nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ naa ɗi:
16 Nzoɓkeri ká i kaw ɓil suŋ tilo na,
i kɔ́kɔ zaɗ taŋa ká'a táŋ kaɗ
kaɗ!
A ɓari ká tem huɗ guɓa tul-ri
gbukru na,

* **4:4 4.4** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 8.3. † **4:6 4.6** Simri 91.11-12. ‡ **4:7 4.7** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 6.16. § **4:10 4.10** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 6.13. * **4:16 4.16** Ezay 8.23–9.1. Ká tusirike ku na, nzoɓri ká i ɓa Ziɓri, ɓáy nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwụ̃ru ya na, i zukri kị, a ɗaa hạ̃ Ziɓ hạ̃wri ị̃m ri. Ká tusirike na ku ze Zezu tii sạ̃w peɗ ɓe ká ɗi.

zaɗ taŋa a híe gbay gbay ká tul-
ri*.»
17 Úru saa síeke ku báyi̧i lɛ, Zezu
tii sa̰w ka-káa ha̰ nzoɓri mii: «Ì suo
kér ɓay ɓaarì, ɓay i̧i lɛ, nam ká
Ŋgɛrɛwṵru a ví réke mbay ká tul
nzoɓri na, tɔ̀ŋ ɗi mbǎa!»

Zezu ɗi leɗ nduoɓal-ɛri ɓa niŋ (Mrk 1.16-20; Luk 3.1-11)

18 Zezu se nzaa kporo maambii ká
Galele. Zaɗka'a ti̧i ɗi na báyi̧i lɛ, ka
kɔ wa̰rari ɓa siɗī ká i ɓa yṵ ki̧, ká í
ɓa nzoɓ súo mbii. Ɓa Simo̰n ká i ɗi
ni ɓa Piyɛr, ɓáy yṵ-ɛ Andere ká i ɗo
vbuka basaŋ ɓari ɓo mbii.
19 Báyi̧i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì se
fal-i, lɛ, mì haŋa rì vi ɓa nzoɓ nzáa
nzoɓri laa ro.» 20 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, i
pɔŋ basaŋ ɓari na a í se fal Zezu.
21 Zaɗka'a se ndi̧i ɓa pola rɔɓay
na, ka kɔ nzoɓ ki̧ri siɗī i ɓa yṵ ki̧.
Ɓa Zak, ɓáy yṵ-ɛ Za̰a ká i kaw ɓil
tuo ɓari ziŋ bǎa ɓari Zebede, í ɗo
léke nun basaŋ ɓari. Lɛɛ, ka ɗi ri.
22 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, i pɔŋ bǎa ɓari
ɓáy tuo na a í se fal Zezu.
23 Zezu se ɓáy puori ká kuɗu zaɗ
ká Galele riw bele, a fere nzoɓri
fe ká ɓil *hul mbṹ ki̧ ɓari Ziɓri,
a ka-káa Ɓay Kere ká se tul réke
mbay Ŋgɛrɛwṵru ká tusiri key, a
vaa nzoɓri ɓáy ki̧ri sɛm ɓari riw
bele, ɓáy nzoɓ kpɛɗɛri riw bele
nda̰w.
24 Báyi̧i lɛ, soro ɓay Zezu na ya̰a
zaɗ kpol̰ kpol ká tusiri Siri riw bele.
Nzoɓri ká ki̧ri sɛmri ɓoɗ ɓoɗ ɗaa
nun-ri tuɔ sí̧e nda̰w, nzoɓri ká tem-
ndaya ɗo tul-ri nda̰w, nzoɓ kṵkuri
nda̰w, rɔɔ ɓáy nzoɓri ká sùo-ri hu
wŭɔ nda̰w na, i víke ri luo-ɛ, ze ka
vaa ri riw bele.
25 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ŋgi̧i ɓamba ká
i uru saa zaɗri ɓoɗ ɓoɗ na i se fal-
ɛ: nzoɓri ká i uru saa kuɗu zaɗ ká
Galele nda̰w, tusiri Dekapol nda̰w,
Zuruzalɛm ɓáy kuɗu zaɗ ká Zude
nda̰w, rɔɔ nzaa kporombii Zurdɛ̰ ká
fi kɛlu nda̰w pi.

5

Zezu fere nzoɓri fe ká tul mbɔrɔ (Luk 6.20-23)

1 Ruɔ nzoɓri ŋgi̧i ɓamba vi luo
Zezu. Zaɗka'a kɔ ri vi na báyi̧i lɛ,
ka uru a vǎa hil tul mbɔrɔ a kaw
ɗi. Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro í vi kaw
lakun-ɛ. 2 Báyi̧i lɛ, ka tii sa̰w fére ri
fe mii:
3 «Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i kɔ mii,
ɓari se síe Ŋgɛrɛwṵru í ɗaa kɔn
ɓe ká ɓil law-ri;
ɓari na, puoruo Ŋgɛrɛwṵru ɓa
taa ɓari*.
4 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i kaw ɓáy
rɛw;
ɓari na, Ŋgɛrɛwṵru a húo law-
ri ɓáy.
5 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i se
yuɗuɗu;
ɓari na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa ri
tusiri key na ɓa taa ɓari.
6 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká kɔn ɗáa
fe
ká rii law Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ri lok
lok;
ɓari na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa
kɔnke maa ri siɓ siɓ.
7 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i ɓa nzoɓ
kɔ́kɔ nun síe nzoɓri;
ɓari na, Ŋgɛrɛwṵru a kɔ́kɔ nun
síe ɓari.
8 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká law-ri taŋ
kaɗ kaɗ;
ɓari na, i kɔ́kɔ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy
nun-ri gbak gbak.
9 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i ɗaa ha̰
nzoɓri zuɔ ziŋ ki̧,
a í ɗaa ha̰ ɗɛkɛ̰kɛ ɗo sakra
nzoɓri;
ɓari na, Ŋgɛrɛwṵru a ɗika ri ɓa
vi-eri.
10 Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i kɔ sɛkɛ
fe
ɓay tul Ŋgɛrɛwṵru ká i hi̧ɛ ni;
ɓari na, puoruo Ŋgɛrɛwṵru ɓa
taa ɓari.

* **5:3 5.3** Zaɗka i ɓaa mii: «Puoruo Ŋgɛrɛwṵru ɓa taa nzoɓ» na, ɓayke ɓaa mii, nzoɓke ku na ɗo ɓáy fe sa̰miri ŋgi̧-ŋgi̧i ká vi ɓáy faa ká Ŋgɛrɛmbay réke mbay ká tul-e. Ɓa fe ká nzoɓke ɗǒke ɗo ro ɓo, ka gi-giyaŋ ɓay zíŋ ká luo Ŋgɛrɛwṵru lew ya.

11 «Zaɗka nzoɓri raɗ rǐ, mase i ɗaa nun-rǐ tuɔ síe, mase i ṭiiri rǐ kiṛɛ
ɓoɗ ɓoɗ ɓay tul-i na, suoriya ɓa taa
ɓaarǐ.
12 Ì záy sùo-rǐ í ɗaa suoriya, ɓay
ji lɛ, fe tunduo ɓaarǐ ŋgji ɓamba
ɗo nulue giyaŋ rǐ. Munu ndąw
ze, nzoɓri ɗáake fe sɛkɛ ziŋ *nzoɓ
yąaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ká
i ɗo pol ha rǐ na.»

Tom ɓáy zaɗ taŋa ká tusiri key (Mrk 9.50; Luk 14.34-35)

13 «Ɓaarì na, ì ɗo munu ɓa tom
ɓay tul nzoɓri ká tusiri key. Roo lɛ,
zaɗka ráake ṭii na wąa, fe ji ndąw
rɔɔ ɓay ɗáake hą ni yǐi a raa ɓa ki
rɔɓay lɛ? Fe ká ɓay ɗáake hą ni
ndǎɗke na tiya. Ɓa fe ká ɗo nun
kúna zuɔ ɓisuy hą nzoɓri tɔɗ ɓáy
ɓal-ri hɔy ro.
14 «Ɓaarì na, ì ɓa zaɗ taŋa nzoɓri
ká tusiri key. Ŋgɛrɛpuo ká ɗo tul
kuo na, faa ká ɓay haŋa ni mṵu sùo-
ɛ mṵu na, tiya.
15 Ɗo faa mbiw munu ndąw, nzoɓ
ti ɗáa huu taa huu ndele rɔɔ, a mbi
tuŋguo guɓa ɗi ya, roo lɛ, ka'a ɗáa
sǐi siya hą ni taŋ zaɗ kaɗ kaɗ ká tul
nzoɓri riw bele ká i kaw hula na ha
ri kɔ́ke zaɗ.
16 Ɓe ze, ì hą zaɗ taŋa ɓaarǐ na ka
táŋ kaɗ kaɗ ká pol nzoɓri. Ɓe ndąw
rɔɔ, i kɔ́kɔke fe ɗáa kere ɓaarǐ na lɛ,
i ɗáake riŋ ɗika ɓo tul Ɓǎa ɓaarǐ ká
kaw nulue na ɓáy.»

Fe fére ká se tul bol kusol

17 «Kɔkɔ ká ì kér ká ɓil law-rǐ mii,
mǐ vi ɓay bumra *bol kusol *Moyze,
ɓáy fe fére *nzoɓ yąaŋa ɓayri saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵru na. Ɓi na, mǐ vi
ɓay bumra ya, roo lɛ, mǐ vi ɓay kíɛ
sąw fekeri ku na ta-taŋ ɓa kɛlɛ.
18 Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ ɓa tusuɛ
ki: zaɗka tumbam ɓáy tusiri ɗo kɔɓ
ɓáy na, vu fe ká ndji ká i vbie ɗo
ɓil bol kusolke na ti bumra mbiw ya,
kpṵru maa ɓáy feri riw bele ká'a ṭii
na, ka ṭii ɓáy zaɗɛ.
19 Sąwke mini ze, nzoɓ ká waɗ tul
bol kusol mbiw, a kɔ ɓa bol kusol ká
ndji hɔy ká sakra bol kusol hąwri,
rɔɔ a fere kṵ-ɛri ɓay haŋa ri ɗaa
munu na ndąw lɛ, nzoɓke ku na,
Ŋgɛrɛwṵru a kɔ́kɔ ni ɓa nzoɓ ká
ndji hɔy ká ɓil puoruo ɓe. Roo lɛ,
nzoɓ ká ɗo tul bol kusol key na ɓáy
zaɗɛ nzɛɗɛm, a fere kṵ-ɛri ɓay haŋa
ri ɗaa munu na ndąw lɛ, nzoɓke ku
na, Ŋgɛrɛwṵru a kɔ́kɔ ni ɓa nzoɓ
luye ká ɓil puoruo ɓe.
20 Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ: zaɗka ì ɗaa
vu mbom ɓo tul fe ká Ŋgɛrɛwṵru hii
na kal tul vu mbom ká *Fariziri ɓáy
*nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɗaa na
ya lɛ, *puoruo Ŋgɛrɛwṵru na ɓa taa
ɓaarǐ ya.»

Fe fére ká se tul law fąa

21 «Ɓaarì na, ɓay ká i ɓaa hą bulu
naari ká piɛɗke lew na, ì laa ndąw.
Ɓayke ɓaa mii: "Mù ti ika nzoɓ ya;
a zaɗka nzoɓ i huɗ lɛ, i haŋa ni se
pol nzoɓ kúŋ sal ɓayri ha ri ɗaa ɓay
ɓo tul-e hą ni kɔ sɛkɛ fe†."
22 Roo lɛ, ɓi na, mǐ ɓaa ha rǐ ta-
taŋ: nzoɓ hąa hąa ká law-ɛ fąa ni
ká tul yṵ-ɛ lɛ, maa ɓay séke ni pol
nzoɓ kúŋ sal ɓayri. A nzoɓ ká ɗi
yṵ-ɛ "mbuo" lɛ, maa ɓay séke ni pol
*nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri. A nzoɓ ká
kɔ yṵ-ɛ ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ lɛ, maa ɓay
vbuka ni ɓo ɓil huu ká ru-ruma ya.
23 Munu zu lɛ, zaɗka mù se *hul
kąni Ŋgɛrɛwṵru ɓay haŋa ni *fe
poy, rɔɔ mú ker se tul yṵ-ɔ ká mù
ɗaa ɓay ziŋ ni lɛ,
24 mu ála fe poy na ku ká ɓo
zaɗɛ, a mú yǐi mú vǎa zúɔ ziŋ ni
ndąw rɔɔ, mú ví mbi fe poyke na hą
Ŋgɛrɛwṵru ɓáy.
25 «Zaɗka nzoɓ ɗaa ɓay ziŋ mù,
rɔɔ ɓo ɓáy ki í se mbiw hɔy ɓa zaɗ
fɔ́ŋ ɓay lɛ, mu léke ɓayke ziŋ ni ɓa
vaa hɔy ɓáy seɗ ɓaarǐ ká faa na
ku, ɓo hą ni ka pɔ́ŋ mù. Munu ya
lɛ, ka'a ɗáa kpṵru hą mù se nzaa
nzoɓ kúŋ sal ɓay. Lɛɛ, nzoɓ kúŋ sal
ɓay na a ɗáa mù nduo ndúo dɔmąy

† **5:21 5.21** Ṭii kɛlɛ 20.13; Kiiŋa bol kusol ba siɗike 17.8.

mgbaka nzoɓri hạ̃ ni suru mù yɔɗ ɓo hul sal.
26 Mì ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: mù ti tị̃i ká zaɗɛ ku ya, kpṵ̃ru maa ɓáy mbɔl ɓori ká mù púo ɔ ŋgiɗ bele ndạ̃w rɔ!»

Fe fére ká se tul ɗáa nun pie

27 «Ɓay ká i ɓaa ha rì na, ì laa ndạ̃w. Ɓayke ɓaa mii: “Mù ti ɗáa nun pie ya‡.”
28 A roo lɛ, ɓi na, mì ɓaa ha rì ɓa tusuɛ kị̃: nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká kɔ-kɔ́m ɗeke ɓa luo mạ́y nzoɓ ɓáy nun pie lɛ, ka naa ziŋ ni ká ɓil law-ɛ ɗɔɗ ro zu.
29 Munu zu lɛ, zaɗka nun-a fi hoɗo ze hạ̃ mù ɗaa feyạ̃a lɛ, mu ŋgókɗo mú naa ni, mú vbu ni biŋ ɓo ɓisuy. Ɓay haŋa nun-a mbị̃w tiya na, ndaɗ mba séke ɓáy sùo-ɔri riw bele se zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya.
30 A zaɗka nduo hoɗo ɓo ze hạ̃ mù ɗaa feyạ̃a lɛ, mu kuŋ ni mú vbu ni biŋ ɓo ɓisuy. Ɓay haŋa nduo-ɔ mbị̃w tiya na, ndaɗ mba séke ɓáy sùo-ɔri riw bele se zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya.»

Fe fére ká se tul nîi mạ́y nzoɓ (Mat 19.9; Mrk 10.11-12; Luk 16.18)

31 «I ɓaa pola lew ndạ̃w mii: “Nzoɓ ká nii mạ́y ɓe na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗaa mbeɗe nii mạ́y ɓe na, a hạ̃ ni ndạ̃w rɔɔ a nii ni zɔ́l ɓáy§.”
32 A roo lɛ, ɓi na, mì ɓaa ha rì: wạ̃ra nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká ɗo ɓáy mạ́y ká nzaa wạ̃ra kị̃ ya, rɔɔ wạ̃ra nii ni na, zaɗka mạ́yke na yạ̃a wạ̃ra kị̃ lɛ, wạ̃ra ká nii ni na ze ɗaa hạ̃ ni vi ɓa mạ́y ɗáa nun pie. Wạ̃ra nzoɓ ká yạ̃a ni na kara ɗaa nun pie ndạ̃w.»

Fe fére ká se tul haa huɗ

33 «Rɔɓay, ɓay ká i ɓaa hạ̃ bulu naari ká piɛɗke lew na, ì laa ndạ̃w. Ɓayke ɓaa mii: “Fe ká mù haa huɗ ɓay ɗáa na, mu pɔ́ŋ fal-ɛ ya, a mú ɗaa feke ká mù haa huɗke ká nun Ŋgɛrɛmbay na, hạ̃ ni ka ɔ ɓáy zaɗɛ*.”
34 A roo lɛ, ɓi na, mì ɓaa ha rì ɓay haŋa rì haa huɗ ya mgbaŋ. Mu haa huɗ ɓáy riŋ nulue ya, ɓay ị̃i lɛ, nulue na ɓa zaɗ káw Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
35 Mu haa huɗ ɓáy riŋ tusiri ya ndạ̃w, ɓay ị̃i lɛ, tusiri na ɓa zaɗ tɔkɔ ɓal-ɛ. Mu haa huɗ ɓáy riŋ Zuruzalɛm ya, ɓay ị̃i lɛ, Zuruzalɛm na ɓa ŋgɛrɛpuo Mbay Luye.
36 Mu mgba tul-a mú háake huɗ ya ndạ̃w, ɓay ị̃i lɛ, mù maa ɓay haŋa sṵ̃y tul-a mbị̃w mini kara ka fuu ya ndạ̃w, mù maa ɓay fɛ́rɛ ni hạ̃ ni vi ɓa pire ya ndạ̃w pi.
37 Ndaɗ ɓay haŋa rì ɓaa ɓay kpaɗ hɔy. “Ɓa tusuɛ” lɛ, ɓa tusuɛ kị̃, a “ɓa tusuɛ ya” laa lɛ, ɓa tusuɛ ya kị̃ laa zu. Ɓay hạ̃wri ká ì ɗaa zuɔ ɗi ku na, uru saa luo ŋgɛrɛtemndaya ro zu.»

Fe fére ká se tul vbîɗa gbaa ndaa (Luk 6.29-30)

38 «Ɓay ká i ɓaa pola lew na, ì laa ndạ̃w. Ɓayke ɓaa mii: “Nzoɓ ká fṵ̃mra nun kṵ-ɛ lɛ, i fṵ́mra nun-ɛ na ndạ̃w, a nzoɓ ká haw sere kṵ-ɛ laa lɛ, i háw ser-e na ndạ̃w laa†.”
39 A roo lɛ, ɓi na, mì ɓaa ha rì: fe ndaya ká nzoɓ ɗaa ziŋ mù na, mu vbíɗa gbaa ndaake ya. Zaɗka nzoɓ nda hala nun-a fi hoɗo lɛ, mu fɛ́rɛ fi gel hạ̃ ni ka nda ndạ̃w.
40 Zaɗka nzoɓ hii ɓay mbika tul-a ɓay séke mù zaɗ fɔ́ŋ ɓay ɓay yạ̃aŋa gari fi siya ɓo lɛ, mu mbi maagari ɓo mú ɗaa nde tul-e hạ̃ ni ndạ̃w.
41 Zaɗka nzoɓ sɔɗ mù ɓay haŋa mù se ziŋ ni sal faa mbị̃w lɛ, mu se ziŋ ni sal faa siɗi.
42 Nzoɓ ká gɔ́ŋ mù fe na, mu hạ̃ ni; a nzoɓ ká hii ɓay kpáka mù fe laa lɛ, mú ɓéɗ ni ya.»

Fe fére ká se tul hîi nzoɓ tul ŋgạ̃ni (Luk 6.27-28,32-36)

‡ **5:27 5.27** Tị̃i kɛlɛ 20.14; Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 5.18. § **5:31 5.31** Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 24.1-4. * **5:33 5.33** Soro peɗ ɗáa Leviri 19.12; Tị̃i kɛlɛ 20.7; Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 5.11; 23.22; Ruɔ ɓari 30.2. † **5:38 5.38** Tị̃i kɛlɛ 21.24; Soro peɗ ɗáa Leviri 24.20; Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 19.21.

43 «Ɓay ká i ɓaa ká piɛɗke lew na,
ì laa ndąw̃. Ɓayke ɓaa mii: “Mù híi
kụ̃-ɔ, a mú tuŋ nzoɓ tul ŋgąni ɓo na
kąy̌.”
44 A roo lɛ, ɓi na, mì ɓaa ha rì: ì kɔ
nzoɓ tul ŋgąni ɓaarì ɓa nzoɓ nun-rì,
a í ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul nzoɓri
ká i ɗaa nun-rì tuɔ síe.
45 Ɓe ndąw̃ rɔɔ, ì ví ɓa vu Ɓăa
ɓaarì Ŋgɛrɛwụ̃ru ká kaw nulue na
ɓáy. Ɓe na, ka hą̃ síe ɓe tịi tul nzoɓ
law mgbórɔri ndąw̃, nzoɓ law kereri
ndąw̃ pi. Rɔɓay, ka hą̃ mbam tɔ
tul nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri ká nun-ɛ
ndąw̃, tul nzoɓ fe ɗáa kąayari kara
ndąw̃ pi.
46 Zaɗka ì hii nzoɓri ká i kɔ rì ɓa
nzoɓ nun-ri kị̃ hɔy na wąa, ɓay ịi
ndąw̃ rɔɔ Ŋgɛrɛwụ̃ru a haŋa ri fe
tunduo lɛ? Wąa, *nzoɓ yąaŋa larim-
buori ká ì kɔ ri ɓa nzoɓ ndayari na,
i ɗaa faa mbịw̃ munu ndąw̃ ya lɛ
woo!
47 Zaɗka ì hii soko hą̃ yụ̃ ɓaarì kị̃
hɔy na wąa, fe ịi ze ɓa fe kere ká ɗo
ɓoɗ ká ì ɗaa na lɛ? Nzoɓri ká i tuu
Ŋgɛrɛwụ̃ru ya hɔy kara, i ɗaa munu
na ndąw̃ ya lɛ?
48 «Munu zu lɛ, ì ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm faa mbịw̃ munu ká Ɓăa
ɓaarì Ŋgɛrɛwụ̃ru ká kaw nulue ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛ̃m na.»

6

Fe fére ká se tul haŋa fe hą̃ nzoɓ kụ̃kuri

1 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Ɓaarì
na, ì nzɛ ɓáy sùo-rì ká ɓay kóɗ
Ŋgɛrɛwụ̃ru ká nun nzoɓri ɓay
ɗáɓke sùo-rì hɔy ha ri kóke rì ya.
Zaɗka ì ɗaa munu lɛ, ì ti zíŋ fe
tunduo ká luo Ɓăa ɓaarì ká nulue na
ya.
2 «Ɓe ze, zaɗka mù mbi fe ɓay
mgbáke ini ziŋ nzoɓ síe lɛ, mu hą̃
vbɛm ka mgba ká ɗi kąy̌ kąy̌ ya. Mu
ɗaa munu ká nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri
ɗaa ká ɓil *hul mbụ̃ kị̃ ɓari ɓáy faa
buori ɓay haŋa nzoɓri písi ri ká ɗi
ku na ya. Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa
tusuɛ kị̃: bele fe tunduo ɓari kị̃ ze
i ziŋ ɗɔ̃ɗ ro ku.
3 Roo lɛ, ɓo na, zaɗka mù mbi fe
ɓo ɓáy nduo-ɔ fi hoɗo ɓay mgbáke
ini ziŋ nzoɓ síe lɛ, kɔkɔ ká nduo-ɔ fi
gel ka kɔ feke na.
4 Ɓe ndąw̃ rɔɔ, fe haŋa ini ɓo na, a
ɗoko zaɗ muni, lɛ, Ɓăa-ka ká nulue
ká kɔ fe ká nzoɓ ɗaa ká zaɗ muni
na, a haŋa mù fe tunduoke na ɓáy.»

Fe fére ká se tul ɗáa nzaa ɓay kere (Luk 11.2-4)

5 «Zaɗka ì ɗaa nzaa ɓay kere na,
ì ɗaa munu ká nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri
ɗaa ku ya. Ɓari na, i hii ɗoko siya
ndąw̃ rɔɔ ɓay ɗáa nzaa ɓay kere
ká ɓil *hul mbụ̃ kị̃ ɓari, ɓáy faa
buori ndąw̃ ɓay ɗáɓke sùo-ri ká nun
nzoɓri riw̃ bele ha ri kɔ ri. Mì ɓaa ha
rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: bele fe tunduo
ɓari kị̃ ze i ziŋ ɗɔ̃ɗ ro ku.
6 Roo lɛ, ɓo na, zaɗka mù ɗaa nzaa
ɓay kere na, mu nduo hul nam ɓo,
mú mgba faa hul gbukru ɗo tul-a, a
mú ɗaa nzaa ɓáy kere ká pol Ɓăa-ka
ká ɗo zaɗ munike ziŋ mù na. Lɛɛ,
Ɓăa-ka ká kaw nulue ká’a kɔ fe ká
nzoɓ ɗaa ká zaɗ muni na, a haŋa
mù fe tunduoke na ɓáy.
7 A zaɗka ì ɗaa nzaa ɓay kere na, ì
kąy̌ fal ɓay taa mbịwke hɔy ɓaŋguɔ
munu ká nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwụ̃ru
ya na ya. Ɓari na, i ker ká ɓil law-ri
mii, ɓari ɓaa ɓay ŋgị̃-ŋgị̃i munu na
ndąw̃ rɔɔ, Ŋgɛrɛwụ̃ru a láa ɓay ɓari
na ɓáy.
8 Ì mbóro fe ɗáa ɓari na ku ya, ɓay
ịi lɛ, Ɓăa ɓaarì ká kaw nulue na, kɔ
fe ká ì se síeke na pola ɗɔ̃ɗ ndąw̃
rɔɔ, ì vbi ni ku ɓáy.
9 «Munu zu lɛ, faa ɗáa nzaa ɓay
kere na ze ɗo key:
“Ɓăa ɓuru ká mù kaw nulue,
Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hąa hąa lɛ,
ka tuu mù ɓo huo-ɔ kị̃ hɔy mù
ɓa Ŋgɛrɛwụ̃ru.
10 Ndaɗ ɓay haŋa mu ví re mbay ká
tusiri key.
Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hąa hąa ká
tusiri key na,

ka ɗaa fe ká law-a hii, munu ká
i ɗaa ká nulue na.
11 Mu hạ̃ ɓuru ŋgaw, ɓo ɓuru re maa
ɓuru ká vuri key.
12 Mu nda buma ka ziŋ ɓuru ká tul
fe ɗáa kạaya ɓuru,
faa mbị̃w munu ká ɓuru kara
ɓuru nda buma ziŋ nzoɓri
ká ɗaa kạaya ziŋ ɓuru ndạ̃w na.
13 Mu hạ̃ ɓuru se ɓil nzaa úla ya,
roo lɛ, mu yạa ɓuru yạa mǎa ká
ɓil nduo ŋgɛrɛtemndaya.
[Tusuɛke lɛ, réke mbay ndạ̃w,
hụ̃rusuo ndạ̃w,
rɔɔ riŋ ɗika ndạ̃w na ɓa taa ɓo
ɓaŋguɔ kpaɗara.
Amɛm. Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na kị̃.]”
14 «Ì kɔ, zaɗka ì nda buma ziŋ
nzoɓri ká i ɗaa kạaya ziŋ rì na lɛ,
Bǎa ɓaarì ká kaw nulue na, a ndáka
buma ziŋ rì ndạ̃w.
15 Roo lɛ, zaɗka ì nda buma ziŋ
nzoɓri ká i ɗaa kạaya ziŋ rì na ya
lɛ, Bǎa ɓaarì kara ti ndáka buma ká
tul fe kạaya ɓaarì na ziŋ rì ya ndạ̃w
pi.»

Fe fére ká se tul sáŋ sùo

16 «Zaɗka ì saŋ sùo-rì í sụ̃ fe ya ká
pol Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ì ɗaa sùo-rì ɓa
síe munu ká nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri ya.
Ɓari na, i siŋ tul nun-ri mbiɗ mbiɗ
ɓay haŋa nzoɓri riw bele i kɔ mii, i
saŋ sùo-ri í sụ̃ fe ya. Mì ɓaa ha rì ta-
taŋ ɓa tusuɛ kị̃: bele fe tunduo ɓari
kị̃ ze i ziŋ ɗɔɗ̃ ro ku.
17 Roo lɛ, ɓo na, zaɗka mù saŋ sùo-
ɔ mú sụ̃ fe ya na, mu wáa nun-a, mú
ɗaa num ka nda tul-a,
18 ɓay haŋa nzoɓ mbị̃w mini kara
ka kɔ mii, mù saŋ sùo-ɔ saŋ na ya,
ɓa Bǎa-ka ká ɗo zaɗ muni ziŋ mù na
huo-ɛ hɔy ze kɔ. Lɛɛ, ɓe ká’a kaw
nulue ká kɔ fe ká nzoɓ ɗaa ká zaɗ
muni na, a haŋa mù fe tunduoke na
ɓáy.»

Fe fére ká se tul feziŋa
(Luk 12.33-34)

19 «Ì mbụ̃ feziŋari ká tusiri key
kiɓli kiɓli ya. Tusiri key na ɓa zaɗ
ká ndereri nde fe ká ɗi ndạ̃w, fe kɔ
vay ká ɗi a ɓiɛ ndạ̃w, nzoɓ̃ riiɓari
kara vuo hul a í rii fe ká ɗi ndạ̃w pi.
20 Roo lɛ, ì mbụ̃ feziŋari hạ̃
Ŋgɛrɛwụ̃ru kórɔ ká nulue. Ɓa zaɗ
ká ndereri nde fe ká ɗi ya, fe kɔ vay
ká ɗi a ɓiɛ ya ndạ̃w, riiɓari kara vuo
hul a í rii fe ká ɗi ya ndạ̃w pi.
21 Tusuɛke lɛ, zaɗ ká feziŋa ɓo ɗo
ɗi na, ɓa zaɗ ká law-a hɔy kara te ɗi
nzokɗo ɓaŋguɔ ndạ̃w.»

Nun nzoɓ ɗo munu ɓa huu ndele ɓe
(Luk 11.34-36)

22 «Nun nzoɓ na ɗo munu ɓa huu
ndele ká sùo nzoɓ. Zaɗka nun-ari
ɗo ɓáy kere lɛ, sùo-ɔri riw bele a táŋ
kaɗ kaɗ.
23 Roo lɛ, zaɗka nun-ari ɓa sɛm lɛ,
sùo-ɔri riw bele na a ɗoko ɓil suŋ
tilo. Ɓe mini ze, zaɗka zaɗ taŋa ɓo
vi ɓa suŋ tilo nduŋ lɛ, suŋ tiloke ku
na a ɗoko mina ro lɛ?»

Ŋgɛrɛwụ̃ru, mase feziŋa
(Luk 16.13)

24 «Nzoɓ mbị̃w maa ɓay ɗáa peɗ
hạ̃ bǎa ganŋ ɓeri siɗi ya, ɓay ị̃i
lɛ, a ị́m nzoɓ mbị̃wke, a hii nzoɓ
siɗike, mase a zúɔ ziŋ nzoɓ ni, a
tuŋ ɓay nzoɓ nu. Ì maa ɓay séke fal
Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạ̃w, rɔɔ fal feziŋari ká
tusiri key ndạ̃w buruk siɗi bele ya.»

Ɓáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwụ̃ru nzokɗo
(Luk 12.22-31)

25 «Sạ̃wke mini ze, mì ɓaa ha rì: ì
hạ̃ law-rì ka nzáa-rì ɓay tul fe sụm,
mase mbii nzɔkɔ ká ì se síeke ɓay
káwke ɓáy kumnun na ya, mase ɓay
tul gari ká ì nduo na kara ya ndạ̃w.
Wạa, káw ɓáy kumnun ɓaarì na kal
tul fe sụ̃mri, a sùo-rì kara kal tul gari
ká ì nduo ndạ̃w na ya lɛ woo?
26 I mbi nun-rì í kɔ nduyri ká i
hạari tumbam siya ku. Ɓari na, i ru
fe ya ndạ̃w, í vbie fe pay í ɗaa zuɔ
ɓil pul ya ndạ̃w, roo lɛ, Bǎa ɓaarì ká
kaw nulue na hɔl ri. A wạa ɓaarì na,
ì kal tul-ri kal ya lɛ woo?
27 Ká sakra ɓaarì key na wạa, nzoɓ
ve ze ɓáy faa law-ɛ ká nzaa ni na,

a máa ɓay ɗáa nam ki̱ nde tul nam
káw ɓáy kumnun ɓe na lɛ woo?
28 «A munu ku waa, ɓay i̱i ndąw
rɔɔ, ì hą̨ law-rì nzáa rì ɓay tul gari
ndúo ɗo sùo-rì lɛ? Ì bɛ́klɛ fukri feri
ká ɗo mbu̱u ká ɓil wáari ku í kɔ. I
ɗaa peɗ ya, í kaŋ gari ya ndąw.
29 Roo lɛ, mì ɓaa ha rì ta-taŋ:
Mbay Salomo̱n ki̱ ká ɓa nzoɓ riŋ
ɗika ká'a kaw ɓil feziŋa baɗak na
hɔy kara, ka nduo gari ndu̱y mba
fukri fe niri na key ya.
30 Feri ká fuu ɗo mbu̱u ká ɓil
wáari ká ɗo vuri key, ká ruo lɛ, i
fą́a ri zuɔ huu hɔy lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru
kɔ-kɔ́m ɓa tul-ri a ha ri fuu mbu̱u
ɓa gama ku ya rɔɔ, maa ɓay ɓaarì
ze, ka ti haŋa rì gari ká ì se síeke na
ya lɛ woo? Áa, ɓaarì ká mbika law
ɓaarì ndi̱i na!
31 Munu zu lɛ, ì hą̨ law-rì ka nzáa
rì í ɓaa mii: "Fe i̱i ze ɓuru su̱ŋa,"
mase "Fe i̱i ze ɓuru nzɔkɔ," mase
"Gari i̱i ze ɓuru ndúo lɛ" na munu
ya.
32 Nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwu̱ru ya
ze i nzaa feri ká mini key ɓaŋguɔ.
Roo lɛ, Bǎa ɓaarì ká kaw nulue na
kɔ feri ká ì se síeke na kɔ.
33 Ì nzaa faa hą̨ Ŋgɛrɛwu̱ru ze ka
re mbay ká tul-rì, a í ɗaa fe ká ɗo
ɓáy zaɗɛ pola ɗɛkrɛ ro lɛ, a haŋa rì
fe niri ká ì se síeke na riw bele nde
ɗi ɓáy.
34 Munu zu lɛ, ì hą̨ law-rì ka nzáa
rì ɓay tul nam taa ruo ya, ɓay i̱i lɛ,
nam taa ruo na, ɗo ɓáy fe kér ɓay ɓe
ki̱. Ɓil namri mbi̱w mbi̱w riw bele
na ɗo ɓáy fe kér ɓay ɓari.»

7

Ì ɗaa ɓay ka ɓo tul nzoɓ ya (Luk 6.37-38,41-42)

1 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Ì ɗaa
ɓay ka ɓo tul nzoɓ ya, ɓay haŋa ɓo
Ŋgɛrɛwu̱ru kara ka ɗaa ɓay ɓo tul-rì
ya,
2 ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗáa ɓay
ɓo tul-rì faa mbi̱w munu ká ì ɗaa ziŋ
ku̱-i ɓaarì na ku. Faa mbi̱w munu
ká ì lie fe hą̨ nzoɓri na, ɓe ndąw ze
Ŋgɛrɛwu̱ru a líeke fe ha rì.
3 «Wą̨a, ɓay i̱i ndąw rɔɔ mù geɗe
kɔ́m ɓa bum suy ká ɓo nun yu̱-ɔ,
a mú kɔ kparaŋ ká ɓo nun-a ku ya
wŭm hɔy lɛ?
4 A ku wą̨a, mù ɗáa mina mú ɓaa
hą̨ yu̱-ɔ mii: "Hą̨ mi mbi bum suy ká
ɓo nun-a ku hą̨ mù," a laa ká kparaŋ
ɓo nun-a ku lɛ?
5 Ɓo nzoɓ nzaa rúɔ ɓay! Kparaŋ
ká ɓo nun-a na, mu mbi pola a mú
kɔ zaɗ ka ta-taŋ ndąw rɔɔ, mú kɔ
faa mbika bum suy ká ɓo nun yu̱-ɔ
na ku ɓáy.
6 «Fe ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwu̱ru
na, ì mbi í hą̨ nzoɓ law mgbɔ́rɔri
ká i ɗo munu ɓa váyri na ya, ká i
mgbaka í fɛrɛ í ɗaa so tul-rì í loro
rì yak yak. Rɔɓay, ì vbuku fe kere
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ì kɔ ɓa fe ká ndaɗ
ɓamba tasiri na ka zúɔ pol nzoɓri
ká i ɗo munu ɓa mbel puɔri na ya,
ká i mgbaka í tɔɗ duŋa duŋa.»

Vbi Ŋgɛrɛwu̱ru fe ká ì se síeke (Luk 11.9-13)

7 «Ì vbi Ŋgɛrɛwu̱ru fe, lɛ, a haŋa
rì. Ì nzaa fe, lɛ, ka'a mbika ɓo pol-
rì ha rì ɓáy. I nda faa hul, lɛ, ka'a
mgbúɗa ha rì,
8 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ hą̨a hą̨a ká vbi ni
fe lɛ, a haŋa ni; a nzoɓ ká nzaa fe lɛ,
a mbika ɓo pol-e hą̨ ni. Ze, nzoɓ ká
nda faa hul lɛ, a mgbúɗa hą̨ ni.
9 Wą̨a, nzoɓ ve ká sakra ɓaarì key
ká vi-e vbi ni ŋgaw lɛ, ka'a mbika
tisaw ze ɓo nduo-ɛ hą̨ ni lɛ?
10 Mase vi-e vbi ni si̱i lɛ, a mbika
kuɔtɔl ze hą̨ ni lɛ?
11 Ɓaarì ká ì ɓa nzoɓ law ndayari
lɛ, ì kɔ faa haŋa fe kereri hą̨ vu ɓaarì
ku ya rɔɔ, maa ɓay Bǎa ɓaarì ká kaw
nulue ze, ti haŋa fe kereri hą̨ nzoɓri
ká i gɔŋ ni na ya lɛ woo!
12 «Feri riw bele ká ì hii ɓay
haŋa ku̱-i ɓaarì ɗaa ha rì na, ɓaarì
hɔy kara ì ɗaa faa mbi̱w munu
hą̨ nzoɓri. Ɓe ze ɓa mą́ra sąw
ɓay *mbeɗe bol kusol *Moyze ɓáy

mbeɗe taa *nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká i ɗaa.»

Ì mbi faa kumnun taa tusuɛke (Luk 13.24)

13 «Zaɗka ì hii kumnun taa tusuɛke na, ì nduo ƀáy faa hul ká aa ya hiyaw, ƀay ḭ̃i lɛ, faa hul ká se ƀa zaɗ ƀíɛ na aa baŋtaŋ. Faa séke ƀa ƀaɗì hɔy kara sɛ ya ndạ̃w, a hạ̃ nzoƀri ŋgḭ̃i ƀamba i se ɗì buɗ buɗ.
14 Roo lɛ, faa hul ká se ƀa zaɗ kumnun taa tusuɛke na aa ya, a séke ƀa ƀaɗì kara ŋgɔŋ ƀamba tasiri ndạ̃w, a nzoƀri ká i ziŋ faake na, i ŋgḭ̃i ya nzɛkrɛ hɔy.»

Kɔ́kɔ puu ƀáy lereke (Luk 6.43-44)

15 Ì nzɛ ƀáy sùo-rì ƀay tul nzoƀri ká i ɗì sùo-ri ƀa *nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru na. Zaɗka i vi luo-rì lɛ, i ɗaa sùo-ri munu ƀa baɗuri, roo lɛ, ƀil law-ri ká nziiya na i ƀa váy koyri ká mgbɔr ƀamba.
16 I kɔ́kɔ ri ƀáy peɗ ɗáa ƀari. Wạ̃a, nzoƀ a hóro tavɔkɔ saa kurikuŋ lɛ woo? Mase, nzoƀ a hóro nzum saa ŋgatukru ndạ̃w lɛ woo?
17 Puu hạ̃a hạ̃a ká ɗo ƀáy kere na, a líe lereke ƀáy kere. A roo lɛ, puu ká ndaya na, a líe lereke ndaya.
18 Puu kere na ti máa líe lereke ndaya ya, a puu ká ndaya na kara ti máa líe lereke ƀáy kere ya ndạ̃w.
19 Puu hạ̃a hạ̃a ká lie lereke ndaya na, i téke ni nzɛɗ ƀay vbuka ni ƀo huu.
20 Munu zu lɛ, ƀáy peɗ ɗáa ƀari nzoƀkeri ku na ndạ̃w rɔɔ, ì kɔ́kɔke ri ƀáy.

Ndaɗ ƀay ɗáa law hiiya Ŋgɛrɛwṵ̃ru (Luk 13.25-27)

21 «Nzoƀri ká i ɗi mì “Mbay, Mbay” na, i ti ɗoko sakra nzoƀri ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru re mbay ká tul-ri na riw bele ya. Roo lɛ, ƀa nzoƀri ká i ɗaa law hiiya Bǎa ká kaw nulue na huo-ri hɔy ze i ɗoko ɗi.
22 Síeke ku na, nzoƀri ŋgḭ̃i ƀamba i ƀáa hạ̃ mì mii: “Mbay Mbay, wạ̃a ƀuru yạ̃a ƀay saa nzaa-a ƀúru ƀaa hạ̃ nzoƀri ƀáy riŋ-a ya lɛ” mase, “Ƀuru ɗi riŋ-a ƀúru níike temndayari ká tul nzoƀri ya lɛ” mase, “Ƀuru ɗaa fe saŋri ƀoɗ ƀoɗ ŋgḭ̃i ƀamba ƀáy riŋ-a ya lɛ?”
23 Báyḭ̃i lɛ, mì ƀáa ta-taŋ ha ri mii: “Mì tuu rì ba mbḭ̃w ya mgbaŋ! Ì zɔ́l ká nzaa-i ƀa lew, ƀaarì nzoƀ fe ɗáa kạ̃ayari!”»

Ɗáa hul ɗo tul tisaw (Luk 6.47-49)

24 «Ƀe mini ze, nzoƀ hạ̃a hạ̃a ká laa ƀayri ká mì ƀaa key, a yạ̃a a ɗáake peɗ lɛ, ka ɗo munu ƀa nzoƀ nun nzɛm ká ɗaa tigbạ̃a hul ƀe ƀáy tisaw.
25 Ze mbam tɔ hạ̃ mbii yạ̃a zaɗ remleŋ remleŋ ká sạ̃w hulke, mase zuu kuu ƀáy ŋgɔ́ŋke bivbiɗ bivbiɗ ká tul hulke na ku hɔy kara, hulke haw ya, ƀay ḭ̃i lɛ, tigbạ̃a hulke na i ɗaa ƀáy tisaw.
26 Roo lɛ, nzoƀ hạ̃a hạ̃a ká laa ƀayri ká mì ƀaa key, a ɗáake peɗ ya lɛ, ka ɗo faa mbḭ̃w munu ƀa mbúo nzoƀ ká ɗaa hul ƀe ɗo tul dikuɗi.
27 Zaɗka mbam tɔ na, mbii yạ̃a zaɗ remleŋ remleŋ ká sạ̃w hulke. Zuu kuu ƀáy ŋgɔ́ŋke bivbiɗ bivbiɗ ká tul hulke na hạ̃ ni haw wuruk zuɔ siri hạ̃ hulke ku na ƀiɛ ƀa hḭ̃ɛ ƀamba tasiri.»
28 Zaɗka Zezu fere nzoƀri fe key na ɔ báyḭ̃i lɛ, tuku ruɔ nzoƀri ha ri kaw sililì ƀay tul gosi fe fére ƀe,
29 ƀay ḭ̃i lɛ, ka fere ri fe ƀáy hṵ̃rusuo ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀo, ka fere ri fe munu ká nzoƀ fére nzoƀri *bol kusol ƀari fere ri na ku ya.

8

Zezu vaa nzoƀ ká kpḭ̃ri ɗo sùo-ɛ (Mrk 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Zaɗka Zezu ɗì saa tul mbɔrɔ na, ruɔ nzoƀri ŋgḭ̃i ƀamba se fal-ɛ wuu wuu.
2 Báyḭ̃i lɛ, nzoƀ mbḭ̃w munu ká kpḭ̃ri ɗo sùo-ɛ na soro a ví huku pole gburuk a ƀaa hạ̃ ni mii: «Mbay,

zaɗka mù hii lɛ, mù maa ɓay haŋa
sùo-i key na duo mgbereŋ*.»
3 Lɛɛ, Zezu ndaɗa nduo-ɛ a zaa ni
a ɓaa ha̰ ni mii: «Mì hi-hii! Sùo-ɔ
na ka duo mgbereŋ ha̰ mù.» Zaɗɛ
ku hɔy lɛ, kpḭri ɓe na ɔ ha̰ sùo-ɛ duo
mgbereŋ.
4 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa ha̰ ni mii:
«Mu laa ɓay key ɓáy kere! Kɔkɔ ká
mu ɓaa ɓayke ha̰ nzoɓ! Roo lɛ, mu
se mú vǎa kíɛ sùo-ɔ ha̰ *nzoɓ fe poy
Ŋgɛrɛwṵru ka kɔ. Falɛ ku ro lɛ, *fe
poy ká *ɓol kusol *Moyze mbi nzi-ɛ
ká ɗi ha̰ nzoɓri ká kpḭri ɗo sùo-ri ká
i vaa lɛ i puo na, mu puo†. Ɓe ndaw
rɔɔ, a kíɛ nzoɓri riw bele ha ri kɔ
mii, sùo-ɔ na vaa ɓáy kere ɓáy.»

Zezu vaa leɗ peɗ ŋgɛrɛnzoɓ yṵm (Luk 7.1-10; Za̰a 4.43-54)

5 Zaɗka Zezu ɗo ndúo ɓa ɓil
puo ká Kapɛrnayum na báyḭi lɛ,
ŋgɛrɛnzoɓ yṵm mbḭw munu ká Rɔm
soro ɓa lakun-ɛ, a koɗ ni ɓay haŋa
ni ka sɔ ni.
6 Ka ɓaa ha̰ ni mii: «Mbay, leɗ
peɗ ɓi naa hula ɓáy sɛm ha̰ sùo-ɛri
hu wǔɔ riw bele, a kɔ sɛkɛ fe ŋgḭi
ɓamba tasiri.»
7 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha̰ ni mii: «Mì séke
vǎw ɓay vǎa vaa ni.»
8 Báyḭi lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ yṵm na
yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Mbay, ɓi
hɔy mì maa ɓay haŋa mù ɗaa tul-a
nduo ɓil hul ɓi ya. Roo lɛ, mu ɓaa
ɓay mbḭw kḭ hɔy lɛ, sùo leɗ peɗ ɓi
na a váa ɓáy kere,
9 ɓay ḭi lɛ, ɓi hɔy kara mì ɗo ɓáy
gaŋ tul-iri ká mì ɗaa bol nzaa-ri, a
mí ɗo ɓáy nzoɓ yṵm ɓiri ká i ɗaa
bol nzaa-i nda̰w pi. Zaɗka mì ɓaa
ha̰ nzoɓ mbḭw mii: "Mu se," lɛ, ka
se na kḭ. A mí ɓaa ha̰ nzoɓ kḭ mii:
"Mu vi," lɛ, ka vi. A mí yḭi mí ɓaa
ha̰ leɗ peɗ ɓi mii: "Ɗaa fe key," lɛ,
ka ɗaa feke na kḭ.»
10 Zaɗka Zezu laa ɓaykeri na
munu báyḭi lɛ, tuku ni ha̰ ni ɓaa ha̰
nzoɓri ká i se fal-ɛ na mii: «Mì ɓaa
ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: ká sakra
leɗ Izarayɛlri riw bele na, mì ziŋ kḭri
nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i mini key
na ya.
11 Rɔɓay, mì ɓaa ha rì: nzoɓri
ŋgḭiŋa ɓamba i úru saa fi tḭi síe ɓáy
fi riŋ síe í mgba zaɗ káw ká nzaa
fe sṵm ziŋ *Abaraham, Izak, ɓáy
*Zakoɓ ká *puoruo Ŋgɛrɛwṵru.
12 Roo lɛ, nzoɓri ká i ker mii, ɓari
ɓa leɗ ɓil puoruo Ŋgɛrɛwṵru na,
ka'a vbúku ri zuɔ fal kpaŋ ká ɓa
ɓil suŋ tilo. Zaɗɛ ku na, nzoɓri
rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo
mgboɓo, a í sṵ sere-ri ŋgɛ̌r ŋgɛ̌r ká
ɗi.»
13 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa ha̰
ŋgɛrɛnzoɓ yṵm na mii: «Mu se puɔ.
Ndaɗ ɓay haŋa feke ka ɗaa munu ká
mù ɗáake law-a ɓo tul-e na.» Lɛɛ, ká
zaɗɛ ku hɔy sùo leɗ peɗ ɓe na vaa
ni.

Zezu vaa nzoɓ suosɛrɛmri ŋgḭi ɓamba (Mrk 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Rɔɓay, Zezu se ɓil hul Piyɛr, lɛ,
ka ziŋ máa fay Piyɛr ká sùo-ɛ mbi
huu biɗ biɗ naa hii ká ɗi.
15 Báyḭi lɛ, ka zaa nduo-ɛ, lɛ, ká
zaɗɛ ku hɔy sùo zaŋa ɓe na pɔŋ ni
ha̰ ni uru siya a ɗaa fe sṵm ha̰ ni sṵ.
16 Zaɗka síe ɗaa nduo-ɛ ɓo tul
vay puu dɛr na báyḭi lɛ, nzoɓri ŋgḭi
ɓamba ká temndayari ɗo tul-ri na, i
fa̰a ri í séke ha̰ Zezu. Lɛɛ, ɓáy ɓay ká
tḭi saa nzi-ɛ na ka níike temndayari
a vaa nzoɓ sɛmri riw bele.
17 Fe ká'a ɗaa na, ha̰ ɓay ká
Ezay nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa na, ɗo munu ɓáy
zaɗɛ. Ɓayke ɓaa mii: «Ɓe na, ka fa̰a
kpɛɗɛ naari ɗo tul-e, a ya̰a suosɛrɛm
naari a soɓ‡.»

Séke fal Zezu ɓa fe vbɛm ya (Luk 9.57-62)

18 Nam mbḭw munu ká ruɔ nzoɓri
kiri Zezu gbuk na báyḭi lɛ, ka mbi

* **8:2 8.2** Bol kusol Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii, nzoɓ ká kpḭri ɗo sùo-ɛ na, ka maa ɓay séke hul ka̰ni Ŋgɛrɛwṵru mbǎa, ɓay ḭi lɛ, ka ɓa nzoɓ ká taŋ kaɗ kaɗ ká nun Ŋgɛrɛwṵru ya. † **8:4 8.4** I kḭi Soro peɗ ɗáa Leviri 14.10. ‡ **8:17 8.17** Ezay 53.4.

nzi-ɛ ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri ɓay túo maambii ɓa fi kɛlu.
19 Lɛɛ, nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol mbḭw munu soro ɓa lakun-ɛ a ɓaa ha̰ ni mii: «Mbay, zaɗri riw bele ká mù séke ɗi na, mì séke fal-a nḭm nḭm.»
20 Báyḭi lɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Mínri na, luɔ nam ɓari ɗo ɗi, a nduyri hɔy kara kpaŋ nam ɓari ɗo ɗi nda̰w. Roo lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na, zaɗ ká ɓay haŋa mì ɗaa tul-i nduo ɗi, ɓay mgbaka ta̰ram sùo-i ká ɗi na tiya.»
21 Lɛɛ, nzoɓ kḭ mbḭw munu ká ɓa leɗ nduoɓal-ɛ ɓaa ha̰ ni mii: «Mbay, mu pɔ́ŋ faa ha̰ mì se mí vǎa vóro bǎa nda̰w rɔɔ, mí yḭi mí se fal-a ɓáy.»
22 Báyḭi lɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Mu se fal-i, a ɓo mú pɔ́ŋ ha̰ ɓari ká i ɗo munu ɓa nzoɓ huɗeri na i vóro huɗ kḭ.»

Zezu ha̰ nzaa zuu kuŋ nzɛɗ
(Mrk 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Falɛ ku lɛ, Zezu hil a kaw ɓil tuo, lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri su ni a í se ɗi maa fe.
24 A lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, bawda zuu bura uru a kuu bivbiɗ bivbiɗ ká tul maambii na ha̰ mbii nda nzaa tuo paw pǎw a puɗa tul-ri. Roo lɛ, Zezu na-nam.
25 Báyḭi lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa lakun-ɛ í tuma ni í gúuke fe ha̰ ni mii: «Mbay, mu ya̰a ɓuru! Naa húkari!»
26 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɗaa mina rɔɔ, ì ɓa toko mini lɛ? Mina rɔɔ, mbika law ɓaarì ndḭi mini key hɔy lɛ?» Ro, a uru siya a ɓaa ɓay ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ zuu ɓáy mbii na, lɛ, nzaa-ri kuŋ nzɛɗ a ha̰ zaɗ ɗo ndiŋ.
27 Báyḭi lɛ, nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ ku na i kaw yer í ɓaa mii: «Leɗban key na wa̰a, ɓa kḭri nzoɓ ḭi ndaw rɔɔ, mbii ɓáy zuu kara ɗaa vu mbom ɓo tul-e mini key lɛ?»

Zezu vaa wa̰rari siɗi ká temndayari ɗo tul-ri
(Mrk 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Zaɗka Zezu tuo mbii a tḭi fi kɛlu ká tusiri nzoɓ Gadarari na báyḭi lɛ, wa̰rari tul-ri siɗi ká temndayari ɗo tul-ri na, i tḭi saa pṵy kuo ká Ziɓri voro huɗ ká ɗi a í suɔ nun-ɛ. Ká ɓil kɔrke ku na, nzoɓ maa ɓay mbika faa tḭi ɗi ya, ɓay ḭi lɛ, nzoɓkeri ká temndayari ɗo tul-ri ká í mgbɔr ɓamba na i ɗo ɗi.
29 Báyḭi lɛ, i tii sa̰w ɗáa fe ɓǒkoko ɓǒkoko mii: «Ɓo Vu Ŋgɛrɛwṵru, fe ḭi rɔɔ, mù nzáake fal ɓuru lɛ woo? Mù vi ɓay ɗáa nun ɓuru tuɔ sḭ́e pola nda̰w rɔɔ, nam kúŋ sal ɓay na ka vi ɓáy lɛ?»
30 Ɗi ya ɓáy zaɗɛ ku na kuɗu mbel puɔri ŋgḭi ɓamba i ɗo sṵŋa fe.
31 Báyḭi lɛ, temndayari na i koɗ Zezu í ɓaa mii: «Zaɗka mù níi ɓuru lɛ, mu ha̰ ɓuru rǐi tul mbelri na ku.»
32 Lɛɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ì tḭi í se!» Báyḭi lɛ, temndayari na tḭi ká tul nzoɓri ká siɗi na, í ɗuu í vǎa rǐi tul mbel puɔri na. Zaɗɛ ku hɔy lɛ, kuɗu mbelri ká riw bele ku na, i zuɔ ɗul vbuɓuɓu ɓáy takra, í tḭi nzaa ŋgeŋ í zoɗ kirim kirim zuɔ maambii ha̰ mbii ya̰a ri gbǎ̰y ɓáy zaɗ ɓari riw bele.
33 Báyḭi lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ mbel puɔri na, i haw ɗul í se ɓil ŋgɛrɛpuo, í vǎa kḭi ɓay feri riw bele ká kal, ɓáy ɓay ká se tul temndayari ká i tḭi saa tul nzoɓri ká siɗi na ha̰ nzoɓri laa.
34 Lɛɛ, nzoɓri ká ɓil ŋgɛrɛpuo ku riw bele na, i tḭi buɗ buɗ í suɔ nun Zezu. Zaɗka i mbi nun-ri í kɔ ni na báyḭi lɛ, i koɗ ni ɓay haŋa ni ka zɔ́l ká tusiri ɓari.

9

Zezu vaa nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ
(Mrk 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Zezu hil a kaw ɓil tuo a tuo maambii a yḭi a se puo ɓe.
2 Lɛɛ, i mbi nzoɓ mbḭw munu ká sùo-ɛ hu wǔɔ ká naa hii í víke ha̰ ni. Zaɗka Zezu kɔ law-ri ká i ɗaa ɓo tul-e na báyḭi lɛ, ka ɓaa ha̰ nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ na mii: «Vu-i, mu siŋ law-a; feya̰a ɓori na, mì nda bumake ziŋ mù ro.»
3 Báyḭi lɛ, nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol ha̰nɛri ká i laa ɓayke na, i

ker ɓay ká ɓil law-ri í ɓaa mii: «Leɗban key na, ɓaa ɓay a ṭ̃irike riŋ Ŋgɛrɛwṵru*.»

4 Lɛɛ, munu ká Zezu kɔ kér ɓay ɓari kɔ na, ka fɛrɛ a vbi ri mii: «Ɓay ji̧ ndąw rɔɔ, ì ɗo ɓáy kér ɓayri ká ndaya mini ká ɓil law-rì lɛ?

5 Ɓay hąa ze ɓáake sɛ ya lɛ? "Mì nda buma feyąa ɓori na ziŋ mù," mase, "Úru siya mú se-seɗ" lɛ?

6 Roo lɛ, mì hii ɓay haŋa rì kɔ, ɓi *Vu Nzoɓ na, mì ɗo ɓáy hṵrusuo ká tusiri key ɓay ndáka buma ká tul feyąa nzoɓri!» Báyji̧ lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, Zezu ɓaa hą nzoɓ ká sùo-ɛ hu wṵ̀ɔ na mii: «Úru siya mú mbi hii ɓo mú se puɔ!»

7 Lɛɛ, leɗban na uru siya a zɔl faa puɔ.

8 Zaɗka ruɔ nzoɓri kɔ feke na munu báyji̧ lɛ, hi̧ɛ ɗaa ri zikiki ha ri písike Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul ki̧ri hṵrusuo fe ɗáa saŋ ká mini ká'a ɗaa hą nzoɓri na.

Zezu ɗi Matiye (Mrk 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Zezu zɔl ká zaɗɛ ku a ɗo kali báyji̧ lɛ, ka kɔ nzoɓ mbi̧w ká riŋ-ɛ ɓa Matiye kaw hul yąaŋa larimbuo. Báyji̧ lɛ, ka ɓaa hą ni mii: «Mu se fal-i̧.» Lɛɛ, Matiye na uru siya a se fal-ɛ.

10 Nam mbi̧w ká Zezu kaw nzaa fe sṵm ká puo Matiye na, *nzoɓ yąaŋa larimbuori ɓáy nzoɓri ká soro ɓay ɓari mgba ndaya ká *Fariziri ɗi ri ɓa nzoɓ feyąari na, i vi ŋgi̧i ɓamba í kaw nzaa fe sṵm ziŋ Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri.

11 Zaɗka Fariziri kɔ fekeri na báyji̧ lɛ, i vbi leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɓay ji̧ ndąw rɔɔ, gaŋ tul-rì na sṵ fe ziŋ nzoɓ yąaŋa larimbuori ɓáy nzoɓri ká soro ɓay ɓari mgba ndaya mini key lɛ?»

12 Báyji̧ lɛ, Zezu laa ɓay ɓari na a ɓaa mii: «Nzoɓri ká sùo-ri ɗo ɓáy kere ɓáy na, i se síe nzoɓ haŋa sąwpuu váa nzoɓ ya. Roo lɛ, nzoɓ suosɛrɛmri ze se síe nzoɓ haŋa sąwpuu.

13 Munu zu lɛ, ì se í fére sąw ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe na í kɔ. Ka ɓaa mii: "Kɔ́kɔ nun síe nzoɓ ze rii law-i ɓo, ɓa *fe poy ká ì puo hą mì ze rii law-i ya†." Mì vi ɓay ɗika nzoɓri ká i ker mii, ɓari ɓa nzoɓ ɗáa fe ɓáy zaɗɛri na ya, roo lɛ, mì vi ɓay tul nzoɓri ká i kɔ sùo-ri ɓa nzoɓ feyąari.»

Ɓay ká se tul tąw fe ɓáy fe fie (Mrk 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal Zą̨a Batisri soro í se luo Zezu í vbi ni ɓay mii: «Wąa ɓay ji̧ ndąw rɔɔ, ɓúru *Fariziri na, ɓuru saŋ sùo ɓuru ɓaŋguɔ, a pɔŋ leɗ nduoɓal-ari mǎa, i ɗaa munu ya lɛ?»

15 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Nzoɓri ká i ɗì ri vi zaɗ suoriya yąaŋa ki̧ na, zaɗka nzoɓ mąy fie ɗo ziŋ ri kɔɓ rɔɓay na, i máa ɗáa sùo-ri ɓa síe lɛ? Munu ya mgbaŋ! Roo lɛ, namri ká'a ví vuku na, i náa nzoɓ mąy fie ká sakra ɓari; ɓe ndąw rɔɔ i sáŋ sùo-ri ɓáy.

16 Rɔɓay, nzoɓ mbi̧w ti mbika nzaa gari fie ɓay ɓúoke nun tąw gari ya, ɓay ji̧ lɛ, nzaa gari fieke ku na, a haŋa tąw gari na gɔɗɔ tir tir hą gɔ́ɗɔ garike ku na mba taa pola ku rɔɓay.

17 Ɗo faa mbi̧w munu ndąw, nzoɓ ti áŋ him fie zuɔ tąw ɓɔl huɔri ya. Zaɗka nzoɓ ɗaa munu lɛ, ɓɔl huɔri na a fúo kpom, lɛ, him na a zúɔ ɓisuy, ɓɔl huɔri kara a ɓíɛ ndąw. Roo lɛ, him fie na i áŋ zuɔ ɓɔl huɔ

* **9:3 9.3** Ɓari Ziɓri na, i kɔ mii, ɓa Ŋgɛrɛwṵru ki̧ huo-ɛ hɔy ze maa ndáka buma feyąa nzoɓri ziŋ ri. Zaɗka Zezu nda buma feyąa leɗban na, nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɗo ziŋ ni gal gal, ɓay ji̧ lɛ, Zezu ká nda buma ziŋ nzoɓ a vaa ni na, kiɛ mii ka ɓa Ŋgɛrɛwṵru. † **9:13 9.13** Oze 6.6. Ì ki̧i 1 Samiyɛl 15.22 ɓáy Mise 6.8 ndąw. ‡ **9:17 9.17** Ká ɓil sewke ku na, huɔ vuy ká i sąa ɓa ɓɔl ze Ziɓri kɔrɔ him ɗo ɗì. Zaɗka him na ví loŋ báyji̧ lɛ, hew ɓɔl huɔ na. Munu zu lɛ, ɗo nun áŋ him fie ɗo tąw ɓɔl ya, ɓo munu ya lɛ, ɓɔl na a fúo. Ká ɓil ɓay key na, Zezu hii ɓay ɓáa mii, tąw fe ɗáa Ziɓri na, ti máa ɓáy fe fie ká Zezu víke hą nzoɓri ya.

fieri. Ɓe ndąw rɔɔ, him ɓáy ɓɔl huɔri na, i mgbaka ki̧ zeɓ zeɓ ɓáy kere ɓáy‡.»

Zezu vaa mąy tikɗi, ɓáy mąy ká suosɛrɛm sím ɗaa ni
(Mrk 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay ziŋ ri kɔɓ ɓáy na báyi̧i lɛ, mbay Ziɓ mbi̧w munu ví huku siri gburuk ká pol-e a ɓaa hą ni mii: «Vu-i ká ɓa leɗ mąy tikɗi na hu ká timbɛɗɛ key. Munu hɔy kara mu ví ɗaa nduo-ɔ ɓo tul-e, lɛ, ka'a yi̧i a kaw ɓáy kumnun.»

19 Lɛɛ, Zezu uru siya ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri a í se fal-ɛ.

20 Zaɗka i se nun-ri ɓa pola na báyi̧i lɛ, mąy mbi̧w munu ká suosɛrɛm sím ɗaa ni mbiimbam duɔ falɛ siɗi ro na, soro a vi ɓáy fal Zezu a zaa nzaa gari ɓe ká fi siri,

21 ɓay i̧i lɛ, ka ɓaa ká ɓil law-ɛ mii: «Zaɗka mì ziŋ faa mí zaa nzaa gari ɓe ki̧ hɔy lɛ, sùo-i na a váa.»

22 Báyi̧i lɛ, Zezu fɛrɛ kɔ́m a kɔ ni a ɓaa hą ni mii: «Vu-i mąyke, mu siŋ law-a, ɓay i̧i lɛ, law-a ká mù ɗaa ɓo tul-i na, hą sùo-ɔ na vaa mù.» Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, sùo leɗ mąy tikɗi na vaa ni.

23 Zaɗka Zezu ti̧i puo mbay na báyi̧i lɛ, ka kɔ nzoɓri ká i mgba ti̧w ɓari gbiri gbiri ɗo nduo-ri ká í ɗo ɗi ya ɓay súka nzoɓ vóro huɗri, rɔɔ ruɔ nzoɓri ká i guu fe gŭrum gŭrum ndąw.

24 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì ti̧i ɓa kɛlɛ, ɓay i̧i lɛ, leɗ mąy tikɗi key na hu ya, roo lɛ, ka na-nam.» Báyi̧i lɛ, ɓari na i siɛ ni siɛ hɔy.

25 Zaɗka Zezu hą ruɔ nzoɓri ti̧i kɛlɛ na báyi̧i lɛ, ka nduo a se hula, a vǎa mgba nduo leɗ mąy tikɗi na hą ni uru siya.

26 Lɛɛ, soro ɓayke na yąa zaɗ kpol kpol ká tusirike ku riw bele.

Zezu vaa rąwri siɗi, ɓáy nzoɓ ká kusol-e mbii gbǎŋ

27 Zaɗka Zezu zɔl ká zaɗɛ ku báyi̧i lɛ, rąwri tul-ri siɗi i dii fal-ɛ í guu fe ɓáy bawda kusol-ri ɓeleŋ mii: «Kóɗ ŋguɔ hɔy *vu bulu Daviɗ, mu kɔ nun síe ɓuru!»

28 Zaɗka Zezu ti̧i puɔ na báyi̧i lɛ, rąwri ká tul-ri siɗi na i soro í vi lǎkun-ɛ, lɛ, ka vbi ri ɓay mii: «Lɛɛ, ì kɔ mii, mì maa ɓay ɗáa fe ká ì vbi mì na lɛ?» Lɛɛ, i yi̧iŋra ɓáy ɓay hą ni mii: «Ŭu, Mbay, mù ma-maa.»

29 Báyi̧i lɛ, Zezu zaa nun-ri a ɓaa mii: «Ƒeke ką ɗo munu ha rì maa ɓáy zaɗ law-rì ká ì ɗaa ɓo tul-i.»

30 Lɛɛ, nun-ri na mgbuɗa gbɛrɛrɛ ha ri kɔ-kɔ́m. Falɛ ku lɛ, Zezu baka ri ŋgɔ-ŋgɔŋ mii: «Ì laa ɓáy kere ndąw rɔ! I hą nzoɓ mbi̧w mini kara, ka laa ɓay fe ká kal key na ya.»

31 Roo lɛ, ti̧i ɓari ku hɔy lɛ, i lo soro Zezu ká tusirike na ku riw bele.

32 Zaɗka rąwri na i ɗo zɔ́l munu hɔy lɛ, nzoɓri vi ɓáy nzoɓ mbi̧w ká temndaya ɗo tul-e hą kusol-e mbii gbǎŋ na hą Zezu.

33 Falɛ ká Zezu nii temndaya ká tul-e na báyi̧i lɛ, leɗban na tii sąw ɓáa ɓay. Lɛɛ, tuku ruɔ nzoɓri ha ri ɓaa mii: «Íi! Ki̧ri fe ká mini key na, ɓuru kɔ ká tusiri *Izarayɛl key ba mbi̧w ya mgbaŋ!»

34 Roo lɛ, *Fariziri na i geɗe mii: «Ɓa mbay tul temndayari ze hą ni hu̧rusuo níi temndayakeri na ku.»

35 Báyi̧i lɛ, Zezu hąari ɓáy ŋgɛrɛpuori ɓáy vu puori riw bele, a fere nzoɓri fe ká ɓil *hul mbú ki̧ ɓari Ziɓri, a ka-káa Ɓay Kere ká se tul réke mbay Ŋgɛrɛwu̧ru ká tusiri key, rɔɔ a vaa nzoɓ sɛmri riw bele, ɓáy nzoɓ kpɛɗɛri riw bele.

36 Zaɗka'a mbi nun-ɛ a kɔ ruɔ nzoɓri báyi̧i lɛ, ka kɔ nun síe ɓari, ɓay i̧i lɛ, nzoɓkeri ku na i tąa ɓamba, a law-ri hɔy kara sąa ndąw, munu ɓa baɗuri ká nzoɓ kɔ́rɔ ri tiya.

37 Báyi̧i lɛ, ka ɓaa hą leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Fe payri na ŋgi̧i ɓamba a ŋgɔŋ maa vbíe, roo lɛ, nzoɓ peɗkeri ŋgi̧i ya.

38 Munu zu lɛ, ì kóɗ Ŋgɛrɛmbay ká ɓa ŋgɛrɛnzoɓ wáa na, hą ni ka pie ɓáy nzoɓ peɗkeri ka ŋgi̧i maa fe ha ri zúɔ tul nzoɓ hąwri rɔɓay.»

10

Nzoɓ ndáy nzaapeɗri ká duɔ falɛ siɗi
(Mrk 3.13-19; Luk 6.12-16)

1 Zezu ɗi leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi ha ri vi luo-ɛ. Báyi̧i lɛ, ka ha ri hu̧rusuo ká ɓay haŋa ri níike temndayari, a í váake nzoɓ sɛmri ɓáy nzoɓ kpɛɗɛri riw bele.
2 Riŋ *nzoɓ ndáy nzaapeɗri ká duɔ falɛ siɗi na ze ɗo key: pola ɗɛkrɛ lɛ, ɓa Simo̧n ká i ɗi ni ɓa Piyɛr ɓáy yu̧-ɛ Andȩre, Zak ɓáy yu̧-ɛ Za̧a, ɓari siɗi bele ká i ɓa vu Zebedȩ ndą̨w,
3 Filiɓ ɓáy Batelemi ndą̨w, Toma ɓáy Matiye, ɓe ká'a ɓa nzoɓ ya̧aŋa larimbuo ndą̨w, Zak vu Alfe ɓáy Tade ndą̨w,
4 Simo̧n ká hii nzoɓ ɓeri a ru-ruy ɓay tul-ri ndą̨w, rɔɔ Zudas Iskariyoɗ ká mbi tul Zezu ndą̨w pi.

Zezu pie leɗ nduoɓal-ɛri ɓay haŋa ri ka-káa ɓay ɓe
(Mrk 6.7-13; Luk 9.1-6)

5 Ɓari ká duɔ falɛ siɗi key na, Zezu pie ri a ɓaa ha ri mii: «Ì se tusiriri ká są̨w nzoɓkeri ɓa Ziɓ ya na ya, a í nduo ɓil puo mbi̧w ká kuɗu zaɗ ká Samari na ya ndą̨w,
6 roo lɛ, leɗ Ĩzarayɛlri ká i ɗo munu ɓa vu baɗuri ká i ze-zee na ze ì se luo-ri.
7 Ì se í vǎa ka-káa ɓay mii: "Nam ká Ŋgɛrɛwu̧ru tii są̨w réke mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na tɔ̀ŋ ɗi mbǎa deɓ hɔy ro."
8 Ì váa nzoɓ sɛmri ndą̨w, nzoɓri ká i hu na kara, ì túma ri ha ri kaw ɓáy kumnun ndą̨w, nzoɓri ká kpi̧ri ɗo sùo-ri kara, ì ha̧ sùo-ri duo mgbereŋ ndą̨w, a í nii temndayari ká tul nzoɓri ndą̨w pi. Hu̧rusuo ká mì ha rì key na, mì ha rì hɔy hɔy. Ze ɓaarì hɔy kara, ì haŋa feke hɔy hɔy ha̧ nzoɓri munu na ndą̨w.
9 Zaɗka ì mbi faa varu lɛ, ì ya̧a lari mbi̧w mini í ɗaa ɓo ɓil ɓɔl ɓaarì ya.
10 Ì se ɓáy ɓɔl varu ya ndą̨w, ì fa̧a gari ɓa siɗi ya ndą̨w, ì fa̧a dikɔnri ya ndą̨w, a í mgba ka̧w ya ndą̨w, ɓay i̧i lɛ, nzoɓ peɗ na ɗo ɓáy faa ká ɓay su̧ŋa lere peɗke.
11 «Zaɗka ì ti̧i ŋgɛrɛpuo, mase vu puo lɛ, ì nzaa nzoɓ ká maa ɓay mgbaka rì ɓáy kere ndą̨w rɔɔ í se luo-ɛ, lɛ, ì naa puo ɓe na kpu̧ru maa ɓáy zɔ́l ɓaarì.
12 Zaɗka ì ɗo ndúo ɓil puo nzoɓke lɛ, ì hii soko ha̧ nzoɓri ká i kaw ɗi na í ɓaa mii: "Ɗɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ rì."
13 Zaɗka nzoɓ puokeri mgba rì ɓáy kere lɛ, fe sa̧mi ɓaarì a ɗoko tul-ri. A zaɗka i mgba rì ɓáy kere ya laa lɛ, fe sa̧mi ɓaarì na, a sáɗ ɓa tul-rì ki̧ sùo-rì.
14 Zaɗka nzoɓri mgba rì ɓáy kere ya, mase i hii ɓay láa ɓay ɓaarì ya lɛ, ì ti̧i ká ɓil hulke, mase ɓil puoke ku na, í nda kusal ká ɓal-rì kuɓ kuɓ.
15 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: nam kúŋ sal ɓay na, ɓay ká i kúŋ ɓo tul nzoɓ puokeri ku na, a ŋgɔ́ŋ kal tul-e taa ha̧y ká i ɗaa ɓo tul nzoɓ ndayari ká *Sɔdɔm ɓáy Gomɔr na pavbaɗ rɔɓay*.»

Ɗáa nun tuɔ sîe ká ɓay tul Zezu
(Mrk 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 «Ì kɔ, ɓi na mì píe rì munu ɓa baɗuri ká i ɗo sakra váy koyri. Munu zu lɛ, ì nzɛ ɓáy sùo-rì faa mbi̧w munu ká sɔyri, a í ɗaa fe ndaya mbi̧w ya munu ká bɛɗɛ pieri.
17 I nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay tul nzoɓri! I mgbaka rì í ɗáa rì zuɔ nduo nzoɓ kúŋ sal ɓayri; i ndáka rì ɓáy ndoy dɔŋ ká ɓil *hul mbú̧ ki̧ ɓari Ziɓri kara ndą̨w.
18 I fá̧a rì ɓay ɗáa rì kaw pol nzoɓ réke tul puori ndą̨w, pol mbay luyeri ndą̨w ɓay tul-i, a lɛ, ká zaɗɛ ku na ì ɓáa nasi ɓay ká se tul-i ká pol-ri ɓáy pol nzoɓ ki̧ri ká i ɓa Ziɓ ya na ha ri laa.
19 A zaɗka i mgba rì ɓay ɗáa rì kaw pol nzoɓ kúŋ sal ɓayri lɛ, ì ha̧

* **10:15 10.15** Ì ki̧i Tiika są̨w fe 19.23-28. Puori ká Sɔdɔm ɓáy Gomɔr na Ŋgɛrɛwu̧ru ɓiɛ kpukɗu kpukɗu ɓay tul fe ɗáa ya̧a nzoɓkeri.

law-rì ka nzaa rì ɓay tul ɓayri ká ì
văa ɓáa na ku ya, mase faa ɓáakeri
ká ì ɓáa ká zaɗɛ ku ya ndąw. Ɓayri
ká ì ɓáa na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa ni ṭii
ká nzáa-rì ká ɓil sąw̃ síeke ku ɓáy.
20 Ɓayri ká ì ɓáa na, ɓa ɓaarì ze ì
ɓáa ya, roo lɛ, ɓa Tem taa Bǎa ɓaarì
Ŋgɛrɛwṵru ze a ɗáa zuɔ nzáa-rì ha
rì ɓaa ɓáy.
21 «Namke ku na yṵ ḳiri mbika
tul ḳi ha ri i ri ndąw, bǎa leɗri ɗáa
munu ziŋ vu ɓari ndąw, a leɗri kara
i úru ziŋ nzoɓ mbóŋ ri rì ha ri ɗaa
ɓay huɗ ɓo tul-ri ndąw.
22 Nzoɓri riw bele, i fṵ́y rì ɓay
tul-i. Roo lɛ, nzoɓ ká mgba ŋgɔ-
ŋgɔŋ kpṵru ṭii gbṵke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru
a yąaŋa ni.
23 Zaɗka i ɗaa nun-rì tuɔ síe ká ɓil
ŋgɛrɛpuo hąnɛ lɛ, ì ɗúu í se puo ḳi.
Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ḳi: ɓil
ŋgɛrɛpuori ká *Izarayɛl na, ì ti séke
ɗi ɔ riw bele ya hɔy, ɓi *Vu Nzoɓ na,
mì ví ɓáy riŋ ɗika.
24 «Nzoɓ ká fere fe na, ka ti kál tul
gaŋ ɓe ká fere ni fe ya; a leɗ káw hɔy
kara ti kál tul bǎa káw ɓe ya ndąw.
25 Munu zu lɛ, nzoɓ ká fere fe na,
ka ɗaa suoriya ɓay ɗoko munu ɓa
gaŋ tul-e; a leɗ káw hɔy kara, ka ɗaa
suoriya ɓay ɗoko munu ɓa bǎa káw
ɓe ndąw. A zaɗka i ɗi mì ɓi bǎa
puo ɓa *Bɛlzebul, ŋgɛrɛtemndaya
na wąa, riŋ ḭi ro ze i tuu ha rì ɓaarì
ká ì ɓa leɗ ɓil hul ɓiri na lɛ woo!»

Nzoɓ ká ɗo nun ḥḭɛ ni
(Luk 12.2-7)

26 «Munu zu lɛ, ì ɗaa ḥḭɛ nzoɓ
mbḭw ya. Feri riw bele ká ɗo lanzɔŋ
na a ṭḭi ɗo zaɗ hie gbay gbay, a
feri riw bele ká ɗo zaɗ muni kara,
nzoɓri kɔ́kɔ riw bele.
27 Feri ká mì ɓaa ha rì ká zaɗ muni
na, ì ḳąý í ɓaa ɓayke ká ɓisie biribiŋ.
A ɓay ká mì ɓaa ɓa ɗaɗi ha rì na
kara, ì ka-káake ɓa siya ká sikɗa puo
rɔɔ hą nzoɓri laa ɓáy.
28 Nzoɓri ká i i naysuo nzoɓ, a
í maa ɓay ika pąra nun sùo nzoɓ
ya na, ì ḥḭɛ ri ya. Roo lɛ, ì ḥḭɛ
Ŋgɛrɛwṵru ká maa ɓay ɓíɛ naysuo
ɓáy pąra nun sùo sidi bele wuruk
zuɔ zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká
ru-ruma ya ɓaŋguɔ na.
29 Ṭḭtiri na wąa, i fąa ri ɓa sidi
ndąw rɔɔ, i hie ɓáy síi sii mbḭw hɔy
ya lɛ? Ɓe nu ku hɔy kara, zaɗka Bǎa
ɓaarì na hą faa ya lɛ, ṭḭti mbḭw mini
kara ti tɔ́ɗɔ ɓo siri ya.
30 Ɓaarì na, sṵy tul-rì hɔy kara,
Ŋgɛrɛwṵru ḳii ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm riw
bele.
31 Munu zu lɛ, ì ɗaa ḥḭɛ ya, ɓay ḭi
lɛ, ká nun Ŋgɛrɛwṵru na, ì kal tul
ṭḭtiri wuruk wuruk ḳál rɔɓay!»

Kḭɛ sùo ɓa nzoɓ taa Krisi ká nun nzoɓri
(Luk 12.8-9)

32 «Nzoɓ hąa hąa ká ɓaa ta-taŋ ká
nun nzoɓri mii, ɓeri ɓa taa ɓi lɛ, ɓi
hɔy kara, mì ɓáa ta-taŋ ká pol Bǎa
ká nulue ndąw mii, ka ɓa taa ɓi.
33 Roo lɛ, nzoɓ hąa hąa ká ɓaa ta-
taŋ ká nun nzoɓri mii, ɓeri kɔ mì ya
lɛ, ɓi hɔy kara, mì ɓáa ta-taŋ ká pol
Bǎa ká kaw nulue ndąw mii, mì kɔ
ni ya.»

Nzoɓri te ɓil ḳi ɓay tul Zezu
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 «Kɔkɔ ká ì kér ká ɓil law-rì mii,
mì vi ɓay haŋa ɗɛkɛkɛ ka ɗo tusiri
key. Mì vi ɓay haŋa ɗɛkɛkɛ ka ɗo
ya, roo lɛ, mì vi ɓáy maamii téke ɓil
ḳi.
35 Mì vi ɓay téke sakra leɗ wąra
nzoɓ ɓáy bi-ɛ, sakra leɗ mąý tikɗi
ɓáy mi-ɛ, rɔɔ sakra máa fay ɓáy mąý
vi-e,
36 a nzoɓ ini taa simri ká ɓil hul
mbḭw kara, i ví ɓa nzoɓ tul ŋgąni
ḳi.
37 «Nzoɓ ká hii bi-ɛ mase mi-ɛ kal
mì lɛ, ka maa ɓay ɓá nzoɓ ɓi ya.
Nzoɓ ká hii vi-e wąrake mase mąyke
kal mì lɛ, ka maa ɓay ɓá nzoɓ ɓi ya
ndąw.

† **10:38 10.38** Nzoɓ ká mbi puu say huɗ ɓay séke fal Zezu na, ɓa nzoɓ ká ɗo ɗi ya ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ fe ndąw, ɓay huka ɓay tul-e hɔy kara ndąw pi.

38 A nzoɓ ká mbi puu say huď ɓe
a soɓ, a séke fal-i ya lɛ, ka maa ɓay
ɓá leď nduoɓal-i ya†.
39 «Nzoɓ ká hii kɔ́rɔ kumnun ɓe
na, a ďoko ɓáy kumnun taa tusuɛke
ya. Roo lɛ, nzoɓ ká'a pɔ́ŋ sùo-ɛ
yɔď ɓay tul-i na, a zíŋ kumnun taa
tusuɛke.»

Fe tunduo ká nzoɓri zîŋ
(Mrk 9.41)

40 «Nzoɓ ká mgba rì ɓa sùo-ɛ ɓáy
kere lɛ, ka mgba mì ndąw zu. A nzoɓ
ká mgba mì ɓa sùo-ɛ ɓáy kere laa
lɛ, mgba nzoɓ ká píe mì na ɓa sùo-ɛ
ndąw.
41 Nzoɓ ká mgba nzoɓ yąaŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy kere ɓay
ɓáa ká'a ɓa nzoɓ yąaŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru na lɛ, a zíŋ fe
tunduo munu ká nzoɓ yąaŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru na ndąw; a
nzoɓ ká mgba nzoɓ ká ďaa fe ɓáy
zaďɛ ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay ɓáa
ká'a ɓa nzoɓ ká'a ďaa fe ɓáy zaďɛ
ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru na lɛ, a zíŋ fe
tunduo munu ká nzoɓ ká ďaa fe ɓáy
zaďɛ ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru na ndąw pi.
42 Nzoɓ ká hą mbii huoke tuŋguo
tɔy mbi̱w ki̱ hɔy hą leď mbi̱w ká ndi̱i
ká sakra leď nduoɓal-iri key ɓay ɓáa
ká'a ɓa leď nduoɓal-i na lɛ, mì ɓaa
ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱: nzoɓke ku
na a zíŋ fe tunduo ɓe.»

11

Zą̱a Batis pie leď nduoɓal-ɛri se luo Zezu
(Luk 7.18-35)

1 Zaďka Zezu fere ri ɓay ɓeri key
na hą leď nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ
siďi na ɔ munu báyi̱i lɛ, ka zɔl
ká zaďɛ ku a se nun-ɛ ɓa pola ɓa
ŋgɛrɛpuo hąwri a fere nzoɓri fe, a
ka-káa Ɓay Kere hą nzoɓri ká ɓil
tusirike.
2 Zą̱a Batis ká i mgba ni naa hul
sal na, zaďka'a laa soro ɓay peď
ďáa *Krisi na báyi̱i lɛ, ka pie leď
nduoɓal-ɛ hą̱nɛri ha ri vǎa vbi ni
3 ɓay mii: «Wą̱a ɓa ɓo ze mù ɓa
Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay
píe ni ví yą̱a nzoɓ na mase, ɓuru
Ziɓri ɓuru giyaŋ nzoɓ ki̱ ɓáy lɛ?»
4 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ì yi̱i í se ɓo, í vǎa ki̱i fal feri
ká ì laa ɓáy suku-rì, í kɔ ɓáy nun-rì
ndąw key na hą ni laa.
5 Rą̱wri kɔ-kɔ́m *taŋ kaď kaď
ndąw, nzoɓ kpɛďɛri se siya kiyaw
kiyaw ndąw, nzoɓri ká kpi̱ri ďo sùo-
ri kara, kpi̱ri ɓari na ɔ a pɔŋ sùo-
ri duo mgbereŋ ndąw, mbikiri laa
ɓay ndąw, nzoɓri ká i hu hɔy kara, i
tuma í kaw ɓáy kumnun ndąw, rɔɔ
i ka-káa Ɓay Kere hą nzoɓ ku̱kuri
ndąw pi.
6 Nzoɓ ká ďaa law-ɛ ɓo tul-i a pɔŋ
ya lɛ, suoriya ɓa taa ɓe.»

Nasi ɓay ká se tul Zą̱a Batis

7 Zaďka leď nduoɓal Zą̱ari na, i zɔl
văw báyi̱i lɛ, Zezu tii są̱w ɓáa ɓay se
tul Zą̱a hą ruɔ nzoɓri mii: «Zaďka ì
se ɓil law kɔr ɓay láa káa ɓay Zą̱a
ká kaa na wą̱a, fe i̱i ze ì vǎa kɔ lɛ?
Wą̱a, ì se í vǎa kɔ nzoɓ ká ďo tul ɓay
ɓe ya munu ká ŋgasikri ká zuu kila
ri mgbą̱ya mgbą̱ya lɛ? Munu ya!
8 A wą̱a ɓa fe i̱i ki̱ rɔɔ ì se í vǎa kɔ
lɛ? Ì se í vǎa kɔ nzoɓ ká nduo gari
ndu̱y zi̱riri zi̱riri lɛ? Kúy! Nzoɓri ká
i nduo gari ká ndu̱y munu ku na, ɓil
puo mbay luyeri ze ɓa zaď káw ɓari.
9 A ku wą̱a, fe i̱i ki̱ rɔɔ ì se í vǎa
kɔ lɛ? Ì se í vǎa kɔ nzoɓ yąaŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru lɛ? Nda
ndaď! Roo lɛ, mì ɓaa ha rì: ɓe Zą̱a
na, ka ɓa nzoɓ yąaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru taa hɔyke ya,
10 ɓay i̱i lɛ, ɓe Zą̱a na, Ŋgɛrɛwu̱ru
ɓaa ɓay se tul-e ká ɓil mbeďe ɓe mii:
"Bi na, mì píe leď nzaapeď ɓi hą ni
ví ďo pol-a, ɓay haŋa ni ka léke faa
ɓo pola hą mù*."»
11 Zezu ɓaa ha ri mii: «Mì ɓaa ha
rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱: sakra nzoɓri ká
mą̱yri mboŋ ri ká tusiri key na, nzoɓ
mbi̱w mini ká kal tul Zą̱a Batis kal
na, tiya. Ze munu hɔy kara, nzoɓ ká

* **11:10 11.10** Malasi 3.1. Ì ki̱i Ti̱i kɛlɛ 23.20 ndąw.

ndii ká ɓil sew ká Ŋgɛrɛwuru tii saw
réke mbay ká tul nzoɓri na, nzoɓke
ɗo ɓáy fe sami mba tul-e taa Zaa
Batis na pavbaɗ.
12 Tii sawke saa sew ká Zaa Batis
ka-káa kpuru tii vuri key na, nzoɓri
ha réke mbay Ŋgɛrɛwuru na kɔ
sɛkɛ fe ŋgii ɓamba tasiri, a nzoɓ
hurusuori dar ri gbaw.
13 Ì kɔ, kpuru tii sewke taa Zaa
na, *mbeɗe bol kusol *Moyze ɓáy
mbeɗe *nzoɓ yaaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwuru riw bele na, i ɓaa ɓay
se tul sew ká Ŋgɛrɛwuru a tiika saw
réke mbay ká tul nzoɓri.
14 A zaɗka ì hii ɓay yaaŋa ɓay
ɓi lɛ, Zaa na ki ze ɗo munu ɓa
*Eli ká nzoɓ yaaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwuru ɓaa ɓay yii ɓe na†.
15 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku lɛ, ka laa.
16 «Nzoɓ ve ndaw rɔɔ, mì mgbaka
ɓay líeke nzoɓri ká timbɛɗɛ key lɛ?
I rì ii leɗri ká i kaw káa í guu fe ká
sakra ki mii:
17 “Buru ul tiw ha rì, lɛ, ì nda-nday
ya! Buru ɗi sim rɛw huɗri ha rì
kara, ì rɛ sùo-rì ya ndaw!”
18 Ì kɔ, Zaa Batis na vi, a saŋ sùo-ɛ
a su fe ya ndaw, a nzɔ him ya ndaw.
Lɛɛ, nzoɓri ɓaa mii: “Temndaya ze
ɗo tul-e.”
19 A ɓi *Vu Nzoɓ ká mì vi na laa
lɛ, mì su fe ndaw, a mí nzɔ him
ndaw, lɛ, nzoɓri ɓaa mii, mì ɓa
nzoɓ fe sum luye ndaw, mí ɓa nzoɓ
buo him ndaw, a mí mgba buɔ ziŋ
*nzoɓ yaaŋa larimbuori ɓáy nzoɓri
ká soro ɓay ɓari mgba ndaya ndaw,
lɛ ii maalɛ. Roo lɛ, nun nzɛm taa
Ŋgɛrɛwuru na, kiɛ sùo-ɛ ɓa fe ká ɗo
ɓáy zaɗɛ ɓáy faa lere peɗ ɓe ká ɗo
ɓáy kere.»

Kɔ́kɔ sɛkɛ fe, a ɗoko tul puori ká i tuŋ Zezu ŋgereŋ (Luk 10.13-15)

20 Báyii lɛ, Zezu tii saw ɓáa ɓay
ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ nzoɓri ká ɓil puori
ká’a ɗaa fe saŋri ŋgii ɓamba ká ɗi
na, ɓay ii lɛ, i hii pɔ́ŋ fe ɗáa yaa ɓari
ya. Ka ɓaa mii:
21 «Ɓaarì nzoɓri ká Korazin, kɔ́kɔ
sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì! Ɓaarì nzoɓri ká
Besayda, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì
ndaw, ɓay ii lɛ, fe saŋri ká mì ɗaa
ɓáy hurusuo Ŋgɛrɛwuru ká sakra
ɓaarì na, ɓa fe ká mì ɗaa ká ɓil
ŋgɛrɛpuo ká Tir ɓáy Sidon ze munu
lɛ, ɓa ɗíɛ lew hɔy nzoɓ puokeri ku
na, i ɗáa síe a í nuu síɛ í puu kpaa
kpaa í súoke kér ɓay ɓari ká tul fe
ɗáa yaa ɓari na‡.
22 Sawke mini ze, mì ɓaa ha rì ta-
taŋ: nam ká Ŋgɛrɛwuru a kúŋ sal
ɓay na, ɓay ká’a kúŋ ɓo tul-rì na a
kál taa hay ká’a kúŋ ɓo tul nzoɓri ká
Tir ɓáy Sidon na pavbaɗ rɔɓay.
23 A ɓaarì nzoɓri ká Kapɛrnayum,
waa ì ker í ɓaa mii, i fáa rì kpuru se
nulue lew lɛ woo? Munu ya mgbaŋ!
Ŋgɛrɛwuru a yiiŋra rì kpuru ha rì
se puo nzoɓ huɗeri ká zaɗ baw, ɓay
ii lɛ, fe saŋri ká mì ɗaa ká sakra
ɓaarì ku na, ɓa fe ká mì ɗaa ká
ɓil ŋgɛrɛpuo ká Sɔdɔm ze munu lɛ,
kpuru tii vuri key kara, Sɔdɔm na a
ɗoko ku rɔɓay§.
24 Ɓe mini ze, mì ɓaa ha rì: nam
ká Ŋgɛrɛwuru a kúŋ sal ɓay na, ɓay
ká’a kúŋ ɓo tul-rì na a kál taa hay
ká’a kúŋ ɓo tul nzoɓri ká Sɔdɔm na
pavbaɗ rɔɓay.»

Ì vi luo Zezu î mgba taram (Luk 10.21-22)

25 Síeke ku na, Zezu mbi ɓay a ɓaa
mii: «Bǎa, ɓo ká mù ɓa Ŋgɛrɛmbay
nulue ndaw, Ŋgɛrɛmbay tusiri key

† **11:14 11.14** Ɗo faa mbiw munu ká Eli vi pola ha Elize na, Ziɓri ker î ɓaa mii, pola rɔɔ ɓay haŋa Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwuru waa ɓay píe ni vi na vi lɛ, nzoɓ mbiw a vika ɓáy hurusuo munu ká Eli ɓay léke faa ɓe. Ká zaɗ ni key, Zezu ɓaa mii, ɓa Zaa Batis ze leke faa ɓeri. Ì kii Malasi 3.23.
‡ **11:21 11.21** Tir ɓáy Sidon na ɓa puori ká nzoɓkeri kɔ Ŋgɛrɛwuru ya; ɓa puori ká nzoɓ yaaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwuru ɓaa ɓay í túŋke nzoɓkeri na tuŋ. I kii Ezay 23; Ezekiyɛl 26–28; Amos 1.9-10; Zuyɛl 4.4-8; Zakari 9.2-4.
§ **11:23 11.23** Puo ká Sɔdɔm na, Ŋgɛrɛwuru ɓiɛ kpukɗu kpukɗu ɓay tul fe ɗáa yaa nzoɓri. Ɓa fe ká ɓari Ziɓri riw bele kɔ-kɔ. Ì kii Tiika saw fe 19.23-29.

ndąw na, mì písi mù ɓay tul fe niri
key ká mù mụu nzoɓ nun nzɛmri
ɓáy nzoɓ fe kɔ́kɔri, a mú mgbuɗa
nun nzoɓri ká i kɔ fe ŋgịi ya na ha
ri kɔ.
26 Ɓa tusuɛ, taambɔl Bǎa, ɓay ịi
lɛ, ɓo na mù hii ɓay haŋa ni ka ɗo
munu.»
27 Zezu mbi ɓay a ɓaa hạ nzoɓri
mii: «Feri riw bele na Bǎa pɔŋ zuɔ
nduo-i. Nzoɓ mbịw mini ká tuu mì
ɓa Vi-e na, tiya, ɓa Bǎa huo-ɛ hɔy ze
tuu mì. Rɔɓay, nzoɓ mbịw mini ká
tuu Bǎa na tiya ndąw, ɓa ɓi ká mì ɓa
Vi-e huo-i hɔy ɓáy nzoɓri ká mì hii
ɓay mgbúɗa nun-ri ha ri tuu ni na
ze, i tuu ni.
28 «Ɓaarì riw bele ká soɓa hii rì
ha rì tą̆ake kpụy na, ì vi luo-i, lɛ, mì
haŋa rì mgba tąram.
29 I ɗiŋ tul-rì ká pol-i í yąa fe ɓoko
sol-i, a í ɓa leɗ fe fére ɓi, ɓay ịi lɛ,
ɓi na, mì ɓa nzoɓ ɗiŋ tul ndąw, a mí
se yuɗuɗu ndąw pi. I vi luo-i lɛ, ì
mgbaka tąram sùo-rì,
30 ɓay ịi lɛ, fe ɓoko sol taa ɓi ká mì
haŋa rì na, a húo solri lɔm ndąw, a
soɓa ɓi ká mì haŋa rì hɔy kara, hii
ya haɓri ndąw pi*.»

12

Zezu ɓa mbay tul nam mgbaka tąram Ziɓri
(Mrk 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Falɛ ku ká ɓa *nam mgbaka
tąram Ziɓri na, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri i saka ɓáy ɓil wáa fe
payri. Lɛɛ, kɔn i leɗ nduoɓal-ɛri ha
ri tii sąw háw tul fe pay na ɓay sụŋa.
2 Zaɗka *Fariziri kɔ munu na báyịi
lɛ, i ɓaa hạ Zezu mii: «Mu kɔ leɗ
nduoɓal-ari ká i ɗaa fe ká *bol kusol
naari haa faa ɗáake ká síe nam
mgbaka tąram na!»
3-4 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Fe ɗáa *Daviɗ ká i ɗaa ɓayke
ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụru na wąa, ì
kịi ya hɔy lɛ? Ká ɓil sewke ku na,
zaɗka kɔn i ni ɓáy nzoɓ ɓeri na, ka
se ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwụru ká i ɗaa
ɓáy huɔ, a fąa maapari ká i hạ ɓa fe
tunduo hạ Ŋgɛrɛwụru na, ɓáy nzoɓ
ɓeri í sụ na wąa, ì kɔ ya lɛ? Ɓáy faa
bol kusol naari lɛ, maapakeri ku na,
Daviɗ ɓáy nzoɓ ɓeri ɗo ɓáy faa ká
ɓay sụŋa ya, ɓa nzoɓ fe poyri huo-ri
hɔy ze i ɗo ɓáy faa ká ɓay sụŋa*.
5 Mase, ì kịi ɓay ká ɗo ɓil *mbeɗe
bol kusol *Moyze ká se tul nam
mgbaka tąram Ziɓri na ya lɛ? Ɓayke
ɓaa mii, nzoɓ fe poyri ká i ɗaa peɗ
ká ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwụru ɓáy nam
mgbaka tąram na, ze i waɗ tul bol
kusol nam mgbaka tąram ɓay tul
peɗ ɗáa ɓari hɔy kara, ɓayke mgba
tul-ri ya†.
6 Mì ɓaa ha rì: ká zaɗ ni key na,
nzoɓ ká kal tul hul kąni Ŋgɛrɛwụru
pavbaɗ na, ɗo ɗi.
7 Mbeɗe Ŋgɛrɛwụru ɓaa mii:
“Kɔ́kɔ nun síe nzoɓ ze rii law-i ɓo,
ɓa *fe poy ká ì puo hạ mì ze rii law-i
ya‡.” Ɓa fe ka ì kɔ sąw ɓayke ta-taŋ
zu lɛ, ì ti ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓri ká
ɓay mgba tul-ri ya na ya,
8 ɓay ịi lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na mì ɓa
mbay tul nam mgbaka tąram.»

Zezu vaa nzoɓ ká nduo-ɛ mbịw hu wǔɔ
(Mrk 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Zezu uru ká zaɗɛ ku, a se ɓil *hul
mbụ́ kị ɓari Ziɓri mbịw munu.
10 Lɛɛ, wąra nzoɓ mbịw munu ká
nduo-ɛ mbịw hu wǔɔ na kaw ɗi.
Báyịi lɛ, Farizi hąnɛri ká i ɗo zaɗɛ
na, i vbi Zezu ɓay mii: «Wąa, *bol
kusol naari na hạ faa ká ɓay vaa
nzoɓ ká síe nam mgbaka tąram lɛ?»
I ɓaa munu, ɓay ịi lɛ, i nzaa faa ɓay
ɗáa ɓay ɓo tul-e.
11 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ká sakra ɓaarì key na wąa,
nzoɓ ve ze baɗu ɓe ká mbịw hɔy lie

* **11:30 11.30** Fe ɓoko sol na, ɓa faa ká ɓay haŋa ɗaa peɗ ka sɛ ya. Ziɓri na, fe ɓoko sol na ɓa bol kusol ɓari, roo lɛ, Fariziri ɗaa bol kusol Moyze ɓáy zaɗ saŋmakeri hạ ni vi ɓa bawda soɓa ká hii ɓamba. Ɓe ze Zezu ɗíke ri ɓay haŋa ri vi luo-ɛ hạ ni ka soɓ ziŋ ri. * **12:3-4 12.3-4** I kịi 1 Samiyɛl 21.1-6. † **12:5 12.5** Ruɔ ɓari 28.9-10. ‡ **12:7 12.7** Oze 6.6.

ɓo luɔ ká síe nam mgbaka tạ̃ram, lɛ, ka'a séke ɓay vǎa kúɔ ni tị̃i kɛlɛ ya lɛ?
12 A ku wạ̃a, nzoɓ na kal tul baɗu pavbaɗ ya lɛ woo! Ɓe mini ze, faa ɗo hɔy ɓay ɗáa fe kere ká síe nam mgbaka tạ̃ram na.»
13 Báyị̃i lɛ, ka fɛrɛ a ɓaa hạ̃ leɗban na mii: «Ndáɗa nduo-ɔ.» Lɛɛ, ka ndaɗa nduo-ɛ na, lɛ, nduo-ɛ na vaa ɓáy kere a ɗo munu ká taa mbini.
14 Ɓe nu ku báyị̃i lɛ, *Fariziri na tị̃i í vǎa mbụ̃ kị̃ í nzaa faa ɓay ika Zezu.

Zezu ɓa leɗ peɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru

15 Zaɗka Zezu kɔ ká *Fariziri hii ɓay ika ni na báyị̃i lɛ, ka naa sùo-ɛ ká zaɗɛ ku, lɛ, ruɔ nzoɓri ŋgị̃i ɓamba se fal-ɛ. Ka vaa nzoɓ sɛmri riw bele,
16 roo lɛ, ka baka ri ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay haŋa ri ɓaa ɓay ɓe hạ̃ nzoɓri tuu ni ya.
17 Ɓe ze hạ̃ ɓay ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa ɓáy faa Ezay nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ.
18 Ɓayke ɓaa mii:
«Ɓe key na, ka ɓa leɗ peɗ ɓi ká mì naa ni.
Mì kɔ ni ɓa nzoɓ nun-i, a sùo-i rii mì ɓamba ká tul-e.
Mì haŋa Tem ɓi ɗo tul-e
hạ̃ ni káake káa faa ká mì yạ̃aŋake nzoɓri na
hạ̃ sạ̃w nzoɓri riw bele.
19 Ɓe na, ka ti ɗáa rɔɗi ya;
kusol-e ti mgbaka ɓeleŋ ya ndạ̃w,
nzoɓ mbị̃w kara ti láa kusol-e ká faa buori ya ndạ̃w pi.
20 Nzoɓ ká tạa ndɔli ndɔli munu ká ŋgasikri ká fụ̃-fụ̃mra na,
ka ti háw ni ya.
A nzoɓ ká hụ̃rusuo-ɛ ŋgị̃i ya munu ká huu ndele
ká ɗo mbuu na kara,
ka ti ruma ni ya ndạ̃w.
Ká'a ɗáa munu kpụ̃ru ɓay haŋa fe ká mì ɗáa
ɓay yạ̃aŋake nzoɓri na
ka ɔ riw bele, a haw yụ̃m ká tusiri key.
21 Lɛɛ, sạ̃w nzoɓri riw bele i ɗáa lawri te tul-e nzokɗo§.»

Zezu ɓáy Bɛlzebul (Mrk 3.22-30; Luk 11.14-23)

22 Báyị̃i lɛ, i sùu leɗban mbị̃w munu ká̃ temndaya ɗo tul-e, a rạ̃a nun-ɛ gbiɓli, a mbii kusol-e gbaŋ ndạ̃w na í víke ni hạ̃ Zezu. Lɛɛ, ka vaa ni hạ̃ ni ɓaa ɓay a kɔ-kɔ́m.
23 Báyị̃i lɛ, tuku ruɔ nzoɓri riw bele ká i ɗo zaɗɛ na ha ri ɓaa mii: «Wạ̃a, ɓe key na ka ɓa *vu bulu Daviɗ, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay píe ni vi na ya lɛ?»
24 Roo lɛ, *Fariziri ká i laa ɓayke na i ɓaa mii: «Leɗban key na, nii temndayari, ɓay ị̃i lɛ, ɓa *Bɛlzebul ká ɓa mbay tul temndayari ze hạ̃ ni hụ̃rusuo níi temndayakeri na ku.»
25 Munu ká Zezu kɔ kér ɓay ɓari kɔ ro na, ka ɓaa ha ri mii: «Puoruo taa hạ̃a hạ̃a ká nzoɓkeri te ɓil kị̃ na, a ɓíɛ. A puo hạ̃a hạ̃a mase nzoɓ ini taa hạ̃a hạ̃ari rɔɔ, i te ɓil kị̃ kara, a ɓíɛ kaɗ kaɗ.
26 Ɗo faa mbị̃w munu ndạ̃w, zaɗka *Satan nii temndayari ká i ɓa nzoɓ ɓe, a ruu zin sùo-ɛ sùo-ɛ na wạ̃a, puoruo ɓe na a ɗoko ɓáy kere ɓaŋguɔ mina lɛ? A ndáka siri ruk ruk!
27 A zaɗka ì ɓaa mii, mì nii temndayari ɓáy faa hụ̃rusuo Bɛlzebul na wạ̃a, hụ̃rusuo ve ze nzoɓ ɓaarì na, i níike temndayari na ku lɛ? Fe ɗáa nzoɓ ɓaarì kị̃ kiɛ mii, ɓay ɓáa ɓaarì Fariziri na ɗo ɓáy zaɗɛ ya.
28 A ze ɓo, ɓa hụ̃rusuo Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru rɔɔ mì níike temndayari lɛ, kiɛ mii: síe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru tii sạ̃w réke mbay ká tul nzoɓri na, tị̃i sakra ɓaarì ɗɔɗ ro zu.
29 «A ku wạ̃a, nzoɓ a ɗáa mina a maa rii hul nzoɓ hụ̃rusuo ɓay fạ̃a fe ɓeri lɛ? Ndaɗ ɓay síŋ ni pola ndạ̃w rɔɔ, a fạ̃a feri ká ɓil hul ɓe na ɓáy.
30 Nzoɓ ká zuɔ zin mì ya lɛ, ɓa nzoɓ ká túŋ mì ŋgereŋ zu. A nzoɓ

§ **12:21 12.21** Ezay 42.1-4.

ká sɔ mɩ̀ ɓay fa̰a nzoɓri ha ri se fal-i ya lɛ, ka ɓa nzoɓ ká ɗaa ha̰ nzoɓri zekre kaɗ kaɗ.
31 Sa̰wke mini ze, mɩ̀ ɓaa ha rɩ̀: feya̰a ɩ̃i ɩ̃i ká nzoɓri ɗaa, mase kɩ̃ri tɩ̃iri taa ɩ̃i ɩ̃i ká nzoɓri tɩ̃iri Ŋgɛrɛwṵru kara, ka'a máa ndáka bumake ziŋ ri. Roo lɛ, nzoɓ ká tɩ̃iri Tem Law Pie na, ka ti ndáka bumake ziŋ ni ya.
32 Nzoɓ ká ɓaa ɓay a túŋke ɓi *Vu Nzoɓ na, Ŋgɛrɛwṵru a ndáka bumake ziŋ ni. Roo lɛ, nzoɓ ká ɓaa ɓay a túŋke Tem Law Pie na, ka ti ndáka bumake ziŋ ni ká sew ni ya nda̰w, sew ká'a ví vuku ya nda̰w pi.»

Kɔ́kɔ puu ɓáy lereke (Luk 6.43-45)

33 «Zaɗka puu ɗo ɓáy kere lɛ, lereke kara ɗo ɓáy kere, a zaɗka puu ndaya lɛ, lereke hɔy kara ndaya nda̰w, ɓay ɩ̃i lɛ, i kɔ puu ɓáy lereke.
34 Ɓaarì mɩ̃iri kuɔtɔlri! Ɓaarì ká law-rɩ̀ ndaya ɩ̃key wa̰a, ɩ̀ máa ɓáa ɓay ɓáy kere mina lɛ woo! Fe ká mbaa ɓil law nzoɓ gba̰y gba̰y na nda̰w rɔɔ, tɩ̃i ká nzi-ɛ ɓáy.
35 Nzoɓ kere na, fe ká uru saa ɓil law-ɛ na ɗo ɓáy kere. A nzoɓ ndaya laa lɛ, fe ká uru saa ɓil law-ɛ na, ɗo ndaya laa.
36 Mɩ̀ ɓaa ha rɩ̀ ta-taŋ: nam kúŋ sal ɓay na, nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, a kɩ̃iŋa fal ɓay ɓáa ɓeri ká gɔr gɔr hɔy na riw bele,
37 ɓay ɩ̃i lɛ, ɓáy faa ɓay ɓori ká tɩ̃i ká nzaa-a na, Ŋgɛrɛwṵru a náake ɓay ká tul-a, a ɓáy faa ɓay ɓori ká tɩ̃i ká nzaa-a na nda̰w ze, ka'a ɗáake ɓay ɓo tul-a.»

Fariziri hii ɓay kɔ́kɔ fe saŋ (Mrk 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 Báyɩ̃i lɛ, nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol ha̰nɛri ɓáy Farizi ha̰nɛri, i ɓaa ha̰ Zezu mii: «Mbay, ɓuru hii ɓay haŋa mù ɗaa fe saŋ mbɩ̃w ha̰ ɓuru kɔ.»
39 Lɛɛ, Zezu yɩ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Nzoɓri ká timbɛɗɛ ká i ɓa nzoɓ law ndayari ká í ɗo tul Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ya na, i vbi fe saŋ ze ɓay kɔ́kɔ. Roo lɛ, fe saŋ kɩ̃ ɓoɗ ká ɓay ɗáa nde tul-e taa ha̰y ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ká tul *Zonas, nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na, tiya.
40 Munu ká Zonas naa ɓil bawda sɩ̃i ɓisie say, suŋ say na, ɓi *Vu Nzoɓ na, mɩ̀ naaŋa ɓil luɔ huɗ ɓisie say, suŋ say faa mbɩ̃w munu na nda̰w*.
41 Nam ká Ŋgɛrɛwṵru a ví kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri na, nzoɓri ká ɓil ŋgɛrɛpuo ká *Ninive na, i úru ziŋ nzoɓri ká timbɛɗɛ key í ɗaa ɓay zuɔ tul-ri, ɓay ɩ̃i lɛ, nzoɓri ká Ninive na, zaɗka i laa káa ɓay Zonas na báyɩ̃i lɛ, i suo kér ɓay ɓari ká tul fe ɗáa ya̰a ɓari. Mɩ̀ ɓaa ha rɩ̀: nzoɓ ká ɗo pol-rɩ̀ key na, ka kal tul Zonas pavbaɗ rɔɓay.»
42 Rɔɓay, sew ká Salomo̰n re mbay ká tul leɗ Izarayɛlri na, má̰y mbɩ̃w munu ká ɓa mbay ká tul nzoɓri ká fi hoɗo na, uru faa ɗi ɗi ká gbṵ zaɗ a vi ɓay láa ɓay nun nzɛm Mbay Salomo̰n na. Sa̰wke mini ze, nam ká Ŋgɛrɛwṵru a ví kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri na, má̰y na a úru ziŋ nzoɓri ká timbɛɗɛ key a ɗaa ɓay zuɔ tul-ri, ɓay ɩ̃i lɛ, nzoɓ ká ɗo pol-rɩ̀ ká ɩ̀ kɔ ni ɓáy nun-rɩ̀ key na, ka kal tul Salomo̰n pavbaɗ rɔɓay†.

Yɩ̃i temndaya faa ɓal ba siɗike (Luk 11.24-26)

43 «Zaɗka temndaya mbɩ̃w tɩ̃i saa tul nzoɓ na báyɩ̃i lɛ, ka zɔl a vǎa ha̰ari ɓil law kɔr ɓa lie ɓa lew a nzaara zaɗ ɓay ɗáa puo ká ɗi. Munu ká'a nzaara kpṵy a ziŋ ya na báyɩ̃i lɛ,
44 ka ɓaa ká ɓil law-ɛ mii: "Mɩ̀ yɩ́i ɓay séke bol nduoɓal-i ká hul nam ɓi ká mɩ̀ tɩ̃i saa ɗi pola na." Zaɗka'a yɩ̃i saa lew a vi ɗi na báyɩ̃i lɛ, ka kɔ ɓil hul na ɗo hɔy ká i fa̰a kereŋ kereŋ, a í leke feri zuɔ ɗi ŋga̰y ŋga̰y.
45 Ro, a yɩ̃i nzɛk a vǎa fa̰a temndaya kɩ̃ri tul-ri tɔnɔ say ká law-ri

* **12:40 12.40** Ɩ̀ kɩ̃i Zonas 1.17. † **12:42 12.42** 1 Mbayri 10.1-13; 2 Soro fe sa̰w bulu ɓari 9.1-12.

ndaya kal tul-e taa ɓe ku rɔɓay, a víke ri zuɔ ɓil hulke na, a í ɗaa puo ká ɗi. Ɓe nu ku laa lɛ, leɗbanke na kaw ɓáy kere ya ŋgi̱i ɓamba tasiri kal taa pola ku rɔɓay̰. Ɓari nzoɓ ndayari ká timbɛɗɛ key na, feke a ɗoko faa mbi̱w munu ziŋ ri ndąw̰.»

Nzoɓ ini Zezu taa tusuɛkeri
(Mrk 3.31-35; Luk 8.19-20)

46 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay hą̰ ruɔ nzoɓri kɔɓ rɔɓay na, mi-ɛ ɓáy yu̱-ɛri i ví ɗo kɛlɛ í nzaa faa ɓay ɓáa ɓay ziŋ ni.
47 [Lɛɛ, leɗban mbi̱w munu ɓaa hą̰ ni mii: «Mu laa key, máa-ŋa ɓáy yu̱-ɔri i ɗo kɛlu í hii ɓay ɓáa ɓay ziŋ mù.»]
48 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay hą̰ leɗban na mii: «Nzoɓ ve ze ɓa máa, mase nzoɓ veri ze i ɓa yu̱-iri lɛ?»
49 Falɛ ku lɛ, ka tuu nduo-ɛ ɓa luo leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa mii: «Ì kɔ, máa ɓáy yu̱-i taa tusuɛkeri na ze i kaw key,
50 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ká ɗaa law hiiya Ɓăa ká nulue na ze ɓa yu̱-i, mase tinăa, mase máa.»

13

Law ɓay ká se tul nzoɓ mîi pą̰ra fe pay
(Mrk 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Ká ɓil namke ku na, Zezu ti̱i saa hula a văa kaw nzaa maambii ɓay fére nzoɓri fe ká ɗi.
2 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ŋgi̱i ɓamba mbu̱ ki̱ mɛr mɛr í kiri ni, a ɗaa hą̰ ni hi̱l ɓi̱l tuo a kaw ɗi, lɛ, nzoɓri ri̱w bele ɗo siya tɔr ká nzaa maambii na.
3 Ka ɓaa ɓayri ŋgi̱i ɓamba ha ri ɓáy faa law ɓayri mii: «Nzoɓ pay mbi̱w munu ti̱i a se wáa ɓe ɓay míi pą̰ra fe pay.
4 Zaɗka'a ɗo míi pą̰ra fe pay na báyi̱i lɛ, pą̰rɛ hą̰nɛri toɗ kporoŋ kporoŋ zuɔ lafaa. Lɛɛ, nduyri vi í re.
5 A pą̰rɛ hą̰nɛri laa lɛ, gą̰y zuɔ tul tisaw ká siri laa tul-e ndi̱i munu hɔy. Lɛɛ, fe paykeri na uru vɓuɓuɓu, ɓay i̱i lɛ, siri laa tul tisawke na laa hɔy.
6 A zaɗka síe zaŋ báyi̱i lɛ, ví nzuŋ vay fe paykeri na hą̰ ni huɔ wŭɔ, ɓay i̱i lɛ, są̰w-ɛ ɓar siri ŋgi̱i ya.
7 A pą̰rɛ hą̰nɛri gą̰y zuɔ ɓil ŋgatukruri hą̰ ŋgatukruri na uru a kpaŋ tul fe paykeri na.
8 Roo lɛ, pą̰rɛ hą̰nɛri gą̰y zuɔ tusiri kere a ɗaa pą̰ra ɓáy kere. Hą̰nɛri ɗaa pą̰ra ɓa isɔɗ, hą̰wri ɗaa pą̰ra ɓa síŋ yie, a ɓil-eri laa lɛ, ɗaa pą̰ra ɓa síŋ say.»
9 Lɛɛ, Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku lɛ, ka laa.»

Ɓay i̱i ze Zezu mbi law ɓay a ɓăake ɓay̰ lɛ?
(Mrk 4.10-12; Luk 8.9-10)

10 Báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa lakun-ɛ í vbi ni ɓay mii: «Ɓay i̱i ndąw̰ rɔɔ, mù ɓaa ɓay hą̰ nzoɓri ɓáy faa law ɓayri lɛ?»
11 Lɛɛ, ka yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓaarì na, Ŋgɛrɛwu̱ru mgbuɗa nun-rì ha rì kɔ́ke feri ká ɗo zaɗ muni ká se tul faa ká'a réke mbay ká tul nzoɓri. Roo lɛ, ɓari na, ka hą̰ nun-ri mgbuɗa ká ɗi ya.
12 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká ɗo ɓáy fe na, Ŋgɛrɛwu̱ru a haŋa ni ki̱ nde tul-e hą̰ ni kaw ɓil-e baɗak. Roo lɛ, nzoɓ ká ɗŏke ya na, hą̰y ká ndi̱i ká'a ɗŏke na kara, ka'a náa ɗɔɗ a pɔŋ ni.
13 «Są̰wke mini ze, mì mbi law ɓayri mí ɓăake ɓay, ɓay i̱i lɛ, i kɔ fe ɓáy nun-ri ki̱, roo lɛ, i kɔ ɗeke hɔy. I laa ɓay ɓáy suku-ri ki̱, roo lɛ, i kɔ są̰wke ya.
14 Ɓe ze, hą̰ ɓay ká Ezay yą̰a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru se tul-ri na ɗo munu ɓáy zaɗɛ. Ɓayke ɓaa mii:
"Nzoɓ niri key na, i láa ɓay ɓáy suku-ri ki̱,
roo lɛ, i ti kɔ́kɔ są̰wke ya.
I kɔ́kɔ feri ɓáy nun-ri ki̱,
roo lɛ, i kɔ́kɔ ɓa ɓaɗi munu hɔy!"
15 Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa ɓay se tul-ri mii:
"Law nzoɓ niri key na ví ɗo tiɗi.
I mbii suku-ri diɓ diɓ ɓáy vay,
í u̱m nun-ri si̱i si̱i ɗo ɗi,
ɓay̰ haŋa ɓo nun-ri ka kɔ fe ya,
suku-ri ka laa ɓay ya ndąw̰,

a law-ri kara ka vuo ya ndạ̃w,
ɓo í suo kér ɓay ɓari í vi luo-i hạ̃
mi vaa ri ya*.”»

16 «A ɓaarĩ laa lɛ, suoriya ɓa taa
ɓaarĩ, ɓay ị̃i lɛ, nun-rĩ kɔ fe, suku-rĩ
kara laa ɓay ndạ̃w.
17 Mĩ ɓaa ha rĩ ta-taŋ ɓa tusuɛ
kị̃: *nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓáy nzoɓri ká i ɗaa fe
ɓáy zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwụ̃ru ká pola
lew ŋgị̃i ɓamba, i ɗaa kɔn ɓay kɔ́kɔ
fe ká ì kɔ key, roo lɛ, i kɔ feke na
ɓáy nun-ri ya. I ɗaa kɔn láa ɓayri
ká ì laa key, roo lɛ, i laa ɓayke na
ya.»

Mạ́ra law ɓay ká se tul pạ̃ra fe pay mîike
(Mrk 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 Zezu mbi ɓay a ɓaa mii: «Ì te
suku-rĩ í láake sạ̃w mạ́ra law ɓay ká
se tul nzoɓ mii pạ̃ra fe pay na.
19 Zaɗka nzoɓ laa ɓay ká se tul
faa ká Ŋgɛrɛwụ̃ru réke mbay ká
tul nzoɓri, rɔɔ a kɔ sạ̃wke ya lɛ,
ŋgɛrɛtemndaya ví naa ɓayke ká i ru
ɗo ɓil law-ɛ na hɔ́n ɓa fal. Nzoɓke
ku na ɗo munu ɓa pạ̃ra fe pay ká
gạ̃y zuɔ lafaa.
20 A nzoɓ hạ̃nɛ laa lɛ, ɗo munu
ɓa pạ̃ra fe pay ká gạ̃y zuɔ tul tisaw
ká siri laa tul-e ndị̃i munu hɔy. Ka
laa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru, a yạ̃a ɓayke koɗ
hɔy ɓáy suoriya,
21 roo lɛ, ka hạ̃ ɓayke na ɓar sạ̃w
ká ɓil law-ɛ ya. Ɓa nzoɓ ká ɗo tul
Ɓayke na bole ɗi ndị̃i hɔy. A ze ɓo,
zaɗka fe sɛkɛ, mase fe ɗáa nun tuɔ
sí̃e tị̃i tul-e ɓay tul Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru
na lɛ, ka pɔŋ mbika law-ɛ na yak.
22 Nzoɓ hạ̃nɛ rɔɓay, ɗo munu
ɓa pạ̃ra fe pay ká gạ̃y zuɔ ɓil
ŋgatukruri. Ka laa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru
kị̃, roo lɛ, kér ɓay feri ká tusiri key
ɓáy kɔn feziŋari ká ula ni na kpaŋ
ɓayke na hạ̃ pạ̃rɛ mbị̃w tiya.
23 A nzoɓ hạ̃nɛ laa lɛ, ɗo munu ɓa
pạ̃ra fe pay ká gạ̃y zuɔ tusiri kere.
Ka laa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru, a kɔ sạ̃wke
ndạ̃w. Nzoɓke ku na, lere ɓe ɗo ɗi,
tul-e mbị̃w lɛ, ɗaa pạ̃ra ɓa isɔɗ, hạ̃nɛ
ɗaa pạ̃ra ɓa sí̃ŋ yie, a ɓil-eri laa lɛ,
ɗaa pạ̃ra ɓa sí̃ŋ say.»

Law ɓay ká se tul naŋ dạ̃w

24 Rɔɓay, Zezu mbi law ɓay kị̃
ɓoɗ a ɓǎake ɓay ha ri mii: «Réke
mbay Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tusiri key na,
ɗo munu ɓa nzoɓ wáa ká ru mị̃iri
naŋ kere ɗo ɓil wáa ɓe.
25 Zaɗka nzoɓri rĩi nam yim riw
bele báyị̃i lɛ, nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓe vǎa
ru pạ̃ra naŋ dạ̃w ɗo ɓil wáa naŋ na
a uru a zɔl.
26 Zaɗka fe pay na uru a ɗaa tul
báyị̃i lɛ, naŋ dạ̃w kara uru ziŋ ni
mbị̃w hɔy ndạ̃w.
27 «Báyị̃i lɛ, leɗ káwri na i vǎa ziŋ
nzoɓ wáa na í vbi ni mii: “Mbay, fe
ká mù ru ɗo wáa ɓo na wạ̃a, ɓa naŋ
kere ze mù ru ya lɛ woo? Wạ̃a, naŋ
dạ̃wri na uru saa hạ̃a rɔɔ, í ɗo sạ̃w
naŋri na ku lɛ?”
28 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
“Ɓa nzoɓ tul ŋgạ̃ni ze ɗaa fe ku.”
«Báyị̃i lɛ, i vbi ni mii: “Wạ̃a, mù
hii ɓay haŋa ɓuru se ɓúru vǎa mún
naŋ dạ̃w na ka zúɔ ɓisuy lɛ?”
29 Lɛɛ, nzoɓ wáa na yị̃iŋra ɓáy
ɓay ha ri mii: “Ụ̃-uu munu ya ɓáy.
Zaɗka ì mun lɛ, ì mgbaka í mun ɓáy
naŋ kere na mbị̃w hɔy.
30 Pɔ́ŋ ha ri ŋgɔŋ mbị̃w ziŋ naŋ na,
kpụ̃ru maa ɓáy nam vbíe naŋ na, lɛ,
mĩ ɓáa hạ̃ nzoɓ peɗ vbíe naŋri mii:
‘I téɗ naŋ dạ̃wri na pola í siŋ ɓáy
tul-e tul-e, í ɗaa zúɔ tul kị̃ ɓay nzúŋ
ɓáy huu, a falɛ ro lɛ, ì mbụ̃ pạ̃ra naŋ
kere na ka zúɔ ɓil pul ɓi ɓáy.’ ”»

Law ɓay ká se tul pạ̃ra túŋ
(Mrk 4.30-32; Luk 13.18-19)

31 Zezu mbi law ɓay kị̃ mbị̃w
rɔɓay a ɓǎake ɓay ha ri mii: «Réke
mbay Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tul nzoɓri ká
tusiri key na, ɗo munu ɓa pạ̃ra túŋ†
mbị̃w ká nzoɓ mii ɗo wáa ɓe.
32 Ká sakra mị̃iriri riw bele na,
pạ̃ra túŋ na ŋgɔɓ ya kakalke, roo

* **13:15 13.15** Ezay 6.9-10. † **13:31 13.31** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa pạ̃ra túŋ ya, roo lɛ, Zezu ɓaa ɓay se tul pạ̃ra *mutarde* ká ŋgɔɓ maa pạ̃ra túŋ.

lɛ, zaɗka'a tḭ̃i na, ka ŋgɔɓ mba fe pay hạ̃wri riw̃ bele, a vi ɓa puu hạ̃ nduyri ví ɗaa kpaŋ ɓari ɗo nzaa tɔykeri.»

Law ɓay ká se tul fe hew fe (Luk 13.20-21)

33 Zezu mbi law ɓay kḭ̃ na rɔɓay a ɓaa mii: «Réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tul nzoɓri ká tusiri key na, ɗo munu ɓa fe hew fe ká mạ́y nzoɓ wal ndḭ̃i, a zukri ɓáy sṵ́m ɓa kaŋtoy say, rɔɔ hạ̃ ni hew kpṵ̃ru a mbaa fe fɛɗɛɗɛ.»

Zezu tina sạ̃w fe ká ɗo zaɗ muni ɓáy faa law ɓay (Mrk 4.33-34)

34 Ɓay niri riw̃ bele key na, Zezu ɓaa hạ̃ ruɔ nzoɓri ɓáy faa law ɓayri. Ɓay ká'a ɓaa ha ri taŋ mbika law ɓay ya na, tiya.

35 Ɓe ze, ɓay ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓaa pola lew ɓáy faa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzi-ɛ na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ. Ka ɓaa mii: «Mì mgbúɗa nzaa-i ɓay ɓáa ɓay ɓáy faa law ɓay. Feri ká ɗo zaɗ muni ɓa piɛɗke lew hɔy ɓáy ɗáa tusiri na, Mì tína sạ̃w ɓayke kaɗ kaɗ ɓa kɛlɛ‡.»

Zezu tina sạ̃w mạ́ra law ɓay ká se tul naŋ dạ̃w

36 Báyḭ̃i lɛ, Zezu pɔŋ ruɔ nzoɓri a zɔl a se puɔ. Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa lakun-ɛ í ɓaa hạ̃ ni mii: «Mu tína sạ̃w mạ́ra law ɓay ká se tul naŋ dạ̃w ká ɗo sạ̃w naŋ kere ká ɓil wáa na hạ̃ ɓuru laa.»

37 Ro, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay mii: «Nzoɓ ruka mḭ̃iri naŋ kere na, ɓa ɓi *Vu Nzoɓ.

38 A wáa laa lɛ, ɓa tusiri key. Mḭ̃iri naŋ kere na, ɓa ɓari ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru re mbay ká tul-ri. Naŋ dạ̃w laa lɛ, ɓa ɓari ká ŋgɛrɛtemndayari re mbay ká tul-ri.

39 Nzoɓ tul ŋgạ̃ni ká ru naŋ dạ̃w ɗo sạ̃w naŋ kere na, ɓa ŋgɛrɛtemndaya; nam vbíe naŋ na ɓa síe ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key. A nzoɓ vbíe naŋri laa lɛ, ɓa leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵ̃ruri ká nulue.

40 «Ɗo faa mbḭ̃w munu ká i teɗ naŋ dạ̃w ɓay nzṹŋ ɓáy huu na, ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key na kara a ɗoko munu ndạ̃w.

41 Ɓi Vu Nzoɓ na, mì píe leɗ nzaapeɗ ɓiri ká nulue, ɓay nán nzoɓri riw̃ bele ká i ɗaa hạ̃ nzoɓri ɗaa feyạ̃a, ɓáy ɓari ká i ɗaa kạ̃aya na ká ɓil puoruo ɓe ŋgiɗ bele ɓa fal.

42 I vbúku ri zuɔ ɓil huu ká sɛ kalu kalu. Ɓa zaɗ ká i rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo ká ɗi, a í sṵ̃ sere-ri ŋgɛ̆r ŋgɛ̆r ká ɗi ndạ̃w.

43 Roo lɛ, síeke ku na, nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri na, i ndṵ̃y ká ɓil puoruo Ɓăa ɓari Ŋgɛrɛwṵ̃ru faa mbḭ̃w munu ká síe ndṵ̃y. Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku ɓay láake lɛ, ka laa.»

Law ɓay ká se tul feziŋa ká ɗo wáa

44 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tul nzoɓri na, ɗo munu ɓa bawda feziŋa ká ɗo zaɗ muni ká ɓil wáa, ká nzoɓ tḭ̃i ɗi a mbi a ɗaa mṵ̃u ɓa zaɗ kḭ̃ ká ɓil wáake na ku. Lɛɛ, sùo-ɛ rii ni ŋgḭ̃i ɓamba tasiri, a hạ̃ ni văa hie fe ɓeri kpakla kpakla a pɔŋ larike a yḭ̃i a ví híeke wáake na.»

Law ɓay ká se tul zaw ká ndaɗ ɓamba tasiri

45 «Rɔɓay, réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tul nzoɓri na, ɗo munu ɓa nzoɓ ɗáɓ fe hie ká nzaa zaw kere ká ndaɗ ɓamba tasiri ɓay híe.

46 Zaɗka'a ziŋ zawke mbḭ̃w ká larike ŋgɔŋ ɓamba tasiri na báyḭ̃i lɛ, ka se a văa fạ̃a fe ɓeri riw̃ bele, a hie ɓa fal kpakla kpakla, a pɔŋ larike a híeke zawke na ɓa taa ɓe.»

Law ɓay ká se tul basaŋ

47 «Réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tusiri key na, ɗo faa mbḭ̃w munu ɓa nzoɓ súo mbii ká vbu basaŋ ɓo maambii, lɛ, mgba kḭ̃ri sḭ̃iri ŋgḭ̃i ɓamba ɓoɗ ɓoɗ riw̃ bele ɓáy riŋ-ɛ riŋ-ɛ.

48 Zaɗka sḭ̃iri taɓ ɗi tusuru báyḭ̃i lɛ, nzoɓ súo mbiiri na, i kuɔ basaŋ

‡ **13:35 13.35** Simri 78.2.

na zuɔ nzaa kporo ká kɛlɛ mgbarak.
Falɛ lɛ, i kaw siri í kɛlɛ sɩ̃i kere kere
í ɗaa zuɔ zeɗe, a hạyri ká ndaya
ndaya laa lɛ, i vbuku zuɔ maambii.
49 Ɔrɔ ɓie nam ká tusiri key kara
a ɗoko munu ndạw. Leɗ nzaapeɗri
ká nulue na i ví wál sakra nzoɓ law
mgbɔ́rɔri ɓáy nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy
zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwṵru na ɗo ɓoɗ
ɓoɗ.
50 I fạa nzoɓ law mgbɔ́rɔri ɓay
vbúku ri zuɔ ɓil huu ká sɛ kalu kalu.
Ɓa zaɗ ká i rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri
mgboɓo mgboɓo ká ɗi, a í sṵ sere-ri
ŋgɛ̌r ŋgɛ̌r ká ɗi ndạw.»

Ɓay ká Zezu ɓaa a sîŋke tul fe fére ɓe

51 Zezu vbi leɗ nduoɓal-ɛri mii:
«Lɛɛ, ì laa ɓay niri key laa riw bele
kị zu lɛ woo?» Lɛɛ, i hii ɗo ɗi hạ ni
mii: «Ɓuru la-laa.»
52 Báyịi lɛ, ka yịiŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol
hạa hạa ká vi ɓa nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru
re mbay ká tul-e na, ka ɗo munu
ɓa bǎa puo ká tina feziŋa fie ndạw,
taa tạ́wke ndạw saa ɓil guma kɔ́rɔ
fe ɓe§.»

Nzoɓ sạw puo Zezuri hii ɓay ɓe ya
(Mrk 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Zaɗka Zezu kịi law ɓayri key na
ɔ báyịi lɛ, ka uru ká zaɗɛ ku,
54 a se puo ká'a ŋgɔŋ ká ɗi, a tii
sạw fére nzoɓri fe ká ɓil *hul mbṵ́
kị ɓari Ziɓri. Fe ká'a fere na tuku
nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na ha ri kaw yer
a í vbi ɓay ká sakra kị mii: «Nun
nzɛm key na wạa, ka ŭruke saa hạa
lɛ? Hṵrusuo ve kị rɔɔ, ka ɗáake fe
saŋri key na mini lɛ?
55 Wạa, ka ɓa vu nzoɓ sáka puu ya
lɛ woo? Mase, mi-ɛ ɓa Mari ya lɛ?
Zak ɓáy Zezeɓ, rɔɔ Simọn ɓáy Zud
ndạw na wạa, i ɓa yṵ-ɛri ya lɛ?
56 Mase, tini-ɛri riw bele na i ɗo
sakra naari ká zaɗ ni key ya lɛ? A
ku wạa, ka ziŋ hṵrusuo niri key na
riw bele saa zaɗ hạa lɛ?»
57 Ɓe ze, fe niri key na, ɗo ɓa ŋguɗ
puu téke ɓal-ri ha ri ɗaa law-ri ɓo
tul-e ya. Báyịi lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa
ha ri mii: «Nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru na, i hị̃ɛ ni ɓáy zaɗri riw
bele, roo lɛ, ɓa nzoɓ puo mboŋ niri
ɓáy nzoɓ ini ɓeri huo-ri hɔy ze, i hị̃ɛ
ni ya.»
58 Ɓe ze, Zezu ɗáake fe saŋri ŋgịi
ɓamba ká puo ɓari ya, ɓay ịi lɛ, i hii
ɗáa law-ri ɓo tul-e ya.

14

Ɓay huɗ Zạa Batis
(Mrk 6.14-29; Luk 9.7-9)

1 Ká ɓil sewke ku na, Mbay *Eroɗ
ká ɓa nzoɓ réke tul puori ká kuɗu
zaɗ ká Galele na laa soro ɓay Zezu,
2 a ɓaa hạ nzoɓ peɗ ɓeri mii:
«Leɗban key na ɓa Zạa Batis ká tịi
saa luɔ huɗ! Sạwke mini ze, ka ɗo
ɓáy hṵrusuo ká ɓay ɗáa fe saŋri.»
3-4 Tusuɛke lɛ, zaɗka Zạa Batis kaw
ɓáy kumnun ɓáy na, Mbay Eroɗ mbi
nzi-ɛ ha ri mgba ni í siŋ ni ɓáy sal
lari í ɗaa ni ɓo hul sal, ɓay ịi lɛ,
Mbay Eroɗ ká yạa Eroɗiade ká ɓa
mạ́y yṵ-ɛ Filiɓ na, Zạa ɓaa hạ ni
ɓaŋguɔ mii, ka ɗo ɓáy faa ká ɓay
kɔ́rɔ Eroɗiade na ɓa mạ́y ɓe ya.
5 Mbay Eroɗ na hii ɓay ika Zạa,
roo lɛ, ka hị̃ɛ nun ruɔ nzoɓri, ɓay
ịi lɛ, nzoɓri riw bele kɔ Zạa ɓa nzoɓ
yạaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru.
6 Báyịi lɛ, nam ká i ɗo ɗáa suoriya
ɓay tul nam mboŋa Mbay Eroɗ na,
vu Eroɗiade ká ɓa leɗ mạ́y tikɗi na
nda-nday ká nun ruɔ nzoɓri ká i ɗi
ri ha ri ví kaw zaɗ suoriyake ku na.
Lɛɛ, nday ɓe na rii law Eroɗ ɓamba
tasiri
7 hạ ni waa fe a háake huɗ mii:
«Fe ịi ịi hɔy mù vbi mì kara, mì haŋa
mù.»
8 Báyịi lɛ, leɗ mạ́y tikɗi na, ɓáy
faa nzaa ɓoko mi-ɛ ká'a yạa na, ka
ɓǎake hạ Eroɗ mii: «Mu ɗaa tul Zạa

§ **13:52 13.52** Feziŋa tạ́wke na ɓa feri ká nzoɓri fere se tul Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa bol kusol Moyze. A feziŋa fie laa lɛ, ɓa feri ká nzoɓri fere se tul Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa fe fére ká Zezu fere ri.

Batis ka ɓo ɓil patinza, a mú hạ̃ mǐ
ká zaɗ ni key!»
9 Zaɗka Mbay Eroɗ laa ɓayke na
munu báyĩ̧ lɛ, sùo-ɛ rii ni ya. Roo
lɛ, ɓay tul huɗ ká'a haa ka nun ruɔ
nzoɓri ká'a ɗi ri na, ka mbi nzi-ɛ ha
ri víke ɓáy tul Zạ̃a Batis hạ̃ leɗ mạ́y
tikɗi na.
10 Ka pie nzoɓ mbĩ̧w se a văa kuŋ
tul Zạ̃a ká ɓil hul sal̃ na a ɗaa
11 ɓo ɓil patinza, a víke hạ̃ leɗ mạ́y
tikɗi na yạ̃a a séke hạ̃ mi-ɛ na.
12 Zaɗka leɗ nduoɓal Zạ̃ari laa
soro ɓay huɗ ɓe na báyĩ̧ lɛ, i ví mbi
huɗ ɓe na í văa voro. Falɛ ku rɔɔ,
i se í văa lo soro feri ká kal na hạ̃
Zezu laa.

Zezu hɔl nzoɓri isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe
(Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17; Zạ̃a 6.1-14)

13 Zaɗka Zezu laa soro ɓay huɗ
Zạ̃a na báyĩ̧ lɛ, ka hil a kaw ɓil tuo
a zɔl huo-ɛ ká zaɗɛ ku ɓay séke ɓa
zaɗ ká ɗo kɔlɔk. Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ká
ŋgĩ̧ ɓamba ká i kɔ ni tĩ̧ na, i uru
ká ɓil puori ɓáy ɓal-ri í dĩ̧ fal-ɛ wuu
wuu ká nzaa kporombii.
14 Zaɗka Zezu tĩ̧ saa ɓil tuo a kɔ
ruɔ nzoɓri na báyĩ̧ lɛ, ka kɔ nun síe
ɓari a vaa nzoɓ sɛm ɓari.
15 Zaɗka zaɗ ɓa láw pira pira na
báyĩ̧ lɛ, leɗ nduoɓal Zezuri soro ɓa
lakun-ɛ í ɓaa hạ̃ ni mii: «Síe ti mbăa,
zaɗ ni key kara ɓa ɓil law kɔr ze ɗo
key. Munu zu lɛ, mu ála ruɔ nzoɓri
key na ha ri zɔ́l, í se ɓil puɔri í văa
hie fe sũ̧mri í sũ̧.»
16 Lɛɛ, Zezu yĩ̧iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ì se síe séke ɗi ya. Ɓaarì kĩ̧ ze,
ì ha ri fe sũ̧m ha ri sũ̧.»
17 Lɛɛ, i yĩ̧iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii:
«Ɓuru ɗo ɓáy maapa ɓa ndeɓe ɓáy
sĩ̧iri ɓa siɗi hɔy ze ɗo key.»
18 Báyĩ̧ lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì
víke ɓa key hạ̃ mǐ.»
19 Zaɗka Zezu mbi nzi-ɛ hạ̃ ruɔ
nzoɓri riw bele kaw tul suy ɓarak
barak báyĩ̧ lɛ, ka yạ̃a maapa ká
ndeɓe ɓáy sĩ̧iri ká siɗi na, a ura
nun-ɛ ɓa siya a ɗaa taambɔl hạ̃
Ŋgɛrɛwũ̧ru, rɔɔ a haw maapa na
a hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri ha ri leke ruɔ
nzoɓri na ha ri sũ̧.
20 Ɓari riw bele na, i sũ̧ mbaa ɓil-
ri maa ɓáy zaɗ kɔn ɓari, a ɓieri ká
tɔ̀ŋ ká i fạ̃a na mbaa buɗu dɔrɔrɔ
dɔrɔrɔ ɓa duɔ falɛ siɗi!
21 Ɓari ká i sũ̧ na, wạ̃rari maa isɔɗ
sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe (5.000) taŋ kĩ̧iŋa
mạ́yri ɓáy leɗri.

Zezu se-seɗ ká tul mbii
(Mrk 6.45-52; Zạ̃a 6.15-21)

22 Falɛ ku ndĩ̧i hɔy lɛ, Zezu hạ̃
leɗ nduoɓal-ɛri hil í kaw ɓil tuo í
zɔl pola hạ̃ ni ɓay séke ɓa nzaa
kporombii ká fi kɛlu. Zaɗka i zɔl
na, Zezu tɔ̀ŋ fal kɔɓ ɓay ɓáa hạ̃ ruɔ
nzoɓri zɔl faa puɔ.
23 Falɛ ká'a ha ri zɔl na báyĩ̧ lɛ,
ka văa hil tul kuo ɓay ɗáa nzaa ɓay
kere ká ɗi. Zaɗka zaɗ guɓa kĩ̧ na, ka
kaw zaɗɛ ku huo-ɛ hɔy.
24 A tuo ká leɗ nduoɓal-ɛri kaw ɗi
í zɔl na ɗo law mbii ro. Zuu kuũ̧ a
suɔ nun-ri hạ̃ mbii nda tuo paw păw
hạ̃ ni laŋ beŋna beŋna.
25 Nzaa fạ̃a nzaaruo na báyĩ̧ lɛ,
Zezu uru a se tul mbii takam takam
ɓa luo leɗ nduoɓal-ɛri na ro văw.
26 Zaɗka i kɔ ni, ká'a se tul mbii na
munu báyĩ̧ lɛ, hĩ̧ɛ ɗaa ri zikiki ha ri
ɓaa mii: «Ɓa wũ̧ru ze se vuku!» Ro,
í guu fe ɓáy hĩ̧ɛ gŭrum gŭrum.
27 Roo lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, Zezu ɓaa
ha ri mii: «Ɓa ɓi kĩ̧ zu, ì siŋ law-rǐ, ì
hạ̃ hĩ̧ɛ ka ɗáa rǐ ya!»
28 Ro, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa hạ̃ ni
mii: «Mbay, zaɗka ɓa ɓo kĩ̧ zu lɛ,
mu mbi nzaa-a hạ̃ mǐ se tul mbii na
mí se luo-ɔ.»
29 Lɛɛ, Zezu yĩ̧iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni
mii: «Mu vi na maa!» Báyĩ̧ lɛ, Piyɛr
tĩ̧ saa ɓil tuo na, a se tul mbii ɓa luo
Zezu.
30 Roo lɛ, zaɗka'a kɔ zuu ká kuu
ɓa hĩ̧ɛ ɓamba na báyĩ̧ lɛ, hĩ̧ɛ ví ɗaa
ni hạ̃ ni tii sạ̃w ríŋ mbii, lɛ, ka guu
fe ɓeleŋ mii: «Mbay, mu yạ̃a mǐ!»
31 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, Zezu zuɗa nduo-
ɛ a mgba ni a ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓo
ká mbika law-a ndĩ̧i hɔy na; ɓay ĩ̧i
ndạ̃w rɔɔ mù mạ̃y ɓay ká tul-i rǐi fe

ká mǐ maa ɓay kórɔ mù ká tul mbii na ya lɛ?»
32 Zaɗka i hil tul-ri siɗi bele í kaw ɓil tuo na báyi̱i lɛ, nzaa zuu na ví kuŋ nzɛɗ.
33 Lɛɛ, nzoɓri ká i kaw ɓil tuo na, i ví huku pol Zezu í ɓaa ha̱ ni mii: «Ɓa tusuɛ ki̱, ɓo na, mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwu̱ru.»

Zezu vaa nzoɓri ká Zenezarɛɗ (Mrk 6.53-56)

34 Zaɗka i tuo maambii na báyi̱i lɛ, i ti̱i fi kɛlu ká zaɗri ká kiri Zenezarɛɗ kɔr.
35 Nzoɓri ká tusirike ká i kɔ ɓa Zezu na, i ɗaa ɓayke nda zaɗ kpol kpol riw bele ha ri vi ɓáy nzoɓ sɛmri riw bele ha̱ ni.
36 I koɗ ni ɓay haŋa ni ka pɔ́ŋ faa ha ri záa nzaa gari ɓe fi siri hɔy ɓo í váa. Ɓari riw bele ká i zaa na, i vaa ɓáy kere.

15

Ɓay fe sa̱w puo ká Fariziri geɗe tul-e (Mrk 7.1-13)

1 Báyi̱i lɛ, Farizi ha̱nɛri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol ha̱nɛri ká i uru saa Zuruzalɛm na, i vǐ luo Zezu í vbi ni ɓay mii:
2 «Ɓay i̱i ndaw rɔɔ, leɗ nduoɓal-ari ɗaa vu mbom ɓo tul fe sa̱w puo ká bulu naari kiɛ na ya lɛ? Ɓari na, i si̱ɛ nduo-ri ɓáy zaɗɛ munu ká ɓa fe sa̱w puo na ya hɔy, í su̱ fe.»
3 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «A ɓaarǐ na wa̱a, ɓay i̱i ndaw rɔɔ, ǐ waɗ bol kusol Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay ɗáa fe sa̱w puo ɓaarǐ ká ǐ fere na lɛ woo?
4 I kɔ, Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa mii: "Mu ɗaa vu mbom ka ɓo tul bǎa-ka ɓáy máa-ŋa*." Rɔɓay, ka ɓaa mii: "Nzoɓ ká faɗ mi-ɛ ɓáy bi-ɛ lɛ, ɗo nun ika ni†."
5-6 Roo lɛ, ɓaarǐ na ǐ kiɛ fe sa̱w puo ɓaarǐ mii, zaɗka nzoɓ ɗo ɓáy fe ɓay sɔ́kɔke bi-ɛ ɓáy mi-ɛ, rɔɔ a ɓaa mii, ɓeri ti haŋa ri ya, ɓay i̱i lɛ, ɓa fe ká ɓeri kɔrɔ ɗo ɓoɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru lɛ, nzoɓke ku na se síe ɗáa vu mbom ɓo tul nzoɓ mbóŋ niri ya. Ɓáy faa ɗáa fe sa̱w puo ɓaarǐ ká mini key na, ǐ pɔ̌ŋke Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo fi mbi̱w.
7 Ɓaarǐ nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri! Ɓay ká Ezay ya̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru se tul-rǐ na ɗo ɓáy zaɗɛ ki̱. Ɓayke ɓaa mii:
8 "Nzoɓri key na, i ɗaa mbay ɓo tul-i ɓáy nzaa-ri hɔy,
roo lɛ, ɓil law-ri ɗo ɗi ɗi ziŋ mǐ.
9 Rúo ká nzoɓri key ruo mǐ na ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy,
ɓay i̱i lɛ, feri ká i fere nzoɓri na ɓa fe sa̱w puo nzoɓri ki̱ hɔy ɓo, ɓa Ɓay ɓi ya‡."»

Fe ká ɗaa ha̱ nzoɓ sîike ndiŋ ndiŋ (Mrk 7.14-23)

10 Falɛ ku báyi̱i lɛ, Zezu ɗi ruɔ nzoɓri a ɓaa ha ri mii: «Ì te suku-rǐ í láake ɓay key na ɓáy kere í tuu sa̱wke ta-taŋ:
11 Fe ká nzoɓ su̱ ɓáy nzi-ɛ se ɓil-e na ti ɗáa ha̱ ni síike ndiŋ ndiŋ ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru ya. Roo lɛ, fe ká ti̱i saa nzaa nzoɓ, ze ɗaa ha̱ ni síike ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru.»
12 Báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal Zezuri soro ɓa lakun-ɛ í vbi ni ɓay mii: «Ɓay ɓo ká mù ɓaa key na ɓiɛ law *Fariziri kpukɗu kpukɗu. Wa̱a mù kɔ munu ya lɛ?»
13 Lɛɛ, ka yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Puuri riw bele ká Bǎa Ŋgɛrɛwu̱ru ká nulue maa ya na, i mún ri nzar nzar zuɔ ɓisuy. Farizikeri ku na, i ɗo munu ɓa puukeri na.
14 I pɔ́ŋ ri, ɓa ɓari ra̱wri ze i ɗaa puu nduo nduo ku̱-i ɓari. A zaɗka ra̱w ɗaa puu nduo nduo ra̱w ku̱-ɛ lɛ, i líe siɗi bele wuruk zuɔ luɔ.»
15 Báyi̱i lɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa ha̱ Zezu mii: «Mu tína sa̱w má̱ra law ɓay ká mù ɓaa ha̱ Fariziri na ha̱ ɓuru laa!»
16 Lɛɛ, ka ɓaa mii: «Ɓaarì rɔɓay! Ɓaarì ká ǐ ɓa leɗ nduoɓal-iri ki̱ hɔy

* **15:4 15.4** Ti̱i kɛlɛ 20.12. † **15:4 15.4** Ti̱i kɛlɛ 21.17. ‡ **15:9 15.9** Ezay 29.13.

kara, ǐ tạa láa ɓay key na kpṵy lɛ woo?
17 Fe ká se ɓil nzaa nzoɓ na, kal a se ɓil-e a tị̃i ɓa mí̃iri zuɔ ɓisuy.
18 Roo lɛ, fe ká tị̃i saa nzaa nzoɓ na uru saa ɓil wạ̃ra law-ɛ, ɓe ze hạ̃ nzoɓ síike ndiŋ ndiŋ ká nun Ŋgɛrɛwṵru. Wạa, ǐ kɔ munu ya lɛ?
19 Kér ɓay kạayari ndạ̃w, ika nzoɓ ndạ̃w, ɗáa nun pie ndạ̃w, taka mgbạ́y bapiɓi ndạ̃w, riiɓa ndạ̃w, kúɗ ɓay gbaɗ gbaɗ zuɔ nzaa nzoɓ ndạ̃w, rɔɔ rạ̃ŋa kị̃ ndạ̃w na, ɓa feri ká uru saa ɓil wạ̃ra law nzoɓ.
20 Ɓe ze, ɓa feri ká ɗaa hạ̃ nzoɓ síike ndiŋ ndiŋ ká nun Ŋgɛrɛwṵru, ɓo sṵ̃ŋa fe taŋ sị̃ɛ nduo ɓáy zaɗɛ munu ká ɓa fe sạ̃w puo ɓari na, ɓe ze ɗaa hạ̃ nzoɓ síike ndiŋ ndiŋ ká nun-ɛ ya.»

Mạ́y tul puo ká ɗaa law-ɛ ɓo tul Zezu
(Mrk 7.24-30)

21 Falɛ ku lɛ, Zezu uru saa zaɗɛ na ku, a se tusiri ká ɗo ɗi ya ɓáy ŋgɛrɛpuo Tir ɓáy Sidọn.
22 Báyị̃i lɛ, mạ́y mbị̃w munu ká sạ̃w ɓe ɗo tusiri *Kanaa se luo Zezu a ɗaa fe ɓeleŋ mii: «Mbay! Vu bulu *Daviɗ, kóɗ ŋguɔ hɔy, mu kɔ nun síe ɓi! Vu-i ká ɓa leɗ mạ́y tikɗi na, temndaya ɗo tul-e a ɗaa nun-ɛ tuɔ síe ɓamba tasiri.»
23 Roo lɛ, Zezu fɛrɛ nzaa mạ́y na mgbuɗ ya. Ro, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa lakun-ɛ í vbi ni mii: «Zezu, mu nii ni hạ̃ ni zɔ́l ɓa lew, ɓay ị̃i lɛ, ka guu fe a séke fal naari ɓaŋguɔ.»
24 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay mii: «Ŋgɛrɛwṵru píe mǐ ɓa luo baɗuri ká i ze-zee ká í ɓa leɗ Izarayɛlri na huo-ri kị̃ hɔy, a mạ́y key na sạ̃w ɓe ɓoɗ.»
25 Ɓe nu ku hɔy kara, mạ́y na ví huku pol Zezu gburuk a ɓaa mii: «Mbay, mu sɔ mǐ!»
26 Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɗo ndaɗ ɓamba ɓay mbika fe sṵ̃m ká ɗo ɓay tul leɗri a vbu hạ̃ vu váyri ya.»
27 Lɛɛ, mạ́y na yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Zaɗɛ kị̃ na zu, Mbay. Ɓe nu ku hɔy kara vu váyri na, bum fe sṵ̃m ɓăa káw ɓari ká gạ̃y saa tutakra zuɔ siri na i dam í sṵ̃.»
28 Báyị̃i lɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Áa, mạ́y, mbika law ɓo na ŋgị̃i ɓamba. Ndaɗ ɓay haŋa feke ka ɗaa munu ká mù hii.» Lɛɛ, ká zaɗɛ ku na hɔy, sùo vi-e na nduɔ kiyaw kiyaw.

Zezu vaa nzoɓ suosɛrɛmri

29 Zezu zɔl ká zaɗɛ ku a se nzaa maambii ká Galele. Falɛ ku lɛ, ka văa hil tul mbɔrɔ mbị̃w munu a kaw ɗi.
30 Báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri ŋgị̃i ɓamba vi luo-ɛ. I fạ̃a nzoɓ kpɛɗɛri ndạ̃w, nzoɓ rạ̃wri ndạ̃w, nzoɓri ká sùo-ri hu wŭɔ ndạ̃w, nzoɓri ká kusol-ri mbii gbăŋ ndạ̃w, rɔɔ ɓáy sɛm hạ̃wri ŋgị̃i ɓamba ndạ̃w na, i víke ri zuɔ pol Zezu, lɛ, ka vaa ri.
31 Zaɗka ruɔ nzoɓri kɔ nzoɓri ká kusol-ri mbii gbăŋ ká í ɓaa ɓay ndạ̃w, nzoɓri ká sùo-ri hu wŭɔ ká i vaa ndạ̃w, nzoɓ kpɛɗɛri ká i se-seɗ ɓáy kere ndạ̃w, rɔɔ rạ̃wri ká i kɔ-kóm ndạ̃w na báyị̃i lɛ, tuku ri ha ri písi Ŋgɛrɛwṵru leɗ Izarayɛlri.

Zezu hɔl wạrari isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ niŋ
(Mrk 8.1-10)

32 Zezu ɗi leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii: «Mì kɔ nun síe nzoɓri key, ɓay ị̃i lɛ, ɓa nam say ro i ɗo ziŋ mǐ a í ti ɓáy fe sṵ̃m ya. Mì hii ɓay haŋa ri zɔl taŋ sṵ̃ŋa fe ya, ká yị̃i ɓari lɛ, i líe kɔn ká faa.»
33 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi ni mii: «Zaɗ ni key na ɓa ɓil law kɔr dăr hɔy. Wạa, zaɗ hạa ndạ̃w rɔɔ ɓuru séke ɗi ɓay nzáa fe sṵ̃m hạ̃ ruɔ nzoɓri ká mini key na, i sṵ̃ mbaa ɓil-ri lɛ?»
34 Lɛɛ, Zezu vbi ri mii: «Maapa ɓa mina ze ǐ ɗŏke lɛ?» I yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓa tɔnɔ say ɓáy vu sị̃i hạ̃nɛri.»
35 Báyị̃i lɛ, Zezu mbi nzi-ɛ hạ̃ ruɔ nzoɓri kaw siri.
36 Falɛ ku ndạ̃w rɔɔ, a yạa maapa ká tɔnɔ say ɓáy sị̃iri na a ɗaa

taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ a haw a hạ̃ leď nduoƀal-ɛri ĩeke ruɔ nzoƀri na.
37 Nzoƀri riw bele sṵ mbaa ƀil-ri siƀ siƀ maa ƀáy zaď kɔ̃n ƀari. A ƀie maapakeri ƀáy sḭiri ká saď na, leď nduoƀal-ɛri fạ̃a mbaa buďu dɔrɔrɔ dɔrɔrɔ tɔnɔ say.
38 Wạ̃rari ká i sṵ maapa na, tul-ri ƀa isɔď sɔď duɔ zaď niŋ (4.000), taŋ kḭiŋa mạ́yri ƀáy leďri.
39 Zaďka Zezu hạ̃ ruɔ nzoƀri zɔl na, ka hil a kaw ƀil tuo a se ƀa tusiri Magadan.

16

Fariziri ƀáy Sadusiri vbi Zezu ƀay kɔ́kɔ fe saŋ
(Mrk 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Báyḭi lɛ, *Fariziri ƀáy *Sadusiri vi luo Zezu ƀay nzáa nzi-ɛ, ze í vbi ni ƀay haŋa ni ka ďaa fe saŋ mbḭw hạ̃ ƀari kɔ mii, hṵrusuo-ɛ na uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru.
2 [Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ƀáy ƀay ha ri mii: «Ƀaarì na, láw lɛ ̀ ƀaa mii, “Ruo na zaď a ďoko ndaď ƀamba, ƀay ḭi lɛ, tumbam ƀa sḭ́ɛ.”
3 A̋ tiƀie piɛď laa lɛ, ̀ ƀaa mii, “Vuri key na mbam a tɔ́kɔ, ƀay ḭi lɛ, tumbam sḭ̃i ďo wuo a ďo guu.” Ƀaarì na, ̀ kɔ fạ̃a ndáy sạ̃w ƀay ká se tul feri ká ďo tumbam, roo lɛ, sạ̃w ƀay ká se tul feri ká ďo ƀil sewri key na, ̀ maa ƀay ndáy sạ̃wke ya.]
4 Nzoƀri ká tḭmbɛďɛ ká i ƀa nzoƀ law ndayari ká í ďo tul Ƀay Ŋgɛrɛwṵru ya na, i vbi fe saŋ ze ƀay kɔ́kɔ! Roo lɛ, fe saŋ kḭ ƀoď ká ƀay ďáa nde tul-e taa hạ̃y ká Ŋgɛrɛwṵru ďaa ká tul *Zonas na, tiya*.» Falɛ ku lɛ, ka pɔŋ ri a zɔl.

Zezu baka leď nduoƀal-ɛri ƀay tul fe fére Fariziri
(Mrk 8.14-21)

5 Leď nduoƀal Zezuri tuo mbii í se fi kɛlu. Zaďka i ďo séke ƀa nzaa kporo ká fi kɛlu na báyḭi lɛ, i kɔ í ƀaa mii, ƀari yḭiŋra fạ́a maapa na sɛl.
6 Báyḭi lɛ, Zezu baka ri mii: «Ì nzɛ ƀáy sùo-rḭ̀! Ì kɔ́rɔ sùo-ri ká tul fe hew fe *Fariziri ƀáy *Sadusiri.»
7 Lɛɛ, leď nduoƀal-ɛri tii sạ̃w ƀáa ƀay ká sakra kḭ mii: «Ka ƀaa ƀay munu ƀay tul maapa ká náa yḭiŋrari fạ́ake.»
8 Ro, Zezu kɔ kér ƀay ƀari na a vbi ri mii: «Ƀaarì nzoƀri ḳá mbika law ƀaarì ndḭi hɔy! Ƀay ḭi ndạ̃w rɔɔ ̀ mạ̃y ƀay ká sakra kḭ se tul maapa ká ̀ yḭiŋra fạ́ake na lɛ?
9 Wạ̃a, ̀ kɔ ya ƀáy lɛ woo? Ì ker se tul maapa ká ndeƀe ká mḭ̀ haw mí hạ̃ wạ̃rari ƀa isɔď sɔď duɔ zaď ndeƀe na ya lɛ woo? Mase ƀie ká tɔ̀ŋ na wạ̃a, i fạ̃a mbaa buďu ƀa mina lɛ?
10 Rɔƀay, maapa ká tɔnɔ say ká mḭ̀ haw, mí hạ̃ wạ̃rari ƀa isɔď sɔď duɔ zaď niŋ ḱá ƀie tɔ̀ŋ ká i fạ̃a mbaa buďu wuruk wuruk na wạ̃a, ̀ ker se ďi ya hɔy lɛ?
11 Wạ̃a ďaa mina ndạ̃w rɔɔ, ̀ ker í ƀaa mii, ƀay tul maapa ze mḭ̀ ƀáake ƀay ziŋ rḭ̀ lɛ? Mḭ̀ ƀaa mii: “Ì nzɛ ƀáy sùo-rḭ̀ ƀay tul fe hew fe Fariziri ƀáy Sadusiri.”»
12 Ƀe nu ku rɔɔ, leď nduoƀal-ɛri laa ƀay ƀe na taŋ ƀáy. Ka ƀaa ha ri ƀay haŋa ri nzɛ ƀáy sùo-ri ƀay tul fe fére Fariziri ƀáy Sadusiri ká ďo munu ƀa fe hew fe.

Zezu ƀa Krisi Vu Ŋgɛrɛwṵru
(Mrk 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Zezu tḭ̃i tusiri ká ďo lakun ŋgɛrɛpuo ḱá riŋ-ɛ ƀa Sezare-Filiƀ. Báyḭi lɛ, ka vbi leď nduoƀal-ɛri mii: «Wạ̃a, nzoƀri ƀaa ƀay mina ze se tul-i ƀi *Vu Nzoƀ lɛ?»
14 Lɛɛ, i yḭiŋra ƀáy ƀay mii: «Nzoƀ hạ̃nɛri ƀaa mii, mù ƀa Zạ̃a Batis; nzoƀ kḭ̃ri ƀoď ƀaa mii, mù ƀa *Eli, a nzoƀ kḭ̃ri rɔƀay ƀaa mii, mù ƀa Zeremi, mase ƀa nzoƀ kḭ ká yạ̃a ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru.»

* **16:4 16.4** Fe saŋ ká Zezu ďo ďáake ƀaŋguɔ na, kiɛ mii ka ƀa Krisi, nzoƀ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay pie ni vi. Zaďka Fariziri ƀáy Sadusiri i vbi fe saŋ na, kiɛ kér ƀay ƀari ká ndaya ƀáy law-ri ká i ďaa ƀo tul Zezu ya.

15 Báyji lɛ, ka yji a vbi ri mii: «A ɓaarì kj na wạa, ì ɓaa mii, mì ɓa nzoɓ ve lɛ?»
16 Lɛɛ, Simọn Piyɛr yjiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Mù ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụru waa ɓay píe ni vi; mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwụru, Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun.»
17 Báyji lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa hạ ni mii: «Simọn, vu *Zonas†, suoriya ɓa taa ɓo. Ɓa nzoɓ ze hạ nun-a taŋ ká tul tusuɛ ɓay na key ya, roo lɛ, ɓa Ɓăa ká kaw nulue ze mgbuɗa nun-a ká ɗi.
18 Mì ɓaa hạ mù ta-taŋ: ɓo na mù ɓa Piyɛr, mạ́ra riŋke ɓa tisaw. Ɓáy faa hụrusuo-i na, mù ɗáa hạ nzoɓri ŋgji ɓamba í ɗáake law-ri ɓo tul-i. Nzoɓ mbika lawkeri ká i mbụ tul kj riw bele na, ɗo ɓa hul ɓi ká mì mbuo ɗo tul tisawke na. Ze ɓa na huɗ hɔy kara, ti ɗoko ɓáy hụrusuo háw yụm ká tul-e ya.
19 Nzoɓri ká mì re mbay ká tul-ri na, mì hạ mù hụrusuo ndáka faa pol-ri munu ɓa nzoɓ ká kɔrɔ lakerere mbay ɗo nduo-ɛ. Fe ká mù haa faake ká tusiri key na, a ɓá fe ká Ŋgɛrɛwụru haa faake ká nulue ro, a fe ká mù pɔŋ faake ká tusiri key laa lɛ, a ɓá fe ká Ŋgɛrɛwụru pɔŋ faake ká nulue ndạw pi.»
20 Báyji lɛ, Zezu baka leɗ nduoɓal-ɛri ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay haŋa ri ɓaa hạ nzoɓ mbjw mii, ɓeri ɓa Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụru waa ɓay píe ni vi na ya.

Zezu ɓaa ɓay huɗ ɓe ɓáy tji ɓe saa luɔ huɗ
(Mrk 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

21 Ưru saa síeke ku na, Zezu tii sạw ɓáa ɓay ta-taŋ hạ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɗo nun haŋa mì se Zuruzalɛm, a mí kɔ sɛkɛ fe ŋgji ɓamba ká nduo ŋgɛrɛ Ziɓri ndạw, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ndạw pi. I ika mì, a ndeke ɗi nam sayke lɛ, mì tji saa luɔ huɗ mí kaw ɓáy kumnun.»
22 Báyji lɛ, Piyɛr mgba ni a tjike ŋgereŋ ɓa nzaa zaɗ, a tii sạw ɓáa ɓay ziŋ ni mii: «Mbay, fe key na ka tji tul-a ya! Ŋgɛrɛwụru ka kɔ́rɔ mù!»
23 Roo lɛ, Zezu fɛrɛ kɔ́m ɓa luo-ɛ a ɓaa hạ ni mii: «Satan, mu zɔ́l ká lakun-i ɗi ɗi ɓa lew! Ɓo na, mù ɗaa puu ɓo faa hạ mì, ɓay ji lɛ, kér ɓay ɓo na ɗo ɓa kér ɓay nzoɓri hɔy ɓo, ɗo ɓa kér ɓay taa Ŋgɛrɛwụru ya.»
24 Báyji lɛ, Zezu ɓaa hạ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Nzoɓ ká hii ɓay séke fal-i lɛ, ka pɔ́ŋ sùo-ɛ yaklak hạ mì a mbi puu say huɗ ɓe a soɓ a séke fal-i.
25 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká hii kɔ́rɔ kumnun ɓe kj sùo-ɛ na, kumnun taa tusuɛke na, ka ti zíŋ ya. A roo lɛ, nzoɓ ká pɔŋ sùo-ɛ yɔɗ ɓay tul-i lɛ, a zíŋ kumnun taa tusuɛke na.
26 A zaɗka nzoɓ ziŋ feri ká tusiri key riw bele, rɔɔ a ziŋ kumnun taa tusuɛke ya na wạa, ɓa feziŋa ji kj zu lɛ woo! Mase fe ji ɗo ɗi ku ká nzoɓ a máa ɓay haŋa Ŋgɛrɛwụru a súoke kumnun taa tusuɛke na lɛ?
27 Tusuɛke lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na, mì vika ɓáy riŋ ɗika Ɓăa ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri ká nulue mbjw hɔy. Nzoɓ hạa hạa lɛ, mì púo ni maa ɓáy peɗ ɗáa ɓeri.
28 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kj: nzoɓ hạnɛri ká sakra ɓari ká i ɗo zaɗ ni key na, i ti huka ya kpụru ɓay kɔ́kɔ mì ɓi Vu Nzoɓ ká mì ví réke mbay na ɓáy nun-ri ndạw rɔɔ í hu ɓáy.»

17

Sùo Zezu fɛrɛ ɗo ɓoɗ ká tul kuo
(Mrk 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Falɛ ká ɗaa nam yie na, Zezu hạ Piyɛr, Zak ɓáy Zạa ká i ɓa yụ kj na se ziŋ ni tul kuo ká gaŋ zeŋleŋ ká ɗo nzaa zaɗ, a í kaw ɗi huo-ri.
2 Báyji lɛ, ká zaɗɛ ku na, sùo Zezu fɛrɛ gbặy ká nun-ri: nun-ɛ ndụy munu ká síe, a gari ɓeri laa lɛ, puu kạrara munu ɓa zaɗ taŋa.

† **16:17 16.17** Nzoɓ ndáy ɓay hạnɛri ɓaa mii: Simọn, vu Zạa.

3 Ká zaɗɛ ku hɔy, leɗ nduoɓal-ɛri
ká say na, i kɔ *Moyze ɓáy *Eli ká i
tɨ̰i í ɗo loko soro ziŋ Zezu.
4 Báyɨ̰i lɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa ha̰
Zezu mii: «Mbay, ɗo ndaɗ ɓamba
ɓay haŋa náa káwri zaɗ ni key.
Zaɗka mù hii lɛ, mɨ̀ ɗáa hul puɗɨ ɓa
say ɗo zaɗ ni key. Mbɨ̰w ɓa taa ɓo,
mbɨ̰w ɓa taa Moyze, a̰ mbɨ̰wke laa
lɛ, ɓa taa Eli.»
5 Zaɗka'a ɗo ɓáa ɓay munu kɔɓ
rɔɓay báyɨ̰i lɛ, sɨ́i mbam ká taŋ a ɗo
gbereŋ vi puma a guɓa tul-ri gbukru,
lɛ, ká ɓil sɨ́i mbamke ku na kusol
mgba ɓeleŋ ká ɗɨ mii: «Ɓe key na,
ka ɓa Vu-i; mɨ̀ kɔ ni ɓa nzoɓ nun-i.
Ɓa ɓe na ze sùo-i rɨ́i mɨ̀ ɓamba ká
tul-e. Ɨ̀ laa ɓay ɓe.»
6 Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri laa kusol
ká mgba munu na báyɨ̰i lɛ, hɨ̰ɛ ɗaa
ri zikiki ha̰ ri lie ra̰ɗ zuɔ siri í ɗaa
nzaa pol-ri tuŋ siri.
7 Roo lɛ, Zezu soro ɓa lakun-ri a
zaa ri a ɓaa mii: «Ɨ̀ úru siya, ɨ̀ ɗaa
hɨ̰ɛ ya.»
8 Zaɗka i ura nun-ri báyɨ̰i lɛ, i kɔ
nzoɓ mbɨ̰w ya, ɓa Zezu huo-ɛ hɔy ze
ɗo.
9 Zaɗka i ɗo ɗɨ̀ra saa tul kuo na,
Zezu mbi nzi-ɛ ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri ká
say na mii: «Fe ká tɨ̰i nun-rɨ̀ ká ɨ̀ kɔ
key na, ɨ̀ ha̰ ɓayke ka tɨ̰i ká nzáa-rɨ̀
ha̰ nzoɓ mbɨ̰w ka laa ya kpṵru maa
ɓáy nam ká ɓi *Vu Nzoɓ mɨ̀ tɨ̰ike saa
luɔ huɗ na.»
10 Falɛ ku lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi
ni ɓay mii: «Ɓay ɨ̰i nda̰w rɔɔ, *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri ɓaa mii: "Ɗo
nun haŋa Eli ka vi pola nda̰w rɔɔ,
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
pɨ́e ni vi na ka vi ɓáy" lɛ?»
11 Lɛɛ, ka yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Ɓa tusuɛ kɨ̰, ɗo nun haŋa Eli na ka
vi a leke feri riw bele ha̰ ni ɗo ɓáy
zaɗɛ zeɓ zeɓ.
12 A roo lɛ, mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ ta-
taŋ: nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru mbɨ̰w munu ká Eli na vi
ɗɔɗ ro, lɛ, nzoɓri tuu ni ɓa ɓe ya, í
ɗara ni munu ká law-ri hii. Ɓe ze ɗo
faa mbɨ̰w munu nda̰w, ɓi Vu Nzoɓ
na i ɗá̰ra mɨ̀ kɔ sɛkɛ fe.»
13 Ɓe nu ku báyɨ̰i lɛ, leɗ nduoɓal-
ɛri kɔ í ɓaa mii, ɓayke key na ka ɓaa
se tul Za̰a Batis.

Zezu vaa nzoɓ kuku
(Mrk 9.14-29; Luk 9.37-43a)

14 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal ká
say na i ɗɨ saa tul kuo í ɗo ɗɨ ya
deɓ ɓáy ruɔ nzoɓri na báyɨ̰i lɛ, wa̰ra
nzoɓ mbɨ̰w soro ɓa luo Zezu a huku
pol-e a ɓaa mii:
15 «Mbay, kóɗ hɔy, mu kɔ nun sɨ́e
vu-i ká ɓa leɗ wa̰ra nzoɓ ká kɔ sɛkɛ
fe ŋgɨ̰i ɓamba key. Suosɛrɛm kuku
ɗara ni ɓaŋguɔ, a mbi ni ɓo huu
nda̰w, ɓo mbii nda̰w pi.
16 Ze mɨ̀ mgba ni mí séke luo leɗ
nduoɓal-ari, roo lɛ, faa váa ni mba
ri.»
17 Báyɨ̰i lɛ, Zezu yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰
nzoɓri mii: «Ɓaarɨ̀ nzoɓ law ŋgɔ-
ŋgɔri ká law-rɨ̀ ndaya! Wa̰a, nam
tɔ̀ŋ ɓa mina ɓáy rɔɔ, ɓay haŋa mɨ̀
kaw ziŋ rɨ̀ rɔɓay lɛ? Nam tɔ̀ŋ ɓa
mina ɓáy rɔɔ, mɨ̀ íki law-i ká tul-rɨ̀
lɛ? Ɨ̀ mgba leɗ na í víke ɓa key ha̰
mɨ̀.»
18 Báyɨ̰i lɛ, Zezu yɨ̰w temndaya na,
lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy temndaya na tɨ̰i ká
tul leɗ kuku na a pɔŋ ni vaa kiyaw
kiyaw.
19 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri kɨ̰ laa ro
i soro í vi lakun-ɛ í mgba ni ɗo fi
mbɨ̰w í vbi ni ɓay mii: «Ɓay ɨ̰i nda̰w
rɔɔ ɓuru maa ɓay nɨ́i temndaya ni
key na ya lɛ?»
20 Lɛɛ, Zezu yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɗo munu ɓay tul mbika law
ɓaarɨ̀ ká ndɨ̰i hɔy. Mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ ta-taŋ
ɓa tusuɛ kɨ̰: zaɗka mbika law ɓaarɨ̀
ŋgɔɓ ya maa pa̰ra túŋ ká ndɨ̰i hɔy
lɛ*, ɨ̀ ɓáa ha̰ kuo key na mii: "Mu
sóro ká zaɗ ni key, a mú se mú vǎa
ɗo lew," lɛ, a sóro na kɨ̰. Fe mbɨ̰w
ká'a mbaka ri mba na, tiya.
21 [Roo lɛ, kɨ̰ri temndaya ká mini
key na, ɓáy faa ɗáa nzaa ɓay kere

* **17:20 17.20** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa pa̰ra túŋ ya, roo lɛ, Zezu ɓaa ɓay se tul pa̰ra *mutarde* ká ŋgɔɓ maa pa̰ra túŋ.

ɓáy sáŋ sùo hɔy ze, nzoɓ a máa ɓay
níike ni hạ̃ ni tị̃i saa tul nzoɓ.»]

Zezu ɓaa ɓay huď ɓe ɓáy tị̃i ɓe saa luɔ huď
(Mrk 9.30-32; Luk 9.43b-45)

22 Nam mbị̃w munu ká Zezu ɓáy
leď nduoɓal-ɛri i ziŋ kị̃ riw bele ká
kuďu zaď ká Galele na ɓáyị̃i lɛ, Zezu
mbi ɓay a ɓaa ha ri mii: «Ɓi *Vu
Nzoɓ na, nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓiri i pɔ́ŋ
mì ɓo nduo nzoɓri ha ri í mì,
23 a ndeke ďi nam sayke lɛ, mì tị̃i
saa luɔ huď mí kaw ɓáy kumnun.»
Ɓayke ku na ďaa hạ leď nduoɓal-ɛri
ďáake síe ŋgị̃i ɓamba tasiri.

Ɓay ká se tul púo larimbuo

24 Zezu ɓáy leď nduoɓal-ɛri i tị̃i
ká Kapɛrnayum. Báyị̃i lɛ, *nzoɓ
yạ̃aŋa larimbuori ká ɓay tul *hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru soro í vǎa ziŋ Piyɛr
í vbi ni ɓay mii: «Wạ̃a, larimbuo
ká ɓay tul hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na,
ŋgɛrɛ tul-rì puo ya lɛ?»
25 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay mii: «Ka
pu-puo puo.»

Zaďka Piyɛr ďo ndúo ɓa hula báyị̃i
lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa pola se
tul larimbuo na a ɓaa hạ̃ ni mii:
«Simọ̃n, wạ̃a, mù ker mina ro ká ɓil
law-a lɛ? Wạ̃a, mbayri ká tusiri key
na, i yạ̃a larimbuo saa nduo nzoɓ
veri, mase i puo tul fe ɓari hạ̃ nzoɓ
veri lɛ? I yạ̃a saa nduo vu ɓari mase,
nzoɓ tul puori lɛ?» Lɛɛ, Piyɛr yị̃iŋra
ɓáy ɓay mii: «I yạ̃a saa nduo nzoɓ
tul puori.»
26 Báyị̃i lɛ, Zezu yị̃i a ɓaa hạ̃ ni mii:
«Munu zu báyị̃i lɛ, vu mbayri ze puo
larimbuo ya.
27 Ze munu hɔy kara, ɓay haŋa
náa ďo ɓa ŋguď puu ɓay tul nzoɓ
mbụ́ larimbuori key ya lɛ, mu se
maambii mú vǎa ɓo-ɓoy, lɛ, titire
sị̃i ká mù mgbaka ďɛkrɛ ku na, mu
mgbúďa nzi-ɛ, lɛ, mù zíŋ lari ká ďi
ká maa naa. Lɛɛ, mù púoke tul-a
ndạ̃w, tul-i ndạ̃w siďi bele.»

18

Nzoɓ ve ze ɓa ŋgɛrɛnzoɓ lɛ?
(Mrk 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Ká ɓil sạ̃w síeke ku na leď
nduoɓal Zezuri soro ɓa lakun-ɛ í
vbi ni ɓay mii: «Ká sakra nzoɓri
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru re mbay ká tul-ri na
wạ̃a, nzoɓ ve ze ɓa ŋgɛrɛnzoɓ lɛ?»
2 Báyị̃i lɛ, Zezu ďi leď mbị̃w ká ndị̃i
munu hạ̃ ni ví ďo sikďa ɓari
3 a ɓaa mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa
tusuɛ kị̃: zaďka ì suo kér ɓay ɓaarì a
í ďiŋ tul-rì ɓay ďoko munu ká leďri
ká ndị̃i key na ya lɛ, ì ti ďoko sakra
nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru re mbay ká
tul-ri na ya.
4 Nzoɓ ká ďiŋ tul-e munu ká leď
ká ndị̃i key na lɛ, nzoɓke na ku ze,
i kɔ́kɔ ni ɓa nzoɓ ká mba tul kụ̃-ɛri
ká *puoruo Ŋgɛrɛwụ̃ru.
5 A nzoɓ ká mgba leď mbị̃w, munu
ká leď key na ɓa sùo-ɛ ɓay tul-i lɛ, ka
mgba mì ɓi kị̃ sùo-i zu.»

Haŋa nzoɓ ďaa feyạ̃a ɓa fe ká ndaya
(Mrk 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 Roo lɛ, nzoɓ ká ula leď mbị̃w
ká ndị̃i mini ká sakra leďri ká ďo
key ká̃ i ďaa law-ri ɓo tul-i na hạ̃ ni
ďaa feyạ̃a lɛ, síŋ bawda tisaw ďo sol
nzoɓke a vbu ni hạ̃ ni riŋ a ɓo tigbạ̃a
maambii na, ndaď mba haŋa ni kaw
ɓáy kumnun a ula leď na.
7 Kɔ́kɔ sɛkɛ fe minake ze ďo ɓay
tusiri key, ɓay tul feri ká ďo ďi a
ďaa hạ̃ nzoɓri ďaa feyạ̃a na lɛ! Ɓa
tusuɛ, fekeri na a ďoko ɓaŋguɔ. Roo
lɛ, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa nzoɓ ká ďo ɓa
ŋguď puu ká ďaa hạ̃ nzoɓri ďáake
feyạ̃a.
8 Zaďka ɓa nduo-ɔ mase ɓal-a ze
ďaa hạ̃ mù ďaa feyạ̃a lɛ, mu kuŋ ni
gbaď mú vbu biŋ ɓo ɓisuy. Séke ɓáy
nduo-ɔ mbị̃w, mase ɓáy ɓal-a mbị̃w
se zaď kumnun taa tusuɛke na, ndaď
mba séke ɓáy nduo siďi bele, mase
ɓal-a siďi bele ha ri vbu mù ɓo ɓil
huu ká ru-ruma ya ɓaŋguɔ.
9 A ze ɓo, ɓa nun-a ze ďaa hạ̃ mù
ďaa feyạ̃a laa lɛ, mu ŋgókďo ni mú
naa ni a mú vbu ni biŋ ɓo ɓisuy.

Séke ɓáy nun-a mbi̱w dạ̃ru se zaɗ kumnun taa tusuɛke̱ na, ndaɗ mba séke ɓáy nun-ari siɗi bele ha ri vbu mù ɓo zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya.

Law ɓay ká se tul baɗu ká zee (Luk 15.3-7)

10 Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ndạ̃w rɔ! Ì ĩ̱m leɗ mbi̱w mini ká sakra kụ̃-ɛri key na ya, ɓay ĩ̱i lɛ, mì ɓaa ha rì ta-taŋ: leɗ nzaapeɗri ká nulue ká i kɔ-kɔ́m ɓa tul-ri na, i ɗo pol Bǎa ká nulue ɓáy namri riw bele ɓay tul-ri.

11 [Ɓi *Vu Nzoɓ na, mì vi tusiri key ɓay yạ̃aŋa nzoɓri ká i ze-zee.]

12 Wạ̃a, ì ker mina ká ɓil law-rì lɛ? Zaɗka nzoɓ mbi̱w ɗo ɓáy baɗu ɓa isɔɗ mbi̱w, rɔɔ mbi̱w ví zee ká sakra kụ̃-ɛri lɛ, ka ti pɔ́ŋ hạ̃yri ká sí̱ŋ tɔnɔ mbi̱w pạ̃rɛ tɔnɔ mbi̱w ku ɗo tul kuo, ɓay vǎa nzáa taa hạ̃y ká zee na ku ya lɛ woo? 13 Mì ɓaa ha rì ɓa tusuɛ: zaɗka'a ziŋ baɗu ɓe ká zee mbi̱w na lɛ, ɓa fe suoriya ɓe ŋgi̱i ɓamba tasiri mba tul nzoɓ hạ̃wri ká sí̱ŋ tɔnɔ mbi̱w pạ̃rɛ tɔnɔ mbi̱w ká i zee ya na.

14 Ɗo faa mbi̱w munu ndạ̃w, Bǎa ɓaarì ká kaw nulue na, ka hii ɓay haŋa leɗ mbi̱w ká ndi̱i ká sakra kụ̃-ɛri key na ka zee ya.

Faa léke ɓay ká sakra nzoɓ mbika lawri

15 «Zaɗka yụ̃-ɔ ɗaa kạ̃aya ziŋ mù lɛ, mu se mú vǎa ziŋ ni, ɓo ɓáy ki̱ siɗi ki̱ hɔy, lɛ, mu kíɛ ni kạ̃aya ká'a ɗaa ziŋ mù na. A ze ɓo, zaɗka yụ̃-ɔ na laa ɓay ɓo lɛ, mu yạ̃a ni ɓa yụ̃-ɔ ro zu.

16 Ze ɓo, zaɗka'a hii ɓay láa ɓay ɓo na ya lɛ, mu yĩ̱i mú vǎa nzaa nzoɓ ki̱ mbi̱w mase siɗi munu ha ri se ziŋ mù, ɓay haŋa ɓo, ɓayri riw bele ká i léke na, i léke ká nun nzoɓ ɓay nasikeri siɗi mase sayri munu*.

17 Zaɗka'a hii ɓay láa ɓay ɓari ya lɛ, mu vǎa ɓaa ɓayke ká zaɗ mbụ́ ki̱ nzoɓ mbika lawri. A ze ɓo, zaɗka'a hii ɓay láa ɓay ɓari na ya rɔɓay laa lɛ, mù kɔ ni ɓa nzoɓ ká tuu Ŋgɛrɛwụ̃ru ya, mase ɓa nzoɓ ndaya munu ká nzoɓ yạ̃aŋa larimbuo.

18 «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱: feri riw bele ká ì haa faake ká tusiri key na, a ɓá fe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a háa faake ká nulue ndạ̃w, a feri riw bele ká i pɔŋ faake ká tusiri key laa lɛ, a ɓá fe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru pɔŋ faake ká nulue ndạ̃w pi.

19 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ na rɔɓay mii: zaɗka nzoɓri siɗi ká sakra ɓaarì zuɔ ziŋ ki̱ ɓay tul fe ĩ̱i ĩ̱i ká tusiri key ɓay ɗáake nzaa ɓay kere lɛ, Bǎa ká kaw nulue na, a haŋa rì feke.

20 Tusuɛke lɛ, zaɗ ká nzoɓri siɗi, mase say i zuɔ ziŋ ki̱ ká ɗi ɓáy riŋ-i lɛ, ɓi na mì ɗo ziŋ ri mbi̱w hɔy.»

Faa ndáka buma ká sakra ki̱

21 Báyi̱i lɛ, Piyɛr soro ɓa lakun Zezu a vbi ni ɓay mii: «Mbay, wạ̃a, zaɗka yụ̃-i ɗaa kạ̃aya ziŋ mì lɛ, mì ndáka buma ziŋ ni faa ɓal ba mina lɛ? Wạ̃a, a séke kpụ̃ru faa ɓal ba tɔnɔ say lɛ?»

22 Lɛɛ, Zezu yĩ̱iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ụ̃-uu munu ya. Mì ɓaa hạ̃ mu: Kpụ̃ru faa ɓal ba tɔnɔ say hɔy ya, roo lɛ, kpụ̃ru faa ɓal ba sí̱ŋ tɔnɔ say ba tɔnɔ say.

23 «Síe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru re mbay ká tul nzoɓri na, ka'a ɗáa fe munu ɓa mbay ká hii ki̱i̱ŋa bol feri ká nzoɓ peɗ ɓeri kpaa.

24 Zaɗka'a tii sạ̃w ki̱i̱ŋa bol feri na báyi̱i lɛ, i mgba nzoɓ peɗ ɓe mbi̱w munu ká mbɔl ɓe ɗo tul-e ɓa sak isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ ká mba ki̱i̱ŋa†.

25 Munu ká'a maa púo mbɔl ɓe na ya báyi̱i lɛ, mbay tul-e na mbi nzi-ɛ ɓay haŋa ri mgba ni í hie ni, mạ́y ɓe ndạ̃w, vi-eri ndạ̃w, feziŋa ɓeri riw bele ndạ̃w, rɔɔ ɓay pɔ́ŋ larike í púoke mbɔl na ɓáy.

26 Báyi̱i lɛ, nzoɓ peɗ na ví huku pol-e gburuk a koɗ ni mii: "Mu hạ̃ law-a ká huo mù lɔm ká tul-i, lɛ, mbɔl ɓori ká ɗo tul-i na, mì púo mù ŋgiɗ ŋgiɗ bele ɓáy."

* **18:16 18.16** Ki̱i̱ŋa bol kusol ba siɗike 19.15.

† **18:24 18.24** Lari ká nzoɓ peɗ a púo mbay tul-e na, ɓa lari peɗ mbiimbam duɔ falɛ ndeɓe.

27 Lɛɛ, mbay tul-e na kɔ nun síe ɓe
a naa mbɔl ká tul-e a pɔŋ ni se zaɗ
seɗ ɓe.
28 «Falɛ ká nzoɓ peɗ na tḭi ká zaɗɛ
na ku báyḭi lɛ, ka vǎa dar bǎw peɗ
ɓe mbḭw munu gbukru ká mbɔl ɓe
ɗo tul-e ɓa nun lari ká ndḭi hɔy‡.
Lɛɛ, ka ví mgba sol-e a fṵu veɗe a
ɓaa hạ ni mii: “Mu púo mǐ mbɔl ɓi
ká ɗo tul-a na!”
29 Báyḭi lɛ, bǎw peɗ ɓe na huku siri
gburuk ká pol-e a koɗ ni mii: “Mu
hạ law-a ka huo mù lɔm ká tul-i, lɛ,
mǐ púo mù mbɔl ɓo na ɓáy.”
30 Lɛɛ, ka hii puu ɓayke ya, a mgba
ni ɓo hul sal kpṵru maa ɓáy haŋa ni
puo mbɔl ká ɗo tul-e na.
31 «Zaɗka bǎw peɗ ɓe hạ̃wri kɔ
fe ká kal na báyḭi lɛ, i ɗaa síe ŋgḭi
ɓamba tasiri ha ri se í vǎa kḭi fal feri
riw bele ká kal na hạ mbay tul-ri.
32 Báyḭi lɛ, mbay tul-ri na ɗi nzoɓ
peɗ ɓe na hạ ni vi a ɓaa hạ ni mii:
“Ɓo nzoɓ peɗ ká mù mgbɔr ɓamba!
Ɓi na, mǐ naa ɓay mbɔl ɓi na ká tul-
a riw bele ɓa fal, ɓay ḭi lɛ, mù koɗ
mǐ ɓay haŋa mǐ ɗaa munu ziŋ mù.
33 A ɓo na wạa, mù maa ɓay kɔ́kɔ
nun síe bǎw peɗ ɓo na munu ká mǐ
ɗaa ziŋ mù na ku ya lɛ woo?”
34 Lɛɛ, law mbay tul-e na fạa ni
gbururu gbururu ha ri mgba ni í
vbu ni ɓo hul sal ká nduo nzoɓ píri
nzoɓri kpṵru maa ɓáy haŋa ni puo
mbɔl ká tul-e na ŋgiɗ bele ndạ̃w rɔ!
35 «Ɓe ze, ɓaarǐ hɔy kara, nzoɓ hạa
hạa ká sakra ɓaarǐ ká nda buma ɓáy
ɓil wạ̃ra law-ɛ riw bele ziŋ yṵ-ɛ ya
lɛ, Bǎa ká kaw nulue na, a ɗáa faa
mbḭw munu ká mbay ɗaa ziŋ nzoɓ
peɗ ɓe na ndạ̃w pi.»

19

Ɓay ká se tul nîi mạ́y nzoɓ
(Mrk 10.1-12)

1 Zaɗka Zezu fere nzoɓri ɓay ɓeri
key na ɔ munu báyḭi lɛ, ka zɔl ká
kuɗu zaɗ ká Galele a se zaɗ ká ɗo
nzaa mbii Zurdɛ̃ ká fi kɛlu ká ɓil
kuɗu zaɗ ká Zude.
2 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ŋgḭi ɓamba i se
fal-ɛ, lɛ, ka vaa sɛm ɓari.
3 Báyḭi lɛ, Farizi hạ̃nɛri soro ɓa
lakun-ɛ ɓay nzáa nzi-ɛ ze í vbi ni ɓay
mii: «Ká ɓil *bol kusol naari na wạa,
wạ̃ra nzoɓ ɗo ɓáy faa ká ɓay nîi mạ́y
ɓe ɓay tul ɓay ḭi ḭi hɔy kara mgbum
lɛ?»
4 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Wạa, ɓay ká i ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru na ì kḭi í kɔ ya
hɔy lɛ woo? Ɓáy tiikake lew hɔy na,
Nzoɓ Ɗáa Feri Riw Bele na ɗaa wạ̃ra
nzoɓ ɓáy mạ́y nzoɓ zeɓ*.
5 Sạ̃wke mini ze, “wạ̃ra nzoɓ a pɔ́ŋ
bi-ɛ ɓáy mi-ɛ, ɓay káw ziŋ mạ́y ɓe;
lɛ, ɓari siɗi bele reɓ na, i ví ɓa nzoɓ
ká mbḭw†.”
6 Ɓe mini ze, i ɓa nzoɓ ká siɗi
mbǎa, roo lɛ, i ɓa nzoɓ ká mbḭw.
Munu zu lɛ, nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru
siŋ ri zuɔ kḭ na, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ
ka wál sakra ɓari ya.»
7 Lɛɛ, *Fariziri vbi ni ɓay mii:
«A munu ku wạa ɓay ḭi ndạ̃w rɔɔ,
*Moyze mbi nzi-ɛ hạ wạ̃ra nzoɓ ɗaa
mbeɗe nîi mạ́y ɓe na hạ ni ndạ̃w
rɔɔ, a nii ni zɔl lɛ‡?»
8 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay mii:
«Ɓay tul law ŋgɔŋɔ ɓaarǐ ze, Moyze
hạ faa ha rǐ nîike mạ́y ɓaarǐ. Roo lɛ,
ɓáy tiikake na ɗo munu ya.
9 Mǐ ɓaa ha rǐ: zaɗka nzoɓ ɗo
ɓáy mạ́y ká mạ́yke nzaa wạ̃ra kḭ ya,
rɔɔ wạ̃ra na nii ni a yạa mạ́y kḭ lɛ,
wạ̃rake ku na ɗaa nun pie.»
10 Báyḭi lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ɓaa hạ
ni mii: «Zaɗka simseɗ wạ̃ra nzoɓ
ɗo munu ɓay tul mạ́y ɓe lɛ, yạaŋa
mạ́y ya na ndaɗ mba ɗi.»
11 Lɛɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Wạ̃rari riw bele na i maa ɓay yạaŋa
kér ɓay ni key ya, roo lɛ, ɓa ɓari ká
Ŋgɛrɛwṵru ha ri hṵrusuoke hɔy ze,
i máa yạaŋa ɓayke.
12 Nzoɓ hạ̃nɛri yạa mạ́y ya, ɓay ḭi
lɛ, ndḭw ri hu-hu ɓáy máa ɓari ká

‡ **18:28 18.28** Lari ká nzoɓ peɗ a púo kṵ-ɛ na, ɓa lari peɗ nam mbḭw. * **19:4 19.4** Tiika sạ̃w fe 1.27. † **19:5 19.5** Tiika sạ̃w fe 2.24. ‡ **19:7 19.7** Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 24.1-3.

mboŋke ri hɔy; a nzoɓ hạ̃wri lɛ, i yạa mạ́y ya, ɓay ị̃i lɛ, i ɓa nzoɓri ká i ĩo gum-ri lo; a nzoɓ kị̃ri laa lɛ, i yạa mạ́y ya, ɓay ị̃i lɛ, i kɔrɔ sùo-ri í ɗaa peɗ hạ réke mbay Ŋgɛrɛwṵru ká tul nzoɓri na se ɓa pola. Nzoɓ ká maa ɓay yạaŋa ɓay key lɛ, ka yạa.»

Zezu sạm fe zuɔ tul leɗri (Mrk 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Báyị̃i lɛ, nzoɓri vi ɓáy leɗri hạ Zezu ɓay haŋa ni ka ɗaa nduo-ɛ ɓo tul-ri a ɗáake nzaa ɓay kere. Roo lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri haa ri.

14 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì ála leɗri ha ri vi luo-i ɓo, ì haa ri ya, ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul ɓari ká i ɗo munu ká leɗri key.»

15 Falɛ ká'a ɗaa nduo-ɛ ɓo tul-ri na, ka pɔŋ ri a zɔl ká zaɗɛ ku.

Baka ɓay ká se tul feziŋa (Mrk 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Báyị̃i lɛ, leɗ kuban mbị̃w munu soro ɓa lakun Zezu a vbi ni ɓay mii: «Mbay, fe kere ị̃i kị̃ ndạ̃w rɔɔ, mì ɗáa ɓay zíŋke kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na lɛ?»

17 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓay ị̃i rɔɔ, mù vbi mì ɓay ká se tul fe kere lɛ?» Nzoɓ mbị̃w keklek hɔy ze ɓa nzoɓ kere. Zaɗ̃ka mù hii ɓay zíŋ kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na lɛ, mu ɗaa vu mbom ka ɓo tul *bol kusol ká *Moyze ha rì na ndạ̃w rɔ! Lɛɛ, leɗ kuban na yị̃i a vbi ni mii: «Wạ̃a, bol kusol taa hạakeri lɛ?»

18 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay mii: «Mù ti ika nzoɓ ya, mù ti ɗáa nun pie ya, mù ti ri-riiɓa ya, mù ti kúɗ ɓay zuɔ nzaa nzoɓ ya,

19 mù ɗáa vu mbom ɓo tul bǎa-ka ɓáy máa-ŋa§, rɔɔ mú hii kṵ-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo kị̃*.»

20 Báyị̃i lɛ, leɗ kuban na ɓaa hạ ni mii: «Bol kusolkeri ku riw bele na, mì ɗo tul-e ɓáy zaɗɛ. Wạ̃a, hạa ị̃i rɔɓay ze puo mì ɓáy lɛ?»

21 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ ni mii: «Zaɗ̃ka mù hii ɓay ví ɓa nzoɓ kere munu ká Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ kere na lɛ, mu se mú vǎa hie fe ɓori riw bele ká mù ɗǒke na, a mú pɔ́ŋ larike hạ̃ nzoɓ kṵkuri, lɛ, mù ɗoko ɓáy feziŋa taa tusuɛkeri ká nulue. Falɛ ro lɛ, mu yị̃i mú se fal-i ɓáy.»

22 Zaɗ̃ka leɗ kuban na laa ɓayri na munu báyị̃i lɛ, ka zɔl mgbiriŋ, ɓay ị̃i lɛ, ka ɗo ɓáy feziŋari ŋgị̃i ɓamba.

23 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: ɓay haŋa nzoɓ feziŋa ɗiŋ tul-e hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul-e na, zaɗɛ ŋgɔŋ ɓamba.

24 Mì ɓaa ha rì na rɔɓay: ɓay haŋa zambal ka nduo luɔ zɔy a tị̃i ká nun-ɛ na, ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri. Roo lɛ, haŋa nzoɓ feziŋa ɗiŋ tul-e hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul-e na, ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri kal ɗi rɔɓay†.»

25 Zaɗ̃ka leɗ nduoɓal-ɛri laa ɓayke na munu báyị̃i lɛ, tuku ri ha ri ɓaa mii: «A munu ku waa, nzoɓ ve ze a máa ɓay zíŋ pam na ɓáy lɛ?»

26 Báyị̃i lɛ, Zezu geɗe kóm ɓa luo-ri a ɓaa ha ri mii: «Fe key na, nzoɓri ze faake mba ri, roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru na fe ká mba ni mba na mbị̃w tiya.»

27 Lɛɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa hạ̃ ni mii: «Mu kɔ, ɓuru na ɓuru pɔŋ feri riw bele, a ɓúru se fal-a. A key wạ̃a, fe ị̃i ze a ɗoko ɓay tul ɓuru na lɛ?»

28 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: zaɗ̃ka ɓi *Vu Nzoɓ mì káw tul kariŋgaw riŋ ɗika ɓáy sew ká feri riw bele a ví ɓa fie na, ɓaarì ká tul-rì duɔ fal-ɛ siɗi ká ì tɔŋ fal-i na, ì káw tul kariŋgaw mbayri ndạ̃w ɓay réke tul sạ̃w kạ̃ni leɗ Izarayɛlri ká duɔ falɛ siɗi na.

29 Nzoɓ hạa hạa ká pɔŋ hul ɓeri, mase yṵ-ɛri ɓáy tini-ɛri, mase bi-ɛ ɓáy mi-ɛ, mase vi-eri mase wáa ɓeri ɓay tul-i lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa ni

§ **19:19 19.19** Tị̃i kɛlɛ 20.12-16; Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 5.16-20. * **19:19 19.19** Soro peɗ ɗáa Leviri 19.18. † **19:24 19.24** Fe ká Zezu ɓaa ɓayke ká zaɗ ni key na, tuku leɗ nduoɓal-ɛri, ɓay ị̃i lɛ, Ziɓri ker mii, nzoɓ ká ɗo ɓáy feziŋa ŋgị̃-ŋgị̃i na, feziŋa ɓe na kiɛ mii, ka ɓa nzoɓ ká'a rii law Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ puoruo Ŋgɛrɛwṵru kara ɓa taa ɓe ndạ̃w pi. Roo lɛ, Zezu kiɛ ri mii, kér ɓay ɓari ɗo ɓáy faake ya.

kiri faa ɓal ba isɔɗ sɔɗ, a ɗo ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
30 Roo lɛ, nzoɓri ŋgii ɓamba ká i ɗo pola timbɛɗɛ key na, i ɗoko fal. A nzoɓri ŋgii ɓamba ká i ɗo fal timbɛɗɛ key na, i ɗoko pola.»

20

Law ɓay ká se tul nzoɓ wáa

1 Síe ká Ŋgɛrɛwuru re mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na, ɗo munu ɓa nzoɓ wáa mbiw munu ká tii tiɓie piɛɗ a fąa nzoɓri ha ri vǎa ɗaa peɗ ká wáa ɓe.
2 Báyii lɛ, ka siŋ tul ɓay ziŋ nzoɓ peɗri na, ɓay haŋa peɗ nam mbiw lɛ, ka púo ri larike maa ɗi. Falɛ ku rɔɔ, a pɔŋ ri ha ri se wáa na ɓáy.
3 Zaɗka síe so ndii báyii lɛ, ka tii a vaa ziŋ nzoɓ kiri ká i kaw káa taŋ ɗáa peɗ.
4 Ka ɓaa ha ri mii: «Ì se wáa ɓi na, ɓo í vǎa ɗaa peɗ ká ɗi, lɛ, mì púo rì lari peɗ ɓaarì na ɓáy zaɗɛ.»
5 Lɛɛ, nzoɓkeri na i zɔl í se wáa na. Zaɗka síe ví ɗo law tul báyii lɛ, nzoɓ wáa na tii a ɗaa munu na rɔɓay, rɔɔ síe ká fɛrɛ sùo-ɛ na kara, ka ɗaa munu ndąw.
6 A zaɗka síe ɗaa nduo-ɛ ɓo tul vay puu dɛr báyii lɛ, ka tii na rɔɓay a vǎa ziŋ nzoɓ kiri ká i ɗo káa gɔr a ɓaa ha ri mii: «Ɗaa mina rɔɔ ì ɗo zaɗ ni key ɓaŋguɔ hą sąw síe kal rì gɔr hɔy taŋ ɗáa peɗ lɛ?»
7 I yiiŋra ɓáy ɓay hą ni mii: «Ɓuru kaw taŋ ɗáa peɗ, ɓay ii lɛ, nzoɓ mbiw hą ɓuru peɗ ya.» Ka yii a ɓaa ha ri mii: «Munu zu lɛ, ì se wáa ɓi í vǎa ɗaa peɗ ká ɗi.»
8 Zaɗka, zaɗ ɓa láw na báyii lɛ, nzoɓ wáa na ɓaa hą nzoɓ kórɔ fe ɓeri mii: «Mu ɗi nzoɓ peɗri na mú puɔ ri lari ɓari. Mu tii sąwke saa tul ɓari ká i ɗaa peɗ ká fal key, rɔɔ, mú tiike tul nzoɓ hąyri ká i ɗaa peɗ ká pola na ɓáy.»
9 Lɛɛ, ɓari ká i tii peɗ ɓáy síe ká ɗaa nduo-ɛ ɓo tul vay puu dɛr na i vi. Báyii lɛ, nzoɓ hąa hąa lɛ, ziŋ lari peɗ nam mbiw.
10 Falɛ ku lɛ, nzoɓri ká i ɗaa peɗ ɓáy titire ɗɛkrɛ na laa ro i vi. Lɛɛ, i ker ká ɓil law-ri í ɓaa mii, ɓari zíŋ lari ŋgi-ŋgii wuruk wuruk kal tul-e taa kui ɓari na ku. Roo lɛ, nzoɓ hąa hąa lɛ, ka hą ni lari peɗ nam mbiw na ndąw.
11 Zaɗka i ziŋ lari na báyii lɛ, i ŋguri sùo-ri í ɓaa ɓay ziŋ nzoɓ wáa na
12 í ɓaa mii: «Ɓari ká i ɗaa peɗ ká fal ɓuru key sąw síe mbiw hɔy mǎa, mù puo ri maa ki ɓáy ɓuru ká ɓuru ɗaa peɗ ɓáy tiɓie piɛɗ hɔy, ɓúru tąa ká ɗì pɔɗɔ pɔɗɔ ká ɓisie biribiŋ lɛ?»
13 Báyii lɛ, nzoɓ wáa na yiiŋra ɓáy ɓay hą nzoɓ mbiw ká sakra ɓari ku mii: «Nzoɓ buɔ-i, mì ɗaa ɓa bukru ze ziŋ mù ya. Wąa, náa siŋ tul ɓay ká ɓay haŋa mì púo mù lari peɗ nam mbiw ya lɛ woo?
14 Munu zu lɛ, mu yąa lari peɗ ɓo, mú se zaɗ seɗ ɓo. Ɓe ká'a ɗaa peɗ ká fal key mgbaɗa na, mì hii ɓay púo ni maa ki ɓáy taa ɓo ku.
15 Wąa, mì ɗo ɓáy faa ká ɓay ɗáa fe ká law-i hii ɓáy lari ɓi na ya lɛ woo? Mase, mù ɗaa kpere ɓay ɓá ká mì ɓa nzoɓ law kere na lɛ?»
16 Falɛ lɛ, Zezu siŋ tul law ɓay na a ɓaa mii: «Nzoɓri ká i kɔ ri ɓa nzoɓ ká i ɗo fal na, síeke lɛ, i ɗoko pola, a nzoɓri ká i kɔ ri ɓa nzoɓri ká i ɗo pola laa lɛ, i yii í ɗo fal.»

Zezu ɓaa ɓay se tul huɗ ɓe (Mrk 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi na i se faa í tii zaɗ ká hil ɓa Zuruzalɛm. Báyii lɛ, seɗ ɓari ká faa ku na, ka fąa ri ɗo fi mbiw a ɓaa ɓay ziŋ ri mii:
18 «Ì laa key, náa séri ɓa Zuruzalɛm na ro vǎy. Ɓa zaɗ ká i póŋ mì ɓi *Vu Nzoɓ ɓo nduo *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ká ɗi. Ɓari na, i ɗáa ɓay huɗ ɓo tul-i,
19 a í pɔŋ mì ɓo nduo nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwuru ya ha ri siɛ mì, í ndaka mì ɓáy ndoy dɔŋ, a í ɓer mì

ɗo tul puu say huɗ. Ndeke ɗi nam sayke lɛ, mǐ ṭii saa luɔ huɗ.»

Vbiw mǎy Zebede ɓay tul vi-eri (Mrk 10.35-45)

20 Báyii lɛ, máa vu Zebederi na soro ɓáy vi-eri ɓa lakun Zezu, a ɗiŋ tul-e ká sạw ɓal-ɛ ɓay vbika ni fe.
21 Lɛɛ, Zezu vbi ni ɓay mii: «Fe ii ze mù hii lɛ?» Lɛɛ, mǎy na yiiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Vu-iri ká tul-ri siɗi ká mù kɔ ri key na, síeke ká mù réke mbay na, mu hạ nzoɓ mbiw ka káw tunduo hoɗo ɓo, a nzoɓ mbini ka káw tunduo gel ɓo laa.»
22 Lɛɛ, Zezu yiiŋra ɓáy ɓay hạ vi-eri na mii: «Fe ká ì vbi key na, ì kɔ ya hɔy. Sɛkɛ fe ká ɗo ɓil koɓo ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a haŋa mǐ nzɔ na wạa, ì maa ká ɓay nzɔkɔ ndạw lɛ?» Lɛɛ, i yiiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ʊ̃u! Ɓuru ma-maa.»
23 Zezu yiiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓa tusuɛ, sɛkɛ fe ɓi ká ɗo ɓil koɓo na ì kɔ́kɔ na ki. Roo lɛ, káw tunduo hoɗo ɓi, ɓáy káw tunduo gel ɓi na, ɓa ɓay ɓi ya. Zaɗkeri ku na ɗo ɓay tul nzoɓri ká Bǎa Ŋgɛrɛwụ̃ru leke ɓay tul-ri.»
24 Zaɗka ɓie leɗ nduoɓal-ɛri ká tɔ̀ŋ duɔ na, i laa ɓayke na munu báyii lɛ, law-ri sɛ ri ɓay tul yụ̃ kiri ká tul-ri siɗi na.
25 Báyii lɛ, Zezu ɗi ri riw bele a ɓaa ha ri mii: «Ì kɔ ndạw mii, mbayri ká i re mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na, i re tul puori ŋgɔ-ŋgɔŋ hạ nzoɓri hiɛ bol nzaa-ri. A ɓari ká i ɓa nzoɓ rewpuori na kara, i hạ nzoɓri ɗaa fe ɓáy hụ̃rusuo.
26 Roo lɛ, fe ká mini key na ɗo nun haŋa ni ka ɗo sakra ɓaarǐ ya. Zaɗka nzoɓ hii ɓay vika ɓa bawda nzoɓ ká sakra ɓaarǐ lɛ, ka ɗaa sùo-ɛ ɓa nzoɓ ɗáa peɗ ha rǐ.
27 Mase zaɗka nzoɓ mbiw hii ɓay ɗoko pola ɗɛkrɛ ká sakra ɓaarǐ lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni ka vi ɓa koy ɓaarǐ.
28 Ɓe ze, ɓi *Vu Nzoɓ na mǐ víke tusiri key ɓay haŋa nzoɓri ɗaa peɗ hạ mǐ ya. Roo lɛ, mǐ vi ɓay ɗáa peɗ hạ nzoɓri a mí mbi sùo-i hạ huɗ ɓay pụ́oke tul nzoɓri ŋgii ɓamba.»

Zezu mgbuɗa nun rạwri ɓa siɗi (Mrk 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i zɔl saa Zeriko na báyii lɛ, ruɔ nzoɓri se fal-ɛ ŋgii ɓamba tasiri.
30 Lɛɛ, rạwri tul̃-ri siɗi kaw lafaa. Zaɗka i laa mii, Zezu ze kal vǎy na báyii lɛ, i tii sạw gúu fe ɓeleŋ ɓeleŋ mii: «Mbay, *vu bulu Daviɗ, kóɗ ŋguɔ hɔy mu kɔ nun síe ɓuru!»
31 Báyii lɛ, ruɔ nzoɓri ɓaa ɓay ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ ri ɓay gbụ́ nzaa-ri. Roo lɛ, i guu fe mgba mgba ɓa pola pola rɔɓay mii: «Mbay, vu bulu Daviɗ, kóɗ ŋguɔ hɔy mu kɔ nun síe ɓuru!»
32 Lɛɛ, Zezu sǐi ɓal-ɛ zik a ɗo a ɗi ri ha ri vi luo-ɛ a vbi ri ɓay mii: «Fe ii ze ì hii ɓay haŋa mǐ ɗaa ha rǐ lɛ?»
33 Lɛɛ, i yiiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Mbay, mu ɗaa hạ nun ɓuru kɔ-kɔ́m.»
34 Báyii lɛ, Zezu kɔ nun síe ɓari, a zaa nun-ri, lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy nun-ri na mgbuɗa gbɛrɛrɛ ha ri kɔ-kɔ́m a í se fal-ɛ.

21

Zezu rǐi ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm (Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40; Zạa 12.12-19)

1 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ ɓáy ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm, a í tii ɗi ya ɓáy Befaze, ɓa puo ká ɗo lakun kuo Oliviye báyii lɛ, ka pie leɗ nduoɓal-ɛri siɗi ha ri se pola
2 a ɓaa ha ri mii: «Ì se puo ká ɗo pol-rǐ ku. Zaɗka ì tii ɗi lɛ, zaɗɛ ku hɔy ì kɔ́kɔ maasoɓa mbiw ɓa máake ká i taa ni ɗo, ká vi-e ɗo lakun-ɛ, lɛ, ì hína ni í víke ri hạ mǐ.
3 Zaɗka nzoɓ vbi rǐ ɓay lɛ, ì ɓaa hạ ni mii: "Ŋgɛrɛmbay ze se síeke," lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, nzoɓke na a pɔ́ŋ ha rǐ zɔ̌lke í víke ri hạ mǐ.»
4 Feke ku na tii mini hạ ɓay ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa ká piɛɗke lew ɓáy faa nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzi-ɛ na, ɗo

munu ɓáy zaɗɛ. Ɓayke na ze ɗo
key:
5 «Ì ɓaa hạ̃ nzoɓri ká *Siọ̃n* na
mii:
"Ì kɔ, mbay ɓaarì na vi ɓa luo-rì
vuku.
Ka ɓa nzoɓ siika sùo ya, a kaw tul
maasoɓa,
ɓa vụ̃ maasoɓa ze ka kaw tul-
e†."»
6 Báyịi̇ lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri zɔl í vǎa
ɗaa munu ká'a ɓaa ha ri na.
7 I fạ̃a máa maasoɓa ɓáy vi-e na í
víke ri. I laɓa maagari ɓari zuɔ tul-
ri, lɛ, Zezu hil a kaw ɗi.
8 Ruɔ nzoɓri laɓa maagari ɓari
zuɔ faa ká pol-e ɓay haŋa ni ka se
tul-e a kál, a nzoɓ hạ̃wri laa lɛ, i kuɗ
nzaa tɔy vay puuri í laɓa zuɔ faa riɓ
riɓ ɓay ɗáake mbay ɓo tul-e.
9 Báyịi̇ lɛ, ruɔ nzoɓri ká i se pol
Zezu, ɓáy ɓari ká i se fal-ɛ na, i guu
fe gǔrum gǔrum ɓáy nzaa-ri ɓa siya
mii:
«Hozana! Naa písiri vu bulu Daviɗ!
Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwụ̃ru ka sạ̃m
fe zuɔ tul nzoɓ
ká vi ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay!
Hozana! Naa písiri Ŋgɛrɛwụ̃ru ká
kaw nulue!»
10 Zaɗka Zezu tịi̇ Zuruzalɛm na
báyịi̇ lɛ, nzoɓri riw bele ká ɓil puɔ
na, i se tul kị̃ hali hali í ɓaa mii:
«Leɗban key na wạ̃a, ka ɓa nzoɓ ve
lɛ?»
11 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri yịi̇ŋra ɓáy
ɓay mii: «Ɓa Zezu, nzoɓ yạ̃aŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká uru
saa Nazarɛɗ, puo ká kuɗu zaɗ ká
Galele.»

Zezu nii nzoɓ fe hieri ká ɓil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru
(Mrk 11.15-19; Luk 19.45-48; Zạ̃a 2.13-22)

12 Báyịi̇ lɛ, Zezu se ɓil mgbaŋ ká
*hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗo ɗi a nii
nzoɓ ɗáɓ fe híeri ɓáy ɓari ká i se
ɗi ɓay híe fe na riw bele. Ka kira
tutakra ɓari nzoɓ kụ̃u kị̃ lariri, ɓáy
kariŋgaw nzoɓ hie kạ̃y bɛɗɛri zuɔ
nzạ̃ri nzạ̃ri‡. 13 Falɛ lɛ, ka ɓaa ha ri
mii: «Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa ta-taŋ ká ɓil
mbeɗe ɓe mii: "Hul ɓi na i ɗika ɓa
hul ɗáa nzaa ɓay kere§." Roo lɛ,
ɓaarì na, ì ɗo fɛ́rɛ ni ɓa pụ̃y nzoɓ
riiɓari!»
14 Lɛɛ, rạ̃wri ɓáy nzoɓ kpɛɗɛri, i
soro ɓa lạ̃kun-ɛ ká ɓil mgbaŋ hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na, lɛ, ka vaa ri.
15 Roo lɛ, zaɗka *ŋgɛrɛnzoɓ fe
poyri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol
kusol Ziɓri kɔ fe kere ká'a ɗaa, rɔɔ
ɓáy leɗri ká i ɗaa fe ɓáy nzaa-
ri gǔrum gǔrum ká ɓil mgbaŋ hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru mii: «Hozana! Naa
písiri vu bulu Daviɗ» na lɛ, law-ri
fạ̃a ri ɓamba,
16 ha ri vbi Zezu mii: «Ɓayri ká
leɗri ɓaa ku na wạ̃a, mù la-laa kị̃ zu
lɛ?» Lɛɛ, Zezu yịi̇ŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Mì la-laa na kị̃. Ɓay ká ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru na wạ̃a, ì kịi̇ ya
rɔɓay lɛ woo? Ɓayke ɓaa mii: "Feri
ká mù ɗaa na hạ̃ leɗri ɓáy leɗ nzaa
wạ̃nri hɔy kara, i mgbuɗa nzaa-ri í
pisi mù*."»
17 Falɛ ku báyịi̇ lɛ, Zezu pɔŋ ri a tịi̇
ká ɓil ŋgɛrɛpuo na, a se Betani a vǎa
naa ɗi.

Zezu faɗ puu nzum
(Mrk 11.12-14,20-24)

18 Zezu tịi̇ tiɓie a yỳi a se ɓa
ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm. Zaɗka'a se
faa kɔɓ rɔɓay na, kɔn sɛ ni.
19 Lɛɛ, ka mbi nun-ɛ a kɔ puu
nzum mbịw munu ká ɗo lakun faa a
to a se sạ̃w-ɛ. Roo lɛ, ka kɔ ɓa vayke
hɔy. Báyịi̇ lɛ, ka ɓaa hạ̃ puu nzum
na mii: «Ɓo na mù ti líe mbǎa wụ̃m.»
Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, puu nzum na huɔ
wǔɔ riw bele.
20 Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri kɔ munu
na báyịi̇ lɛ, tuku ri ha ri kaw yer í vbi
ni mii: «Ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ, puu

* **21:5 21.5** Siọ̃n na ɓa ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm. † **21:5 21.5** Zakari 9.9. ‡ **21:12 21.12** Lari ká i ɗáake peɗ ká ɓil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ɓa lari ka ɗo ɓoɗ. Ɓe ze, nzoɓ kụ̃u kị̃ lariri na, peɗ ɓari ɓa kụ̃u lari ká nzoɓri ɗáake peɗ nam ɓáy nam, ɓáy taa hạ̃y ká i ɗáake peɗ ká ɓil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru. § **21:13 21.13** Ezay 56.7. * **21:16 21.16** Simri 8.3.

nzum key na huɔ wʋ̌ɔ saa zaɗɛ hɔy
key lɛ?»
21 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ:
zaɗka ì ɗo ɓáy mbika law, rɔɔ í mą́y
ɓay ká ɗi ya lɛ, ì máa ɗáa fe munu
ká mì ɗaa ziŋ puu nzum key hɔy ya,
roo lɛ, ì máa ɓay ɓáa hą̰ kuo ká ɗo
key na mii: “Mu mṵu ɓáy są̰w-a ká
zaɗ ni key a mú zo ɓo maambii,” lɛ,
feke na a ɗoko munu na kḭ.
22 Zaɗka ì ɗaa law-rì ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru lɛ, feri riw bele ká ì vbi
ká ɓil nzaa ɓay kere na, ka’a ɗáa ha
rì.»

Nzoɓ ve ze mbi nzaa hą̰ Zezu ɗaa fe lɛ?
(Mrk 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Zezu se ɓil mgbaŋ ká *hul ką̰ni
Ŋgɛrɛwṵru ɗo ɗi, a fere nzoɓri fe
ká ɗi. Zaɗka’a ɗo fére nzoɓri fe
na báyḭi lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
ŋgɛrɛ Ziɓri i soro í vi lakun-ɛ í vbi
ni ɓay mii: «A ve ze mbi nzaa hą̰
mù ndą̰w rɔɔ mù ɗáake fe niri key
lɛ? Mase, nzoɓ ve ze hą̰ mù faake
lɛ?»
24 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓi kara, mì vbika rì ɓay mbḭw
hɔy ɓay kɔ́kɔ ndą̰w. Zaɗka ì yḭiŋra
ɓáy ɓayke hą̰ mì lɛ, ɓi kara mì kíɛ
rì nzoɓ ká mbi nzaa hą̰ mì ɗáake fe
niri key na.
25 Ɗáa tul nzoɓri nduo mbii ká Zą̰a
ɗaa na wą̰a, uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru
mase, uru saa luo nzoɓri hɔy lɛ?»

Lɛɛ, i tii są̰w mą́y ɓay ká sakra kḭ
mii: «Náa ɓáari mina ro lɛ? Zaɗka
náa yḭiŋrari ɓáy ɓay hą̰ ni mii, uru
saa luo Ŋgɛrɛwṵru lɛ, a yḭi a vbi
naari mii, ɓay ḭi ndą̰w rɔɔ, náa ɗáari
law naari ɓo tul ɓay ká Zą̰a ɓaa na
ya lɛ?
26 A zaɗka náa ɓaarì mii, uru saa
luo nzoɓri lɛ, ruɔ nzoɓri úru í ɗaa so
tul naari, ɓay ḭi lɛ, nzoɓri riw bele kɔ
Zą̰a na ɓa nzoɓ yą̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru.»
27 Báyḭi lɛ, i yḭiŋra ɓáy ɓay hą̰ Zezu
mii: «Ɓuru kɔ ya.» Lɛɛ, ka yḭiŋra
ɓáy ɓay ha ri mii: «Munu zu lɛ, nda-
ndaɗ! Ɓi hɔy kara, mì ti kíɛ rì nzoɓ
ká mbi nzaa hą̰ mì ɗáake fe niri key
na ya ndą̰w.»

Law ɓay ká se tul leɗri ká siɗi

28 Zezu mbi ɓay rɔɓay a ɓaa mii:
«Ì ker mina ze ká ɓil law-rì lɛ? Nzoɓ
mbḭw ɗo ɓáy leɗ wą̰rari ɓa siɗi.
Báyḭi lɛ, ka ɓaa hą̰ ŋgɛrɛ leɗ na mii:
“Vu-i, vuri key na mu se wáa ɓi, ɓo
mú vǎa ɗaa peɗ ká ɗi.”
29 Lɛɛ, leɗ na yḭiŋra ɓáy ɓay hą̰ ni
mii: “Mì hii ya.” Falɛ lɛ, law-ɛ nzaa
ni hą̰ ni suo kér ɓay ɓe, a se wáa na
a vǎa ɗaa peɗ ká ɗi.
30 «Báyḭi lɛ, bǎa leɗri na vǎa
vbi nzoɓ vbiele na faa mbḭw munu
ndą̰w. Lɛɛ, leɗ na ɓaa hą̰ bi-ɛ mii:
“Mbay ɓi, mì hi-hii, mì séke,” roo lɛ,
ka se ya wʋ̌m.
31 Wą̰a, sakra leɗri ká siɗi key na,
nzoɓ hą̰a ze ɗaa law hiiya bi-ɛ na
lɛ?» Lɛɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
ŋgɛrɛ Ziɓri na, i yḭiŋra ɓáy ɓay hą̰ ni
mii: «Ɓa ŋgɛrɛ leɗ.» Báyḭi lɛ, Zezu
ɓaa ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ
ɓa tusuɛ kḭ: Ŋgɛrɛwṵru tii są̰w réke
mbay ká tul *nzoɓ yą̰aŋa larimbuori
ɓáy mą́y ɗáa nun pieri na pola ha rì.
32 Zą̰a Batis na vi luo-rì, a fere
rì ɗáa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ ká nun
Ŋgɛrɛwṵru. Roo lɛ, ì ɗaa law-rì ɓo
tul ɓay ɓe na ya. Ɓa nzoɓ yą̰aŋa
larimbuori ɓáy mą́y ɗáa nun pieri
na ze i ɗaa law-ri ɓo tul ɓay ɓe. A
falɛ ká ì kɔ fe ɗáa nzoɓkeri na ku
hɔy kara, ì fɛrɛ ɓil law-rì ɓay ɗáa
law-rì ɓo tul ɓay ɓe na ya.»

Law ɓay ká se tul nzoɓ peɗri ká law-ri ndaya
(Mrk 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 «Ì te suku-rì í láake law ɓay
kḭ ro. Ŋgɛrɛnzoɓ wáa mbḭw munu
mgba wáa a maa pą̰ra puuri ɗo ɗi, a
te kpaŋ gbi gbi kiri ɗi gbuk, a tie luɔ
mbḭw ɗo ɗi ɓay ɗúɔke lere puu na,
rɔɔ a mbuo fe ga-gaŋ ɗo ɓil wáa hą̰

nzoɓ kɔ́rɔkeri kaw ɗi†. Falɛ lɛ, ka
pɔŋ peɗke zuɔ nduo nzoɓ peɗkeri
ká'a fa̰a ri na, ɓay haŋa ɓo few hóro
lere puu na vi lɛ, i wál taa ɓeri a í
pɔ́ŋ taa ɓari. Falɛ ku rɔɔ, a zɔl a se
varu.
34 «Zaɗka few hóro lereke na vi
báyḭi lɛ, nzoɓ wáa na pie leɗ káw
ɓeri ɓa luo nzoɓ peɗkeri na ɓay
ya̰aŋa lereke ká ɗo ɓay tul-e na.
35 Roo lɛ, nzoɓ peɗkeri na i
mgba̰m leɗ káw ɓeri í ndaka nzoɓ
mbḭw wɔɓ wɔɓ, í mgba nzoɓ mbḭɛ í
i nḭ, a í vbuku nzoɓ ndeke ɗi sayke
ɓáy tisawri í i ni.
36 «Báyḭi lɛ, nzoɓ wáa na pie leɗ
káw ɓe taa kḭri kal nzoɓ polari ku
rɔɓay. Lɛɛ, nzoɓ peɗkeri na ɗaa ziŋ
ri ndaya faa mbḭw munu ká i ɗaa
ziŋ nzoɓ polari na ku.
37 Laa lɛ, nzoɓ wáa na pie vi-e kḭ
ro ɓa luo-ri; a ker ká ɓil law-ɛ mii, i
hḭɛ vu ɓeri na.
38 Roo lɛ, zaɗka nzoɓ peɗkeri na
mbi nun-ri í kɔ vu nzoɓ wáa ká se
vuku na báyḭi lɛ, i ɓaa ɓay ká sakra
kḭ mii: "Ì kɔ, nzoɓ ká'a mgbaka fe
pile na zu! Náa séri náa vǎa íri ni, a
ɓo náa pɔ́ŋri fe pile na ɓa taa naari."
39 Ro, í vǎa mgba ni í vbu ni ɓo fal
wáa na a í i ni.
40 «A munu ku wa̰a, zaɗka nzoɓ
wáa na vi lɛ, fe ḭi nda̰w rɔɔ a ɗáa
ziŋ nzoɓ peɗkeri na lɛ?»
41 Lɛɛ, i yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii:
«Ka'a ika nzoɓ ndayakeri na taŋ
kɔ́kɔ nun sḭ́e ɓari. Rɔɓay a ya̰aŋa
wáa na a ɗaa nduo ndúo nzoɓ kḭri,
ɓay haŋa few hóro lereke na vi lɛ, i
séke ɓáy taa ɓe na ha̰ ni.»
42 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru
na wa̰a, ì kḭi ya hɔy lɛ?
"Tisaw ká nzoɓ mbúo hulri vbu ɓo
ɓisuy na,
yḭi a vi ɓa tisaw kere ká kal tul
tisaw ha̰wri pavbaɗ,
a ɓa tisaw tigba̰a hul taa
tusuɛke.
Feke ku na ɓa peɗ ɗáa Ŋgɛrɛmbay,
a ɓa fe ká ndaɗ ɓamba ɓay
kɔ́kɔ‡."
43 «Sa̰wke mini ze, mì ɓaa ha rì ta-
taŋ: fe kereri riw bele ká ì ɗǒke í ɓa
nzoɓ taa Ŋgɛrɛwṵru na, Ŋgɛrɛwṵru
a ya̰aŋa saa nduo-rì a ha̰ sa̰w nzoɓ
kḭri ká i ɗáa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ a rii
law-ɛ.
44 [Nzoɓ ká lie ɓo tul tisaw key na
lɛ, a gur sùo-ɛ ruk ruk. A zaɗka
tisaw na ze tɔɗɔ ɓo tul nzoɓ laa lɛ,
a rɛ̰ŋ ni rɛ̰nɛnɛ.»]
45 Zaɗka *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
*Fariziri laa law ɓayri key ká Zezu
ɓaa na ku báyḭi lɛ, i kɔ í ɓaa mii, ka
ɓaa ɓay se tul ɓari zu.
46 Ro ze, i nzaa faa ɓay mgbaka ni,
roo lɛ, i hḭɛ ruɔ nzoɓri, ɓay ḭi lɛ, ruɔ
nzoɓri na i kɔ Zezu ɓa nzoɓ ya̰aŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru.

22

Law ɓay ká se tul nam suoriya ya̰aŋa kḭ
(Luk 14.15-24)

1 Zezu mbi law ɓay kḭ na rɔɓay, a
ɓǎake ɓay ha̰ nzoɓri ká i ɗo láa ɓay
ɓe na mii:
2 «Síe ká Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká
tul nzoɓri ká tusiri key na ɗo munu
ɓa mbay ká ɗaa bawda fe sṵm
suoriya ya̰aŋa má̰y ha̰ vi-e,
3 a ɗi nzoɓri ká ɓay haŋa ri vi
zaɗɛ. Zaɗka namke na vi báyḭi lɛ,
ka pie leɗ káw ɓeri vǎa ɗi nzoɓri
ká'a ɗi ri pola na ɓay haŋa ri ví sṵ
fe sṵm suoriya na. Roo lɛ, nzoɓkeri
na i hii vika ya.
4 Lɛɛ, mbay na pie leɗ káw ɓe
kḭri rɔɓay a ɓaa mii: "Ì vǎa ɓaa
ha̰ nzoɓri ká mì ɗi ri pola na mii:
'Timbɛɗɛ key na, mì leke fe sṵm
suoriya ɓi na zuɔ zeɓ zeɓ ro. Nday

† **21:33 21.33** Ká zaɗ ni key na, fe ká nzoɓ wáa maa na, Kuori kɔ feke ya. Leɗ Izarayɛlri ze ɗi ɓa *vḭye*. Ɓa vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a ɗo zuɓa ká i ɗi ɓa *rezḭn*. Ɓa fe pay ɓari ká i sṵ lereke, a í ɗáake him nda̰w. Ká ɓil *Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru* na, zaɗka i ɓaa ɓay se tul *vḭye* lɛ, ha̰nɛ ɓa fe ká i maa ɗo ɓil wáa, a ha̰nɛ laa lɛ, ɓa leɗ Izarayɛlri kḭ sùo-ri ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ-kɔ́m ɓa tul-ri a hii ɓay haŋa lere ɓari ɗo ɗi. ‡ **21:42 21.42** Simri 118.22.

ɓiri ɓáy vuy ɓiri ká ŋgɔɓ ndaɓ ndaɓ na, mì i ri ro. A feri riw bele na, mì leke zuɔ zeɓ zeɓ ro. Ɪ vi ɓo, í sṵ fe sṵm suoriya yạaŋa kị na.’ ”

5 Báyịi lɛ, nzoɓri ká’a ɗi ri na, i ker se tul ɗiw ɓe na mbịw ya. Nzoɓ hạa hạa lɛ, mbi faa a se zaɗ seɗ ɓe. Nzoɓ ni zɔl a se wáa ɓe, a nzoɓ nu zɔl a se zaɗ fɛ́rɛ nun lari ɓe laa.

6 A nzoɓ hạwri laa lɛ, i mgba leɗ káw ɓeri na, í ɗara ri mboloŋ mboloŋ a í i ri.

7 Zaɗka mbay na laa ɓayke munu báyịi lɛ, law-ɛ fạa ni puu-u hạ ni mbi nzi-ɛ, a pie nzoɓ yṵm ɓeri ha ri vǎa i ri, a í nzuɗ puo ɓari ɓáy huu kpoy kpoy.

8 Falɛ ku báyịi lɛ, mbay na ɓaa hạ leɗ káw ɓe kịri mii: “Fe sṵm suoriya yạaŋa kị na, mì leke zuɔ zeɓ zeɓ ro. Roo lɛ, ɓari ká mì ɗi ri na, fe ɗáa ɓari maa ɓay haŋa ri vi ya.

9 Munu zu lɛ, ì se ɓáy waɗ faari a í ɗi nzoɓri riw bele ká ì ziŋ ri na ha ri ví sṵ fe sṵm bawda suoriya na.”

10 Báyịi lɛ, leɗ káwri na i se ɓáy waɗ faari, í mbṵ nzoɓri riw bele ká i ziŋ ri na: nzoɓ law ndayari ndạw, nzoɓ law kereri ndạw pi. Ɓe ze, hạ ɓil hul fe sṵm suoriya na mbaa ɓa nzoɓri mɛr mɛr.

11 «Báyịi lɛ, mbay na nduo a se hula, a kɔ nzoɓri ká i kaw nzaa tutakra fe sṵm na. Lɛɛ, ka kɔ wạra nzoɓ mbịw ká nduo gari séke zaɗ suoriya yạaŋa kị na ya hɔy, kal a kaw ɗi ndạw.

12 Lɛɛ, mbay na vǎa vbi ni mii: “Nzoɓ buɔ-i, ɗaa mina ndạw rɔɔ, mù nduo mú vi zaɗ suoriya yạaŋa kị na key, taŋ ndúo gari yạaŋa kị na lɛ?” Lɛɛ, zaɗ ɓay zee leɗban na sɛl.

13 Ɓe nu ku ro, mbay na ɓaa hạ leɗ káw ɓeri mii: “Ɪ mgba ni í siŋ ɓalɛri ɓáy nduo-ɛri, í vbu ni ɓo zaɗ ká sii nduŋ ká kɛlɛ. Ɓa zaɗ ká nzoɓri rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo, a í sṵ sere-ri ŋgɛ̌r ŋgɛ̌r ká ɗi.”»

14 Báyịi lɛ, Zezu siŋ tul law ɓay na a ɓaa mii: «Ɲgɛrɛwṵru ɗi nzoɓri ŋgịi ɓamba, roo lɛ, nzoɓri ká’a nan ri na, i ŋgịi ya nzɛkrɛ hɔy.»

Vbiw Fariziri ká se tul larimbuo (Mrk 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Báyịi lɛ, *Fariziri vǎa mbṵ kị í nzaara faa ɓay nzáa nzaa Zezu ɓáy faa vbiwri.

16 Falɛ ku báyịi lɛ, i pie nzoɓ hạnɛri ká i ɓa leɗ nduoɓal-ri, ɓáy Ziɓ hạnɛri ká i zuɔ fal Mbay *Eroɗ na ha ri vǎa ɓaa hạ Zezu mii: «Mbay, ɓuru kɔ ndạw, ɓo na mù ɓaa sùo ɓay, a mú fere nzoɓri tusuɛ ɓay ká se tul fe ɗáa ká rii law Ɲgɛrɛwṵru. Mù yạa kér ɓay nzoɓ mú ɗáake fe ya, ɓay ịi lɛ, ɓo na mù ɓaa ɓay ziŋ nzoɓ taŋ náa nun nzoɓ.

17 Munu zu lɛ, mu tína kér ɓay ɓo hạ ɓuru laa. Wạa, *bol kusol naari hạ faa ɓay haŋa nzoɓ puo larimbuo hạ Mbay Sezar mase, hạ faa ya lɛ?»

18 Báyịi lɛ, Zezu kɔ kér ɓay ɓari ká ndaya na a ɓaa ha ri mii: «Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri! Wạa, ɓay ịi ndạw rɔɔ, ì nzaa nzaa-i ɓay mgbaka mì ɓáy ɓay lɛ?

19 Lari ká i púoke larimbuo na, ì kíɛ mì hạ mi kɔ.» Lɛɛ, i tina lari na mbịw í kiɛ ni.

20 Báyịi lɛ, Zezu yỳi a vbi ri mii: «Tul nzoɓ, ɓáy riŋ nzoɓ ká i vbie ɗo lari key na wạa, ɓa nzoɓ ve zu lɛ?»

21 Lɛɛ, i yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓa Mbay Sezar.» Báyịi lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha ri mii: «Munu zu lɛ, feri ká ɗo ɓay tul Mbay Sezar lɛ, ì hạ Sezar, a feri ká ɗo ɓay tul Ɲgɛrɛwṵru laa lɛ, ì hạ Ɲgɛrɛwṵru.»

22 Zaɗka Fariziri laa ɓay ká Zezu ɓaa ha ri munu na báyịi lɛ, tuku ri ha ri kaw yer a í pɔŋ ni í zɔl yɔ́rɔŋ yɔrɔŋ.

Vbiw Sadusiri ká se tul tị̃i saa luɔ huɗ (Mrk 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Báyịi lɛ, ɓáy ɓil namke ku na *Sadusiri soro í vi luo Zezu. Ɓa ɓari Sadusiri na ze i ker í ɓaa mii, nzoɓ hu lɛ, ti tị̃i saa luɔ huɗ ya.

24 Ro, í vi vbi Zezu mii: «Mbay, *Moyze ɓaa mii, zaɗka nzoɓ hu taŋ

mbóŋ nzoɓ lɛ, ndaɗ ɓay haŋa yṵ-
ɛ ka yạa mạ́y pile ɓe na a mboŋke
nzoɓ, a kɔ̌rɔke mịiri yṵ-ɛ ká hu na*.
25 Báyịi lɛ, nzoɓ ɓáy yṵ-ɛri tul-ri
tɔnɔ say i ɗo sakra ɓuru. Ŋgɛrɛ leɗ
ká yạa mạ́y na hu taŋ mboŋke nzoɓ,
a pɔŋ mạ́y pile na hạ tɔŋnɔ fal-ɛ.
26 Nzoɓ ndeke ɗi siɗike na ví hu
a pɔŋ mạ́y pile na hạ nzoɓ ndeke
ɗi sayke. Nzoɓ ndeke ɗi sayke na
kara feke ɗo ziŋ ni munu na ndạw,
hạ ɓari ká tul-ri tɔnɔ say na, i yạa
mạ́yke na a í hu taŋ mboŋke nzoɓ
ɓáy zaɗ ɓari riw bele.
27 Ká fal huɗ ɓari ku riw bele na,
mạ́y na kara ví hu ndạw.
28 A munu ku wạa, sí̀eke ká nzoɓri
tị̃i saa luɔ huɗ na, nzoɓ ve ká sakra
ɓari ká tul-ri tɔnɔ say ku na, mạ́y na
a ɓá taa ɓe lɛ, ɓay ịi lɛ, ɓari ká tul-
ri tɔnɔ say riw bele na, i yạa ni yạa
ɓáy zaɗ ɓari.»
29 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓaarì na ì wṵru faa, ɓay ịi
lɛ, ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru
na, ì laa ya ndạw, a í kɔ hṵrusuo
Ŋgɛrɛwṵru ya ndạw pi.
30 Tusuɛke lɛ, sí̀e ká nzoɓri tị̃i saa
luɔ huɗ na, wạrari ɓáy mạ́yri i ti
yạaŋa kị ya, roo lɛ, i ɗoko munu ɓa
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue.
31 A ɓay ká se tul tị̃i nzoɓri saa
luɔ huɗ na wạa, ì kịi ɓayke ká
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe
ha rì na ya hɔy lɛ woo? Fal huɗ
*Abaraham ndạw, Izak ndạw, rɔɔ
ɓáy *Zakoɓ ndạw na, bole ɗi ɗi
ndạw rɔɔ Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii:
32 "Mì ɓa Ŋgɛrɛwṵru Abara-
ham, Ŋgɛrɛwṵru Izak, a mí ɓa
Ŋgɛrɛwṵru Zakoɓ ndạw†." Munu
zu lɛ, Ŋgɛrɛwṵru na ɓa Ŋgɛrɛwṵru
nzoɓ káw ɓáy kumnunri ɓo, ka ɓa
Ŋgɛrɛwṵru nzoɓ huɗeri ya.»
33 Ruɔ nzoɓri ká i laa ɓay fe fére
Zezu na tuku ri ha ri kaw yer riw
bele.

Bol kusol ká kal taa hạ̃wri riw bele
(Mrk 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 Zaɗka *Fariziri laa mii, Zezu
mgba nzaa *Sadusiri na báyịi lɛ, i
mbṵ tul kị,
35 lɛ, nzoɓ mbịw ká sakra ɓari ká
ɓa nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Ziɓri
na soro ɓa lakun Zezu ɓay nzáa nzi-
ɛ ɓáy ɓay, ze a vbi ni mii:
36 «Mbay, ká ɓil *mbeɗe bol kusol
naari na wạa, bol kusol taa hạa ze
kal taa hạ̃wri riw bele lɛ?»
37 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «"Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwṵru ɓo
na, mù hí̀i ni ɓáy ɓil law-ari riw bele
ndạw, ɓáy pạra nun sùo-ɔri riw bele
ndạw, rɔɔ ɓáy kér ɓay ɓori riw bele
ndạw pi‡."
38 Be key ze ɓa titire bol kusol ká
kal taa hạ̃wri riw bele.
39 A bol̃ kusol ndeke ɗi siɗike ká
ndaɗ ɓamba tasiri a rì̃i bol kusol taa
titireke ndạw na ze ɗo key: "Mù hí̀i
kṵ-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo kị§."
40 Bol kusol niri ká siɗi key na,
mbṵ fe fére mbeɗe bol kusol *Moyze
ɓáy taa *nzoɓ yạaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru riw bele.»

Bay ká se tul Krisi, vu bulu Mbay Daviɗ
(Mrk 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Nam mbịw munu *Fariziri mbṵ
kị. Zaɗka Zezu kɔ ri na báyịi lɛ, ka
vbi ri ɓay mii:
42 «Ì ker ɓay mina ze ká ɓil law-rì
lɛ? *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa
ɓay pí̀e ni ví yạa nzoɓri na wạa, ka
ɓa vu bulu ve lɛ?» Lɛɛ, i yịiŋra ɓáy
ɓay hạ ni mii: «Ka ɓa vu bulu Mbay
*Daviɗ.»
43 Báyịi lɛ, Zezu yì̃i a vbi ri ɓay
mii: «A munu ku wạa, ɗaa mina
ndạw rɔɔ, Mbay Daviɗ ká ɓaa ɓay
ɓáy faa Tem Ŋgɛrɛwṵru na ɗi ni ɓa
Ŋgɛrɛmbay lɛ? Mbay Daviɗ na ɓaa
mii:
44 "Ŋgɛrɛwṵru Ŋgɛrɛmbay ɓaa hạ
Ŋgɛrɛmbay ɓi mii:
'Mu ví káw tunduo hoɗo ɓi,

* **22:24 22.24** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 25.5-6. † **22:32 22.32** Tị̃i kɛlɛ 3.6. ‡ **22:37 22.37** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 6.5. § **22:39 22.39** Soro peɗ ɗáa Leviri 19.18.

kpu̱ru maa ɓáy haŋa mì haw
yu̱m ká tul nzoɓ tul ŋga̱ni
ɓori
ha ri ɗo ɓa fe ɗáa ɓal-a zuɔ
ɗi*’.”

45 «A zaɗka Mbay Daviɗ ɗi Krisike
na ɓa Ŋgɛrɛmbay na wa̱a, ɗaa mina
rɔɔ a yi̱i a ɓa vu bulu Mbay Daviɗ
nda̱w lɛ woo?»
46 Lɛɛ, nzoɓ mbi̱w ká’a yi̱iŋra ɓáy
ɓay ha̱ ni na tiya. Úru saa namke ku
na nzoɓ mbi̱w ká’a zíŋ faa ɓay vbika
ni ɓay na ti mbǎa.

23

Ɓay ká se tul nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓáy Fariziri
(Mrk 12.38-39; Luk 11.43,46; 20.45-46)

1 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓay ziŋ *Fariziri
na, ka ɓaa ɓay ha̱ ruɔ nzoɓri ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri mii:
2 «Nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri
ɓáy Fariziri na, ɓa peɗ ɓari ká ɓay
tína sa̱w ɓay *bol kusol Ŋgɛrɛwu̱ru
munu ká *Moyze ɗaa ká pola lew na.
3 Munu zu lɛ, feri riw bele ká i ɓaa
ɓayke ha rì na, ì ɗaa vu mbom ka ɓo
ɗi. Roo lɛ, fe ɗáa ɓari na ì mbóro ya,
ɓay i̱i lɛ, feri ká i fere na, i ɗaa feke
ya.
4 Ɓari na i siŋ soɓa ká hii ɓamba
tasiri í ɗaa ɓo tul kpa̱a nduo nzoɓri,
roo lɛ, vu nduo-rì ŋgɛɗɛŋ mini hɔy
kara, i hii záake ya*.
5 Feri riw bele ká i ɗaa na, i ɗaa
ɓay kíɛke sùo-ri ká nun nzoɓri hɔy.
Ɓe ze, vu ɓɔl huɔ ká i siŋ ɗo nzaa
pol-ri ɓáy puu nduo-ri na, taa ɓari
ŋgɔɓ kal taa nzoɓ ha̱wri, í nduo gari
ká i tuŋ nzi-ɛ ɓáy sal ha̱ ni pie yul na,
kal taa nzoɓ ha̱wri nda̱w†.
6 I hii káw zaɗ káw riŋ ɗika ká zaɗ
fe su̱m suoriya luyeri, í hii zaɗ káw
riŋ ɗika ká ɗo pola ká ɓil *hul mbú̱
ki̱ ɓari nda̱w.
7 I hii haŋa nzoɓri hii soko korma
korma ha̱ ri ká zaɗ ruɔ ká nun
nzoɓri, a í hii haŋa nzoɓri ɗi ri ɓa
“mbay, mbay” nda̱w pi.
8 «Roo lɛ, ɓaarì na ì ha̱ nzoɓri ɗi rì
ɓa “mbay” ya, ɓay i̱i lɛ, mbay ɓaarì
mbi̱w hɔy keklek, a ɓaarì riw bele
na ì ɓa yu̱ ki̱.
9 I ɗi nzoɓ mbi̱w mini ká tusiri
key ɓa “bǎa” ya, ɓay i̱i lɛ, Bǎa ɓaarì
mbi̱w hɔy kaw nulue.
10 I ha̱ nzoɓri ɗí rì ɓa “gaŋ ɓi” ya
nda̱w, ɓay i̱i lɛ, gaŋ tul-rì mbi̱w hɔy
ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa
ɓay píe ni vi na.
11 Nzoɓ ká ɓa ŋgɛrɛnzoɓ ká tul-
rì ká sakra ɓaarì na, a ɗáa sùo-ɛ ɓa
nzoɓ peɗ ɓaarì, ɓay i̱i lɛ,
12 nzoɓ ha̱a ha̱a ká ura tul-e ɓa
siya lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a mgbaka ɗiŋ
siri, a nzoɓ ha̱a ha̱a ká ɗiŋ tul-e ɓa
siri laa lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a úra ɓa siya.»

Zezu ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri
(Mrk 12.40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

13 «Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri ɓáy *Fariziri
ká ì ɓa nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri! Nzoɓri
ká i hii ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru re
mbay ká tul-ri na, ì gbakra faake ha
ri. Ɓaarì ki̱ sùo-rì hɔy kara, ì hii ɓay
haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru re mbay ká tul-rì
ya, a nzoɓri ka̱ i hii ɓayke hɔy kara
ì haa ri faake.»
14 [«Ɓaarì nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri: kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓa taa ɓaarì! Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! I kɔ nun síe má̱y pileri ya, í
duku mi̱iri feziŋa ɓari ruɗuɗu bele,
ɓe nu ku hɔy kara ì ɗaa nzaa ɓay
kere pì-pie ká nun nzoɓri ɓay kíɛke
sùo-rì ɓa nzoɓ kereri. Sa̱wke mini
ze, ɓay ká Ŋgɛrɛwu̱ru a kúŋ ɓo tul-
rì na, a ŋgɔ́ŋ ɓamba tasiri kal taa
nzoɓ ha̱wri rɔɓay.»]

* **22:44 22.44** Simri 110.1. * **23:4 23.4** Bol kusol Ŋgɛrɛwu̱ru kiɛ nzoɓri faa ɗáa fe ká rii law Ŋgɛrɛwu̱ru. Roo lɛ, Fariziri ɗaa zaɗ saŋmakeri ɓoɗ ɓoɗ nde tul-e, a ɗaa ha̱ ɗáa vu mbom ɓo tul fekeri riw bele na, vi ɓa bawda soɓa ká tul Ziɓri. † **23:5 23.5** Ká ɓil vu ɓɔl huɔri ká Ziɓri siŋ ɗo nzaa pol-ri ɓáy puu nduo-ri na, i ɗaa vay mbeɗe ká Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱nɛri ɗo ɗi í ɗaa nduo ɗi. Sal ká Ziɓri túŋke gari ɓari pìe yul na, i ɗaa í kíɛke mii, ɓari nduɔ kiyaw kiyaw a ɓari rii law Ŋgɛrɛwu̱ru.

15 «Ɓaarì nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri: kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓa taa ɓaarǐ! Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! Ì hạ̃ari ɓáy zaɗri riw bele,
ɓáy faa ɓil mbiiri, ɓáy tusiri buo ɗi
ɗi í nzaa nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya ha ri
vi ɓa nzoɓ kóɗ Ŋgɛrɛwṵru. A zaɗka
ì ziŋ nzoɓ mbḭw lɛ, ì ɗaa hạ̃ ni vi ɓa
nzoɓ ká ndaya ká maa ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ
fe, mba rǐ faa ɓal ba siɗi rɔɓay ká ɓil
huu ka ru-ruma ya na!»

16 «Ɓaarì rạ̃wri ká ì nda faa pol
nzoɓri na: kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarǐ!
Ì ɓaa mii: "Zaɗka nzoɓ haa huɗ ɓáy
riŋ *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru lɛ, ɓa fe
ya ɓáy. A zaɗka'a haa huɗ ɓáy riŋ
lari ká ndṵy zḭriri zḭriri ká ɗo ɓil hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru na ro lɛ, ɓe ndạ̃w
rɔɔ, ì ɓaa mii ndaɗ ɓay ɗáa ɓáy, ɓay
ḭi lɛ, nzoɓke mbi sùo-ɛ a háake huɗ
ɓa tusuɛ."
17 Ɓaarì ká ì ɓa kɔ̀kɔ, í ɓa rạ̃w! Ɓa
lari ká ndṵy zḭriri zḭriri na mase, hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru ká ɗaa hạ̃ lari na vi
ɓa fe ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru
na ze ndaɗ mba mbini na ya lɛ wóo?
18 Ì ɓaa na rɔɓay mii: "Zaɗka
nzoɓ haa huɗ ɓáy riŋ *tutakra fe
poy Ŋgɛrɛwṵru lɛ, ɓa fe ya rɔɓay.
A zaɗka'a haa huɗ ɓáy riŋ fe haŋa
hɔy ká ɓo tul tutakra fe poy na ku ro
lɛ, ɓe ndạ̃w rɔɔ, ì ɓaa mii ndaɗ ɓay
ɗáa ɓáy, ɓay ḭi lɛ, nzoɓke mbi sùo-ɛ
a háake huɗ ɓa tusuɛ."
19 Ɓaarì rạ̃wri! Fe haŋa hɔy mase,
tutakra fe poy Ŋgɛrɛwṵru ká ɗaa hạ̃
fe haŋa hɔy na vi ɓa fe ká ɗo ɓoɗ
ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru na ze ndaɗ mba
mbini na ya lɛ wóo?
20 Ɓe ze, nzoɓ ká haa huɗ ɓáy riŋ
tutakra fe poy na, ka haa huɗ ɓáy
riŋ tutakra fe poy ɓáy fe haŋa hɔyri
riw bele ká zuɔ ɗi zu.
21 Nzoɓ ká haa huɗ ɓáy riŋ hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru na, ka haa huɗ
ɓáy riŋ hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru ɓáy riŋ
Ŋgɛrɛwṵru ká kaw ɓil-e zu.
22 A nzoɓ ká haa huɗ ɓáy riŋ
nulue laa lɛ, ka haa huɗ ɓáy riŋ
kariŋgaw káw Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ ɓáy
riŋ Ŋgɛrɛwṵru nzoɓ káw ɗi na.»

23 «Ɓaarì nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri: kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓa taa ɓaarǐ! Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! Vay feri ká bạ̃rɛ fṵ bṵ̌y bṵ̌y
ká riŋ-ɛ ɓa *mante*, mase *anɛte*, mase
kumɛ̃ na, duɔ lɛ, ì naa mbḭw hạ̃
Ŋgɛrɛwṵru ɓáy zaɗɛ zaɗɛ. Ɓoo lɛ,
fe ká ɗo ɓil bol kusol ká ɗo nun ɗáa,
munu ká ɓa ɗáa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ
ká nun Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w, kɔ́kɔ nun
síe nzoɓri ndạ̃w, rɔɔ ɗoko tul Ɓay
Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w na, ì yḭiŋra ɗáake.
Ɓe ze, ɓa feri ká ndaɗ ɓay ɗáa nun-
rǐ ɓo ɗi taŋ yḭiŋra ɓie fe hạ̃wri.
24 Ɓaarì rạ̃wri ká ì nda faa pol
nzoɓri! Mbii ɓaarǐ ká fe hoy ká ndḭi
ɗo ɗi na ì ɗu-ɗuɔ rɔɔ í nzɔ, roo lɛ, ì
tṵu zambal ɓáy kukre malak ɓa ɓil-
rǐ taŋ kɔ́kɔke!»
25 «Ɓaarì nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri: kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓa taa ɓaarǐ! Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! Fal tuŋguo tɔy ɓáy tuŋguo
ŋgaw ze ì wàa hạ̃ ni *taŋ kaɗ kaɗ,
roo lɛ, fe ká mbaa ɓil-e ká ì sṵ̃ í nzɔ
na, ì ziŋ ɓáy faa riiɓa ɓáy kɔ́kɔ nun
fe.
26 Ɓo Farizi, nzoɓ nun rạ̃w! Mu
wáa ɓil tuŋguo tɔy ɓáy tuŋguo
ŋgaw pola hạ̃ ni ka táŋ kaɗ kaɗ ro
lɛ, fal-ɛ kara a táŋ kaɗ kaɗ ɓáy.»
27 «Ɓaarì nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri: kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓa taa ɓaarǐ! Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! Ì rǐi tupalri ká i rɔŋ ɓáy
pɔr hạ̃ ni puu kpạ̃a kpạ̃a a ndaɗ ká
fal-ɛ kɛlɛ key hɔy, roo lɛ, ɓil-e ká
nziiya na ɓa hṵru huɗ nzoɓri ɓáy
fe púŋkeri ká kḭri ɓoɗ ɓoɗ.
28 Ɓaarì hɔy kara ì ɗo faa mbḭw
munu ndạ̃w. Ká nun nzoɓri ká kɛlɛ
na, i kɔ rǐ ɓa nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy
zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwṵru, roo lɛ, ká
ɓil law-rǐ nziiya na, nzaa rúɔ ɓayri
ɓáy fe ɗáa kạ̃ayari ze mbaa ɗi nzḭi
nzḭi.»

Ɓay ká'a mgbaka tul nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓáy Fariziri (Luk 11.47-51)

29 «Ɓaarì *nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy *Fariziri, ɓaarǐ nzoɓ
nzaa rúɔ ɓayri, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa

ɓaarɨ̀. Ɓaarì na ɨ̀ mbuo tupal *nzoɓ
yąąnąa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru
ɓáy kere, a í ɗaa tupal nzoɓri ká i
ɗaa fe ɓáy zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwṵru
na vur vur
30 a í ɓaa mii: “Ɓa fe ká ɓuru ɗo
zin̨ bulu ɓuru ká piɛɗke lew na lɛ,
ɓuru ti zúɔ zin̨ ri ɓay ɗáa sím nzoɓ
yąąnąa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na
zuɔ siri ya.”
31 Ɓe ze, ɓáy ɓay ɓáa ɓaarɨ̀ ki̧ ɨ̀
kɔ́ke sùo-rɨ̀ mii, ɨ̀ ɓa vu bulu nzoɓri
ká i i nzoɓ yąąnąa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru.
32 Munu zu lɛ, ɨ̀ se nun-rɨ̀ ɓa pola
í ɔ́rɔ ɓie peɗ ká bulu ɓaarɨ̀ tii sąw
ɗáake na!
33 Ɓaarì sɔyri! Mi̧iri kuɔtɔlri! Ɪ
ɗáa mina í ti̧i ɗul ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya ká’a ti̧i
tul-rɨ̀ na lɛ woo?
34 Ɪ laa key: mɨ̀ píe ɓáy nzoɓ
yąąnąa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru
ndąw, nzoɓ nun nzɛmri ndąw, rɔɔ
ɓáy nzoɓri ká i fére ri *bol kusol
Ŋgɛrɛwṵru ndąw pi. Ɪ ika nzoɓ
hąnɛri, a í ɓer nzoɓ hąnɛri ha ri hu
ká tul puu say huɗ. Ɪ ndáka nzoɓ
hąnɛri ɓáy ndoy dɔn̨ ká ɓil *hul mbṵ́
ki̧ ɓaarɨ̀, rɔɔ í nii ri puo ɓáy puo
munu ká bulu ɓaarɨ̀ ɗaa na,
35 ɓay hąnąa ɓay sím nzoɓri riw
bele ká ɓaarɨ̀ Ziɓri ɨ̀ i ri gɔr hɔy tan̨
kąaya ká i ɗaa zin̨ nzoɓ na, ka mgba
tul-rɨ̀, tii sąwke saa tul sím *Abɛl ká
ɓa nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ, kpṵru ti̧ike
tul-e taa Zakari, vu Baraki ká ɨ̀ i ni ká
sikɗa *hul kąni Ŋgɛrɛwṵru ɓáy zaɗ
ká *tutakra fe poy ɓo ɗi na.
36 Mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ ta-tan̨ ɓa tusuɛ ki̧:
ɓay sím nzoɓ niri key riw bele na, a
mgbaka tul sąw nzoɓri ká timbɛɗɛ
key.»

Zezu rɛ sùo-ɛ ɓay tul nzoɓri ká Zuruzalɛm
(Luk 13.34-35)

37 «Zuruzalɛm, Zuruzalɛm! Ɓaarì
nzoɓri ká Zuruzalɛm ká ɨ̀ i *nzoɓ
yąąnąa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru, a
í vbuku nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru pie
ri ha rɨ̀ na ɓáy tisawri í i ri. Wąą,
faa ɓal ba mina ze, mɨ̀ hii ɓay mbṵ́
nzoɓ ɓaarɨ̀ na ɗo sąw ɓal-i, munu ká
máa kąy mbṵ́ke vi-eri ɗo sąw ɓal-ɛ
a guɓa tul-ri ɓáy tąy bar-ɛ na lɛ! Roo
lɛ, ɓaarɨ̀ na ɨ̀ hii puu ɓayke ya.
38 Ɪ kɔ, Ŋgɛrɛwṵru a pɔ́n̨ hul kąni
ɓaarɨ̀ na bavbaw ha rɨ̀.
39 Mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ ta-tan̨: úru saa vuri
key na, ɨ̀ ti kɔ́kɔ mɨ̀ mbăa kpṵru maa
ɓáy síeke ká ɨ̀ ɓáa mii: “Ndaɗ ɓay
hąnąa Ŋgɛrɛwṵru ka sąm fe zúɔ tul
nzoɓ ká vi ɓáy rin̨ Ŋgɛrɛmbay‡!”»

24

Zezu ɓaa ɓay hul kąni Ŋgɛrɛwṵru ká’a ɓîɛ
(Mrk 13.1-2; Luk 21.5-6)

1 Zezu ti̧i saa *hul kąni
Ŋgɛrɛwṵru. Zaɗka’a ɗo zɔ́l báyi̧i
lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa lakun-ɛ í
kiɛ ni hulri ká i mbuo ɓa gama ká
ɗo ɓil mgban̨ hul kąni Ŋgɛrɛwṵru
na ɓay hąnąa ni ka kɔ.
2 Báyi̧i lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha
ri mii: «Fe niri riw bele key na wąą,
ɨ̀ kɔ-kɔ ki̧ zu lɛ? Mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ ta-tan̨
ɓa tusuɛ ki̧: tisaw ká i mbúoke hulri
key na, ti tɔ́n̨ mbi̧w kąy tul ki̧ ká zaɗ
ni key ya. Nzoɓri gąy ri riw bele zuɔ
siri.»

Fe sɛkɛri ká’a ti̧i
(Mrk 13.3-13; Luk 21.7-19)

3 Zezu se a kaw tul kuo ká rin̨-ɛ ɓa
Oliviye. Zaɗka’a kaw ɗi na báyi̧i lɛ,
leɗ nduoɓal-ɛri ki̧ ro i soro ɓa lakun-
ɛ í ɗo fi mbi̧w í vbi ni mii: «Mu ɓaa
hą ɓuru laa, síe hąą ndąw rɔɔ, fe niri
key na a vika lɛ? Rɔɓay, fe i̧i ndąw
rɔɔ a kál a kiɛ ɓuru nam ká mù yi̧i,
mase síe ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key
na lɛ?»
4 Lɛɛ, Zezu yi̧in̨ra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɪ̀ nzɛ ɓáy sùo-rɨ̀ ɓay hąnąa nzoɓ
mbi̧w mini kara ka úla rɨ̀ ya,
5 ɓay i̧i lɛ, nzoɓri ví ŋgi̧i ɓamba
ɓáy rin̨-i í ɓaa mii: “Ɓa ɓi ze mɨ̀ ɓa
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
píe ni ví yąą nzoɓri na.” I úla nzoɓri
ŋgi̧i ɓamba.

‡ **23:39 23.39** Simri 118.26.

6 Ɪ láa ɓay soro ruyri ká nzoɓri ruu ki̧ ká lakun-rɨ̀, a í laa soro ruyri ká nzoɓri ruu ki̧ ɗi ɗi ndąw. Roo lɛ, ɨ̀ hą sùo-rɨ̀ ka tɔ ya, ɓay i̧i lɛ, ndaɗ ɓay haŋa fe niri key na ka ti̧i pola ndąw rɔ! Roo lɛ, ɓa sɨe ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key na ya rɔɓay.

7 Nzoɓri ká sąw puo ɓari mbi̧w, i úru ɓay rúu ziŋ nzoɓri ká sąw puo ki̧ri ɓoɗ. Nzoɓri ká ɓil puoruo mbi̧w, ɨ̀ úru ɓay rúu ziŋ nzoɓ puoruo ki̧ri. Kɔn luye a lɨe ɓáy zaɗ zaɗ ndąw, tusiri a láŋ yik yik ɓáy zaɗri ndąw pi.

8 Fe nuri riw bele ku na, a ɗoko munu ɓa tiika nduo ká sɛ mą́y nzoɓ ɓay haŋa ni ka mboŋ.

9 I mgbaka rɨ̀ í ɗaa nun-rɨ̀ tuɔ sɨe a í i rɨ̀. Sąw nzoɓri riw bele ká tusiri key na i fú̧y rɨ̀ ɓay tul-i.

10 Sɨeke ku na, nzoɓri ŋgi̧i ɓamba i pɔ́ŋ mbika law ɓari; i mbika tul ki̧ a í fu̧y ki̧.

11 Nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa *nzoɓ yąaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru na i ŋgi̧i ɓamba, i ti̧i í ula nzoɓri ŋgi̧i ɓamba.

12 Kąaya nzoɓri ká i ɗaa ká yąa zaɗ ɓa pola pola na, a ɗáa hą fal ini nzoɓri ŋgi̧i ɓamba a húoke ɗeŋ ɗeŋ.

13 Roo lɛ, nzoɓ ká mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ kpu̧ru ti̧i sɨe ɔ́rɔ ɓie nam na, Ŋgɛrɛwu̧ru a yąaŋa ni.

14 Ɓay Kere ni ká se tul Ŋgɛrɛwu̧ru ká re mbay ká tul nzoɓri na, i ka-káake ɓáy zaɗri riw bele ká tusiri key ɓay haŋa sąw nzoɓri riw bele i laa ɓayke. Falɛ ku ndąw rɔɔ, ɔ́rɔ ɓie nam na a ví ɓáy.»

Bawda ɓîɛ ká'a ti̧i tul nzoɓri (Mrk 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 «Ɓaarɨ̀ na ɨ̀ kɔ́kɔ nzoɓ ká i ɗi ɓa "Fe Ɩ̀m ká maa ɓáa ya" ká Daniyɛl, nzoɓ yąaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ɓayke piɛɗke lew na. Fe ɩ̀mke ku na a ɗoko siya ká *zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ká ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwu̧ru. (Nzoɓ ká ki̧i mbeɗe key na lɛ, ka laa sąwke ta-taŋ!)

16 Zaɗka i kɔ munu na báyi̧i lɛ, ɓari ká i kaw kuɗu zaɗ ká Zude na, ndaɗ ɓay haŋa ri ɗúu ɓa tul kuori.

17 Nzoɓ ká'a mgbaka tąram ká tul hul siya na*, ka ti ɗɨ ɓay vǎa fąa fe ɓeri ká hula ya ndąw,

18 a nzoɓ ká'a ɗoko wáa na ti yi̧i se puɔ ɓay mbika maagari ɓe ya ndąw pi.

19 Namkeri ku na, mą́yri ká i ɗoko ɓil, ɓáy mą́yri ká leɗri ą́w wąn ɓari na, i kɔ́kɔ sɛkɛ fe ŋgi̧i ɓamba.

20 Ɪ kóɗ Ŋgɛrɛwu̧ru ɓay haŋa ɗul ɓaarɨ̀ na, ka ɗo ɓą́y few lew teɗ ya ndąw, mase ɓáy nam mgbaka tąram naari Ziɓri ya ndąw pi!

21 Ká ɓil namke ku na, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká'a ti̧i tul nzoɓri na, a kál tul zaɗ pavbaɗ: úru saa nam ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗáake tusiri kpu̧ru ti̧i vuri key na, ki̧ri kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká mini na nzoɓ kɔ ya rɔɓay, rɔɔ ɓil namri ká'a vi vuku hɔy kara, nzoɓ ti kɔ́kɔ ki̧ri sɛkɛ fe ká mini mbǎa mgbaŋ.

22 Zaɗka Ŋgɛrɛwu̧ru mbi nzi-ɛ ɓay yi̧iŋra namkeri ku na ɓa fal ya lɛ, nzoɓ mbi̧w mini kara, ti káw ɓáy kumnun ya. Roo lɛ, namkeri ku na ka yi̧iŋra ɓa fal ɓay tul nzoɓ ɓeri ká'a nan ri zuɔ ɓoɗ.

23 Zaɗka nzoɓ ɓaa ha rɨ̀ mii: "Ɪ kɔ-kɔ́m í kɔ *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̧ru waa ɓay pɨe ni ví yąa nzoɓri na, ka ɗo zaɗ ni key," mase, "ka ɗo lew," lɛ, ɨ̀ ɗaa law-rɨ̀ ka ɓo ɗi ya.

24 Ɪ kɔ, nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa Krisi, ɓáy nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa *nzoɓ yąaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru na, i ti̧i í ɗaa bawda fe saŋri ɓáy feri ká mba kɔ́kɔ ɓay úlake nzoɓri. Ze faa ɗo ɗi lɛ, nzoɓri ká Ŋgɛrɛwu̧ru nan ri zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe na hɔy kara, i úla ri ndąw.

25 Ɪ laa key, mɨ̀ ɓaa ɓayke ha rɨ̀ ro.»

Vu Nzoɓ a yi̧i a vi

26 «Munu zu lɛ, zaɗka nzoɓri ɓaa ha rɨ̀ mii: "Ɪ kɔ, *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̧ru waa ɓay pɨe ni vi na, ɗo ɓil law kɔr," lɛ, ɨ̀ se ɗi ya. Mase, i

* **24:17 24.17** Ziɓri na, zaɗka i ɗaa hul lɛ, i ɗaa tul-e aa raɗ raɗ ɗo ɗi ɓa zaɗ mgbaka tąram ɓari.

ɓaa ha rǐ mii: “Krisi mu̱u sùo-ɛ ɗo key,” lɛ, ǐ ɗaa law-rǐ ka ɓo tul ɓay ɓari na ku ya,
27 ɓay i̱i lɛ, munu ká mbam siɛ yela ha̱ nzoɓri kɔ haraŋ saa fi ti̱i síe kpu̱ru ti̱i fi riŋ síe na, síeke ká ɓi *Vu̱ Nzoɓ mǐ ví na, a ɗoko faa mbi̱w munu nda̱w.
28 Nzoɓri riw bele i kɔ́kɔ ni, ɓay i̱i lɛ, zaɗ ká huɗ fe ɓo ɗi na, zaɗɛ na ku ze ta̱miri mbu̱ ki̱ ká ɗi.»

Síe yi̱i Vu Nzoɓ
(Mrk 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 «Ɓa vaa hɔy ká fal kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil namkeri ku na, síe a ɗoko guu nda̱w, few ti híe mbǎa nda̱w, mbaymawri gá̱y saa tumbam nda̱w, rɔɔ hu̱rusuori ká tumbam kara i láŋ yik yi̱k nda̱w pi.
30 Ɓe nu ku báyi̱i lɛ, fe ká’a kíɛ vika ɓi *Vu Nzoɓ na a ti̱i ká tumbam. Ká síeke ku na, sa̱w nzoɓri riw bele ká tusiri key na i rɛ́kɛ sùo-ri, lɛ, í kɔ́kɔ mǐ ɓi Vu Nzoɓ ká mǐ ví saa nulue ká ɓil síi mbam ɓáy bawda hu̱rusuo, ɓáy riŋ ɗika.
31 Báyi̱i lɛ, bawda ti̱w a mgbaka ɓáy zaɗ gǔrum gǔrum, lɛ, mǐ píe leɗ nzaapeɗ ɓiri ká nulue ha ri se ɓáy ti̱w zaɗri ká niŋ ká tusiri key, ɓay ha̱ŋa ri mbu̱ nzoɓ ɓiri ka mǐ nan ri zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓi na, saa fi mbi̱ɛ mgba gbu̱ zaɗ ká fi mbini.»

Fe fére ká se tul puu nzum
(Mrk 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 «Ì laa má̱ra ɓay ká se tul puu nzum na, a í fére fe ká ɗi! Zaɗka ǐ kɔ rɔɔ nzaa tɔykeri luo vay a ɗo rék rek lɛ, ǐ kɔ ta-taŋ mii, nzaa bura mbam ɗo ɗi ya ro zu.
33 Ɗo faa mbi̱w munu nda̱w, zaɗka ǐ kɔ fe niri key na riw bele ti̱i lɛ, ǐ kɔ nda̱w mii, ɓi *Vu Nzoɓ na mǐ ɗo ɗi ya ɗeɓ ɓay ví; mǐ ɗo faa hul ro.
34 Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱: nzoɓri ká timbɛɗɛ key na, i ti huka riw bele ya hɔy ze fe niri riw bele key na a ti̱i.
35 Tumbam ɓáy tusiri na a kál hɔ̱n bele. A roo lɛ, ɓay ɓiri na ti kál ya mgbaŋ.»

Ŋgɛrɛwu̱ru huo-ɛ hɔy kɔ síeke
(Mrk 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

36 «Ɓay ká se tul namke mase sa̱w síeke ká ɓi *Vu Nzoɓ mǐ yi̱i ɓay ví na, nzoɓ mbi̱w mini kara kɔ ya. Leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká nulue ya nda̱w, ɓi Vu Nzoɓ kara ya nda̱w; ɓa Bǎa huo-ɛ hɔy ze kɔ.
37 Fe ká kal ɓáy sewke taa *Noe na, síeke ká ɓi Vu Nzoɓ mǐ vika na, a ɗoko faa mbi̱w munu nda̱w.
38 I kɔ, ɓáy ɓil sewke taa Noe ká pola lew ká mbii ya̱a zaɗ ya rɔɓay na, nzoɓri su̱ fe í nzɔ fe, má̱yri ɓáy wa̱rari i ya̱a ki̱, mase i ha̱ vu ɓariri kara ya̱a ki̱ kpu̱ru maa ɓáy nam ká Noe ndǔoke ɓil hul tumbii na.
39 Nzoɓri ma̱y ɓay ká tul sùo-ri kpu̱ru maa ɓáy mbii ká ví ya̱a zaɗ mgbǎ̱ri, a fa̱a ri riw bele. Nam ká ɓi Vu Nzoɓ mǐ yi̱i mí vi na kara, a ɗoko faa mbi̱w munu nda̱w.
40 Ɓe mini ze, wa̱rari siɗi ká i ɗoko wáa na, i mbika nzoɓ mbini, a í pɔŋ nzoɓ mbi̱ɛ mgba̱mi.
41 A má̱yri siɗi ká i ɗo naŋ fe na, i mbika nzoɓ mbini, a í pɔŋ nzoɓ mbi̱ɛ mgba̱mi.
42 Munu zu lɛ, ǐ káw ɓáy nzaa ɓal-rǐ kekeke, ɓay i̱i lɛ, nam ká Ŋgɛrɛmbay ɓaarǐ a víke na ǐ kɔ ya.
43 I kɔ ɓáy kere nda̱w rɔ! Zaɗka nzoɓ puo kɔ sa̱w síe ká nzoɓ riiɓa a víke ɓil hul ɓe ɓa suŋ na lɛ, a káw ɓáy nzaa ɓal-ɛ kekeke ɓo, ka ti pɔ́ŋ faa ha̱ nzoɓ riiɓa haw faa hul ɓe a fa̱a fe ɓeri ya.
44 Sa̱wke mini ze, ɓaarǐ hɔy kara ǐ káw ɓáy nzaa ɓal-rǐ kekeke, ɓay i̱i lɛ, sa̱w síe ká ǐ ker ya na nda̱w rɔɔ, ɓi Vu Nzoɓ na mǐ víke ɓáy.»

Leɗ káw ká ɗo tul peɗ ɓe, ɓáy ɓe ká ɗo tul peɗ ɓe ya
(Luk 12.41-48)

45 «Munu ku wa̱a, leɗ káw ha̱a ze ɗo ɓáy nun nzɛm, a ɗo tul peɗ ɓe

ɓáy zaɗɛ lɛ? Ɓe key na, bǎa káw ɓe pɔŋ peɗ zuɔ nduo-ɛ a hạ̃ ni kɔ-kɔ́m ɓa tul leɗ káw hạ̃wri, ɓay haŋa ni ka leke ri fe sụ̃m ɓari ɓáy zaɗɛ zaɗɛ ɓáy nam nam̃.

46 Suoriya a ɓá taa leɗke ká bǎa káw ɓe ỹii a ví ziŋ ni ká zaɗ ɗáa peɗ ká mini key.

47 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: ɓe na, bǎa káw ɓe a pɔ́ŋ peɗ kɔ́rɔ fẽ ɓeri riw bele zuɔ nduo-ɛ.

48 Roo lɛ, zaɗka'a ɓa leɗ káw ká ndaya lɛ, a kér ɓay ká ɓil law-ɛ mii: "Bǎa káw ɓi mgba roy ká ɓay vika."

49 Ro, a tii sạ̃w ɓɔ́ɗ bǎw peɗ ɓeri na a sụ̃ a nzɔ ziŋ koy himri ndạ̃w.

50 Báỹii lɛ, ɓáy nam ká'a ker ya na, bǎa káw ɓe na a ví tị̃i tul-e mbuɗa ɓáy sạ̃w síe ká'a kɔ ya.

51 Lɛɛ, ka'a mgbaka ni a ɗara ni kɔ sɛkɛ fe ŋgỹii ɓamba, a ɗaa ni kaw zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ziŋ nzoɓ hạ̃wri ká i ɓa nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri. Ɓa zaɗ ká nzoɓri rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo, a í sụ̃ sere-ri ŋgɛ̌r ŋgɛ̌r ká ɗi.»

25

Law ɓay ká se tul mạ́y tikɗiri ká tul-ri duɔ

1 Zezu ɓaa mii: «Síeke ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a réke mbay ká tul nzoɓri ká tusiri key na, a ɗoko munu ɓa mạ́y tikɗiri ká tul-ri duɔ, ká i fạ̃a huu ndele ɓari a í tị̃ike ɓay vǎa suɔ nun nzoɓ mạ́y fie.

2 Nzoɓ ndeɓeri ká sakra ɓari ku na i ɓa kɔ̀kɔri, a nzoɓ ndeɓekeri laa lɛ, i ɓa nzoɓ nun nzɛmri.

3 Ɓari ká i ɓa kɔ̀kɔri na, i fạ̃a huu ndele ɓari munu hɔy taŋ mgbaka num kị̃ ɗo nduo-ri.

4 A ɓari nzoɓ nun nzɛmri na laa lɛ, i fạ̃a huu ndele ɓari ɗo nduo-ri ɓáy num kị̃ kɛk.

5 Munu ká nzoɓ mạ́y fie na vi vaa ya na báỹii lɛ, ɓari riw bele ká tul-ri duɔ na, i ɗuku nam gbaru gbaru, a í zuɔ nam ráɗ bele.

6 «Maa ɓáy nzaa zaɗ ɓuo báỹii lɛ, i ɓaa ɓay ɓeleŋ mii: "Nzoɓ mạ́y fie na se vuku ro, ì tị̃i í suɔ nun-ɛ!"

7 Báỹii lɛ, ɓari mạ́y tikɗiri riw bele na i tuma saa tul nam a í tii sạ̃w léke huu ndele ɓari.

8 Lɛɛ, ɓari kɔ̀kɔri na i gɔŋ mạ́y nun nzɛmri na mii: "Ì hạ̃ ɓuru num ɓaarì na ndị̃i hạ̃ ɓuru ɗaa zúɔ ɓil huo huu ndele ɓuru ká ɗo ruma key woo!"

9 Báỹii lɛ, mạ́y nun nzɛmri na ỹiiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: "Ʊ́waa, num ɓuru na ŋgị̃i maa haŋa náa ɗoŋri kị̃ ya. Ì se luo nzoɓ ɗáɓkeri na í vǎa hie."

10 Zaɗka kɔ̀kɔ mạ́y tikɗiri na i zɔl ɓay vǎa híe num na báỹii lɛ, nzoɓ mạ́y fie na ví tị̃i ká fal-ri. Lɛɛ, ɓari mạ́y nun nzɛmri ká i giyaŋ ni kekeke na, i nduo ziŋ ni mbị̃w hɔy í se hul suoriya yạ̃aŋa kị̃ na, lɛ, i dar faa gbak ɓo tul-ri.

11 «Falɛ ku ndị̃i ndạ̃w rɔɔ, ɓari kɔ̀kɔri ká ndeɓe na i vi í ɗi nzoɓ mạ́y fie na mii: "Mbay, Mbay, mgbúɗa faa hạ̃ ɓuru!"

12 Lɛɛ, ka'a ỹiiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: "Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: mì kɔ rì ya."

13 «Munu zu lɛ, ì káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke, ɓay ỵii lɛ, namke ɓáy sạ̃w síeke na ì kɔ ya.»

Law ɓay ká se tul leɗ káwri ká tul-ri say

(Luk 19.11-27)

14 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Síe ỹii ɓi *Vu Nzoɓ na, a ɗoko munu ɓa nzoɓ mbị̃w ká ɗo séke ɓa varu, lɛ, ka ɗi leɗ káw ɓeri a pɔŋ feziŋa ɓeri zuɔ nduo-ri.

15 Leɗ káw ɓe ká mbị̃w na, ka fạ̃a lari ká nduỵ̃ zị̃riri zị̃riri ŋgị̃-ŋgị̃i zuɔ bawda ɓɔl̃ ɓa ndeɓe hạ̃ ni. Nzoɓ ndeke ɗi siɗike lɛ, ka fạ̃a zuɔ ɓɔl ɓa siɗi hạ̃ ni, a nzoɓ ndeke ɗi sayke laa lɛ, ka fạ̃a zuɔ ɓɔl ɓa mbị̃w hạ̃ ni*. Nzoɓ hạ̃a hạ̃a lɛ, ka hạ̃ ni lari maa ɓáy tul hụ̃rusuo-ɛ. Falɛ ku ndạ̃w rɔɔ, a uru a zɔl faa varu ɓe na.

* **25:15 25.15** Ɓil ɓɔl mbị̃w na, lari ká ɗi maa lari peɗ mbiimbam duɔ falɛ ndeɓe.

16 Ʊ́ru saa namke ku hɔy lɛ, leɗ
káw ɓe hạy ká yạa ɓɔl lari ɓa ndeɓe
na, se a vǎa fɛrɛ nun lari na, a ziŋ kị̃
ɓɔl ndeɓe zuɔ tul-e.
17 Nzoɓ hạy ká yạa ɓɔl lari ɓa
siɗi na kara ɗaa faa mbị̃w munu na
ndạ̃w, a ziŋ mbiike ɓa ɓɔl siɗi a ɗaa
zuɔ tul-e ndạ̃w.
18 Roo lɛ, nzoɓ taa hạy ká yạa ɓɔl
lari ɓa mbị̃w na, se a vǎa tie luɔ a
mbɛɗɛ lari bǎa gaŋ ɓe na diɓ diɓ ɗo
ɗi.
19 «Zaɗka bole ɗi maa fe na báyị̃i
lɛ, bǎa gaŋ ɓari na yị̃i a vi a tii sạ̃w
kị̃iŋa fal fe ɓeri na ziŋ ri.
20 Nzoɓ hạy ká yạa lari ɓɔl ndeɓe
na soro ɓa lakun bǎa gaŋ ɓe ɓáy ɓɔl
lari kị̃ ɓa ndeɓe zuɔ tul-e a ɓaa hạ
ni mii: “Mbay, mu kɔ, mù hạ̃ mì ɓɔl
lari ɓa ndeɓe, lɛ, mì ziŋ kị̃ ɓa ndeɓe
zuɔ tul-e.”
21 Lɛɛ, bǎa gaŋ ɓe na ɓaa hạ̃ ni mii:
“Ndaɗ ɓamba, mù ɓa leɗ káw kere,
mù ɗo tul fe ká mì ɗaa zuɔ nduo-ɔ
na ɓáy zaɗɛ. Munu ká fe ká ndị̃i ká
mì ɗaa zuɔ nduo-ɔ ká mù ɗaa hạ̃ ni
tii suku na, timbɛɗɛ key mì pɔ́ŋ feri
ŋgị̃-ŋgị̃i ro zuɔ nduo-ɔ. Mu ví káw
ɓil suoriya ziŋ mì.”
22 Báyị̃i lɛ, ɓe ká’a yạa ɓɔl lari ɓa
siɗi na soro a vi lakun bǎa gaŋ ɓe na
ndạ̃w a ɓaa hạ̃ ni mii: “Mbay, mu kɔ,
mù hạ̃ mì ɓɔl lari ɓa siɗi, lɛ, mì ziŋ
mbiike ɓɔl siɗi zuɔ tul-e.”
23 Lɛɛ, bǎa gaŋ ɓe na ɓaa hạ̃ ni mii:
“Ndaɗ ɓamba, mù ɓa leɗ káw kere,
mù ɗo tul fe ká mì ɗaa zuɔ nduo-ɔ
na ɓáy zaɗɛ. Fe ká ndị̃i ká mì ɗaa
zuɔ nduo-ɔ ká mù ɗaa hạ̃ ni tị̃i suku
na, timbɛɗɛ key na mì pɔ́ŋ feri ŋgị̃-
ŋgị̃i ro zuɔ nduo-ɔ. Mu ví káw ɓil
suoriya ziŋ mì.”
24 Báyị̃i lɛ, ɓe ká’a yạa ɓɔl lari ɓa
mbị̃w na soro a vi lakun bǎa gaŋ ɓe
a ɓaa hạ̃ ni mii: “Mbay, mì kɔ ndạ̃w,
ɓo na mù ɓa nzoɓ ká mù yị̃ŋ ɓamba
tasiri. Ɓo na mù hii ɓay zíŋ fe ká ɓil
peɗ kụ̃-ɔri: fe ká mù ru ya na, mù
vbie; a fe ká mù mii pạ̃rɛ ya kara,
mù mbụ̃ zuɔ tul kị̃.
25 Mì ɗaa hị̃ɛ ŋgị̃i ɓamba, ze mí
vǎa tie luɔ mí mbɛɗɛ lari ɓo na ɗo
ɗi. Mu kɔ, ɓe ze ɗo key. Mu yạa fe
ɓo na.”
26 Báyị̃i lɛ, gaŋ tul-e na ɓaa hạ̃ ni
mii: “Ɓo leɗ káw ká mù ndaya, a mú
ɓa lay! Munu ká mù kɔ mì ɓa nzoɓ
ká mì ru fe ya, a lɛ, mì vbie feke, a
mí mii pạra fe ya, a lɛ, mì mbụ̃ feke
zuɔ tul kị̃, wạa,
27 ɗaa mina mù hạ̃ lari ɓi na hạ̃
nzoɓ kị̃ kpaa a ɗáake peɗ, ze síe yị̃i
ɓi lɛ, mì ziŋ mbiike zúɔ tul-e ya lɛ?”
28 Báyị̃i lɛ, bǎa gaŋ ɓe na ɓaa hạ̃
nzoɓ peɗ ɓeri na mii: “Ɪ naa ɓɔl lari
na ká nduo-ɛ í hạ̃ nzoɓ taa hạy ká
ɗǒke ɓáy ɓɔl duɔ na ka nde tul-e taa
ɓe,
29 ɓay ị̃i lɛ, nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká ɗo
ɓáy fe na, i haŋa ni kị̃ nde tul-e, lɛ,
ka kaw ɓil ndaɗi. Roo lɛ, nzoɓ ká
ti ɓáy fe ya na, hạy ká ndị̃i hɔy ká’a
ɗǒke na kara, i náa ɗɔɗ ɓay pɔ́ŋ ni.”
30 A ɓe leɗ káw ká ɓa nzoɓ ká
gɔr na, ì mbi ni í vbu ni ɓo zaɗ ká
sii nduŋ ká kɛlɛ. Ɓa zaɗ ká nzoɓri
rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo
mgboɓo, a í sụ̃ sere-ri ŋgĕr ŋgĕr ká
ɗi.»

Vu Nzoɓ a vî kúŋ sal ɓay

31 «Zaɗka ɓi *Vu Nzoɓ mì yị̃i ɓáy
riŋ ɗika mbay ɓáy leɗ nzaapeɗri
riw bele ká nulue na báyị̃i lɛ, mì káw
tul kariŋgaw riŋ ɗika ɓi.
32 Sạ̃w nzoɓri riw bele i mbụ́ kị̃ ká
pol-i, lɛ, mì kɛ́lɛ ri ha ri ɗo ɓoɗ ɓoɗ,
munu ká nzoɓ kɔ́rɔ fe hɔl kɛ̃lɛke
sakra baɗuri ɓáy vuyri ɗo ɓoɗ ɓoɗ.
33 Mì ɗáa baɗuri ɗo tunduo hoɗo
ɓi, a vuyri laa lɛ, ɗo tunduo gel ɓi.
34 Báyị̃i lɛ, ɓi ká mì ɓa mbay na mì
ɓáa hạ̃ nzoɓri ká i ɗo tunduo hoɗo
ɓi na mii: “Ɓaarì ká Bǎa sạm fe zuɔ
tul-rì na, ì ví yạa fe kere puoruo ká’a
leke ɓay tul-rì ɓáy titire ɗáa tusiri ká
piɛɗ lew hɔy na ɓa taa ɓaarì,
35 ɓay ị̃i lɛ, zaɗka kɔn sɛ mì na, ì
hạ̃ mì fe sụm mì sụ, kɔn mbii hɔy sɛ
mì kara, ì hạ̃ mì mbii mì nzɔ ndạ̃w.
Mì ɓa varu nzoɓ na, ì mgba mì ɓa
sùo-rì,
36 mì se tigbạa-i hɔy kara, ì hạ̃ mì
gari mì nduo ndạ̃w, sùo-i ká sɛ mì

na, ̀ kɔ-kɔ́m ɓa tul-i ndąw, rɔɔ, hul sal ká mì naa ɗi kara, ̀ văa kɔ mì ndąw pi.”
37 Báyi̧ lɛ, ɓari nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri na, i yi̧ŋra ɓáy ɓay mii: “Mbay, síe hąa ndąw rɔɔ ɓuru kɔ mù ká kɔn sɛ mù, rɔɔ ɓuru hą mù fe sụm mù sụ; mase síe hąa ndąw rɔɔ kɔn mbii sɛ mù, rɔɔ ɓuru hą mù mbii mù nzɔ lɛ?
38 Mase síe hąa ndąw rɔɔ, ɓuru kɔ mù ɓa varu nzoɓ, rɔɔ ɓuru mgba mù ɓa sùo ɓuru; mase síe hąa ndąw rɔɔ, mù se tigbąa-a hɔy, rɔɔ ɓuru hą mù gari mù nduo lɛ?
39 Síe hąa ndąw rɔɔ, ɓuru kɔ mù ɓáy sɛm, mase mù naa hul sal ndąw rɔɔ, ɓuru văa kɔ mù lɛ?”
40 Báyi̧ lɛ, ɓi ká mì ɓa mbay na mì yi̧ŋra ɓáy ɓay ha ri mii: “Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: síe hąa hąa ká ̀ ɗaa fe niri key na ziŋ nzoɓ mbi̧w ká ɓa leɗ ká ndi̧i hɔy ká sakra yụ-iri lɛ, ɓa ɓi ze ̀ ɗaa feke key na ziŋ mì ndąw ku.”
41 «Falɛ lɛ, ɓi ká mì ɓa mbay na mì ɓáa hą nzoɓri ká i kaw tunduo gel ɓi na mii: “I zɔ́l ká nzaa-i ɗi ɗi ɓa lew, ɓaarì ká faɗi Ŋgɛrɛwụ̧ru mgba rì! I zɔ́l í se ɓil huu ká ru-ruma ya ɓaŋguɔ ká i leke ɗo ɓay tul ŋgɛrɛtemndaya ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri,
42 ɓay i̧i lɛ, zaɗka kɔn sɛ mì na, ̀ hą mì fe sụm mì sụ ya; kɔn mbii sɛ mì kara, ̀ hą mì mbii mì nzɔ ya ndąw.
43 Mì ɓa varu nzoɓ, lɛ, ̀ mgba mì ɓa sùo-rì ya; mì se tigbąa-i hɔy kara, ̀ hą mì gari mì nduo ya ndąw; sùo-i sɛ mì, mase mì naa hul sal kara, ̀ văa kɔ mì ya ndąw pi.”
44 Lɛɛ, i yi̧ŋra ɓáy ɓay mii: “Mbay, síe hąa ndąw rɔɔ, ɓuru kɔ kɔn ká sɛ mù, mase kɔn mbii ká sɛ mù, mase mù ɓa varu nzoɓ, mase tigbąa-a ká ɗo hɔy, mase sùo-ɔ ká sɛ mù, mase hul sal ká mù naa ɗi na rɔɔ, ɓuru văa sɔ mù ya lɛ?”
45 Báyi̧ lɛ, ɓi ká mì ɓa mbay na, mì yi̧ŋra ɓáy ɓay ha ri mii: “Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: zaɗka ̀ ɗaa fe niri key na ziŋ nzoɓ mbi̧w ká ɓa leɗ ká ndi̧i hɔy ká sakra yụ-iri ya lɛ, ɓa ɓi ze ̀ ɗaa feke key na ziŋ mì ya ndąw ku.”
46 Ɓari nzoɓkeri key na, Ŋgɛrɛwụ̧ru a haŋa ri kɔ sɛkɛ fe ká ɗo ɓaŋguɔ kpaɗara na. Roo lɛ, nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri na, i káw ɓáy kumnun ɓaŋguɔ.»

26

Zudas ɓáy mbay Ziɓri leke ɓay ɓay mgbaka Zezu
(Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2; Zą̨a 11.45-53)

1 Zaɗka Zezu fere nzoɓri ɓay ɓeri key na ɔ riw bele báyi̧i lɛ, ka ɓaa hą̨ leɗ nduoɓal-ɛri mii:
2 «Ì kɔ ndąw, tɔ̀ŋ nam siɗi hɔy ro ɓay ɗáa *nam suoriya ti̧i saa ɓil koy na, lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na i pɔ́ŋ mì ɓo nduo nzoɓri ha ri ɓer mì ɗo tul puu say huɗ.»
3 Báyi̧i lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri mbụ̧ ki̧ ká ɓil boro mbay ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ká ɓa Kayif,
4 ro, í nzaa faa ɓa law ɓay mgbaka Zezu ɓay ika ni.
5 Roo lɛ, i ɓaa mii: «Ndaɗ ɓay mg-baka ni ká síe nam fe sụm suoriya ya, ká ruɔ nzoɓri úru í ɗaa so tul naari.»

Máy mbi̧w ɗaa num zuɔ tul Zezu
(Mrk 14.3-9; Zą̨a 12.1-8)

6 Zezu na ɗo Betani luo nzoɓ ká i ɗi ni ɓa Simọn nzoɓ kpi̧ri.
7 Báyi̧i lɛ, máy mbi̧w munu soro a vi lakun-ɛ. Ka mgba guma ká i ɗaa ɓáy tisaw ká riŋ-ɛ ɓa *alabastre* ká num mbaa ɗi. Numke ku na bą̨rɛ fụ̧ bŭy bŭy ká larike kara ŋgɔŋ ɓamba. Zaɗka Zezu kaw nzaa fe sụm na, máy na văa kuna num na tɔlɔlɔ zuɔ tul-e.
8 Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri kɔ feke na munu báyi̧i lɛ, law-ri sɛ ri ha ri ɓaa mii: «Ɓay i̧i ndąw rɔɔ, ka ɓiɛ num na mini key zuɔ ɓisuy gɔr hɔy lɛ?

9 Ɓa fe ká nzoɓ hie ɓa pola zu lɛ,
a zíŋ larike ŋgi̱i ɓamba a pɔŋ larike
ha̱ nzoɓ ku̱kuri̱!»
10 Zaɗka Zezu kɔ kér ɓay ɓari na
munu báyi̱i lɛ, ka ɓaa ha ri mii:
«Mina ze ì yɔklɔ máy key na mini
lɛ? Fe ká'a ɗaa ziŋ mì key na, ɓa fe
kere ká ndaɗ ɓamba tasiri.
11 Ì kɔ, nzoɓ ku̱kuri na i ɗoko ziŋ
rì ɓaŋguɔ kpaɗara, roo lɛ, ɓi na, mì
ti ɗoko ziŋ rì ɓaŋguɔ ya.
12 Máy na kuna num ká ba̱rɛ fu̱
bŭy bŭy na zuɔ tul-i, rɔɔ ɓay ha̱ŋa
ri vŏroke mì ɓáy.
13 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱:
zaɗri riw bele ká tusiri key ká i ka-
káa Ɓay Kere key ká ɗi na, i loko
soro fe ká máy key ɗaa na, ɓay haŋa
nzoɓri kĕrke ɓay se tul-e.»

Zudas hii pɔ́ŋ Zezu ɓo nduo ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri
(Mrk 14.10-11; Luk 22.3-6)

14 Báyi̱i lɛ, nzoɓ mbi̱w ká sakra leɗ
nduoɓal Zezuri ká du̱ɔ falɛ siɗi, ká
riŋ-ɛ ɓa Zudas Iskariyoɗ na, se luo
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri
15 a ɓaa ha ri mii: «Zaɗka mì pɔŋ
Zezu ɓo nduo-rì lɛ, fe i̱i ze ì haŋa mì
lɛ?» Lɛɛ, i fa̱a lari rɔm ɓa síŋ say í
ha̱ ni.
16 Úru saa síeke ku na báyi̱i lɛ,
Zudas tii sa̱w nzáa faa ɓay kɔ́kɔ sa̱w
síe ká'a máa ɓay pɔ́ŋ Zezu ɓo nduo-
ri.

Zezu su̱ fe su̱m suoriya ti̱i saa ɓil koy ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri
(Mrk 14.12-21; Luk 22.7-14,21-23; Za̱a 13.21-30)

17 Titire nam ká i ɗáake suoriya
maapa ká taŋ fe hew fe na báyi̱i lɛ,
leɗ nduoɓal Zezuri soro ɓa lakun-ɛ
í vbi ni ɓay mii: «Zaɗ ha̱a ze mù hii
ɓay haŋa ɓuru se ɗi ɓúru vǎa leke
fe su̱m suoriya ti̱i saa ɓil koy na ká
ɗi lɛ?»
18 Lɛɛ, ka yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Ì se ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm ká luo
nzoɓ mbi̱w munu í ɓaa ha̱ ni mii:
"Mbay ɓaa mii: 'Ɓi na, sa̱w síe ɓi
tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ hɔy ro, lɛ, ká ɓil hul ɓo
key ze mì ɗáa fe su̱m suoriya nam ti̱i
saa ɓil koy na ɓáy leɗ nduoɓal-iri ká
ɗi.' "»
19 Báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal Zezuri ɗaa
munu ká'a mbi nzi-ɛ ha ri, ro í leke
fe su̱m suoriya ti̱i saa ɓil koy na.
20 Zaɗka síe riŋ bele na, Zezu kaw
nzaa fe su̱m ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri ká
duɔ falɛ siɗi na.
21 Zaɗka i ɗo su̱ŋa fe báyi̱i lɛ, ka
mbi ɓay a ɓaa mii: «Mì ɓaa ha rì ta-
taŋ ɓa tusuɛ ki̱: nzoɓ mbi̱w ká sakra
ɓaarì na, a mbika tul-i.»
22 Lɛɛ, ɓayke ku na ɗaa ha̱ leɗ
nduoɓal-ɛri ɗáake síe ŋgi̱i ɓamba
tasiri, í tii sa̱w vbika ni ɓay mbi̱w
mbi̱w ɓáy zaɗ ɓari riw bele mii:
«Mbay, ɓa ɓi ya na maa?»
23 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay
mii: «Nzoɓ ká mbu̱ nduo fe su̱m ziŋ
mì na, ɓa ɓe ze a mbika tul-i.
24 Ɓi *Vu Nzoɓ na, mì huka
munu ká i ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru se tul-i. Roo lɛ, kɔ́kɔ
sɛkɛ fe taa minake ze a ɗoko ɓay tul
nzoɓ ká mbi tul ɓi Vu Nzoɓ na lɛ!
Nzoɓke ku na, mbóŋ ni ya ndaɗ mba
mbóŋ ni.»
25 Báyi̱i lɛ, Zudas ɓe ká'a pɔ́ŋ ni ɓo
nduo nzoɓri na vbi ni mii: «Mbay,
ɓa ɓi ya na maa!» Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra
ɓáy ɓay ha̱ ni mii: «Ɓa ɓo ya mina
lɛ?»

Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri kaw nzaa fe su̱m law mbi̱w
(Mrk 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kɔ 11.23-25)

26 Zaɗka i ɗo su̱ŋa fe na báyi̱i lɛ,
Zezu mbi maapa a ɗaa taambɔl ha̱
Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w rɔɔ, a haw a ha̱
leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii: «Ì
ya̱a í su̱; ɓe ni key na ɓa naysuo-i
zu̱.»
27 Falɛ ku lɛ, ka yi̱i a mbi koɓo a
ɗaa taambɔl ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru, rɔɔ a
ha ri a ɓaa mii: «Ì ya̱a í nzɔ ɓáy zaɗ
ɓaarì riw bele.
28 Ɓe ni key na ɓa sím sùo-i zu.
Ɓa sím ɓi ká'a úo zuɔ siri ɓay
síŋke *sáka kuni ká Ŋgɛrɛwu̱ru saa
ziŋ nzoɓri ŋgi̱i ɓamba ɓay haŋa ni
ndǎke buma feya̱a nzoɓri.

29 Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ: tii sa̰wke
saa vuri key na, mǐ ti nzɔkɔ mbii lere
puu key na ziŋ rǐ mbǎa kpṵru maa
ɓáy nam ká mǐ nzɔkɔke taa fie ziŋ rǐ
ɓáy nam ká Bǎa a réke mbay ká tul
nzoɓri na.»
30 Falɛ ká i ɗi sim nam suoriya í
písike Ŋgɛrɛwṵru na báyḭi lɛ, i zɔl í
vǎa kaw tul kuo̰ ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye.

Zezu ɓaa ɓay ká tul má̰y ɓay Piyɛr
(Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34; Za̰a
13.36-38)

31 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha̰ leɗ
nduoɓal-ɛri mii: «Ɓil suŋ key na,
feri ká'a tḭi tul-i na, a haŋa rǐ
ɗuu riw bele í pɔŋ mǐ, ɓay ḭi lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe
mii: "Mǐ ika nzoɓ kɔ́rɔ baɗu, lɛ,
kuɗu baɗuri na, i zékre kḭ kpɛrkɛ
kpɛrkɛ ɓáy zaɗ zaɗ riw bele*."
32 Roo lɛ, zaɗka mǐ tḭi saa luɔ huɗ
na, mǐ vǎa giyaŋ rǐ ká kuɗu zaɗ ká
Galele.»
33 Lɛɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa ha̰ ni
mii: «Ze nzoɓ ha̰wri riw bele pɔŋ
mù hɔy kara, ɓi na, mǐ ti pɔ́ŋ mù ya
mgbaŋ.»
34 Báyḭi lɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «Mì ɓaa ha̰ mù ta-taŋ ɓa
tusuɛ kḭ: ká ɓil suŋ ká ɗo key na,
pola rɔɔ ɓay haŋa tuo ka-káa lɛ, mù
má̰y ɓay ká tul-i faa ɓal ba say mii,
mù kɔ mǐ ya.»
35 Lɛɛ, Piyɛr yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni
mii: «Ze ɓay haŋa mǐ hu na ziŋ mù
hɔy kara, mǐ ti má̰y ɓay ká tul-a ya.»
Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛ ha̰wri riw bele na
i ɓaa faa mbḭw munu nda̰w.

Zezu ɗaa nzaa ɓay kere ká Gese-
mane
(Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Falɛ ku báyḭi lɛ, Zezu fa̰a leɗ
nduoɓal-ɛri a tḭike zaɗ mbḭw munu
ká i ɗi ɓa Gesemane. Ká zaɗɛ ku
na, ka ɓaa ha ri mii: «Ì káw zaɗ ni
key, ká mǐ náa sùo-i ndḭi ɓay vǎa ɗáa
nzaa ɓay kere.»
37 Báyḭi lɛ, ka naa Piyɛr ɓáy vu
Zebederi ká tul-ri siɗi na ha ri se ziŋ
ni. A lɛ, ka tii sa̰w kɔ́kɔ síe, a law-ɛ
sɛ ni rǐi fe ká se ɓay mḭ-miira mini,
38 ro a ɓaa ha ri mii: «Mì kɔ sɛkɛ
fe ká ɓil la̰w-i maa huɗ. Ì káw zaɗ ni
key ziŋ mǐ ɓáy nzaa ɓal-iri kekeke.»
39 Falɛ ká'a ala ri a se ɗi ndḭi munu
ɓa pola na báyḭi lɛ, ka gṵɓa siri
mbuka a koɗ Ŋgɛrɛwṵru mii: «Bǎa,
zaɗka faa ɗo ɗi lɛ, fe sɛkɛ ká'a ɗáa
mǐ key na, mu ha̰ ni ka ɗo ɗi ɗi ziŋ
mǐ, roo lɛ, mu ɗaa fe munu ká law-a
ze hii ɓo, munu ká law-i ze hii ya.»
40 Falɛ ku lɛ, ka yǐi a se luo leɗ
nduoɓal-ɛri ká say na, lɛ, ka ziŋ ri
ká tul nam. Ro, a tuma ri a ɓaa ha̰
Piyɛr mii: «Ì maa káw siya ziŋ mǐ
sa̰w síe mbḭw ya hɔy lɛ woo?
41 I káw ɓáy nzaa ɓal-iri kekeke í
ɗaa nzaa ɓay kere, ká ɓay líe ɓo ɓil
nzaa úla. Ká ɓil law nzoɓ na, law
hiiya ɗáa kere ze mbaa ɗi gba̰y gba̰y,
roo lɛ, hṵrusuo-ɛ maa ya.»
42 Ka naa sùo-ɛ na rɔɓay faa ɓal
ba siɗike, a vǎa koɗ Ŋgɛrɛwṵru mii:
«Bǎa, zaɗka fe sɛkɛ ká'a ɗáa mǐ key
na, faa náake ká ɓay haŋa mǐ kɔ na
tiya lɛ, mu ɗaa fe ká law-a ze hii.»
43 Báyḭi lɛ, ka yǐi a ví ziŋ leɗ
nduoɓal-ɛri na rɔɓay ká tul nam,
ɓay ḭi lɛ, nam hii nun-ri dik dik ɓáy.
44 Ka naa sùo-ɛ ɓa kḭ na rɔɓay, a
vǎa koɗ Ŋgɛrɛwṵru ndeke ɗi faa ɓal
ba sayke, a ɗaa nzaa ɓay kere faa
mbḭw munu ká'a ɗaa ká polari na.
45 Falɛ ku lɛ, ka yǐi a ví ziŋ leɗ
nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii: «Ì na-
nam rɔɓay í mgba ta̰ram sùo-rǐ kɛlɛ?
Sa̰w síe ká i pɔ́ŋke ɓi *Vu Nzoɓ ɓo
nduo nzoɓ feya̰ari na vi ro.
46 I úru siya náa séri! I kɔ-kɔ́m í
kɔ nzoɓ ká'a mbika tul-i na ɗo key.»

Ŋgɛrɛ Ziɓri mgba Zezu
(Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53; Za̰a
18.3-12)

47 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay kɔɓ ɓáy
na báyḭi lɛ, Zudas ká ɓa nzoɓ mbḭw
ká sakra leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ
siɗi tḭi ɓáy ruɔ nzoɓri buɗ buɗ. I vi
ɓáy maamiiri ɓáy puuri gbiri gbiri
ɗo nduo-ri. Nzoɓkeri ku na, ɓa

* **26:31 26.31** Zakari 13.7.

*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri
ze pie ri.
48 Zudas, nzoɓ mbika tul Zezu na,
ka leke ɓay ziŋ ruɔ nzoɓri a ɓaa mii,
fe ká ɓeri ɗáa ɓay haŋa ri kóke ni
na ze ɗo key: «Nzoɓ ká mì mgba ni
girik mí ạw nzi-ɛ lɛ, ɓa ɓe ká ì hii na
zu. Ì mgba ni.»
49 Ví Zudas ká munu na báyị̃i lɛ, ka
soro koɗ hɔy ɓa lakun-ɛ a ɓaa hạ̃ ni
mii: «Soko woo Mbay,» lɛ, ka mgba
ni girik a ạw nzi-ɛ.
50 Báyị̃i lɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay
mii: «Nzoɓ buɔ-i, fe ká mù vi ɓay
ɗáake na, mu ɗaa.» Ro, nzoɓ hạwri
ɗaa so tul Zezu kuruk í mgba ni.
51 Lɛɛ, nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓari
ká i ɗo ziŋ Zezu na, naa maamii
ɓe hiyaw saa ŋgole, a téke suku
leɗ káw ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na
mbɛkɛɗ ɓo ɓisuy.
52 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii:
«Mu yị̃iŋra maamii ɓo na ka nduo
ŋgole, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓri riw bele ká
i ru-ruy ɓáy maamii na, i huka huɗ
maamii ndạw.
53 Mù ker mii, zaɗka mì koɗ Bǎa
ɓay haŋa ni ka pie ɓáy leɗ nza-
apeɗri ká nulue ha ri ví sɔ mì lɛ, ká
zaɗɛ ku hɔy na, ka ti píe ɓáy kuɗu
ɓari ŋgị̃i hɔ̃ŋɔ hɔ̃ŋɔ zaɗ duɔ fal-ɛ
siɗi hạ̃ mì ya kị̃ lɛ woo†?
54 A zaɗka'a ɗaa munu ku na wạa,
a ɗáa mina hạ̃ ɓay ká se tul fe ká'a
tị̃i ká ɗo ɓil mbeɗe ɓe na, a ɗoko
munu ɓáy zaɗɛ lɛ?»
55 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ruɔ
nzoɓri na mii: «Ì tị̃i ɓáy maamiiri
ɓáy puuri gbiri gbiri ɓay mgbaka mì
rì̃i fe ká mì ɓa dɔmbirim nzoɓ lɛ
woo! Namri riw bele na, mì kaw ɓil
*hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay fére rì fe,
lɛ, ì mgba mì ya.
56 Roo lɛ, fe niri riw bele key na tị̃i
mini hạ̃ ɓay ká *nzoɓ yạaŋa ɓayri
saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe pola na, ɗo munu ɓáy zaɗɛ.»
Ɓe nu ku báyị̃i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri
riw bele pɔŋ ni, a í zuɔ ɗul haɗ bele.

Zezu ɗo pol nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri
(Mrk 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; Zạa 18.13-14,19-24)

57 Nzoɓri ká i mgba Zezu na, i séke
ni luo Kayif ká ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy
luye. Ká zaɗɛ ku na, *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri, ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri
mbụ̃ kị̃ ká ɗi.
58 Lɛɛ, Piyɛr na dii fal Zezu ɗi ɓáy
salke a se ɗaka ɗaka kpụ̃ru a tị̃i nzaa
mgbaŋ ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na. Ka
rì̃i a kaw ɓil mgbaŋ ziŋ nzoɓ kórɔ
zaɗri ɓay kókɔ, wạa, fekeri ku na a
kál mina lɛ?
59 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
kuɗu nzoɓ kúŋ sal ɓay luye ká luo
Ziɓri na, i nzaa faa ɓay kúɗ ɓay zuɔ
nzaa Zezu, ɓo ɓay ɗáake ɓay huɗ ɓo
tul-e, a í i ni. 60 Báyị̃i lɛ, nzoɓ kúɗ
ɓayri vi ŋgị̃i ɓamba í kuɗ ɓay zuɔ
nzi-ɛ, roo lɛ, i ziŋ ɓay mbị̃w mini ká
mgba tul-e ya. Laa lɛ, wạ̃rari siɗi tị̃i
61 í ɓaa mii: «Leɗban key na
ɓaa mii: ɓeri maa ɓíɛ *hul kạ̃ni
Ŋgɛrɛwụ̃ru key na wukluk wukluk,
a nam say lɛ, ɓeri mbúo ɗo zaɗɛ.»
62 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye
na, uru siya a ɓaa hạ̃ Zezu mii: «Ɓay
niri ká nzoɓ niri mbi ɓo tul-a key na
wạa, mù ti yị̃iŋra ɓáy ɓay mbị̃w ya
hɔy lɛ?»
63 Roo lɛ, Zezu mgba nzi-ɛ ɗo ɗi.
Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na
mbi ɓay a ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓáy
riŋ Ŋgɛrɛwụ̃ru Nzoɓ Káw Ɓáy Kum-
nun na, mu haa huɗ mú yị̃iŋrake
ɓáy vbiw ká mì vbi mù key na
hạ̃ ɓuru laa. Wạa, mù ɓa *Krisi,
Vu Ŋgɛrɛwụ̃ru, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
waa ɓay píe ni ví yạa nzoɓri na lɛ?»
64 Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii:
«Ɓe kị̃ ze mù ɓaa ku. Roo lɛ,
mì ɓaa ha rì̃ ta-taŋ: úru saa vuri
key na, ɓi *Vu Nzoɓ na ì kókɔ mì
kaw tunduo hoɗo Ŋgɛrɛwụ̃ru Nzoɓ
Hụ̃rusuo. Rɔɓay, ì kókɔ mì ká mì ví
saa nulue ká ɓil síi mbam.»
65 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye

† **26:53 26.53** Ká Rɔm na, kuɗu nzoɓ yụ̃mri mbị̃w lɛ, tul nzoɓri ká ɗi ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ yie.

na gɔ gari ɓe ki̧ sùo-ɛ tĩr a ɓaa ha̧ *nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri na mii: «Ì kɔ í kɔ mbǎa, ka ti̧iri Ŋgɛrɛwu̧ru! Náa vbikari nzoɓ nasi ɓay ki̧ri ɓay ɗáake mina ɓáy lɛ? Ŋgɛrɛwu̧ru ká'a ti̧iri ni na, ì laa sùo-rì ki̧ riw ̃bele ro!
66 Wa̧a, ì ker mina lɛ?» Lɛɛ, i yi̧iŋra ɓáy ɓay mii: «Ɓay mgba tul-e, a ɗaa fe ká maa huɗ.»
67 Falɛ ku báyi̧i lɛ, i sa̧-sa̧mi zuɔ nun-ɛ, a í ɓɔɗ ni; nzoɓ ha̧nɛri nda hala nun-ɛ í vbíke nzi-ɛ mii:
68 «Ɓo ká mù ɗi sùo-ɔ ɓa Krisi na, nzoɓ ve ze nda mù key lɛ? Ɓaa ha̧ ɓuru laa!»

Piyɛr ma̧y ɓay ká tul Zezu
(Mrk 14.66-72; Luk 22.56-62; Za̧a 18.15-18,25-27)

69 Piyɛr kaw mgbaŋ ká kɛlɛ, lɛ, leɗ má̧y mbi̧w munu ká ɓa leɗ káw soro ɓa lakun-ɛ a ɓaa ha̧ ni mii: «Ɓo kara mù se ziŋ Zezu, leɗban ká kuɗu zaɗ ká Galele na nda̧w.»
70 Lɛɛ, Piyɛr ma̧y ɓayke ká nun nzoɓri riw bele a ɓaa mii: «Ɓay ɓo ká mù ɓaa key na, mì ta̧a láa kpu̧y.»
71 Falɛ ku lɛ, ka se nun-ɛ ɓa nzaa kɔ̀kɔ munu, lɛ, leɗ má̧y ki̧ ká ɓa leɗ káw kɔ ni a ɓaa ha̧ nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na mii: «Leɗban key na, ka se-seɗ ziŋ Zezu ká Nazarɛɗ na mbi̧w hɔy!»
72 Lɛɛ, Piyɛr yi̧i a ma̧y ɓay ɓa ki̧ na rɔɓay, a haa huɗ mii: «Leɗban key na, mì kɔ ni ba mbi̧w ya mgbaŋ!»
73 Falɛ ku ndi̧i hɔy lɛ, nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ ku na, i soro ɓa lakun-ɛ í ɓaa ha̧ ni mii: «Ɓa tusuɛ, mù ɓa nzoɓ mbi̧w ká sakra ɓari ku, ɓay i̧i lɛ, kusol ɓay ɓo na rĩi taa ɓari nda̧w.»
74 Báyi̧i lɛ, Piyɛr tii sa̧w háa huɗ zuɔ tul-e mii: «Mi hu̧ mak mak! Leɗban key na, ká nun Ŋgɛrɛwu̧ru lɛ, mì kɔ ni ya!» Lɛɛ ká zaɗɛ ku hɔy, tuo ka-káa kɔŋrɔŋ.
75 Zaɗka'a laa káa tuo na báyi̧i lɛ, ka ker se tul ɓay ká Zezu ɓaa ha̧ ni pola mii: «Pola rɔɔ ɓay haŋa tuo ka-káa lɛ, mù má̧y ɓay ká tul-i faa ɓal ba say mii, mù kɔ mì ya na.» Báyi̧i lɛ, ka ti̧i ɓáy mbii mi̧iri mgboɓo mgboɓo.

27

I mgba Zezu se pol Pilaɗ
(Mrk 15.1; Luk 23.1-2; Za̧a 18.28-32)

1 Ɓáy tiɓie piɛɗ na, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri riw bele na i mbi nzaa-ri í ɗaa ɓay huɗ ɓo tul Zezu.
2 Báyi̧i lɛ, i ha ri mgba ni í siŋ ni í séke ni ha̧ Pilaɗ nzoɓ réke tul puo ká kuɗu zaɗ ká Zude.

Zudas i sùo-ɛ
(Peɗ 1.18-19)

3 Lɛɛ, Zudas ká mbi tul Zezu na laa soro ɓay huɗ ká i ɗaa ɓo tul Zezu na báyi̧i lɛ, kér ɓay i ni ɓa huɗ ha̧ ni fa̧a lari rɔm ká síŋ say ká i ha̧ ni pola ɓay mbíke tul Zezu na, a yi̧ike a vǎa zĩŋke *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri
4 a ɓaa ha ri mii: «Ɓi na, mì ɗaa feya̧a, ɓay i̧i lɛ, mì mbi tul nzoɓ ká ɓay mbi̧w mgba tul-e ya ha ri ɗaa ɓay huɗ ɓo tul-e.»
Lɛɛ, i yi̧iŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii: «Ɓay ɓuru ti ɗi ya! Ɓa peɗ ɓo zu.»
5 Báyi̧i lɛ, Zudas mii lari na zá̧y zuɔ ɓil *hul̃ ka̧ni Ŋgɛrɛwu̧ru na, a zɔl a vǎa ɗaa sal taa sol-e a hu taa puu teŋ reŋ.
6 Lɛɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri fa̧a lari na ni̧m ɗo nduo-ri í ɓaa mii: «Lari key na, *bol kusol naari haa faa ká ɓay ɗáa zuɔ ɓil guma lari ká ɓo ɓil hul ka̧ni Ŋgɛrɛwu̧ru key, ɓay i̧i lɛ, ɓa lari sím.»
7 Falɛ ku lɛ, i siŋ tul ɓay i fa̧a larike na, í vǎa híeke wáa nzoɓ mbúo pa̧y, í fɛrɛ wáake na ɓa zaɗ vóro huɗ nzoɓ tul puori.
8 Sa̧wke mini ze, kpu̧ru ti̧i vuri key hɔy kara, i ɗi wáake na ɓa wáa sím.
9 Ɓe ze ha̧ ɓay ká Zeremi nzoɓ ya̧aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ká piɛɗke lew na ɗo munu ɓáy zaɗɛ. Ka ɓaa mii: «I ya̧a lari rɔm ká síŋ say ká leɗ Izarayɛlri ker mii, a máa híe nzoɓke na,

10 í fạa í hạ ɓay híeke wáa nzoɓ
mbúo pạ̃y na, munu ká Ŋgɛrɛmbay
mbi nzi-ɛ hạ̃ mì na*.»

Zezu ɗo pol Pilaɗ
(Mrk 15.2-5; Luk 23.3-5; Zạa 18.33-38)

11 Báyị̃i lɛ, Zezu ɗo pol Pilaɗ nzoɓ
réke tul puo ká kuɗu zaɗ ká Zude.
Lɛɛ, ka vbi ni mii: «Ɓo kị̃ ze, mù ɓa
mbay Ziɓri kɛ́lɛ?» Lɛɛ, Ẽzu yị̃iŋra
ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓe kị̃ ze mù ɓaa
ku.»
12 Zaɗka *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
ŋgɛrɛ Ziɓri i ɗaa ɓay ɓo tul-e na, ka
fɛrɛ nzaa-ri mgbuɗ ya.
13 Báyị̃i lɛ, Pilaɗ ɓaa hạ̃ ni mii:
«Ɓayri rĩw bele ká i ɗaa ɓo tul-a key
na wạa, mù la-laa kị̃ zu lɛ?»
14 Ro̜o lɛ, Zezu fɛrɛ ɓay mbị̃w mini
kara hạ̃ ni ya, a hạ̃ ɓayke ku na tuku
nzoɓ réke tul puo na hạ̃ ni kaw yer.

I kuŋ ɓay huɗ ɓo tul Zezu
(Mrk 15.6-15; Luk 23.13-25; Zạa 18.39-19.16)

15 Ká ɓil mbiimbamri mbị̃w mbị̃w
riw bele na, zaɗka *nam sùoriya tị̃i
saa ɓil koy vi báyị̃i lɛ, nzoɓ réke
tul puo tina nzoɓ mbị̃w ká naa hul
sal ká nzoɓri hii ɓay ɓe na ɓaŋguɔ
munu munu ha ri.
16 Lɛɛ, ɓil namke ku na nzoɓ mbị̃w
munu, ká ɓay fe ɗáa ndaya ɓe yạ̃a
zaɗ kpol kpol na, naa hul sal; riŋ-ɛ
ɓa Zezu-Barabas.
17 Báyị̃i lɛ, Pilaɗ vbi ruɔ nzoɓri ká
i mbụ̃ tul kị̃ ká ɗi na mii: «Nzoɓ hạ̃a
ze ì hii ɓay haŋa mì tina ni ha rì lɛ?
Zezu-Barabas mase, Zezu ká i ɗi ni
ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa
ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na lɛ?»
18 Ka vbi ri munu, ɓay ị̃i lɛ, ka kɔ
ndạ̃w, ɓa fe ɗáa sere ze i pɔ̃ŋke Zezu
nduo nduo-ɛ.
19 Ɓáy namri ká Pilaɗ kaw tul
kariŋgaw kúŋ sal ɓay na, mạ́y ɓe
pie nzaa peɗ hạ̃ ni mii: «Kɔ̃kɔ ká
mù ɗaa sùo-ɔ nduo ɓil ɓay leɗban
ni key ká ɓay mbị̃w kara mgba tul-e
ya na, ɓay ị̃i lɛ, suŋɛ na, mì kɔ sɛkɛ
fe ŋgị̃i ɓamba ɓáy lɔm ɓay tul-e.»
20 Ro, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
ŋgɛrɛ Ziɓri i ɗaa ɓay nduo law ruɔ
nzoɓri ɓa pola pola ɓay haŋa ri vbi
nzoɓ réke tul puo na hạ̃ ni ka tĩna
Barabas ze ha ri, a í i Zezu.
21 Báyị̃i lɛ, nzoɓ réke tul puo na
mbi ɓay a vbi ri rɔɓay mii: «Sakra
nzoɓri ká siɗì key na wạa, nzoɓ ve
ze ì hii ɓay haŋa mì tina ni ha rì
lɛ?» Lɛɛ, i yị̃iŋra ɓáy ɓay gbaw mii:
«Barabas!»
22 Báyị̃i lɛ, Pilaɗ vbi ri mii: «A ku
wạa, Zezu ká i ɗi ni ɓa Krisi na, hạa
ị̃i ze mì ɗáa ziŋ ni lɛ?» Lɛɛ, i yị̃iŋra
ɓáy ɓay hạ̃ ni ɓáy zaɗ ɓari riw bele
mii: «Ɓer ni ɗo tul puu say huɗ!»
23 Lɛɛ, Pilaɗ yị̃i a vbi ri mii:
«Kạ̃aya ị̃i rɔɔ ka ɗaa lɛ?» Lɛɛ, i guu
fe ɓáy nzaa-ri gŭrum mgba mgba
ɓa siya mii: «Ɓer ni ɗo tul puu say
huɗ!»
24 Zaɗka Pilaɗ kɔ ká kér ɓay ɓari
kal tul-e pavbaɗ, a fe gúu ɓari kara
se ɓa pola pola báyị̃i lɛ, ka yạ̃a mbii a
sị̃ɛke nduo-ɛ ká nun ruɔ nzoɓri na a
ɓaa ha ri mii: «Ɓay huɗ leɗban key
na ka mgba tul-i ya, mì naa nduo-i
ká ɗi. Ɓa ɓay ɓaarì kị̃ ro zu.»
25 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri riw bele ɓaa mii:
«Ndaɗ ɓay haŋa ɓay sím ɓe na, ka
ɓo tul ɓuru ɓáy vu ɓururi.»
26 Báyị̃i lɛ, Pilaɗ tina Barabas na
ha ri; ka ha ri nda Zezu ɓáy ndoy
dɔŋ raɗ raɗ ndạ̃w rɔɔ, a pɔŋ ni ha
ri vǎa ɓer ni ɗo tul puu say huɗ ɓáy.

Nzoɓ yụ̃mri siɛ Zezu
(Mrk 15.16-20; Zạa 19.2-3)

27 Báyị̃i lɛ, nzoɓ yụ̃m Pilaɗri sùu
Zezu í séke ni ɓil boro mbay nzoɓ
réke tul puo, lɛ, kuɗu nzoɓ yụ̃mri
riw bele na mbụ̃ kị̃ í kiri ni.
28 I mgba ni í nan gari ɓeri a í nduo
ni maagari mbay ká sị̃i ŋgạ̃w ŋgạ̃w.
29 Falɛ ku lɛ, i kaŋ ŋgatukru ɓa
taguɓa mbay ndạ̃w rɔɔ, í mbi guɓa
tul-e. I ɗaa ŋgasikri nduo ndúo

* **27:10 27.10** Ì kị̃i Zeremi 32.6-15; 18.2; 19.1; Zakari 11.12-13.

hoɗo ɓe, a í huku siri ká pol-e í siɛ
ni mii: «Soko woo, mbay Ziɓri!»
30 I sạ-sạmi toɓ toɓ zuɔ nun-ɛ, a í
yạa ŋgasikri na saa nduo-ɛ, í zɔ̌ɗke
tul-e raɗ raɗ.
31 Zaɗka i siɛ ni kpụ̃ru maa ri na
báyịi̧ lɛ, i naa maagari mbay ká i
nduo ni na, í yỳi̧ í nduo ni gari ɓeri
ndạ̃w rɔɔ, í séke ni ɓay ɓér ni ɗo tul
puu say huɗ.

I ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ
(Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43; Zạa 19.17-27)

32 Zaɗka i tịi̧ ká ɓil ŋgɛrɛpuo na
báyịi̧ lɛ, i dar nzoɓ mbịw munu
gbukru ká riŋ-ɛ ɓa Simọ̃n, nzoɓ ká
Sirẹ̃n. Lɛɛ, nzoɓ yụ̃mri i mgba ni í
haa ni yạa puu say huɗ Zezu na a
soɓ.
33 Lɛɛ, i tịi̧ zaɗ ká riŋ-ɛ ɓa Gɔlgota,
mạ́rake lɛ ɓaa mii, zaɗ tuŋguo tul.
34 Ká zaɗɛ ku ze, i hạ Zezu him ká
i zukri ɓáy zódi ɓay haŋa ni ka nzɔ.
Roo lɛ, zaɗka Zezu pụu horoɓ a lie a
kɔ lɛ, ka hii ɓay nzɔ̌kɔ ya a pɔŋ.
35 Falɛ ká i ɓer ni ɗo tul puu say
huɗ na báyịi̧ lɛ, i fạa gari ɓeri í ɗaa
dịi̧ dịi̧ rɔɔ í leke kị̃.
36 Lɛɛ, i kaw siri ká zaɗɛ ku a í
kɔrɔ ni kɛk.
37 Rɔɓay, ká ɓay kíɛke ɓay huɗ ká
i ɗaa ɓo tul-e na, i ɗaa mbeɗe í ɓer
ɗo tul puu say huɗ ká siya mii: «Ɓe
key na, ka ɓa Zezu, mbay Ziɓri.»
38 Báyịi̧ lɛ, i ɓer dɔmbirimri sidi
ɗo lakun-ɛ. Nzoɓ mbini ɗo tul puu
say huɗ kị̃ ká tunduo hoɗo ɓe, a
nzoɓ mbịɛ̃ laa lɛ, ɗo tul puu say huɗ
kị̃ ká tunduo gel ɓe.
39 Nzoɓri ká i kal ká zaɗɛ ku na,
i raɗ ni í téke tul-ri ɓoko ɓoko 40 í
ɓaa mii: «Ɓo ká mù hii gbúr *hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru, a nam say hɔy lɛ,
mù mbúo kị̃ ɗo zaɗɛ na, zaɗka mù
ɓa Vu Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ lɛ, mu yạa sùo-
ɔ ɓo kị̃, a mú ɗi saa tul puu say huɗ
na ku hạ̃ ɓuru kɔ!»
41 Ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri, ɓáy ŋgɛrɛ
Ziɓri kara, i siɛ ni faa mbịw munu
ndạ̃w mii:
42 «Ka yạa nzoɓ hạ̃wri, roo lɛ,
ka maa ɓay yạaŋa sùo-ɛ ɓe kị̃ ya!
Zaɗka'a ɓa mbay leɗ Izarayɛlri kị̃ lɛ,
ka ɗi saa tul puu say huɗ na timbɛɗɛ
key hạ ɓuru kɔ! Ɓe ro lɛ, ɓuru ɗáa
law ɓuru ɓo tul-e ɓáy!
43 Ɓe na ka ɗaa law-ɛ ɓo tul
Ŋgɛrɛwụ̃ru. Munu zu lɛ, nda-ndaɗ!
Ŋgɛrɛwụ̃ru hii ni lɛ, ka yạa ni ká tul
puu say huɗ na hạ̃ ɓuru kɔ! Wạa,
ka ɓaa mii, ɓeri ɓa Vu Ŋgɛrɛwụ̃ru
na ya lɛ woo?»
44 Báyịi̧ lɛ, dɔmbirimri ká i ɓer
ri ɗo lakun-ɛ na kara, i raɗ ni faa
mbịw munu ndạ̃w pi.

Huɗ Zezu
(Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49; Zạa 19.28-30)

45 Ɓáy síe ká ɗo law tul na, fe guɓa
nun síe hạ zaɗ ɗo gbukru kpụ̃ru
maa ɓáy síe ká fɛrɛ sùo-ɛ.
46 Maa ɓáy síe ká fɛrɛ sùo-ɛ
na báyịi̧ lɛ, Zezu ɓaa ɓay ɓáy
bawda kusol-e ɓeleŋ mii: «*Eli,*
Eli, Lema Sabatani,» ɓáy nzaa ɓay
naari lɛ, ɓaa mii: «Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓi!
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓi! Ɓay i̧i ndạ̃w rɔɔ mù
pɔŋ mì lɛ?»
47 Nzoɓ hạ̃nɛri ká i ɗo zaɗɛ ká i
laa kusol-e ká mgba ɓeleŋ na i ɓaa
mii: «Ì kɔ ni ká'a ɗi *Eli ku!»
48 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, nzoɓ mbịw
ká sakra ɓari ku na ɗuu a vǎa mbi
vay gari ká nzɔ mbii nzɔ, a ɗoŋ
mbii fe sụ́uke zuɔ ɗi, a siŋ ɗo nzaa
ŋgasikri, rɔɔ a zuɗa hạ̃ Zezu ɓay
haŋa ni ka nzɔ.
49 Roo lɛ, nzoɓ hạ̃wri ɓaa mii:
«Giyaŋ náa kɔ́ri! Eli na a ví yạaŋa
ni lɛ, náa kɔ́kɔri ɓáy†!»
50 Báyịi̧ lɛ, Zezu ɗaa fe ɓeleŋ ɓa kị̃,
lɛ, law-ɛ ví tuo.
51 Ɓe nu ku báyịi̧ lɛ, gari ká kuŋ ɓil
*hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na saka tǎr saa

† **27:49 27.49** I kị̃i 2 Mbayri 2.1-12. Eli, nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká piɛɗke lew na, ka ɓa nzoɓ ká hu ya, roo lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru mbi ni. Ziɓri na i ker í kɔ mii, zaɗka nzoɓ taa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗo ɓil bawda kɔ́kɔ sɛkɛ fe rɔɔ a ɗi Eli lɛ, Eli na a ví sɔ́kɔ ni.

siya kpṵru mgba siri gbaa‡. Tusiri laŋ yik yik ndąw̰, tisawri kara saka hɛŋlɛŋ hɛŋlɛŋ ndąw̰, 52 tupalri kara mgbuɗa ɗo hɔy ndúo nduo hą̰ ruɔ nzoɓri ká i ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ í hu na, i tḭ̃i saa luɔ huɗ.
53 I zɔl̃ saa tupal ɓari na, a fal tḭ̃i Zezu saa luɔ huɗ na, i se Zuruzalɛm, ŋgɛrɛpuo ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru na hą̰ nzoɓri ŋgḭ̃-ŋgḭ̃i kɔ ri.
54 Zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ yṵm ɓáy nzoɓ yṵm hąwri ká i kɔrɔ Zezu na, i kɔ tusiri ká laŋ ɓáy feri riw bele ká tḭ̃i munu na báyḭ̃i lɛ, hḭ̃ɛ ɗaa ri ŋgḭ̃i ɓamba tasiri í ɓaa mii: «Leɗban key na, ka ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru ɓa tusuɛ!»
55 Mą́y hąnɛri ká i ɗii fal Zezu saa kuɗu zaɗ ká Galele lew ká í ɗaa peɗ hą̰ ni na, ì ɗo ɗì ɗì í kɔ feri ká kal na ɗeke.
56 Ká sakra ɓari ku na, Mari ká puo ɓe ɗo Madala ɗo ɗì ndąw̰, Mari máa Zak ɓáy Zezeɓ ndąw̰, rɔɔ ɓáy máa vu Zebederi ndąw̰ pi.

I ɗaa Zezu ɓo luɔ huɗ
(Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Zą̰a 19.38-42)

57 Zaɗka zaɗ ɓa láw na báyḭ̃i lɛ, nzoɓ feziŋa mbḭ̃w munu riŋ-ɛ ɓa Zezeɓ ká puo ɓe ɗo Arimate vi. Ɓe kara ka ɓa leɗ nduoɓal Zezu ndąw̰.
58 Ɓe na, ka uru a se luo Pilaɗ a vbi ni huɗ Zezu na. Lɛɛ, Pilaɗ mbi nzi-ɛ ha ri mbi huɗ Zezu na í hą̰ ni.
59 Báyḭ̃i lɛ, Zezeɓ mbi huɗ na a kaa ɓáy gari fie ká ndaɗ ɓamba a *taŋ kaɗ kaɗ,
60 a vǎa ɗaa ni ɓo huo tisaw fie ká'a kpɛrɛ ɓa taa ɓe Zezeɓ kḭ̃ sùo-ɛ ɗo ɓa tą́w na. Falɛ ku rɔɔ, a ha ri giri bawda maa tisaw, a mbḭ̃ike diɓ ɗo ɗì a zɔl.
61 Báyḭ̃i lɛ, Mari ká puo ɓe ɗo Madala ɓáy Mari taa mbḭ̃wke na, i kaw siri ká nzaa tupal na í kɔ-kɔ́m ɓa ɓaɗì.

Nzoɓ kɔ́rɔ tupalri

62 Tḭ̃i nzaaruo *nam mgbaka tą̰ram Ziɓri na báyḭ̃i lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fḛ poyri, ɓáy *Fariziri i se mbḭ̃w hɔy luo Pilaɗ
63 í ɓaa mii: «Mbay, ɓuru ker se tul ɓay ká nzoɓ úla nzoɓri key ɓaa ɓáy káw ɓáy kumnun ɓe kɔɓ rɔɓay mii: ɓeri hu, ze ɓo ɗaa nam say lɛ, ɓeri tḭ̃i saa luɔ huɗ ɓay kaw ɓáy kumnun.
64 Munu zu báyḭ̃i lɛ, mu mbi nzaa-a hą̰ nzoɓ yṵmri kɔ́rɔ tupal na kɛkɛ̃kɛ kpṵru mgba nam ndeke ɗi sayke ɓay haŋa leɗ nduoɓal-ɛri, i vi í rii huɗ ɓe na í vǎa ɓaa hą̰ nzoɓri mii: "Ka tḭ̃i saa luɔ huɗ" na ya. Kúɗ ɓay ká mini key na, a kál taa pola ká mii, ɓeri ɓa nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni vi na pavbaɗ rɔɓay.»
65 Báyḭ̃i lɛ, Pilaɗ yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ì kɔ, nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri na ze i kaw ku. Ì ha ri se í vǎa kɔ́rɔ tupal na munu ká law-rì hii.»
66 Báyḭ̃i lɛ, i se í vǎa rḭ̃i nzaa huo tisaw na gbɛ̰rɛkɛŋ ɗo ɗì, í ɗaa nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri na kaw nzi-ɛ kɛkɛkɛ.

28

Zezu tḭ̃i saa luɔ huɗ
(Mrk 16.1-10; Luk 24.1-12; Zą̰a 20.1-10)

1 Ɓáy tiika nam dimasi ká fal *nam mgbaka tą̰ram Ziɓri na báyḭ̃i lɛ, Mari ká puo ɓe ɗo Madala ɓáy Mari taa kḭ̃ na, i se í vǎa piyɛŋ tupal na. 2 Báyḭ̃i lɛ, ká zaɗɛ ku na tusiri laŋ yik yik, lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛmbay vi saa nulue a giri bawda maa tisaw ká i rḭ́ike nzaa huo na ɓo fi mbḭ̃w a kaw tul-e.
3 Ka ndṵy ndą́w̰ ndą̰w̰ munu ɓa mbam ká siɛ, a gari ɓeri puu zeɗeɗe munu ká są̰ri hą̰
4 nzoɓ yṵmri ká i kɔrɔ tupal ká í kɔ ni na, hḭ̃ɛ ɗaa ri í tɔ kpak kpak, í zuɔ siri raɗ munu ɓa nzoɓ huɗeri.
5 Báyḭ̃i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ká nulue na mbi ɓay a ɓaa hą̰ mą́yri

‡ **27:51 27.51** Gari ká kuŋ zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓáy zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri ká ɓil hul kąni Ŋgɛrɛwṵru na, zaɗka Zezu hu ká tul puu say huɗ, a naa ɓay feyą̰a ká tul nzoɓri na báyḭ̃i lɛ, garike na saka tǎr saa siya kpṵru mgba siri gbaa, kiɛ mii faa ɗo hɔy ká timbɛɗɛ ɓay haŋa nzoɓri soro ɓa lakun Ŋgɛrɛwṵru taŋ hḭ̃ɛ.

na mii: «Ì ɗaa hi̧ɛ ya, ɓay i̧i lɛ, mì
kɔ ndą̃w, Zezu ká i ɓer ni ɗo tul puu
say huɗ na, ɓe ze ì nzaa ni key.
6 Ka ti zaɗ ni ya; ka ti̧i saa luɔ huɗ
a kaw ɓáy kumnun mu̧nu ká'a ɓaa
ɓayke ha rì pola na. Ì vi í kɔ zaɗ ká
i ɗaa ni ɓo ɗì na.
7 Ì se ɓa vaa í vǎa ɓaa hą̃ leɗ
nduoɓal-ɛri mii: "Zezu na ti̧i saa luɔ
huɗ. Ka se ɓay vǎa giyaŋ rì ká kuɗu
zaɗ ká Galele. Ɓe ze ɓa zaɗ ká ì kɔ́kɔ
ni ká ɗì." Ɓe ze ɓa ɓay ká mì hii ɓay
ɓáa ha rì zu.»
8 Báyi̧i lɛ, mą́yri na i zɔl saa tupal
ku na koɗ hɔy ɓáy nun hi̧ɛ ndą̃w,
ɓáy bawda suoriya ndą̃w pi. I ɗuu
í vǎa ɓaa ɓayke hą̃ leɗ nduoɓal
Zezuri na.
9 Lɛɛ, zaɗɛ ku hɔy Zezu suɔ nun-ri
a ɓaa mii: «Soko ɓaarì woo!» Lɛɛ,
i soro ɓa lakun-ɛ í huku siri í mgba
ɓal-ɛ í ruo ni.
10 Báyi̧i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì
ɗaa hi̧ɛ ya! Ì se í vǎa ɓaa hą̃ yu̧-iri
ha ri se kuɗu zaɗ ká Galele. Zaɗɛ ku
ze í kɔ́kɔ mì ká ɗì.»

Nzoɓ yu̧mri lo soro feri ká kal

11 Zaɗka mą́yri na i se faa kɔɓ
rɔɓay na, nzoɓ yu̧m hąnɛri ká
sakra nzoɓ kɔ́rɔ tupalri na i se ɓil
ŋgɛrɛpuo í vǎa ki̧i fal feri ká kal na
riw bele hą̃ *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri.
12 Zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri laa
munu na báyi̧i lɛ, i mbu̧ ki̧ ɓáy ŋgɛrɛ
Ziɓri, a i leke ɓay zuɔ ɓil ki̧ riw bele,
ro i fą̃a lari wuruk wuruk hą̃ nzoɓ
yu̧mri na í ɓaa ha ri mii:
13 «Ì ɓaa hą̃ nzoɓri mii: "Suŋɛ ká
ɓuru na-nam ɓáy ze, leɗ nduoɓal
Zezuri ví rii huɗ ɓe na serere í
zɔ̌lke!"
14 A zaɗka nzoɓ réke tul puo laa
ɓayke lɛ, ɓuru ki̧ ɓuru léke law-ɛ,
ɓay náake ɓay ká tul-rì ɓáy.»
15 Zaɗka nzoɓ yu̧mri na yą̃a lari
na báyi̧i lɛ, i ɗaa faa mbi̧w mu̧nu ká
i kɪ̌ɛke ri. Ɓe ze hą̃ ɓayke na yą̃ake
zaɗ kpol kpol ká sakra Ziɓri kpu̧ru
ti̧i vuri.

Zezu tina sùo-ɛ hą̃ leɗ nduoɓal-ɛri (Mrk 16.14-18; Lu̧k 24.36-49; Zą̃a 20.19-23; Peɗ 1.6-8)

16 Báyi̧i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ
falɛ mbi̧w na, i zɔl í se kuɗu zaɗ
ká Galele ká tul mbɔrɔ ká Zezu ɓaa
ɓayke pola ha ri.
17 Zaɗka i kɔ ni na báyi̧i lɛ, i huku
pol-e í ruo ni. Ro lɛ, nzoɓ hąnɛri
mą̃y ɓay ká tul-e rɔɓay.
18 Báyi̧i lɛ, Zezu soro ɓa lakun-ri a
ɓaa ha ri mii: «Bǎa Ŋgɛrɛwu̧ru hą̃
mì hu̧rusuo ká tul feri riw bele, ká
nulue ndą̃w, ká tusiri key ndą̃w pi.
19 Munu zu lɛ, ì se ɓáy są̃w puo
nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ riw bele, a í ɗaa
ha ri vi ɓa leɗ nduoɓal-iri, ɓo í ɗaa
tul-ri nduo mbii ɓáy riŋ Bǎa ndą̃w,
riŋ Leɗ ndą̃w, rɔɔ riŋ Tem Law Pie
ndą̃w,
20 a í fére ri ɗáa vu mbom ɓo tul
feri riw bele ká mì fere rì na. A lɛ,
ɓi na, mì sáɗ ziŋ rì ɓáy namri riw
bele kpu̧ru maa ɓáy ɔ́rɔ ɓie nam ká
tusiri key.»

Marki
Ƀay kere Ŋgɛrɛwu̱ru ká Marki ɗaa mbeɗeke

Ƀay ká se tul feri ká ɗo ƀil mbeɗe ni key

Tiika kew ƀay ká ƀil mbeɗe key na hii ƀáa mii, ƀayri ká ɗo ƀil mbeɗe ni na, ƀa Ƀay Kere ká se tul Zezu Krisi Vu Ŋgɛrɛwu̱ru. Nzoƀ ɗáa mbeɗe key na ƀaa ƀay se tul fe saŋri ká Zezu ɗaa na mba ƀay ƀáa ƀeri, ƀay haŋa nzoƀri kɔ mii, Zezu na ɗo ƀáy hu̱rusuo ká uru saa luo Ŋgɛrɛwu̱ru. Ka vbie soro ƀayri ƀoɗ ƀoɗ a ki̱ike fal feri ká kal ƀáy tɔŋnɔke tɔŋnɔke ya, roo lɛ, ka kɛlɛ peɗ ha̱nɛri ká Zezu ɗaa ká kuɗu zaɗ ká Ga̱lele, varu ƀe ká'a se ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm nda̱w, rɔɔ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ƀe, huɗ ƀe, ƀáy ti̱i ƀe saa luɔ huɗ ká Zuruzalɛm nda̱w pi.

Ndi̱i ƀáy ndi̱i lɛ, nzoƀri ká i ki̱iŋa mbeɗe key na, i kɔ́kɔ Zezu ƀa Vu Nzoƀ ká kɔ sɛkɛ fe a pɔŋ sùo-ɛ ha̱ huɗ ƀay ya̱aŋake nzoƀri ŋgi̱i ƀamba. Zaɗka i ƀer Zezu ɗo tul puu say huɗ, ká ŋgɛrɛnzoƀ yu̱m ká Rɔm ká kɔrɔ ni ƀaa mii: «Leɗban key na ƀa Vu Ŋgɛrɛwu̱ru ƀa tusuɛ ki̱» na, ƀe ze ƀa zaɗ kér ƀay ká ƀamba na zu. Ƀe ze, ti̱i Zezu saa luɔ huɗ na, ɗaa ha̱ nzoƀri kɔ ta-taŋ mii, ƀay ká ŋgɛrɛnzoƀ yu̱m ƀaa na ɗo ƀáy zaɗɛ.

Máa ƀayri ká ɗo ƀil-e

Tiika Ƀay Kere ká se tul Zezu Krisi: 1.1-13
Peɗri ká Zezu ɗaa ká kuɗu zaɗ ká Galele: 1.14–9.50
Varu ká i se kuɗu zaɗ ká Galele kpu̱ru ti̱i Zuruzalɛm: 10
Ɔrɔ ƀie namri ká Zezu ɗaa ká Zuruzalɛm: 11–15
Ti̱i Zezu saa luɔ huɗ: 16.1-8
Ti̱i Zezu ká nun nzoƀri ƀáy zɔ́li ƀe ƀa nulue: 16.9-20

Ká̱a ƀay Za̱a Batis
(Mat 3.1-12; Luk 3.1-18; Za̱a 1.19-28)

1 Tiika Ƀay Kere ká se tul Zezu
*Krisi, Vu Ŋgɛrɛwu̱ru na ze ɗo key:
2 Ká piɛɗke lew ká ƀil mbeɗe
Ezay nzoƀ ya̱aŋa ƀay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru na, Ŋgɛrɛwu̱ru ƀaa ha̱
Zezu Krisi mii:
«Mu kɔ key! Ƀi na, mì píe leɗ nzaapeɗ ƀi
ha̱ ni se pol-a ƀay léke faa ƀo.
3 Ì láa kusol nzoƀ mgba ƀeleŋ ká ƀil law kɔr mii:
I léke faa Ŋgɛrɛmbay ƀáy kere!
I léke ha̱ ni ka ɗo sikɗa kparak kparak*!»
4 Báyi̱i lɛ, Za̱a se ƀil law kɔr a ɗaa
tul nzoƀri nduo mbii, a ka-káa ha̱
nzoƀri mii: «Ì suo kér ƀay ƀaarì, ƀo í
ɗaa tul-rì nduo mbii, lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru
a ndáka buma ká tul feya̱a ƀaarì ziŋ rì.»
5 Nzoƀri ká ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm ƀáy nzoƀ vu puo ha̱wri ká kuɗu zaɗ ká Zude riw bele na, i se luo-ɛ. Zaɗka i se í vǎa naa nzaa-ri ká tul feya̱a ƀari na báyi̱i lɛ, ka ɗaa tul-ri nduo mbii Zurdɛ̱.
6 Za̱a na nduo gari ká i kaŋ ƀáy su̱y zambal, a siŋ ƀil-e ƀáy sal ƀil huɔ. Tazala ƀáy num zoro ká ƀisuy ze ƀa fe su̱m ƀe.
7 Ká̱ ka-káa ha̱ ruɔ nzoƀri a ƀaa mii: «Nzoƀ ká'a ví fal-i vuku na hu̱rusuo-ɛ kal tul-i pavbaɗ. Mì maa hú̱ku siri ƀay hina sal dikɔn ƀe ya.
8 Ƀi na, mbii ze mì ɗaa tul-rì nduo ɗì, roo lɛ, ƀe na a ɗáa rì nduo ƀil Tem Law Pie.»

Za̱a ɗaa tul Zezu nduo mbii
(Mat 3.13-4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

9 Ƀil sewke ku na, Zezu uru saa puo ká Nazarɛɗ, kuɗu zaɗ ká Galele. Lɛɛ, Za̱a ɗaa tul-e nduo mbii Zurdɛ̱.
10 Zaɗka Zezu ti̱i saa mbii na báyi̱i lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy ka kɔ nulue mgbuɗa gbɛrɛrɛ ɗo hɔy, lɛ, Tem Law Pie ɗì zà̱a munu ká bɛɗɛ pie ɗì a ví kaw tul-e kɔkrɔ.

* **1:3 1.3** Malasi 3.1; Ezay 40.3.

11 Lɛɛ, ka laa kusol nzoɓ mgba
ɓeleŋ ká nulue mii: «Mù ɓa vu-i; mì
kɔ mù ɓa nzoɓ nun-i. Ɓa ɓo na ze
sùo-i rii mì ɓamba ká tul-a.»
12 Báyji lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy Tem
Law Pie ha̰ Zezu se ɓil law kɔr
13 a kaw ɗi nam síŋ niŋ, lɛ, *Sa-
tan vǎa lie law-ɛ ká ɗi. Ka kaw
sakra nay ɓisuyri, lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵruri ví tina fe sṵm ha̰ ni sṵ.

Zezu ɗi leɗ nduoɓal-ɛri niŋ (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

14 Ká ɓil sewke ku na i mgba Za̰a
ɓo hul sal. Falɛ na ku báyji lɛ, Zezu
se kuɗu zaɗ ká Galele a ka-káa Ɓay
Kere Ŋgɛrɛwṵru ká ɗi
15 a ɓaa mii: «Nam ká Ŋgɛrɛwṵru
tuu na vi ro. Sa̰w síe ká'a ví rɛ́ke
mbay ká tul nzoɓri na tɔ̀ŋ ɗi mbǎa
ro! Ì suo kér ɓay ɓaarì í ɗaa law-rì
ɓo tul Ɓay Kere Ŋgɛrɛwṵru.»
16 Báyji lɛ, ka se nzaa kporo
maambii ká Galele. Lɛɛ, ka kɔ
Simo̰n ɓáy yṵ-ɛ Andere ká i ɓa nzoɓ
súo mbii, i ɗo vbuka basaŋ ɓari ɓo
mbii ɓay súo.
17 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì se
fal-i, lɛ, mì haŋa rì vi ɓa nzoɓ nzáa
nzoɓri laa ro.»
18 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, i pɔŋ basaŋ ɓari
na, a í se fal Zezu.
19 Zaɗka Zezu se ndjḭi ɓa pola na
báyji lɛ, ka kɔ Zak vṵ Zebede, ɓáy
yṵ-ɛ Za̰a ká i kaw ɓil tuo ɓari í ɗo
lɛ́ke nun basaŋ ɓari.
20 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, ka ɗi ri. Lɛɛ,
i pɔŋ bǎa ɓari Zebede ɓáy nzoɓ peɗ
ɓariri kaw ɓil tuo na a í se fal Zezu.

Zezu nii temndaya (Luk 4.31-37)

21 Báyji lɛ, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-
ɛri i uru í se ŋgɛrɛpuo ká
Kapɛrnayum. Ká ɓil *nam mgbaka
ta̰ram Ziɓri na, Zezu se a nduo ɓil
*hul mbṵ kḭ Ziɓri, a tii sa̰w fére
nzoɓri fe.
22 Lɛɛ, nzoɓri ká i laa ɓay ɓe na,
tuku ri ha ri kaw sililі ɓay tul gosi
fe fére ɓe, ɓay jḭi lɛ, ka fere ri fe ɓáy
hṵrusuo ká urṵ saa luo Ŋgɛrɛwṵru
ɓo, ka fere ri fe munu ká *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri na ku ya.
23 Ká zaɗɛ ku ká Zezu ɗo fére fe
na báyji lɛ, nzoɓ mbjḭw munu ká
temndaya ɗo tul-e tjḭi tul-ri ká ɓil hul
mbṵ kḭ ɓari na a ɓaa ɓay ɓeleŋ mii:
24 «Ɓo Zezu ká Nazarɛɗ, ɓay jḭi kḭ
gbaɗ rɔɔ, mù nzáake fal ɓuru mini
key lɛ? Wa̰a, mù vi ɓay ɓíɛ ɓuru
lɛ woo? Mù ɓa ve lɛ na, mì kɔ ta-
taŋ: mù ɓa nzoɓ ká mù taŋ kaɗaŋ
ká Ŋgɛrɛwṵru pie mù vi!»
25 Lɛɛ, Zezu yḭw temndaya na a
ɓaa ha̰ ni mii: «Mṵ mgba nzaa-a ɗo
ɗi; mṵ tjḭi ká tul leɗban na key!»
26 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, temndaya
mgba nzoɓ na, a laŋ ni yik yik, a guu
fe ɓeleŋ, rɔɔ a tjḭi ká tul-e.
27 Báyji lɛ, nzoɓri riw bele ká i ɗo
zaɗɛ ku na, zaɗ ɓay zee ri sɛl ha
ri vbi ɓay ká sakra kḭ mii: «Ha̰a jḭi
zu lɛ? Ɓa fe fére fie ɓáy hṵrusuo
kɛ́lɛ? Leɗban key na, ka mbi nzi-
ɛ ha̰ temndayari hɔy kara, i hḭɛ ni
mgbum ya!»
28 Feke ku na ɗaa ha̰ riŋ Zezu
mgba ya̰a zaɗ kpol kpol ká kuɗu zaɗ
ká Galele riw bele.

Zezu vaa nzoɓ suosɛrɛmri (Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

29 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri
tjḭi saa *hul mbṵ kḭ Ziɓri na báyji lɛ,
i se ɓil hul Simo̰n ɓáy Andere. Lɛɛ,
Zak ɓáy Za̰a su ri.
30 Zaɗka i rḭ̀i hula na, nzoɓri ɓaa
ɓay máa fay Simo̰n ha̰ ni, ɓay jḭi lɛ,
sùo-ɛ zaŋ biɗ biɗ ha̰ ni naa siri.
31 Báyji lɛ, Zezu soro ɓa lakun má̰y
na, a mgba nduo-ɛ a ura ni ha̰ ni kaw
siya. Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, sùo zaŋa ɓe
na pɔŋ ni, lɛ, má̰y na ha̰ fe sṵm ha̰
Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri.
32 Zaɗka síe riŋ ha̰ zaɗ ɗo pira pira
báyji lɛ, nzoɓri fa̰a nzoɓ suosɛrɛmri
riw bele ɓáy ɓari ká temndayari ɗo
tul-ri na, a í séke ri ha̰ Zezu.
33 Nzoɓri ká ŋgɛrɛpuoke riw bele
mbṵ kḭ ɓa faa hul ɓari na.
34 Lɛɛ, Zezu vaa nzoɓri ŋgjḭi
ɓamba ká kḭri sɛm ɓari ɓoɗ ɓoɗ
na. Ka nii temndayari ŋgjḭi ɓamba

ndąw, a haa ri faa ɓáa ɓay, ɓay ji̧ lɛ, temndayari na kɔ ni kɔ.

Zezu ka-káa ká kuɗu zaɗ ká Galele
(Luk 4.42-44)

35 Tiɓie piɛɗ, ká nzaaruo sil ɔ ya ɓáy hɔy lɛ, Zezu uru a ti̧i saa hula a se ɓa zaɗ ká ɗo ɓisuy kɔlɔk a ɗaa nzaa ɓay kere ká ɗi.
36 Lɛɛ, Simo̧n ɓáy nzoɓ buɔ-ɛri i vǎa nzaara ni kpu̧ru kpu̧ru.
37 Zaɗka i ziŋ ni báyi̧i lɛ, i ɓaa ha̧ ni mii: «Nzoɓri riw bele i nzaara mù.»
38 Báyi̧i lɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Náa séri zaɗ ki̧ ɓa vu puori ká ɗo lakun naari. Ɗo nun haŋa mì vǎa ka-káa Ɓay Kere ká ɗi; sa̧wke mini ze mì víke.»
39 Ɓe ze, ka se puo ɓáy puo ká kuɗu zaɗ ká Galele riw bele, a ka-káa ɓay ká ɓil *hul mbú̧ ki̧ Ziɓri ká ɗi, a nii temndayari ndąw.

Zezu vaa nzoɓ kpi̧ri
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Nzoɓ mbi̧w munu ká kpi̧ri ɗo sùo-ɛ vi luo Zezu a huku siri a koɗ ni mii: «Zaɗka mù hii lɛ, mù maa ɓay haŋa sùo-i key na ka duo mgbereŋ.»
41 Báyi̧i lɛ, Zezu kɔ nun síe ɓe a ndaɗa nduo-ɛ a zaa ni a ɓaa ha̧ ni mii: «Mì hi-hii! Sùo-ɔ na, ka duo mgbereŋ ha̧ mù.»
42 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, kpi̧ri na ɔ ha̧ sùo-ɛ ɗo ɓáy kere.
43 Lɛɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa ni zɔl na, Zezu ɓaa ɓay ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ ni mii:
44 «Kɔkɔ ká mu ɓaa ɓayke ha̧ nzoɓ! Roo lɛ, mu se mú vǎa kíɛ sùo-ɔ ha̧ *nzoɓ fe poy Ŋgɛrɛwu̧ru ka kɔ. Falɛ ku ro lɛ, *fe poy ká *bol kusol *Moyze mbi nzi-ɛ ká ɗi ha̧ nzoɓri ká kpi̧ri ɗo sùo-ri ká i vaa lɛ i puo na, mu puo. Ɓe ndąw rɔɔ, a kíɛ nzoɓri riw bele ha ri kɔ mii, sùo-ɔ na vaa ɓáy kere kaɗ kaɗ ɓáy.»
45 Roo lɛ, leɗban na zɔl a vǎa ki̧i ɓay feri ká kal na ha̧ nzoɓri riw bele ha̧ ɓayke ya̧a zaɗ kpol kpol. Sa̧wke mini ze, Zezu ziŋ faa ká ɓay séke ŋgɛrɛpuori na mbǎa; ro a kaw nzaa zaɗ ŋgereŋ. Ɓe nu ku hɔy kara, nzoɓri ti̧i ɓáy zaɗri ɓoɗ ɓoɗ í vi luo-ɛ.

2

Zezu nda buma tul feya̧a nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

1 Namri kal ká falɛ ku ndi̧i rɔɔ, Zezu yi̧i a se Kapɛrnayum na ɓáy. Lɛɛ, zaɗka nzoɓri laa mii ka ɗo puɔ na báyi̧i lɛ,
2 ruɔ nzoɓri mbu̧ ki̧ ŋgi̧i ɓamba tasiri ká luo-ɛ ha̧ zaɗ tɔkɔ ɓal ká faa hul ká kɛlɛ kara tiya. Lɛɛ, Zezu ka-káa Ɓay Kere ha ri.
3 Báyi̧i lɛ, nzoɓ ha̧nɛri i víke ɓáy nzoɓ mbi̧w ká sùo-ɛ hu wǔɔ luo Zezu; wa̧rari ɓa niŋ ze i soɓ ni.
4 Zaɗka i ti̧i luo-ɛ na báyi̧i lɛ, i ziŋ faa ká ɓay séke ɓáy nzoɓ suosɛrɛm na ha̧ ni ya ɓay tul ruɔ nzoɓri. Ze í hil tul hul ká siya í vuo maa ɓáy zaɗ káw Zezu. Ɓáy faa ká i vuo na, i ɗírake nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ na ɓáy híi ɓe za̧a ɓo pol Zezu. 5 Zaɗka Zezu kɔ la̧w-ri ká i ɗaa ɓo tul-e na munu báyi̧i lɛ, ka ɓaa ha̧ nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ na mii: «Vu-i, feya̧a ɓori na mì nda bumake ziŋ mù ro.»
6 Nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol ha̧nɛri ká i kaw zaɗɛ ndąw na, zaɗka i laa ɓay ká Zezu ɓaa na báyi̧i lɛ, i ker ɓay ká ɓil law-ri mii:
7 «Ɓay ji̧i ndąw rɔɔ, leɗban key na ɓaa ɓay munu a ti̧irike riŋ Ŋgɛrɛwu̧ru lɛ woo? Nzoɓ ve ze maa ɓay ndáka buma tul feya̧a nzoɓri lɛ? Ɓa Ŋgɛrɛwu̧ru huo-ɛ hɔy ya lɛ woo!»
8 Zaɗka i ɗo kér ɓayke munu hɔy lɛ, ká zaɗɛ ku na Zezu kɔ kér ɓay ɓari a ɓaa ha ri mii: «Ɓay ji̧i ndąw rɔɔ kér ɓay ká mini key na ɗo ɓil law-rì lɛ?
9 Ɓay ha̧a ze ɓáake sɛ ya ɓay ɓáa ha̧ nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ na lɛ? "Mì nda buma feya̧a ɓori na ziŋ mù," mase, "Ʊru siya mú mbi híi ɓo mú se-seɗ" lɛ?
10 Roo lɛ, mì hii ɓay haŋa rì kɔ, ɓi *Vu Nzoɓ na, mì ɗo ɓáy hu̧rusuo

ká tusiri key ɓay ndáka buma ká tul
feyąa nzoɓri!»
11 Báyi̱i lɛ, ka ɓaa hą nzoɓ ká sùo-ɛ
hu wŭɔ na mii: «Mì ɓaa hą mù, úru
siya mú mbi hii ɓo a mú se puɔ!»
12 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, leɗban na
uru siya, a mbi hii ɓe, a zɔl ká nun
ruɔ nzoɓri. Zɔ́li ɓe na tuku nzoɓri
riw bele ha ri pisi Ŋgɛrɛwu̱ru í ɓaa
mii: «Fe ká ɗo mini key na, ɓuru kɔ
ba mbi̱w ya mgbaŋ!»

Zezu ɗi Levi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Falɛ ku lɛ, Zezu yi̱i ɓa ki̱ a se
nzaa kporombii ká Galele. Lɛɛ, ruɔ
nzoɓri vi luo-ɛ, a lɛ, ka fere ri fe.
14 Kali ɓe na báyi̱i lɛ, ka kɔ Levi ká
ɓa vu Alfe kaw hul yąaŋa larimbuo*.
Lɛɛ, ka ɓaa hą ni mii: «Mu se fal-i!»
Báyi̱i lɛ, Levi na uru siya a se fal-ɛ.
15 Falɛ ku lɛ, Zezu se hul Levi
a kaw nzaa fe su̱m ziŋ ni. Lɛɛ,
*nzoɓ yąaŋa larimbuori ɓáy nzoɓri
ká soro ɓay ɓari mgba ndaya ká
*Fariziri ɗi ri ɓa nzoɓ feyąari na,
i ŋgi̱i ɓamba kaw nzaa fe su̱m ziŋ
Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri, ɓay i̱i lɛ,
nzoɓri ká i se fal Zezu ŋgi̱i ɓamba
na, ruɔkeri ɓa ki̱ri nzoɓri ká mini
key.
16 Zaɗka *nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ká i ɓa Fariziri na, i kɔ Zezu
kaw nzaa fe su̱m ziŋ nzoɓ yąaŋa
larimbuori ɓáy nzoɓri ká Fariziri
ɗi ri ɓa nzoɓ feyąari na báyi̱i lɛ,
i vbi leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɓay i̱i
ndąw rɔɔ, ka su̱ fe ziŋ nzoɓ yąaŋa
larimbuori ɓáy nzoɓri ká soro ɓay
ɓari mgba ndaya mini key lɛ?»
17 Báyi̱i lɛ, Zezu laa ɓay ɓari na
a ɓaa ha ri mii: «Nzoɓri ką́ sùo-ri
ɗo ɓáy kere ɓáy na, i se sí̱e nzoɓ
haŋa sąwpuu váa nzoɓ ya. Roo
lɛ, nzoɓ suosɛrɛmri ze se sí̱e nzoɓ
haŋa sąwpuu. Mì vi ɓay ɗika nzoɓri
ká i ker mii, ɓari ɓa nzoɓ ɗáa fe
ɓáy zaɗɛri na ya, roo lɛ, mì vi ɓay
tul nzoɓri ká i kɔ sùo-ri ɓa nzoɓ
feyąari.»

Vbiw ká se tul sáŋ sùo
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

18 Ká sewke ku na, leɗ nduoɓal
Zą̨a Batisri ɓáy leɗ nduoɓal *Fariziri
i saŋ sùo-ri í su̱ fe ya. Báyi̱i lɛ, nzoɓri
ví vbi Zezu ɓay mii: «Wą̨a, ɓay i̱i
ndąw rɔɔ, leɗ nduoɓal Zą̨ari ɓáy leɗ
nduoɓal Fariziri saŋ sùo-ri, a pɔŋ
leɗ nduoɓal-ari mǎa i ɗaa munu ya
lɛ?»
19 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Nam ká nzoɓ yąa mą́y fie na,
zaɗka nzoɓ mą́y fie na ɗo ziŋ ri
kɔɓ ɓáy lɛ, nzoɓri ká'a ɗi ri vi zaɗ
suoriya yąaŋa ki̱ na, i sáŋ sùo-ri í
su̱ fe ya mina lɛ? Munu ya mgbaŋ!
Zaɗka nzoɓ mą́y fie ɗo ziŋ ri kɔɓ
rɔɓay na, i ti sáŋ sùo-ri ya.
20 Roo lɛ, namri ká'a ví vuku na,
i náa nzoɓ mą́y fie ká sakra ɓari;
namke na ku ndąw rɔɔ, i sáŋ sùo-ri
ɓáy.
21 «Nzoɓ mbi̱w ti kúŋ gari fie a
sąa ɗo tul tą́w gari ya. Zaɗka nzoɓ
ɗaa munu lɛ, nzaa gari fieke na, a
haŋa tą́w gari na gɔɗɔ tir tir hą gɔ́ɗɔ
garike ku na mba taa pola ku rɔɓay.
22 Rɔɓay nzoɓ mbi̱w ti áŋ him fie
zuɔ tą́w ɓɔl huɔri ya. Zaɗka nzoɓ
ɗaa munu lɛ, him na a lóŋ a fuo ɓɔl
huɔri na, hą him ndąw, ɓɔl ndąw
na ɓa fe ká ɓiɛ siɗi bele. Munu zu
lɛ, ndaɗ ɓay áŋ him fie zuɔ ɓɔl huɔ
fieri.»

Zezu ɓaa ɓay ká se tul nam mg-
baka tąram Ziɓri
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Nam mbi̱w munu ká ɓa *nam
mgbaka tąram Ziɓri na, Zezu ɓáy
leɗ nduoɓal-ɛri i saka ɓáy ɓil wáa fe
payri. Lɛɛ, ɓáy seɗ ɓari ku na, leɗ
nduoɓal-ɛri tii sąw háw tul fe pay na
ɓay su̱ŋa.
24 Báyi̱i lɛ, *Fariziri kɔ munu ro í
vbi Zezu mii: «Mu kɔ, ɓay i̱i ndąw
rɔɔ leɗ nduoɓal-ari ɗaa fe ká *bol
kusol naari haa faa ɗáake ká sí̱e
nam mgbaka tąram na lɛ?»
25-26 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Ì ki̱i mbeɗe ká ɓaa ɓay se

* **2:14 2.14** Matiye Levi ɓa nzoɓ ká mbi̱w hɔy.

tul fe ɗáa *Daviɗ ɓáy nam ká zaɗ
ŋgɔŋ ziŋ ni na ya wŭm ki̧ lɛ woo?
Zaɗka kɔn i Daviɗ ɓáy nzoɓ ɓeri na,
ka se ɓil *hul ka̧ni Ŋgɛrɛwu̧ru ká i
ɗaa ɓáy huɔ, a fa̧a maapari ká i ha̧
ɓa fe tunduo ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru ká nzoɓ
fe poyri huo-ri hɔy ze maa ɓay su̧ŋa
na a su̧ a ha̧ nzoɓ ɓeri na su̧ ziŋ ni
ndaw̧. Sewke ku na Abiyatar ze ɓa
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye.»†
27 Zezu ɓaa ha ri na rɔɓay
mii: «Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa nam mgbaka
ta̧ram ɓo ɓay tul nzoɓri, ɓo nzoɓ ɗo
ɓay tul nam mgbaka ta̧ram ya.
28 Munu zu lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na,
nam mgbaka ta̧ram kara mì ɓa
mbayke.»

3

Zezu vaa nzoɓ ká nduo-ɛ hu wŭɔ
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

1 Falɛ ku lɛ, Zezu yi̧i a se ɓil *hul
mbú̧ ki̧ Ziɓri ɓa ki̧ rɔɓay. Lɛɛ, nzoɓ
mbi̧w ká ɗi ku na nduo-ɛ hu wŭɔ.
2 Báyi̧i lɛ, *Fariziri ká i ɗo zaɗɛ
ku na i ŋga̧a Zezu zii ɓay kɔ́kɔ
wa̧a, ká'a váa leɗban na ká síe nam
mgbaka ta̧ram na lɛ? I kɔ ni munu,
ɓay i̧i lɛ, i nzaa faa ɓay ɗáa ɓay ɓo
tul-e.
3 Báyi̧i lɛ, Zezu ɓaa ha̧ nzoɓ ká
nduo-ɛ hu wŭɔ na mii: «Úru siya mú
vi ká nun ruɔ nzoɓri ku riw bele.»
4 Falɛ ku lɛ, ka vbi ɓari ká i kɔ
ni na mii: «Bol kusol naari na ɓaa
mina lɛ? Ndaɗ ɓay ɗáa fe kere
mase ndaɗ ɓay ɗáa ndaya ze ká síe
nam mgbaka ta̧ram na lɛ? Ndaɗ
ɓay ya̧aŋa nzoɓ mase ndaɗ ɓay pɔ́ŋ
nzoɓ ha̧ ni hu lɛ?» Lɛɛ, i hii ɓay fɛ́rɛ
nzi-ɛ ya.
5 Báyi̧i lɛ, Zezu kɔ-kɔ́m rie falɛ
gbuk ɓáy law fa̧a. Law-ɛ kara sɛ
ni mgbuk mgbuk ɓay tul law-ri ká
ŋgɔŋ na. Ze a ɓaa ha̧ leɗban na
mii: «Ndáɗa nduo-ɔ!» Lɛɛ, leɗban
na ndaɗa nduo-ɛ na, lɛ, nduo-ɛ na
vaa ɓáy kere.
6 Zaɗka Fariziri kɔ Zezu ká vaa
leɗban na ku báyi̧i lɛ, i ti̧i saa ɓil hul
mbú̧ ki̧ í vǎa ziŋ Ziɓ ha̧nɛri ká i zuɔ
fal Mbay *Eroɗ, a í nzaa faa ɓay ika
Zezu.

Ruɔ nzoɓri vi pol Zezu

7 Báyi̧i lɛ, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-
ɛri i naa sùo-ri ká zaɗɛ ku í se ɓa
nzaa kporombii ká Galele. Lɛɛ, ruɔ
nzoɓri ŋgi̧i ɓamba i se fal-ɛ. I uru
saa kuɗu zaɗ ká Galele ndaw̧, kuɗu
zaɗ ká Zude ndaw̧,
8 ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm ndaw̧,
tusiri Idume ndaw̧, tusiri ká nzaa
mbii Zurdɛ̧ fi kɛlu ndaw̧, rɔɔ zaɗ ká
ɗo maa ɓáy ŋgɛrɛpuo Tir ɓáy Sido̧n
ndaw̧ na; i vi luo-ɛ, ɓay i̧i lɛ, i laa
ɓay soro feri riw bele ká Zezu ɗaa
na.
9 Munu ká nzoɓri ruɔ ŋgi̧i ɓamba
na, Zezu ɓaa ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri ɓay
haŋa ri mgba tuo í siŋ ɗo fi mbi̧w ha̧
ni, ɓay haŋa nzoɓri i tɔ́ɗ ni ya.
10 Tusuɛke lɛ, munu ká'a vaa nzoɓ
suosɛrɛmri ŋgi̧i ɓamba na, nzoɓri
riw bele ká sɛm ɗaa nun-ri tuɔ síe
na, i takra í tɔɗ fal ɓal ki̧ mbɔ̌r mbɔ̌r
ɓa luo-ɛ ɓay záa sùo-ɛ.
11 A zaɗka temndayari kɔ ni na
báyi̧i lɛ, i ví naa pol-e gbǎy í ɗaa
fe ɓeleŋ ɓeleŋ mii: «Mù ɓa Vu
Ŋgɛrɛwu̧ru!»
12 Roo lɛ, Zezu baka ri ŋgɔ-ŋgɔŋ
ɓay haŋa ri ɓaa ɓay ɓe ha̧ nzoɓri
tuu ni ya.

Zezu nan nzoɓ ndáy nzaapeɗri
duɔ falɛ siɗi
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Falɛ ku lɛ, Zezu se a hil tul kuo a
kaw ɗi, rɔɔ a ɗi nzoɓri ká law-ɛ hii,
lɛ, i vi luo-ɛ.
14 Ka nan ri ɓa duɔ falɛ siɗi ká
sakra ɓari ku a ɗi ri ɓa *nzoɓ ndáy
nzaapeɗri ɓay haŋa ri ɗo ziŋ ni
ndaw̧, ɓay píe ri ha ri ka-káa Ɓay
Kere,
15 a ha ri hu̧rusuo ká ɓay níike
temndayari ndaw̧ pi.
16 Nzoɓri ká duɔ falɛ siɗi ká'a nan
ri na ze ɗo key: Simo̧n (ɓe ká Zezu
ɗi ni ɓa Piyɛr),

† **2:25-26 2.25-26** I ki̧i 1 Samiyɛl 21.1-6.

17 Zak ɓáy yṵ-ɛ Zạa ká i ɓa vu
Zebede (ká Zezu tuu riŋ ha ri ɓa
Buanɛze, sạwke ɓaa mii, i ɗo munu
ɓa mbam ká yị̃w),
18 Andere ndạw, Filiɓ ndạw,
Batelemi ndạw, Matiye ndạw, Toma
ndạw, Zak vu Alfe ndạw, Tade ndạw,
Simọn ká hii nzoɓ ɓeri a ru-ruy ɓay
tul-ri ndạw,
19 rɔɔ Zudas Iskariyoɗ, ɓe ká'a
mbika tul Zezu ndạw pi.

Hụrusuo Zezu ɓáy hụrusuo Satan maa kị̃ ya
(Mat 12.22-32; Luk 11.14-23; 12.10)

20 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri i ɗi saa tul kuo í se
hula. Báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri mbụ kị̃
ŋgị̃i ɓamba mɛr mɛr ha ri ziŋ faa
sụ̃ŋa fe ya.
21 Zaɗka nzoɓ ini Zezuri laa ɓayke
na báyị̃i lɛ, i mbi faa í se ɓay vǎa su
Zezu ɓay zɔ́lke, ɓay ị̃i lɛ, i ker í ɓaa
mii: «Tul-e fɛ-fɛrɛ.»
22 Lɛɛ, *nzoɓ fére nzoɓri bol ku-
solri ká i uru saa Zuruzalɛm í vi
zaɗɛ na i ɓaa mii: «Bɛlzebul ká ɓa
ŋgɛrɛtemndaya ɗo tul-e! Ɓa mbay
tul temndayari na ze hạ ni hụ̃rusuo
ɓay haŋa ni níike temndayakeri na
ku.»
23 Báyị̃i lɛ, Zezu ɗi ri a ɓaa ɓay ɓáy
faa law ɓay ha ri mii: «Wạ̃a, *Satan
a ɗaa mina a nii Satan lɛ?
24 Zaɗka puoruo mbị̃w, rɔɔ
nzoɓkeri te ɓil kị̃ lɛ, puoruoke ku
na ti séke seɗ ya.
25 A zaɗka nzoɓ iniri te ɓil kị̃ sùo-
ri lɛ, i ɓíɛ kị̃.
26 Ɗo faa mbị̃w munu ndạw,
zaɗka Satan ruu ziŋ sùo-ɛ sùo-ɛ,
rɔɔ téke ɓil kị̃ ɗo puoruo ɓe na lɛ,
hụrusuo-ɛ ti tiika ya hạ puoruo ɓe
na gbụ̃.
27 «Ì kɔ, nzoɓ mbị̃w maa ɓay rí̃i
hul nzoɓ hụ̃rusuo ɓay fạ́a fe ɓeri ya,
roo lɛ, ndaɗ ɓay sí̃ŋ ni pola ndạw
rɔɔ, a fạ̃a feri ká ɓil hul ɓe na ɓáy.
28 Mĩ ɓaa ha rĩ ta-taŋ ɓa tusuɛ
kị̃: feyạ̃a nzoɓri riw bele ɓáy tị̃iri
Ŋgɛrɛwụ̃ru riw bele ká nzoɓri ɗaa
na, Ŋgɛrɛwụ̃ru a máa ndáka bu-
make ziŋ ri.
29 Roo lɛ, nzoɓ ká tị̃iri Tem Law
Pie na, ka ti ndáka bumake ziŋ ni
ya mgbaŋ. Ɓay feyạ̃a ɓe na ɗo tul-e
ɓaŋguɔ.»
30 Zezu ɓaa ɓay key mini ha ri, ɓay
ị̃i lɛ, nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓaa
mii: «Temndaya ɗo tul-e.»

Máa Zezu ɓáy yụ̃-ɛri
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Báyị̃i lɛ, máa Zezu ɓáy yụ̃-ɛri i
ví ɗo faa hul ká kɛlɛ, í pie nzoɓ ɓay
haŋa ni vǎa ɗi Zezu ká hula ha ri.
32 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri kaw sạw ɓal
Zezu í kiri ni gbuk a í ɓaa hạ ni mii:
«Mu laa key! Máa-ŋa ɓáy yụ̃-ɔri i ɗo
kɛlu í vbi ɓay ɓo ɓay kɔ́kɔ mù.»
33 Báyị̃i lɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Nzoɓ ve ze ɓa máa, mase
nzoɓ veri ze i ɓa yụ̃-iri lɛ?»
34 Falɛ ku lɛ, ka kɔ-kɔ́m ɓa tul ruɔ
nzoɓri ká i kiri ni gbuk na a ɓaa mii:
«Ì kɔ! Máa ɓáy yụ̃-iri na ze ɗo key.
35 Nzoɓ ká ɗaa law hiiya
Ŋgɛrɛwụ̃ru ze ɓa yụ̃-i, mase tinǎa,
mase máa.»

4

Law ɓay ká se tul nzoɓ mí̃i pạra fe pay
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Zezu tii sạw fére nzoɓri fe ɓa kị̃
rɔɓay ká nzaa maambii ká Galele.
Ruɔ nzoɓri ŋgị̃i ɓamba mbụ kị̃ mɛr
mɛr í kiri ni hạ ni hil a kaw ɓil tuo
ká tul maambii, a pɔŋ ruɔ nzoɓkeri
riw bele kaw siri ká nzaa maambii
na. 2 Ka fere ri feri ŋgị̃i ɓamba ɓáy
faa law ɓayri mii:
3 «Te suku-rĩ í laa key! Nzoɓ pay
mbị̃w munu tị̃i a se wáa ɓe ɓay mii
pạra fe pay.
4 Zaɗka'a ɗo mí̃i pạra fe pay na
báyị̃i lɛ, pạrɛ hạnɛri toɗ kporoŋ
kporoŋ zuɔ lafaa. Lɛɛ, nduyri vi í
re.
5 A pạrɛ hạnɛri laa lɛ, gạy zuɔ tul
tisaw ká siri laa tul-e ndị̃i munu hɔy.
Lɛɛ, fe paykeri na uru vbuɓuɓu, ɓay
ị̃i lɛ, siri laa tul tisawke na laa hɔy.

6 A zaɗka síe zaŋ báyi̱i lɛ, ví nzuŋ
vay fe paykeri na ha̱ ni huɔ wǔɔ, ɓay
i̱i lɛ, sa̱w-ɛ ɓar siri ŋgi̱i ya.
7 A pa̱rɛ ha̱nɛri ga̱y zuɔ ɓil
ŋgatukruri nda̱w, lɛ, ŋgatukruri na
uru a kpaŋ tul fe paykeri na ha ri lie
mbi̱w ya.
8 Roo lɛ, pa̱rɛ ha̱nɛri ga̱y zuɔ tusiri
kere, lɛ, fe paykeri na ti̱i ɓáy kere a
gaŋ a lie ɓáy kere. Ha̱nɛri ɗaa pa̱ra
ɓa síŋ say, ha̱wri ɗaa pa̱ra ɓa síŋ
yie, a ɓil-eri laa lɛ, ɗaa pa̱ra ɓa ike
mbi̱w.»
9 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku ɓay láake lɛ,
ka laa.»

Ɓay i̱i rɔɔ Zezu mbi law ɓayri a ɓǎake ɓa̱y lɛ?
(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Zaɗka Zezu naa sùo-ɛ ɓáy ruɔ
nzoɓri na báyi̱i lɛ, nzoɓri ká i ɗo
lakun-ɛ ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ
falɛ siɗi na, í vbi ni ɓay haŋa ni ka
tína sa̱w law ɓayri na ha ri laa.
11 Lɛɛ, ka yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Ɓaarì na, fe ká ɗo zaɗ muni ká se
tul faa ká Ŋgɛrɛwu̱ru réke mbay ká
tul nzoɓri na ka ha rì kɔ. Roo lɛ,
nzoɓ ha̱wri na, i laa ɓayke ɓáy faa
law ɓayri ki̱ hɔy,
12 ɓay haŋa ɓo,
"I kɔ ɓáy nun-ri ki̱, roo lɛ, i kɔ ɓa
ɓaɗi munu hɔy;
I laa ɓayke ɓáy suku-ri ki̱, roo lɛ, i
kɔ sa̱wke ya*.
Zaɗka i laa ɓayke ɓáy kere lɛ, i súo
ker ɓay ɓari
í vi luo Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ ni nda
buma ká tul feya̱a ɓari na†!"»

Zezu tina sa̱w law ɓay ká tul pa̱ra fe pay mîike
(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Falɛ lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì laa
sa̱w law ɓay na key ya wǔ̱m lɛ woo?
A wa̱a, ì ɗáa mina nda̱w rɔɔ ɓay láa
sa̱w law ɓay ha̱wri riw bele lɛ?
14 Nzoɓ mii pa̱ra fe pay na ɗo
munu ɓa nzoɓ káa Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru.
15 A nzoɓ ha̱nɛri laa lɛ, i ɗo munu
ɓa lafaa ká pa̱ra fe pay ga̱y zuɔ ɗi.
Zaɗka i laa ɓayke na báyi̱i lɛ, *Satan
vi koɗ hɔy a naa ɓay na ká i ru ɗo
ɓil law-ri na hɔ́n ɓa fal.
16 Ɗo faa mbi̱w munu nda̱w, nzoɓ
ha̱nɛri ɗo munu ɓa tul tisaw ká pa̱ra
fe pay ga̱y zuɔ ɗi, lɛ, sa̱w-ɛ ɓar
siri ya. Ɓari na, zaɗka i laa Ɓay
Ŋgɛrɛwu̱ru na, i ya̱a koɗ hɔy ɓáy
suoriya.
17 Lɛɛ, i ha̱ Ɓayke na ɓar sa̱w ká
ɓil law-ri ya; i ɗo tul Ɓayke na bole
ɗi ndi̱i hɔy. Zaɗka fe sɛkɛ, mase fe
ɗáa nun tuɔ síe ti̱i tul-ri ɓay tul Ɓay
Ŋgɛrɛwu̱ru na lɛ, i pɔŋ mbika law-ri
na yak.
18 Nzoɓ ha̱nɛri rɔɓay, i ɗo munu
ɓa pa̱ra fe pay ká ga̱y zuɔ ɓil
ŋgatukruri. Nzoɓkeri ku na, i laa
Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru na ki̱,
19 roo lɛ, ker ɓay feri ká tusiri key,
mase kɔn feziŋari ká ula ri, mase
kɔn feri ɓoɗ ɓoɗ ká ɗo ɓil law-ri na,
kpaŋ Ɓayke na ha̱ pa̱rɛ mbi̱w tiya.
20 A nzoɓ ɓil-eri laa lɛ, i ɗo munu
ɓa pa̱ra fe pay ká ga̱y zuɔ tusiri kere.
Ɓa nzoɓri ká i laa Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru í
ya̱a ɓo law-ri, a í lie lereke ɗo ɗi.
Lereke ha̱nɛri ɓa síŋ say, ha̱wri ɓa
síŋ yie, a ɓil-eri laa lɛ, ɓa ike mbi̱w.»

Law ɓay ká se tul huu ndele
(Luk 8.16-18)

21 Falɛ lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Wa̱a, nzoɓ a mbika huu ndele a ɗaa
sǐi rɔɔ, a ɗaa tuŋguo guɓa ɗi, mase
a ɗaa sǐi sa̱w ŋgɔŋ ɗokro lɛ? Ʊwaa,
munu ya! Wa̱a, ndaɗ ɓay ɗaa sǐi
tutakra ya lɛ woo?
22 Tusuɛke lɛ, feri riw bele ká ɗo
lanzɔŋ na, namke vi lɛ, a ti̱i ɗo zaɗ
hie gbay gbay ká nun nzoɓri. A feri
riw bele ká ɗo zaɗ muni kara, feke
na a ti̱i ɗo kɛlɛ gbay gbay ha̱ nzoɓri
kɔ.
23 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku láa ɓay lɛ,
ka laa.»
24 Ka ɓaa ha ri na rɔɓay mii: «Ɓay
ká ì laa na, ì kɔ ɓáy kere nda̱w rɔ!
Faa mbi̱w munu ká ì lie fe ha nzoɓri

* **4:12 4.12** Ezay 6.9-12. † **4:12 4.12** Ezay 6.9-10.

na, ɓe ndąw ze Ŋgɛrɛwu̱ru a líeke fe ha rǐ; ze fe ki̱ kara a ɗáa nde ɗi ha rǐ rɔɓay.
25 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká ɗo ɓáy fe na, Ŋgɛrɛwu̱ru a haŋa ni ki̱ nde tul-e. Roo lɛ, nzoɓ ká ɗŏke ya na, hąy ká ndi̱i ká'a ɗŏke na kara, ka'a náa ɗɔɗ a pɔŋ ni.»

Réke mbay Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo munu ɓa mi̱iri ká ti̱i sùo-ɛ

26 Zezu ɓaa ha ri na rɔɓay mii: «Réke mbay Ŋgɛrɛwu̱ru ká tul nzoɓri na ɗo munu ɓa nzoɓ ká ru mi̱iri ká ɓil wáa.
27 Zaɗka rúkake ɔ báyi̱i lɛ, nzoɓke zɔl a se puɔ. Suŋ ɓáy ɓisie, ze ka na-nam mase ka kaw siya nzokɗo hɔy kara, fe pay na ti̱i a ŋgɔŋ hą nzoɓ wáa na kɔ ŋgɔ́ŋke ya wŭm.
28 Tusiri na uru fe pay sùo-ɛ. Titire lɛ, fe pay na ɗaa vay; falɛ lɛ, ka ɗaa tul; rɔɔ a hu̱u ɓáy kere.
29 Zaɗka fe pay na ŋgɔŋ báyi̱i lɛ, nzoɓke na vi ɓáy mii a vbieke, ɓay i̱i lɛ, few vbíe fe pay na vi ro.»

Réke mbay Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo munu ɓa pąra túŋ
(Mat 13.31-32,34; Luk 13.18-19)

30 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Fe i̱i rɔɔ náa mgbakari ɓay líeke réke mbay Ŋgɛrɛwu̱ru ká tul nzoɓri ká tusiri key na lɛ? Mase ɓáy faa law ɓay i̱i ndąw rɔɔ, náa ɗáari ha ri láake ɓay ká se tul-e na lɛ?
31 Réke mbay Ŋgɛrɛwu̱ru na ɗo munu ɓa pąra túŋ.‡ Ká sakra mi̱iriri riw bele ká tusiri key na, pąrake na ŋgɔɓ ya kakalke,
32 roo lɛ, zaɗka i mii ni na, ka ti̱i a ví ŋgɔɓ mbaa fe pay hąwri riw bele. Nzaa tɔykeri na ŋgɔɓ ɓamba hą nduyri maa kaw temke í ɗaa kpaŋ ɓari ɗo ɗi.»
33 Ɓe mini ze, Zezu fere ri Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy faa ki̱ri law ɓayri ká mini key ŋgi̱i ɓamba hą nzoɓri, maa ɓáy zaɗ hu̱rusuo-ri ká ɓay haŋa ri láake ɓaykeri na.
34 Ɓay ká'a ɓaa ha ri taŋ mbika law ɓay ya na, tiya, roo lɛ, zaɗka ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri huo-ri hɔy i kaw na, ka tina sąw ɓaykeri riw bele ha ri laa.

Zezu hą nzaa zuu kuŋ nzɛɗ
(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

35 Namke ku ká ɓa láw na, Zezu ɓaa hą leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Náa séri ɓa nzaa kporombii ká fi kɛlu.»
36 Lɛɛ, i pɔŋ ruɔ nzoɓri kaw zaɗɛ ku, í kaw ɓil tuo ká Zezu kaw ɗi a í se ziŋ ni. Bawda tuo hąnɛri ɗo lakun-ɛ taa ɓe ndąw.
37 Báyi̱i lɛ, zuu bura uru bivbiɗ a tii sąw kúuka hą mbii nda tuo paw pǎw a kal a mbaa ɓil tuo na.
38 Roo lɛ, Zezu ɗaa fe geɗe tul-e a na-nam ká tigbąa tuo na. Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri tuma ni í gúuke fe hą ni mii: «Mbay, huɗ ká'a ika naari key na wąa, mù kɔ ɓa fe ya lɛ woo?»
39 Báyi̱i lɛ, Zezu uru saa tul nam a ɓaa ɓay ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ zuu ɓáy mbii na mii: «Pɔŋ! Mgba nzaa-a!» Lɛɛ, nzaa zuu na kuŋ nzɛɗ hą zaɗ ɗo ndiŋ.
40 Falɛ ku lɛ, ka ɓaa hą leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɗaa mina rɔɔ, ì ɓa toko mini key lɛ? Wąa, ì ɗaa law-rǐ ɓo tul-i ya ɓáy lɛ?»
41 Hi̱ɛ ɗaa ri ŋgi̱i ɓamba ha ri ɓaa ɓay ká sakra ki̱ mii: «Nzoɓ ni key na wąa, ɓa nzoɓ ve ndąw rɔɔ, zuu ɓáy mbiiri kara ɗaa vu mbom ɓo tul-e mini key lɛ?»

5

Zezu vaa nzoɓ ká temndaya ɗo tul-e
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Báyi̱i lɛ, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i ti̱i nzaa kporombii ká fi kɛlu ká tusiri nzoɓ Gerazari.
2 Zezu ɗi saa ɓil tuo, lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, nzoɓ mbi̱w munu ti̱i saa zaɗ ká tupalri ɗo ɗi a suɔ nun-ɛ. Leɗbanke ku na, temndaya ɗo tul-e

‡ **4:31 4.31** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa pąra túŋ ya, roo lɛ, Zezu ɓaa ɓay se tul pąra *mutarde* ká ŋgɔɓ maa pąra túŋ.

3 hạ̃ ni ɗaa puo ká tupalri. Nzoɓ
mbḭ̃w maa ɓay mgbaka ni ɓay síŋ ni
ya. Sal lari kara maa ɓay síŋke ni
ya.
4 Tusuɛke lɛ, faa ɓal ŋgḭ-ŋgḭ̃i ze
i siŋ nduo-ɛ ɓáy ɓal-ɛ ɓáy sal lari,
lɛ, ka mḭ̃ira sal larikeri na mgbaɗ
mgbaɗ rĩw bele. Nzoɓ mbḭ̃w mini
ká maa ɓay mgbaka ni na tiya.
5 Ɓaŋguɔ kpaɗara, suŋ ɓáy ɓisie
na, ka hạ̃ari sakra tupalri ɓáy kuori
a guu fe ɓeleŋ ɓeleŋ, a yḭ̃w sùo-ɛ ɓáy
tisawri hạ̃ ni tḭ̃i nṵɔ.

6 Zaɗka leɗban na kɔ Zezu ká se
lew vuku na báyḭ̃i lɛ, ka ɗuu a se
luo-ɛ a vǎa huku pol-e
7 a guu fe ɓeleŋ a ɓaa mii: «Zezu,
Vu Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká nulue siya, fe ḭ̃i ze
ɗo sakra náa lɛ woo? Mĩ koɗ mù ɓáy
riŋ Ŋgɛrɛwṵ̃ru, mu fɛ́rɛ tul-i ya!»
8 Leɗban na ɓaa munu, ɓay ḭ̃i lɛ,
Zezu mbi nzi-ɛ ɓay haŋa temndaya
na ka tḭ̃i ká tul-e.
9 Báyḭ̃i lɛ, Zezu vbi leɗban na a ɓaa
mii: «Riŋ-a ɓa ḭ̃i lɛ?» Lɛɛ, ka yḭ̃iŋra
ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Riŋ-i ɓa Ŋgḭ-
ŋgḭ̃i, ɓay ḭ̃i lɛ, ɓuru temndayari na
ɓuru ŋgḭ̃i ɓamba.»
10 Rɔɓay, leɗban na koɗ ni a naa
pol-e mgbáa, ɓay haŋa ni ka nii
temndayari na ha ri zɔl ɗĩ ɗĩ ká zaɗɛ
na ku ya.

11 Ká zaɗɛ ku na kuɗu mbel puɔri
ŋgḭ̃i ɓamba i ɗo sṵ̃ŋa fe ɗĩ ya ɓáy
hạ̃n kuo.
12 Báyḭ̃i lɛ, temndayari ká i ɗo tul
leɗban na, i koɗ Zezu í ɓaa mii: «Nii
ɓuru se tul mbelri na ku ɓay haŋa
ɓuru rĩi tul-ri!»
13 Lɛɛ, ka pɔŋ faa ha ri, ze temn-
dayari na tḭ̃i ká tul leɗban na í ɗuu
í vǎa rĩi tul mbelri na. Kuɗu mbelri
ká tul-ri maa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ siɗi
na, i zuɔ ɗul vbuɓuɓu ɓáy takra í
tḭ̃i nzaa ŋgeŋ í zoɗ kirim kirim zuɔ
maambii hạ̃ mbii yạ̃a ri riw bele.

14 Nzoɓ kɔ́rɔ mbel puɔri na, zaɗka
i kɔ munu báyḭ̃i lɛ, i haw ɗul í vǎa
ɗaa ɓayke nda zaɗ ká ŋgɛrɛpuo ɓáy
vu puori ká ɗo ɓisuy. Lɛɛ, nzoɓri se
riw bele í kɔ fekeri ká kal na.
15 Zaɗka i tḭ̃i luo Zezu na báyḭ̃i lɛ,
i kɔ leɗban ká temndayari ŋgḭ-ŋgḭ̃i
ɗo tul-e pola na kaw ɗĩ, gari ɗo sùo-
ɛ, a ɗo ɓáy kere. Lɛɛ, hḭ̃ɛ ɗaa ri.
16 Báyḭ̃i lɛ, nzoɓri ká i kɔ temndayari
ká tḭ̃i ká tul leɗban a í rĩi tul mbel
puɔri na, i kḭ̃i ɓayke hạ̃ nzoɓri laa.
17 Zaɗka i laa ɓayke munu na báyḭ̃i
lɛ, i tii sạ̃w kóɗ Zezu ɓay haŋa ni ka
zɔ́l ká tusiri ɓari.
18 Falɛ lɛ, Zezu hil a kaw ɓil tuo na,
lɛ, nzoɓ ká temndayari ɗo tul-e pola
ká'a vaa ni na vbi ni ɓay haŋa ni ka
pɔ́ŋ faa hạ̃ ɓeri ɗo ziŋ ni.
19 Roo lɛ, Zezu hạ̃ ni faa ya a ɓaa
hạ̃ ni mii: «Yḭ̃i mú se puɔ ká luo
nzoɓ ini ɓori, a mú kḭ̃i fal feri riw
bele ká Ŋgɛrɛmbay ɗaa ziŋ mù ɓáy
faa law kere ɓe na ha ri laa.»
20 Báyḭ̃i lɛ, leɗban na uru a zɔl kḭ̃
na laa, a tii sạ̃w ka-káa ɓay feri riw
bele ká Zezu ɗaa ziŋ ni na hạ̃ nzoɓri
ká tusiri Dekapol*. Nzoɓri riw bele
ká i laa ɓayke na i kaw yer.

Vu Zayrus ɓáy mạ́y ká sĩm tḭ̃i ni (Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Zezu yḭ̃i ɓáy tuo na rɔɓay a se
nzaa kporombii ká fi kɛlu. Lɛɛ, ruɔ
nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba mbṵ̃ kḭ̃ í kiri ni
gbuk ká nzaa kporombii na ku.
22 Báyḭ̃i lɛ, mbay tul *hul mbṵ́ kḭ̃
Ziɓri mbḭ̃w munu ká riŋ-ɛ ɓa Zayrus
tḭ̃i zaɗɛ na ku. Zaɗka'a kɔ Zezu na
báyḭ̃i lɛ, ka kii a naa pol-e
23 a koɗ ni mii: «Mbay! Vu-i ká
ɓa leɗ mạ́y nzoɓ naa siri ɓa huɗ.
Kóɗ ŋguɔ hɔy, mu ví ɗaa nduo-ɔ ɓo
tul-e ɓo hạ̃ sùo-ɛ ka vaa a káw ɓáy
kumnun hạ̃ mĩ.»
24 Zaɗka Zezu laa ɓay ɓe na munu
báyḭ̃i lɛ, ka uru a se ziŋ ni. Ruɔ
nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba se fal-ɛ í mbuo
ni luo luo.
25 Lɛɛ, ká zaɗɛ ku na, mạ́y mbḭ̃w
ɗo ɗĩ ku ká sĩm tḭ̃i ni ɗaa mbiimbam
duɔ falɛ siɗi ro.
26 Ɓáy faa hạ̃ari ɓe ká luo nzoɓ
haŋa sạ̃wpuu váa nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ

* **5:20 5.20** Tusiri Dekapol na, ŋgɛrɛpuori ɓa duɔ ɗo ɗĩ.

ŋgi̱i ɓamba na, ka kɔ́ke sɛkɛ fe ká
nduo-ri ɓamba, a ɓiɛ lari ɓe riw
bele. Roo lɛ, sa̱wpuukeri ku na sɔ
ni mbi̱w ya, ha̱ sím na ti̱i ni ɓa pola
pola.
27 Zaɗka leɗ má̱y na laa soro ɓay
ká se tul Zezu na báyi̱i lɛ, ka rǐi sakra
ruɔ nzoɓri, a u̱u kpu̱ru a ti̱i ká fal-ɛ
a zaa gari ɓe,
28 ɓay i̱i lɛ, ka ɓaa ká ɓil law-ɛ mii:
«Zaɗka mǐ zaa gari ɓeri ki̱ hɔy lɛ,
sùo-i na a váa.»
29 Ká zaɗɛ ku hɔy, sím ká ti̱i ni na
nzi-ɛ kuŋ nzɛɗ ha̱ ni kɔ mii, sùo ɓeri
vaa ɓáy kere.
30 Lɛɛ, ɓa vaa hɔy Zezu kɔ mii,
hu̱rusuo ti̱i saa sùo ɓeri, a fɛrɛ nun-ɛ
ká̱ sakra ruɔ nzoɓri a vbi ri mii: «A
ve ze zaa gari ɓi lɛ?»
31 Báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri yi̱iŋra
ɓáy ɓay ha̱ ni mii: «Ruɔ nzoɓri ká i
mbuo mù luo luo key na, mù kɔ ya
rɔɔ, mú ɓaa mii, a ve ze zaa sùo-ɔ lɛ,
na lɛ woo?»
32 Roo lɛ, Zezu kɔ-kɔ́m rie ni ɓay
kɔ́kɔ nzoɓ ká ɗaa fe na ku.
33 Lɛɛ, leɗ má̱y na hi̱ɛ ɗaa ni ha̱
ni tɔ ɗɛk ɗɛk, ɓay i̱i lɛ, fe ká ɗaa ha̱
sùo-ɛ vaa na ka kɔ kɔ. Ka ví huku
siri ká pol Zezu, a ɓaa sùo ɓay ká ɓil
law-ɛ riw bele ha̱ ni.
34 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha̱
ni mii: «Vu-i má̱yke, law-a ká mù
ɗaa ɓo tul-i na, ha̱ sùo-ɔ na vaa mù.
Mu se ɓáy kere ɗɛkɛkɛ; suosɛrɛm ɓo
na ti ɗáa mù mbǎa.»
35 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay kɔɓ
rɔɓay na báyi̱i lɛ, nzoɓ nzaapeɗ
ha̱nɛri vi saa puo mbay Zayrus í
ɓaa ha̱ Zayrus na mii: «Vu-ɔ na hu-
hu. Wa̱a, ɓay i̱i nda̱w rɔɔ mù yɔklɔ
mbay Zezu na ɓáy lɛ?»
36 Zezu laa ɓay ɓari ka i ɓaa na,
roo lɛ, ka ɗaa law-ɛ ɓo ɗi ya; ka ɓaa
ha̱ mbay tul hul mbú̱ ki̱ Ziɓri na mii:
«Ha̱ hi̱ɛ ka ɗáa mù ya; mu ɗaa law-a
ka ɓo tul-i!»
37 Zezu pɔŋ faa ha̱ nzoɓ mbi̱w su
ni ya. Roo lɛ, ɓa Piyɛr ɓáy Zak ɓáy
yu̱-ɛ Za̱a huo-ri hɔy ze i su ni.
38 Zaɗka i ti̱i puo mbay tul hul
mbú̱ ki̱ Ziɓri na báyi̱i lɛ, Zezu kɔ
nzoɓri ká i kaw zaɗ huɗ ká í ɗo
ɓɔ́ɗ sùo-ri í rɛke rɛw í nda saa nzaa
ɓeleŋ ɓeleŋ.
39 Lɛɛ, ka rǐi a se hula a ɓaa ha ri
mii: «Ɓay i̱i nda̱w rɔɔ ǐ ɗara sùo-rǐ,
í rɛ-rɛw mini key lɛ? Leɗ má̱y tikɗi
na hu ya, roo lɛ, ka na-nam.»
40 Báyi̱i lɛ, ɓari na i siɛ ni siɛ hɔy.
Lɛɛ, Zezu ha ri ti̱i kɛlɛ riw bele, a
ha̱ bǎa leɗ ɓáy máa leɗ, rɔɔ ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri ká say na rǐi ziŋ ni í se
zaɗ ká leɗ má̱y tikɗi na naa ɗi.
41 Báyi̱i lɛ, Zezu mgba nduo-ɛ a
ɓaa ha̱ ni mii: «*Talita Kum.*» Ɓay
nzaa ɓay naari lɛ, ɓaa mii: «Má̱y
tikɗi, mǐ ɓaa ha̱ mu, úru siya.»
42 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, leɗ má̱y tikɗi
ká ɗo ɓáy mbiimbam duɔ falɛ siɗi
na uru siya a tii sa̱w se-seɗ. Zaɗka
i kɔ feke na, zaɗ ɓay zee ri sɛl ha ri
kaw yer.
43 Lɛɛ, Zezu ɓaa ɓay ŋgɔ-ŋgɔŋ mii:
«Ì ha̱ ɓay key na ka ti̱i ká nzaa-rǐ ha̱
nzoɓ mbi̱w ka laa ya.» Falɛ ku rɔɔ a
ɓaa ha ri mii: «Ì ha̱ ni fe su̱m ha̱ ni
su̱!»

6

Nzoɓ Nazarɛɗri ɗaa law-ri ɓo tul Zezu ya
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Zezu uru ká zaɗɛ na ku a se puo
ká'a ŋgɔŋ ká ɗi, lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri
su ni.
2 Zaɗka *nam mgbaka ta̱ram Ziɓri
vi báyi̱i lɛ, Zezu se *hul mbú̱ ki̱ ɓari
Ziɓri a tii sa̱w fére nzoɓri fe. Lɛɛ,
nzoɓri ŋgi̱i ɓamba ká í laa fe fére
ɓe na tuku ri ha ri ɓaa mii: «Hay!
Fe fére ɓeri key na, uru saa ha̱a lɛ?
Nun nzɛm key na, a ve ze ha̱ ni lɛ?
Mase a ve rɔɔ ha̱ ni hu̱rusuo ɗáa ki̱ri
fe saŋri ká mini key lɛ?
3 Wa̱a, ka ɓa nzoɓ sáka puu, vu
Mari na ya lɛ? Ka ɓa yu̱ Zak ɓáy
Zoze ɓáy Zud ɓáy Simo̱n ya lɛ? Tini-
ɛri ti sakra naari key ya lɛ woo?»
Feke ku na ɗaa ha ri ɗáake law-ri
ɓo tul Zezu ya.
4 Lɛɛ, Zezu ɓaa ɓay ha ri
mii: «Nzoɓ ya̱aŋa ɓay saa nzaa

Ŋgɛrɛwṵru na, i hḭɛ ni ɓáy zaɗri riw bele, roo̰ lɛ, ɓa nzoɓ puo mboŋ niri ɓáy nzoɓ sạ̰w kạ̰ni ɓeri ɓáy nzoɓ ini ɓeri huo-ri hɔy ze i hḭɛ ni ya.»
5 Sạ̰wke mini ze, Zezu maa ɗáa fe saŋ ká puo mboŋ ni ya, roo lɛ, ka ɗaa nduo-ɛ ɓo tul nzoɓ suosɛrɛm hạ̰nɛri a vaa ri.
6 Law-ri ká i hii ɗáa ɓo tul-e ya na tuku ni hạ̰ ni kaw yer.

Zezu pie leɗ nduoɓal-ɛri siɗi siɗi ɓay haŋa ri ka-káa ɓay ɓe
(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

Falɛ ku lɛ, Zezu se puori ká kiri Nazarɛɗ kɔr a fere fe ká ɗi.
7 Ka ɗi leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi, a tii sạ̰w píe ri siɗi siɗi, a ha ri hṵrusuo ká tul temndayari.
8 Pola rɔɔ ɓay píe ri na, ka ɓaa ha ri mii: «Ì mgba fe mḭw ɗo nduo-rì ɓáy seɗ varu ɓaarì ya, ká̰w hɔy ze ì mgba. Ì se ɓáy fe sṵm ya ndạ̰w, ɓɔl ya ndạ̰w, í ɗaa lari ka nduo tul gari ɓaarì ya ndạ̰w.
9 Ì nduo gari ka ká̰y tul kḭ ya. Ì ndaa dikɔn ze ka ɗo ɓal-rì.»
10 Ka ɓaa ha ri na rɔɓay mii: «Zaɗka ì se puo mḭw, rɔɔ nzoɓ ɗi rì ɓay haŋa rì kaw ziŋ ni ká puo ɓe na lɛ, ì káw ɗi kpṵru maa ɓáy zɔ́l ɓaarì.
11 Zaɗka ì se puo mḭw munu, rɔɔ nzoɓ puokeri hii ɓay mgbaka rì ɓáy kere ya, mase i hii ɓay láa ɓay ɓaarì ya lɛ, ì tḭi ká puoke ku, a í nda kusal puoke ká ɓal-rì kuɓ kuɓ ɓay bákake ri se tul fe kạ̰aya ká i ɗaa na.»
12 Báyḭi lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri zɔl í se ka-káa ɓay haŋa nzoɓri suo kér ɓay ɓari.
13 I nii temndayari ŋgḭi ɓamba ndạ̰w, a í ɗaa num zuɔ tul nzoɓ suosɛrɛmri ŋgḭi ɓamba ha ri vaa ndạ̰w pi.

Ɓay huɗ Zạ̰a Batis
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9)

14 Soro ɓay Zezu mgba a yạ̰a ɓáy zaɗri riw bele hạ̰ ɓayke tɔɗɔ̰ a ɓo suku Mbay *Eroɗ̰. Nzoɓ hạ̰nɛri ɓaa ɓay ká tul Zezu mii: «Ɓa Zạ̰a Batis ká tḭi saa luɔ huɗ! Sạ̰wke mini ze, ka ɗo ɓáy hṵrusuo ká ɓay ɗáa fe saŋri.»
15 Nzoɓ hạ̰wri ɓaa mii: «Ɓa *Eli*.» Nzoɓ kḭri ɓoɗ rɔɓay ɓaa mii: «Ɓa nzoɓ yạ̰aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru mḭw ká ɗo munu ká nzoɓ mḭw ká ɓa nzoɓ yạ̰aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru naari ká piɛɗke lew.»
16 Zaɗka Mbay Eroɗ laa ɓayke munu na báyḭi lɛ, ka ɓaa mii: «Ɓa Zạ̰a Batis ká mì ha ri kuŋ tul-e na; ɓa ɓe na ze ka tḭi saa luɔ huɗ ku lɛ!»
17 Tusuɛke lɛ, zaɗka Zạ̰a kaw ɓáy kumnun kɔɓ ɓáy na, Mbay Eroɗ mbi nzi-ɛ ha ri mgba Zạ̰a í siŋ ni ɓáy sal lari í ɗaa ni ɓo hul sal, ɓay ḭi lɛ, Mbay Eroɗ ká yạ̰a Eroɗiade ká ɓa má̰y yṵ-ɛ Filiɓ na,
18 Zạ̰a ɓaa hạ̰ ni ɓaŋguɔ mii, ka ɗo ɓáy faa ká ɓay kɔrɔ má̰y yṵ-ɛ na ɓa taa ɓe ya.
19 Ɓa fe ká ɗaa hạ̰ law Eroɗiade fạ̰a ni ká tul Zạ̰a a hii ɓay ika ni, roo lɛ, ka maa ɗáa munu ya ɓay tul Eroɗ
20 ká hḭɛ ni, a kɔ ni ɓa nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru, ze a kɔrɔ ni. Zaɗka Mbay Eroɗ laa ɓay Zạ̰a na, law-ɛ nzaa ni. Ɓe nu ku hɔy kara, ka hii láa ɓay ɓe na mgbum.
21 Báyḭi lɛ, nam mḭw munu na Eroɗiade ziŋ faa. Namke ku na ɓa nam mboŋa Mbay Eroɗ ká'a ɗáake fe sṵm hạ̰ nzoɓri. Ka ɗi ŋgɛrɛ ɓeri ɓáy ŋgɛrɛnzoɓ yṵmri ɓáy ŋgɛrɛnzoɓ réke tul puori ká kuɗu zaɗ ká Galele.
22 Báyḭi lɛ, vu Eroɗiade ká ɓa leɗ má̰y tikɗi na rḭi a se ɓil hul fe sṵm ɓari na a nda-nday. Lɛɛ, nday ká'a nda na rii law Mbay Eroɗ ɓáy nzoɓri ká'a ɗi ri kaw ziŋ ni na. Báyḭi lɛ, Mbay Eroɗ ɓaa hạ̰ ni mii: «Vbi mì fe ká law-a hii, lɛ, mì haŋa mù.»
23 Ka haa huɗ ká ɗi mii: «Fe ká mù vbika mì na, mì haŋa mù na kḭ. Ze ɓa na tafɛlɛ puoruo ɓi hɔy kara,

* **6:15 6.15** Eli na ɓa nzoɓ yạ̰aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ká ɓay ɓe ɗo ɓil *Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ká piɛɗke.*

mǐ haŋa mù!»
24 Báyji̧ lɛ, leɗ mą́y tikɗi̧ na zɔl ká
nzaa Mbay Eroɗ na, a se luo mi-ɛ a
vbi ni mii: «Hą̨a ji̧ ze mǐ vbika lɛ
woo?» Lɛɛ, mi-ɛ na yji̧ŋra ɓáy ɓay
hą̨ ni mii: «Mu se mú vbi ni tul Zą̨a
Batis ze hą̨ mǐ.»
25 Lɛɛ, leɗ mą́y tikɗi̧ na takra a yǐi
ɓáy tul ɓal-ɛ nzɛk, a se luo mbay na
a ɓaa hą̨ ni mii: «Mì hii ɓay haŋa
mù hą̨ mǐ tul Zą̨a Batis ká zaɗ ni key
koɗ hɔy ka ɓo ɓil patinza hą̨ mǐ.»
26 Zaɗka Mbay Eroɗ laa ɓayke
munu báyji̧ lɛ, sùo-ɛ rii ni ya. Roo
lɛ, ka hii ɓay ɓéɗ leɗ mą́y tikɗi̧ na
ya, ɓay tul huɗ ká'a haa ká nun ruɔ
nzoɓri ká'a ɗi̧ ri kaw ziŋ ni na.
27 Zaɗɛ ku hɔy, ka mbi nzi-ɛ a pie
nzoɓ yu̧m mbi̧w ká kɔrɔ zaɗ na ɓay
haŋa ni se a vǎa kuŋ tul Zą̨a Batis a
víke. Lɛɛ, nzoɓ yu̧m na se ɓil hul sal
na a kuŋ tul Zą̨a Batis
28 a ɗaa ɓo ɓil patinza a víke hą̨
leɗ mą́y tikɗi̧ na, lɛ, leɗ mą́y tikɗi̧
na yą̨a a séke hą̨ mi-ɛ na.
29 Zaɗka leɗ nduoɓal Zą̨ari laa
ɓayke munu báyji̧ lɛ, i ví mbi huɗ
ɓe na í voro.

Zezu hɔl nzoɓri ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Zą̨a 6.1-14)

30 Nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezuri yǐi
saa zaɗ ka-káa Ɓay Kere, í se luo-ɛ í
ki̧i fal feri riw bele ká i ɗaa ɓáy fe
ká i fere nzoɓri na hą̨ ni.
31 Nzoɓri ká i vi luo-ɛ a í zɔl na
i ŋgi̧i ɓamba tasiri hą̨ Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri i ziŋ faa ká ɓay su̧ŋa fe
kara ya. Są̨wke mini ze, Zezu ɓaa hą̨
leɗ nduoɓal-ɛri na mii: «Ì vi ziŋ mǐ,
ɓo náa vǎa ká́wri zaɗ ká ɗo kɔlɔk í
mgba tą̨ram sùo-rǐ ká ɗi̧ ndi̧i.»
32 Báyji̧ lɛ, i ti̧i í zɔl huo-ri hɔy í vǎa
hil ɓil tuo í se ɓa zaɗ ká ɗo kɔlɔk na.
33 Roo lɛ, nzoɓri ŋgi̧i ɓamba kɔ
Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri ká i kaw
ɓil tuo í zɔl vǎw na. Lɛɛ, i ti̧i ɓáy
puo puo riw bele, í ɗuu fal ki̧ ɓáy
ɓal-ri í ti̧i zaɗɛ na ku pola hą̨ Zezu
ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri na.
34 Zaɗka Zezu ti̧i saa ɓil tuo, a kɔ
ruɔ nzoɓri ká i mbu̧ ki̧ mɛr mɛr na
ku báyji̧ lɛ, ka kɔ nun sǐe ɓari, ɓay ji̧
lɛ, nzoɓkeri rǐi baɗuri ká nzoɓ kórɔ
ri tiya. Lɛɛ, Zezu tii są̨w fére ri fe
ŋgi̧i ɓamba.
35 Zaɗka sǐe tɔ̀ŋ ndi̧i ɓay riŋ na
báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa
lakun-ɛ í ɓaa hą̨ ni mii: «Síe kal ro,
a zaɗ ni key na ɓa ɓil law kɔr ze ɗo
key.
36 Hą̨ nzoɓri key na i se puori ɓáy
vu puori ká kiri naari key í vǎa hie
fe su̧m í su̧.»
37 Lɛɛ, Zezu yji̧ŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓaarì ki̧ ze ì ha ri fe su̧m ha ri
su̧.» Báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi ni
mii: «Úwaa, mù hii ɓay haŋa ɓuru
vǎa hie maapa hą̨ nzoɓri su̧ lɛ? Fe
su̧mke ku na a máa lari peɗ nam
isɔɗ sɔɗ siɗi!»
38 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì ɗo
ɓáy maapa ɓa mina lɛ? Ì se í vǎa
kɔ!» Zaɗka i se í vbi ɓay í laa na
báyji̧ lɛ, i yǐi í ɓaa hą̨ ni mii: «Ɓuru
ɗo ɓáy maapa ɓa ndeɓe ɓáy si̧i̧ri ɓa
siɗi.»
39 Falɛ ku lɛ, Zezu mbi nzi-ɛ hą̨ leɗ
nduoɓal-ɛri ɓay haŋa ri hą̨ nzoɓri
kaw siri ɓáy kuɗuke kuɗuke ká tul
suy pamɛ.
40 Lɛɛ, nzoɓri kaw ɓáy kewke
kewke. Kewke taa sǐŋ ndeɓe ndeɓe
ndą̨w, isɔɗ sɔɗ ndą̨w pi.
41 Báyji̧ lɛ, Zezu yą̨a maapa ká
ndeɓe ɓáy si̧i̧ ká siɗi̧ na, a ura
nun-ɛ ɓa siya a ɗaa taambɔl hą̨
Ŋgɛrɛwu̧ru, rɔɔ a haw maapa na a
hą̨ leɗ nduoɓal-ɛri ɓay haŋa ri leke
nzoɓri na. Ka leke ri si̧i̧ ká siɗi̧ na
ndą̨w ká sakra ɓari riw bele.
42 Ɓari riw bele na i su̧ mbaa ɓil-ri
maa ɓáy zaɗ kɔn ɓari.
43 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri na i fą̨a ɓie
maapa ɓáy si̧i̧ na mbaa buɗu ɓa duɔ
falɛ siɗi.
44 Ɓari ká i su̧ maapa na, wą̨rari
maa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe (5.000).

Zezu se tul maambii
(Mat 14.22-33; Zą̨a 6.15-21)

45 Falɛ ku ndi̱i hɔy lɛ, Zezu ha̱ leɗ nduoɓal-ɛri hil í ka̱w ɓil tuo í
zɔl pola ha̱ ni ɓay séke ɓa nzaa
kporombii ká fi kɛlu ɓa ŋgɛrɛpuo
Besayda. Zaɗka i zɔl na, Zezu tɔ̀ŋ
fal kɔɓ ɓay ɓáa ha̱ ruɔ nzoɓri zɔl faa
puɔ.
46 Falɛ ká'a ha̱ nzoɓri zɔl na báyi̱i
lɛ, ka se tul kuo ɓay ɗáa nzaa ɓay
kere.
47 Zaɗ sii báyi̱i lɛ, tuo na ɗo ɓil law
mbii, lɛ, Zezu huo-ɛ hɔy ze ɗo siri.
48 Nzaa fa̱a nzaaruo na leɗ
nduoɓal Zezuri ziŋ faa ká ɓay híla
tuo na mbăa, ɓay i̱i lɛ, zuu kuu
ŋgi̱i ɓamba a suɔ nun-ri. Zaɗka
Zezu kɔ munu na báyi̱i lɛ, ka se tul
mbii takam takam ɓa luo-ri, tɔ̀ŋ ndi̱i
munu hɔy ɓay haŋa ni kál ri.
49 Zaɗka i kɔ ni ká'a se tul mbii
na munu báyi̱i lɛ, i kɔ í ɓaa mii ɓa
wu̱ru, ro í guu fe gŭrum gŭrum.
50 Tusuɛke lɛ, i kɔ ni ɓáy zaɗ ɓari
riw bele, a í tɔ kpak kpak. Roo lɛ, ká
zaɗɛ ku na Zezu ɓa̱a ha ri mii: «Ɓa
ɓi ki̱ zu, ì siŋ law-rì, ì ha̱ hi̱ɛ ka ɗáa
rì ya!»
51 Falɛ ku rɔɔ a hil a kaw ziŋ ri
ká ɓil tuo na, lɛ, nzaa zuu na ví kuŋ
nzɛɗ. Feke ku na tuku ri ŋgi̱i ɓamba
tasiri ha ri kaw yer.
52 Tusuɛke lɛ, fe saŋ ká Zezu ɗaa
ɓáy maapa na, fe kɔ́kɔ ɓari maa ɓay
kɔ́kɔ sa̱wke ya.

Zezu vaa nzoɓri ká Zenezarɛɗ (Mat 14.34-36)

53 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri tuo
maambii i ti̱i fi kɛlu ká zaɗri ká kiri
Zenezarɛɗ kɔr, a í siŋ tuo na ɗo nzaa
kporombii.
54 Zaɗka i ti̱i saa ɓil tuo na munu
hɔy lɛ, nzoɓrì kɔ ɓa Zezu.
55 Zaɗ ká'a ɗo ɗì ká nzoɓri laa ɓay
ɓe na, i ɗuu ɓáy tul puori riw bele,
a í tii sa̱w fa̱a nzoɓ sɛmri ɓáy hiike
í séke ha̱ ni.
56 Zaɗri riw bele ká Zezu se ɗì, ká
ɓa vu puori ká ɗo ɓisuy, mase puori,
mase ŋgɛrɛpuori kara, nzoɓri vi ɓáy
nzoɓ sɛm ɓari í ɗaa zuɔ zaɗ áake ká
nun ruɔ, a í koɗ Zezu ɓay haŋa ni ka
pɔŋ faa ha ri zaa nzaa gari ɓe fi siri
hɔy. Lɛɛ, ɓari riw bele ká i zaa nzaa
gari ɓe na, i vaa ɓáy kere.

7

Zezu ɓaa ɓay ká se tul fe sa̱w puo (Mat 15.1-9)

1 *Fariziri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri
*bol kusol ha̱nɛri ká i uru saa Zu-
ruzalɛm na, í ví mbu̱ ki̱ í kiri Zezu.
2 Báyi̱i lɛ, i ŋga̱a leɗ nduoɓal Zezu
ha̱nɛri ká i su̱ fe taŋ si̱ɛ nduo-ri *taŋ
kaɗ kaɗ munu ká Ziɓri ɗaa ɓa fe
sa̱w puo ɓari na ya.
3 Tusuɛke lɛ, Fariziri ɓáy Ziɓ
ha̱wri riw bele na, i ɗaa vu mbom
ɓo tul fe fére bulu ɓari ká i ya̱a; i si̱ɛ
nduo-ri taŋ kaɗ kaɗ rɔɔ í su̱ fe ɓáy.
4 Zaɗka i uru saa zaɗ fe hie hɔy
kara, i si̱ɛ nduo-ri taŋ kaɗ kaɗ munu
ká bol kusol ɓari kiɛ na rɔɔ, í su̱
fe ɓáy. I ɗaa vu mbom ɓo tul fe
sa̱w puo ha̱wri ɓoɗ ɓoɗ ŋgi̱i ɓamba,
munu ká faa wáa koɓo ɓáy tasa ɓáy
suna.
5 Báyi̱i lɛ, Fariziri ɓáy *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri na i vbi Zezu ɓay
mii: «Ɓay i̱i ndaw rɔɔ leɗ nduoɓal-
ari ɗaa vu mbom ɓo tul fe sa̱w puo
ká bulu naari ɗaa na ya lɛ? I si̱ɛ
nduo-ri ɓáy faake munu ká bulu
naari fere naari na ya hɔy í su̱ fe!»
6 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓay ká Ezay ya̱a saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru se tul-rì na ɗo ɓáy zaɗɛ.
I ɓa nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri munu ká'a
ɗaa ɗo mbeɗe mii:
"Nzoɓri key na i ɗaa mbay ɓo tul-i
ɓáy nzaa-ri hɔy,
roo lɛ, ɓil law-ri ɗo ɗì ɗì ziŋ mì.
7 Rúo ká nzoɓri key ruo mì na
ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy,
ɓay i̱i lɛ, feri ká i fere nzoɓri na
ɓa fe sa̱w puo nzoɓri ki̱ hɔy ɓo,
ɓa Ɓay ɓi ya*."
8 «Ɓaarì na, ì pɔŋ bol kusol
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo fi mbi̱w í ɗaa vu
mbom ɓo tul fe sa̱w puo nzoɓri hɔy.»

* **7:7 7.7** Ezay 29.13.

9 Falɛ lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ɓaarì
na ì kɔ faa túŋ bol kusol Ŋgɛrɛwṵru
na ŋgereŋ, ɓay mgbaka fe sạ̃w puo
ɓaarì ká i fere nzoɓri na ŋgɔ-ŋgɔŋ!
10 Tusuɛke lɛ, bol kusol ká
Ŋgɛrɛwṵru hạ̃ *Moyze na ɓaa mii:
“Mu ɗaa vu mbom ka ɓo tul bǎa-ka
ɓáy máa-ŋa†.” Rɔɓay, “Nzoɓ ká faɗ
mi-ɛ ɓáy bi-ɛ lɛ, ɗo nun ika ni‡.”
11 Roo lɛ, ɓaarì na ì fere fe sạ̃w
puo ɓaarì mii, zaɗka nzoɓ ɗo ɓáy fe
ɓay sɔ́kɔke bi-ɛ ɓáy mi-ɛ, rɔɔ a ɓaa
mii, ɓeri ti haŋa ri ya, ɓay i̧i lɛ, ɓa
kɔrban, ɓayke ɓaa mii, ɓa fe ká ɓeri
kɔrɔ ɗo ɓoɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru,
lɛ,
12 ì pɔ́ŋ faa hạ̃ nzoɓke ku na ɓay
haŋa ni ka sɔ nzoɓ mbóŋ niri na
mbǎa.
13 Ɓáy faa fe fére sạ̃w puo ɓaarì ká
ì suo í fere ki̧ mini key na, ì pɔ̌ŋke
Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ɗo fi mbi̧w. Rɔɓay,
ì ɗaa feri ŋgi̧i ɓamba ká rì̧i ki̧rɛ ɓe
niri key ndạ̃w.»

Fe ká ɗaa hạ̃ nzoɓ sîike ndiŋ ndiŋ (Mat 15.10-20)

14 Báyi̧i lɛ, Zezu ɗi ruɔ nzoɓri na
rɔɓay a ɓaa ha ri mii: «Ɓaarì riw
bele na, ì te suku-rì̧ í láake ɓay ɓi
key na ɓáy kere í tuu sạ̃wke ta-taŋ!
15 Fe mbi̧w ká nzoɓ sṵ se ɓil-e ká
ɗaa hạ̃ ni síike ndiŋ ndiŋ ká nun
Ŋgɛrɛwṵru na, tiya. Roo lɛ, fe ká ti̧i
saa ɓil law nzoɓ ze ɗaa hạ̃ ni síike
ká nun Ŋgɛrɛwṵru.
16 [Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku ɓay láake
lɛ, ka laa.»]
17 Zaɗka Zezu pɔŋ ruɔ nzoɓri a rì̧i
hula báyi̧i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi ni
sạ̃w law ɓayke ká’a ɓaa ha ri na.
18 Lɛɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ɓaarì
kara, ì tạa láa ɓay key na kpṵy lɛ
woo? Fe sṵm mbi̧w mini ká nzoɓ sṵ
se ɓil-e na ti ɗáa hạ̃ nzoɓ síike ndiŋ
ndiŋ ká nun Ŋgɛrɛwṵru ya,
19 ɓay i̧i lɛ, fe key na kal a se ɓil-e
ɓo, ɓo ɓil wạ̃ra law-ɛ ya; falɛ lɛ, ka
níike mi̧iri riw bele ɓa kɛlɛ.» Ɓe ze
ɓáy faa ɓayri key na, Zezu ɓaa mii,
fe sṵmri riw bele na ɓa fe kere ká
maa ɓay sṵŋa.
20 Lɛɛ, ka ɓaa na rɔɓay mii: «Ɓa fe
ká ti̧i saa ɓil wạ̃ra law nzoɓ, ze ɗaa
hạ̃ nzoɓ síike ká̃ nun Ŋgɛrɛwṵru,
21 ɓay i̧i lɛ, ká ɓil wạ̃ra law nzoɓ
ká nziiya ze kér ɓay kạ̃ayari ká hạ̃
nzoɓ ɗáake fe kạ̃ayari na ti̧i saa ɗì:
kér ɓay riiɓa ndạ̃w, ika nzoɓ ndạ̃w,
ɗáa nun pie ndạ̃w,
22 kɔ́kɔ nun fe ndạ̃w, ɗáa law
mgbɔrɔ ndạ̃w, úla nzoɓ ndạ̃w, taka
mgbạ́y bapiɓi ndạ̃w, ɗáa sere ndạ̃w,
rạ̃ŋa ki̧ ndạ̃w, siika sùo ndạ̃w, rɔɔ fe
ɗáa kɔ̀kɔ ndạ̃w pi.
23 Feyạ̃akeri riw bele key na uru
saa ɓil law nzoɓ, rɔɔ a ɗaa hạ̃ ni
síike ndiŋ ndiŋ ká nun Ŋgɛrɛwṵru.»

Mạ́y ká ɓa Ziɓ ya ɗaa law-ɛ ɓo tul Zezu (Mat 15.21-28)

24 Falɛ ku lɛ, Zezu uru ká zaɗɛ
na ku, a se tusiri ká ɗo ɗi ya ɓáy
ŋgɛrɛpuo Tir. Ka ti̧i puoke ku a rì̧i
a se hul mbi̧w munu a hii ɓay haŋa
nzoɓ mbi̧w kara ka kɔ zaɗ káw ɓe
ya, roo lɛ, faa mṵu sùo-ɛ tiya.
25 Zaɗɛ ku hɔy, mạ́y mbi̧w munu
ká temndaya ɗo tul vi-e ká ɓa leɗ
mạ́y tikɗi na laa soro ɓay Zezu, lɛ,
ka vi a naa pol-e.
26 Mạ́yke ku na ka ɓa Ziɓ ya, i
mboŋ ni ká Fenisi ká tusiri Siri. Lɛɛ,
ka koɗ Zezu ɓay haŋa ni ka nii
temndayari ká ɗo tul vi-e na.
27 Roo lɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ̃
ni mii: «Ála leɗri ha ri sṵ fe hạ̃ ɓil-
ri mbaa pola ndạ̃w rɔ, ɓay i̧i lɛ, ɗo
ndaɗ ɓamba ɓay mbika fe sṵm ká
ɗo ɓay tul leɗri a vbu hạ̃ vu váyri
ya.»
28 Báyi̧i lɛ, mạ́y na yi̧iŋra ɓáy ɓay
hạ̃ ni mii: «Zaɗɛ ki̧ na zu, Mbay. Roo
lɛ, vu váyri ká i naa sạ̃w tutakra na,
i dam bum fe sṵm ká gạ̃y saa nzaa
leɗri siya na í sṵ.»
29 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Mu se
puɔ. Ɓáy faa ɓay ká mù yi̧iŋra ɓáy

† **7:10 7.10** Ti̧i kɛlɛ 20.12. ‡ **7:10 7.10** Ti̧i kɛlɛ 20.12.

kere na, temndaya na ṭii ká tul vu-ɔ na ro.»
30 A zaɗka mą́y na yỹi a se puɔ báyii lɛ, ka kɔ vi-e na ká temndaya ṭii ká tul-e a pɔŋ ni naa hii.

Zezu hą mbiki laa ɓay

31 Zezu uru ká tusiri Tir a yỹi ɓáy faa ká ṭii Sidọn, a kal ɓáy tusiri Dekapol, rɔɔ a se ɓa nzaa maambii ká Galele.
32 Lɛɛ, nzoɓri vi ɓáy mbiki ká tąa ɓáa ɓay kpụy na hą ni, a í koɗ ni ɓay haŋa ni ka ɗaa nduo-ɛ ɓo tul mbiki na a vaa ni.
33 Báyii lɛ, Zezu mgba ni a ṭíike ká sakra ruɔ nzoɓri, a ɗaa vu nduo-ɛri nduo suku mbiki na, rɔɔ a są-sąmi a ɗaa nda rịm-ɛ.
34 Falɛ ku rɔɔ, a ura nun-ɛ ɓa siya, a yąa ọ̃mi fọn a ɓaa hą leɗban na mii: «*Efata.*» Báy nzaa ɓay naari lɛ, ɓaa mii: «Suk-ari ka laa ɓay.»
35 Ká zaɗɛ ku hɔy suk-eri na vuo ndąw, a rịm-ɛ kara taŋ ɓáy kere hą ni ɓaa ɓay yororo yororo.
36 Báyii lɛ, Zezu baka nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na ɓay haŋa ri ɓaa ɓayke hą nzoɓ mbịw ya. Roo lɛ, ɓaŋguɔ ká'a ɓaa munu ha ri na hɔy kara, i ɗaa hą ɓayke se ɓa pola pola.
37 Law nzoɓri naa wǒl a tuku ri ha ri kaw yer í ɓaa mii: «Feri riw bele ká'a ɗaa na ndaɗ ɓamba! Ka hą mbikiri laa ɓay ndąw, a nzoɓri ká i ɓaa ɓay ya hɔy kara, i ɓaa ɓay *taŋ kaɗ kaɗ ndąw pi.»

8

Zezu hɔl nzoɓri isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ niŋ
(Mat 15.32-39)

1 Bil sewke ku na, ruɔ nzoɓri ŋgịi ɓamba mbụ kị ɓa kị rɔɓay ká luo Zezu, roo lɛ, fe sụm tiya. Báyii lɛ, Zezu ɗi leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii:
2 «Mì kɔ nun síe nzoɓri key, ɓay ii lɛ, ɓa nam say ro i ɗo ziŋ mì a í ti ɓáy fe sụm ya.
3 Zaɗka mì ha ri zɔl taŋ sụŋa fe lɛ, i líe kɔn ká faa, ɓay ii lɛ, ruɔkeri ká sakra ɓari ku na i uru faa ɗi ɗi.»
4 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ɓaa hą ni mii: «Úwaa! Zaɗ hąa ndąw rɔɔ ɓuru séke ɗi ɓay zíŋ fe sụm hąnɛ hą nzoɓri sụ mbaa ɓil-ri ká ɓil law kɔr key lɛ?»
5 Báyii lɛ, Zezu vbi ri mii: «Maapa ɓa mina ze ì ɗǒke lɛ?» Lɛɛ, i yịiŋra ɓáy ɓay hą ni mii: «Ba tɔnɔ say.»
6 Ro, Zezu mbi nzi-ɛ hą ruɔ nzoɓri kaw siri. Falɛ lɛ, ka yąa maapa ká tɔnɔ say na a ɗaa taambɔl hą Ŋgɛrɛwụru, rɔɔ a haw a hą leɗ nduoɓal-ɛri ɓay haŋa ri leke ruɔ nzoɓri na. Lɛɛ, i yąa í leke ri na.
7 I ɗo ɓáy vu sỹi hąnɛri ndąw. Báyii lɛ, Zezu ɗaa taambɔl hą Ŋgɛrɛwụru ɓay tul sỹikeri na, a ɓaa hą leɗ nduoɓal-ɛri ɓay haŋa ri leke nzoɓri na rɔɓay.
8 Lɛɛ, nzoɓri riw bele sụ mbaa ɓil-ri siɓ siɓ maa ɓáy zaɗ kɔn ɓari. A ɓie maapakeri ɓáy sịiri ká saɗ na, leɗ nduoɓal-ɛri fąa mbaa buɗu ɓa tɔnɔ say.
9 Nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na, i maa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ niŋ (4.000). Falɛ ku rɔɔ Zezu pɔŋ faa ha ri zɔl, lɛ,
10 ká zaɗɛ ku hɔy, ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri na, i hil í kaw ɓil tuo í se ɓa tusiri Dalamanuta.

Fariziri vbi Zezu ɓay haŋa ni ɗaa fe saŋ
(Mat 16.1-4)

11 Farizi hąnɛri vi luo Zezu í tii sąw mą́y ɓay ziŋ ni ɓay nzáake nzi-ɛ. Ze í vbi ni ɓay haŋa ni ka ɗaa fe saŋ mbịw hą ɓari kɔ mii, hụrusuo-ɛ na uru saa luo Ŋgɛrɛwụru.
12 Báyii lɛ, Zezu yąa bawda ọ̃mi fọn a ɓaa mii: «Bay ii kị rɔɔ, nzoɓri ká timbɛɗɛ key vbi ɓay kɔ́kɔ fe saŋ lɛ? Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị, fe saŋ mbịw mini kara mì ti haŋa rì kɔ ya!»
13 Falɛ ku lɛ, ka pɔŋ ri a hil a kaw ɓil tuo ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri í yỹi a í se ɓa nzaa maambii ká fi kɛlu.

Fe fére kąaya Fariziri ɓáy nzoɓ Erodri
(Mat 16.5-12)

14 Báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri yji̧ŋra
fa̧a maapa na sɛl. I ɗo ɓáy maapa
mbi̧w munu hɔy ká ɓil tuo.
15 Lɛɛ, Zezu baka ri a ɓaa mii: «I
nzɛ ɓáy sùo-rǐ! Ì kɔ́rɔ sùo-ri ká tul fe
fére ka̧aya *Fariziri ɓáy nzoɓ Eroɗri
ká ɗo munu ɓa fe hew fe na.»
16 Báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri tii sa̧w
má̧y ɓay ká sakra ki̧, ɓay ji̧ lɛ, i ɗo
ɓáy maapa ya.
17 Munu ká Zezu kɔ fe ká i ɓaa
ɓayke na, ka ɓaa ha ri mii: «Ɓay ji̧
nda̧w rɔɔ ì ma̧y ɓay ká sakra ki̧ mii,
ì ɗo ɓáy maapa ya lɛ? Wa̧a, ì kɔ ya
ɓáy lɛ woo? Ì kɔ táŋke ya ɓáy lɛ?
Nun-rǐ mgbuɗa ká ɗi ya ɓáy dɔrɔ zu
lɛ?
18-19 Ì ɗo ɓáy nun ɓay kɔ́kɔke fe,
lɛ, ì kɔ ya! Ì ɗo ɓáy suku ɓay láa
ɓay, lɛ, ì láake ya! Wa̧a, mina lɛ
woo? Maapa ká ndeɓe ká mǐ haw
ha̧ nzoɓri ká isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe
(5.000) ha ri su̧ na wa̧a, ì yi̧-yji̧ŋra
lɛ? Wa̧a, ì fa̧a ɓie mbaa buɗu mina
lɛ?» Lɛɛ, i yji̧ŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii:
«Mbaa buɗu duɔ falɛ siɗi.»
20 Zezu vbi ri rɔɓay mii: «Zaɗka
mǐ haw maapa ɓa tɔnɔ say ɓay
tul nzoɓri ká isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ niŋ
(4.000) na wa̧a, ì fa̧a ɓie mbaa buɗu
dɔrɔrɔ dɔrɔrɔ ɓa mina lɛ?» Lɛɛ, i
yji̧ŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii: «Ɓa tɔnɔ
sa̧y.»
21 Báyji̧ lɛ, Zezu vbi ri rɔɓay mii:
«Wa̧a, ì kɔ ya ɓáy lɛ woo?»

Zezu mgbuɗa nun ra̧w

22 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri i ti̧i Besayda. Lɛɛ,
nzoɓri sùu nzoɓ ra̧w mbi̧w munu ká
ɗi, i víke ha̧ Zezu í koɗ ni ɓay haŋa
ni ka zaa ni ɓo a vaa.
23 Báyji̧ lɛ, ka mgba nduo ra̧w na a
ti̧ike ni saa ɓil puɔ a séke nzaa zaɗ.
Falɛ lɛ, ka ɗaa mbii sa̧mi ɗo nun ra̧w
na, a ɗaa nduo-ɛri ɓo tul-e a vbi ni
mii: «Mù kɔ fe lɛ?»
24 Lɛɛ, ra̧w na ura nun-ɛ ɓa siya a
ɓaa mii: «Mì kɔ nzoɓri, roo lɛ, i rǐi
puuri ká se-seɗ.»
25 Falɛ ku rɔɓay lɛ, Zezu ɗaa nduo-
ɛri ɓa ki̧ ɓo tul nun nzoɓ ra̧w na.
Báyji̧ lɛ, ra̧w na kɔ-kɔ́m ɓa sikɗa, lɛ,
nun-ɛ na taŋ ha̧ ni kɔ zaɗ ɓáy kere
kaɗ kaɗ.
26 Falɛ ku ká ɓay haŋa ra̧w na ka
zɔ́l na báyji̧ lɛ, Zezu ɓaa ha̧ ni mii:
«Mu se ɓil puɔ ya.»

Piyɛr kɔ Zezu ɓa Krisi
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

27 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri, i zɔl ɓa vu puori ká
ɗo ɗi ya ɓáy ŋgɛrɛpuo Sezare-Filiɓ.
Zaɗka i se faa ɓáy na báyji̧ lɛ, Zezu
vbi ri ɓay mii: «Wa̧a, nzoɓri ɓaa ɓay
mina ze se tul-i lɛ?»
28 Lɛɛ, i yji̧ŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii:
«Nzoɓ ha̧nɛri ɓaa mii, mù ɓa Za̧a
Batis. Nzoɓ ki̧ri ɓoɗ ɓaa mii, mù
ɓa *Eli. Nzoɓ ha̧wri rɔɓay ɓaa mii,
mù ɓa nzoɓ ya̧aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̧ru mbi̧w munu.»
29 Báyji̧ lɛ, Zezu vbi ri mii: «A
ɓaarǐ ki̧ na wa̧a, ì ɓaa mii, mǐ ɓa
nzoɓ ve lɛ?» Piyɛr yji̧ŋra ɓáy ɓay
ha̧ ni mii: «Mù ɓa *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwu̧ru waa ɓay píe ni vi.»
30 Ɓe nu ku ro, Zezu baka ri ŋgɔ-
ŋgɔŋ ɓay haŋa ri ɓaa ɓayke na ha̧
nzoɓ mbi̧w ya.

Zezu ɓaa ɓay huɗ ɓe ɓáy ti̧i ɓe saa luɔ huɗ
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

31 Falɛ ku lɛ, Zezu tii sa̧w fére leɗ
nduoɓal-ɛri fe mii: «Ɓi *Vu Nzoɓ
na, ɗo nun haŋa mǐ kɔ sɛkɛ fe ŋgi̧i
ɓamba. Ŋgɛrɛ Ziɓri ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ
fe poyri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri na i túŋ mǐ ŋgereŋ a í i mǐ,
a ndeke ɗi nam sayke lɛ, mǐ ti̧i saa
luɔ huɗ.»
32 Zezu ɓaa ɓayke ta-taŋ ha ri. Lɛɛ,
Piyɛr mgba ni a ti̧ike ŋgereŋ ɓa nzaa
zaɗ a tii sa̧w ɓáa ɓay ziŋ ni ɓay tul
ɓayri ká'a ɓaa na.
33 Báyji̧ lɛ, Zezu fɛrɛ nun-ɛ a kɔ leɗ
nduoɓal-ɛri a yi̧w Piyɛr mii: «Satan,
mu zɔ́l ká lakun-i ɗi ɗi ɓa lew, ɓay
ji̧ lɛ, kér ɓay ɓo na ɗo ɓa kér ɓay
nzoɓri hɔy ɓo, ɗo ɓa kér ɓay taa
Ŋgɛrɛwu̧ru ya.»
34 Falɛ ku lɛ, Zezu ɗi ruɔ nzoɓri
ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii:
«Nzoɓ ká hii ɓay séke fal-i lɛ, ka pɔ́ŋ

sùo-ɛ yaklak ha̰ mì, a mbi puu say
huɗ ɓe, a soɓ a séke fal-i.
35 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká hii ɓay kɔ́rɔ
kumnun ɓe na, kumnun taa tusuɛke
na, ka ti zíŋ ya. Roo lɛ, nzoɓ ká'a
pɔ́ŋ sùo-ɛ yɔɗ ɓay tul-i, mase ɓay
tul Ɓay Kere na, a zíŋ kumnun taa
tusuɛke.
36 A zaɗka nzoɓ ziŋ feri ká tusiri
key riw bele, rɔɔ a ziŋ kumnun taa
tusuɛke ya na wa̰a, ɓa feziŋa ḭi kḭ zu
lɛ woo!
37 Fe ḭi nda̰w rɔɔ, nzoɓ a máa ɓay
haŋa Ŋgɛrɛwṵru a súoke kumnun
taa tusuɛke na lɛ?
38 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká ɗaa sahoy
ɓay tul-i, ɓáy tul ɓay ɓiri ká nun
nzoɓri ká timbɛɗɛ key ká i pɔŋ
Ŋgɛrɛwṵru í ɗaa fe ka̰aya na, ɓi Vu
Nzoɓ na, síeke ká mì vika ɓáy riŋ
ɗika ká Ɓăa ha̰ mì ɓáy leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue na, mì ɗáa
sahoy ɓay tul nzoɓke nda̰w.»

9

1 Rɔɓay ka ɓaa ha ri mii: «Mì ɓaa
ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: nzoɓ ha̰nɛri
ká sakra ɓari ká i ɗo zaɗ ni key na,
i ti huka ya kpṵru ɓay kɔ́kɔ nam
ká Ŋgɛrɛwṵru a ví réke mbay ɓáy
hṵrusuo-ɛ na ɓáy nun-ri nda̰w rɔɔ í
hu ɓáy.»

Sùo Zezu fɛrɛ ɗo ɓoɗ ká tul kuo (Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Falɛ ká ɗaa nam yie na, Zezu ha̰
Piyɛr, Zak ɓáy Za̰a se ziŋ ni tul kuo
ká gaŋ zeŋleŋ ká ɗo nzaa zaɗ a í
kaw ɗi huo-ri. Báyḭi lɛ, ká zaɗɛ ku
na, sùo Zezu fɛrɛ gbă̰y ká nun-ri.
3 Gari ɓeri ndṵy zḭriri zḭriri a puu
kpa̰a kpa̰a. Nzoɓ mbḭw ká tusiri key
ká maa ɓay wáa gari ha̰ ni puu ɗo
munu na, tiya.
4 Báyḭi lɛ, *Eli ɓáy *Moyze tḭi ri
mbuɗa í ɗo loko soro ziŋ Zezu.
5 Lɛɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa ha̰ Zezu
mii: «Mbay, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay
haŋa náa káwri zaɗ ni key. Ha̰ ɓuru
ɗaa hul puɗi ɓa say. Mbḭw ɓa taa
ɓo, mbḭw ɓa taa Moyze, a mbḭwke
laa lɛ, ɓa taa Eli.»
6 Tusuɛke lɛ, ka kɔ ɓay ɓáa ya, ɓay
ḭi lɛ, hḭɛ ɗaa ri zikiki.
7 Báyḭi lɛ, síi mbam ví guɓa tul-ri
gbukru, lɛ, ká ɓil síi mbamke ku na
kusol mgba ɓeleŋ ká ɗi mii: «Ɓe key
na ka ɓa Vu-i; mì kɔ ni ɓa nzoɓ nun-
i. Ì laa ɓay ɓe!»
8 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, leɗ nduoɓal
Zezuri kɔ-kóm rie ri gbuk, roo lɛ, i
kɔ nzoɓ mbḭw mbă̰a, ɓa Zezu huo-ɛ
hɔy ze ɗo ziŋ ri.
9 Zaɗka i ɗo ɗíra saa tul kuo na,
Zezu mbi nzi-ɛ ha ri mii: «Feri ká ì
kɔ key na, ì ɓaa ɓayke ha̰ nzoɓ mbḭw
ya kpṵru maa ɓáy nam ká ɓi *Vu
Nzoɓ mì tḭike saa luɔ huɗ.»
10 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ɗaa vu
mbom ɓo tul ɓay ká'a ɓaa ha ri na,
roo lɛ, i ma̰y ɓay ziŋ kḭ mii: «Tḭ́i saa
luɔ huɗ ká fal huɗ ɓe na wa̰a, ɓayke
ɓaa mina zu lɛ?»
11 Falɛ ku lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi
ni ɓay mii: «Ɓay ḭi nda̰w rɔɔ, *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri ɓaa mii, "Do
nun haŋa Eli ka vi pola nda̰w rɔɔ,
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
píe ni na, ka vi ɓáy" lɛ?»
12 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓa tusuɛ kḭ, ɗo nun haŋa Eli
na ka vi pola nda̰w rɔɔ, ɓay léke feri
riw bele ha̰ ni ɗo ɓáy zaɗɛ zeɓ zeɓ.
Roo lɛ, mì vbika rì ɓay: "Wa̰a, ɓay
ḭi nda̰w rɔɔ mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa
mii, ɗo nun haŋa Vu Nzoɓ na a kɔ́kɔ
sɛkɛ fe ŋgḭi ɓamba, a í tuŋ ni ŋgereŋ
lɛ?"
13 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: nzoɓ ya̰aŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru mbḭw
munu ká Eli na vi ro, lɛ, nzoɓri
ɗara ni munu ká law-ri hii, munu ká
mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓayke pola
se tul-e na.»

Zezu nii temndaya ká ɗo tul leɗ mbḭw (Mat 17.14-21; Luk 9.37-43a)

14 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri
ká say i vi ɗi ya ɓáy leɗ nduoɓal-ɛ
ha̰wri báyḭi lɛ, i kɔ ruɔ nzoɓri ŋgḭi
ɓamba ká i kiri leɗ nduoɓal-ɛ ha̰wri
na, ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol
ha̰nɛri ká i ɗo ma̰y ɓáy ziŋ kḭ.

15 Zaɗka ruɔ nzoɓri kɔ Zezu na
báyɨ̰i lɛ, tuku ri a í ɗuu ɓa luo-ɛ ɓay
híi soko hą̰ ni.
16 Báyɨ̰i lɛ, Zezu vbi leɗ nduoɓal-
ɛ hą̰wri na mii: «Fe ɨ̰i ndą̰w rɔɔ ì
mą́yke ɓay ziŋ kɨ̰ munu lɛ?»
17 Lɛɛ, nzoɓ mbɨ̰w ká sakra ruɔ
nzoɓri ku na yɨ̰iŋra ɓáy ɓay hą̰ ni
mii: «Mbay, mì vi ɓáy vu-i hą̰ mù,
ɓay ɨ̰i lɛ, temndaya ɗo tul-e a yɔklɔ
ni ŋgɨ̰i ɓamba hą̰ ni tą̰a ɓáa ɓay
kpu̱y.
18 Zaɗri riw bele ká temndaya mbi
ni ká ɗì na, ka ɗaa ni nda siri gbą̰y
hą̰ mbii nzi-ɛ tɨ̰i fŭka fŭka ndą̰w, a
su̱ sere ŋgɛ̆r ŋgɛ̆r a ɓo kpamgbaŋ
ndą̰w pi. Ze mì koɗ leɗ nduoɓal-ari
ɓay haŋa ri nii temndayake na, lɛ,
faake mba ri.»
19 Báyɨ̰i lɛ, Zezu ɓaa hą̰ ruɔ nzoɓri
mii: «Ɓaarì nzoɓ law ŋgɔ-ŋgɔri!
Wą̰a, nam tɔ̀ŋ ɓa mina ɓáy rɔɔ ɓay
haŋa mì kaw ziŋ rì rɔɓay lɛ? Nam
tɔ̀ŋ ɓa mina ɓáy rɔɔ mì íki law-i ká
tul-rì lɛ? Mgba leɗ na ɓa líe hą̰ mì.»
20 Lɛɛ, i mgba leɗ na í séke hą̰
ni. Zaɗka temndaya mbi nun-ɛ a kɔ
Zezu báyɨ̰i lɛ, ka mgba leɗ na a laŋ ni
yik yik, a ɗaa ni ɓo siri gbirik. Leɗ
na giri siri mgbeleŋ mgbeleŋ, a mbii
nzi-ɛ kara tɨ̰i fŭka fŭka ndą̰w pi.
21 Báyɨ̰i lɛ, Zezu vbi bǎa leɗ na a
ɓaa mii: «Fe ni key na, ɗaa ni nam
mina ro lɛ?» Lɛɛ, bǎa leɗ na ɓaa hą̰
ni mii: «Ɗaa ni ɓáy tɔ́y ɓe kɨ̰ hɔy
kpu̱ru tɨ̰i timbɛɗɛ key.
22 Ɓaŋguɔ na, temndaya na mbi ni
ɓo huu ndą̰w, ɓo mbii ndą̰w ɓay ika
ni. Roo lɛ, zaɗka hu̱rusuo-ɔ maa ɗáa
fe lɛ, mu kɔ nun sí̱e ɓuru a mú sɔ
ɓuru.»
23 Báyɨ̰i lɛ, Zezu ɓaa hą̰ ni mii:
«Mina rɔɔ mù ɓaa mii: “Zaɗka
hu̱rusuo-ɔ maa ɗáa fe lɛ,” na lɛ?
Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i lɛ, fe
mbɨ̰w ti mbaka ni ya.»
24 Lɛɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, bǎa leɗ na
rɛ ɓeleŋ a ɓaa mii: «Mì ɗaa law-i ɓo
tul-a; mu sɔ mì ká tul mbika law-i ká
ŋgɨ̰i ya!»
25 Zaɗka Zezu kɔ nzoɓri ká i ɗuu
í nde tul ruɔ nzoɓri ká i kiri ni na
báyɨ̰i lɛ, ka yɨ̰w temndaya na a ɓaa
hą̰ ni mii: «Ɓo temndaya ká mù haa
leɗ key hą̰ ni tą̰a ɓáa ɓay kpu̱y, a laa
ɓay ya ndą̰w key na, mì ɓaa hą̰ mù,
tɨ̰i ká tul leɗ na mú yɨ̰i mú vi mbǎa
wŭm.»
26 Lɛɛ, temndaya na laŋ ni yik yik
a guu fe ɓeleŋ, a tɨ̰i saa tul leɗ na,
a pɔŋ ni naa siri kparak rḭ̀i nzoɓ ká
hu-hu hą̰ nzoɓri ká i ŋgɨ̰i ɓamba ɗo
zaɗɛ na i ɓaa mii: «Ka hu-hu!»
27 Ro, Zezu mgba nduo-ɛ a ura ni
hą̰ ni ɗo siya zékre.
28 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri
i rḭ̀i í se hula í ɗo huo-ri hɔy na báyɨ̰i
lɛ, i vbi ni ɓay mii: «Ɗaa mina ndą̰w
rɔɔ, ɓuru maa ɓay nii temndaya ni
key na ya lɛ?»
29 Lɛɛ, Zezu yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Kɨ̰ri temndaya ká mini key na,
ɓáy faa nzaa ɓay kere kɨ̰ hɔy ze nzoɓ
a níike ni.»

Zezu ɓaa ɓay huɗ ɓe ɓáy tɨ̰i ɓe saa luɔ huɗ ɓa kɨ̰ rɔɓay
(Mat 17.22-23; Luk 9.43b-45)

30 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri tɨ̰i saa hula na ku í zɔl,
í kal ɓáy kuɗu zaɗ ká Galele. Zezu
hii ɓay haŋa nzoɓri kɔ zaɗ kaw ɓe
ya,
31 ɓay ɨ̰i lɛ, ka ɗo fére leɗ nduoɓal-
ɛri fe. Ka ɓaa ha ri mii: «Ɓi *Vu
Nzoɓ na, i mgbaka mì í pɔ́ŋ mì ɓo
nduo nzoɓri, lɛ, i ika mì. Falɛ ɗaa
nam say lɛ, mì tɨ̰i saa luɔ huɗ.»
32 Báyɨ̰i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri laa są̰w
ɓayke na taŋ ya, a í ɗaa hɨ̰ɛ ká ɓay
vbika ni.

Nzoɓ ve ze ɓa ŋgɛrɛnzoɓ lɛ?
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i tɨ̰i
Kapɛrnayum í rḭ̀i í se hula. Zaɗka
i rḭ̀i hula na báyɨ̰i lɛ, Zezu vbi ri ɓay
mii: «Fe ɨ̰i ndą̰w rɔɔ ì mą̰y ɓayke ziŋ
kɨ̰ ká faa ku lɛ?»
34 Lɛɛ, i ɗo silili, ɓay ɨ̰i lɛ, ká faa
na i mą̰y ɓay ká sakra kɨ̰ ɓay kɔ́kɔ
wą̰a, nzoɓ ve ze ká sakra ɓari rɔɔ,
ɓa ŋgɛrɛnzoɓ lɛ?
35 Báyɨ̰i lɛ, Zezu kaw siri a ɗi leɗ
nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi na a ɓaa

ha ri mii: «Nzoɓ ká hii ɓay ɗoko
pola lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo ɓa
ɔ́rɔ fal, a ɓa nzoɓ ɗáa peɗ hạ̃ nzoɓri
riw bele.»
36 Falɛ ku lɛ, ka mgba leɗ mbḭw ká
ndḭi munu, a ɗaa ni ɗo sakra ɓari,
rɔɔ̃ a mbi ni a mbuɔ ni a ɓaa ha ri
mii:
37 «Nzoɓ ká mgba leɗ mbḭw munu
ká leɗ key na ɓa sùo-ɛ ɓay tul-i lɛ, ɓa
ɓi kḭ̃ sùo-i ze ka mgba mì ɓa sùo-ɛ
ku. A nzoɓ ká mgba mì ɓa sùo-ɛ lɛ,
ɓa ɓi hɔy ze ka mgba mì ya, roo lɛ,
ka mgba nzoɓ ká píe mì vi na ndạ̃w.»

Nzoɓ ká ruu ziŋ naari ya lɛ, ka ɓa nzoɓ fal ŋgaŋ naari
(Luk 9.49-50)

38 Zạ̃a mbi ɓay a ɓaa hạ̃ Zezu mii:
«Mbay, ɓuru kɔ nzoɓ mbḭw ká nii
temndayari ɓáy riŋ-a, lɛ, ɓuru nzaa
faa ɓay háa ni, ɓay ḭ̃i lɛ, ka se-seɗ
ziŋ naari ya.»
39 Roo lɛ, Zezu ɓaa mii: «Ì haa ni
ya. Nzoɓ ká ɗaa fe saŋ ɓáy riŋ-i na,
ti ɓáa ɓay kạ̃aya ziŋ mì ɓa vaa ya,
40 ɓay ḭ̃i lɛ, nzoɓ ká ruu ziŋ naari
ya na, ka ɓa nzoɓ fal ŋgaŋ naari.
41 A nzoɓ ká'a káa mbii tuŋguo tɔy
mbḭw ha rì nzɔ, ɓay ɓáa ká ì ɓa nzoɓ
*Krisi lɛ, mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ
kḭ̃: nzoɓke ku na a zíŋ fe tunduo ɓe.»

Haŋa nzoɓ ɗaa feyạ̃a ɓa fe ká ndaya
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

42 «Nzoɓ ká ula leɗ mbḭw ká ndḭi
mini ká sakra leɗri ká ɗo key ká i
ɗaa law-ri ɓo tul-i na hạ̃ ni ɗaa feyạ̃a
lɛ, síŋ bawda tisaw ɗo sol nzoɓke
a vbu ni ɓo maambii na ndaɗ mba
haŋa ni kaw ɓáy kumnun a ula leɗ
na.
43 Zaɗka ɓa nduo-ɔ ze ɗaa hạ̃ mù
ɗaa feyạ̃a lɛ, mu kuŋ ni ɓo ɓisuy.
Séke ɓáy nduo mbḭw se zaɗ kumnun
taa tusuɛke na, ndaɗ mba séke ɓáy
nduo-ɔ siɗi bele se zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ká ɓil huu ká ru-ruma ya ɓaŋguɔ.
44 [Ɓa zaɗ ká kayri hu ká ɗi ya
ndạ̃w, huu kara ruma ká ɗi ya ndạ̃w
ɓaŋguɔ.]
45 A zaɗka ɓa ɓal-a ze hạ̃ mù ɗaa
feyạ̃a lɛ, mu kuŋ ni ɓo ɓisuy. Séke
kpɛɗɛ ɓáy ɓal mbḭw se zaɗ káw
kumnun taa tusuɛke na, ndaɗ mba
séke ɓáy ɓal-a siɗi bele ha ri vbu mù
ɓo zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká ru-
ruma ya.
46 [Ɓa zaɗ ká kayri hu ká ɗi ya
ndạ̃w, huu kara ruma ká ɗi ya
ɓaŋguɔ ndạ̃w.]
47 Rɔɓay, zaɗka ɓa nun-a ze ɗaa
hạ̃ mù ɗaa feyạ̃a lɛ, mu ŋgókɗo ni
mú naa ni. Séke ɓáy nun-a mbḭw
dạ̃ru hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru re mbay ká tul-a
na, ndaɗ mba séke ɓáy nun-ari siɗi
bele ha ri vbu mù ɓo zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya.
48 Ɓa zaɗ ká kayri hu ká ɗi ya
ndạ̃w, huu kara ruma ká ɗi ya
ɓaŋguɔ ndạ̃w.
49 Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká nzoɓri riw bele
kɔ na ha ri ví ndǎɗke munu ká tom
ɗaa hạ̃ fe sụ̃m ndaɗ.
50 Tom na ɓa fe kere, roo lɛ, zaɗka
ráake tḭ̃i na wạ̃a, fe ḭ̃i ze ì ɗáake hạ̃
ni yḭ̃i a raa ɓa kḭ̃ ɓáy lɛ? Ndaɗ ɓay
haŋa ɓaarì kḭ̃ ze ì ɓa tom ráake, a í
kaw ɗɛkɛkɛ ká sakra kḭ̃.»

10

Nzoɓ ti kúŋ sakra nzoɓ yạ̃aŋa kḭ̃ri ya
(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

1 Zezu uru ká zaɗɛ ku a se ɓa kuɗu
zaɗ ká Zude ká nzaa baa Zurdɛ̃ fi
kɛlu. Ruɔ nzoɓri mbụ̃ kḭ̃ ɓa kḭ̃ rɔɓay
ká luo-ɛ. Lɛɛ, ka tii sạ̃w fére ri fe
munu ká'a ɗaa ɓaŋguɔ na.
2 Báyḭ̃i lɛ, Farizi hạ̃nɛri soro ɓa
lakun-ɛ ɓay nzáa nzi-ɛ ze í vbi ni ɓay
mii: «Ká ɓil *bol kusol naari na wạ̃a,
wạ̃ra nzoɓ ɗo ɓáy faa ká ɓay níi mạ́̃y
ɓe lɛ?»
3 Lɛɛ, Zezu yḭ̃i a vbi ri mii: «Bol
kusol ḭ̃i ze *Moyze ha rì lɛ?»
4 I yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii:
«Moyze pɔŋ faa hạ̃ nzoɓ ɓay haŋa ni
ka ɗaa mbeɗe níi mạ́̃y ɓe na ndạ̃w
rɔɔ a nii ni zɔ́l ɓáy*.»

* **10:4 10.4** Kḭ̃iŋa bol kusol ba siɗike 24.1-3.

5 Báyji̧ lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓay
tul law ŋgɔŋɔ ɓaarĩ ze Moyze mbíke
bol kusol na ku a ɗáake mbeɗe ha rĩ.
6 Roo lɛ, zaɗka Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa
feri riw bele ɓáy tiikake lew hɔy na,
ka ɗaa wa̧ra nzoɓ ɓáy má̧y nzoɓ
zeɓ.
7 "Sa̧wke mini ze, wa̧ra nzoɓ a pɔ́ŋ
bi-ɛ ɓá̧y mi-ɛ ɓay káw ziŋ má̧y ɓe,
8 lɛ, ɓari siɗĩ bele reɓ na, i ví ɓa
nzoɓ ká mbi̧w†." Ɓe mini ze, i ɓa
nzoɓ ká siɗĩ mbǎa, roo lɛ, i ɓa nzoɓ
ká mbi̧w.
9 Munu zu lɛ, nzoɓri ká
Ŋgɛrɛwu̧ru siŋ ri zuɔ ki̧ na, ndaɗ
ɓay haŋa nzoɓ ka wál sakra ɓari
ya.»
10 Falɛ ká Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-
ɛri i yi̧i í se hula na, leɗ nduoɓal-ɛri
vbi ni ɓayri ɓa ki̧ se tul ɓay ká'a ɓaa
ha̧ nzoɓri na ku.
11 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Zaɗka
nzoɓ nii má̧y ɓe zɔl, rɔɔ a ya̧a má̧y
ki̧ lɛ, ka ɗaa ka̧aya ziŋ má̧y ɓe na a
ɗaa nun pie.
12 Ɗo faa mbi̧w munu nda̧w, má̧y
nzoɓ ká zɔl saa hul wa̧ra, rɔɔ a ya̧a
wa̧ra ki̧ lɛ, ka ɗaa nun pie nda̧w.»

Zezu sa̧m fe zuɔ tul leɗri
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Nzoɓri vi ɓáy leɗri ha̧ Zezu ɓay
haŋa ni ka ɗaa nduo-ɛ ɓo tul-ri, roo
lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri haa ri.
14 Zaɗka Zezu kɔ munu na báyji̧i lɛ,
law-ɛ sɛ ni a ɓaa ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri
na mii: «Ì ála leɗri ha ri vi luo-i ɓo,
ì haa ri ya, ɓay ji̧i lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru re
mbay ká tul ɓari ká i ɗo munu ká
leɗri key.
15 Mĩ ɓaa ha rĩ ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧:
nzoɓ ká ya̧a Ŋgɛrɛwu̧ru ɓa law-ɛ ha̧
ni re mbay ká tul-e munu ká leɗ
na ya lɛ, ka ti ɗoko sakra nzoɓri ká
Ŋgɛrɛwu̧ru re mbay ká tul-ri na ya
wũ̧m.»
16 Falɛ ku lɛ, ka fa̧a leɗri na a
mbuɔ ri ɗo nduo-ɛ, rɔɔ a ɗaa nduo-ɛ
ɓo tul-ri.

Ɓay ká se tul nzoɓ feziŋa
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Zaɗka Zezu se faa ɓáy na báyji̧i
lɛ, nzoɓ mbi̧w munu ɗuu a vǎa huku
pol-e a vbi ni mii: «Mbay kere, ha̧a
ji̧i ze mĩ ɗáa rɔɔ ɓay zíŋke kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ na lɛ?»
18 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha̧ ni mii: «Ɓay
ji̧i rɔɔ mù ɗi mĩ ɓa nzoɓ kere lɛ?
Ŋgɛrɛwu̧ru ki̧ huo-ɛ hɔy ze ɓa nzoɓ
kere ɓo, nzoɓ ki̧ mbi̧w mini ká nde
ni nde na, tiya.
19 Mu kɔ bol kusolri ká Ŋgɛrɛwu̧ru
ha̧ nzoɓri ká ɓaa mii: "Mù ti ika
nzoɓ ya, mù ti ɗáa nun pie ya, mù ti
ri-riiɓa ya, mù ti kúɗ ɓay zuɔ nzaa
nzoɓ ya, mù ti úla nzoɓ mú ya̧a fe
ɓe ya, rɔɔ mù ɗáa vu mbom ɓo tul
ɓǎa-ka ɓáy máa-ŋa‡."»
20 Báyji̧i lɛ, nzoɓ na ɓaa ha̧ ni mii:
«Mbay, bol kusolkeri ku na, ɓáy
kuban ɓi ki̧ hɔy mĩ ɗo tul-e riw bele
ti̧i vuri.»
21 Lɛɛ, Zezu i̧ri ni a hii ni a ɓaa ha̧
ni mii: «Fe mbi̧w puo mù. Mu se
mú vǎa hie fe ɓori riw bele ká mù
ɗǒke na, ɓo mú pɔ́ŋ larike ha̧ nzoɓ
ku̧kuri. Munu nda̧w rɔɔ, mù ɗoko
ɓá̧y feziŋa taa tusuɛkeri ká nulue.
Falɛ ro lɛ, mu yi̧i mú se fal-i ɓáy.»
22 Zaɗka nzoɓ na laa ɓay ká Zezu
ɓaa munu na báyji̧i lɛ, ka siŋ tunun-ɛ
mbiɗ mbiɗ a zɔl mgbiriŋ, ɓay ji̧i lɛ,
ka ɗo ɓáy feziŋari ŋgi̧i ɓamba.
23 Báyji̧i lɛ, Zezu kɔ-kɔ́m rie fal-ɛ
gbuk a ɓaa ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri mii:
«Ɗo ŋgɔŋ ɓamba ɓay haŋa nzoɓ
feziŋari ɗiŋ tul-ri ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru re
mbay ká tul-ri!»
24 Ɓayri ká'a ɓaa na yɔklɔ kér ɓay
leɗ nduoɓal-ɛri. Roo lɛ, Zezu ɓaa na
rɔɓay mii: «Vu-iri, ɗo ŋgɔŋ ɓamba
ɓay haŋa nzoɓ ka ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru re
mbay ká tul-e!
25 Haŋa zambal nduo luɔ zɔy a ti̧i
ká nun-ɛ na ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri.
Roo lɛ, haŋa nzoɓ feziŋa ɗiŋ tul-e
ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru re mbay ká tul-e na,
ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri kal ɗi rɔɓay.»

† **10:8 10.8** Tiika sa̧w fe 2.24. ‡ **10:19 10.19** Ti̧i kɛlɛ 20.12-16; Ki̧iŋa bol kusol ba siɗike 5.16-20.

26 Ɓayri ká Zezu ɓaa na, tuku leď
nduoɓal-ɛri ha ri kaw yer í vbi ki̧
ɓay mii: «A munu ku waa, nzoɓ ve
ze a máa ɓay zíŋ pam na ɓáy lɛ§?»
27 Zezu i̧ri ri a ɓaa ha ri mii:
«Ɓa fe ká mba nzoɓri, roo lɛ, mba
Ŋgɛrɛwu̧ru ya, ɓay i̧i lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru
na fe ká mba ni mba na, mbi̧w tiya.»
28 Báyi̧i lɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa ha̧
ni mii: «Mu kɔ, ɓuru na ɓuru pɔŋ
feri riw bele ɓay séke fal-a.»
29 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha̧ ni mii: «Mì
ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧. Nzoɓ
ká pɔŋ hul ɓe, mase yu̧-ɛri ɓáy tini-
ɛri, mase bi-ɛ ɓáy mi-ɛ, mase vi-eri,
mase wáa ɓe ɓay tul-i, mase ɓay tul
Ɓay Kere na lɛ,
30 Ŋgɛrɛwu̧ru a haŋa ni ki̧ri isɔď
sɔď kal tul-e taa ha̧y ká vuri key.
A haŋa ni hulri nda̧w, yu̧-ɛri nda̧w,
tini-ɛri nda̧w, mí-ɛri nda̧w, vi-eri
nda̧w, wáari nda̧w, rɔɔ ɓáy ďáa nun
tuɔ síeri kara nda̧w ká ɓil sew ká
náa káwri ďi timbɛďɛ key. Falɛ lɛ,
ká ɓil sew ká'a ví vuku na, ká'a haŋa
ni kumnun ká ďo ɓaŋguɔ.
31 Roo lɛ, nzoɓri ŋgi̧i ɓamba ká i
ďo pola timbɛďɛ key na, i ďoko fal.
A nzoɓri ká i ďo fal timbɛďɛ key na,
i ďoko pola.»

Zezu ɓaa ɓay huď ɓe ɓáy ti̧i ɓe saa luɔ huď na rɔɓay (Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Zaďka Zezu ɓáy leď nduoɓal-ɛri
i se faa í ti̧i zaď ká hil ɓa Zuruzalɛm
na, ka se pol-ri, lɛ, law leď nduoɓal-
ɛri tɔ, a nzoɓri ká i tɔŋ fal-ri na kara
hi̧ɛ ďaa ri nda̧w. Báyi̧i lɛ, ka fa̧a
leď nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siďi na
a ďǒke fi mbi̧w a ɓaa ɓay feri ká'a
ti̧i tul-e na ha ri
33 mii: «Ì laa key, náa séri ɓa
Zuruzalɛm na ro vǎy. Ɓa zaď ká
i póŋ mì ɓi *Vu Nzoɓ na ɓo nduo
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri ká ďi. Ɓari na i
ďáa ɓay huď ɓo tul-i í pɔŋ mì ɓo
nduo nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwu̧ru ya.
34 Ɓari key na i síɛ mì, í sa̧-sa̧mi
zuɔ nun-i, í ndaka mì ɓáy ndoy dɔŋ
a í i mì. Falɛ ká ndeke ďi nam sayke
lɛ, mì ti̧i saa luɔ huď.»

Vbiw Zak ɓáy Za̧a (Mat 20.20-28)

35 Falɛ lɛ, vu Zebederi ká ɓa Zak
ɓáy Za̧a, i soro ɓa lakun Zezu í ɓaa
ha̧ ni mii: «Mbay, fe ká ɓuru vbika
mù key na, ɓuru hii ɓay haŋa mù
ďaa feke ha̧ ɓuru.»
36 Lɛɛ, Zezu vbi ri mii: «Wa̧a, fe i̧i
ze ì hii ɓay haŋa mì ďaa ha rì lɛ?»
37 I ɓaa ha̧ ni mii: «Síeke ká mù
káw ɓa mbay ɓáy riŋ ďika na, mu
ha̧ ɓuru káw lakun-a, nzoɓ mbi̧w ka
káw tunduo hoďo ɓo, a nzoɓ mbini
ka káw tunduo gel ɓo laa.»
38 Báyi̧i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Fe
ká ì vbi key na, ì kɔ ya hɔy. Sɛkɛ fe
ká ďo ɓil koɓo ká Ŋgɛrɛwu̧ru a haŋa
mì nzɔ na wa̧a, ì maa ká ɓay nzɔkɔ
nda̧w, mase ì maa ká ɓay nduo ɓil-e
ká i ďáa mì nduo ďi na nda̧w lɛ?»
39 Lɛɛ, i ɓaa ha̧ ni mii: «Ǔu! Ɓuru
ma-maa.» Báyi̧i lɛ, Zezu ɓaa ha ri
mii: «Ɓa tusuɛ ki̧, ɓaarì na, fe sɛkɛ
ká ďo ɓil koɓo ká mì nzɔkɔ na ì
nzɔkɔ nda̧w, a í nduo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ká i ďáa mì nduo ďi na nda̧w.
40 Roo lɛ, káw tunduo hoďo ɓi,
mase káw tunduo gel ɓi na, ɓa ɓay
ɓi ya. Zaďkeri ku na ďo ɓay tul
nzoɓri ká Ŋgɛrɛwu̧ru leke ɓay tul-
ri.»
41 Zaďka ɓie leď nduoɓal-ɛri ká
tɔ̀ŋ duɔ na, i laa ɓayke na munu
báyi̧i lɛ, law-ri sɛ ri ká tul Zak ɓáy
Za̧a.
42 Báyi̧i lɛ, Zezu ďi ri riw bele a
ɓaa ha ri mii: «Ì kɔ nda̧w, nzoɓri ká
i kɔ ri ɓa mbay nzoɓri ká tusiri key
na, i re tul puori ŋgɔ-ŋgɔŋ ha̧ nzoɓri
hi̧ɛ bol nzaa-ri. A ɓari ká i ɓa nzoɓ

§ **10:26 10.26** Fe ká Zezu ɓaa ɓayke ká zaď ni key na, tuku leď nduoɓal-ɛri, ɓay i̧i lɛ, Ziɓri ker mii, nzoɓ ká ďo ɓáy feziŋa ŋgi̧-ŋgi̧i na, feziŋa ɓe na kiɛ mii, ka ɓa nzoɓ ká'a rii law Ŋgɛrɛwu̧ru, rɔɔ puoruo Ŋgɛrɛwu̧ru kara ɓa taa ɓe nda̧w pi. Roo lɛ, Zezu kiɛ ri mii, kér ɓay ɓari ďo ɓáy faake ya.

rewpuori na kara i hạ̃ nzoɓri ɗaa fe
ɓáy hụ̃rusuo.
43 Roo lɛ, fe ká mini key na ì hạ̃ ni
ɗo sakra ɓaarì ya. Zaɗka nzoɓ hii
ɓay vika ɓa bawda nzoɓ ká sakra
ɓaarì lɛ, ka ɗaa sùo-ɛ ɓa nzoɓ ɗáa
peɗ ha rì.
44 Mase zaɗka nzoɓ mbḭ̃w hii ɓay
ɗoko pola ɗɛkrɛ ká sakra ɓaarì lɛ,
ndaɗ ɓay haŋa ni ka vi ɓa koy ɓaarì
riw bele.
45 Tusuɛke lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na mì vi
tusiri key ɓay haŋa nzoɓri ɗaa peɗ
hạ̃ mì ya. Roo lɛ, mì vi ɓay ɗáa peɗ
hạ̃ nzoɓri a mí mbi sùo-i hạ̃ huɗ ɓay
pṵoke tul nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba.»

Rạ̃w kɔ-kɔ́m
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri tḭ̃i
ŋgɛrɛpuo Zeriko. Zaɗka i ɗo kál
Zeriko ɓáy ruɔ nzoɓri na báyḭ̃i lɛ,
rạ̃w mbḭ̃w ká ɓa vu Time ká riŋ-ɛ
ɓa Batime kaw lafaa a gɔŋ fe.
47 Zaɗka'a laa mii, ɓa Zezu ká
Nazarɛɗ ze ɗo kali ku na báyḭ̃i lɛ,
ka tii sạ̃w gúu fe ɓeleŋ mii: «Zezu
*vu bulu Daviɗ, kóɗ ŋguɔ hɔy mu
kɔ nun síe ɓi!»
48 Lɛɛ, nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba i gbṵ ni
ɓay haŋa ni ka pɔ́ŋ nzi-ɛ. Roo lɛ,
ka guu fe mgba mgba ɓa pola pola
rɔɓay mii: «Vu bulu *Daviɗ, mu kɔ
nun síe ɓi!»
49 Báyḭ̃i lɛ, Zezu sìi ɓal-ɛ zik a ɗo
a ɓaa mii: «Ɗi ni hạ̃ mì.» Lɛɛ, i
ɗi Batime nzoɓ rạ̃w na í ɓaa hạ̃ ni
mii: «Siŋ law-a mú úru siya, Zezu
ɗi mù!»
50 Báyḭ̃i lɛ, rạ̃w na vbu maagari ɓe
gbukra ɓo siri, a zo zakra zakra a se
ɓa luo Zezu.
51 Lɛɛ, Zezu vbi ni mii: «Fe ḭ̃i ze
mù hii ɓay haŋa mì ɗaa hạ̃ mù lɛ?»
Báyḭ̃i lɛ, rạ̃w na yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni
mii: «Mbay, mu ɗaa hạ̃ mì kɔ-kɔ́m
ɓa kḭ̃ rɔɓay.»
52 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Mu se
ɓáy kere, law-a ká mù ɗaa ɓo tul-i
na vaa mù ro.» Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ,
ka kɔ-kɔ́m a mbi faa fal Zezu na.

11

Zezu se Zuruzalɛm
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Zạ̃a 12.12-19)

1 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i tɔ̀ŋ ɗi
ya ɓáy ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm, a í
ɗo ɗi ya ɓáy vu puori ká riŋ-ri ɓa
Befaze ɓáy Betani ká ɗo lakun kuo
Oliviye. Báyḭ̃i lɛ, ká zaɗɛ ku na Zezu
pie leɗ nduoɓal-ɛri siɗi ha ri se pola
2 a ɓaa ha ri mii: «Ì se puo ká ɗo
pol-rì ku. Zaɗka ì tḭ̃i ɗi lɛ, zaɗɛ ku
hɔy ì zíŋ vu maasoɓa mbḭ̃w ká i taa
ni ɗo ɗi ká nzoɓ kaw tul-e ba mbḭ̃w
ya rɔɓay, lɛ, ì hína ni í víke hạ̃ mì.
3 Zaɗka nzoɓ vbi rì mii: "Ɓay ḭ̃i
rɔɔ ì ɗaa munu lɛ," lɛ, ì ɓaa hạ̃ ni
mii: "Ŋgɛrɛmbay ze se síeke; ndḭ̃i
hɔy lɛ a píeke hạ̃ mù ɓáy."»
4 Báyḭ̃i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ká siɗi
na, i zɔl í vǎa ziŋ vu maasoɓa ká i
síŋ ni ɗo faa hul ká kɛlɛ ká lakun
faa na í hina ni.
5 Nzoɓ hạ̃nɛri ká i ɗo ɗi na, i vbi
ri ɓay mii: «Fe ḭ̃i ze ì ɗaa munu lɛ?
Ɓay ḭ̃i ndạ̃w rɔɔ ì hina vu maasoɓa
na key lɛ?»
6 Lɛɛ, i yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri munu
ká Zezu ɓaa ha ri pola na. Ro,
nzoɓkeri ku na ala ri ha ri zɔ̌lke,
7 lɛ, i se ɓáy vu maasoɓa na hạ̃
Zezu, í laɓa maagari ɓari zuɔ tul-e,
lɛ, Zezu hil a kaw ɗi.
8 Báyḭ̃i lɛ, nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba i laɓa
maagari ɓari zuɔ faa ká pol-e ɓay
haŋa ni ka se tul-e a kál, a nzoɓ
hạ̃wri laa lɛ, i laɓa nzaa tɔy vay
puuri ká i kuɗ ká ɓil wáa.
9 Ɓari ká i se pol Zezu ɓáy ɓari ká
i se fal-ɛ na, i guu fe gǔrum gǔrum
ɓáy nzaa-ri ɓa siya mii:

«Hozana*! Náa písiri Ŋgɛrɛwṵ̃ru!
Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ka sạ́m
fe zuɔ tul nzoɓ
ká vi ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay!

* **11:9 11.9** Ɓáy tiikake na, *Hozana* na ɓaa mii, «Ŋgɛrɛwṵ̃ru, mu vi sɔ ɓuru!» Ɓáy sewke taa Zezu laa lɛ, ɓayke ɓaa mii, «Naa písiri Ŋgɛrɛwṵ̃ru!»

10 Ndaď ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka
sa̱m fe zuɔ tul nzoɓ
ká'a pie ni vi re mbay ká puoruo
bulu naari Daviď na!
Hozana! Naa písiri Ŋgɛrɛwu̱ru ká
kaw nulue!»
11 Zezu ti̱i Zuruzalɛm a kal a rǐi ɓil
*hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru. Ka kɔ-kɔ́m
rie fal-ɛ gbuk a ŋga̱a feri riw bele
ká kal na. Falɛ ku lɛ, ka ti̱i a se ɓa
Betani ɓáy leď nduoɓal-ɛri ká duɔ
fal-ɛ siďi na, ɓay i̱i lɛ, síe ti mbǎa ro.

Zezu faď nzum
(Mat 21.18-19)

12 Nzaaruo ki̱ ká ɓa tiɓie na, Zezu
ɓáy leď nduoɓal-ɛri i ti̱i saa Betani í
se faa, lɛ, kɔn sɛ ni.
13 Lɛɛ, ka mbi nun-ɛ a kɔ puu
nzum mbi̱w munu ɓáy vayke ka ďo
lew. Ka se sa̱w-ɛ ɓay zíŋ lereke ha̱nɛ
ɓay su̱ŋa. Za̱ďka'a se sa̱w-ɛ na bá̱yi̱i
lɛ, lereke mbi̱w tiya; ɓa vayke hɔy,
ɓay i̱i lɛ, ɓa few líeke ya ɓáy.
14 Báyi̱i lɛ, Zezu ɓaa ha̱ puu nzum
na mii: «Nzoɓ mbi̱w ti su̱ŋa lere ɓo
mbǎa mgbaŋ.» Lɛɛ, leď nduoɓal-ɛri
laa ɓay ká'a ɓaa na.

Zezu nii nzoɓ fe hîeri ká ɓil hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Za̱a 2.13-22)

15 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leď
nduoɓal-ɛri i ti̱i Zuruzalɛm, lɛ, ka
rǐi a se ɓil mgbaŋ ká *hul ka̱ni
Ŋgɛrɛwu̱ru ďo ďi a tii sa̱w níi nzoɓ
ďáɓ fe hîeri ɓáy ɓari ká i se ďi ɓay
hîe fe na. Ka kira tutakra ɓari nzoɓ
ku̱u ki̱ lariri ɓáy kariŋgaw nzoɓ hîe
ka̱y bɛďɛri zuɔ nza̱ri nza̱ri.
16 Ka ala faa ha̱ nzoɓ mbi̱w kal ɓáy
soba ɓe ká ɓil hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru
na ya.
17 Falɛ ku rɔɔ, ka fere nzoɓri fe a
ɓaa mii: «Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa ta-taŋ ká
ɓil mbeďe ɓe mii: "Hul ɓi na i ďika
ɓa hul ďáa nzaa ɓay kere nzoɓri ká
sa̱w puo ɓari ɓoď ɓoď riw bele†,"
roo lɛ, ɓaarǐ na ǐ fɛrɛ ni ɓa pu̱y nzoɓ
riiɓari.»

18 Zaďka *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
*nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri laa
ɓayke na munu báyi̱i lɛ, i nzaa faa
ɓay ika Zezu. Tusuɛke lɛ, hi̱ɛ ďaa ri,
ɓay i̱i lɛ, fe ká'a fere ruɔ nzoɓri na
tuku ri riw bele ha ri kaw yer.
19 Zaďka zaď ɓa láw na báyi̱i lɛ,
Zezu ɓáy leď nduoɓal-ɛri i ti̱i saa
ŋgɛrɛpuo na ku í zɔl.

Nzum ká Zezu faď ni na huɔ wǔɔ
(Mat 21.20-22)

20 Nzaaruo ki̱ ká Zezu ɓáy leď
nduoɓal-ɛri i ďo kal faa ɓa tiɓie piɛď
na, i kɔ puu nzum na huɔ wǔɔ ti̱i
sa̱w-ɛ.
21 Báyi̱i lɛ, law Piyɛr ker se tul ɓay
ká Zezu ɓaa ha̱ puu nzum pola na
a ɓaa ha̱ Zezu mii: «Mbay, mu kɔ-
kɔ́m mú kɔ! Puu nzum ká mù faď ni
na huɔ wǔɔ ďo ku!»
22 Lɛɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha̱ leď
nduoɓal-ɛri mii: «Mì ɓaa ha̱ rǐ ta-
taŋ ɓa tusuɛ ki̱. I ďaa law-rǐ ka ɓo
tul Ŋgɛrɛwu̱ru!
23 Zaďka nzoɓ ɓaa ha̱ kuo key na
mii: "Mu mu̱u ká zaď ni key a mú zo
ɓo maambii," rɔɔ nzoɓke ma̱y ɓay
ká ɓil law-ɛ ya, a ďaa law-ɛ ɓo tul fe
ká'a ɓaa ɓayke na lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a
haŋa ni feke na.
24 Sa̱wke mini ze, mǐ ɓaa ha rǐ: feri
riw bele ká ǐ vbi ɓáy nzaa ɓay kere
na, ndaď ɓay ďáa law-rǐ ɓo ďi í ɓaa
mii, ǐ ziŋ feke na ro, lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru
a haŋa rǐ feke na.
25 Rɔɓay, zaďka ǐ ďo siya í ďaa
nzaa ɓay kere, rɔɔ ǐ kɔ ká ǐ ďo ɓáy
ɓay ziŋ nzoɓ lɛ, ndaď ɓay haŋa rǐ
nda buma ka ziŋ ni. Ɓe nda̱w rɔɔ,
Bǎa ɓaarǐ ká kaw nulue na, a ndáka
buma ká tul fe ka̱aya ɓaarǐ na ziŋ rǐ
nda̱w ɓáy.
26 [Roo lɛ, zaďka ǐ nda buma ziŋ
nzoɓri ká i ďaa ka̱aya ziŋ rǐ na ya
lɛ, Bǎa ɓaarǐ ká nulue na ti ndáka
buma ziŋ rǐ ká tul fe ka̱aya ɓaarǐ na
ya nda̱w pi.»]

Ɓáy faa ve ze Zezu ďáake fe lɛ?
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

† **11:17 11.17** Ezay 56.7; Zeremi 7.11.

27 Zezu ɓáy leď nduoɓal-ɛri i yĩ̧i i se Zuruzalɛm ɓa kĩ̧ rɔɓay.
Zaďka Zezu hạ̃ari ɓil mgbaŋ ká *hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwũ̧ru ďo ďi na báyĩ̧i lɛ,
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri, rɔɔ ɓáy ŋgɛrɛ
Ziɓri ndạ̃w na, i vi luo-ɛ
28 i vbi ni ɓay mii: «A ve ze mbi
nzaa hạ̃ mù ndạ̃w rɔɔ mù ďáake fe
niri key lɛ? Mase, nzoɓ ve ze hạ̃ mù
faa ďáake lɛ?»
29 Lɛɛ, Zezu yĩ̧iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Mì vbika rì ɓay mbĩ̧w hɔy ɓay
kɔ́kɔ. Zaďka ì yĩ̧iŋra ɓáy ɓayke hạ̃
mì lɛ, mì kíɛ rì nzoɓ ká mbi nzaa hạ̃
mì ďáake fe niri key na.
30 Ɓáa tul nzoɓri nduo mbii ká Zạ̃a
ďaa na wạ̃a, uru saa luo Ŋgɛrɛwũ̧ru
mase, uru saa luo nzoɓri hɔy lɛ? I
yĩ̧iŋra ɓáy ɓayke hạ̃ mì laa.»
31 Báyĩ̧i lɛ, i tii sạ̃w máy ɓay ká
sakra kĩ̧ mii: «Náa ɓáari mina ro
lɛ? Zaďka náa yĩ̧iŋrari ɓáy ɓay hạ̃
ni mii, uru saa luo Ŋgɛrɛwũ̧ru lɛ, a
yĩ̧i a vbi naari mii, ɓay ĩ̧i ndạ̃w rɔɔ
náa ďáari law naari ɓo tul ɓay ká
Zạ̃a ɓaa na ya lɛ?
32 A zaďka náa yĩ̧iŋrari mii, uru
saa luo nzoɓri lɛ, a ďoko mina
lɛ?» Tusuɛke lɛ, i ďaa hĩ̧ɛ ruɔ
nzoɓri, ɓay ĩ̧i lɛ, nzoɓri riw̃ bele
kɔ Zạ̃a ɓa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwũ̧ru tusuɛke.
33 Báyĩ̧i lɛ, i yĩ̧iŋra ɓáy ɓay hạ̃ Zezu
mii: «Ɓuru kɔ ya.» Lɛɛ, ka yĩ̧iŋra
ɓáy ɓay ha ri mii: «Munu zu lɛ, nda-
ndaď! Ɓi hɔy kara, mì ti kíɛ rì nzoɓ
ká mbi nzaa hạ̃ mì ďáake fe niri key
na ya ndạ̃w.»

12

Law ɓay ká se tul nzoɓ peďri ká law-ri ndaya
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Falɛ ku lɛ, Zezu tii sạ̃w ɓáa ɓay
ha ri ɓáy faa law ɓay a ɓaa mii:
«Nzoɓ mbĩ̧w munu mgba wáa a maa
pạ̃ra puuri ďo ďi, a te kpaŋ gbi gbi
kiri ďi gbuk, a tie luɔ mbĩ̧w ďo ďi ɓay
ďúɔke lere puu na, rɔɔ a mbuo fe
ga-gaŋ ďo ɓil wáa hạ̃ nzoɓ kɔ́rɔkeri
kaw ďi*. Falɛ lɛ, ka pɔŋ peďke zuɔ
nduo nzoɓ peďkeri ká'a fạ̃a ri na,
ɓay haŋa ɓo few hóro lere puu na
vi lɛ, i wál taa ɓeri a i pɔ́ŋ taa ɓari.
Falɛ ku rɔɔ a zɔl a se varu.
2 Zaďka few hóro lereke na vi báyĩ̧i
lɛ, nzoɓ wáa na pie leď káw ɓe mbĩ̧w
se luo nzoɓ peďkeri na ɓay yạ̃aŋa
lereke ká ďo ɓay tul ɓeri na.
3 Roo lɛ, nzoɓ peďkeri na i mgba
leď káw ɓe na, i ndaka ni wɔɓ wɔɓ,
i nii ni zɔl nduo-ɛ hɔy soli taŋ haŋa
ni fe.
4 Lɛɛ, nzoɓ wáa na pie leď káw ɓe
kĩ̧ rɔɓay se luo-ri. Báyĩ̧i lɛ, ɓe na, i
ndaka tul-e wɔɓ wɔɓ ndạ̃w, a i raď
ni.
5 Nzoɓ wáa na pie leď káw ɓe kĩ̧
rɔɓay. Báyĩ̧i lɛ, ɓe na, i i ni. Ka yĩ̧i
a pie leď káw ɓe kĩ̧ri ŋgĩ̧i ɓamba, lɛ,
i ďara ri faa mbĩ̧w munu ndạ̃w: i
ndaka nzoɓ hạ̃nɛri, a i i nzoɓ hạ̃wri.
6 Lɛɛ, nzoɓ wáa na ti ɓáy leď
káwri mbăa, ɓa vi-e ká'a kɔ ni ɓa
nzoɓ nun-ɛ ro ze tɔ̀ŋ. Ka pie ni ɓa
ɔ́rɔ fal ɓa luo-ri, a ker ká ɓil law-ɛ
mii, i hĩ̧ɛ vu ɓeri na.
7 Roo lɛ, zaďka nzoɓ peďkeri na
mbi nun-ri i kɔ vu nzoɓ wáa na báyĩ̧i
lɛ, i ɓaa ɓay ká sakra kĩ̧ mii: "Ì kɔ,
nzoɓ ká'a mgbaka fe pile na zu! Náa
séri náa văa íri ni ɓo, náa pɔ́ŋri fe
pile na ɓa taa naari."
8 Ro, i văa mgba leď na i i ni, a i
vbu ni ɓo fal wáa na.»
9 Báyĩ̧i lɛ, Zezu vbi ri ɓay mii: «A
munu ku wạ̃a, nzoɓ wáa na a ďáa
mina lɛ? Ka'a văa ika nzoɓ peďkeri
na, a hạ̃ wáa na hạ̃ nzoɓ kĩ̧ri.
10 Ɓay ká ďo ɓil mbeďe
Ŋgɛrɛwũ̧ru key na wạ̃a, ì kĩ̧i ya ɓáy
lɛ? Ɓayke ɓaa mii:

* **12:1 12.1** Ka zaď ni key na, fe ká nzoɓ wáa maa na, Kuori kɔ feke ya. Leď Izarayɛlri ze ďi ɓa *vĩ̧ye*. Ɓa vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a ďo zuɓa ká i ďi ɓa *rezĩ̧n*. Ɓa fe pay ɓari ká i sụ lereke, a i ďáake him ndạ̃w. Ká ɓil *Mbeďe Ŋgɛrɛwũ̧ru* na, zaďka i ɓaa ɓay se tul *vĩ̧ye* lɛ, hạ̃nɛ ɓa fe ká i maa ďo ɓil wáa, a hạ̃nɛ laa lɛ, ɓa leď Izarayɛlri kĩ̧ sùo-ri ká Ŋgɛrɛwũ̧ru kɔ-kɔ́m ɓa tul-ri, a hii ɓay haŋa lere ɓari ďo ďi.

"Tisaw ká nzoɓ mbúo hulri vbu ɓo ɓisuy na,
yi̦i a vi ɓa tisaw kere ká kal tul tisaw ha̦wri pavbaɗ,
a ɓa tisaw tigba̦a hul taa tusuɛke.
11 Feke ku na ɓa peɗ ɗáa Ŋgɛrɛmbay,
a ɓa fe ká ndaɗ ɓamba ɓay kɔ́kɔ†."»
12 Báyi̦i lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Ziɓri, rɔɔ ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri nda̦w na, i nzaa faa ɓay mgbaka Zezu, ɓay i̦i lɛ, i kɔ nda̦w, law ɓay ká'a ɓaa na, ka túŋke ri tuŋ. Ro, í pɔŋ ni í zɔl, ɓay i̦i lɛ, i hi̦ɛ ruɔ nzoɓri.

Fe Ŋgɛrɛwu̦ru ɓáy fe Mbay Sezar (Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Falɛ ku lɛ, i pie Farizi ha̦nɛri ɓáy Ziɓ ha̦nɛri ká i zuɔ fal Mbay *Eroɗ ha ri ka̦w lakun Zezu ɓay nzaa nzi-ɛ ɓáy faa vbiw.
14 Ze í vbi ni mii: «Mbay, ɓuru kɔ nda̦w, ɓo na mù ɓaa sùo ɓay. Mù ya̦a kér ɓay nzoɓ mú ɗáake fe ya, ɓay i̦i lɛ, ɓo na mù ɓaa ɓay ziŋ nzoɓ taŋ náa nun nzoɓ, a mú fere nzoɓri tusuɛ ɓay ká se tul fe ɗáa ká rii law Ŋgɛrɛwu̦ru. Mu ɓaa ha̦ ɓuru laa. Wa̦a, *bol kusol naari ha̦ faa ɓay haŋa nzoɓ puo larimbuo ha̦ Mbay Sezar mase, ha̦ faa ya lɛ? Ndaɗ ɓay púo larimbuo ha̦ ni mase, ndaɗ ɓay púo ha̦ ni ya lɛ?»
15 Lɛɛ, Zezu kɔ ɓay huo ɓari na nda̦w a vbi ri mii: «Wa̦a, ɓay i̦i nda̦w rɔɔ, ì nzaa nzaa-i ɓay mgbaka mì ɓáy ɓay lɛ? Ì mbi lari na mbi̦w i víke ha̦ mì kɔ.»
16 Báyi̦i lɛ, i mbi lari na í víke ha̦ ni, lɛ, ka vbi ri mii: «Tul nzoɓ, ɓáy riŋ nzoɓ ká i vbie ɗo lari key na wa̦a, ɓa nzoɓ ve zu lɛ?» Lɛɛ, i yi̦iŋra ɓáy ɓay ha̦ ni mii: «Ba Mbay Sezar.»
17 Báyi̦i lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha ri mii: «Munu zu lɛ, feri ká ɗo ɓay tul Mbay Sezar lɛ, ì ha̦ Sezar, a feri ká ɗo ɓay tul Ŋgɛrɛwu̦ru laa lɛ, ì ha̦ Ŋgɛrɛwu̦ru.» Lɛɛ, ɓay ká'a yi̦iŋra ha ri na tuku ri ha ri kaw yer.

Vbiw ká ɓay tul ti̦i nzoɓri saa luɔ huɗ (Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

18 Falɛ ku lɛ, Sadusi ha̦nɛri i vi luo Zezu ɓay vbika ni ɓay. Ba ɓari *Sadusiri na ze i ker í ɓaa mii, nzoɓ hu lɛ, ti ti̦i saa luɔ huɗ ya. Báyi̦i lɛ, i vbi ni ɓay mii:
19 «Mbay, *Moyze ɗaa *bol kusol ɗo ɓil mbeɗe ha̦ naari mii, zaɗka nzoɓ ɗo ɓáy yu̦-ɛ, rɔɔ a hu a pɔŋ má̦y ɓe taŋ mboŋke nzoɓ lɛ, ndaɗ ɓay haŋa yu̦-ɛ na ka ya̦a má̦y pile na, a mboŋke nzoɓ a kɔ̌rɔke mi̦iri yu̦-ɛ ká hu na.
20 Be ze, nzoɓ ɓáy yu̦-ɛri tul-ri tɔnɔ say, lɛ, ŋgɛrɛ leɗ na ya̦a má̦y a hu taŋ mboŋke nzoɓ.
21 Tɔŋnɔ fal-ɛ nzoɓ ndeke ɗi siɗike ya̦a má̦y pile ɓe na, a hu taŋ mboŋke nzoɓ na rɔɓay. Leɗ ndeke ɗi sayke na kara ɗo munu na nda̦w.
22 Nzoɓri ká tul-ri tɔnɔ say na, i ya̦a má̦yke na ya̦a riw bele, í hu taŋ mboŋke nzoɓ. Ká fal huɗ ɓari ku riw bele na, má̦y na kara ví hu nda̦w.
23 A munu ku wa̦a, síeke ká nzoɓri ti̦i saa luɔ huɗ na, nzoɓ ve ká sakra ɓari ku na, má̦y na a ɓá taa ɓe lɛ, ɓay i̦i lɛ, ɓari ká tul-ri tɔnɔ say riw bele na, i ya̦a ni ya̦a ɓáy zaɗ ɓari riw bele.»
24 Ro, Zezu ɓaa ha ri mii: «Baarì na ì wu̦ru faa; a wa̦a ì kɔ feke kɔ lɛ woo? Bay i̦i lɛ, ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̦ru na, ì laa ya nda̦w, a í kɔ hu̦rusuo Ŋgɛrɛwu̦ru ya nda̦w pi.
25 Tusuɛke lɛ, síe ká nzoɓri ti̦i saa luɔ huɗ na, wa̦rari ɓáy má̦yri i ti ya̦aŋa ki̦ ya, roo lɛ, i ɗoko munu ɓa leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̦ruri ká nulue.
26 A ɓay ká se tul nzoɓri ká i ti̦i saa luɔ huɗ na wa̦a, ì ki̦i ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe ká Moyze ɗaa na ya lɛ? Zaɗka Moyze ɓaa ɓay se tul puu ká gbúɗa ká huu sɛ ɗi ká ɓil law kɔr na, Ŋgɛrɛwu̦ru ɓaa ha ni mii: "Mì ɓa

† **12:11 12.11** Simri 118.22-23. ‡ **12:26 12.26** Ti̦i kɛlɛ 3.2-6.

Ŋgɛrɛwu̱ru *Abaraham, Ŋgɛrɛwu̱ru Izak, a mí ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru *Zakoɓ ndąw‡.”
27 Munu zu lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru nzoɓ káw ɓáy kumnunri ɓo, ka ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru nzoɓ huɗeri ya§. Ɓaarì na, ì wu̱ru faa mak mak ɓa tusuɛ.»

Ŋgɛrɛ bol kusol
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Nzoɓ mbi̱w munu ká ɓa *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ká laa mąy ɓay ɓari a kɔ Zezu ká yi̱iŋra ɓáy ɓay ɓáy zaɗɛ hą *Sadusiri na báyi̱i lɛ, ka soro ɓa lakun-ɛ a vbi ni mii: «Bol kusol hąa ze ɓa ŋgɛrɛke kal hąwri riw bele lɛ?»
29 Lɛɛ, Zezu ɓaa hą ni mii: «Mu kɔ, *bol kusol ká ɓa ŋgɛrɛke kal hąwri riw bele na ze ɗo key:
“Izarayɛlri, ì te suku-rì í laa!
Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwu̱ru naari na,
ɓe huo-ɛ keklek hɔy ze ka ɓa Ŋgɛrɛmbay.
30 Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo na,
mù híi ni ɓáy ɓil law-ari riw bele ndąw,
pąra nun sùo-ɔri riw bele ndąw,
kér ɓay ɓori riw bele ndąw,
rɔɔ ɓáy hu̱rusuo-ɔri riw bele ndąw pi*.”
31 Bol kusol ndeke ɗì siɗike ze ɗo key “Mù híi ku̱-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo ki̱†.” Bol kusol ki̱ ká kal ɓe niri ká siɗì key na tiya.»
32 Báyi̱i lɛ, nzoɓ fére nzoɓri bol kusol na ɓaa hą Zezu mii: «Mbay, zaɗɛ zu. Ɓay ká mù ɓaa na ɓa sùo ɓay ki̱! Ŋgɛrɛwu̱ru huo-ɛ keklek hɔy ze ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo, wu̱ru ki̱ ká nde ni nde na tiya.
33 Munu zu lɛ, nzoɓ hąa hąa lɛ, ka hii Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy ɓil law-ɛri riw bele, kér ɓay ɓeri riw bele ndąw, rɔɔ ɓáy hu̱rusuo-ɛri riw bele ndąw pi. Ka hii ku̱-ɛ munu ká sùo-ɛ ɓe ki̱. Ɗáa fekeri ku na kal haŋa *fe poy ká i tay ɓáy huu hą Ŋgɛrɛwu̱ru, ɓáy fe poy hąwri riw bele na.»
34 Zaɗka Zezu laa ɓay ká’a yi̱iŋra ɓáy faake na báyi̱i lɛ, ka ɓaa hą ni mii: «Mù ɗo ɗì ya ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka re mbay ká tul-a.» Falɛ ku lɛ, nzoɓ mbi̱w ziŋ faa ɓay vbika ni ɓay na mbǎa.

Krisi ɓáy Daviɗ
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Zezu ɗo fére nzoɓri fe ká ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwu̱ru. Báyi̱i lɛ, ka vbi ri mii: «Ɗaa mina rɔɔ *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓaa mii, *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay píe ni ví yąa nzoɓri na, ka ɓa vu bulu Mbay *Daviɗ lɛ woo?
36 I kɔ, Mbay Daviɗ ká Tem Law Pie nda faa pol-e na ɓaa sùo-ɛ ki̱ mii:
“Ŋgɛrɛwu̱ru Ŋgɛrɛmbay ɓaa hą Ŋgɛrɛmbay ɓi mii:
‘Mu ví káw tunduo hoɗo ɓi kpu̱ru maa ɓáy haŋa mì haw yu̱m ká tul nzoɓ tul ŋgąni ɓori
ha ri ɗo ɓa fe ɗáa ɓal-a zuɔ ɗi‡’.”
37 Mbay Daviɗ ki̱ sùo-ɛ na ɗi Krisike na ɓa Ŋgɛrɛmbay. A munu ku wąa, ɗaa mina rɔɔ Krisi na a yí̱i a ɓa vu bulu Mbay Daviɗ ndąw lɛ woo?» Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ŋgi̱i ɓamba laa ɓay Zezu na ɓáy suoriya.

Fe ɗáa kąaya nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri
(Mat 23.1-36; Luk 20.45-47)

38 Zezu fere nzoɓri fe a ɓaa mii: «Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay tul *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ká i hii ɓay ndúo maagari ká pì-pie yul ɓay hąarike hą nzoɓri hii soko korma korma ha ri ká zaɗ ruɔ ká nun nzoɓri,
39 í nzaa zaɗ káw riŋ ɗika ká ɗo pola ká ɓil hul mbú̱ ki̱ri ɓáy zaɗ kaw ŋgɛrɛri ká nam fe su̱m suoriya ɓay kaw ɗì.
40 I yąa fe mąy síeri kpakla kpakla riw bele, rɔɔ í yi̱i í ɗaa nzaa ɓay kere

§ **12:27 12.27** Nzoɓri ká i ɓa taa Ŋgɛrɛwu̱ru, munu ká Abaraham ndąw, Izak ndąw, rɔɔ Zakoɓ ndąw na, ze i hu na hu hɔy kara, pąra nun sùo-ri na kaw ɓáy kumnun ɓaŋguɔ. Ɓe ze, Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓari ɓaŋguɔ. * **12:30 12.30** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 6.4-6. † **12:31 12.31** Soro peɗ ɗáa Leviri 19.18. ‡ **12:36 12.36** Simri 110.1.

pì-pie ɓay haŋa nzoɓri kɔ lɛ, i písike ri. Nzoɓkeri ku na, Ŋgɛrɛwṵru a ɗáa ri kɔ sɛkɛ fe ŋgḭ ɓamba.»

Máy sîe mbḭw hạ̃ fe tunduo hạ̃ Ŋgɛrɛ̃wṵru
(Luk 21.1-4)

41 Falɛ ku lɛ, Zezu kaw siri maa ɓáy zaɗ ɓúo lari ká ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru, a kɔ nzoɓri ká i vi ɓay ɗáa lari zuɔ ɓil huo fe hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru. Nzoɓ feziŋari ŋgḭ ɓamba vi ɗaa lari ŋgḭ-ŋgḭ zuɔ ɗi.
42 Lɛɛ, máy síe mbḭw munu ká ɓa kṵku ví ɗaa soli siɗi̇̃ hɔy ká ɓa vu lari nzik nzik na zuɔ ɗi.
43 Báyḭ lɛ, Zezu ɗi̇̃ leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii: «Ì kɔ key! Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ, máy síe key ká kṵku ɓamba na, ka hạ̃ lari kal nzoɓ hạ̃wri riw bele ká i vi ɗaa lari ɓari zuɔ ɓil huo fe key,
44 ɓay ḭ lɛ, nzoɓ hạ̃wri riw bele na, i wal feziŋa ɓari ká maa ri mgbak mgbak na í hạ. Roo lɛ, máy key ká feri riw bele puo ni na, ka hạ̃ fe ká'a ɗŏke ɓay hólke sùo-ɛ na lɔɗ bele hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru.»

13

Zezu ɓaa ɓay ká se tul ɓîɛ hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru
(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)

1 Zaɗka Zezu ṭḭ saa ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru na, leɗ nduoɓal-ɛ mbḭw munu ɓaa hạ ni mii: «Mbay, mu kɔ-kóm mú kɔ bawda tisaw kereri ká ndaɗ ku! Mu kɔ hulri ká i ura ndaɗ key ku!»
2 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ ni mii: «Mù kɔ bawda tisaw kereri ká i ŭrake hulri na kḭ zu lɛ? Nam hạ̃nɛ lɛ, tisawkeri key na ti tɔ́ŋ mbḭw kạ̃y tul kḭ ya. Nzoɓri gạ̃y ri riw bele zuɔ siri.»

Feri ká'a kál pola rɔɔ ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri a vika
(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)

3 Zezu se a kaw tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye, ká ɗo maa ɓáy *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru. Báyḭ lɛ, Piyɛr, Zak ɓáy Zạ̃a, rɔɔ Andere ndạ̃w na, ɓari huo-ri ze i kaw ziŋ ni fi mbḭw í vbi ni ɓay mii:
4 «Mu ɓaa hạ ɓuru laa, síe hạ̃a ndạ̃w rɔɔ fe niri key na a vika lɛ? Rɔɓay, fe ḭ ndạ̃w rɔɔ a kál a kiɛ ɓuru nam ká fe niri riw bele a víke na lɛ?»
5 Báyḭ lɛ, Zezu tii sạ̃w ɓáa ɓay ha ri mii: «Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay haŋa nzoɓ mbḭw mini kara ka úla rì ya.
6 Nzoɓri ví ŋgḭ ɓamba ɓáy riŋ-i í ɓaa mii: "Ɓa ɓi ze mì ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na." I úla nzoɓri ŋgḭ ɓamba.
7 Zaɗka ì láa soro ɓay ruyri ká nzoɓri ruu kḭ ká lakun-rì, a í laa soro ruyri ká nzoɓri ruu kḭ ɗi ɗi ndạ̃w na lɛ, ì hạ̃ sùo-rì ka tɔ ya, ɓay ḭ lɛ, ndaɗ ɓay haŋa fe niri key na ka ṭḭ ndạ̃w rɔ! Roo lɛ, ɓa síe ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key ya rɔɓay.
8 Nzoɓri ká sạ̃w puo ɓari mbḭw, i úru ɓay rúu ziŋ nzoɓri ká sạ̃w puo kḭri ɓoɗ. Nzoɓri ká ɓil puoruo mbḭw, ì úru ɓay rúu ziŋ nzoɓ puoruo kḭri. Tusiri a láŋ yik yik ɓáy zaɗ zaɗ ndạ̃w, kɔn luye a líe ɓáy zaɗri ndạ̃w pi. Fekeri ku na a ɗoko munu ɓa tiika nduo ká sɛ mạ̃y nzoɓ ɓay haŋa ni ka mboŋ.
9 Roo lɛ, ɓaarì na, ì kɔ sùo-rì ɓáy kere ndạ̃w rɔ! Nzoɓri mgbaka rì ɓay pɔŋ rì ɓo nduo nzoɓ kúŋ sal ɓayri, i ndaka rì ɓáy ndoy dɔŋ ká ɓil *hul mbṵ́ kḭ Ziɓri ndạ̃w. I fạ̃a rì ɓay ɗáa rì kaw pol nzoɓ réke tul puori ndạ̃w, pol mbay luyeri ndạ̃w ɓay tul-i, a lɛ, ká zaɗɛ ku na ì ɓáa nasi ɓay ká se tul-i na ha ri.
10 Ɗo nun ka-káa Ɓay Kere hạ̃ nzoɓri ká sạ̃w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ na riw bele ha ri laa pola ndạ̃w rɔɔ, ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri na ka vi ɓáy.
11 A zaɗka i mgba rì ɓay ɗáa rì kaw pol nzoɓ kúŋ sal ɓayri lɛ, ì hạ̃ law-rì ka nzaa rì ɓay tul ɓayri ká i vǎa ɓáa na ku ya. Ká zaɗɛ ku hɔy, ì ɓáa ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru ha rì. Ɓayke ku na, ti uru saa luo-rì ya, roo lɛ, ɓa Tem Law Pie ze a ɗáa ɓaykeri na zuɔ nzáa-rì ha rì ɓaa ɓáy.

12 Namke ku na, yụ̃ kịri mbika tul
kị̃ ha ri i ri ndạ̃w, bǎa leɗri ɗáa
munu ziŋ vu ɓari ndạ̃w, a leɗri kara
i úru ziŋ nzoɓ mbóŋ ri rì ha ri ɗaa
ɓay huɗ ɓo tul-ri ndạ̃w.
13 Nzoɓri riw bele i fụ́y rì ɓay
tul-i. Roo lɛ, nzoɓ ká mgba ŋgɔ-
ŋgɔŋ kpụ̃ru tị̃i gbụ̃ke lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru
a yạ̃aŋa ni.»

Fe sɛkɛ a ɗáa nzoɓri ká Zude (Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 «Namke ku na ì kɔ́kɔ nzoɓ ká i
ɗi ni ɓa "Fe Ìm ká maa ɓáa ya" kaw
zaɗ ká'a maa káw ɗi ya. (Nzoɓ ká
kị̃i mbeɗe key na lɛ, ka laa sạ̃wke ta-
taŋ!) Zaɗka i kɔ munu na báyị̃i lɛ,
ɓari ká i kaw kuɗu zaɗ ká Zude na,
ndaɗ ɓay haŋa ri ɗúu ɓa tul kuori.
15 Nzoɓ ká'a mgbaka tạ̃ram ká tul
hul siya na*, ka ti ɗí ɓay vǎa mbika
fe ká hula ya ndạ̃w,
16 a nzoɓ ká'a ɗoko wáa na ti yị́i se
puɔ ɓay mbika maagari ɓe ya ndạ̃w
pi.
17 Namkeri ku na, mạ́yri ká i ɗoko
ɓil, ɓáy mạ́yri ká leɗri ạ́w wạn ɓari
na, i kɔ́kɔ sɛkɛ fe ŋgị̃i ɓamba.
18 Ì kóɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay haŋa feri
key na, ka tị̃i ɓáy few lew teɗ ya!
19 Ká ɓil namkeri ku na, kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ká'a tị́i tul nzoɓri na, a kál tul zaɗ
pavbaɗ. Úru saa nam ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɗáake feri riw bele kpụ̃ru tị̃i vụ̃ri
key na, kị̃ri kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká mini na
nzoɓ kɔ ya rɔɓay, rɔɔ ɓil namri ká'a
vi vuku hɔy kara, nzoɓ ti kɔ́kɔ kị̃ri
sɛkɛ fe ká mini mbǎa mgbaŋ.
20 A zaɗka Ŋgɛrɛmbay mbi nzi-ɛ
ɓay yị́iŋra namkeri ku na ɓa fal ya
lɛ, nzoɓ mbị̃w mini kara ti káw ɓáy
kumnun ya. Roo lɛ, namkeri ku na
ka yị̃iŋra ɓa fal ɓay tul nzoɓ ɓeri
ká'a nan ri zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe.
21 Zaɗka nzoɓ ɓaa ha rì mii: "Ì kɔ-
kóm í kɔ *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
waa ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na, ka
ɗo zaɗ ni key" mase "ka ɗo lew," lɛ,
ì ɗaa law-rì ka ɓo ɗi ya,
22 ɓay ị̃i lɛ, nzoɓri ká i ɗi sùo-
ri ɓa Krisi, ɓáy nzoɓri ká i ɗi sùo-
ri ɓa *nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwụ̃ru na, i tị́i í ɗaa fe saŋri ɓáy
feri ká mba kɔ́kɔ ɓay úlake nzoɓri.
Ze faa ɗo ɗi lɛ, nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
nan ri zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe na hɔy
kara, i úla ri ndạ̃w.
23 Munu zu lɛ, ɓaarì na, ì nzɛ ɓáy
sùo-rì! Mì ɓaa ɓayke riw bele ha rì
ro.»

Síe yị̃i Vu Nzoɓ (Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

24 «Ká ɓil namkeri ku, ká fal kɔ́kɔ
sɛkɛ feke ku na, síe a ɗoko guu
ndạ̃w, few ti híe mbǎa ndạ̃w,
25 mbaymawri tiika sạ̃w gạ́y saa
tumbam ndạ̃w, rɔɔ hụ̃rusuori ká i
ɗo tumbam kara i láŋ yik yik ndạ̃w
pi.
26 Báyị̃i lɛ, nzoɓri kɔ́kɔ mì ɓi *Vu
Nzoɓ ká mì ví saa nulue ká ɓil sí̃i
mbam ɓáy bawda hụ̃rusuo, ɓáy riŋ
ɗika.
27 Ɓi na, mì píe leɗ nzaapeɗ ɓiri
ha ri se ɓáy tị̃w zaɗri ká niŋ ká tusiri
key ɓay mbụ́ nzoɓri ká mì nan ri zuɔ
ɓoɗ ɓa taa ɓi na, saa fi mbị̃ɛ mgba
gbụ̃ zaɗ ká fi mbini.»

Fe fére ká se tul puu nzum (Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)

28 «Ì laa máa ɓay ká se tul puu
nzum na, a í fére fe ká ɗi! Zaɗka
ì kɔ rɔɔ nzaa tɔykeri luo vay a ɗo
rék rek lɛ, ì kɔ ta-taŋ mii, nzaa bura
mbam ɗo ɗi ya ro zu.
29 Ɗo faa mbị̃w munu ndạ̃w,
zaɗka ì kɔ fe niri key na tị̃i lɛ, ì kɔ
ndạ̃w mii, ɓi *Vu Nzoɓ na, mì ɗo ɗi
ya deɓ ɓay ví; mì ɗo faa hul ro.
30 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃:
nzoɓri ká timbɛɗɛ key na, i ti huka
riw bele ya hɔy ze fe niri riw bele
key na a tị́i.
31 Tumbam ɓáy tusiri na a kál họ̃n
bele. A roo lɛ, ɓay ɓiri na ti kál ya
mgbaŋ.»

* **13:15 13.15** Ziɓri na, zaɗka i ɗaa hul lɛ, i ɗaa tul-e aa raɗ raɗ ɗo ɗi ɓa zaɗ mgbaka tạ̃ram ɓari.

Ŋgɛrɛwu̱ru huo-ɛ hɔy kɔ sîeke
(Mat 24.36-44)

32 «Ɓay ká se tul namke mase sa̱w
sieke ká ɓi *Vu Nzoɓ mì yi̱i ɓay ví
na, nzoɓ mbi̱w mini kara kɔ ya. Leɗ
nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká nulue ya
nda̱w, ɓi Vu Nzoɓ kara ya nda̱w; ɓa
Ɓăa huo-ɛ hɔy ze kɔ.
33 Munu zu lɛ, ì kɔ sùo-rì ɓáy kere
nda̱w rɔ! Ì káw ɓáy nzaa ɓal-rì
kekeke, ɓay i̱i lɛ, namke ká'a vika na
ì kɔ ya.
34 Ɓo munu ɓa nzoɓ ká ɗo séke ɓa
varu ká'a pɔŋ fe ɓeri zuɔ nduo leɗ
káw ɓeri. Nzoɓ ha̱a ha̱a lɛ, ka ha̱ ni
peɗ ká maa ɓay haŋa ni ka ɗaa. Ka
baka nzoɓ kɔ́rɔ faa hul ɓay haŋa ni
ka káw ɓáy nzaa ɓal-ɛ.
35 Munu zu lɛ, ì káw ɓáy nzaa
ɓal-rì kekeke, ɓay i̱i lɛ, nam ká
ŋgɛrɛnzoɓ puo a yi̱i a vi na, ì kɔ
ya. Kɔ ya lɛ, ka'a vika ɓáy nzaa láw,
mase ɓáy nzaa zaɗ buo, mase ɓáy
tuo ká ka-káa, mase ɓáy tiɓie kara, ì
kɔ ya nda̱w.
36 Zaɗka'a ti̱i tul-rì mbuɗa lɛ, kɔkɔ
ká'a zíŋ rì ká tul nam!
37 Ɓay ká mì ɓaa ha rì key na, mì
ɓaa ha̱ nzoɓri riw bele: ì káw ɓáy
nzaa ɓal-rì kekeke!»

14

Mbayri nzaa faa ɓay mgbaka Zezu
(Mat 25.1-5; Luk 22.1-2; Za̱a 11.45-53)

1 Nam tòŋ siɗi hɔy ro ɓay haŋa
ri ɗaa *nam suoriya ti̱i saa ɓil koy
ɓáy *nam suoriya maapa ká i ɗaa
taŋ fe hew fe na báyi̱i lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ
fe poyri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol
kusol Ziɓri i nzaa faa ɓa law ɓay
mgbaka Zezu ɓay ika ni.
2 Lɛɛ, i ɓaa ha̱ ki̱ mii: «Ndaɗ
ɓay mgbaka ni ká sîe nam fe su̱m
suoriya ya, ká ruɔ nzoɓri mgbaka í
uru ziŋ naari.»

Máy ká ɗaa num zuɔ tul Zezu
(Mat 26.6-13; Za̱a 12.1-8)

3 Zezu na ɗo Betani luo nzoɓ ká i
ɗi ni ɓa Simo̱n nzoɓ kpi̱ri. Zaɗka'a
kaw nzaa fe su̱m na báyi̱i lɛ, má̱y
mbi̱w rìi tul-ri ká hula ɓáy guma ká
i ɗaa ɓáy tisaw ká riŋ-ɛ ɓa *alabastre*
ká num mbaa ɗi. Numke ku na riŋ-
ɛ ɓa *nar* ká ba̱rɛ fu̱ bŭy bŭy, a taŋ
ka̱rara ká larike ŋgɔŋ ɓamba. Ro,
a ̃haw nzaa guma numke na a kuna
tɔlɔlɔ zuɔ tul Zezu.
4 Lɛɛ, nzoɓ ha̱nɛri ká i kaw ɗi na,
law-ri sɛ ri ha ri ɓaa ɓay ká sakra ki̱
mii: «Úwaa! Ɓay i̱i nda̱w rɔɔ má̱y
key na ɓiɛ num na munu lɛ?
5 Ɓa fe ká nzoɓ hie ɓa pola zu lɛ,
a zíŋ larike maa lari peɗ mbiimbam
mbi̱w ɓay haŋa nzoɓ ku̱kuri.» Ze, í
ɓaa ɓay ziŋ má̱y na ŋgɔ-ŋgɔŋ.
6 Báyi̱i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì
pɔ́ŋ ni ɗɛkɛkɛ! Ɓay i̱i nda̱w rɔɔ ì
yɔklɔ ni mini key lɛ? Fe ká'a ɗaa
ziŋ mì key na, ɓa fe kere ká ndaɗ
ɓamba tasiri.
7 Ì kɔ, nzoɓ ku̱kuri na, i ɗoko ziŋ
rì ɓaŋguɔ kpaɗara. Ze ɓo ì hii ɗáa
kere ziŋ ri lɛ, faa ɗo hɔy ì ɗaa. A roo
lɛ, ɓi na, mì ti ɗoko ziŋ rì ɓaŋguɔ ya.
8 Má̱y na, fe ká maa ɗáa ni ze ka
ɗaa. Ka kuna num ká ba̱rɛ fu̱ bŭy
bŭy na zuɔ tul-i pola nda̱w rɔɔ ɓay
haŋa ri vŏroke mì ɓáy.
9 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱:
zaɗri riw bele ká tusiri key ká i ka-
káa Ɓay Kere ká ɗi na, i loko soro fe
ká má̱y key ɗaa na, ɓay haŋa nzoɓri
kĕrke ɓay se tul-e.»

Zudas hii ɓay mbika tul Zezu
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

10 Báyi̱i lɛ, Zudas Iskariyoɗ, ɓe
ká'a ɓa nzoɓ mbi̱w ká sakra leɗ
nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi na se luo
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓay léke faa ɓay
pɔ́ŋ Zezu ɓo nduo-ri.
11 Zaɗka i laa ɓayke na munu báyi̱i
lɛ, i ɗaa suoriya í waa ziŋ ni ɓay
haŋa ni lari. Ro, Zudas tii sa̱w nzáa
faa ɓay kɔ́kɔ sa̱w síe ká'a máa ɓay
pɔ́ŋke Zezu ɓo nduo-ri na.

Zezu su̱ fe su̱m nam suoriya ti̱i saa ɓil koy ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri
(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14,21-23; Za̱a 13.21-30)

12 Titire nam ká i ɗáake suoriya maapa ká taŋ fe hew fe na, ɓa nam ká i ike baɗuri í púoke fe hạ̃ Ŋgɛrɛmbay í ɗáake fe sụ̃m suoriya tị̃i saa ɓil koy. Lɛɛ, leɗ nduoɓal Zezuri vbi ni ɓay mii: «Zaɗ hạ̃a ze mù hii haŋa ɓuru se ɗi ɓúru vǎa leke fe sụ̃m suoriya tị̃i saa ɓil koy na hạ̃ mù lɛ?»

13 Báyị̃i lɛ, Zezu pie leɗ nduoɓal-ɛri siɗi a ɓaa ha ri mii: «Ì se ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm. Ká zaɗɛ ku na ì zíŋ wạ̃ra nzoɓ mbị̃w soɓ tinay mbii, lɛ, ì se fal-ɛ.

14 Hul ká'a ríi ɗi na, ì ɓaa hạ̃ nzoɓ hulke na mii, "Mbay ɓaa mii, wạ̃a, ɓil hul ká ɓeri káw ɗi ɓáy leɗ nduoɓal ɓeriri ɓay sụ̃ŋa fe sụ̃m suoriya tị̃i saa ɓil koy na ɗo hạ̃a lɛ?"

15 Lɛɛ, ka'a kíɛ rì hul ká̃y tul kị̃ mbị̃w ká ɓil-e aa raɗ raɗ ká i leke feri riw bele zeɓ zeɓ zuɔ ɗi ɓáy zaɗɛ ro na. Zaɗɛ ku na ze, ì léke fe sụ̃mri na ká ɗi ɓay haŋa náa sụ́ri.»

16 Báyị̃i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri na i zɔl í tị̃i ŋgɛrɛpuo í vǎa ziŋ feri riw bele ɓáy zaɗɛ munu ká Zezu ɓaa ha ri na. Ze í leke fe sụ̃m suoriya na ká ɗi.

17 Zaɗka síe riŋ bele na, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi na i se í tị̃i ɓil hulke na.

18 A zaɗka i kaw nzaa tutakra fe sụ̃m, í ɗo sụ̃ŋa fe na báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓaarì ká sụ̃ fe ziŋ mì̀ key na, a mbika tul-i.»

19 Báyị̃i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ɗaa síe riw bele í tii sạ̃w vbika ni ɓay mbị̃w mbị̃w ɓáy zaɗ ɓari riw bele mii: «Ɓa ɓi ya na maa?»

20 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓa nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓaarì ká duɔ falɛ siɗi key ká mbụ̃ nduo fe sụ̃m ziŋ mì̀.

21 Ɓa tusuɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na, mì̀ huka munu ká i ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru se tul-i. Roo lɛ, kɔ́kɔ sɛkɛ fe taa minake ze a ɗoko ɓay tul nzoɓ ká mbi tul ɓi Vu Nzoɓ na lɛ! Nzoɓke ku na, mbóŋ ni ya ndaɗ mba mbóŋ ni.»

Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri kaw nzaa fe sụ̃m law mbị̃w
(Mat 26.26-30; Luk 22.14-20; 1Kɔ 11.23-25)

22 Zaɗka i ɗo sụ̃ŋa fe na báyị̃i lɛ, Zezu mbi maapa a ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạ̃w rɔɔ, a haw a hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri mii: «Ì yạ̃a; ɓe ni key na, ɓa naysuo-i zu.»

23 Falɛ ku lɛ, ka yị̃i a mbi koɓo, a ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru, rɔɔ a ha ri nzɔ ɓáy zaɗ ɓari riw bele.

24 Ka ɓaa ha ri mii: «Ɓe ni key na ɓa sím sùo-i zu. Ɓa sím ɓi ká'a úo zuɔ siri ɓay síŋke *sáka kuni ká Ŋgɛrɛwụ̃ru saa ziŋ nzoɓri ŋgị̃i ɓamba.

25 Mì̀ ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: mì̀ ti nzɔkɔ mbii lere puu na mbǎa, kpụ̃ru maa ɓáy nam ká mì̀ nzɔkɔke taa fie ziŋ rì ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a réke mbay ká tul nzoɓri na.»

26 Falɛ ká i ɗi sim nam suoriya í písike Ŋgɛrɛwụ̃ru na báyị̃i lɛ, i zɔl í vǎa kaw tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye.

Zezu ɓaa ɓay ká tul máy ɓay Piyɛr
(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Zạ̃a 13.36-38)

27 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɓaarì na ì pɔ́ŋ mì̀ riw bele munu ká i ɗaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru mii: "Mì̀ ika nzoɓ kɔ́rɔ baɗu, lɛ, baɗuri na i zékre kị̃ kpɛrkɛ kpɛrkɛ ɓáy zaɗ zaɗ riw bele*."

28 Roo lɛ, zaɗka mì̀ tị̃i saa luɔ huɗ na, mì̀ vǎa giyaŋ rì ká kuɗu zaɗ ká Galele.»

29 Báyị̃i lɛ, Piyɛr ɓaa hạ̃ ni mii: «Ze nzoɓ hạ̃wri riw bele pɔ̃ŋ mù hɔy kara, ɓi na mì̀ ti pɔ́ŋ mù ya.»

30 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mì ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: vuri, ká ɓil suŋ key na, pola rɔɔ ɓay haŋa tuo ka-káa ba siɗi lɛ, ɓo na mù máy ɓay ká tul-i faa ɓal ba say mii, mù kɔ mì̀ ya.»

31 Roo lɛ, Piyɛr geɗe ɓayke ɓáy hụ̃rusuo mii: «Ze ɓay haŋa mì̀ hu na

* **14:27 14.27** Zakari 13.7.

ziŋ mù hɔy kara, mì ti mą́y ɓay ká tul-a ya!» A lɛ, leɗ nduoɓal-ɛ hąwri riw bele na i ɓaa faa mbi̱w munu ndąw.

Zezu ɗaa nzaa ɓay kere ká Gesemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i ti̱i zaɗ mbi̱w munu ká riŋ-ɛ ɓa Gesemane. Báyi̱i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì káw zaɗ ni key, a ɓi lɛ, mì séke ɓay vǎa ɗáa nzaa ɓay kere.»
33 Zezu hą Piyɛr ɓáy Zak ɓáy Zą̱a i se ziŋ ni. Lɛɛ, law-ɛ tii sąw sɛkɛ ni rì̱i fe ká se ɓay mi̱-miira mini key, a hi̱ɛ ɗaa ni zikiki.
34 Ka ɓaa ha ri mii: «Mì kɔ sɛkɛ fe ká ɓil law-i maa huɗ. Ì káw zaɗ ni key ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke.»
35 Ka se ndi̱i munu ɓa pola a kii raɗ a naa siri a koɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay haŋa ɓo, zaɗka faa ɗo ɗi lɛ, sɛkɛ fe ká'a ɗoko ɓay tul-e na ka ɗaa ni ya.
36 Ka ɓaa mii: «Bǎa, fe ká mba mù mba na tiya. Fe sɛkɛ ká'a ɗáa mì key na, mu hą ni ka ɗo ɗi ɗi ziŋ mì, roo lɛ, mu ɗaa fe ká law-a ze hii ɓo, fe ká law-i ze hii ya.»
37 Falɛ ku lɛ, ka yi̱i a se luo leɗ nduoɓal-ɛri ká say na, lɛ, ka ziŋ ri ká tul nam. Ro, a tuma ri a ɓaa hą Simo̱n Piyɛr mii: «Simo̱n, mù na-nam lɛ woo? Mù maa ká̱w siya sąw sí̱e mbi̱w ya hɔy lɛ woo?
38 Ì káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke í ɗaa nzaa ɓay kere, ká ɓay lí̱e ɓo ɓil nzaa úla. Ká ɓil law nzoɓ na law hiiya ɗáa kere ze mbaa ɗi gbą̱y gbą̱y, roo lɛ, hu̱rusuo-ɛ maa ya.»
39 Ka naa sùo-ɛ na rɔɓay a vǎa koɗ Ŋgɛrɛwu̱ru munu ká'a ɗaa pola na ɓáy.
40 Báyi̱i lɛ, ka yi̱i a ví ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri na rɔɓay ká tul nam, ɓay i̱i lɛ, nam hii nun-ri dik dik ɓáy. Lɛɛ, i kɔ ɓay ká ɓay yi̱iŋra hą ni ya.
41 Zaɗka'a yi̱i saa zaɗ ɗáa nzaa ɓay kere faa ɓal ba sayke na báyi̱i lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ì na-nam rɔɓay í mgba tą̱ram sùo-rì kɛlɛ? Maa ro; sąw sí̱e ká i pɔ́ŋke ɓi *Vu Nzoɓ ɓo nduo nzoɓ feyą̱ari na vi ro.
42 I úru siya náa séri! I kɔ-kɔ́m í kɔ nzoɓ ká'a mbika tul-i na ɗo key.»

I mgba Zezu
(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Zą̱a 18.3-12)

43 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay kɔɓ ɓáy na báyi̱i lɛ, Zudas ká ɓa nzoɓ mbi̱w ká sakra leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ fal-ɛ siɗì na, ti̱i ɓáy ruɔ nzoɓri ká i vi ɓáy maamiiri ɓáy puuri gbiri gbiri ɗo nduo-ri. Ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri ze pie ri se.
44 Zudas, nzoɓ mbika tul Zezu na, ka leke ɓay ziŋ ruɔ nzoɓri a ɓaa mii, fe ká ɓeri ɗáa ɓay haŋa ri kɔ́ke ni na ze ɗo key: «Nzoɓ ká mì mgba ni girik mí ą̱w nzi-ɛ lɛ, ɓa ɓe ká ì hii na zu. Ì mgba ni í kɔrɔ ni hą ni se ziŋ rì̱.»
45 Ví Zudas ká munu hɔy lɛ, ka soro ɓa lakun-ɛ a ɓaa hą ni mii: «Mbay!» Lɛɛ, ka mgba ni girik a ą̱w nzi-ɛ.
46 Ro, nzoɓ hąwri ɗaa so tul Zezu kuruk í mgba ni.
47 Lɛɛ, nzoɓ mbi̱w ká sakra ɓari ká ɗo zaɗɛ na, naa maamii hǎr a téke suku leɗ káw ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na mbɛkɛɗ ɓo ɓisuy.
48 Báyi̱i lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha ri mii: «Ì ti̱i ɓáy maamiiri ɓáy puuri gbiri gbiri ɓay mgbaka mì rì̱i fe ká mì ɓa dɔmbirim nzoɓ lɛ woo!
49 Namri riw bele na mì ɗo ziŋ rì mí fere rì fe ká ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwu̱ru, lɛ, ì mgba mì ya. Ro̱o lɛ, fekeri ti̱i munu ɓay haŋa ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru na, ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ.»
50 Ɓe nu ku báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri riw bele pɔŋ ni, a í zuɔ ɗul haɗ bele.
51 Lɛɛ, leɗ kuban mbi̱w munu rie gari nam hɔy ɗo sùo-ɛ a séke fal Zezu. Báyi̱i lɛ, i lie mgbaka ni.
52 Roo lɛ, ka pɔŋ gari nam ɓe na ɓa nduo-ri a ɗuu sùo-ɛ hɔy nduɔɗì.

Ŋgɛrɛ Ziɓri kuŋ ɓay ɓo tul Zezu
(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Zạa 18.13-14,19-24)

53 I se ɓáy Zezu ká luo *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye, lɛ, i mbụ ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri riw bele, ŋgɛrɛ Ziɓri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ndạw ká ɗi.
54 Lɛɛ, Piyɛr na dii fal Zezu ɗi ɓáy salke ɗaka ɗaka kpụ̃ru a tị̃i ɓil mgbaŋ ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na. Ká zaɗɛ ku na, ka kaw a nụ̃u huu ziŋ nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri.
55 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy kuɗu nzoɓ kúŋ sal ɓay luye ká luo Ziɓri na riw bele, i nzaa faa ɓay ɗáa ɓay ɓo tul Zezu ɓay ika ni. Roo lɛ, i ziŋ ɓay mbị̃w ká ɓay ɗáa ɓo tul-e ya.
56 Tusuɛke lɛ, nzoɓri ŋgị̃i ɓamba i kuɗ ɓay zuɔ nzaa Zezu, lɛ, ɓay ɓari na zuɔ kị̃ ya.
57 Báyị̃i lɛ, nzoɓ hạ̃nɛri uru í kuɗ ɓay zuɔ nzi-ɛ mii:
58 «Ɓuru laa ɓay ká nzi-ɛ mii, ɓeri ɓíɛ *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ká nzoɓ mbuo ɓáy nduo-ɛ. A nam say hɔy lɛ, ɓeri ɗáa kị̃ ká nduo nzoɓ ɗaa ya.»
59 Roo lɛ, ká tul ɓay na ku hɔy kara, ɓay ɓari zuɔ kị̃ ya wụ̃m.
60 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na uru siya ká sakra nzoɓri a vbi Zezu mii: «Ɓay niri ká nzoɓ niri mbi ɓo tul-a key na wạ̃a, mù ti yị̃iŋra ɓáy ɓay mbị̃w ya hɔy lɛ?»
61 Lɛɛ, Zezu mgba nzi-ɛ ɗo ɗi a ɓaa ɓay mbị̃w ya. Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na vbi ni ɓay ɓa kị̃ rɔɓay mii: «Wạ̃a, mù ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na lɛ? Ŋgɛrɛwụ̃ru ká nzoɓri pisi ni na wạ̃a, mù ɓa vi-e lɛ woo?»
62 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Zaɗɛ zu; mì ɓa ɓe na kị̃, lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na ɓaarì riw bele na, ì kɔ́kɔ mì kaw tunduo hoɗo Ŋgɛrɛwụ̃ru Nzoɓ Hụ̃rusuo. Rɔɓay, ì kɔ́kɔ mì ká mì ví saa nulue ká ɓil síi mbam.»
63 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na gɔ gari ɓe kị̃ sùo-ɛ tĩr a ɓaa mii: «Káy! Náa vbikari nzoɓ nasi ɓay kị̃ri ɓay ɗáake mina ɓáy lɛ?
64 Ɓay niri ká'a ɓaa a tị̃irike Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ì la-laa. Wạ̃a, ì ker mina lɛ?» Lɛɛ, nzoɓri riw bele na ɗaa ɓay ɓo tul-e í ɓaa mii: «Ɓay mgba tul-e, a ɗaa fe ká maa huɗ.»
65 Ɓe nu ku ro, nzoɓ hạ̃nɛri tii sạ̃w sạ̃-sạ̃mi zuɔ nun-ɛ, í siŋ nun-ɛ ɓáy vay gari, í nda ni gúk guk í ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓaa hạ̃ ɓuru laa; kíɛ ɓuru nzoɓ ká nda mù key!» Ro, nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri na, i nda hala nun-ɛ kpăy kpăy.

Máy ɓay Piyɛr ká tul Zezu
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Zạa 18.15-18,25-27)

66 Piyɛr kaw ɓil mgbaŋ kɔɓ hɔy lɛ, leɗ máy mbị̃w munu ká sakra leɗ káw *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na tị̃i ɓil mgbaŋ na.
67 Zaɗka'a kɔ Piyɛr ɗo nụ́u huu báyị̃i lɛ, ka ŋgạ̃a ni zii a ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓo kara mù se ziŋ Zezu, leɗban ká Nazarɛɗ na ndạ̃w.»
68 Lɛɛ, Piyɛr mạ̃y a ɓaa mii: «Mì kɔ ya. Ɓay ká mù ɓaa key na, mì tạ̃a láa kpụ̃y.» Falɛ ku lɛ, ka uru a tị̃i saa nzaa mgbaŋ na ndị̃i munu, [lɛ, tuo ka-káa.]
69 Roo lɛ, leɗ máy na kɔ ni a tii sạ̃w ɓáa ɓay na rɔɓay hạ̃ nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na mii: «Leɗban key na, ka ɓa nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓari ku.»
70 Lɛɛ, Piyɛr yị̃i a mạ̃y ɓay ɓa kị̃ rɔɓay. Falɛ ku ndị̃i hɔy lɛ, nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na, i ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓa tusuɛ, mù ɓa nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓari ku, ɓay ị̃i lɛ, mù ɓa nzoɓ ká kuɗu zaɗ ká Ɠalele.»
71 Báyị̃i lɛ, Piyɛr tii sạ̃w háa huɗ mii: «Mi hu mak mak! Leɗban ká ì ɓaa ɓay ɓe hạ̃ mì key na, ká nun Ŋgɛrɛwụ̃ru lɛ, mì kɔ ni ya!»
72 Lɛɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, tuo ka-káa faa ɓal ba siɗike. Lɛɛ, Piyɛr ker se tul ɓay ká Zezu ɓaa hạ̃ ni pola mii: «Pola rɔɔ ɓay haŋa tuo ka-káa ba siɗi lɛ, mù máy ɓay ká tul-i faa ɓal ba say mii, mù kɔ mì ya na.» Báyị̃i lɛ, ka tị̃i ɓáy rɛw ɓɔɗɔk ɓɔɗɔk.

15

Zezu kaw pol Pilaď
(Mat 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Zạa 18.28-38)

1 Ɓáy tiɓie piɛď hɔy, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri, rɔɔ ɓáy kuďu nzoɓ kúŋ sal ɓay luye ká luo Ziɓri bele na, i mbụ̃ kị̃ ɓay mbika nzaa-ri ɓay ďáa fe ziŋ Zezu. Báyị̃i lɛ, i ha ri mgba ni í siŋ ni í séke ni hạ̃ Pilaď.

2 Ro, Pilaď vbi Zezu mii: «Ɓo kị̃ ze, mù ɓa mbay Ziɓri kɛ́lɛ?» Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓe kị̃ ze mù ɓaa ku.»

3 Falɛ lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ďaa ɓayri ŋgị̃i ɓamba zuɔ tul-e.

4 Báyị̃i lɛ, Pilaď yị̃i a vbi ni ɓay rɔɓay mii: «Mù ti yị̃iŋra ɓáy ɓay ya lɛ? Ɓayri riw bele ká i ďaa ɓo tul-a key na wạ̃a, mù la-laa kị̃ zu lɛ?»

5 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay mbị̃w hạ̃ ni ya, hạ̃ ɓayke ku na tuku Pilaď hạ̃ ni kaw yer.

I kuŋ ɓay huď ɓo tul Zezu
(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Zạa 18.39-19.16)

6 Ká ɓil mbiimbamri mbị̃w mbị̃w riw bele na, zaďka *nam suoriya tị̃i saa ɓil koy vi báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri vǎa vbi Pilaď hạ̃ ni tina nzoɓ mbị̃w ká hul sal ha ri.

7 A lɛ, sewke ku na, nzoɓ mbị̃w riŋ-ɛ ɓa Barabas naa hul sal ɓáy nzoɓri ká i tị̃i ká tul nzoɓ rewpuori, a í i nzoɓ mbị̃w.

8 Báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri se luo Pilaď, a í tii sạ̃w vbika ni feri ká'a ďaa ɓaŋguɔ ha ri na.

9 Lɛɛ, Pilaď yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Wạ̃a, ì hii ɓay haŋa mì tina Zezu, mbay ɓaarì Ziɓri na ha rì lɛ?»

10 Ka vbi ri munu, ɓay ị̃i lɛ, ka kɔ ndạ̃w, ɓa fe ďáa sere ze *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri pɔ̌ŋke Zezu nduo nduo-ɛ.

11 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri na, i suru tigbạ̃a ruɔ nzoɓri ɓay haŋa ri koď Pilaď hạ̃ ni ka tína Barabas ze ka hạ̃ ɓari.

12 Lɛɛ, Pilaď mbi ɓay a vbi ruɔ nzoɓri ɓa kị̃ mii: «Wạ̃a, hạ̃a ị̃i ze ì hii ɓay haŋa mì ďaa ziŋ nzoɓ ká ì ďi ni ɓa mbay Ziɓri na lɛ?»

13 Báyị̃i lɛ, i ďaa fe ɓáy nzaa-ri ɓa kị̃ gɔ̌m í ɓaa mii: «Ɓer ni ďo tul puu say huď!»

14 Lɛɛ, Pilaď vbi ri mii: «A ku wạ̃a, kạ̃aya ị̃i rɔɔ ka ďaa lɛ?» Báyị̃i lɛ, i guu fe ɓáy nzaa-ri gǔrum mgba mgba ɓa siya mii: «Ɓer ni ďo tul puu say huď!»

15 Munu ká Pilaď hii ɓay ďáa fe hạ̃ sùo ruɔ nzoɓri rii ri na, ka tina Barabas ha ri, a hạ̃ nzoɓ yụ̃m ɓeri nda Zezu ɓáy ndoy dɔŋ raď raď. Falɛ ku ndạ̃w rɔɔ, a pɔŋ ni ha ri vǎa ɓer ni ďo tul puu say huď ɓáy.

Nzoɓ yụ̃mri siɛ Zezu
(Mat 27.27-31; Zạa 19.2-3)

16 Nzoɓ yụ̃mri na i séke ɓáy Zezu ká ɓil boro mbay nzoɓ réke tul puo na, a í ďi kuďu nzoɓ yụ̃mri riw bele na mbụ̃ kị̃ ziŋ ri ká ďi.

17 I nduo ni maagari mbay ká sị̃i hola hola. I kaŋ ŋgatukru ɓa taguɓa mbay rɔɔ í mbi guɓa tul-e.

18 Falɛ ku rɔɔ i tii sạ̃w hii soko hạ̃ ni mii: «Soko woo, mbay Ziɓri!»

19 Ro í zɔď tul-e ɓáy ŋgasikri raď raď, í sạ̃-sạ̃mi toɓ toɓ zuɔ nun-ɛ; í huku siri ká pol-e, í ďiŋ tul-ri munu ká i kǎwke pol mbay.

20 Zaďka i siɛ ni kpụ̃ru maa ri na báyị̃i lɛ, i naa maagari mbay ká sị̃i hola hola na, í yị̃i í nduo ni gari ɓeri ndạ̃w rɔɔ, í tị̃ike ni ɓa nzaa zaď ɓay ɓér ni ďo tul puu say huď.

I ɓer Zezu ďo tul puu say huď
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Zạa 19.17-27)

21 Nzoɓ mbị̃w, puo ɓe ďo Sirɛ̃n, riŋ-ɛ ɓa Simọ̃n, ka ɓa bǎa Alezandere ɓáy Rufusi, uru saa puo ɓisuy a ďo kali ɓáy faa na ku. Báyị̃i lɛ, nzoɓ yụ̃mri mgba ni í haa ni yạ̃a puu say huď Zezu na a soɓ.

22 Lɛɛ, i séke ni ɓa zaď ká riŋ-ɛ ɓa Gɔlgota, mạ́rake lɛ ɓaa mii, zaď tuŋguo tul.

23 Ká zaɗɛ ku na, i hii ɓay haŋa ni him ká i zukri ɓáy fe zóŋke ká i ɗi ɓa *mir* na hạ̃ ni nzɔ. Roo lɛ, ka nzɔ ya.
24 Falɛ ku lɛ, i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ, a í leke kị̃ gari ɓeri í ɗaa dị̃i dị̃i ɓay kɔ́kɔ fe ká nzoɓ hạ̃a hạ̃a a zíŋ.
25 Sạ̃w síe ká i ɓérke ni ɗo tul puu say huɗ na, maa ɓáy síe ká uru ndị̃i ɓa siya.
26 Mbeɗe huɗ ká i ɓer ɗo tul-e na, kiɛ nzoɓri ɓay huɗ ká i ɗaa ɓo tul-e. Mbeɗeke ku na ɓaa mii: «Mbay Ziɓri.»
27 I ɓer dɔmbirimri siɗì ɗo tul puu say huɗri ndạ̃w ká lakun Zezu. Nzoɓ mbini ɗo tul puu say huɗ kị̃ ká tunduo hoɗo ɓe, a nzoɓ mbị̃ɛ laa lɛ, ɗo tul puu say huɗ kị̃ ká tunduo gel ɓe.
28 [Be munu rɔɔ, ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ. Bayke ɓaa mii: «Nzoɓri kị̃i ni ɗo sakra dɔmbirimri.»]
29 Nzoɓri ká i kal ká zaɗɛ ku na, i raɗ ni í téke tul-ri ɓoko ɓoko í ɓaa mii: «Hɛ̃ɛ! Bo ká mù hii gbúr *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru, a nam say hɔy lɛ, mù mbúo kị̃ ɗo zaɗɛ na,
30 mu yạ̃a sùo-ɔ ɓo kị̃, a mú ɗì saa tul puu say huɗ na ku hạ̃ ɓuru kɔ!»
31 Ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri, i siɛ ni faa mbị̃w munu na ndạ̃w ká sakra kị̃ mii: «Ka yạ̃a nzoɓ hạ̃wri, roo lɛ, ka maa ɓay yạ̃aŋa sùo-ɛ ɓe kị̃ ya!
32 Ndaɗ ɓay haŋa ɓe *Krisi, mbay *Izarayɛl na, ka ɗì saa tul puu say huɗ na timbɛɗɛ key hạ̃ ɓuru kɔ! Zaɗka ɓuru kɔ ro lɛ, ɓe rɔɔ ɓuru ɗáa law ɓuru ɓo tul-e ɓáy!» A nzoɓri ká i ɓer ri ɗo tul puu say huɗ ká lakun Zezu na, i raɗ ni ndạ̃w.

Huɗ Zezu
(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Zạ̃a 19.28-30)

33 Báy síe ká ɗo law tul na, fe guɓa nun síe hạ̃ zaɗ ɗo gbukru kpụ̃ru maa ɓáy síe ká fɛrɛ sùo-ɛ.
34 Síe ká fɛrɛ sùo-ɛ na báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa ɓay ɓáy bawda kusol-e ɓeleŋ mii: «*Eloy, Eloy, lama sabatani!*» Báy nzaa ɓay naari lɛ, ɓaa mii: «Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓi! Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓi! Bay ị̃i ndạ̃w rɔɔ mù pɔŋ mì lɛ?»
35 Nzoɓ hạ̃nɛri ká i ɗo zaɗɛ ká i laa kusol-e ká mgba ɓeleŋ na i ɓaa mii: «Ì laa! Ka ɗi *Eli!»
36 Báyị̃i lɛ, nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓari ku ɗuu a vǎa ɗoŋ mbii fe sụ́uke zuɔ vay gari ká nzɔ mbii nzɔ, a siŋ ɗo nzaa ŋgasikri, rɔɔ a zuɗa hạ̃ Zezu ɓay haŋa ni ka nzɔ a ɓaa mii: «Ì giyaŋ náa kɔ́ri! Wạ̃a, Eli na a ví ɗíra ni saa tul puu say huɗ na lɛ?»
37 Báyị̃i lɛ, Zezu ɗaa fe ɓeleŋ, lɛ, law-ɛ ví tuo.
38 Be nu ku lɛ, gari ká kúŋ ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na saka tǎr saa siya kpụ̃ru mgba siri gbaa.
39 Zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ yụ̃m ká ɗo pol Zezu ká'a kɔrɔ ni na kɔ kị̃ri huɗ ká Zezu hu na báyị̃i lɛ, ka ɓaa mii: «Leɗban key na ɓa Vu Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa tusuɛ kị̃!»
40 Mạ́y hạ̃nɛri i ɗo zaɗɛ ku ndạ̃w, i ɗo ɗì ɗì í kɔ feri ká kal na ɗeke. Ká sakra ɓari ku na, Mari ká puo ɓe ɗo Madala ndạ̃w, Mari máa Zoze ɓáy Zak ká ɓa leɗ kuban ndạ̃w, rɔɔ Salome ndạ̃w pi.
41 Bari na ze i se fal Zezu í ɗaa peɗ hạ̃ ni ɓáy namri ká'a ɗǒke kuɗu zaɗ ká Galele na. Mạ́y kị̃ri ŋgị̃-ŋgị̃i ká i uru saa Galele í se ziŋ Zezu kpụ̃ru se ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm na, i ɗo zaɗɛ ku ndạ̃w.

I ɗaa Zezu ɓo luɔ huɗ
(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Zạ̃a 19.38-42)

42 Nam ká Zezu hu na ɓa nam ká ɗo pol *nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri, ká i lěkeke fe sụ̃m ɓay tul namke na. Munu ká zaɗ ɓa láw ro na báyị̃i lɛ,
43 Zezeɓ ká puo ɓe ɗo Arimate na vi. Be na ka ɓa ŋgɛrɛ Ziɓri ká ɓil kuɗu nzoɓ kúŋ sal ɓay luye, ká i hị̃ɛ ni ɓamba. Be kara ka giyaŋ nam ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a ví réke mbay ká tusiri key na nzokɗo. Báyị̃i lɛ, ka mgba sùo-ɛ ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓa wạ̃ra nzoɓ, a se luo Pilaɗ a vbi ni huɗ Zezu ɓay vóro.

44 Zaɗka Pilaɗ laa mii, Zezu hu-
hu na báyi̧i̧ lɛ, tuku ni, ze a ɗi
ŋgɛrɛnzoɓ yu̧m a vbi ni mii: «Zezu
na hu bole ɗi ɗi ro lɛ?»
45 Zaɗka'a laa ɓay ká nzaa
ŋgɛrɛnzoɓ yu̧m ká ɓaa ha̧ ni mii,
Zezu hu ro na báyi̧i̧ lɛ, ka pɔŋ faa ha̧
Zezeɓ mbi huɗ na.
46 Báyi̧i̧ lɛ, Zezeɓ se a vǎa hie gari
pie ká ndaɗ ɓamba a víke a ɗira huɗ
Zezu saa tul puu say huɗ a kǎarike
ni. Falɛ ku lɛ, ka mbi a vǎa ɗaa
ɓo huo tisaw ká i kpɛrɛ ɓa luɔ huɗ
ɓa tá̧w, rɔɔ a ha ri giri bawda maa
tisaw, a mbǐike diɓ ɗo ɗi.
47 Lɛɛ, Mari ká puo ɓe ɗo Madala
ɓáy Mari máa Zoze na, i kɔ zaɗ ká i
ɗaa huɗ Zezu na ɓo ɗi.

16

Zezu ti̧i̧ saa luɔ huɗ
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Za̧a 20.1-10)

1 Zaɗka *nam mgbaka ta̧ram Ziɓri
kal na báyi̧i̧ lɛ, Mari ká puo ɓe ɗo
Madala, ɓáy Mari máa Zak, rɔɔ ɓáy
Salome nda̧w na, i se í vǎa hie numri
ká ba̧rɛ fu̧ bǔy bǔy ɓay séke ɓay ɗáa
zuɔ tul huɗ Zezu.
2 Tiɓie ká síe dimasi ká síe ti̧i̧
mbuu na báyi̧i̧ lɛ, má̧yri na i se ɓa
tupal,
3 lɛ, i ɓaa ɓay ká sakra ki̧ mii: «A
wa̧a, a ve ze a giri maa tisaw ká mbii
nzaa huo na ɓa zaɗ ki̧ a pɔŋ faa ha̧
naari lɛ?»
4 Zaɗka i mbi nun-ri í kɔ-kóm ɓa
ɓaɗi na báyi̧i̧ lɛ, i kɔ bawda maa
tisaw na giri ɓo fi mbi̧w ro.
5 Báyi̧i̧ lɛ, i se í rǐi luɔ huɗ na, lɛ, i
kɔ leɗ kuban mbi̧w ká nduo maagari
ɓa pie kaw fi hoɗo. Lɛɛ, hi̧ɛ ɗaa ri
ŋgi̧i̧ ɓamba.
6 Báyi̧i̧ lɛ, leɗ kuban na ɓaa ha
ri mii: «Ì hí̧ɛ ya! Ì nzaa Zezu ká
Nazarɛɗ, ɓe ká i ɓer ni ɗo tul puu
say huɗ. Ka ti̧i̧ saa luɔ huɗ a kaw
ɓáy kumnun; ka ti zaɗ ni ya. Ì kɔ-
kóm í kɔ zaɗ ká i ɗaa ni ɓo ɗi na ze
ɗo key. 7 Ì se ɓo í vǎa ɓaa ha̧ Piyɛr
ɓáy leɗ nduoɓal Zezu ha̧wri mii, ka
se ɓay vǎa giyaŋ rǐ ká kuɗu zaɗ ká
Galele. Ɓe ze ɓa zaɗ ká ǐ kɔ́kɔ ni ká
ɗi munu ká'a ɓaa ha rǐ pola na!»
8 Báyi̧i̧ lɛ, má̧yri na i ti̧i̧ saa luɔ huɗ
na, í ɗuu ɗi ɗi ɓáy tupal na, ɓay i̧i̧ lɛ,
hi̧ɛ ɗaa ri ŋgi̧i̧ ɓamba a í tɔ ɗɛk ɗɛk.
Hi̧ɛ ká ɗaa ri na ha ri ɓaa ɓayke ha̧
nzoɓ mbi̧w ya.

Zezu ziŋ Mari ká Madala
(Mat 28.9-10; Za̧a 20.11-18)

9 [Falɛ ká Zezu ti̧i̧ saa luɔ huɗ ɓa
tiɓie piɛɗ ká síe dimasi na báyi̧i̧ lɛ,
ka ti̧i̧ tul Mari ká Madala pola, ɓe
ká'a nii temndayari tɔnɔ say ká tul-
e.
10 Mari na se a ki̧i̧ ɓayke na ha̧ ɓari
ká i ɗo ziŋ ni ká í ɗaa síe í kaw ɓáy
rɛw.
11 Lɛɛ, zaɗka i laa ɓayke ká'a ɓaa
mii, Zezu kaw ɓáy kumnun ká ɓeri
kɔ ni ɓáy nun ɓeri na báyi̧i̧ lɛ, i ɗaa
law-ri ɓo tul ɓay ɓe na ya.

Zezu ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri ká tul-ri siɗi
(Luk 24.13-35)

12 Falɛ ku lɛ, Zezu kiɛ sùo-ɛ ɓáy faa
ki̧ ɓoɗ, a ti̧i̧ tul leɗ nduoɓal-ɛri ká
tul-ri siɗi ká i ɗo séke ɓa vu puo ká
ɓisuy.
13 Ɓari na, i yǐi i ki̧i̧ ɓayke ha̧ leɗ
nduoɓal-ɛ ha̧wri. Lɛɛ, i ɗaa law-ri
ɓo tul ɓay ɓari na ya nda̧w.

Zezu ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri ká tul-ri duɔ falɛ mbi̧w
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Za̧a 20.19-23; Peɗ 1.6-8)

14 Falɛ ku báyi̧i̧ lɛ, Zezu ti̧i̧ tul leɗ
nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ mbi̧w ká i
kaw nzaa tutakra ɓay su̧ŋa fe. Ka
uru ziŋ ri ɓay law-ri ká i ɗaa ɓo tul-
e ya nda̧w, ɓay law-ri ká ŋgɔŋ ká í
ɗo tul ɓay ɓáa ɓari ká mii, ɓari kɔ
ni ɓáy kumnun ro na ya nda̧w pi.
15 Báyi̧i̧ lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ì se
ɓáy zaɗri riw bele ká tusiri key, í ka-
káa Ɓay Kere ha̧ nzoɓri riw bele.
16 Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i, a
ɗaa tul-e nduo mbii lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru
a ya̧aŋa ni. A nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo
tul-i ya laa lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru a ɗáa ɓay
ɓo tul-e.

17 Lɛɛ, ɓari ká i ɗaa law-ri ɓo tul-i
na, fe saŋri ká i ɗáa hạ̃ nzoɓri kɔ na
ze ɗo key: i níi temndayari ɓáy riŋ-i
ndạ̃w; i ɓáa nzaa fieri ndạ̃w.
18 Zaɗka i mgba sɔy ɓáy nduo-ri,
mase i nzɔ sạ̃wpuu huɗ kara, feke ti
ɗáa ri sɛkɛ mbḭw ya; i ɗáa nduo-ri
ɓo tul nzoɓ suosɛrɛmri, lɛ, i váa ɓáy
kere kiyaw kiyaw ndạ̃w.»

Zezu se ɓa nulue
(Luk 24.50-53; Peɗ 1.9-11)

19 Falɛ ká Ŋgɛrɛmbay Zezu ɓaa
ɓay munu ha ri na báyḭi lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru naa ni se nulue a hạ̃ ni
kaw tundũo hoɗo ɓe.
20 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri se í ka-
káa Ɓay Kere ɓáy zaɗri riw bele.
Ŋgɛrɛmbay saɗ ziŋ ri ɓáy peɗri ká i
ɗaa. Ɓáy faa fe ɗáa saŋri na, nzoɓri
kɔ mii, ɓay ɓari na ɓa tusuɛ kḭ.]

Luku
Ɓay kere Ŋgɛrɛwu̱ru ká Luku ɗaa mbeɗeke

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na ɓaa ha̱ nzoɓri mii, Zezu ɓa Nzoɓ Ya̱aŋa Nzoɓri ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay píe ni ha̱ ni ya̱a leɗ Izarayɛlri. Ɓa leɗ Izarayɛlri huo-ri hɔy ya, roo lɛ, ka ɓa nzoɓ ya̱aŋa sa̱w nzoɓri riw bele. Soro ɓay feri ká Luku ɗaa ɗo ɓil mbeɗe key na, ruɔkeri ɗo maa ki̱ ɓáy ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Matiye ɓáy mbeɗe Marki. Roo lɛ, ɓáy faa nzáara sa̱wke lɛ, nzoɓ ɗáa mbeɗe key na, ɗaa ɓay ki̱ri ŋgi̱-ŋgi̱i zuɔ ɗi, munu ká soro ɓay mboŋa Zezu ká'a tina ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm, kuban ká hu ká Zezu ha̱ ni yi̱i a kaw ɓáy kumnun nda̱w, soro ɓay ká se tul Zase nda̱w, rɔɔ soro ɓay nzoɓri ká Zezu ziŋ ri ká faa Emayus nda̱w pi. Rɔɓay, ka ɗaa law ɓay ki̱ri zuɔ ɗi nda̱w, munu ká law ɓay ká se tul nzoɓ law kere ká Samari, ɓáy law ɓay ká se tul leɗ ká ti̱i, rɔɔ a yi̱i a ví zuɔ ziŋ bi-ɛ.

Zezu na kɔ nun síe nzoɓri. Ka ɗaa law kere ziŋ nzoɓ sɛmri, ziŋ nzoɓri ká i ɗo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe nda̱w, nzoɓri ká i ɗaa nun-ri tuɔ síe nda̱w, rɔɔ nzoɓ ku̱kuri nda̱w pi. Ká ɓil mbeɗe key riw bele na, nzoɓ maa ɓay zíŋ suoriya ká tul ví Zezu Nzoɓ Ya̱aŋa Nzoɓri nda̱w, ká tul yu̱m ká'a haw ká tul hu̱rusuo ŋgɛrɛtemndaya nda̱w pi.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Mboŋa Za̱a Batis ɓáy taa Zezu: 1–2
Peɗ ɗáa Za̱a Batis: 3
Peɗ ɗáa Zezu, ɓáy káa ɓay ɓe ká kuɗu zaɗ ká Galele: 4.1–9.50
Úru saa kuɗu zaɗ ká Galele kpu̱ru mgba Zuruzalɛm: 9.51–19.27
Ɓay Zezu ká ɓaa ziŋ nzoɓ túŋ ni ŋgereŋri ká Zuruzalɛm: 19.28–20.47
Ɓíɛ ká'a ɓóko tul Zuruzalɛm, ɓáy síe yi̱i Vu Nzoɓ: 21
Kɔ́kɔ sɛkɛ fe Zezu, ti̱i ɓe saa luɔ huɗ, ɓáy zɔl ɓe ɓa nulue: 22–24

Luku hii soko ha̱ Tiyofil

1 Soko ɓo Tiyofil ká mù ɓa nzoɓ luye. Nzoɓri ŋgi̱i ɓamba i nzaa faa í ɗaa mbeɗe í ki̱ike feri ká kal ká sakra ɓuru na ɓáy zaɗɛ.

2 Nzoɓri ká i kɔ fekeri ɓáy nun-ri titire ɗɛkrɛ ká í vi ɓa nzoɓ ka-káa Ɓay Kere na, i ki̱i fal fekeri ɓáy nzi-ɛ riw bele ha̱ ɓuru laa.

3 Ɓe mini ze, ɓi kara mì kɔ ɓa fe ká ndaɗ ɓamba ɓay ɗáa mbeɗe ki̱ ɓay ki̱ike feri ká kal ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm na ha̱ mù ɓo Tiyofil nzoɓ luye, ɓay i̱i lɛ, mì vbi sa̱w fekeri ká kal ɓáy titire ɗɛkrɛ na riw bele, mí kɔ ɓáy zaɗɛ ta-taŋ ŋgiɗ bele.

4 Mì ɗaa mini key ɓay haŋa mù ya̱a ɓay ká i fere mù pola na ka ɓa sùo ɓay.

Leɗ nzaapeɗ ká nulue ɓaa ɓay mboŋa Za̱a Batis

5 Sew ká *Eroɗ re mbay ká tusiri Ziɓri ká kuɗu zaɗ ká Zude na báyi̱i lɛ, nzoɓ mbi̱w munu ɓa *nzoɓ fe poy, riŋ-ɛ ɓa Zakari. Ká sakra nzoɓ fe poyri na, ka kaw ziŋ kuɗu nzoɓ taa Abiyari. Riŋ ma̱y ɓe ɓa Elizabɛɗ, vu bulu *Aro̱n, ŋgɛrɛnzoɓ *fe poy ká piɛɗke lew.

6 Ɓari siɗi bele na, i ɓa nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru, í ɗaa vu mbom ɓo tul *bol kusol Ŋgɛrɛmbay í hi̱ɛ bol nzi-ɛ ɓáy zaɗɛ riw bele.

7 Lɛɛ, i mboŋ leɗ ya, ɓay i̱i lɛ, Elizabɛɗ na se suo. Ɓari siɗi bele na i ɗi ta̱w ɓamba ro.

8 Nam mbi̱w munu kuɗu nzoɓ Zakariri i ɗo ɗáa peɗ ɓari ká pol Ŋgɛrɛwu̱ru, lɛ, Zakari kara ɗo ɗáa peɗ ɓe ká pol-e nda̱w.

9 Munu ká ɓa fe sa̱w ɓari nzoɓ fe poyri na, i ɗaa di̱i di̱i í náake ni ɗo ɓoɗ ɓay haŋa sa̱w síe ɗáa nzaa ɓay kere na vi lɛ, ka nduo a se ɓil hul ka̱ni Ŋgɛrɛmbay, a uu fe ha̱ ba̱rɛ fu̱

bŭy bŭy hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru. 10 Zaɗka
sạ̃w síe ká'a ɗo úuke fe ká ɓil hula
na vi báyi̧i lɛ, ruɔ nzoɓri riw bele
mbṵ̃ tul ki̧ i kaw kɛlɛ i ɗaa nzaa ɓay
kere.
11 Báyi̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛmbay mbi̧w ká nulue ti̧i tul
Zakari a ɗo pol-e ká fi hoɗo *tutakra
úu fe na.
12 Zaɗka Zakari kɔ ni na báyi̧i lɛ,
hạ̃ hi̧ɛ ɗaa ni a tɔ gbala gbala.
13 Báyi̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ ká nulue
na ɓaa hạ̃ ni mii: «Zakari, mu
hi̧ɛ ya, ɓay i̧i lɛ, fe ká mù koɗ
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓayke na tɔɗɔ ɓo suk-e.
Elizabɛɗ ká ɓa mạ́y ɓo na, a mbóŋ
leɗ wạ̃ra nzoɓ, lɛ, mù túu riŋ-ɛ ɓa
Zạ̃a.
14 Ka'a ɓá fe bawda suoriya ɓo, a
nzoɓri ŋgi̧i ɓamba i ɗáa suoriya ɓay
tul mboŋa ɓe ndạ̃w,
15 ɓay i̧i lɛ, a ɓá bawda nzoɓ ká
nun Ŋgɛrɛwṵ̃ru. Ka ti nzɔkɔ him
yi̧ŋke ya ndạ̃w, him hạy ká yi̧ŋ ya
kara ka ti nzɔkɔ ya ndạ̃w. Tem Law
Pie ze a mbáa ɓil law-ɛ gbạ̃y gbạ̃y
ɓáy ɗol ɓe ká'a ɗŏke ɓil mi-ɛ kɔɓ
hɔy na.
16 Ɓe na, a haŋa leɗ Izarayɛlri ŋgi̧i
ɓamba tasiri yi̧i i se fal Ŋgɛrɛmbay
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓari na.
17 Ka'a séke pol Ŋgɛrɛmbay ɓay
léke faa ɓe. Fe ɗáa ɓeri ɓáy kér
ɓay ɓeri, a ɗoko ɓáy hṵ̃rusuo munu
ká taa *Eli, nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru. Ka'a léke law bǎa
leɗri ɓáy vu ɓari ɓay haŋa ri zuɔ
ziŋ ki̧ mbi̧w hɔy ndạ̃w, a leke law
nzoɓ mbaka nzaari, a ha ri yạ̃a nun
nzɛm nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri ká
nun Ŋgɛrɛwṵ̃ru ndạ̃w pi. Ka'a ɗáa
munu a lěkeke law nzoɓri ha ri ɗŏke
ɗi ya ɓáy vika Ŋgɛrɛmbay.»
18 Báyi̧i lɛ, Zakari yi̧i a vbi leɗ
nzaapeɗ ká nulue na mii: «Wạ̃a, mì
ɗáa mina rɔɔ mí kɔ ɓay ká mù ɓaa
hạ̃ mì key na ɓa sùo ɓay lɛ? Ɓay i̧i
lɛ, ɓi na, mì ɗi tạ́w ro, a mạ́y ɓi kara
ɓa ŋgɛrɛmạy ndạ̃w pi.»
19 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ ká nulue
yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓi na,
mì ɓa Gabiriyɛl, nzoɓ ɗoko pol
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓay ɗáa peɗ hạ̃ ni. Ze
ka píe mì ɓay haŋa mì ví ɓaa Ɓay
Kere key na hạ̃ mù.
20 Ze mu laa: timbɛɗɛ key na
kusol-a a mbíi gbaŋ, mù ti máa ɓáa
ɓay ya kpṵ̃ru maa ɓáy nam ká fekeri
a ví na ndạ̃w rɔɔ, mù ɓáa ɓay na
ɓáy, ɓay i̧i lɛ, mù ɗaa law-a ɓo tul
ɓay ká mì ɓaa hạ̃ mù na ya. Roo
lɛ, feri ká mì ɓaa ɓayke hạ̃ mù na,
sewke vi lɛ, a ɗoko munu.»
21 Báyi̧i lɛ, síeke ku na, ruɔ nzoɓri
ká i kaw kɛlɛ na, i giyaŋ Zakari
na kurum a hạ̃ law-ri nzaa-ri ɓay
tul káw ká'a kaw ɓil *hul kạ̃ni
Ŋgɛrɛwṵ̃ru hạ̃ bole ɗi ɓamba na.
22 Zaɗka'a ti̧i saa ɗi na báyi̧i lɛ, ka
ziŋ faa ká ɓay ɓáa ɓay ziŋ ri ya, a
ɗaa ɓa nduo-ɛ hɔy ze ha ri a kaw ɓa
mbiki. Lɛɛ, nzoɓri kɔ i ɓaa mii: «Fe
tina nun hạ̃ Zakari ká ɓil hul kạ̃ni
Ŋgɛrɛwṵ̃ru.»
23 Zaɗka nam peɗ Zakari ɔ na
báyi̧i lɛ, ka yi̧i a se puɔ.
24 Fal namkeri ku na báyi̧i lɛ, mạ́y
ɓe Elizabɛɗ na yạ̃a ɓil, a mṵ̃u ɓilke
ku na ɓa few ndeɓe a ɓaa mii:
25 «Ì kɔ fe ká Ŋgɛrɛmbay ɗaa ziŋ
mì na ze ɗo key: timbɛɗɛ key na ka
ɗaa nun-ɛ ɓo tul-i, a naa fe ká ɗaa
sahoy ɓo nun-i ká sakra nzoɓri.»

Leɗ nzaapeɗ ká nulue ɓaa ɓay mboŋa Zezu

26 Ɓil ká'a ɗo ndeke ɗi few yieke
na báyi̧i lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru pie leɗ nza-
apeɗ ká nulue ká riŋ-ɛ ɓa Gabiriyɛl
se puo ká Nazarɛɗ kuɗu zaɗ ká
Galele,
27 luo mạ́y tikɗi mbi̧w ká riŋ-ɛ ɓa
Mari. Ka ɓa mạ́y mbana nzoɓ mbi̧w
munu ká riŋ-ɛ ɓa Zezeɓ ká ɓa vu
bulu Mbay *Daviɗ.
28 Leɗ nzaapeɗ ká nulue na nduo
a se zaɗ ká Mari kaw ɗi a ɓaa hạ̃ ni
mii: «Soko woo, ɓo ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru
ɗaa law kere ziŋ mù! Ɓo na,
Ŋgɛrɛmbay saɗ ziŋ mù.»
29 Zaɗka Mari laa ɓayke na ku
báyi̧i lɛ, ɓil law-ɛ nzaa ni hạ̃ ni ɓaa

ká ɓil law-ɛ mii: «Kiri soko ji ze mini
key lɛ?»
30 Báyji lɛ, leɗ nzaapeɗ ká nulue
na ɓaa ha ni mii: «Mari, mu hiɛ ya,
ɓay ji lɛ, Ŋgɛrɛwuru ɗaa law kere
ziŋ mù.
31 Mu kɔ, mù yaaŋa ɓil ɓay mbóŋ
leɗ wara nzoɓ, lɛ, mù túu riŋ-ɛ ɓa
Zezu.
32 Ka'a ɓá bawda nzoɓ, i ɗika ni
ɓa Vu Ŋgɛrɛwuru ká nulue siya.
Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwuru na, a ɗáa ni
kaw tul kariŋgaw mbay ká saw kani
bul-e Daviɗ.
33 Ka'a réke mbay ká tul leɗ
Izarayɛlri ɓaŋguɔ kpaɗara wum.
Puoruo ɓe na, gbuke ti tiika ya.»
34 Báyji lɛ, Mari vbi leɗ nzaapeɗ
ká nulue na mii: «Fe key na waa, a
ɗoko mina zu lɛ? Ɓay ji lɛ, mì naa
ziŋ wara nzoɓ ya ɓáy.»
35 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ ká nulue na
yiiŋra ɓáy ɓay ha ni mii: «Tem
Law Pie a ví káw tul-a, a hurusuo
Ŋgɛrɛwuru ká nulue siya na a guɓa
tul-a ɓáy tem ɓe riɗiɗi. Sawke mini
ze, leɗ ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwuru
ká mù mbóŋ ni na, i ɗika ni ɓa Vu
Ŋgɛrɛwuru.
36 Rɔɓay, mu kɔ, Elizabɛɗ ká ɓa
nzoɓ ini ɓo ká'a ɗi táw, ká i ɗi ni
ɓa máa suo na, ka ɗo ɓil ɓa few yie
ro. Ɓilke ku na a mbóŋ ɓa leɗ wara
nzoɓ,
37 ɓay ji lɛ, Ŋgɛrɛwuru na, fe
mbiw mini kara mba ni ya.»
38 Báyji lɛ, Mari ɓaa ha ni mii: «Mì
ɓa leɗ káw Ŋgɛrɛmbay. Ndaɗ ɓay
haŋa ni ka ɗaa ziŋ mì munu ká mù
ɓaa ká nzaa-a ku.» Falɛ ku báyji lɛ,
leɗ nzaapeɗ ká nulue na pɔŋ ni a
zɔl.

Mari se luo Elizabɛɗ

39 Ɓil namke ku hɔy na, Mari uru
vaɗ a se ɓa puo ká ɗo lakun kuori
ká tusiri Zuda,
40 a nduo a se ɓil hul Zakari a văa
hii soko ha Elizabɛɗ.
41 Zaɗka Elizabɛɗ laa kusol Mari
ká hii soko ha ni na báyji lɛ, leɗ ká
naa ɓil-e na uru nduruu nduruu,
lɛ, Elizabɛɗ na kara Tem Law Pie
mbaa ɓil law-ɛ gbay gbay,
42 a ha ni ɓaa ɓay ɓáy bawda
kusol-e ɓeleŋ mii: «Ɓo na, fe sami
Ŋgɛrɛwuru ɗo tul-a ká sakra máy
ku-ɔri. Leɗ ká ɗo ɓil-a hɔy kara, fe
sami ɗo tul-e ndaw!
43 Máa Ŋgɛrɛmbay ɓi ká vi ɓay
kɔ́kɔ mì key na waa, law kereke uru
saa haa rɔɔ, a vi tul-i mini key lɛ,
44 ɓay ji lɛ, zaɗka kusol soko ɓo
tɔɗɔ ɓo suk-i na, leɗ ká ɗo ɓil-i na
uru nduruu nduruu ɓáy bawda
suoriya.
45 Suoriya ɓa taa ɓo ká mù ɗaa
law-a ɓo tul ɓay ká Ŋgɛrɛmbay ɓaa
ha mù na, ɓay ji lɛ, fekeri na a ɗoko
ɓáy zaɗɛ.»

Sim ká Mari ɗi

46 Báyji lɛ, Mari ɓaa mii:
«Mì sìi gay Ŋgɛrɛmbay!
47 Ɓil law-i ɗaa suoriya ŋgii ɓamba
ɓay tul Ŋgɛrɛwuru, Nzoɓ Yaaŋa
mì.
48 Ɓi ká mì ɓa leɗ káw ɓe taa máyke
hɔy
ká mí ɗiŋ tul-i na, ka ɗaa nun-ɛ
ɓo tul-i.
Sawke mini ze, tii sawke vuri key
kpuru văw na,
nzoɓri riw bele i ɓáa mii, bawda
suoriya ɓa taa ɓi,
49 ɓay ji lɛ, Ŋgɛrɛwuru Nzoɓ
Hurusuo na
ɗaa feri ká ndaɗ ɓamba tasiri
ziŋ mì.
Riŋ-ɛ taŋ kaɗaŋ,
50 a kɔ nun síe nzoɓri ká i hiɛ ni
na
mbiimbam ɓáy mbiimbam
ɓaŋguɔ.
51 Hurusuo nduo-ɛ na ɗaa feri ká
ŋgɔŋ ɓamba tasiri.
Ka nii nzoɓ siika sùori na ha ri ɗuu
kpɛrkɛ kpɛrkɛ.
52 Ka nii mbayri ká tul kariŋgaw
mbay ɓari,
a yii a ura tul nzoɓri ká i ɗiŋ tul-
ri.
53 Ka ha nzoɓ kɔnri fe kereri ŋgii
ɓamba
ha ɓil-ri vbiɗa kpaɗ kpaɗ,

a ha̰ nzoɓ feziŋari zɔl nduo-ri
hɔ̰y soli.
54-55 Ka ví sɔ nzoɓ peɗ ɓeri ká i ɓa
leɗ Izarayɛlri na.
Ka ker se tul Abaraham ɓáy vu bul-
eri,
a mgba ini ziŋ ri ɓaŋguɔ
kpaɗara munu ká'a waa na,
ɓo ka ỹiiŋra ri ya.»
56 Lɛɛ, Mari na kaw ziŋ Elizabɛɗ
maa few say nda̰w rɔɔ, a ỹii a se puɔ
ɓáy.

Mboŋa Za̰a Batis

57 Zaɗka nam maa ɓay haŋa
Elizabɛɗ mboŋ na báỹii lɛ, ka mboŋ
ɓa leɗ wa̰ra nzoɓ.
58 Zaɗka nzoɓ tul kpaŋ ɓeri ɓáy
nzoɓ ini ɓeri kɔ bawda law kere ká
Ŋgɛrɛmbay ɗaa ziŋ ni na báỹii lɛ, i
ɗaa suoriya ziŋ ni mb̰iw hɔy.
59 Zaɗka leɗ na ɗaa nam ndeke ɗi
tɔnɔ siɗike na báỹii lɛ, i vi ɓay *kúŋ
ŋgori ɓe, í hii ɓay túu riŋ bi-ɛ Zakari
ze ɓo tul-e.
60 Roo lɛ, mi-ɛ mbi ɓay a ɓaa ha ri
mii: «Ṵ-uu, munu ya. I túu riŋ-ɛ ɓa
Za̰a.»
61 Ɓari riw bele ká i ɗo zaɗɛ na, i
ỹiiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Úwaa, ɓo
na, nzoɓ ini ɓo ha̰a rɔɔ, i tuu riŋ-ɛ
mini key lɛ?»
62 I ỹii í fɛrɛ kɔ́m bɔm ɓa luo bi-ɛ
ɓay kɔ́kɔ wa̰a, riŋ i̱i ze ka hii ɓay túu
ha̰ ni lɛ?
63 Báỹii lɛ, Zakari ỹii a vbi ri
tutakra ɗáa mbeɗe. Lɛɛ, ka vbie fe
ɗo ɗi mii: «Za̰a ze ɓa riŋ-ɛ.» Zaɗka
i kɔ munu na báỹii lɛ, ɓari riw bele
na, zaɗ ɓay zee ri sɛl.
64 Zaɗɛ ku hɔy, kusol Zakari na
vuo ɓoloŋ ha̰ ni ɓaa ɓay ɓa ki̱, a tii
sa̰w pisi Ŋgɛrɛwṵru.
65 Báỹii lɛ, nzoɓ tul kpaŋ ɓari riw
bele ká i ɗo zaɗɛ na, hi̱ɛ ɗaa ri
zikiki. A nzoɓri riw bele ká i ɗaa
puo ká lakun kuori ká kuɗu zaɗke
ká Zude na, i lo soro feri ká kal na.
66 Ɓari riw bele ká i laa ɓayke
na, i kɔrɔ ɗo ɓil law-ri í ɓaa mii:
«Leɗ key na wa̰a, a ɗoko mina lɛ?»
Tusuɛke lɛ, nduo Ŋgɛrɛmbay ɗo tul
leɗ na.

Sim ká Zakari ɗi

67 Zakari, bǎa leɗ tupɛŋ na, Tem
Law Pie mbaa ɓil law-ɛ gba̰y gba̰y
ha̰ ni tĩnake ɓay ká'a ya̰a saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru na mii:
68 «Mì pisi Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwṵru
naari leɗ Izarayɛlri,
ɓay i̱i lɛ, ka kɔ-kɔ́m ɓa tul nzoɓ
taa ɓeri, a ví ya̰a naari.
69 Ka ha̰ naari Nzoɓ Ya̰aŋa Nzoɓ ká
ɓa Nzoɓ Hṵrusuo
ká ti̱i saa sa̰w bulu naari, Mbay
Daviɗ ká ɓa nzoɓ peɗ ɓe,
70 munu ká'a ɓaa ɓayke piɛɗ
lew hɔy
ɓáy faa nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzi-
ɛri ká'a nan ri ɗo ɓoɗ na.
71 Nzoɓ Ya̰aŋa Nzoɓ ká'a pie ni ha̰
naari na,
a ya̰aŋa naari saa nduo nzoɓ tul
ŋga̰ni naari,
ɓáy ɓari riw bele ká i hii ɗáa
sɛkɛ ziŋ naari.
72 Sa̰wke mini ze, ka kĭɛke bawda
law ini ɓe ha̰ bulu naari,
a kĕrke ɓaŋguɔ se tul sáka kuni
ká taŋ kaɗaŋ ká'a sáake ziŋ ri
pola na.
73 Ɓa ɓay ká'a waa ziŋ bulu naari
*Abaraham,
74 ɓay i̱i lɛ, ka hii ɓay ya̰aŋa
naari saa nduo nzoɓ tul ŋga̰ni
naari
ɓay pɔ́ŋ faa ɗo hɔy ɓo, náa
ɗáari peɗ ha̰ ni taŋ hi̱ɛ,
75 ɓáy law ká *taŋ kaɗ kaɗ ɓo,
náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ
ɓáy namri riw bele ká náa
káwri ɓáy kumnun na.
76 Ɓo ká mù ɓa leɗ tupɛŋ na,
i ɗika mù ɓa nzoɓ ya̰aŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ká nulue
siya,
ɓay i̱i lɛ, mù séke pol
Ŋgɛrɛmbay ɓay léke faa ɓe,
77 ɓay haŋa nzoɓ taa ɓeri kɔ í
ɓaa mii,
a ndáka buma ká tul feya̰a ɓari
a ya̰ake ɓari.

78 Ɓe ze ɓa fe bawda law kere ɓe
ká'a haŋake síe tɨ̰i,
a so ɓil law naari nzar.
79 Zaɗ taŋake na,
a táŋ ká ɓil law nzoɓri ká i ɗo
ɓil suŋ ká tem huɗ ɗo tul-ri,
a kiɛ naari faa ká ɓay haŋa náa
séri ɓáy law ɗɛkɛkɛ.»
80 Báyɨ̰i lɛ, leɗ na ŋgɔŋ ɓa pola
pola, a nzɛ kpay kpay ɓáy kér ɓay.
Ka kaw ɓil law kɔr kpṵru maa ɓáy
nam ká'a tĩnake sùo-ɛ ká zaɗ hie ká
nun leɗ Izarayɛlri.

2

Ɓay mboŋa Zezu
(Mat 1.18-25)

1 Ká ɓil sewke ku na, Mbay Sezar
Ogus ká Rɔm mbi nzi-ɛ ha̰ nzoɓri
riw bele ká ɓil puo ɓeri ɓoɗ ɓoɗ
ɓay haŋa ri ɗaa riŋ-ri ɗo ɓil mbeɗe
kɨ̰iŋa nzoɓri.
2 Ɗáa riŋ nzoɓri ɗo ɓil mbeɗeke
ku na ɓa titireke rɔɓay ká Kirinis
ɓáke nzoɓ réke tul nzoɓri ká tusiri
Siri.
3 Ɓe ze nzoɓri riw bele i séke puu
puo ɓari ɓari ɓay ɗáa riŋ-ri ɗo ɓil
mbeɗe kɨ̰iŋa nzoɓri na.
4 Zezeɓ hɔy kara uru saa puo ká
Nazarɛɗ ká kuɗu zaɗ ká Galele ɓay
séke ɓa kuɗu zaɗ ká Zude. Ka se
puo ká riŋ-ɛ ɓa Betelehɛm, ɓa puo
ká i mboŋ Mbay *Daviɗ ká ɗi, ɓay ɨ̰i
lɛ, ka ɓa *vu bulu Daviɗ.
5 Ka se ɓáy Mari ká ɓa má̰y mbana
ɓe ká ɗo ɓil na ɓay vǎa ɗáa riŋ-ri
nda̰w.
6 Zaɗka i kaw Betelehɛm kɔɓ
rɔɓay na, nam mboŋa ɓe na maa
7 ha̰ ni mboŋ leɗ pol ɓe ɓa leɗ
wa̰ra nzoɓ. Ka kaa ni ɓáy gari a ɗaa
ni ɓo ɓil gbokro fe sṵm ndayri ká
zaɗɛ na ku, ɓay ɨ̰i lɛ, hul nam varuri
na, zaɗ nam ti ɗi ya.

Leɗ nzaapeɗ ká nulue tɨ̰i tul nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri

8 Ɗi ya ɓáy Betelehɛm na, nzoɓ
kɔ́rɔ baɗuri naa wáa í kɔrɔ baɗu
ɓari ɓa suŋ ká ɗi.
9 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛmbay ká
nulue tɨ̰i tul-ri mbuɗa ha̰ zaɗ hie
ri gbɛrɛrɛ, a kiri ri gbuk ɗo sikɗa.
Báyɨ̰i lɛ, hɨ̰ɛ ɗaa ri ŋgɨ̰i ɓamba tasiri
ha ri tɔ kpak kpak.
10 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ ká nulue na
ɓaa ha ri mii: «Ì hɨ̰ɛ ya, ɓay ɨ̰i lɛ,
mì vi ɓáy bawda ɓay suoriya ká ɓa
Ɓay Kere fie ha rì. Ɓayke ku na, a
ɗoko ɓay tul nzoɓri riw bele.
11 Ɓil suŋ ká vuri key na, i
mboŋ Nzoɓ Ya̰aŋa Nzoɓri ká ɓil
puo *Daviɗ ha rì. Ɓe na ka ɓa
Ŋgɛrɛmbay a ɓa *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví ya̰a
nzoɓri na.
12 Fe ká ɓay haŋa rì kɔ́ke ɓa sùo
ɓay na ze ɗo key: leɗ tupɛŋke ku
na, i kaa ni ɓáy gari, í ɗaa ni ɓo ɓil
gbokro fe sṵm ndayri. Ɓe ze ɓa zaɗ
ká ì zíŋ ni ká ɗi.»
13 Zaɗɛ ku hɔy ruɔ leɗ nzaapeɗri
ká nulue tɨ̰i gikiki, í zuɔ tul leɗ
nzaapeɗ taa mbɨ̰wke na, i pisi
Ŋgɛrɛwṵru í ɓaa mii:
14 «Riŋ ɗika ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru ká
kaw nulue siya!
Ɗɛkɛkɛ taa ɓe ɗo tusiri key ɓay tul
nzoɓri ká'a hii ri.»

Nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri se ɓay kɔ́kɔ Zezu

15 Zaɗka leɗ nzaapeɗri ká nulue
pɔŋ nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri kaw zaɗɛ, í yɨ̰i
ɓáy tul ɓal-ri nzɛk ɓa nulue na báyɨ̰i
lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri na, i ɓaa ɓay
ká sakra kɨ̰ mii: «Munu zu lɛ, náa
séri kpṵru ɓa Betelehɛm, ɓo náa vǎa
kɔ́ri fe ká kal ká ɗi, fe ká Ŋgɛrɛmbay
ha̰ náa láari ɓayke na.»
16 Báyɨ̰i lɛ, i takra í zɔl fal kɨ̰ ɓa
váake, lɛ, i vǎa ziŋ Mari nda̰w, Zezeɓ
nda̰w, a í ziŋ leɗ tupɛŋ ká naa ɓil
gbokro fe sṵm ndayri na nda̰w pi.
17 Zaɗka i kɔ leɗ tupɛŋ na báyɨ̰i
lɛ, i ɓaa ɓay feri ká leɗ nzaapeɗ ká
nulue ɓaa se tul leɗ key na ha̰ nzoɓri
laa.
18 Ɓari riw bele ká i laa ɓay ká
nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri ɓaa na, tuku ri ha
ri kaw yer ɓay tul ɓayri na ku.
19 Ɓe Mari laa lɛ, kɔrɔ ɓay feri na
ku ɗo ɓil law-ɛ kɔɓ, a ker ɓay ká ɗi
ŋgɨ̰i ɓamba.

20 Zaɗka nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri ɗo ỵ́i
ɓa zaɗ káw ɓari na báỵi̧ lɛ, i ɗaa
riŋ ɗika ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru, í pisi ni
ɓay tul feri riw bele ká i laa ɓayke a
í kɔ ɓáy nun-ri na ɗo maa ɓáy zaɗɛ
munu ká leɗ nzaapeɗ ká nulue ɓaa
ɓayke pola ha ri laa na.
21 Zaɗka nam tɔnɔ siɗi maa báỵi̧
lɛ, i kuŋ ŋgori leɗ tupɛŋ na ndąw̃
rɔɔ, í tuu riŋ-ɛ ɓa Zezu. Ɓa riŋ ká
leɗ nzaapeɗ ká nulue tuu pola ɗɔɗ
ndąw̃ rɔɔ, mi-ɛ ɗo ɓil ɓe ɓáy.

I kiɛ leɗ tupɛŋ ká ɓil hul kąni Ŋgɛrɛwṵru

22 Zaɗka nam maa ɓay haŋa máa
leɗ na ka ṭi̧i kɛlɛ na báỵi̧ lɛ,
Zezeɓ ɓáy Mari i mbi faa ɓay séke
ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm ɓay ɗáa *fe
poy se tul-e ɓay tul mboŋa ɓe munu
ká *bol kusol *Moyze ɓaa. I mbi
leɗ tupɛŋ na í séke ɓay kíɛ ni hą̃
Ŋgɛrɛmbay
23 faa mḇi̧w munu ká i ɗaa ɓayke
ɗo ɓil *mbeɗe bol kusol Ŋgɛrɛmbay
mii: «Leɗ polri riw bele ká i ɓa leɗ
wąrari na, i ɗáa ri zuɔ ɓoɗ ɓa taa
Ŋgɛrɛmbay*,»
24 ɓay púo fe hą̃ Ŋgɛrɛmbay munu
ká i ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe bol
kusol Ŋgɛrɛmbay mii: «I mgbaka
bɛɗɛ pieri ɓa siɗi, mase i fąa vu kąy
bɛɗɛri ɓa siɗi ndąw̃ rɔɔ, ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwṵru ɓáy.»
25 Báỵi̧ lɛ, nzoɓ mḇi̧w munu
kaw Zuruzalɛm, riŋ-ɛ ɓa Simeǫn.
Nzoɓke ku na ɓa nzoɓ fe ɗáa ɓáy
zaɗɛ, a hi̧ɛ Ŋgɛrɛwṵru. Ka giyaŋ
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni
ví huo law leɗ Izarayɛlri. Ɓe na,
Tem Law Pie saɗ ziŋ ni
26 a ɓaa hą̃ ni pola hɔy mii: «Mù ti
huka ya kpṵru ɓay kɔ́kɔ *Krisi, nzoɓ
ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yąa
nzoɓri na ɓáy nun-a ndąw̃ rɔ.»
27 Lɛɛ, Tem Law Pie suru ni hą̃ ni
se ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwṵru. Zaɗka
Zezeɓ ɓáy Mari i mbi Zezu í séke ni
ɓil hul kąni Ŋgɛrɛwṵru ɓay ɗáa fe
ká bol kusol ɓaa na báỵi̧ lɛ,

28 Simeǫn na yąa ni a mbuɔ ni ɗo
nduo-ɛ a písike Ŋgɛrɛwṵru mii:
29 «Mbay, fe ká mù waa na mù ɗaa
ro.
Timbɛɗɛ key na, ɓi ká mì ɓa nzoɓ
peɗ ɓo na,
mu ála mì hą̃ mì se ɓáy law
huoke ɗɛkɛkɛ,
30 ɓay i̧i lɛ, mì kɔ Nzoɓ Yąaŋa
Nzoɓri
ká mù pie ni na ɓáy nun-i.
31 Nzoɓ Yąaŋa Nzoɓri key na,
mù leke faake ká pol sąw̃ nzoɓri
riw bele.
32 Ɓe na, a ɓá zaɗ taŋa
ɓay haŋa sąw̃ nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ
ká tusiri key tuu mù,
a ɗaa riŋ ɗika ɓo tul nzoɓ ɓori
ká i ɓa leɗ Izarayɛlri.»
33 Ɓay ká Simeǫn ɓaa se tul leɗ na
hą̃ zaɗ ɓay zee bǎa leɗ ɓáy máa leɗ
na sɛl.
34 Báỵi̧ lɛ, Simeǫn sąm fe zuɔ tul-
ri, rɔɔ a ɓaa hą̃ mi-ɛ Mari na mii:
«Ŋgɛrɛwṵru naa leɗ ni key na hą̃
ni ɗo ɓa fe leɗi nzoɓri ká i tuŋ ɓay
ɓe ŋgereŋ, a ɓa fe úru siya nzoɓri
ŋgi̧i ɓamba ká *Izarayɛl ká i yąa ɓay
ɓe. Ɓe na a ỵ́i a ɓa fe kíɛ law
hiiya Ŋgɛrɛwṵru, roo lɛ, nzoɓri túŋ
ni ŋgereŋ.
35 Ɓe munu ndąw̃ rɔɔ, a vbíɗake
kér ɓay nzoɓri ŋgi̧i ɓamba ká ɗo
zaɗ muni na ɓa zaɗ táŋke. A ɓo
ká mù ɓa mi-ɛ na, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓo a
ɗoko munu ɓa mii ká i mbi í vbieke
wąra law-a.»
36 Lɛɛ, nzoɓ yąaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru mḇi̧w munu ɓa mą́y
nzoɓ ɗo ɗi, riŋ-ɛ ɓa Anna. Ka ɓa vu
Fanuyɛl, a ɓa sąw̃ kąni Azɛr. Ka ɓa
mą́y ká mbiimbam ɓe ŋgi̧i ɓamba
ro. Ɓáy mą́y tikɗi ɓe hɔy na, ka yąa
wąra, a ɗaa mbiimbam tɔnɔ say ziŋ
ni.
37 Falɛ ku rɔɔ wąra na hu, a pɔŋ ni
kaw ɓa mą́y síe. Ka kaw ɓa mą́y síe
ki̧ kpṵru a ŋgɔ́ŋke, a ɗaa mbiimbam
sí̧ŋ tɔnɔ siɗi pąrɛ niŋ. Ka se-seɗ ɗi
ya ɓáy hul kąni Ŋgɛrɛwṵru ɓaŋguɔ,
a mbi ɓal-ɛ tɔ zaɗ ki̧ ya. Ka ɗaa peɗ

* **2:23 2.23** Tḭ̧i kɛlɛ 13.2, 12, 15.

hą̃ Ŋgɛrɛwṵru suŋ ɓáy ɓisie, a saŋ
sùo-ɛ a ɗáake nzaa ɓay kereri.
38 Lɛɛ, ɓe na kara, ka ví ziŋ ri
ká są̃w síeke na ku ndą̃w, a tii są̃w
písi Ŋgɛrɛwṵru. Ka ɓaa ɓay ká se
tul leɗ piyɛŋ na hą̃ nzoɓri riw bele
ká i giyaŋ mii, Ŋgɛrɛwṵru a yą̃aŋa
nzoɓri ká Zuruzalɛm na.
39 Zaɗka Mari ɓáy Zezeɓ ɗaa fek-
eri na ɓáy zaɗɛ riw bele faa mbi̧w
munu ká bol kusol Ŋgɛrɛmbay ɓaa
na báyi̧i lɛ, i yi̧i í se kuɗu zaɗ ká
Galele, puo ɓari ká Nazarɛɗ.
40 Leɗ na ŋgɔŋ ɓa pola pola a nzɛ
kpay kpay ɓáy kér ɓay. Nun nzɛm
mbaa law-ɛ, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɗaa law
kere ziŋ ni.

Varu ká Zezu se ɓáy leɗ ɓe ká mbiimbam ɓe ɓa duɔ falɛ siɗi

41 Nzoɓ mbóŋ Zezuri na, i se Zu-
ruzalɛm ɓáy mbiimbam mbi̧w mbi̧w
riw bele ɓay ɗáa suoriya ti̧i saa ɓil
koy.
42 Zaɗka Zezu na ɗaa mbiimbam
duɔ falɛ siɗi na báyi̧i lɛ, i sùu ni se
Zuruzalɛm zaɗ suoriya munu ká ɓa
fe są̃w puo ɓari ká i ɗaa ɓaŋguɔ na.
43 Zaɗka nam suoriya na ɔ báyi̧i lɛ,
i yi̧i faa puɔ, lɛ, vu ɓari Zezu na kaw
Zuruzalɛm kɔɓ. Lɛɛ, nzoɓ mbóŋ niri
na i kɔ ya.
44 Ɓari na i ker í ɓaa mii, ka se ziŋ
nzoɓri ká i ɓa bǎw seɗ varu ɓari.
Lɛɛ, i se-seɗ nam mbi̧w, a falɛ lɛ, i
tii są̃w nzáara ni ká sakra nzoɓ ini
ɓariri ndą̃w, nzoɓ buɔ ɓari ndą̃w pi.
45 Zaɗka i nzaara ni kpṵy, í ziŋ ni
ya na báyi̧i lɛ, i yi̧i í se Zuruzalɛm na
rɔɓay ɓay nzáara ni ká ɗi.
46 Ndeke ɗi nam sayke na báyi̧i lɛ,
i ziŋ ni ká ɓil *hul kąni Ŋgɛrɛwṵru.
Ka kaw sakra nzoɓ fére nzoɓri fe, a
te suk-e kie a láake ɓay ɓari. Lɛɛ, ka
yi̧i a vbi ri ɓay ká tul ɓay ɓari na.
47 Ɓari riw bele ká i laa ɓay ɓe na,
tuku ri ha ri kaw yer ɓay tul ɓay nun
nzɛm ɓe ká ti̧i saa nzi-ɛ ndą̃w, ɓáy
ɓay ká'a yi̧iŋra ɓáy kere ɗo ɗi ha ri
ndą̃w pi.
48 Zaɗka mi-ɛ ɓáy bi-ɛ i mbi nun-ri
í kɔ ni na báyi̧i lɛ, zaɗ ɓay zee ri sɛl.
Lɛɛ, mi-ɛ ɓaa hą̃ ni mii: «Vu-i, ɓay
i̧i ndą̃w rɔɔ, mù ɗaa fe mini key ziŋ
ɓuru lɛ? Mu kɔ, ɓúru bǎa-ka ɓuru
nzaara mù ɓáy rɛw yeŋ yeŋ.»
49 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓay i̧i rɔɔ, ì nzaara mì lɛ? Peɗ
ká Bǎa pɔŋ zuɔ nduo-i na ndaɗ ɓay
haŋa mì mgba są̃wke. Wą̃a, ì kɔ ya
hɔy lɛ woo!»
50 Lɛɛ, ɓay ɓe ká'a ɓaa ha ri na,
vuo law-ri ya.
51 Báyi̧i lɛ, ka yi̧i ziŋ ri a se
Nazarɛɗ a ɗaa vu mbom ɓo tul-ri.
Lɛɛ, mi-ɛ na kɔrɔ fekeri na ku riw
bele ɗo ɓil law-ɛ.
52 Zezu na ŋgɔŋ ɓa pola pola,
num nzɛm ɓe kara se ɓa pola pola
ndą̃w, a vi ɓa nzoɓ law kere ká nun
Ŋgɛrɛwṵru ndą̃w, nun nzoɓri ndą̃w
pi.

3

Káa ɓay Zą̃a Batis
(Mat 3.1-12; Mrk 1.1-8; Zą̃a 1.19-28)

1 Fekeri ku na ɗo ɓáy mbiimbam
duɔ falɛ ndeɓeke ká Mbay Tibɛr
Sezar réke mbay ká tusiri Rɔm kɔɓ
rɔɓay. Sewke ku na, Pọs Pilaɗ ɓáke
nzoɓ réke tul puori ká kuɗu zaɗ ká
Zude. *Eroɗ re tul puori ká kuɗu
zaɗ ká Galele. Yṵ-ɛ Filiɓ re tul puori
ká tusiri Iture ɓáy Tarakonik. A
Lizaniyas laa lɛ, re mbay ká tusiri
Abilɛn.
2 Ká sakra Ziɓri laa lɛ, Anasi
ɓáy Kayif i ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri.
Sewke ku na Ŋgɛrɛwṵru hą̃ ɓay
tɔɗɔ ɓo suku Zą̃a ká ɓa vu Zakari
ká ɗo ɓil law kɔr.
3 Lɛɛ, Zą̃a tii są̃w séke ɓáy puori
riw bele ká kiri mbii Zurdẹ̃ a ka-
káa hą̃ nzoɓri mii: «Ì suo kér ɓay
ɓaarì ɓo, í ɗaa tul-rì nduo mbii, lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru a ndáka buma ká tul
feyą̃a ɓaarì ziŋ rì.»
4 Ɓe mini ze, hą̃ ɓay ká Ezay nzoɓ
yą̃aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ɓaa
pola ɗo ɓil mbeɗe ɓe na, ɗo munu
ɓáy zaɗɛ. Ɓayke ɓaa mii:

«Ì láa kusol nzoɓ mgba ɓeleŋ ká ɓil law kɔr mii:
Ì léke faa Ŋgɛrɛmbay ɓáy kere;
Ì léke hạ̃ ni ka ɗo sikɗa kparak kpa̰rak!
5 Kporori riw bele na i léke maa kị̃ gbạ̃y gbạ̃y;
Kuori ɓáy mbɔrɔri riw bele i gá̰y ri gbururu zuɔ siri,
Faa rá̰akeri na i ndaɗa ri ɗo sikɗa kparak kparak,
Faari ká ɓa kporo kara i léke hạ̃ ni maa kị̃ rụ̃y rụ̃y ndạ̃w.
6 Lɛɛ, nzoɓri riw bele i kɔ́kɔ faa ká Ŋgɛrɛwụ̃ru leke
a yặake nzoɓri na.»
7 Báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri vi luo Zạ̃a ɓay haŋa ni ka ɗaa tul-ri nduo mbii, lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ɓaarì mị̃iri kuɔtɔlri! A ve ze fere rì ɗúu hɛrɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru ká'a tị̃i ɓáy nam kúŋ sal ɓay na lɛ?
8 Ì ɗaa peɗ ká ɗo ɓáy zaɗɛ ká kiɛ súo kér ɓay ɓaarì na ndạ̃w rɔ! Ì ɓaa sùo-rì hɔy mii: "Ɓuru ɓa vu bulu Abaraham" na munu ya, ɓay ị̃i lɛ, mì ɓaa ha rì: tisawri ká ɗo key hɔy kara, Ŋgɛrɛwụ̃ru maa ɓay fɛ́rɛ ri ha ri vi ɓa vu bulu Abarahamri!
9 Timbɛɗɛ key hɔy kara, tikal ɗo sạ̃w puuri ro. Puu hạ̃a hạ̃a ká lie ndaya lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru a kúŋ ni ɓáy sạ̃wke nzɛɗ a vbu ni ɓo huu.»
10 Báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri vbi ni ɓay mii: «A munu ku wạ̃a, ɓuru ɗáa mina ɓáy sùo ɓuru lɛ woo?»
11 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Nzoɓ ká ɗo ɓáy gari ndúo ɗo sùo-ɛ ɓa siɗì lɛ, ka wál mbị̃w a hạ̃ yụ̃-ɛ hạ̃y ká tike ya. A nzoɓ ká ɗo ɓáy fe sụ̃m na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗaa faa mbị̃w munu na ndạ̃w.»
12 Báyị̃i lɛ, nzoɓ yạ̃aŋa larimbuo hạ̃nɛri laa ro, i vi luo Zạ̃a ɓay haŋa ni ka ɗaa tul-ri nduo mbii, ze í vbi ni mii: «Mbay, a ɓuru na wạ̃a, ɓuru ɗáa mina ɓáy sùo ɓuru lɛ woo?»
13 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ì yạ̃a fe kị̃ ka kal tul fe ká *bol kusol fere rì na ya.»
14 Báyị̃i lɛ, nzoɓ yụ̃mri laa ro i ví vbi ni ɓay mii: «A ɓuru na wạ̃a, ɓuru ɗáa mina ɓáy sùo ɓuru lɛ woo?» Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓaarì na, ì yạ̃a fe nzoɓ ɓáy hụ̃rusuo ya ndạ̃w, í ɗaa ɓay gɔɓ ka ɓo tul nzoɓ ya ndạ̃w. Fe ká i púoke rì ká ɓa fe tunduo ɓaarì na, ì ɗaa law-rì ka ɓo ɗì ɓo, ì nzaa kị̃ ka nde tul-e ya.»
15 Lɛɛ, nzoɓri riw bele ká i ɗo zaɗɛ ku na, i ɗaa law-ri nzokɗo te tul Zạ̃a í ker í ɓaa mii, kɔ ya lɛ, Zạ̃a ze ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na.
16 Báyị̃i lɛ, Zạ̃a mbi ɓay a ɓaa ha ri riw bele mii: «Ɓi na, mbii ze mì ɗaa tul-rì nduo ɗì, roo lɛ, nzoɓ ká'a ví fal-i vuku na, hụ̃rusuo-ɛ kal tul-i pavbaɗ. Mì maa ɓay hina sal dikɔn ká ɓal-ɛ ya. Ɓe na, a ɗáa rì nduo ɓil Tem Law Pie ɓáy huu.
17 Fe vɛkɛ naŋ ɗo nduo-ɛ kɛk, ka'a vɛkɛke naŋ ɓe na taŋ peɗeɗe, a fạ̃a pạ̃rɛ a ɗaa zuɔ ɓil pul ɓe. Roo lɛ, mbụ̃yke na, ka'a nzúŋ ɓáy huu ká sɛ a ru-ruma ya ɓaŋguɔ.»
18 Ɓe mini ze, Zạ̃a ɓaa ɓay ɓáy nzaa ɓoko kị̃ri ɓoɗ ɓoɗ ŋgị̃i ɓamba, a káake káa Ɓay Kere hạ̃ nzoɓri.
19 Báyị̃i lɛ, Zạ̃a yị̃w Eroɗ nzoɓ réke tul puori ká kuɗu zaɗ ká Galele, ɓay ị̃i lɛ, ka yạ̃a Eroɗiade ká ɓa má̰y yụ̃-ɛ, a ɗaa fe kạ̃ayari ŋgị̃i ɓamba ɓoɗ ɓoɗ ndạ̃w.
20 Lɛɛ, Eroɗ ɗaa fe kạ̃aya kị̃ mbị̃w rɔɓay nde tul-e taa hạ̃wri, a ha ri mgba Zạ̃a ɓo hul sal.

I ɗaa tul Zezu nduo mbii (Mat 3.13-17; Mrk 1.9-11)

21 Falɛ ká Zạ̃a ɗaa tul nzoɓri nduo mbii riw bele na, Zezu kara hạ̃ ni ɗaa tul-e nduo mbii ndạ̃w. Zaɗka Zezu ɗo ɓil mbii kɔɓ a ɗo ɗáa nzaa ɓay kere na báyị̃i lɛ, nulue mgbuɗa ɓoloŋ
22 hạ̃ Tem Law Pie ɗì zạ̀a munu ká bɛɗɛ pie a ví mgba tul-e kɔkrɔ a kaw ɗì. Báyị̃i lɛ, kusol nzoɓ mgba ɓeleŋ ká nulue mii: «Mù ɓa vu-i; mì kɔ mù

ɓa nzoɓ nun-i. Ɓa ɓo na ze sùo-i rii mì ɓamba ká tul-a.»

Sa̰w bulu Zezu Krisi (Mat 1.1-17)

23 Zaɗka Zezu tii sa̰w ɗáa peɗ
na, ka ɗaa mbiimbam maa sḭ́ŋ sayri
munu. Ká ɓil kér ɓay nzoɓri lɛ, i
ɓaa mii, ka ɓa vu Zezeɓ. Zezeɓ ɓa
vu Heli,
24 Heli ɓa vu Mataɗ, Mataɗ ɓa vu
Levi, Levi ɓa vu Mɛlsi, Mɛlsi ɓa vu
Zanay, Zanay ɓa vu Zezeɓ,
25 Zezeɓ ɓa vu Matatiyas,
Matatiyas ɓa vu Amos, Amos ɓa vu
Nayum, Nayum ɓa vu Esli, Esli ɓa
vu Nagay, Nagay ɓa vu
26 Mat, Mat ɓa vu Matatiyas,
Matatiyas ɓa vu Semey, Semey ɓa vu
Zosɛk, Zosɛk ɓa vu Zoda,
27 Zoda ɓa vu Yohana, Yohana
ɓa vu Reza, Reza ɓa vu Zorobabɛl,
Zorobabɛl ɓa vu Salasiyɛl, Salasiyɛl
ɓa vu Neri, Neri ɓa vu
28 Mɛlsi, Mɛlsi ɓa vu Adi, Adi ɓa
vu Kosam, Kosam ɓa vu Elmadam,
Elmadam ɓa vu Ɛr, Ɛr ɓa vu
29 Zezu, Zezu ɓa vu Eliyezɛr,
Eliyezɛr ɓa vu Zorim, Zorim ɓa vu
Mataɗ, Mataɗ ɓa vu Levi, Levi ɓa
vu
30 Simeo̰n, Simeo̰n ɓa vu Zuda,
Zuda ɓa vu Zezeɓ, Zezeɓ ɓa vu
Zonam, Zonam ɓa vu Eliyakim,
Eliyakim ɓa vu
31 Meleya, Meleya ɓa vu Mena,
Mena ɓa vu Matata, Matata ɓa vu
Natan, Natan ɓa vu *Daviɗ, Daviɗ
ɓa vu
32 Zese, Zese ɓa vu Obɛɗ, Obɛɗ ɓa
vu Boaz, Boaz ɓa vu Salmo̰n, Salmo̰n
ɓa vu Naason, Naason ɓa vu
33 Aminadaɓ, Aminadaɓ ɓa vu
Admḭn, Admḭn ɓa vu Arni, Arni ɓa
vu Esrɔm, Esrɔm ɓa vu Farɛs, Farɛs
ɓa vu Zuda, Zuda ɓa vu
34 *Zakoɓ, Zakoɓ ɓa vu Izak, Izak
ɓa vu *Abaraham, Abaraham ɓa vu
Tara, Tara ɓa vu Nakɔr, Nakɔr ɓa vu
35 Seruk, Seruk ɓa vu Rago, Rago
ɓa vu Falɛk, Falɛk ɓa vu Ebɛr, Ebɛr
ɓa vu Sala, Sala ɓa vu
36 Kaynam, Kaynam ɓa vu Ar-
fazaɗ, Arfazaɗ ɓa vu Sɛm, Sɛm ɓa
vu *Noe, Noe ɓa vu Lamɛk, Lamɛk
ɓa vu
37 Matusala, Matusala ɓa vu Enok,
Enok ɓa vu Zarɛɗ, Zarɛɗ ɓa vu
Maleleyɛl, Maleleyɛl ɓa vu Kaynan,
Kaynan ɓa vu
38 Enos, Enos ɓa vu Sɛɗ, Sɛɗ ɓa vu
*Adam, Adam ɓa vu Ŋgɛrɛwṵru.

4

Ŋgɛrɛtemndaya lie law Zezu (Mat 4.1-11; Mrk 1.12-13)

1 Yḭi Zezu saa mbii Zurdɛ̰ na báyḭi
lɛ, Tḛm Law Pie mbaa ɓil la̰w-ɛ gba̰y
gba̰y, a nda faa pol-e ha̰ ni se ɓil law
kɔr.
2 Lɛɛ, ká ɓil namri ká sḭ́ŋ niŋ na,
ŋgɛrɛtemndaya lie law-ɛ ká ɗi. Ɓil
namkeri ku na, munu ká mbii fe
sṵm tɔɗɔ ɓo ɓil-e ya wṵ̆m, kpṵru
maa ɓáy ɔ́rɔ ɓie nam na báyḭi lɛ, kɔn
piri law-ɛ.
3 Báyḭi lɛ, ŋgɛrɛtemndaya na ɓaa
ha̰ ni mii: «Zaɗka mù ɓa Vu
Ŋgɛrɛwṵru lɛ, mu mbi nzaa-a ha̰
tisaw key na, ka fɛ́rɛ vi ɓa maapa
ha̰ mu sṵ náa kɔ.»
4 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «I ɗa̰a ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru mii: “Fe sṵm kḭ mbḭw
hɔy ze, nzoɓ a káwke ɓáy kumnun
ya, roo lɛ, ɓayri riw bele ká tḭi
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na ze, nzoɓ a
káwke ɓáy kumnun taa tusuɛke*.”»
5 Falɛ ku báyḭi lɛ, ŋgɛrɛtemndaya
na sùu ni a séke tul kuo ká siya. Ká
zaɗɛ ku hɔy, ka kiɛ ni puoruori riw
bele ká tusiri key ha̰ ni kɔ
6-7 a ɓaa ha̰ ni mii: «Hṵrusuo ɓáy
feziŋakeri riw bele ku na̰, i ɗaa zuɔ
nduo-i. Ze, nzoɓ ha̰a ha̰a ká mì hii
lɛ, mì haŋa ni munu ká la̰w-i hii. Ze
ɓo, zaɗka mù huku pol-i lɛ, fe niri
riw bele ká mù kɔ key na, mì haŋa
mù ɓa taa ɓo.»
8 Báyḭi lɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay
ha̰ ni mii: «I ɗa̰a ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru mii: “Ŋgɛrɛmbay

* **4:4 4.4** Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 8.3. † **4:8 4.8** Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 6.13.

Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo na, ɓe huo-ɛ ki̱ hɔy
ze mù húku pol-e mú ruo ni, a mú
mbi sùo-ɔ ha̱ ni†.”»
9 Rɔɓay, ŋgɛrɛtemndaya na sùu
ni se Zuruzalɛm a ha̱ ni ɗo tul
*hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru ká siya zeŋleŋ
ndaw̱ rɔɔ, a ɓaa ha̱ ni mii: «Zaɗka
mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwu̱ru lɛ, mu zo ɓo
siri náa kɔ,
10 ɓay i̱i lɛ, mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa
mii: “Ŋgɛrɛwu̱ru a mbika nzi-ɛ ha̱
leɗ nzaapeɗ ɓeri ká nulue ha ri kɔrɔ
mù.”
11 Rɔɓay, i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru mii: “I ya̱aŋa mù ɓáy
nduo-ri za̱n ɓay haŋa tisaw mbi̱w
kara ka nda̱ ɓal-a ya‡.”»
12 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay ha̱
ni mii: «I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru mii, “Ŋgɛrɛmbay
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo na, mù ti líe law-ɛ
ya§.”»
13 Falɛ ká ŋgɛrɛtemndaya nzaara
faari ki̱rɛ ɓoɗ ɓoɗ riw bele ká ɓay
líe law Zezu na báyi̱i lɛ, ka pɔŋ ni a
zɔl a ɓaa mii: «Nam ki̱ ɗo ku, náa
kɔ́kɔ ziŋ ki̱ ɓáy.»

Zezu tii sa̱w ɗáa peɗ ɓe
(Mat 4.12-17; Mrk 1.14-15)

14 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱i a se kuɗu
zaɗ ká Galele, lɛ, hu̱rusuo Tem Law
Pie mbaa ɓil law-ɛ gba̱y gba̱y. Lɛɛ,
nzoɓri lo soro ɓay ɓe ká kuɗu̱ zaɗke
na ku riw bele.
15 Ka fere nzoɓri fe ká ɓil *hul
mbu̱ ki̱ Ziɓri ɓoɗ ɓoɗ ká’a se ɗi, lɛ,
nzoɓri riw bele pisi ni.

I tuŋ Zezu ŋgereŋ ká Nazarɛɗ
(Mat 13.53-58; Mrk 6.1-6)

16 Zezu yi̱i a se Nazarɛɗ, ɓa puo ká
i hɔl ni ká ɗi. Ká ɓil *nam mgbaka
ta̱ram Ziɓri na, ka nduo a se ɓil *hul
mbu̱ ki̱ ɓari munu ká’a ɗaa ɓaŋguɔ
kpaɗara na. Ka uru siya ɓay ki̱iŋa
Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru,
17 lɛ, i mbi mbeɗe Ezay nzoɓ
ya̱aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱
ni. Ka hina ɓil mbeɗeke na ku
yɛ̆rɛrɛ, a nzaara zaɗ ki̱iŋake a ziŋ.
Báyi̱i lɛ, ɓay ká’a ki̱i na ze ɗo key:
18 «Tem Ŋgɛrɛmbay ɗo tul-i;
Ka náa mì ɗo ɓoɗ ɓay haŋa mì ka-
káa Ɓay Kere
ha̱ nzoɓ ku̱kuri.
Ka píe mì ɓay haŋa mì ka-káa ti̱i saa
ɓil sɛkɛ fe
ha̱ nzoɓri ká i naa hul salri,
Ha̱ ra̱wri kɔ-kɔ́m ndaw̱,
Rɔɔ, nzoɓri ká i mgba nzaa-ri na,
mì tína ri ká ɗi ha̱ law-ri huo.
19 Ka píe mì ɓay haŋa mì ka-káa
mbiimbam
ká Ŋgɛrɛmbay ɗáake law kere
ziŋ nzoɓri*.»
20 Zaɗka Zezu ki̱i ɓay na ɔ báyi̱i lɛ,
ka kaa mbeɗe na ni̱m ɗo ɗi, a zuɗa
ha̱ nzoɓ kɔ́rɔ hul mbu̱ ki̱ na, a yi̱i
a kaw siri ɓay fére nzoɓri fe. Lɛɛ,
nzoɓri riw bele ká i kaw ɓil hul mbu̱
ki̱ ku na, i mbu̱ kɔ́m yim ɓa luo-ɛ.
21 Falɛ ku báyi̱i lɛ, ka tii sa̱w ɓáa
ɓay ha ri mii: «Vuri key na, ɓay ká
i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru key
na, feke ti̱i a ɗo ɓáy zaɗɛ ro. Feke
ɗo munu maa ɓáy ɓay ká ì laa ɓáy
ki̱iŋake ku.»
22 Ɓari riw bele ká i ɗo ɗi a í laa
ɓay ɓe na, i ɓaa ɓay ɓe ɓáy kere.
Ɓay kere ká ti̱i saa nzi-ɛ na tuku ri
riw bele ha ri ɓaa mii: «Wa̱a ɓe key
na, ka ɓa vu Zezeɓ ya lɛ woo?»
23 Lɛɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha ri
mii: «Ma̱yke tiya, ɓaarì na, ì séke
kpu̱ru í ɓaa sim ɓay ɓáa nzoɓri na
ha̱ mì mii: “Ɓo nzoɓ haŋa sa̱wpuu
vá́a nzoɓ na, mu vaa sùo-ɔ sùo-ɔ ha̱
ɓuru kɔ!” I ɓáa ha̱ mì rɔɓay mii:
“Fe saŋri riw bele ká mù ɗaa ká
Kapɛrnayum ká i ɓaa ɓayke ha̱ ɓuru
laa na, ɓe ze mù ɗaa ká sa̱w puo ɓo
nda̱w key!”»
24 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱i a ɓaa na
rɔɓay mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa
tusuɛ ki̱: nzoɓ ya̱aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru ká i ya̱a ɓay ɓe ɓáy kere
ká sa̱w puo ɓe na, mbi̱w tiya.

‡ **4:11 4.11** Simri 91.11-12. § **4:12 4.12** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 6.16. * **4:19 4.19** Ezay 61.1-2.

25 Mì ɓaa ha rì: sew ká *Eli
ɓáke nzoɓ yąąŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru rɔɓay, ká mbam tɔ ya ɓa
mbiimbam say ɓáy few yie hą kɔn
luye lie gbiɓ ɓo puoruori riw bele
na, mą́y síeri ŋgḭ ɓamba ɗo tusiri
*Izarayɛl.
26 Ze munu hɔy kara Ŋgɛrɛwṵru
pie Eli se luo mą́ykeri na ya, roo lɛ,
ka pie ni se luo mą́y síe mbḭw munu
ká kaw vu puo ká riŋ-ɛ ɓa Sereɓta
ká tusiri Sidǫn.
27 Rɔɓay, sewke ká Elize ɓa nzoɓ
yąąŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na,
nzoɓ kpḭriri ŋgḭ ɓamba ɗo tusiri
Izarayɛl. Lɛɛ, kpḭri na duo ká sùo
nzoɓ mbḭw mini ká sakra ɓari nzoɓ
kpḭriri na ku ya. Roo lɛ, ɓa Naaman
ká ɓa nzoɓ ká tusiri Siri huo-ɛ hɔy
ze, kpḭri na duo ká sùo-ɛ.»
28 Lɛɛ, ɓari riw bele ká i kaw hul
mbṵ́ kḭ na, zaɗka i laa ɓayke na
munu báyḭ lɛ, law-ri fąą ri puu-u,
29 í uru gbaw í ɗaa so tul-e, a í nii
ni tḭ saa ɓil puo ɓari na, a í se ziŋ ni
kpṵru se tul kuo ká puo ɓari ɗo ɗi
na ɓay súru ni saa suku ɓa siri hą ni
lie.
30 Roo lɛ, Zezu kal ká sakra ɓari ku
hiyaw a zɔl.

Zezu nii temndaya saa tul nzoɓ ká Kapɛrnayum
(Mrk 1.21-28)

31 Falɛ ku báyḭ lɛ, Zezu se
Kapɛrnayum, puo ká kuɗu zaɗ ká
Galele. Ká ɓil *nam mgbaka tąram
Ziɓri na, ka fere nzoɓri fe ká ɗi.
32 Fe ká'a fere ri na tuku ri ha ri
kaw silili, ɓay ḭ lɛ, ɓay ɓe na ɗo ɓáy
hṵrusuo ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru.
33 Ká ɓil *hul mbṵ́ kḭ na, nzoɓ
mbḭw munu temndaya ɗo tul-e. Ka
tii sąw ɗáa fe ɓa siya ɓǒkoko ɓǒkoko
mii:
34 «Ɔ́y! Ɓo Zezu ká Nazarɛɗ, ɓay
ḭ kḭ gbaɗ rɔɔ mù nzáake fal ɓuru
lɛ? Wąą, mù vi ɓay ɓíɛ ɓuru lɛ
woo? Mù ɓa ve lɛ na, mì kɔ ta-taŋ:
mù ɓa nzoɓ ká mù taŋ kaɗaŋ ká
Ŋgɛrɛwṵru pie mù vi!»
35 Báyḭ lɛ, Zezu yḭw temndaya na
a ɓaa hą ni mii: «Mu mgba nzaa-a
ɗo ɗi; mú tḭ ká tul leɗban na key!»
Báyḭ lɛ, temndaya na mbi ni nda siri
gbirik ká nun ruɔ nzoɓri riw bele,
rɔɔ a tḭ ká tul-e taŋ ɗáa sɛkɛ mbḭw
ziŋ ni,
36 a hą nzoɓri riw bele ká i kaw
zaɗɛ na, feke tuku ri, ha ri ɓaa ɓay
ká sakra kḭ ɓa lie ɓa lew mii: «Kḭri
ɓay ni key na wąą, ɗo mina zu lɛ?
Zezu na mbi nzi-ɛ ɓáy wąra, ɓáy
hṵrusuo hą temndayari, lɛ, i tḭ í
ɗuu!»
37 Báyḭ lɛ, soro ɓay ɓe yąą zaɗri
riw bele ká kuɗu zaɗke ku.

Zezu vaa nzoɓ suosɛrɛmri ŋgḭ ɓamba
(Mat 8.14-17; Mrk 1.29-34)

38 Tḭ Zezu saa *hul mbṵ́ kḭ Ziɓri
na ku báyḭ lɛ, ka se ɓil hul Simǫn.
Lɛɛ, máa fay Simǫn na, suosɛrɛm
sùo zaŋa sɛ ni, a hą sùo-ɛ mbi huu
biɗ biɗ naa ɗi. Lɛɛ, i vbi Zezu ɓay
haŋa ni vaa ni.
39 Ro, ka soro sùo-ɛ ɓa lakun mą́y
na a ɗiŋ ɓa tul-e, a mbi nzi-ɛ a
yḭw suosɛrɛm sùo zaŋa na. Báyḭ
lɛ, suosɛrɛmke huo ni, a pɔŋ ni kaw
ɓáy kere. Zaɗɛ ku hɔy lɛ, máa fay
Simǫn na uru siya a ɗaa fe sṵm ha
ri sṵ.
40 Zaɗka síe riŋ sḭw na báyḭ lɛ,
nzoɓri riw bele ká i ɗo ɓáy nzoɓ
suosɛrɛmri ká kḭrɛ ɓoɗ ɓoɗ na, i fąą
ri í séke luo Zezu. Lɛɛ, ka ɗaa nduo-
ɛ ɓo tul-ri mbḭw mbḭw a vaa ri.
41 Temndayari kara tḭ saa tul nzoɓ
sɛmri ŋgḭ ɓamba ndąw í guu fe
ɓeleŋ ɓeleŋ í ɓaa mii: «Ɓo na mù ɓa
Vu Ŋgɛrɛwṵru!» Roo lɛ, Zezu yḭw ri
a haa ri faa ɓáa ɓay, ɓay ḭ lɛ, ɓari
temndayari na ì kɔ ndąw, ɓe na, ka
ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa
ɓay píe ni ví yąą nzoɓri na.

Zezu ka-káa ká kuɗu zaɗ ká Zude
(Mrk 1.35-39)

42 Zaɗka nzaaruo sil na báyḭ lɛ,
Zezu tḭ saa ɓil puɔ, a se ɓa zaɗ ká ɗo
ɓisuy kɔlɔk. Lɛɛ, ruɔ nzoɓri tii sąw
nzáara ni. Zaɗka i ziŋ ni na báyḭ

lɛ, i hii ɓay kúŋ ni kaw ziŋ ri ká'a mgbaka a zɔl ká lakun-ri.
43 Roo lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɗo nun haŋa mì se tul puo kiri ndąw, ɓay ka-káa Ɓay Kere ká se tul Ŋgɛrɛwụ̃ru ká re mbay ká tul nzoɓri na. Sąw̃ke mini ze, Ŋgɛrɛwụ̃ru píe mì ɓayke.»
44 Falɛ ku báyji lɛ, ka se a ka-káa ɓay ká ɓil *hul mbú ki Ziɓri ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗu zaɗ ká Zude.

5

Simon Piyɛr ɓáy bǎw peɗ ɓeri, i se fal Zezu
(Mat 4.18-22; Mrk 1.16-20)

1 Nam mbiw munu, zaɗka Zezu ɗo nzaa bawda maambii ká riŋ-ɛ ɓa Zenezarɛɗ na, ruɔ nzoɓri nzụu ki nziɗ nziɗ, í kiri ni gbuk ɗo sikɗa ɓay láa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru.
2 Zaɗka'a mbi nun-ɛ a kɔ-kóm na báyji lɛ, ka kɔ tuori ɓa siɗi ɗo nzaakoŋ, lɛ, nzoɓ súo mbiiri ɗi saa ɓil tuori na, í ɗo wáa basaŋ ɓari.
3 Ze, Zezu hil a kaw ɓil tuo taa mbiwke ká ɓa taa Simon, a vbi ni ɓay haŋa ni ka súru nzaa mụu tuo na ndji ká nzaakoŋ ɓa zaɗ ki ha ɓeri. Báyji lɛ, ka mgba zaɗ káw a kaw ɗi ká ɓil tuo na, rɔɔ a fere ruɔ nzoɓri fe.
4 Zaɗka'a ɓaa ɓayri na ɔ báyji lɛ, ka yji a ɓaa ha Simon mii: «Mu súru nzaa mụu tuo na mak ɓa zaɗ ɗíke, a ɓo ɓáy nzoɓ buɔ-ɔri í vbuku basaŋ ɓaarì zúɔ mbii í súoke mbii, a í kuɔ ɓáy siiri vi kɛlɛ.»
5 Lɛɛ, Simon yiiŋra ɓáy ɓay ha ni mii: «Úwaa! Mbay, ɓuru na ɓuru suo mbii ɓa suŋɛ ki hɔy kpụ̃ru ha nzaaruo sil tul ɓuru koy koy, lɛ, ɓuru mbi fe mbiw vbeŋ ya mgbaŋ! Roo lɛ, munu ká mù mbi nzaa-a ɓay haŋa mì ɗaa na, mì vbúku basaŋri na zúɔ mbii ɓa ki mí kɔ.»
6 Falɛ ká i se í vbuku basaŋ ɓari na ku báyji lɛ, siiri taɓ ɗi tusuru, a í tii sąw gɔ́ɗɔ basaŋkeri na.
7 Lɛɛ, i kaa nduo-ri í ɗíke bǎw kini ɓari ká i kaw ɓil tuo ki na ɓay haŋa ri vi ɓo, í sɔ ɓari. Báyji lɛ, ɓari ku na, i vi í mgba siiri na ziŋ ri mbaa ɓil tuo ɓari na gbąy gbąy siɗi bele, a ha mbii mgba gar tuori na fɛɗɛɗɛ rìi fe ká se ɓay rí-riŋ mini key.
8 Zaɗka Simon Piyɛr na kɔ munu báyji lɛ, ka huku pol Zezu gburuk a ɓaa mii: «Mbay, mu sóro sùo-ɔ ká lakun-i ɓa fal, ɓay ji lɛ, mì ɓa nzoɓ feyąa.»
9 Simon na, hiɛ ɗaa ni zikiki, bǎw kini ɓe hąwri ká i ɗo ziŋ ni na hɔy kara, hiɛ ɗaa ri munu ndąw ɓay tul siiri ká i mgba ŋgji ɓamba tasiri na.
10 Zak ɓáy Ząa ká i ɓa vu Zebederi, ká i ɓa bǎw kini Simonri na hɔy kara, hiɛ ɗaa ri ndąw pi. Lɛɛ, Zezu ɓaa ha Simon mii: «Mu ɗaa hiɛ ya. Tii sąw̃ke vuri key na, mù ɓá nzoɓ séke kini nzoɓri laa ro!»
11 Lɛɛ, i yji saa ɓil maambii na ɓáy tuo ɓari í ví ɗaa daa nzaakoŋ í tji kɛlɛ, í pɔŋ fe ɓariri riw bele ɓa fal a í se fal Zezu.

Zezu vaa nzoɓ mbiw ká kpiri ɗo sùo-ɛ
(Mat 8.1-4; Mrk 1.40-45)

12 Nam mbiw munu ká Zezu kaw ŋgɛrɛpuo mbiw munu na, nzoɓ mbiw ká kpiri zuɔ sùo-ɛ kpurukuɗ ɗo puoke na ku. Zaɗka'a mbi nun-ɛ a kɔ Zezu na báyji lɛ, ka ví huku pol-e mgbụu a ɗiŋ tul-e ká sąw ɓal-ɛ a koɗ ni mii: «Mbay, zaɗka mù hii lɛ, mù maa ɓay haŋa sùo-i key na ka duo mgbereŋ.»
13 Báyji lɛ, Zezu ndaɗa nduo-ɛ a zaa ni a ɓaa ha ni mii: «Mì hi-hii! Sùo-ɔ na ka duo ha mù!» Lɛɛ, ká zaɗɛ ku hɔy kpiri na ɔ ká sùo-ɛ.
14 Falɛ ku lɛ, Zezu mbi nzi-ɛ a ɓaa ha ni mii: «Kɔkɔ ká mu ɓaa ɓayke ha nzoɓ! Roo lɛ, mu se mú vǎa kíɛ sùo-ɔ ha *nzoɓ fe poy Ŋgɛrɛwụ̃ru. Falɛ ku ro lɛ, *fe poy ká *bol kusol *Moyze mbi nzi-ɛ ká ɗi ha nzoɓri ká kpiri ɗo sùo-ri ká i vaa lɛ i puo na, mu puo. Ɓe ndąw rɔɔ, a kíɛ nzoɓri riw bele ha ri kɔ mii, sùo-ɔ na vaa ɓáy kere kaɗ kaɗ ɓáy.»

15 Falɛ ɓe nu ku na báyi̱i lɛ, soro
ɓay fe ɗáa Zezu na ya̱a zaɗ mbiki
mbiki, a ha̱ ruɔ nzoɓri̱ mbuo ni luo
luo ɓay láa ɓay ɓe nda̱w, ɓay haŋa
ni ka vaa ri ká tul sɛm ɓari nda̱w pi.
16 Lɛɛ, Zezu na, naa sùo-ɛ ɓa zaɗri
ká ɗo kɔlɔk a ɗaa nzaa ɓay kere.

Zezu vaa nzoɓ ká sùo-ɛ hu wŭɔ (Mat 9.1-8; Mrk 2.1-12)

17 Nam mbi̱w munu, Zezu ɗo fére
nzoɓri fe. Lɛɛ, *Fariziri ɓáy *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri ká i vi ɓáy
puo puo saa kuɗu zaɗ ká Galele
nda̱w, kuɗu zaɗ ká Zude nda̱w,
rɔɔ ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm kara
nda̱w na, i kaw zaɗɛ ku. Hu̱rusuo
Ŋgɛrɛmbay ɗo tul Zezu ɓay ha̱ŋa ni
vǎake nzoɓ sɛmri.
18 Báyi̱i lɛ, nzoɓ ha̱nɛri soɓ nzoɓ
mbi̱w munu ká sùo-ɛ hu wŭɔ ɓáy hii
ɓe i̱ víke, a í nzaa faa ɓay mbika ni í
ri̱ike se hula, ɓo í vǎa ɗaa ni ka naa
pol Zezu.
19 Roo lɛ, i ziŋ faa ká ɓay kálke ya
ɓay tul ruɔ nzoɓri. Báyi̱i lɛ, i mbi ni
í hi̱lke tul hul ká siya, í nzuo faa ká
tul-e siya, a í ɗira ni ɓáy hii ɓe za̱a
ká sakra ruɔ nzoɓri na, í ɗaa ni ɓo
pol Zezu. 20 Zaɗka Zezu kɔ law-ri ká
i ɗaa ɓo tul-e na báyi̱i lɛ, ka ɓaa ha̱
nzoɓ ká sùo-ɛ hu wŭɔ na mii: «Nzoɓ
buɔ-i, feya̱a ɓori na, mì nda bumake
ziŋ mù ro.»
21 Zaɗka nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri, i laa ɓayke na
báyi̱i lɛ, i tii sa̱w kér ɓay ká ɓil law-
ri í ɓaa mii: «Leɗban key na ka ɓa
nzoɓ ve ki̱ nda̱w rɔɔ, a ɓaa ɓay a
ti̱irike riŋ Ŋgɛrɛwu̱ru mini key lɛ?
Nzoɓ ve ze maa ɓay ndáka buma tul
feya̱a nzoɓri lɛ? Ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru huo-
ɛ hɔ̀y ya lɛ woo!»
22 Lɛɛ, munu ká Zezu kɔ kér ɓay
ɓari kɔ na, ka yi̱iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓay i̱i nda̱w rɔɔ kér ɓay ká
mini key na ɗo ɓil law-ri̱ lɛ?
23 Ɓay ha̱a ze ɓáake sɛ ya lɛ? "Mì
nda buma feya̱a ɓori na ziŋ mù,"
mase, "úru siya mú se-seɗ" lɛ?
24 Munu zu lɛ, nda-ndaɗ! Mì hii
ɓay haŋa ri̱ kɔ mii, ɓi *Vu Nzoɓ na,
mì ɗo ɓáy hu̱rusuo ká tusiri key ɓay
ndáka buma ká tul feya̱a nzoɓri!»
Báyi̱i lɛ, ka ɓaa ha̱ nzoɓ ká sùo-ɛ hu
wŭɔ na mii: «Mì ɓaa ha̱ mù, úru siya
mú mbi hii ɓo a mú se puɔ!»
25 Zaɗɛ ku hɔ̀y lɛ, leɗban na uru
siya vaɗ ká nun ruɔ nzoɓri riw bele,
a mbi fe nam ɓe a séke puɔ. Zɔ́l ɓe
ku na, ka pisi Ŋgɛrɛwu̱ru.
26 Nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ na,
feke tuku ri riw bele ha ri pisi
Ŋgɛrɛwu̱ru na nda̱w. Hi̱ɛ ɗaa ri ha
ri ɓǎake ɓay mii: «Vuri key na, fe
ká ɓa hi̱ɛ zikiki ká ndaɗ kɔ́kɔ laa ro,
ɓuru kɔ̃!»

Zezu ɗi Levi (Mat 9.9-13; Mrk 2.13-17)

27 Falɛ ku báyi̱i lɛ, Zezu ti̱i kɛlɛ, lɛ,
ka kɔ nzoɓ ya̱aŋa larimbuo mbi̱w
ká riŋ-ɛ ɓa Levi kaw hul ya̱aŋa
larimbuo. Lɛɛ, Zezu ɓaa ha̱ ni mii:
«Mu se fal-i.»
28 Báyi̱i lɛ, Levi na uru siya, a pɔŋ
fe ɓeri riw bele ya̱a a se fal-ɛ.
29 Falɛ ku lɛ, Levi ɗaa fe su̱m ŋgi̱i
ɓamba tasiri ká ɓil puo ɓe ɓay tul
Zezu. Lɛɛ, *nzoɓ ya̱aŋa larimbuori
ɓáy nzoɓ ha̱wri ruɔ ŋgi̱i ɓamba í ví
kaw nzaa fe su̱m ziŋ ri nda̱w.
30 Lɛɛ, *Fariziri ɓáy nzoɓ fére
nzoɓri *bol kusol ɓariri na, law-ri
sɛ ri ha ri ɓaa ɓay ziŋ leɗ nduoɓal
Zezuri í vbi ri mii: «Mina rɔɔ, ì su̱ í
nzɔ ziŋ nzoɓ ya̱aŋa larimbuori ɓáy
nzoɓri ká soro ɓay ɓari mgba ndaya
mini key lɛ?»
31 Báyi̱i lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa
ha̱ ri mii: «Nzoɓri ká sùo-ri ɗo
ɓáy kere ɓáy na, i se sí̱e nzoɓ
haŋa sa̱wpuu váa nzoɓ ya. Roo lɛ,
nzoɓ suosɛrɛmri ze se sí̱e nzoɓ haŋa
sa̱wpuu.
32 Mì vi ɓay ɗika nzoɓri ká i ker
mii, ɓari ɓa nzoɓ ɗáa fe ɓáy zaɗɛri
na ya, roo lɛ, mì vi ɓay tul nzoɓri ká
i kɔ sùo-ri ɓa nzoɓ feya̱ari, ze ɓay
haŋa ri suo kér ɓay ɓari.»

Vbiw ká se tul sáŋ sùo (Mat 9.14-17; Mrk 2.18-22)

33 Báyi̱i lɛ, nzoɓ ha̱nɛri vbi Zezu
mii: «Ɓaŋguɔ na leɗ nduoɓal

Zạa Batisri i saŋ sùo-ri í sụ̃ fe ya í ɗáake nzaa ɓay kere. Leɗ nduoɓal *Fariziri kara i ɗaa munu na ndạ̃w. Wạa, ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ leɗ nduoɓal-ari na i sụ̃ í nzɔ mgbum lɛ?»

34 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Wạ̃a, nam ká nzoɓ mạ́y fie yạ̃a mạ́y ɓe na, ì máa ɓay haŋa nzoɓri ká'a ɗi ri vi zaɗ suoriya yạ̃aŋa kị̃ na, ha ri saŋ sùo-ri í sụ̃ fe ya ká nzoɓ mạ́y fie na ɗo ziŋ ri kɔɓ rɔɓay na lɛ woo? Munu ya mgbaŋ!

35 Roo lɛ, namri ká'a vǐ vuku na, i náa nzoɓ mạ́y fie ká sakra ɓari. Ɓe ro lɛ, i sáŋ sùo-ri ɓáy.»

36 Lɛɛ, Zezu mbi law ɓay mbịw a ɓáake ɓay ha ri mii: «Nzoɓ mbịw ti gɔkɔ nzaa gari fie, a ɓóke nun kaŋ gari ya. Zaɗka nzoɓ ɗaa munu lɛ, gari fie ká i gɔ na, a ɗoko ɓáy kere mbǎa ndạ̃w, a nzaa gari fie ká i ɓúoke nun kaŋ gari na kara ti mgbaka kị̃ ɓáy tạ́w gari na ɓáy kere ya ndạ̃w pi.

37 Rɔɓay, nzoɓ mbịw ti áŋ him fie zuɔ tạ́w ɓɔl huɔri ya. Zaɗka nzoɓ ɗaa munu lɛ, him fie na a lóŋ a fuo ɓɔl huɔri na, hạ him na kii zuɔ ɓisuy, a ɓɔl huɔri kara, a ɓíɛ ndạ̃w.

38 Roo lɛ, ndaɗ ɓay áŋ him fie zuɔ ɓɔl huɔ fieri.

39 Ndạ̃w rɔɓay, nzoɓ ká nzɔ tạ́w him nzɔ ro na, ti híi ɓay nzɔkɔ him fie ya, ɓay ịi lɛ, nzoɓri ɓaa mii, "Tạ́w him na ze ndaɗ."»

6

Zezu ɓa mbay tul nam mgbaka tạ̃ram
(Mat 12.1-8; Mrk 2.23-28)

1 Nam mbịw munu ká ɓa *nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri na, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i saka ɓáy ɓil wáa fe payri. Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri haw tul fe pay hạ̃nɛri, í ụ̃uri ɓáy nduo-ri a í sụ̃.

2 Báyịi lɛ, Farizi hạ̃nɛri ká i ɗo í kɔ ri na i vbi ɓay mii: «Ɓay ịi ndạ̃w rɔɔ ì ɗaa fe ká *bol kusol naari haa faa ɗáake ká síe nam mgbaka tạ̃ram na lɛ?»

3-4 Báyịi lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha ri mii: «Wạ̃a, ì kị̃i mbeɗe ká ɓaa ɓay se tul fe ɗáa *Daviɗ na ya lɛ? Daviɗ na, zaɗka kɔn i ni ɓáy nzoɓ ɓeri na, ka se ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ká i ɗaa ɓáy huɔ, a fạ̃a maapari ká i hạ̃ ɓa fe tunduo hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru na a sụ̃, rɔɔ a hạ̃ nzoɓ ɓeri sụ̃ ndạ̃w. Ɓáy faa bol kusol naari lɛ, maapakeri ku na, ɓa nzoɓ fe poyri huo-ri hɔy ze i ɗo ɓáy faa ká ɓay sụ̃ŋa.»*

5 Rɔɓay, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓi *Vu Nzoɓ na mì ɓa mbay tul nam mgbaka tạ̃ram.»

Zezu vaa nzoɓ ká nduo-ɛ hu wǔɔ
(Mat 12.9-14; Mrk 3.1-6)

6 Nam mgbaka tạ̃ram kị̃ mbịw munu na, Zezu rǐi a se ɓil *hul mbú kị̃ Ziɓri mbịw, a tii sạ̃w fére nzoɓri fe ká ɗi. Lɛɛ, wạ̃ra nzoɓ mbịw ká nduo hoɗo ɓe hu wǔɔ ɗo ɗi.

7 Lɛɛ, *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓáy *Fariziri ká i ɗo zaɗɛ ku na, i ŋgạ̃a Zezu zii ɓay kɔ́kɔ wạ̃a, ka'a váa nzoɓ ká síe nam mgbaka tạ̃ram na lɛ? I ɗaa munu, ɓay ịi lɛ, i nzaa faa ɓay zíŋ ɓay hạ̃nɛ ká ɓay ɗáake ɓay ɓo tul-e.

8 Roo lɛ, Zezu kɔ kér ɓay ká ɗo ɓil law-ri, a ɓaa hạ̃ nzoɓ ká nduo-ɛ hu wǔɔ na mii: «Úru siya mú ɗo ɓáy zaɗ ganạ ɓo ká nun ruɔ nzoɓri riw bele.» Lɛɛ, leɗban na uru siya a ɗo ɓáy zaɗ ganạ ɓe na.

9 Falɛ ku báyịi lɛ, Zezu fɛrɛ nunɛ ɓa luo-ri a ɓaa ha ri mii: «Mì vbi rì: wạ̃a, *bol kusol naari na ɓaa mina lɛ? Ndaɗ ɓay ɗáa fe kere mase ndaɗ ɓay ɗáa ndaya ze ká síe nam mgbaka tạ̃ram na lɛ? Ndaɗ ɓay yạ̃aŋa nzoɓ mase ndaɗ ɓay ɓíɛ ni lɛ?»

10 Falɛ ku lɛ, Zezu kɔ-kóm ɓa nunri mbịw mbịw riw bele, rɔɔ a mbi ɓay a ɓaa hạ̃ leɗban na mii: «Ndáɗa nduo-ɔ!» Lɛɛ, ka ndaɗa nduo-ɛ, lɛ, nduo-ɛ na vaa ɓáy kere.

* **6:3-4 6.3-4** Ì kị̃i 1 Samiyɛl 21.1-6.

11 Roo lɛ, nzoɓ fére nzoɓri bol
kusolri ɓáy Fariziri na, law-ri fa̰a ri
gbururu gbururu, a í tii sa̰w má̰y
ɓay ká sakra kḭ ɓay kɔ́kɔ fe ká i má̰a
ɓay ɗáa ziŋ Zezu.

Zezu nan nzoɓ ndáy nzaapeɗri duɔ fal-ɛ siɗi
(Mat 10.1-4; Mrk 3.13-19)

12 Báyḭi lɛ, ká ɓil namkeri ku na,
Zezu se a hil tul kuo ɓay ɗáa nzaa
ɓay kere ká pol Ŋgɛrɛwṵru. Ka ɗaa
nzaa ɓay kere kpṵru ha̰ nzaaruo sil
ni koy koy.
13 Zaɗka nzaaruo sil na báyḭi lɛ, ka
ɗi nzoɓri riw bele ká i se fal-ɛ na, a
nan ri ɓa duɔ falɛ siɗi ká sakra ɓari
ku a ɗi ri ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗri:
14 Simo̰n ká Zezu ɗi ni ɓa Piyɛr
ɓáy yṵ-ɛ Andere, Zak ɓáy Za̰a nda̰w,
Filiɓ ɓáy Batelemi nda̰w,
15 Matiye ɓáy Toma nda̰w, Zak vu
Alfe ɓáy Simo̰n ɓe ká hii nzoɓ ɓeri
a ru-ruy ɓay tul-ri nda̰w,
16 Zud vu Zak nda̰w, rɔɔ Zudas
Iskariyoɗ, ɓe ká'a fɛrɛ sùo-ɛ a vi ɓa
nzoɓ mbika tul Zezu nda̰w pi na.

Zezu fere ruɔ nzoɓri fe, a vaa nzoɓ suosɛrɛmri
(Mat 4.23-25)

17 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i ɗi
saa tul kuo, a í ta̰a í ɗo zaɗ ká
ɗo rǎy munu. Zaɗɛ ku na, i ziŋ
leɗ nduoɓal-ɛri ŋgḭi ɓamba ká ɗi,
a ruɔ nzoɓri kara ŋgḭi ɓamba tasiri
uru saa kuɗu zaɗ ká Zude riw bele
nda̰w, ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm nda̰w,
ɓáy puori ká ɗo nzaa maambii ká
Tir ɓáy Sido̰n nda̰w pi.
18 Ɓari na, i vi ɓay láa ɓay ká nzi-
ɛ nda̰w, ɓay haŋa sùo-ri ká sɛ ri na
kara ka vaa ha ri nda̰w. Ɓari ká
temndayari ɗaa nun-ri tuɔ síe na
kara, i vaa kiyaw kiyaw nda̰w pi.
19 Ruɔ nzoɓri riw bele ká i ɗo zaɗɛ
ku na, i nzaa faa záa ni, ɓay ḭi lɛ,
hṵrusuo tḭi saa luo-ɛ a vaa nzoɓri
riw bele.

Suoriya ɓáy kɔ́kɔ sɛkɛ fe
(Mat 5.1-12)

20 Falɛ na ku báyḭi lɛ, Zezu fɛrɛ
nun-ɛ ɓa luo leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa
mii:
«Suoriya ɓa taa ɓaarì nzoɓ kṵkuri
ká ì kɔ mii, ì se síe Ŋgɛrɛwṵru;
ɓaarì na, puoruo Ŋgɛrɛwṵru ɓa
taa ɓaarì†.
21 Suoriya ɓa taa ɓaarì ká kɔn
Ŋgɛrɛwṵru ɗáa rì timbɛɗɛ
key;
ɓaarì na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa
kɔnke maa rì siɓ siɓ ɓáy.
Suoriya ɓa taa ɓaarì ká ì kaw ɓáy
rɛw timbɛɗɛ key;
ɓaarì na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa rì
zay sùo-rì ɓáy.
22 Zaɗka nzoɓri fṵy rì, mase i túŋ rì
ŋgereŋ, mase i raɗ rì, mase i ɓaa
ɓay ɓaarì ndaya ɓay tul-i ká mì ɓa
*Vu Nzoɓ na lɛ, suoriya ɓa taa ɓaarì.
23 Zaɗka fekeri ku tḭi tul-rì na, ì záy
sùo-rì í zo zakra zakra, ɓay ḭi lɛ, fe
tunduo ɓaarì ŋgḭi ɓamba ɗo nulue
giyaŋ rì. Ɓe munu nda̰w ze, bulu
ɓari ɗáake sɛkɛ ziŋ *nzoɓ ya̰aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru pola.
24 Roo lɛ,
Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì nzoɓ
feziŋari
ká ì se síe Ŋgɛrɛwṵru ya;
ɓaarì na, ì ziŋ fe taa ɓaarì na
ɗɔɗ ro.
25 Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì ká ì kaw
ɓil ndaɗi baɗak
ká kɔn Ŋgɛrɛwṵru ti ɓil law-rì
ya;
ɓaarì na, kɔn a ika rì ɓáy.
Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì ká ì kaw
ɓáy nzaa
sere sɛm nzɔkɛ timbɛɗɛ key;
ɓaarì na, ì ɗoko ɓil síe, a í rɛ-
rɛw ɓáy.
26 Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì
ká nzoɓri riw bele ɓaa ɓay ɓaarì
ɓáy kere.
Ɓe munu nda̰w ze, bulu ɓari
ɗáake ziŋ nzoɓri

† **6:20 6.20** Zaɗka i ɓaa mii: «Puoruo Ŋgɛrɛwṵru ɓa taa nzoɓ» na, ɓayke ɓaa mii, nzoɓke ku na ɗo ɓáy fe sa̰miri ŋgḭ-ŋgḭi ká vi ɓáy faa ká Ŋgɛrɛmbay réke mbay ká tul-e. Ɓa fe ká nzoɓke ɗǒke ɗo ro ɓo, ɓa fe ká'a gi-giyaŋ ɓay zíŋ ká luo Ŋgɛrɛwṵru lew ya.

ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ yạaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru pola na.»

Ɪ hii nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓaarɨ̀ (Mat 5.38-48; 7.12a)

27 «Roo lɛ, ɓaarɨ́ ká ɪ̀ láa mɨ̀ key na, mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀: Ɪ hii nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓaarɨ́, í ɗaa kere ziŋ nzoɓri ká i fṵy rɨ̀.
28 Ɪ sạ́m fe ka zúɔ tul nzoɓri ká i faɗ rɨ̀, í ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa fe sɛkɛ ziŋ rɨ̀.
29 Zaɗka nzoɓ nda hala nun-a fi mbḭw lɛ, mu fɛ́rɛ fi mbini hạ̃ ni ka nda ndạ̃w. Zaɗka nzoɓ mbi maagari ɓo lɛ, mu haa ni faa ɓay haŋa ni ka mbi vu gari fi siya ɓo ya ndạ̃w.
30 Nzoɓ hạa hạa ká vbi mù fe lɛ, mu hạ̃ ni. A zaɗka nzoɓ mbi fe ká ɓa fe ɓo lɛ, mu yḭ́i mú vbi ni ɓayke ya.
31 Fe ká ɪ̀ hii ɓay haŋa nzoɓri ɗaa ha rɨ̀ na, ɪ̀ ɗaa faa mbḭw munu ka ziŋ ri.
32 «Zaɗka ɪ̀ hii nzoɓri ká i hii rɨ̀ hɔy na wạa, ɓay ḭ́i ndạ̃w rɔɔ ɪ̀ giyaŋ ɓay haŋa nzoɓri písi rɨ̀ ká ɗi lɛ? Yḭ́ii! Nzoɓ feyạari hɔy kara, i hii nzoɓri ká i hii ri!
33 Zaɗka ɪ̀ ɗaa kere ziŋ nzoɓri ká i ɗaa kere ziŋ rɨ̀ hɔy na wạa, ɓay ḭ́i ndạ̃w rɔɔ ɪ̀ giyaŋ ɓay haŋa nzoɓri písi rɨ̀ ká ɗi lɛ? Nzoɓ feyạari na hɔy kara, i ɗaa faa mbḭw munu na ndạ̃w.
34 A zaɗka ɪ̀ hạ̃ nzoɓ kpaa fe ɓaarɨ̀ ká ɪ̀ ɗaa law-rɨ̀ ɓo ɗi, í ker í ɓaa mii, hṵrusuo-ɛ maa ɓay yḭ́iŋra feke ha rɨ̀ na wạa, ɓay ḭ́i ndạ̃w rɔɔ ɪ̀ giyaŋ ɓay haŋa nzoɓri písi rɨ̀ ká ɗi lɛ? Nzoɓ feyạari hɔy kara, i kpaa fe munu ká sakra kḭ́, rɔɔ í ker ɓay yḭ́iŋra hạ̃ kḭ́ faa mbḭw munu ká ɪ̀ kpaa feke na ká sakra kḭ́.
35 Ɪ ɗaa munu ya, roo lɛ, ɪ̀ hii nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓaarɨ́, í ɗaa kere ziŋ ri, a í kpaa ri fe í giyaŋ ha ri yḭ́iŋra ɓáy feke ha rɨ̀ ya. Zaɗka ɪ̀ ɗaa munu lɛ, fe tunduo ɓaarɨ́ a ŋgḭ́iŋa ɓamba tasiri, a í ɓa vu Ŋgɛrɛwṵru ká nulue siya, ɓay ḭ́i lɛ, ka ɗaa kere ziŋ nzoɓ mạ́y nunri ndạ̃w ɓáy nzoɓ mgbɔ́rɔri.
36 Ɪ hạ̃ law kere ka mbaa ɓil law-rɨ̀ faa mbḭw munu ká law kere mbaa ɓil law Bǎa ɓaarɨ̀ Ŋgɛrɛwṵru na.»

Ɪ̀ kuŋ ɓay ka zúɔ tul kṵ-i ɓaarɨ̀ ya (Mat 7.1-5)

37 «Ì kuŋ ɓay ká zuɔ tul kṵ-i ɓaarɨ́ ya, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a kúŋ ɓay zuɔ tul-rɨ̀ ya. Ɪ ɗaa ɓay ɓo tul kṵ-i ɓaarɨ́ ya, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a ɗáa ɓay ɓo tul-rɨ̀ ya. Ɪ nda buma ka zíŋ kṵ-i ɓaarɨ́, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a ndáka buma ziŋ rɨ̀.
38 Ɪ hạ̃ fe hạ̃ kṵ-i ɓaarɨ́, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa rɨ̀ fe. Ka'a kúna fe mbaa ɓil ɓɔl ɓaarɨ́ taŋ líeke a iki ɗo ɗi a laŋ yik yik hạ̃ ni mbaa ɗi gbạ̃y gbạ̃y. Faa mbḭw munu ká ɪ̀ lie fe hạ̃ nzoɓri na, ɓe kḭ́ ndạ̃w ze Ŋgɛrɛwṵru a líeke fe kere ɓeri ha rɨ̀.»
39 Rɔɓay, Zezu mbi law ɓay mbḭw munu a ɓaa ha ri mii: «Rạ̃w a ɗáa puu nduo nduo rạ̃w kṵ-ɛ, a í séke seɗ lɛ? A ku wạa, i ti líe siɗi bele wuruk zuɔ luɔ ya lɛ?
40 Nzoɓ ká fere fe na, ka ti kál tul gaŋ ɓe ká fere ni fe na ya, roo lɛ, nzoɓ fére fe hạa hạa ká ɗaa peɗ ɓeri ɓáy kere hạ̃ ni ɔ riw bele na, a ɗoko munu ɓa gaŋ ɓe.
41 «Wạa, ɓay ḭ́i ndạ̃w rɔɔ, mù geɗe kɔ́m ɓa bum suy ká ɓo nun yṵ-ɔ, a mú kɔ kparaŋ ká ɓo nun-a ku ya wṵ̃m hɔy lɛ?
42 A ku wạa, mù ɗáa mina rɔɔ, mú ɓaa hạ̃ yṵ-ɔ mii: "Yṵ-i, giyaŋ hạ̃ mi mbi bum suy ká ɓo nun-a ku hạ̃ mù," a mú kɔ kparaŋ ká ɓo nun-a ku na ya hɔy lɛ? Ɓo nzoɓ nzaa rúɔ ɓay! Kparaŋ ká ɓo nun-a na, mu mbi pola a mú kɔ zaɗ ka ta-taŋ ndạ̃w rɔɔ, mú kɔ faa mbika bum suy ká ɓo nun yṵ-ɔ na ku ɓáy.»

Kɔ́kɔ puu ɓáy lereke (Mat 7.16-20; 12.33-35)

43 «Puu kere na ti líe lereke ndaya ya. A puu ká ndaya na ti líe ɓáy kere ya ndạ̃w.

44 Puu hąa hąa kara, i kɔ ni ɓáy
lere ɓe, lere ɓe. Nzoɓ ti hóro lere
nzum saa puu ŋgatukru ya. Mase,
nzoɓ ti hóro tavɔkɔ saa kurikuŋ ya.
45 Nzoɓ kere na, fe kere ká uru saa
ɓil law-ɛ na, tḭ̃i kɛlɛ. A nzoɓ ndaya
na laa lɛ, fe ndaya ká ɗo ɓil law-ɛ
na, tḭ̃i kɛlɛ ndąw. Nzoɓ hąa hąa lɛ,
fe ká̃ mbaa ɓil law-ɛ gbąy gbąy na
ndąw rɔɔ, tḭ̃i ká nzi-ɛ ɓáy.»

Ɓay ká se tul hulri ká siɗi
(Mat 7.24-27)

46 Zezu ɓaa hą nzoɓri na rɔɓay
mii: «Ɓay ḭ̃i ndąw rɔɔ, ì ɗi mì mii
“Mbay, Mbay,” a í ɗaa fe ká mì ɓaa
ha rì na ya lɛ woo?
47 Mì kíɛ rì, nzoɓ ká rìi nzoɓ ká vi
luo-i a laa ɓay ɓi a ɗáake peɗ.
48 Nzoɓke ku na ɗo munu ɓa nzoɓ
ká tii sąw mbúo hul ɓe. Ka tie
luɔ ɗi ɗḭ̃ kpɔkrɔ a ziŋ tisaw, rɔɔ a
leke tigbąa hul na ɗo ɗi ɓay mbúo.
Zaɗka mbam tɔ a hą mbii yąa zaɗ
remleŋ remleŋ a nda hul na paw
pǎw hɔy kara, hul na laŋ sùo-ɛ ndḭ̃i
ya, ɓay ḭ̃i lɛ, nzoɓ ɗáa hul key na
leke tigbąa hulke ɓáy kere.
49 Roo lɛ, nzoɓ ká laa ɓay ɓi a
ɗáake peɗ ya na, ka rìi nzoɓ ká ɗaa
hul ɓe ɗo tusiri bina taŋ léke tigbąa
hulke. Zaɗka mbam tɔ ká mbii yąa
zaɗ remleŋ remleŋ a nda hąn hul na
paw pǎw na báyḭ̃i lɛ, zaɗɛ ku hɔy
hulke ku na haw wuruk zuɔ siri a
ɓiɛ ruk ruk bele.»

7

Zezu vaa leɗ káw ŋgɛrɛnzoɓ yṵm ká Rɔm
(Mat 8.5-13)

1 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓay ɓe ɔ
riw bele hą ruɔ nzoɓri ká zaɗɛ
ku na báyḭ̃i lɛ, ka zɔl ká ɗi, a se
Kapɛrnayṵm.
2 Lɛɛ, ŋgɛrɛnzoɓ yṵm mbḭ̃w munu
ká Rɔm ɗo ɓáy leɗ káw ká’a hii ni
ɓamba naa sɛm ká ɗi. Sɛmke na ɗaa
ni hą huɗ ɓe tɔ̀ŋ ndḭ̃i mini.
3 Zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ yṵm na laa
soro ɓay Zezu na báyḭ̃i lɛ, ka ɗi
ŋgɛrɛ Ziɓ hąnɛri, a pie ri se luo Zezu
ɓay haŋa ni ka vi ɓo, a váa leɗ káw
ɓeri na hą ɓeri.
4 Lɛɛ, ɓari na i se luo Zezu í koɗ ni
kpṵru kpṵru í ɓaa mii: «Ŋgɛrɛnzoɓ
yṵm key na, ndaɗ ɓay haŋa mù sɔ
ni,
5 ɓay ḭ̃i lɛ, ka hii sąw naari Ziɓri
ɓamba. Ɓa ɓe ze ka ɗaa *hul mbṵ́
kḭ̃ naari key.»
6 Báyḭ̃i lɛ, Zezu uru siya a se ziŋ ri.
Zaɗka i se í tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ ɓáy puo ɓe
na báyḭ̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ yṵm na pie
nzoɓ buɔ-ɛri ha ri ɓaa hą Zezu mii:
«Mbay, mu yɔklɔ sùo-ɔ gɔr hɔy ya,
ɓay ḭ̃i lɛ, ɓi hɔy mì maa ɓay haŋa
mù ɗaa tul-a nduo ɓil hul ɓi ya.
7 Sąwke mini ze, mì kɔ sùo-i maa
ɓay séke luo-ɔ sùo-i ya. Roo lɛ, mu
ɓaa ɓay mbḭ̃w ɓo, hą sùo leɗ káw ɓi
na ka vaa.
8 Mì ɓaa munu, ɓay ḭ̃i lɛ, ɓi hɔy
kara mì ɗo ɓáy gaŋ tul-iri ká mì ɗaa
bol nzaa-ri, a mí ɗo ɓáy nzoɓ yṵm
ɓiri ká i ɗaa bol nzaa-i ndąw. Zaɗka
mì ɓaa hą nzoɓ mbḭ̃w mii: “Mu se,”
lɛ, ka se na kḭ̃. A mí ɓaa hą nzoɓ kḭ̃
mii: “Mu vi,” lɛ, ka vi. A mí yḭ̃i mí
ɓaa hą leɗ káw ɓi mii: “Ɗaa fe key,”
lɛ, ka ɗaa feke.»
9 Zaɗka Zezu laa ɓaykeri na munu
báyḭ̃i lɛ, tuku ni hą ni fɛrɛ kɔ́m ɓa
luo ruɔ nzoɓri ká i se fal-ɛ na a ɓaa
ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: ká
tusiri *Izarayɛl riw bele na, kḭ̃ri ɗáa
law ɓo tul-i mini key na, mì ziŋ ká
ɗi ya mgbaŋ!»
10 Zaɗka nzoɓri ká ŋgɛrɛnzoɓ
yṵm pie ri na, i yḭ̃i í tḭ̃i puɔ na báyḭ̃i
lɛ, i kɔ leɗ káw ká sùo-ɛ sɛ ni na vaa
ɓáy kere.

Zezu tuma vu mąy síe ká hu na hą ni kaw ɓáy kumnun

11 Falɛ ku báyḭ̃i lɛ, Zezu zɔl a se ɓa
puo mbḭ̃w munu ká riŋ-ɛ ɓa Nąyi.
Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ɓáy ruɔ nzoɓri
ŋgḭ̃i ɓamba, i se faa ziŋ ni mbḭ̃w hɔy.
12 Zaɗka i se ɗi ya deɓ ɓáy nzaa
puɔ na báyḭ̃i lɛ, nzoɓri mbi huɗ ɓáy
hiike dukuku, í tḭ̃ike saa ɓil puɔ ɓa
zaɗ vóro huɗ. Ka ɓa leɗ wąra nzoɓ
keklek a ɓa vu mąy síe. Lɛɛ, nzoɓri

ká puoke ku na ŋgi̱i ɓamba tasiri, i
mgba ni í se ziŋ ni ɓa zaɗ vóro huɗ
na.
13 Zaɗka Ŋgɛrɛmbay mbi nun-ɛ a
kɔ mą́y síe na munu báyi̱i lɛ, ka kɔ
nun síe ɓe a ɓaa hą̃ ni mii: «Mu rɛ-
rɛw ya!»
14 Báyi̱i lɛ, ka soro ɓa lakun huɗ
na a zaa daŋni huɗ na, lɛ, nzoɓ sóɓ
huɗri na i sì̃i ɓal-ri zik í ɗo. Lɛɛ,
Zezu mbi ɓay a ɓaa hą̃ huɗ na mii:
«Kuban, mì̃ mbi nzaa-i hą̃ mù. Ʊ́ru
siya!»
15 Lɛɛ, huɗ na kaw siri a tii sąw
ɓáa ɓay. Falɛ ku lɛ, Zezu mgba ni a
ɗaa nduo nduo mi-ɛ.
16 Feke ku na mbi hi̱ɛ hą̃ nzoɓri
riw bele ká i ɗo zaɗɛ ku̱, ha ri písi
Ŋgɛrɛwu̱ru í ɓaa mii: «Bawda nzoɓ
yąaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru
mbi̱w ki̱ laa ro ti̱i sakra naari ká
vuri̱ key!» Rɔɓay, «Ŋgɛrɛwu̱ru vi
ɓay sɔ́kɔ nzoɓ ɓeri.»
17 Ɓayke ku na yąa zaɗ kpol kpol
ká kuɗu ká Zude riw bele ndąw, ɓáy
puori riw bele ká i kiri Zude ndąw
pi.

Zezu ɓaa ɓay se tul Zą̃a Batis (Mat 11.2-19)

18 Leɗ nduoɓal Zą̃ari vǎa lo soro
feri ká kal na riw bele hą̃ ni laa.
Báyi̱i lɛ, ka ɗì nzoɓri siɗì ká sakra
ɓari̱ ku,
19 a pie ri ɓa luo Ŋgɛrɛmbay ɓay
haŋa ri vbi ni mii: «Wą̃a, ɓa ɓo ze
mù ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru
waa ɓay píe ni ví yąa nzoɓri na
mase, ɓuru Ziɓri na ɓuru giyaŋ
nzoɓ ki̱ ɓáy lɛ?»
20 Zaɗka nzoɓkeri ti̱i luo Zezu na
báyi̱i lɛ, i ɓaa hą̃ ni mii: «Zą̃a Batis
pie ɓuru ɓa luo-ɔ ɓay vbika mù ɓay
kɔ́kɔ, wąa, ɓa ɓo ze mù ɓa Krisi,
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay píe ni
ví yąa nzoɓri na mase, ɓuru Ziɓri
ɓuru giyaŋ nzoɓ ki̱ ɓáy lɛ?»
21 Báyi̱i lɛ, ká ɓil sąw síeke ku
na, Zezu vaa nzoɓri ŋgi̱i ɓamba ká
suosɛrɛm ɓari ɓoɗ ɓoɗ. Ka vaa
nzoɓri ká tul feri ká sɛ ri ndąw, a nii
temndayari ká tul nzoɓri ndąw, rɔɔ
a mgbuɗa nun rąwri ŋgi̱i ɓamba ha
ri kɔ zaɗ ndąw pi.
22 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay hą̃ leɗ
nduoɓal Zą̃ari na mii: «Ì yi̱i í se ɓo,
í vǎa ki̱i fal feri ká ì kɔ ɓáy nun-
rì, í laa ɓáy suku-rì ndąw key na hą̃
Zą̃a laa. Rąwri kɔ-kɔ́m *taŋ kaɗ kaɗ
ndąw, nzoɓ kpɛɗɛri se siya kiyaw
kiyaw ndąw, nzoɓri ká kpi̱ri ɗo sùo-
ri kara, kpi̱ri ɓari na ɔ a pɔŋ sùo-
ri duo mgbereŋ ndąw, mbikiri laa
ɓay ndąw, nzoɓri ká i hu hɔy kara, i
tuma í kaw ɓáy kumnun ndąw, rɔɔ
i ka-káa Ɓay Kere hą̃ nzoɓ ku̱kuri
ndąw pi.
23 Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i a pɔŋ
mbika law-ɛ ya lɛ, suoriya ɓa taa
ɓe.»
24 Zaɗka leɗ nzaapeɗ Zą̃ari zɔl
báyi̱i lɛ, Zezu tii sąw ɓáa ɓay se tul
Zą̃a hą̃ ruɔ nzoɓri mii: «Zaɗka ì se
ɓil law kɔr ɓay láa káa ɓay Zą̃a ká
kaa na wą̃a, fe i̱i ze ì vǎa kɔ lɛ? Wą̃a,
ì se í vǎa kɔ nzoɓ ká ɗo tul ɓay ɓe
ya munu ká ŋgasikri ká zuu kila ri
mgbąya mgbąya lɛ? Munu ya!
25 A wą̃a ɓa fe i̱i ki̱ rɔɔ ì se í vǎa kɔ
lɛ? Ì se í vǎa kɔ nzoɓ ká nduo gari
ndu̱y zi̱riri zi̱riri lɛ? Kúy! Nzoɓri ká
i nduo gari ká ndu̱y mgbilik mgbilik
a í kaw ɓil ndaɗì na, ɓil puo mbay
luyeri ze ɓa zaɗ káw ɓari.
26 A ku wą̃a, fe i̱i ki̱ rɔɔ ì se í vǎa
kɔ lɛ? Ì se í vǎa kɔ nzoɓ yąaŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru lɛ? Nda
ndaɗ! Roo lɛ, mì ɓaa ha rì: ɓe Zą̃a
na, ka ɓa nzoɓ yąaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru taa hɔyke ya,
27 ɓay i̱i lɛ, ɓe Zą̃a na, Ŋgɛrɛwu̱ru
ɓaa ɓay se tul-e ká ɓil mbeɗe ɓe mii:
“Ɓi na, mì píe leɗ nzaapeɗ ɓi hą̃ ni
ví ɗo pol-a
ɓay haŋa ni ka léke faa ɓo pola
hą̃ mù*.”
28 «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: sakra
nzoɓri ká mą́yri mboŋ ri ká tusiri
key na, nzoɓ mbi̱w mini ká kal
tul Zą̃a kal na tiya. Ze munu hɔy
kara, nzoɓ ká ndi̱i ká ɓil sew ká

* **7:27 7.27** Malasi 3.1.

Ŋgɛrɛwṵru tii sạ̃w réke mbay ká tul nzoɓri na, nzoɓke ɗo ɓáy fe sạ̃mi mba tul-e taa Zạ̃a Batis na pavbaɗ.»

29 Tusuɛke lɛ, nzoɓri riw bele ɓáy *nzoɓ yạ̃aŋa larimbuori ká i laa ɓay Zạ̃a na i kɔ mii, Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ ká ɗaa fe ɓáy zaɗɛ. Ro, í hạ̃ Zạ̃a ɗaa tul-ri nduo mbii.

30 Roo lɛ, *Fariziri ɓáy *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri na, i tuŋ fe ká Ŋgɛrɛwṵru hii ɓay haŋa ri ɗaa na ŋgereŋ í hạ̃ Zạ̃a ɗaa tul-ri nduo mbii ya.

31 Zezu ɓaa rɔɓay mii: «Nzoɓ ve ndạ̃w rɔɔ, mǐ mgbaka ɓay líeke nzoɓri ká timbɛɗɛ key lɛ? Wạ̃a i rǐi nzoɓ veri lɛ?

32 I rǐi leɗri ká i kaw káa í guu fe ká sakra kị̃ mii:

"Ɓuru ul tị̃w ha rǐ, lɛ, ǐ nda-nday ya!
Ɓuru ɗi sim rɛw huɗri ha rǐ kara, ǐ rɛ-rɛw ya ndạ̃w!"

33 I kɔ, Zạ̃a Batis na vi, a saŋ sùo-ɛ a sṵ maapa ya ndạ̃w, a nzɔ him ya ndạ̃w. Lɛɛ, ɓaarǐ na ǐ ɓaa mii: "Temndaya ze ɗo tul-e."

34 A ɓi *Vu Nzoɓ ká mǐ vi na laa lɛ, mǐ sṵ fe ndạ̃w, a mí nzɔ him ndạ̃w, lɛ, ɓaarǐ na ǐ ɓaa mii, mǐ ɓa nzoɓ fe sṵm luye ndạ̃w, mí ɓa nzoɓ buo him ndạ̃w, a mí mgba buɔ ziŋ nzoɓ yạ̃aŋa larimbuori ɓáy nzoɓri ká soro ɓay ɓari mgba ndaya ndạ̃w, lɛ ị̃i maalɛ.

35 Ɓoo lɛ, nun nzɛm taa Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓri kɔ ɓa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ ɓáy faa vi-eri riw bele ká i yạ̃a ɓayke.»

Zezu nda buma ziŋ mạ́y feyạ̃a

36 Nam mbị̃w munu Farizi mbị̃w munu ɗi Zezu ɓay haŋa ni sṵ fe ziŋ ni. Lɛɛ, ka se ɓil puo ɓe na a kaw nzaa fe sṵm ziŋ ni mbị̃w hɔy.

37 Lɛɛ, mạ́y mbị̃w munu ká soro ɓay ɓe mgba ndaya na ɗo ɓil puoke na ku. Zaɗka'a laa mii, Zezu kaw nzaa fe sṵm ká ɓil puo Farizike na báyị̃i lɛ, ka mbi guma num ká i ɗaa ɓáy tisaw ká riŋ-ɛ ɓa *alabastre* ká num ká bạ̃rɛ fṵ bǔy bǔy mbaa ɗi,

38 a ví ɗǒke fal Zezu ká sạ̃w ɓal-ɛ. Ka rɛ-rɛw hạ̃ mbii nun-ɛ zuu zuɔ ɓal Zezu, a nzṵn ɓáy sṵy tul-e, rɔɔ a ạ̃w ɓal-ɛri a ɗaa num ká bạ̃rɛ fṵ bǔy bǔy na zuɔ ɗi.

39 Lɛɛ, Farizi ká ɗi Zezu na kɔ munu báyị̃i lɛ, ka ker ɓay ká ɓil law-ɛ a ɓaa mii: «Zaɗka leɗban key na ɓa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru taa tusuɛke lɛ, a kɔ́kɔ kị̃ri mạ́y ká zaa ni na key, a kɔ́kɔ ni ɓa mạ́y nzoɓ fe ɗáa yạ̃a.»

40 Báyị̃i lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa hạ̃ Farizi na mii: «Simọ̃n, mǐ ɓáa ɓay mbị̃w hạ̃ mù laa.» Lɛɛ, Simọ̃n yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mbay, ɓaa hạ̃ mǐ laa.»

41 Lɛɛ, Zezu ɓaa mii: «Nzoɓri siɗi kpaa lari, lɛ, i yị̃iŋra hạ̃ nzoɓke ya ɓáy. Nzoɓ mbị̃wke na, mbɔl ká ɗo tul-e ká ɓay haŋa ni puo na maa lari peɗ mbiimbam siɗi. A nzoɓ siɗike na laa lɛ, maa lari peɗ few siɗi.

42 Munu ká i ɗo ɓáy fe mbị̃w ká ɓay púoke mbɔl ɓari ya na, ka hạ̃ mbɔl ɓari na siɗi bele ɗo tul-e. A ku wạ̃a, nzoɓ taa hạ̃a rɔɔ, a kɔ́kɔ ni ɓa nzoɓ nun-ɛ mba nzoɓ hạ̃w lɛ?»

43 Lɛɛ, Simọ̃n yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mì kɔ lɛ, nzoɓ ká yạ̃a mbɔl ɗo tul-e ɓa bawdake ŋgị̃-ŋgị̃i ká'a púo riw bele.» Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Mù yị̃iŋra ɓáy zaɗɛ.»

44 Falɛ ku báyị̃i lɛ, ka fɛrɛ nun-ɛ ɓa luo mạ́y na a ɓaa hạ̃ Simọ̃n mii: «Mù kɔ mạ́y key na kɔ lɛ? Ɓi na, mǐ vi ɓil puo ɓo, lɛ, mù hạ̃ mǐ mbii wáa ɓal-i ya. Roo lɛ, ɓe na, ka wàa ɓal-i ɓáy mbii nun-ɛ, rɔɔ a nzṵn ɓáy sṵy tul-e.

45 Ɓo na, mù mgba mǐ girik ya. Roo lɛ, mạ́y key na, ɓáy ví ɓi ká ɓil hule key na, ka ạ̃w ɓal-iri ɓaŋguɔ a pɔŋ nzi-ɛ ya rɔɓay.

46 Ɓo na, mù kuna num zuɔ tul-i ya. Roo lɛ, ɓe na, ka ɗaa num ká bạ̃rɛ fṵ bǔy bǔy zuɔ ɓal-iri.

47 Sạ̃wke mini ze, mǐ ɓaa hạ̃ mù: feyạ̃a ɓeri ká ŋgị̃i ɓamba na, Ŋgɛrɛwṵru nda bumake ziŋ ni ro. Ɓay tul buma ká'a nda ziŋ ni na ku ze, mạ́y na kiɛ híi ká'a hii ni ŋgị̃i

ɓamba. Roo lɛ, nzoɓ ká feyąa ɓe
ndi̧i ká Ŋgɛrɛwu̧ru nda bumake ziŋ
ni na, nzoɓke a hii ni ndi̧i na laa.»
48 Lɛɛ, Zezu yi̧i a ɓaa hą mą́y na
rɔɓay a ɓaa mii: «Feyąa ɓori na ɔ
ká tul-a ro.»
49 Báyi̧i lɛ, ɓari ká i kaw nzaa fe
sụm ziŋ Zezu na, i tii sąw kér ɓay ká
ɓil law-ri, í ɓaa mii: «Nzoɓ ni key
wąa, ka ɓa nzoɓ ve rɔɔ, nzoɓ feyąari
hɔy kara ka nda buma ziŋ ri mgbum
key lɛ?»
50 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa hą mą́y na
mii: «Law-a ká mù ɗaa ɓo tul-i na
yąa mù ro. Mu se ɓáy kere ɗɛkɛkɛ.»

8

Mą́yri ká i su Zezu

1 Falɛ ku báyi̧i lɛ, Zezu se ɓáy
ŋgɛrɛpuori ɓáy vu puori, a ka-
káa Ɓay Kere ká se tul réke mbay
Ŋgɛrɛwu̧ru ká tusiri key na ha ri.
2 Leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi
na, i se ziŋ ni ɓáy mą́y hąnɛri ká
Zezu nii temndayari saa tul-ri, a vaa
sɛm ɓari na. Mą́ykeri na ze riŋ-
ri ɗo key: Mari ká i ɗi ni ɓa Mari
ká puo ɓe ɗo Madala, ká Zezu nii
temndayari ɓa tɔnɔ say saa tul-e
ndąw,
3 Zą̨ni ká ɓa mą́y Suza, ɓe ká'a
ɓa nzoɓ kɔ́rɔ feri ká ɓil puo mbay
*Eroɗ ndąw, rɔɔ Suzan ɓáy mą́y
hąwri ndąw pi. Mą́ykeri key na, i
se ziŋ Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri, a í
sɔ ri ɓáy fe kere ɓari.

Law ɓay ká se tul pąra fe pay mîike
(Mat 13.1-9; Mrk 4.1-9)

4 Nzoɓri ká ŋgɛrɛpuori mbi̧w
mbi̧w na i ví mbụ ki̧ mɛr mɛr ká luo
Zezu. Báyi̧i lɛ, ka mbi law ɓay key
na a ɓaa ha ri mii:
5 «Nzoɓ pay mbi̧w munu ti̧i a se
wáa ɓay mîi pąra fe pay ɓe. Zaɗka'a
ɗo mîi pąra fe pay na báyi̧i lɛ, pąrɛ
hąnɛri toɗ kporoŋ kporoŋ zuɔ lafaa.
Lɛɛ, nzoɓri se tul-e ndąw, a nduyri
kara ví re ndąw.
6 A pąrɛ hąnɛri laa lɛ, gąy zuɔ tul
nzɛkrɛ. Zaɗka fe paykeri na ti̧i báyi̧i
lɛ, huɔ wŭɔ, ɓay i̧i lɛ, sąw-ɛ huo ya.
7 A pąrɛ hąnɛri gąy zuɔ sakra
ŋgatukruri ha ri uru maa ki̧
vbuɓuɓu, hą ŋgatukruri kpaŋ tul
fe paykeri na.
8 Roo lɛ, pąrɛ hąnɛri gąy zuɔ tusiri
kere, lɛ, fe paykeri na uru ɓáy kere
a ɗaa pąra ɓáy kere. Sąwke mbi̧w
lɛ, ɗaa pąra ɓa isɔɗri munu kal tul-
e taa hąyri ká'a mii na.» Lɛɛ, Zezu
ɓaa na rɔɓay mii: «Nzoɓ ká ɗo ɓáy
suku ɓay láake lɛ, ka laa.»

Ɓay i̧i Zezu mbi law ɓay, a ɓaa lɛ?
(Mat 13.10-17; Mrk 4.10-12)

9 Falɛ ku báyi̧i lɛ, leɗ nduoɓal
Zezuri vbi ni ɓay haŋa ni tina sąw
mą́ra law ɓay ká'a ɓaa na ku.
10 Lɛɛ, ka yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Ɓaarì na, Ŋgɛrɛwu̧ru mgbuɗa nun-
rì ha rì kɔ́ke feri ká ɗo zaɗ muni
ká se tul faa ká'a réke mbay ká tul
nzoɓri. Roo lɛ, nzoɓ hąwri na, mì
ɓaa ɓay ha ri ɓáy faa law ɓayri ɓay
haŋa ɓo
"i kɔ ɓáy nun-ri, roo lɛ, i kɔ sąwke
ya;
i laa ɓáy suku-ri, roo lɛ, i laa ɓa
láake ki̧ hɔy*."»

Zezu tina sąw máa law ɓay ká se tul mîi pąra fe pay
(Mat 13.18-23; Mrk 4.13-20)

11 Zezu ɓaa mii: «Ì kɔ sąw mą́ra
law ɓay key na ze ɗo key: Pąra fe
pay na ɗo munu ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru.
12 Nzoɓ hąnɛri ɗo munu ɓa lafaa
ká pąra fe payri gąy zuɔ ɗi. Ɓari
na, i laa Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru na, roo lɛ,
ŋgɛrɛtemndaya ví naa ɓayke ká i laa
ɓo law-ri na hɔ̨n ɓa fal ɓay haŋa ɓo,
i ɗaa law-ri ɓo tul ɓayke na ku hą
Ŋgɛrɛwu̧ru yą̆ake ri ya.
13 Nzoɓ hąnɛri ɗo munu ɓa pąra
fe pay ká gąy zuɔ tul nzɛkrɛ. I laa
Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru, a í yąa ɓáy suoriya,
roo lɛ, i hą ɓayke na ɓar sąw ká ɓil
law-ri ya. I ɗaa law-ri ɓo tul Ɓayke
na ku bole ɗi ndi̧i hɔy. Zaɗka fe líe

* **8:10 8.10** Ezay 6.9-10.

law tɨ̰i tul-ri lɛ, i pɔŋ mbika law ɓari
na ya̰k.
14 A pa̰ra fe pay ha̰nɛri ká ga̰y zuɔ
sakra ŋgatukruri na, ɗo munu ɓa
ɓari ká i laa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru, roo lɛ,
i pɔŋ faa ha̰ kér ɓay feri ɓoɗ ɓoɗ,
mase feziŋa, mase kɔn feri ká tusiri
key na kpaŋ faake ha̰ lereke ŋgɔŋ
ya.
15 Pa̰ra fe pay ha̰nɛri ká ga̰y zuɔ
tusiri kḛre na ɗo mṵnu ɓa n̰zoɓri
ká law-ri puu kpa̰a kpa̰a a ɗo hɔy
ɓay ya̰aŋa ɓay. Ɓari na i laa Ɓay
Ŋgɛrɛwṵru í kɔrɔ ɗo ɓil law-ri í ɗo
tul-e ɓaŋguɔ; ze í lie lerekeri ɗo ɗi.»

Law ɓay ká se tul huu ndele (Mrk 4.21-25)

16 «Ì kɔ, nzoɓ mbɨ̰w ti ɗáa huu taa
huu ndele, rɔɔ a mɓi suna a gŭɓake,
mase a ɗaa sɨ̀i sa̰w ŋgɔŋ ɗokro ya.
Roo lɛ, i ɗaa huu ndele na sɨ̀i siya
ɓay haŋa ɓo, nzoɓri ká rɨ̀i hula na, i
kɔ́ke zaɗ.
17 Tusuɛke lɛ, feri riw bele ká ɗo
lanzɔŋ na, namke vi lɛ, a tɨ́i ɗo zaɗ
hie gbay gbay ká nun nzoɓri. A feri
riw bele ká ɗo zaɗ muni kara feke
na a tɨ́i ɗo kɛlɛ gbay gbay ha̰ nzoɓri
kɔ.
18 Ɪ nzɛ ɓáy sùo-rɨ̀ ɓáy faa láa ɓay
ɓaarɨ̀ ká ɨ̀ laa na! Tusuɛke lɛ, nzoɓ
ká ɗo ɓáy fe na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa
ni kɨ̰ nde tul-e. Roo lɛ, nzoɓ ká ɗŏke
ya na, ha̰y ká ndɨ̰i ká'a ker se tul-e
ɓay zɪ́ŋ na kara, ka'a náa ɗɔɗ a pɔŋ
ni.»

Nzoɓ ini Zezu taa tusuɛkeri (Mat 12.46-50; Mrk 3.31-35)

19 Máa Zezu ɓáy yṵ-ɛri i vi ɓay
kɔ́kɔ ni. Roo lɛ, i ziŋ faa ká ɓay
séke kpṵru se luo-ɛ ya, ɓay ɨ̰i lɛ, ruɔ
nzoɓri ŋgɨ̰i ɓamba, i mbuo ni luo.
20 Lɛɛ, i ɓaa ha̰ Zezu na mii: «Máa-
ŋa ɓáy yṵ-ɔri i ɗo kɛlu í hii ɓay kɔ́kɔ
mù.»
21 Lɛɛ, Zezu yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰
nzoɓri riw bele mii: «Máa ɓáy yṵ-iri
na, ɓa ɓari ká i laa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru
a í ɗáake peɗ.»

Zezu ha̰ nzaa zuu bura kuŋ nzɛɗ (Mat 8.23-27; Mrk 4.35-41)

22 Nam mbɨ̰w munu, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri, ɨ hil í kaw ɓil tuo. Lɛɛ,
Zezu ɓaa ha ri mii: «Náa séri ɓa
nzaa kporombii ká fi kɛlu.» Lɛɛ, i
zɔl na kɨ̰.
23 Zaɗka tuo se tul mbii kɔɓ rɔɓay
na, Zezu na-nam. Báyɨ̰i lɛ, ká zaɗɛ
ku hɔy zuu bura uru bɨvbiɗ a tii sa̰w
kúuka ká tul maambii na ha̰ mbii
ɗaa ɓay mbaa ɓil tuo na. Lɛɛ, tuo
na tɔ̀ŋ ndɨ̰i ɓay fɛ́rɛ ri te mbii ha ri
ziŋ ɓíɛ.
24 Báyɨ̰i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri soro ɓa
lakun-ɛ í tuma ni í gúuke fe mii:
«Mbay! Mbay! Náa húkari!» Lɛɛ,
Zezu na tuma a uru siya, a ɓaa ɓay
ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ zuu ɓáy mbiiri ká nda
tuo paw pǎw na ha ri mgba nzaa-
ri. Lɛɛ, zaɗ ɗo ndiŋ; zuu na kuu ya
nda̰w, mbii na kara nda tuo mbǎa
nda̰w pi. 25 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa
ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Mbika law
ɓaarɨ̀ na ɗo ha̰a lɛ?» Báyɨ̰i lɛ, hɨ̰ɛ ɗaa
ri zikiki, a tuku ri ha ri kaw yer í vbi
ɓay ká sakra kɨ̰ mii: «Leɗban key na
wa̰a, ka ɓa nzoɓ ve rɔɔ, a mgba nzaa
zuu ɓáy mbiiri kara kɛk kɛk ha ri
ɗaa vu mbom ɓo tul-e mini key lɛ?»

Zezu vaa leɗban ká temndaya ɗo tul-e (Mat 8.28-34; Mrk 5.1-20)

26 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri na i tɨ̰i
fi kɛlu ká tusiri nzoɓ Gerazari ká ɗo
maa ɓáy kuɗu zaɗ ká Galele.
27 Zaɗka Zezu ɗi a ɗo siri na
báyɨ̰i lɛ, leɗban mbɨ̰w munu ká
ŋgɛrɛpuoke ku, ká temndayari ŋgɨ̰-
ŋgɨ̰i ɗo tul-e na suɔ nun-ɛ. Ɓa ɗɨ̰ɛ
lew hɔy na, ka nduo gari ya nda̰w, a
naa hula ya nda̰w, roo lɛ, zaɗ nam
ɓe ɓa tupalri.
28 Zaɗka'a mbi nun-ɛ a kɔ Zezu
na báyɨ̰i lɛ, ka huku pol-e gburuk
a gúuke fe ɓeleŋ ɓeleŋ ɓáy bawda
kusol-e mii: «Zezu, Vu Ŋgɛrɛwṵru
ká nulue siya, fe ɨ̰i ze ɗo sakra náa
lɛ woo? Mɨ̀ koɗ mù, mu fɛ́rɛ tul-i
ya!»
29 Ka ɓaa munu, ɓay ɨ̰i lɛ, Zezu
mbi nzi-ɛ ɓay haŋa temndaya ka tɨ̰i
ká tul-e. Tusuɛke lɛ, leɗban key na

temndayakeri na i mgba ni faa ɓal
ŋgi̱-ŋgi̱i. Ze i siŋ nduo-ɛri ɓáy ɓal-
ɛri ɓáy sal lari ɓay kɔ́rɔke ni kɛk
hɔy kara, ka mi̱ira salri na mgbaɗ
mgbaɗ ha̱ temndaya na kuɔ ni a
séke ɓil law kɔrri.
30 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱i a vbi ni mii:
«Riŋ-a ɓa i̱i lɛ?» Ka yi̱iŋra ɓáy ɓay
ha̱ ni mii: «I ɗí mì ɓa Ŋgi̱-ŋgi̱i.» Ka
ɓaa munu, ɓay i̱i lɛ, temndayari ŋgi̱-
ŋgi̱i ɗo tul-e.
31 Lɛɛ, ɓari temndayakeri na, i koɗ
Zezu ɓay haŋa ni ka mbi nzi-ɛ a nii
ɓari zúɔ *luɔ zaɗ baw ká gbu̱ke tiya
na ya.
32 Zaɗɛ ku na kuɗu mbel puɔri
ŋgi̱i ɓamba ɗo su̱ŋa fe ká ha̱n kuo.
Báyi̱i lɛ, temndayari na, i koɗ Zezu
ɓay haŋa ni ka pɔ́ŋ faa ha̱ ɓari se
ɓari rìi tul mbel puɔri na ku. Lɛɛ,
Zezu na pɔŋ faa ha ri.
33 Báyi̱i lɛ, temndayari na ti̱i ká
tul leɗban na, í ɗuu í vǎa rì̱i tul
mbelri na. Kuɗu mbelri riw bele ku
na, i zuɔ ɗul vbuɓuɓu ɓáy takra, í
ti̱i nzaa ŋgeŋ í zoɗ kirim kirim zuɔ
maambii ha̱ mbii ya̱a ri riw bele.
34 Zaɗka nzoɓ kɔ́rɔ mbel puɔri kɔ
feri ká kal na munu báyi̱i lɛ, i haw
ɗul í vǎa ɗaa ɓayke nda zaɗ ká
ŋgɛrɛpuo ɓáy vu puori ká ɗo ɓisuy.
35 Báyi̱i lɛ, nzoɓri ti̱i fal ki̱ buɗ
buɗ, í se ɓay vǎa kɔ́kɔ fe ká kal na.
Zaɗka i ti̱i luo Zezu na báyi̱i lɛ, i ziŋ
leɗban ká temndayari ɗo tul-e pola
ká í ti̱i saa ɗi na. Gari ɗo sùo-ɛ a kaw
sa̱w ɓal Zezu a ɗo ɓáy kere. Lɛɛ, hi̱ɛ
ɗaa ri.
36 Ɓari, nzoɓri ká i kɔ feke ká kal
na, i lo soro fe ká Zezu ɗaa a vǎake
leɗban ha̱ temndayari ti̱i saa tul-e na
ha ri laa.
37 Báyi̱i lɛ, nzoɓri riw bele ká tusiri
Geraza na, i koɗ Zezu ɓay haŋa ni
ka zɔ́l ká zaɗ ɓari, ɓay i̱i lɛ, hi̱ɛ ɗaa
ri ŋgi̱i ɓamba tasiri. Lɛɛ, Zezu hil a
kaw ɓil tuo ɓay zɔ́l.
38 Báyi̱i lɛ, leɗban ká temndayari
ti̱i saa tul-e na koɗ Zezu ɓay haŋa ni
ka pɔ́ŋ faa ha̱ ɓeri ɗo ziŋ ni. Roo lɛ,
Zezu ɓaa ha̱ ni ɓay haŋa ni zɔl a ɓaa
mii:
39 «Mu yi̱i mú se puɔ, ɓo mú lo
soro feri riw bele ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa
ziŋ mù na ha ri laa.» Lɛɛ, leɗban
na uru a vǎa ha̱ari ɓil ŋgɛrɛpuo na
bele, a vǎa ka-káa ɓay feri riw bele
ká Zezu ɗaa ziŋ ni na ha ri laa.

Vu Zayrus ɓáy mɑ́y ká zaa nzaa gari Zezu
(Mat 9.18-26; Mrk 5.21-43)

40 Zaɗka Zezu yi̱i saa nzaa
kporombii ká fi kɛlu na báyi̱i lɛ, ruɔ
nzoɓri ya̱a ni ɓáy kere, ɓay i̱i lɛ, ɓari
riw bele na i giyaŋ ni.
41 Báyi̱i lɛ, nzoɓ mbi̱w munu ɓa
mbay tul *hul mbú̱ ki̱ Ziɓri, riŋ-ɛ
ɓa Zayrus vi a huku sa̱w ɓal Zezu
gburuk, a koɗ ni ɓay haŋa ni ka se
puo ɓe,
42 ɓay i̱i lɛ, ka ɗo ɓáy leɗ mbi̱w
keklek, ɓa leɗ mɑ́y tikɗi ká mbiim-
bam ɓe maa duɔ falɛ siɗi ɗo ɗi ya
ɓay huka.
Zaɗka Zezu uru a se ɓa ɓaɗi na
báyi̱i lɛ, nzoɓri mbuo ni luo luo.
43 Lɛɛ, mɑ́y mbi̱w ɗo ɗi ku, ká sím
ti̱i ni ɗaa mbiimbam duɔ falɛ siɗi ro.
Ɓe na ka ɓiɛ fe ɓeri riw bele ká luo
nzoɓ haŋa sa̱wpuu váa nzoɓri, roo
lɛ, nzoɓ mbi̱w ká'a máa ɓay vaa ni
na tiya.
44 Báyi̱i lɛ, ka soro a se ɓáy fal
Zezu, a zaa nzaa gari ɓe ká fi siri.
Zaɗɛ ku hɔy lɛ, sím ká ti̱i ni na, nzi-
ɛ kuŋ nzɛɗ.
45 Lɛɛ, Zezu vbi nzoɓri a ɓaa mii:
«A ve zaa mì key lɛ?» Ruɔ nzoɓri
riw bele ká i ɗo zaɗɛ na, i ma̱y tul-
ri. Lɛɛ, Piyɛr ɓaa ha̱ ni mii: «Mbay,
ruɔ nzoɓri ká i kiri mù í mbúo mù
luo luo key na, mù kɔ ya lɛ woo?»
46 Roo lɛ, Zezu geɗe ɓayke a ɓaa
ha̱ ni mii: «Nzoɓ zaa mì, ɓay i̱i lɛ,
mì̱ kɔ hu̱rusuo ti̱i saa sùo-i.»
47 Zaɗka leɗ mɑ́y na kɔ ɓa ɓe ki̱
sùo-ɛ báyi̱i lɛ, ka vi ɓáy hi̱ɛ a tɔ ɗɛk
ɗɛk, a huku sa̱w ɓal Zezu gburuk,
a ki̱i ɓay feri na ká nun ruɔ nzoɓri
riw bele. Ka ki̱i ɓay fe ká ɗaa ha̱ ni
zǎake Zezu, ɓáy faa ká ɗaa ha̱ sùo-ɛ
vǎake ká zaɗɛ ku na nda̱w.

48 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha̰ ni mii: «Vu-i
má̰yke, law-a ká mù ɗaa ɓo tul-i na,
ha̰ sùo-ɔ na vaa mù. Mu se ɓáy kere
ɗɛkɛkɛ ro.»
49 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay kɔɓ
rɔɓay na báyḭi lɛ, nzoɓ nzaapeɗ
mbḭw uru saa puo mbay Zayrus, a
ví ziŋ ni a ɓaa ha̰ ni mii: «Vu-ɔ na
hu-hu! Mu yɔklɔ Mbay Zezu na gɔr
mbăa.»
50 Zaɗka Zezu laa ɓayke munu na
báyḭi lɛ, ka mbi nzi-ɛ ha̰ Zayrus mii:
«Ha̰ hḭɛ ka ɗáa mù ya! Mu ɗaa law-
a ka ɓo tul-i, lɛ, vu-ɔ na a váa ɓáy
kere.»
51 Zaɗka i tḭi puo Zayrus na báyḭi
lɛ, Zezu ha̰ faa ɓay haŋa nzoɓ mbḭw
kara, ka rĩi ziŋ ni se hula ya. Roo lɛ,
ɓa Piyɛr ɓáy Za̰a ɓáy Zak, rɔɔ băa
leɗ ɓáy máa leɗ ze i se ziŋ ni.
52 Lɛɛ, nzoɓri riw bele, i rɛ-rɛw, í
rɛ sùo-ri ɓay tul huɗ leɗ na. Báyḭi
lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì rɛ-rɛw ya.
Ka hu ya, roo lɛ, ka na-nam.»
53 Lɛɛ, ɓari na, i siɛ ni siɛ hɔy, ɓay
ḭi lɛ, i kɔ ɓa huɗ na kḭ.
54 Báyḭi lɛ, Zezu mgba nduo leɗ na,
a ɓaa ɓay ɓáy bawda kusol-e mii:
«Má̰y tikɗi, úru siya!»
55 Falɛ ku lɛ, tem sùo leɗ na yḭi a vi
ɗi ha̰ ni tuma, a uru siya ká zaɗɛ ku
hɔy. Lɛɛ, Zezu mbi nzi-ɛ ɓay haŋa ri
ha̰ ni fe sṵ.
56 Báyḭi lɛ, bi-ɛ ɓáy mi-ɛ na zaɗ
ɓay zee ri sɛl ha ri kaw yer. Roo lɛ,
Zezu ɓaa ha ri ɓay haŋa ri ɓaa ɓay
fe ká kal na ha̰ nzoɓ mbḭw ya.

9

Zezu pie leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi
(Mat 10.5-15; Mrk 6.7-13)

1 Zezu mbṵ leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ
falɛ siɗi na, a ha ri hṵrusuo níi
temndayari riw bele, a í vaa nzoɓ
sɛmri nda̰w.
2 Falɛ ku lɛ, ka pie ri ɓay haŋa ri
văa ka-káa ɓay ká se tul réke mbay
Ŋgɛrɛwṵru ká tul nzoɓri, a í vaa
nzoɓ sɛmri.
3 Ka ɓaa ha ri mii: «Ì mgba fe
mbḭw ɗo nduo-rĩ ɓáy seɗ varu ɓaarĩ
ya. Ì mgba ká̰w ya nda̰w, ɓɔl ya
nda̰w, fe sṵm ya nda̰w, lari ya nda̰w,
nzoɓ mbḭw ka ɗo ɓáy gari ɓa siɗi ya
nda̰w pi.
4 Ze ɓo, puo ha̰a ha̰a ká ì se ɗi, rɔɔ
nzoɓ mgba rĩ naa luo-ɛ ɓáy kere lɛ,
ì káw ɗi kpṵru maa ɓáy zɔ́l ɓaarĩ.
5 A puo ha̰a ha̰a ká ì se ɗi rɔɔ,
nzoɓkeri hii ɓay mgbaka rĩ ɓáy kere
ya lɛ, ì tḭi ká puoke ku na í nda kusal
puoke ká ɓal-rĩ kuɓ kuɓ ɓay bákake
ri se tul fe ka̰aya ká i ɗaa na.»
6 Lɛɛ, ɓari leɗ nduoɓal-ɛri na i zɔl
í se ɓáy tul puori riw bele, í ka-káa
Ɓay Kere ha̰ nzoɓri, a í vaa nzoɓ
sɛmri ɓáy zaɗri riw bele.

Kér ɓay zukri Eroɗ
(Mat 14.1-12; Mrk 6.14-29)

7 Soro ɓay feri riw bele ká kal na
tɔɗɔ ɓo suku *Eroɗ ká ɓa nzoɓ réke
tul puori ká kuɗu zaɗ ká Galele na.
Lɛɛ, ka kɔ ɓay ká ɓay kér mbăa, ɓay
ḭi lɛ, nzoɓ ha̰nɛri ɓaa mii, Za̰a Batis
tḭi saa luɔ huɗ.
8 Nzoɓ kḭri ɓaa mii: «Ɓa *Eli ze
tḭi.» Nzoɓ ha̰wri ɓoɗ rɔɓay ɓaa
mii: «Nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru mbḭw munu ká piɛɗke
lew ze tḭi a kaw ɓáy kumnun.»
9 Roo lɛ, Eroɗ na ɓaa mii: «Za̰a na,
mì ha ri kuŋ tul-e. Wa̰a, leɗbanke ku
na ka ɓa nzoɓ ve rɔɔ, mì laa soro
ɓay fe ɗáa ɓeri riw bele mini key
lɛ?» Ze ka nzaa faa ɓay kɔ́kɔ Zezu.

Zezu hɔl nzoɓri ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe
(Mat 14.13-21; Mrk 6.30-44; Za̰a 6.1-14)

10 Lɛɛ, *nzoɓ ndáy nzaapeɗri na, i
yḭi í ví kḭi fal feri riw bele ká i ɗaa
na ha̰ Zezu laa. Ka fa̰a ri zuɔ fal-ɛ, a
zɔ̌lke ɓa zaɗ kḭ ɓoɗ ká ɗo ɗi ya ɓáy
ŋgɛrɛpuo ká riŋ-ɛ ɓa Besayda.
11 Zaɗka ruɔ nzoɓri laa mii, ka ɗo
ɗi ya ɓáy Besayda na báyḭi lɛ, i se
fal-ɛ wuu wuu. Zaɗka i tḭi luo-ɛ na,
ka mgba ri ɓáy kere, a ɓaa ɓay ká
se tul réke mbay Ŋgɛrɛwṵru ká tul

nzoɓri na ha ri, a vaa ɓari ká i se síe
haŋa sɛm ɓari vaa.
12 Zaɗka zaɗ ɓa láw báyi̧i lɛ, leɗ
nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi̧ na, i
soro í vi lakun-ɛ í ɓaa ha̧ ni mii: «Ála
ruɔ nzoɓri key na ha ri zɔ́l í se ɓil
puori ɓáy vu puori, ɓo í ziŋ fe su̧m í
su̧, a í ziŋ zaɗ nam kara i naa ɗi, ɓay
i̧i lɛ, zaɗ ká náa káwri ɗi timbɛɗɛ
̃key na ɓa ɓil law kɔr ze ɗo key.»
13 Roo lɛ, Zezu y̧iiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓaarì ki̧ ze, ì ha ri fe su̧m ha ri
su̧.» Lɛɛ, i y̧iiŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii:
«Maapa ɓa ndeɓe ɓáy si̧iri ɓa siɗi
hɔy ze ɗo key. Wa̧a, mù hii ɓay haŋa
ɓuru se, ɓúru vǎa hie fe su̧mri ɓay
tul ruɔ nzoɓri na key riw ̃bele lɛ?»
14 I ɓaa munu, ɓay i̧i lɛ, wa̧rari hɔy
tul-ri maa isɔɗ sɔɗ̃ duɔ zaɗ ndeɓe
ká zaɗɛ ku (5.000). Lɛɛ, Zezu ɓaa
ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri na mii: «Ì mgba
kuɗu nzoɓri maa síŋ ndeɓe ndeɓe
ha ri káw tul ki̧ zukum zukum.»
15 Lɛɛ, i laa nzi-ɛ í ha̧ nzoɓri riw
bele kaw siri.
16 Báyi̧i lɛ, Zezu ya̧a maapa ká
ndeɓe ɓáy si̧i ká siɗi̧ na, a ura
nun-ɛ ɓa siya a ɗaa taambɔl ha̧
Ŋgɛrɛwu̧ru ɓay tul fe su̧mri na, rɔɔ
a haw a ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri leke ruɔ
nzoɓri na.
17 Ɓari riw bele na, i su̧ ha̧ ɓil-ri
mbaa maa ɓáy zaɗ kɔn ɓari, a ɓieri
ká tɔ̀ŋ ká i fa̧a na mbaa buɗu ɓa duɔ
falɛ siɗi̧.

Zezu ɓa Krisi
(Mat 16.13-19; Mrk 8.27-29)

18 Nam mbi̧w munu, Zezu ɗaa
nzaa ɓay kere ká nzaa zaɗ, lɛ, leɗ
nduoɓal-ɛri ɗo ziŋ ni. Lɛɛ, ka vbi ri
ɓay mii: «Wa̧a, ruɔ nzoɓri ɓaa ɓay
mina ze se tul-i lɛ?»
19 I y̧iiŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii:
«Nzoɓ ha̧nɛri ɓaa mii, mù ɓa Za̧a
Batis, nzoɓ ki̧ri ɓoɗ ɓaa mii, mù
ɓa *Eli. Nzoɓ ha̧wri rɔɓay ɓaa
mii, mù ɓa nzoɓ ya̧aŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru mbi̧w munu ká
pola lew ká ti̧i saa luɔ huɗ a kaw
ɓáy kumnun.»
20 Báyi̧i lɛ, ka y̧i̧i a vbi ri mii: «A
ɓaarì ki̧ na wa̧a, ì ɓaa mii mì ɓa
nzoɓ ve lɛ?» Piyɛr y̧iiŋra ɓáy ɓay
ha̧ ni mii: «Mù ɓa *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwu̧ru waa ɓay píe ni ví ya̧a
nzoɓri na.»

Zezu ɓaa ɓay huɗ ɓe ɓáy ti̧i ɓe saa luɔ huɗ
(Mat 16.20-28; Mrk 8.30-9.1)

21 Báyi̧i lɛ, Zezu baka ri ŋgɔ-ŋgɔŋ
ɓay haŋa ri ɓaa ɓayke na ha̧ nzoɓ
mbi̧w ya.
22 Ka ɓaa ha ri na rɔɓay mii: «Ɓi
*Vu Nzoɓ na, ɗo nun haŋa mì kɔ
sɛkɛ fe ŋgi̧i ɓamba. Ŋgɛrɛ Ziɓri
ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri na, i túŋ mì
ŋgereŋ a í i mì, a ndeke ɗi nam
sayke lɛ, mì ti̧i saa luɔ huɗ mí kaw
ɓáy kumnun.»
23 Falɛ ku lɛ, ka ɓaa ha̧ nzoɓri riw
bele mii: «Nzoɓ ká hii ɓay séke fal-i
lɛ, ka pɔ́ŋ sùo-ɛ yaklak ha̧ mì, a mbi
puu say huɗ ɓe a soɓ nam ɓáy nam
a séke fal-i.
24 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká hii ɓay kɔ́rɔ
kumnun ɓe na, kumnun taa tusuɛke
na, ka ti zíŋ ya. Roo lɛ, nzoɓ ká pɔŋ
sùo-ɛ yɔɗ ɓay tul-i na, a zíŋ kumnun
taa tusuɛke.
25 A zaɗka nzoɓ ziŋ feri ká tusiri
key riw bele, rɔɔ a ɗaa sùo-ɛ ɓo
ɓisuy, mase a ɓiɛ ká ɗi na wa̧a, ɓa
feziŋa i̧i ki̧ zu lɛ woo!
26 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká ɗaa sahoy
ɓay tul-i ɓáy tul ɓay ɓiri na, ɓi
Vu Nzoɓ na, síeke ká mì vika ɓáy
riŋ ɗika ɓi nda̧w, riŋ ɗika taa Bǎa
nda̧w, rɔɔ riŋ ɗika taa leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwu̧ruri ká nulue nda̧w na, mì
ɗáa sahoy ɓay tul nzoɓke nda̧w.
27 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧:
nzoɓ ha̧nɛri ká sakra ɓari ká i ɗo
zaɗ ni key na, i ti huka ya kpu̧ru ɓay
kɔ́kɔ nam ká Ŋgɛrɛwu̧ru a ví réke
mbay na ɓáy nun-ri nda̧w rɔɔ í hu
ɓáy.»

Leɗ nduoɓal Zezuri kɔ riŋ ɗika ɓe ká tul kuo
(Mat 17.1-8; Mrk 9.2-8)

28 Falɛ ku maa nam tɔnɔ siɗiri
munu ká fal ɓay ɓeri na ku báyi̱i lɛ,
Zezu na hạ̃ Piyɛr, Zạ̃a ɓáy Zak se ziŋ
ni í hil tul kuo mbi̱w munu ɓay ɗaa
nzaa ɓay kere ká ɗi.
29 Zaɗka'a ɗo ɗáa nzaa ɓay kere
kɔɓ rɔɓay na, nun-ɛ fɛrɛ ɗo ɓoɗ,
a gari ɓeri kara fɛrɛ a puu rak rak
ndạ̃w.
30 Lɛɛ, ká zaɗɛ ku hɔy nzoɓri siɗi
ti̱i í ɗo loko soro ziŋ Zezu. Ɓa
*Moyze ɓáy *Eli
31 ká i ti̱i í ɗo sikɗa riŋ ɗika.
I lo soro ziŋ Zezu se tul huɗ ɓe
ká'a huka ká ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm,
a ɔ̌rɔke peɗ ɓe ká Ŋgɛrɛwu̱ru hạ̃ ni.
32 Lɛɛ, Piyɛr ɓáy bǎw seɗ ɓeri na,
i zuɔ nam ráɗ. Roo lɛ, zaɗka i tuma
na báyi̱i lɛ, i kɔ riŋ ɗika Zezu ɓáy
nzoɓri ká siɗi ká i ɗo ziŋ ni na.
33 Zaɗka nzoɓkeri ɗo zɔ́l ɓay pɔ́ŋ
Zezu na báyi̱i lɛ, Piyɛr ɓaa hạ̃ ni mii:
«Mbay, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa
náa káwri zaɗ ni key. Hạ̃ ɓuru ɗaa
hul puɗi ɓa say. Mbi̱w ɓa taa ɓo,
mbi̱w ɓa taa Moyze, a mbi̱wke laa
lɛ, ɓa taa Eli.» Tusuɛke lɛ, ɓay ká'a
ɓaa na ɗo ni nduŋ munu hɔy.
34 Zaɗka Piyɛr ɗo ɓáa ɓay fekeri
na munu kɔɓ rɔɓay na, síi mbam ví
guɓa tul-ri gbukru. Zaɗka Piyɛr ɓáy
bǎw seɗ ɓeri, i kɔ síi mbam ká ví
guɓa tul-ri gbukru na báyi̱i lɛ, hi̱ɛ
ɗaa ri.
35 Ká ɓil síi mbamke ku na, kusol
mgba ɓeleŋ ká ɗi mii: «Be key na,
ka ɓa Vu-i ká mì naa ni ɗo ɓoɗ. I
laa ɓay ɓe.»
36 Falɛ ká kusol ɓaa ɓay ha ri na
báyi̱i lɛ, i kɔ Zezu huo-ɛ hɔy ze ɗo.
Ɓil namkeri ká Zezu ɗo ziŋ ri rɔɓay
na, i mu̱u fekeri rik rik, í lo soro fe
ká i kɔ ɓáy nun-ri na hạ̃ nzoɓ mbi̱w
ya.

Zezu vaa leɗ ká temndaya ɗo tul-e
(Mat 17.14-18; Mrk 9.14-27)

37 Nzaaruoke taa ruo na báyi̱i lɛ,
Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri ká say na,
i ɗi saa tul kuo, lɛ, ruɔ nzoɓri vi fal
ki̱ yaw yaw í suɔ nun-ɛ.
38 Báyi̱i lɛ, ká ɓil ruɔ nzoɓkeri ku
na, wạ̃ra nzoɓ mbi̱w tii sạ̃w ɗáa fe
ɓeleŋ mii: «Mbay! Mì koɗ mù, mu
ɗaa nun-a ka ɓo tul vu-i ká ɓa leɗ
wạ̃ra nzoɓ mbi̱w keklek hɔy key na
hạ̃ mì,
39 ɓay i̱i lɛ, temndaya mbi̱w mgba
ni hạ̃ ni guu fe ɓa vaa munu hɔy,
a laŋ ni ŋgɔ-ŋgɔŋ yik yik a hạ̃ mbii
nzi-ɛ ti̱i fǔka fǔka. Temndayake ku
na ɗara ni kɔ sɛkɛ fe ŋgi̱i ɓamba,
a zɔ́li ɓe ká tul-e kara ŋgɔŋ ɓamba
tasiri.
40 Lɛɛ, mì koɗ leɗ nduoɓal-ari ɓay
haŋa ri nii temndayake na, roo lɛ,
faake mba ri.»
41 Báyi̱i lɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay a
ɓaa mii: «Ɓaarì nzoɓ law ŋgɔ-ŋgɔri
ká law-rì ndaya! Wạ̃a, nam tɔ̀ŋ ɓa
mina ɓáy rɔɔ ɓay haŋa mì kaw ziŋ
rì rɔɓay lɛ? Nam tɔ̀ŋ ɓa mina ɓáy
rɔɔ mì íki law-i ká tul-rì lɛ? Mgba
vu-ɔ na ɓa líe hạ̃ mì.»
42 Zaɗka leɗ na soro ɗi ya deɓ ɓa
lakun Zezu munu báyi̱i lɛ, temndaya
na mbi ni a ɗaa ni nda siri gbirik,
a laŋ ni ŋgɔ-ŋgɔŋ yik yik. Báyi̱i lɛ,
Zezu yi̱w temndaya na hạ̃ ni ti̱i, a hạ̃
leɗ na kaw ɓáy kere, a ɗaa ni nduo
ndúo bi-ɛ.
43 Lɛɛ, ɓari riw bele ká i ɗo zaɗɛ
na, feke tuku ri ɓay tul bawda
hu̱rusuo Ŋgɛrɛwu̱ru.

Zezu ɓaa ɓay huɗ ɓe ɓáy ti̱i ɓe saa luɔ huɗ ɓa ki̱ rɔɓay
(Mat 17.22-23; Mrk 9.30-32)

Zaɗka nzoɓri kaw yer ɓay tul feri
riw bele ká Zezu ɗaa rɔɓay na báyi̱i
lɛ, ka ɓaa hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri mii:
44 «Ɓaarì na, ɓayri ká mì ɓaa ha
rì timbɛɗɛ key na, ì mgba ɓayke ɓáy
kere ndạ̃w rɔ! Ɓi *Vu Nzoɓ na, i pɔ́ŋ
mì ɓo nduo nzoɓri.»
45 Lɛɛ, i laa ɓayke na taŋ ya. Sạ̃w
ɓayke na mu̱u ri mu̱u ɓay haŋa ɓo i
laa taŋ ya, roo lɛ, i ɗaa hi̱ɛ ɓay vbika
Zezu ɓayke na.

Nzoɓ ve ze ɓa ŋgɛrɛnzoɓ lɛ?
(Mat 18.1-5; Mrk 9.33-37)

46 Báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal Zezuri tii
sạ̃w mạ́y ɓay ká sakra ki̱ ɓay kɔ́kɔ

wąa, nzoƀ ve ze ká sakra ƀari rɔɔ
ƀa̰ ŋgɛrɛnzoƀ lɛ?
47 Lɛɛ, Zezu kɔ kér ƀay ƀari ká ƀil
law-ri na, ro, a mgba leď mbḭw a ďaa
ni ďo lakun-ɛ
48 a ƀaa ha ri mii: «Nzoƀ ká mgba
leď key na ƀa sùo-ɛ ƀay tul-i lɛ, ƀa ƀi
kḭ sùo-i ze ka mgba mì ƀa sùo-ɛ ku.
A nzoƀ ká mgba mì ƀa sùo-ɛ lɛ, ka
mgba nzoƀ ká píe mì vi ze ƀa sùo-
ɛ ndąw. Tusuɛke lɛ, nzoƀ ká ƀa leď
ndḭi ká sakra ƀaarì riw bele na, ƀa
ƀe ze, ka ƀa ŋgɛrɛnzoƀ.»

Nzoƀ ká ruu ziŋ Zezu ya na, ƀa nzoƀ fal ŋgaŋ ƀe
(Mrk 9.38-40)

49 Báyḭi lɛ, Zą̰a mbi ƀay a ƀaa mii:
«Mbay, ƀuru kɔ wąra nzoƀ mbḭw ká
nii temndayari ƀáy riŋ-a, lɛ, ƀuru
nzaa faa ƀay háa ni, ƀay ḭi lɛ, ka se
fal-a ziŋ ƀuru ya.»
50 Roo lɛ, Zezu yḭiŋra ƀáy ƀay ha̰
ni mii: «Ì haa ni ya, ƀay ḭi lɛ, nzoƀ
ká ruu ziŋ rì ya lɛ, ƀa nzoƀ fal ŋgaŋ
ƀaarì zu.»

Puo mbḭw ká Samari hii ƀay yąaŋa Zezu ƀa sùo-ɛ ya

51 Zaďka namri tɔ̀ŋ ďi ya ƀay haŋa
Zezu zɔl a se ƀa nulue na báyḭi lɛ,
law-ɛ te ƀay séke Zuruzalɛm.
52 Báyḭi lɛ, ka pie nzoƀ nzaapeďri
se pol ha̰ ni ndąw rɔɔ, a se fal-ri
ƀáy. Ɓari nzoƀ nzaapeďri na, i tḭi
puo mbḭw munu ká ďo kuďu zaď ká
Samari ƀay léke zaď nam ƀeri riw
bele ha̰ ni.
53 Roo lɛ, nzoƀ puokeri ku na, i hii
ƀay yąaŋa ni ƀáy kere ya, ƀay ḭi lɛ,
ka mbi nun-ɛ ndoy ƀa Zuruzalɛm.
54 Zaďka leď nduoƀal-ɛri ká ƀa Zak
ƀáy Zą̰a kɔ feke na munu báyḭi lɛ, i
vbi ni mii: «Mbay, wąa, mù hii ƀay
haŋa ƀuru mbi nzaa ƀuru ha̰ huu ka
úru saa nulue a duku ri lɛ?»
55 Báyḭi lɛ, Zezu fɛrɛ nun-ɛ ƀa luo-
ri a uru ziŋ ri.
56 Falɛ ku lɛ, i zɔl í se puo kḭ.

Séke fal Zezu na ƀa fe vbɛm ya
(Mat 8.19-22)

57 Zaďka i se faa kɔƀ rɔƀay na,
wąra nzoƀ mbḭw munu ƀaa ha̰ Zezu
mii: «Zaďri riw bele ká mù séke ďi
na, mì séke fal-a nḭm nḭm.»
58 Lɛɛ, Zezu ƀaa ha̰ ni mii: «Mínri
na, luɔ nam ƀari ďo ďi, a nduyri hɔy
kara kpaŋ nam ƀari ďo ďi ndąw. Roo
lɛ, ƀi *Vu Nzoƀ na, zaď ká ƀay haŋa
mì ďaa tul-i nduo ďi ƀay mgbaka
tąram sùo-i ká ďi na tiya.»
59 Zezu ƀaa ha̰ wą̰ra nzoƀ kḭ ƀoď
mii: «Se fal-i.» Lɛɛ, nzoƀ na ƀaa ha̰
ni mii: «Mbay, mu póŋ faa ha̰ mì se
mí văa vóro băa ndąw rɔɔ, mí yḭi mí
se fal-a ƀáy.»
60 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ƀáy ƀay ha̰ ni
mii: «Póŋ ha̰ ƀari ká i ďo munu ƀa
nzoƀ huďeri na i vóro huď kḭ, roo
lɛ, ƀo na, mu se mú văa ka-káa ƀay
ká se tul réke mbay Ŋgɛrɛwṵru ká
tusiri key na.»
61 Wą̰ra nzoƀ kḭ ƀoď rɔƀay yḭi a
ƀaa ha̰ ni mii: «Mbay, ƀi na mì séke
fal-a kḭ. Roo lɛ, mu póŋ faa ha̰ mi
se mí văa ďaa soko ha̰ nzoƀ ini ƀiri
ndąw rɔɔ, mí yḭi mí se fal-a ƀáy.»
62 Lɛɛ, Zezu mbi law ƀay a ƀaa
ha̰ ni mii: «Nzoƀ hąa hąa ká mbi
kpą̰a nday a ďo pa-pay, rɔɔ a fɛrɛ
nun-ɛ ƀa fal-ɛ lɛ, ka maa ďáa peď ha̰
réke mbay Ŋgɛrɛwṵru se ƀa pola ká
tusiri key ya.»

10

Zezu pie leď nduoƀal-ɛri sîŋ tɔnɔ say

1 Fal fekeri ku báyḭi lɛ, Ŋgɛrɛmbay
nan leď nduoƀal-ɛ kḭri ƀoď ƀoď ƀa
síŋ tɔnɔ say, a mgba ri siďi siďi a pie
ri ha ri se pol ha̰ ni ká ƀil ŋgɛrɛpuori
ƀáy zaďri riw bele ká ƀe kḭ sùo-ɛ a
séke ďi.
2 Ka ƀaa ha ri mii: «Fe payri na
ŋgḭi ƀamba, a ŋgɔŋ maa vbíe, roo lɛ,
nzoƀ peďkeri ŋgḭi ya. Munu zu lɛ,
ì kóď Ŋgɛrɛmbay ká ƀa ŋgɛrɛnzoƀ
wáa na, ha̰ ni ka pie ƀáy nzoƀ
peďkeri ka ŋgḭi maa fe ha ri zúɔ tul
nzoƀ ha̰wri rɔƀay.
3 Ì se! Mì píe rì munu ƀa vu baďuri
ká i ďo sakra váy koyri.

4 Ì mgba vu ɓɔl lari, mase ɓɔl séke
varu ka ɗo nduo-rì ya ndąw, a í fąa
dikɔn ɓal-rì ya ndąw pi. Ì tąa í ɗo
faa í ɗaa soko hą nzoɓ mbi̧w ya.
5 Zaɗka ì ti̧i puo, rɔɔ í se ɓil puo
nzoɓ mbi̧w munu lɛ, ì sąm fe zúɔ ɗi
pola í ɓaa mii: “Dɛkɛkɛ ka ɗo ɓil
puo key.”
6 Zaɗka nzoɓ law lɔm naa ɓil puo
key na lɛ, law ɗɛkɛkɛ taa ɓaarì na a
ɗoko tul-e. A zaɗka nzoɓ law lɔm ti
ɗi ya lɛ, fe sąmi ɓaarì na a yi̧i a ví
ɗo tul-rì ki̧ hɔy.
7 Lɛɛ, ì káw ɓil puoke na ku. Feri
ká i ha rì na ì su̧ ndąw, a í nzɔ ziŋ ri
ndąw, ɓay i̧i lɛ, nzoɓ peɗ na ɗo ɓáy
faa ká ɓay zíŋ fe tunduo peɗ ɓe. Ì
hąari ɓáy faa hulri lɛm lɛm ya.
8 «Rɔɓay, puo hąa hąa ká ì ti̧i ɗi,
rɔɔ nzoɓri mgba rì ɓáy kere lɛ, feri
ká i ha rì na ì su̧.
9 Ì váa nzoɓ sɛmri ká ɓil puoke ku
a í ɓaa hą nzoɓ puokeri mii: “Sąw
síe ká Ŋgɛrɛwu̧ru a ví réke mbay ká
tul nzoɓri na, tɔ̀ŋ ɗi mbǎa ká lakun-
rì ro.”
10 Roo lɛ, zaɗka ì ti̧i puo mbi̧w
munu, rɔɔ nzoɓ puokeri mgba rì ɓáy
kere ya lɛ, ì ti̧i í se faa buo í ɓaa mii:
11 “Kusal puo ɓaarì ká mbuɔlɔ ɓal
ɓuru na hɔy kara, ɓuru nda kuɓ kuɓ
zuɔ tul-rì. Roo lɛ, ɗo nun haŋa rì kɔ
ndąw rɔ: sąw síe ká Ŋgɛrɛwu̧ru a ví
réke mbay ká tul nzoɓri na, tɔ̀ŋ ɗi
mbǎa ro.”
12 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: nam kúŋ
sal ɓay na, ɓay ká i kúŋ ɓo tul nzoɓ
puokeri ku na, a ŋgɔ́ŋ kal taa hąy ká
i ɗaa ɓo tul nzoɓ ndayari ká Sɔdɔm
na pavbaɗ rɔɓay.»

Puori ká tuŋ ɓay Zezu ŋgereŋ (Mat 11.20-24)

13 «Ɓaarì, nzoɓri ká Korazin, kɔ́kɔ
sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì! Ɓaarì, nzoɓri
ká Besayda, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa
ɓaarì ndąw, ɓay i̧i lɛ, fe saŋri ká
mì ɗaa ɓáy hu̧rusuo Ŋgɛrɛwu̧ru ká
sakra ɓaarì na, ɓa fe ká mì ɗaa ká ɓil
ŋgɛrɛpuo ká Tir ɓáy Sidǫn ze munu
lɛ, ɓa ɗi̧ɛ lew hɔy nzoɓ puokeri ku
na, i ɗáa síe a í kaw ɓil si̧ɛ, í súoke
kér ɓay ɓari ká tul fe ɗáa yąa ɓari
na.
14 Sąwke mini ze, nam ká
Ŋgɛrɛwu̧ru a kúŋ sal ɓay na, ɓay
ká’a kúŋ ɓo tul-rì na a kál taa hąy
ká’a kúŋ ɓo tul nzoɓri ká Tir ɓáy
Sidǫn na pavbaɗ rɔɓay.
15 A ɓaarì nzoɓri ká Kapɛrnayum,
wąa ì ker í ɓaa mii, i fąa rì kpu̧ru se
nulue lew lɛ woo? Munu ya mgbaŋ!
Ŋgɛrɛwu̧ru a yi̧iŋra rì kpu̧ru ha rì
se puo nzoɓ huɗeri ká zaɗ baw.»
16 Lɛɛ, ka ɓaa hą leɗ nduoɓal-ɛri
rɔɓay mii: «Nzoɓ ká laa ɓay ɓaarì
lɛ, ka laa ɓay ɓi ndąw zu. A nzoɓ ká
tuŋ rì ŋgereŋ lɛ, ka tuŋ mì ŋgereŋ
ndąw. A nzoɓ ká tuŋ mì ŋgereŋ
na, tuŋ nzoɓ ká píe mì vi na ŋgereŋ
ndąw.»

Leɗ nduoɓal Zezu ká sîŋ tɔnɔ say na i yi̧i î vi

17 Báyi̧i lɛ, ɓari ká Zezu pie ri síŋ
tɔnɔ say na i yi̧i í ví ziŋ ni ɓáy bawda
suoriya í ɓaa mii: «Mbay, taambɔl
riŋ-a ze ɓuru mbíke nzaa ɓuru hą
temndayari kara, i ɗaa vu mbom ɓo
tul ɓuru.»
18 Báyi̧i lɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Mì kɔ *Satan lie saa nulue
gbąy ɓa sùke munu ká mbam siɛ
yela.
19 Ì laa ɓay ɓi key: mì ha rì
hu̧rusuo ɓay haŋa rì tɔ̌ɗke tul sɔyri
ɓáy ndáyri ndąw, a í kálke tul
hu̧rusuo nzoɓ tul ŋgąni naari riw
bele. Fe mbi̧w mini kara ti ɗáa rì
sɛkɛ ya.
20 I ɗaa suoriya ɓay tul temnda-
yari ká i ɗaa vu mbom ɓo tul-rì ku
hɔy ya, roo lɛ, ì ɗaa suoriya ɓay
tul riŋ-rì ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe pam ɓe ká nulue.»

Zezu zay sùo-ɛ (Mat 11.25-27; 13.16-17)

21 Ká zaɗɛ ku hɔy, Tem Law Pie
hą suoriya mbaa ɓil law Zezu gbąy
gbąy hą ni ɓǎake ɓay mii: «Bǎa, ɓo
ká mù ɓa Ŋgɛrɛmbay nulue ndąw,
Ŋgɛrɛmbay tusiri key ndąw na, mì
písi mù ɓay tul fe niri key ká mù

mụu nzoɓ nun nzɛmri ɓáy nzoɓ fe kɔ́kɔri, a mú mgbuɗa nun nzoɓri ká i kɔ fe ŋgịi ya na ha ri kɔ. Ɓa tusuɛ, taambɔl Bǎa, ɓay ịi lɛ, ɓo na mù hii ɓay haŋa ni ka ɗo munu.»

22 Falɛ lɛ, Zezu ɓaa mii: «Feri riw bele na, Bǎa pɔŋ zuɔ nduo-i. Nzoɓ mbịw mini ká tuu mì mii, a ve ze ɓa Vi-e lɛ na, tiya. Ɓa Bǎa huo-ɛ hɔy ze tuu mì. Rɔɓay, nzoɓ mbịw mini ká tuu Bǎa na tiya ndạw; ɓa ɓi ká mì ɓa Vi-e huo-i hɔy ɓáy nzoɓri ká mì hii ɓay mgbúɗa nun-ri ha ri tuu ni na ze, i tuu ni.»

23 A falɛ ku lɛ, Zezu fɛrɛ nun-ɛ ɓa luo leɗ nduoɓal-ɛri a ɓaa ha ri huo-ri hɔy mii: «Suoriya ɓa taa nzoɓri ká i kɔ fe ká ì kɔ ɓáy nun-rì na.

24 Ɓa tusuɛ kị, mì ɓaa ha rì: *nzoɓ yạaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy mbayri ká pola lew ŋgịi ɓamba i ɗaa kɔn ɓay kɔ́kɔ fe ká ì kɔ key, roo lɛ, i kɔ feke na ɓáy nun-ri ya. I ɗaa kɔn ɓay láa ɓayri ká ì laa key, roo lɛ, i laa ɓayke na ya.»

Law ɓay ká se tul nzoɓ law kere ká Samari

25 Nzoɓ mbịw munu ká ɓa *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri na uru siya a vbi Zezu ɓay, ɓay nzáake nzi-ɛ a ɓaa mii: «Mbay, fe ịi ze mì ɗáa ndạw rɔɔ ɓay káwke ɓáy kumnun ɓaŋguɔ lɛ?»

26 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓay ịi ze i ɗaa ɗo ɓil *mbeɗe bol kusol naari na lɛ? Wạa, mù kịi mú laa ɓayke mina lɛ?»

27 Lɛɛ, leɗban na yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓo na, mù híi ni ɓáy ɓil law-ari riw bele ndạw, ɓáy pạra nun sùo-ɔri riw bele ndạw, ɓáy hụ̃rusuo-ɔri riw bele ndạw, rɔɔ ɓáy kér ɓay ɓori riw bele ndạw pi. Rɔɓay, mù híi kụ̃-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo kị̃*.»

28 Báyịi lɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Nda ndaɗ! Mù yịiŋra ɓay na hạ mì ɓáy kere. Fe niri key na, mù ɗaa munu ɓaŋguɔ lɛ, mù káw ɓáy kumnun ɓaŋguɔ.»

29 Roo lɛ, nzoɓ ká fere nzoɓri bol kusolri na hii nzaa nasi ɓay ɓe. Ro, a vbi Zezu mii: «Nzoɓ ve ze ɓa bǎw kụ̃-i lɛ?»

30 Báyịi lɛ, Zezu yỳi a mbi ɓay a ɓaa hạ ni mii: «Nzoɓ mbịw munu uru saa Zuruzalɛm a se ɓa Zeriko. Báyịi lɛ, ka tịi sakra nzoɓ riiɓari. Lɛɛ, i mgba ni í ndaka ni wɔɓ wɔɓ í nan gari ɓeri, ɓáy fe hạwri í pɔŋ ni ɓo gbeleŋ ɓa huɗ a í zɔl.

31 Lɛɛ, faake ku na, *nzoɓ fe poy Ŋgɛrɛwụ̃ru mbịw munu se ɗì ndạw. Zaɗka'a ví dar leɗban na gbukru na báyịi lɛ, ka mbi nun-ɛ mari ɓo zaɗ kị, a to faa kuŋ pola a kal.

32 Rɔɓay, nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru mbịw munu ɓa nzoɓ ká sạw kạni Levi kị hɔy kara ɗaa faa mbịw munu na ndạw. Zaɗka'a vi ɗì ya deɓ ɓáy zaɗ nam leɗban na báyịi lɛ, ka mbi nun-ɛ mari ɓo zaɗ kị, a to faa kuŋ faa pola a kal na rɔɓay.

33 Roo lɛ, nzoɓ mbịw munu ká kuɗu zaɗ ká Samari se varu ɓáy faa na ku ndạw. Ɓa nzoɓri ká Ziɓri kɔ ri ɓa fe ya. Zaɗka'a ví dar leɗban na ku gbukru a mbi nun-ɛ a kɔ ni na báyịi lɛ, ka kɔ nun síe ɓe, 34 a soro ɓa lakun-ɛ a mgba ni a wàa nụ̃ɔ-ɛri na ɓáy mbii feri kaɗ kaɗ, a kuna num zuɔ ɗì, rɔɔ a kuo ɓáy vay gariri. Falɛ ku lɛ, ka mbi ni ɓo tul maasoɓa ɓe kị sùo-ɛ, a séke hul nam varuri a ɗaa ni varu ɓáy kere.

35 Nzaaruoke ku báyịi lɛ, ka nduo ɓil ɓɔl ɓe a fạa lari vay ɓa siɗì, a hạ nzoɓ kɔ́rɔ faa hul varuri na a ɓaa hạ ni mii: "Mu yạa lari na key ɓo, mú ɗáake leɗban key na ɓáy kere hạ mì. Ze ɓo mù ɓiɛ lari kị ɓay tul-e hɔy kara, yỳi ɓi lɛ, ɓi kị sùo-i mì púo mù mbɔl fe hạyri ká mù ɓiɛ ɓay tul-e ká fal-i na ɓáy."»

36 Lɛɛ, Zezu vbi ni ɓay mii: «Ká sakra nzoɓri ká say key na wạa, nzoɓ ve ze ɓa bǎw nzoɓ ká tịi saa sakra nzoɓ riiɓari na lɛ woo?»

* **10:27 10.27** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 6.5; Soro peɗ ɗáa Leviri 19.18.

37 Nzoɓ ká fere nzoɓri ɓol kusolri
na yi̱iŋra ɓáy ɓay mii: «Ɓa nzoɓ ká
kɔ nun síe leɗban na.» Báyi̱i lɛ, Zezu
ɓaa ha̱ ni mii: «Mu se mú ɗaa faa
mbi̱w munu ká ɓe na ndaw.»

Zezu se luo Marte ɓáy Mari

38 Zaɗka Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri
i se faa kɔɓ rɔɓay na, i ti̱i púo mbi̱w
munu. Lɛɛ, máy mbi̱w ká riŋ-ɛ ɓa
Marte mgba ni ɓa ɓil hul ɓe a ɗaa
ni varu.
39 Lɛɛ, yu̱-ɛ ká riŋ-ɛ ɓa Mari na
ɗo ɗi ndaw, a kaw siri ká saw ɓal
Ŋgɛrɛmbay Zezu a laa ɓay ɓe.
40 Roo lɛ, Marte na yɔklɔ sùo-ɛ ɓáy
peɗ fe karari ŋgi̱i ɓamba tasiri. Ndi̱i
munu hɔy lɛ, ka ví ziŋ Zezu a vbi
ni mii: «Mbay, yu̱-i na pɔŋ peɗ fe
karari dáa mì fa̱w huo-i hɔy na wa̱a,
mù kɔ ɓa fe kere zu lɛ? Mu ɓaa ha̱
ni ɓo, ka vi a sɔ mì.»
41 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay yi̱iŋra ɓáy ɓay
ha̱ ni mii: «Marte, ɓo na, mù ha̱
law-a nzáa mù ɓa lie ɓa lew, mú
yɔklɔ sùo-ɔ ɓay tul feri ŋgi̱i ɓamba
tasiri.
42 Roo lɛ, fe mbi̱w hɔy ze ndaɗ
ɓamba tasiri. Fe ká Mari kɔ ɓa fe
kere a naa a ɗaa nun-ɛ ɓo ɗi na,
nzoɓ ti ya̱aŋa saa nduo-ɛ ya.»

11

Zezu fere leɗ nduoɓal-ɛri faa ɗáa nzaa ɓay kere
(Mat 6.9-13; 7.7-11)

1 Nam mbi̱w munu Zezu ɗo ɗáa
nzaa ɓay kere ká zaɗ ha̱nɛ munu.
Zaɗka'a ɗaa nzaa ɓay kere ɔ na
báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛ mbi̱w ká
sakra nzoɓ ha̱wri vbi ni mii: «Mbay,
mu fére ɓuru ɗáa nzaa ɓay kere
munu ká Za̱a fere leɗ nduoɓal-ɛri
na.»
2 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Zaɗka
ì ɗaa nzaa ɓay kere na, ì ɓaa mii:
"Bǎa ɓuru,
Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓri riw bele i tuu
mù
ɓo huo-ɔ ki̱ hɔy mù ɓa
Ŋgɛrɛwu̱ru.
Ndaɗ ɓay haŋa mu ví re mbay ká
tusiri key.
3 Mu ha̱ ɓuru ŋgaw, ɓo ɓuru re maa
ɓuru nam ɓáy nam
4 Mu nda buma tul fe ɗáa ya̱a ɓuru,
ɓay i̱i lɛ, ɓuru kara ɓuru nda
buma ziŋ nzoɓri riw bele
ká i ɗaa ka̱aya ziŋ ɓuru na.
Mu ha̱ ɓuru se ɓil nzaa úla ya."»
5 Ka ɓaa ha ri na rɔɓay mii:
«Munu ká nzoɓ mbi̱w ká sakra ɓaarì
key se luo nzoɓ buɔ-ɛ mbi̱w munu
ɓa nzaa zaɗ buo a ɓaa ha̱ ni mii:
"Nzoɓ buɔ-i, mu kpaa mì maapa ɓa
say
6 ha̱ mi séke ha̱ nzoɓ buɔ-i ha̱nɛ
ká uru saa varu a ti̱i tul-i ká mì ɗo
ɓáy fe mbi̱w ká nduo-i ɓay ɗáa ha̱
ni ya."
7 Lɛɛ, nzoɓ buɔ-ɛ na naa hula
geŋgeŋ, a yi̱iŋra ɓáy ɓay ha̱ ni mii:
"Mu yɔklɔ mì ya. Ha̱ mi naa ɗɛkɛkɛ
mí ú̱ɔ. Faa hul ɓi kara dar gbukru
ɗo ɗi ro, a ɓúru vu-iri kara ɓuru naa
hii ɗɔɗ ndaw. Mì maa ɓay úru siya
ɓay fa̱a maapari na ha̱ mù ya."
8 Ku wa̱a, nzoɓ a ɗáa fe munu
ndaw lɛ? Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: ze
ka'a úru siya ɓay haŋa ni fe ɓay ɓá
ká'a ɓa nzoɓ buɔ-ɛ na ya hɔy kara,
ka'a úru a ha̱ ni feri riw bele ká'a
se síeke na mgbum ɓay náake sahoy
ká'a ɗoko tul-e.
9 «Bi na, mì ɓaa ha rì: ì vbi
Ŋgɛrɛwu̱ru fe, lɛ, a haŋa rì. Ì nzaa
fe, lɛ, ka'a mbika ɓo pol-rì ha rì ɓáy.
Ì nda faa hul, lɛ, ka'a mgbúɗa ha rì,
10 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ha̱a ha̱a ká vbi ni
fe lɛ, a haŋa ni; a nzoɓ ká nzaa fe lɛ,
a mbika ɓo pol-e ha̱ ni. Ze, nzoɓ ká
nda faa hul lɛ, a mgbúɗa ha̱ ni.
11 «Wa̱a, bǎa leɗ ha̱a ká sakra
ɓaarì key ká vi-e vbi ni si̱i lɛ, ka'a
mbika kuɔtɔl ze ɓo nduo-ɛ ha̱ ni lɛ?
12 Mase, ka vbi ni pa̱ra ka̱y lɛ, ka'a
mbika ndáy ze ɓo nduo-ɛ ha̱ ni lɛ?
13 Ɓaarì ká ì ɓa nzoɓ law ndayari
lɛ, ì kɔ faa haŋa fe kereri ha̱ vu ɓaarì
ku ya rɔɔ, maa ɓay Bǎa ɓaarì ká kaw
nulue ze, ti haŋa Tem Law Pie ha̱
nzoɓri ká i vbi ni na ya lɛ woo!»

Zezu ɓáy Bɛlzebul
(Mat 12.22-30; Mrk 3.22-27)

14 Nam mbɨ̰w munu Zezu ɗo níi
temndaya ká̰ tul leɗban ká temn-
daya mbii kusol-e gbaŋ ha̰ ni ɓaa
ɓay ya. Zaɗka temndaya na tɨ̰i saa
tul-e na, pɔŋ ni ha̰ ni tii sa̰w ɓáa ɓay
ha̰ ruɔ nzoɓri ká̰ i ɗo zaɗɛ ku na
tṵku ri ha ri kaw yer.
15 Roo lɛ, nzoɓ ha̰nɛri ká ɗi ku ɓaa
mii: «Ɓa *Bɛlzebul ká ɓa mbay tul
temndayari na ze ha̰ ni hṵrusuo ɓay
haŋa ni níike temndayakeri na ku!»
16 Nzoɓ ha̰wri ká ɗi ku rɔɓay, i
hii ɓay nzáa nzi-ɛ. Ze, i vbi ni
ɓay haŋa ni ka ɗaa fe saŋ mbɨ̰w
ha ri kɔ́ke hṵrusuo-ɛ na uru saa lṵo
Ŋgɛrɛwṵru lɛ̰, ɓari kɔ.

17 Munu ká Zezu kɔ kér ɓay ɓari
kɔ ro na, ka ɓaa ha ri mii: «Puoruo
taa ha̰a ha̰a ká nzoɓkeri te ɓil kɨ̰
na, a ɓíɛ, a hulri ká ɗi kara a háw
wukluk wukluk.
18 A munu ku waa, zaɗka *Satan
ruu ziŋ sùo-ɛ sùo-ɛ na wa̰a, puoruo
ɓe a ɗoko ɓáy kere ɓaŋguɔ mina
lɛ? Mɨ̀ ɓaa munu, ɓay ɨ̰i lɛ, ɨ̀ ɓaa
mii, Bɛlzebul ze ha̰ mɨ̀ hṵrusuo ha̰
mɨ̀ níike temndayari.
19 A zaɗka mɨ̀ nii temndayari
ɓáy faa hṵrusuo Bɛlzebul na wa̰a,
hṵrusuo ve ze nzoɓ ɓaarɨ̀ na, i
níike temndayari na ku lɛ? Fe ɗáa
nzoɓ ɓaarɨ̀ kɨ̰ kiɛ mii, ɓay ɓáa ɓaarɨ̀
*Fariziri na ɗo ɓáy zaɗɛ ya.
20 A ze ɓo, ɓa hṵrusuo Ŋgɛrɛwṵru
ze, mɨ̀ níike temndayari lɛ, ɓe nu ku
na kiɛ mii, síe ká Ŋgɛrɛwṵru tii sa̰w
réke mbay ká tul nzoɓri na, tɨ̰i sakra
ɓaarɨ̀ ro.

21 «Zaɗka nzoɓ hṵrusuo fa̰a fe ruy
ɓeri zuɔ sùo-ɛ rɔɔ a kɔ̌rɔke faa hul
ɓe lɛ, feziŋa ɓeri riw bele na ɗo
kṵnunu.
22 Roo lɛ, zaɗka nzoɓ ká hṵrusuo-ɛ
kal taa ɓe na tɨ̰i tul-e lɛ, a mgbaka ni
vɛɓ a nan fe ruy ɓeri ká'a ɗaa law-ɛ
ɓo ɗi na, a leke feziŋa ɓeri riw bele
ká'a fa̰a na ya̰a ya̰a ha̰ nzoɓri.

23 «Nzoɓ ká zuɔ ziŋ mɨ̀ ya lɛ, ɓa
nzoɓ ká túŋ mɨ̀ ŋgereŋ zu. A nzoɓ
ká sɔ mɨ̀ ɓay fa̰a nzoɓri ha ri se fal-i
ya lɛ, ka ɓa nzoɓ ká ɗaa ha̰ nzoɓri
zekre kɨ̰ kaɗ kaɗ.»

Yɨ̰i temndaya faa ɓal ba siɗike
(Mat 12.43-45)

24 «Zaɗka temndaya mbɨ̰w tɨ̰i saa
tul nzoɓ na báyɨ̰i lɛ, ka zɔl a ha̰ari ɓil
law kɔr ɓa lie ɓa lew, a nzaara zaɗ
ɓay ɗáa puo ká ɗi. Zaɗka'a nzaara
kpṵy a ziŋ ya na báyɨ̰i lɛ, ka ɓaa ká
ɓil law-ɛ mii: "Mɨ̀ yɨ̰i ɓay séke bol
nduoɓal-i ká hul nam ɓi ká mɨ̀ tɨ̰i saa
ɗi pola na."
25 Zaɗka'a yɨ̰i saa lew, a vi ɗi na
báyɨ̰i lɛ, ka kɔ ɓil hul na ká i fa̰a
kereŋ kereŋ, a í leke feri zuɔ ɗi ŋga̰y
ŋga̰y.
26 Ro, a yɨ̰i nzɛk a vǎa fa̰a tem-
ndaya kɨ̰ri tul-ri tɔnɔ say ká̰ law-ri
ndaya kal tul-e taa ɓe ku rɔɓay, a
víke ri zuɔ ɓil hulke na, a í ɗaa puo
ká ɗi. Ɓe nu ku laa lɛ, leɗbanke na
kaw ɓáy kere ya ŋgɨ̰i ɓamba tasiri
kal taa pola ku rɔɓay.»
27 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay fekeri
munu hɔy lɛ, ma̰y mbɨ̰w munu ká
ɗo sakra ruɔ nzoɓri na, ɓaa ɓay ɓáy
bawda kusol-e ɓeleŋ mii: «Suoriya
ɓa taa ma̰y ká mbóŋ mù, a a̰w mù
wa̰n.»
28 Báyɨ̰i lɛ, Zezu yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «Munu na kɨ̰. Roo lɛ, nzoɓri
ká i laa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru, a í ɗaa vu
mbom ɓo ɗi na mǎa, suoriya ɓa taa
ɓari.»

Zezu hii ɗáa fe saŋ ha̰ nzoɓri ká timbɛɗɛ key ya
(Mat 12.38-42)

29 Zaɗka ruɔ nzoɓri mbṵ kɨ̰ mɛr
mɛr ká luo Zezu na báyɨ̰i lɛ, ka mbi
ɓay a ɓaa mii: «Nzoɓri ká timbɛɗɛ
key na, i ɓa nzoɓ law ndayari, ze í
vbi fe saŋ ze ɓay kɔ́kɔ. Roo lɛ, fe saŋ
kɨ̰ ɓoɗ ká ɓay ɗáa nde tul-e taa ha̰y
ká̰ Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ká tul *Zonas na,
tiya.
30 Ɗo faa mbɨ̰w munu ká Zonas ɗo
ɓa fe kíɛ fe ha̰ nzoɓri ká ŋgɛrɛpuo
ká *Ninive kɔ na, ɓi *Vu Nzoɓ na
hɔy kara, mɨ̀ ɗoko ɓa fe kíɛ fe ha̰
nzoɓri ká timbɛɗɛ key.

31 Sew ká Salomǫn re mbay ká tul leď Izarayɛlri na, mǫ́y mbḭw munu
ká ɓa mbay ká tul nzoɓri ká fi hoďo
na, uru faa ďi ďi ká gbṵ zaď, a vi ɓay
láa ɓay nun nzɛm Mbay Salomǫn.
Sạwke mini ze, nam ká Ŋgɛrɛwṵru
a ví kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri na,
mǫ́y na a úru ziŋ nzoɓri ká timbɛďɛ
key, a ďaa ɓay zuɔ tul-ri, ɓay ḭi lɛ,
nzoɓ ká ďo pol-rǐ ká ì kɔ ni ɓáy nun-
rǐ key na, ka kal tul Salomǫn pavbaď
rɔɓay.
32 Rɔɓay, nam ká Ŋgɛrɛwṵru a ví
kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri na, nzoɓri
ká ɓil ŋgɛrɛpuo ká Ninive na, i úru
ziŋ nzoɓri ká timbɛďɛ key í ďaa ɓay
zuɔ tul-ri, ɓay ḭi lɛ, nzoɓri ká Ninive
na, zaďka i laa káa ɓay Zonas na
báyḭi lɛ, i suo kér ɓay ɓari ká tul fe
ďáa yạa ɓari. Mǐ ɓaa ha rǐ: nzoɓ
ká ďo pol-rǐ key na, ka kal tul Zonas
pavbaď rɔɓay.»

Nun nzoɓ ďo munu ɓa huu ndele ɓe
(Mat 5.15; 6.22-23)

33 «Nzoɓ mbḭw ti ďáa huu taa huu
ndele, rɔɔ a mbi sǐi lanzɔŋ, mase a
mbi tuŋguo guɓa ďi ya. Roo lɛ, huu
ndele na, i ďaa huu taa ďi, rɔɔ í ďaa
sǐi siya ɓay haŋa ɓo, nzoɓri ká i rǐi
hula na, i kɔ́ke zaď.
34 Nun-ari na ďo munu ɓa huu
ndele ká sùo-ɔ. Zaďka nun-ari ďo
ɓáy kere lɛ, sùo-ɔri riw bele a táŋ
kaď kaď. Roo lɛ, zaďka nun-ari ɓa
sɛm lɛ, sùo-ɔri riw bele, a ďoko ɓil
suŋ tilo.
35 Munu zu lɛ, ì nzɛ ɓáy sùo-rǐ ɓay
haŋa zaď taŋa ká hie ká ɓil law-ri
na, ka fɛ́rɛ a ɓa suŋ tilo ya.
36 Zaďka ɓil law-ari riw bele ďo ɓil
zaď taŋa, rɔɔ fe ká ɓay sǐi ďi sii ndḭi
tiya lɛ, sùo-ɔri riw bele na, a táŋ kaď
kaď, a hie gbie munu ká huu ndele
hạ mù kɔ́ke zaď ɓáy kere.»

Zezu ďaa ɓay ɓo tul Fariziri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri
(Mat 23.1-36; Mrk 12.38-40)

37 Zaďka Zezu ďo ɓáa ɓay kɔɓ ɓáy
na báyḭi lɛ, Farizi mbḭw munu ďi ni
ɓay haŋa ni se puo ɓe a sṵ fe. Lɛɛ,
Zezu se ziŋ ni a vǎa kaw nzaa fe sṵm
na.
38 Báyḭi lɛ, Farizi na ŋgạa fe ďáa
ɓe, lɛ, tuku ni, ɓay ḭi lɛ, ka sḭɛ nduo-
ɛ *taŋ kaď kaď munu ká *bol kusol
ɓari kiɛ na ya hɔy, a kal a kaw nzaa
fe sṵm.
39 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay ɓaa hạ ni mii:
«Áa! Ɓaarì *Fariziri, ì ďo munu ɓa
tuŋguo tɔy ɓáy tuŋguo ŋgaw ká ì
wàa fal-ɛ kḭ hɔy hạ ni taŋ kaď kaď.
Roo lɛ, ɓil law-rǐ ká nziiya na, law
riiɓa ɓáy law mgbɔrɔ ze mbaa ďi
dɔrɔrɔ.
40 Ɓaarì kɔ̀kɔri! Ŋgɛrɛwṵru ká
ďaa fal fe ká kɛlɛ na, ka ďaa ɓil-e
ká nziiya ndạw ya lɛ woo?
41 Munu zu lɛ, fe ká ďo ɓil tuŋguo
tɔy ɓáy tuŋguo ŋgaw ɓaarǐ na, ì hạ
nzoɓ kṵkuri. Ɓe ndạw rɔɔ, feri riw
bele a táŋ kaď kaď ɓay tul-rǐ ɓáy.
42 «Ɓaarì Fariziri, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa
taa ɓaarǐ, ɓay ḭi lɛ, vay feri ká bạrɛ
fṵ bǔy bǔy ká riŋ-ɛ ɓa *mante,* mase
ruu, mase kḭri vay náy ḭi ḭi hɔy kara,
duɔ lɛ, ì naa mbḭw hạ Ŋgɛrɛwṵru
ɓáy zaďɛ zaďɛ, roo lɛ, ďáa fe ká
ďo ɓáy zaďɛ ká nun Ŋgɛrɛwṵru ɓáy
mgbaka ini ziŋ ni na, ì pɔŋ fal-ɛ taŋ
ďáake. Ɓe ze, ɓa feri ká ndaď ɓay
ďáa nun-rǐ ɓo ďi taŋ yḭiŋra ɓie fe
hạwri.
43 «Ɓaarì Fariziri, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa
taa ɓaarǐ, ɓay ḭi lɛ, ì hii ɓay káw zaď
káw riŋ ďika ká ďo pola ká ɓil hul
mbṵ́ kḭri, a í hii ɓay haŋa nzoɓri
hii soko korma korma ha rǐ ká nun
nzoɓri riw bele ká zaď ruɔ.
44 «Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarǐ, ɓay
ḭi lɛ, ɓaarǐ na ì ďo munu ɓa tupalri
ká gɔl maa kḭ rṵy rṵy ká nzoɓ kɔ
zaďɛ ya, ká nzoɓri ká i se tul-e kara,
i kɔ ɓa tupalri ya.»
45 Báyḭi lɛ, nzoɓ fére nzoɓri bol
kusol mbḭw munu ká sakra nzoɓ
hạwri ká i ďo zaďɛ ku na vbi ni ɓay
mii: «Mbay, ɓay ká mù ɓaa mini ku
na, mù raď ɓuru key ndạw zu wạa,
mù kɔ ya lo!»
46 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay mii:
«Ɓaarì *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri
na kara ndạw: kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa

ɓaarì, ɓay ji̧ lɛ, ì ɗaa soɓa ká hii
ɓamba tasiri ɓo tul nzoɓri ɓay haŋa
ri soɓ. A ɓaarì ki̧ sùo-rì na, vu nduo-
rì ŋgɛɗɛŋ mini hɔy kara ì hii záake
ya.
47 Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì! Ɓaarì
na ì mbuo tupal *nzoɓ ya̧aŋa ɓayri
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ká bulu ɓaarì i
ri na vur vur.
48 Ɓe ze ì kɩ̌ɛke sùo-rì ɓa nzoɓri ká
ì hii ɓay fe ɗáa bulu ɓaarì ziŋ ri, ɓay
ji̧ lɛ, ɓari na, i i nzoɓ ya̧aŋa ɓayri saa
nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru, a ɓaarì laa ro ze, ì
ɓa nzoɓ léke tu̧palkeri na vur vur.
49 Sa̧wke mini ze, Ŋgɛrɛwu̧ru fere
nzoɓri fe ɓáy faa nun nzɛm ɓe ta-taŋ
mii: “Mì píe nzoɓ ya̧aŋa ɓayri saa
nzaa-i, ɓáy *nzoɓ ndáy nzaapeɗri
ha ri se luo nzoɓ niri na key. Lɛɛ,
ɓari nzoɓkeri na, i ika nzoɓ ha̧nɛri
a í ɗaa nun nzoɓ ha̧nɛri tuɔ síe ŋgi̧i
ɓamba.”
50 Ze, ɓay sím nzoɓ ya̧aŋa ɓayri
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru riw bele ká i i
ri ká piɛɗke ɓáy sew ká Ŋgɛrɛwu̧ru
ɗáake tusiri kpu̧ru ti̧i vuri na kara,
ka’a ɗáa ɓayke zuɔ tul nzoɓri ká
timbɛɗɛ key:
51 tii sa̧wke saa tul sím *Abɛl
kpu̧ru ti̧ike tul-e taa Zakari ká i i
ni ká sikɗa zaɗ ká *tutakra fe poy
ɓo ɗi ɓáy *hul ka̧ni Ŋgɛrɛwu̧ru na.
Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: ɓay sím nzoɓ
niri key riw bele na, a ɗoko tul sa̧w
nzoɓri ká timbɛɗɛ key.

52 «Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓa taa ɓaarì nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri, ɓay ji̧ lɛ,
ɓaarì na, ì mbi lakerere mgbúɗa faa
hul nun nzɛm ká ɓay tul pam na ɗo
nduo-rì. Lɛɛ, ɓaarì ki̧ sùo-rì kara,
ì nduo ɗi ya, a nzoɓri ká i hii ɓay
ndúo ɗi hɔy kara, ì haa ri faake.»

53 Fal ɓay ku báyi̧i lɛ, Zezu uru ká
zaɗɛ ku a zɔl. Lɛɛ, nzoɓ fére nzoɓri
bol kusolri ɓáy Fariziri na, law-ri fa̧a
ri ha ri tii sa̧w úru ziŋ ni ɓáy ɓay gal
gal ɓay tul ɓayri na ku, ro í vbi ni
ɓayri ki̧rɛ ɓoɗ ɓoɗ ŋgi̧i ɓamba
54 í nzáake nzi-ɛ ɓay láa ɓay ki̧ ɓoɗ
ká’a ti̧i saa nzi-ɛ.

12

Zezu ɓo leɗ nduoɓal-ɛri ɓay tul nzoɓ nzaa rúɔ ɓayri
(Mat 10.26-27)

1 Ká ɓil namkeri ku na, ruɔ nzoɓri
mbu̧ ki̧ mɛr mɛr ká luo Zezu a í tɔɗ
fal ɓal ki̧ mbɔ̌r mbɔ̌r. Lɛɛ, Zezu tii
sa̧w ɓáa ɓay ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri pola
mii: «Ì kɔ́rɔ sùo-rì ká tul fe hew fe
*Fariziri ká ɓa nzaa rúɔ ɓay ɓari na.
2 Feri riw bele ká ɗo lanzɔŋ na, a
ti̧i ɗo zaɗ hie gbay gbay; a feri riw
bele ká ɗo zaɗ muni kara, nzoɓri
kɔ́kɔ riw bele.
3 Sa̧wke mini ze, feri riw bele ká
ì ɓaa ɓayke ká zaɗ muni na, nzoɓri
láa ɓayke ká ɓisie biribiŋ. Ɓayri riw
bele ká ì ŋgu̧-ŋgu̧rike ká sakra ki̧
ká ɓil hul nam ɓaarì na hɔy kara, i
ɗoko sikɗa puo nda̧w rɔɔ, i ka-káake
ɓa siya ha̧ nzoɓri laa ɓáy.»

Ŋgɛrɛwu̧ru huo-ɛ hɔy ze ɓa nzoɓ ká ndaɗ hi̧ɛ ni
(Mat 10.28-31)

4 «Ɓaarì nzoɓ buɔ-iri, mì ɓaa ha rì:
nzoɓri ká i i naysuo nzoɓ, a falɛ lɛ,
i maa ɓay ɗáa fe mbi̧w ziŋ ni mbǎa
na, ndaɗ ɓay hi̧ɛ ri ya.
5 Mì kíɛ rì nzoɓ ká ndaɗ hi̧ɛ ni:
ì hi̧ɛ Ŋgɛrɛwu̧ru ká maa ɓay ika
naysuo nzoɓ, a falɛ lɛ, ka ɗo ɓáy
hu̧rusuo ɓay vbuka ni ɓo ɓil zaɗ
kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká ru-ruma
ya ɓaŋguɔ na. Ɓa tusuɛ mì ɓaa ha
rì: ɓe na ze ka ɓa nzoɓ ká ndaɗ hi̧ɛ
ni.
6 «Ti̧itiri na wa̧a, i fa̧a ri ɓa ndeɓe
nda̧w rɔɔ, i hie ɓáy vu lari siɗi
hɔy ya lɛ? Ɓe nu ku hɔy kara,
Ŋgɛrɛwu̧ru yi̧iŋra fal-ri mbi̧w ya.
7 A su̧y tul-rì kara, Ŋgɛrɛwu̧ru ki̧i
ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm riw bele. Munu
zu lɛ, ì ɗaa hi̧ɛ ya, ɓay ji̧ lɛ, ká nun
Ŋgɛrɛwu̧ru na, ì kal tul ti̧itiri wuruk
wuruk kal rɔɓay!»

Kɩ̌ɛ sùo ɓa nzoɓ taa Krisi ká nun nzoɓri
(Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: nzoɓ ha̧a
ha̧a ká ɓaa ta-taŋ ká nun nzoɓri mii,
ɓeri ɓa taa ɓi lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ kara

mì ɓáa ta-taŋ ká pol leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue ndąw mii, ka
ɓa taa ɓi̦.
9 Roo lɛ, nzoɓ ká ɓaa ta-taŋ ká nun
nzoɓri mii, ɓeri kɔ mì ya lɛ, ɓi Vu
Nzoɓ na kara mì ɓáa ta-taŋ ká nun
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ndąw mii,
mì kɔ ni ya.
10 A nzoɓ hąa hąa ká'a ɓáa ɓay, a
túŋke ɓi Vu Nzoɓ na, Ŋgɛrɛwṵru a
ndáka bumake ziŋ ni. Roo lɛ, nzoɓ
ká ṭiiri Tem Law Pie na, ka ti ndáka
bumake ziŋ ni ya.
11 «Zaɗka i mgba rì í séke ɓay ɗáa
ɓay ɓo tul-rì ká ɓil *hul mbṵ́ ki̦ Ziɓri,
mase pol mbayri ɓáy nzoɓ rɛ́ke tul
puori kara, ì hą law-rì ka nzáa rì
ká ɗi ɓay tul ɓayri ká ì ɓáa ɓay
yąaŋake sùo-rì, mase ɓayri ká ì ɓáa
ká zaɗɛ na ku ya,
12 ɓay ji̦ lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy ze Tem
Law Pie a fére rì ɓayri ká ɓay haŋa
rì ɓaa na.»

Law ɓay ká se tul nzoɓ feziŋa ká ɓa kɔ̀kɔ

13 Ká ɓil ruɔ nzoɓri ku na, nzoɓ
mbi̦w munu mbi ɓay a ɓaa hą Zezu
mii: «Mbay, mu ɓaa hą yṵ-i, ɓo
ɓúru ki̦ ɓúru leke ki̦ fe pile ká bǎa
ɓuru pɔŋ na saa sikɗa.»
14 Báyji̦ lɛ, Zezu yji̦ŋra ɓáy ɓay hą
ni mii: «Ɓo leɗban ni key! Nzoɓ
ve ze ɗáa mì kaw ɓa nzoɓ ɗáa ɓay,
mase nzoɓ wál fe ɓaarì ha rì lɛ?»
15 Falɛ ku báyji̦ lɛ, ka yji̦ a ɓaa hą
nzoɓri riw bele ká i ɗo zaɗɛ na mii:
«Ì nzɛ ɓáy sùo-rì! Kɔ́kɔ nun fe taa ji̦
ji̦ hɔy kara, ì kɔ́rɔ sùo-rì ká ɗi, ɓay ji̦
lɛ, ɓáy faa zíŋ feri na ì ti zíŋ káw ɓáy
kumnun taa tusuɛke ká ɗi ya. Ze
feziŋakeri ŋgi̦i na ɓamba hɔy kara,
ɓe ze ɓa faake ya.»
16 Rɔɓay, Zezu ɓaa ɓay ɓáy faa law
ɓay ha ri a ɓaa mii: «Nzoɓ feziŋa
mbi̦w munu, fe payri ɗo wáa ɓe ŋgi̦i
ɓamba.
17 Lɛɛ, ka ker ɓay ká ɓil law-ɛ a
ɓaa mii: "Mì ɗáa mina ki̦ ro zey lɛ,
ɓay ji̦ lɛ, zaɗ ká ɓay haŋa mì ɗaa fe
pay ɓiri riw bele zuɔ ɗi na tiya."
18 Rɔɓay, ka yji̦ a ɓaa mii: "Mì kɔ
ro! Fe ká mì ɗáa na ze ɗo key: mì
gɔ́ɗɔ pul ɓiri riw bele zuɔ ɓisuy, mí
kaŋ ki̦ri ɓa bawdake bawdake kal
tul-e taa polari na ku rɔɓay, a mí fąa
pąra fe pay ɓiri ɓáy fe kere ɓiri riw
bele zuɔ ɗi.
19 Falɛ ku lɛ, mì ɓáa hą sùo-i
mii: 'Mu naa ɗɛkɛkɛ ro! Mù ɗo
ɓáy feziŋari ŋgi̦i ɓamba tasiri ká
ɓay haŋa mù kǎwke ɓáy mbiimbam
mbiimbam maa fe ro. Munu zu lɛ,
mu mgba tąram sùo-ɔ, mú sṵ mú
nzɔ, a mú ɗáake suoriya.' "
20 Ro, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa hą ni mii:
"Ɓo kɔ̀kɔ nzoɓ! Ɓil suŋ ká vuri key
ki̦ na, mì mgbaka mù ɓay náa pąra
nun sùo-ɔ na. Ku wąa, feri ká mù
leke zuɔ ɓáy zaɗɛ zeɓ zeɓ na, a ɓá
taa ve ro lɛ?"
21 Mì ɓaa ha rì: a ɗoko faa mbi̦w
munu ndąw ɓay tul nzoɓ ká mbṵ
feziŋari ŋgi̦-ŋgi̦i ɓa taa ɓe ká tusiri
key, roo lɛ, ká luo Ŋgɛrɛwṵru ká
nulue na, ka ɗo ɓáy feziŋa mbi̦w ká
ɗi ya.»

Hą law-rì ka nzáa rì ya (Mat 6.25-34)

22 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa hą leɗ
nduoɓal-ɛri mii: «Sąwke mini ze, mì
ɓaa ha rì: ì hą law-rì ka nzáa rì ɓay
tul fe sṵm ká ì se síeke ɓay káwke
ɓáy kumnun na ya, mase ɓay tul
gari ká ì nduo na kara ya ndąw,
23 ɓay ji̦ lɛ, káw ɓáy kumnun ɓaarì
na kal tul fe sṵmri ndąw, a sùo-rì
kara kal tul gari ká ì nduo na ndąw
pi.
24 Ì mbi nun-rì í kɔ gąmbereri ká i
hąari tumbam siya ku. Ɓari na, i ru
fe ya ndąw, í vbie fe pay ya ndąw,
a í ɗo ɓáy pul mase dura kɔ́rɔ fe
kere ɓari mbi̦w ya ndąw pi. Roo
lɛ, Ŋgɛrɛwṵru hɔl ri! A ɓaarì na,
Ŋgɛrɛwṵru kɔ-kɔ́m ɓa tul-rì, ɓay ji̦
lɛ, ì kal tul ɓari nduyri na ku rɔɓay.
25 «Ká sakra ɓaarì key na wąa,
nzoɓ ve ze ɓáy faa law-ɛ ká nzaa ni
na, a máa ɓay ɗáa nam ki̦ nde tul
nam káw ɓáy kumnun ɓe na lɛ woo?

26 Munu ká ɩ̀ maa ɓay ɗáa vu fe
ndɩ̰i mini key ya wa̰a, ɓay ɩ̰i rɔɔ, ɩ̀
ker ɓay se líe se lew ɓay tul fḛ ha̰wri
ká tɔ̀ŋ na lɛ?
27 Ɩ́ bɛ́klɛ fukri feri ká ɗo mbṵu
ká ɓil wáari ku í kɔ. I ɗaa peɗ ya
nda̰w, í kaŋ gari ya nda̰w, roo lɛ,
mɩ̀ ɓaa ha rɩ̀ ta-taŋ: Mbay Salomo̰n
kɩ̰ ká ɓa nzoɓ riŋ ɗika ká'a kaw ɓil
fḛziŋa baɗak na hɔy kara, ka nduo
gari ndṵy mba fukri fe niri key na
ya.
28 Feri ká fuu ɗo mbṵu ká ɓil
wáari ká ɗo vuri key, ká ruo lɛ, i
fa̰a ri zuɔ huu hɔy lɛ, Ŋgɛrɛwṵru
kɔ-kɔ́m ɓa tul-ri a ha ri fuu mbṵu
ɓa gama ku ya rɔɔ, maa ɓay ɓaarɩ̀
ze, ka ti haŋa rɩ̀ gari ká ɩ̀ se síeke na
ya lɛ woo? Áa, ɓaarɩ̀ ká mbika law
ɓaarɩ̀ ndɩ̰i na!
29 «Munu zu lɛ, ɩ̀ yɔklɔ sùo-rɩ̀
ɓaŋguɔ ɓay tul feri ká ɩ̀ sṵŋa ya
nda̰w, ɓay tul feri ká ɩ̀ nzɔ̰kɔ ya
nda̰w,
30 ɓay ɩ̰i lɛ, nzoɓri ká tusiri key ká
i tuu Ŋgɛrɛwṵru ya ze i nzaa feri ká
mini key ɓaŋguɔ. Roo lɛ, ɓaarɩ̀ na,
ɩ̀ ɗo ɓáy Bǎa ká kɔ feri ká ɩ̀ se síeke
na.
31 Ɩ́ nzaa faa ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ze ka
re mbay ká tul-rɩ̀, rɔɔ a haŋa rɩ̀ fe
niri ká ɩ̀ se síeke na nde ɗi ɓáy.»

Fe fére ká se tul feziŋa (Mat 6.19-21)

32 «Ɓaarì vu baɗu ɓiri na, ɩ̀ hɩ́ɛ ya,
ɓay ɩ̰i lɛ, Bǎa ɓaarɩ̀ ká kaw nulue na
ɗo ɓáy suoriya ɓay haŋa rɩ̀ kaw ɓil
puoruo ɓe.
33 Ɩ hie feri ká ɩ̀ ɗɔ̌ke a í pɔ́ŋ larike
ha̰ nzoɓ kṵkuri. Ɩ nzaa ɓɔl lari ká
gɔ-gɔɗɔ ya í ɗaa feziŋa ɓaarɩ̀ ka zúɔ
ɗi, a í kɔ́rɔ ka ɗo nulue. Ɓe ze ɓa
zaɗ ká nzoɓ kɔrɔ feziŋa ɓe ɗo ɗi lɛ,
ɓiɛ ya ɓaŋguɔ kpaɗara. Ɓa zaɗ ká
riiɓari maa ɓay sóro í vi lakun-ɛ ya
nda̰w, ndereri kara nde fe ká ɗi ya
nda̰w pi.
34 Tusuɛke lɛ, zaɗ ká feziŋa ɓaarɩ̀
ɗo ɗi na, zaɗɛ na ku nda̰w ze law-rɩ̀
kara te ɗi nzokɗo.»

Káw ɓáy nzaa ɓal kekeke

35 «Ɓaarì na, ndaɗ ɓay haŋa rɩ̀ siŋ
tul gari peɗ ɓaarɩ̀ ɓáy sal huɔ, í ha̰
huu ndele ɓaarɩ̀ hie, rɔɔ í gíyaŋke
nam ví Ŋgɛrɛmbay na.
36 I ɗo munu ɓa leɗ káwri ká i kaw
í giyaŋ bǎa káw ɓari ká se ɓa zaɗ
ya̰aŋa kɩ̰. Zaɗka'a yɩ̰i saa ɗi a ví a
nda bufaa hul na báyɩ̰i lɛ, i ɗo ɗi ya
ɓay mgbúɗa faa ha̰ ni í mgba ni ɓáy
kere.
37 Suoriya a ɓá taa leɗ káwri ká
bǎa káw ɓari ví ziŋ ri ká i kaw ɓáy
nzaa ɓal-ri kekeke! Mɩ̀ ɓaa ha rɩ̀ ta-
taŋ ɓa tusuɛ kɩ̰: ɓa bǎa káw ɓari na
kɩ̰ sùo-ɛ ze, a ndúo gari peɗ ɓe a siŋ
ɓáy sal huɔ, a ha ri kaw nzaa tutakra
fe sṵm, rɔɔ a vi sùo-ɛ ɓay léke ri ɓáy
nzi-ɛ nzi-ɛ ɓáy.
38 Zaɗka bǎa káw ɓari na vi ɓáy
nzaa zaɗ buo, mase ɓáy zaɗ ká ɗo
ɗiŋ hɔy a ví zíŋ ri ká i kaw ɓáy nzaa
ɓal-ri kekeke na lɛ, suoriya a ɓá taa
ɓari.
39 Ɩ́ kɔ ɓáy kere nda̰w rɔ! Zaɗka
nzoɓ puo kɔ sa̰w síe ká nzoɓ riiɓa a
víke ɓil hul ɓe na lɛ, ka ti pɔ́ŋ faa ha̰
nzoɓ riiɓa haw faa hul ɓe, a fa̰a fe
ɓeri ya.
40 Munu zu lɛ, ɓaarɩ̀ hɔy kara, ɩ̀
káw ɓáy nzaa ɓal-rɩ̀ kekeke, ɓay ɩ̰i
lɛ, sa̰w síe ká ɩ̀ ker ya na nda̰w rɔɔ,
ɓi *Vu Nzoɓ na mɩ̀ víke ɓáy.»

Leɗ káw ká ɗo tul peɗ ɓe, ɓáy ɓe ká ɗo tul peɗ ɓe ya (Mat 24.45-51)

41 Piyɛr vbi Zezu mii: «Mbay, law
ɓay ká mù ɓaa key na, mù ɓaa ha̰
ɓuru huo ɓuru hɔy mase, mù ɓaa
ha̰ nzoɓri riw bele lɛ?»
42 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay yɩ̰iŋra ɓáy ɓay
ha̰ ni mii: «Leɗ káw ha̰a ze ɗo ɓáy
nun nzɛm, a ɗo tul peɗ ɓe ɓáy zaɗɛ
lɛ? Ɓe key na, bǎa káw ɓe a pɔ́ŋ
peɗ ká ɓil hul ɓeri zuɔ nduo-ɛ ha̰ ni
kɔ-kɔ́m ɓa tul-e, a ha̰ leɗ káw ha̰wri
fe sṵm ɓari ɓáy zaɗɛ zaɗɛ ɓáy nam
nam.
43 Suoriya a ɓá taa leɗke ká bǎa
káw ɓe yɩ̰i a ví ziŋ ni ká zaɗ ɗáa peɗ
ká mini key.

44 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧:
ɓe na, bǎa káw ɓe a pɔ́ŋ peɗ kɔ́rɔ fe
ɓeri riw bele zuɔ nduo-ɛ.
45 Roo lɛ, zaɗka leɗ káwke na ker
ká ɓil law-ɛ mii, bǎa káw ɓeri na
mgba roy ká ɓay vika na, ka tii sa̧w
ɓɔ́ɗ leɗ káw ha̧wri ká i ɓa má̧yri ɓáy
wa̧rari, rɔɔ a giɓla fe su̧m, a ɗɛkɗɛ
him kpu̧ru ha̧ ni ɗaa ni se tiika tiika.
46 Báyi̧i lɛ, ɓáy nam ká'a ker ya na,
bǎa káw ɓe na a ví ti̧i tul-e mbuɗa
ɓáy sa̧w síe ká'a kɔ ya. Lɛɛ, ka'a
mgbaka ni a ɗara ni kɔ sɛkɛ fe ŋgi̧i
ɓamba, a ɗaa ni kaw zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ziŋ nzoɓ ha̧wri ká i ɗo tul peɗ
ɓari ɓáy zaɗɛ ya na.
47 I kɔ, leɗ káw ká kɔ law hiiya bǎa
káw ɓe kɔ, rɔɔ a leke sùo-ɛ ya, a ɗaa
law hiiya ɓe ya nda̧w na, i ndáka ni
ŋgi̧i ɓamba tasiri.
48 Roo lɛ, leɗ káw ká kɔ law hiiya
bǎa káw ɓe ya, rɔɔ a ɗaa fe ka̧aya
ká'a máa ɓay haŋa ri nda ni na, i
ndáka ni na ki̧, roo lɛ, i ndáka ni
ndi̧i munu hɔy. Nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̧ru
ha̧ ni fe ŋgi̧i ɓamba na, a vbika ni
falɛ ŋgi̧i ɓamba. A nzoɓ ká'a pɔŋ
feri ŋgi̧-ŋgi̧i zuɔ nduo-ɛ na, a vbika
fe ki̧ri ŋgi̧-ŋgi̧i zuɔ tul-e taa ha̧wri.»

Téke ɓil ki̧ ká ɓay tul Zezu
(Mat 10.34-36)

49 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Mì vi
tusiri key ɓay ɗáa huu ɓo ɗi. Mì kaw
ɓáy kér ɓay ŋgi̧i ɓamba kpu̧ru ha̧ mì
tii sa̧w haŋa huu sɛ.
50 Do nun haŋa ri ɗáa mì nduo ɓil
kɔ́kɔ sɛkɛ fe. Law-i kara mbi huu
biɗ biɗ kpu̧ru maa ɓáy peɗke ká'a
ɔ́kɔke ɓáy zaɗɛ.
51 Wa̧a, ì ker í ɓaa mii, mì vi ɓay
haŋa ɗɛkɛkɛ ka ɗo tusiri key lɛ?
Munu ya. Mì ɓaa ha rì: ɓi na mì
vi ɓay haŋa téke ɓil ki̧ ka ɗo.
52 I kɔ, tii sa̧wke vuri key na, nzoɓ
iniri ká tul-ri ndeɓe na, i téke ɓil ki̧.
Nzoɓ saykeri, i téke ɓil ki̧ ziŋ nzoɓ
siɗikeri; a nzoɓ siɗikeri laa lɛ, i téke
ɓil ki̧ ziŋ nzoɓ saykeri.
53 Bǎa leɗ, a ɓíɛ ziŋ vi-e ká ɓa leɗ
wa̧ra nzoɓ; a vi-e na kara, a ɓíɛ ziŋ
bi-ɛ nda̧w. Máa leɗ, a ɓíɛ ziŋ vi-e
ká ɓa leɗ má̧y tikɗi; a vi-e na kara,
a ɓíɛ ziŋ mi-ɛ nda̧w. Máa fay, a ɓíɛ
ziŋ má̧y vi-e; a má̧y vi-e na kara, a
ɓíɛ ziŋ máa fay ɓe nda̧w pi.»

Kɔ́kɔ faa ndáy sa̧w feri ká ɗo timbɛɗɛ key
(Mat 16.2-3)

54 Zezu ɓaa rɔɓay ha̧ ruɔ nzoɓri
mii: «Zaɗka ì kɔ síi mbam uru, a ɗo
fi zaɗ riŋ síe lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy ì ɓaa
mii, mbam na tɔ vuku. Lɛɛ, mbam
na ví tɔ munu ká ì ɓaa na.
55 A zaɗka ì kɔ zuu ká kuu a uru
saa fi hoɗo na ì ɓaa mii, zaɗ a záŋ.
Lɛɛ, zaɗ zaŋ na ki̧.
56 Ʊwaa, ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! Baarì na, ì kɔ faa ndáy sa̧w fe
ká kiɛ fe ká tumbam ɓáy tusiri key
na tie nun-ri ɓamba. Wa̧a, ɗaa mina
rɔɔ, ì maa ndáy sa̧w fe ká kiɛ feri ká
ɗo timbɛɗɛ key ya lɛ?

I léke ɓay ká sakra ki̧
(Mat 5.25-26)

57 «Wa̧a, ɓay i̧i nda̧w rɔɔ, ì mbi
nzaa-rì sùo-rì ɓay tul fe ha̧yri ká ɗo
ɓáy zaɗɛ ɓay ɗáa na ya lɛ?
58 Zaɗka nzoɓ ɗaa ɓay ziŋ mù, rɔɔ
ɓo ɓáy ki̧ í se mbi̧w hɔy ɓa zaɗ fɔ́ŋ
ɓay lɛ, mu ɗaa hu̧rusuo-ɔ riw bele
ka tuŋ ki̧ ha̧ ɓo ɓáy ki̧ í léke ɓayke
ká sakra ki̧ ká faa ku hɔy, ɓo ha̧ ni ka
pɔ́ŋ mù. Munu ya lɛ, ka'a ɗáa kpu̧ru
ha̧ mù se nzaa nzoɓ kúŋ sal ɓay. A
nzoɓ kúŋ sal ɓay na, a ɗáa mù nduo
ndúo dɔma̧y mgbaka nzoɓri ha̧ ni
suru mù yɔɗ ɓo hul sal.
59 Mì ɓaa ha̧ mù ta-taŋ: mù ti ti̧i
ká zaɗɛ ku ya kpu̧ru maa ɓáy haŋa
mù puo mbɔl ɓori na ku ŋgiɗ bele
nda̧w rɔ!»

13

Ì suo kér ɓay ɓaarì

1 Ká sewke ku na, nzoɓ ha̧nɛri ví
lo soro feri ká Pilaɗ ɗaa ziŋ nzoɓ
ha̧nɛri ká i uru saa kuɗu zaɗ ká
Galele ha̧ Zezu laa. Nzoɓkeri ku na,
zaɗka i ɗo púo *fe poy ɓari ká *hul
ka̧ni Ŋgɛrɛwu̧ru na, Pilaɗ ha̧ nzoɓ

yụm ɓeri i ri, hạ símke zukri kị ɓáy
fe poy ɓari na mbịw hɔy.
2 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Kɔ ya lɛ, ì ker í ɓaa mii,
nzoɓkeri ku na i ɗaa feyạa kal tul
nzoɓ Galele hạwri riw bele, ze i kɔ́ke
sɛkɛ fe ŋgịi ɓamba tasiri munu ku.
3 Ʊ́waa, munu ya! Mì ɓaa ha rì:
zaɗka ì suo kér ɓay ɓaarì ká tul fe
kạaya ya lɛ, ɓaarì hɔy kara ì zíŋ ɓíɛ
riw bele munu ká ɓari na ndạw.
4 Mase, ì kér se tul nzoɓri ká tul-ri
duɔ falɛ tɔnɔ siɗì ká i kaw sạw hul
ká gaŋ pɛ̰rɛrɛ ká Silowe, rɔɔ hulke
haw a rɛ̰ŋ ri rɛ̰nɛnɛ na. Kɔ ya lɛ,
ì ker í ɓaa mii, nzoɓkeri ku na ɓay
mgba tul-ri kal tul nzoɓ hạwri riw
bele ká Zuruzalɛm na ku.
5 Ʊ́waa, munu ya. Mì ɓaa ha rì:
zaɗka ì suo kér ɓay ɓaarì ká tul fe
kạaya ya lɛ, ɓaarì hɔy kara ì zíŋ ɓíɛ
riw bele munu ká ɓari na ndạw.»
6 Falɛ lɛ, Zezu mbi law ɓay key
ndạw a ɓaa ha ri mii: «Nzoɓ mbịw
munu maa nzum ɗo wáa ɓe. Falɛ
ká bole ɗì maa fe ká'a vi ɓay hóro
lereke báyịi lɛ, ka ziŋ mbịw ya.
7 Lɛɛ, ka ɓaa hạ nzoɓ kɔ́rɔ wáa na
mii: "Mu kɔ, ɓa mbiimbam say ro,
mì vi ɓay hóro lere puu na key, lɛ,
mì ziŋ lereke mbịw ya. Mu kuŋ ni
nzɛɗ ɓa fal! Ɓay ịi ndạw rɔɔ ka ɗo
a ɓiɛ zaɗ gɔr hɔy lɛ?"
8 Roo lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ wáa na yịiŋra
ɓáy ɓay hạ ni mii: "Mbay, pɔ́ŋ ni hạ
ni ɗo munu ká sew ni hạ mi kɔ, ɓo
hạ mi tie sạw-ɛ, a mí ɗaa mịiri feri
ka zúɔ ɗì mí kɔ ndạw rɔ!
9 Zaɗka káy rɔɔ, ka lie lɛ, nda-
ndaɗ, mu pɔ́ŋ ni. A ɓo munu ya lɛ,
mu ha ri kuŋ ni mgbum."»

Zezu vaa mạ́y mbịw ká sìe nam mgbaka tạram

10 Nam mbịw munu ká ɓa *nam
mgbaka tạram Ziɓri na, Zezu fere
nzoɓri fe ká ɓil *hul mbṵ́ kị mbịw
munu.
11 Lɛɛ, mạ́y mbịw munu ɗo ɗì ku,
ká temndaya ɗo tul-e a rạa ni te
koŋgoŋ hạ ni ziŋ faa ká ɓay ndaɗa
sùo-ɛ kparak ya. Suosɛrɛmke ku na
ɗaa ni ɓa mbiimbam duɔ falɛ tɔnɔ
siɗì ro.
12 Zaɗka Zezu mbi nun-ɛ a kɔ ni
na báyịi lɛ, ka ɗì ni hạ ni vi luo-ɛ a
ɓaa hạ ni mii: «Tinǎa, suosɛrɛm ɓo
na ɔ ká tul-a ro.»
13 Falɛ ku rɔɔ a ɗaa nduo-ɛ ɓo
tul-e. Lɛɛ, zaɗɛ ku hɔy, mạ́y na
ndaɗa sùo-ɛ kparak a tii sạw písi
Ŋgɛrɛwṵru.
14 Báyịi lɛ, mbay tul hul mbṵ́ kị na
law-ɛ fạa ni puu-u, ɓay ịi lɛ, Zezu
vaa nzoɓ ká sìe nam mgbaka tạram.
Ka mbi ɓay a ɓaa hạ ruɔ nzoɓri mii:
«Ɓil namri ká yie na ɓa nam ká nzoɓ
a ɗáake peɗ. Ze ɓil namkeri na ku
ze, ɓa nam ká ì víke ɓáy sɛm ká
ɗo sùo-rì na hạ ni vaa ɓo, ɓa nam
mgbaka tạram rɔɔ ì ví hạ ni ɗaa peɗ
ká ɗì ya.»
15 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay yịiŋra ɓáy ɓay
hạ ni mii: «Ɓaarì nzoɓ nzaa rúɔ
ɓayri! Sakra ɓaarì key na wạa,
nzoɓ hạa hạa hina nday ɓe, mase
maasoɓa ɓe ká diki a kuɔ ni hạ ni
vǎa nzɔ mbii ká sìe nam mgbaka
tạram na ya lɛ?
16 I kɔ, mạ́y key ká ɓa sạw kạni
bulu naari *Abaraham ká *Satan
mgba ni a siŋ ni mbiimbam duɔ falɛ
tɔnɔ siɗì ro timbɛɗɛ key na wạa,
ndaɗ ɓay hina salkeri na ká ɓil nam
mgbaka tạram na ya lɛ?»
17 Zaɗka Zezu ɓaa ɓayri na mini
key báyịi lɛ, sahoy sɛ nzoɓ tul ŋgạni
ɓeri riw bele. Roo lɛ, ruɔ nzoɓri riw
bele ɗaa bawda suoriya ɓay tul feri
ká ndaɗ ɓamba tasiri ká Zezu ɗaa
na.

Law ɓay ká se tul pạra túŋ ká ŋgɔɓ ya
(Mat 13.31-32; Mrk 4.30-32)

18 Zezu ɓaa mii: «Réke mbay
Ŋgɛrɛwṵru ká tul nzoɓri ká tusiri
key na wạa, rì ịi lɛ? Wạa, fe ịi rɔɔ
mì mgbaka ɓay lìeke lɛ?
19 Réke mbay Ŋgɛrɛwṵru na ɗo
munu ɓa pạra túŋ* mbịw ká nzoɓ

* **13:19 13.19** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa pạra túŋ ya, roo lɛ, Zezu ɓaa ɓay se tul pạra *mutarde* ká ŋgɔɓ maa pạra túŋ.

mii ɗo ɓil wáa ɓe. Lɛɛ pa̰rake tḭ̃i a
ŋgɔɓ a vi ɓa puu ha̰ nduyri ví ɗaa
kpaŋ ɓari ɗo nzaa tɔykeri.»

Law ɓay ká se tul fe hew fe
(Mat 13.33)

20 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Ha̰a ḭ̃i
rɔɔ mì mgbaka ɓay líeke réke mbay
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tul nzoɓri ká tusiri
key na lɛ?
21 Réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ɗo
munu ɓa fe hew fe ká má̰y nzoɓ
wal ndḭ̃i, a zukri ɓáy sṵ́m ɓa kaŋtoy
say, rɔɔ ha̰ ni hew kpṵ̃ru a mbaa fe
fɛɗɛɗɛ.»

Law ɓay ká se tul faa hul ká aa ya
hiyaw
(Mat 7.13-14,21-23)

22 Zaɗka Zezu se nun-ɛ ɓa Zu-
ruzalɛm na báyḭ̃i lɛ, ka ta̰a ká
ŋgɛrɛpuori ɓáy vu puori a fere
nzoɓri fe.
23 Lɛɛ, nzoɓ mbḭ̃w vbi ni ɓay mii:
«Mbay, nzoɓri ká i ziŋ pam na wa̰a,
i ŋgḭ̃i ya hɔy lɛ?» Báyḭ̃i lɛ, Zezu
yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha̰ nzoɓri riw bele
mii:
24 «Ì ɗaa hṵ̃rusuo-rì tuŋ kḭ̃ ɓay
ndúo ɓáy faa hul ká aa ya hiyaw,
ɓay ḭ̃i lɛ, mì ɓaa ha rì ta-taŋ: nam
ha̰nɛ lɛ, nzoɓri ŋgḭ̃iŋa ɓamba, i
nzáara faa ɓay ndúo ɗì, lɛ, i ti máa
ya.
25 Síeke ku na, zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ
puo a úru siya a dar faa hul gbak ɗo
ɗi na báyḭ̃i lɛ, ɓaarì ká ì ɗoko kɛlɛ
na, ì tiika sa̰w ndáka faa hul í ɓǎake
ɓay ha̰ ni mii: "Mbay, mgbúɗa faa
ha̰ ɓuru!" Lɛɛ, ka'a yḭ̃iŋra ɓáy ɓay
ha̰ ri mii: "Mì kɔ zaɗ ká ì uru saa ɗi
ya."
26 Zaɗka i laa ɓayke na munu báyḭ̃i
lɛ, i tiika ɓáa ha̰ ni mii: "Buru na,
ɓuru sṵ̃ fe, a ɓuru nzɔ fe ziŋ mù.
Lɛɛ, ɓo na mù fere ɓuru fe ká faa
buori ká ɓil puo ɓuru."
27 Báyḭ̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ puo na a ɓáa
ha rì ɓa kḭ̃ mii: "Mì kɔ zaɗ ká ì uru
saa ɗi ya. I zɔ́l ká nzaa-i ɓa lew,
ɓaarì nzoɓ fe ɗáa ka̰ayari!"
28 Zaɗka ì kɔ́kɔ bulu ɓaarì *Abara-
ham ɓáy Izak ɓáy *Zakoɓ rɔɔ
ɓáy *nzoɓ ya̰aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru riw bele ká i káw
ɓil *puoruo Ŋgɛrɛwṵ̃ru, làa ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru vbuku rì zuɔ kɛlɛ na, ká
zaɗɛ ku na ì rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-
rì mgboɓo mgboɓo, a í sṵ̃ sere-ri
ŋgɛ̆r ŋgɛ̆r!
29 Nzoɓri úru saa fi gel ɓáy fi hoɗo,
rɔɔ fi tḭ̃i síe ɓáy fi riŋ síe í mgba
zaɗ káw̃ ká nzaa fe sṵ̃m ká puoruo
Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
30 I kɔ, ká sakra nzoɓ ha̰nɛri ká
i laa Ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká fal nzoɓ
ha̰wri na, síeke lɛ, í ɗoko pola. A
nzoɓri ká í laa ɓayke pola ha̰ nzoɓ
ha̰wri na, síeke lɛ, nzoɓ ha̰nɛri ká
sa̰kra ɓari ku na i yḭ̃i í ɗo fal.»

Zezu se nun-ɛ ɓa Zuruzalɛm
(Mat 23.37-39)

31 Ká síeke ku na, Farizi ha̰nɛri
soro í vi luo Zezu í ɓaa ha̰ ni mii:
«Mu zɔ́l ká zaɗ ni key na ɓa puo kḭ̃,
ɓay ḭ̃i lɛ, Mbay *Eroɗ nzaa faa ɓay
ika̰ mù.»
32 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ì se í vǎa ɓaa ha̰ mbay huo
na mii: "Vuri ɓáy ruo na, mì nii
temndayari ká tul nzoɓri, mí vaa
nzoɓ suosɛrɛmri, a ndeke ɗì nam
sayke na, mì ɗáa peɗ ɓi na ɔ ɓáy
zaɗɛ bele."
33 Ndaɗ ɓay haŋa mì se nun-i ɓa
pola vuri nda̰w, ruo nda̰w, ruo ha̰w
kara nda̰w, ɓay ḭ̃i lɛ, ká Zuruzalɛm
hɔy ɓa zaɗ ká nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru, maa huka ká ɗi
ɓo, ká zaɗ kḭ̃ ya!
34 «Zuruzalɛm, Zuruzalɛm! Ɓaarì
nzoɓri ká Zuruzalɛm ká ì i *nzoɓ
ya̰aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru, a
í vbuku nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru pie
ri ha rì na ɓáy tisawri í i ri. Wa̰a,
faa ɓal ba mina ze, mì hii ɓay mbṵ́
nzoɓ ɓaarì na ɗo sa̰w ɓal-i munu ká
máa ka̰y mbṵ́ke vi-eri ɗo sa̰w ɓal-ɛ
a guɓa tul-ri ɓáy ta̰y bar-ɛ na lɛ! Roo
lɛ, ɓaarì na ì hii puu ɓayke ya.
35 Nda ndaɗ! Ŋgɛrɛwṵ̃ru a pɔ́ŋ
hul ka̰ni ɓaarì na ha rì. Mì ɓaa ha rì
ta-taŋ: ì ti kɔ́kɔ mì mbǎa kpṵ̃ru maa
ɓáy síeke ká ì ɓáa mii: "Ndaɗ ɓay

haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka sạ̃m fe zúɔ tul nzoɓ ká vi ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay[†]!”»

14

Zezu vaa nzoɓ ɓáy nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri

1 Nam mbḭw ká ɓa *nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri na, Zezu se luo mbay *Fariziri mbḭw munu ká’a ɗi ni ɓay haŋa ni sṵ fe. Lɛɛ, ɓari ká i kaw zaɗɛ na i ŋgạ̃a Zezu zii ɓay kɔ́kɔ.
2 Báyḭi lɛ, nzoɓ mbḭw munu ká fe nduo ni na tḭi a ɗo pol Zezu.
3 Lɛɛ, Zezu mbi ɓay a vbi *nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri ɓáy Fariziri mii: «Ɓáy faa *bol kusol naari na, vaa nzoɓ suosɛrɛm ká ɓil nam mgbaka tạ̃ram na, ndaɗ ɓay ɗáa mase ndaɗ ɓay ɗáa ya lɛ?»
4 Báyḭi lɛ, i ɗo tul kḭ̃ silili. Lɛɛ, Zezu mgba nzoɓ suosɛrɛm na a vaa ni, rɔɔ a pɔŋ faa hạ̃ ni zɔl.
5 Falɛ ku lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ká sakra ɓaarĭ key na wạa, nzoɓ ve ze, vi-e mase nday ɓe lie ɓo luɔ mbii ká síe nam mgbaka tạ̃ram lɛ, ka’a séke ɓa vaa ɓay vǎa kúɔ ni tḭi kɛlɛ ya lɛ?»
6 Lɛɛ, i kɔ faa yḭiŋra ɓáy ɓay ɗo tul ɓay key na hạ̃ ni ya.

Law ɓay ká se tul ɗĭŋ tul ɓáy siika sùo

7 Zezu kɔ faa ká nzoɓri ká i ɗi ri ɗiw fe sṵm na, i nzǎarake zaɗ káw kereri ɓay káw ɗi ká pol nzoɓ hạ̃wri. Báyḭi lɛ, ka mbi law ɓay key na a ɓaa ha ri mii:
8 «Zaɗka i ɗĭ mù ɓay haŋa mù se mú vǎa sṵ fe ká zaɗ yạ̃aŋa kḭ̃ na lɛ, mu mgba zaɗ káw kere ká ɗo pola mú káw ɗi ya rɔɓay, ɓay ḭi lɛ, kɔ ya lɛ, sakra nzoɓri ká i ɗi ri ɓay haŋa ri sṵ fe na, nzoɓ hạ̃nɛ ká ɗi ku a kál tul-a ɗo ɗi.
9 Zaɗka mù mgba zaɗ káw kere mú kaw ɗi pola, rɔɔ nzoɓ ká ɗi rĭ ɗiw sṵm na ví ɓáa hạ̃ mù mii: “Mu pɔ́ŋ zaɗ káw key na hạ̃ nzoɓ ni,” lɛ, mù úru ɓáy sahoy ɗeŋ ɗeŋ, mú vǎa kaw ɔ́rɔ fal ká mgbaɗa.
10 Ze, ndaɗ ɓay ɗáa munu ya. Zaɗka i ɗĭ mù ɓay haŋa mù vǎa sṵ fe, rɔɔ mù se ɗi lɛ, mu vǎa mgba zaɗ káw ká ɔ́rɔke mgbaɗa ká fal, mú káw ɗi, ɓay haŋa ɓo zaɗka nzoɓ ɗika mù na vi lɛ, ka ɓaa hạ̃ mù mii: “Mbạ́a, mu sóro ɓa pola ɓa zaɗ káw kere key.” Ɓe munu ndạ̃w rɔɔ, a ɓá fe riŋ ɗika ɓo ká nun nzoɓri riw bele ká i kaw nzaa fe sṵm ziŋ mù na ɓáy.
11 Tusuɛke lɛ, nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká ura tul-e ɓa siya na, Ŋgɛrɛwṵru a mgbaka ɗiŋ ɓa siri. A nzoɓ ká ɗiŋ tul-e ɓa siri laa lɛ, ka’a úru ɗo siya.»
12 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ nzoɓ ká’a ɗi ni ɗiw sṵm na a ɓaa mii: «Zaɗka mù leke fe sṵm, mú ɗi nzoɓ ɓa ɓisie mase tilaw ḭ̃lɛ, mu ɗi nzoɓ buɔ-ɔri ya ndạ̃w, yṵ-ɔri ya ndạ̃w, nzoɓ ini ɓori ya ndạ̃w, mase nzoɓri ká i ɓa nzoɓ feziŋa ká tul kpaŋ ɓo ya ndạ̃w, ká kɔ ya lɛ, i ɗika mù ɗiw suo bole taa ɓo ká i sṵ na.
13 Roo lɛ, zaɗka mù leke fe sṵm ruɔ na, ndaɗ ɓay haŋa mù ɗi nzoɓ kụkuri ndạ̃w, nzoɓri ká sùo-ri hu wŭɔ ndạ̃w, nzoɓ kpɛɗɛri ndạ̃w, rɔɔ nzoɓ rạ̃wri ndạ̃w pi.
14 Zaɗka mù ɗaa munu lɛ, mù ɗoko ɓáy suoriya. Ze i maa ɓay púo mù feri na suo bole taa ɓo na ku ya hɔy kara, síeke ká nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri ká nun Ŋgɛrɛwṵru i tḭ̃i saa luɔ huɗ na, Ŋgɛrɛwṵru a púo mù mbɔlke ɓáy.»

Law ɓay ká se tul fe sṵm ruɔ (Mat 22.1-10)

15 Zaɗka i kaw nzaa fe sṵm ruɔ na, nzoɓ mbḭw munu ká sakra ɓari ká laa ɓay ká Zezu ɓaa na báyḭi lɛ, ka ɓaa hạ̃ ni mii: «Suoriya a ɓá taa nzoɓ ká’a káw nzaa fe sṵm ká ɓil *puoruo Ŋgɛrɛwṵru.»
16 Ro, Zezu mbi law ɓay mbḭw a ɓaa hạ̃ ni mii: «Nzoɓ mbḭw munu ɗi nzoɓri ŋgḭi ɓamba tasĭri, a leke fe sṵm ŋgḭ-ŋgḭi ɓay haŋa ri.
17 Zaɗka sạ̃w síe sṵŋa fe na maa báyḭi lɛ, ka pie leɗ káw ɓe hạ̃ ni vǎa

† **13:35 13.35** Simri 118.26.

ɓaa hạ̃ nzoɓri ká'a ɗi ri na mii, "Ì vi ro, ɓay ji̧ lɛ, fe sụ̃m na i leke ɔ bele ro."
18 Báyji̧ lɛ, ɓari riw bele ku na, i ɓaa ɓay tɔŋ fal ki̧ fal ki̧ í tii sạ̃w ɓáa ɓay ɓay náake sùo-ri. Nzoɓ mbi̧wke na ɓaa hạ̃ leɗ káw na mii: "Mì hie wáa mbi̧w, ze ndaɗ ɓay haŋa mì se mí văa kɔ. Mì koɗ mù, mu se mú ɓaa hạ̃ bǎa káw ɓo na, ka hạ̃ law-ɛ ka huo lɔm ká tul-i."
19 Nzoɓ ki̧ yji̧ a ɓaa hạ̃ ni rɔɓay mii: "Mì hie ndayri ɓa duɔ, ze mì séke ɓay văa líe ri ɓay kɔ́kɔ. Mì koɗ mù, mu se mú ɓaa hạ̃ bǎa káw ɓo na, ka hạ̃ law-ɛ ka huo lɔm ká tul-i."
20 Nzoɓ ki̧ rɔɓay yji̧ a ɓaa hạ̃ ni mii: "Mì yạ̃a mạ́y timbɛɗɛ key rɔɓay. Sạ̃wke ze mì maa ɓay séke ya."
21 Báyji̧ lɛ, leɗ káw na yji̧ a văa ɓaa ɓaykeri hạ̃ bǎa káw ɓe. Lɛɛ, law-ɛ fạ̃a ni puu-u a ɓaa hạ̃ leɗ káw ɓe na mii: "Mu se ɓa vaa ɓa faa buori ku ɓáy faa hạ̃yri ká woro zaɗ ká ɓil puɔ na key ɓo, mú fạ̃a nzoɓ kụ̃kuri ndạ̃w, nzoɓri ká sùo-ri hu wǔɔ ndạ̃w, nzoɓ rạ̃wri ndạ̃w, rɔɔ nzoɓ kpɛɗɛri ndạ̃w ɓo, mú ha ri vi ziŋ mù mbi̧w hɔy."
22 Falɛ ku ndji̧ lɛ, leɗ káw na ví ɓaa ɓayke hạ̃ ni mii: "Mbay, feri ká mù mbi nzaa-a ká ɗi hạ̃ mì na, mì ɗaa ro, roo lɛ, zaɗ tɔ̀ŋ kɔɓ rɔɓay."
23 Báyji̧ lɛ, bǎa káw ɓe na ɓaa hạ̃ ni mii: "Mu ti̧ mú se ɓáy bufaari ká ɓoɗ ɓoɗ ɓáy bufaa wáari ku ɓo, mú haa nzoɓri riw bele ká mù ziŋ ri na ha ri vi í nduo ɓil hule key ɓo, hạ̃ ɓil hul ɓi ka mbaa ɓa nzoɓri mɛr mɛr.
24 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: nzoɓri riw bele ká mì ɗi ri ɗiw sụ̃m pola na, nzoɓ mbi̧w mini ká sakra ɓari na ti mbika sụ̃mke na nda nzi-ɛ kpǎy ya."»

Fe ká ɗo nun ɗáa ɓay ɓáke leɗ nduoɓal Zezu
(Mat 10.37-38)

25 Ruɔ nzoɓri ŋgi̧i ɓamba tasiri, i se faa ziŋ Zezu mbi̧w hɔy. Lɛɛ, ka fɛrɛ kɔ́m ɓa luo-ri a ɓaa ha ri mii:
26 «Nzoɓ ká vi luo-i rɔɔ, a pɔŋ fal bi-ɛ ya ndạ̃w, mi-ɛ ya ndạ̃w, mạ́y ɓe ya ndạ̃w, vi-eri ya ndạ̃w, yụ̃-ɛ wạ̃rakeri ɓáy mạ́ykeri ya ndạ̃w, rɔɔ sùo-ɛ ɓe ki̧ sùo-ɛ kara ya ndạ̃w na lɛ, ka maa ɓá leɗ nduoɓal-i ya.
27 Nzoɓ ká soɓ puu say huɗ ɓe a séke fal-i ya lɛ, ka maa ɓá leɗ nduoɓal-i ya.
28 «Wạ̃a, ká sakra ɓaarì key na, zaɗka nzoɓ hii ɓay mbúo hul ga-gaŋ lɛ, ka káw siri pola a ki̧i suy larike riw bele a kɔ ká'a máa ɓáy ɗáa peɗke hạ̃ ni ɔ bele rɔɔ, a tii sạ̃w ɗáa peɗke na ɓáy ya lɛ woo!
29 Munu ya rɔɔ, ka tii sạ̃w ɗáa peɗ hulke na lɛ, larike a ɔ́kɔ ɓa tigbạ̃a hul na ku hɔy riw bele, a hạ̃ ni ziŋ faa ɗáa sùo hulke na ya. Lɛɛ, nzoɓri riw bele ká i kɔ́kɔ tuki̧ri peɗ ɓe na, i tiika sạ̃w síɛ ni
30 í ɓaa mii, "Leɗban ni key na tii sạ̃w úra hul ɓe, lɛ hụ̃rusuo-ɛ maa ɗáa peɗke na ɔ ya!"
31 «Mase, zaɗka mbay mbi̧w hii ɓay séke ɓay văa ru-ruy ziŋ mbay ki̧ lɛ, ka káw siri a bɛ́klɛ pola a kɔ wạ̃a, nzoɓ ɓeri ká isɔɗ duɔ zaɗ duɔ (10.000) ku na, i ruu ziŋ nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓeri ká isɔɗ duɔ zaɗ síŋ siɗi (20.000) ká i vi vuku ɓay rúu ziŋ ɓeri na ki̧ zu lɛ?
32 Zaɗka'a kɔ rɔɔ, ka maa ɓay rúu ziŋ nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓeri na ya lɛ, ka pie nzaapeɗ ɓa văa hạ̃ mbay kụ̃-ɛ ká ɗo ɗi ɗi kɔɓ rɔɓay ku na, ɓay vbika ni ɓay feri ká ɓay ɗáa ɓay haŋa ɗɛkɛkɛ ka ɗǒke sakra ɓari na.
33 Ɓe mini ze, nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká sakra ɓaarì key ká pɔŋ fe ɓeri riw bele ya lɛ, ka maa ɓá leɗ nduoɓal-i ya.»

Tom ká ráake ti̧i
(Mat 5.13; Mrk 9.50)

34 «Tom na ɓa fe kere, roo lɛ, zaɗka ráake ti̧i na wạ̃a, fe ji̧ ndạ̃w rɔɔ ɓay ɗáake hạ̃ ni yji̧ a raa ɓa ki̧ ɓáy lɛ? Fe ká ɓay ɗáake hạ̃ ni ndǎɗke na tiya.

35 Ka ti ɗáa fe ɓay sɔ́ke tusiri ya, a
ɓa mĩ̧iri fe ká ndaɗ tusiri ya ndąw̃.
Ɓa fe ká ɓay kúna zuɔ ɓisuy munu
hɔy. Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku ɓay láake
lɛ, ka laa!»

15

Law ɓay ká se tul baɗu ká zee (Mat 18.12-14)

1 Nzoɓ yąaŋa larimbuori ɓáy nzoɓ
kĩ̧ri ká soro ɓay ɓari mgba ndaya i
soro ɓa lakun Zezu riw bele ɓay láa
ɓay ɓe ká'a ɗo ɓáake.
2 Lɛɛ, *Fariziri ɓáy *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri, i ŋgũ̧ri ɓay ká
sakra kĩ̧ í ɓaa mii: «Leɗban ni key
na, ka yąa nzoɓri ká soro ɓay ɓari
mgba ndaya, a sũ̧ fe ziŋ ri!»
3 Báyĩ̧i lɛ, Zezu mbi law ɓay key a
ɓaa ha ri mii:
4 «Nzoɓ ve ká sakra ɓaarì key ká
ɗo ɓáy baɗu ɓa isɔɗ mbĩ̧w, rɔɔ zee
mbĩ̧w ká sakrake lɛ, ka ti pɔ́ŋ hąyri
ká sí̧ŋ tɔnɔ mbĩ̧w pąrɛ tɔnɔ mbĩ̧w na
ɗo zaɗ ɗol ɓari ká ɓisuy, ɓay văa
nzáa taa hąy ká zee na ku kpũ̧ru, a
ziŋ ni ya lɛ woo?
5 A zaɗka'a ziŋ hąy ká mbĩ̧w ká
zee na lɛ, ka mbi ni a ɗaa ni ɓo tul
kpąa nduo-ɛ ɓáy suoriya a tĩ̧ike puɔ.
6 Zaɗka'a tĩ̧i puɔ na báyĩ̧i lɛ, ka ɗi
nzoɓ buɔ-ɛri ɓáy nzoɓ tul kpaŋ ɓeri
a ɓaa ha ri mii: "Ì ɗaa suoriya ka
zí̧ŋ mì, ɓay ĩ̧i lɛ, baɗu ɓi ká zee na
mì ziŋ ni ro."
7 Ɓo faa mbĩ̧w munu ndąw̃, mì ɓaa
ha rì: suoriya ká'a ɗoko nulue ɓay
tul nzoɓ feyąa mbĩ̧w ká suo kér ɓay
ɓe ká tul feyąa ɓe na, a mbaka tul
suoriya ɓay tul nzoɓri ká sí̧ŋ tɔnɔ
mbĩ̧w pąrɛ tɔnɔ mbĩ̧w ká i kɔ sùo-
ri ɓa nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy zaɗɛ, a
í se sí̧e súo kér ɓay ɓari ya na.»

Law ɓay ká se tul mą́y ká lari ɓe zee

8 «Mase, mą́y hąa ze ɗo ɓáy lari
ɓa sak duɔ rɔɔ tɔɗɔ sak mbĩ̧w a
zee lɛ, ka ti ɗáa huu taa huu ndele,
a fą́ake ɓil hul ɓe ɗaka ɗaka a
nzăarake kpũ̧ru a ziŋ ya lɛ woo?
9 Zaɗka'a nzaara kpũ̧ru a ziŋ na
báyĩ̧i lɛ, ka ɗi nzoɓ buɔ-ɛri ɓáy nzoɓ
tul kpaŋ ɓeri a ɓaa ha ri mii: "Ì ɗaa
suoriya ka zí̧ŋ mì, ɓay ĩ̧i lɛ, lari ɓi ká
zee na mì ziŋ ro."
10 Munu zu lɛ, mì ɓaa ha rì: ɗo
faa mbĩ̧w munu ɓa mą́y ká ziŋ lari
ɓe ká mbĩ̧w ká'a ɗaa suoriya na,
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwũ̧ruri ká nulue
na i ɗaa suoriya ɓay tul nzoɓ feyąa
mbĩ̧w ká suo kér ɓay ɓe ká tul feyąa
ɓe.»

Law ɓay ká se tul leɗ ká tĩ̧i

11 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Nzoɓ
mbĩ̧w munu ɗo ɓáy leɗ wąrari ɓa
siɗĩ̧.
12 Lɛɛ, nzoɓ vbiele na ɓaa hą bi-ɛ
mii: "Băa, feziŋa ɓori ká'a ɗoko ɓay
tul-i na mu wál taa ɓi hą mì timbɛɗɛ
key." Báyĩ̧i lɛ, bi-ɛ na wal feziŋa ɓeri
na hą ni ɓáy yũ̧-ɛ siɗĩ̧ bele.
13 Falɛ ku ɗaa nam ndĩ̧i hɔy lɛ,
nzoɓ vbiele na mbũ̧ fe ɓeri na ŋgiɗ
bele a hie a zɔl se tusiri kĩ̧ ká ɗi ɗi, a
văa ɓiɛ larikeri na vɛɓ vɛɓ riw bele
ɓay tul feri ká law-ɛ hii.
14 Falɛ ká'a ɓiɛ lari ɓeri na ɔ riw
bele báyĩ̧i lɛ, kɔn luye lie gbiɓ ɓo
tusirike na ku riw bele hą fe sũ̧m tii
sąw̃ púo nduo-ɛ.
15 Báyĩ̧i lɛ, ka se a văa ziŋ nzoɓ
mbĩ̧w munu ká tusirike ku a nduo
tul-e. Lɛɛ, nzoɓke na pie ni se wáa
ɓeri hą ni văa kɔrɔ mbel puɔri ká ɗi.
16 Ká zaɗɛ ku na, pąra puuri ká
mbelri sũ̧ na hɔy kara, ka rɛ sùo-
ɛ ɓay sũ̧ŋa mbaa ɓil-e, roo lɛ, nzoɓ
mbĩ̧w mini kara hą ni sũ̧ ya. 17 Báyĩ̧i
lɛ, ka tii sąw̃ kér ɓay ká ɓil law-ɛ a
ɓaa mii: "Nzoɓ peɗ băari ɓa mina
ze i kaw ɓil ndaɗi baɗak í sũ̧ fe,
rɔɔ mì huka huɗ kɔn ká zaɗ ni key
mgbum lɛ?
18 Ɓi na mì yĩ̧i ɓay séke luo băa,
a mí văa ɓaa hą ni mii: 'Băa, mì
ɗaa feyąa ziŋ Ŋgɛrɛwũ̧ru ndąw̃, a
mí ɗaa feyąa ziŋ mù ndąw̃.
19 Mì maa ɓay haŋa mù ɗí mì ɓa
vu-ɔ mbăa ro. Ze munu hɔy kara,
mu ɗaa zí̧ŋ mì munu ká mù ɗáake
ziŋ nzoɓ peɗ ɓori na.' "

20 Ro, a uru siya a se ɓa luo bi-ɛ na.

«Zaɗka'a tɨ̰i lew hɔy ká bi-ɛ mbi nun a kɔ ni na báyɨ̰i lɛ, law-ɛ naa ni pǎ̰y ɓay tul vi-e na ha̰ ni ɗuu a suɔ nun-ɛ a vă̰a mgba ni girik a ǎ̰w nzi-ɛ.

21 Lɛɛ, vi-e na ɓaa ha̰ ni mii: "Bă̰a, mɩ̀ ɗaa feya̰a ziŋ Ŋgɛrɛwṵru, a mí ɗaa feya̰a ziŋ mù nda̰w. Mɩ̃ maa ɓay haŋa mù ɗi mɩ̀ ɓa vu-ɔ mbă̰a ro."

22 Ro, bi-ɛ na ɓaa ha̰ leɗ káw ɓeri mii: "Ɩ̃ se ɓa vaa ɓo, í vă̰a mbi maagari kere ká pie yururu í vă̰a nduo ni, í ɗaa ŋgama ka nduo nduo-ɛ, a í ɗaa dikɔn ka zúɔ ɓal-ɛ.

23 I se í vă̰a mgba vu nday ká ŋgɔɓ ndaɓ ndaɓ í ví i ha̰ ni. A ɓo, náa sṵri náa ɗáakeri suoriya,

24 ɓay ɨ̰i lɛ, vu-i key ká ɗo ɓa sondori nzoɓ huɗe na, ka yɨ̰i a ví ha̰ mɩ̀ ziŋ ni ɓáy kumnun rɔɓay. Ɓe na, ka ze-zee, rɔɔ a yɨ̰i ha̰ mɩ̀ ziŋ ni ɓa kɨ̰ rɔɓay." Báyɨ̰i lɛ, i tii sa̰w záy sùo-ri.

25 «Lɛɛ, ŋgɛrɛ leɗ na tɔ̀ŋ ɓa wáa kɔɓ rɔɓay. Zaɗka'a uru saa wáa a tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ ɓáy puɔ na báyɨ̰i lɛ, ka laa gire fe haŋri nda̰w, gire nday ká nzoɓri nda rɩ̃ŋma rɩ̃ŋma nda̰w pi.

26 Ro, a ɗi leɗ káw mbɨ̰w munu ká sakra nzoɓ ha̰wri a vbi ni sa̰w feke.

27 Lɛɛ, ɓe na ka yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: "Yṵ-ɔ na ze yɨ̰i a vi ze, bă̰a-ka i vu nday ká ŋgɔɓ ndaɓ ndaɓ, ɓay ɨ̰i lɛ, ka ziŋ vi-e ká zee na ɓáy kere."

28 Zaɗka ŋgɛrɛ ɓe na laa ɓayke na munu báyɨ̰i lɛ, ka ɗaa hɛrɛ a hii ɓay ndúo se ɓḭl puo bi-ɛ na ya. Ro ze bi-ɛ na tɨ̰i a ví koɗ ni ɓay haŋa ni ka se puɔ.

29 Lɛɛ, ka yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰ bi-ɛ na mii: "Mu kɔ, mbiimbam ɓa mina mɩ̀ kaw ziŋ mù key mí ɗaa peɗri ŋgɨ̰i ɓamba ha̰ mù, a mí mba nzaa-a ba mbɨ̰w ya mgbaŋ. Lɛɛ, ɓi na mă̰a mù ha̰ mɩ̀ vu vuy mbɨ̰w mini kara, ɓay haŋa mɩ̀ i ɓo ɓúru nzoɓ buɔ-iri, ɓúru ɗáake suoriya ya.

30 Roo lɛ, vu-ɔ ká ɗo key ká'a fa̰a feziŋa ɓori a vă̰a ɓiɛ vɛɓ vɛɓ ɓay tul má̰y nun pieri, a yɨ̰i a vi lɛ, ɓe na mă̰a mù i vu nday ká ŋgɔɓ ndaɓ ndaɓ ha̰ ni lɛ!"

31 Lɛɛ, bi-ɛ na yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: "Vu-i, ɓo na mù kaw ziŋ mɩ̀ ɓaŋguɔ tɨ̰i vuri key. Ze feri riw bele ká mɩ̀ ɗɔ̌ke na ɓa fe ɓo zu.

32 Roo lɛ, ɗo nun haŋa náa ɗáari suoriya, a náa záyri sùo naari, ɓay ɨ̰i lɛ, yṵ-ɔ ká ɗo ɓa sondori nzoɓ huɗe na, ka yɨ̰i a vi ɓáy kumnun rɔɓay. Ɓe ká'a ze-zee na, ka yɨ̰i ha̰ mɩ̀ ziŋ ni ɓa kɨ̰ rɔɓay."»

16

Law ɓay ká se tul nzoɓ kɔ́rɔ fe ká ɓa nzoɓ fe ɗáa law

1 Zezu ɓaa ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Nzoɓ mbɨ̰w munu ɓa nzoɓ feziŋa, lɛ, ka ɗo ɓáy nzoɓ kɔ́rɔ fe. Báyɨ̰i lɛ, i ví ɓaa ha̰ ni mii, nzoɓ kɔ́rɔ fe ɓe na ɓiɛ feziŋa ɓeri ɓamba.

2 Lɛɛ, nzoɓ feziŋa na ɗi ni a ɓaa ha̰ ni mii: "Ɓay ɨ̰i ze, mɩ̀ laa se tul-a ya̰a ya̰a mini key lɛ? Mu kɨ̰i fal fe ɓiri ká mɩ̀ pɔŋ zuɔ nduo-ɔ na ha̰ mɩ̀ kɔ, ɓay ɨ̰i lɛ, ɓo na, mù máa ɓay kɔ́rɔ fe ɓiri na mbă̰a ro."

3 «Báyɨ̰i lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ fe na yɨ̰i a ker ɓay ká ɓil law-ɛ a ɓaa mii: "Ga̰ŋ tul-i a náa mɩ̀ ká ɓil peɗ ɓi key na wa̰a, mɩ̀ ɗáa mina ɓáy sùo-i ro zey lɛ? Peɗ pay na mɩ̀ kɔ faake ya, ze gɔ́ŋ fe kara a ɓá sahoy ɓi ɓamba tasiri nda̰w."

4 Ka ker kpṵru a ɗaa "O-oo! Mɩ̃ kɔ fe ká mɩ̀ ɗáa ro! Zaɗka mɩ̀ ti ɓil peɗ ɓi na mbă̰a lɛ, fe ɗáa kere ɓiri ká mɩ̀ ɗáa ziŋ nzoɓri na nda̰w rɔɔ, i mgbáke mɩ̀ ɓa sùo-ri ɓáy."

5 «Báyɨ̰i lɛ, ka ɗi nzoɓri riw bele ká mbɔl ga̰ŋ ɓe ɗo tul-ri na ha ri vi fal kɨ̰ fal kɨ̰ a ɓaa ɓay ziŋ ri. Ka vbi nzoɓ ká vḭ titire ɗɛkrɛ na mii: "Ɓo na, mbɔl ká ɗo tul-a ɓay haŋa mù puo ga̰ŋ ɓi na wa̰a, ɓa mina lɛ?"

6 Ka yɨ̰iŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: "Mɩ̃ púo ni guma num ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ niŋ (4.000)." Báyɨ̰i lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ fe na yɨ̰i a ɓaa ha̰ ni mii: "Mbeɗe mbɔl ɓo na ze ɗo key. Káw siri ɓa

vaa mú bumra, a mú ɗaa ɓa isɔɗ sɔɗ
duɔ zaɗ siɗi (2.000) ka ɗo ɗi.”
7 «Falɛ ku lɛ, ka vbi nzoɓ ndeke
ɗi siɗike na mii: “Ɓo na, mbɔl ɓo
ɓa mina ze ɓay haŋa mù puo lɛ?”
Lɛɛ, ka ɓaa hạ ni mii: “Mì púo ni ɓɔl
naŋ isɔɗ siɗi ɓáy síŋ ndeɓe (250).”
Lɛɛ, nzoɓ kɔ́rɔ fe na ɓaa hạ ni mii:
“Mbeɗe mbɔl ɓo na ze ɗo key. Mu
ɗaa ɓa isɔɗ siɗi (200) ka ɗo ɗi.”
8 «Nzoɓ kɔ́rɔ fe ká fe ɗáa ɓe rɔɗ
rɔɗ na, zaɗka gaŋ tul-e kɔ nzɛm ká’a
nzɛ munu na báyịi lɛ, ɓe kị sùo-ɛ ka
pisi ni. Tusuɛke lɛ, nzoɓ tusiriri key
na i nzɛ ká tul fe ɓari ká tusiri key
na mba leɗ zaɗ taŋari ká i ker ɓay
ká se tul puoruo ɓari ká nulue.»
9 Báyịi lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓi
hɔy kara, mì ɓaa ha rì ta-taŋ: feziŋa
hạyri ká tusiri key ká ɗo ɓáy zaɗɛ
ya na, ì fạa í mgbáke buɔ ɓay haŋa
ɓo, zaɗka fekeri ti nduo-rì mbǎa lɛ,
i mgbaka rì ha rì kaw zaɗ káw kere
ká ɗo ɓaŋguɔ kpaɗara na ɓáy.
10 Nzoɓ ká ɗaa vu mbom ɓo tul
feri ká ndịi na, a ɗáa vu mbom ɓo tul
bawda feri ndạw pi. A nzoɓ ká ɗaa
vu mbom ɓo tul fe taa ndịi ndịi ya
na, ka ti ɗáa vu mbom ɓo tul bawda
feri ya ndạw pi.
11 Ku waa, zaɗka ì ɗaa vu mbom
ɓo tul feziŋa ká tusiri key ká ɗo
nduo-rì ku ya waa, nzoɓ ve rɔɔ a
haŋa rì feziŋa taa tusuɛ na ha rì kɔrɔ
lɛ?
12 A zaɗka ì ɗaa vu mbom ɓo tul
feziŋa nzoɓ kị ká ɗo nduo-rì ku ya
waa, nzoɓ ve kị rɔɔ a haŋa rì fe taa
hạy ká ɗo ɓay tul-rì kị sùo-rì lɛ?
13 Leɗ káw mbịw maa ɓay ɗáa
peɗ hạ bǎa gaŋ ɓeri siɗi ya, ɓay ịi
lɛ, a ḭ́m nzoɓ mbịwke, a hii nzoɓ
siɗike, mase a zúɔ ziŋ nzoɓ ni, a
tuŋ ɓay nzoɓ nu. I maa ɓay séke fal
Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạw, rɔɔ fal feziŋari ká
tusiri key ndạw buruk siɗi bele ya.»

Ɓayri ɓoɗ ɓoɗ ká Zezu ɓaa (Mat 11.12-13; 5.31-32; Mrk 10.11-12)

14 *Fariziri ká i ɗo zaɗɛ ká í laa
ɓayri ká Zezu ɓaa riw bele na, i siɛ
ni siɛ hɔy, ɓay ịi lɛ, i ɓa nzoɓ taka
kɔn lariri.
15 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓaarì
na, ì hii ɓay ɗáa sùo-rì ɓa nzoɓ fe
ɗáa ɓáy zaɗɛri ká nun nzoɓri, roo
lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru na kɔ fe ká ɓil law-rì.
Feri ká nzoɓri kɔ ɓa bawda fe na,
Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ ɓa fe ḭ̃m ká nun-ɛ.
16 «Sew ká nzoɓri hịɛ *bol ku-
sol ká *Moyze ɗaa ɓáy mbeɗeri
ká *nzoɓ yạaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ndạw na, ɗo kpụ̃ru
mgba sewke taa Zạa Batis. Tii sạwke
ɓáy sewke taa Zạa Batis na, i ka-
káa Ɓay Kere ká se tul réke mbay
Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tul nzoɓri. Nzoɓri
riw bele i nzaa faa kpụ̃ru í nduo í
se ɗi.
17 Ɓay haŋa tumbam ɓáy tusiri kal
na ŋgɔŋ ɓamba na kị, roo lɛ, ɓay
haŋa vu fe ká ndịi ká i vbie ɗo ɓil
bol kusolke ká kal na ŋgɔŋ kal tul-e
rɔɓay.
18 «Wạra nzoɓ hạa hạa ká nii mạ́y
ɓe a yạa mạ́y kị na, wạrake ku na
ɗaa nun pie. A nzoɓ ká yạa mạ́y
ká wạra nii ni na, ka ɗaa nun pie
ndạw.»

Law ɓay ká se tul nzoɓ feziŋa ɓáy Lazar

19 «Nzoɓ mbịw munu ɓa nzoɓ
feziŋa, a nduo gari lari ká ndụy
mgbilik mgbilik a ndaɗ ɓamba ɗo
sùo-ɛ, a kaw ɓil ndaɗi ɓáy nam nam.
20 Lɛɛ, nzoɓ mbịw munu ká ɓa
nzoɓ kụ̃ku, riŋ-ɛ ɓa Lazar sùo-ɛ te
nụ̃ɔ gbǒr gbǒr riw bele na, ka naa
faa hul nzoɓ feziŋa na.
21 Ka rɛ sùo-ɛ ɓay dám bum ŋgaw
ká gạy saa tutakra nzoɓ feziŋa siya
zuɔ siri na ɓay réke hạ ɓil-e ka
mbaa. A lɛ, váyri kara i vi sɛl
nụ̃ɔkeri ká ɗo sùo-ɛ na.
22 «Báyịi lɛ, nzoɓ kụ̃ku na ví hu.
Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ruri ká
nulue i ví sùu pạra nun sùo-ɛ na,
í vǎa hạ ni kaw zaɗ káw kere ká
lakun *Abaraham ká nulue. Falɛ
lɛ, nzoɓ feziŋa na ví hu ndạw, hạ
nzoɓri mbi ni í vǎa voro ni.

23 Báyji lɛ, nzoɓ feziŋa na kaw zaɗ
kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká zaɗ baw a ura nun-ɛ
ɓa siya a kɔ-kɔ́m ɗi ɗi mak, lɛ, ka kɔ
Abaraham ɓáy Lazar ká i kaw lakun
ki̧.
24 Ro, a rɛ ɓeleŋ a ɓaa mii: “Bǎa
Abaraham, kóɗ ŋguɔ hɔy, mu kɔ
nun síe ɓi! Mu pie Lazar ha̧ ni ka
ɗaa vu nduo-ɛ nduo mbii, a tɔ́ɗɔ ɓo
kusol-i ká huɔ kurum kurum key ha̧
ni ka huo lɔm ha̧ mì, ɓay ji̧ lɛ, mì kɔ
sɛkɛ fe ŋgji̧ ɓamba tasiri ká ɓil huu
na key.”
25 «Báyji lɛ, Abaraham yji̧ŋra ɓáy
ɓay ha̧ ni mii: “Vu-i! Mu kér se tul
káw ɓo ká ɓil ndaɗi ɓáy káw ɓáy
kumnun ɓo ká tusiri kɔɓ rɔɓay na
mú kɔ. A Lazar na laa lɛ, kaw ɓil
sɛkɛ feri ŋgji̧ ɓamba. Timbɛɗɛ key
na, law-ɛ huo ni ká zaɗ ni key, a pɔŋ
mù ɓo laa ro ze, mù kaw ɓil sɛkɛ fe
ku.
26 Rɔɓay, mu kɔ bawda luɔ ká
gbu̧ke tiya ɗo sakra naari. Ze,
nzoɓri ká i hii ɓay úru saa luo ɓuru
key, í se luo-rǐ lew na, faa tiya. Ɓari
ká i hii ɓay úru saa luo-rǐ lew, a í
vi luo ɓuru líe key na kara faa tiya
nda̧w.”
27 Ɓe nu ku ro, nzoɓ feziŋa na
yji̧ŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii: “Bǎa
Abaraham, munu zu lɛ, kóɗ ŋguɔ
hɔy, mì ɗaa síe ká pol-a ɓay haŋa mù
pie Lazar ha̧ ni ka se ɓil puo bǎa,
28 ɓay ji̧ lɛ, yu̧-iri, tul-ri ndeɓe i
kaw ɗi ku. Ka se ɓo a vǎa ɓaa taŋa
sa̧w feri ká tji̧ tul-i key na ɓay haŋa
ɓari na kara i vi zaɗ kɔ́kɔ sɛkɛ fe key
na ya.”
29 «Lɛɛ, Abaraham yji̧ŋra ɓáy ɓay
ha̧ ni mii: “Yu̧-ɔri na, mbeɗe ká
*Moyze ɗaa ɓáy taa *nzoɓ ya̧aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru kara ɗo
nduo-ri ɗi ku. Ndaɗ ɓay haŋa ri laa
ɓay ɓari.”
30 Báyji lɛ, nzoɓ feziŋa na ɓaa mii:
“Ʊwaa, bǎa Abaraham, i ti ya̧aŋa
ɓayke ya. Roo lɛ, zaɗka nzoɓ tji̧ saa
sakra nzoɓ huɗeri a se luo-ri lɛ, i súo
kér ɓay ɓari ká tul fe ɗáa ɓari!”
31 Lɛɛ, Abaraham ɓaa ha̧ ni mii:
“Zaɗka i laa ɓay Moyze ɓáy taa nzoɓ
ya̧aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ká
i ɗaa ɗo mbeɗe na ku ya lɛ, nzoɓ tji̧
saa sakra nzoɓ huɗeri hɔy a vǎa ɓaa
ha ri kara, i ti ya̧aŋa ɓayke ya.”»

17

Ɓay ká se tul feya̧a ɓáy ndáka buma ziŋ ki̧
(Mat 18.6-7,21-22; Mrk 9.42)

1 Zezu ɓaa ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri mii:
«Fe ká’a ɗáa ha̧ nzoɓ ɗaa feya̧a na,
ti laɗ ya. A roo lɛ, kɔ́kɔ sɛkɛ fe a
ɗoko tul nzoɓ ká ɗaa ha̧ ku̧-ɛ ɗaa
feya̧a na!
2 Síŋ bawda tisaw ɗo sol nzoɓke
a vbu ni ɓo maambii na ndaɗ mba
haŋa ni kaw ɓáy kumnun a ula leɗ
mbji̧w ká ndji̧i ká sakra leɗri ká ɗo
key na ha̧ ni ɗaa feya̧a.
3 Munu zu lɛ, ì nzɛ ɓáy sùo-rǐ!
«Zaɗka yu̧-ɔ ɗaa feya̧a lɛ, mu vǎa
ɓaa ɓayke ziŋ ni. Ze ɓo, ka suo kér
ɓay ɓe ká tul feya̧a ɓe na lɛ, mu nda
bumake ziŋ ni.
4 Ze, ka ɗaa feya̧a ziŋ mù faa ɓal
ba tɔnɔ say ká ɓil nam mbji̧wke na
ku hɔy, rɔɔ a suo kér ɓay ɓe, a ví
vbi mù law huoke munu ɓaŋguɔ lɛ,
mu nda bumake ka ziŋ ni.»
5 Báyji lɛ, *nzoɓ ndáy nzaapeɗri
ɓaa ha̧ Ŋgɛrɛmbay mii: «Mu ha̧
mbika law ɓuru ka ŋgji̧i ɓa pola
pola.»
6 Lɛɛ, ka yji̧ŋra ɓáy ɓay mii:
«Zaɗka mbika law ɓaarǐ ŋgɔɓ ya
maa pa̧ra túŋ ká ndji̧i hɔy lɛ*, ì máa
ɓáa ha̧ puu ká ɗo ku ɓay haŋa ni ka
mu̧u ɓáy sa̧w-ɛ a zo ɓo maambii a
ɓár sa̧w ká ɗi, lɛ, a ɗáa vu mbom ɓo
tul-rǐ.»

Peɗ ɗáa leɗ káw Ŋgɛrɛwu̧ru

7 «Munu ká nzoɓ mbji̧w ká sakra
ɓaarǐ ɗo ɓáy leɗ káw mbji̧w ka’a pɔŋ
peɗ payri, mase peɗ kɔ́rɔ ndayri zuɔ
nduo-ɛ, rɔɔ leɗ káw na uru saa wáa

* **17:6 17.6** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa pa̧ra túŋ ya, roo lɛ, Zezu ɓaa ɓay se tul pa̧ra *mutarde* ka ŋgɔɓ maa pa̧ra túŋ.

a vi lɛ, ka'a ɓáa ha̰ ni mii: "Vi ɓa vaa
mú káw nzaa fe sṵm key" lɛ?
8 Ʊ́waa, ka ti ɓáa munu ya, roo lɛ,
a ɓáa ha̰ ni mii: "Suo gari ɓori, mú
léke sùo-ɔri dem dem, a mú kára fe
sṵmri na ha̰ mì sṵ a mí nzɔ fe zuɔ ɗi
ndá̰w rɔɔ, mu sṵ taa ɓori a mú nzɔ
zuɔ ɗi ɓáy."
9 Leɗ káw ká ɗaa fe ɓáy zaɗɛ maa
ɓáy nzaa ká gaŋ tul-e mbi ha̰ ni na
wa̰a, ɓa fe ka'a ɗáa taambɔl ha̰ ni
rɔɓay lɛ woo? Ʊ̃-uu, munu ya!
10 Ɓaarì hɔy kara ɗo faa mbḭw
munu ndá̰w, zaɗka ì ɗaa feri rḭw
bele ká mì mbi nzaa-i ká ɗi ha rì na,
ndaɗ ɓay haŋa rì ɓaa mii: "Ɓuru ɓa
leɗ káwri hɔy, ze ɓúru ɗaa peɗ ká
ɗo nun haŋa ɓuru ɗaa."»

Zezu vaa nzoɓri ká kpḭri zuɔ sùo-ri

11 Zezu se ɓa Zuruzalɛm, a kal ɓáy
faa ká ɓo sakra kuɗu zaɗ ká Samari
ɓáy Galele.
12 Zaɗka'a tḭi puo mbḭw munu
báyḭi lɛ, nzoɓri duɔ ká kpḭri zuɔ sùo-
ri na, i suɔ nun-ɛ í ta̰a a í ɗo ɗi
ŋgereŋ,
13 í ɗaa bawda kusol-ri ɓo siri mii:
«Zezu, Mbay ɓuru, kóɗ ŋguɔ hɔy,
mu kɔ nun síe ɓuru key!»
14 Lɛɛ, zaɗka'a mbi nun-ɛ, a kɔ ri
na báyḭi lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ì se
ɓo í vǎa kíɛ sùo-rì ha̰ nzoɓ fe poyri
ha ri kɔ.» Zaɗka i zɔl í se faa na
báyḭi lɛ, kpḭri ɓari na ɔ ha̰ sùo-ri duo
mgbereŋ.
15 Nzoɓ mbḭw ká sakra ɓari na,
zaɗka'a kɔ kpḭri ká ɔ ká sùo-ɛ na
báyḭi lɛ, ka yḭi ɓáy tul ɓal-ɛ nzɛk, a
pisi Ŋgɛrɛwṵru ɓáy bawda kusol-e
ɓeleŋ ɓa siya,
16 a huku siri gburuk ká sa̰w ɓal
Zezu a ha̰ke ni taambɔl. Nzoɓke ku
na, ka ɓa nzoɓ ká Samari ká Ziɓri kɔ
ri ɓa fe ya.
17 Báyḭi lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa mii:
«Ɓari na wa̰a, kpḭri ɔ ká sùo-ri ɓáy
zaɗ ɓari duɔ riw bele ya lɛ? Wa̰a,
nzoɓ tɔnɔ mbḭwkeri na, i ɗo zaɗ ha̰a
lɛ?
18 Rɔɔ, í pɔŋ ɓa nzoɓ tul puo
key hɔy yḭi a ví ɗaa taambɔl ha̰
Ŋgɛrɛwṵru key lɛ?»
19 Falɛ ku báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha̰ ni
mii: «Úru siya a mú se zaɗ seɗ ɓo.
Law-a ká mù ɗaa ɓo tul-i na ya̰a mù
ro.»

Síe ha̰a Ŋgɛrɛwṵru a vî réke mbay lɛ?
(Mat 24.23-28,37-41)

20 Nam mbḭw munu, *Fariziri vbi
Zezu ɓay mii: «Síe ha̰a ndá̰w rɔɔ,
Ŋgɛrɛwṵru a ví réke mbay ká tusiri
key lɛ?» Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Réke mbay Ŋgɛrɛwṵru na
a vika ɓáy faa kɔ́kɔ ɓáy nun gbak
gbak ya.
21 Rɔɓay, nzoɓ ti ɓáa mii: "Ka ɗo
key!" mase, "Ka ɗo lew!" ya, ɓay ḭi
lɛ, ì kɔ, réke mbay Ŋgɛrɛwṵru na ɗo
sakra ɓaarì timbɛɗɛ key ro.»

Síe ha̰a rɔɔ, Vu Nzoɓ a vî tusiri key lɛ?

22 Falɛ ku báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha̰
leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɓil namri ká'a
vika na, ì ɗáa kɔn kɔ́kɔ ɓi *Vu Nzoɓ
nam mbḭw munu hɔy ká sakra nam
ɓeri na ku, roo lɛ, ì ti kɔ́kɔ ni ɓáy
nun-rì ya ɓáy.
23 Nzoɓri ɓáa ha rì mii: "Vu Nzoɓ
na ɗo key," mase "ka ɗo lew." Lɛɛ,
ì se ɗi ya, ì ɗúu fal-ri ya.
24 I kɔ, munu ká mbam siɛ yela a
taŋ zaɗ gbɛrɛrɛ saa fi hoɗo kpṵru
mgba fi gel na, síeke ká ɓi Vu Nzoɓ
mì ví na, a ɗoko faa mbḭw munu
ndá̰w.
25 Roo lɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa mì vi
na, ɗo nun haŋa ɓi Vu Nzoɓ mì kɔ
sɛkɛ fe ŋgḭi ɓamba tasiri, a nzoɓri ká
timbɛɗɛ key kara i túŋ mì ŋgereŋ.
26 «Nam ká ɓi Vu Nzoɓ mì vika na,
a ɗoko faa mbḭw munu ɓáy feri ká
kal ɓáy sewke taa *Noe na.
27 Sewke ku na, nzoɓri sṵ fe í nzɔ
fe, ma̰yri ɓáy wa̰rari i ya̰a kḭ kpṵru
maa ɓáy nam ká Noe nduǒke ɓil
hul tumbii na. Falɛ ku lɛ, mbii ví
ya̰a zaɗ remleŋ remleŋ, a ɓiɛ nzoɓri
mburuk mburuk riw bele.

28 Síe ví ɓi Vu Nzoɓ na, a ɗoko faa
mbi̱w munu ɓáy fe ká kal ɓáy sewke
taa *Loɗ na. Nzoɓri su̱ fe í nzɔ, í hie
fe ziŋ ki̱ ɓa lie ɓa lew, í paa wáari a
í ɗaa hulri.
29 Roo lɛ, nam ká Loɗ ti̱ike saa puo
ká Sɔdɔm na, Ŋgɛrɛwu̱ru pie ɓáy
huu ɓáy tisawri ká mbi huu ga̱y saa
nulue zuɔ siri, a sɛ bilam bilam a ɓiɛ
ri riw bele.
30 Namke ká ɓi Vu Nzoɓ mì yi̱i
mí ti̱i ká nun nzoɓri na, a ɗoko faa
mbi̱w munu nda̱w.
31 «Namke ku na, nzoɓ ká mgba
ta̱ram ká tul hul siya na†, ze fe ɓeri
ɗo ɓil hula kara, ka ti ɗí a se ɗi ɓay
văa fa̱a ya. A nzoɓ ká ɗo wáa kara,
ti yi̱i a se puɔ ya nda̱w.
32 I kér se tul ma̱y Loɗ ká fɛrɛ kɔ́m
wŏri, a ziŋ huɗ na í kɔ.
33 Nzoɓ ká'a nzáa faa kɔ́rɔ kum-
nun ɓe na, a ɗoko ɓáy kumnun taa
tusuɛke ya. Roo lɛ, nzoɓ ká'a pɔ́ŋ
sùo-ɛ yɔɗ na, a kɔ́rɔ kumnun taa
tusuɛke.
34 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: ká ɓil suŋke
ká ɓi Vu Nzoɓ mì ví na, nzoɓri
siɗi i naaŋa hii ziŋ ki̱ mbi̱w. Lɛɛ,
i mbika nzoɓ mbini, a í pɔŋ nzoɓ
mbi̱ɛ mgba̱mi.
35 A ma̱yri siɗi ká i ɗoko ɗúu fe
ká nzaa sa̱n mbi̱w na, i mbika nzoɓ
mbini, a í pɔŋ nzoɓ mbi̱ɛ mgba̱mi.
36 [Wa̱rari siɗi ká i ɗoko wáa na,
i mbika nzoɓ mbini, a í pɔŋ nzoɓ
mbi̱ɛ mgba̱mi.»]
37 Báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi ni
mii: «Mbay, zaɗ ha̱a rɔɔ, fe niri key
na a kál ká ɗi lɛ?» Lɛɛ, ka yi̱iŋra ɓáy
ɓay ha ri mii: «Zaɗ ká huɗ fe ɓo ɗi
na, zaɗɛ na ku ze ta̱miri mbu̱ ki̱ ká
ɗi.»

18

Law ɓay ká se tul ma̱y síe ɓáy nzoɓ kúŋ sal ɓay

1 Falɛ ku lɛ, Zezu mbi law ɓay key
a ɓaa ha ri ɓay kĭɛke ri ɗáa nzaa ɓay
kere ɓaŋguɔ, í ha̱ sùo-rì ta̱a ká ɗi ya.
2 Ka ɓaa ha ri mii: «Puo mbi̱w
munu na, nzoɓ kúŋ sal ɓay ɗo ɗi,
lɛ, ka hi̱ɛ Ŋgɛrɛwu̱ru ya nda̱w, a kɔ
nzoɓ ɓa fe ya nda̱w pi.
3 Lɛɛ, ká puoke ku na, ma̱y síe
mbi̱w munu ɗo ɗi ku nda̱w, a se luo-
ɛ ɓaŋguɔ kpaɗara ɓay ha̱ŋa ni ka
ɗaa ɓay ɓe ɓáy zaɗɛ ha̱ ni a ɓaa
mii: "Mu ndáɗa faa ɓay ɓúru nzoɓ
tul ŋga̱ni ɓi na ha̱ mì."
4 Lɛɛ, nzoɓ kúŋ sal ɓay na hii ɓay
kúŋ sal ɓay ɓe na ha̱ ni ya munu
munu ɓaŋguɔ kpaɗara. Ro, a ker ká
ɓil law-ɛ mii: "Ba tusuɛ ki̱, mì hi̱ɛ
Ŋgɛrɛwu̱ru ya nda̱w, mí kɔ nzoɓ ɓa
fe ya nda̱w,
5 roo lɛ, munu ká ma̱y ni key na
yɔklɔ mì ɓamba na, mì ndáɗa faa
ɓay ɓe na ha̱ ni. Munu ya lɛ, ka'a ví
luo-i ɓaŋguɔ kpaɗara ha̱ tul-i wura
wɔɓ wɔɓ gɔr hɔy."»
6 Falɛ ku báyi̱i lɛ, Ŋgɛrɛmbay ɓaa
ha̱ nzoɓri ká zaɗɛ ku mii: «Ì laa ɓay
ka̱ nzoɓ kúŋ sal ɓay ká ndaya ɓaa
key na ta-taŋ!
7 Wa̱a, Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗáa mina a
ndaɗa faa ɓay nzoɓ taa ɓeri ká i rɛ
ha̱ ni suŋ ɓáy ɓisie na ya lɛ woo?
Wa̱a, a pɔ́ŋ ha̱ falɛ ɗi lɛ?
8 Mì ɓaa ha ri ta-taŋ: ka'a ndáɗa
faa ɓay ɓari na ɓa vaa hɔy ha ri. Ku
wa̱a, zaɗka ɓi *Vu Nzoɓ mì yi̱i mí vi
tusiri key na wa̱a, mì zíŋ nzoɓri ká i
kaw tul mbika law ɓari na ki̱ zu lɛ?»

Law ɓay ká se tul Farizi ɓáy nzoɓ mbú̱ larimbuo

9 Rɔɓay, Zezu mbi law ɓay key a
ɓaa ɓay tul nzoɓri ká i kɔ sùo-ri ɓa
nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛri, a í kɔ́ke ku̱-i
ɓari ɓa fe ya na.
10 Ka ɓaa mii: «Nzoɓri siɗi, i se ɓil
*hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay ɗáa nzaa
ɓay kere. Nzoɓ mbini ɓa Farizi, a
nzoɓ mbi̱ɛ laa lɛ, ɓa nzoɓ ya̱aŋa
larimbuo.
11 Báyi̱i lɛ, Farizi na naa sùo-ɛ
ŋgereŋ a ɗo siya a ɗaa nzaa ɓay
kere ká ɓil law-ɛ, a ki̱ike fe ɗáa
ɓeri mii: "Ŋgɛrɛwu̱ru ɓi, mì ha̱ mù

† **17:31 17.31** Ziɓri na, zaɗka i ɗaa hul lɛ, i ɗaa tul-e aa raɗ raɗ ɗo ɗi ɓa zaɗ mgbaka ta̱ram ɓari.

taambɔl, ɓay ji̧ lɛ, mì ɗo munu ɓa
ɓie nzoɓ ha̧wri ku ká i ɓa nzoɓ
riiɓari ya nda̧w, nzoɓ ɗáa ndayari
ya nda̧w, nzoɓ ɗáa nun pieri ya
nda̧w, mase mì ɗo munu ɓa nzoɓ
ya̧aŋa larimbuo ká ɗo key na ya
nda̧w pi.
12 Bi na, ɓil dimasi mbi̧w mbi̧w
riw bele na, mì saŋ sùo-i mí su̧ fe ya
faa ɓal ba siɗi siɗi, a feri riw bele
ká mì ziŋ na, duɔ lɛ, mì naa mbi̧w
ha̧ mù.”
13 Báyi̧i lɛ, nzoɓ ya̧aŋa larimbuo
na laa ro naa sùo-ɛ a ɗo ɗi ɗi huo-
ɛ, a hii ɓay úra nun-ɛ ɓa siya ɓa luo
Ŋgɛrɛwu̧ru ya, roo lɛ, ka nda law-ɛ
zaɗ zaɗ a ɓǎake ɓay ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru
mii: “Ŋgɛrɛwu̧ru ɓi, mu ha̧ law-a ka
huo lɔm ká tul-i, ɓi ká mì ɓa nzoɓ
feya̧a na.”»
14 Lɛɛ, Zezu ɓaa mii: «Mì ɓaa ha rì
ta-taŋ: nzoɓ mbu̧ larimbuo key na,
Ŋgɛrɛwu̧ru naa ɓay ká tul-e ha̧ ni
yi̧i a se puɔ ɓáy law huoke. Roo lɛ,
nzoɓ taa ha̧w ká ɓa Farizi na, ɓay
ɗo tul-e ɓáy, ɓay ji̧ lɛ, nzoɓ ha̧a ha̧a
ká ura tul-e ɓa siya lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru a
mgbaka tuŋ siri, a nzoɓ ká ɗiŋ tul-e
laa lɛ, ka’a úra ɗo siya.»

Zezu sa̧m fe zuɔ tul leɗri
(Mat 19.13-15; Mrk 10.13-16)

15 Lɛɛ, nzoɓri fa̧a leɗ tupɛŋri hɔy
kara í vieke luo Zezu ɓay haŋa ni
ka ɗaa nduo-ɛ ɓo tul-ri. Zaɗka leɗ
nduoɓal-ɛri kɔ munu na báyi̧i lɛ, i
haa ri.
16 Roo lɛ, Zezu ha ri soro ɓáy leɗ
tupɛŋri na ɓa lakun-ɛ a ɓaa mii: «Ì
ála leɗri ha ri vi luo-i ɓo, ì haa ri ya,
ɓay ji̧ lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru re mbay ká tul
ɓari ká i ɗo munu ká leɗri key.
17 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧:
nzoɓ ká ya̧a Ŋgɛrɛwu̧ru ɓa law-ɛ ha̧
ni re mbay ká tul-e munu ká leɗ
na ya lɛ, ka ti ɗoko sakra nzoɓri ká
Ŋgɛrɛwu̧ru re mbay ká tul-ri na ya
wŭ̧m.»

Soro ɓay ká se tul feziŋa
(Mat 19.16-30; Mrk 10.17-31)

18 Báyi̧i lɛ, mbay Ziɓ mbi̧w munu
vbi Zezu mii: «Mbay kere, fe ji̧ ze mì
ɗáa nda̧w rɔɔ ɓay zǐŋke kumnun ká
ɗo ɓaŋguɔ na lɛ?»
19 Lɛɛ, Zezu yi̧i a ɓaa ha̧ ni mii:
«Ɓay ji̧ rɔɔ, mù ɗi mì ɓa nzoɓ kere
lɛ? Ŋgɛrɛwu̧ru ki̧ huo-ɛ hɔy ze ɓa
nzoɓ kere ɓo, nzoɓ ki̧ mbi̧w mini ká
nde ni nde na, tiya.
20 Mu kɔ, bol kusolri ká
Ŋgɛrɛwu̧ru ha̧ nzoɓri na ɓaa mii:
“Mù ti ɗáa nun pie ya, mù ti ika
nzoɓ ya, mù ti ri-riiɓa ya, mù ti kúɗ
ɓay zuɔ nzaa nzoɓ ya, rɔɔ mù ɗáa
vu mbom ɓo tul bǎa-ka ɓáy máa-
ŋa*.”»
21 Báyi̧i lɛ, leɗban na yi̧iŋra ɓáy
ɓay ha̧ ni mii: «Bol kusolkeri ku na,
ɓáy kuban ɓi ki̧ hɔy mì ɗo tul-e riw
bele ti̧i vuri.»
22 Falɛ ká Zezu laa ɓay ɓe na munu
báyi̧i lɛ, ka yi̧iŋra ɓáy ɓay ha̧ ni mii:
«Fe mbi̧w puo mù rɔɓay. Fe ɓori
riw bele ká mù ɗǒke na, mu se mú
vǎa fa̧a mú hie, a mú pɔ́ŋ larike mú
léke nzoɓ ku̧kuri. Munu nda̧w rɔɔ,
mù ɗoko ɓáy feziŋa taa tusuɛkeri ká
nulue ɓáy. Falɛ ro lɛ, mu yi̧i mú se
fal-i ɓáy.»
23 Zaɗka leɗban na laa ɓayke na
munu báyi̧i lɛ, ka siŋ tunun-ɛ mbiɗ
mbiɗ, ɓay ji̧ lɛ, ka ɗo ɓáy feziŋari
ŋgi̧i ɓamba tasiri.
24 A zaɗka Zezu kɔ ni ká’a siŋ
tunun-ɛ mbiɗ mbiɗ na báyi̧i lɛ, ka
ɓaa mii: «Ɗo ŋgɔŋ ɓamba ɓay
haŋa nzoɓ feziŋari ɗiŋ tul-ri ha̧
Ŋgɛrɛwu̧ru re mbay ká tul-ri!
25 Ɓay haŋa zambal ka nduo luɔ
zɔy a ti̧i ká nun-ɛ na ɗo ŋgɔŋ ɓamba
tasiri. Roo lɛ, haŋa nzoɓ feziŋa ɗiŋ
tul-e ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru re mbay ká tul-
e na, ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri kal ɗi
rɔɓay.»
26 Báyi̧i lɛ, ɓari ká i ɗo zaɗɛ ká í
laa ɓayke na i ɓaa mii: «A munu ku

* **18:20 18.20** Ti̧i kɛlɛ 20.12-16; Ki̧iŋa bol kusol ba siɗike 5.16-20.

waa, nzoɓ ve ze a máa ɓay zíŋ pam
na ɓáy lɛ†?»
27 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay mii:
«Fe ká nzoɓri maa ɗáa ya na,
Ŋgɛrɛwṵru maa ɗáa.»
28 Báyḭi lɛ, Piyɛr ɓaa ha̰ Zezu mii:
«Mu kɔ, ɓuru na ɓuru pɔŋ fe ɓururi
riw bele ká ɓuru ɗǒke na ɓay séke
fal-a.»
29 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Mì
ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: nzoɓ
ká pɔŋ hul ɓe, mase má̰y ɓe, mase
yṵ-ɛri, mase nzoɓ mbóŋ niri, mase
vḭ-eri ɓay tul réke mbay Ŋgɛrɛwṵru
na lɛ,
30 Ŋgɛrɛwṵru a haŋa ni fe kḭri ŋgḭi
ɓamba ká ɓil sew ká náa ká̰wri ɗḭ
timbɛɗɛ key, rɔɔ ká ɓil sew ká'a ví
vuku na, ka'a haŋa ni kumnun ká
ɗo ɓaŋguɔ na.»

Zezu ɓaa ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká'a tḭ̰i tul-e
(Mat 20.17-19; Mrk 10.32-34)

31 Falɛ ku báyḭi lɛ, Zezu fa̰a leɗ
nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi na ha ri
ɗo fi mbḭw ɓoɗ, a ɓaa ɓay ha ri mii:
«Ì laa key, náa séri ɓa Zuruzalɛm
na ro vǎy. Ká zaɗɛ ku na, ɓayri
riw bele ká *nzoɓ ya̰aŋa ɓayri saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
ká se tul-i ɓi *Vu Nzoɓ na, a ɗoko
ɓáy zaɗɛ.
32 I pɔ́ŋ mì ɓo nduo nzoɓri ká i tuu
Ŋgɛrɛwṵru ya. Ɓari na i síɛ mì í raɗ
mì, a í sa̰-sa̰mi zuɔ nun-i.
33 I ndáka mì ɓáy ndoy dɔŋ a í i mì.
Ndeke ɗi nam sayke lɛ, mì tḭ̰i saa luɔ
huɗ.»
34 Roo lɛ, ɓay ká Zezu ɓaa na, leɗ
nduoɓal-ɛri laa taŋ ya mgbaŋ. Sa̰w
ɓayke ku na mṵu ri mṵu ha ri kɔ fe
ká'a ɓaa ɓayke na ya.

Zezu mgbuɗa nun ra̰w ha̰ ni kɔ zaɗ
(Mat 20.29-34; Mrk 10.46-52)

35 Zaɗka Zezu se a ɗo ɗi ya deɓ
ɓáy puo ká Zeriko na báyḭi lɛ, ra̰w
mbḭw munu kaw lafaa a gɔŋ fe.
36 Zaɗka'a laa gire ɓal nzoɓri ká
mgba riɓ riɓ ká i kal faa na báyḭi lɛ,
ka vbi ɓay mii: «Sa̰w seɗ ɓaarì key
na wa̰a, ɓa ḭi kḭ zu maalɛ?»
37 Lɛɛ, i ɓaa ha̰ ni mii: «Zezu ká
Nazarɛɗ na ze kal faa key vǎy.»
38 Zaɗka'a laa ɓayke na munu
báyḭi lɛ, ka guu fe ɓeleŋ mii: «Zezu,
*vu bulu Daviɗ, kóɗ ŋguɔ hɔy mu
kɔ nun síe ɓi!»
39 Lɛɛ, nzoɓri ká i se pola na, i
uru ziŋ ni ɓay haŋa ni ka pɔ́ŋ nzi-ɛ.
Roo lɛ, ka guu fe mgba mgba ɓa pola
pola rɔɓay mii: «Vu bulu *Daviɗ,
kóɗ ŋguɔ hɔy mu kɔ nun síe ɓi!»
40 Báyḭi lɛ, Zezu sḭ̰i ɓal-ɛ zik a ɗo
a mbi nzi-ɛ ɓay haŋa ri mgba ni í
vieke ha̰ ni. Zaɗka ra̰w na soro a vi
lakun Zezu na báyḭi lɛ, Zezu vbi ni
mii:
41 «Fe ḭi ze mù hii ɓay haŋa mì ɗaa
ha̰ mù lɛ?» Lɛɛ, ra̰w na yḭiŋra ɓáy
ɓay ha̰ ni mii: «Mbay, mu ɗaa ha̰
mì kɔ-kɔ́m ɓa kḭ rɔɓay.»
42 Lɛɛ, Zezu yḭ̰i a ɓaa ha̰ ni mii:
«Mu kɔ-kɔ́m ɓa kḭ. Law-a ká̰ mù ɗaa
ɓo tul-i na vaa mù ro.»
43 Báyḭi lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy ka
kɔ-kɔ́m a se fal Zezu na a pisi
Ŋgɛrɛwṵru. Ruɔ nzoɓri riw bele ká
i kɔ feke na, i pisi Ŋgɛrɛwṵru nda̰w.

19

Zezu ɓáy Zase

1 Zaɗka Zezu tḭi Zeriko na, ka saka
ɓáy faa ɓil puɔ.
2 Lɛɛ, nzoɓ mbḭw ká ɓa nzoɓ
feziŋa ká riŋ-ɛ ɓa Zase ká ɓa ŋgɛrɛ
tul *nzoɓ ya̰aŋa larimbuori na ɗo ɗi.
3 Ɓe na, ka nzaa faa ɓay kɔ́kɔ, wa̰a
Zezu na ɓa nzoɓ ve kḭ gbaɗ lɛ? Roo
lɛ, munu ká'a ɓa gɔy nzoɓ ɓamba
tasiri na, ka ziŋ faa ká ɓay kɔ́kɔ ni
ya ɓay tul ruɔ nzoɓri.

† **18:26 18.26** Fe ká Zezu ɓaa ɓayke ká zaɗ ni key na, tuku leɗ nduoɓal-ɛri, ɓay ḭi lɛ, Ziɓri ker mii, nzoɓ ká ɗo ɓáy feziŋa ŋgḭ-ŋgḭi na, feziŋa ɓe na kiɛ mii, ka ɓa nzoɓ ká'a rii law Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ puoruo Ŋgɛrɛwṵru kara ɓa taa ɓe nda̰w pi. Roo lɛ, Zezu kiɛ ri mii, kér ɓay ɓari ɗo ɓáy faake ya.

4 Ro, a ɗuu pola a vǎa hil tul puu
ká ɓa *sikomɔr* a kaw ɗi ɓay kɔ́kɔ
Zezu ká'a kál ɓáy faa ká ɓo sa̰w puu
na ku. 5 Zaɗka Zezu ví ṭii sa̰w puu
na ku báyḭi lɛ, ka ura nun-ɛ ɓa siya a
ɓaa ha̰ ni mii: «Zase, mu ɗḭ ɓa vaa,
ɓay ḭi lɛ̃, vuri key na, ndaɗ ɓay haŋa
mǐ naa ɓil puo ɓo.»
6 Lɛɛ, Zase na takra a ɗḭ saa tul
puu na, a mgba ni ɓáy suoriya.
7 Báyḭi lɛ, nzoɓri riw bele ká i ɗo
zaɗɛ í kɔ feke na i ŋgṵ-ŋgṵri í ɓaa
mii: «Ɗaa mina rɔɔ, leɗban key se a
vǎa naa luo nzoɓ feya̰a ká mini key
lɛ?»
8 Lɛɛ, Zase soro a ví ɗo pol
Ŋgɛrɛmbay a ɓaa ha̰ ni mii: «Mbay,
mu kɔ, fe ɓiri na, mǐ wál saa sikɗa
ɓay haŋa nzoɓ kṵkuri. Ze, zaɗka mǐ
ya̰a fe nzoɓ ɓa bukru laa lɛ, mǐ haŋa
ni kḭ niŋ nde tul-e taa mbḭwke na
ku.»
9 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha̰ ni mii:
«Vuri key na, pam ɗo ɓil puo key ro,
ɓay ḭi lɛ, leɗban ni key na ka ɓa vu
bulu *Abaraham nda̰w.
10 Tusuɛke lɛ, ɓi *Vu Nzoɓ na, mǐ
vi ɓay nzáa nzoɓri ká i ze-zee na ɓay
ya̰aŋa ri.»

Law ɓay ká se tul mbay ɓáy nzoɓ peɗ ɓeri
(Mat 25.14-30)

11 Zezu mbi law ɓay mbḭw rɔɓay
a ɓaa ha̰ nzoɓri ká i ví laa ɓay ɓeri
na. Munu ká'a tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ ɓáy
Zuruzalɛm na, nzoɓri ker mii, réke
mbay Ŋgɛrɛwṵru na a ṭḭi tul-rǐ koɗ
munu hɔy.
12 Lɛɛ, ka ɓaa mii: «Nzoɓ mbḭw
munu ká sa̰w ɓe ɓa mbay se ɓa varu
faa ɗíke ɓay haŋa ri mbi ni ɓa mbay
nda̰w rɔɔ, a yḭi a vi sa̰w puo ɓe na
ɓáy.
13 Pola rɔɔ ɓay zɔ́l na, ka ɗi nzoɓ
peɗ ɓeri ká duɔ. Nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ,
ka ha̰ ni lari maa ɓáy lari peɗ few
say a ɓaa ha ri mii: "Lari ká mǐ ha
rǐ key na, ǐ ɗáake fe hieri kpṵru maa
ɓáy yḭi ɓi."
14 Roo lɛ, nzoɓ puo ɓeri na, i tuŋ
ni ŋgereŋ a í pie nzoɓ nzaa peɗri se
fal-ɛ ɓay ɓáa ha̰ ŋgɛrɛdɔma̰yri mii:
"Leɗbanke ku na ɓuru hii ɓay haŋa
ni ka ɓa mbay ɓuru ya."
15 «Zaɗka ŋgɛrɛdɔma̰yri ɗaa ni
kaw ɓa mbay, ká'a yḭi a vi sa̰w puo
ɓe na báyḭi lɛ, ka ha ri ɗi nzoɓ peɗ
ɓeri ká'a ha ri lari pola na ɓay kɔ́kɔ
wa̰a, nzoɓ mbḭw lɛ, ziŋ mbiike ɓa
mḭna mina lɛ?
16 Báyḭi lɛ, nzoɓ titire ɗɛkrɛ na vi
a ɓaa mii: "Mbay, lari ká mù ha̰ mǐ
na, mǐ ziŋ kḭ ɓa duɔ zuɔ tul-e rɔɓay."
17 Lɛɛ, mbay na ɓaa ha̰ ni mii:
"Ndaɗ ɓamba, leɗ peɗ kere! Munu
ká mù ɗaa vu mbom ɓo tul vu feri
ká ndḭi mini na, mǐ haŋa mù re tul
ŋgɛrɛpuori ɓa duɔ ro."
18 Báyḭi lɛ, nzoɓ ndeke ɗi siɗike vi
a ɓaa ha̰ ni mii: "Mbay, lari ká mù
ha̰ mǐ na, mǐ ziŋ kḭ ɓa ndeɓe zuɔ tul-
e."
19 Lɛɛ, mbay na ɓaa ha̰ ni mii:
"Ɓo na kara mǐ haŋa mù re tul
ŋgɛrɛpuori ɓa ndeɓe."
20 Lɛɛ, nzoɓ peɗ kḭ yḭi a vi a ɓaa
ha̰ ni mii: "Mbay, mu kɔ, lari ká mù
ha̰ mǐ na ze ɗo key; mǐ kuo ɓáy vay
gari luk luk mí ɗaa mṵu.
21 Mǐ ɗaa hḭɛ, ɓay ḭi lɛ, ɓo na, mù
ɓa nzoɓ ká mù yḭŋ ɓamba tasiri, a
mú ɗaa peɗ nda̰w rɔɔ mú ziŋ fe ya
nda̰w, mù ru fe nda̰w rɔɔ mú mbṵ
zuɔ tul kḭ ya nda̰w pi."
22 Báyḭi lɛ, mbay na ɓaa ha̰ ni mii:
"Ɓo leɗ káw ká mù ndaya! Ɓáy ɓay
ɓo ká mù ɓaa ká nzaa-a ku na, mǐ
ɗáake ɓay ɓo tul-a. Mù kɔ mǐ ɓa
nzoɓ ká mǐ ŋgɔŋ ɓamba tasiri, ká
mí ɗaa peɗ nda̰w rɔɔ, mí ziŋ fe ká
ɗi ya nda̰w, mí ru fe nda̰w rɔɔ, mí
ziŋ lereke ká ɗi ya nda̰w pi.
23 A munu ku waa, ɗaa mina mù
ha̰ lari ɓi na ha̰ nzoɓ kḭ kpaa a ɗáake
peɗ, ze sí̱e yḭi ɓi lɛ, mǐ ziŋ mbiike
zúɔ tul-e ya lɛ?"
24 Falɛ ku báyḭi lɛ, ka ɓaa ha̰
nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ ku na mii: "Lari
ká ɗo nduo-ɛ na, ǐ naa í ha̰ nzoɓ taa
ha̰y ká ɗǒke ɓa duɔ na."
25 [Lɛɛ, i ɓaa ha̰ ni mii: "Mbay, ɓe
na ka ɗo ɓáy lari ɓa duɔ ro!"]

26 Báyḭi lɛ, ka ɓaa ha ri mii: “Mɨ̀
ɓaa ha rɨ̀: nzoɓ ká ɗo ɓáy fe na,
Ŋgɛrɛwṵru a haŋa ni ḳḭ nde tul-e.
Roo lɛ, nzoɓ ká ɗǒke ya na, ha̰y ká
ndḭi ká’a ɗǒke na kara, ka’a náa ɗɔɗ
a pɔ̰ŋ ni.
27 A ɓay ká se tul nzoɓ tul ŋga̰ni
ɓiri ká i hii ɓay haŋa mɨ̀ re mbay ká
tul-ri ya na, ɨ̀ mgba ri i vieke ha̰ mɨ̀,
a í vbere ri ká nun-i key ha̰ mi kɔ.”»

Zezu tḭi Zuruzalɛm
(Mat 21.1-11; Mrk 11.1-11; Za̰a 12.12-19)

28 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓay mini báyḭi
lɛ, ka nda faa pol ha̰ nzoɓri ɓay séke
Zuruzalɛm.
29 Zaɗka’a tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ ɓay tḭi
puo Befaze ɓáy Betani ká ɗo ɗi ya
ɓáy kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye na, ka
pie leɗ nduoɓal-ɛri siɗi ha ri se pola
a ɓaa ha ri mii:
30 «Ì se puo ká ɗo pol-rɨ̀ ku. Zaɗka
ɨ̀ tḭi ɗi na, ɨ̀ zíŋ vu maasoɓa mbḭw ká
i taa ni ɗo ɗi, ká nzoɓ kaw tul-e ba
mbḭw ya rɔɓay. Ɨ hína ni í víke ha̰
mɨ̀.
31 A zaɗka nzoɓ vbi rɨ̀ mii: “Ɓay ḭi
rɔɔ, ɨ̀ hina ni lɛ,” lɛ, ɨ̀ ɓaa ha̰ ni mii:
“Ŋgɛrɛmbay ze se síeke.”»
32 Lɛɛ, ɓari ká’a pie ri se na, i ziŋ
feri riw bele munu ká’a mbi nzi-ɛ ká
ɗi ha ri na.
33 Zaɗka i ɗo hina vu maasoɓa na
munu báyḭi lɛ, bǎa gaŋkeri na vbi ri
ɓay mii: «Ɓay ḭi nda̰w rɔɔ, ɨ̀ hina vu
maasoɓa na key lɛ?»
34 Lɛɛ, i yḭiŋra ɓáy ɓay mii:
«Ŋgɛrɛmbay ze se síeke.»
35 Falɛ ku lɛ, i se ɓáy vu maasoɓa
na ha̰ Zezu. Ro, í ɗaa maagari ɓari
zuɔ tul-e í ha̰ Zezu hil a kaw ɗi.
36 Zɔ́li ɓari na báyḭi lɛ, nzoɓri laɓa
maagari ɓari zuɔ faa ká pol-e ɓay
haŋa ni ka se tul-e a kál.
37 Munu ká’a ɗo ɗi ya deɓ ɓáy Zu-
ruzalɛm ɓáy faa ká uru saa tul kuo
Oliviye na báyḭi lɛ, ruɔ leɗ nduoɓal-
ɛri riw bele ɗaa bawda suoriya, a í
tḭi sa̰w písi Ŋgɛrɛwṵru ɓáy bawda
kusolri ɓay tul fe saŋri riw bele ká i
kɔ ɓáy nun-ri na
38 í ɓaa mii:
«Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka sa̰m
fe zuɔ tul mbay
ká vi ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay!
Law lɔm ɓáy riŋ ɗika ɓa taa
Ŋgɛrɛwṵru ká kaw nulue!»
39 Báyḭi lɛ, Farizi ha̰nɛri ká i
ɗo sakra ruɔ nzoɓri na i ɓaa ha̰
Zezu mii: «Mbay, mu úru ziŋ leɗ
nduoɓal-ari na ha ri mgba nzaa-ri.»
40 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Mì ɓaa ha rɨ̀ ta-taŋ, zaɗka ɓari
key na i mgba nzaa-ri lɛ, tisawri ká
ɗo key kara, i gúu fe ɓeleŋ ɓeleŋ!»

Zezu rɛ rɛw ɓay tul nzoɓri ká Zuruzalɛm

41 Zaɗka Zezu tɔ̀ŋ ɗi ya deɓ ɓáy
Zuruzalɛm ká’a mbi nun-ɛ a kɔ
puoke na báyḭi lɛ, ka rɛ-rɛw ɓay tul
nzoɓkeri
42 a ɓaa mii: «Áa! Ɓaarì nzoɓri ká
Zuruzalɛm, mɨ̀ rɛ-rɛw ɓay tul-rɨ̀! Ɓa
fe ká ɨ̀ laa sa̰w ɓay fe ká’a máa haŋa
rɨ̀ kǎwke ɗɛ̀kɛkɛ timbɛɗɛ key na zu!
Roo lɛ, timbɛɗɛ key na fekeri ku na
fṵmra nun-ri gbiɓli.
43 Tusuɛke lɛ, namri ká’a ví vuku
na, nzoɓ tul ŋga̰ni ɓaarɨ̀ tḭi tul-rɨ̀ ɓay
kiri puo ɓaarɨ̀ gbuk ɗo sikɗa, a í
nduo zaɗ ya̰a ya̰a
44 í ɓiɛ puo ɓaarɨ̀ na kpukɗu
kpukɗu, hulri nda̰w, ɓaarɨ̀ nzoɓ
puɔri nda̰w pi. I ti pɔ́ŋ tisaw hulri
mbḭw kara ka̰y tul ḳḭ ha rɨ̀ ya, ɓay ḭi
lɛ, sew ká Ŋgɛrɛwṵru vi ɓay ya̰aŋa
rɨ̀ na, vuo law-ri ya.»

Zezu kaw hul ka̰ni Ŋgɛrɛwṵru
(Mat 21.12-17; Mrk 11.15-19; Za̰a 2.13-22)

45 Báyḭi lɛ, Zezu se ɓil mgbaŋ ká
*hul ka̰ni Ŋgɛrɛwṵru ɗo ɗi a tii sa̰w
níi nzoɓ ɗáɓ fe híeri ká ɗi
46 a ɓaa ha ri mii: «Ŋgɛrɛwṵru
ɓaa ká ɓil mbeɗe ɓe mii: “Hul ɓi na
a ɓá hul ɗáa nzaa ɓay kere*!” Roo
lɛ, ɓaarɨ̀ na ɨ̀ fɛrɛ ni ɓa pṵy nzoɓ
riiɓari.»

* **19:46 19.46** Ezay 56.7.

47 Zezu fere fe ɓáy namri riw
bele ká ɓil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru.
Ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ fére
nzoɓri bol kusolri, rɔɔ ɓáy ŋgɛrɛ
Ziɓri ndạ̃w na, i nzaa faa ɓay ika ni.
48 Roo lɛ, i kɔ faa ká ɓay zíŋke ni
ya, ɓay i̧i lɛ, ruɔ nzoɓri riw bele te
suku-ri kie ɓay láake ɓay ɓe.

20

Ŋgɛrɛ tul Ziɓri vbi ɓay kɔ́kɔ sạ̃w hṵrusuo Zezu
(Mat 21.23-27; Mrk 11.27-33)

1 Nam mbi̧w munu ká Zezu ɗo
fére nzoɓri fẽ a ka-káa Ɓay Kere ká
ɓil mgbaŋ ká *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru
ɗo ɗi na, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
*nzoɓ fére nzoɓri bol kusolri, rɔɔ
ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri ndạ̃w na, i ví
2 vbi ni ɓay mii: «Mu ɓaa hạ̃ ɓuru
laa, wạ̃a, a ve ze mbi nzaa hạ̃ mù
ndạ̃w rɔɔ mù ɗáake fe niri key lɛ?
Mase, nzoɓ ve ze hạ̃ mù faa ɗáake
lɛ?»
3 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓi kara, mì vbika rì ɓay mbi̧w
ɓay kɔ́kɔ. I ɓaa hạ̃ mì laa:
4 ɗáa tul nzoɓri nduo mbii ká Zạ̃a
ɗaa na wạ̃a, uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru
mase, uru saa luo nzoɓri hɔy lɛ?»
5 Ro, í tii sạ̃w mạ́y ɓay ká sakra ki̧
mii: «Náa ɓáari mina ro lɛ? Zaɗka
náa yi̧iŋrari ɓáy ɓay hạ̃ ni mii, "uru
saa luo Ŋgɛrɛwṵru" lɛ, a yi̧i a vbi
naari mii, ɓay i̧i ndạ̃w rɔɔ náa ɗáari
law naari ɓo tul ɓay ká Zạ̃a ɓaa na
ya lɛ?
6 A zaɗka náa ɓaarì mii, "uru saa
luo nzoɓri" lɛ, ruɔ nzoɓri riw bele
na, i vbuku naari ɓáy tisaw ɓay
ika naari, ɓay i̧i lɛ, ɓari na, i kɔ
Zạ̃a ɓa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru.»
7 Báyi̧i lɛ, i yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ̃ Zezu
mii: «Ɗáa tul nduo mbii taa Zạ̃a na,
ɓuru kɔ zaɗ ká uru saa ɗi ya.»
8 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Munu zu lẽ, nda-ndaɗ! Ɓi hɔy
kara mì ti kíɛ rì nzoɓ ká mbi nzaa hạ̃
mì ɗáake fe niri key na ya ndạ̃w.»

Law ɓay ká se tul nzoɓ peɗri ká law-ri ndaya
(Mat 21.33-46; Mrk 12.1-12)

9 Falɛ ku lɛ, Zezu mbi law ɓay key
a tii sạ̃w ɓáake ɓay hạ̃ nzoɓri mii:
«Nzoɓ mbi̧w munu mgba wáa a maa
pạ̃ra puuri ɗo ɗi*. Falɛ lɛ, ka pɔŋ
peɗke zuɔ nduo nzoɓ peɗkeri ká'a
fạ̃a ri na, ɓay haŋa ɓo few hóro lere
puu na vi lɛ, i wál taa ɓeri, a í pɔ́ŋ
taa ɓari. Falɛ ku rɔɔ, a zɔl a se varu
ɓay ɗáa nam ŋgi̧-ŋgi̧i.
10 Zaɗka few hóro lereke na vi
báyi̧i lɛ, nzoɓ wáa na pie leɗ káw
ɓe mbi̧w se luo nzoɓ peɗkeri na ɓay
haŋa ni ka vǎa yạ̃a lereke hạ̃nɛri ká
ɗo ɓay tul ɓeri na a víke hạ̃ ɓeri.
Roo lɛ, nzoɓ peɗkeri na i ndaka leɗ
káw ɓe na wɔɓ wɔɓ, a í nii ni zɔl
nduo-ɛ hɔy soli taŋ haŋa ni fe.
11 Lɛɛ, nzoɓ wáa na pie leɗ káw ɓe
ki̧ na rɔɓay. Lɛɛ, ɓe na kara, i mgba
ni í ndaka ni wɔɓ wɔɓ ndạ̃w, í raɗ
ni a í nii ni zɔl nduo-ɛ hɔy soli.
12 Báyi̧i lɛ, nzoɓ wáa na yi̧i a
pie leɗ káw ɓe ki̧ ndeke ɗi sayke.
Lɛɛ, ɓe na, i hạ̃ ni nṵɔ mgbạ̃rmi
mgbạ̃rmi, a í nii ni ti̧i kɛlɛ.
13 Báyi̧i lɛ, nzoɓ wáa na ker ká ɓil
law-ɛ a ɓaa mii: "Key wạ̃a, mì ɗáa
mina ro zey lɛ? Vu-i ká mì kɔ ni ɓa
nzoɓ nun-i na, mì píe ni se luo-ri. Kɔ
ya lɛ, i hi̧ɛ ni."
14 Roo lɛ, zaɗka nzoɓ peɗkeri na i
mbi nun-ri í kɔ vu nzoɓ wáa na báyi̧i
lɛ, i ɓaa ɓay ká sakra ki̧ mii: "I kɔ,
nzoɓ ká'a mgbaka fe pile na zu! Náa
íri ni, a ɓo náa pɔ́ŋri fe pile na ɓa taa
naari."
15 Ro í vǎa mbi ni í vbu ni mgbiriŋ
ɓo fal wáa na a í i ni.

* **20:9 20.9** Ká zaɗ ni key na, fe ká nzoɓ wáa maa na, Kuori kɔ feke ya. Leɗ Izarayɛlri ze ɗi ɓa *vi̧ye*. Ɓa vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a ɗo zuɓa ká i ɗi ɓa *rezi̧n*. Ɓa fe pay ɓari ká i sṵ lereke, a í ɗáake him ndạ̃w. Ká ɓil *Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru* na, zaɗka i ɓaa ɓay se tul *vi̧ye* lɛ, hạ̃nɛ ɓa fe ká i maa ɗo ɓil wáa, a hạ̃nɛ laa lɛ, ɓa leɗ Izarayɛlri ki̧ sùo-ri ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ-kóm ɓa tul-ri a hii ɓay haŋa lere ɓari ɗo ɗi.

«A munu ku wa̰a, fe ḭi ze nzoɓ wáa
na a ɗáa ziŋ ri lɛ?
16 Ka’a vǎa ika nzoɓ peɗri na, a ha̰
wáa na ha̰ nzoɓ kḭri.»
Zaɗka nzoɓri laa ɓaykeri na
munu báyḭi lɛ, i ɓaa mii: «Feke ti
ɗoko munu ya mgbaŋ!»
17 Roo lɛ, Zezu kɔ ri zii a ɓaa ha ri
mii: «A munu ku wa̰a, ɓay ni ká ɗo
ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru na, má̰rake
ɓaa mina lɛ?
“Tisaw ká nzoɓ mbúo hulri vbu ɓo
ɓisuy na,
yḭi a vi ɓa tisaw kere ká kal tul
tisaw ha̰wri pavbaɗ,
a ɓa tisaw tigba̰a hul taa
tusuɛke†.”
18 Nzoɓ ha̰a ha̰a ká lie ɓo tul tisaw
key na lɛ, a gur sùo-ɛ ruk ruk. A
zaɗka tisaw na ze tɔɗɔ ɓo tul nzoɓ
laa lɛ, a rɛ̰ŋ ni rɛ̰nɛnɛ.»

Ŋgɛrɛri ŋgakla Zezu ɓay tul púo larimbuo
(Mat 22.15-22; Mrk 12.13-17)

19 Ká sa̰w síeke ku hɔy *ŋgɛrɛnzoɓ
fe poyri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol
kusol Ziɓri na, i nzaa faa ɓay mg-
baka Zezu, ɓay ḭi lɛ, i kɔ nda̰w, law
ɓay ká’a ɓaa na ka túŋke ri tuŋ. Roo
lɛ, i hḭɛ ruɔ nzoɓri.
20 Ro ze, í tii sa̰w ŋga̰ŋa Zezu a í
pie nzoɓri ká i ɗaa sùo-ri ɓa nzoɓ
kereri ha ri se luo-ɛ ɓay vbika ni
ɓay, ɓo zaɗka i ziŋ ɓay ha̰nɛ ɓoɗ ká
nzi-ɛ lɛ, i póŋ ni ɓo nduo nzoɓ réke
tul puo ɓari ká ɗo ɓáy hṵrusuo ɓay
ɗáake ɓay ɓo tul-e.
21 Ro, í vbi ni ɓay mii: «Mbay,
ɓuru kɔ nda̰w, ɓay ɓori ká mù ɓaa,
ɓáy fe fére ɓori ká mù fere nzoɓri
na ɗo ɓáy zaɗɛ. Mù naa nun nzoɓ
mbḭw ya, roo lɛ, mù fere nzoɓri
tusuɛ ɓay ká se tul fe ɗáa ká rii law
Ŋgɛrɛwṵru.
22 Mu ɓaa ha̰ ɓuru laa. Wa̰a, bol
kusol naari ha̰ faa ɓay haŋa nzoɓ
puo larimbuo ha̰ Mbay Sezar mase,
ha̰ faa ya lɛ?»
23 Lɛɛ, Zezu kɔ kér ɓay ɓari ká i
hii nzáake nzi-ɛ na a ɓaa ha ri mii:
24 «Ì mbi lari na mbḭw í kíɛ mì ha̰
mì kɔ.» Báyḭi lɛ, ka ɓaa mii: «Tul
nzoɓ, ɓáy riŋ nzoɓ ká i vbie ɗo lari
key na wa̰a, ɓa nzoɓ ve zu lɛ?» Lɛɛ, i
yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Ɓa Mbay
Sezar!»
25 Báyḭi lɛ, ka ɓaa ha ri mii:
«Munu zu lɛ, nda-ndaɗ! Feri ká ɗo
ɓay tul Mbay Sezar lɛ, ì ha̰ Sezar, a
feri ká ɗo ɓay tul Ŋgɛrɛwṵru laa lɛ,
ì ha̰ Ŋgɛrɛwṵru!»
26 Ɓay ká’a ɓaa ká nun ruɔ nzoɓri
na, i ziŋ ka̰aya mbḭw ká ɗi ká ɓay
mgbáke nzi-ɛ ya. Roo lɛ, ɓay ká’a
yḭiŋra na tuku ri riw bele ha ri kaw
sḭlili.

Sadusiri nzaa nzaa Zezu ɓay tul tḭi nzoɓri saa luɔ huɗ
(Mat 22.23-33; Mrk 12.18-27)

27 Sadusi ha̰nɛri soro í vi luo Zezu.
Ɓa ɓari *Sadusiri na ze i ɓaa mii,
nzoɓ hu lɛ, ti tḭi saa luɔ huɗ ya. Ro,
í vbi Zezu ɓay
28 mii: «Mbay, *Moyze ɗaa *bol
kusol ɗo ɓil mbeɗe ha̰ naari mii,
nzoɓ ká ya̰a má̰y ká’a ɗo ɓáy yṵ-ɛ,
rɔɔ a hu taŋ mboŋke nzoɓ lɛ, ndaɗ
ɓay haŋa yṵ-ɛ na ka ya̰a má̰y pile na
a mboŋke nzoɓ, a kǒrɔke mḭiri yṵ-ɛ
ká hu na.
29 Ɓe ze, nzoɓ ɓáy yṵ-ɛri tul-ri
tɔnɔ say, lɛ, ŋgɛrɛ leɗ na ya̰a má̰y
a hu taŋ mboŋke nzoɓ.
30 Lɛɛ, tɔŋnɔ fal-ɛ nzoɓ ndeke ɗi
siɗike ya̰a má̰y pile na a hu taŋ
mboŋke nzoɓ.
31 A nzoɓ ndeke ɗi sayke na kara,
ya̰a má̰y na nda̰w a hu taŋ mboŋke
nzoɓ. Ɓari ká tul-ri tɔnɔ say na, i
ya̰a má̰yke na ɓáy zaɗ ɓari riw bele,
í hu taŋ mboŋke nzoɓ.
32 A falɛ ku lɛ, má̰y na kara ví hu
nda̰w.
33 A munu ku wa̰a, síeke ká nzoɓri
tḭi saa luɔ huɗ na, nzoɓ ve ká sakra
ɓari ká tul-ri tɔnɔ say ku na, má̰y
key na a ɓá taa ɓe lɛ, ɓay ḭi lɛ, ɓari
ká tul-ri tɔnɔ say na, i ya̰a ni ya̰a ɓáy
zaɗ ɓari riw bele.»

† **20:17 20.17** Simri 118.22.

34 Báyji lɛ, Zezu yjiŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Nzoɓri ká timbɛɗɛ key na,
mąyri ɓáy wąrari i yąa kj.
35 Roo lɛ, sew ká'a vĩ vuku na,
nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụru kɔ ri maa ɓay
haŋa ri tji saa luɔ huɗ í kaw ɓáy
kumnun na, yąaŋa kj ti tiika mbǎa.
36 Ɓari na, i ti huka mbǎa; i máa kj
gbąy ɓáy leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụruri
ká nulue. I ɓa vu Ŋgɛrɛwụruri, ɓay
ji lɛ, ka tina ri saa ɓil huɗ ha ri kaw
ɓáy kumnun.
37 A ɓay ká se tul tji saa luɔ huɗ
na, Moyze kji fal ɓayke ká ɓil mbeɗe
ɓe ta-taŋ ɓáy ɗol ká'a ɗo pol puu
ká gbúɗa ká huu sɛ ɗi ká ɓil law
kɔr na, a ɗi Ŋgɛrɛmbay mii, "Mì ɓa
Ŋgɛrɛwụru *Abaraham, Ŋgɛrɛwụru
Izak, a mí ɓa Ŋgɛrɛwụru *Zakoɓ
ndąw."
38 Munu zu lɛ, Ŋgɛrɛwụru na
ɓa Ŋgɛrɛwụru nzoɓ káw ɓáy kum-
nunri ɓo, ka ɓa Ŋgɛrɛwụru nzoɓ
huɗeri ya, ɓay ji lɛ, nzoɓ taa ɓeri
riw bele ká i hu na, ka kɔ ri ɓa
nzoɓri ká i kaw ɓáy kumnun ɓay
tul-e.»
39 Falɛ ku báyji lɛ, nzoɓ fére
nzoɓri bol kusol hąnɛri mbi ɓay í
ɓaa hą ni mii: «Mbay, mu ɓaa ɓay
ndąɗ ɓamba.»
40 I ɓaa munu, ɓay ji lɛ, i ziŋ faa
ká ɓay vbika ni ɓay kjri mbǎa.

Krisi ɓáy Daviɗ
(Mat 22.41-46; Mrk 12.35-37)

41 Lɛɛ, Zezu vbi ri a ɓaa mii: «Ɗaa
mina rɔɔ i ɓaa mii, *Krisi, nzoɓ
ká Ŋgɛrɛwụru waa ɓay pie ni vĩ
yąa nzoɓri na, ka ɓa vu bulu Mbay
*Daviɗ lɛ woo?
42 Mbay Daviɗ kj sùo-ɛ ɓaa ta-taŋ
ká ɓil Mbeɗe Simri mii:
"Ŋgɛrɛwụru Ŋgɛrɛmbay ɓaa hą
Ŋgɛrɛmbay ɓi mii:
'Mu vĩ káw tunduo hoɗo ɓi
43 kpụru maa ɓáy haŋa mì haw yụm
ká tul nzoɓ tul ŋgąni ɓori ha ri
ɗo ɓa fe ɗáa ɓal-a zuɔ ɗi.' "
44 A zaɗka Mbay Daviɗ ɗi Krisike
na ɓa Ŋgɛrɛmbay na wąa, ɗaa mina
Krisi na a yji a ɓa vu bulu Mbay
Daviɗ ndąw lɛ woo?»

Fe ɗáa ŋgɛrɛri ká ɗo ɓáy zaɗɛ ya
(Mat 23.1-36; Mrk 12.38-40)

45 Zaɗka ruɔ nzoɓri riw bele i ɗo
í laa ɓay ká Zezu fere ri na báyji lɛ,
Zezu ɓaa hą leɗ nduoɓal-ɛri mii:
46 «Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay tul *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri ká i hii ɓay
ndúo maagari ká pì-pie yul ɓay
hąarike hą nzoɓri hii soko korma
korma ha ri ká zaɗ ruɔ ká nun
nzoɓri, í nzaa zaɗ káw riŋ ɗika ká
ɗo pola ká ɓil hul mbụ kjri ɓáy zaɗ
kaw ŋgɛrɛri ká nam fe sụm suoriya
ɓay kaw ɗi.
47 Ɓari na, i kɔ nun sie mąy sieri
ya, a í sụ fe ɓari ká i ɗǒke na vɛɓ
vɛɓ bele, rɔɔ í yji í ɗaa nzaa ɓay
kere pì-pie, í ɗǎɓke sùo-ri ká nun
ruɔ nzoɓri. Ɓari na, sɛkɛ fe ká ɗo
ɓay tul-ri na, a ŋgɔ́ŋ ɓamba tasiri
kal tul nzoɓ hąwri.»

21

Mąy sie ká mbi fe hą Ŋgɛrɛwụru
(Mrk 12.41-44)

1 Zezu kaw ɓil *hul kąni
Ŋgɛrɛwụru, a kɔ-kɔ́m rie fal-ɛ gbuk,
lɛ, ka kɔ nzoɓ feziŋari ká i vĩ ɗaa fe
haŋa hɔy ɓari zuɔ ɓil huo fe.
2 Báyji lɛ, ka kɔ mąy sie mbjw
munu ndąw ká kụku ɓamba vĩ ɗaa
soli siɗi hɔy zuɔ ɓil huo fe na.
3 Lɛɛ, ka ɓaa mii: «Mì ɓaa ha rì ta-
taŋ ɓa tusuɛ kj: mąy sie key ká kụku
ɓamba na, ka hą lari kal nzoɓ hąwri
riw bele,
4 ɓay ji lɛ, ɓari ku riw bele na,
i wal feziŋa ɓari ká maa ri mgbak
mgbak na í hą. Roo lɛ, mąy key ká
feri riw bele puo ni na, ka hą fe ká'a
se sieke ɓay hɔ́lke sùo-ɛ na lɔɗ bele
hą Ŋgɛrɛwụru.»

Ɓíɛ ká'a ɓóko tul hul kąni Ŋgɛrɛwụru
(Mat 24.1-2; Mrk 13.1-2)

5 Nzoɓ hąnɛri ɗo ɓáa ɓay se tul
*hul kąni Ŋgɛrɛwụru ká tisawkeri
ndąɗ ɓamba tasiri, ɓáy feri ká ndąɗ
ɓamba ká i fąa í hą Ŋgɛrɛwụru ɓay
lékeke hul kąnike na. Roo lɛ, Zezu
ɓaa ha ri mii:

6 «Feri ká ì kɔ key na, ɓil namri
ká'a ví vuku na, tisaw mbi̱w mini
kara ti tɔ́ŋ ka̱y tul ki̱ ya. Nzoɓri gá̱y
ri riw bele zuɔ siri.»

Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓáy ɓîɛ ká'a ti̱i tul nzoɓri
(Mat 24.3-14; Mrk 13.3-13)

7 Báyi̱i lɛ, i vbi ni ɓay mii: «Mbay,
fe niri key na wa̱a, síe ha̱a nda̱w rɔɔ
a ti̱i lɛ? Mase, fe i̱i nda̱w rɔɔ a kál a
kiɛ ɓuru nam ká fe niri key na a ti̱i
lɛ?»

8 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay a ɓaa
mii: «Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ha̱ nzoɓ ka úla
rì ya, ɓay i̱i lɛ, nzoɓri ví ŋgi̱i ɓamba
ɓáy riŋ-i í ɓaa mii: "Ba ɓi ze, mì ɓa
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay
píe ni ví ya̱a nzoɓri na." Mase, ì ɓáa
mii: "Ba sewke na ro zey." Roo lɛ, ì
se fal-ri ya.

9 Zaɗka ì laa soro ruyri ká nzoɓri
ruu ki̱, ɓáy úru ká nzoɓri uru ziŋ ki̱
na lɛ, ì ha̱ sùo-rì ka tɔ ya, ɓay i̱i lɛ,
ndaɗ ɓay haŋa fe niri key na ka ti̱i
nda̱w rɔ. Roo lɛ, ɓa síe ɔ́rɔ ɓie nam
ká ɓáy váake ká tusiri key ya rɔɓay.»

10 Falɛ ku lɛ, ka yi̱i a ɓaa ha ri mii:
«Nzoɓri ká sa̱w puo ɓari mbi̱w, i úru
ɓay rúu ziŋ nzoɓri ká sa̱w puo ki̱ri
ɓoɗ. Nzoɓri ká ɓil puoruo mbi̱w, ì
úru ɓay rúu ziŋ nzoɓ puoruo ki̱ri.

11 Tusiri a láŋ sùo-ɛ ɓamba tasiri
yik yik nda̱w, kɔn luye a líe ɓo puori
ɓoɗ ɓoɗ nda̱w, huɗ duku mburuk
kara a ika nzoɓri ɓáy zaɗ zaɗ nda̱w.
Feri ká ɓa fe hi̱ɛ ŋgi̱i ɓamba tasiri
ɓáy fe saŋri kara i ti̱i ká tumbam
nda̱w pi.

12 «Roo lɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa fe
niri key na ka ti̱i lɛ, nzoɓri i mgbaka
rì, a í ɗaa nun-rì tuɔ síe. I fá̱a rì
ɓay văa kúŋ ɓay ɓo tul-rì ká ɓil *hul
mbú̱ ki̱ Ziɓri ɓay văa ɗáa rì zuɔ hul
sal, i fá̱a rì ɓay ɗáa rì kaw pol nzoɓ
réke tul puori nda̱w, pol mbay luyeri
nda̱w ɓay tul-i.

13 Be ze ɓa faa ká ɓay haŋa rì
ɓăake nasi ɓay ɓi na ha ri.

14 Roo lɛ, ɓay ká ì ɓáa ɓay ya̱aŋake
sùo-rì na, ì kér ɓayke ká ɓil law-rì
pola a í ha̱ law-rì ka nzaa rì ká ɗi
ya,

15 ɓay i̱i lɛ, ɓi ki̱ ze mì haŋa rì
ɓayri ká'a ti̱i saa nzáa-rì, ɓáy ki̱ri
nun nzɛm ɓay haŋa nzoɓ tul ŋga̱ni
ɓaarì mbi̱w mini kara ti zíŋ faa ká
ɓay yi̱iŋra ɓáy ɓay ha rì ya nda̱w, i
ti zíŋ faa ká ɓay túŋ ɓaykeri ŋgereŋ
ya nda̱w pi.

16 Bă̆a ɓaarì ɓáy máa ɓaarì nda̱w,
yu̱ ɓaarì ɓáy nzoɓ ini ɓaarì ha̱wri
nda̱w, rɔɔ nzoɓ buɔ ɓaarì nda̱w na,
i mgbaka rì í pɔ́ŋ rì zuɔ nduo nzoɓ
tul ŋga̱ni ɓaarì ha ri i ruɔ nzoɓri ká
sakra ɓaarì ku.

17 Nzoɓri riw bele na, i fú̱y rì ɓay
tul-i.

18 Roo lɛ, su̱y tul-rì mbi̱w mini
kara ti mu̱u a zee ya.

19 I mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ, ɓe nda̱w rɔɔ
Ŋgɛrɛwu̱ru a ya̱aŋake rì ɓáy.»

Bíɛ ká'a ɓóko tul ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm
(Mat 24.15-21; Mrk 13.14-19)

20 «Zaɗka ì kɔ nzoɓ yu̱mri kiri
Zuruzalɛm gbuk lɛ, ɓe nda̱w rɔɔ, ì
kɔ́kɔ mii, ɓíɛ Zuruzalɛm na tɔ̀ŋ ndi̱i
hɔy ro.

21 A lɛ, ɓari ká i káw kuɗu zaɗ ká
Zude na, ndaɗ ɓay haŋa ri ɗúu ɓa
tul kuori, a ɓari ká i káw ɓil puo ká
Zuruzalɛm na, ndaɗ ɓay haŋa ri naa
sùo-ri ŋgereŋ ɗi ɗi, a ɓari ká i kaw
vu puori hɔy kara, ndaɗ ɓay haŋa ri
yi̱i í se Zuruzalɛm na ya,

22 ɓay i̱i lɛ, ɓa namri ká
Ŋgɛrɛwu̱ru a haŋa nzoɓri kɔ sɛkɛ
fe a dă̆lake sùo-ɛ, ɓay haŋa ɓayri
riw bele ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru na ka ɗo munu ɓáy
zaɗɛ.

23 Namkeri ku na, má̱yri ká i ɗoko
ɓil, ɓáy má̱yri ká leɗri á̱w wa̱n ɓari
na, i kɔ́kɔ sɛkɛ fe ŋgi̱i ɓamba, ɓay i̱i
lɛ, bawda kɔ́kɔ sɛkɛ fe a ti̱i tul nzoɓri
ká kuɗu zaɗ key ha̱ hɛrɛ Ŋgɛrɛwu̱ru
ɗo tul nzoɓkeri ku.

24 I ika nzoɓri ŋgi̱i ɓamba ɓáy
maamii nda̱w, í mgbaka ri mgbam
ɓay ɗáa ri zuɔ tul puori ɓoɗ ɓoɗ riw
bele, rɔɔ nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwu̱ru

ya na, i tɔ́ɗ ɓil puo ká Zuruzalɛm na duŋa duŋa kpu̱ru maa ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwu̱ru tuu na ka maa.»

Sie yi̱i Vu Nzoɓ
(Mat 24.29-31; Mrk 13.24-27)

25 «Feri ká'a kíɛ ri ha ri kɔ́ke na ze ɗo key: Síe a fɛ́rɛ ɗo ɓoɗ ndạw, few ɓáy mbaymawri kara i fɛ́rɛ í ɗo ɓoɗ ndạw. Sạw puo nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key na, i rɛ́kɛ sùo-ri hu̱ri hu̱ri, a í ŋgu̱ri sùo-ri ɓay tul maambiiri ká gire mgba gbúksu gbuksu.

26 Nzoɓri lie zuɔ siri raɗ ɓáy hi̱ɛ ɓay tul feri ká'a ti̱i ká tusiri key, ɓay i̱i lɛ, hu̱rusuori ká tumbam na, i láŋ yik yik.

27 Fal fekeri ku báyi̱i lɛ, i kɔ́kɔ mì ɓi *Vu Nzoɓ ká mì ví ká ɓil sii mbam ɓáy bawda hu̱rusuo ɓáy riŋ ɗika.

28 Zaɗka fekeri na tii sạw ti̱i na báyi̱i lɛ, ì siŋ law-rì, í úra tul-rì ɓaɗ ɓa siya, ɓay i̱i lɛ, nam ká Ŋgɛrɛwu̱ru a náake sal koy feyạa saa sol-rì na, tɔ̀ŋ ɗi mbǎa ro.»

Fe fére ká se tul puu nzum
(Mat 24.32-35; Mrk 13.28-31)

29 Falɛ ku lɛ, Zezu mbi law ɓay key a ɓaa ha ri mii: «Ì kɔ-kɔ́m í kɔ puu nzum ɓáy puu hạwri riw bele ká ɗo ku.

30 Zaɗka ì kɔ nzaa tɔykeri tii sạw luo vay lɛ, ì kɔ mii, nzaa bura mbam ɗo ɗi ya ro zu.

31 Ɗo faa mbi̱w munu ndạw, zaɗka ì kɔ fe niri key na ti̱i lɛ, ì kɔ ndạw mii, síeke ká Ŋgɛrɛwu̱ru a réke mbay ká tusiri key na ɗo ɗi ya deɓ ɓay ví ro zu.

32 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱: nzoɓri ká timbɛɗɛ key na, i ti huka riw bele ya hɔy ze fe niri riw bele key na a ti̱i.

33 Tumbam ɓáy tusiri na a kál hɔ̱n bele. A roo lɛ, ɓay ɓiri na ti kál ya mgbaŋ.»

Ì káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke

34 «Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ndạw rɔ! Munu ya lɛ, kér ɓay ɓaarì a hii dik dik ɓay tul fe su̱m luye, mase ɓay tul fe nzɔkɔ luye, mase ɓay tul kér ɓay feri ká tusiri key. Munu lɛ, nam kúŋ sal ɓay na, a ti̱i tul-rì mbǒŋ ɓa vaa munu hɔy.

35 Tusuɛke lɛ, munu ká gbana mgba fe na, namke ku na a mgbaka nzoɓri ká tusiri key riw bele rɛ̱̌m faa mbi̱w munu ndạw.

36 I káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke, a í ɗaa nzaa ɓay kere ɓaŋguɔ ɓay haŋa ɓo, zaɗka namke vi lɛ, ì zíŋ hu̱rusuo ɓay kálke tul fe sɛkɛri riw bele ká'a ti̱i, ɓay ɗoko zékre ká pol ɓi *Vu Nzoɓ na.»

37 Ɓisie lɛ, Zezu fere nzoɓri fe ká ɓil *hul kạni Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaŋguɔ kpaɗara. A tilaw laa lɛ, ka se a vǎa naa tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye.

38 Ruɔ nzoɓri riw bele vi luo-ɛ ká ɓil hul kạni Ŋgɛrɛwu̱ru ɓa tiɓie piɛɗ ɓay láa ɓay ɓe.

22

Ziɓri leke ɓay ká sakra ki̱ ɓay mgbaka Zezu
(Mat 26.1-5; Mrk 14.1-2; Zạa 11.43-53)

1 Nam suoriya maapa ká i ɗaa taŋ fe hew fe ká i ɗi ɓa *nam suoriya ti̱i saa ɓil koy na, tɔ̀ŋ ɗi mbǎa ro.

2 Ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Ziɓri i nzaa faa ɓay ika Zezu, roo lɛ, i ɗaa hi̱ɛ nzoɓri ká i úru ziŋ ri.

Zudas hii ɓay mbika tul Zezu
(Mat 26.14-16; Mrk 14.10-11)

3 Báyi̱i lɛ, *Satan nduo ɓil law Zudas ká i ɗi ni ɓa Iskariyoɗ ká ɓa nzoɓ mbi̱w ká sakra leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ siɗi na.

4 Ro, a se a vǎa leke ɓay ziŋ *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ tul nzoɓri ká i kɔrɔ *hul kạni Ŋgɛrɛwu̱ru na, ɓay zíŋ faa ɓay pɔ́ŋ Zezu ɓo nduo-ri.

5 Báyi̱i lɛ, i ɗaa suoriya a í waa ziŋ ni ɓay haŋa ni lari.

6 Lɛɛ, ka hii ɓayke ziŋ ri; ro a tii sạw nzáa faa ɓay kɔ́kɔ sạw síe ká'a máa ɓay pɔ́ŋ Zezu ɓo nduo-ri taŋ haŋa ruɔ nzoɓri kɔ ɓayke.

Zezu ha leď nduoƀal-ɛri leke fe sṵm suoriya tḭ̃i saa ƀil koy
(Mat 26.17-25; Mrk 14.12-21; Zạ̃a 13.21-30)

7 Nam mbḭw ká sakra namri ká i ďáake fe sṵm suoriya maapa ká taŋ fe hew fe ká i ike baďuri ƀay ďáake fe sṵm suoriya tḭ̃i saa ƀil koy na vi báyḭ̃i lɛ,
8 Zezu pie Piyɛr ƀáy Zạ̃a a ƀaa ha ri mii: «Ì se í văa léke fe sṵm suoriya tḭ̃i saa ƀil koy na, ƀo náa sṵ́ri.»
9 Báyḭ̃i lɛ, i yḭ̃i í vbi ni ƀay mii: «Zaď hạ̃a ze mù hii ƀay haŋa ƀuru se ƀúru văa léke fe sṵmri na ká ďi hạ̃ mù lɛ?»
10 Lɛɛ, ka ƀaa ha ri mii: «Ì kɔ, zaďka ì nduo ŋgɛrɛpuo na lɛ, zaďɛ ku hɔy ì zíŋ wạ̃ra nzoƀ mbḭw ká soƀ tinay mbii, lɛ, ì se fal-ɛ í nduo ƀil puo ká'a se ƀa ƀaďi na,
11 a í ƀaa hạ̃ nzoƀ hulke na mii: "Mbay hii kɔ́kɔ, wạ̃a, ƀil hul ká ƀeri káw ďi ƀáy leď nduoƀal ƀeriri ƀay sṵŋa fe sṵm suoriya tḭ̃i saa ƀil koy na ďo hạ̃a lɛ?"
12 Lɛɛ, ka'a kíɛ rì hul kạ́y tul kḭ̃ mbḭw ká ƀil-e aa raď raď ká i leke feri riw bele zeƀ zeƀ zuɔ ďi. Zaďɛ ku na ze, ì léke fe sṵmri na ká ďi.»
13 Báyḭ̃i lɛ, i se í văa ziŋ feri riw bele ƀáy zaďɛ munu ká Zezu ƀaa ha ri na, ro í leke fe sṵm suoriyake na ká ďi.

Zezu ƀáy leď nduoƀal-ɛri kaw nzaa fe sṵm law mbḭw
(Mat 26.26-30; Mrk 14.22-26; 1Kɔ 11.23-25)

14 Zaďka sạ̃w síeke na vi báyḭ̃i lɛ, Zezu ƀáy *nzoƀ ndáy nzaapeďri i vi a í kaw nzaa fe sṵm ziŋ kḭ̃ mbḭw hɔy.
15 Lɛɛ, ka ƀaa ha ri mii: «Ƀi na, mì rɛ sùo-i ŋgḭ̃-ŋgḭ̃i ƀay sṵŋa fe sṵm suoriya tḭ̃i saa ƀil koy na key ziŋ rì pola ndạ̃w rɔɔ, ƀay kɔ́kɔ sɛkɛ fe ƀáy.
16 Mì ƀaa ha rì ta-taŋ: mì ti sṵŋa fe sṵm key na ziŋ rì mbăa kpṵ̃ru maa ƀáy nam ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru a réke mbay ká tul nzoƀri ha ri kɔ sạ̃w fe ká'a ďaa na *taŋ kaď kaď ndạ̃w rɔ.»
17 Falɛ ku lɛ, ka mbi koƀo mbḭw munu, a ďaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀayke, rɔɔ a ƀaa ha ri mii: «Ì yạ̃a koƀo na key í ďaa tuď nzaa kḭ̃.
18 Mì ƀaa ha rì ta-taŋ: tii sạ̃wke saa vuri key na, mì ti nzɔkɔ mbii lere puu na mbăa, kpṵ̃ru maa ƀáy nam ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru a réke mbay ká tul nzoƀri na vi ndạ̃w rɔ.»
19 Falɛ ku lɛ, ka yḭ̃i a mbi maapa, a ďaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ndạ̃w rɔɔ, a haw a ha ri a ƀaa mii: «Ƀe ni key na ƀa naysuo-i [ká mì pɔŋ ƀay tul-rì. Ì ďaa mini key ƀaŋguɔ ƀo, í kérke ƀay se tul-i.»
20 Falɛ ká i sṵ maapa riw bele na báyḭ̃i lɛ, ka mbi koƀo a ďaa faa mbḭw munu ndạ̃w, a ƀaa mii: «Koƀo key na ƀa *sáka kuni fie ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru siŋ ziŋ rì ƀáy faa sím ƀi ká'a úo zuɔ siri ƀay tul-rì.]
21 I kɔ, nzoƀ ká'a mbika tul-i na kaw nzaa fe sṵm key ziŋ mì.
22 Ƀa tusuɛ, ƀi *Vu Nzoƀ na mì huka munu ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru leke faake pola. Roo lɛ, kɔ́kɔ sɛkɛ fe taa minake ze a ďoko ƀay tul nzoƀ ká mbi tul-e lɛ!»
23 Báyḭ̃i lɛ, leď nduoƀal-ɛri tii sạ̃w vbika ƀay ká sakra kḭ̃ ƀa lie ƀa lew mii: «A ve ndạ̃w rɔɔ, a ƀá nzoƀ ďáa fe mini key ká sakra naari key lɛ?»

Peď ďáa ŋgɛrɛnzoƀ

24 Leď nduoƀal-ɛri tii sạ̃w mạ́y ƀay ŋgɔ-ŋgɔŋ ƀay kɔ́kɔ wạ̃a, nzoƀ ve ze ká sakra ƀari rɔɔ, i kɔ́kɔ ni ƀa ŋgɛrɛnzoƀ lɛ?
25 Lɛɛ, Zezu ƀaa ha ri mii: «Mbayri ká sạ̃w nzoƀri ká tusiri key na, i re tul nzoƀri ŋgɔ-ŋgɔŋ. A nzoƀ réke tul puori na, i ďaa hạ̃ nzoƀri ďi ri ƀa nzoƀ ďáa kere ziŋ nzoƀri.
26 Roo lɛ, kḭ̃ri fe ďáa ƀari ká mini key na ti ďoko sakra ƀaarì ya. Nzoƀ ká'a ƀá ŋgɛrɛnzoƀ ká sakra ƀaarì na, ka ďaa sùo-ɛ ƀa leď ká ndḭ̃i. A nzoƀ ká'a réke tul-rì na, ďo nun haŋa ni ka ďaa sùo-ɛ ƀa nzoƀ ďáa peď ha rì.

27 Ku waa, a ve ze ɓa ŋgɛrɛnzoɓ
lɛ? Nzoɓ ká kaw nzaa fe sṵm, mase
nzoɓ ká ɗaa peɗ ha̰ kṵ-ɛri lɛ? Wa̰a,
ɓa nzoɓ ká kaw nzaa fe sṵm ya lɛ?
Roo lɛ, ɓi na, mì ɗo sakra ɓaarì key
ɓa nzoɓ ɗáa peɗ ha rì.
28 Ɓaarì na, ì ɓa nzoɓri ká ì mgba
law-rì ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ mì ɓay tul feri
ɓoɗ ɓoɗ ká ṭḭi tul-i a líe mì.
29 Sa̰wke mini ze, mì ha̰ hṵrusuo
réke mbay ha rì faa mbḭw mṵnu ká
Ɓăa ha̰ mì,
30 ɓay haŋa ɓo, ì káw nzaa tutakra
fe sṵm ɓi ká ɓil puoruo ɓi í sṵ a
í nzɔ. Rɔɓay, ì káw tul kariŋgaw
mbayri ɓay réke tul sa̰w ka̰ni leɗ
Izarayɛlri ká duɔ falɛ siɗì na.»

Zezu ɓaa ɓay ziŋ Piyɛr ká'a máy ɓay ká tul-e
(Mat 26.31-35; Mrk 14.27-31; Za̰a 13.36-38)

31 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa mii: «Simo̰n,
Simo̰n, mu laa key! *Satan vbi
ɓay ɓaarì ɓay mbaka rì munu ká
i mbakake pa̰ra fe pay ɓay fa̰a
mbṵyke zuɔ ɓisuy.
32 Roo lɛ, ɓi na, mì ɗaa nzaa ɓay
kere ɓay tul-a, ɓay haŋa fal mbika
law ɓo na ka huo ya. Ze ɓo zaɗka
mù yḭi mú ví leke faa ɓo lɛ, mù haŋa
hṵrusuo ha̰ yṵ-ɔri.»
33 Lɛɛ, Piyɛr ɓaa ha̰ ni mii: «Mbay,
mì ɗo ɗì ya ɓay séke hul sal ziŋ mù
nda̰w, ɓay huka ziŋ mù nda̰w pi.»
34 Báyḭi lɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «Piyɛr, mì ɓaa ha̰ mù ta-taŋ,
vuri key na, tuo ti ka-káa ya kɔɓ hɔy
lɛ, ɓo na mù ma̰y ɓay ká tul-i faa ɓal
ba say mii, mù kɔ mì ya.»

Zezu ɓaa ɓay ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri ɓay tul fe sɛkɛ

35 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Zaɗka mì píe rì taŋ ɓɔl lari ká
nduo-rì nda̰w, ɓɔl varu nda̰w, rɔɔ
taŋ dikɔn nda̰w na wa̰a, fe ḭi ze puo
nduo-rì lɛ?» Lɛɛ, i yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «Fe puo ɓuru mbḭw ya.»
36 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Timbɛɗɛ key na, fe ká ɓay haŋa
rì ɗaa na ze ɗo key: nzoɓ ká ɗo
ɓáy ɓɔl lari lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni ka
mbi ɗo nduo-ɛ. Ɗo faa mbḭw munu
nda̰w, nzoɓ ká ɗo ɓáy ɓɔl varu na,
ka mbi ɗo nduo-ɛ. A nzoɓ ká ti ɓáy
maamii ya laa lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni
ka mbi maagari ɓe, a hie ɓo a pɔ́ŋ
larike a vǎa híeke.
37 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ: ɓay ni ká
ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru na, ɗo nun
haŋa mì ɗaa ha̰ ni ɔ ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ
bele. Ɓayke ɓaa mii: "Ɓe na, i ɗaa
ni ɓɔkɔ ziŋ dɔmbirimri mbḭw hɔy*."
Tusuɛke lɛ, ɓayri ká i ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru se tul-i na, a ɔ́kɔ
ɓáy zaɗɛ riw bele.»
38 Báyḭi lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri ɓaa ha̰
ni mii: «Mbay, mu kɔ, maamiiri siɗì
ɗo key!» Lɛɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay mii:
«Ɓe nu ku na, maa ro.»

Zezu koɗ Ŋgɛrɛwṵru ká tul kuo Oliviye
(Mat 26.36-46; Mrk 14.32-42)

39 Zezu ṭḭi saa hula a se ɓa tul kuo
ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye, munu ká'a se
ɓaŋguɔ kpaɗara. Lɛɛ, leɗ nduoɓal-
ɛri se fal-ɛ.
40 Zaɗka'a ṭḭi zaɗɛ ku báyḭi lɛ, ka
ɓaa ha ri mii: «Ì ɗaa nzaa ɓay kere,
ɓe rɔpiɛ ì líe ɓo ɓil nzaa úla ya ɓáy.»
41 Falɛ ku lɛ, ka soro ká lakun ri
ndḭi, ɗì munu ká tisaw ká nzoɓ mbi
a vbu mari ɓo zaɗ kḭ, rɔɔ a huku siri
a tii sa̰w kóɗ Ŋgɛrɛwṵru
42 a ɓaa mii: «Ɓăa, zaɗka law-a hii
lɛ, mu naa fe sɛkɛ ká'a ɗáa mì key.
Roo lɛ, mu ɗaa fe ká law-a ze hii ɓo,
law-i hɔy ze hii ya.»
43 [Báyḭi lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru mbḭw uru saa nulue a
vi ha̰ ni hṵrusuo.
44 Munu ká'a kɔ sùo-ɛ maa huɗ na
báyḭi lɛ, ka naa sa̰w ɓal Bi-ɛ mgbáa
a koɗ ni, ha̰ tɔrɔm ká ṭḭi saa sùo-ɛ
zuɔ siri na, ɗo munu ɓa gɔrɔ sím.]
45 Falɛ ká'a koɗ Ŋgɛrɛwṵru ku na,
ka uru siya a se luo leɗ nduoɓal-ɛri
na rɔɓay. Lɛɛ, ka ziŋ ri ká tul nam,
ɓay ḭi lɛ, kér ɓay i ri ɓa huɗ.

* **22:37 22.37** Ezay 53.12.

46 Báyji̧ lɛ, ka ví tuma ri a ɓaa ha ri
mii: «Kúy! Nam ji̧ ze munu lɛ? Ʊ́ru
siya a í ɗaa nzaa ɓay kere, ɓe rɔpiɛ
ì líe ɓo ɓil nzaa úla ya ɓáy.»

Ŋgɛrɛ Ziɓri mgba Zezu
(Mat 26.47-56; Mrk 14.43-50; Zạa 18.3-11)

47 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay kɔɓ hɔy
na báyji̧ lɛ, ruɔ nzoɓri ti̧i tɛrɛrɛ.
Zudas ká ɓa nzoɓ mbi̧w ká sakra leɗ
nduoɓal-ɛri ká duɔ fal-ɛ siɗì na nda
faa pol-ri. Ka soro ɓa lakun Zezu ɓay
mgbaka ni girik.

48 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ni mii: «Zu-
das, ɓáy faa mgbaka mì girik munu
ze mù hii mbíke tul-i, ɓi ká mì ɓa
*Vu Nzoɓ na ɓay pɔ́ŋ mì ɓo nduo
nzoɓri na key lɛ?»

49 Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri kɔ fe ká
ví ziŋ Zezu na munu báyji̧ lɛ, i vbi
ni ɓay mii: «Mbay, ɓuru nda ri ɓáy
maamii ɓuru key lɛ?»

50 Lɛɛ, nzoɓ mbi̧w ká sakra ɓari ku
na mbi maamii, a téke suku leɗ káw
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na fi hoɗo
mbɛkɛɗ ɓo ɓisuy.

51 Báyji̧ lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha
ri mii: «Ála! Maa ro!» Falɛ ku lɛ, ka
zaa suku leɗ káwke na munu lɛ, ri̧i
ɗo zaɗɛ.

52 Ro, a mbi ɓay a ɓaa ha
ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy mbay nzoɓ
kɔ́rɔ *hul kạni Ŋgɛrɛwu̧ru, ɓáy
ŋgɛrɛ Ziɓri ká i vi ɓay mgbaka ni na,
a ɓaa ha ri mii: «Ì ti̧i ɓáy maamiiri,
ɓáy puuri gbiri gbiri ɓay mgbaka mì,
rì̃i fe ká mì ɓa dɔmbirim nzoɓ lɛ
woo!

53 Namri riw bele ká mì ɗo ziŋ rì̃
ká ɓil hul kạni Ŋgɛrɛwu̧ru na, ì nzaa
faa mgbaka mì ya, roo lɛ, nam ká
vuri na ɓa nam ká ì ziŋ hu̧rusuo taa
suŋ ro ɓay mgbaka mì key.»

Máy ɓay Piyɛr ká tul Zezu
(Mat 26.57-58,69-75; Mrk 14.53-54,66-72; Zạa 18.12-18,25-27)

54 Zaɗka i mgba Zezu na, í sùu ni í
séke ni luo *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye.
Lɛɛ, Piyɛr na dii fal-ɛ ɓáy salke ɗaka
ɗaka ɗì ɗì.

55 Báyji̧ lɛ, nzoɓri mbɛrɛ huu ɗo
mgbaŋ í kaw ɗì. Lɛɛ, Piyɛr kaw
sakra ɓari ndạw.

56 Zaɗka Piyɛr kaw fi huu na báyji̧
lɛ, leɗ máy mbi̧w munu ká ɓa leɗ
káw kɔ ni, a ŋgạa ni zii a ɓaa
mii: «Leɗban key na hạari ziŋ Zezu
ndạw.»

57 Lɛɛ, Piyɛr mạy a ɓaa hạ leɗ máy
na mii: «Mì kɔ ni ya.»

58 Falɛ ku ndi̧i hɔy lɛ, nzoɓ ki̧ kɔ
ni a ɓaa mii: «Bo na, mù ɓa nzoɓ
mbi̧w ká sakra ɓari ku.» Lɛɛ, Piyɛr
yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Hay! Ɓa
ɓi̧ ya!»

59 Sạw síe kal maa mbi̧w munu
lɛ, nzoɓ ki̧ geɗe ɓayke a ɓaa mii:
«Ɓa tusuɛ! Leɗban key na hạari ziŋ
Zezu, ɓay ji̧ lɛ, ka ɓa nzoɓ ká kuɗu
zaɗ ká Galele.»

60 Lɛɛ, Piyɛr yì̃i a ɓaa mii: «Ɓay ɓo
ká mù ɓaa key na, mì tạa láa kpu̧y!»
A lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy ká Piyɛr ɗo ɓáa
ɓay kɔɓ hɔy lɛ, tuo ka-káa kɔŋrɔŋ.

61 Báyji̧ lɛ, Ŋgɛrɛmbay Zezu fɛrɛ
nun-ɛ a kɔ ni mbi̧i. Zaɗka nun Piyɛr
ɓáy Zezu zuɔ ki̧ munu báyji̧ lɛ, ka
ker se tul ɓay ká Zezu ɓaa hạ ni pola
mii: «Vuri key na, mù máy ɓay ká
tul-i faa ɓal ɓa say, rɔɔ tuo a ka-káa
ɓáy na.»

62 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, Piyɛr ti̧i ɓáy
mbii mi̧iri mgboɓo mgboɓo.

I raɗ Zezu
(Mat 26.67-68; Mrk 14.65)

63-64 Báyji̧ lɛ, nzoɓri ká i mgba
Zezu ká í kɔrɔ ni na, i siɛ ni í siŋ
nun-ɛ ɓáy vay gari í nda ni, rɔɔ í vbi
ni ɓay mii: «Nzoɓ ve ze nda mù key
lɛ? Ɓaa hạ ɓuru laa!»

65 Ro, í raɗ ni sim nzaari ŋgi̧i
ɓamba ɓoɗ ɓoɗ rɔɓay.

Zezu kaw zaɗ fɔ́ŋ ɓay Ziɓri
(Mat 26.59-66; Mrk 14.55-64; Zạa 18.19-24)

66 Nzaaruo sil báyji̧ lɛ, ŋgɛrɛ Ziɓri
ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri, ɓáy *nzoɓ
fére nzoɓri bol kusolri, i mbu̧ ki̧ í hạ
Zezu se ziŋ ri pol kuɗu nzoɓ kú̃ŋ sal
ɓay luye ɓari Ziɓri.

67 Lɛɛ, i vbi Zezu ɓay mii: «Mù ɓa
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
píe ni ví yạa nzoɓri na lɛ? Mu ɓaa
hạ ɓuru laa.» Lɛɛ, ka yi̧iŋra ɓáy ɓay
ha ri mii: «Zaɗka mì ɓaa ha rì kara,
ì ti yạaŋa ɓayke ya.
68 Ze, mì vbi rì ɓay hɔy kara, ì ti
yi̧iŋra hạ mì ya ndạw.
69 Roo lɛ, úru saa vuri key na, ɓi
*Vu Nzoɓ na mì káw tunduo hoɗo
Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Hṵrusuo.»
70 Báyi̧i lɛ, ɓari riw bele ká i ɗo
zaɗɛ ku na, i ɓaa mii: «Munu lɛ, ɓo
na, mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru ki̧ waa?»
Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Ɓe ki̧ ze ì ɓaa ku. Mì ɓa ɓe na ki̧.»
71 Báyi̧i lɛ, i ɓaa mii: «Káy! Náa
vbikari nzoɓ nasi ɓay ki̧ri ɓay ɗáake
mina ɓáy lɛ, ɓay i̧i lɛ, naari sùo naari
ki̧ náa láari ɓay ɓeri na ká nzi-ɛ!»

23

Zezu kaw pol Mbay Pilaɗ
(Mat 27.1-2,11-14; Mrk 15.1-5; Zạa 18.28-38)

1 Báyi̧i lɛ, ɓari kuɗu *nzoɓ kúŋ sal
ɓay luyeri riw bele ká i mbṵ tul ki̧
na, i uru í sùu Zezu í séke ni pol
Pilaɗ ká ɓa nzoɓ réke tul puo.
2 Ká zaɗɛ ku na i tii sạw gúo ni
í ɓaa mii: «Leɗban key na, ɓuru
ziŋ ni ká zaɗ úla nzoɓ ɓururi, a
ɗaa hạ tul nzoɓri ŋgɔŋ a haa ri ɓay
haŋa ri puo larimbuo hạ Mbay Sezar
ya. Ka ɓaa mii, ɓeri ki̧ ze ɓeri ɓa
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
píe ɓeri ví yạa nzoɓri na, ɓa mbay
ɓuru Ziɓri.»
3 Báyi̧i lɛ, Pilaɗ vbi Zezu mii: «Ɓo
ki̧ ze, mù ɓa mbay Ziɓri kɛ́lɛ?» Lɛɛ,
Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓe
ki̧ ze mù ɓaa ku.»
4 Báyi̧i lɛ, Pilaɗ ɓaa hạ *ŋgɛrɛnzoɓ
fe poyri, ɓáy ruɔ nzoɓri mii: «Mì kɔ
ɓay mbi̧w ká ɓay ɗáa ɓo tul leɗban
key na ya.»
5 Ɓe nu ku báyi̧i lɛ, nzoɓri geɗe
ɓayke ŋgɔ-ŋgɔŋ kpṵru kpṵru í ɓaa
mii: «Fe fére ɓe na ɗaa hạ nzoɓri
ti̧i ɓay ɓíɛ tusiri ɓuru riw bele, tii
sạwke saa kuɗu zaɗ ká Galele, a
ti̧ike kuɗu zaɗ ká Zude riw bele,
kpṵru mini key rɔɔ a víke zaɗ ni
key.»
6 Báyi̧i lɛ, ka vbi ri ɓay mii:
«Leɗban key na, ka ɓa nzoɓ ká
Galele ki̧ kɛlɛ?»

Zezu kaw pol Eroɗ

7 Zaɗka Pilaɗ laa mii, Zezu vi saa
kuɗu zaɗ ká Galele, ɓa tusiri ká
*Eroɗ re mbay ká ɗì na báyi̧i lɛ, ka
pie ni se luo-ɛ, ɓay i̧i lɛ, síeke ku na,
Eroɗ ɗo Zuruzalɛm.
8 Zaɗka Eroɗ kɔ Zezu ku na báyi̧i
lɛ, sùo-ɛ rii ni ŋgi̧i ɓamba, ɓay i̧i lɛ,
ɓa piɛɗ ká lew hɔy ka laa soro ɓay
ɓe, a hii ɓay kɔ́kɔ ni, a ɗaa law-ɛ
te tul haŋa ni ka ɗaa fe saŋ mbi̧w
munu hạ ni kɔ.
9 Báyi̧i lɛ, Eroɗ na vbi ni ɓayri ŋgi̧i
ɓamba. Lɛɛ, Zezu fɛrɛ nzi-ɛ mgbuɗ
ya.
10 Ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *nzoɓ
fére nzoɓri bol kṵsolri ká i ɗo zaɗɛ
na, i ɗaa ɓayri ká ndaya ndaya zuɔ
tul-e.
11 Falɛ lɛ, Eroɗ ɓáy nzoɓ yṵm ɓeri
na, i siɛ ni í luo mbúo ká tul-e, í nduo
ni maagari mbay ká ndṵy mgbilik
mgbilik, rɔɔ í píeke ni hạ Pilaɗ ɓa
ki̧ rɔɓay.
12 Ká ɓil namke ku hɔy, Pilaɗ ɓáy
Eroɗ i pɔŋ tul ŋgạni ɓari ká pola na,
a í vi ɓa nzoɓ buɔ ki̧.

I kuŋ ɓay huɗ ɓo tul Zezu
(Mat 27.15-26; Mrk 15.6-15; Zạa 18.39-19.16)

13 Pilaɗ mbṵ *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri,
ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri ɓáy ruɔ nzoɓri
14 a ɓaa ha ri mii: «Ì víke ɓáy
leɗban key na hạ mì í ɓaa mii, ka
ula nzoɓri a ɗaa hạ tul-ri ŋgɔŋ.
Nda ndaɗ! Roo lɛ, zaɗka mì vbi ni
ɓaykeri ká pol-rì lɛ, mì ziŋ kạaya
mbi̧w ká ì ɗáake ɓay ɓo tul-e na ya.
15 *Eroɗ kara ziŋ kạaya ɓe ya
ndạw. Sạwke mini ze, ka píeke ni
hạ mì rɔɓay. Leɗban key na, ka
ɗaa kạaya mbi̧w ká maa ɓay haŋa
ni zǐŋke huɗ ya!
16 Munu kara, mì haŋa ri zɔɗ ni
ɓáy ndoy dɔŋ. Falɛ lɛ, mì pɔ́ŋ ni.»

17 [Ɓaŋguɔ, ká ɓil nam fe sụm
*nam suoriya tḭ̃i saa ɓil koy na, Pilaɗ
tina nzoɓ mbḭ̃w saa hul sal hạ̃ ruɔ
Ziɓri, ɓay ḭ̃i lɛ, ɓa fe sạ̃w puo ɓari.]
18 Báyḭ̃i lɛ, ruɔ nzoɓri ɗaa fe ɓáy
nzaa-ri gɔ̌m riw bele mii: «I leɗban
na key, a í tína Barabas hạ̃ ɓuru!»
19 Ɓe Barabas na, ka ɓa nzoɓ ká
i mgba ni ɓo hul sal, ɓay ḭ̃i lɛ, ka
suru tigbạ̃a nzoɓri ha ri tḭ̃i ká ɓil
ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm, a i nzoɓ
mbḭ̃w ká ɗi.
20 Munu ká Pilaɗ hii ɓay pɔ́ŋ Zezu
na, ka ɓaa ɓay ɓa kḭ̃ rɔɓay hạ̃ ruɔ
nzoɓri.
21 Roo lɛ, i ɗaa fe ɓáy nzaa-ri
gŭrum kpṵ̃ru mii: «Ɓer ni! Ɓer ni
ɓer maa! Ɓer ni ɗo tul puu say
huɗ!»
22 Lɛɛ, Pilaɗ mbi ɓay faa ɓal ba
sayke a ɓaa mii: «A ku wạ̃a, kạ̃aya ḭ̃i
rɔɔ ka ɗaa lɛ? Mì ziŋ fe mbḭ̃w ká
ɓay haŋa ni zĭŋke huɗ ya. Munu
kara, mì haŋa ri nda ni ɓáy ndoy
dɔŋ. Falɛ lɛ, mì pɔ́ŋ ni.»
23 Ɓe nu ku báyḭ̃i lɛ, i geɗe ɓayke
í gúuke fe ɓa pola pola ɓay haŋa ni
ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ. Lɛɛ, fe
gúu ɓari na kal tul Pilaɗ,
24 ro hạ̃ ni mbi nzi-ɛ ká ɗi, a pɔŋ
faa ha ri ɓay haŋa ri ɗaa fe ká law-ri
hii.
25 Ɓe ze, nzoɓ ká tḭ̃-tḭ̃i a i nzoɓ ká
i mgba ni ɓo hul sal̃ na, Pilaɗ tina
ni munu ká law-ri hii, a pɔŋ Zezu
na măa nduo ndúo nzoɓ yṵ̃mri, ɓay
haŋa ri ɗaa fe ziŋ ni munu ká law
ruɔ nzoɓkeri hii.

I ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ
(Mat 27.32-44; Mrk 15.21-32; Zạ̃a 19.17-27)

26 Zaɗka i séke Zezu ɓa zaɗ ika ni
na, i dar nzoɓ mbḭ̃w ká Sirɛ̃n ká uru
saa puo ɓisuy, riŋ-ɛ ɓa Simõn. Lɛɛ,
nzoɓ yṵ̃mri mgba ni í haa ni yạ̃a puu
say huɗ Zezu a soɓ a séke fal-ɛ.
27 Báyḭ̃i lɛ, ruɔ nzoɓri se fal-ɛ ŋgḭ̃i
ɓamba. Mạ́yri kara se fal-ɛ í rɛ-rɛw
ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo, a
í nda law-ri zaɗ zaɗ ɓay tul-e.
28 Lɛɛ, Zezu fɛrɛ nun-ɛ ɓa luo-ri a
ɓaa ha ri mii: «Mạ́y Zuruzalɛmri! I
rɛ-rɛw ɓay tul-i ya! Roo lɛ, ì rɛ ɓay
tul-rì ɓáy tul vu ɓaarì maa,
29 ɓay ḭ̃i lɛ, namri ká'a ví vuku na,
nzoɓri ɓáa mii, suoriya ɓa taa máa
suori ká i mboŋ nzoɓ ba mbḭ̃w ya,
ká leɗ ạ̃w wạ̃n ɓari ya.
30 Namke ku na, nzoɓri tiika sạ̃w
rɛ́kɛ sùo-ri ɓay haŋa kuo ka tɔ́ɗɔ a
rẹ̃ŋ ri, mase mbɔrɔ ka guɓa tul-ri
gbukru a púɗ ri.
31 Ì kɔ, zaɗka i ɗaa fe mini key ziŋ
pam puu na wạ̃a, fe ḭ̃iri ze i ɗáa ziŋ
puu huɔke na ro lɛ?»
32 Ro, í vi ɓáy dɔmbirimri siɗi ziŋ
Zezu ɓay ika ri ziŋ ni.
33 Zaɗka i tḭ́ike ri zaɗ ká riŋ-ɛ ɓa
Tuŋguo Tul na báyḭ̃i lɛ, nzoɓ yṵ̃mri
ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ ká ɗi.
Dɔmbirimri na, i ɓer ri siɗi bele
ndạ̃w. Nzoɓ mbini ɗo tul puu say
huɗ kḭ̃ ká tunduo hoɗo ɓe, a nzoɓ
mbḭ̃ɛ laa lɛ, ɗo tul puu say huɗ kḭ̃ ká
tunduo gel ɓe.
34 Lɛɛ, Zezu ɓaa mii: «Bǎa! Mu
nda buma ziŋ ri, ɓay ḭ̃i lɛ, fe ká i ɗaa
ku na, i kɔ ya.» Ro, nzoɓ yṵ̃mri fạ̃a
gari ɓeri í ɗaa dḭ̃i dḭ̃i rɔɔ í leke kḭ̃.
35 Nzoɓri ɗo zaɗɛ na ku, a í kɔ
feri ká kal na. A ɓari ŋgɛrɛ Ziɓri
laa lɛ, i siɛ Zezu í ɓaa mii: «Zaɗka'a
ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru naa
ni ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na lɛ, ka
yạ̃a sùo-ɛ ɓe kḭ̃ sùo-ɛ munu ká'a yạ̃a
nzoɓ hạ̃wri na hạ̃ ɓuru kɔ!»
36 Nzoɓ yṵ̃mri kara i siɛ ni ndạ̃w,
í soro ɓa lakun-ɛ, a í hạ̃ ni mbii fe
sṵ́uke
37 í ɓaa mii: «Zaɗka mù ɓa mbay
Ziɓri lɛ, mu yạ̃a sùo-ɔ sùo-ɔ hạ̃ ɓuru
kɔ!»
38 Mbeɗe huɗ ká Pilaɗ ha ri ɓer
ɗo tul-e na ɓaa mii: «Ɓe key na, ka
ɓa mbay Ziɓri.»
39 Lɛɛ, sakra dɔmbirimri ká siɗi
ká i ɓer ri ɗo tul puu say huɗ na,
nzoɓ mbini loɗ Zezu a ɓaa mii: «Mù
ɓa Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru waa
ɓay píe ni ví yạ̃a nzoɓri na ya lɛ
woo! Mu yạ̃a sùo-ɔ sùo-ɔ kḭ̃, a mú
yạ̃a ɓuru ndạ̃w!»

40 Báyji̧ lɛ, nzoɓ taa hạ̃w uru ziŋ
kụ̃-ɛ na a ɓaa hạ̃ ni mii: «Mù hi̧ɛ
Ŋgɛrɛwụ̃ru ya lɛ woo! Ɓay ká i kuŋ
ɓo tul-a na ɗo munu ká taa ɓe ndạ̃w.
41 Taa náa lɛ, ɗo ɓáy zaɗɛ, ɓay ji̧i
lɛ, náa ziŋ fe kạ̃aya náa ká maa ɓáy
peɗ ɗáa náa. Ɓoo lɛ, ɓe na, ka ɗaa
fe kạ̃aya mbi̧w ya.»
42 Ro, a fɛrɛ nun-ɛ ɓa luo Zezu a
ɓaa hạ̃ ni mii: «Zezu, zaɗka mù ví
réke mbay na lɛ, mu kér se tul-i.»
43 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Mì
ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: vuri
key na, mù káw ziŋ mì ká zaɗ káw
ndaɗi ká luo Ŋgɛrɛwụ̃ru.»

Huɗ Zezu
(Mat 27.45-56; Mrk 15.33-41; Zạ̃a 19.28-30)

44-45 Maa ɓáy sí̧e ká ɗo law tul na
báyji̧i lɛ, fe guɓa nun sí̧e hạ̃ zaɗri riw
bele ɗo gbukru kpụ̃ru maa ɓáy sí̧e
ká fɛrɛ sùo-ɛ. Lɛɛ, gari kúŋ ɓil *hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na saka saa sikɗa
tǎr.
46 Báyji̧i lɛ, Zezu ɗaa fe ɓeleŋ a ɓaa
mii: «Ɓǎa! Mì pɔŋ ɔ̃mi ɓi ɓo ɓil
nduo-ɔ!» Fal ɓay na ku báyji̧i lɛ, law-
ɛ ví tuo.
47 Zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ yụ̃m kɔ feri
ká kal na munu báyji̧i lɛ, ka pisi
Ŋgɛrɛwụ̃ru a ɓaa mii: «Ɓa tusuɛ,
leɗban key na, ka ɓa nzoɓ ká ɓay
ti tul-e ya.»
48 Ruɔ nzoɓri ká i ví ɗo zaɗɛ ɓay
kɔ́kɔ feri ku na, zaɗka i kɔ feri ká
kal na munu báyji̧i lɛ, i ɗaa sí̧e í nda
law-ri zaɗ zaɗ, a í yji̧ike faa puɔ.
49 Nzoɓri riw bele ká i ɓa nzoɓ
buɔ Zezu, ɓáy mạ́yri ká i su Zezu saa
kuɗu zaɗ ká Galele na, i ɗo ɗi ɗi í
kɔ feri ká kal na ɗeke.

I ɗaa Zezu ɓo luɔ huɗ
(Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Zạ̃a 19.38-42)

50-51 Nzoɓ mbi̧w munu riŋ-ɛ ɓa
Zezeɓ ká puo ɓe ɗo Arimate ká ɓa
puo Ziɓri. Ka ɓa nzoɓ ká law-ɛ ndaɗ
ɓamba, a ɓa nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ a
giyaŋ nam ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a ví réke
mbay ká tusiri key na nzokɗo. Ɓe
na, ka ɓa nzoɓ mbi̧w ká sakra kuɗu
nzoɓ kúŋ sal ɓay luye ká luo Ziɓri,
roo lɛ, ɓay ká i kuŋ ɓo tul Zezu, ɓáy
fe ká i ɗaa ziŋ ni na, ka hii ziŋ ri ya.
52 Báyji̧i lɛ, ka uru a se luo Pilaɗ a
vbi ni huɗ Zezu na ɓay voro.
53 Zaɗka Pilaɗ hii ziŋ ni na báyji̧i
lɛ, ka se a vǎa mbi huɗ Zezu na a
kaari ɓáy gari pie ká ndaɗ ɓamba, a
ɗaa ɓo huo tisaw ká i kpɛrɛ ɓa luɔ
huɗ ɓa tạ́w ká i ɗaa huɗ ɓo ɗi ba
mbi̧w ya ɓáy.
54 Ɓa nam peɗ ndeɓe ká sạ̃w sí̧e
tɔ̀ŋ ndji̧i hɔy ɓay haŋa *nam mgbaka
tạ̃ram Ziɓri ka ti̧i na.
55 Mạ́yri ká i su Zezu saa kuɗu zaɗ
ká Galele na, i se fal Zezeɓ ɓa zaɗ
luɔ huɗ ɓay kɔ́kɔ tupal ndạ̃w, ɓay
kɔ́kɔ fe ká i ɗáa ɓáy huɗ Zezu ndạ̃w
pi. 56 Zaɗka i kɔ zaɗɛ na báyji̧i lɛ,
i yji̧i í se puɔ, í leke numri ɓáy vay
feri ká bạ̃rɛ fụ̃ bǔy bǔy ɓay ɗáa zuɔ
tul huɗ Zezu na. Falɛ ku lɛ, i mgba
tạ̃ram sùo-ri ká nam mgbaka tạ̃ram
na, munu ká *bol kusol ɓari Ziɓri
ɓaa na.

24

Zezu ti̧i saa luɔ huɗ
(Mat 28.1-10; Mrk 16.1-8; Zạ̃a 20.1-10)

1 Tiɓie piɛɗ ká nzaaruo sí̧e dimasi
ɗo ɗi ya ɓay sil na, mạ́yri na ti̧i í se
ɓa tupal ɓáy numri ká i zuu ká bạ̃rɛ
fụ̃ bǔy bǔy na.
2 Zaɗka i ti̧i tupal na báyji̧i lɛ, i kɔ
maa tisaw ka̋ i mbǐike nzaa luɔ huɗ
na giri ɓo fi mbi̧w.
3 Lɛɛ, i rǐi í se ɗi, lɛ, i kɔ huɗ
Ŋgɛrɛmbay Zezu na ya.
4 Zaɗka i kɔ ɓay ɓáa mbǎa na,
nzoɓri siɗi, gari ɓari nduy zi̧riri
zi̧riri ti̧i ri,
5 hạ̃ hi̧ɛ ɗaa ri ŋgi̧i ɓamba ha ri
ɗiŋ tul-ri ɓa siri. Báyji̧i lɛ, nzoɓkeri
ɓaa ha ri mii: «Ɓay ji̧i rɔɔ ì nzaa nzoɓ
ká kaw ɓáy kumnun ká sakra nzoɓ
huɗeri lɛ?
6 Zezu ti zaɗ ni ya; ka ti̧i saa luɔ
huɗ a kaw ɓáy kumnun. Ì kér se tul
ɓay ká'a ɓaa ha rǐ ɓáy ɗol ɓe ká'a
ɗǒke kuɗu zaɗ ká Galele na.

7 Ka ɓaa mii: ɓeri *Vu Nzoɓ na,
ɗo nun haŋa ri pɔŋ ɓeri ha̰ nzoɓ
feya̰ari mgba ɓeri, í ɓer ɓeri ɗo tul
puu say huɗ. Ndeke ɗi nam sayke
lɛ, ɓeri tḭi saa luɔ huɗ.»
8 Báyḭi lɛ, má̰yri na i ker se tul ɓay
ká Zezu ɓaa ha ri pola na.
9 Zaɗka i yḭi saa tupal na ku báyḭi
lɛ, i ɓaa ɓayke ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri ká
duɔ falɛ mbḭw ɓáy nzoɓ ha̰wri ká i
ɗo ziŋ ri na rḭw bele.
10 Má̰yri ká i ɓaa ɓayke ha̰ *nzoɓ
ndáy nzaapeɗri na, ɓa Mari ká puo
ɓe ɗo Madala, Za̰ni nda̰w, Mari máa
Zak nda̰w, rɔɔ ɓáy má̰y ha̰wri ká i
ɗo zaɗɛ ziŋ ri ku nda̰w pi.
11 Roo lɛ, ɓari nzoɓ ndáy nza-
apeɗri na, i laa ɓay ɓáa má̰yri na ɓa
lɔm hɔy, ze í ɗaa law-ri ɓo tul ɓay
ɓari na ya.
12 Báyḭi lɛ, Piyɛr uru siya a ɗuu a
se tupal na, a duu kɔ́m ɓa ɓil luɔ huɗ
na, lɛ, ka kɔ gari ká i kăarike Zezu
hɔy zuɔ ɗi. Falɛ ku lɛ, ka yḭi a se
puɔ, lɛ, law-ɛ nzaa ni ɓay tul fe ká
kal na.

Zezu kiɛ sùo-ɛ ha̰ leɗ nduoɓal-ɛri
ká faa Emayus
(Mrk 16.12-13)

13 Namke ku hɔy, leɗ nduoɓal-ɛri
siɗi se ɓa puo ká riŋ-ɛ ɓa Emayus.
Puoke ku na ɗi ɓáy Zuruzalɛm maa
sal faa duɔ falɛ siɗi.
14 I ɗo loko soro feri riw bele ká
kal na.
15 Zaɗka i ɗo ɓáa ɓayri na ku, í
má̰yke kḭ báyḭi lɛ, Zezu kḭ sùo-ɛ soro
ɓa lakun ri a se ziŋ ri.
16 I kɔ ni kḭ, roo lɛ, fe guɓa nun-ri
gbiɓli ha ri kɔ ni ɓa Zezu ya.
17 Báyḭi lɛ, Zezu vbi ri ɓay a ɓaa
mii: «Soro ḭi rɔpiɛ tɔɗɔ law-ri rɔɔ,
i lo í séke faa mini key lɛ?» Zaɗka
i laa vbiw ɓe na báyḭi lɛ, i sɨ̰i ɓal-ri
zik í ta̰a, í ɗo ɓáy kér ɓay.
18 Lɛɛ, nzoɓ mbḭw ká sakra ɓari
ká riŋ-ɛ ɓa Kiliopas ɓaa ha̰ ni mii:
«Nzoɓri riw bele ká ŋgɛrɛpuo ká
Zuruzalɛm key laa ɓay key, wa̰a ɓo
mù ɗo ha̰a rɔɔ, mú laa ɓay feri ká
kal ká ɓil namri ká síe ni key ya lɛ?»
19 Lɛɛ, Zezu vbi ri mii: «Ɓay ḭiri
lɛ?» Lɛɛ, i ɓaa ha̰ ni mii: «Ɓay
feri ká kal ká tul Zezu ká Nazarɛɗ
ká'a ɓa nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru, ká ɗo ɓáy hṵrusuo ɗáa
fe nda̰w, ɓáa ɓay ká nun Ŋgɛrɛwṵru
ɓáy nun nzoɓri riw bele nda̰w na.
20 Ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy ŋgɛrɛ
naari Ziɓri pɔŋ ni ha ri ɗaa ɓay huɗ
ɓo tul-e í ɓer ni ɗo tul puu say huɗ.
21 Ɓe ze ɓuru ɗaa law ɓuru te ɗi
nzokɗo mii, ka'a tína leɗ Izarayɛlri
saa nduo nzoɓ tul ŋga̰ni ɓururi.
Fekeri kal ɓa nam say ro vuri.
22-23 Má̰yri ká sakra ɓuru leɗ
nduoɓal-ɛri key i tḭi piɛɗ í se tupal,
lɛ, i ziŋ huɗ Zezu ya. Ze í yḭi í ví
ɓaa mii, leɗ nzaapeɗri ká nulue ví
tḭi tul-ri í ɓaa ha̰ ɓari mii, Zezu kaw
ɓáy kumnun. Ɓayke ku na ha̰ ɓuru
kaw yer.
24 Nzoɓ ha̰nɛri ká sakra ɓuru key
na i se tupal na, lɛ, i ziŋ feri riw bele
munu ká má̰yri ɓaa na, roo lɛ, ɓe
Zezu na i kɔ ni ɓáy nun-ri ya.»

25 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Nzoɓ law tiyari! Ɗaa mina ɨ̀ ɗaa
law-ri ɓo tul ɓayri riw bele ká *nzoɓ
ya̰aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru
ɓaa na vaa ya lɛ woo!
26 Ɗo nun haŋa *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví ya̰a
nzoɓri na, ka kɔ sɛkɛ fe mini key
nda̰w rɔɔ, a ziŋ riŋ ɗika ká luo
Ŋgɛrɛwṵru na. Wa̰a, ɨ̀ kɔ ya lɛ woo!»
27 Falɛ ku lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa
ha ri laa ɓay feri riw bele ká ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ká se tul-e na,
tii sa̰wke saa ɓḭl mbeɗe *Moyze a
séke kpṵru tḭi ɓil mbeɗe nzoɓ ya̰aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru riw bele.

28 Zaɗka i se ɗi ya ɓáy puo ká i se
ɓa ɓaɗi na báyḭi lɛ, Zezu mbi nun-ɛ
tim rɨ̰i nzoɓ ká'a séke ɓa zaɗ kḭ.
29 Lɛɛ, i kuŋ ni ɓay haŋa ni kaw
ziŋ ri, ɓay ḭi lɛ, ɓa tilaw ká síe ti
mbăa. Zaɗka'a rɨ̰i a kaw ziŋ ri ká
hula,
30 a kaw nzaa fe sṵm ziŋ ri
na báyḭi lɛ, ka mbi maapa a ɗaa

taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ a haw
ha ri.
31 Ɓe nu ku rɔɔ, nun-ri ví taŋ ha ri
kɔ ni ɓa Zezu na kḭ̃, roo lɛ, ka zee ká
sakra ɓari ku rik.
32 Báyḭ̃i lɛ, i ɓaa ɓay ká sakra kḭ̃
mii: «Zaɗka'a ví ɓaa ɓay hạ̃ ɓuru
laa, a tina ɓay feri ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru ká law ɓuru mbi ɓa huu
ká ɗi hạ̃ ɓuru ká faa na, law ɓuru vi
huo mgbalak ká ɗi. Wạ̃a ɗo munu
ya lɛ woo?»
33 I uru koɗ hɔy í ỹ̃i í se Zu-
ruzalɛm í vǎa ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri ká
duɔ falɛ mbḭ̃w ɓáy ɓari hạ̃wri ká i
mbṵ kḭ̃ na.
34 Lɛɛ, ɓari ká i mbṵ kḭ̃ na i ɓaa ha
ri mii: «Ŋgɛrɛmbay tḭ̃i saa luɔ huɗ
kḭ̃ ɓa tusuɛ! Simọ̃n kɔ ni ɓáy nun-ɛ!»
35 Báyḭ̃i lɛ, ɓari ká tul-ri siɗi na
kara, i kḭ̃i fal feri ká Zezu ɗaa ziŋ
ri ká faa, ɓáy faa ká'a hǎwke maapa
na, ɓe rɔɔ í kɔ́ke ni ɓa Zezu ɓáy.

Zezu tḭ̃i sakra leɗ nduoɓal-ɛri
(Mat 28.16-20; Mrk 16.14-18; Zạ̃a 20.19-23; Peɗ 1.6-8)

36 Zaɗka i ɗo ɓáa ɓay kɔɓ ɓáy na
báyḭ̃i lɛ, Zezu kḭ̃ sùo-ɛ tḭ̃i sakra ɓari
mbuɗa a ɓaa ha ri mii: «Ɗɛkɛkɛ ka
sáɗ ziŋ rḭ̃.»
37 Báyḭ̃i lɛ, hḭ̃ɛ ɗaa ri ha ri tɔ ɗɛk
ɗɛk í ker í ɓaa mii, kɔ ya lɛ ɓari kɔ
wṵ̃ru.
38 Lɛɛ, Zezu vbi ri a ɓaa mii:
«Mina rɔɔ law-ri nzaa ri munu lɛ?
Mina rɔɔ ḭ̀ mạ̃y ɓay ká ɓil law-rḭ̃
munu lɛ?
39 I kɔ nduo-iri ɓáy ɓal-iri key í kɔ,
ɓa ɓi kḭ̃ ze mḭ̀ kaw key! Zaa sùo-i í
kɔ. Wṵ̃ru ti ɓáy naysuo ɓáy hṵ̃ru
munu ká ḭ̀ kɔ mḭ̀ key ya.»
40 Zaɗka'a ɓaa ɓay na munu ha ri
báyḭ̃i lɛ, ka kiɛ ri bol kol nṵ̃ɔ ká ɗo
nduo-ɛri ɓáy ɓal-ɛri na ha ri kɔ.
41 Lɛɛ, suoriya mbaa ɓil law-ri a
ɗaa ha ri yạ̃ake ɓay ɓe na ya a í kaw
yer. Lɛɛ, Zezu vbi ri ɓay mii: «Ì ɗo
ɓáy fe sṵ̃m lɛ?»
42 Lɛɛ, i víke ɓáy sḭ̃i túɔke mbḭ̃w
ha ni.
43 Ze, ka yạ̃a a sṵ ká nun-ri ku.
44 Falɛ ku lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ɓay
feri ká mḭ̀ ɓaa ha rḭ̀ ɓáy ɗol ɓi ká mḭ̀
ɗo ziŋ ri kɔɓ rɔɓay na ze ɗo key: Ɗo
nun haŋa ɓayri riw bele ká i ɓaa se
tul-i ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ká
*Moyze ɗaa, ɓáy taa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w, rɔɔ ɓáy
Mbeɗe Simri ndạ̃w na, ɔ ɓáy zaɗɛ.»
45 Ze a hạ̃ nun-ri ví taŋ ɓay
haŋa ri láake ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru,
46 a ɓaa ha ri mii: «Ɓay ká mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa na ze ɗo key: *Krisi,
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni
ví yạ̃a nzoɓri na, ɗo nun haŋa ni
ka kɔ sɛkɛ fe a hu, a ndeke ɗi nam
sayke lɛ, a tḭ̃i saa luɔ huɗ a kaw ɓáy
kumnun.
47 Ndaɗ ɓay haŋa ri ka-káa Ɓay
Kereke ɓáy zaɗri riw bele ɓáy riŋ-ɛ:
tii sạ̃wke saa ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm
key, a se ɓáy sạ̃w puo nzoɓri ɓoɗ
ɓoɗ riw bele, ɓay haŋa ri suo kér
ɓay ɓari ká tul feyạ̃a ɓari ɓo, hạ̃
Ŋgɛrɛwṵru ka nda buma ka ziŋ ri.
48 Ɓaarì na, ì ɓa nzoɓ ɓay nasi ɓay
fe niri na key.
49 A lɛ, fe ini ká Bǎa waa ziŋ rḭ̀ pola
na, ɓi kḭ̃ sùo-i mḭ̀ píeke ha rḭ̀ ɓáy*. Ze
ì káw ŋgɛrɛpuo na key kpṵ̃ru ɓo, í
zíŋ hṵ̃rusuo ká'a úru saa nulue na
ndạ̃w rɔ.»

Zezu se ɓa nulue
(Mrk 16.19-20; Peɗ 1.9-11)

50 Falɛ ku lɛ, Zezu tḭ̃i saa Zu-
ruzalɛm a se ziŋ ri ɗi ya ɓ̃áy Betani.
Ká zaɗɛ ku na, ka ura nduo-ɛ a sạ̃m
fe zuɔ tul-ri. 51 Zaɗka'a ɗo sạ̃́m fe
ha ri munu na, Ŋgɛrɛwṵru naa ni ká
sakra ɓari a hạ̃ ni se luo-ɛ ká nulue.
52 A ɓari laa lɛ, i ruo ni. Falɛ lɛ, í ỹ̃i
í se Zuruzalɛm ɓáy bawda suoriya.
53 Nam ɓáy nam na i kaw ɓil *hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru a í pisi ni.

* **24:49 24.49** Fe ini ká Zezu a píeke na, ɓa Tem Law Pie.

Zạa
Ɓay kere Ŋgɛrɛwṵru ká Zạa ɗaa mbeɗẽke

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na kiɛ Zezu ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓaŋguɔ, ɓe ká'a «ví yạa sùo ziŋ nzoɓ, a ɗaa puo ziŋ naari» (1.14). Ɓáy fe ɗáa saŋri ká ɓa fe ká kiɛ fe, ɓáy feri ká'a fere nzoɓri ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm se tul fe saŋkeri ndạw na, nzoɓ ɗáa mbeɗe key na, hạ náa kɔ́ri mii, hṵrusuo Zezu ɓáy ɓawda riŋ mgbaka na uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru. Ka kị̃i fal ɔ́rɔ ɓie soro ká Zezu lo ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri ká ɓil suŋ ká i mgbáke ni, rɔɔ a ɓaa ɓay se tul mgbaka ká i mgba Zezu, vbiwri ká i vbi ni, huɗ ɓe ká tul puu say huɗ, ɓáy tị̃i ɓe saa luɔ huɗ.

Mbeɗe key na ɗo ɓoɗ ɓáy taa Matiye, Marki, ɓáy Luku. Zạa na kị̃i fal peɗri ká Zezu ɗaa, kakalke lɛ, ɓa hạyri ká kuɗu zaɗ ká Zude ɓáy Galele. Mbii, mase maapa, mase nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri, ká ɓa feri ká Ziɓri kɔ ɓa vaa na, Zezu mbi a kĭɛke nzoɓri tusuɛ ɓay ká se tul-e kị̃ sùo-ɛ a ɓaa mii: «Nzoɓ ká kɔn mbii sɛ ni lɛ, ka vi luo-i a nzɔ mbii» (7.37). Rɔɓay, ka ɓaa mii: «Ɓi na, mì ɓa nzoɓ kɔ́rɔ baɗu taa tusuɛke» (10.11).

Nzoɓ ɗáa mbeɗe key na, kị̃i fal feri key na riw bele ɓay haŋa rì kɔ mii, Zezu ɓa Krisi, Vu Ŋgɛrɛwṵru, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay pí̃e ni ví yạa nzoɓri na. Zaɗka ì ɗaa law-rì ɓo tul-e lɛ, ì káw ɓáy kumnun ɓáy faa ɓe.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Zezu ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru: 1.1-18
Zạa Batis ɓáy titire leɗ nduoɓal Zezuri: 1.19-51
Peɗri ká Zezu ɗaa ká zaɗ ruɔ: 2–12
Ɓayri ká Zezu ɓaa hạ leɗ nduoɓal-ɛri pola rɔɔ ɓay huka: 13–17
Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓáy huɗ Zezu: 18–19
Tị̃i Zezu saa luɔ huɗ ɓáy nzoɓri ká'a tị̃i tul-ri: 20–21

Zezu Krisi ɓa Ɓay

1 Pola ndạw rɔɔ ɓay haŋa feri riw ɗo na, ɓe ká i ɗi ni ɓa Ɓay na ɗo ɗɔɗ ro. Ka ɗo ziŋ Ŋgɛrɛwṵru, a ɓa Ŋgɛrɛwṵru.
2 Ɓay na ɗo ziŋ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy tiika sạw feri hɔy.
3 Ɓáy faa ɓe na, Ŋgɛrɛwṵru ɗáake feri riw bele; fe ká'a ɗaa ɓáy faa ɓe ya na, mbị̃w tiya.
4 Ɓe na, sạw káw ɓáy kumnun uru saa luo-ɛ. A káw ɓáy kumnunke ku na ɓa zaɗ taŋa ká ɗaa hạ nun nzoɓri mgbuɗa ká ɗi.
5 Zaɗ taŋake ku na hie ɓaŋguɔ ká ɓil suŋ tilo, lɛ, suŋ tilo na yạa ɓay zaɗ taŋa na ya*.
6 Ŋgɛrɛwṵru pie leɗ nzaapeɗ ɓe ká riŋ-ɛ ɓa Zạa†.
7 Lɛɛ, ɓe na, ka vi ɓa nzoɓ ɓay nasi zaɗ taŋa na, ɓay haŋa nzoɓri riw bele i laa ɓayke ɓo, í ɗáake law-ri ɓo tul ɓay zaɗ taŋake na.
8 Ɓe Zạa kị̃ sùo-ɛ na, ka ɓa zaɗ taŋa ya, roo lɛ, ka vi ɓay ɓáa ɓay nasi zaɗ taŋa na.
9 Zaɗ taŋake ku na, ɓa zaɗ taŋa taa tusuɛke. Ka'a ví tusiri key a hie kaɗ kaɗ ká ɓil law nzoɓri riw bele.
10 Ɓe ká i ɗi ni ɓa Ɓay na, ka ɗo tusiri key. Ze Ŋgɛrɛwṵru ɗaa tusirike na ɓáy faa ɓe hɔy kara, nzoɓri ká tusiri key na i tuu ni ya.
11 Ka vi sạw puo ɓe, lɛ, nzoɓri yạa ni ɓa sùo-ri ya.
12 Roo lɛ, ɓari riw bele ká i yạa ni í ɗaa law-ri ɓo tul-e na, ka ha ri faa ɓay haŋa ri vi ɓa vu Ŋgɛrɛwṵruri.
13 I vika ɓa vu Ŋgɛrɛwṵru munu ká i mboŋke nzoɓ ya: ɓáy faa sím ya ndạw, faa law hiiya nzoɓ ya ndạw, roo lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwṵru kị̃ ze hạ mboŋa fieke na.

* **1:5 1.5** Ndáy ɓay hạnɛri ɓaa mii: «suŋ tilo na mba tul ɓay zaɗ taŋa na ya.» † **1:6 1.6** Ɓa Zạa Batis.

14 Ɓe ká i ɗi ni ɓa Ɓay na, ka
ví yạa sùo ziŋ nzoɓ a ɗaa puo ziŋ
naari. Law kere ɓáy tusuɛ ɓay mbaa
ɓil law-ɛ gbạy gbạy. Ɓuru na, ɓuru
kɔ riŋ ɗika ɓe. Ɓa riŋ ɗika leɗ
mbịw hɔy keklek ká uru saa luo
Ŋgɛrɛwụ̃ru.
15 Zạa ɓaa nasi ɓay ká se tul-e mii:
«Ì kɔ, ɓa nzoɓ key ze mì ɓaa ɓay ɓe
mii: "Nzoɓ ká'a ví fal-i vuku na, ka
mba mì pavbaɗ, ɓay ịi lɛ, ka ɗo pola
ɗɔɗ ndạw̃ rɔɔ, i mbɔ́ŋ mì ɓáy."»
16 Naari riw bele na, Ŋgɛrɛwụ̃ru
hạ naari law kere ɓe, ɓa fe sạmi ká
kạ̃y tul kị̃ tul kị̃ ɓa pola pola.
17 Pola lew na, ka hạ naari *bol ku-
sol ɓáy faa *Moyze. Ɓoo lɛ, timbɛɗɛ
key na, ka hạ naari law kere ɓáy
tusuɛ ɓay ɓáy faa Zezu *Krisi.
18 Nzoɓ mbịw mini kɔ Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɓáy nun-ɛ ya. Ɓoo lɛ, ɓe ká'a ɓa leɗ
mbịw hɔy keklek, a ɓa Ŋgɛrɛwụ̃ru
kị̃ sùo-ɛ, a kaw lakun Bi-ɛ na ze ɗaa
hạ̃ náa tǔukeri ni.

Zạa Batis ɓaa nasi ɓay Zezu (Mat 3.1-12; Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18)

19 Nam mbịw munu, ŋgɛrɛdɔmạ̃y
Ziɓri ká Zuruzalɛm pie nzoɓ fe poyri
ɓáy *Leviri ha ri se luo Zạa ɓay
vbika ni ɓay, ɓay kɔ́kɔ wạa, ɓe na
ka ɓa ve lɛ?
20 Zaɗka i se luo-ɛ na báyịi lɛ, ka
gbir ya a yịiŋra ɓáy ɓay ta-taŋ ha
ri mii: «Ɓi na, mì ɓa *Krisi, nzoɓ
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay píe ni ví yạa
nzoɓri na ya‡.»
21 Lɛɛ, i vbi ni na rɔɓay mii «Mù
ɓa nzoɓ ve kị̃ lɛ? Wạa, mù ɓa *Eli
lɛ§?» Zạa yịiŋra ɓáy ɓay mii: «Ʊ̃-uu,
mì ɓa ɓe ya.» I yỳi í vbi ni na rɔɓay
mii: «A wạa, mù ɓa nzoɓ yạaŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
waa ɓayke na lɛ*?» Ka yịiŋra ɓáy
ɓay ha ri mii: «Ɓa ɓi ya.»
22 Ro, í vbi ni ɓay mii: «A key wạa,
mù ɓa nzoɓ ve kị̃ gbaɗ lɛ woo? Mu
yịiŋra ɓáy ɓayke hạ ɓuru vǎa ɓaa
hạ nzoɓri ká i pie ɓuru na. A ɓo kị̃
sùo-ɔ na wạa, mù ɓaa ɓay mina kị̃
ze se tul-a na lɛ?»
23 Lɛɛ, Zạa yịiŋra ɓáy ɓay ká
Ezay nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa pola lew na mii: «Ɓi
na, mì ɓa ɓe ká ɓaa ɓay ɓeleŋ ká ɓil
law kɔr mii: "Ì léke faa Ŋgɛrɛmbay
hạ ni ka ɗo sikɗa kparak kparak
na†!"»
24 Ká sakra nzoɓ nzaapeɗri ká i
pie ri ɓa luo Zạa na, Farizi hạnɛri
ká i ɗo ɗi na,
25 i vbi ni ɓay key mii: «Munu ká
mù ɓa Krisi ya ndạw̃, mú ɓa Eli ya
ndạw̃, a mú ɓa nzoɓ yạaŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓuru giyaŋ ni ya
ndạw̃ na wạa, ɓay ịi kị̃ ndạw̃ rɔɔ, mù
ɗaa tul nzoɓri nduo mbii lɛ?»
26 Lɛɛ, Zạa yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓi na, mbii ze mì ɗaa tul-rì
nduo ɗi, roo lɛ, nzoɓ mbịw ɗo sakra
ɓaarì ku ká ì kɔ ni ya.
27 Ɓe ká'a ví fal-i vuku na, ka kal
tul-i pavbaɗ. Sal dikɔn ká ɓal-ɛ hɔy
kara, mì maa ɓay hina ya.»
28 Fe niri riw bele key na kal ká
Betani ká nzaa kporombii Zurdẹ̃ ká
fi kɛlu. Zaɗɛ ku ze, Zạa ɗaa tul
nzoɓri nduo mbii ká ɗi.

Zezu ɓa Vu Baɗu Ŋgɛrɛwụ̃ru

29 Nzaaruo kị̃ na báyịi lɛ, Zạa kɔ
Zezu ká se vuku ɓa luo-ɛ na ro a ɓaa
mii: «Ì kɔ, ɓe key na ka ɓa *Vu Baɗu
Ŋgɛrɛwụ̃ru ká'a náa feyạa nzoɓri ká
tusiri key na zu‡.
30 Ɓa ɓe na key ze, mì ɓaa ɓay ɓe
pola mii, "nzoɓ ká'a ví fal-i vuku na,
ka kal tul-i pavbaɗ, ɓay ịi lɛ, ka ɗo
pola ɗɔɗ ndạw̃ rɔɔ i mbɔ́ŋ mì ɓáy."
31 Kpụ̃ru tị̃i timbɛɗɛ key na, ka ɓa
nzoɓ ve kara, ɓi na mì kɔ ya. Ɓoo lɛ,
mì ví ɗaa tul nzoɓri nduo mbii ɓay
haŋa leɗ Izarayɛlri tǔuke ni ɓa ɓe
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay ɓe na.»

‡ **1:20 1.20** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, nzoɓ key na ɓa *Krisi,* a ɓáy nzaa eboro laa lɛ, ɓa *Mesi.* § **1:21 1.21** Ì kị̃i Malasi 4.5-6; 3.23-24; Mat 11.14; 17.10-16. * **1:21 1.21** Ì kị̃i Kịiŋa bol kusol ba siɗike 18.15.
† **1:23 1.23** Ezay 40.3. ‡ **1:29 1.29** Ì kị̃i Tị̃i kɛlɛ 12.1-28.

32 Zạa ɓaa nasi ɓay ká se tul-e mii:
«Mì kɔ Tem Ŋgɛrɛwṵru ɗì saa nulue
munu ká bɛɗɛ pie a kaw tul-e kɔkrɔ.
33 Ka ɓa nzoɓ ve kara, mì kɔ ya
ɓáy, roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ká píe mì
hạ̃ mì ɗaa tul nzoɓri nduo mbii
na ɓaa hạ̃ mì mii: "Mu kɔ́kɔ Tem
Ŋgɛrɛwṵru ɗì a kaw tul nzoɓ mbḭw.
Ɓa ɓe ze a ɗáa nzoɓri nduo ɓil Tem
Law Pie."
34 Ɓi na, mì kɔ fekeri na ɓáy nun-i,
a mí ɓaa nasi ɓayke ha rì mii: ɓe na,
ka ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru.»

Titire leɗ nduoɓal Zezuri

35 Nzaaruo kḭ na, Zạa ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri ká tul-rì siɗì na, i ɗo zaɗ
ɗol ɓe ká pola na ku rɔɓay.
36 Zaɗka'a mbi nun-ɛ a kɔ Zezu ká
ɗo kali na báyḭi lɛ, ka ɓaa mii: «Ì kɔ,
ɓe na ka ɓa *Vu Baɗu Ŋgɛrɛwṵru!»
37 Leɗ nduoɓal Zạari ká siɗì na, i
laa munu báyḭi lɛ, i uru í tɔŋ fal Zezu
na.
38 Zaɗka Zezu fɛrɛ kɔ́m a kɔ ri na
báyḭi lɛ, ka vbi ri ɓay mii: «Hạ̃a ḭi ze
ì nzaa lɛ?» Lɛɛ, i yḭi í vbi ni ɓay mii:
«*Rabi*,» (mạ́rake ɓaa mii gaŋ tul-i),
«Mù naa zaɗ hạ̃a lɛ?»
39 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ì vi lɛ, ì kɔ́kɔ ɓáy.» Báyḭi lɛ, i
se ziŋ ni í kɔ zaɗ nam ɓe, a í kaw ziŋ
ni kpṵru maa ɓáy huu mgbaŋ ká taa
korok.
40 Leɗ nduoɓal Zạari ká i laa ɓay
Zezu a í tɔŋ fal-ɛ na, nzoɓ mbḭwke
ɓa Andere, yṵ Simọ̃n Piyɛr.
41 Falɛ ku lɛ, Andere vǎa ziŋ yṵ-ɛ
na a ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓuru ziŋ *Mesi,
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni
ví yạ̃a nzoɓri na!» (Mạ́ra sạ̃w riŋke
lɛ, ɓa Krisi).
42 Lɛɛ, ka su Simọ̃n na a séke ni
luo Zezu. Zaɗka Zezu mbi nun-ɛ a
kɔ ni na, ka ɓaa mii: «Ɓo na, mù ɓa
Simọ̃n vu Zạa, i ɗika mù ɓa Sefas§.»
(Mạ́ra sạ̃w riŋke lɛ, ɓa Piyɛr.)
43 Nzaaruo kḭ na báyḭi lɛ, Zezu hii
ɓay séke ɓa kuɗu zaɗ ká Galele, ze
a vǎa ziŋ Filiɓ a ɓaa hạ̃ ni mii: «Mu
se fal-i.»
44 (Filiɓ na ɓa nzoɓ ká Besayda,
puo ɓe ɓáy Andere ɓáy Simọ̃n
Piyɛrri mbḭw hɔy.)
45 Lɛɛ, Filiɓ na vǎa ziŋ Nataniyɛl
a ɓaa hạ̃ ni mii: «Nzoɓ ká *Moyze
ɓaa ɓay se tul-e ɗo ɓil *mbeɗe bol
kusol ká *nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru kara ɓaa ɓay se tul-e
ndạ̃w na, ɓuru ziŋ ni ro! Ɓa Zezu,
vu Zezeɓ ká puo ká Nazarɛɗ.»
46 Báyḭi lɛ, Nataniyɛl ɓaa hạ̃ ni mii:
«Wạ̃a, fe kere a úru saa Nazarɛɗ na
ku ndạ̃w zu lɛ?» Lɛɛ, Filiɓ yḭiŋra ɓáy
ɓay hạ̃ ni mii «Mu vi lɛ, mù kɔ́kɔ
ɓáy.»
47 Zaɗka Zezu mbi nun-ɛ a kɔ
Nataniyɛl ká vi ɓa luo-ɛ na báyḭi lɛ,
ka ɓaa ɓay se tul-e mii: «Ì kɔ key, ɓe
na, ka ɓa leɗ *Izarayɛl taa tusuɛke,
ká fe úla nun nzoɓ mbḭw kara ti sùo-
ɛ ya.»
48 Nataniyɛl na kaw yer a yḭi a vbi
ni mii: «Ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ mù tuu
mì taŋ mini key lɛ?» Lɛɛ, Zezu yḭiŋra
ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mì kɔ mù ɗɔɗ
ɓáy káw ɓo ká sạ̃w puu nzum ku hɔy
rɔɔ, Filiɓ ɗì mù ɓáy.»
49 Báyḭi lɛ, Nataniyɛl ɓaa hạ̃ ni mii:
«Mbay, ɓo na mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru
a mú ɓa mbay leɗ Izarayɛlri!»
50 Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii:
«Mù ɗaa law-a ɓo tul-i ɓay kɔ́kɔ ká
mì kɔ mù ká sạ̃w puu nzum ku na
lɛ? Mù kɔ́kɔ fe kereri ŋgḭi ɓamba
tasiri kal taa ɓe ni key na ɓáy.»
51 Lɛɛ, ka ɓaa na rɔɓay mii: «Mì
ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: ì
kɔ́kɔ nulue mgbuɗa ɓoloŋ hạ̃ leɗ
nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri hḭlke ɓa luo-
ɛ, í ɗirake vi luo-i ɓi *Vu Nzoɓ na*.»

2

Zezu se zaɗ yạ̃aŋa kḭ ká Kana

1 Falɛ ká ndeke ɗì nam sayke
na, nam suoriya yạ̃aŋa kḭ ɗo ɓil

§ **1:42 1.42** Ɓáy nzaa aramri lɛ, ɓa *Sefas*, a ɓáy nzaa gɛrɛk laa lɛ, ɓa *Piyɛr*. Zaɗka Zezu hạ̃ riŋ fie key na hạ̃ Simọ̃n na, ka hạ̃ ni peɗ kḭ ɓoɗ ro ze ɓay ɗáa. * **1:51 1.51** Ì kḭi Tiika sạ̃w fe 28.10-22.

ŋgɛrɛpuo ká Kana ká kuɗu zaɗ ká
Galele. Máa Zezu ɗo zaɗɛ ku ndạw,
2 lɛ, i ɗi Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri
ɓa zaɗ yạaŋa kịke na ku ndạw pi.
3 Báyịi lɛ, him puo nzoɓri*, lɛ, máa
Zezu ví ɓaa hạ ni mii: «Him na ti
mbăa ro.»
4 Roo lɛ, ka yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Maa, wạa ɓa ɓo ndạw rɔɔ, mù
kíɛ mì fe ká mì ɗáa lɛ woo? Nam ɓi
na tòŋ rɔɓay.»
5 Báyịi lɛ, mi-ɛ na yỳi a ɓaa hạ nzoɓ
ɗáa peɗri mii: «Fe ká'a ɓaa ha rì na,
ì ɗaa.»
6 Zaɗɛ ku na durari ká i ɗaa ɓáy
tisaw ɓa yie zuɔ ɗi; ɓa durari ká
Ziɓri ɗaa mbii zuɔ ɗi ɓay wáake
sùo-ri *taŋ kaɗ kaɗ munu ká ɓa fe
sạw puo ɓari. Ɓil durake mbịw lɛ,
maa tɔy mbii siɗi ya lɛ, sayri munu.
7 Ro, Zezu ɓaa hạ nzoɓ ɗáa peɗri
na mii: «Ì ɗáŋ mbii mbaa durari na
key.» Ze, i ɗaŋ mbii na hạ ni mbaa
ɗi dɔrɔrɔ dɔrɔrɔ. 8-9 Falɛ ku lɛ, Zezu
yỳi a ɓaa ha ri mii: «Ì ví kaa mbii
key na í séke hạ nzoɓ mbika tul peɗ
nam suoriya na.» Lɛɛ, i kaa mbii ká
fɛrɛ sùo-ɛ ɓa him na í séke hạ ni. Ɓe
na, ka kɔ zaɗ ká uru saa ɗi ya, roo
lɛ, nzoɓ ɗáa peɗri ká i kaa mbiike
na măa, i kɔ. Zaɗka nzoɓ mbika tul
peɗ nam suoriya na lie mbii ká fɛrɛ
sùo-ɛ na báyịi lɛ, ka kaw yer, a ɗi
wạra nzoɓ mạ́y na
10 a ɓaa hạ ni mii: «Mạ́ra sạwke
ká ɓa tusuɛ lɛ, i haŋa him ká ndaɗ
ɓamba na hạ nzoɓri nzɔ maa ri
gulay gulay pola ndạw rɔɔ, í ha ri
hạy ká raa ya na ɓáy. Roo lɛ, him ká
ndaɗ ɓamba tasiri na, ɓo mù kɔrɔ
ɗo kpụ̱ru tịi timbɛɗɛ key!»
11 Ɓe ze ɓa fe saŋ ká Zezu ɗaa
titire ɗɛkrɛ ká Kana ká kuɗu zaɗ ká
Galele. Ka kiɛ ri ha ri kɔ riŋ ɗika
ɓe, ze leɗ nduoɓal-ɛri ɗáake law-ri
ɓo tul-e.
12 Falɛ ku lɛ, ka se ŋgɛrɛpuo ká
Kapɛrnayum ɓáy mi-ɛ, yụ̱-ɛri ndạw,
rɔɔ leɗ nduoɓal-ɛri ndạw a í kaw ɗi
nam hạ̱nɛri munu.

Zezu nii nzoɓ ɗáɓ fe hìeri ká hul kạ̱ni Ŋgɛrɛwụ̱ru
(Mat 21.12-13; Mrk 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 Munu ká *nam suoriya Ziɓri ká
ɓa *nam suoriya tịi saa ɓil koy tòŋ ɗi
ya deɓ na, Zezu uru a se ŋgɛrɛpuo
Zuruzalɛm.
14 Zaɗka'a rì̀i a se ɓil mgbaŋ ká
*hul kạ̱ni Ŋgɛrɛwụ̱ru ɗo ɗi na, ka
ziŋ nzoɓri ká i ɗo ɓáy ndayri ká
ɓay hí-hie ndạw, baɗuri ndạw, rɔɔ
bɛɗɛri ndạw. Ka ziŋ nzoɓri ká i ɓa
nzoɓ kụ̱u kị̱ vu lariri ká nzaa tutakra
ɓari na kara ndạw pi.
15 Báyịi lɛ, Zezu ɗaa ndoy dɔŋ ɓáy
sal, a ńiike ri ɓáy baɗu ɓari ɓáy
ndayri na riw bele zuɔ fal hul kạ̱ni
Ŋgɛrɛwụ̱ru. Ka mii vu lari nzoɓ kụ̱u
kị̱ lariri na, a kira tutakra ɓari na
zụ̱ɔ siri.
16 Ka yỳi a ɓaa hạ nzoɓ ɗáɓ bɛɗɛri
na mii: «Ì fạa fe ɓaarì na í tịike tịi
ká zaɗ ni key ɓa kɛlɛ! Ì ɗaa hul Bǎa
na ɓa hul fe hie ya!»
17 Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri kɔ munu
na báyịi lɛ, i ker se tul ɓay ká i ɗaa
ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̱ru ká ɓaa
mii, «Kɔn hul ɓo na ɗáa mì lok lok†.»
18 Báyịi lɛ, ŋgɛrɛ Ziɓri vbi ni ɓay
mii: «Fe saŋ ịi ndạw rɔɔ, mù ɗáa
ɓay kíɛke ɓuru mii, Ŋgɛrɛwụ̱ru hạ
mù faa ɓay ɗáa fe mini key na lɛ?»
19 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Zaɗka ì nduku hul kạ̱ni ni key
lɛ, nam say lɛ, mì úra ɓa kị̱.»
20 Lɛɛ, ŋgɛrɛ Ziɓri yịiŋra ɓáy ɓay
hạ ni mii: «Úwaa, hul ká ɓuru ɗaa
mbiimbam síŋ niŋ pạrɛ yie ndạw
rɔɔ, ɔ key lɛ, ɓo mù ɓaa mii, nam
say hɔy lɛ, mù úra ɓa kị̱ kɛlɛ?»
21 Tusuɛke lɛ, hul kạ̱ni ká Zezu ɓaa
ɓayke na, ka ɓaa se tul sùo-ɛ ká'a
huka a ɗaa nam say lɛ, a tịi saa luɔ
huɗ.
22 Falɛ ká Zezu tịi saa luɔ huɗ a
kaw ɓáy kumnun na, leɗ nduoɓal-
ɛri ker se tul ɓaykeri ká'a ɓaa ha ri
na, a í ɗaa law-ri ɓo tul ɓay ká ɗo

* **2:3 2.3** Ɓa him ká yịŋ ya ká Ziɓri nzɔ ká nzaa fe sụ̱m ɓaŋguɔ. † **2:17 2.17** Simri 69.10.

ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru, ɓáy ɓay ká tḭ̃i saa nzaa Zezu na ndạ̃w.

Zezu kɔ ɓil law nzoɓri riw bele

23 Zaɗka Zezu ɗo Zuruzalɛm ɓay ɗáa *nam suoriya tḭ́i saa ɓil koy na báyḭ̃i lɛ, ɓil namkeri ku na, nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba ɗaa law-ri ɓo tul-e ɓay tul fe saŋri ká'a ɗaa.
24 Roo lɛ, Zezu ɗaa law-ɛ ɓo tul-ri ya, ɓay ḭ̃i lɛ, ka kɔ kér ɓay ɓari riw bele.
25 Ka se síe nzoɓ ká ɓay haŋa ni ka tína sạ̃w feri ká tul nzoɓri hạ̃ ni ya. Ɓe kḭ̃ sùo-ɛ na, ka kɔ fe ká ɗo ɓil law nzoɓri ká nziiya na ŋgiɗ bele.

3

Zezu ɓáy Nikɔdɛm

1 Nzoɓ mbḭ̃w munu ká sakra *Fariziri riŋ-ɛ ɓa Nikɔdɛm a ɓa ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri.
2 Ka vi luo Zezu ɓa suŋ a ɓaa hạ̃ ni mii: «Mbay, ɓuru kɔ lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwṵru kḭ̃ ze píe mù ɓay haŋa mù ɓa nzoɓ fére ɓuru fe, ɓay ḭ̃i lɛ, fe saŋri ká mù ɗaa na, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru saɗ ziŋ ni ya lɛ, ka ti máa ɓay ɗáa ya.»
3 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mì ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ̃: zaɗka i mboŋ nzoɓ ɓa kḭ̃ ya lɛ*, nzoɓke ku na ti máa ɓay ɗoko sakra nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul-ri na ya.»
4 Báyḭ̃i lɛ, Nikɔdɛm na yḭ̃i a vbi ni ɓay mii: «Wạ̃a, nzoɓ ɗi tạ̃w ɗɔɗ ro key lɛ, a ɗáa mina ndạ̃w rɔɔ a yḭ̃i ha ri mboŋ ni ɓa kḭ̃ lɛ? Wạ̃a, nzoɓ a máa ɓay yḭ́i a rḭ̃i ɓil mi-ɛ ha ri mboŋ ni ba siɗi rɔɓay lɛ?»
5 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mì ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ̃: zaɗka, i mboŋ nzoɓ ɓáy faa mbii ɓáy Tem Ŋgɛrɛwṵru ya lɛ†, nzoɓke ku na ti máa ɓay ɗoko sakra nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul-ri na ya.
6 Nzoɓ ká i mboŋ ni ɓáy faa naysuo lɛ, ka ɗo ɓa naysuo, a nzoɓ ká i mboŋ ni ɓáy faa Tem laa lɛ, ɓa Tem Ŋgɛrɛwṵru kḭ̃ ze hạ̃ ni kaw ɓáy kumnun.
7 Ɓay ká mḭ̀ ɓaa hạ̃ mù mii, ɗo nun haŋa ri mboŋ rḭ̀ ɓa kḭ̃ na, ndaɗ ɓay haŋa mu káw yer ká ɗi ya.
8 Ì kɔ, zuu kuu munu ká law-ɛ hii, lɛ, mù laa gire, roo lɛ, mù kɔ zaɗ ká uru saa ɗi ya ndạ̃w, zaɗ ká se ɓa ɓaɗi ya ndạ̃w pi. Ze mboŋa taa Tem Ŋgɛrɛwṵru ká mboŋ nzoɓ na kara, ɗo faa mbḭ̃w munu ndạ̃w.»
9 Báyḭ̃i lɛ, Nikɔdɛm ɓaa hạ̃ ni mii: «Feke ku na a ɗoko mina zu lɛ?»
10 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓo ká mù ɓa nzoɓ fére fe ká riŋ-a mgba ɓamba ká tusiri *Izarayɛl na wạ̃a, mù kɔ sạ̃w feri na key ya lɛ?
11 Mḭ̀ ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ̃: ɓuru ɓaa ɓay feri ká ɓuru kɔ ta-taŋ na ha rḭ̀, a ɓúru ɓaa nasi ɓay fe ká ɓuru kɔ ɓáy nun ɓuru, roo lɛ, ì hii ɓay yạ̃aŋa nasi ɓay ɓuru na ya.
12 Zaɗka ì ɗaa law-rḭ̀ ɓo tul feri ká ɗo tusiri key ká mḭ̀ ɓaa ɓayke ha rḭ̀ na ya wạ̃a, ì ɗáa mina ndạ̃w rɔɔ ɓay ɗáa law-rḭ̀ ɓo tul feri ká nulue ká mḭ̀ ɓáa ɓayke ha rḭ̀ na lɛ?
13 Nzoɓ mbḭ̃w mini kara uru ká tusiri key a se nulue a kɔ sạ̃w feri ká ɗi ya ɓáy. Ɓa ɓi *Vu Nzoɓ huo-i ká mḭ̀ uru saa nulue mí vi tusiri key, a mí maa ɓay tína sạ̃w feri ha rḭ̀ laa.
14 Pola lew na *Moyze zuu fe ɓa sɔy a siŋ mgbạ̃ŋra puu a ura ni ɗo siya ká ɓil law kɔr‡. Ɓo faa mbḭ̃w munu ndạ̃w, ɓi Vu Nzoɓ na i síŋ mḭ̀ í ura mḭ̀ ɗo siya 15 ɓay haŋa nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i lɛ, ka ká̃w ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
16 I kɔ, Ŋgɛrɛwṵru hii nzoɓri ká tusiri key ŋgḭ̃i ɓamba, a hạ̃ Vi-e ká ɓa leɗ mbḭ̃w hɔy keklek, ɓay haŋa ɓo nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-e lɛ, ka ti ɓíɛ ya, roo lɛ, a káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.

---

* **3:3 3.3** «Mboŋa ká ɓáy faa Tem.» Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, máa ɓay ɓa siɗi ze ɗo ɗi: mbóŋ nzoɓ ɓa kḭ̃, mase, mboŋa taa hạ̃y ká uru saa nulue. † **3:5 3.5** Ì kḭ̃i Ezekiyɛl 36.25-27. ‡ **3:14 3.14** Ì kḭ̃i Ruɔ ɓari 2.4-9.

17 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru pie Vi-
e vi tusiri key ɓay ɗáa ɓay ɓo tul
nzoɓri ya, roo lɛ, ɓay haŋa nzoɓri
yạa sùo-ri ɓáy faa ɓe.
18 Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-e lɛ,
ɓay ti tul-e mbăa. A nzoɓ ká ɗaa
law-ɛ ɓo tul-e ya laa lɛ, ɓay ɗo tul-
e ɓaŋguɔ, ɓay i̧i lɛ, ka ɗaa law-ɛ ɓo
tul Vu Ŋgɛrɛwṵru ká ɓa leɗ mbi̧w
keklek na ya.
19 Faa ɗáa ɓayke na ze ɗo key: zaɗ
taŋa vi tusiri key, roo lɛ, nzoɓri hii
suŋ tilo a í tuŋ zaɗ taŋa na ŋgereŋ,
ɓay i̧i lɛ, peɗ ɗáa ɓari ndaya.
20 Nzoɓ hạa hạa ká ɗaa fe ká
ndaya na, ka ĭm zaɗ taŋa na ĭm a
ɗuu ni ɗuu, ɓay i̧i lɛ, ka ɗaa hi̧ɛ ɓay
peɗ ɗáa ndaya ɓeri na a ṭi̧i a ɗo zaɗ
hie gbari gbari.
21 Roo lɛ, nzoɓ ká ɗaa fe ɓáy
faa tusuɛ ɓay na, ka vi zaɗ taŋa
ɓay haŋa nzoɓri kɔ ta-taŋ mii, peɗ
ɗáa ɓeri na, ɓa fe ká'a zŭɔke ziŋ
Ŋgɛrɛwṵru.»

Zạa Batis ɓaa nasi ɓay

22 Falɛ ku lɛ, Zezu ɓáy leɗ
nduoɓal-ɛri uru í se ɓa zaɗ ki̧ ká
kuɗu zaɗ ká Zude a kaw ɗi ziŋ ri
nam maa fe, a ɗaa tul nzoɓri nduo
mbii.
23 Zạa kara ɗo ɗáa tul nzoɓri nduo
mbii ká Enọn; zaɗɛ ku na ɗo ɗi
ya ɓáy Salim, ɓa zaɗ ká mbiiri ŋgi̧i
ɓamba ɗo ɗi. Ruɔ nzoɓri vi luo-ɛ, lɛ,
ka ɗaa tul-ri nduo mbii.
24 Ká ɓil sewke ku na, i mgba Zạa
naa hul sal ya ɓáy.
25 Báyi̧i lɛ, leɗ nduoɓal Zạa hạnɛri
tii sạw máy ɓay ziŋ Ziɓ mbi̧w munu
se tul wáa sùo ká ɓa fe sạw puo ɓari
na.
26 Ro, í se luo Zạa a í ɓaa hạ ni mii:
«Mbay, nzoɓ ká ɗo ziŋ mù ká nzaa
kporombii Zurdẹ ká fi kɛlu ká mù
ɓaa nasi ɓay ɓe hạ ɓuru na, timbɛɗɛ
key na, ka ɗaa tul nzoɓri nduo mbii
hạ nzoɓri riw bele se ɓa luo-ɛ.»
27 Báyi̧i lɛ, Zạa yi̧i a ɓaa ha ri mii:
«Zaɗka Ŋgɛrɛwṵru hạ fe hạ nzoɓ ya
lɛ, nzoɓ mbi̧w mini kara maa ɓay
zíŋ ya.
28 Ɓi na, mĭ ɓa *Krisi ya, roo lɛ,
mĭ ɓa nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru píe mĭ vi
pola hạ ni. Ɓaarì ki̧ sùo-rĭ na, ì maa
ɓay ɓáa nasi ɓay ká mĭ ɓaa na.
29 I kɔ, wạra nzoɓ máy na, máy ɓe
ɗo ɓay tul-e. Roo lɛ, nzoɓ buɔ nzoɓ
máy na, ɗo ɗi ya ká lakun-ɛ ɓay láa
ni ndạw, a ɗo ɓáy bawda suoriya
ɓay láa kusol nzoɓ máy na. Ɓi na,
mĭ ɗo munu ɓa nzoɓ buɔ nzoɓ máy
na. Zaɗka ruɔ nzoɓri se fal Zezu na,
suoriya mbaa ɓil law-i gbạy gbạy.
30 Ndaɗ ɓay haŋa riŋ-ɛ ka mgba
ɓa pola pola, a ɓi laa lɛ, mi yi̧i ɓa
fal.
31 Ɓe ká uru saa nulue na ka kaw
tul feri riw bele. Nzoɓ ká uru saa
tusiri key na, ka ɓa taa tusiri a ɓaa
ɓay feri ká'a kɔ ká tusiri key. A nzoɓ
ká uru saa nulue a vi laa lɛ, [ka kaw
tul feri riw bele,]
32 a ɓaa nasi ɓay fe ká'a kɔ ɓáy
nun-ɛ ndạw, a laa ɓáy suk-e ndạw
pi. Roo lɛ, nzoɓri riw bele yạa nasi
ɓay ɓe na ya.
33 A roo lɛ, nzoɓ ká yạa nasi
ɓay ɓe na, ka hii ɓayke ɗo ɗi mii,
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa tusuɛ ɓay na ki̧.
34 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru
pie ni na, ka nday bol nzaa
Ŋgɛrɛwṵru, ɓay i̧i lɛ, Ŋgɛrɛwṵru hạ
Tem ɓe mbaa ɓil law-ɛ gbạy gbạy.
35 Băa naari na, hii Vi-e a pɔŋ faa
ɗáa feri riw bele zuɔ nduo-ɛ.
36 Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul Vi-eke
na lɛ, ka kaw ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ. A nzoɓ ká ɗaa vu mbom ɓo
tul-e ya lɛ, ka ti káw ɓáy kumnunke
na ya, roo lɛ, hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ɗo
tul-e ɓaŋguɔ.»

4

Zezu ɓáy máy ká Samari

1-3 *Fariziri laa mii, Zezu ɗaa
hạ nzoɓri vi ɓa leɗ nduoɓal-ɛri,
a ɗaa nzoɓri nduo mbii mba Zạa.
(Tusuɛke lɛ, Zezu ki̧ sùo-ɛ ɗaa tul
nzoɓri nduo mbii ya, roo lɛ, leɗ
nduoɓal-ɛri ze ɗaa tul nzoɓri nduo
mbii.) Zaɗka Zezu laa mii, soro feri
ká'a ɗaa na tɔɗɔ ɓo suku Fariziri na

báyi̦i̦ lɛ, ka uru ká kuɗu zaɗ ká Zude
a zɔ̰l, a yi̦i̦ ɓa kuɗu zaɗ ká Galele.
4 Roo lɛ, ká ɓay haŋa ni se kuɗu
zaɗ ká Galele na, a kál ɓáy faa ká
ɓo kuɗu zaɗ ká Samari.
5 Báyi̦i̦ lɛ, ka ti̦i̦ puo mbi̦w ká riŋ-
ɛ ɓa Sikar ká ɗo ɗi̦ ya deɓ ɓáy wáa
ká bulu ɓari *Zakoɓ ha̰ vi-e Zezeɓ ká
pola lew na*.
6-8 Ká zaɗɛ ku na, luɔ mbii ká
Zakoɓ tie pola lew na ɗo ɗi̦. Munu
ká Zezu ha̰ari a ta̰a ɓamba na báyi̦i̦
lɛ, ka ta̰a a kaw nzaa luɔ mbii na. A
leɗ nduoɓal-ɛri laa lɛ, i se ɓa ɓil puɔ
ɓay híe fe sṵm. Ɓe nu ku lɛ, maa ɓáy
sí̦e ká ɗo law tul ro zu.
Báyi̦i̦ lɛ, má̰y mbi̦w munu ká kuɗu
zaɗ ká Samari na vi ɓay ɗáŋ mbii.
Lɛɛ, Zezu ɓaa ha̰ ni mii: «Má̰y, ha̰
mì mbii mi nzɔ.»
9 Báyi̦i̦ lɛ, má̰y na ɗo yer a yi̦i̦ŋra
ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Ɓaa mina rɔɔ ɓo
ká mù ɓa Ziɓ lɛ, mù góŋ mì mbii ɓay
nzɔkɔ, ɓi ká mì ɓa má̰y ká Samari
na lɛ woo!» (Ka ɓaa munu, ɓay i̦i̦ lɛ,
Ziɓri ɓáy *nzoɓri ká Samari na zuɔ
ki̦ ɓari tiya.)
10 Lɛɛ, Zezu yi̦i̦ŋra ɓáy ɓay ha̰ ni
mii: «Zaɗka mù kɔ fe law kere ká
Ŋgɛrɛwṵru mgba ziŋ nzoɓri, a mú
tuu nzoɓ ká gɔŋ mù mbii nzɔkɔ na
lɛ, ɓo ki̦ sùo-ɔ ze mù góŋ ni mbii
na pola, lɛ, a haŋa mù mbii ká uo
yaw yaw ká ɓay haŋa mù kǎwke ɓáy
kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.»
11 Báyi̦i̦ lɛ, má̰y na yi̦i̦ a vbi ni mii:
«Mbay, luɔ mbii lɛ ɗi̦ ɓamba, a ɓo
lɛ, mù ti ɓáy fe ɗáŋ mbii ya; wa̰a, mù
ɗáa mina nda̰w rɔɔ ɓay zíŋ mbii ni
key ká uo yaw yaw na ɓay nzɔkɔ lɛ?
12 Luɔ mbii key na bulu ɓuru
Zakoɓ ze ha̰ ɓuru. Ɓa luɔ mbii ká ɓe
ki̦ ka nzɔ, ɓáy vi-eri ɓáy fe hɔl ɓeri
kara nda̰w pi. Wa̰a, ɓo na mù mba
tul bulu ɓuru Zakoɓ na lɛ woo?»
13 Báyi̦i̦ lɛ, Zezu yi̦i̦ŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «Nzoɓ ha̰a ha̰a ká nzɔ mbii
ká luɔ mbii key na lɛ, kɔn mbii ki̦ a
sɛkɛ ni ɓáy. 14 Roo lɛ, nzoɓ ká nzɔ
mbii ká mì haŋa ni na lɛ, kɔn mbii
ki̦ ti sɛkɛ ni mbǎa mgbaŋ, ɓay i̦i̦ lɛ,
mbii ká mì haŋa ni na, a ɗoko munu
ɓa mbii ká uo suɔ suɔ ká ɓil law-
ɛ ɓay haŋa ni káwke ɓáy kumnun
ká'a ɗoko ɓaŋguɔ na.»
15 Lɛɛ, má̰y na ɓaa ha̰ Zezu mii:
«Mbay, ze ɓo munu zu lɛ, mu ha̰ mì
mbiike na ɓay haŋa kɔn mbii ki̦ ka
sɛ mì mbǎa nda̰w, a mí se sí̦e yi̦i̦ vi
zaɗ ni key ɓay ɗáŋ mbii ki̦ na mbǎa
nda̰w pi.»
16 Zezu yi̦i̦ a ɓaa ha̰ ni mii: «Mu se
mú vǎa ɗi̦ wa̰ra ɓo, a ɓo ɓáy ki̦, í yi̦i̦
í vi.»
17 Lɛɛ, má̰y na yi̦i̦ŋra ɓáy ɓay ha̰ ni
mii: «Mì ti ɓáy wa̰ra ya.» Lɛɛ, Zezu
ɓaa ha̰ ni mii: «Ɓay ɓo ɗo ɓáy zaɗɛ.
Wa̰ra ɓo tiya munu ká mù ɓaa,
18 roo lɛ, mù ya̰a wa̰ra zaɗ ndeɓe,
a ha̰y ká mù kǎwke timbɛɗɛ key
kara, ɓa wa̰ra ɓo ya nda̰w. Ɓo na,
mù ɓaa sùo ɓay ki̦ ze ha̰ mì.»
19 Báyi̦i̦ lɛ, má̰y na yi̦i̦ŋra ɓáy
ɓay ha̰ ni mii: «Mbay, mì kɔ lɛ,
mù ɓa nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru.
20 Bulu ɓururi na, i rùo
Ŋgɛrɛwṵru ká tul kuo ká kuɗu
zaɗ ká Samari key†, roo lɛ, ɓaarì
Ziɓri ki̦ ì geɗe mii, zaɗ ká ɓay rúo
Ŋgɛrɛwṵru ká ɗi̦ na ɓa Zuruzalɛm.»
21 Báyi̦i̦ lɛ, Zezu yi̦i̦ŋra ɓáy ɓay ha̰
ni mii: «Má̰y, mu ɗaa law-a ka ɓo tul
ɓay ká mì ɓáa ha̰ mù key. Nam ká'a
ví vuku na, zaɗ rúo Bǎa Ŋgɛrɛwṵru
a ɗoko ɓa ki̦-kii; nzoɓ ti séke sí̦e séke
tul kuo key ya nda̰w, ká Zuruzalɛm
ya nda̰w pi.
22 Ɓa̰arì nzoɓri ká kuɗu zaɗ ká
Samari na, nzoɓ ká ì ruo ni na ì kɔ
sa̰wke taŋ ya‡. A ɓuru Ziɓri laa lɛ,
nzoɓ ká ɓuru ruo ni na, ɓuru kɔ
sa̰wke ta-taŋ, ɓay i̦i̦ lɛ, pam na vi ɓáy
faa Ziɓri.

* **4:5 4.5** Ì ki̦i Tiika sa̰w fe 33.19. † **4:20 4.20** Nzoɓri ká tusiri Samari na, i ɗaa hul ɗo tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Garizim na, ɗo kɔr zaɗ ká tusiri Samari, ɓay i̦i̦ lɛ, Ziɓri nii ri ká sakra ɓari. ‡ **4:22 4.22** Nzoɓri ká tusiri Samari na, mbeɗeri riw bele ká i ɗaa ká fal Moyze na, i tuŋ ɓayke ŋgereŋ. Ɓe mini ze, faa ká ɓay haŋa ri tǔuke Ŋgɛrɛwṵru ɓa pola munu ká Ziɓri na, tiya.

23 A lɛ, nam a ví vuku, ze namke na
vi ro, ká nzoɓ rúo Bǎa taa tusuɛkeri
na, i rúo ni ɓáy faa Tem ndạw, ɓáy
faa tusuɛ ɓay ndạw pi. Nzoɓri ká i
ruo ni mini key na ze ka hii.
24 Ŋgɛrɛwṵru na ɓa Tem, a lɛ,
nzoɓri ká i ruo ni na, ka hii ɓay haŋa
ri rúo ni ɓáy faa Tem ndạw, ɓáy faa
tusuɛ ɓay ndạw pi.»

25 Báyḭi lɛ, mạ́y na ɓaa hạ ni mii:
«Mì kɔ lɛ, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa
ɓay píe ni ví yạa nzoɓri, ɓe ká i ɗi
ni ɓa *Krisi na a vika. Zaɗka'a vi lɛ,
ka'a tína sạw feri *taŋ kaɗ kaɗ riw
bele hạ naari.»
26 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Ɓa ɓi kḭ ze mì ɗo ɓáa ɓay ziŋ
mù key.»

27 Ká zaɗɛ ku na, leɗ nduoɓal-ɛri
ví ziŋ ni, lɛ, tuku ri ha ri kaw yer
ɓay tul mạ́y ká Samari ká'a ɗo ɓáa
ɓay ziŋ ni na ku. Ɓe nu ku hɔy kara,
nzoɓ mbḭw ká sakra ɓari ká'a maa
ɓay vbika ni ɓay mii, fe ḭi ze ɓeri vbi,
mase ɓay ḭi kḭ rɔɔ ɓeri ɓaa ziŋ mạ́y
na ku kara, tiya ndạw.
28 Báyḭi lɛ, mạ́y na pɔŋ tinay mbii
ɓe na ɓo nzaa luɔ mbii, a ỳḭi a se ɓil
puɔ a vǎa ɓaa hạ nzoɓri mii:

29 «Ì vi í kɔ leɗban ká kḭi fal fe ɗáa
ɓiri riw bele ká mì ɗaa ká pola lew
key na zíŋ mì. Wạa, a ɓá Krisi, nzoɓ
ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yạa
nzoɓri na zu lɛ woo?»
30 Lɛɛ, nzoɓri tḭi ká ɓil puɔ yir a í
se ɓa luo Zezu na.

31 Sạw síeke ku na leɗ nduoɓal-ɛri
koɗ ni mii: «Mbay, mu sṵ fe!»
32 Roo lɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Fe sṵm ɓi ɗo ɗi ku ká ɓay
haŋa mì sṵ, roo lɛ, ɓaarì na ì kɔ fe
sṵmke ya.»
33 Báyḭi lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi kḭ
ɓay ɓa lie ɓa lew mii: «A ku wạa,
nzoɓ hạnɛ vi ɓáy fe sṵm hạ ni sṵ lɛ
woo?»
34 Lɛɛ, Zezu ɓa ha ri mii: «Fe sṵm
ɓi na ɓa ɗáa law hiiya nzoɓ ká píe
mì, a mí ɗaa peɗ ká'a pɔŋ zuɔ nduo-
i na hạ ni ɔ ɓáy zaɗɛ.

35 Ɓaarì na ì ɓaa mii: "Few niŋ
ndạw rɔɔ, a ɓá few vbíe fe pay ɓáy."
A ɓi lɛ, mì ɓaa ha rì: ì mbi nun-rì í
kɔ wáari ká ɗo ku. Pạra fe paykeri
ŋgɔŋ riw bele, a ɗo ɗi ya ɓay vbíe
ro! Ɓo faa mbḭw munu ɓa nzoɓri
ká i ɗo ɗi ya ɓay ɗáa law-rì ɓo tul-i.
36 Nzoɓ ká vbie fe pay na, ka ziŋ
fe tunduo-ɛ ro; ka mbṵ fe paykeri ká
ɓa nzoɓri na, ɓay haŋa ri káw ɓáy
kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. Ɓe mini
ze, nzoɓ ká ru fe, ɓáy nzoɓ ká vbie
fe pay na, i ɗaa suoriya ziŋ kḭ mbḭw
hɔy,
37 ɓay ḭi lɛ, sim ɓay ɓáa nzoɓri ká
ɓaa mii, "nzoɓ mbḭw ru fe, a nzoɓ kḭ
laa lɛ, vbi-vbieke" na ɓa tusuɛ ɓay
na kḭ.
38 Mì píe rì ha rì vbie fe pay ká zaɗ
ká ì ru fe ká ɗi ya. Nzoɓ kḭri ze i ru
fe, rɔɔ ɓaarì na ì vbie fe pay ɓari na
ɓáy.»

39 Nzoɓri ŋgḭi ɓamba ká ɓil kuɗu
zaɗ ká Samari na, i ɗaa law-ri ɓo tul
Zezu ɓay tul ɓay ká mạ́y na ɓaa ha
ri mii: «Ka kḭi fal fe ɗáa ɓiri ká pola
lew riw bele hạ mì na.»
40 Sạwke mini ze, zaɗka nzoɓkeri
ku vi luo Zezu na, i koɗ ni ɓay haŋa
ni ka káw ziŋ ri. Ze, Zezu kaw ziŋ ri
nam siɗi.
41 Nzoɓri ŋgḭi ɓamba tasiri i ɗaa
law-ri ɓo tul-e ɓay tul ɓay ká'a ɓaa
ha ri na.
42 I ɓaa hạ mạ́y na mii: «Timbɛɗɛ
key na, ɓuru ɗaa law ɓuru ɓo tul
Zezu ɓay tul ɓayri ká mù kḭi hạ ɓuru
hɔy ya, roo lɛ, ɓa fe ká ɓuru laa ɓáy
suku ɓuru kḭ, a ɓúru kɔ ta-taŋ mii,
ɓa ɓe na kḭ ze ka ɓa Nzoɓ Yạaŋa
Nzoɓri ká tusiri key.»

43 Zaɗka Zezu ɗaa nam siɗi ziŋ ri
ká zaɗɛ ku na, ka uru a se ɓa puo ɓe
ká kuɗu zaɗ ká Galele.
44 Tusuɛke lɛ, Zezu ɓaa ta-taŋ sùo-
ɛ kḭ mii, nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru na, i ɗaa mbay ɓo tul-e
ká tusiri ɓe ya.
45 Roo lɛ, zaɗka'a tḭi kuɗu zaɗ ká
Galele na, nzoɓkeri yạa ni ɓáy kere,
ɓay ḭi lɛ, ɓari kara i se zaɗ *nam

suoriya tḭ̃i saa ɓil koy ká Zuruzalɛm na ndạw̃, a í kɔ fe saŋri riw bele ká Zezu ɗaa ká ɗi na.

Zezu vaa vu ŋgɛrɛdɔmạy

46 Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i yḭ̃i ɓa kḭ i se Kana ká ɗo kuɗu zaɗ ká Galele ká'a fɛrɛ mbii hạ ni vi ɓa him ká ɗi na. Ká zaɗɛ ku na, ŋgɛrɛdɔmạy mbḭw ɗo ɗi ká sùo vi-e sɛ ni naa puo ká Kapɛrnayum.

47 Zaɗka'a laa mii Zezu vi saa kuɗu zaɗ ká Zude a ɗo kuɗu zaɗ ká Galele na báyḭ̃i lɛ, ka se luo-ɛ a koɗ ni ɓay haŋa ni ka se a vǎa vaa vi-e ká ɗo ɗi ya ɓay huka na.

48 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ ni mii: «Zaɗka ì kɔ fe saŋri ɓáy feri ká ndaɗ kɔ́kɔ ya lɛ, ì ti ɗáa law-rì ɓo tul-i ya.»

49 Báyḭ̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy na yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mbay, kóɗ ŋguɔ hɔy mu se puo ɓi ɓa vaa ká vu-i na a huka.»

50 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ ni mii: «Mu zɔ́l mú se puɔ; vu-ɔ na vaa ro.» Ŋgɛrɛdɔmạy na ɗaa law-ɛ ɓo tul ɓay ká Zezu ɓaa hạ̃ ni na a zɔl faa puɔ.

51 Zaɗka'a se faa kɔɓ rɔɓay na báyḭ̃i lɛ, nzoɓ peɗ ɓeri i suɔ nun-ɛ í ɓaa hạ̃ ni mii: «Vu-ɔ na vaa ɓáy kere!»

52 Báyḭ̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy na vbi ri ɓay mii: «Maa ɓáy sạ̃w síe mina ndạw̃ rɔɔ leɗ na vaa ku lɛ?» Lɛɛ, i yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ni mii: «Liɛ ku na, maa ɓáy síe ká fɛrɛ sùo-ɛ, ze sùo zaŋa ɓe na ɔ̌ke.»

53 Lɛɛ, bi-ɛ kɔ ro, ɓa sạ̃w síeke ká Zezu ɓaa hạ̃ ni mii, vu-ɔ na vaa ro na zu. Báyḭ̃i lɛ, ɓe ɓáy nzoɓ ini ɓeri riw bele na, i ɗaa law-ri ɓo tul Zezu.

54 Be ze ɓa fe saŋ ndeke ɗi ba siɗike ká Zezu ɗaa ká fal yḭ̃i ɓe saa kuɗu zaɗ ká Zude, a vi kuɗu zaɗ ká Galele na.

5

Zezu vaa nzoɓ ká sùo-ɛ hu wǔɔ

1 Fal feri ku na, Ziɓri ɗaa nam suoriya ɓari, lɛ, Zezu uru a se ɓa ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm na rɔɓay.

2 Ká Zuruzalɛm na, faa kɔ̀kɔ mbḭw ɓa faa kál baɗuri ɗo ɗi. Di ya ɓáy faake ku na, dạŋa ɗo ɗi ká i mbuo fe í puɗ ɓa tem zaɗ ndeɓe ɗo ɗi. Riŋ zaɗke ku na i ɗi ɓáy nzaa eboro ɓa *Betesda**.

3 Temri ká i puɗ ɗo lakun mbiike ku na, nzoɓ sɛmri ŋgḭ̃i ɓamba tasiri i naa ɗi raɗ raɗ; nzoɓ rạ̃wri ndạw̃, nzoɓ kpɛɗɛri ndạw̃, rɔɔ nzoɓri ká sùo-ri hu wǔɔ ndạw̃ pi. [Bari na, i naa í giyaŋ mbii ká'a láŋ,

4 ɓay ḭ̃i lɛ, ɓil nam hạ̃nɛri ku na, leɗ nzaapeɗ taa Ŋgɛrɛmbay ɗi a ví ɗo ɓil mbii na a laŋ. Lɛɛ, nzoɓ sɛm ká ɗi titire ɗɛkrɛ, a ɗo ɓil mbii ká laŋ ku na lɛ, sɛmke na ɗo mina mina hɔy kara, suo nzoɓke na a váa ɓáy kere.]

5 Nzoɓ mbḭw ká ɗi ku na, sùo-ɛ sɛ ni naa ɗi ɗaa mbiimbam síŋ say pạ̃rɛ tɔnɔ siɗi ro.

6 Zaɗka Zezu mbi nun-ɛ ka'a kɔ ni naa sɛm bole ɗi ɓamba na báyḭ̃i lɛ, ka vbi ni mii: «Wạ̃a, mù hii ɓay haŋa sùo-ɔ vaa lɛ?»

7 Nzoɓ sɛm na yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mbay, zaɗ̃ka mbii na laŋ lɛ, nzoɓ mbḭw ká ɓay mbika mì a ɗáa mì nduo ɗi na tiya. Zaɗka mì nzaa faa ɓay séke ɗi lɛ, nzoɓ kḭ̃ ví kuŋ pol-i gbaɗ a ɗo ɗi pola ɗɔɗ hạ̃ mì.»

8 Báyḭ̃i lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Úru siya mú mbi hii ɓo a mú se-seɗ!»

9 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, sùo leɗban na vaa ni kiyaw kiyaw, a mbi hii ɓe a se-seɗ.

Feke ku na kal ká síe nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri.

10 Báyḭ̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri ɓaa hạ̃ nzoɓ ká sùo-ɛ vaa ni na mii: «Vuri key na ɓa nam mgbaka tạ̃ram ká nzoɓ ɗaa peɗ ya. Bol kusol ɓuru na hạ̃ faa ká ɓay haŋa nzoɓ soɓ hii ká ɓil nam key na ya.»

11 Lɛɛ, ka yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Nzoɓ ká vaa mì key na ɓaa hạ̃ mì mii: "Mbi hii ɓo mú se-seɗ."»

12 Báyḭ̃i lɛ, i vbi ni mii: «A wạ̃a nzoɓ ve kḭ̃ ze ɓaa hạ̃ mù lɛ?»

* **5:2 5.2 *Betesda*: ká ɓil tạ̃w mbeɗe hạ̃nɛri ká piɛɗke na, i ɗaa ɓa *Bezada*.**

13 Roo lɛ, nzoɓ ká hạ̃ sùo-ɛ vaa ni
na, ɓa nzoɓ ve kara ka̰ kɔ ya, ɓay jḭ
lɛ, Zezu zee rik ká sakra ruɔ nzoɓri
ká i ɗo zaɗɛ na.
14 Falɛ ku báyjḭ lɛ, Zezu yjḭ a ziŋ
nzoɓ ká sùo-ɛ vaa ni na ká ɓil *hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru a ɓaa hạ̃ ni mii:
«Mu laa, timbɛɗɛ key na mù vaa
kiyaw kiyaw ro. Roo lɛ, mu ɗaa
feyạa na mbăa. Munu ya lɛ, fe ká
ndaya kal tul-e taa hạ̃y key na a ɗáa
mù ɓáy.»
15 Báyjḭ lɛ, leɗban na zɔl a văa ɓaa
hạ̃ ɓari ká i ɓa ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri na
mii, ɓa Zezu ze vaa ɓeri.
16 Sạwke mini ze, ŋgɛrɛdɔmạ̃y
Ziɓri ɗaa nun-ri ɓo tul Zezu lɛr lɛr,
ɓay jḭ lɛ, ka ɗaa fe niri key na ká síe
nam mgbaka tạ̃ram ɓari.
17 Ro, Zezu yjḭŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Băa Ŋgɛrɛwṵru ɗaa peɗ
ɓa pola pola kpṵru tjḭ timbɛɗɛ key
rɔɓay, a ɓi kara mì ɗo ɗáa peɗ.»
18 Ɓay tul ɓayke na ku ze
ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri nzăarake ni mba
taa pola na ku rɔɓay ɓay ika ni.
I hii ɓay ika ni ɓay tul *bol kusol
*nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri ká'a tuŋ
na ku hɔy ya, roo lɛ, ka yjḭ a ɓaa
mii, Ŋgɛrɛwṵru ɓa Băa ɓeri, ɓe ze a
mgba sùo-ɛ a líeke ni.

Vu Ŋgɛrɛwṵru ɗaa fe ká Bi-ɛ hii

19 Báyjḭ lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa ha
ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ
kḭ: leɗ na maa ɗáa fe mbḭw ɓáy tul-
e ɓe kḭ sùo-ɛ ya. Fe ká Bi-ɛ ɗaa na
ndạ̃w rɔɔ, ka ɗaa ɓáy. Feri riw bele
ká Bi-ɛ ɗaa na, ɓe na kara ɗaa faa
mbḭw munu ndạ̃w.
20 I kɔ, Băa leɗ na kɔ Vi-e ɓa nzoɓ
nun-ɛ, a kiɛ ni feri riw bele ká'a ɗaa
sùo-ɛ kḭ. Ka'a kíɛ ni peɗri ká ɓay
ɗáa rɔɓay mba hạ̃y ká i kɔ key na,
lɛ, ì káw yer.
21 Munu ká Băa tina nzoɓri saa luɔ
huɗ a ha ri kaw ɓáy kumnun na, Vi-
e kara hạ̃ kumnun hạ̃ nzoɓri ká'a hii
faa mbḭw munu ndạ̃w.
22 Rɔɓay, Băa Ŋgɛrɛwṵru na kuŋ
ɓay ɓo tul nzoɓ mbḭw ya, roo lɛ, ka
pɔŋ peɗke zuɔ nduo Vi-e ɓay haŋa
ni ka kúŋke ɓay ka ɓo tul nzoɓ,
23 ɓay haŋa nzoɓri riw bele i ɗaa
mbay ka ɓo tul Vi-e na munu ká i
ɗáake mbay ɓo tul Bi-ɛ na. Nzoɓ ká
ɗaa mbay ɓo tul Vi-e na ya lɛ, ka
ɗaa mbay ɓo tul Bi-ɛ ká píe ni na
ya ndạ̃w.
24 «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ:
nzoɓ ká laa ɓay ɓi, a ɗaa law-ɛ ɓo tul
nzoɓ ká píe mì lɛ, ka ɗo ɓáy kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ na. Nzoɓke ku na i ti
ɗáa ɓay ɓo tul-e ya, roo lɛ, ka kal
nzaa huɗ na ro a kaw ɓáy kumnun.
25 «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ:
nam a ví vuku, ze namke na vi ro,
ká huɗri láa kusol Vu Ŋgɛrɛwṵru, a
nzoɓri ká i laa kusol-e na laa lɛ, i
káw ɓáy kumnun.
26 Munu ká Băa leɗ ɗo ɓáy
hṵrusuo kḭ sùo-ɛ ká ɓay haŋa
nzoɓ kaw ɓáy kumnun na, ka hạ̃
hṵrusuoke hạ̃ Leɗ na ɓay haŋa ni
ka hạ̃ nzoɓri kaw ɓáy kumnun faa
mbḭw munu na ndạ̃w.
27 Rɔɓay, ka hạ̃ faa hạ̃ Leɗ na ɓay
haŋa ni ka kuŋ sal ɓay ka zúɔ tul
nzoɓri, ɓay jḭ lɛ, ka ɓa *Vu Nzoɓ.
28 I hạ̃ ɓay key na ka tuku rì ya,
ɓay jḭ lɛ, nam a vika, ká huɗri riw
bele ká i naa ɓil luɔ huɗ na, i láa
kusol Vu Ŋgɛrɛwṵru
29 a í tjḭ saa ɗì. Ɓari nzoɓ hạ̃yri
ká i ɓa nzoɓ ɗáa peɗ kereri na, a
haŋa ri tjḭ í kaw ɓáy kumnun. Roo
lɛ, ɓari nzoɓ hạ̃yri ká peɗ ɗáa ɓari
ndaya ɓaŋguɔ na, i tjḭ saa luɔ huɗ
ɓay haŋa ri ɗaa ɓay huɗ ɓo tul-ri.
30 Ɓi na, mì maa ɓay ɗáa fe mbḭw
ɓáy tul gaŋ sùo-i ya. Mì kuŋ sal ɓay
zuɔ tul nzoɓri, roo lɛ, kúŋ sal ɓay ɓi
na ɗo ɓáy zaɗɛ ndạ̃w, ɓay jḭ lɛ, mì
nzaa faa ɓay fe ká law-i ze hii ya, roo
lɛ, ɓay ɗáa fe ká law Ŋgɛrɛwṵru ká
píe mì ze hii.»

Nasi ɓayri ká kiɛ Zezu ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru

31 Zezu ɓaa mii: «Zạɗka ɓa ɓi
ze mì ɓaa nasi ɓay ɓi sùo-i lɛ, nasi
ɓayke na ɗaa fe ya.

32 Roo lɛ, ɓa nzoɓ kị̃ ɓoɗ ze ɓaa nasi ɓay ɓi na. Ze, mì kɔ ndạ̃w, nasi ɓay ká'a ɓaa se tul-i na ɓa tusuɛ ɓay.
33 Ɓaarì na ì pie nzaapeɗ ɓa luo Zạa†, lɛ, nasi ɓay ɓe na ɗo ɓa tusuɛ kị̃.
34 Ì kɔ, ɓi na, nasi ɓay nzoɓ ze mì se síeke ya, roo lɛ, mì ɓaa mini ɓay haŋa rì ɗáake law-rì ɓo tul-i í zíŋke pam.
35 Zạa na ɗo munu ɓa huu ndele ká i ɗaa huu taa ɗi ká'a hie kaɗ kaɗ, a lɛ, ɓaarì na ì ɗaa suoriya ká ɓil zaɗ taŋa ɓe na bole ɗi ndị̃i munu hɔy.
36 A roo lɛ, ɓi na, nzoɓ nasi ɓay ɓi ká kal tul-e taa Zạa na ɗo ku: ɓa peɗri ká Ɓăa pɔŋ zuɔ nduo-i ɓay haŋa mì ɗaa ɔ. Peɗri ká mì ɗaa na ɓaa nasi ɓay se tul-i mii, ɓa Ɓăa ze píe mì.
37 A Ɓăa Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ sùo-ɛ ká píe mì na, ɓaa nasi ɓay ɓi. Ɓaarì na, ì laa kusol-e ba mbị̃w ya ndạ̃w, í kɔ nzaa pol-e ba mbị̃w ya ndạ̃w,
38 a ɓay ɓe ɗaa puo ká ɓil law-rì ya ndạ̃w, ɓay ị̃i lɛ, ì ɗaa law-rì ɓo tul nzoɓ ká'a pie ni na ya.
39 «Ì bɛ́klɛ ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaŋguɔ, ɓay ị̃i lɛ, ì ker í ɓaa mii, ì zíŋ káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na ká ɗi. Ɓa mbeɗeke na ku ze ɓaa nasi ɓay ɓiri na ká ɗi.
40 Ze munu hɔy kara ì hii ɓay vika luo-i ɓay zíŋ káw ɓáy kumnun na ya.
41 «Mì nzaa riŋ ɗika ká luo nzoɓ ya,
42 roo lɛ, mì tuu rì ta-taŋ a mí kɔ law ini Ŋgɛrɛwụ̃ru ti ɓil law-rì ya.
43 Ɓi na, mì vi ɓáy riŋ Ɓăa, lɛ, ì hii ɓay mgbaka mì ɓa sùo-rì ya. A roo lɛ, zaɗka nzoɓ kị̃ ká vi ɓáy riŋ-ɛ ɓe kị̃, lɛ, ɓe ze ì mgba ni ɓa sùo-rì.
44 Ɓaarì na, ì hii zíŋ riŋ ɗika ká luo nzoɓ kị̃ ɓa lie ɓa lew, a í hii nzáa riŋ ɗika ká uru saa luo Ŋgɛrɛwụ̃ru huo-ɛ ya. Wạa, ì ɗoko zaɗ hạa ndạ̃w rɔɔ, í ɗaa law-rì ɓo tul-i lɛ?
45 «Ɓaarì na, kɔkɔ ká ì kér í ɓaa mii, ɓi ze mì ɗáa ɓay ɓo tul-rì ká pol Ɓăa. Ɓa *Moyze ká ì ɗaa law-rì te tul-e nzokɗo na ze, a ɗáa ɓay ɓo tul-rì.
46 Zaɗka ì ɗaa law-rì ɓo tul ɓay ká Moyze ɗaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe lɛ, ì ɗáa law-rì ɓo tul-i, ɓay ị̃i lɛ, mbeɗe ká'a ɗaa na, ka ɓăake ɓay se tul-i zu.
47 Roo lɛ, munu ká ì ɗaa law-rì ɓo tul fe ká'a ɗaa ɗo ɓil mbeɗe na ya wạa, ì ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ, ì ɗáa law-rì ɓo tul ɓay ɓiri na lɛ woo?»

6

Zezu hạ fe sụ̃m hạ ruɔ nzoɓri
(Mat 14.13-21; Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Falɛ ku na báyị̃i lɛ, Zezu tuo maambii ká Galele ká i ɗi ɓa maambii ká Tiberiyaɗ ndạ̃w na a se fi kɛlu.
2 Ruɔ nzoɓri ŋgị̃i ɓamba tasiri tɔŋ falɛ, ɓay ị̃i lɛ, i kɔ fe saŋri ká'a ɗaa a vǎake nzoɓ sɛmri.
3 Lɛɛ, Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i hil tul mbɔrɔ í kaw ɗi.
4 Nam suoriya Ziɓri ká ɓa *nam suoriya tị̃i saa ɓil koy na tɔ̀ŋ ɗi mbǎa ro.
5 Zezu kɔ-kɔ́m a kɔ ruɔ nzoɓri ŋgị̃i ɓamba tasiri ká i vi ɓa luo-ɛ, ze a ɓaa hạ Filiɓ mii: «Zaɗ hạa ndạ̃w rɔɔ, náa hieri fe sụ̃m ká ɗi ɓay haŋa nzoɓri key na i sụ̃ lɛ?»
6 Ka vbi ɓay munu ɓay kɔ́kɔ wạa, Filiɓ a yị̃iŋra ɓáy ɓay mina ze hạ̃ ni lɛ, ɓay ị̃i lɛ, ka kɔ fe ká ɓe kị̃ a vǎa ɗáa na ro.
7 Lɛɛ, Filiɓ yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Íi! Ze lari peɗ nam isɔɗ sɔɗ siɗi hɔy kara, ɓuru ti híe fe sụ̃m ká'a máa ɓay haŋa ruɔ nzoɓri key na i ziŋ ndị̃i ndị̃i í sụ̃ ya hɔy!»
8 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛ kị̃ ká riŋ-ɛ ɓa Andere, yụ̃ Simọ̃n Piyɛr na ɓaa hạ̃ ni mii:
9 «Leɗ kuban mbị̃w munu ze ɗo ɓáy maapa ɓa ndeɓe*, a sị̃iri ɓa siɗi. A ku na wạa, a máa ruɔ nzoɓri na key lɛ?»

† **5:33 5.33** Ɓa Zạa Batis. I kị̃i Zạa 1.19-27. * **6:9 6.9** Maapa key na ɓa maapa ká i ɗaa ɓáy sụ̃m *orge.Orge* na, ɓa pạ̃ra fe pay ká nzoɓ kụ̃kuri ɗáake maapa í sụ̃.

10 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa mii: «Ì
hạ̃ nzoɓri riw bele káw siri ɓaw.»
Zaɗɛ ku na, suyri luo buɗum ká ɗi
ɓamba; ze i kaw tul suy na. Wạ̃rari
ká i ɗo zaɗɛ ku na, tul-ri maa isɔɗ
sɔɗ duɔ zaɗ ndeɓe (5.000).
11 Báyḭi lɛ, Zezu yạa maapa na a
ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ a
hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri leke nzoɓri ká i
kaw siri na. Ka ỹḭi a ɗaa faa mbḭw
munu ɓáy sḭiri na ndạ̃w, a ha ri sṵ
maa ri siɓ siɓ munu ká law-ri hii.
12 Zaɗka i sṵ maa zaɗ kɔn ɓari
riw bele na báyḭi lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ leɗ
nduoɓal-ɛri mii: «Ì mbṵ ɓieri ká tɔ̀ŋ
na ká'a mgbaka a ɓiɛ gɔr hɔy.»
13 Lɛɛ, maapa ká ndeɓe ká i sṵ ká
ɓie tɔ̀ŋ na, i fạa mbaa buɗu ɓa duɔ
fal-ɛ siɗi.
14 Zaɗka nzoɓri kɔ fe saŋ ká Zezu
ɗaa na báyḭi lɛ, i tii sạ̃w ɓáa mii: «Ɓa
tusuɛ kḭ, leɗban key na, ka ɓa nzoɓ
yạaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ká'a
vĭka tusiri key†.»
15 Munu ká Zezu kɔ ká i hii ɓay
mgbaka ni ɓáy hṵrusuo ɓay haŋa ni
ka ɓa mbay ɓari na, ka naa sùo-ɛ ɓa
kḭ rɔɓay a vǎa kaw tul mbɔrɔ huo-ɛ.

Zezu se-seɗ ká tul mbii (Mat 14.22-33; Mrk 6.45-52)

16 Zaɗka zaɗ ɗo pira pira na báyḭi
lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri se nzaa maambii
17 í hil ɓil tuo í kaw ɗi, a í tii sạ̃w
tuo mbii ɓa Kapɛrnayum ká ɗo nzaa
kporombii ká fi kɛlu. Ɓe nu ku lɛ,
zaɗ sii ɗɔɗ ro zu, roo lɛ, Zezu vǎa
ziŋ ri ya rɔɓay.
18 Lɛɛ, bawda zuu kuu bivbiɗ
bivbiɗ, a laŋ mbii na kpuksu
kpuksu.
19 Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri hila tuo
i se maa sal faa ndeɓe mase yieri
munu báyḭi lɛ, i mbi nun-ri í kɔ Zezu
ká se-seɗ ká tul mbii a vi ɓa luo-ri
vuku. Lɛɛ, hḭɛ ɗaa ri zikiki.
20 Roo lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓa
ɓi kḭ zu, ì hạ̃ hḭɛ ka ɗáa rì ya!»
21 Ro ze, í hii ɓay mbika ni kaw ɓil
tuo ɓari na, lɛ, zaɗɛ ku hɔy tuo na
tḭi nzaakoŋ ká i hii séke ɓa ɓaɗi na
kpeɗere.
22 Nzaaruo kḭ báyḭi lɛ, ruɔ nzoɓri
ká i tɔ̀ŋ ká nzaa kporombii ká fi kɛlu
na i nzaa Zezu. I kɔ ndạ̃w ká tuo
mbḭw hɔy ze ɗo nzaa mbii na ku ɓa
tạ́w. Ze tuoke ku na Zezu hil a kaw
ɗi ziŋ leɗ nduoɓal-ɛri ya, roo lɛ, ɓari
huo-ri hɔy ze i kaw ɗi a í zɔ̌lke.
23 Lɛɛ, tuo kḭri uru saa ŋgɛrɛpuo
ká Tiberiyaɗ, í vi ɗi ya ká lakun zaɗ
ká Zezu ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru,
rɔɔ a hạ̃ fe sṵm hạ̃ nzoɓri ká ɗi na.
24 A zaɗka ruɔ nzoɓri kɔ Zezu ya
ndạ̃w, leɗ nduoɓal-ɛri ya ndạ̃w na
báyḭi lɛ, i uru í hil í kaw ɓil tuori ku
na, a í se ɓa Kapɛrnayum ɓay nzáara
ni.

Zezu ɓa ŋgaw ká hạ̃ nzoɓ kǎwke ɓáy kumnun

25 Zaɗka i tḭi fi kɛlu í ziŋ Zezu na
báyḭi lɛ, i vbi ni mii: «Mbay, síe hạa
ze mù vi zaɗ ni key lɛ?»
26 Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ:
ɓaarì na ì nzaara mì ɓay maapa ká
ì sṵ maa rì siɓ siɓ hɔy ɓo, ì nzaara
mì ɓay kɔ́kɔ sạ̃w fe saŋ ká mì ɗaa
na ya.
27 Ndaɗ ɓay ɗáa peɗ ŋgɔŋ ɓamba
ɓay tul fe sṵm ká'a ɓíɛ gɔr hɔy ya,
roo lɛ, ɓay tul fe sṵm ká'a haŋa
nzoɓri kǎwke ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ na. Fe sṵmke ku na, ɓi *Vu
Nzoɓ ze mì haŋa rì. Ɓa ɓi kḭ ze
Ŋgɛrɛwṵru Bǎa hạ̃ mì hṵrusuo ɗáa
fe ká kĭɛke mii, ka hii ɓayke ziŋ mì.»
28 A báyḭi lɛ, i vbi ni ɓay mii:
«Peɗri ká Ŋgɛrɛwṵru hii ɓayke na
wạa, ɓuru ɗáa mina ndạ̃w rɔɔ, ɓay
ɗáa lɛ?»
29 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Peɗ ká Ŋgɛrɛwṵru giyaŋ ɓay
kɔ́kɔ ká luo-rì na, ɓa ɗáa law-rì ɓo
tul-i ɓi ká'a pie mì vi na.»
30 Báyḭi lɛ, i ỹḭi í vbi ni na rɔɓay
mii: «Fe saŋ ḭi ndạ̃w rɔɔ mù ɗáa hạ̃
ɓuru kɔ, a ɓúru kɔ́ke ɓay ɓo na ɓa

† **6:14 6.14** Ì kḭi Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 18.15-18; Mat 11.3.

sùo ɓay lɛ? Wạa, fe ji̧ ndạw rɔɔ mù ɗáa lɛ?
31 Bulu ɓururi ká pola lew na, i sụ fe ká i ɗi ɓa *manne* ká ɓil law kɔr munu ká mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa mii: “Ka ha ri sụ fe sụm ká uru saa nulue‡.”»
32 Roo lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: ɓa *Moyze ze ha rì fe sụm ká uru saa nulue na ya, roo lɛ, ɓa Bǎa ze ha rì ŋgaw taa tusuɛke ká uru saa nulue na.
33 Tusuɛke lɛ, ŋgaw ká Ŋgɛrɛwụ̃ru hạ na, ɓa ɓe ká uru saa nulue a vi̧ tusiri key, a hạ nzoɓri káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.»

34 Báyji̧ lɛ, i ɓaa hạ ni mii: «Mbay, mu hạ ɓuru ŋgaw key na ɓaŋguɔ kpaɗara.»
35 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓi ze mì ɓa ŋgaw káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. Nzoɓ ká vi luo-i lɛ, kɔn ti sɛkɛ ni mbǎa, a nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i lɛ, kɔn mbii kara ti sɛkɛ ni mbǎa ndạw.
36 Roo lɛ, ɓi na mì ɓaa ha rì ro: Ì kɔ mì ɓáy nun-rì, lɛ, ì ɗaa law-rì ɓo tul-i ya.
37 Nzoɓri riw bele ká Bǎa hạ mì na, i vika luo-i. A nzoɓ ká vi luo-i lɛ, mì ti nii ni ɗo kɛlɛ ya,
38 ɓay ji̧ lɛ, mì vi saa nulue ɓay ɗáa law hiiya ɓi ya, roo lɛ, ɓay ɗáa law hiiya nzoɓ ká píe mì vi na.
39 Law hiiya nzoɓ ká pie mì na ze ɗo key: nzoɓri ká’a hạ mì na, ka hii ɓay haŋa mì pɔŋ nzoɓ mbi̧w mini kara ka ɓíɛ ya, roo lɛ, síe ɔ́rɔ ɓie nam na, mì tína ri saa luɔ huɗ.
40 Tusuɛke lɛ, law hiiya Bǎa na ɓa haŋa nzoɓri riw bele tuu mì ɓa Vi-e, a í ɗaa law-ri ɓo tul-i ɓo í kaw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. Síe ɔ́rɔ ɓie nam na, mì tína ri saa luɔ huɗ.»
41 Zaɗka Zezu ɓaa mii, «mì ɓa ŋgaw ká uru saa nulue» na, Ziɓri ŋgụ̃ri ɓay ká sakra ki̧
42 i ɓaa mii: «Ɓe key na, ka ɓa Zezu, vu Zezeɓ na ya lo? Ɓuru tuu bi-ɛ ɓáy mi-ɛ ta-taŋ. Wạa, ɗaa mina ndạw rɔɔ, ka ɓaa mii, ɓeri uru saa nulue lɛ?»
43 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ì pɔ́ŋ nzaa nduo ŋgụ̃ri sùo ká sakra ki̧.
44 Zaɗka Bǎa ká pie mì na ɗi nzoɓ ya lɛ, nzoɓ mbi̧w mini kara ti vika luo-i a ɗaa law-ɛ ɓo tul-i ya. A nzoɓ ká vi luo-i lɛ, síe ɔ́rɔ ɓie nam na, mì tína ni saa luɔ huɗ.
45 Pola lew na, *nzoɓ yạaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru mii: “Ɓari riw bele na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ze a fére ri fe§.” Ze nzoɓ hạa hạa ká laa ɓay Bǎa, a yạa fe fére ɓe na lɛ, a vika luo-i.
46 Nzoɓ mbi̧w mini kara kɔ Bǎa na ɓáy nun-ɛ ya, roo lɛ, ɓi huo-i ká mì uru saa luo-ɛ ze, mì kɔ ni.
47 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i na, ka ɗo ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.
48 Ɓi na, mì ɓa ŋgaw káw ɓáy kumnun.
49 Bulu ɓaarì ká i sụ fe ká i ɗi ɓa *manne* ká ɓil law kɔr na, i hu riw bele.
50 Roo lɛ, nzoɓri ká i re ŋgaw ni key ká uru saa nulue na, i ti huka ya mgbaŋ.
51 Ɓi na, mì ɓa ŋgaw ká ɗo ɓáy kumnun ká uru saa nulue. Zaɗka nzoɓ re ŋgaw ni key na lɛ, a káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na. Ŋgaw ká mì haŋa na, ɓa naysuo-i. Mì hạ munu ɓay haŋa nzoɓri ká tusiri key na, i kǎwke ɓáy kumnun.»

52 Zaɗka Ziɓri laa munu na báyji̧ lɛ, i uru ɓáy rɔɗi goɗoɗo ká sakra ki̧ mii: «Úwaa! Leɗban key na wạa, naysuo-ɛ taa minake ze a haŋa ɓuru sụ lɛ woo?»
53 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̧: zaɗka ì yạa naysuo-i ɓi Vu Nzoɓ í sụ ya ndạw, a í nzɔ sím sùo-i na ya ndạw lɛ, ì ti ɗoko ɓáy kumnun ya.
54 Nzoɓ ká sụ naysuo-i, a nzɔ sím sùo-i na lɛ, ka ɗo ɓáy kumnun ká ɗo

‡ **6:31 6.31** Simri 78.24; Tji̧i kɛlɛ 16.15. § **6:45 6.45** Ezay 54.13.

ɓaŋguɔ na. Síe ɔ́rɔ ɓie nam na, mì
tína ni saa luɔ huɗ.
55 Tusuɛke lɛ, naysuo-i na ɓa fe
sụm taa tusuɛke, a sím sùo-i na ɓa
mɓii nzɔkɔ taa tusuɛke.
56 Nzoɓ ká sụ naysuo-i, a nzɔ sím
sùo-i ndạw na, nzoɓke ku na zuɔ ziŋ
mì, a ɓi hɔy kara mì zuɔ ziŋ ni ndạw.
57 Bǎa ká píe mì na, ka kaw ɓáy
kumnun. Ɓa ɓe ze, ka hạ mì kaw
ɓáy kumnun. Ɗo faa mɓiw munu
ndạw, nzoɓ ká sụ naysuo-i, a nzɔ
sím sùo-i na lɛ, mì haŋa ni kaw ɓáy
kumnun na ndạw.
58 Ŋgaw ni key na, ɓa ŋgaw ká uru
saa nulue. Ŋgawke ku na ɗo ɓoɗ
ɓáy fe sụm ká bulu ɓaarì sụ ká ɓil
law kɔr na. Ze ɓari ká i sụ na hɔy
kara i hu riw bele. Roo lɛ, nzoɓ ká re
ŋgaw ni key na, a káw ɓáy kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ.»
59 Ɓe ze ɓa ɓay ká Zezu fere nzoɓri
ká *hul mbṵ́ kị ká Kapɛrnayum.

Nzoɓri ŋgịi ɓamba pɔŋ fal Zezu

60 Zaɗka ruɔ nzoɓri ká i se fal Zezu
na, i laa ɓay ɓe munu báyịi lɛ, i ɗaa
«Íi!» a í ɓaa mii: «Ɓay ká ŋgɔŋ key
na wạa, nzoɓ ve ze a máa láake lɛ?»
61 Lɛɛ, Zezu kɔ ndạw ká leɗ
nduoɓal-ɛri ɗo ŋgụri sùo-ri se tul
ɓayke na, ze ka ɓa ha ri mii: «Ɓay
ká mì ɓaa na tuo law-rì tuo lɛ woo?
62 A ku na, zaɗka ɓi *Vu Nzoɓ mì
úru saa tusiri key, mí yỳi ɓa zaɗ ká
mì uru saa ɗi pola na wạa, ì kér ɓay
mina ká ɗi lɛ?
63 Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru ze hạ nzoɓ kaw
ɓáy kumnun. Hụrusuo nzoɓ ti ɗáa
fe mɓiw ya. Ɓayri ká mì ɓaa na, ɓa
kumnun taa tusuɛke ká uru saa luo
Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru,
64 roo lɛ, nzoɓ hạnɛri ká sakra
ɓaarì ɗaa law-ri ɓo tul-i ya.» (Ká ɓa
tusuɛ lɛ, titire hɔy Zezu kɔ nzoɓri ká
i ɗáa law-ri ɓo tul-e ya na ndạw, a kɔ
nzoɓ ká'a mbika tul-e na ndạw pi.)
65 Ka ɓaa rɔɓay mii: «Ɓe ze mì ɓaa
ha rì pola mii: zaɗka Bǎa hạ faa hạ
nzoɓ ya lɛ, nzoɓ mɓiw mini kara ti
vika luo-i, a ɗaa law-ɛ ɓo tul-i ya.»
66 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, nzoɓri ŋgị-ŋgịi
ká i se fal-ɛ na, i naa sùo-ri yɔ́rɔŋ
yɔrɔŋ a í se fal-ɛ mbǎa.
67 Ro, Zezu vbi leɗ nduoɓal-ɛri ká
duɔ falɛ siɗì na mii: «Ɓaarì hɔy kara
ì hii ɓay náa sùo-rì ndạw lɛ woo?»
68 Báyịi lɛ, Simọn Piyɛr yịiŋra ɓáy
ɓay hạ ni mii: «Mbay, ɓuru na ɓuru
séke luo nzoɓ ve ɓáy lɛ woo? Ɓay ɓo
na ɗaa hạ nzoɓ kǎwke ɓáy kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ.
69 A ɓuru laa lɛ, ɓúru ɗáa law
ɓuru ɓo tul-a, a ɓúru tuu mù ɓa
Nzoɓ ká Taŋ Kaɗaŋ ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
pie mù vi.»
70 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓaarì ká tul-rì duɔ falɛ siɗì na,
ɓa ɓi ze mì nan rì ya lɛ woo? Roo lɛ,
nzoɓ mɓiw ká sakra ɓaarì na ɓa vu
ŋgɛrɛtemndaya.»
71 Ka ɓaa ɓay munu se tul Zudas
Iskariyoɗ, vu Simọn. Ze, ka ɓa na
leɗ nduoɓal-ɛ kara, ɓe kị ze namke
vi lɛ, a mbika tul-e.

7

Nam ká Zezu a tína sùo-ɛ na vi ya ɓáy

1 Falɛ ku lɛ, Zezu hạari ɓáy puori
ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗu zaɗ ká Galele. Ka
hii ɓay séke kuɗu zaɗ ká Zude ya,
ɓay ịi lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri ká ɗi i
nzaa faa ɓay ika ni.
2 Lɛɛ, *nam suoriya hul puɗì Ziɓri
na tɔ̀ŋ ɗì mbǎa*.
3 Ro, yụ Zezuri ɓaa hạ ni mii: «Mu
zɔ́l ká zaɗ ni key mú se kuɗu zaɗ ká
Zude ɓay haŋa ɓo, nzoɓri ká i se fal-
a na i kɔ fe saŋri ká mù ɗaa na.
4 Zaɗka nzoɓ hii ɓay haŋa riŋ-ɛ
mgba lɛ, ka ti mụu sùo-ɛ ya, a séke
ɓa zaɗ hie a ɗaa fe saŋri hạ nzoɓri
riw bele kɔ. A munu ká mù ɗaa kịri
fe saŋri mini key na, mu ɗaa ɓo hạ
nzoɓri riw bele kɔ.»
5 (Tusuɛke lɛ, yụ Zezuri kara, i ɗaa
law-ri ɓo tul-e ya.)

* **7:2 7.2** Ì kịi Soro peɗ ɗáa Leviri 23.34; Nehemi 8.14-18; Kịiŋa bol kusol ba siɗike 16.13-15.

6 Báyji̧ lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Nam ɓi na vi ya ɓáy. A ɓaarì̧ lɛ,
namri riw bele na, ì se munu ká law-
rì̧ hii.
7 Ɓaarì na, nzoɓ tukɛlɛri key ti fú̧y
rì̧ ya. A ɓi lɛ, i fú̧y mì, ɓay ji̧ lɛ, fe
ɗáa ɓari ká ndaya na, mì ɓaa ɓayke
ɓa kɛlɛ ta-taŋ ha ri.
8 Ze, ɓaarì̧ na ì zɔ́l í se zaɗ suoriya
na. A ɓi lɛ, mì ti séke ɗi ya ɓáy, ɓay
ji̧ lɛ, nam ɓi na vi ya ɓáy.»
9 Fal ɓay ká'a ɓaa munu ha ri na
báyji̧ lɛ, ka tạa a kaw kuɗu zaɗ ká
Galele.

Zezu se zaɗ suoriya ká Zuruzalɛm

10 Fal zɔ́l yu̧-ɛri ká i zɔl í se ɓa zaɗ
suoriya ká Zuruzalɛm na báyji̧ lɛ, ka
uru a zɔl ɓa ɓaɗì ndạw, roo lɛ, ka se
ɓa ɓaɗì ɓa muni.
11 Báyji̧ lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri ká i
ɗo zaɗ suoriyake ku na, i nzaara ni í
vbi ɓay ɓe mii: «Wạa, leɗban na ɗo
zaɗ hạa zey lɛ?»
12 Ruɔ nzoɓri hɔy kara soro ɓay
Zezu ɗo nzaa-ri yạa yạa, í máyke ɓay
ziŋ ki̧ ɓa lie ɓa lew. Nzoɓ hạnɛri ɓaa
mii: «Leɗban na ɓa nzoɓ law kere.»
A nzoɓ ki̧ri laa lɛ, ɓaa mii: «U̧-uu,
mbi̧w ya! Ka ula nzoɓri!»
13 A lɛ, nzoɓ mbi̧w mini kara maa
ɓay áa nzi-ɛ ɓay ɓáa kér ɓay ɓe ɓa
kɛlɛ hạ nzoɓri laa ya, ɓay ji̧ lɛ, i ɗaa
hi̧ɛ ɓay ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri.
14 Zaɗka nam suoriyake na kal
mgba sikɗa báyji̧ lɛ†, Zezu se ɓil
mgbaŋ ká hul kạni Ŋgɛrɛwu̧ru ɗo
ɗi, a tii sạw fére nzoɓri fe ká ɗi.
15 Zaɗka ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri laa fe
fére ɓe munu na báyji̧ lɛ, zaɗ ɓay
zee ri sɛl ha ri ɓaa mii: «Leɗban key
na fere mbeɗe Ŋgɛrɛwu̧ru ya wạa,
ɗaa mina ndạw rɔɔ, ka tuu faa fére
nzoɓri fe mini lɛ?»
16 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Feri ká mì fere nzoɓri na
uru saa luo-i ya, roo lɛ, uru saa luo
Ŋgɛrɛwu̧ru ká pie mì.
17 Nzoɓ ká mbi sùo-ɛ ɓay ɗáa law
hiiya Ŋgɛrɛwu̧ru ɓa tusuɛ na, zaɗka
fe fére ɓi na uru saa luo Ŋgɛrɛwu̧ru
lɛ, ká'a kɔ́kɔ; ze uru saa luo-i hɔy
kara a kɔ́kɔ ndạw.
18 Nzoɓ ká ɓaa ɓay ká uru saa luo-
ɛ ɓe ki̧ sùo-ɛ na, ka nzaa riŋ ɗika ɓe
sùo-ɛ hɔy zu. Roo lɛ, nzoɓ ká nzaa
riŋ ɗika nzoɓ ká pie ni na laa lɛ, ka
ɓaa sùo ɓay, fe úla nun nzoɓ mbi̧w
kara ti sùo-ɛ ya.
19 Ɓaarì na, *Moyze ha rì̧ *bol
kusol ki̧, roo lɛ, nzoɓ mbi̧w mini ká
sakra ɓaarì̧ kara ɗaa vu mbom ɓo ɗi
ya. Wạa ɓay ji̧ ndạw rɔɔ, ì nzaa faa
ɓay ika mì lɛ?»
20 Báyji̧ lɛ, ruɔ nzoɓri uru ɓáy rɔɗì
ziŋ ni í ɓaa mii: «Ɓo key na wạa, mù
ɓa nzoɓ ɓala lɛ woo! A ve ze nzaa
faa ɓay ika mù ká zaɗ ni key lɛ?»
21 Lɛɛ, Zezu yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓi na, mì ɗaa fe saŋ mbi̧w
munu hɔy ɓáy nam mgbaka tạram‡.
Ze, ɓaarì̧ riw bele ká ì kɔ na, zaɗ ɓay
zee rì̧ sɛl.
22 I kér í kɔ. Moyze mbi nzi-ɛ ɓay
haŋa vu ɓaarì̧ ká ì mboŋ ri na, i
ɗaa nam tɔnɔ siɗì lɛ ì kuŋ ri ŋgori.
(Tusuɛke lɛ, ɓa Moyze ze mbi nzi-ɛ
ya, roo lɛ, ɓa bulu naari.) Ze, ɓa nam
mgbaka tạram hɔy kara, i kuŋ leɗri
ŋgori mgbum.
23 Ɓaarì na, ì kuŋ leɗri ŋgori ɓáy
nam mgbaka tạram ɓay haŋa bol
kusol Moyze ka ɗǒke ɓáy zaɗɛ. A
wạa, ɓay ji̧ ndạw rɔɔ, ɓi mǎa, mì
vaa nzoɓ hạ sùo-ɛ nduɔ kiyaw kiyaw
ɓáy nam mgbaka tạram lɛ, law-rì̧ fạa
rì̧ ká tul-i lɛ?
24 I bɛ́klɛ fe ɗáa nzoɓ ɓáy faake
ndạw rɔɔ, í kuŋ ɓay ka ɓo tul-e ɓáy,
ɓo ì kɔ fe ká ɗo nun-rì̧ ká kɛlɛ key
hɔy í mbíke ɓay ka ɓo tul nzoɓ ya.»

Nzoɓri máy ki̧ ɓay ká tul Zezu

25 Zaɗka nzoɓ hạnɛri ká Zu-
ruzalɛm kɔ Zezu na báyji̧ lɛ, i kaw
yer í ɓaa mii:
26 «Leɗban ni key ze, i nzaa faa
ɓay ika ni ya lɛ woo? I kɔ ká'a ɗo
ɓáa ɓay ká nun ruɔ nzoɓri, làa ká
ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri ɗaa fe mbi̧w ziŋ
ni ya ku na! Ɓari na, i kɔ ni ɓa

† **7:14 7.14** Nam suoriyake na, ɗaa nam tɔnɔ siɗì.
‡ **7:21 7.21** I ki̧i Zạa 5.1-15.

*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
píe ni ví yạa nzoɓri na ɓa tusuɛ ro
zu lɛ woo?
27 Ze, Krisi na, zaɗka'a vika na,
nzoɓ mbḭw ti kɔ́kɔ zaɗ ká'a uru saa
ɗi ya. Roo lɛ, leɗban ni key na, ɓuru
kɔ zaɗ ká'a uru saa ɗi na ta-taŋ.»

28 Báyḭi lɛ, Zezu ká ɗo fére nzoɓri
fe ká ɓil mgbaŋ ká *hul kạni
Ŋgɛrɛwṵru ɗo ɗi na, ɓaa ɓay ɓa
siya ɓeleŋ mii: «Ɓaarì na ì kɔ mì
kɔ ndạw, í kɔ zaɗ ká mì uru saa ɗi
ndạw kɛlɛ? Ɓi na, mì vi ɓáy tul gaŋ
sùo-i hɔy ya. Roo lɛ, nzoɓ ká pie mì
na, ɓa nzoɓ ká maa ɓay ɗáa law ɓo
tul-e. Ɓaarì na ì tuu ni ya,
29 roo lɛ, mì tuu ni tuu, ɓay ḭi lɛ,
mì uru saa luo-ɛ. Ɓa ɓe kḭ ze ka pie
mì vi.»

30 Zaɗka ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri laa
ɓay ká Zezu ɓaa na báyḭi lɛ, i nzaa
faa ɓay mgbaka ni. Roo lɛ, nzoɓ
mbḭw ɗaa nduo-ɛ zaa ni ya, ɓay ḭi
lɛ, nam ɓe na vi ya ɓáy.
31 Ká sakra ruɔ nzoɓri na, nzoɓri
ŋgḭi ɓamba ɗaa law-ri ɓo tul-e í ɓaa
mii: «Zaɗka Krisi a vika na, a ɗáa
fe saŋri kal taa leɗban ni key na lɛ
woo?»

32 Ɓayri ká ruɔ nzoɓri ɓaa se tul
Zezu na tuo ɓo suku *Fariziri. Ro,
*ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy Fariziri, i
pie nzoɓ kɔ́rɔ hul kạni Ŋgɛrɛwṵruri
ɓay haŋa ri vǎa mgba Zezu.
33 Báyḭi lɛ, Zezu ɓaa mii: «Ɓi na,
mì káw ziŋ rì ndḭi munu hɔy, rɔɔ mí
yḭi ɓa luo nzoɓ ká pie mì na.
34 Ì nzáara mì, roo lɛ, ì ti zíŋ mì
ya, ɓay ḭi lɛ, zaɗ ká mì ɗoko ɗi na, ì
maa ɓay séke ɗi ya.»

35 Báyḭi lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri vbi
ɓay ká sakra kḭ mii: «Ka'a séke ɓa
zaɗ hạa ndạw rɔɔ a ɓaa mii, náa ti
zíŋri ɓeri mbǎa ku lɛ? Ka'a séke luo
nzoɓ naari ká i kaw sakra Gɛrɛkri
ɓay fére ri fe lɛ?
36 Ka ɓaa mii, náa nzáarari ɓeri,
roo lɛ, náa ti ziŋri ɓeri ya ndạw, zaɗ
ká ɓeri ɗoko ɗi kara, náa maari ɓay
séke ɗi ya ndạw pi. Wạa, ɓay ɓe ku
na, ɓil-e ɗo mina zu lɛ?»
37 Ɔ́rɔ ɓie nam suoriyake ká ɓa
nam ká kal taa hạwri riw bele na,
Zezu uru a ɗo siya ká sakra ruɔ
nzoɓri a ɓaa ɓay ɓeleŋ ɓa siya mii:
«Nzoɓ ká kɔn mbii sɛ ni lɛ, ka vi luo-
i a nzɔ.
38 Munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓ ká ɗaa law-ɛ
ɓo tul-i na lɛ, mbii káw ɓáy kumnun
na, a ṭḭi a uo suɔ suɔ ɓa ŋgḭiŋake saa
ɓil law-ɛ.»
39 (Zezu ɓaa ɓay key na se tul
Tem Law Pie ká Ŋgɛrɛwṵru a haŋa
nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e. Ká ɓil
sewke ku na, Ŋgɛrɛwṵru hạ nzoɓri
Tem Law Pie ya ɓáy, ɓay ḭi lɛ, Zezu
na hu a ṭḭi saa luɔ huɗ a kaw ɓáy riŋ
ɗika Bi-ɛ ya ɓáy.)

40 Zaɗka ruɔ nzoɓri laa ɓay ká
Zezu ɓaa na báyḭi lɛ, nzoɓ hạnɛri
ɓaa mii: «Leɗban key na ka ɓa
tusuɛ nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ká ɓuru giyaŋ ni na.»
41 Nzoɓ hạwri ɓaa mii: «Ka ɓa
Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay
píe ni ví yạa nzoɓri na.» Roo lɛ, nzoɓ
kḭri mạy ɓay ziŋ ri mii: «Lɛɛ, Krisi a
úru saa kuɗu zaɗ ká Galele ndạw pi
zu lɛ woo!
42 Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii,
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe
ni ví yạa nzoɓri na, a ɓá nzoɓ ká
sạw bulu Mbay *Daviɗ, ká'a úru
saa Betelehɛm, puo ká Daviɗ kaw ɗi
pola lew na§.»
43 Ro, ruɔ nzoɓri rɔɗ kḭ ɓa lie ɓa
lew, í téke ɓil kḭ ɓay tul Zezu.
44 Nzoɓ hạnɛri ká sakra ɓari ku
na hii ɓay mgbaka ni, roo lɛ, nzoɓ
mbḭw ɗaa nduo-ɛ zaa ni ya.
45 Báyḭi lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ hul kạni
Ŋgɛrɛwṵruri ká ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri
ɓáy Fariziri pie ri ɓay mgbaka Zezu
na, i yḭi í ví ziŋ ri. Lɛɛ, ŋgɛrɛri na
vbi ri mii: «Ɓay ḭi ndạw rɔɔ, ì mgba
ni í víke ya lɛ?»
46 Lɛɛ, nzoɓ kɔ́rɔ hul kạni
Ŋgɛrɛwṵruri na yḭiŋra ɓáy ɓay ha

§ **7:42 7.42** Ì kḭi Simri 89.4-5; Zeremi 23.5.

ri mii: «Ɓuru kɔ nzoɓ ɓaa ɓay munu ká leɗban nu ku ba mbḭw ya mgbaŋ!»
47 Báyḭi lɛ, Fariziri uru ziŋ ri mii: «Ʊ̃u! Ɓaarì hɔy kara, ì yạa nzaa úla ɓe ndạw kɛ́lɛ?
48 Wạa ká sakra ɓuru Fariziri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri na, nzoɓ mbḭw ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-e na, ɗo ɗi kṵ lɛ woo?
49 A ruɔ nzoɓri key ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e na, i tuu *bol kusol *Moyze na ya. I ɓa nzoɓri ká ɓeɓi Ŋgɛrɛwṵ̃ru mgba tul-ri.»
50 Báyḭi lɛ, Nikɔdɛm ká ɓa Farizi mbḭw munu, ɓe ká'a se luo Zezu pola ɓa suŋ na ɓaa ha ri mii:
51 «Lɛɛ, bol kusol naari na hạ naari faa ɓay ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓ taŋ láa ɓay ká nzi-ɛ ya ndạw, taŋ kɔ́kɔ fe ndaya ká'a ɗaa na ya mg-bum lɛ woo?»
52 Ro, Farizi hạwri ɓáy ŋgɛrɛ Ziɓri na, i yḭiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Áa! Ɓo kara, mù ɓa nzoɓ ká kuɗu zaɗ ká Galele ndạw lɛ woo? Mù bɛklɛ ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy kere lɛ, mù ti zíŋ nzoɓ mbḭw ká ɓa nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká úru saa Galele na ya!»
53 [Falɛ ku lɛ, nzoɓ hạa hạa lɛ, uru a zɔl faa puɔ.

8

1 Ro, Zezu uru a se ɓa tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye.]

Mạ́y ká ɗaa nun pie

2 [Nzaaruo kḭ ká tiɓie piɛɗ na, Zezu yḭi a se ɓil mgbaŋ ká *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗo ɗi, lɛ, ruɔ nzoɓri riw bele soro ɓa lakun-ɛ. Ka kaw siri a tii sạw fére ri fe.
3 Báyḭi lɛ, nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Ziɓri ɓáy *Fariziri, i dar mạ́y ɗáa nun pie mbḭw munu ká wạra nzoɓ ɗo naaŋa ziŋ ni na gbukru í mgba ni í víke luo-ɛ, í ɗaa ni ɗo pol nzoɓri riw bele,
4 í ɓaa hạ Zezu mii: «Mbay, mạ́y key na, ɓuru dar ni gbukru ká'a ɗo ɗáa nun pie, ze ɓúru mgba ni.
5 Ká ɓil bol kusol *Moyze lɛ, kḭri mạ́yri ká mini key na, ndaɗ ɓay haŋa ɓuru vbúku ri ɓáy tisaw a ɓúru i ri. A wạa, ɓo na, mù ɓaa taa ɓo mina ze ká ɗi lɛ?»
6 I ɓaa munu i nzáake nzi-ɛ, ɓo ɓay zíŋ faa lɛ, í ɗáake ɓay ka ɓo tul-e. Roo lɛ, Zezu sol siri a ɗiŋ tul-e a tii sạw vbíe fe ɓáy vu nduo-ɛ ɗo siri.
7 Munu ká ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri geɗe ni kpaŋ ɓáy vbiw ɓaŋguɔ ɓa pola pola na báyḭi lɛ, Zezu ura tul-e a ndaɗa sùo-ɛ a ɓaa hạ ri mii: «Nzoɓ ká sakra ɓaarì ku ká ɗaa feyạa ba mbḭw ya lɛ, ka mbi tisaw a vbúke ni pola ɓo náa kɔ́ri!»
8 Falɛ ku lɛ, ka sol siri a ɗiŋ tul-e ɓa kḭ a tii sạw vbíe fe ɗo siri na rɔɓay.
9 Zaɗka i laa ɓay na munu báyḭi lɛ, kér ɓay ɓari ɗaa ɓay ɓo tul-ri sùo-ri, ha ri náake sùo-ri í zɔl yɔ́rɔŋ yɔrɔŋ ɓáy zaɗ ɓari. Ʊ́ru saa ŋgɛrɛri kpṵ̃ru mgba tul leɗri na, i pɔŋ Zezu huo-ɛ hɔy ɓáy mạ́y na ɗo.
10 Báyḭi lɛ, Zezu uru siya a ndaɗa sùo-ɛ a vbi ni mii: «Mạ́y, nzoɓri ká i ɗaa ɓay ɓo tul-a na, i ɗo zaɗ hạa lɛ? Wạa, nzoɓ mbḭw ɗaa ɓay ɓo tul-a ya wṵ̃m kḭ lɛ?»
11 Lɛɛ, mạ́y na yḭiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Mbay, mì kɔ nzoɓ mbḭw ya.» Ro, Zezu ɓaa hạ ni mii: «Ɓi kara mì ɗaa ɓay ɓo tul-a ya ndạw. Mu se zaɗ seɗ ɓo, a roo lɛ, mu ɗaa feyạa mbăa.»]

Zezu ɓa zaɗ taŋa

12 Zezu mbi ɓay a ɓaa ɓa kḭ hạ ruɔ nzoɓri mii: «Ɓi na, mì ɓa zaɗ taŋa nzoɓri ká tusiri key. Nzoɓ ká se fal-i lɛ, a ɗoko ɓáy zaɗ taŋa ɓay káwke ɓáy kumnun, ɓo ka ti séke seɗ ká ɓil suŋ na mbăa mgbaŋ.»
13 Báyḭi lɛ, *Fariziri yḭiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓo kḭ mù ɓaa nasi ɓay ɓo sùo-ɔ. Ɓay ɓo na ɗaa fe mbḭw ya.»
14 Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ze mì ɓaa nasi ɓay ɓi sùo-i hɔy kara, ɓay ká mì ɓaa na ɓa sùo ɓay. I kɔ, ɓi na, mì kɔ zaɗ ká mì vi saa ɗi ndạw, a mí kɔ zaɗ ká mì séke ɓa

ɓaɗì ndạ̃w pi. Roo lɛ, ɓaarì na, ì kɔ zaɗ ká mì uru saa ɗi ya, a í kɔ zaɗ ká mì séke ɓa ɓaɗì ya ndạ̃w.
15 Ɓaarì na, ì kuŋ ɓay ɓo tul nzoɓ munu ká nzoɓri ɗaa ziŋ kị̃. Ɓi na, mì ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ mbị̃w ya.
16 Ze ɓo, ɓa ɓi ze mì kuŋ sal ɓay laa lɛ, kúŋ sal ɓay ɓi na, ɗo ɓáy zaɗɛ, ɓay ị̃i lɛ, mì ɗo huo-i ze mí kuŋ sal ɓay na ya, roo lɛ, Bǎa ká pie mì na ɗo ziŋ mì.
17 Ị ɗaa ɗo ɓil *mbeɗe bol kusol ɓaarì kị̃ mii: "Zaɗka nzoɓri siɗì rɔɔ nasi ɓaỹ ɓari maa kị̃ lɛ, nasi ɓayke na ɗaa peɗ*."
18 Ɓi na, mì ɓaa nasi ɓay ɓi sùo-i kị̃, a Bǎa ká píe mì na kara ɓaa nasi ɓay ɓi na ndạ̃w.»
19 Báyị̃i lɛ, Fariziri vbi ni ɓay mii: «Wạ̃a, bǎa-ka ɗo zaɗ hạa lɛ?» Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓaarì na, ì tuu mì ya, a í tuu Bǎa ya ndạ̃w. Zaɗka ì tuu mì lɛ, ì tuuka Bǎa na ndạ̃w.»
20 Ɓe ze ɓa ɓayri ká Zezu fere nzoɓri ká ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ká zaɗ ɓúo lari. Roo lɛ, nzoɓ mbị̃w mgba ni ya, ɓay ị̃i lɛ, nam ɓe na vi ya ɓáy.

Zezu baka ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri

21 Zezu ɓaa hạ ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri na rɔɓay mii: «Mì zɔ́l, lɛ, ì nzáara mì kpụ̃y a í hu ká ɓil feyạa ɓaarì. Zaɗ ká mì séke ɓa ɓaɗì na, ɓaarì na, ì maa ɓay séke ɗi ya.»
22 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri vbi ɓay ká sakra kị̃ mii: «Munu ká'a ɓaa mii, ɓuru maa ɓay séke zaɗ ká ɓeri séke ɗi ya na ku wạa, ka'a ika sùo-ɛ sùo-ɛ lɛ woo?»
23 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓaarì na, ì ɓa nzoɓri ká tusiri key, roo lɛ, ɓi na, mì uru saa nulue. Ɓaarì na, ì ɓa nzoɓ taa tusiriri key, roo lɛ, ɓi na, mì ɓa nzoɓ taa tusiri key ya.
24 Ɓe mini ze, mì ɓaa ha rì mii, ì huka ká ɓil feyạa ɓaarì. Zaɗka ì ɗaa law-rì ɓo tul-i mii, mì ɓa nzoɓ ká mì ɗo ɓaŋguɔ na ya lɛ, ì huka ká ɓil feyạa ɓaarì.»
25 Báyị̃i lɛ, i yị̃i í vbi ni ɓay mii: «Wạ̃a, ɓo na mù ɓa ve lɛ?» Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Mì ɓaa ɓayke ɓaŋguɔ ɓáy tiikake hɔy ha rì.
26 Mì ɗo ɓáy ɓayri ŋgị̃i ɓamba ɓay ɓáa ndạ̃w, ɓay ɗáa ɓo tul-rì ndạ̃w pi. Roo lɛ, nzoɓ ká píe mì na ɓaa sùo ɓay, a ɓayri ká mì laa ká luo-ɛ na, mì ɓaa hạ nzoɓri ká tusiri key.»
27 Ɓay ká Zezu ɓaa se tul Bi-ɛ na, i laa ya.
28 Lɛɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Zaɗka ì siŋ mì ɓi *Vu Nzoɓ í ura mì ɗo siya lɛ, ì kɔ́kɔ mì ɓa nzoɓ ká ɗo ɓaŋguɔ ndạ̃w, a í kɔ mì ɓa nzoɓ ká mì ɗaa fe mbị̃w ɓáy tul gaŋ sùo-i ya ndạ̃w pi. Ɓay ká Bǎa fere mì hɔy ze mì ɓaa.
29 Nzoɓ ká píe mì na ka ɗo ziŋ mì, ɓo ka pɔŋ mì ɗo huo-i ya, ɓay ị̃i lɛ, ɓaŋguɔ na, mì ɗaa fe ká rii law-ɛ.»
30 Zaɗka Zezu ɗo ɓáa ɓay munu na báyị̃i lɛ, nzoɓri ŋgị̃i ɓamba ɗaa law-ri ɓo tul-e.

Ɓay ká se tul vu Abaraham taa tusuɛkeri

31 Zezu ɓaa ɓay hạ Ziɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e na mii: «Zaɗka ì ɗo tul ɓay ɓi ká mì fere rì na ɓáy zaɗɛ ɓaŋguɔ lɛ, ì ɓa leɗ nduoɓal-i taa tusuɛkeri.
32 Ị tuukake tusuɛ ɓay na, lɛ ɓáy faa tusuɛ ɓayke na, ì tị̃ike saa ɓil koy feyạa.»
33 Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓuru na, ɓuru ɓa vu bulu *Abaraham, ɓuru ɓa koy nzoɓ ba mbị̃w ya mgbaŋ. Wạ̃a, ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ mù ɓaa mii, ɓuru tị̃i saa ɓil koy feyạa na lɛ woo?»
34 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: nzoɓ hạa hạa ká ɗaa feyạa na, ka ɓa koy feyạa.
35 Koy nzoɓ na ti ɗaa puo a kaw ɗi ɓaŋguɔ kpaɗara ya, roo lɛ, nzoɓ ká ɓa leɗ ɓil puɔ na, a káw ɗi wụ̃m ɓaŋguɔ.

* **8:17 8.17** Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 19.15.

36 Zaɗka Vu Ŋgɛrɛwṵru tina rǐ saa
ɓil koy feyạa na lɛ, ì káw ɓáy tul-rǐ
ɓa tusuɛ ḳḭ̃.
37 Mǐ kɔ ndạw, ɓaarǐ na, ì ɓa vu
bulu Abaraham. Ɓe nu ku hɔy kara,
ì nzaara mǐ ɓay ika mǐ, ɓay ḭ̃i lɛ, ɓay
ɓi na rǐi ɓil law-rǐ ya.
38 Ɓi na, mǐ ɓaa ɓay fe ká Bǎa kiɛ
mǐ, a ɓaarǐ laa lɛ, ì ɗaa fe ká bǎa
ɓaarǐ ɓaa ha rǐ.»
39 Báyḭ̃i lɛ, i yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃
ni mii: «Bǎa ɓuru na ze ɓa Abara-
ham.» Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay
ha ri mii: «Úwaa, zaɗka ì ɓa vu
Abaraham taa tusuɛkeri lɛ, ì ɗáa feri
munu ká'a ɗaa.
40 Ì kɔ, fe ká mǐ ɗaa na, mǐ ɓaa
tusuɛ ɓay ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru
ha rǐ, ɓe nu ku hɔy kara, ì nzaara
faa ɓay ika mǐ. Fe ɗáa ká munu na,
Abaraham ɗaa ba mbḭ̃w ya!
41 Ɓaarì na, fe ɗáa ɓaarǐ rǐi fe ɗáa
bǎa ɓaarǐ.»
Báyḭ̃i lɛ, i yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni
mii: «Ɓuru na, ɓuru ɓa leɗ mbanari
ya. Bǎa ɓuru mbḭ̃w ḳḭ̃ hɔy ɓa
Ŋgɛrɛwṵru.»
42 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Úwaa, zaɗka Ŋgɛrɛwṵru ɓa
bǎa ɓaarǐ ɓa tusuɛ lɛ, ì kɔ́kɔ mǐ ɓa
nzoɓ nun-rǐ, ɓay ḭ̃i lɛ, mǐ uru saa luo-
ɛ ze mí vi. Ɓi na, mǐ vi ɓáy tul gaŋ
sùo-i ya, roo lɛ, ɓa ɓe ze ka píe mǐ.
43 Ɓay ḭ̃i ndạ̃w rɔɔ, ɓay ká mǐ ɓaa
key lɛ, ì tạ̃a láa kpṵ̃y lɛ woo? Ɓay ḭ̃i
lɛ, ì maa ɓay láa ɓay ɓi key na ya.
44 Ɓaarì na, bǎa ɓaarǐ ɓa
ŋgɛrɛtemndaya, ze ì hii ɗáa fe ká
law bǎa ɓaarǐ hii. Ɓe na, ka ɓa nzoɓ
ika nzoɓ ɓáy tiikake lew hɔy. Ka ɓa
nzoɓ ká'a ɓaa sùo ɓay ya, ɓay ḭ̃i lɛ,
sùo ɓay mbḭ̃w mini kara ti luo-ɛ ya.
Zaɗka'a ɓaa ɓay kuɗ ɓay ɓeri na,
ɓa fe ká ɗo ɓil naysuo-ɛ ká tii ni tii
ro, ɓay ḭ̃i lɛ, ka ɓa nzoɓ kúɗ ɓay, a
ɓa bǎa nzoɓ ɓay bayluri.
45 Ɓi na, mǐ ɓaa tusuɛ ɓay. Ɓe ze,
ì hii ɓay ɗáake law-rǐ ɓo tul-i na ya!
46 Nzoɓ ve ká sakra ɓaarǐ key rɔɔ,
a máa ɓay zíŋ faa ɓay ɗáa ɓay feyạa
ɓo tul-i lɛ? A wạ̃a, ɗaa mina ndạ̃w
rɔɔ, mì ɓaa tusuɛ ɓay ha rì lɛ, ì ɗaa
law-rǐ ɓo tul-i ya lɛ?
47 Nzoɓ ká ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru na,
ka laa ɓay ɓe, roo lɛ, ɓaarì na, ì laa
ɓay ɓe ya, ɓay ḭ̃i lɛ, ì ɓa taa ɓe ya.»
48 Báyḭ̃i lɛ, Ziɓri yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃
ni mii: «Yḭ̃i! Ɓay ɓuru ɗo ɓáy zaɗɛ.
Mù ɓa nzoɓ ká Samari ya lo? Ɓo na,
temndaya ɗo tul-a!»
49 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Úwaa, temndaya ɗo tul-i ya,
roo lɛ, mì ɗaa mbay ɓo tul Bǎa. A
ɓaarǐ laa lɛ, ì tḭ̃iri mǐ.
50 Ɓi na, mǐ nzaa riŋ ɗika ɓi sùo-i
ya, lɛ, nzoɓ mbḭ̃w ɗo ɗi ku ze nzaa
faa ɓay ɗáa riŋ ɗika ɓo tul-i. Ɓa ɓe
ze, a kúŋ sal ɓay ɓáy zaɗɛ.
51 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ ḳḭ̃:
nzoɓ ká ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓi
lɛ, ka ti huka ya mgbaŋ.»
52 Báyḭ̃i lɛ, Ziɓri yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃
ni mii: «Timbɛɗɛ ḳey na, ɓuru kɔ
ta-taŋ ro! Ɓo na, temndaya ɗo tul-
a! Abaraham na hu, a *nzoɓ yạ̃aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru kara, i hu
ndạ̃w. Wạ̃a, ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ, ɓo
na, mù ɓaa mii: "Nzoɓ ká ɗaa vu
mbom ɓo tul ɓay ɓo lɛ, ka ti huka
ya mgbaŋ" lɛ?
53 Bulu ɓuru Abaraham na hu ro,
wạ̃a, ɓo na, mù mba tul-e mba lɛ
woo? Nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru kara, i hu ndạ̃w! Wạ̃a,
mù mgba sùo-ɔ ɓa ḭ̃i zu lɛ?»
54 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay mii:
«Zaɗka mǐ ɗaa riŋ ɗika ɓo tul-i ḳḭ̃
sùo-i lɛ, riŋ ɗika ɓi na ɗo ɓa fe ká
gɔr hɔy. Nzoɓ ká ɗaa riŋ ɗika ɓo
tul-i na, ɓe ze ɓa Bǎa. Ɓe ḳḭ̃ ze ì ɗi
ni ɓa Ŋgɛrɛwṵru ɓaarǐ.
55 Ɓe nu ku hɔy kara, ì tuu ni ya,
a ɓi lɛ, mì tuu ni tuu. Zaɗka mǐ ɓaa
mii: "Mì tuu ni ya" lɛ, mǐ ɓá nzoɓ
kúɗ ɓay munu ká ɓaarǐ ndạ̃w. Roo
lɛ, mǐ tuu ni a mí ɗaa vu mbom ɓo
tul ɓay ɓeri.
56 Bulu ɓaarǐ Abaraham na,
zaɗka'a ker ɓay se tul nam vika ɓi
na lɛ, ka ɗaa suoriya. Zaɗka'a kɔ
munu na, suoriya mbaa ɓil law-ɛ
gbạ̃y gbạ̃y.»

57 Báyji̧ lɛ, Ziɓri yji̧ŋra ɓáy ɓay hạ̃
ni mii: «Úwaa, ɓo làa ká mù ɗaa
mbiimbam síŋ ndeɓe ya ɓáy key na
lɛ, mù kɔ Abaraham kereŋ ro key lɛ
woo!»
58 Lɛɛ, Zezu yji̧ŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Mì ɓaa ha rǐ ta-taŋ ɓa
tusuɛ ki̧: pola rɔɔ ɓay haŋa ri mboŋ
Abaraham na, mǐ ɗo ɗɔɗ ro zu.»
59 Zaɗka ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri laa
munu na báyji̧ lɛ, i uru í fạ̃a tisawri
ɓay vbúkuke ni. Roo lɛ, Zezu mụ̃u
sùo-ɛ ká sakra ruɔ nzoɓri, a ti̧i saa
zaɗ *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na.

9

Zezu vaa nzoɓ rạ̃w mbi̧w munu

1 Zaɗka Zezu se fạ̃a na báyji̧ lɛ, ka
kɔ nzoɓ mbi̧w ká ɓa nzoɓ rạ̃w ká'a
ti̧ike saa wụ̃ru.
2 Báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri vbi ni
ɓay mii: «Mbay, ɓay ji̧ ndạ̃w rɔɔ
leɗban ni key na, i mboŋ ni ɓa rạ̃w
lɛ? Wạ̃a, ɓay tul feyạ̃a ká ɓe ki̧ sùo-
ɛ ka ɗaa, mase ɓay tul feyạ̃a nzoɓ
mbóŋ niri lɛ?»
3 Lɛɛ, Zezu yji̧ŋra ɓáy ɓay mii:
«Ɗo ɓay tul feyạ̃a ɓe ya ndạ̃w, ɓay
tul feyạ̃a nzoɓ mbóŋ niri ya ndạ̃w,
roo lɛ, ka ɓa rạ̃w munu ɓay haŋa
peɗ ɗáa Ŋgɛrɛwụ̃ru ka tínake sùo-ɛ
ɓa kɛlɛ.
4 Munu ká ɓa ɓisie ɓáy na, ndaɗ
ɓay haŋa náa ɗáari peɗ ká nzoɓ píe
mǐ ɗaa zuɔ nduo-i na hạ̃ ni ɔ ɓáy
zaɗɛ. Suŋ ɗo ɗi mbǎa ro ká nzoɓ ti
máa ɓay ɗáa peɗ ya.
5 Zaɗka mǐ ɗo tusiri key kɔɓ rɔɓay
na, mǐ ɓa zaɗ taŋa nzoɓri ká tusiri
key hạ̃ nun-ri mgbuɗa.»
6 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓayri na munu
báyji̧ lɛ, ka sạ̃-sạ̃mi ɓo siri, a zukri
ɓáy vu nduo-ɛ hạ̃ ni ɓa bɔɗɔ, rɔɔ a
ɗaa nụ̃u tul nun nzoɓ rạ̃w na
7 a ɓaa hạ̃ ni mii: «Mu se mú vǎa
wáa nun-a ɓáy mbii dạ̃ŋa Silowe.»
(Mạ́ra sạ̃w riŋke ɓaa mii, «ka pie
mǐ.») Báyji̧ lɛ, nzoɓ rạ̃w na se a wàa
nun-ɛ munu ká Zezu ɓaa hạ̃ ni na.
Yji̧ ɓe saa ɗi na báyji̧ lɛ, ka kɔ zaɗ
*taŋ kaɗ kaɗ.
8 Zaɗka'a ti̧i puɔ na, nzoɓ tul kpaŋ
ɓeri ɓáy nzoɓri ká i kɔ ni ɓa nzoɓ
gɔŋma pola na i ɗaa: «Wǔy! Wạ̃a,
ɓa leɗban ni key ká kaw siri a gɔŋ
fe na ya lɛ woo?»
9 Nzoɓ hạ̃nɛri ɓaa mii: «Ɓa ɓe ki̧.»
A nzoɓ hạ̃wri laa lɛ, ɓaa mii: «Ụ̃-uu,
ɓa ɓe ya, roo lɛ, ɓa rǐi ki̧ hɔy zu.»
A lɛ, nzoɓ rạ̃w na ɓaa sùo-ɛ ki̧ mii:
«Ɓa ɓi na ki̧ zu.»
10 Báyji̧ lɛ, i yji̧ í vbi ni ɓay mii:
«Ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ nun-a mgbuɗa
hạ̃ mù kɔ-kɔ́m lɛ?»
11 Lɛɛ, ka yji̧ŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Leɗban ká i ɗi ni ɓa Zezu na ze ɗaa
bɔɗɔ ndji̧ a ɗaa nụ̃u tul nun-i hạ̃ mǐ
a ɓaa mii: "Mu se dạ̃ŋa Silowe mú
vǎa wáa nun-a." Ze, mǐ se ɗi mí vǎa
wàa nun-i na, lɛ, mǐ kɔ zaɗ taŋ kaɗ
kaɗ.»
12 Báyji̧ lɛ, i vbi ni ɓay mii: «Wạ̃a
leɗbanke ɗo zaɗ hạ̃a lɛ?» Lɛɛ, ka
yji̧ŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Mì kɔ ya.»

Fariziri vbi leɗban ká nun-ɛ kɔ zaɗ

13 Báyji̧ lɛ, i sùu leɗban ká ɓa rạ̃w
pola na í víke ni hạ̃ *Fariziri.
14 Lɛɛ, nam ká Zezu ɗaa bɔɗɔ a
mgbǔɗake nun nzoɓ rạ̃w ku na, ɓa
*nam mgbaka tạ̃ram Ziɓri.
15 Ɓe mini ze, Fariziri kara vbi
leɗban na ɓay kɔ́kɔ wạ̃a, fe ji̧ ze ɗaa
ndạ̃w rɔɔ hạ̃ ni kɔ zaɗ key lɛ? Lɛɛ,
ka ɓaa ha ri mii: «Ka ɗaa bɔɗɔ ndji̧
nụ̃u tul nun-i, ze mǐ se mí vǎa wàa,
lɛ, timbɛɗɛ key na mǐ kɔ zaɗ.»
16 Báyji̧ lɛ, Farizi hạ̃nɛri ɓaa mii:
«Nzoɓ ká ɗaa fe mini key na, ka ɓa
taa Ŋgɛrɛwụ̃ru ya, ɓay ji̧ lɛ, ka ɗaa
vu mbom ɓo tul nam mgbaka tạ̃ram
na ya.» Roo lɛ, nzoɓ hạ̃wri ɓaa mii:
«Úwaa, zaɗka nzoɓ ɓa nzoɓ feyạ̃a
na wạ̃a, a ɗáa mina ndạ̃w rɔɔ a maa
ɓay ɗáa ki̧ri fe saŋri ká mini key lɛ?»
Ro, í téke ɓil ki̧.
17 Báyji̧ lɛ, Fariziri na i yji̧ í vbi
rạ̃w ká kɔ zaɗ ɓa ki̧ ɓáy mii: «A ɓo
ki̧ wạ̃a, mù ɓaa ɓay mina ze se tul
nzoɓ ká mgbuɗa nun-a na lɛ?» Lɛɛ,
ka yji̧ŋra ɓáy ɓay mii: «Ka ɓa nzoɓ
yạ̃aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru.»

18 Ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri hii ɓay yạaŋa
ɓay ká mii, leɗban key na pola ka ɓa
rạw, a timbɛɗɛ key ka kɔ zaɗ ro na
ya. Ɓe nu ku báyị̃i lɛ, i ɗi nzoɓ mbóŋ
niri na
19 í vbi ri ɓay mii: «Wạa, ɓa vu
ɓaarì ɓa tusuɛ kị̃ lɛ? Ɓaarì kị̃ sùo-rì
ze ì ɓaa mii, ì mboŋ ni ɓa rạw lɛ?
Wạa, ɗaa mina kị̃ ndạw rɔɔ, ka kɔ
zaɗ ká timbɛɗɛ key lɛ?»
20 Lɛɛ, nzoɓ mbóŋ niri na yị̃iŋra
ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓa fe ká ɓuru kɔ
ta-taŋ, ka ɓa vu ɓuru ká ɓuru mboŋ
ni ɓa rạw saa wụ̃ru kị̃.
21 Roo lɛ, fe ká ɗaa rɔɔ ka kɔ́ke zaɗ
timbɛɗɛ key na ɓuru kɔ ya, a nzoɓ
ká ɗaa rɔɔ hạ̃ nun-ɛ kɔ zaɗ na kara,
ɓuru kɔ ni ya ndạw pi. I vbi ni ɓe
kị̃ í laa, ka ɓa leɗ mbǎa; ka'a máa
yị̃iŋra ɓáy ɓayke ha rì laa.»
22 I ɓaa munu, ɓay ị̃i lɛ, i ɗaa
hị̃ɛ ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri. Ká ɓa tusuɛ
lɛ, ŋgɛrɛdɔmạy Ziɓri leke ɓay zuɔ
ɓil kị̃ pola ɓay haŋa ɓo, nzoɓ hạa
hạa ká ɗi Zezu ɓa *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay píe ni ví yạa
nzoɓri na lɛ, i nii ni tị̃i ká *hul mbụ́
kị̃ ɓari Ziɓri na.
23 Ɓe mini ze, nzoɓ mbóŋ niri na
ɓǎake ɓay mii: «Ì vbi ni í laa; ka maa
ɓay yị̃iŋra ɓáy ɓayke ha rì laa.»
24 Báyị̃i lɛ, Fariziri na i yị̃i a í ɗi
nzoɓ rạ̃w ká kɔ zaɗ na faa ɓal ba
siɗike í vbi ni ɓay mii: «Mu haa huɗ
ɓa tusuɛ ká nun Ŋgɛrɛwụ̃ru. Ɓuru
kɔ ndạw, nzoɓ ká vaa mù key na ka
ɓa nzoɓ feyạa.»
25 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay mii: «Ka
ɓa nzoɓ feyạa, mase, ka ɓa nzoɓ
feyạa ya hɔy kara, mì kɔ ya. Roo lɛ,
mì kɔ fe mbị̃w ta-taŋ: pola na mì ɓa
nzoɓ rạ̃w, a timbɛɗɛ key lɛ, mì kɔ
zaɗ.»
26 Báyị̃i lɛ, i yị̃i í vbi ni ɓay na
rɔɓay mii: «Fe ị̃i kị̃ ka ɗaa hạ̃ mù lɛ?
Ka ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ, a mgbǔɗake
nun-a na hạ̃ mù lɛ?»
27 Lɛɛ, ka yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii:
«Úwaa, ɓay ni key na, mì ɓaa ha rì
ro, ze ì hii ɓay yạaŋa ɓay ɓi na ya.
Wạa, ɓay ị̃i ndạ̃w rɔɔ, ì hii ɓay haŋa
mì fɔŋ fal ɓay key na ba siɗi ha ri
rɔɓay lɛ? A wạa, ì hii ɓay vika ɓa
leɗ nduoɓal-ɛri ndạ̃w pi lɛ woo?»
28 Báyị̃i lɛ, i raɗ ni í ɓaa hạ̃ ni
mii: «Ɓo kị̃ ze mù ɓa leɗ nduoɓal-
ɛ, a ɓuru lɛ, ɓuru ɓa leɗ nduoɓal
*Moyze!
29 Ɓuru na, ɓuru kɔ lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɓaa ɓay hạ̃ Moyze, roo lɛ, nzoɓ ni
key na, zaɗ ká'a vi saa ɗi hɔy kara,
ɓuru kɔ ya!»
30 Lɛɛ, nzoɓ rạ̃w ká kɔ zaɗ na
yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ɓe kị̃ zu
woo! Ɓe kị̃ ze tuku nzoɓri ku: nzoɓ
ká mgbuɗa nun-i na wạa, ì kɔ zaɗ
ká'a uru saa ɗi ya wǔ̃m lɛ woo!
31 Ɓuru kɔ lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru laa nzaa
ɓáy kere nzoɓ feyạari ya, roo lɛ, ka
laa nzaa ɓay kere nzoɓri ká i hị̃ɛ ni
a í ɗaa law hiiya ɓe.
32 Ɓa ɗ̃ɛ lew hɔy kpụ̃ru ti vuri key
na nzoɓ ̃laa mii, nzoɓ mgbuɗa nun
nzoɓ rạ̃w ká tị́ike saa wụ̃ru na ba
mbị̃w ya mgbaŋ.
33 Zaɗka nzoɓ ni key na uru saa
luo Ŋgɛrɛwụ̃ru ya lɛ, ka'a máa ɓay
ɗáa fe mbị̃w ya.»
34 Báyị̃i lɛ, i yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni
mii: «Ɓo ká i mbóŋ mù ká ɓil feyạa
kị̃ key lɛ, mù hii ɓay fére ɓuru fe lɛ
woo?» Ro, í nii ni tị̃i saa hul mbụ́ kị̃
ɓari na.

Rạ̃w ká ɓáy faa tem

35 Zaɗka Zezu laa mii, i nii nzoɓ
rạ̃w ká vaa na báyị̃i lɛ, ka se a vǎa
ziŋ ni a ɓaa hạ̃ ni mii: «Wạa, mù ɗaa
law-a ɓo tul *Vu Nzoɓ na lɛ?»
36 Lɛɛ, nzoɓ rạ̃w na yị̃iŋra ɓáy ɓay
hạ̃ ni mii: «Mbay, ka ɓa ve lɛ? Mu
ɓaa hạ̃ mì ɓo, mi ɗaa law-i ka ɓo tul-
e na maa!»
37 Báyị̃i lɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃
ni mii: «Nzoɓ ká mù kɔ ni ɓáy nun-
a, a mù ɗo ɓáa ɓay ziŋ ni key ku na,
ɓa ɓe kị̃ zu.»
38 Lɛɛ, nzoɓ rạ̃w na yị̃i a huku pol-
e a ɓaa hạ̃ ni mii: «Mbay, mì ɗaa
law-i ɓo tul-a!»
39 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓi
na, mì vi tusiri key ɓay haŋa kɛ́lɛ fe
ka ɗo: ɓay haŋa nzoɓ rạ̃wri kɔ zaɗ,

a nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ nun-rì na, i vi ɓa nzoɓ rạw.»
40 Farizi hạnɛri ká i ɗo lakun-ɛ ká í
laa ɓaykeri na, i vbi ɓay mii: «Úwaa,
wạa, ɓuru kara ɓuru ɓa nzoɓ rạwri
ndạw lɛ woo?»
41 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Zaɗka ì ɓa nzoɓ rạw, a í kɔ fal
feyạa ɓaarì ká ì ɗaa na ya lɛ, nzoɓ
ti ɗáa ɓay ɓo tul-rì ya. Roo lɛ, munu
ká ì ɓaa sùo-rì mii, ì kɔ zaɗ ta-taŋ
na, ɓay feyạa ɓaarì na mgba tul-rì
ɓaŋguɔ.»

10

Zezu ɓa nzoɓ kɔ́rɔ baɗu taa tusuɛke

1 Zezu ɓaa mii: «Mì ɓaa ha rì ta-
taŋ ɓa tusuɛ kị: nzoɓ ká rìi ɓáy
faa kpaŋ baɗuri na ya, rɔɔ a hil
tul kpaŋ ká zaɗ kị lɛ, nzoɓke ku na
ɓa nzoɓ riiɓa ndạw, a ɓa dɔmbirim
nzoɓ ndạw pi.
2 Roo lɛ, nzoɓ ká rìi ɓáy faa
kpaŋke na lɛ, ka ɓa nzoɓ kɔ́rɔ
baɗuri na.
3 Nzoɓ ká kɔrɔ faa kpaŋ na,
mgbuɗa faake hạ nzoɓ kɔrɔ baɗu
na. Zaɗka nzoɓ kɔ́rɔ baɗu na ɗi
baɗuri lɛ, baɗuri na i laa kusol-e.
Baɗu hạyri ká i ɓa taa ɓeri na, ka
ɗi ri ɓáy riŋ-ri riŋ-ri, a tị́ike ziŋ ri
kɛlɛ.
4 Zaɗka'a ha ri tịi kɛlɛ riw bele na
báyịi lɛ, ka nda faa pol-ri, lɛ, baɗuri
na, i mbi fal-ɛ, ɓay ịi lɛ, i laa kusol-e
laa.
5 A nzoɓ ká uru ká zaɗ kị ɓoɗ ɓa
varu nzoɓ na, i ti mbika fal-ɛ ya, roo
lɛ, i ɗúu ni ɗi ɗi, ɓay ịi lɛ, i laa ɓa
kusol-e na ya.
6 Zezu ɓaa law ɓay key na ha ri,
roo lɛ, sạw fe ká'a ɓǎake ɓay key ha
ri na, i kɔ ya.»
7 Báyịi lɛ, Zezu ɓaa ha ri na rɔɓay
mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị:
ɓi na, mì ɓa faa kpaŋ rìi baɗuri na.
8 Nzoɓri riw bele ká i vi pola hạ
mì na, i ɓa nzoɓ riiɓari ndạw, a í
ɓa dɔmbirim nzoɓ ndạw pi. A lɛ,
baɗuri na i laa kusol-ri ya.
9 Ɓa ɓi kị ze mì ɓa faa hul. Nzoɓ
ká rìi ɓáy faa hul ká mì ɗo ɗi na
lɛ, Ŋgɛrɛwụ̀ru a yạaŋa ni. Ka'a máa
ɓay rii ɗi a tịi saa ɗi munu ká law-ɛ
hii, a ziŋ fe sụ̀mri ká ɓay hɔ́lke sùo-ɛ.
10 Nzoɓ riiɓa na ka vi ɓay rii
ri ndạw, ɓay ika ri ndạw, rɔɔ ɓay
ɓíɛ ri ndạw pi. A roo lɛ, ɓi na,
mì vi ɓay haŋa baɗuri kaw ɓáy
kumnun ndạw, a í kaw ɓil ndaɗi
hɔɗɔk hɔɗɔk ndạw pi.
11 «Ɓi na, mì ɓa nzoɓ kɔ́rɔ baɗu
taa tusuɛke. Nzoɓ kɔ́rɔ baɗu
tusuɛke na, ka pɔŋ sùo-ɛ yak hạ huɗ
ɓay tul baɗu ɓeri.
12 Nzoɓ ká kɔrɔ baɗuri ɓay zíŋke
lari hɔy na, zaɗka váy koy ví ziŋ
ri lɛ, ka haw ɗul a pɔŋ baɗuri na
hạ váy koy ví ziŋ ri, a ruu hạnɛri a
mgbạm ri a ɓɛrɛ ri kpɛrkɛ kpɛrkɛ,
ɓay ịi lɛ, i ɓa taa ɓe ya.
13 Nzoɓke ku na haw ɗul a ɗuu,
ɓay ịi lɛ, ka ɓa nzoɓ peɗ lari hɔy ɓo,
ɓay baɗuri na mgba law-ɛ ya.
14-15 «Ɓi na, mì ɓa nzoɓ kɔ́rɔ baɗu
taa tusuɛke. Munu ká Bǎa tuu mì, a
ɓi kara mì tuu Bǎa ndạw na, ɗo faa
mbịw munu ndạw, mì tuu baɗu ɓiri,
a ɓari kara i tuu mì ndạw. Lɛɛ, mì
pɔŋ sùo-i yak hạ huɗ ɓay tul-ri. 16 Mì
ɗo ɓáy baɗu kịri ɓoɗ ɗo ku ká i ɗo
ɓil kpaŋ key ya. Ɓari na hɔy kara,
Ŋgɛrɛwụ̀ru hii ɓay haŋa mì víke ri
a mí nda faa pol-ri. I láa ɗiw ɓi í
mbụ́ kị kuɗuke mbịw, a nzoɓ kɔ́rɔ
ri hɔy kara, a ɓá mbịw hɔy ndạw.
17 Bǎa kɔ mì ɓa nzoɓ nun-ɛ, ɓay ịi
lɛ, mì pɔŋ sùo-i yak hạ huɗ ɓay haŋa
ɓo, mi yịi mí káw ɓáy kumnun ɓa kị.
18 Nzoɓ mbịw ti náa kumnun ɓi na
ya, roo lɛ, mì hạ ɓáy law hiiya ɓi kị.
Mì ɗo ɓáy hụ̀rusuo ká ɓay haŋa, a
mí ɗo ɓáy hụ̀rusuo ká ɓay yạaŋa ɓa
kị. Ɓe ze, ɓa fe ká Bǎa mbi nzi-ɛ ɓay
haŋa mì ɗaa.»
19 Ɓay tul ɓayri ká'a ɓaa munu na,
Ziɓri téke ɓil kị ɓa kị rɔɓay.
20 Ruɔ nzoɓri ká ɓil-e ku i ɓaa mii:
«Ɓe na, temndaya ɗo tul-e a ɗaa ni
ɓa ɓala! Wạa, ɓay ịi ndạw rɔɔ ì laa
ɓay ɓe na lɛ woo?»

21 Nzoɓ hạ̃wri ɓaa mii: «Nzoɓ ká
temndaya ɗo̰ tul-e na ti ɓáa ɓay mini
key ya. Wạa, nzoɓ ká temndaya ɗo
tul-e na, a máa ɓay mgbúɗa nun
nzoɓ rạ̃wri ndạ̃w pi lɛ woo*?»

Ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri tuŋ Zezu ŋgereŋ

22 Ká ɓil ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm
na, i ɗaa nam suoriya ká ɓay tul hul
Ŋgɛrɛwṵru. Ɓa few lew teɗ.
23 Zezu hạ̃ari ɓil mgbaŋ ká *hul
kạni Ŋgɛrɛwṵru ɗo ɗḭ ká zaɗ ká i
ɗḭ ɓa boro Mbay Salomọn.
24 Báyị̃i lɛ, Ziɓri kiri ni ɪ́ vbi ni ɓay
mii: «Sḭ́e hạa ndạ̃w rɔɔ, mù haŋa
law ɓuru nda siri key lɛ? Mu ɓaa hạ
ɓuru laa mgbum, wạa, mù ɓa *Krisi,
nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay pḭ́e ni
ví yạa nzoɓri na lɛ̃?»
25 Lɛɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay ha ri
mii: «Ɓay key na, mì ɓaa ha rì pola
ro, ze ì ɗaa law-rì ɓo ɗḭ ya. Fe saŋri
ká mì ɗaa ɓáy hṵrusuo Ɓăa na, ɓaa
nasi ɓay ká se tul̃-i.
26 Roo lɛ, ì ɗaa law-rì ɓo tul-i ya,
ɓay ị̃i lɛ, ì ɓa baɗu taa ɓiri ya.
27 Baɗu ɓiri na i laa kusol-i, a ɓi
laa lɛ, mì tuu ri, lɛ, i mbi fal-i.
28 Mì ha ri kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
I ti huka ya mgbaŋ, a nzoɓ mbị̃w
mini kara ti náa ri saa nduo-i ya.
29 Ì kɔ, Ɓăa ká ɗaa baɗuri zuɔ
nduo-i na, ka ɗo ɓáy hṵrusuo kal
feri riw bele. Nzoɓ mbị̃w mini kara
maa ɓay náa ri ká nduo-ɛ ya.
30 Ɓuru Ɓăa na ɓuru ɓa nzoɓ ká
mbị̃w.»
31 Ɓe nu ku báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạ̃y
Ziɓri fạa tisawri ɓa kị̃ ɓay ikake ni.
32 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Mì ɗaa fe kereri ŋgị̃i ɓamba tasiri
ɓáy hṵrusuo Ɓăa ha rì kɔ ɓáy nun-
rì gbak gbak. Wạa, ɓay fe taa
hạa ká sakrake key ndạ̃w rɔɔ, ì hii
ɓay vbuka mì ɓáy tisaw ɓay ika mì
ɓayke ɓáy lɛ?»
33 Lɛɛ, Ziɓri na yị̃iŋra ɓáy ɓay hạ
ni mii: «Ɓuru hii ɓay ika mù ɓay
tul fe kere ɓori ká mù ɗaa ya, roo
lɛ, ɓay tul Ŋgɛrɛwṵru ká mù tị̃iri ni.
Ɓo ká mù ɓa nzoɓ h̃ɔy lɛ, mù hii ɗáa
sùo-ɔ ɓa Ŋgɛrɛwṵru lɛ woo!»
34 Báyị̃i lɛ, Zezu yị̃iŋra ɓáy ɓay
mii: «I ɗaa ɗo̰ ɓil *mbeɗe bol kusol†
ɓaarì kị̃ mii: "Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii, ì
ɗo̰ munu ɓa ŋgɛrɛwṵruri."‡
35 Ɓuru kɔ ndạ̃w, fe ká mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru hii ɓayke na, nzoɓ ti
máa ɓay bumra ya. Zaɗka ɓari
nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru ha ri ɓay ɓe
na, ka ɗḭ ri ɓa ŋgɛrɛwṵruri lɛ,
36 ɓi ká'a náa mì ɗo̰ ɓoɗ a pie
mì vi tusiri key na, ɗaa mina ndạ̃w
rɔɔ, ì ɓaa mii, mì tị̃iri Ŋgɛrɛwṵru,
ɓay ɗika ká mì ɗḭ sùo-i ɓa Vu
Ŋgɛrɛwṵru lɛ?
37 Zaɗka mì ɗaa fe kereri ká Ɓăa
pɔŋ zuɔ nduo-i na ya lɛ, ɗo̰ nun
haŋa rì ɗaa law-rì ɓo tul-i ya.
38 Roo lɛ, zaɗka mì ɗaa fekeri, ze ì
ɗaa law-rì ɓo tul-i ya hɔy kara, ndaɗ
ɓay ɗáa law-rì ɓo tul fe saŋri ká mì
ɗaa na. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, ì kɔ́kɔke ta-
taŋ mii, ɓi na mì ɗo̰ ɓil law Ɓăa, a
Ɓăa kara ɗo̰ ɓil law-i.»
39 Ɓe nu ku báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛdɔmạ̃y
Ziɓri nzaa faa rɔɓay ɓay mgbaka ni,
roo lɛ, ka tị̃i saa nduo-ri yoroŋ,
40 a se ɓa nzaa kporombii Zurdẹ̃
ká fi kɛlu ɓa kị̃, a kaw zaɗ ká Zạa na
ɗaa tul nzoɓri nduo mbii ká ɗḭ pola.
41 Nzoɓri ŋgị̃i ɓamba tasiri vi luo-
ɛ ɪ́ ɓaa mii: «Z̃ạa ɗaa fe saŋ mbị̃w
ya, roo lɛ, ɓayri riw bele ká'a ɓaa se
tul leɗban ni key na ɗo̰ ɓa tusuɛ kị̃.»
42 Ɓe mini ze, ká zaɗɛ ku na
nzoɓri ŋgị̃i ɓamba ɗaa law-ri ɓo tul
Zezu.

11

Huɗ Lazar

1 Nzoɓ mbị̃w ká Betani riŋ-ɛ ɓa
Lazar naa sɛm̃. Puoke ku na tini-ɛ
Mari ɓáy Marte i kaw ɗḭ ndạ̃w.
2 (Ɓa ɓe Mari ká ɗaa num ká bạrɛ
fṵ bŭy bŭy zuɔ ɓal Zezu, rɔɔ a nzṵn

* **10:21 10.21** Ì kị̃i Tị̃i kɛlɛ 4.11; Zạa 9.32-33. † **10:34 10.34** Zaɗka Zezu ɓaa mii «mbeɗe bol kusol ɓaarì» na, ɓayke ɓaa mii, *Mbeɗe sáka kuni ká piɛɗke.* ‡ **10:34 10.34** Simri 82.6.

ɓáy sụy tul-e na. Ɓa yụ̰-ɛ Lazar ze
naa ɓáy sɛm,)
3 ze tini-ɛri ká sidĩ na, i pie nzoɓ
mbị̰w se luo Zezu a ɓaa hạ̰ ni mii:
«Mb̃ay, nzoɓ buɔ ká mù hii ni
ɓamba na ka naa ɓáy sɛm.»
4 Zaɗka Zezu laa ɓayke na munu
báyị̰i lɛ, ka ɓaa mii: «Sɛmke ku na
ti mbika huɗ hạ̰ ni ya, roo lɛ, a ɓá
fe riŋ dĩka Ŋgɛrɛwụ̰ru, a ɓa faa ká
ɓay tínake riŋ dĩka Vu Ŋgɛrɛwụ̰ru
ɓa kɛlɛ ndạ̰w.»
5 Zezu kɔ Marte ɓáy Mari, rɔɔ
tinam ɓari Lazar ndạ̰w na ɓa nzoɓ
nun-ɛ.
6 Ze munu hɔy kara, zaɗka'a laa
mii, Lazar naa sɛm na, ka kaw zaɗɛ
ku a ɗaa nam sidĩ ká dĩ rɔɓay.
7 Falɛ ku rɔɔ a ɓaa hạ̰ leɗ nduoɓal-
ɛri mii: «Náa yị̰iri ɓo náa séri kuɗu
zaɗ ká Zude.»
8 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri yị̰iŋra ɓáy
ɓay hạ̰ ni mii: «Ɪ́i! Mbay, ɓo ká Ziɓri
nzaara mù timbɛɗɛ key ɓay vbúku
mù ɓáy tisaw ɓay ika mù key lɛ, ɗaa
mina ndạ̰w rɔɔ, mù hii ɓay yị̰i ɓay
séke dĩ rɔɓay lɛ woo?»
9 Báyị̰i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ka
ɓil nam mbị̰w na wạa, sạ̰w sie ɓa
duɔ falɛ sidĩ ya lɛ? Ñzoɓ ká se-seɗ
ká ɓisie na, ka ti téke ŋguɗ puu ya,
ɓay ị̰i lɛ, ka kɔ zaɗ *taŋ kaɗ kaɗ.
10 Roo lɛ, nzoɓ ká se-seɗ ká ɓil suŋ
tilo na, a téke ŋguɗ puu, ɓay ị̰i lɛ, ka
ɗo ɓil zaɗ taŋa ya.»
11 Fal ɓayri ku báyị̰i lɛ, Zezu ɓaa
ha ri mii: «Nzoɓ buɔ naari Lazar na,
ka na-nam, lɛ, mì séke ɓay vǎa túma
ni.»
12 Lɛɛ, leɗ nduoɓal-ɛri yị̰iŋra ɓáy
ɓay hạ̰ ni mii: «Mbay, zaɗka'a na-
nam zu lɛ, sùo-ɛ a váa ni ɓáy.»
13 Tusuɛke lɛ, Zezu hii ɓay ɓáa mii,
Lazar na hu-hu, roo lɛ, leɗ nduoɓal-
ɛri ker í ɓaa mii, Zezu ɓaa ɓay se tul
nam taa hɔyke ká nzoɓri naa.
14 Báyị̰i lɛ, Zezu ɓaa ta-taŋ ha ri
mii: «Lazar na fe ɗaa ni.»
15 Munu ká mì ɗo zaɗɛ ká dĩ lew
ya na, mì ɗo ɓáy suoriya ká tul-rì,
ɓay ị̰i lɛ, ɓe mini ndạ̰w rɔɔ, ì ŋgɔ́ŋke
ká ɓil mbika law ɓaarì na ɓáy. A roo
lɛ, náa séri ɓa lakun-ɛ kị̰ ndạ̰w rɔ!
16 Báyị̰i lɛ, Toma ká i dĩ ni ɓa leɗ
ndɔ̰ŋɔ na, ɓaa hạ̰ leɗ nduoɓal hạ̰wri
mii: «Naari hɔy kara, náa séri ɓo
náa vǎa húri ziŋ gaŋ tul naari na
mbị̰w.»

Zezu ɓa nzoɓ túma nzoɓ hạ̰ ni kaw ɓáy kumnun

17 Zaɗka Zezu ɗo dĩ ya deɓ ɓáy
puɔ na báyị̰i lɛ, ka laa mii, i ɗaa huɗ
Lazar na ɓo huo tisaw ɗaa nam niŋ
ro.
18-19 Ziɓri ŋgị̰i ɓamba se luo Marte
ɓáy Mari ká Betani ɓay haŋa ri nzaa
ɓoko ɓay tul huɗ tinam ɓari na, ɓay
ị̰i lɛ, Betani na ɗo dĩ ndị̰i maa sal faa
sayri munu hɔy ɓáy Zuruzalɛm.
20 Zaɗka Marte laa mii, Zezu ɗo dĩ
ya deɓ ɓáy puɔ na, ka suɔ nun-ɛ, roo
lɛ, Mari na kaw puɔ.
21 Lɛɛ, Marte ɓaa hạ̰ Zezu mii:
«Mbay, ɓa fe ká mù ɗo zaɗ ni key
zu lɛ, yụ̰-i na ti huka ya.
22 Roo lɛ, mì kɔ ndạ̰w, ze timbɛɗɛ
key kara, feri riw bele ká mù vbika
Ŋgɛrɛwụ̰ru na ka'a haŋa mù.»
23 Báyị̰i lɛ, Zezu ɓaa hạ̰ ni mii:
«Tinǎa, yụ̰-ɔ na a túma a kaw ɓáy
kumnun hạ̰ mù.»
24 Lɛɛ, Marte yị̰iŋra ɓáy ɓay hạ̰ ni
mii: «Mì kɔ lɛ, sie ɔ́rɔ ɓíɛ nam ká
nzoɓri tị̰i saa luɔ huɗ na, a túma a
kaw ɓáy kumnun ɓáy.»
25 Báyị̰i lɛ, Zezu ɓaa hạ̰ ni mii: «Ɓi
na, mì ɓa nzoɓ túma nzoɓ huɗeri ha
ri kaw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i na, ze
ka hu na hu hɔy kara a káw ɓáy
kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
26 A nzoɓ ká kaw ɓáy kumnun, rɔɔ
a ɗaa law-ɛ ɓo tul-i lɛ, ka ti huka ya
mgbaŋ. Wạa, mù ɗaa law-a ɓo tul
ɓayke na kị̰ zu lɛ?»
27 Lɛɛ, Marte na yị̰iŋra ɓáy ɓay hạ̰
ni mii: «Zaɗɛ zu, Mb̃ay, mì ɗaa law-i
ɓo tul-a. Mì kɔ lɛ, mù ɓa *Krisi, nzoɓ
ká Ŋgɛrɛwụ̰ru waa ɓay pie ni ví yạa
nzoɓri na; mù ɓa Vu Ŋgɛrɛwụ̰ru, ɓe
ká'a ví tusiri key na.»

28 Falɛ ká Marte ɓaa ɓay na munu
báyi̧i̧ lɛ, ka yĩ̧i a vǎa ziŋ yũ̧-ɛ Mari a
ɗakl̃a ɓay ziŋ ni mii: «Gaŋ tul-i ɗo
kew a hii ɓay haŋa mù se.»
29 Zaɗka Mari laa munu báyi̧i̧ lɛ,
ka uru ɓa vaa a se luo Zezu na.
30 Lɛɛ, Zezu rìi ɓil puɔ ya kɔɓ ɓáy,
roo lɛ, ka ɗo zaɗ ká Marte ziŋ ni ká
ɗi pola na.
31 Zaɗka ruɔ Ziɓri ká i kaw ziŋ
Mari ɓay haŋa ni nzaa ɓoko na, i kɔ
ka'a uru ɓa vaa a tĩ̧i na báyi̧i̧ lɛ, i uru
í dii fal-ɛ. I ker í ɓaa mii, kɔ ya lɛ,
ka se ɓa tupal ɓay vǎa rɛ́kɛ huɗ na.
32 Zaɗka Mari tĩ̧i zaɗ ká Zezu ɗo ɗi
na, a mbi nun-ɛ a kɔ ni báyi̧i̧ lɛ, ka
vǎa vbu sùo-ɛ gbirik ɓo pol-e a ɓaa
hã̧ ni mii: «Mbay, ɓa fe ká mù ɗo
zaɗ ni key zu lɛ, yũ̧-i na ti huka ya.»
33 Zaɗka Zezu kɔ ni ka'a rɛ-rɛw
mgboɓo mgboɓo, rɔɔ a kɔ Ziɓri ká
i su ni í rɛ-rɛw munu ndạ̃w na báyi̧i̧
lɛ, law-ɛ fuu ni mgbuk mgbuk hã̧ ni
ziŋ faa káw ɓáy kere ya.
34 Ro, a vbi ri mii: «Wạ̃a, ì ɗaa ni
ɓo huo tisaw ká zaɗ hã̧a lɛ?» Lɛɛ,
i yi̧i̧ŋra ɓáy ɓay hã̧ ni mii: «Mbay,
mù vi lɛ, mù kɔ́kɔ ɓáy.»
35 Mbii nun Zezu gạ̃y ɓɔɗɔk
ɓɔɗɔk.
36 Báyi̧i̧ lɛ, Ziɓri ɓaa mii: «Ì kɔ ka'a
hii ni ku ya!»
37 Roo lɛ, nzoɓ hã̧nɛri ká sakra
ɓari ku na ɓaa mii: «Ɓe ká'a
mgbuɗa nun nzoɓ rã̧w na wạ̃a, ka
maa ɓay ɗáa hã̧ Lazar na hu ya na
ya lɛ woo?»

Zezu hã̧ Lazar yĩ̧i a kaw ɓáy kumnun

38 Law Zezu fuu ni mgbuk mgbuk
ɓa kĩ̧ a se ɓa tupal. Luɔ huɗke ku
na ɓa huo tisaw ká i mbii faake ɓáy
tisaw kĩ̧.
39 Báyi̧i̧ lɛ, Zezu ɓaa mii: «Ì súru
tisaw na ɓa fal.» Roo lɛ, Marte ká
ɓa tinam nzoɓ huɗ na ɓaa hã̧ ni mii:
«Mbay, huɗ na a fũ̧ŋa ndaya, ɓay ĩ̧i
lɛ, ka ɗaa nam niŋ ká ɓil huo tisaw
key ro.»
40 Báyi̧i̧ lɛ, Zezu yi̧i̧ŋra ɓáy ɓay
mii: «Wạ̃a, mì ɓaa hã̧ mù mii, zaɗka
mù ɗaa law-a ɓo tul ɓay ɓi lɛ, mù
kɔ́kɔ riŋ ɗika Ŋgɛrɛwũ̧ru na ya lɛ?»
41 Zaɗka i suru tisaw na, Zezu ura
nun-ɛ ɓa siya a ɗaa nzaa ɓay kere
mii: «Bǎa, mì hã̧ mù taambɔl ɓay
tul nzaa ɓay kere ɓi ká mù laa na.
42 Mì kɔ na, mù láa mì ɓaŋguɔ, roo
lɛ, mì ɓaa munu ɓay tul ruɔ nzoɓri
ká i kiri mì key na i kɔ ɓo, í ɗáake
law-ri ɓo ɗi mii, ɓa ɓo kĩ̧ ze mù pie
mì.»
43 Fal ɓayri na ku báyi̧i̧ lɛ, ka ɗaa
fe ɓeleŋ ɓa siya mii: «Lazar, mu tĩ̧i
kɛlɛ!»
44 Zaɗɛ ku hɔy lɛ, huɗ na tĩ̧i ɓáy
zaɗ ɓal-ɛri ɓáy nduo-ɛri ká i kari
ɓáy gari na, rɔɔ nun-ɛ kara, i kari
ɓáy vay gari ndạ̃w. Lɛɛ, Zezu ɓaa
ha ri mii: «Ì hina gariri ká sùo-ɛ na,
í pɔ́ŋ ni hã̧ ni se.»

Ŋgɛrɛdɔmã̧y Ziɓri nzaa faa ɓay ika Zezu

(Mat 26.1-5; Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2)

45 Ruɔ Ziɓri ká sakra ɓari ká i vi
luo Mari na, zaɗka i kɔ fe ká Zezu
ɗaa na munu báyi̧i̧ lɛ, i ɗaa law-ri
ɓo tul-e.
46 Roo lɛ, nzoɓ hã̧nɛri ká sakra
ɓari ku na, i se luo *Fariziri a í kĩ̧i
fal feri ká Zezu ɗaa na ha ri.
47 Báyi̧i̧ lɛ, Fariziri ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ
fe poyri ɗi-ɗiw hã̧ *nzoɓ kúŋ sal ɓay
luyeri mbũ̧ kĩ̧ í ɓaa ha ri mii: «Wạ̃a,
náa ɗáari mina ro zey lɛ? Leɗban ni
key na, ka ɗaa fe saŋri ŋgi̧i̧ ɓamba!
48 Zaɗka náa pɔŋri ni, rɔɔ ka
ɗaa fe munu ɓaŋguɔ lɛ, nzoɓri riw
bele i ɗáa law-ri ɓo tul-e. A lɛ,
ŋgɛrɛdɔmã̧yri ká Rɔm na i vika í
ɓiɛ hul kã̧ni naari, a í ɓiɛ sạ̃w puo
naari!»
49 Báyi̧i̧ lɛ, nzoɓ mbi̧i̧w ká sakra
ɓari ká riŋ-ɛ ɓa Kayif, ɓe ká'a ɓa
ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ká ɓil sewke
ku na, mbi ɓay a ɓaa ha ri mii:
«Ɓaarì na, ì kɔ fe mbi̧i̧w ya!»
50 I kér í kɔ ɓáy kere! Ɔo ndaɗ
ɓamba ɓay tul naari, ɓay haŋa nzoɓ
mbi̧i̧w hɔy ka hu ɓay tul ruɔ nzoɓri,
ɓo hã̧ sạ̃w Ziɓri riw bele na i ɓíɛ ya.

51 (Tusuɛke lɛ, ka ɓaa ɓay key na
ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ ya, roo lɛ, munu
ká'a ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ká ɓil
sewke ku na, ka ɓaa ɓay fe ká'a ví
vuku, ɓayke se tul Zezu ká'a huka
ɓay tul sạw̃ puo Ziɓri.
52 Ká'a̰ huka ɓay tul sạw̃ puo
Ziɓri hɔy ya, roo lɛ, ɓay mbṵ̃ vu
Ŋgɛrɛwṵ̃ruri riw bele ká i ɓɛrɛ kị̃
na, ka ɗo tul kị̃ mbị̃w hɔy.)
53 Úru saa ɓil namke ku na
ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri mbi nzaa-ri ɓay
ika Zezu.
54 Sạw̃ke ze, Zezu pɔŋ nzaa kíɛ
sùo-ɛ ká sakra ruɔ Ziɓri, a naa sùo-ɛ
ká zaɗɛ ku a se puo mbị̃w munu ká
riŋ-ɛ ɓa Efrayim ká ɗo ɗi ya ɓáy law
kɔr, a kaw ɗi ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri.
55 Nam suoriya Ziɓri ká ɓa *nam
suoriya tị̃i saa ɓil koy ɗo ɗi ya na
báyị̃i lɛ, ruɔ nzoɓri uru ɓáy tị̃w
zaɗ̃ri ɓoɗ ɓoɗ í se ɓa Zuruzalɛm
pola ɓay wáa sùo-ri munu ká ɓa fe
sạw̃ puo ɓari ká i ɗaa ɓaŋguɔ na. Ɓe
ndạw̃ rɔɔ ɓay gíyaŋke nam suoriya
na ɓáy.
56 Báyị̃i lɛ, ɓari na i nzaara Zezu, a
í vbi ɓay ká sakra kị̃ ɓa lie ɓa lew ká
ɓil mgbaŋ ká *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru
ɗo ɗi na mii: «A wạ̃a, ì ker mina
lɛ? Ì kɔ ku na wạ̃a, lɛ, ka'a vika zaɗ
suoriya na key zu lɛ?»
57 I ɓaa munu, ɓay ị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ
fe poyri ɓáy Fariziri, ị̃ mbi nzaa-ri ká
tul Zezu pola hɔy mii, zaɗka nzoɓ kɔ
zaɗ ká'a ɗo ɗi lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni
ka ɓaa hạ̃ ɓuru ɓo, ha ri vǎa mgba
ni.

12

Mari ɗaa num zuɔ ɓal Zezu
(Mat 26.6-13; Mrk 14.3-9)

1 Tɔ̀ŋ nam yie ɓa pola rɔɔ, ɓay
haŋa *nam suoriya tị̃i saa ɓil koy na
ka maa báyị̃i lɛ, Zezu se ɓa Betani ká
luo Lazar ɓe ká'a hu ká Zezu tuma
ni hạ̃ ni kaw ɓáy kumnun na.
2 Ká zaɗɛ ku na, i ɗaa fe sṵ̃m ɓay
dɔ́yke ni, a lɛ, Marte leke sṵ̃mke ha
ri sṵ̃. Lazar lɛ, kaw ziŋ nzoɓri ká i
kaw̃ ziŋ Zezu ká nzaa tutakra fe sṵ̃m
na.
3 A Mari laa lɛ, mbi num ká riŋ-
ɛ ɓa *nar* ká bạ̃rɛ fṵ̃ bǔy bǔy, a taŋ
kaɗ kaɗ ká larike ŋgɔŋ ɓamba na
ɓa tasa náy mbị̃w munu a ɗaa zuɔ
ɓal Zezu. Falɛ l̃ɛ, ka nzṵ̃n ɓáy sṵ̃y
tul-e hạ̃ bạ̃ra numke ku na yạ̃a zaɗ
ká ɓil hula kpol kpol riw bele.
4 Ro, Zudas Iskariyoɗ, ɓe ká'a
ɓa nzoɓ mbị̃w munu ká sakra leɗ
nduoɓal-ɛri ḳá'a mbika tul-e na mbi
ɓay a ɓaa mii:
5 «Úwaa, ɓay ị̃i ndạ̃w rɔɔ, ì ɓiɛ fe
munu lɛ? Num̃ key na larike ŋgị̃i
ɓamba wuruk wuruk! Ɓa fe ká ì hie
ɓa pola zu lɛ, larike a máa lari peɗ
mbiimbam mbị̃w ɓay sɔ́kɔke nzoɓ
kṵ̃kuri!»
6 Ka ɓaa munu, ɓay ị̃i lɛ, ɓa ɓay
ze ka ker se tul nzoɓ kṵ̃kuri ya, roo
lɛ, ka ɓa nzoɓ riiɓa. Munu ká'a ɓa
nzoɓ kɔ́rɔ lari ɓari ká i mbṵ̃ zuɔ tul
kị̃ na, ka mbi hiyaw hiyaw̃ munu
ɓaŋguɔ.
7 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa mii: «Pɔŋ mạ́y
na ɗɛkɛkɛ hạ̃ ni ɗaa fe ɓe. Ɓe ze
ɓa fe ká ndaɗ ɓamba ɓay haŋa ni
ka ɗaa. Ɓay tul nam huɗ ɓi ze, ka
kɔ̌rɔke num na ɗo kpṵ̃ru tị̃i vuri key.
8 Ɓaarì na, nzoɓ kṵ̃kuri i ɗoko ziŋ
rì ɓaŋguɔ kpaɗara, roo lɛ, ɓi na, mì
ti ɗoko ziŋ rì ɓaŋguɔ ya.»
9 Zaɗka ruɔ Ziɓri laa mii, Zezu ɗo
Betani báyị̃i lɛ, i tị̃i vbuɓuɓu ɓay tul
Zezu kị̃ huo-ɛ hɔy ya, roo lɛ, ɓay tul
Lazar ká'a tuma ni saa luɔ huɗ hạ̃
ni kaw ɓáy kumnun na.
10 A ro ze, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri mbi
nzaa-ri ɓay ika Lazar na ndạ̃w,
11 ɓay ị̃i lɛ, ɓay tul-e na ze, Ziɓri
ŋgị̃i ɓamba i náake sùo-ri, a í ɗaa
law-ri ɓo tul Zezu.

Nzoɓri ɗaa mbay ɓo tul Zezu
(Mat 21.1-11; Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40)

12 Nzaaruo kị̃ na báyị̃i lɛ, ruɔ
nzoɓri ká i ɗo zaɗ *nam suoriya tị̃i
saa ɓil koy ká Zuruzalɛm na, i laa
mii, Zezu se vuku.
13 Ze, í fɛɗ nzaa tɔy vay mgbal
kandawri rɔɔ í sǔɔke nun-ɛ, í guu fe
í ɓǎake ɓay mii:

«Hozana! Naa písiri Ŋgɛrɛwṵru!
Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka sạ̃m fe zuɔ tul nzoɓ
ká vi ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay!
Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka sạ̃m fe zuɔ tul Mbay leɗ Izarayɛlri!»

14 Lɛɛ, Zezu ziŋ vu maasoɓa, a kaw tul-e munu ká mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓayke pola mii:
15 «Ɓaarì nzoɓri ká *Siọn na*,
Ì ɗaa hị̃ɛ ya.
Ì kɔ, mbay ɓaarì na se vuku.
Ka kaw tul vu maasoɓa†.»
16 Ká síeke ku na, leɗ nduoɓal-ɛri laa sạ̃w fekeri na ku riw bele ya ɓáy. Roo lɛ, fal huɗ ɓe ɓáy tị̃i ɓe saa luɔ huɗ na, zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri ker se tul fe ká kal ká tul-e na báyị̃i lɛ, i kɔ mii, fekeri na kal munu ká mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓayke pola na.
17 Ɓari riw bele ká i ɗo ziŋ Zezu ɓáy nam ká'a ɗíke Lazar hạ̃ ni tị̃i saa luɔ huɗ a kaw ɓáy kumnun na, i lo soro fekeri na ɓaŋguɔ.
18 Sạ̃wke mini ze, ruɔ nzoɓri suɔ nun-ɛ, ɓay ị̃i lɛ, i laa mii, ɓa ɓe kị̃ ze ka ɗaa fe saŋ na key.
19 Báyị̃i lɛ, *Fariziri ɓaa ɓay ká sakra kị̃ ɓa lie ɓa lew mii: «Ì kɔ, náa maa ɗa̋ari fe mbị̃w mbǎa! Nzoɓri riw bele dii fal-ɛ!»

Gɛrɛkri nzaa faa ɓay kɔ́kɔ Zezu

20 Ká sakra nzoɓri ká i vi Zuruzalɛm ɓay ruo Ŋgɛrɛwṵru ká ɓil nam suoriyake ku na, nzoɓ hạ̃nɛri ká i ɓa Gɛrɛkri ɗo ɗi ndạ̃w pi.
21 Ɓari na, i soro í vǎa ziŋ Filiɓ ká ɓa nzoɓ ká Besayda kuɗu zaɗ ká Galele í koɗ ni mii: «Ŋgɛrɛ, ɓuru hii ɓay kɔ́kɔ Zezu.»
22 Lɛɛ, Filiɓ na se a vǎa ɓaa ɓayke hạ̃ Andere. Falɛ lɛ, ɓari siɗi bele i vǎa ɓaa ɓayke na hạ̃ Zezu.
23 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Nam ká Ŋgɛrɛwṵru a haŋa riŋ ɗika ɓi *Vu Nzoɓ kiɛ sùo-ɛ ɓa kɛlɛ na vi ro.
24 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị̃: zaɗka pạ̃ra naŋ‡ ká nzoɓ ru na hu ya lɛ, a ɗoko ɓa ɓe kị̃ mbị̃w hɔy. Roo lɛ, zaɗka'a hu a tị̃i ro lɛ, pạ̃rake na a hṵ́u ɗo ŋgeɗeɗe ɓáy.
25 Nzoɓ ká hii kumnun ɓe na, a ɗoko ɓáy kumnun taa tusuɛke ya. A nzoɓ ká ŋgɔr tul fe ká tusiri key ya lɛ, a kɔ́rɔ kumnun taa tusuɛke ká'a ɗoko ɓaŋguɔ.
26 Zaɗka nzoɓ hii ɓay ɗáa peɗ hạ̃ mì lɛ, ka se fal-i. Zaɗ ká mì ɗoko ɗi na, ka'a ɗoko ɗi ziŋ mì ndạ̃w. A zaɗka nzoɓ ɗaa peɗ hạ̃ mì lɛ, Bǎa a ɗáa mbay ɓo tul-e.»

Zezu ɓaa ɓay ká se tul huɗ ɓe

27 Zezu ɓaa mii: «Timbɛɗɛ key na, law-i nzáa mì. A key wạ̃a, mì ɓáa mina ro zey lɛ? Mì ɓáa mii: Bǎa, mu náa mì ká ɓil fe sɛkɛ ká'a tị̃i tul-i key na lɛ woo? Munu ya mgbaŋ, ɓay ị̃i lɛ, ɓay tul fe sɛkɛke na key ze, mì víke tusiri key.
28 Mì ɓáa mii: Bǎa, mu kíɛ riŋ ɗika ɓo na hạ̃ nzoɓri kɔ!»

Báyị̃i lɛ, kusol mgba saa nulue ɓeleŋ mii: «Mì kiɛ riŋ ɗika ɓi na ro, lɛ, mì kíɛ ɓa kị̃ rɔɓay.»
29 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ká i ɗo zaɗɛ í laa kusol ká mgba na i ɓaa mii: «Ɓa mbam ze yị̃w ku.» A nzoɓ hạ̃wri laa lɛ, i ɓaa mii: «Ɓa leɗ nzaapeɗ ká nulue ze ví ɓaa ɓay hạ̃ ni!»
30 Báyị̃i lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Kusol ká mgba na, ɓay tul-i ya, roo lɛ, ɓay tul-rì zu.
31 Timbɛɗɛ key na, ɓa sạ̃w síe ká Ŋgɛrɛwṵru a ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓ tukɛlɛri key. Timbɛɗɛ key na Ŋgɛrɛwṵru a níi ŋgɛrɛtemndaya ká ɓa nzoɓ réke mbay ká tusiri key na ɗo kɛlɛ.
32 Ɓi na, zaɗka i síŋ mì í ura mì ɗo siya lɛ, mì fạ̃a nzoɓri riw bele zuɔ fal-i.»
33 (Zezu ɓaa ɓayri na munu, a kì̈ɛke kị̃ri huɗ taa ị̃ike ze ká'a huka.)

* **12:15 12.15** ***Siọn* na ɓa Zuruzalɛm.** † **12:15 12.15** Zakari 9.9. ‡ **12:24 12.24** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa *ble* ká ɓa pạ̃ra fe pay ká ɗo tusiri Izarayɛl.

34 Lɛɛ, ruɔ nzoƀri yi̱iŋra ƀáy
ƀay ha̱ ni mii: «Mbeɗe *bol ku-
sol kiɛ ƀuru mii, *Krisi, nzoƀ ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay píe ni ví ya̱a
nzoƀri na a káw ƀáy kumnun
ƀaŋguɔ. A wa̱a, ɗaa mina nda̱w rɔɔ,
mù ƀaa mii, i síŋ *Vu Nzoƀ í ura ni
ɗo siya lɛ woo? Wa̱a, Vu Nzoƀke na
ƀa ve lɛ woo?»
35 Báyi̱i lɛ, Zezu ƀaa ha ri mii:
«Zaɗ taŋa na ɗo sakra ƀaarì key
bole, a ɗì ndi̱i munu hɔy. Ɓe ze
zaɗka zaɗ taŋa ɗo rɔƀay na, ì se ƀil-
e ƀay haŋa suŋ tilo ka guƀa tul-rì ya.
Ì kɔ, nzoƀ ká se-seɗ ká ƀil suŋ tilo
na, ka kɔ zaɗ ká'a se ƀa ƀaɗì ya.
36 Zaɗka zaɗ taŋa ɗo rɔƀay na, ì
ɗaa law-rì ka ƀo tul-e. Ɓe nda̱w rɔɔ,
ì víke ƀa leɗ zaɗ taŋari na ƀáy.»

Law ŋgɔŋɔ Ziƀri

Falɛ ká Zezu ƀaa ƀayri munu báyi̱i
lɛ, ka naa sùo-ɛ, a mṵu ɗi ɗi ƀáy zaɗ
káw ƀari.
37 Ze ka ɗaa fe saŋri ŋgi̱i ƀamba
ha ri kɔ ƀáy nun-ri hɔy kara, i ɗaa
law-ri ƀo tul-e ya.
38 Ɓe mini ze, ƀay ká Ezay nzoƀ
ya̱aŋa ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ƀaa
na, ɗo munu ƀáy zaɗɛ. Ɓayke ƀaa
mii:
«Áa! Mbay, wa̱a, nzoƀ ve ze ɗaa
law-ɛ ƀo tul ƀay ká ƀuru ka-
káake na lɛ?
Wa̱a, nzoƀ ve nda̱w rɔɔ mù kiɛ ni
hṵrusuo-ɔ na ƀa kɛlɛ ha̱ ni kɔ
lɛ§?»
39 Ɓari na, i maa ƀay ɗáa law-ri ƀo
ɗi ya. Ì kɔ, Ezay nzoƀ ya̱aŋa ƀay saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵru ƀaa pola lew se tul-
ri mii:
40 «Ŋgɛrɛwṵru ha̱ nun-ri fṵmra
gbiƀli,
a mbii gosi fe kɔ́kɔ ƀari,
ƀay haŋa ƀo nun-ri ka kɔ fe ya,
a law-ri kara ka vuo ya nda̱w,
ƀo í suo kér ƀay ƀari
í vi luo-ɛ ƀay haŋa ni ka vaa ri
ya*.»
41 Ezay na ƀaa munu, ƀay i̱i lɛ, ka kɔ
riŋ ɗika Zezu, a ƀaa ƀay se tul-e.
42 Ze ká sakra ŋgɛrɛdɔma̱y Ziƀri hɔy
kara, nzoƀri ŋgi̱i ƀamba i ɗaa law-ri
ƀo tul-e. Roo lɛ, ƀay tul *Fariziri na,
i hii ƀay ƀáa ƀayke ƀa kɛlɛ ya, ƀay i̱i
lɛ, i hii ƀay haŋa ri nii ri ti̱i ká *hul
mbṵ́ ki̱ ƀari Ziƀri na ya.
43 I hii ƀay ndáɗ ká nun nzoƀri mba
ndaɗ ká nun Ŋgɛrɛwṵru.

Zezu ƀaa ƀay ká se tul kúŋ sal ƀay

44 Báyi̱i lɛ, Zezu ƀaa ta-taŋ ƀa siya
ƀeleŋ mii: «Nzoƀ ká ɗaa law-ɛ ƀo
tul-i na, ka ɗaa law-ɛ ƀo tul-i hɔy ya,
roo lɛ, ka ɗaa law-ɛ ƀo tul nzoƀ ká
pie mì vi na nda̱w.
45 Nzoƀ ká tuu mì na, tuu nzoƀ ká
pie mì na nda̱w.
46 Ɓi na, mì vi tusiri key munu ƀa
zaɗ taŋa, ƀay haŋa nzoƀri riw bele
ká i ɗaa law-ri ƀo tul-i na, i ɗo ƀil
suŋ tilo na mbǎa.
47 «Zaɗka nzoƀ laa ƀay ƀi, rɔɔ a
ɗaa vu mbom ƀo ɗi ya lɛ, ƀa ƀi ze
mì ɗaa ƀay ƀo tul-e ya. Tusuɛke lɛ,
mì vi ƀay ya̱aŋa nzoƀri ká tusiri key
ƀo, mì vi ƀay ɗáa ƀay ƀo tul nzoƀri
ya.
48 Nzoƀ ká túŋ mì ŋgereŋ a ya̱a
ƀay ƀi ya laa lɛ, ƀayke ká mì fere
nzoƀri na ku ze, a ɗáa ƀay ƀo tul-e
ká síe ɔ́rɔ ƀie nam na.
49 Ì kɔ, ƀay ká mì ƀaa na, mì ƀaa
ƀáy hṵrusuo-i huo-i ya, roo lɛ, Bǎa
ká pie mì na mbi nzi-ɛ sùo-ɛ ki̱ ha̱
mì, ƀay tul feri ká mì ƀáa, ƀáy feri
ká mì fere nzoƀri na.
50 Ze mì kɔ lɛ, ƀayke ku na ha̱
nzoƀri kaw ƀáy kumnun ká ɗo
ƀaŋguɔ. Ɓe mini ze, feri ká mì ƀaa
ƀayke na, mì ƀaa munu ká Bǎa ƀaa
ha̱ mì.»

13

Zezu wàa ƀal leɗ nduoƀal-ɛri

1 Tɔ̀ŋ nam mbi̱w hɔy ƀay haŋa
*nam suoriya ti̱i saa ƀil koy na ka
maa báyi̱i lɛ, Zezu kɔ nda̱w, nam ká
ƀay álake tusiri key ƀay séke luo Bi-
ɛ na vi ro. Ka hii nzoƀ taa ƀeri ká

§ **12:38 12.38** Ezay 53.1; Rɔm 10.16. * **12:40 12.40** Ezay 6.10.

tusiri key ɓaŋguɔ. Ka hii ri kpṵru maa ɓáy huď ɓe.

2 Zezu ɓáy leď nduoɓal-ɛri i ďo réke ŋgaw. Báyḭi lɛ, ŋgɛrɛtemndaya ďaa ɓay zuɔ ɓil law Zudas vu Simọ̃n Iskariyoď hạ̃ ni mbi tul-e.

3 Zezu na kɔ ká Ŋgɛrɛwṵru ďaa feri riw bele zuɔ nduo-ɛ, a vi saa luo-ɛ na, ká'a yḭi ɓa luo-ɛ na ndạ̃w pi.

4 Báyḭi lɛ, ka uru siya ká nzaa fe sụm na a naa maagari ɓe, a ďaa ɓo fi mbḭw a mbi vay gari a síŋke puu si-ɛ.

5 Falɛ ku lɛ, ka kaa mbii zuɔ ɓil tuŋguo, a tii sạ̃w wáake ɓal leď nduoɓal-ɛri, a nzṵn ɓáy vay gari ká'a síŋke puu si-ɛ na.

6 Zaďka'a tḭi tul Simọ̃n Piyɛr na báyḭi lɛ, Simọ̃n Piyɛr ɓaa hạ̃ ni mii: «Mbay, úwaa, lɛ, mù wáa ɓal-i ndạ̃w lɛ woo!»

7 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓo na, fe ká mì ďaa key na mù kɔ sạ̃wke taŋ ya ɓáy, roo lɛ, ɓil nam hạ̃nɛ lɛ, mù kɔ́kɔ ɓáy.»

8 Báyḭi lɛ, Piyɛr ɓaa hạ̃ ni mii: «Ṵ-uu, mù ti wáa ɓal-i na ya mgbaŋ!» Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Zaďka mì wàa ɓal-a na ya lɛ, náa ti zúɔ ziŋ kḭ mbǎa mgbaŋ.»

9 Báyḭi lɛ, Simọ̃n Piyɛr ɓaa hạ̃ ni mii: «Mbay, munu zu lɛ, mu wáa ɓal-i hɔy ya, roo lɛ, mu wáa nduo-i ndạ̃w, tul-i ndạ̃w pi.»

10 Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Nzoɓ ká sùo mbii na sùo-ɛ *taŋ kaď kaď ro ɓo, ka se síe súo mbii mbǎa, a wáa ɓa ɓal-ɛ hɔy. Ɓaarì na, sùo-rì taŋ kaď kaď ro, roo lɛ, ɓa ɓaarì riw bele ya.»

11 (Zezu ɓaa munu, ɓay ḭi lɛ, ka kɔ nzoɓ ká'a mbika tul-e na ro. Sạ̃wke mini ze, ka ɓaa mii: «Ɓaarì na, sùo-rì taŋ kaď kaď riw bele ya.»)

12 Falɛ ká'a wàa ɓal-ri a mbi gari ɓe a nduo na báyḭi lɛ, ka yḭi a kaw nzaa fe sụm ziŋ rì a ɓaa ha ri mii: «Fe ká mì ďaa ziŋ rì key na wạ̃a, ì kɔ sạ̃wke kɔ kḭ zu lɛ?

13 Ì kɔ, ɓaarì na, ì dí mì ɓa Gaŋ tul-rì ɓáy Mbay ɓaarì. Ì dí mì ɓáy zaďɛ kḭ, ɓay ḭi lɛ, mì ɓa ɓe na kḭ.

14 Ze, munu ká ì dí mì ɓa Mbay ɓáy Gaŋ tul-rì ká mì wàa ɓal-rì na, ɓaarì kara, ndaď ɓay haŋa rì wàa ɓal kḭ na ndạ̃w.

15 Mì ďaa ɓa fe kíɛ kḭ ha rì ɓay haŋa ɓaarì kara, ì ďaa faa mbḭw munu ka zíŋ kḭ ndạ̃w.

16 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: leď káw ká mba tul bǎa káw ɓe na tiya. Ze leď nzaapeď ká mba tul nzoɓ ká pie ni na kara tiya ndạ̃w pi.

17 Zaďka ì laa ɓay fekeri key na a í ďáake peď ɓáy zaďɛ lɛ, ì ďoko ɓáy suoriya.

18 «Mì ɓaa ɓay key na ɓay tul-rì riw bele ya. Nzoɓri ká mì nan ri na, mì tuu ri tuu. Roo lɛ, ndaď ɓay haŋa ɓay ká i ďaa ďo ɓil mbeďe Ŋgɛrɛwṵru na, ka ďo munu ɓáy zaďɛ. Ɓayke ɓaa mii: "Nzoɓ ká ɓuru kḭ ɓúru sụ fe mbḭw na, fɛrɛ a ɓa nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓi*."

19 Mì ɓaa ha rì timbɛďɛ key pola ndạ̃w rɔɔ, ɓay haŋa feke ka tḭi ɓáy. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, zaďka feke na tḭi lɛ, ì ďáa law-rì ɓo tul-i mii: Ɓi na, mì ďo ɓaŋguɔ.

20 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: nzoɓ ká yạ̃a nzoɓ ká mì pie na, ka yạ̃a mì ndạ̃w zu. A nzoɓ ká yạ̃a mì na, ka yạ̃a nzoɓ ká pie mì vi na ndạ̃w.»

Zezu ɓaa ɓay se tul Zudas ká'a mbika tul-e
(Mat 26.20-25; Mrk 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓayri munu na báyḭi lɛ, law-ɛ fuu ni mgbuk mgbuk, a ɓaa hạ̃ leď nduoɓal-ɛri mii: «Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: nzoɓ mbḭw ká sakra ɓaarì na a mbika tul-i.»

22 Báyḭi lɛ, i kɔ-kɔ́m ɓa nun kḭ ɓa lie ɓa lew í vbi ɓay mii, wạ̃a, ɓa nzoɓ ve kḭ ze ka ɓaa ɓay se tul-e ku lɛ?

* **13:18 13.18** Simri 41.9.

23 Lɛɛ, nzoɓ mbi̱w ká sakra leɗ
nduoɓal-ɛri ká Zezu̱ hii ni ɓamba na
kaw lakun-ɛ.
24 Ro, Simọn Piyɛr te tạy nun-ɛ
zima hạ ni ɓay haŋa ni ka vbi Zezu,
wạa, ɓa ve ze ka ɓaa ɓay se tul-e lɛ?
25 Leɗ nduoɓalke ku na, fɛrɛ nzi-
ɛ ɓa luo Zezu a vbi ni mii: «Mbay,
wạa, ɓa ve ki̱ zu lɛ?»
26 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Mì ɗáa ŋguɗ maapa nduo vay
náy. Ze, nzoɓ ká mì hạ ni lɛ, ɓa ɓe na
ki̱ zu.» Ro, Zezu mbi ŋguɗ maapa na
a ɗaa nduo ɗi a hạ Zudas vu Simọn
Iskariyoɗ.
27 Zaɗɛ ká Zudas yạa ŋguɗ maapa
na ku báyi̱i lɛ, *Satan nduo ɓil law-
ɛ. Báyi̱i lɛ, Zezu ɓaa hạ ni mii: «Fe
ká mù hii ɓay ɗáa lɛ, mu ɗaa koɗ ki̱
hɔy.»
28 (Ɓari ká i kaw nzaa fe sụm ziŋ
ni na, nzoɓ mbi̱w mini kara kɔ sạw
fe ká'a ɓăake ɓay hạ ni na ya.
29 Munu ká Zudas ɓa nzoɓ kɔ́rɔ
lari ɓari na, nzoɓ hạnɛri ker mii,
Zezu pie ni ɓay haŋa ni ka văa hie fe
hạnɛ ɓay tul nam suoriyake, mase,
ɓay haŋa ni ka hạ fe hạnɛri hạ nzoɓ
kụkuri.)
30 Ká zaɗɛ ká'a yạa ŋguɗ maapa
na ku hɔy lɛ, ka ti̱i a zɔl. Lɛɛ, zaɗ sii
ro zu.

Zezu hạ bol kusol fie hạ leɗ nduoɓal-ɛri

31 Zaɗka Zudas mbi faa a zɔl na
báyi̱i lɛ, Zezu mbi ɓay a ɓaa mii:
«Timbɛɗɛ key na, riŋ ɗika ká ɓo tul
ɓi *Vu Nzoɓ na, tina sùo-ɛ ɗo kɛlɛ
ro, a Ŋgɛrɛwụ̱ru kara ziŋ riŋ ɗika
ɓáy faa ɓi na.
32 [Munu ká Ŋgɛrɛwụ̱ru ziŋ riŋ
ɗika ɓáy faa ɓi na,] waka ya hɔy lɛ,
ka'a ɗáa riŋ ɗika ɓo tul-e ndạw.
33 Ɓaarì vu-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ
nun-i na, mì káw ziŋ rì ndi̱i rɔɓay.
Munu ká mì ɓaa hạ Ziɓri pola na,
mì ɓaa ha rì timbɛɗɛ key ndạw: ì
nzáara mì, roo lɛ, ì maa ɓay séke zaɗ
ká mì séke ɗi ya.
34 Timbɛɗɛ key na mì ha rì *bol
kusol fie: ì hii ki̱ ɓa lie ɓa lew. Munu
ká mì hii rì na, ì hii ki̱ ɓa lie ɓa lew.
35 Zaɗka ì hii ki̱ ɓa lie ɓa lew lɛ,
ɓe ndạw rɔɔ nzoɓri riw bele i kɔ́kɔ
mii, ì ɓa leɗ nduoɓal-iri na ɓáy.»

Zezu ɓaa ɓay ká tul máy ɓay Piyɛr (Mat 26.31-35; Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34)

36 Báyi̱i lɛ, Simọn Piyɛr vbi ni ɓay
mii: «Mbay, wạa, mù séke ɓa zaɗ
hạa lɛ?» Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay hạ
ni mii: «Zạɗ ká mì séke ɗi timbɛɗɛ
key na, mù maa ɓay séke ɗi ya ɓáy.
Roo lɛ, nam hạnɛ lɛ, mù séke ɗi
ɓáy.»
37 Báyi̱i lɛ, Piyɛr vbi ni mii:
«Mbay, ɓay i̱i ndạw rɔɔ, mì maa ɓay
séke fal-a timbɛɗɛ key ya lɛ? Mì ɗo
ɗi ya ɓay pɔ́ŋ sùo-i hạ huɗ ɓay tul-
a!»
38 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Wạa, mù ɗo ɗi ya ɓa tusuɛ ɓay
pɔ́ŋ sùo-ɔ hạ huɗ ɓay tul-i ki̱ lɛ? Mì
ɓaa hạ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ ki̱: pola
rɔɔ ɓay haŋa tuo ka-káa lɛ, mù mạ́y
ɓay faa ɓal ba say mii, mù kɔ mì ya.»

14

Zezu ɓa faa séke ɓa luo Bi-ɛ

1 Zezu ɓaa hạ leɗ nduoɓal-ɛri mii:
«Ì hạ law-rì ka nzáa-rì ya. Ì ɗaa law-
rì ɓo tul Ŋgɛrɛwụ̱ru, a í ɗaa law-rì
ka ɓo tul-i.
2 Ká ɓil puo Băa na, zaɗ káwri
ɗo ɗi mgbirik mgbirik. Zaɗka ɗo
munu ya lɛ, mì ti ɓáa ɓayke ha rì
ya. Tusuɛke lɛ, mì séke ɓay léke zaɗ
ɓay tul-rì.
3 Zaɗka mì se rɔɔ, mí leke zaɗ na
lɛ, mì yi̱i ɓay ví fạ́a rì ɓay haŋa ɓaarì
hɔy kara, ì văa káw ɗi ziŋ mì mbi̱w
hɔy ndạw pi.
4 Zaɗ ká mì séke ɓa ɓaɗi na, ì kɔ
faake kɔ.»
5 Báyi̱i lɛ, Toma vbi ni ɓay mii:
«Mbay, zaɗ ká mù séke ɓa ɓaɗi na,
ɓuru kɔ ya. Wạa, ɓuru ɗáa mina
ndạw rɔɔ, ɓuru kɔ faake lɛ?»
6 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Ɓi na, mì ɓa faa ndạw, mí ɓa
tusuɛ ɓay ndạw, a mí ɓa káw ɓáy
kumnun ndạw pi. Ɓáy faa ɓi na rɔɔ,

nzoɓ a séke luo Bǎa ɓo, faa kị ɓoɗ ká nzoɓ a kálke a se luo Bǎa na tiya.
7 Zaɗka ỳ tuu mì tuu lɛ, ỳ tuuka Bǎa ndạw. Úru saa timbɛɗɛ kpụru vǎw na, ỳ tuu ni ndạw, a í kɔ ni ndạw pi.»
8 Báyịi lɛ, Filiɓ ɓaa hạ ni mii: «Mbay, mu kíɛ ɓuru Bǎa na hạ law ɓuru ka nda siri.»
9 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Filiɓ, wạa, ɗaa mina ndạw rɔɔ, mì kaw ziŋ rì bole ɗi key lɛ, mù tuu mì ya kɔɓ ɓáy key lɛ woo? Nzoɓ ká tuu mì lɛ, ka tuu Bǎa ndạw zu. Wạa, ɗaa mina ndạw rɔɔ, mù ɓaa mii: "Kiɛ ɓuru Bǎa" na lɛ woo?
10 Wạa, mù ker mú ɓaa mii, mì ɗo ɓil law Bǎa, a Bǎa kara ɗo ɓil law-i na ya lɛ? Ɓayri ká mì ɓaa ha rì na, uru saa ɓil law-i ya. Ɓa Bǎa ká ɗo ɓil law-i na ze ɗaa hạ peɗ ɓeri na ɔ ɓáy zaɗɛ ɓáy faa ɓi.
11 Zaɗka mì ɓaa mii, mì ɗo ɓil law Bǎa, a Bǎa kara ɗo ɓil law-i ndạw na, ỳ ɗaa law-rì ka ɓo ɗi. Ze, ỳ ɗaa law-rì ɓo tul ɓay ɓiri ká mì ɓaa na ya ŋguɔ kara, ỳ ɗaa law-rì ka ɓo tul-i ɓay tul fe saŋri ká Bǎa ɗaa ɓáy faa ɓi na.
12 Mì ɓaa ha rì ta-taŋ ɓa tusuɛ kị: nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-i na, a ɗáa feri ká mì ɗo ɗáake na ndạw. Ka'a ɗáa bawda fe kal fekeri key na kara ndạw, ɓay ịi lɛ, mì se ɓa luo Bǎa,
13 a fe ịi ịi ká ỳ vbi ɓáy riŋ-i na, mì ɗáa feke na ha rì ɓay haŋa riŋ ɗika Bǎa ka tína sùo-ɛ ɓa kɛlɛ ɓáy faa ɓi ká mì ɓa Vi-e na.
14 Mì ɓaa ha rì na rɔɓay, zaɗka ỳ vbi mì fe ɓáy riŋ-i lɛ, mì ɗáa feke na ha rì.»

Zezu waa ɓay pîe ɓáy Tem Law Pie

15 Zezu ɓaa hạ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Zaɗka ỳ hii mì lɛ, ỳ ɗaa vu mbom ka ɓo tul bol kusol-iri.
16 Lɛɛ, mì vbika Bǎa ɓay haŋa ni ka pie ɓáy nzoɓ kị ká ɓa Nzoɓ Sɔkɔ rì hạ ni ka káw ziŋ rì ɓaŋguɔ kpaɗara.
17 Ɓa Tem ɓáa tusuɛ ɓay ká nzoɓ tukɛlɛri key maa ɓay yạaŋa ni ya, ɓay ịi lɛ, i maa ɓay kɔ́kɔ ni ya ndạw, a í maa ɓay tuuka ni ya ndạw pi. Roo lɛ, ɓaarì na, ỳ tuu ni tuu, ɓay ịi lɛ, ka saɗ ziŋ rì a ɗo ɓil law-rì.
18 «Mì ti pɔ́ŋ rì ɓa leɗ selri ya, mì yịi ɓay ví zíŋ rì ɓáy.
19 Ndịi munu hɔy lɛ, nzoɓri ká tusiri key na ti kɔ́kɔ mì mbǎa. Roo lɛ, ɓaarì na, ỳ kɔ́kɔ mì ɓa kị ɓáy, ɓay ịi lɛ, mì kaw ɓáy kumnun, a ɓaarì hɔy kara ỳ káw ɓáy kumnun na ndạw.
20 Zaɗka namke vi lɛ, ỳ kɔ́kɔ mii, mì ɗo ɓil law Bǎa, a ɓaarì laa lɛ, ỳ ɗo ɓil law-i, ze ɓi kara mì ɗo ɓil law-rì.
21 «Nzoɓ ká kɔrɔ bol kusol-iri, a ɗaa vu mbom ɓo ɗi lɛ, nzoɓke ku na hii mì zu. Bǎa na a híi nzoɓ ká hii mì, a ɓi kara mì híi nzoɓke a mí kiɛ sùo-i hạ ni ndạw.»
22 Báyịi lɛ, Zud, (ɓe ká i ɗi ni ɓa Zudas Iskariyoɗ ya) na vbi ni ɓay mii: «Mbay, wạa, ɗaa mina ndạw rɔɔ, mù kíɛ sùo-ɔ hạ ɓuru hɔy, a mú kiɛ sùo-ɔ hạ nzoɓ tukɛlɛri key ya lɛ?»
23 Lɛɛ, Zezu yịiŋra ɓáy ɓay hạ ni mii: «Zaɗka nzoɓ hii mì lɛ, a ɗáa vu mbom ɓo tul ɓay ɓi. Bǎa a híi ni, a ɓuru siɗi bele na, ɓuru séke ɓay vǎa ɗáa puo ziŋ ni.
24 Roo lɛ, nzoɓ ká hii mì ya na, ka ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓiri ya zu. Ɓayri ká ỳ laa ká nzaa-i na, uru saa ɓil law-i ya, roo lɛ, uru saa luo Bǎa ká pie mì na.
25 Ɓay fe niri key na, mì ɓaa ha rì ɓáy nam ká mì ɗǒke ziŋ rì ku hɔy.
26 Roo lɛ, Nzoɓ Sɔkɔ Nzoɓ ká ɓa Tem Law Pie ká Bǎa a píe ɓáy riŋ-i na, a fére rì feri riw bele, a tuma law-rì ká tul feri riw bele ká mì ɓaa ha rì na.
27 «Ɗɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ rì. Ɓa ɗɛkɛkɛ taa ɓi ze mì ha rì. Mì ha rì munu ká nzoɓ tukɛlɛri key ha rì ya. Ỳ hạ law-rì ka nzáa-rì ya, a í hạ hịɛ ka ɗáa rì ya ndạw.
28 Ỳ laa ɓay ká mì ɓaa ha rì ro mii: "Mì zɔ́l, roo lɛ, mì yịi ɓay ví zíŋ rì ɓáy" na. Zaɗka ỳ hii mì lɛ, ỳ ɗáa suoriya ɓay tul zɔ́l ɓi ká ɓa luo Bǎa, ɓay ịi lɛ, Bǎa na mba tul-i.

29 Mì ɓaa ɓay fe niri key na ha rì pola rɔɔ fekeri na ka ṭii ɓáy, ɓay haŋa ɓo, zaɗka fekeri na ṭii lɛ, ì ɗáake law-rì ɓo tul ɓay ɓiri na.
30 Mì ti ɓáa ɓayri ŋgḭi ɓamba ziŋ rì mbǎa, ɓay ḭi lɛ, ŋgɛrɛtemndaya, nzoɓ réke mbay ká tusiri key na se vuku. Ka maa ɗáa fe mbḭw ziŋ mì ya,
31 roo lɛ, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓri ká tusiri key na, i kɔ mii, mì hii Bǎa, a mí ɗaa fe munu ká'a mbi nzi-ɛ hạ̃ mì. Ì úru siya ɓo, náa zɔ́lri ká zaɗ ni key.»

15

Zezu ɓa sùo puu taa tusuɛke

1 Zezu ɓaa hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri rɔɓay mii: «Ɓi na, mì ɓa sùo puu taa tusuɛke, a Bǎa laa lɛ, ɓa nzoɓ kɔ́rɔke*. 2 Nzaa tɔyke hạ̃a hạ̃a ká mgbạ̃ŋra mì, rɔɔ lereke tiya lɛ, ka kuɗ ɓa fal. A nzaa tɔyke hạ̃a hạ̃a ká lie lereke ɗo ɗi laa lɛ, ka fɛɗ ɓay haŋa ni ka lie lereke zúɓa zuɓa ɗo ɗi.
3 Ɓaarì na, law-rì *taŋ kaɗ kaɗ ɓáy faa ɓay ɓi ká mì fere rì na.
4 Ì mbúɔlɔ mì, munu ká ɓi kara mì mbuɔlɔ rì na. Munu ká nzaa tɔy sùo puu ɗo ɓoɗ ɓáy tul-e a lie ya na, ɓaarì hɔy kara, zaɗka ì mgbạ̃ŋra mì ya lɛ, ì ti líe ɓáy tul gaŋ sùo-rì ya.
5 Ɓi na, mì ɓa sùo puu, a ɓaarì laa lɛ, ì ɓa nzaa tɔykeri. Nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká mgbạ̃ŋra mì, ká ɓi kara mì mgbạ́ŋra ni lɛ, ka'a líe lereke zuɓa. Tusuɛke lɛ, zaɗka mì tiya lɛ, ì ti máa ɓay ɗáa fe mbḭw ya.
6 Nzoɓ ká mbuɔlɔ mì ya lɛ, i vbuka ni ɓa fal, munu ká nzaa tɔy puu ká i kuɗ, lɛ, huɔ kurum kurum a í fạ̃a í ɗaa huu taa ɗi hạ̃ ni sɛ.
7 Zaɗka ì mbuɔlɔ mì, rɔɔ ɓay ɓi ɗaa puo ká ɓil law-rì lɛ, ì vbi fe ká law-rì hii, lɛ, ì zíŋ feke na.
8 Zaɗka ì lie lereke zuɓa, rɔɔ nzoɓri kɔ í ɓaa mii, ì ɓa leɗ nduoɓal-iri taa tusuɛkeri lɛ, riŋ ɗika Bǎa na a tína sùo-ɛ ká nun nzoɓri riw bele.
9 «Munu ká Bǎa hii mì na, ɓi kara mì hii rì ndạ̃w. Ndaɗ ɓay haŋa rì ɗo ɓil law ini ɓi na ɓaŋguɔ.
10 Zaɗka ì ɗaa vu mbom ɓo tul bol kusol-i ɓáy zaɗɛ lɛ, ì ɗoko ɓil law ini ɓi faa mbḭw munu ká mì ɗaa vu mbom ɓo tul *bol kusol Bǎa, a mí ɗo ɓil law ini ɓe na.
11 Mì ɓaa ɓay feri key na ha rì ɓay haŋa suoriya ɓi na ka mbaa ɓil law-rì. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, suoriya ɓaarì na a ɗoko ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ɓáy.
12 Bol kusol-i na ze ɗo key: Ì hii kḭ faa mbḭw munu ká ɓi kara mì hii rḭ̃ na.
13 Nzoɓ ká mbi sùo-ɛ hạ̃ huɗ ɓay tul nzoɓ buɔ-ɛri na, ka hii ri ɓa tusuɛ kḭ. Ze, law ini hạ̃y ká mini ká kal ɓe ni key na, tiya.
14 Zaɗka ì ɗaa bol kusol-i lɛ, ì ɓa nzoɓ buɔ-iri.
15 «Mì ti ɗika rì ɓa leɗ káwri mbǎa, ɓay ḭi lɛ, leɗ káw na kɔ kér ɓay bǎa káw ɓe ya. Roo lɛ, mì ɗí rì ɓa nzoɓ buɔ-iri, ɓay ḭi lɛ, mì ha rì kɔ feri riw bele ká Bǎa fere mì na.
16 Ɓaarì ze ì naa mì ya, roo lɛ, ɓi ze mì nan rì, a mí píe rì ha rì se ɓay haŋa ɓo ì lie lereke. Ɓa lereke ká'a ɗoko ɓaŋguɔ kpaɗara. Ɓe ze feri riw bele ká ì vbi Bǎa ɓáy riŋ-i na, ka'a haŋa rì.
17 Munu zu lɛ, fe ká mì mbi nzaa-i ká ɗi ɓay haŋa rì ɗaa na ze ɗo key: I hii kḭ.»

Nzoɓ tukɛlɛri fụ̀y Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri

18 Zezu ỳḭ a ɓaa hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Zaɗka nzoɓ tukɛlɛri key fụ̀y rì lɛ, ì kɔ, i fụ̀y mì ɓi ze pola ndạ̃w zu.
19 Zaɗka ì ɓa taa tukɛlɛ key lɛ, ɓari ká tukɛlɛ key na i híi ri, ɓay ḭi lɛ, ì ɓa taa ɓe. Roo lɛ, ɓaarì na, ì ɓa taa

* **15:1 15.1** Ká zaɗ ni key na, Zezu mbi fe ká Ziɓri ɗi ɓa *vḭye* na a ɓǎake ɓay se tul-e kḭ sùo-ɛ ɓáy nzoɓri ká i ɓa taa ɓe. *Vḭye* na, ɓa vay fe ká uo a lie goriyo goriyo a ɗo zuɓa ká i ɗi ɓa *rezḭn*. Ɓa mḭiri fe pay leɗ Izarayɛlri ká i sụ̀ lereke ndạ̃w, í ɗáake him ndạ̃w pi. Munu ká Kuori kɔ feke key ya na, nzoɓ ndáy ɓayri vbie *puu* í súoke bol *vḭye*.

tukɛlɛ key na ya, ɓay ji̧ lɛ, ɓi ze mǐ nan rǐ ká sakra nzoɓ tusiri key. Ɓe mini ze, ɓari na i fṵ̃yke rǐ ɓayke.
20 Ì kér se tul ɓay ká mì ɓaa ha rǐ na: leɗ káw ká mba tul ɓăa káw ɓe na tiya. Zaɗka nzoɓri ɗaa nun-i tuɔ síe lɛ, i ɗáa nun-rǐ tuɔ síe ndạ̃w. A zaɗka i ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓiri laa lɛ, i ɗáa vu mbom ɓo tul ɓay ɓaarǐ na ndạ̃w.
21 I ɗáa fe kạayari riw bele ziŋ rǐ ɓay tul-i, ɓay ji̧ lɛ, Ɓăa ká pie mǐ na i tuu ni ya.
22 Zaɗka mì vi ya, a mí ɓaa ɓay pola ha ri ya ndạ̃w lɛ, ɓay feyạa ti mgbaka tul-ri ya. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, faa yạ̃m sùo-ri ká tul feyạa ɓari na tiya.
23 Nzoɓ ká fṵ̃y mì lɛ, fṵ̃y Ɓăa na ndạ̃w zu.
24 Feri ká ɓa hi̧ɛ zikiki ká nzoɓ mbi̧w maa ɓay ɗáa ya na, zaɗka mǐ ɗaa ká sakra ɓari ya lɛ, ɓay feyạa ti mgbaka tul-ri ya. Roo lɛ, timbɛɗɛ key i kɔ fekeri ɓáy nun-ri hɔy kara, i tɔŋ ɓa fṵ̃y mì a í fṵ̃y Ɓăa kara ndạ̃w.
25 Feri key na ti̧i mini ɓay haŋa ɓay ká i ɗaa ɗo ɓil *mbeɗe bol kusol ɓari mii: “I fṵ̃y mì gɔr taŋ ɓayke” na, ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ†.
26 «Nzoɓ Sɔkɔ Nzoɓ na a vika. Ɓa Tem ɓáa tusuɛ ɓay ká uru saa luo Ɓăa. Zaɗka mǐ pie ni saa luo Ɓăa hạ̃ ni vi lɛ, ká’a ɓáa nasi ɓay ɓi na ha rǐ.
27 A ɓaarǐ kara ì ɓáa nasi ɓay ɓi, ɓay ji̧ lɛ, ì kaw ziŋ mì ɓáy tiikake hɔy.»

16

1 Zezu ɓaa hạ̃ leɗ nduoɓal-ɛri na rɔɓay mii: «Mì ɓaa ɓay feri key na ha rǐ, ɓay haŋa ɓo, síeke ká fekeri ti̧i lɛ, ka ɓa ndaw taka rǐ ha rǐ pɔ́ŋke mbika law ɓaarǐ na ya.
2 I níi rǐ ti̧i ká *hul mbṵ́ ki̧ ɓaarǐ. Síeke ká’a ví ká nzoɓri ika rǐ na, i ker í ɓaa mii, ɓáy ki̧ri peɗ ɓari ká mini key na, ɓari ɗaa peɗ hạ̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru zu.
3 I ɗáa munu, ɓay ji̧ lɛ, i tuu Ɓăa ya ndạ̃w, í tuu mǐ ya ndạ̃w pi.
4 Mǐ ɓaa munu ha rǐ ɓay haŋa ɓo, zaɗka síeke vi ɓay haŋa ri ɗaa fekeri na lɛ, ì kérke se tul ɓay ká mǐ ɓaa ha rǐ pola na.»

Peɗ ká Tem Law Pie a ɗáa

Zezu ɓaa mii: «Ɓay key na, mǐ ɓaa ha rǐ ɓáy tiikake ya, ɓay ji̧ lɛ, mì ɗo ziŋ rǐ.
5 Timbɛɗɛ key na mì séke ɓa luo nzoɓ ká pie mǐ vi na. A lɛ, nzoɓ mbi̧w ká sakra ɓaarǐ ká vbi mǐ ɓay mii, “mu se ɓa zaɗ hạa lɛ” na, tiya.
6 Roo lɛ, ɓay tul ɓay niri ká mǐ ɓaa ha rǐ na, ì ɗaa síe í kaw mbóŋ.
7 Ze munu hɔy kara, mǐ ɓaa tusuɛ ɓay ha rǐ: ɗo ndaɗ ɓamba ɓay tul-rǐ ɓay haŋa mǐ zɔl. Zaɗka mǐ zɔl ya lɛ, Nzoɓ ká’a ví sɔ́kɔ rǐ na ka ti vika ya. Roo lɛ, zaɗka mǐ zɔl ro lɛ, mǐ píe ni ha rǐ ɓáy.
8 «Ɓe na, zaɗka’a vi lɛ, a háw nzoɓ tukɛlɛri rẹ̃m ká tul feyạa ndạ̃w, ká tul fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ndạ̃w, rɔɔ ká tul kúŋ sal ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ndạ̃w pi.
9 Ka’a haŋa nun-ri taŋ ha ri kɔ sùo-ri ɓa nzoɓ feyạari, ɓay ji̧ lɛ, i hii ɓay ɗáa law-ri ɓo tul-i ya.
10 Ka’a haŋa nun-ri taŋ ha ri kɔ zaɗ hạa ze fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ na ɗo ɗi lɛ, ɓay ji̧ lɛ, mì zɔl ɓa luo Ɓăa. A lɛ, ì ti kɔ́kɔ mì mbăa.
11 Ka’a haŋa nun-ri taŋ se tul kúŋ sal ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru, ɓay ji̧ lɛ, ŋgɛrɛtemndaya ká ɓa nzoɓ réke mbay ká tusiri key na, ɓay mgba tul-e ro.
12 «Mì ɗo ɓáy ɓayri ŋgi̧i ɓamba ɓay ɓáa ha rǐ rɔɓay, roo lɛ, fekeri kal tul hṵ̃rusuo-rǐ timbɛɗɛ key.
13 Ze, zaɗka ɓe ká’a ɓa Tem ɓáa tusuɛ ɓay na vi lɛ, ka’a ndáka faa pol-rǐ ká ɓil tusuɛ ɓayri riw bele. Ká’a ɓáa ɓay ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ ya, roo lɛ, ɓayri riw bele ká’a laa ká luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ka’a ɓáa ha rǐ. Ka’a ɓáa ɓay feri ká’a ví vuku ha rǐ ndạ̃w.

† **15:25 15.25** Simri 35.19; 69.5.

14 Ɓe key na, a ɗáa riŋ ɗika ɓo
tul-i, ɓay ji̧ lɛ, ka'a yạaŋa fe ká luo-i
ndạw rɔɔ, a ɓaa ɓayke ha rǐ ɓáy.
15 Feri riw bele ká ɓa taa Ɓăa na,
ɓa taa ɓi ndạw. Ɓe mini ze, mǐ
ɓaa ha rǐ mii, ka'a yạaŋa fe ká luo-i
ndạw rɔɔ, a ɓaa ɓayke ha rǐ ɓáy.»

Ɗáa sǐe a fɛ́rɛ ɓa suoriya

16 Zezu ɓaa na rɔɓay mii: «Ndji̧i
munu lɛ, ì ti kɔ́kɔ mǐ mɓăa, a falɛ
ndji̧i laa lɛ, ì yji̧i í kɔ mǐ ɓa kị rɔɓay.»
17 Báyji̧i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛ hạnɛri
vbi ɓay ká sakra kị mii: «A ku wạa,
ɓayke ɓaa mina zu lɛ? Ndji̧i munu lɛ,
ɓuru ti kɔ́kɔ ɓeri mɓăa, a falɛ ndji̧i
lɛ, ɓuru yji̧i ɓúru kɔ ɓeri ɓa kị na
rɔɓay! Rɔɔ a yji̧i a ɓaa mii, fekeri a
ɗoko munu, ɓay ji̧ lɛ, ɓeri se ɓa luo
Ɓăa ɓeri.
18 "Ndji̧i munu" ká'a ɓaa na wạa,
ɓayke hii ɓáa mina kị zu lɛ? Ɓuru
kɔ sạwke taŋ ya!»
19 Zezu kɔ ká i hii ɓay vbika ni ɓay
na báyji̧i lɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Ndji̧i
munu lɛ, ì ti kɔ́kɔ mǐ mɓăa, a falɛ
ndji̧i lɛ, ì yji̧i í kɔ mǐ ɓa kị na rɔɓay. A
wạa, ɓay tul ɓayri na key ze ì vbǐke
vbiw ká sakra kị ku lɛ?
20 Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ ɓa tusuɛ kị:
ɓaarǐ na, ì rɛ́kɛ rɛw, a í ŋgụ̄ri sùo-rǐ,
roo lɛ, nzoɓri ká tukɛlɛ key na i záy
sùo-ri. Ɓaarì na ì ɗáa sǐe, lɛ, ɗáa sǐe
ɓaarǐ na a fɛ́rɛ ɓa suoriya.
21 Ì kɔ, zaɗka nduo sɛ mạ́y nzoɓ
ɓay haŋa ni mboŋ lɛ, ka ɗaa sǐe, ɓay
ji̧ lɛ, sạw sǐe kɔ́kɔ sɛkɛ fe na maa ro.
Ɓoo lɛ, zaɗka leɗ na tji̧i lɛ, ka yji̧iŋra
kɔ́kɔ sɛkɛ feke na kpoɗ, a kaw ɓáy
suoriya, ɓay ji̧ lɛ, ka mboŋ nzoɓ vi
tusiri key.
22 Ɓaarì hɔy kara ɗo faa mbji̧w
munu ndạw. Timbɛɗɛ key na ì ɗaa
sǐe, roo lɛ, mǐ yji̧i ɓay kɔ́kɔ rǐ ɓa kị
ɓáy. Sǐeke ku na suoriya a mbáa ɓil
law-rǐ gbạy gbạy, lɛ, nzoɓ mbji̧w mini
kara a máa ɓay náa suoriya ɓaarǐ na
ya.
23 Zaɗka namke vi lɛ, ì ti vbika mǐ
vbiw mɓăa ro. Mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ
ɓa tusuɛ kị: feri riw bele ká ì vbika
Ɓăa ɓáy riŋ-i na, ka'a haŋa rǐ.
24 Kpụ̄ru tji̧i timbɛɗɛ key na, ì vbi
fe ɓáy riŋ-i ya. Ì vbi fe, lɛ, ì zíŋ
feke. Ɓe ndạw rɔɔ suoriya ɓaarǐ na
a mbáa ɓil law-rǐ gbạy gbạy, a ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ɓáy.
25 «Mì ɓaa ɓayri key na riw bele
ha rǐ ɓáy faa law ɓay. Sạw sǐeke vi
lɛ, mǐ ti mbika law ɓayri mini key na
ɓay ɓáake ɓayri ziŋ rǐ mɓăa. Ɓay ká
se tul Ɓăa na, mǐ ɓáa ta-taŋ ha rǐ.
26 Sǐeke ku na, fe ká ì hii na, ì vbika
Ɓăa ɓáy riŋ-i. Mǐ ɓaa ha rǐ mii, mǐ
ɗáa nzaa ɓay kere ká pol Ɓăa ɓay
tul-rǐ na munu ya.
27 Ɓăa kị sùo-ɛ na hii rǐ, ɓay ji̧i lɛ,
ɓaarì na, ì hii mì, a í ɗaa law-rǐ ɓo
ɗi mii, mǐ uru saa luo Ŋgɛrɛwụ̄ru.
28 Ɓa tusuɛ, mì uru saa luo Ɓăa mí
vi tusiri key. Timbɛɗɛ key na, mǐ zɔ́l
ká tusiri key ɓay yji̧i ɓa luo Ɓăa.»
29 Leɗ nduoɓal-ɛri ɓaa hạ ni mii:
«Ṵ-hụ́u! Timbɛɗɛ key na, mù ɓaa
ɓay ta-taŋ hạ ɓuru taŋ law ɓay.
30 Timbɛɗɛ key ɓuru kɔ ndạw, ɓo
na, mù kɔ feri riw bele. Vbiwri ká
nzoɓri hii ɓay vbika mù kara, mù kɔ
pola ro. Ɓe mini ze, ɓuru ɗáake law
ɓuru ɓo tul-a mii, mù uru saa luo
Ŋgɛrɛwụ̄ru.»
31 Báyji̧i lɛ, Zezu yji̧iŋra ɓáy ɓay ha
ri mii: «Timbɛɗɛ key ndạw rɔɔ, ì
ɗaa law-rǐ ɓo ɗi lɛ woo?
32 Ì kɔ, nam a ví vuku, ze namke na
vi ro, ì zékre kị kpɛrkɛ kpɛrkɛ ɓáy
zaɗ ɓaarǐ, a í pɔŋ mǐ huo-i. Roo lɛ,
mǐ ɗo huo-i ya, ɓay ji̧i lɛ, Ɓăa ɗo ziŋ
mǐ.
33 Mǐ ɓaa ɓayri key na riw bele ha
rǐ, ɓay haŋa rǐ ɗo ɓáy ɗɛkɛkɛ ɓáy
faa zúɔ ziŋ mǐ. Ɓaarì na, ì kɔ́kɔ sɛkɛ
fe tukɛlɛ key. Roo lɛ, ì mgba law-rǐ
ŋgɔ-ŋgɔŋ. Ɓi na, mì haw yụ̄m ká
tukɛlɛ key.»

17

Zezu ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul nzoɓ ɓeri

1 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓayri munu na
báyji̧i lɛ, ka ura nun-ɛ ɓa siya a ɓaa
mii:

«Bǎa, namke na vi ro. Tína riŋ ɗika Vu-ɔ ɓa kɛlɛ, ɓay haŋa ɓo Vu-ɔ na ka tínake riŋ ɗika ɓo na ɓa kɛlɛ ndạw̃.

2 Tusuɛke lɛ, mù hạ̃ ni hụ̃rusuo ká tul nzoɓri riw bele, ɓay̰ haŋa ni ka hạ̃ káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ̃ na hạ̃ nzoɓri riw bele ká mù pɔŋ ri zuɔ ndũo-ɛ na.

3 Káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na, ɓa haŋa ri tuu mù ɓo huo-ɔ hɔy mù ɓa Ŋgɛrɛwụ̃ru tusuɛ ndạw̃, a í tuu nzoɓ ká mù pie ni, ɓe ká'a ɓa Zezu *Krisi.

4 Mì ha ri kɔ riŋ ɗika ɓo ká tusiri key, mí ɗaa peɗ ká mù pɔŋ zuɔ nduo-i hạ̃ ni ɔ ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ.

5 Ze timbɛɗɛ key na Bǎa, mù hạ̃ mì se mí káw ziŋ mù, a mú hạ̃ mì riŋ ɗika ká mì ɗǒke lakun-a pola ɗɔɗ ndạw̃ rɔɔ tusiri ɗo ɓáy na.

6 Mì hạ̃ nzoɓri ká mù nan ri ká tusiri key, a mú ɗaa ri zuɔ nduo-i na i tuu mù. I ɓa nzoɓ taa ɓori ká mù pɔŋ ri zuɔ nduo-i, í ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓo.

7 Timbɛɗɛ key na i kɔ mii, feri riw bele ká mù hạ̃ mì na, uru saa luo-ɔ,

8 ɓay ị̃i lɛ, ɓayri ká mù ɓaa hạ̃ mì na, mì ɓaa ha ri, lɛ, i yạa ɓayke na a í kɔ mii, mì uru saa luo-ɔ ɓa tusuɛ kị̃, a í ɗaa law-ri ɓo ɗi mii, ɓa ɓo kị̃ ze mù pie mì.

9 Mì ɗaa nzaa ɓay kere ká pol-a ɓay tul-ri. Mì ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul nzoɓ tukɛlɛri key ya, roo lɛ, ɓay tul nzoɓri ká mù pɔŋ ri zuɔ nduo-i na, ɓay ị̃i lɛ, i ɓa nzoɓ taa ɓori.

10 Nzoɓri riw bele ká i ɓa taa ɓi na, i ɓa taa ɓo, a nzoɓri riw bele ká i ɓa taa ɓo na, i ɓa taa ɓi ndạw̃, lɛ, riŋ ɗika ɓi mgba ká sakra ɓari.

11 Ndị̃i munu lɛ, mì ti ɗoko tusiri key mbǎa, ɓay ị̃i lɛ, mì séke ɓa luo-ɔ. Roo lɛ, ɓari na i tɔ́ŋ ká tusiri key. Bǎa, ɓo ká mù ɗo ɓoɗ mú taŋ kaɗaŋ na, mu kɔ́rɔ ri ɓáy faa hụ̃rusuo-ɔ, hụ̃rusuo ká mù hạ̃ mì na, ɓay haŋa ri zúɔ ziŋ kị̃ ɓa nzoɓ ká mbị̃w hɔy munu ká naa.

12 Zaɗka mì ɗo ziŋ ri ká tusiri key rɔɓay na, mì kɔrɔ ri ɓáy faa hụ̃rusuo ká mù hạ̃ mì na. Mì kɔrɔ ri hạ̃ nzoɓ mbị̃w mini kara ɓiɛ ya, roo lɛ, ɓa nzoɓ mbị̃w munu ze ɓiɛ ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ, ɓay haŋa ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe ɓo na ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ.

13 Timbɛɗɛ key na mì séke ɓa luo-ɔ, ɓe ze mì ɓaa ɓayri mini key na riw bele ɓáy ɗol ɓi ká tusiri key rɔɓay, ɓay haŋa suoriya taa ɓi na, ka mbaa ɓil law-ri gbạ̃y gbạ̃y a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

14 Mì ha ri ɓay ɓo na. Ze nzoɓ tukɛlɛri na fụ̃y ri, ɓay ị̃i lɛ, i ɓa taa ɓari ya, munu ká ɓi kara mì ɓa taa ɓari ya ndạw̃.

15 Mì ɗaa nzaa ɓay kere ɓay haŋa mù naa ri ká tusiri key ya, roo lɛ, mu kɔ́rɔ ri ɓay tul ŋgɛrɛtemndaya.

16 I ɓa nzoɓri ká tukɛlɛ key ya, munu ká ɓi hɔy kara, mì ɓa taa tukɛlɛ ya ndạw̃ pi.

17 Mu ɗaa ri zúɔ ɓoɗ ɓa taa ɓo ɓáy faa tusuɛ ɓay. Ɓay ɓo na ɓa tusuɛ ɓay.

18 Munu ká mù pie mì vi tusiri na, ɓi kara mì pie ri se tusiri na ndạw̃.

19 Mì mbi sùo-i mí ɗaa ɓo ɓoɗ hạ̃ mù ɓay tul-ri, ɓay haŋa ɓo ɓari kara, i mbi sùo-ri í ɗaa ɓo ɓoɗ ɓa tusuɛ hạ̃ mù ndạw̃.

20 Ɓay tul ɓari key hɔy ze mì ɗáake nzaa ɓay kere ká pol-a ya. Roo lɛ, ɓay tul nzoɓri riw bele ká i ɗáa law-ri ɓo tul-i ɓáy faa káa ɓay ɓari.

21 Mì ɗaa nzaa ɓay kere ɓay haŋa ri zuɔ ziŋ kị̃ mbị̃w munu ká ɓo Bǎa, mù ɗo ɓil law-i, a ɓi kara mì ɗo ɓil law-a ndạw̃ na. Ɓe ndạw̃ rɔɔ ɓari kara, i zúɔ ziŋ naa mbị̃w hɔy ɓay haŋa nzoɓri ká tusiri key kɔ í ɓaa mii, ɓa ɓo kị̃ ze mù pie mì.

22 Riŋ ɗika ká mù hạ̃ mì na, mì suo mí ha ri ɓay haŋa ri vi ɓa nzoɓ ká mbị̃w munu ká naa.

23 Mì ɗo ɓil law-ri munu ká ɓo mù ɗo ɓil law-i. Ɓe ndạw̃ rɔɔ, i vika

ɓa nzoɓ ká mbḭw kḭ̃ hɔy hạ̃ nzoɓri ká tusiri key na, i kɔ̃ lɛ, i ɓaa mii, ɓa ɓo kḭ̃ ze mù pie mǐ, a mú hii ri munu ká mù hii mǐ na.

24 Bǎa, nzoɓri ká mù hạ̃ mǐ na, mǐ hii ɓay haŋa zaɗ ká mǐ káw ɗi na, i káw ɗi ziŋ mǐ ndạ̃w, ɓo í kɔ riŋ ɗika ɓi ká mù hạ̃ mǐ na, ɓay ḭ̃i lɛ, mù hii mǐ pola ɗɔɗ ndạ̃w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy.

25 Bǎa, ɓo ká mù ɗaa fe ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na, nzoɓri ká tukɛlɛ key na i tuu mù ya, roo lɛ, ɓi na mǐ tuu mù tuu, a nzoɓ ɓori na i kɔ ta-taŋ mii, ɓa ɓo kḭ̃ ze mù pie mǐ.

26 Mǐ ɗaa ha ri tuu mù, lɛ, mǐ ɗáa ha ri tuu mù ɓa pola pola na rɔɓay, ɓay haŋa ɓo law ini ká mù ɗǒke ɓay tul-i na, ka ɗo ɓil law-ri, a ɓi kara mi ɗo ɓil law-ri ndạ̃w.»

18

I mgba Zezu
(Mat 26.47-56; Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53)

1 Falɛ ká Zezu ɓaa ɓayri na ku riw bele báyḭ̃i lɛ, ka fạ̃a leɗ nduoɓal-ɛri zuɔ fal-ɛ a tǔoke nduo mbii ká riŋ-ɛ ɓa Sedọ̃ro a í tḭ̃i fi kɛlu. Lɛɛ, zaɗɛ ku na wáa ɗo ɗi, ze Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri í se ɗi.

2 Zudas nzoɓ ká ɓa nzoɓ mbika tul-e na, kɔ zaɗ na ku ta-taŋ ndạ̃w, ɓay ḭ̃i lɛ, ɓa zaɗ ká Zezu ɓáy leɗ nduoɓal-ɛri i mbṵ̃ kḭ̃ ká ɗi ɓaŋguɔ kpaɗara.

3 Báyḭ̃i lɛ, ɓe Zudas na, ka se wáa na ku ɓáy kuɗu nzoɓ yṵ̃mri ɓáy nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri ká *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy *Fariziri hạ̃ ni na. Ɓari na i fạ̃a fe yṵ̃mri zuɔ sùo-ri; i se ɓáy huu ndeleri ndạ̃w, huu mbɔ̰̃nri ndạ̃w rɔɔ í tḭ̃ike tul-ri ɓáy.

4 Lɛɛ, feri ká'a tḭ́i tul Zezu na, ka kɔ riw bele ro. Ze a soro ɓa luo-ri a vbi ri ɓay mii: «Wạ̃a, a ve ze ì nzaa ni lɛ?»

5 I yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓuru nzaa Zezu ká Nazarɛɗ.» Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓa ɓi kḭ̃ ze mǐ ɗo key.» Lɛɛ, Zudas ká ɓa nzoɓ mbika tul-e na, ɗo ziŋ nzoɓri na ku ndạ̃w.

6 Zaɗka Zezu ɓaa ha ri mii: «Ɓa ɓi na kḭ̃ ze mǐ ɗo key» na báyḭ̃i lɛ, i yḭ̃i í naa tigbạ̃a ri tuɗ tuɗ ɓa fal, í lie raɗ zuɔ siri.

7 Lɛɛ, Zezu yḭ̃i a vbi ri ɓay ɓa kḭ̃ na rɔɓay mii: «Wạ̃a, a ve ze ì nzaa ni lɛ?» I yḭ̃iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ɓuru nzaa Zezu ká Nazarɛɗ.»

8 Lɛɛ, Zezu yḭ̃iŋra ɓáy ɓay mii: «Mì ɓaa ha rǐ ro, ɓa ɓi na kḭ̃ zu. Ze ɓa ɓi kḭ̃ ze ì nzáa mǐ laa lɛ, ì pɔ́ŋ faa hạ̃ nzoɓri key na i se zaɗ seɗ ɓari.»

9 Zezu ɓaa munu ɓay haŋa ɓay ká'a ɓaa ziŋ Bi-ɛ pola mii: «Nzoɓri ká mù hạ̃ mǐ na, nzoɓ mbḭ̃w mini kara zee ya» na*, ɓayke ɗo munu ɓáy zaɗɛ.

10 Báyḭ̃i lɛ, Simọ̃n Piyɛr ká ɗo ɓáy maamii na, ka naa hǎr a téke suku leɗ káw ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na fi hoɗo mbɛkɛɗ ɓo ɓisuy. Riŋ leɗ káwke ku na ɓa Malkus.

11 Ro, Zezu ɓaa hạ̃ Piyɛr mii: «Mu yḭ́iŋra maamii ɓo na ka nduo ŋgole. Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká Bǎa leke ɓay haŋa ni ka tḭ̃i tul-i na wạ̃a, mǐ maa ɓay kɔ́kɔ ya maalɛ?»

I sùu Zezu î séke ni pol Anasi

12 Ro, kuɗu nzoɓ yṵ̃mri ɓáy ŋgɛrɛ tul-ri, ɓáy nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri ká i ɓa Ziɓri na, i lie Zezu ruɗ í mgba ni í siŋ ni ndạ̃w rɔɔ,

13 í sùu ni titire í séke luo Anasi, ɓe ká'a ɓa fay Kayif. Kayif na ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ká ɓil sewke na ku.

14 Ɓa ɓe na ze ka hạ̃ nzaa ɓoko hạ̃ ŋgɛrɛɗɔmạ̃y Ziɓri mii: «Ɗo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa nzoɓ mbḭ̃w hɔy ka hu ɓay tul ruɔ nzoɓri†.»

Piyɛr mạ̃y ɓay ká tul Zezu
(Mat 26.69-70; Mrk 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Báyḭ̃i lɛ, Simọ̃n Piyɛr ɓáy leɗ nduoɓal Zezu kḭ̃ munu dii fal-ɛ. Ɓe leɗ nduoɓalke ku na, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye kɔ ni ta-taŋ. Ɓe mini ze,

* **18:9 18.9** Zạa 17.12. † **18:14 18.14** Zạa 11.49-50.

ka rǐike ɓil mgbaŋ ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na ziŋ Zezu mbḭw hɔy.
16 Roo lɛ, Piyɛr na kaw faa kɔ̀kɔ ká kɛlɛ. Lɛɛ, leɗ nduoɓal Zezu ká ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye kɔ ni ta-taŋ na tḭ a vǎa ɓaa ɓay ziŋ leɗ mạ́y ká kɔrɔ faa kɔ̀kɔ ká kɛlɛ na, a hạ̃ Piyɛr na rǐi ziŋ ni.
17 Báyḭi lɛ, leɗ mạ́y ká kɔrɔ faa kɔ̀kɔ ká kɛlɛ na ɓaa hạ̃ Piyɛr mii: «Ɓo na wạa, mù ɓa leɗ nduoɓal leɗban na key ndạw ya lɛ woo?» Lɛɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Hay! Ɓa ɓi ya.»
18 Munu ká teɗ hu-huo na báyḭi lɛ, leɗ káwri ɓáy nzoɓ kɔ́rɔ zaɗri, i kiri sǐe huu ká i fạa na í ɗo nṵ́uke. Lɛɛ, Piyɛr kara kaw ziŋ ri a ɗo nṵ́u huu na ndạw pi.

Ŋgɛrɛnzoɓ fe poy vbi Zezu ɓay
(Mat 26.59-66; Mrk 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Báyḭi lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na tii sạw vbika Zezu ɓay ká se tul leɗ nduoɓal-ɛri, ɓáy fe fére ká'a fere nzoɓri na.
20 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Mì ɓaa ɓay ká nun ruɔ nzoɓri riw bele ta-taŋ. Mǐ fere nzoɓri fe ɓaŋguɔ ká ɓil hul mbṵ́ kḭ̃ri mase, ká ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká ɓa zaɗri ká Ziɓri mbṵ kḭ̃ ká ɗi ɓaŋguɔ, ɓo mǐ ɓaa ɓay ká zaɗ muni ya.
21 Wạa, ɓay ḭ̃i ndạw rɔɔ, mù vbi mǐ ɓay mini lɛ? Mu vbi nzoɓri ká i laa ɓayke na. Ɓari na, fe ká mǐ fere nzoɓri na i laa ta-taŋ.»
22 Zaɗka Zezu ɓaa ɓay munu lɛ, nzoɓ kɔ́rɔ zaɗ mbḭw munu ká ɗo lakun-ɛ na nda hala nun-ɛ kpaɗ a ɓaa hạ̃ ni mii: «Wạa, i yḭiŋra ɓáy ɓay munu munu ze hạ̃ ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye lɛ woo?»
23 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Zaɗka mǐ ɓaa ɓay na ɓáy zaɗɛ ya lɛ, mu ɓaa. A ze ɓo, zaɗka ɓay ká mǐ ɓaa na ɗo ɓáy zaɗɛ lɛ, ɓay ḭ̃i ndạw rɔɔ, mù nda mǐ munu lɛ?»
24 Báyḭi lɛ, Anasi ha ri sùu ni ɓáy sal ká ɗo sùo-ɛ kɔɓ, í séke ni hạ̃ Kayif ká ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na.

Piyɛr mạ̃y ɓay ká tul Zezu na rɔɓay
(Mat 26.71-75; Mrk 14.69-72; Luk 22.58-62)

25 Báyḭi lɛ, sạw sǐeke ku na, Simọn Piyɛr kaw nṵ́u huu ká zaɗɛ na ku kɔɓ. Lɛɛ, i vbi ni mii: «Ɓo na wạa, mù ɓa leɗ nduoɓal leɗban na key ndạw ya lɛ woo?» Roo lɛ, Piyɛr mạ̃y ɓay a ɓaa mii: «Hay! Ɓa ɓi ya.»
26 Rɔɓay, nzoɓ mbḭw munu ká sakra leɗ káw *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na ɓa nzoɓ ini nzoɓ ká Piyɛr kuŋ basuk-e na vbi ni ɓay mii: «Wạa, ɓa ɓo ze mǐ kɔ mù ɓáy Zezu ká ɓ̃il wáa na ku ya lɛ?»
27 Báyḭi lɛ, Piyɛr mạ̃y ɓay na ɓa kḭ̃ rɔɓay mii, ɓa ɓeri ya. Lɛɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, tuo ka-káa kɔŋrɔŋ.

I mgba Zezu se pol Pilaɗ
(Mat 27.1-2,11-14; Mrk 15.1-5; Luk 23.1-5)

28 Tiɓie piɛɗ na, ŋgɛrɛdɔmạ̃y Ziɓri sùu Zezu saa luo Kayif í séke ni boro mbay nzoɓ réke tul puo. Roo lɛ, ɓari Ziɓri na i rǐi ɗi ya, ɓay haŋa ɓo, i zaa fe ká *bol kusol ɓari ɗi ɓa fe ḭ̃m na ya, ɓo í maa sṵ̃ŋa fe sṵ̃m suoriya tḭ̃i saa ɓil koy na.
29 Sạ̃wke mini ze, Pilaɗ ká ɓa nzoɓ réke tul puo na tḭ̃i a vǎa ziŋ ri ká kɛlɛ a vbi ri ɓay mii: «Ɓay ḭ̃i ze ì ɗaa ɓo tul leɗban na key lɛ?»
30 Báyḭi lɛ, i yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Zaɗka'a ɓa dɔmbirim nzoɓ ya lɛ, ɓuru ti mgbaka ni ɓay ɗáa ni nduo nduo-ɔ ya.»
31 Lɛɛ, Pilaɗ yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Munu zu lɛ, ɓaarǐ kḭ̃ ze ì yạa ni í vǎa kuŋ ɓay ɓo tul-e sùo-rǐ ɓáy faa bol kusol-rǐ na.»
Báyḭi lɛ, Ziɓri yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «I pɔŋ faa hạ̃ ɓuru ɓay haŋa ɓuru i nzoɓ ya.»
32 Ɓe mini ze, feri key kal mini ɓay haŋa ɓay ká Zezu ɓaa se tul kḭ̃ri

‡ **18:32 18.32** Mat 20.19.

huɗ ká'a huka na, ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ‡.

33 Báyḭi lɛ, Pilaɗ rǐi a se ɓil hul ɓe
a ɗi Zezu a vbi ni ɓay mii: «Ɓo kḭ ze
mù ɓa mbay Ziɓri kɛ́lɛ?»
34 Lɛɛ, Zezu yḭ̀i a vbi ni ɓay mii:
«Ɓay ká mù ɓaa key na wạa, uru saa
ɓil law-a kḭ mase, mù laa ká nzaa
nzoɓ kḭri lɛ?»
35 Báyḭi lɛ, Pilaɗ yḭiŋra ɓáy ɓay hạ
ni mii: «Wạa, ɓi na mǐ ɓa Ziɓ maalɛ?
Sạw ɓori ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ze
i pɔŋ mù nduo nduo-i. Wạa, fe ḭi ze
mù ɗaa lɛ?»
36 Lɛɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay mii:
«Hṵrusuo nzoɓ ká tusiri key ze ɗáa
mǐ ḵaw mbay ya. Zaɗka mǐ re mbay
ká tusiri key lɛ, nzoɓ ɓiri máa ɓay
ru-ruy ká tul-i hạ mǐ tuo ɓo ɓil nduo
Ziɓri key ya. Roo lɛ, hṵrusuo-i na
uru saa luo nzoɓ ká tusiri key ya.»
37 Báyḭi lɛ, Pilaɗ ɓaa hạ ni mii:
«Wạa, mù ɓa mbay lɛ woo?» Lɛɛ,
Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay mii: «Ɓe kḭ ze
mù ɓaa ku, mǐ ɓa mbay. Ɓi na, i
mbóŋ mǐ a mí vi tusiri key ɓay ɓáa
nasi ɓay ká se tul tusuɛ ɓay. Nzoɓ
hạa hạa ká hii tusuɛ ɓay na, ka te
suk-e a láake ɓay ɓi key.»
38 Báyḭi lɛ, Pilaɗ vbi ni mii: «Tusuɛ
ɓay ze ɓa ḭi lɛ?»

I kuŋ ɓay huɗ ɓo tul Zezu
(Mat 27.15-31; Mrk 15.6-20; Luk 23.13-25)

Fal ɓayri na ku báyḭi lɛ, Pilaɗ tḭi
ɓa kḭ a se a vǎa ziŋ Ziɓri a ɓaa ha
ri mii: «Mì ziŋ kạaya mbḭw ká ɓay
ɗáake ɓay huɗ ɓo tul leɗban key na
ya.
39 Roo lɛ, munu ká ɓa fe sạw puo
ɓaarǐ ká mǐ tina nzoɓ mbḭw saa hul
sal ha rǐ ɓaŋguɔ ɓáy *nam suoriya
tḭi saa ɓil koy na, ì hii ɓay haŋa mǐ
tina Zezu, mbay ɓaarǐ Ziɓri na ha rǐ
lɛ?»
40 Ɓe nu ku báyḭi lɛ, i ɓaa ɓay ɓáy
nzaa-ri gǔrum mii: «Ṵ-uu, ɓe ya!
Barabas ze ɓuru hii!» Ɓe Barabaske
ku na ka ɓa dɔmbirim nzoɓ.

19

Pilaɗ ɗaa ɓay huɗ ɓo tul Zezu

1 Ɓe nu ku báyḭi lɛ, Pilaɗ ha ri
mgba Zezu í nda ni ɓáy ndoy dɔŋ
raɗ raɗ.
2 Ro, nzoɓ yṵmri kaŋ ŋgatukru ɓa
taguɓa mbay, rɔɔ í mbi guɓa tul-e a
í nduo ni maagari mbay ká sḭ̀i hola
hola.
3 I soro ɓa lakun-ɛ í ɓaa mii:
«Soko woo, mbay Ziɓri!» Ro, í nda
hala nun-ɛ kpaɗ kpaɗ.
4 Báyḭi lɛ, Pilaɗ tḭi ɓa kḭ a ɓaa hạ
Ziɓri mii: «Ì láa mǐ key! Mǐ mgbaka
Zezu na ɓay víke kɛlɛ key ɓo, ɓay
haŋa rǐ kɔ mii, mǐ ziŋ fe kạaya mbḭw
ká ɓay haŋa mǐ ɗáake ɓay huɗ ɓo
tul leɗban na ku ya.»
5 Báyḭi lɛ, Zezu tḭi ɓáy taguɓa
ŋgatukru, ɓáy maagari mbay ká sḭ̀i
hola hola na. Lɛɛ, Pilaɗ ɓaa ha ri
mii: «Ì kɔ nzoɓ na ká ɗo ku.»
6 Zaɗka *ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri ɓáy
nzoɓ kórɔ zaɗri mbi nun-ri í kɔ ni
munu báyḭi lɛ, i ɗaa fe ɓáy nzaa-ri
gǔrum í ɓaa mii: «Ɓer ni! Ɓer ni ɓer
mǎa ka ɗo tul puu say huɗ!» Báyḭi
lɛ, Pilaɗ ɓaa ha ri mii: «Ì yạa ni sùo-
rǐ ɓo, í ɓer ni ɗo tul puu say huɗ
na, ɓay ḭi lɛ, mǐ kɔ fe mbḭw ká ɓay
ɗáake ɓay huɗ ɓo tul-e ya.»
7 Báyḭi lɛ, Ziɓri yḭiŋra ɓáy ɓay hạ
ni mii: «Ɓuru na, ɓuru ɗo ɓáy *bol
kusol mbḭw. Ɓáy faa bol kusolke ku
na, ɗo nun haŋa ni ka ziŋ huɗ, ɓay
ḭi lɛ, ka ɗi sùo-ɛ ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru.»
8 Zaɗka Pilaɗ laa ɓayke na munu
báyḭi lɛ, hḭɛ ɗaa ni zikiki ɓa pola
pola.
9 Lɛɛ, ka yḭ̀i a se hula na rɔɓay, a
vbi Zezu mii: «Mù uru saa hạa lɛ?»
Roo lɛ, Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay mbḭw hạ
ni ya.
10 Báyḭi lɛ, Pilaɗ ɓaa hạ ni mii:
«Wạa, ɓi kḭ mǐ ɓaa ɓay ze mù fɛrɛ
nzaa-i ya ku lɛ? Mù kɔ mú ɓaa mii,
mǐ ɗo ɓáy hṵrusuo ká ɓay tína mù
saa hul sal ndạw, ɓay haŋa ri ɓer mù
ɗo tul puu say huɗ ndạw na wạa,
mù kɔ munu ya lɛ?»

11 Lɛɛ, Zezu yi̱iŋra ɓáy ɓay a ɓaa
hạ ni mii: «Ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ze hạ mù
hu̱rusuo. Zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru hạ mù
hu̱rusuo key na ya lɛ, mù ti mbaka
tul-i ɓáy hu̱rusuo mbi̱w ya. Sạwke
mini ze, nzoɓ ká pɔŋ mì nduo nduo-
ɔ na, ɓay mgba tul-e kal mù rɔɓay.»
12 Úru saa zaɗɛ ku na, Pilaɗ nzaa
faa ɓay póŋ Zezu. Roo lɛ, Ziɓri ɓaa
ɓay ɓáy nzaa-ri gŭrum mii: «Zaɗka
mù tina leɗban na ku lɛ, mù ti ɓá
nzoɓ taa Mbay Sezar ya. Nzoɓ hạa
hạa ká ɗi sùo-ɛ ɓa mbay na, ka ɓa
nzoɓ tul ŋgạ̄ni Mbay Sezar.»
13 Zaɗka Pilaɗ laa ɓaykeri na
munu báyi̱i lɛ, ka mgba Zezu na a
ti̱ike ni kɛlɛ, a vǎa kaw tul kariŋgaw
mbay ká zaɗ fɔ́ŋ ɓay. (Riŋ zaɗke
ku na, ɓa zaɗ ɓɔ́ɗɔ tisaw, ɓáy nzaa
eboro lɛ, i ɗi ɓa *Gabata.*)
14 Namke ku na ɓa nam léke fe
su̱m suoriya ti̱i saa ɓil koy ká maa
ɓáy sạw síe ká ɗo law tul. Báyi̱i lɛ,
Pilaɗ ɓaa hạ Ziɓri mii: «Ì kɔ mbay
ɓaarì na ká ɗo ku.»
15 Roo lɛ, i tii sạ̄w ɓáa ɓay ɓáy
nzaa-ri gŭrum gŭrum mii: «I ni! I
ni ɓo í ɓer ni ɗo tul puu say huɗ!»
Lɛɛ, Pilaɗ ɓaa ha ri mii: «Wạ̄a, mbay
ɓaarì na ki̱ ze, ì hii ɓay haŋa mì
ɓer ni ɗo tul puu say huɗ ku lɛ?»
Báyi̱i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poyri yi̱iŋra
ɓáy ɓay hạ ni mii: «Ɓuru ɗo ɓáy
mbay ki̱ ɓoɗ ká nde Sezar ya.»
16 Báyi̱i lɛ, Pilaɗ pɔŋ Zezu nduo
nduo-ri ɓay haŋa ri ɓer ni ɗo tul puu
say huɗ na.

I ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ
(Mat 27.32-44; Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43)

Ro, í uru í lie Zezu na ruɗ í mgba
ni
17 í hạ ni soɓ puu say huɗ ɓe sùo-ɛ,
a ti̱ike saa ŋgɛrɛpuo ɓay séke ɓa zaɗ
ká riŋ-ɛ ɓa Tuŋguo Tul. (Ɓáy nzaa
eboro lɛ, i ɗi ɓa *Gɔlgota.*)
18 Ká zaɗɛ ku na ze, nzoɓ yu̱mri
ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ ká ɗi, a
í ɓer nzoɓ ki̱ri siɗi ɗo lakun-ɛ ndạ̄w.
I ɓer nzoɓ mbi̱w ɗo tul puu say huɗ
ká fi hoɗo ɓe, a í ɓer nzoɓ ndeke ɗi
siɗike ɗo tul puu say huɗ ká fi gel, a
í hạ̄ Zezu ɗo sikɗa.
19 Báyi̱i lɛ, Pilaɗ mbi nzi-ɛ ha ri
ɗaa mbeɗe ɗo gbokro í ɓer ɗo fi tul-
e ká tul puu say huɗ na. Ɓay ká i
vbie ɗo gbokroke na ɓaa mii: «Zezu
ká Nazarɛɗ, mbay Ziɓri.»
20 Munu ká zaɗ ɓér Zezu na ɗo ɗi
ya ɓáy ŋgɛrɛpuo na báyi̱i lɛ, Ziɓri
ŋgi̱i ɓamba ki̱i fe na, ɓay i̱i lɛ, fe ká
i ki̱i na, i ɗaa ɓáy nzaa eboro ndạ̄w,
nzaa latẹ̄ ndạ̄w, rɔɔ ɓáy nzaa gɛrɛk
ndạ̄w pi.
21 Zaɗka ŋgɛrɛnzoɓ *fe poy Ziɓri
ká i ɗo ɗi í ki̱i fe na ku munu báyi̱i
lɛ, i pie hạ̄ Pilaɗ mii: «Mù ti ɗáa
ɓa "Mbay Ziɓri" ya. Roo lɛ, mù ɗáa
mii, "Ɓe ki̱ ze ka ɗi sùo-ɛ ɓa Mbay
Ziɓri."»
22 Lɛɛ, Pilaɗ yi̱iŋra ɓáy ɓay mii:
«Fe ká mì ɗaa na, a ɗoko ɓáy zaɗɛ
munu.»
23 Falɛ ká nzoɓ yu̱mri ɓer Zezu ɗo
tul puu say na báyi̱i lɛ, i fạ̄a gari ɓe
í leke ki̱ ɓáy zaɗ ɓari niŋ bele. Roo
lɛ, i mbi maagari ɓe ká taŋ sạ̄ake a
ɗo wuu na í ɗaa ɓo
24 í ɓaa ɓay ká sakra ki̱ mii: «Náa
gɔ́ɗɔri maagari na key ya, roo lɛ,
náa ɗáa rì di̱i di̱i ɓay kɔ́kɔ wạ̄a, nzoɓ
ve ze a ɓá taa ɓe lɛ.» Feri key na kal
mini ɓay haŋa ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru na, ka ɔ ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ
bele. Ɓayke na ɓaa mii:

«I leke gari ɓiri ká sakra ki̱,
a í mbi maagari ɓi í ɗáake di̱i di̱i*.»

Ɓe ze, ɓa fe ká nzoɓ yu̱mri na i ɗaa.
25 Ɗi ya ɓáy puu say huɗ Zezu na,
mi-ɛ ɗo ɗi, yu̱ mi-ɛ ndạ̄w, Mari ká
ɓa mạ́y Kolopas ndạ̄w, rɔɔ ɓáy Mari
ká puo ɓe ɗo Madala ndạ̄w pi.
26 Báyi̱i lɛ, Zezu mbi nun-ɛ a kɔ mi-
ɛ na, a ɗi ya ɓáy lakun mi-ɛ ku na,
leɗ nduoɓal-ɛ ká'a hii ni ɓamba na
ɗo ɗi ndạ̄w pi. Zezu na ɓaa hạ mi-ɛ
mii: «Mgba ni ka ɓa vu-ɔ.»
27 Falɛ ku lɛ, ka ɓaa hạ leɗ
nduoɓal-ɛ na ku mii: «A ɓo laa lɛ,
mu kɔ ni ɓa máa-ŋa.» Úru saa zaɗɛ

* **19:24 19.24** Simri 22.18.

na ku báyi̱i lɛ, leɗ nduoɓal-ɛ na, sùu máa Zezu na a zɔ̌lke faa puɔ, a kɔrɔ ni ɓáy kere.

Huɗ Zezu
(Mat 27.45-56; Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Falɛ ku báyi̱i lɛ, Zezu kɔ ndạ̰w mii, peɗ ká Ŋgɛrɛwṵru pɔŋ zuɔ nduo-ɛ ɓay haŋa ni ka ɗaa na, ka ɗaa ɔ ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele ro. Ze a ɓaa mii: «Kɔn mbii í mĭ!» Ka ɓaa munu ɓay haŋa ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru na, ka ɗo munu ɓáy zaɗɛ.

29 Ká zaɗɛ ku na, i ɗaa mbii fe sṵ́uke ɗo suna sĭi ɗi. Báyi̱i lɛ, nzoɓ yṵ̰mri mbi vay gari ká nzɔ mbii nzɔ, í ɗaa nduo mbii fe sṵ́uke na, a í ɗaa tuŋ nzaa puu ká i ɗi ɓa *izoɓ*, rɔɔ í ndaɗa ɓa nzaa Zezu ɓáy.

30 Zaɗka Zezu ạ̰w mbii fe sṵ́uke na báyi̱i lɛ, ka ɓaa mii: «Feri riw bele na ɔ ŋgiɗ bele ro!» Falɛ ku lɛ, ka ɗiŋ tul-e mgbura, lɛ, law-ɛ ví tuo.

Nzoɓ yṵ̰m tuŋ gar Zezu

31 Namke ku na ɓa nam peɗ ndeɓe ká i lĕkeke fe sṵ̰m ɓay tul nam mgbaka tạ̰ram ɓari Ziɓri. Nam mgbaka tạ̰ramke ku na ɗo ɓoɗ, a ɓa bawda nam suoriya. Sạ̰wke mini ze, ŋgɛrɛdɔmạ̰y Ziɓri hii ɓay haŋa huɗ nzoɓ ka ɗo siya ká tul puu say huɗ ká ɓil namke na ku ya. Ɓe ze, í vbi Pilaɗ ɓay haŋa ni ka gur ɓal-ri ha ri hu ɓa vaa ɓo, í ɗĭra ri saa tul puu say huɗ na.

32 Báyi̱i lɛ, nzoɓ yṵ̰mri na i se ɓa zaɗ ká puu say huɗ ɗo ɗi na. Lɛɛ, i gur ɓal nzoɓ titireke, rɔɔ í gur ɓal nzoɓ ndeke ɗi siɗike ká i ɓer ni ɗo lakun Zezu na.

33 Zaɗka i ṭi̱i tul Zezu na báyi̱i lɛ, i kɔ ni ɓa huɗ ro. Sạ̰wke mini ze i gúrke ɓal-ɛ na ya.

34 Roo lɛ, nzoɓ yṵ̰m mbi̱w munu ká sakra nzoɓ hạ̰wri vǎa tuŋ gar-ɛ wuɓ ɓáy nzaw ɓe. Lɛɛ, ká zaɗɛ ku hɔy sím ɓáy mbii ṭi̱i a zuu zuɔ siri.

35 Nzoɓ ká kɔ fekeri ɓáy nun-ɛ na, ɓa nzoɓke na ze ɓaa nasi ɓay fekeri; a nasi ɓay ɓe ká'a ɓaa na ɓa sùo ɓay. Ɓay ká'a ɓaa na, ka kɔ ɓa sùo ɓay, ɓay haŋa ɓo ɓaarĭ hɔy kara ì ɗaa law-rĭ ka ɓo ɗi ndạ̰w.

36 Feri key na ṭi̱i mini ɓay haŋa ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru na, ka ɔ ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm. Ɓayke ɓaa mii: «Hṵrusuo-ɛ mbi̱w mini kara ti háw ya†.»

37 Rɔɓay, i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ká zaɗ ḳi̱ ɓoɗ mii: «Nzoɓri fɛ́rɛ kɔ́m ɓa luo nzoɓ ká i tuŋ gar-ɛ ɓáy nzaw na‡.»

I ɗaa Zezu ɓo luɔ huɗ
(Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56)

38 Fal feri na ku báyi̱i lɛ, Zezeɓ ká puo ɓe ɗo Arimate na, vǎa vbi Pilaɗ faa ɓay mbika huɗ Zezu. (Ɓe na, ka ɓa leɗ nduoɓal Zezu ɓa muni, ɓay i̱i lɛ, ka ɗaa hi̱ɛ ŋgɛrɛdɔmạ̰y Ziɓri.) Lɛɛ, Pilaɗ pɔŋ faa hạ̰ ni. Ro, a se a vǎa mbi huɗ Zezu na.

39 Nikɔdɛm, ɓe ká'a nduo tul Zezu ɓa suŋ pola na ka vi ndạ̰w. Ka vi ɓáy sṵ̰m vay fe ká bạ̰rɛ fṵ̰ bŭy bŭy ká i ɗi ɓa *mir*, a hạ̰y ká i ɗi ɓa *aluwe* kara ndạ̰w. Híike laa lɛ, maa daŋday tom mbi̱w.

40 Báyi̱i lɛ, ɓari siɗi bele na, i mbi huɗ Zezu, í kaari ɓáy vay gari a í ɗaa vay feri ká bạ̰rɛ fṵ̰ bŭy bŭy na tii ɗi tul tul munu ká Ziɓri ɗaa ɓaŋguɔ ɓáy huɗ nzoɓ rɔɔ í voro na.

41 Ɗi ya ɓáy zaɗ ká i ɓer Zezu ɗo tul puu say huɗ na, wáa mbi̱w ɗo ɗi. Ká ɓil wáake ku na, huo tisaw ká i kpɛrɛ ɓa luɔ huɗ fie ká i ɗaa huɗ ɓo ɗi ba mbi̱w ya rɔɓay na, ɗo ɗi§.

42 Ká zaɗɛ ku ze, i ɗaa huɗ Zezu ɓo ɗi, ɓay i̱i lɛ, sạ̰w síe tɔ̀ŋ ndi̱i hɔy ɓay haŋa *nam mgbaka tạ̰ram Ziɓri na ka ṭi̱i. Rɔɓay, zaɗɛ ɗo ɗi ya ɓáy zaɗ puu say huɗ na.

† **19:36 19.36** Ṭi̱i kɛlɛ 12.46; Ruɔ ɓari 9.12. ‡ **19:37 19.37** Zakari 12.10. § **19:41 19.41** Ká ɓil kɔrke ku na, zaɗ ɓa tisawri riw bele. Ze, i kpɛrɛ tisawri kpɛrɛ ndạ̰w rɔɔ, í ɗaa huɗ nzoɓ ɓo ɗi ɓáy. Ɓil sewke ku na, ɓari Ziɓri voro huɗ ɗo tusiri buo ya.

20

Zezu tịi saa luɔ huɗ
(Mat 28.1-8; Mrk 16.1-8; Luk 24.1-12)

1 Tiƀie piɛɗ ká síe dimasi ká zaɗ ɗo ɗilo ɗilo rɔƀay na báyịi lɛ, Mari ká puo ƀe ɗo Madala tịi a se ƀa tupal na. Zaɗka'a tịi ɗi na báyịi lɛ, ka kɔ maa tisaw ká i mbǐike nzaa luɔ huɗ na giri ƀo fi mbịw.
2 Báyịi lɛ, ka ɗuu a vǎa ziŋ Simọn Piyɛr ƀáy leɗ nduoƀal kị, ƀe ká Zezu hii ni ƀamba na a ƀaa ha ri mii: «I mbi huɗ Ŋgɛrɛmbay na saa luɔ huɗ, lɛ, ƀuru kɔ zaɗ ká i ɗaa ni ƀo ɗi ya.»
3 Ro, Piyɛr ƀáy leɗ nduoƀal Zezu hạw na, i uru vaɗ í ɗuu ƀa tupal na.
4 Ɓari siɗi bele na, i ɗuu maa kị reƀ reƀ, roo lɛ, leɗ nduoƀal-ɛ hạw na ɗuu a kal Piyɛr likiɗ, a tịi tupal na kpeɗere pola.
5 Zaɗka'a duu kɔ́m ƀay kɔ́kɔ ƀil luɔ huɗ na báyịi lɛ, ka kɔ gari ká i kǎarike Zezu na zuɔ, roo lɛ, ka rǐi a se ɗi ya.
6 Lɛɛ, Simọn Piyɛr ká uru saa fal a vi na mǎa, rǐi a se ƀil luɔ huɗ na a kɔ gari ká zuɔ,
7 rɔɔ gari ká i kǎarike tul Zezu na zuɔ ƀáy gari hạw na mbịw ya. Roo lɛ, garike ku na gịm zuɔ zaɗ kị ƀoɗ.
8 Báyịi lɛ, leɗ nduoƀal Zezu ká tịi tupal titire ɗɛkrɛ na, rǐi a se ƀil luɔ huɗ na ndạw. Lɛɛ, ka kɔ feke na, a ɗaa law-ɛ ƀo tul tịi Zezu na.
9 Tusuɛke lɛ, ƀay ká ɗo ƀil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̀ru ká ƀaa mii: «Zezu a tị́i saa luɔ huɗ a kaw ƀáy kumnun» na, leɗ nduoƀal Zezuri laa ya ƀáy dɔrɔ zu.
10 Falɛ ku báyịi lɛ, leɗ nduoƀal-ɛri ká tul-ri siɗi na, i yỳi faa puɔ.

Zezu ƀaa ƀay ziŋ Mari ká puo ƀe ɗo Madala
(Mat 28.9-10; Mrk 16.9-11)

11 Báyịi lɛ, Mari na yỳi a ví ɗo nzaa luɔ huɗ na ƀáy rɛw mgboƀo mgboƀo. Ɓáy rɛw ká'a rɛ ƀáy mbii nun-ɛ mgboƀo mgboƀo ku na, ka ɗiŋke tul-e ƀay kɔ́kɔ ƀil luɔ huɗ na.
12 Lɛɛ, ka kɔ leɗ nzaapeɗri ká nulue tul-ri siɗi, nduo gari ká ƀa pie kpạa kpạa, a í kaw ƀil luɔ huɗ ká Zezu ƀo ɗi na. Nzoƀ mbịw kaw fi tul-e, a nzoƀ mbini laa lɛ, kaw fi ƀal-ɛ.
13 Báyịi lɛ, i vbi Mari ƀay mii: «Tinam ƀuru, mina rɔɔ mù rɛ-rɛw maalɛ?» Lɛɛ, ka yịiŋra ƀáy ƀay ha ri mii: «I mbi huɗ Ŋgɛrɛmbay ƀi na í zǒlke ɗɔɗ hạ mì kɔ zaɗ ká i ɗaa ni ƀo ɗi ya.»
14 Fal ƀayri ká'a ƀaa na ku báyịi lɛ, ka fɛrɛ nun-ɛ ƀa fal, lɛ, ka kɔ Zezu ká ɗo yol ku, roo lɛ, ka kɔ ni ƀa Zezu na ya.
15 Ro, Zezu vbi ni ƀay mii: «Tina, mina rɔɔ mù rɛ-rɛw maalɛ? Wạa, a ve ze mù nzaa ni lɛ?»
Mari na ker ká ƀil law-ɛ a mgba mii, kɔ ya lɛ, ƀa nzoƀ ká kɔrɔ wáa na ku, ze a ƀaa hạ ni mii: «Zaɗka ƀa ƀo ze mù mbi huɗ Zezu na lɛ, mu kíɛ mì zaɗ ká mù ɗaa ni ƀo ɗi na hạ mì vǎa mbi ni.»
16 Báyịi lɛ, Zezu ƀaa hạ ni mii: «Mari!» Lɛɛ, ka fɛrɛ kɔ́m ƀa luo-ɛ a ƀaa hạ ni ƀáy nzaa eboro mii: *Raboni!* (Mạ́rake ƀaa mii: «Gaŋ ƀi!»)
17 Lɛɛ, Zezu ƀaa hạ ni mii: «Mgba mì ya, ƀay ịi lɛ, mǐ se luo Ɓǎa ká nulue ya rɔƀay. Roo lɛ, mu se mú vǎa ƀaa hạ yụ-iri mii, mǐ se ƀa luo Ɓǎa ká ƀa Ɓǎa ƀaarǐ ndạw, rɔɔ luo Ŋgɛrɛwụ̀ru ƀi ká ƀa Ŋgɛrɛwụ̀ru ƀaarǐ ndạw.»
18 Ro, Mari ká puo ƀe ɗo Madala na se a vǎa ƀaa ƀayke hạ leɗ nduoƀal-ɛri mii: «Mì kɔ Ŋgɛrɛmbay!» Falɛ lɛ, ka kịi fal ƀayri ká'a ƀaa hạ ni na ha ri laa.

Zezu tịi tul leɗ nduoƀal-ɛri
(Mat 28.16-20; Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Ɓa tilaw ká síe dimasike ku na, leɗ nduoƀal Zezuri mbụ kị í kaw hula í dar faakeri gbak gbak ɗo ɗi, ƀay ịi lɛ, i ɗaa hịɛ ƀay ŋgɛrɛdɔmạy Ziƀri. Báyịi lɛ, Zezu tịi sakra ƀari mbuɗa a ƀaa ha ri mii: «Ɗɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ rǐ!»

20 Fal ɓayri ká’a ɓaa na ku báyji̧ lɛ,
ka kiɛ ri bol kol nu̧ɔ ká ɗo nduo-ɛri
ɓáy gar-ɛ. Zaɗka leɗ nduoɓal-ɛri kɔ
Ŋgɛrɛmbay ɓari na báyji̧ lɛ, suoriya
mbaa ɓil law-ri gbạy gbạy.
21 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri ɓa ki̧ na
rɔɓay mii: «Ɗɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ rǐ!
Munu ká Bǎa pie mǐ na, ɓi kara mǐ
píe rǐ ndạw.»
22 Fal ɓayri na ku báyji̧ lɛ, ka nda
ɔ̃mi puɗ zuɔ tul-ri a ɓaa mii: «Ì yạa
Tem̃ Law Pie na ɓa ɓil law-rǐ.
23 Nzoɓri ká ì naa ɓay feyạa ɓari
ká tul-ri na, ɓayke mgba tul-ri mbǎa.
A ɓari ká ì naa ɓay feyạa ká tul-ri
ya laa lɛ, ɓayke mgba tul-ri ɓaŋguɔ
kpaɗara.»

Toma kɔ Zezu ɓa Ŋgɛrɛmbay ɓe

24 Báyji̧ lɛ, Toma ká ɓa nzoɓ mbi̧w
ká sakra leɗ nduoɓal-ɛri ká duɔ falɛ
siɗǐ ká i ɗǐ ni ɓa leɗ ndɔ̃ŋɔ na, ka ɗo
sakra ɓari ɓáy nam ká Zezu ti̧i tul-ri
na ku ya.
25 Lɛɛ, leɗ nduoɓal Zezu hạwri
ɓaa hạ ni mii: «Ɓuru kɔ Ŋgɛrɛmbay
ɓáy nun ɓuru!» Roo lɛ, Toma na
yi̧iŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Zaɗka
mǐ kɔ bol kol nu̧ɔ ká ɗo nduo-ɛri
na ya, mí ɗaa vu̧ nduo-i nduo bol
kol nu̧ɔke na ku ya ndạw, a mí ɗaa
nduo-i nduo bol kol nu̧ɔ ká gar-ɛ ku
na ya ndạw lɛ, mǐ ti ɗáa law-i ɓo ɗi
ya mgbaŋ.»
26 Ɓaa nam tɔnɔ siɗǐ ká falɛ na ku
báyji̧ lɛ, leɗ nduoɓal Zezuri mbu̧ ki̧
í kaw hula ɓa ki̧. Hạw ku báyji̧ lɛ,
Toma na kaw ziŋ ri ndạw ro. Faa
hulri ká i dar gbak gbak ɗo ɗi na hɔy
kara, Zezu ti̧i sakra ɓari na mbuɗa
a ɓaa ha ri mii: «Ɗɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ
rǐ!»
27 Falɛ ku lɛ, ka fɛrɛ nun-ɛ ɓa luo
Toma a ɓaa hạ ni mii: «Mu zuɗa vu
nduo-ɔ ɓa key mú kɔ nduo-iri key,
a mú zuɗa nduo-ɔ mú ɗaa nduo bol
kol nu̧ɔ ká gar-i key! Póŋ nzaa mạy
ɓay ɓo, a mú ɗaa law-a ɓo tul-i.»
28 Lɛɛ, Toma yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Mbay ɓi! Ŋgɛrɛwu̧ru ɓi!»
29 Zezu ɓaa hạ ni mii: «Ɓay kókɔ
ká mù kɔ mǐ key ndạw rɔɔ, mú ɗaa
law-a ɓo tul-i lɛ? Suoriya ɓa taa
nzoɓri ká i kɔ mǐ ya hɔy a í ɗaa law-
ri ɓo tul-i.»

Mạ̃ra ɓay mbeɗe key

30 Zezu ɗaa ki̧ri fe saŋri ɓoɗ ɓoɗ
ŋgi̧i ɓamba ká nun leɗ nduoɓal-ɛri
ká i ɗaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe ni key
ya.
31 Roo lɛ, feri ká i ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe ni key na, ɓay haŋa rǐ ɗáake
law-rǐ ɓo tul Zezu, a í kɔ ni ɓa
*Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwu̧ru waa ɓay
píe ni ví yạa nzoɓri na ka ɓa Vu
Ŋgɛrɛwu̧ru. A zaɗka ì ɗaa law-rǐ ɓo
tul-e lɛ, ì káw ɓáy kumnun ɓáy faa
ɓe.

21

Zezu ti̧i tul leɗ nduoɓal-ɛri ká nzaa maambii

1 Fal feri na ku báyji̧ lɛ, Zezu kiɛ
sùo-ɛ ɓa ki̧ hạ leɗ nduoɓal-ɛri ká
nzaa maambii ká Tiberiyaɗ. Faa
ká’a kǐɛke sùo-ɛ na ze ɗo key:
2 Simọ̃n Piyɛr ndạw, Toma ká i ɗi
ni ɓa leɗ ndɔ̃ŋɔ ndạ̃w, Nataniyɛl ká
puo ɓe ɗo Kana ká kuɗu zaɗ ká
Galele ndạ̃w, vu Zebederi ndạ̃w, rɔɔ
ɓáy leɗ nduoɓal Zezu ki̧ri ká tul-ri
siɗǐ na, i ɗo ziŋ ri mbi̧w hɔy.
3 Ro, Simọ̃n Piyɛr ɓaa ha ri mii:
«Mì séke ɓay sáa basaŋ.» Lɛɛ, i ɓaa
hạ ni mii: «Ɓuru hɔy kara ɓuru séke
ziŋ mù ndạw.» Ro ze, í zɔl í vǎa kaw
ɓil tuo, lɛ, ɓil suŋke ku na i suo mbii
kpu̧y í mgba si̧i mbi̧w vbeŋ ya.
4 Nzaa fạa ruo ká zaɗ fạa hie na
báyji̧ lɛ, Zezu ti̧i nzaa kporombii, roo
lɛ, leɗ nduoɓal-ɛri kɔ ni ɓa ɓe ya.
5 Lɛɛ, ka ɓaa ha ri mii: «Nzoɓ
buɔ-iri, lɛ, ì mgba si̧i mgba ki̧ zu lɛ
woo?» Lɛɛ, i yi̧iŋra ɓáy ɓay hạ ni
mii: «Kúy! Ɓuru ziŋ fe mbi̧w ya!»
6 Báyji̧ lɛ, Zezu ɓaa ha ri mii:
«Munu lɛ, ì mbi basaŋ ɓaarǐ na í vbu
ɓa laa ɓil tuo ká fi hoɗo ku í kɔ, ì
mgbaka fe.» Lɛɛ, i vbu basaŋ ɓari
na. Ro ze, si̧iri taɓ ɗi tusuru ha ri
tạa kúɔ saa ɓil mbii ɓa kɛlɛ na kpu̧y.

7 Báyḭi lɛ, leď nduoɓal ká Zezu hii ni ɓamba na ɓaa hạ̃ Piyɛr mii: «Ɓa Ŋgɛrɛmbay!»
Zaďka Simọ̃n Piyɛr laa mii, «Ɓa Ŋgɛrɛmbay» na báyḭi lɛ, munu ká'a ďo sùo-ɛ hɔy na, ka mbi gari ɓe a nduo a siŋ tul-e hăr, a zo ɓo mbii.
8 Ɓie leď nduoɓal Zezuri ká i kạw ɓil tuo na, i kuɔ basaŋ ɓáy sḭiri ká taɓ ďi tusuru na í séke ɓa nzaa kporombii. Zaďɛ ďo ďi ya, ďi maa ika nduo isɔďri munu hɔy.
9 Zaďka i tḭi saa ɓil tuo na báyḭi lɛ, i kɔ síe huu ďo ká i ďaa sḭi ɓo tul-e, ɓáy maapa.
10 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Sḭiri ká ì mgba na ì wál hạ̃nɛri í víke hạ̃ mì.»
11 Báyḭi lɛ, Simọ̃n Piyɛr na hil a kaw ɓil tuo, a vǎa kuɔ basaŋ ká bawda sḭiri mbaa ďi tusuru na a tḭike kɛlɛ. Sḭikeri riw bele na ɓa isɔď ɓáy síŋ ndeɓe pạ̃rɛ say. Ze munu hɔy kara basaŋ na gɔďɔ ya.
12 Lɛɛ, Zezu ɓaa ha ri mii: «Ì vi ɓo í sụ̃ fe key.» Ká sakra leď nduoɓal-ɛri ku na, nzoɓ mbḭw mini ká maa ɓay vbika ɓay mii, «Mù ɓa ve lɛ» na tiya, ɓay ḭi lɛ, ɓari na i kɔ ndạ̃w mii, ɓe na ka ɓa Ŋgɛrɛmbay.
13 Báyḭi lɛ, Zezu soro ɓa lakun-ri a mbi maapa na, a leke ri a yḭi a mbi sḭi na a leke ri faa mbḭw munu na ndạ̃w.
14 Úru saa nam ká Zezu tḭike saa luɔ huď na, ɓe ni key na ɓa kíɛ sùo faa ɓal ba sayke ro, ka tḭike tul leď nduoɓal-ɛri key.

Zezu vbi Piyɛr ɓay

15 Falɛ ká i sụ̃ feri na ku báyḭi lɛ, Zezu fɛrɛ nun-ɛ ɓa luo Simọ̃n Piyɛr a vbi ni ɓay mii: «Simọ̃n vu Zạ̃a, wạ̃a, mù kɔ mì ɓa nzoɓ nun-a mba nzoɓ niri key lɛ?» Lɛɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ụ̃u, Ŋgɛrɛmbay, mù kɔ ndạ̃w, mì hii mù.» Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Munu zu lɛ, hɔ́l baďu ɓiri hạ̃ mì.»
16 Falɛ ku lɛ, Zezu vbi ni ɓay faa ɓal ba siďike mii: «Simọ̃n vu Zạ̃a, wạ̃a, mù kɔ mì ɓa nzoɓ nun-a lɛ?» Lɛɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ụ̃u, Ŋgɛrɛmbay, mù kɔ ndạ̃w, mì hii mù.» Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Munu zu lɛ, nda faa pol baďu ɓiri hạ̃ mì.»
17 Báyḭi lɛ, Zezu yḭi a vbi ni ɓay ndeke ďi faa ɓal ba sayke mii: «Simọ̃n vu Zạ̃a, wạ̃a, mù kɔ mì ɓa nzoɓ nun-a lɛ?» Vbiw ndeke ďi faa ɓal ba sayke ká Zezu vbi Piyɛr mii, «Mù kɔ mì ɓa nzoɓ nun-a lɛ» na báyḭi lɛ, law Piyɛr kuŋ mbii gbaď ro a hạ̃ ni yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ Zezu mii: «Mbay, ɓo na mù kɔ feri riw bele. Mù kɔ ndạ̃w, mì hii mù.» Lɛɛ, Zezu ɓaa hạ̃ ni mii: «Munu zu lɛ, hɔ́l baďu ɓiri hạ̃ mì.
18 Mì ɓaa hạ̃ mù ta-taŋ ɓa tusuɛ kḭ: zaďka mù ɓa kuban rɔɓay na, mù siŋ tul gari ɓo ɓáy sal ɓil sùo-ɔ kḭ, a mú séke zaď ká law-a hii. Roo lɛ, zaďka mù ďi tạ́w na, mù ndáďa nduo-ɔ kparak ɓay haŋa nzoɓ kḭ ro ka siŋ sal ɓil ɓo na hạ̃ mù, a kuɔ mù a séke zaď ká law-a hii ya.»
19 (Ɓáy faa ɓayri key na, Zezu kĭɛke faa ká Piyɛr a húkake ɓay ďáake riŋ ďika ɓo tul Ŋgɛrɛwụ̃ru.) Falɛ ku lɛ, ka ɓaa hạ̃ Piyɛr mii: «Mu se fal-i.»
20 Báyḭi lɛ, Piyɛr fɛrɛ kɔ́m ɓa fal-ri, lɛ, ka kɔ leď nduoɓal ká Zezu hii ni ɓamba na dii fal-ri. Ɓa ɓe ká'a ďaa nzi-ɛ hula basuku Zezu ká nzaa fe sụ̃m a ďakla ɓay mii: «Mbay, wạ̃a, a ve kḭ ze a mbika tul-a lɛ» na.
21 Zaďka Piyɛr kɔ Zạ̃a na munu báyḭi lɛ, ka ɓaa hạ̃ Zezu mii: «Mbay, a ɓe na wạ̃a, fe ḭi kḭ ze a tḭi tul-e lɛ?»
22 Zezu yḭiŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii: «Ze mì hii ɓay haŋa ni kaw ɓáy kumnun kpụ̃ru maa ɓáy nam yḭi ɓi hɔy kara, ɓay ɓo ti ďi ya. Ɓo na, mu se fal-i.»
23 Ɓe nu ku báyḭi lɛ, soro ɓayke nda nzaa nzoɓri haraŋ haraŋ ká sakra nzoɓ mbika lawri mii, leď nduoɓal-ɛke ku na ti hu-huď mbǎa. Tusuɛke lɛ, Zezu ɓaa munu ya, roo lɛ, ka ɓaa mii: «Ze mì hii ɓay haŋa ni kaw ɓáy kumnun kpụ̃ru maa ɓáy nam yḭi ɓi hɔy kara, ɓay ɓo ti ďi ya.»

24 Ɓa leɗ nduoɓal-ɛ taa mbḭwke ká
ɓaa ɓay nasi fekeri na ze, ka ɗaa ɓay
fekeri key na ɗo mbeɗe. A ɓay nasi
ɓeri ká'a ɓaa na, ɓuru kɔ ɓa sùo ɓay.

Sîŋ tul ɓay

25 Zezu ɗaa kḭri feri ɓoɗ ɓoɗ ŋgḭi
ɓamba tasiri. Zaɗka náa vbíeri
fekeri ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm riw bele ɗo
ɓi mbeɗe lɛ, mì ker mí kɔ lɛ, ká ɓil
tusiri key riw bele na, zaɗ ká ɓay
ɗáa mbeɗekeri zuɔ ɗi na, a tiika ya
mgbaŋ.

Peď nzoƀ ndáy nzaapeďri

Ɓay ká se tul feri ká ďo ƀil mbeďe ni key

Mbeďe key na Luku ďaa a kḭ̃ike fal feri ká Ŋgɛrɛmbay ďaa ká fal zɔ́l ƀe ƀa nulue, ƀay haŋa leď nduoƀal-ɛri zĭŋke hṵ̃rusuo í maa káake káa Ɓáy Kere hạ̃ sạ̃w nzoƀri ƀoď ƀoď ká tusiri key ƀáy faa Tem Law Pie ká'a pḭeke ha ri.

Ɓari leď nduoƀal Zezuri ká i ƀa nzoƀ ndáy nzaapeďri na, i ƀaa nasi ƀay tḭ̃i Zezu saa luɔ huď na hạ̃ nzoƀri ká Zuruzalɛm. Roo lɛ, zaďka nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri ká ďi i ďaa nun-ri tuɔ sḭe ƀay tul káa Ɓay Kere na báyḭ̃i lɛ, nzoƀ mbika lawri tḭ̃i ďul saa Zuruzalɛm na í văa kaw zaď kḭ̃ ká kuďu zaď ká Zude ndạ̃w, kuďu zaď ká Samari ndạ̃w, kpṵ̃ru tḭ̃i ŋgɛrɛpuo Antiyos. Zaďkeri riw bele ku na, i ka-káa Ɓay Kere ká se tul Zezu Krisi ká ďi.

Ká ƀil feri ká kal ku na, ƀaa ƀay se tul Piyɛr, Zak, Zạ̃a, Zak yṵ Zezu, rɔɔ kakalke lɛ, ƀaa ƀay se tul Pol ze ŋgḭ̃i. Nzoƀ ďáa mbeďe key na kḭ̃i fal varuri ká Pol se, ká'a ďaa hạ̃ mbṵ tul kḭ̃ nzoƀ mbika lawri ďo kuďu zaď ká Azi ndạ̃w, Maseduwạ̃n ƀáy Akayi ndạ̃w, rɔɔ ká zaď kḭ̃ri ndạ̃w pi na. Mbeďe key na, ɔrɔ ƀḭe soro ƀay Pol ká naa hul sal ká Rɔm. Ɓe nu ku hɔy kara Ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru, ƀáy peď ďáa Tem Law Pie na, nzoƀ ti mgbaka naa hul sal ya.

Máa ƀayri ká ďo ƀil-e

Úru saa nam zɔ́l Zezu ƀa nulue kpṵ̃ru tḭ̃i nam pantekoď: 1–2
Ɓáa nasi ƀay Zezu, ƀáy ďáa nun nzoƀ mbika lawri tuɔ sḭe: 3–8
Pol suo kér ƀay ƀe: 9
Titire nzoƀ mbika lawri ká i ƀa Ziƀ ya: 10–12
Titire varu ká Pol se: 13–14
Mbṵ̃ kḭ̃ nzoƀ ndáy nzaapeďri ká Zuruzalɛm: 15
Varu ndeke ďi ba siďike ká Pol se: 16–18
Varu ndeke ďi ba sayke ká Pol se: 19–21
Pol naa hul sal ká Zuruzalɛm, rɔɔ í soro ni se Rɔm: 22–28

Luku ƀaa ƀay se tul mbeďe key

1 Nzoƀ buɔ-i Tiyofil, mbeďe key na ndeke ďi siďike ro zey. Mbeďe ká mĭ ďaa hạ̃ mù ká pola na, mĭ kḭ̃ike fal feri riw bele ká Zezu tii sạ̃w ďáa, ƀáy fe féreri ká'a fere nzoƀri,

2 ƀáy tiikake kpṵ̃ru tḭ̃i nam ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru mbi ni se nulue. Pola rɔɔ ƀay haŋa ni se nulue na, ƀáy faa hṵ̃rusuo Tem Law Pie na ka kĭɛke nzoƀri ká'a nan ri ƀa *nzoƀ ndáy nzaapeďri na fe ká ƀay ďáa.

3 Fal huď ƀe na, ka yḭ̃i a ví tḭ̃i tul-ri ƀáy kumnun, a kiɛ sùo-ɛ faa ƀal ŋgḭ̃-ŋgḭ̃i ha ri kɔ ta-taŋ mii, ƀa ƀe na kḭ̃. Ká ƀil namri ká sḭ́ŋ niŋ na, ka tḭ̃i tul-ri a ƀaa ƀay ká se tul réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tul nzoƀri na ha ri.

4 Nam mḭ̃w munu ká'a mbṵ kḭ̃ ziŋ ri na, ka ƀaa ha ri mii: «Ì zɔ́l ká Zuruzalɛm ya, roo lɛ, ì giyaŋ fe ká Ɓăa waa ziŋ rĭ na. Ɓe ze ƀa fe ká mĭ ƀaa ƀayke pola ha rĭ.

5 Tusuɛke lɛ, Zạ̃a na ďaa tul nzoƀri nduo mbii. Roo lɛ, ƀaarĭ na, nam tɔ̀ŋ ŋgḭ̃i ya hɔy ro ƀay haŋa mĭ ďáa rĭ nduo ƀil Tem Law Pie.»

Zezu se ƀa nulue

6 Báyḭ̃i lɛ, *nzoƀ ndáy nzaapeďri mbṵ kḭ̃ ká luo Zezu í vbi ni ƀay mii: «Mbay, wạ̃a ká ƀil sew ni key ze mù léke puoruo *Izarayɛl na lɛ?»

7 Lɛɛ, ka yḭ̃iŋra ƀáy ƀay ha ri mii: «Ɓay ká se tul namke ƀáy sewke na, Ɓăa Ŋgɛrɛwṵ̃ru huo-ɛ kḭ̃ hɔy ze tuu namke ƀo, ƀa ƀay ƀaarĭ ya.

8 Roo lɛ, zaďka Tem Law Pie a ďĭ a kaw tul-rĭ na, ì zíŋ hṵ̃rusuo, lɛ, ì ƀá nzoƀ nasi ƀay ƀi ká ŋgɛrɛpuo Zuruzalɛm key, ƀáy kuďu zaď ká Zude ƀáy Samari riw bele kpṵ̃ru tḭ̃i gbṵ tusiri.»

9 Falɛ ká'a ƀaa ƀaykeri na munu báyḭ̃i lɛ, ká zaďɛ ku hɔy Ŋgɛrɛwṵ̃ru

naa ni ká nun-ri ká sakra ɓari ku ɓa nulue. Lɛɛ, i kɔ-kɔ́m wu̱am ɓa fal-ɛ kpu̱ru ha̱ sí̃i mbam ví̃ guɓa tul-e gbukru ha ri kɔ ni mbǎa.

10 Zaďka i ďo í kɔ-kɔ́m wu̱am ɓa fal-ɛ ká'a se ɓa nulue vǎw na báyi̱i lɛ, nzoɓri siďi̱ nduo gari ɓa pie kpa̱a kpa̱a ti̱i tul-ri mbuďa,

11 í vbi ri ɓay mii: «Ɓaarì Galeleri, ɓay i̱i ndaw rɔɔ, ì ďo í kɔ-kɔ́m wu̱am ɓa nulue lɛ? Ɓe Zezu ká Ŋgɛrɛwu̱ru naa ni ká sakra ɓaarì ha̱ ni zɔl ɓa nulue vǎw na, ká'a yi̱i faa mbi̱w munu ká ì kɔ ni ɓáy zɔ́li ɓe ɓa nulue vǎw na.»

Nzoɓ mbika lawri giyaŋ Tem Law Pie

12 Nzoɓ ndáy nzaapeďri ďi saa tul kuo ká riŋ-ɛ ɓa Oliviye, a í yi̱i í se Zuruzalɛm. Kuoke ku na ďo ďi ya ɓáy Zuruzalɛm. Sal faake ďi ďo munu ɓa há̱ari ɓil puɔ ká nzoɓri se ká sí̃e *nam mgbaka ta̱ram Ziɓri na.

13 Zaďka i ti̱i puɔ na báyi̱i lɛ, i hil í se ɓil hul ká̱y tul ki̱ ká ďo siya ká ɓa zaď mbú ki̱ ɓari ɓaŋguɔ na. Riŋ nzoɓkeri na ze ďo key: Piyɛr nda̱w, Za̱a nda̱w, Zak nda̱w, Andere nda̱w, Filiɓ nda̱w, Toma nda̱w, Batelemi nda̱w, Matiye nda̱w, Zak vu Alfe nda̱w, Simon ɓe ká'a hii nzoɓ ɓeri a ru-ruy ɓay tul-ri nda̱w, rɔɔ Zud vu Zak nda̱w pi.

14 Ɓari riw bele ɓáy má̱yri, ɓáy Mari máa Zezu nda̱w, rɔɔ ɓáy yu̱ Zezuri nda̱w na, i zuɔ ziŋ ki̱ mbi̱w í mbu̱ ki̱ ɓaŋguɔ kpaďara í ďaa nzaa ɓay kere.

Matiyas suo bol Zudas

15 Nam mbi̱w munu ká nzoɓ mbika lawri ri̱w bele mbu̱ ki̱ maa isɔď ɓáy sí̃ŋ siďi̱ na, Piyɛr uru siya ká sakra yu̱-ɛri a ɓaa ha ri mii:

16 «Yu̱-iri, ďo nun haŋa ɓay ká Tem Law Pie ha̱ *Daviď ɓaa ká ɓil mbeďe Ŋgɛrɛwu̱ru na, ka ďo munu ɓáy zaďɛ. Daviď na ɓaa ɓayke pola hɔy se tul Zudas, ɓe ká'a nda faa pol nzoɓri ha ri mgba Zezu na.

17 Ɓe na, pola na i ki̱i ni ziŋ ɓuru *nzoɓ ndáy nzaapeďri, a kaw ziŋ ɓuru mbi̱w a ďaa peď ziŋ ɓuru.

18 Roo lɛ, leďbanke ku na fa̱a lari ká i ha̱ ni ɓay tul fe ka̱aya ɓe na a hí̃eke wáa. Ká ɓil wáake na, ka lie kparafal ɓo siri, lɛ, ɓil-e saka a ha̱ ka̱ra ɓil-e ti̱i zuɔ siri gbɛrɛm.

19 Ɓayke ku na, nzoɓri ká Zuruzalɛm riw bele laa ha ri tǔuke riŋ wáake ɓáy nzaa ɓay ɓari mii, *Hakeledama.* Ɓáy nzaa ɓay naari lɛ, ɓaa mii, "wáa sí̃m."» Lɛɛ, Piyɛr ɓaa ha ri na rɔɓay mii:

20 «Ka̱ ɓil Mbeďe Simri na Daviď ɓaa mii:

"Ndaď ɓay pɔ́ŋ puo ɓe ha̱ ni ďo ɓa pile kivbiw.

Ndaď ɓay haŋa nzoɓ mbi̱w kara ka ďaa puo ká ďi ya*."

Rɔɓay, ka ɓaa mii:

"Ndaď ɓay haŋa nzoɓ ki̱ ɓoď, ze ka suo bol peď ɓe†."»

21-22 «Munu zu lɛ, náa náari nzoɓ mbi̱w ká sakra naari key na, ha̱ ni ka suo bol-e a zúɔ ziŋ ɓuru nzoɓ ndáy nzaapeďri ɓo, a ɓaa nasi ɓay ti̱i Ŋgɛrɛmbay Zezu saa luɔ huď na. Nzoɓke ku na, ďo nun haŋa ni ka ɓa nzoɓ ká ďo ziŋ ɓuru ɓáy namri riw bele ká Ŋgɛrɛmbay Zezu ďǒke sakra naari, tii sa̱wke ɓáy namri ká Za̱a ďáake tul nzoɓri nduo mbii kpu̱ru ti̱i sí̃eke ká Ŋgɛrɛwu̱ru mbi Zezu ká sakra naari ha̱ ni se nulue.»

23 Báyi̱i lɛ, i nan nzoɓri siďi̱ í ďaa ri ďo pol-ri: nzoɓ mbi̱wke riŋ-ɛ ɓa Zezeɓ Barsabas, ɓe ká i ďi ni ɓa Zustus. A nzoɓ siďike laa lɛ, riŋ-ɛ ɓa Matiyas.

24 Falɛ lɛ, ɓari riw bele na, i ďaa nzaa ɓay kere í ɓaa mii: «Mbay, ɓo ká mù kɔ ɓil law nzoɓri riw bele na, mu kí̃ɛ ɓuru nzoɓri ká siďi̱ key, wa̱a, nzoɓ ha̱a ze mù náa ni

25 ha̱ ni ɓa nzoɓ ndáy nzaapeď, a suo bol peď Zudas ká'a pɔŋ peďke a se ɓa zaď taa ha̱y ká ɓa taa ɓe na lɛ?»

* **1:20 1.20** Simri 69.25. † **1:20 1.20** Simri 109.8.

26 Báyji̧ lɛ, i ďaa di̧i di̧i ɓay náa nzoɓ mbi̧w ká sakra ɓari̧. Lɛɛ, di̧i di̧i na tɔďɔ ɓo tul Matiyas ha̧ ni ndȩ tul nzoɓ ndáy nzaapeď ha̧wri ká tɔ̀ŋ duɔ falɛ mbi̧w na.

2

Tem Law Pie vi tul nzoɓ mbika lawri

1 Zaďka *nam suoriya pantekoď vi báyji̧ lɛ, nzoɓ mbika lawri riw bele mbu̧ ki̧ ká zaď mbi̧w.
2 Lɛɛ, zaďɛ ku hɔy, giri fe mgba saa nulue vbuɓuɓu rǐi zuu bura, a ya̧a ɓil hul ká i kaw ďi na kpol kpol.
3 Báyji̧ lɛ, i kɔ ri̧m feri ti̧i rǐi ri̧m huu, wal a ďo tul-ri mbi̧w mbi̧w riw bele.
4 Lɛɛ, Tem Law Pie ya̧a ɓil law-ri kpol kpol bele, ha ri tii sa̧w ɓáa nzaa ki̧ri ɓoď ɓoď, munu ká Tem Law Pie ha̧ ri ɓaa na.
5 Ɓil puo ká Zuruzalɛm na, Ziɓri ká i hi̧ɛ Ŋgɛrɛwu̧ru ká í uru saa sa̧w puori ká tusiri key ɓoď ɓoď riw bele na i ďo ďi.
6 Zaďka i laa giri fe ká mgba na báyji̧ lɛ, i ďuu giriri í vi ďi ɓáy ruɔ, lɛ, zaď ɓay zee ri sɛl, ɓay ji̧ lɛ, nzoɓ ha̧a ha̧a hɔy kara laa ɓay ká i ɓaa na ɓáy nzaa mbóŋ ni mbóŋ ni.
7 Báyji̧ lɛ, i kaw yer, í ďakla ɓay ká sakra ki̧ mii: «Wa̧a, nzoɓ niri ká i ɓaa ɓay key na, i ɓa Galeleri riw bele ya lɛ?
8 Ǔwaa, ďaa mina nda̧w rɔɔ, náa láari ɓayri ká i ɓaa ɓáy nzaa mbóŋ naari mbi̧w mbi̧w riw bele mini key lɛ?
9 Sakra naari key na, nzoɓ ha̧nɛri uru saa Parte nda̧w, Medɛs nda̧w, Elam nda̧w, Mesopotami nda̧w, Zude nda̧w, Kapados nda̧w, Po̧n nda̧w, Azi nda̧w,
10 Firizi nda̧w, Pamfili nda̧w, Eziɓte nda̧w, tusiri Libi ká ďo lakun Sirȩn nda̧w, rɔɔ ɓari ká i vi saa ŋgɛrɛpuo ká Rɔm,
11 Ziɓri ɓáy nzoɓri ká i fɛrɛ sùo-ri í vi ɓa nzoɓ kóď Ŋgɛrɛwu̧ru nda̧w, Kɛrɛďri nda̧w, Arabiri nda̧w na, i ɓaa mii, ďaa mina rɔɔ náa láari ɓay fe ďáa Ŋgɛrɛwu̧ru ká ndaď ɓamba tasiri ɓáy nzaa mboŋ naari ɓoď ɓoď mini key lɛ woo?»
12 Ɓari riw bele na, i kaw yer ha̧ kér ɓay i ri ɓa huď, ha ri ɓaa ɓay ká sakra ki̧ mii: «Sa̧wke mina maa lɛ?»
13 Báyji̧ lɛ, nzoɓ ha̧nɛri siɛ ri í ɓaa mii: «Him ze ďaa ri,»

Káa ɓay Piyɛr

14 Báyji̧ lɛ, Piyɛr ɓáy nzoɓ ndáy nzaapeď ha̧wri ká duɔ falɛ mbi̧w na, i uru í ďo siya. Lɛɛ, Piyɛr mbi ɓay a ɓaa ɓáy bawda kusol-e ha̧ nzoɓri mii: «Ɓaarì Ziɓri, ɓáy ɓaarǐ riw bele ká ǐ kaw Zuruzalɛm na, ǐ te suku-rǐ í láake ɓay ɓiri ká mǐ ɓáa ha rǐ key na ta-taŋ.
15 Nzoɓri ká ǐ kɔ ri key na, ɓa him ze ďaa ri munu ká ǐ ker ká ɓil law-rǐ ku ya, ɓay ji̧ lɛ, síe ká ďo key na, ɓa sa̧w síe tɔnɔ mbi̧w tiɓie hɔy rɔɓay.
16 Roo lɛ, fe ká ďaa ri key na, ɓa fe ká Zuyɛl nzoɓ ya̧aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ɓayke pola.
17 Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ha̧ ni mii:

"Síe ɔ́rɔ ɓie namri ká tusiri key na,
mǐ haŋa Tem Law Pie ɓi ya̧a ɓil law nzoɓri riw bele.
Vu ɓaarǐ taa wa̧rakeri ɓáy ma̧ykeri na,
i ya̧aŋa ɓay saa nzaa-i í ɓaa ha̧ nzoɓri.
Leď kuban ɓaarǐ na, mǐ haŋa fe tina nun ha ri,
a ŋgɛrɛri hɔy kara ǐ kɔ́kɔ fe ɓáy lɔm.
18 Ɓa tusuɛ ki̧, síeke ku na,
mǐ haŋa Tem Law Pie ɓi ya̧a ɓil law nzoɓ peď ɓiri
taa wa̧rakeri ɓáy ma̧ykeri, a í ɓǎake ɓay ká i ya̧a saa nzaa-i na.
19 Mǐ ďáa feri ká mba kɔ́kɔ ká tumbam suku,
ɓáy fe saŋri ká kíɛ fe ká tusiri key.
I kɔ́kɔ sím nda̧w, huu nda̧w, zuu huu nda̧w.
20 Síe a fɛ́rɛ sùo-ɛ ďo guu,
few hɔy kara a fɛ́rɛ sùo-ɛ ɓa si̧ɛ munu ká sím

pola rɔɔ ƀay haŋa nam
Ŋgɛrɛmbay
ká ƀa bawda nam suoriya na ka
vi ƀáy.
21 Báyji lɛ, nzoƀ hạa hạa ká koď
Ŋgɛrɛmbay lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru a yạaŋa ni*.”
22 «Ɓaarì Izarayɛlri, ì laa ƀay niri
key na ƀáy kere! Zezu ká Nazarɛď
na, ka ƀa nzoƀ ká Ŋgɛrɛwṵru kiɛ ni
ƀa nzoƀ peď ƀe ƀáy faa fe saŋri, ƀáy
feri ká mba kɔ́kɔ, rɔɔ ƀáy feri ká ƀa
fe kíɛ fe ká Ŋgɛrɛwṵru ďaa ƀáy faa
ƀe ká sakra ƀaarì, munu ká ì kɔ ƀáy
sùo-rì ta-taŋ ndạw ro na.
23 Nzoƀ key na, ì pɔŋ ni ƀo nduo
ŋgɛrɛdɔmạy ƀaarì. Ze ƀaarì nzoƀ
feyạari kị ì mgba ni í ƀer ni ďo
tul puu say huď, í i ni munu ká
Ŋgɛrɛwṵru mbi nzi-ɛ ká ďi pola a
leke ƀay haŋa ni ka ďo munu.
24 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru tina ni saa
luɔ huď hạ ni kaw ƀáy kumnun, a
mịira sal huď ƀe, ƀay ji lɛ, huď maa
ƀay mgbaka ni naa ƀil luɔ ya,
25 munu ká *Daviď ƀaa ƀay se tul-
e mii:
“Mì kɔ Ŋgɛrɛmbay ďo ziŋ mì
ƀaŋguɔ kpaďara;
ka kaw lakun-i ƀay haŋa sùo-i
ka tɔ ya.
26 Sạwke mini ze, ƀil law-i ďo ƀáy
suoriya,
ƀay ƀiri ká mì ƀaa na, mì zǎyke
sùo-i,
a naysuo-i kara a ďoko ƀáy kere;
mí ďaa law-i te tul-a nzokďo,
Ŋgɛrɛmbay,
27 ƀay ji lɛ, mù ti pɔ́ŋ mì ďo zaď
baw ya.
Ɓi ká mì ďo ƀoď ƀa taa ƀo na,
mù ti pɔ́ŋ faa hạ naysuo-i puŋ
mbuďuk mbuďuk ya.
28 Mu ďaa hạ mì kɔ faa hạyri ká hạ
mì káw ƀáy kumnun.
Munu ká mù ďo ziŋ mì na, suoriya
mbaa ƀil law-i gbạy gbạy†.”
29 «Ɓaarì yṵ-iri, mì kíɛ rì ƀay ká se
tul Daviď ká ƀa bulu kadɔk naari na
ha rì laa ta-taŋ. Ɓay ká Daviď ƀaa
key na, ka ƀaa se tul-e ƀe kị sùo-ɛ
ya, ƀay ji lɛ, Daviď na hu ha ri voro
ni, a luɔ huď ƀe hɔy kara ďo sakra
naari key tịi vuri ƀáy.
30 Roo lɛ, zaďka’a kaw ƀáy kum-
nun ƀáy na, ka ƀa nzoƀ yạaŋa ƀay
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru. Ka kɔ ndạw
mii, Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay, a háake
huď mii, nzoƀ mbịw ká sạw kạni
ƀeri a káw tul kariŋgaw mbay ƀeri
a suo bol ƀeri.
31 Ɓe ze, munu ká Daviď kɔ fe ká’a
tịi na, zaďka’a ƀaa mii: “Ŋgɛrɛmbay
ti pɔ́ŋ ƀeri ďo zaď baw ya, a naysuo
ƀeri kara ti pún mbuďuk mbuďuk ya
ndạw” na, ƀa ƀay ká’a ƀaa se tul tịi
*Krisi saa luɔ huď.
32 Ɓa ƀe Zezu na key ze
Ŋgɛrɛwṵru tina ni saa luɔ huď, ze
ƀuru riw bele ƀuru ƀa nzoƀ nasi
ƀayke.
33 Ɓǎa Ŋgɛrɛwṵru na mbi ni kaw
tunduo hoďo ƀe ká nulue, a hạ ni
Tem Law Pie ká’a waa ƀayke na. Ɓe
ze, Zezu hạ Tem Law Pie na yạa ƀil
law ƀuru kpol kpol munu ká ì kɔ a í
laa ƀáy suku-rì ndạw key ku.
34 Tusuɛke lɛ, ƀa Daviď ze
Ŋgɛrɛwṵru mbi ni se nulue ya, roo
lɛ, Daviď na ƀaa mii:
“Ŋgɛrɛwṵru Ŋgɛrɛmbay ƀaa hạ
Ŋgɛrɛmbay ƀi mii:
‘Mu ví káw tunduo hoďo ƀi,
35 kpṵru
maa ƀáy haŋa mì haw yṵm
ká tul nzoƀ tul ŋgạni ƀori
ha ri vi ƀa fe ďáa ƀal-a zuɔ ďi.’ ”
36 «Ɓe mini ze, ndaď ƀay haŋa
ƀaarì leď Izarayɛlri riw bele ì kɔ
ta-taŋ mii, ƀe Zezu key ká ì ƀer
ni ďo tul puu say huď na, ƀa ƀe
na kị ze Ŋgɛrɛwṵru waa a pie ni
ví yạa nzoƀri, a ďaa ni kaw ƀa
Ŋgɛrɛmbay.»
37 Zaďka nzoƀri laa ƀay Piyɛr na
báyji lɛ, law-ri kuŋ mbii gbaď ha ri
vbi Piyɛr ƀáy nzoƀ ndáy nzaapeď
hạwri mii: «Yṵ ƀururi, wạa, ƀuru
ďáa mina lɛ?»

* **2:21 2.21** Zuyɛl 2.28-32. † **2:28 2.28** Simri 16.8-11.

38 Lɛɛ, Piyɛr yi̱iŋra ƀáy ƀay ha ri
mii, «Ì suo kér ƀay ƀaarì ƀo, ha ri
ďaa tul-rì nduo mbii ƀáy riŋ Zezu
Krisi. Ɓe ndąw rɔɔ, Ŋgɛrɛwṵru a
ndáka buma ką́ tul feyąa ƀaarì ziŋ rì
ƀáy. Ɓe rɔɔ, ì zíŋke fe ini Tem Law
Pie ká Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay haŋa rì
na ƀáy.
39 Tusuɛke lɛ, fe inike ká
Ŋgɛrɛwṵru waa na, ďo ƀay tul-rì
ndąw, vu ƀaarì ndąw, rɔɔ ƀay tul
ƀari riw bele ká i ďo ďì ďì mak mak,
ƀari ká Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwṵru
naari a ďika ri ƀay haŋa ri vi luo-
ɛ na.»
40 Báyi̱i lɛ, Piyɛr ƀaa ƀay ki̱ri ŋgi̱i
ƀamba a bǎkake ri ndąw, a ƀo ri
ndąw mii: «Ì ti̱i ká sakra nzoƀ
ndayari key ƀo, í hą Ŋgɛrɛwṵru ka
yąa rì.»
41 Nzoƀri ŋgi̱i ƀamba ká sakra
ƀari na, i yąa ƀay ƀe na ha ri ďaa tul-
ri nduo mbii. Namke ku na, nzoƀri
maa isɔď sɔď duɔ zaď say (3.000)
nde tul nzoƀ mbika law hąwri.

Zaď káw nzoƀ law mbi̱wri

42 Nzoƀ mbika lawri na i mgba
sùo-ri ŋgɔ-ŋgɔŋ ƀaŋguɔ kpaďara: i
mbṵ tul ki̱ ƀay láa fe fére ká *nzoƀ
ndáy nzaapeďri fere ri ndąw, í zuɔ
ziŋ ki̱ mbi̱w hɔy ndąw, í sṵ fe ziŋ ki̱
mbi̱w hɔy ndąw, a í ďaa nzaa ƀay
kere ziŋ ki̱ mbi̱w hɔy riw bele ndąw
pi.
43 Hi̱ɛ mgba nzoƀri riw bele, ƀay
i̱i lɛ, nzoƀ ndáy nzaapeďri na, i ďaa
fe ká mba kɔ́kɔ ŋgi̱i ƀamba ƀáy fe
saŋri.
44 Ɓari riw bele ká i vi ƀa nzoƀ
mbika lawri na, i mbṵ tul ki̱ ká zaď
mbi̱w ƀaŋguɔ, í ďaa law mbi̱w ziŋ
ki̱ ká tul fe ƀari riw bele.
45 I hie zaď ƀari ƀáy fe kereri ká i
ďǒke na, í wal larike hą ki̱ riw bele
maa ƀáy zaď fe ká nzoƀ hąa hąa lɛ,
se síeke na.
46 Ɓáy namri riw bele na, i mbṵ
ki̱ ƀaŋguɔ kpaďara ká ƀil mgbaŋ ką́
*hul ką́ni Ŋgɛrɛwṵru ďo ďì. I sṵ fe
ziŋ ki̱ mbi̱w hɔy ká faa hul ki̱. Fe
sṵm ká i sṵ ziŋ ki̱ mbi̱w na, i sṵ ƀáy
suoriya ndąw ƀáy law ká *taŋ kaď
kaď ndąw pi.
47 I pisi Ŋgɛrɛwṵru, í ndaď ká nun
nzoƀri riw bele. Báyi̱i lɛ, ƀáy namri
riw bele na, nzoƀri ką́ Ŋgɛrɛwṵru
yąa ri na, ka ďaa ri nde tul nzoƀ
mbika law hąwri.

3

Gǒm ká uru a se-seď

1 Nam mbi̱w munu ká síe fɛrɛ sùo-
ɛ maa sąw síe say ká ƀa sąw síe ďáa
nzaa ƀay kere Ziƀri na báyi̱i lɛ, Piyɛr
ƀáy Zą̱a se ƀa *hul ką́ni Ŋgɛrɛwṵru
ƀay ďáa nzaa ƀay kere.
2 Lɛɛ, wąra nzoƀ mbi̱w munu ká
i mboŋ ni ƀa gǒm saa wṵru na, i
soƀ ni hą ni kaw faa ríi ƀa hul ką́ni
Ŋgɛrɛwṵru ká i ďì ƀa Faa Kere na,
ƀay haŋa ni gɔŋ fe ká luo nzoƀri ká
i ďo ríi ƀa ƀaďi.
3 Zaďka leďban na kɔ Piyɛr ƀáy
Zą̱a ká i ďo ríi ƀa ƀaďi na báyi̱i lɛ,
ka gɔŋ ri lari.
4 Lɛɛ, Piyɛr ƀáy Zą̱a siďi bele i kɔ-
kɔ́m ƀa nun-ɛ, ro Piyɛr ƀaa hą ni
mii: «Mu kɔ ƀuru key.»
5 Báyi̱i lɛ, leďban na kɔ-kɔ́m ką̀a
ƀa luo-ri a giyaŋ ƀay zíŋ fe ká nduo-
ri.
6 Lɛɛ, Piyɛr ƀaa hą ni mii, «Mì ďo
ƀáy lari ká nduo-i key ƀay haŋa mù
ya. Roo lɛ, fe ká mì ďǒke na, mì haŋa
mù: Ưru siya mú se-seď ƀáy riŋ Zezu
*Krisi ká Nazarɛď!» 7 Ro, a mgba
nduo hoďo ƀe a ura ni ďo siya. Zaďɛ
ku hɔy, ƀal-ɛri ƀáy pąra nun ƀal-ɛri
ŋgɔŋ kpaŋ ďo ďì hą ni.
8 Lɛɛ, ka uru vaď a ďo siya a tii sąw
se-seď, a rìi ƀil hul ką́ni Ŋgɛrɛwṵru
ziŋ *nzoƀ ndáy nzaapeďri na a se-
seď ƀáy kere, a zo zakra zakra ƀáy
suoriya a pisi Ŋgɛrɛwṵru.
9 Ruɔ nzoƀri riw bele ká i kɔ ni se-
seď na, i pisi Ŋgɛrɛwṵru ndąw.
10 Zaďka i kɔ ni ƀa ƀe ká'a ką́w faa
hul ką́ni Ŋgɛrɛwṵru ká i ďì ƀa Faa
Kere a gɔŋ fe na báyi̱i lɛ, zaď ƀay zee
ri sɛl ha ri kaw yer ƀay tul fe ká kal
ká tul-e na.

Piyɛr tina sąw fe ďáa ƀari

11 Leďban na pɔŋ fal Piyɛr ƀáy Zạa
ya; nzoƀri riw bele ká zaď ƀay zee
ri na, i uru í ďuu giriri ƀa luo-ri í
văa kiri ri ká ƀil păl ká i ďi ƀa păl
Salomọn.
12 Zaďka Piyɛr kɔ munu báyji lɛ,
ka ƀaa hạ ruɔ nzoƀri mii: «Ɓaarì
Izarayɛlri! Ɓay ji rɔɔ, fe key na tuku
rì mini key lɛ? Ɓay ji rɔɔ, ì kɔ-kóm
ďeke ƀa tul ƀuru rìi fe ká hụrusuo
ƀuru, mase law ƀuru ká ƀuru ďaa
ƀo tul Ŋgɛrɛwụru na ze hạ leďban
na séke seď key lɛ?
13 Ŋgɛrɛwụru *Abaraham,
Ŋgɛrɛwụru Izak ƀáy *Zakoƀ,
Ŋgɛrɛwụru bulu naari na, ka ďaa
riŋ ďika ƀo tul nzoƀ peď ƀe ká ƀa
Zezu, ká ƀaarì kị sùo-rì ì pɔŋ ni ƀo
nduo ŋgɛrɛdɔmạyri í tuŋ ni ŋgereŋ
ká pol Pilaď; ze ƀa fe ká'a mbi nzi-ɛ
ká ďi a hii ƀay pɔ́ŋ ni.
14 Ɓe ká'a ƀa Nzoƀ ká Taŋ Kaďaŋ,
a ƀa Nzoƀ Fe Ďáa Ɓáy Zaďɛ na, ƀaarì
kị ze ì tuŋ ni ŋgereŋ a í vbi Pilaď
ƀay haŋa ni ka tína nzoƀ mbịw ká
ƀa dɔmbirim nzoƀ ku ze ka ha rì.
15 Ɓe mini ze, ƀaarì na ì ďaa ha ri
i mbay nzoƀ haŋa nzoƀri kaw ƀáy
kumnun, roo lɛ, Ŋgɛrɛwụru tina ni
saa luɔ huď hạ ni kaw ƀáy kumnun.
Ɓuru na, ƀuru ƀa nzoƀ ƀay nasike.
16 Leďban ká ì kɔ ni key í tuu ni
ndạw na, ka se-seď ƀáy faa hụrusuo
riŋ Zezu ká hạ ni hụrusuo, ƀáy faa
ďáa law ƀo tul-e. Ɓe ze, ƀa faa
ďáa law ƀo tul Zezu ká ďaa hạ sùo
leďban key na vaa ni kiyaw kiyaw,
munu ka ì kɔ ƀáy nun-rì riw bele key
ku.
17 «Yụ-iri, fe kạayari ká ì ďaa
ziŋ Zezu na, ƀa fe ká ì kɔ sạwke
ya, ŋgɛrɛdɔmạy ƀaarì hɔy kara kɔ
sạwke ya ndạw.
18 Roo lɛ, ƀe ze ďaa hạ ƀay ká
Ŋgɛrɛwụru ƀaa ƀáy faa nzoƀ yạaŋa
ƀayri saa nzi-ɛ riw bele pola lew mii,
*Krisi a kɔ́kɔ sɛkɛ fe na, ƀayke ďo
munu ƀáy zaďɛ.
19 Munu zu lɛ, ì suo kér ƀay ƀaarì,
a í fɛ́rɛ sùo-rì ƀa luo Ŋgɛrɛwụru ƀay
haŋa ni ka bumra feyạa ƀaarì na ƀa
fal.
20 Ɓe ndạw rɔɔ, Ŋgɛrɛmbay a pɔ́ŋ
sạw síe ha rì hạ ƀil law-rì huo lɔm,
a píe Zezu, nzoƀ ká'a naa ni ví yạa
nzoƀri na ha rì.
21 Timbɛďɛ key na, ďo nun haŋa
Zezu Krisi ka káw nulue, kpụru maa
ƀáy nam ká Ŋgɛrɛwụru a lékeke ƀal
feri riw bele ƀa fie, munu ká'a ƀaa
ƀayke piɛď lew hɔy ƀáy faa nzoƀ
yạaŋa ƀayri saa nzi-ɛ ká i ďo ƀoď ƀa
taa ƀe na.
22 Tusuɛke lɛ, *Moyze nzoƀ yạaŋa
ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwụru na ƀaa mii:
"Ŋgɛrɛmbay, Ŋgɛrɛwụru ƀaarì na, a
píe nzoƀ yạaŋa ƀay saa nzi-ɛ mbịw
munu ká ƀi ká sakra ƀaarì na ha rì.
Ɓay ƀeri riw bele ká'a ƀáa ha rì na,
ì laa í ďaa feke.
23 Nzoƀ hạa hạa ká laa ƀay nzoƀ
yạaŋa ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwụru key
na ya lɛ, i náa ni ká sakra nzoƀ
Ŋgɛrɛwụruri í i ni*."
24 Tii sạwke saa tul Samiyɛl
na, *nzoƀ yạaŋa ƀayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwụru riw bele ƀaa ƀay feri ká
tịi ká ƀil namri ká náa ďori ďi vuri
key na suo bol kị bol kị.
25 Fe ká Ŋgɛrɛwụru waa ƀáy faa
nzoƀ yạaŋa ƀayri saa nzi-ɛ na ďo
ƀay tul-rì. Kuni ká'a saa ziŋ bulu
ƀaarì na, ì ďo ƀil-e ndạw. Ka ƀaa
hạ Abaraham mii: "Mì sạ́m fe zuɔ
tul sạw nzoƀri riw bele ká tusiri key
ƀáy faa sạw ƀo."†
26 Ɓe mini ze, Ŋgɛrɛwụru pie Zezu
ká ƀa nzoƀ peď ƀe na se luo ƀaarì
Ziƀri titire ďɛkrɛ ƀay sạ́m fe zuɔ tul-
rì hạ nzoƀ hạa hạa ká sakra ƀaarì
na ka suo kér ƀay ƀe ká tul fe ďáa
kạaya ƀeri.»

4

Piyɛr ƀáy Zạa kaw pol nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri

1 Zaďka Piyɛr ƀáy Zạa i ďo ƀáa
ƀay hạ nzoƀri kɔƀ ƀáy na báyji lɛ,
nzoƀ fe poyri ƀáy mbay tul nzoƀri

* **3:23 3.23** Kịiŋa bol kusol ba siďike 18.15,18-19.

† **3:25 3.25** Tiika sạw fe 22.18.

ká i kɔ́rɔ *hul kąni Ŋgɛrɛwṵru ƀáy
*Sadusiri ví ziŋ ri ká ďi.
2 Sùo-ri rii ri ya ƀay tul ƀay ká i
fere nzoƀri mii, Zezu ṭii saa luɔ huď,
ƀayke ƀaa mii, nzoƀri ká i hu na i
máa ṭíi saa luɔ huď munu ndąw.
3 Báyịi lɛ, i mgba ri í vbuku ri zuɔ
hul sal kpṵru ṭii tiƀie, ƀay ịi lɛ, síe ti
mbǎa.
4 Ze munu hɔy kara, nzoƀri ŋgịi
ƀamba ká i laa ƀay ká i ka-káake
ha ri na, i ďaa law-ri ƀo tul Zezu.
Namke ku na, wąrari ká i mbi law-ri
na i nde tul nzoƀ mbika law hąwri
ká pola, ha ri maa isɔď sɔď duɔ zaď
ndeƀe (5.000).

5 Tiƀieke na báyịi lɛ, ŋgɛrɛdɔmąy
Ziƀri ƀáy ŋgɛrɛri, rɔɔ ƀáy *nzoƀ
fére nzoƀri bol kusolri ndąw na,
i mbṵ kị ká ƀil ŋgɛrɛpuo ká Zu-
ruzalɛm.
6 Anasi ká ƀa *ŋgɛrɛnzoƀ fe poy
luye, Kayif ká ƀa fay ƀe ndąw, Zą̨a
ƀáy Alezandere ndąw, rɔɔ ƀáy nzoƀ
ini ƀe hąwri na riw bele i kaw zaď
ƀay na ku ndąw.
7 Báyịi lɛ, i hą Piyɛr ƀáy Zą̨a ví ďo
pol-ri í vbi ri ƀay mii, «Ɓaarì na, ƀáy
faa hṵrusuo ve, mase ƀáy riŋ nzoƀ
ve ze ì vǎake nzoƀ na ku lɛ?»
8 Lɛɛ, Tem Law Pie ká mbaa ƀil
law Piyɛr na hą ni ƀǎake ƀay ha ri
mii: «Ɓaarì mbay ƀuru Ziƀri ƀáy
ŋgɛrɛri ká *Izarayɛl,
9 vuri key na ì vbi ƀuru ƀay tul fe
kere ká ƀuru ďaa ziŋ gɔ̌m mbịw ká
uru siya a se-seď, a í hii ƀay kɔ́kɔ,
wąa, sùo-ɛ na vaa ni mina lɛ?
10 Munu báyịi lɛ, ƀaarì riw bele
ƀáy leď Izarayɛlri riw bele na, ndaď
ƀay haŋa rì kɔ ta-taŋ ndąw rɔ! Sùo
leďban ká vaa na, vaa ƀáy faa riŋ
Zezu *Krisi ká Nazarɛď ká ƀaarì kị
ì ƀer ni ďo tul puu say huď, ká
Ŋgɛrɛwṵru tina ni saa sakra nzoƀ
huďeri.
11 Ɓa ƀe Zezu ká mbeďe
Ŋgɛrɛwṵru ƀaa ƀay se tul-e mii:

"Tisaw ká ƀaarì nzoƀ mbúo hulri ì
vbu ƀo ƀisuy na,
yỳi a vi ƀa tisaw kere ká kal tul
tisaw hąwri pavbaď
a ƀa tisaw tigbą̨a hul taa
tusuɛke*!"
12 Nzoƀ kị ƀoď ká pam a úru saa
luo-ɛ na, tiya. Ká ƀa tusuɛ lɛ, riŋ
nzoƀ kị ƀoď ká sakra nzoƀri riw bele
ká tusiri key ká Ŋgɛrɛwṵru hą naari
ƀay haŋa náa zǐŋkeri pam na, tiya.»
13 Zaďka ŋgɛrɛdɔmąyri laa ƀay ká
Piyɛr ƀáy Zą̨a ƀaa ƀáy nun wąra
nzoƀ na ku báyịi lɛ, tuku ri ha ri kaw
yer, ƀay ịi lɛ, i kɔ Piyɛr ƀáy Zą̨a na
ƀa nzoƀri ká i se zaď fe fére ya, i ƀa
nzoƀ hɔykeri munu hɔy, roo lɛ, i kɔ
ndąw, ƀari na i ƀa bǎw seď Zezu.
14 Rɔƀay, munu ká i kɔ leďban ká
sùo-ɛ vaa ni ká ďo ziŋ ri ká zaďɛ ku
na báyịi lɛ, i kɔ faa ká ƀay yịiŋra ƀáy
ƀay ďo tul ƀay ƀari na ya.
15 Ro, í mbi nzaa-ri ƀay haŋa ri ṭii
saa luo nzoƀ kúŋ sal ƀay luye ƀari
na, í tii sąw mąy kị ƀay ká sakra kị
mii:
16 «Fe ịi ze náa ďáari ziŋ nzoƀ niri
key na lɛ, ƀay ịi lɛ, fe saŋ ká i ďaa na
ďo zaď hie hą nzoƀri ká Zuruzalɛm
kɔ riw bele! Náa maari ƀay mą́yri
ƀayke ya.
17 Munu báyịi lɛ, ƀay haŋa ƀayke
ka yą̨a zaď ƀa pola pola ká sakra
nzoƀri ya lɛ, náa háari ri a náa ƀaarì
ha ri mii, zaďka i yỳi í ƀaa ƀay ƀáy
riŋ Zezu na rɔƀay hą nzoƀri ƀa kị lɛ,
ƀuru ďáa ziŋ ri sɛ sɛ.»
18 Báyịi lɛ, i ďi ri í haa ri ƀay haŋa
ri ƀaa ƀay, mase i fére nzoƀri fe ƀáy
riŋ Zezu na mbǎa.
19 Zaďka Piyɛr ƀáy Zą̨a laa ƀayke
na ku báyịi lɛ, i yịiŋra ƀáy ƀay ha
ri mii: «Ɓaarì kị ì kér sùo-rì í kɔ,
hị́ɛ *bol kusol Ŋgɛrɛwṵru, ƀáy hị́ɛ
bol kusol-rì laa na wąa, hąa ze ndaď
mba hąw ká nun Ŋgɛrɛwṵru lɛ?
20 Ɓuru na, ƀuru maa ƀay mgbaka
sùo ƀuru ƀay ƀáa ƀay fe ká ƀuru kɔ
ƀáy nun ƀuru, ƀáy fe ká ƀuru laa
ƀáy suku ƀuru na ya.»
21 Báyịi lɛ, nzoƀ kúŋ sal ƀay luye
Ziƀri haa ri ƀa kị ndąw rɔɔ, í pɔŋ ri

* **4:11 4.11** Simri 118.22.

ha ri zɔl ƀáy. I kɔ faa ká ƀay ďáa fe ziŋ ri ya, ƀay ji̧ lɛ, nzoƀri riw bele pisi Ŋgɛrɛwu̧ru ƀay tul fe saŋ ká kal na.
22 Nzoƀ ká sùo-ɛ vaa ni key na, mbiimbam mboŋa ƀe kal sí̧ŋ niŋ.

Nzaa ƀay kere nzoƀ mbika lawri

23 Zaďka i pɔŋ Piyɛr ƀáy Za̧a ha ri zɔl na báyji̧ lɛ, i se luo nzoƀ ƀariri, í ƀaa ƀay feri ká *ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri ƀáy ŋgɛrɛri ƀaa ziŋ ri na.
24 Zaďka i laa ƀayke báyji̧ lɛ, i mbu̧ nzaa-ri mbi̧w hɔy riw bele, í ďaa nzaa ƀay kere ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru mii: «Mbay tul feri riw bele, ƀo ki̧ ze mù ďaa tumbam, mú ďaa tusiri ƀáy mbiiri ƀáy feri riw bele ká ďo ďi.
25 Ɓa ƀo Ŋgɛrɛwu̧ru ki̧ ze, mù ƀaa ƀay ƀáy faa Tem Law Pie ƀo ha̧ bulu ƀuru *Daviď piɛď lew, ƀe ká'a ƀa nzoƀ peď ƀo na mii:
"Ɓay ji̧ rɔɔ, sa̧w puo nzoƀri ƀoď ƀoď
law-ri sɛ ri ƀŭƀuƀu ƀŭƀuƀu,
ha ri uru ƀáy siika sùo-ri mini lɛ?
Ɓay ji̧ rɔɔ, nzoƀri leke sùo-ri í uru
buďuru buďuru gɔr hɔy lɛ?
26 Mbayri ká tusiri key i mbu̧ ki̧,
a ŋgɛrɛďɔma̧yri kara i uru ƀay
rúu ziŋ Ŋgɛrɛmbay ƀáy Krisi,
ƀe ká'a naa ni ďo ƀoď ƀa nzoƀ
peď ƀe†."
27 «Ɓa tusuɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru ƀuru, ká ƀil puo ni key na, *Eroď ƀáy Po̧s Piladď i mbu̧ ki̧ ziŋ sa̧w nzoƀri ká i kɔ mù ya ƀáy leď Izarayɛlri na, í leke ƀay ká sakra ki̧ ƀay ďáa fe ziŋ Zezu, nzoƀ ká taŋ kaďaŋ ká mù naa ni ďo ƀoď ƀa nzoƀ peď ƀo na.
28 Ɓe ze, fe ká mù leke pola ƀáy faa hu̧rusuo-ɔ ƀáy law hiiya ƀo na, i ďaa ɔ ƀáy zaďɛ.
29 Timbɛďɛ key na, fe sɛkɛ ká i hii ƀay ďáa ziŋ ƀuru na, mu kɔ. Mu ha̧ ƀuru nzoƀ peď ƀori na hu̧rusuo ha̧ ƀuru káake káa ƀay ƀo na ƀáy nun wa̧ra nzoƀ.
30 Mu ďaa nduo-ɔ ka ƀo tul ƀuru ha̧ ƀuru vǎake nzoƀ suosɛrɛmri, ƀúru ďáake fe saŋri ƀáy feri ká mba kɔ́kɔ ƀáy riŋ Zezu, nzoƀ ká taŋ kaďaŋ ká mù naa ni ďo ƀoď ƀa nzoƀ peď ƀo na.»
31 Zaďka i ďaa nzaa ƀay kere ɔ na báyji̧ lɛ, zaď ká i mbu̧ ki̧ ká ďi na laŋ yik yik, Tem Law Pie ví mbaa ƀil law-ri riw bele, a í ka-káa Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru ƀáy nun wa̧ra nzoƀ.

Nzoƀ mbika lawri mgba ini ziŋ ki̧

32 Ruɔ nzoƀri riw bele ká i mbi law-ri na, i ďaa law-ri ƀáy kér ƀay ƀari maa ki̧, í ďo ƀa nzoƀ ká mbi̧w hɔy. Nzoƀ mbi̧w ká sakra ƀari ker mii, fe ƀeri na ƀa taa ƀeri huo ƀeri hɔy ya, roo lɛ, ƀari riw bele na i kɔ fe ƀari ƀa fe ki̧ riw bele.
33 Nzoƀ ndá̧y nzaapeďri na ƀaa nasi ƀay tí̧i Ŋgɛrɛmbay Zezu saa luɔ huď na ƀáy bawda hu̧rusuo, lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru sa̧m fe zuɔ tu̧l nzoƀ mbika lawri riw bele.
34 Nzoƀ mbi̧w ká sakra ƀari ká fe puo nduo-ɛ pu̧o na, tiya. Tusuɛke lɛ, ƀari ká i ďo ƀáy wáari, mase hulri na, i hie í pɔŋ larike í fa̧a,
35 í víke ha̧ *nzoƀ ndá̧y nzaapeďri, rɔɔ í leke ká sakra ƀari nzoƀ mbika lawri na, maa ƀáy tul fe ká nzoƀ ha̧a ha̧a lɛ, se síeke na.
36 Nzoƀ mbi̧w ká riŋ-ɛ ƀa Zezeƀ, ká nzoƀ ndá̧y nzaapeďri ďi ni ƀa Barnabas (sa̧w riŋke lɛ, ƀa nzoƀ ďáa wa̧ra ƀo ƀil law nzoƀ), sa̧w ka̧ni ƀe ƀa̧ Levi, ká i mboŋ ni ká Sipir na,
37 ka hie wáa ƀe mbi̧w a pɔŋ larike a fa̧a a vieke ha̧ nzoƀ ndá̧y nzaapeďri.

5

Ananiyas ƀáy má̧y ƀe Safira

1 Nzoƀ mbi̧w riŋ-ɛ ƀa Ananiyas ƀáy má̧y ƀe Safira, i hie wáa ƀari mbi̧w.
2 Báyji̧ lɛ, Ananiyas wal nzaa larike ndi̧i. Má̧y ƀe kara zuɔ ziŋ ni ká ďi nda̧w. Ro, a séke ƀáy ƀie larike na a ha̧ *nzoƀ ndá̧y nzaapeďri a ƀaa mii: «Ɓele zey.»
3 Lɛɛ, Piyɛr vbi ni mii: «Ananiyas, sa̧wke mina rɔɔ, mù ha̧ *Satan mbaa

† **4:26 4.26** Simri 2.1-2.

ƀil law-a hạ̃ mù ƀaa ƀay baylu hạ̃ Tem Law Pie, a mú kɔrɔ lari wáa ƀo na, mú víke mini key hɔy lɛ?
4 Pola rɔɔ ƀay haŋa mù hie wáa ƀo na wạ̃a, ƀa taa ƀo ya lɛ? Ze, mù hie hɔy kara, ƀa ƀay ƀo zu, mù ďáake fe munu ká law-a hii na ya lɛ? Wạ̃a, ďaa mina rɔɔ, mù mbi nzaa-a sùo-ɔ, rɔɔ mú ďaa fe mini key lɛ? Ƀa nzoƀ ze mù ƀaa ƀay baylu hạ̃ ni ya, roo lɛ, ƀa Ŋgɛrɛwụ̃ru!»
5 Zaďka ƀayke tɔďɔ ƀo suku Ananiyas na báyị̃i lɛ, ka lie gbạ̃y ƀa huď. Nzoƀri riw bele ká i laa ƀayke na, hị̃ɛ ďaa ri zikiki.
6 Ro, leď kubanri uru í mbi ni í kaa ni ƀáy gari í vǎa voro ni.
7 Bole ďi ya waka ká ďaa sạ̃w síe say na báyị̃i lɛ, mạ́y ƀe ví rĩi hul ká Piyɛr ďo ďĩ na taŋ kɔ́kɔ fe ká kal na.
8 Lɛɛ, Piyɛr vbi ni mii: «Ƀaa hạ̃ mi laa! Lari wáa ká ì hie na wạ̃a, bele hɔy zey lɛ?» Lɛɛ, mạ́y na yị̃iŋra ƀáy ƀay mii: «Bele larike kị̃ zu.»
9 Báyị̃i lɛ, Piyɛr ƀaa hạ̃ ni mii: «Sạ̃wke mina rɔɔ, ì hạ̃ law-rĩ maa kị̃ ƀay líe Tem Ŋgɛrɛmbay lɛ? Mu kɔ, nzoƀri ká i voro waa-ka na, i ďo faa hul ku. I mbika mù munu na ndạ̃w.»
10 Zaďɛ ku hɔy lɛ, ka lie gbạ̃y ƀa huď ká pol Piyɛr. Ro ze, leď kubanri na i yỳ̃i í vǎa ďaa tul-ri tuŋ huď Safira na, í mbi ni í vǎa voro ni ďo lakun wạ̃ra.
11 Nzoƀ mbika lawri riw bele ká i mbụ̃ tul kị̃, ƀáy nzoƀ hạ̃wri ká i laa ƀayke na, hị̃ɛ ďaa ri zikiki.

Nzoƀ ndáy nzaapeďri ďaa fe saŋri

12 Nzoƀ ndáy nzaapeďri na ďaa fe saŋri ƀáy feri ká mba kɔ́kɔ ŋgị̃-ŋgị̃i ká sakra nzoƀri. Nzoƀ mbika lawri mbụ̃ kị̃ riw bele ƀaŋguɔ ká ƀil boro Mbay Salomọ̃n.
13 Ze nzoƀri ƀaa ƀay ƀari ƀáy kere í písike ri ƀamba hɔy kara, nzoƀ mbị̃w ká'a ndeke tul-ri nde na, tiya, ƀay ị̃i lɛ, hị̃ɛ ďaa ri.
14 Ƀe nu ku hɔy kara, ruɔ nzoƀri ŋgị̃i ƀamba, mạ́yri ƀáy wạ̃rari i mbi law-ri hạ̃ Ŋgɛrɛmbay a í nde tul kị̃ ƀa pola pola.
15 Feke ku na ďaa hạ̃ nzoƀri fạ̃a nzoƀ suosɛrɛmri saa hula ƀáy fe nam ƀari, í ďaa ri zuɔ bufaa buo lɛďɛďɛ ƀay haŋa ƀo, zaďka Piyɛr ďo kál faa na báyị̃i lɛ, tem ƀe ka guƀa tul nzoƀ hạ̃nɛri.
16 Ruɔ nzoƀri ŋgị̃i ƀamba tasiri, i uru ƀáy puo ƀáy puo ká ďo lakun Zuruzalɛm ndạ̃w í víke ƀáy nzoƀ suosɛrɛmri ƀáy nzoƀ hạ̃yri ká temn-dayari ďo tul-ri, lɛ, i vaa riw bele.

I fạ̃a nzoƀ ndáy nzaapeďri zuɔ hul sal

17 Báyị̃i lɛ, *ŋgɛrɛnzoƀ fe poy luye ƀáy ƀari riw bele ká i kaw ziŋ ri ká i ƀa *Sadusiri na, i ďaa sere ziŋ *nzoƀ ndáy nzaapeďri.
18 Ro, í fạ̃a ri í ďaa ri zuɔ hul sal ká puoke na.
19 Báyị̃i lɛ, leď nzaapeď taa Ŋgɛrɛmbay uru saa nulue ƀa suŋ, a ví mgbuďa faa hul sal na ha ri tị̃i kɛlɛ a ƀaa ha ri mii:
20 «Ì se í káw *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru, í ka-káa ƀay feri riw bele ká se tul káw ƀáy kumnun key na hạ̃ nzoƀri laa.»
21 Zaďka nzoƀ ndáy nzaapeďri laa ƀay key na báyị̃i lɛ, i zɔl í se hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀa tiƀie piɛď hɔy, a í tii sạ̃w fére nzoƀri fe.
Báyị̃i lɛ, ŋgɛrɛnzoƀ fe poy luye ƀáy nzoƀri ká i kaw ziŋ ni na, i ďi ŋgɛrɛ Ziƀri riw bele ká i ƀa nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri ha ri vi ƀay fɔ́ŋ ƀay, rɔɔ í pie nzaapeď hạ̃ nzoƀri ká i kɔrɔ hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru vǎa ďi nzoƀ ndáy nzaapeďri ká ƀil hul sal.
22 Zaďka i se hul sal na báyị̃i lɛ, i ziŋ ri ya. Lɛɛ, i yỳ̃i ƀáy fal-ri nzɛk í ƀaa hạ̃ *nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri na mii:
23 «Zaďka ƀuru tị̃i nzaa hul sal na, faa hul mgba ďo ďĩ gbukru, a nzoƀ kɔ́rɔ faa hul salri na kara i ďo ďi kɛk. Roo lɛ, zaďka i mgbuďa faa hul hạ̃ ƀuru se hula na lɛ, ƀuru kɔ sùo nzoƀ mbị̃w ya.»
24 Zaďka mbay nzoƀri ká i kɔrɔ hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀáy ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri laa ƀayke na báyị̃i lɛ, i ker ƀay

ká ďi kpṵy. Fe ká ṭii tul nzoɓ ndáy nzaapeďri ɓáy fe ká'a kali na i kɔ ya kị wṵm.
25 Lɛɛ, nzoɓ mbịw munu ṭii tul-ri a ɓaa ha ri mii, «Ì laa key! Nzoɓri ká ì fạa ri zuɔ hul sal na, i ďo ɓil hul kạni Ŋgɛrɛwṵru a í ďo fére nzoɓri fe.»
26 Báyịi lɛ, nzoɓri ká i kɔrɔ hul kạni Ŋgɛrɛwṵru ɓáy mbay ɓari na, i se í ziŋ nzoɓ ndáy nzaapeďri na, í fạa ri í víke ha ri. I mgba ri ɓáy hṵrusuo ya, ɓay ịi lɛ, i ďaa hịɛ sùo-ri ɓay nzoɓri ká ì vbuku ri ɓáy tisawri.
27 Falɛ ká i fạa ri í víke ri ďo pol nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri na báyịi lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na tii sạw vbika ri ɓay mii:
28 «Pola na wạa, ɓuru haa rì ɓay haŋa rì fere nzoɓri fe ɓáy riŋ nzoɓ na key ya lɛ woo! A ze ì kɔ fe fére ɓaarì na ɓayke yạa Zuruzalɛm kpol kpol riw bele, í hii ɓay haŋa ɓay huď nzoɓ key na ka ɓo tul ɓuru zu!»
29 Báyịi lɛ, Piyɛr ɓáy nzoɓ ndáy nzaapeď hạwri na, i yịiŋra ɓáy ɓay ha ri mii: «Ďáa vu mbom ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ndaď mba ďáa ɓo tul nzoɓ!
30 Ɓaarì na, ì ɓer Zezu ďo tul puu say huď í i ni, roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ká bulu naari koď ni na ze tina ni saa luɔ huď.
31 Ɓa ɓe na kị ze Ŋgɛrɛwṵru mbi ni hạ ni kaw tunduo hoďo ɓe ká ɓa zaď káw luye, a ďaa ni kaw ɓa mbay tul nzoɓri, a ɓa Nzoɓ Yạaŋa Nzoɓri, ɓay mgbúďa faa hạ Izarayɛlri suo kér ɓay ɓari ká tul feyạa ɓari hạ Ŋgɛrɛwṵru ka nda buma ziŋ ri.
32 Ɓuru ndạw, Tem Law Pie ká Ŋgɛrɛwṵru hạ ni mbaa ɓil law nzoɓri ká i ďaa vu mbom ɓo tul-e ndạw na, ɓuru ɓa nzoɓ ɓay nasike.»
33 Zaďka nzoɓ kuŋ sal ɓay luyeri laa ɓayke na báyịi lɛ, law-ri fạa ri puu-u, í hii ɓay ika nzoɓ ndáy nzaapeďri na.
34 Báyịi lɛ, nzoɓ mbịw ká sakra ɓari ku ɓa Farizi, rìŋ-ɛ ɓa *Gamaliyɛl, a ɓa nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol ká nzoɓri riw bele hii ɓay ɓe ɓamba na ďo ďi. Ka uru siya ká sakra nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri na, a vbi ri ɓay haŋa ri tina nzoɓ ndáy nzaapeďri na ṭii kɛlɛ ndịi ndạw rɔ!
35 Fal ṭíi ɓari na, ka ɓaa hạ nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri na mii: «Ɓaarì Izarayɛlri! Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay tul feri ká i hii ɓay ďáa ziŋ nzoɓri key na!
36 I kér í kɔ! Bole ďi ɓamba ya rɔɓay ze Tedas ṭii a ɓaa mii, ɓeri ɓa nzoɓ luye laa ro! Ze a fạa nzoɓri maa isɔď niŋ zuɔ falɛ. Lɛɛ, nzoɓri i ni a hạ nzoɓri riw bele ká i se fal-ɛ na, i ɓɛrɛ kị kaď kaď hạ fe ká'a hii ɓay ďáa na ďo ɓa fe ká gɔr hɔy.
37 Ká fal ɓe Tedas ká ɓil sewke ká i ďáake riŋ nzoɓri ďo ɓil mbeďe na báyịi lɛ, Zudas, nzoɓ ká kuďu zaď ká Galele ṭii. Ɓe hɔy kara ka fạa nzoɓri ŋgịi maa fe zuɔ fal-ɛ a sɛ́ke. Lɛɛ, nzoɓri i ni na ndạw, a hạ nzoɓri riw bele ká i se fal-ɛ na, i ɓɛrɛ kị kaď kaď.
38 Munu zu lɛ, timbɛďɛ key na mì ɓaa ha rì: ì yɔklɔ sùo-rì ká tul nzoɓri key na mbǎa! Ǽla ri ha ri zɔ́l! Zaďka fe ďáa ɓari na uru saa luo nzoɓ hɔy lɛ, a ɓíɛ ɓáy,
39 a ze ɓo, zaďka uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru lɛ, ì ti máa ɓíɛ ya. Kɔkɔ ká ì ru-ruy ziŋ Ŋgɛrɛwṵru!»
Báyịi lɛ, ɓari nzoɓ kúŋ sal ɓay luyeri na, i yạa kér ɓay Gamaliyɛl
40 í ďi nzoɓ ndáy nzaapeďri ha ri nda ri ɓáy ndoy, a í haa ri ɓáa ɓay ɓáy riŋ Zezu. Falɛ ku rɔɔ i ala ri ha ri zɔl ɓáy.
41 Lɛɛ, nzoɓ ndáy nzaapeďri zɔl ká zaď fɔ́ŋ ɓay na ku ɓáy suoriya, ɓay ịi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru kɔ ri ɓa nzoɓri ká i maa kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓay tul riŋ Zezu.
42 Nam ɓáy nam ká ɓil hul kạni Ŋgɛrɛwṵru ɓáy ɓil hul nzoɓri na, í fere rì fe ɓaŋguɔ í ka-káa Ɓay Kere mii, Zezu ɓa *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa a pie ni ví yạa nzoɓri na.

6

I nan nzoɓ sɔkɔ nzoɓri ɓa tɔnɔ

say

1 Ƀil sewkeri ku na, munu ká ruɔ
nzoƀ mbika lawri ŋgi̱i ƀa pola pola
na, nzoƀ mbika lawri ká i uru saa
puo ki̱ ká i ƀaa nzaa gɛrɛk na, i ŋgu̱ri
sùo-ri ƀay tul Ziƀri ká i ƀaa nzaa
eboro, ƀay i̱i lɛ, nam ƀáy nam na,
zaďka i ďo wál fe su̱m na lɛ, i ker se
tul máy síeri ká i ƀaa nzaa gɛrɛk na
ya.
2 Báyi̱i lɛ, *nzoƀ ndáy nzaapeďri
ká duɔ falɛ siďi na, i ďi nzoƀ mbika
lawri riw bele ha ri mbu̱ ki̱ í ƀaa ha
ri mii: «Ƀay haŋa ƀuru pɔŋ ka-káa
Ƀay Ŋgɛrɛwu̱ru, rɔɔ ƀúru yi̱i ƀúru
ƀa nzoƀ léke fe su̱mri na, ƀa fe ká
ďo ƀáy faake ya.
3 Sa̱wke mini ze, yu̱ ƀururi, ì nán
wa̱rari ƀa tɔnɔ say ká sakra ƀaarì ká
nzoƀri kɔ simseď ƀari ďo ƀáy kere,
ká Tem Law Pie mbaa ƀil law-ri, a
í ďo ƀáy nun nzɛm nda̱w na, ƀo
ha̱ ƀuru pɔ́ŋ peďkeri key na ka zuɔ
nďuo-ri ha ri ďaa.
4 A ƀuru na lɛ, peď ďáa ƀuru a ƀá
ďáa nzaa ƀay kere ƀáy ka-káa Ƀay
Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ nzoƀri laa.»
5 Báyi̱i lɛ, ƀay ká i ƀaa na, nzoƀ
mbika lawri hii ďo ďi riw bele. Ze
í naa Eti̱ɛn ká mbika law ƀe ŋgi̱i
ƀamba, ká Tem Law Pie mbaa ƀil
law-ɛ na. I naa Filiƀ nda̱w, Prokɔr
nda̱w, Nikanɔr nda̱w, Timɔ̱n nda̱w,
Parmenas nda̱w, rɔɔ Nikola ká uru
saa puo ká Antiyos, ƀe ká'a fɛrɛ sùo-
ɛ a vi ƀa nzoƀ kóď Ŋgɛrɛwu̱ru na.
6 Falɛ ku báyi̱i lɛ, i fa̱a ri í kiɛ ri
ha̱ nzoƀ ndáy nzaapeďri ha ri ďaa
nďuo ƀo tul-ri, í ďaa nzaa ƀay kere
ƀay tul-ri.
7 Ƀe nu ku laa lɛ, Ƀay Ŋgɛrɛwu̱ru
ya̱a zaď ƀa pola pola. Ká ƀil
ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm na, ruɔ
nzoƀ mbika lawri ŋgi̱i ƀa pola pola,
a nzoƀ fe poyri kara ŋgi̱i ƀamba i
ďaa law-ri ƀo tul Zezu.

I mgba Eti̱ɛn

8 Eti̱ɛn na fe sa̱mi Ŋgɛrɛwu̱ru ďo
tul-e ha̱ ni ďo ƀáy hu̱rusuo ďáa
feri ká mba kɔ́kɔ, ƀáy fe saŋri ŋgi̱i
ƀamba ká sakra nzoƀri.
9 Roo lɛ, Ziƀ ha̱nɛri ká i ďi *hul
mbú̱ ki̱ ƀari ƀa «koyri ká i pɔŋ,» ká
í uru saa puo ká Sirɛ̱n ƀáy Alezan-
dere, rɔɔ ƀáy kuďu zaď ká Silisi ƀáy
Azi nda̱w na, i tii sa̱w má̱y ƀay ziŋ
Eti̱ɛn.
10 Roo lɛ, i maa ƀay mgbaka ni ƀáy
ƀay ya, ƀay i̱i lɛ, Tem Law Pie ze ha̱
ni nun nzɛm ƀáa ƀay.
11 Báyi̱i lɛ, i puo nzoƀ ha̱nɛri puo
nda̱w rɔɔ, ha ri kuď ƀay zuɔ nzi-ɛ
mii: «Ƀay ka̱aya ká'a ƀaa a ďáake
ƀay ƀo tul *Moyze ƀáy Ŋgɛrɛwu̱ru
na, ƀuru laa ká nzi-ɛ.»
12 Ƀe ze, i suru tigba̱a nzoƀri
ƀáy ŋgɛrɛ Ziƀri, rɔɔ ƀáy *nzoƀ fére
nzoƀri bol kusolri nda̱w na, ha̱ law-
ri fa̱a ri ha ri ďaa so tul Eti̱ɛn í mgba
ni í séke ni luo *nzoƀ kúŋ sal ƀay
luyeri.
13 I vi ƀáy nzoƀri ká i kuď ƀay zuɔ
nzi-ɛ mii: «Leďban key na ƀaa ƀay
ka̱aya ƀaŋguɔ se tul hul ka̱ni key ká
ďo ƀoď ƀa taa Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w, se
tul *bol kusol Moyze nda̱w pi.
14 Ƀuru laa ƀay ká nzi-ɛ mii, Zezu
ni ká Nazarɛď na, a ƀíɛ zaď ni key
wukluk wukluk nda̱w, a fɛrɛ fe nduo
puo ká Moyze ha̱ naari na ha̱ ni ďo
ƀoď nda̱w pi.»
15 Báyi̱i lɛ, nzoƀri riw bele ká i kaw
zaď kúŋ sal ƀay luye na, i mbu̱ kóm
yim ƀa tul Eti̱ɛn, lɛ, i kɔ nun-ɛ rii nun
leď nzaapeď Ŋgɛrɛwu̱ru ká nulue.

7

Eti̱ɛn tina sa̱w ƀay ká pol nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri

1 Báyi̱i lɛ, *ŋgɛrɛnzoƀ fe poy luye
vbi Eti̱ɛn mii, «Ƀay ni ká i ďaa ƀo
tul-a key na wa̱a, ƀa tusuɛ ki̱ lɛ?»
2 Lɛɛ, Eti̱ɛn yi̱iŋra ƀáy ƀay mii:
«Ƀaarì yu̱-iri ƀáy ƀăari, ì laa ƀay
ƀi key na ƀáy kere! Ŋgɛrɛwu̱ru
Nzoƀ Riŋ Ƀika na ti̱i tul ƀăa naari
*Abaraham, ƀáy sewke ká'a ďŏke

* **7:3 7.3** Tiika sa̱w fe 12.1.

tusiri ká Mesopotami kɔƀ ká'a zɔl a
vǎa ďaa puo ká Saran ya ƀáy na,
3 Ŋgɛrɛwṵru ƀaa ha̰ ni mii: "Mu
zɔ́l ká tusiri ƀo, mú pɔ́ŋ nzoƀ ini ƀori
mú se tusiri ká mɨ̀ kíɛ mù*."
4 Báyḭi lɛ, Abaraham na zɔl a pɔŋ
nzoƀ Kalderi a vǎa ďaa puo ká Saran
na. Zaďka bi-ɛ hu ká Saran na báyḭi
lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ha̰ ni se tusiri ni ká ɨ̀
kaw ďi timbɛďɛ key.
5 Ka kaw tusiri nzoƀri, lɛ, zaď ruka
fe ƀe tiya. Zaď taa ndḭike mini kara
tiya, roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ ni
mii, ƀeri haŋa ni tusḭrike na ƀa taa
ƀe, ƀáy vu bul-eri. Ze Abaraham ti
ƀáy leď ká ƀil sewke ku na ya hɔy
kara,
6 ƀay ká Ŋgɛrɛwṵru ƀaa ha̰ ni na
ze ďo key: "Sa̰w ƀori káw̰ tusiri
nzoƀri. I ďáa ha ri vi ƀa koy í ďaa
nun-ri tuɔ síe mbiimbam isɔď niŋ.
7 Roo lɛ, nzoƀ puokeri ká i ha ri
kaw ƀa koy na, ƀi kḭ ze mɨ̀ ďáa ƀay
ƀo tul-ri. Falɛ lɛ, i tḭi í ví kaw tusiri
ni key na, a í ruo mɨ̀ ká ďi†."
8 Ɓe nu ku na báyḭi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru
siŋ tul ƀay ká'a waa ziŋ Abaraham
na, a ha̰ ni kuŋ ŋgori ƀay kíɛke
*sáka kuni ká'a saa ziŋ ni na. Ɓe
ze, zaďka Abaraham mboŋ Izak ďaa
nam tɔnɔ siďi na, ka kuŋ ŋgori ƀe.
Izak mboŋ *Zakoƀ a kuŋ ŋgori ƀe.
Zakoƀ hɔy kara, zaďka'a mboŋ leďri
duɔ falɛ siďi na, ka kuŋ ŋgori ƀari
nda̰w. Ɓa ƀari na ku ze, i ƀa sa̰w
bulṵ naari.
9 «Vu Zakoƀri ká i ƀa sa̰w bulu
naari na, i ďaa sere ziŋ tɔnɔ fal-ri
ká ƀa Zezeƀ, í mgba ni í hie ni ha̰
ni ƀa koy ká tusiri Eziƀte. Roo lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru saď ziŋ ni,
10 a tina ni saa ƀil kɔ́kɔ sɛkɛ fe ƀeri
riw bele. Ka ha̰ ni nun nzɛm ha̰ fe
ďáa ƀe kara rii law̰ *Farawo̰n ká ƀa
mbay ká Eziƀte na. Ɓe ze, ka há̰ke
Zezeƀ kaw ƀa nzoƀ réke ƀil puo ƀe,
ƀáy tusiri Eziƀte riw bele.
11 «Báyḭi lɛ, kɔn luye lie ƀo tusiri
Eziƀte na riw bele ƀáy tusiri bulu
naari ká *Kanaa nda̰w. Kɔnke na
ďaa ha̰ nzoƀri kɔ sɛkɛ fe ŋgḭi ƀamba
tasiri, ha̰ bulu naari ziŋ fe sṵm ndḭi
mini ká ƀay sɔ́kɔke sùo-ri ya.
12 Zaďka Zakoƀ laa ƀay soro fe pay
ká ďo tusiri Eziƀte na báyḭi lɛ, ka pie
vi-eri ká ƀa bulu naari na se ďi faa
ƀal ba mbḭw.
13 Ndeke ďi faa ƀal ba siďike ká i se
na báyḭi lɛ, Zezeƀ kiɛ sùo-ɛ ha̰ yṵ-ɛri
kɔ ni. Ɓe nu ku nda̰w rɔɔ, Farawo̰n
kɔ́ke sa̰w nzoƀ ini Zezeƀri na ƀáy.
14 Báyḭi lɛ, Zezeƀ pie nzaa peď ƀay
haŋa ri vǎa ďi bi-ɛ Zakoƀ ƀáy nzoƀ
ini ƀe ha̰wri ká tul-ri síŋ tɔnɔ say
pa̰rɛ ndeƀe na ha ri ví kaw tusiri
Eziƀte.
15 Ɓe ze, Zakoƀ na ví kaw Eziƀte
kpṵru nda̰w rɔɔ, a hu ká ďi ƀáy.
Bulṵ naari taa ha̰wri kara, i hu ká
ďi ká fal huď ƀe na nda̰w.
16 Huď ƀari na nzoƀri i séke Sikam
ká Kanaa, i vǎa voro ďo luɔ huď ká
Abaraham hie pola lew ziŋ vu Emori
na.
17 «Ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ
Abaraham pola lew na, zaďka
namke tɔ̀ŋ ďi ya deƀ ƀay ví báyḭi lɛ,
sa̰w naari mboŋ kḭ í síe ƀa pola pola
ká tusiri Eziƀte.
18 Falɛ ku lɛ, mbay kḭ ká ƀa fie ká
laa soro ƀay Zezeƀ ya na tii sa̰w réke
puo ká ďi.
19 Mbayke ku na kɔ bulu naari ƀáy
nun sḭɛ, a ula ri a ďaa nun-ri tuɔ síe
a haa ri ƀay haŋa ri pɔŋ vu ƀari ká
ƀa leď tupɛŋri ha ri hu.
20 Sewke ku na, i mboŋ *Moyze ká
ndaď leď ƀamba ká nun Ŋgɛrɛwṵru.
I hɔl ni ká ƀil hul bi-ɛ few say.
21 Zaďka i ziŋ faa kɔrɔ ni mbǎa í
pɔŋ ni na báyḭi lɛ, vu Farawo̰n ká ƀa
leď má̰y tikďi na vǎa ziŋ ni a mbi ni,
a hɔl ni ƀa vu ƀil-e.
22 Ze Moyze na, i fere ni nun nzɛm
nzoƀ Eziƀteri riw bele ha̰ ni kɔ. Ka
ŋgɔŋ ƀáy ƀay nda̰w, ƀáy fe ďáa ƀeri
nda̰w pi.
23 «Zaďka Moyze ďaa mbiimbam
síŋ niŋ na báyḭi lɛ, ka mbi nzi-ɛ ƀay
séke ƀay vǎa kɔ́kɔ yṵ-ɛri ká i ƀa leď
Izarayɛlri na.

† **7:7 7.7** Tiika sa̰w fe 15.13-14.

24 Zaďka'a se na báyji lɛ, ka kɔ leď
Eziƀte mbiw munu ká ďo ďáa ƀay
ziŋ leď *Izarayɛl na. Ze a yąa tul leď
Izarayɛl ká kụ-ɛ nda ni na, a nda ni
a i ni a vbíďake gbaa ndaake.
25 Ka ker ká ƀil law-ɛ mii, yụ ƀeriri
i kɔ́kɔ ƀeri ƀa nzoƀ ká Ŋgɛrɛwụru
a tínake ri saa ƀil koy. Roo lɛ, i kɔ
munu ya.
26 Nzaaruoke na báyji lɛ, ka yji
a se luo-ri na rɔƀay, lɛ, ka ziŋ leď
Izarayɛlri siďi ká i ďo ndáka ki. Ka
ví ďo mgbaka ri hɛrɛ ƀáy kusol ƀay
huoke ƀay húoke law-ri a ƀaa mii:
"Yụ-iri, ƀaarì ká ì ƀa nzoƀ ini na,
ďaa mina ì nda ki munu lɛ?"
27 Báyji lɛ, nzoƀ hąy ká nda yụ-ɛ
ŋgji ƀamba na tuŋ Moyze ŋgereŋ
a ƀaa mii: "Nzoƀ ve ze náa mù ƀa
mbay, mase nzoƀ kúŋ sal ƀay tul
ƀuru lɛ?
28 Wąa, mù hii ƀay ika mì munu
ká mù ike nzoƀ ká Eziƀte ká liɛ na
ndąw lɛ woo‡!"
29 Zaďka Moyze laa ƀayke na báyji
lɛ, ka naa sùo-ɛ a tji ďul a vǎa kaw
tusiri Madian. Ka kaw ďi kpụru, a
mboŋ leď wąrari ƀa siďi ká ďi.

30 «Zaďka mbiimbam kal síŋ niŋ
na báyji lɛ, Moyze ďo ƀil law kɔr
ká lakun kuo ká Sinay. Lɛɛ, leď
nzaapeď ká nulue mbiw tji tul-e ká
ƀil rim huu ká ďo puu ká gbúďa.
31 Zaďka Moyze mbi nun-ɛ a kɔ fe
ká tji na, tuku ni hą ni kaw yer, ze a
soro ƀa pola ƀay kɔ́kɔ feke na. Báyji
lɛ, ka laa kusol Ŋgɛrɛmbay ká ƀaa
hą ni mii:
32 "Mì ƀa Ŋgɛrɛwụru bul-
ari. Mì ƀa Ŋgɛrɛwụru Abara-
ham, Ŋgɛrɛwụru Izak, a mí ƀa
Ŋgɛrɛwụru Zakoƀ ndąw§." Báyji lɛ,
hiɛ ďaa Moyze hą ni tɔ kpak kpak, a
hii ƀay kɔ-kɔ́m ƀa huu na mbǎa.
33 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay ƀaa hą ni mii:
"Mu nán dikɔn ká ƀal-a, ƀay ji lɛ,
zaď ká mù ďo ďi key na ƀa zaď ká
ďo ƀoď ƀa taa ƀi.

34 Nzoƀ ƀiri ká i kaw tusiri Eziƀte
na, mì kɔ sɛkɛ fe ƀari kɔ. Rɛ́kɛ sùo
ƀari na, mì la-laa, ze mí ďi mí vi ƀay
yąaŋa ri. Timbɛďɛ key na, mu vi hą
mi píe mù se Eziƀte*."
35 «Moyze taa mbiwke ká leď
Izarayɛlri tuŋ ni ŋgereŋ í ƀaa mii,
nzoƀ ve ze naa ni ƀa mbay, mase
nzoƀ kúŋ sal ƀay tul ƀari lɛ na, ƀa ƀe
na ki ze Ŋgɛrɛwụru pie ni ƀa mbay
ndąw, nzoƀ tína ri saa ƀil koy ndąw,
ƀáy faa leď nzaapeď ká nulue ká tji
tul-e ká ƀil rim huu ká ďo puu ká
gbúďa ká'a sɔ ni na.
36 Ɓa ƀe Moyze na ze, ka tina leď
Izarayɛlri saa ƀil koy ká tusiri Eziƀte
ƀáy faa fe saŋri, ƀáy feri ká mba
kɔ́kɔ ká tusiri Eziƀte ndąw, ká lakun
Maambii Síɛ ndąw, ká ƀil law kɔr
mbiimbam síŋ niŋ ndąw pi.
37 Ɓa ƀe na key rɔƀay ze ka ƀaa
hą leď Izarayɛlri mii: "Ŋgɛrɛwụru a
píe nzoƀ yąaŋa ƀay saa nzi-ɛ mbiw
munu ká ƀi, ká sakra ƀaarì na ha
rì†."
38 Zaďka leď Izarayɛlri mbụ ki
ká ƀil law kɔr na, ƀe Moyze key
na rɔƀay ze ka ďo ziŋ ri. Ka ďo
sikďa bulu naari ƀáy leď nzaapeď
Ŋgɛrɛwụru ká ƀaa ƀay ziŋ ni ká tul
kuo Sinay. Ɓe Moyze na ze yąa ƀay
ká luo Ŋgɛrɛwụru ká ƀa ƀay káw
ƀáy kumnun na hą bulu naari, lɛ, i
suo í ƀaa hą naari.
39 Roo lɛ, bulu naari hii ƀay ďáa
vu mbom ƀo tul ƀay ƀe na ya, í tuŋ
ni ŋgereŋ í ďaa law-ri ƀo tul yji ƀa
tusiri Eziƀte,
40 í ƀaa hą *Arọn mii: "Ɓaa
wụruri hą ƀuru ha ri nda faa pol
naari, ƀay ji lɛ, Moyzeke ká tina
naari saa tusiri Eziƀte na, náa kɔ́ri
zaď ka'a se ƀa ƀaďi ya‡."
41 Ká ƀil namke ku na, i zuu lari í
ďaa ni rìi vu nday ďo í puo ƀa wụru
ƀari, a í ďaa suoriya ƀay tul fe ká i
ďaa ƀáy nduo-ri ďo na.
42 Báyji lɛ, fe ďáa ƀari na ďaa hą
law Ŋgɛrɛwụru fɛrɛ bǐr ká tul-ri,

‡ **7:28 7.28** Tji kɛlɛ 2.14. § **7:32 7.32** Tji kɛlɛ 3.6. * **7:34 7.34** Tji kɛlɛ 3.5,7-8,10. † **7:37 7.37** Kiiŋa bol kusol ba siďike 18.15. ‡ **7:40 7.40** Tji kɛlɛ 32.1.

a pɔŋ ri ha ri ruo mbaymawri ká
tumbam, munu ká'a ƀaa ƀayke ká
ƀil mbeďe nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa nzi-
ɛ mii:
"Baarì Izarayɛlri, wạ̃a, ƀa ƀi ze ì
vbie fe hɔl í púoke fe hạ̃ mì
ƀáy mbiimbam ká náa ďáari síŋ
niŋ ká ƀil law kɔr na lɛ?
Ụ̃-uu, ƀa ƀi ya.
43 Zaďri riw bele ká ì se ďi na,
ì soƀ fe ká i puď ƀa hul wụ̃ru
ƀaarì ká ƀa Molok,
ƀáy wụ̃ru mbaymaw Refan ká ì
ďaa ƀáy nduo-rì na.
Wụ̃rukeri key na ì ďaa í puo fe ha ri.
Sạ̃wke mini ze, mì vbúku rì mí hạ̃
nzoƀri ví fạ̃a rì
í zɔ̌lke ďi ďi mak mak ƀáy Ba-
bilọ̃n§."
44 «Zaďka bulu naari ďo ƀil law
kɔr ƀáy na, *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ká
i ďaa ƀáy huɔ na ďo sakra ƀari a kiɛ
ri mii, Ŋgɛrɛwụ̃ru ďo ziŋ ri. Hulke
ku na, i ďaa munu ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
mbi nzi-ɛ a kiɛ Moyze faa ďáake hạ̃
ni ďaa munu ká'a kɔ ƀáy nun-ɛ.
45 Hulke ku na, vu bulu naari pɔŋ
hạ̃ vu ƀari. A ƀari na laa lɛ, i soƀ
í séke fal *Zozuye ká nda faa pol-
ri kpụ̃ru í tị̃ike tusiri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
nii sạ̃w nzoƀri ká i kaw ďi na pol-ri.
Hulke ku na ďo kpụ̃ru tị̃i sewke ká
*Daviď réke mbay.
46 Be Daviď na ka rii nun
Ŋgɛrɛwụ̃ru, a vbi ni faa ƀay ďáa
hul hạ̃ ƀe ká'a ƀa Ŋgɛrɛwụ̃ru Zakoƀ
na, ka ďaa puo ká ďi.
47 Roo lɛ, ƀa vi-e Salomọ̃n ze ďaa
hul hạ̃ ni.
48 Be nu ku hɔy kara, Ŋgɛrɛwụ̃ru
ká nulue siya ká'a ƀa Ŋgɛrɛ Tul Feri
Riw Bele na, kaw ƀil hul ká nzoƀ
ďaa ƀáy nduo-ɛ na ya, munu ká
Ŋgɛrɛmbay ƀaa hạ̃ nzoƀ yạ̃aŋa ƀay
saa nzi-ɛ mii:
49 "Nulue siya ƀa zaď réke mbay ƀi,
a tusiri key ƀa zaď tɔkɔ ƀal-i.
Wạ̃a, kị̃ri hul ị̃i rɔƀay, ì ďáa ƀay haŋa
mì lɛ?
Wạ̃a, zaď hạ̃a ze ì ďaa ƀa zaď
mgbaka tạ̃ram ƀi lɛ?
50 Fe niri key na wạ̃a, ƀa ƀi ze, mì
ďaa riw bele ya lɛ*?"
51 «Baarì nzoƀ tul ŋgɔŋɔri ká law-
rì mbii diƀ diƀ, ká suku-rì tị̃i sụ̃y í
laa ƀay ya ndạ̃w na! Ì tuŋ Tem Law
Pie ŋgereŋ ƀaŋguɔ! Baarì na ì ďo
munu ká bulu ƀaarì na ŭɔ!
52 Nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwụ̃ru na, nzoƀ taa hạ̃a ze bulu
ƀaarì na laď ďáa nun-ɛ tuɔ síe lɛ?
Bari na, i i nzoƀri ká i vi pola í ka-
káa ƀay se tul vika Nzoƀ Fe Dáa Báy
Zaďɛ na. Ba ƀe na ze, timbɛďɛ ì mbi
tul-e í i ni.
53 Baarì ká ì yạ̃a *bol kusol
Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀáy faa leď nzaapeďri
ká nulue na, ì ďaa vu mbom ƀo tul
bol kusol key na ya!»

I i Etị̃ɛn

54 Zaďka *nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri
laa ƀayke na munu báyị̃i lɛ, law-ri
fạ̃a ri puu-u, í sụ̃ sere-ri ŋgɛ̌r ŋgɛ̌r
ká tul Etị̃ɛn.
55 Roo lɛ, Etị̃ɛn ká Tem Law Pie
mbaa ƀil law-ɛ na kɔ-kɔ́m ƀa nulue,
lɛ, ka kɔ riŋ ďika Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀáy
Zezu ká ďo siya ká tunduo hoďo
Ŋgɛrɛwụ̃ru
56 a ƀaa mii: «Ì laa key! Mì
kɔ nulue mgbuďa ďo hɔy, mí kɔ
*Vu Nzoƀ ďo siya ká tunduo hoďo
Ŋgɛrɛwụ̃ru!»
57 Zaďka i laa ƀayke munu báyị̃i
lɛ, i guu ni gɔ̌m í ďaa nduo-ri mbii
basuku-ri í takra í ďuu vbuƀuƀu ƀa
tul-e,
58 í mgba ni í tị̃ike ni saa ƀil
ŋgɛrɛpuo na ŋgereŋ ƀa nzaa zaď
ndạ̃w rɔɔ, í tii sạ̃w vbúku ni ƀáy
tisaw ƀay ika ni ƀáy. Nzoƀ nasi ƀay
huď ƀeri na, i nan gari ƀari í hạ̃ leď
kuban mbị̃w munu ká riŋ-ɛ ƀa Sol
hạ̃ ni kɔrɔ.
59 Zaďka i ďo vbúku ni kɔƀ rɔƀay
na, Etị̃ɛn ďaa nzaa ƀay kere a ƀaa
mii: «Ŋgɛrɛmbay Zezu! Mu yạ̃a ọ̃mi
ƀi ƀa luo-ɔ!»

§ **7:43 7.43** Amos 5.25-27. * **7:50 7.50** Ezay 66.1-2.

60 Falɛ ku báyji lɛ, ka huku siri mgbṵu a ďaa nzaa ɓay kere rɔɓay ɓáy bawda kusol-e mii: «Mbay, mu ďaa ɓay feyạa key na ka ɓo tul-ri ya!» Fal ɓay na ku báyji lɛ, ɔ̃mi ɓe tji hạ ni haw saďak.

8

1 Ɓay ká se tul huď ɓe na, Sol na hii ziŋ ri ndạw.

Sol ďaa nun nzoɓ mbika lawri tuɔ sie

Namke ku na, bawda fe ďáa nun tuɔ sie tji tul nzoɓ mbika lawri ká Zuruzalɛm ha ri ďuu í zekre kị kpɛrkɛ kpɛrkɛ, í se ɓil puori ká kuďu zaď ká Zude ɓáy Samari, lɛ, bele ɓa nzoɓ ndáy nzaapeďri huo-ri hɔy ze i tɔ̀ŋ ká ďi.

2 Nzoɓ hạnɛri ká i ɓa nzoɓ hí̃ɛ Ŋgɛrɛwṵru na i mbi huď Etịɛn na í văa voro, í rɛ huď ɓe na ɓamba ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo.

3 Sol laa lɛ, nzaa faa ɓáy hṵrusuo ɓay ɓíɛ nzoɓ mbika lawri, a se ɓáy hula ŋgeɓre ŋgeɓre a fạa mạ́yri ɓáy wạrari ká i ɓa nzoɓ mbika lawri na ŋgiď bele, a ďaa ri zuɔ hul sal.

Filiɓ ka-káa Ɓay Kere ká Samari

4 Báyji lɛ, ɓari ká i zekre kị na i se ɓáy zaď zaď, í ka-káa Ɓay Kere hạ nzoɓri laa.

5 Filiɓ na se ŋgɛrɛpuo mbịw munu ká kuďu zaď ká Samari, a ka-káa ɓay *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa a pie ni ví yạa nzoɓri na hạ nzoɓri laa.

6 Zaďka ruɔ nzoɓri riw bele laa ɓay Filiɓ, a í kɔ fe saŋri ká'a ďaa na báyji lɛ, i te suku-ri kie ɓa luo-ɛ.

7 Ka hạ temndayari tji saa tul nzoɓ ɓala hạnɛri ŋgji ɓamba. Tji ɓari na, i guu fe ɓeleŋ ɓeleŋ. Ka hạ nzoɓri ká sùo-ri hu wŭɔ ɓáy nzoɓ kpɛďɛri ŋgji ɓamba vaa kɛɓrɛ kɛɓrɛ,

8 hạ nzoɓri zay sùo-ri ɓamba tasiri ká ɓil ŋgɛrɛpuoke na ku.

9 Nzoɓ mbịw ká riŋ-ɛ ɓa Simọn kaw ɓil puoke ku, a ɓa nzoɓ fe ďáa mgbji, hạ *nzoɓri ká Samari na i kaw yer. Ka kɔ sùo-ɛ ɓa nzoɓ luye

10 hạ ɓari riw bele, tii saa tul leďri kpṵru tji tul ŋgɛrɛri na, i te suku-ri kie ɓay láa ɓay ɓe na í ɓaa mii: «Ɓe ni key na ɓa hṵrusuo taa Ŋgɛrɛwṵru ká i ďi ni ɓa "Hṵrusuo Ŋgí̃ike".»

11 I te suku-ri riw bele ɓay láa ɓay ɓe, ɓay ji lɛ, ɓa piɛď lew hɔy, ka ďaa fe ha ri kaw yer ɓay tul fe ďáa mgbji ɓeri na.

12 Roo lɛ, zaďka i ďaa law-ri ɓo tul Ɓay Kere ká Filiɓ ka-káake se tul Zezu Krisi, ɓáy réke mbay Ŋgɛrɛwṵru ká tul nzoɓri na báyji lɛ, mạ́yri ɓáy wạrari na ha ri ďaa tul-ri nduo mbii.

13 Ɓe Simọn kị sùo-ɛ kara ďaa law-ɛ ɓo tul ɓay na ku, a ha ri ďaa tul-e nduo mbii na. Falɛ ku lɛ, ka zɔl mbăa a rji tul Filiɓ ɓaŋguɔ. Fe saŋri ɓáy feri ká mba kɔ́kɔ ká Filiɓ ďaa ká'a kɔ na tuku ni hạ ni kaw yer.

14 Báyji lɛ, *nzoɓ ndáy nzaapeďri ká i kaw Zuruzalɛm na i laa mii, nzoɓri ká kuďu zaď ká Samari na, i yạa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru. Ro, í pie Piyɛr ɓáy Zạa ha ri se luo-ri.

15 Zaďka i tji Samari na báyji lɛ, i văa mbṵ nzoɓ mbika law fieri na, í ďaa nzaa ɓay kere ká tul-ri ɓay haŋa Tem Law Pie ka ví yạa ɓil law-ri,

16 ɓay ji lɛ, Tem Law Pie ví yạa ɓil law nzoɓ mbịw ká sakra ɓari ku na ya rɔɓay; i ďaa tul-ri nduo mbii ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu hɔy.

17 Báyji lɛ, Piyɛr ɓáy Zạa ďaa nduo-ri ɓo tul-ri hạ Tem Law Pie ví yạa ɓil law-ri.

18 Zaďka Simọn kɔ mii, Tem Law Pie yạa ɓil law nzoɓ ɓáy faa ďáa nduo ɓo tul nzoɓ ká nzoɓ ndáy nzaapeďri ďaa na báyji lɛ, ka wal lari a hạ Piyɛr ɓáy Zạa

19 a ɓaa ha ri mii, «Hạ mì hṵrusuo na key ndạw ɓo, nzoɓ hạa hạa ká mì ďaa nduo-i ɓo tul-e lɛ, Tem Law Pie ka yạa ɓil law-ɛ munu na ndạw.»

20 Lɛɛ, Piyɛr ɓaa hạ ni mii: «Mu ɓíɛ ɓáy lari ɓo na kpukďu kpukďu, ɓay ji lɛ, mù ker ká ɓil law-a mii, fe

ini Ŋgɛrɛwṵru na, mù maa híe ɓáy lari.
21 Peď ká ɓuru ďaa na, ɓay ɓo ti
ɓil-e ya, ɓay ḭi lɛ, ɓo na, mù ďo sikďa
ká nun Ŋgɛrɛwṵru ya.
22 Mu suo kér ɓay ɓo ká tul fe ďáa
ka̰aya ɓo, mú koď Ŋgɛrɛwṵru ɓay
haŋa ɓo, faa ďo ku lɛ, ka nda buma
ziŋ mù ká tul ḳiri kér ɓay ɓo ká mini
key na,
23 ɓay ḭi lɛ, mì kɔ mù lɛ, law-a zoŋ
bak bak ɓamba, a feya̰a kara síŋ mù
kɔďɔk nda̰w.»
24 Zaďka Simo̰n laa ɓayke na
munu báyḭi lɛ, ka ɓaa ha̰ Piyɛr ɓáy
Za̰a mii: «Ɓaarì kara, ì ďaa nzaa ɓay
kere ha̰ Ŋgɛrɛmbay ɓay tul-i, ɓay
haŋa ɓay ká ì ɓaa ziŋ mì key na, ka
ṭḭi tul-i munu na ya.»
25 Falɛ ká Piyɛr ɓáy Za̰a ɓaa
nasi ɓay Zezu Krisi í ka-ka̰a Ɓay
Ŋgɛrɛmbay ha ri ká zaďɛ ku na báyḭi
lɛ, i mbi faa ɓay yḭ́i ɓa Zuruzalɛm.
Seď ɓari ká faa na, i ka-ka̰a Ɓay
Kere ha̰ nzoɓri ká ɓil puo ha̰wri ŋgḭi
ɓamba ká kuďu zaď ká Samari.

Filiɓ ziŋ dɔma̰y mbḭw ká uru saa Etiyopi

26 Leď nzaapeď Ŋgɛrɛmbay mbḭw
munu ṭḭi tul Filiɓ a ɓaa ha̰ ni mii:
«Úru siya mú se nun-a mak ɓa fi
hoďo, mú mbi faa ká nzoɓri se ďi
ɓamba ya ká uru saa Zuruzalɛm a
se ɓa Gaza na mú kɔ».
27 Ká zaďɛ ku hɔy Filiɓ uru a se
faa na, lɛ, ka kɔ leďban mbḭw munu
ká tusiri Etiyopi. Ɓa nzoɓ ká i lo
gum-ɛ lo a ɓa leď káw mbay ká ɓa
má̰y nzoɓ ká riŋ-ɛ ɓa Kandas, a ɓa
nzoɓ kórɔ feziŋa mbay na riw bele.
Leďbanke ku na, ka se Zuruzalɛm
ɓay kóď Ŋgɛrɛwṵru ká ďi.
28 Yḭ́i ɓe ɓa puɔ na ka kaw ɓil
puupusu ɓe, a ďo ḳḭiŋa mbeďe
ká Ezay nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ďaa.
29 Lɛɛ, Tem Law Pie ɓaa ha̰ Filiɓ
mii: «Mu se nun-a ɓa pola ɓa lakun
puupusu ku.»
30 Báyḭi lɛ, Filiɓ ďuu nun-ɛ ɓa
pola a ṭḭi zaď na, lɛ, ka laa ku-
sol nzoɓ ká Etiyopi ká ďo ḳḭiŋa
mbeďe Ezay nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵru na. Ro, a vbi ni
mii: «Fe ká mù ḳḭi key na wa̰a, mù
kɔ sa̰wke kɔ ḳḭ lɛ?»
31 Lɛɛ, ka yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii:
«Zaďka nzoɓ kiɛ mì ya na wa̰a, mì
ďáa mina mí kɔ sa̰wke lɛ?» Báyḭi lɛ,
ka ɓaa ha̰ Filiɓ hiḭ̃ a kaw ziŋ ni.
32 Ɓay ká'a ḳḭi ká ɓil mbeďe na ze
ďo key:
«I mgba ni í kuɔ ni, munu ká i mgba
baďu í kuɔ ni
í séke ɓa zaď ika ni.
Munu ɓa vu baďu ká i mgba ni ɓay
mún sṵyke
ká'a aa nzi-ɛ a rɛ-rɛw ya na;
ɓe na kara, ka mgbuďa nzi-ɛ a ɓaa
ɓay mbḭw ya.
33 I ďaa sahoy ɓo tul-e, a í ďaa ɓay
ɓe ɓáy zaďɛ ya.
Ku waa, vu bul-eri ďo ha̰a ɓáy rɔɔ,
nzoɓ a ɓáa ɓay se tul-ri lɛ,
ɓay ḭi lɛ, i kuŋ nam ɓe gak ká
tusiri key*!»
34 Lɛɛ, nzoɓ ká Etiyopi na vbi Filiɓ
mii: «Mì koď mù, mu ɓaa ha̰ mì
laa. Nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ni key na ɓaa ɓay se tul
ve lɛ? Se tul ɓe ḳḭ sùo-ɛ mase, se tul
nzoɓ ḳḭ lɛ?»
35 Báyḭi lɛ, Filiɓ mbi ɓay ká'a ḳḭi ká
ɓil mbeďe na, a tii sa̰w ɓáa ɓay Ɓay
Kere ká se tul Zezu na ha̰ ni. 36 Munu
ká i se nun-ri ɓa pola ɓáy na, i ṭḭi zaď
mbḭw ká mbii ďo ďi. Báyḭi lɛ, nzoɓ
ká Etiyopi na vbi Filiɓ mii: «Mu kɔ,
mbii ze ďo key! Wa̰a, fe ḭi ze haa faa
ɓay haŋa mù ďaa tul-i nduo mbii na
lɛ?»
37 [Lɛɛ, Filiɓ yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni
mii: «Zaďka mù ďaa law-a ɓo tul
Zezu ḳḭ lɛ, náa ďáa.» Nzoɓ ká Etiyopi
na yḭiŋra ɓáy ɓay ha̰ ni mii: «Mì ďaa
law-i ɓo tul-e ɓa tusuɛ ḳḭ. Mì kɔ Zezu
*Krisi na ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru.»]
38 Nzoɓ ká Etiyopi na ta̰a ɓáy puu-
pusu na. Falɛ ku lɛ, ɓe ɓáy Filiɓ na

* **8:33 8.33** Ezay 53.7-8.

i ďi saa ďi siďi bele í văa ďo ƀil mbii
ha̰ Filiƀ ďaa tul-e nduo mbii.
39 Zaďka i ṭ̃ii saa mbii na ku báyḭi
lɛ, Tem Ŋgɛ̃rɛmbay mbi Filiƀ na a
zéeke serere ha̰ nzoƀ ká Etiyopi na
kɔ sùo-ɛ mbăa. Ze munu hɔy kara,
ka mbi bufaa ƀe ƀáy bawda suoriya
ká ƀil law-ɛ.
40 A Filiƀ na lɛ, ṭ̃ii ká Azot lew
kpeďere. Falɛ lɛ, ka se puo ƀáy puo
a ka-káa Ɓay Kere ha̰ nzoƀri kpṵ̃ru
a ṭ̃ike ŋgɛrɛpuo ká Sezare.

9

Sol suo kér ƀay ƀe

1 Sewke ku na Sol ďaa nun nzoƀri
ká i se fal Ŋgɛrɛmbay na tuɔ síe
ƀaŋguɔ, law-ɛ nzɛ mgbuk mgbuk a
hii ƀay ika ri. Ka se luo *ŋgɛrɛnzoƀ
fe poy luye
2 a vbi ni mbeďe ƀay séke *hul
mbṵ́ kḭ Ziƀri ká ďo ŋgɛrɛpuo Damas
ƀay haŋa ri kɔ́ke ni. Mbeďeke ku
na ƀaa mii, zaďka ƀeri ziŋ wa̰ra
nzoƀ, mase má̰y nzoƀ ká mbi Faa
Ŋgɛrɛmbay lɛ, ƀeri mgba ri ƀeri
séke ri Zuruzalɛm.
3 Zaďka'a zɔl a se ďi ya deƀ ƀay ṭ̃ii
Damas na báyḭi lɛ, zaďɛ ku hɔy zaď
hie gbɛrɛrɛ saa nulue a kiri ni gbuk.
4 Lɛɛ, ka lie raď ƀo siri, a laa kusol
nzoƀ ká ďi ni mii: «Sol! Sol woo!
Sa̰wke mina rɔɔ, mù ďaa nun-i tuɔ
síe munu lɛ?» 5 Báyḭi lɛ, ka yḭiŋra
ƀáy ƀay ha̰ ni mii: «Mbay, wa̰a, mù
ƀa ve lɛ?» Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay yḭiŋra
ƀáy ƀay ha̰ ni mii: «Mì ƀa Zezu ká
mù ďaa nun-i tuɔ síe na.
6 Úru siya mú se ƀil ŋgɛrɛpuo na
ku, lɛ, i kíɛ mù fe ká ďo nun haŋa
mù ďaa na.»
7 Lɛɛ, wa̰rari ká i se ziŋ Sol na, i
ta̰a í ďo tul kḭ silili í laa kusol nzoƀ
ká mgba na, roo lɛ, i kɔ nzoƀ mbḭw
ya.
8 Sol na uru saa siri, lɛ, ka kɔ zaď
mbḭw ya ha ri mgba nduo-ɛ mgba í
kuɔ ni í séke Damas.
9 Nam ká say na, ka kɔ zaď ya, a
sṵ fe ya nda̰w, a nzɔ mbii ya nda̰w
pi.
10 Lɛɛ, nzoƀ mbḭw munu ká mbi
fal Ŋgɛrɛmbay, rḭŋ-ɛ ƀa Ananiyas
kaw Damas. Báyḭi lɛ, Ŋgɛrɛmbay
tina nun ha̰ ni a ďi ni mii:
«Ananiyas!» Lɛɛ, ka hii nzi-ɛ mii:
«Mbay, mì ďo key ƀay láa ƀay ƀo.»
11 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay ƀaa ha̰ ni mii:
«Úru siya mú se faa ká ƀo ƀil puɔ ká
i ďi ƀa Faa Ká Ɗo Kparak, mú nzaa
nzoƀ mbḭw ká rḭŋ-ɛ ƀa Sol ká uru
saa Tars, a kaw ƀil puo ká Zudas ku,
a ďo ďáa nzaa ƀay kere.
12 Zaďka'a ďo ďáa nzaa ƀay kere
na, fe tina nun ha̰ ni. Ɓa ƀo
Ananiyas ze mù rìi tul-e ƀay ďáa
nduo-ɔ ƀo tul-e, ƀo ha̰ ni kɔ zaď ƀa
kḭ rɔƀay.»
13 Báyḭi lɛ, Ananiyas yḭiŋra ƀáy
ƀay ha̰ ni mii: «Mbay, mì laa ƀayri
ŋgḭ-ŋgḭi ká nzoƀri ƀaa se tul leďban
na ká ďaa ndaya ziŋ nzoƀ taa ƀori
ká Zuruzalɛm na.
14 Ka vi zaď ni key ƀáy mbeďe ká
uru saa luo ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri ƀay
mgbakake nzoƀri ká i ďi rḭŋ-a.»
15 Lɛɛ, Ŋgɛrɛmbay ƀaa ha̰ ni mii:
«Mu se, ƀay ḭi lɛ, ƀi kḭ ze mì naa
leďban na key ƀay haŋa ni ka ďaa
rḭŋ-i nda zaď ká sa̰w nzoƀri ƀoď ƀoď
nda̰w, pol mbayri nda̰w, rɔɔ sakra
leď Izarayɛlri nda̰w pi.
16 Ɓi kḭ ze, mì kíɛ ni kɔ́kɔ sɛkɛ feri
riw bele ká'a kɔ́kɔ ƀay tul-i na ƀáy.»
17 Zaďka Ananiyas zɔl a ṭ̃ii puɔ na
báyḭi lɛ, ka rìi a se tul Sol ká hula a
ďaa nduo-ɛ ƀo tul-e a ƀaa ha̰ ni mii:
«Yṵ-i Sol, Ŋgɛrɛmbay Zezu ká ṭ̃ii tul-
a ká faa ƀáy ví ƀo ká Damas na, ƀe
kḭ ze ka pie mì ƀay haŋa mù kɔ zaď
ƀa kḭ nda̰w, ƀay haŋa Tem Law Pie
ka mbaa ƀil law-a nda̰w pi.»
18 Báyḭi lɛ, ká zaďɛ ku hɔy, feri ga̰y
kpeƀre kpeƀre saa nun Sol munu ká
hoy feri a zuɔ siri ha̰ ni kɔ-kɔ́m ƀa
kḭ rɔƀay. Lɛɛ, ka uru siya a ha ri ďaa
tul-e nduo mbii.
19 Falɛ ku lɛ, ka sṵ-sṵm ha̰
hṵ̃rusuo-ɛ yḭi a vi ďi ƀa kḭ.

Sol ka-káa ƀay ká se tul Zezu ká Damas

Sol na ďaa nam hạnɛri ziŋ nzoƀ mbika lawri ká Damas.
20 Ɓa vaa hɔy lɛ, ka tii sạw ka-káa ká ƀil *hul mbṵ́ kị Ziƀri mii, Zezu na ƀa Vu Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
21 Nzoƀri riw bele ká i laa ƀayke na, tuku ri ha ri kaw yer í vbi kị ƀay mii, «Wạa, ƀa leďban ni key ká ďaa nun nzoƀri ká i ďi riŋ Zezu na tuɔ síe ká Zuruzalɛm ya lɛ? Ɓa ƀe ká'a vi ƀay mgbaka nzoƀri ƀay séke ri hạ *ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri na ya lɛ woo?»
22 Báyị̃i lɛ, Sol ziŋ hṵrusuo ƀa pola pola a káake káa ƀay a kiɛ nzoƀri fe mii, Zezu ƀa *Krisi, nzoƀ ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru waa a pie ni ví yạa nzoƀri na. Lɛɛ, Ziƀri ká i kaw Damas na, i kɔ faa ká ƀay yị̃iŋra ƀáy ƀay hạ ni mbăa.
23 Falɛ ká'a ďaa nam hạnɛri na báyị̃i lɛ, Ziƀri mbṵ kị̃ í mbi nzaa-ri ƀay ika ni.
24 Roo lɛ, ƀayke tɔďɔ ƀo suku Sol. Nzoƀri ká Damas kɔrɔ faari ká tị̃i saa ŋgɛrɛpuo na riw bele, suŋ ƀáy ƀisie ƀay ika ni.
25 Báyị̃i lɛ, nam mbị̃w munu ƀa suŋ, nzoƀri ká i mbi lawri ƀáy faa Sol na, i mbi ni í ďaa ni ƀo ƀil buďu í hĭlke kɔ̀kɔ dudu, í ďĭrake ni ƀo fal kɔ̀kɔ na hạ ni zɔl.

Sol yị̃i a se Zuruzalɛm

26 Sol na yị̃i a se Zuruzalɛm a nzaa faa ƀay zúɔ ziŋ nzoƀ mbika lawri ká ďi. Roo lɛ, ƀari riw bele na i ďaa hị̃ɛ ƀe, ƀay ị̃i lɛ, i kɔ ni ƀa nzoƀ mbika law taa tusuɛke ya.
27 Báyị̃i lɛ, Barnabas sùu ni a séke luo *nzoƀ ndáy nzaapeďri, a kị̃i ƀay fe ká Ŋgɛrɛmbay ďaa ziŋ Sol ká faa ƀáy faa ká Ŋgɛrɛmbay ƀăake ƀay ziŋ ni na. Ka ƀaa ha ri na rɔƀay mii, Sol ka-káa ƀay ká se tul Zezu ƀáy nun wạra nzoƀ ká Damas.
28 Úru saa síeke ku na, Sol na zuɔ ziŋ ri mbị̃w a hạari ziŋ ri, a ka-káa ƀáy riŋ Zezu ƀáy nun wạra nzoƀ ká Zuruzalɛm.
29 Ka ƀaa ƀay a mạy ƀay ziŋ Ziƀri ká i ƀaa nzaa gɛrɛk ndạw. Báyị̃i lɛ, ƀari ku na i nzaa faa ƀay ika ni.
30 Zaďka ƀayke tɔďɔ ƀo suku nzoƀ mbika lawri ká i kɔ Sol ƀa yṵ ƀari na báyị̃i lɛ, i sùu ni í séke Sezare í hạ ni kal kpṵru a se Tars.
31 Ɓe nu ku laa lɛ, nzoƀ mbika lawri riw bele ká i mbṵ tul kị̃ ká kuďu zaď ká Zude, Galele ndạw, rɔɔ ƀáy Samari ndạw na, i yạa ọ̃mi fṵɔ a í kaw ďɛkɛkɛ. Ɓari na i hạ hṵrusuo hạ kị̃ í hị̃ɛ Ŋgɛrɛmbay ƀaŋguɔ, a í ŋgĭike ƀa pola pola ƀáy faa Tem Law Pie ká sɔ ri na.

Piyɛr vaa Ene

32 Ɓil sewke ku na Piyɛr se ƀáy puori riw bele ƀay kɔ-kɔ́m. Lɛɛ, nam mbị̃w munu na ka se ƀay kɔ́kɔ nzoƀ mbika lawri ká i kaw Lida,
33 lɛ, ka ziŋ leďban mbị̃w ká riŋ-ɛ ƀa Ene naa hii suosɛrɛm mbiimbam tɔnɔ sidĭ ro, ƀay ị̃i lɛ, ƀal-ɛ hu wŭɔ.
34 Ro, a ƀaa hạ ni mii: «Ene, Zezu *Krisi vaa mù ro. Úru siya mú léke fe nam ƀo.» Zaďɛ ku hɔy lɛ, leďban na uru siya.
35 Zaďka nzoƀri ká Lida ƀáy nzoƀri ká Sarọn riw bele kɔ nzoƀ ká sùo-ɛ vaa ni na báyị̃i lɛ, i suo kér ƀay ƀari í ďaa law-ri ƀo tul Ŋgɛrɛmbay.

Tabita kaw ƀáy kumnun ƀa kị̃ rɔƀay

36 Lɛɛ, mạ́y mbị̃w munu kaw sakra nzoƀ mbika lawri ká Zope, riŋ-ɛ ƀa Tabita. (Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ƀa *Dorkas*, sạwke lɛ, ƀa kidaŋa.) Ɓe na, ka ďaa peď kereri ŋgị̃i ƀamba a mgba ini ziŋ nzoƀ kṵkuri.
37 Sewke ku na sùo-ɛ sɛ ni hạ ni hu. Falɛ ká i sùo ni mbii huď ɔ riw bele báyị̃i lɛ, i mbi ni i văa ďaa ni ƀo ƀil hul kạ́y tul kị̃ ká ďo siya.
38 Munu ká Lida ďo ďi ya deƀ ƀáy Zope na, zaďka nzoƀ mbika lawri ká Zope laa mii, Piyɛr ďo Lida na báyị̃i lɛ, i pie wạrari ƀa siďi ƀay haŋa ri văa kóď Piyɛr hạ ni ka vi koď hɔy ziŋ ri ƀo, ka mgba roy ya.
39 Piyɛr na uru ƀa vaa hɔy a se ziŋ ri. Zaďka'a tị̃i ďi na báyị̃i lɛ, i sùu ni í séke ƀil hul kạ́y tul kị̃ ká ďo siya. Mạ́y síeri riw bele i ví kiri ni

ɓáy rɛw í kiɛ ni ŋgamasiri ɓáy gari hąwri ká'a sąa ha ri ɓáy káw ɓe ɓáy kũmnun rɔɓay na.
40 Báyi̧i lɛ, Piyɛr tina nzoɓri riw
bele ká i kaw hula na ti̧i kɛlɛ, a huku
siri a ďaa nzaa ɓay kere. Falɛ ku lɛ,
ka uru a kɔ-kɔ́m ɓa huď na a ɓaa
hą ni mii: «Tabita, úru siya!» Lɛɛ,
ka mgbuďa nun-ɛ a kɔ Piyɛr a uru a
kaw.
41 Ro, Piyɛr na mgba nduo-ɛ a sɔ
ni hą ni uru siya. Falɛ lɛ, ka ďi nzoɓ
mbika lawri ɓáy mąy sí̈eri na, a kiɛ
ri Tabita ká ỹi̧i a kaw ɓáy kumnun
na.
42 Ɓayke ku na, nzoɓ Zoperi riw
bele laa hą nzoɓri ŋgi̧i ɓamba ďaa
law-ri ɓo tul Ŋgɛrɛmbay.
43 Lɛɛ, Piyɛr na kaw Zope a ďaa
nam maa fe ká ɓil puo Simọn ká ɓa
nzoɓ gbáa huɔ.

10

Piyɛr se puo Kɔrney ká ɓa nzoɓ yụm

1 Nzoɓ mbi̧w munu riŋ-ɛ ɓa
Kɔrney kaw Sezare. Ka ɓa
ŋgɛrɛnzoɓ yụm ká puoruo Rɔm ká'a
re tul nzoɓ yụmri ɓa isɔď. Kuďu
nzoɓ yụmkeri ku na i ďi ri ɓa «nzoɓ
yụmri ká Itali.»
2 Leďbanke ku na ɓa nzoɓ ká hi̧ɛ
Ŋgɛrɛwụ̃ru a koď ni ɓáy nzoɓ ini
ɓeri riw bele. Ka mgba ini ŋgi̧i
ɓamba ziŋ nzoɓ kụkuri ká i ɓa Ziɓri,
a ďaa nzaa ɓay kere hą Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɓaŋguɔ kpaďara.
3 Nam mbi̧w munu ká sí̈e fɛrɛ sùo-
ɛ na báyi̧i lɛ, fe tina nun hą ni kɔ leď
nzaapeď Ŋgɛrɛwụ̃ru mbi̧w munu ta-
taŋ r̈ii tul-e ká hula a ďi ni mii:
«Kɔrney!»
4 Lɛɛ, Kɔrney kɔ leď nzaapeď na
ɓáy hi̧ɛ a ɓaa hą ni mii: «Mbay,
mina l̀ɛ?» Báyi̧i lɛ, leď nzaapeď ká
nulue na ɓaa hą ni mii: «Nzaa ɓay
kere ɓo ká mù ďaa na, Ŋgɛrɛwụ̃ru
la-laa, a ini ká mù mgba ziŋ nzoɓ
kụkuri kara ka kɔ ndąw, ze a kĕrke
se tul-a.
5 Munu zu lɛ, timbɛďɛ key na, mu
pie wąrari ha ri se Zope í vǎa nzaa
Simọn ká i ďi ni ɓa Piyɛr na hą ni vi.
6 Ka naa hul Simọn, ɓe ká'a ɓa
nzoɓ gbáa huɔ na. Hul ɓe ďo nzaa
maambii lɛr.»
7 Falɛ ká leď nzaapeď ká nulue
ɓaa ɓayke hą ni a zɔl na báyi̧i lɛ,
Kɔrney ďi leď káw ɓeri ɓa siďi, a ďi
nzoɓ yụm mbi̧w ká hi̧ɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru
ká sakra ɓari ku ká'a kaw tul-ri na,
8 a ki̧i fal feri ká kal na riw bele ha
ri laa. Fal ɓayri ká'a ki̧i na báyi̧i lɛ,
ka pie ri se Zope na.

9 Nzaaruoke ká i se faa rɔɓay ká í
tɔ̀ŋ ďi ya deɓ ɓáy Zope na báyi̧i lɛ,
Piyɛr hil a ďo tul hul siya ɓay ďáa
nzaa ɓay kere ɓáy sí̈e ká ďo law tul.
10 Lɛɛ, kɔn sɛ ni hą ni hii ɓay sụ̃ŋa
fe. Zaďka i ďo ďáa fe sụm ɓay haŋa
ni sụ na báyi̧i lɛ, ka kɔ fe tina nun
hą ni.
11 Lɛɛ, ka kɔ nulue mgbuďa ďo hɔy
gbɛrɛrɛ, hą ni kɔ fe r̈ii gari a aa
gboroŋ ká i siŋ sal ďo ti̧wke niŋ bele
uru saa ďi a ɓo siri.
12 Ká ɓil feke ku na, ki̧ri nayri ɓoď
ɓoď riw bele ďo ɓil-e, nayri ká ɓal-ri
niŋ niŋ ndąw, feri ká i koro siri ɓáy
ɓil-ri ndąw, rɔɔ ɓáy ki̧ri nduyri ɓoď
ɓoď ndąw pi.
13 Lɛɛ, ka laa kusol nzoɓ ɓaa hą ni
mii: «Piyɛr, úru siya ɓo mú i mú sụ!»
14 Báyi̧i lɛ, Piyɛr yi̧iŋra ɓáy ɓay hą
ni mii: «Úwaa! Mbay, fe ká Ziɓri
haa sụ́ŋake í kɔ ɓa fe ká ndaya,
mase ɓa fe ỹm ká mini key na, m̀i
mbi ɓo nzaa-i ba mbi̧w ya mgbaŋ.»
15 Ndeke ďi ba siďike na, ka laa
kusol nzoɓ ɓaa hą ni mii: «Fe ká
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa ta-taŋ mii, ɓa fe
kere na, kɔkɔ ká mu kɔ ɓa fe ỹm.»
16 Feke ku na vi mini faa ɓal ba
say, lɛ, ká zaďɛ ku hɔy i kuɔ feke na
i ỹike ɓa nulue ɓa ki̧.

17 Zaďka Piyɛr kaw a ker se tul sąw
fe ká tina nun hą ni na kpụy báyi̧i lɛ,
nzoɓri ká Kɔrney pie ri na, i vbi faa
ká se ɓa hul Simọn na kpụ̃ru, i vǎa
ti̧i ďi í ďo faa hul,

18 í ďi ďiw í vbi ƀay mii: «Zaď ni
key ze Simǫn ká i ďi ni ƀa Piyɛr na
naa ďi lɛ?»
19 Lɛɛ, Piyɛr na ďo kér ƀay sąw fe
ká tina nun hą ni na ƀaŋguɔ. Báyi̧i
lɛ, Tem Law Pie ƀaa hą ni mii: «Ǽy,
mu kɔ, nzoƀri ƀa say i ďo key í vbi
ƀay ƀo.
20 Mu úru siya mú ďi mú vǎa ziŋ
ri ƀo, mú se zíŋ ri taŋ mǽy ƀay, ƀay
i̧i lɛ, ƀa ƀi ki̧ ze mì pie ri.»
21 Báyi̧i lɛ, Piyɛr ďi a ziŋ ri a ƀaa
ha ri mii: «Nzoƀ ká ì nzaa ni na, ƀa
ƀi zu. Wąa, sąwke mina rɔɔ ì vi key
lɛ?»
22 Lɛɛ, i yi̧iŋra ƀáy ƀay hą ni mii:
«Kɔrney ká ƀa ŋgɛrɛnzoƀ yu̧m na
ze pie ƀuru vi luo-ɔ key. Ɓe na, ka
ƀa nzoƀ fe ďáa ƀáy zaďɛ ká'a ruo
Ŋgɛrɛwu̧ru, ká Ziƀri riw bele ƀaa
ƀay ƀe ƀáy kere na. Ŋgɛrɛwu̧ru pie
leď nzaapeď ƀe mbi̧w saa nulue se
luo-ɛ a ƀaa ƀay ziŋ ni. Ze a pie ƀuru
ƀay haŋa mù se luo-ɛ ƀo, ƀay ká mù
ďǒke na, mu ƀaa hą ni laa.»
23 Báyi̧i lɛ, Piyɛr ha ri ví naa ziŋ
ni. Nzaaruoke na, ka uru a se ziŋ ri.
Yu̧-ɛ hąnɛri ká i ƀa nzoƀ mbika law
ká i kaw Zope na, i su ni í se ziŋ ni
ndąw.
24 Ndeke ďi nam siďike na, i ti̧i
Sezare. Pola rɔɔ ƀay haŋa ri ti̧i
Sezare na, Kɔrney ďi nzoƀ ini ƀeri
ƀáy nzoƀ buɔ-ɛ hąyri ká i ƀa bǎw
soro ƀe na ha ri kaw í giyaŋ ri.
25 Zaďka Piyɛr ďo ríi ƀa hula na
báyi̧i lɛ, Kɔrney suɔ nun-ɛ a huku
siri mgbu̧u a ďiŋ tul-e ká pol-e.
26 Roo lɛ, Piyɛr ura ni ďo siya a ƀaa
hą ni mii: «Mu ďo ƀáy zaď gaŋa ƀo,
ƀay i̧i lɛ, ƀi kara mì ƀa nzoƀ munu
ká ƀo na ndąw.»
27 Lɛɛ, seď ƀari ƀa hula na, ka lo
soro ziŋ ni, rɔɔ í ti̧ike tul nzoƀ ruɔri
ká i mbu̧ ki̧ na.
28 Báyi̧i lɛ, ka ƀaa ha ri mii: «Ɓaarì
na ì kɔ ndąw, Ziƀ hąa hąa kara, i haa
ni ƀay haŋa ni se luo nzoƀ hąyri ká
i ƀa Ziƀ ya, mase ƀay ríi ƀil hul ƀari
ya ndąw. Roo lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru kiɛ mì
hą mì kɔ mii, ďo nun haŋa mì kɔ
nzoƀ mbi̧w mini ƀa nzoƀ ká ndaya,
mase ƀa nzoƀ i̧m ya.
29 Sąwke mini ze, zaďka ì pie hą
mì na, mì vi taŋ mǽy ƀay. Timbɛďɛ
key na, mì hii ƀay kɔ́kɔ, wąa, ƀay i̧i
ndąw rɔɔ ì pie hą mì vi lɛ?»
30 Lɛɛ, Kɔrney yi̧iŋra ƀáy ƀay hą
ni mii: «Nam niŋ ro vuri, ká síe fɛrɛ
sùo-ɛ a ďo mini ká timbɛďɛ key ká
mì ďo ďáa nzaa ƀay kere ká ƀil hul
ƀi na, nzoƀ mbi̧w munu nduo gari
ndu̧y zi̧riri zi̧riri ti̧i tul-i mbuďa a
ƀaa hą mì mii:
31 "Kɔrney, nzaa ƀay kere ƀo ká
mù ďaa na, Ŋgɛrɛwu̧ru la-laa, a ini
ká mù mgba ziŋ nzoƀ ku̧kuri kara,
ka kɔ ndąw, ze a kěrke se tul-a.
32 Mu pie nzoƀri ha ri se Zope í
vǎa nzaa Simǫn ká i ďi ni ƀa Piyɛr
na hą ni vi. Ka naa hul Simǫn, ƀe
ká'a ƀa nzoƀ gbáa huɔ ká hul ƀe ďo
nzaa maambii lɛr na."
33 Zaďɛ ku hɔy mì pie nzoƀri vǎa
nzáa mù, lɛ, mù ďaa ƀáy kere mú
vi na ki̧. Timbɛďɛ key na, ƀuru riw
bele ƀuru ďo pol Ŋgɛrɛwu̧ru ƀay láa
ƀayri riw bele ká Ŋgɛrɛmbay hii ƀay
haŋa mù ƀaa hą ƀuru laa na.»

Piyɛr ka-káa ƀay ká ƀil puo Kɔrney

34 Báyi̧i lɛ, Piyɛr mbi ƀay a ƀaa mii:
«Ɓa tusuɛ, timbɛďɛ key na mì kɔ lɛ,
Ŋgɛrɛwu̧ru naa nun nzoƀ ya,
35 roo lɛ, sąw nzoƀ hąa hąa ká hi̧ɛ
ni a ďaa fe ƀáy zaďɛ na, ka yąa ni
ƀáy kere.
36 Ɓe na, ka hą nzoƀri vǎa ka-káa
ƀay ƀe hą leď Izarayɛlri. Ɓa Ɓay
Kere ká se tul ďɛkɛkɛ ká ďo sakra ƀe
ƀáy nzoƀri ƀáy faa Zezu *Krisi ká ƀa
Ŋgɛrɛmbay tul nzoƀri riw bele.
37 Fal namri ká Zą̨a ka-káa Ɓay
Ŋgɛrɛwu̧ru a ďaa tul nzoƀri nduo
mbii na, fe ká ti̧i ká kuďu zaď ká
Galele ƀáy Zude riw bele na, ƀa fe
ká ƀaarì hɔy kara ì kɔ ndąw.
38 Ŋgɛrɛwu̧ru naa Zezu ká
Nazarɛď ďo ƀoď a hą Tem Law Pie
mbaa ƀil law-ɛ a hą ni hu̧rusuo. Ka
se ƀáy zaď zaď a ďaa fe kereri ndąw,
a vaa nzoƀ hąyri ká i ďo ƀil koy

ŋgɛrɛtemndaya riw bele ndąw, ɓay
ji̧ lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ďo ziŋ ni.
39 Ɓuru na, ɓuru ɓa nzoɓ nasi ɓay
feri riw bele ká'a ďaa ká puo Ziɓri
ɓáy ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm. Ɓe na,
i ɓer ni ďo tul puu say huď í i ni.
40 Roo lɛ, ndeke ďi nam sayke na,
Ŋgɛrɛwṵru tina ni saa luɔ huď hą̃ ni
kaw ɓáỹ kumnun. Ka kiɛ sùo-ɛ
41 hą̃ nzoɓri riw bele ya, roo lɛ, ka
ṭi̧ tul ɓuru ká Ŋgɛrɛwṵru naa ɓuru
pola ɓa nzoɓ nasi ɓay fekeri na. Falɛ
ká Ŋgɛrɛwṵru tina ni saa luɔ huď hą̃
ni kaw ɓáỹ kumnun na, ɓuru sṵ fe
ziŋ ni ndąw, a ɓúru nzɔ ziŋ ni ndąw
pi.
42 Ɓe ki̧ ze, ka mbi nzi-ɛ hą̃ ɓuru
ɓay haŋa ɓuru ka-káa ɓay hą̃ nzoɓri
mii, ɓa ɓeri ki̧ ze, Ŋgɛrɛwṵru naa
ɓeri a ďaa ɓeri kaw ɓa nzoɓ kúŋ sal
ɓay ká tul nzoɓ káw kumnunri ɓáy
nzoɓ huďeri.
43 Nzoɓ yąaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru riw bele i ɓaa nasi ɓay
ɓe mii, nzoɓ hąa hąa ká ďaa law-ɛ
ɓo tul-e lɛ, ɓáỹ faa riŋ-ɛ na ndąw
rɔɔ, Ŋgɛrɛwṵru a ndákake buma ká
tul feyąa ɓe ziŋ ni ɓáy.»

Tem Law Pie yąa ɓil law nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya

44 Zaďka Piyɛr ďo ɓáa ɓay munu
kɔɓ hɔy lɛ, Tem Law Pie ví yąa ɓil
law nzoɓri riw bele ká i laa ɓay ɓe
na.
45 Feke ku na ďaa hą̃ nzoɓ mbika
lawri ká i ɓa sąw Ziɓ ká̃ í se ziŋ Piyɛr
na, tuku ri ɓay tul Tem Law Pie ká
Ŋgɛrɛwṵru hą̃ ni yąa ɓil law nzoɓri
ká i ɓa Ziɓ ya na,
46 ɓay ji̧ lɛ, i laa ɓayri ká i ɓaa
ɓáy nzaa ɓayri ɓoď ɓoď í písike
Ŋgɛrɛwṵru. Báyji̧ lɛ, Piyɛr mbi ɓay
a ɓaa ha ri mii:
47 «Ɓaarì ká i ziŋ Tem Law Pie
munu ká ɓuru Ziɓri key na wąa,
nzoɓ ve ze a háa rǐ faa ká ɓay haŋa
ri ďaa tul-rǐ nduo mbii na ɓáy lɛ?»
48 Báyji̧ lɛ, ka mbi nzi-ɛ ha ri ɓay
haŋa ri ďaa tul-ri nduo mbii ɓáy riŋ
Zezu *Krisi. Falɛ lɛ, i koď ni ɓay
haŋa ni ka káw zíŋ ri nam maa fe
ndji̧ rɔ.

11

Piyɛr ki̧i fal peď ďáa ɓeri

1 Lɛɛ, *nzoɓ ndáy nzaapeďri ɓáy
nzoɓ mbika lawri ká i kaw kuďu zaď
ká Zude na i laa mii, nzoɓri ká i
ɓa Ziɓ ya na, i yąa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru
ndąw.
2 Zaďka Piyɛr yǐi a vi Zuruzalɛm
na báyji̧ lɛ, ɓari ká i ɓa sąw Ziɓri
na, i mbi ɓay í ɓaa ziŋ ni mii:
3 «Ɓo na, mù se luo nzoɓri ká ɓa
Ziɓ ya mú sṵ fe ziŋ ri!»
4 Lɛɛ, Piyɛr tii sąw ki̧iŋa fal feri ká
kal na ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm a ɓaa ha ri
mii:
5 «Ɓi na, mǐ ďo puo ká Zope. A
zaďka mǐ ďo ďáa nzaa ɓay kere na
báyji̧ lɛ, fe tina nun hą̃ mǐ kɔ fe rǐi
gari a aa gboroŋ ká i siŋ sal ďo ṭi̧wke
niŋ bele, uru saa nulue a ví ɓo siri
ká pol-i.
6 Lɛɛ, nun-i hu ďi si̧i si̧i a mí ďo
bɛ́klɛ, lɛ, mǐ kɔ fe hɔlri ká̃ ɓal-ri niŋ
niŋ ká tusiri key, nay ɓisuyri ndąw,
feri ká i koro siri ɓáy ɓil-ri ndąw, rɔɔ
nduyri ká i se siya ndąw pi.
7 Rɔɓay, mǐ laa kusol nzoɓ ɓaa hą̃
mǐ mii, "Piyɛr, úru siya ɓo mú i mú
sṵ!"
8 Lɛɛ, mǐ yǐiŋra ɓáy ɓay mii,
"Ʊwaa! Mbay! Fe ká Ziɓri haa
sṵ́ŋake í kɔ ɓa fe ká ndaya, mase
ɓa fe ǐm ká mini key na, mǐ mbi ɓo
nzaa-i ba mbi̧w ya mgbaŋ!"
9 Ndeke ďi ba siďike na, mǐ laa
kusol nzoɓ ká uru saa nulue mii, "Fe
ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ta-taŋ mii, ɓa fe
kere na, kɔ̃kɔ ká mu kɔ ɓa fe ǐm."
10 Feke ku na vi mini faa ɓal ba
say, lɛ, i yǐiŋrake riw bele ɓa nulue.
11 Zaďɛ ku hɔy lɛ, wąrari ká say ká
i pie ri saa Sezare na i ví ďo faa hul
ká mǐ naa ďi na.
12 Lɛɛ, Tem Law Pie ɓaa hą̃ mǐ ɓay
haŋa mǐ se ziŋ ri taŋ máy ɓay. Báyji̧
lɛ, yṵ-iri ká tul-ri yie ká ì kɔ ri key
na, i sú mǐ í se ziŋ mǐ mbi̧w hɔy se

Sezare na, a ƀúru ki̧ri ƀúru se ƀil hul Kɔrney ká pie ha̧ mì na.
13 Leďban key na tina sa̧w ƀay feri
ká'a kɔ ká ƀil hul ƀe ha̧ ƀuru laa.
Leď nzaapeď ká nulue na ti̧i tul-e a
ƀaa ha̧ ni mii, "Mu pie nzoƀ ha̧ ni se
Zope, a vǎa nzaa Simo̧n ká i ďi̧ ni ƀa
Piyɛr na ha̧ ni vi.
14 Ƀe na, a kíɛ mù ƀayri ká ƀay
haŋa mù zǐŋke pam, ƀo ƀáy nzoƀ
ƀori riw bele."
15 Zaďka mì tii sa̧w ƀáa ƀay ha ri
munu na báyi̧i lɛ, Tem Law Pie ďi̧ a
ví ya̧a ƀil law-ri riw bele, munu ká'a
ďi̧ a ví ya̧a ƀil law naari ká titire na.
16 Lɛɛ, mì ker se tul ƀay ká
Ŋgɛrɛmbay ƀaa pola mii, "Za̧a na
ďaa tul nzoƀri nduo mbii, roo lɛ,
ƀaarì na, mì ďáa rì nduo ƀil Tem
Law Pie."
17 Munu ká Ŋgɛrɛwu̧ru ha ri fe ini
ƀe ká ƀa Tem Law Pie munu ká'a
ha̧ naari ká náa ďáari law naari ƀo
tul Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi na wa̧a,
mì ƀa ve nda̧w rɔɔ, mì túŋ fe ďáa
Ŋgɛrɛwu̧ru na ŋgereŋ lɛ?»
18 Fal ƀay ká Piyɛr ƀaa ha ri na
báyi̧i lɛ, law-ri nda siri fu̧ɔ a í
pisi Ŋgɛrɛwu̧ru mii: «Ƀa tusuɛ ki̧,
ƀari ká i ƀa Ziƀ ya na hɔy kara,
Ŋgɛrɛwu̧ru ha ri faa ha ri suo kér
ƀay ká tul feya̧a ƀari, ƀo í ďo ƀáy
kumnun taa tusuɛke na.»

Nzoƀri ká Antiyos ya̧a Ƀay Ŋgɛrɛwu̧ru

19 Sewke ká i ike Eti̧ɛn a í tii
sa̧w ďáa nun nzoƀ mbika lawri tuɔ
sí̧e ha ri ďuu saa Zuruzalɛm na,
nzoƀ mbika lawri na zekre ki̧ kpɛrkɛ
kpɛrkɛ í ďuu kpu̧ru i ti̧i Fenisi nda̧w,
tukuďu mbii Sipir nda̧w, Antiyos
nda̧w, í ka-káa Ƀay Kere ká se tul
Zezu ha̧ Ziƀri huo-ri ki̧ hɔy.
20 Roo lɛ, ká sakra nzoƀ mbika
lawri na, nzoƀ ha̧nɛri ká puo ƀari
ďo Sipir ƀáy Sirȩn na, i vi Antiyos í
tii sa̧w ƀáa ƀay Ƀay Kere ká se tul
Ŋgɛrɛmbay Zezu ha̧ nzoƀri ká i ƀa
Ziƀ ya na nda̧w.
21 Ŋgɛrɛmbay sa̧m fe zuɔ ďi̧ ha̧
nzoƀri ŋgi̧i ƀamba suo kér ƀay ƀari
í ďaa law-ri ƀo tul-e.
22 Lɛɛ, soro ƀay fe ká kal na,
tɔďɔ ƀo suku nzoƀ mbika lawri ká
i mbu̧ tul ki̧ ká Zuruzalɛm ha ri naa
Barnabas, í pie ni kpu̧ru se Antiyos.
23 Zaďka'a ti̧i ďi̧ a kɔ law kere
ká Ŋgɛrɛwu̧ru ďaa ziŋ ri na báyi̧i
lɛ, ka ďaa suoriya a ƀo ri riw bele
ƀay haŋa ri kaw tul mbika law
ƀari ká tul Ŋgɛrɛmbay na ŋgɔ-ŋgɔŋ
ƀaŋguɔ.
24 Barnabas na ƀa nzoƀ law kere
ká Tem Law Pie ya̧a ƀil law-ɛ kpol
kpol, a ƀa nzoƀ ká ďaa law-ɛ nzokďo
te tul Zezu. Ƀe ze ďaa ha̧ nzoƀri ŋgi̧i
ƀamba zuɔ ziŋ Ŋgɛrɛmbay í nde tul
nzoƀ ha̧wri ká pola.
25 Falɛ ku lɛ, Barnabas na zɔl a se
Tars ƀay nzáa Sol ká ďi̧.
26 Zaďka'a ziŋ ni na báyi̧i lɛ, ka yi̧i
ziŋ ni se Antiyos a í kaw ďi̧. Maa
mbiimbam mbi̧w na, ƀari siďi bele i
mbu̧ ki̧ ziŋ nzoƀ mbika lawri ká zaď
mbu̧ ki̧ ƀari. I fere nzoƀri fe ŋgi̧i
ƀamba ká ďi̧. Ká ƀil puo ká Antiyos
na ze i tii sa̧w túu riŋ ha̧ nzoƀ mbika
lawri ƀa «nzoƀ Krisiri.»

Nzoƀ mbika lawri mgba ini ziŋ yu̧ ƀari ká Zude

27 Sewke ku na nzoƀ ya̧aŋa ƀay
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ha̧nɛri uru saa
Zuruzalɛm í vi Antiyos.
28 Nzoƀ mbi̧w ká sakra ƀari ku
ká riŋ-ɛ ƀa Agabus uru siya a ƀaa
ƀay ƀáy faa Tem Law Pie ha ri mii,
kɔn luye a lí̧e ƀo zaďri riw bele.
[Tusuɛke lɛ, kɔnke ku na, lie ƀo zaď
ƀáy sew ká Kolod réke mbay.]
29 Zaďka nzoƀ mbika lawri laa
ƀayke ku báyi̧i lɛ, i siŋ tul ƀay mbi̧w
hɔy ƀay haŋa nzoƀ ha̧a ha̧a lɛ, ka ha̧
fe ká maa tul hu̧rusuo-ɛ ƀay pí̧eke ƀo
í sɔ́ke yu̧ ƀari ká i kaw kuďu zaď ká
Zude na.
30 Ƀe ze ƀa fe ká i mbu̧, í ďaa
zuɔ nduo Barnabas ƀáy Sol ha ri vǎa
ďaa zuɔ nduo *ŋgɛrɛ tul peďri ká
Zuruzalɛm.

12

Leď nzaapeď ká nulue tina Piyɛr saa hul sal

1 Ká ƀil sewke ku na, mbay *Eroď
tii sąw ďáa nun nzoƀ mbika law
hąnɛri tuɔ sí̃e.
2 Ka ha ri i Zak yụ̃ Zą̃a ƀáy maamii.
3 Zaďka'a kɔ fe ďáa ƀe na rii
law Ziƀri ƀamba báyĩ̧ lɛ, ka ha ri
mgba Piyɛr ndąw. (Ɓa *nam suoriya
maapa ká i ďaa taŋ fe hew fe na.)
4 Falɛ ká'a mgba Piyɛr na báyĩ̧ lɛ,
ka vǎa ďaa ni ƀo hul sal, a hą̃ nzoƀ
yụ̃mri ƀa niŋ niŋ kɔrɔ ni í suo kĩ̧ ƀáy
namri riw bele. Ka ker ƀay tí̃na ni
ká nun nzoƀri ká fal *nam suoriya
tĩ̧i saa ƀil koy ƀay kúŋ ƀay ƀo tul-e.
5 Ɓe ze í kɔrɔ Piyɛr na ká ƀil hul
sal, roo lɛ, nzoƀ mbika lawri ká i
mbụ̃ tul kĩ̧ na i ďaa nzaa ƀay kere
ŋgɔ-ŋgɔŋ ƀaŋguɔ ƀay tul-e.
6 Nam ká Eroď ker ƀay tí̃na ni ká
nun nzoƀri na, ká ƀil suŋke ku na
Piyɛr ká i siŋ ni ƀáy sal lari na, na-
nam ká sakra nzoƀ kɔ́rɔ niri ká siďi
na. Nzoƀ yụ̃mri ďo faa hul ká kɛlɛ í
kɔrɔ ni ndąw.
7 Báyĩ̧ lɛ, zaďɛ ku hɔy leď nzaapeď
Ŋgɛrɛmbay ká nulue tĩ̧i kpeďere a
hą̃ zaď hie kaď kaď ká ƀil hul sal na.
Lɛɛ, leď nzaapeď ká nulue na laŋ ni
a tuma ni a ƀaa hą̃ ni mii: «Úru siya
ƀa vaa!» Báyĩ̧ lɛ, sal lariri ká i sí̃ŋke
nduo-ɛri na nzuma yoroŋ zuɔ siri.
8 Lɛɛ, leď nzaapeď ká nulue na ƀaa
hą̃ ni mii: «Mu siŋ sal huɔ ƀil-a, a
mú nda dikɔn ƀo ďo ƀal-a.» Lɛɛ,
Piyɛr na ďaa munu. Leď nzaapeď ká
nulue ƀaa hą̃ ni na rɔƀay mii: «Mu
nduo maagari ƀo ká yururu na a mú
vi fal-i.»
9 Báyĩ̧ lɛ, Piyɛr tĩ̧i saa hul sal a se
fal-ɛ. Fe ká leď nzaapeď ká nulue
ďaa ziŋ ni na, nun-ɛ mgbuďa ká ďi
ya ƀáy, a kɔ ƀa fe ká tina nun hą̃ ni
hɔy.
10 I kal nzoƀ yụ̃m ká ďo titire
ďɛkrɛ, rɔƀay i kal nzoƀ ndeke ďi
siďike í tĩ̧i faa kɔ̀kɔ dudu ká i ďaa
ƀáy lari na, lɛ, faa na mgbuďa sùo-ɛ
hɔy ƀoloŋ ká pol-ri ha ri tĩ̧i. Zaďka i
tĩ̧i í se faa ká se ƀa ƀil puɔ na báyĩ̧ lɛ,
zaďɛ ku hɔy, leď nzaapeď ká nulue
na pɔŋ ni ká ďi a zɔl.
11 Zaďka nun Piyɛr taŋ ká tul fe
ká kal na, ka ƀaa mii: «Timbɛďɛ key
na mì kɔ ro: ƀa Ŋgɛrɛmbay kĩ̧ ze pie
leď nzaapeď ƀe hą̃ ni ví tina mì saa
nduo Eroď, ƀáy fe kąayari riw bele
ká Ziƀri giyaŋ ƀay ďáa ziŋ mì na.»
12 Zaďka nun Piyɛr taŋ ká tul sùo-
ɛ na, ka zɔl a se ƀa puo Mari máa
Zą̃a ká i ďi ni ƀa Marki. Ɓa zaď ká
nzoƀri mbụ̃ kĩ̧ ruɔ ƀamba í ďo ďáa
nzaa ƀay kere ká ďi.
13 Ka nda faa hul ká kɛlɛ, lɛ, leď
káw mbĩ̧w ká ƀa mą́y nzoƀ ká riŋ-ɛ
ƀa Rod soro a se ƀay kɔ́kɔ.
14 Lɛɛ, ka laa kusol Piyɛr hą̃ sùo-
ɛ rii ni ŋgĩ̧i ƀamba tasiri, a pɔŋ
mgbúďa faa na, a ďuu a vǎa ƀaa ha
nzoƀri mii: «Piyɛr ďo faa hul ká kɛlɛ
ďi ku!»
15 Báyĩ̧ lɛ, i ƀaa hą̃ ni mii: «Ɓala
ze ďáa mù lɛ woo?» Lɛɛ, ka geďe
a ƀaa ha ri mii: «Ɓa sùo ƀe kĩ̧.» I
yĩ̧iŋra ƀáy ƀay hą̃ ni mii: «Munu lɛ,
ƀa wụ̃ru ƀe zu.»
16 Báyĩ̧ lɛ, Piyɛr nda faa hul na
ƀaŋguɔ. Zaďka i ví mgbuďa faa hul í
kɔ ƀa ƀe na báyĩ̧ lɛ, tuku ri riw bele.
17 Ro, Piyɛr ura nduo-ɛ a laŋ ƀay
haŋa ri pɔŋ rɔď nzaa, rɔɔ a kĩ̧ fal fe
ká Ŋgɛrɛmbay ďaa a tí̃nake ni saa
hul sal na ha ri laa. A yĩ̧i a ƀaa ha
ri mii: «Ì vǎa ƀaa ƀayke hą̃ Zak ƀáy
yụ̃ naari ha ri laa.» Falɛ ku lɛ, ka tĩ̧i
a se zaď kĩ̧.
18 Nzaaruo sil na báyĩ̧ lɛ, nzoƀ
yụ̃mri se tul kĩ̧ hali hali ƀay kɔ́kɔ zaď
ká Piyɛr na tĩ̧i ƀa ƀaďi.
19 Eroď hɔy kara ha ri nzaara ni
kpụ̃y í ziŋ ni ya. Falɛ ká'a vbi nzoƀ
yụ̃mri ká i kɔrɔ Piyɛr na báyĩ̧ lɛ, ka
mbi nzi-ɛ hą̃ nzoƀ yụ̃m ƀeri i ƀari
nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na. Ro, a zɔl
saa kuďu zaď ká Zude a se ŋgɛrɛpuo
Sezare ƀay káw ďi ndĩ̧i.

Huď Mbay Eroď

20 Báyĩ̧ lɛ, law *Eroď na zoŋ ká tul
nzoƀri ká Tir ƀáy Sidọ̃n. Lɛɛ, i tuď

tul ki̧ í mbu̧ nzaa-ri mbi̧w hɔy ƀay
zíŋ ni. Falɛ ká i vǎa ziŋ Balatus ká
ƀa nzoƀ kórɔ ƀil puo Mbay Eroď í
leke ƀay ziŋ ni na báyi̧i lɛ, í vǎa vbi
Eroď ƀay haŋa ďɛkɛkɛ ka ďo sakra
ƀari, ƀay i̧i lɛ, ƀáy faa puoruo ƀe rɔɔ,
i zíŋke fe su̧m í su̧ ƀáy.
21 Nam ká Eroď tuu ha ri na vi
báyi̧i lɛ, ka nduo gari mbay ƀe a kaw
tul kariŋgaw mbay a baka ri ƀay.
22 Lɛɛ, ruɔ nzoƀri sǐi gay ƀe ƀáy
nzaa-ri gɔ̌m í ƀaa mii: «Ƀa nzoƀ ze
ƀaa ƀay ku ya, roo lɛ, ƀa wu̧ru!»
23 Ká zaďɛ ku hɔy leď nzaapeď
Ŋgɛrɛmbay ká nulue nda ni riƀ ƀo
siri, ƀay i̧i lɛ, mbay ká ďo ƀay ďáa
ƀo tul Ŋgɛrɛwu̧ru na, ka ďaa ƀo tul-
e ƀe ki̧ sùo-ɛ. Ze kayri su̧ ƀil-e ha̧ ni
hu.
24 Ƀe nu ku ro, Ƀay Ŋgɛrɛwu̧ru na
ya̧a zaď ƀa pola pola, ha̧ nzoƀ mbika
lawri ŋgi̧i ƀa pola pola.
25 A Barnabas ƀáy Sol na lɛ, zaďka
peď ƀari ká i pie ri ƀay haŋa ri vǎa
ďaa ká Zuruzalɛm na ɔ báyi̧i lɛ, i yi̧i
í se Antiyos, a í ďaa Za̧a ká i ďi ni
ƀa Marki na ƀo fal-ri ha̧ ni se ziŋ ri
mbi̧w hɔy.

13

Tem Law Pie ha ri naa Barnabas ƀáy Sol ďo ƀoď

1 Ká sakra nzoƀ mbika lawri ká
i mbu̧ tul ki̧ ká Antiyos na, *nzoƀ
ya̧aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru
ƀáy nzoƀ fére nzoƀri fe i kaw ďi.
Riŋ nzoƀkeri na ze ďo key: Barnabas
nda̧w, Simeon, ƀe ká i ďi ni ƀa Nizɛr
nda̧w, Lusiyus, ƀe ká'a ƀa nzoƀ ká
Sirɛn nda̧w, Manahen, ƀe ká i hɔl
ni ƀáy Mbay *Eroď mbi̧w hɔy nda̧w,
rɔɔ Sol nda̧w pi.
2 Nam mbi̧w munu ká i mbu̧ tul ki̧
ƀay rúo Ŋgɛrɛmbay, a í saŋ sùo-ri í
su̧ fe ya na báyi̧i lɛ, Tem Law Pie ƀaa
ha ri mii: «Ì naa Barnabas ƀáy Sol í
ďaa ri ďo ƀoď ha̧ mǐ ƀay tul peď ká
mǐ ďi ri ƀayke.»
3 Falɛ ká i saŋ sùo-ri í su̧ fe ya, a í
ďaa nzaa ƀay kere na báyi̧i lɛ, i ďaa
nduo-ri ƀo tul Barnabas ƀáy Sol na
rɔɔ, í pɔŋ ri zɔl ƀáy.

Barnabas ƀáy Sol i se ƀa Sipir

4 Barnabas ƀáy Sol ká Tem Law Pie
pie ri mini na, i mbi faa i se ƀa Selusi
ká ďo nzaa maambii. Ká zaďɛ ku ze,
i hila ri ká ďi ha ri se tukuďu mbii
ká Sipir.
5 Zaďka i ti̧i tukuďu mbii ká Sipir
na, i ďi í se puo ká Salamin í tii sa̧w
ka-káa Ƀay Ŋgɛrɛwu̧ru ká ƀil *hul
mbú ki̧ Ziƀri. Za̧a-Marki ďo ziŋ ri
mbi̧w a sɔ ri.
6 I ha̧ari tukuďu mbii na riw bele,
kpu̧ru í ti̧ike puo ká Pafos. Báyi̧i
lɛ, ká zaďɛ ku na i ziŋ nzoƀ fe ďáa
mgbi̧i mbi̧w munu, riŋ-ɛ ƀa Bar-
Zezu. Ka ƀa Ziƀ, a ďaa sùo-ɛ ƀa nzoƀ
ya̧aŋa ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru.
7 Ka kaw lakun Sɛrziyus Polus,
ƀe ká'a ƀa nzoƀ réke tul puo ká
tukuďu mbii, a ƀa nzoƀ fe kɔ́kɔ
nda̧w. Báyi̧i lɛ, ƀe Sɛrziyus Polus
na, ka ďi Barnabas ƀáy Sol, ƀay i̧i
lɛ, kɔn láa Ƀay Ŋgɛrɛwu̧ru sɛ ni ŋgi̧i
ƀamba.
8 Lɛɛ, nzoƀ fe ďáa mgbi̧i ká ƀa
Bar-Zezu (ká riŋ-ɛ ƀáy nzaa gɛrɛk ƀa
Elimas) na, ka geďe ƀay ziŋ ri kpaŋ
ƀay háa faa ha̧ nzoƀ réke tul puo na,
ka mbi law-ɛ ya.
9 Báyi̧i lɛ, Sol (ká i ďi ni ƀa Pol) ká
Tem Law Pie ya̧a ƀil law-ɛ kpol kpol
na kɔ ni ƀa siya ƀa tiya a ƀaa ha̧ ni
mii:
10 «Ƀo vu ŋgɛrɛtemndaya! Ƀo
nzoƀ law ndaya ká mù ƀa nzoƀ úla
nzoƀ, ká mú ƀa nzoƀ tul ŋga̧ni fe
kereri riw bele. Faa Ŋgɛrɛmbay ká
ďo sikďa ká mù mgba mú ra̧a ďo fi
mbi̧w na wa̧a, sǐe ha̧a rɔɔ mù pɔ́ŋ
nza̧a nduo fe ďáa ƀo na lɛ?
11 Timbɛďɛ key na, mu laa key!
Nduo Ŋgɛrɛmbay a mgbaka mù ha̧
mù ra̧a, lɛ, mù ti kɔ́kɔ zaď mbǎa bole
a ďi maa fe.» Zaďɛ ku hɔy lɛ, nun
Elimas sii nduŋ ha̧ ni kɔ zaď ya. Ka
far zaď far rɔɔ, a nzaara nzoƀ ƀay
haŋa ni kuɔ ni ƀáy.
12 Zaďka nzoƀ réke tul puo na kɔ
fe ká ti̧i tul Elimas na báyi̧i lɛ, ka

ďaa law-ɛ ƀo tul Zezu, ƀay ji̧ lɛ, fe ká Pol ƀáy Barnabas fere ni̧ se tul Ŋgɛrɛmbay na, tuku ni hą̃ ni kaw yer.

Pol ƀáy Barnabas i se Antiyos ká tusiri Pisidi

13 Báyji̧ lɛ, Pol ƀáy bǎw seď ƀeri i se í vǎa ka̧w ƀil bawda tuo ká Pafos, í se ƀa Pɛrze ká tusiri Pamfili. Lɛɛ, Zą̃a-Marki pɔŋ ri ká zaďɛ na ku a yji̧ ƀa Zuruzalɛm.
14 Pol ƀáy Barnabas na laa lɛ, i uru ká Pɛrze na í se nun-ri ƀa Antiyos ká tusiri Pisidi. Zaďka i tji̧ ďi na báyji̧ lɛ, i se ƀil *hul mbṵ́ ki̧ Ziƀri ká ƀil nam mgbaka tą̃ram ĩ kaw ďi.
15 Falɛ ká i ki̧i ƀay hą̃nɛri ká ďo ƀil *mbeďe bol kusol ƀáy taa *nzoƀ yą̃aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɔ riw bele na, mbay hul mbṵ́ ki̧ri ƀaa ha ri mii: «Ɓaarì yṵ̃ ƀururi, timbɛďɛ key na, zaďka ì ďo ƀáy ƀay ká ƀay ƀókoke nzoƀri lɛ, ì ƀaa.»
16 Báyji̧ lɛ, Pol uru siya a ura nduo-ɛ hą̃ zaď ďo ndiŋ rɔɔ a ƀaa mii: «Ɓaarì leď Izarayɛlri, ƀáy ƀaarì ká ì ƀa Ziƀ ya ká í hi̧ɛ Ŋgɛrɛwṵ̃ru na, ì laa ƀay ƀi key na ƀáy kere!
17 Ŋgɛrɛwṵ̃ru leď Izarayɛlri key na nan bulu naari ƀa nzoƀ taa ƀeri. Ɓáy ďol ƀari ká i ďǒke tusiri Eziƀte na, ka ďaa ha ri ŋgji̧ ƀa pola pola, rɔƀay, ƀáy nduo hoďo ƀe na, ka tĩnake ri ƀáy hṵ̃rusuo-ɛ saa ďi.
18 Maa mbiimbam síŋ niŋ na, ka iki law-ɛ ká tul-ri a kɔ̌rɔke ri ká ƀil law kɔr.
19 Falɛ ku rɔɔ, a hą̃ leď Izarayɛlri i są̃w nzoƀri ká ƀa tɔnɔ say ká i kaw tusiri *Kanaa na, a pɔŋ zaďɛ ku na ha ri ƀa tusiri ƀari.
20 Fekeri riw bele ku na, bole ďi maa mbiimbam isɔď niŋ ƀáy síŋ ndeƀe munu. Falɛ ku lɛ, ka hą̃ nzoƀ ďáa ƀayri kaw tul-ri kpṵ̃ru tji̧ ƀil sewke ká Samiyɛl ƀáke nzoƀ yą̃aŋa ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
21 «Báyji̧ lɛ, leď Izarayɛlri na i vbi mbay ƀay haŋa ni ka káw tul-ri. Lɛɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ha ri Sawul ká ƀa vu Kis ká są̃w ką̃ni ƀe ƀa Bezamɛ hą̃ ni re tul-ri maa mbiimbam síŋ niŋ.
22 Rɔƀay, falɛ ká'a tuŋ Sawul ŋgereŋ na báyji̧ lɛ, ka yji̧ a naa *Daviď ƀa mbay a ƀaa nasi ƀay ƀe mii: "Mì kɔ Daviď, vu Zese ƀa wą̃ra law-i. Ɓe ze, a ďáa feri riw bele ká mì hii na hą̃ ni ɔ ƀáy zaďɛ."
23 Nzoƀ mbji̧w ká są̃w Daviď na ze Ŋgɛrɛwṵ̃ru ďaa ni ka̧w ƀa Nzoƀ Yą̃aŋa Nzoƀ ƀay tul leď Izarayɛlri munu ká'a waa na. Ɓe ze ƀa Zezu.
24 Pola rɔɔ ƀay haŋa Zezu vi na, Zą̃a Batis ka-káa ƀay haŋa leď Izarayɛlri riw bele i suo kér ƀay ƀari ƀo, í ha ri ďaa tul-ri nduo mbii.
25 Zaďka Zą̃a ďo ďi ya ƀáy ɔ́rɔ ƀie nam ƀe na báyji̧ lɛ, ka ƀaa mii: "Ɓaarì na wą̃a ì ƀaa mii, mì ƀa ve lɛ? Mì ƀa nzoƀ ká ì giyaŋ ni na ya. Roo lɛ, ì láa mì key: nzoƀ ká'a ví fal-i vuku na, sal dikɔn ká ƀal-ɛ hɔy kara mì maa ƀay hína ya."
26 «Yṵ-iri, ƀaarì ká ì ƀa vu bulu *Abaraham, ƀáy ƀaarì ká ì ƀa Ziƀ ya ká í koď Ŋgɛrɛwṵ̃ru na, ƀa naari ki̧ ze Ŋgɛrɛwṵ̃ru pie ƀáy ƀay pam key na hą̃ naari.
27 Tusuɛke lɛ, nzoƀri ká Zu-ruzalɛm ƀáy mbay ƀari na, Zezu ƀa ve lɛ na i kɔ ya. Ɓay ká i ki̧i se tul-e ká ƀil mbeďe nzoƀ yą̃aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀáy ƀil nam mgbaka tą̃ramri riw bele na kara, i laa są̃w ƀayke taŋ ya. Roo lɛ, ƀáy faa ƀay huď ká i ďaa ƀo tul Zezu na hą̃ ƀay ká nzoƀ yą̃aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀaa se tul-e na, ďo munu ƀáy zaďɛ.
28 Ze i ziŋ ką̃aya mbji̧w ká ƀay ďáake ƀay huď ƀo tul-e ya na hɔy kara, i vbi Pilaď ƀay haŋa ni pɔŋ faa ha ri i ni.
29 Falɛ ká Zezu ďaa feri riw bele ɔ, munu ká i ďaa ƀayke ďo ƀil mbeďe Ŋgɛrɛwṵ̃ru se tul-e na, i ďira ni saa tul puu say huď í vǎa ďaa ni ƀo ƀil luɔ huď.
30 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru tina ni saa luɔ huď hą̃ ni kaw ƀáy kumnun.
31 Lɛɛ, ƀil namri ká ŋgji̧ maa fe ká fal tji̧ ƀe saa luɔ huď na, Zezu tji̧ tul ƀari ká i su ni saa kuďu zaď ká Galele kpṵ̃ru tji̧ Zuruzalɛm na. Ɓari

na, i ƀa nzoƀ nasi ƀay ƀe ƀay ƀáa
ƀay ká se tul-e na hạ̃ leď Izarayɛlri.
32 «Ƀuru kara, ƀuru vi ka-káa Ƀay
Kere key na ha rì kɔ mii: fe ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru waa ziŋ bulu naari pola
lew hɔy ƀay ďáa na,
33 ka ďaa timbɛďɛ ƀay tul naari
ká náa ƀári vu ƀari, a t̃inake Zezu
saa luɔ huď hạ̃ ni kaw ƀay kumnun
munu ká'a ƀaa ďo ƀil sim ndeke ďi
siďike ká ƀil Mbeďe Simri na mii:
"Ƀo na mù ƀa Vu-i;
úru saa vuri key na mì ƀa Ƀăa-
ka*."
34 «Rɔƀay, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀaa ƀayke
pola lew hɔy mii, ƀeri tína ni saa
luɔ huď hạ̃ naysuo-ɛ ka púŋ mbuďuk
mbuďuk ya. Ka ƀaa mii:
"Ƀa tusuɛ kị̃!
Mì sạ́m fe sạ̃mi kere ƀi ká taŋ kaď
kaď
ká'a ďoko wṵ̃m na zuɔ tul rì,
munu ká mì waa ziŋ Daviď na†."
35 Sạ̃wke mini ze, Ŋgɛrɛwṵ̃ru hạ̃
Daviď ƀaa ƀayke ďo zaď kị̃ rɔƀay
mii:
"Mù ti pɔ́ŋ faa hạ̃ naysuo nzoƀ ká ďo
ƀoď ƀa taa ƀo na,
puŋ mbuďuk mbuďuk ya‡."
36 Ƀe Daviď na, zaďka'a kaw ƀáy
kumnun ƀáy na, ka ďaa peď ká law
Ŋgɛrɛwṵ̃ru hii na hạ̃ ni ɔ ƀáy zaďɛ;
falɛ ku lɛ, ka ví hu ha ri mbi ni í voro
ni ďo lakun bul-eri hạ̃ naysuo-ɛ puŋ
mbuďuk mbuďuk.
37 Roo lɛ, nzoƀ ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru tina
ni saa luɔ huď na, naysuo-ɛ puŋ
mbuďuk ya.
38-39 «Yṵ-iri, ì kɔ ƀáy kere ndạ̃w
rɔ! Taambɔl Zezu na ze ƀuru ka-
káa ƀay ká se tul Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká'a
ndáka buma ká tul feyạ̃a ƀaarì ziŋ rì.
Taambɔl Zezu na, nzoƀ hạ̃a hạ̃a ká
ďaa law-ɛ ƀo tul-e lɛ, feyạ̃a ƀeri riw
bele na Ŋgɛrɛwṵ̃ru a náa ká tul-e ƀa
fal. Feke ku na, *bol kusol *Moyze
maa ƀay ďáa ya.
40 Munu zu lɛ, ì nzɛ ƀáy sùo-rì
ƀay haŋa fe ká nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀaa ƀayke na, ka t̃ị̃i
tul-rì ya. I ƀaa mii:
41 "Ƀaarì nzoƀ síɛ Ŋgɛrɛwṵ̃ruri
na, ì káw yer a í ƀíɛ, ƀay ị̃i lɛ, fe ká
mì ďaa ká ƀil sewke ká ì kaw ƀáy
kumnun na, ì ti ďáa law-rì ƀo ďi ya.
Ze i ha ri kɔ sạ̃w ƀayke na hɔy kara,
ì ti yạ̃aŋa ya§."»

Ziƀri ká Antiyos yạ̃a Ƀay Kere Krisi ya

42 Zaďka Pol ƀáy Barnabas t̃ị̃i saa
zaď mbṵ́ kị̃ Ziƀri na báyị̃i lɛ, nzoƀri
koď ri ƀay haŋa ri yì̃i í vi ƀáy nam
mgbaka tạ̃ram taa fal na ƀay ƀáa
ƀay se tul ƀay taa mbị̃wke na ku ƀáy
ha ri laa.
43 Fal mbṵ́ kị̃ ká nzoƀri zekre kị̃ na
báyị̃i lɛ, Ziƀri ƀáy nzoƀri ká i ƀa Ziƀ
ya ká í fɛrɛ sùo-ri í ruo Ŋgɛrɛwṵ̃ru
na, i ŋgị̃i ƀamba se fal Pol ƀáy
Barnabas. Lɛɛ, Pol ƀáy Barnabas na
ƀo ri ƀay haŋa ri ďaa law-ri ƀo tul
law kere ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ďaa ziŋ ri
na, í rị̃i tul-e ƀaŋguɔ kpaďara.
44 Ká ƀil nam mgbaka tạ̃ram taa
kị̃ na, ruɔ nzoƀri ká ƀil ŋgɛrɛpuo
rì̃w bele, i ví mbṵ kị̃ ƀay láa Ƀay
Ŋgɛrɛmbay.
45 Zaďka Ziƀri kɔ ruɔ nzoƀri na
báyị̃i lɛ, i ďaa sere ziŋ Pol í tuŋ ƀay
ƀe ŋgereŋ í raď ni, a í mgba nasi zuɔ
tul-e.
46 Báyị̃i lɛ, Pol ƀáy Barnabas i ƀaa
ƀay ƀáy nun wạ̃ra nzoƀ ha ri mii:
«Ƀa ƀaarì kị̃ ze Ŋgɛrɛwṵ̃ru hii ƀay
haŋa rì laa ƀay ƀe pola. Roo lɛ,
ì tuŋ ƀayke ŋgereŋ, a í kɔ sùo-rì
mii, ì maa ƀay zíŋ kumnun ká ďo
ƀaŋguɔ na ya. Munu zu lɛ, nda-
ndaď! Timbɛďɛ key na, ƀuru fɛ́rɛ
sùo ƀuru ƀa luo nzoƀri ká i ƀa Ziƀ
ya ro.
47 Tusuɛke lɛ, fe ká Ŋgɛrɛmbay
mbi nzi-ɛ ká ďi hạ̃ ƀuru na ze ďo key:
"Mì ďáa mù kaw ƀa zaď taŋa ká sạ̃w
nzoƀri riw bele,
ƀay haŋa ƀo mu se mú ka-káa
ƀay pam na

* **13:33 13.33** Simri 2.7. † **13:34 13.34** Ezay 55.3. ‡ **13:35 13.35** Simri 16.10. § **13:41 13.41** Abakuk 1.5. * **13:47 13.47** Ezay 49.6.

kpu̱ru mú ti̱ike gbu̱ tusiri na ha̱
nzoɓri laa*.”»
48 Zaďka nzoɓ ha̱yri ká i ɓa Ziɓ ya
na, i laa ɓayke munu báyi̱i lɛ, i ďaa
suoriya a í pisi Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay tul
ɓay ɓe. Ɓari riw bele ká Ŋgɛrɛwu̱ru
nan ri pola ďo ɓay zíŋ kumnun ká
ďo ɓaŋguɔ na, i vi ɓa nzoɓ mbika
lawri.
49 Ɓe ku rɔɔ, Ɓay Ŋgɛrɛmbay
yă̱ake zaď kpol kpol ká ɓil tusiri ɓari
riw bele.
50 Roo lɛ, Ziɓri na, i ďaa ɓay
zuɔ ɓil law má̱y feziŋari ká i ruo
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy ŋgɛrɛ puori ha ri
suru tigba̱a nzoɓri ha ri ďaa nun Pol
ɓáy Barnabas tuɔ síe, ɓo i níike ri ká
tusiri ɓari na.
51 Ɓe ze, Pol ɓáy Barnabas na, i
nda su̱m siri ká ɓal-ri kuɓ kuɓ zuɔ
tul-ri, ĩ zɔl a í se ɓa Ikoniyum.
52 Roo lɛ, ɓari nzoɓ mbika lawri
ká i tɔ̀ŋ na, suoriya ɓáy Tem Law Pie
mbaa ɓil law-ri.

14

Pol ɓáy Barnabas se Ikoniyum

1 Zaďka Pol ɓáy Barnabas i ti̱i
Ikoniyum na báyi̱i lɛ, i kal i se *hul
mbú̱ ki̱ Ziɓri munu ká i ďaa ɓaŋguɔ.
Ɓay ɓari ká i ɓaa na yi̱ŋ ɓamba
tasiri ha̱ Ziɓri ɓáy nzoɓri ká̱ i ɓa Ziɓ
ya ká í ŋgi̱i ɓamba tasiri na, i vi ɓa
nzoɓ mbika lawri.
2 Roo lɛ, Ziɓri ká i hii ɓay ďáa law-
ri ɓo tul Zezu ya na, i suru tigba̱a
nzoɓ ha̱wri ká i ɓa Ziɓ ya ha ri ker
ɓay ndaya se tul Pol ɓáy Barnabas.
3 Ɓe nu ku hɔy kara, Pol ɓáy
Barnabas kaw Ikoniyum bole ďi ďi.
Ɓari na, ɓay law-ri ká i ďaa ɓo tul
Ŋgɛrɛmbay ŋgɔ-ŋgɔŋ na, i káake
káa Ɓay Kere Ŋgɛrɛmbay ɓáy nun
wa̱ra nzoɓ. Ŋgɛrɛmbay ki̱ sùo-ɛ ďo
fal-ri a sɔ ri, ha̱ nzoɓri kɔ ɓay ká
i ka-káake se tul law kere ɓe ká’a
mgba ziŋ ri na ɓa tusuɛ ɓay, a ha
ri hu̱rusuo ďáa fe saŋri ɓáy feri ká
mba kɔ́kɔ na.
4 Báyi̱i lɛ, nzoɓri ká ɓil
ŋgɛrɛpuoke ku na i te ɓil ki̱. Nzoɓ
ha̱nɛri i ɓa nzoɓ taa Ziɓri, a nzoɓ
ha̱wri laa lɛ, i ɓa nzoɓ taa *nzoɓ
ndáy nzaapeďri.
5 Ro, Ziɓri ɓáy nzoɓri ká i ɓa
Ziɓ ya, ɓáy mbay ɓari mbu̱ nzaa-
ri mbi̱w hɔy ɓay ďáa sɛkɛ ziŋ Pol
ɓáy Barnabas í hii ɓay vbúku ri ɓáy
tisawri.
6 Lɛɛ, zaďka Pol ɓáy Barnabas laa
ɓayke na báyi̱i lɛ, i ďuu ɓa puo
ká Listere nda̱w, Dɛrbe nda̱w ɓáy
vu puo ha̱wri ká kiri ri ká̱ tusiri
Likayoni nda̱w pi.
7 Ká ɓil puokeri ku na, i ka-káa
Ɓay Kere ká ďi ha̱ nzoɓri laa.

Pol ɓáy Barnabas ďo Listere

8 Ɓil puo ká Listere na, leďban
mbi̱w munu ká ɓal-ɛ hu wŭɔ ká i
mbo̱ŋke ni saa wu̱ru ha̱ ni se-seď ya
na kaw ďi.
9 Lɛɛ, ka laa ɓay ká Pol ďo ɓáa.
Báyi̱i lɛ, Pol kɔ-kɔ́m ɓa nun-ɛ ďeke,
lɛ, ka kɔ law-ɛ ká’a ďaa ɓo tul
Ŋgɛrɛmbay na maa haŋa sùo-ɛ ka
vaa.
10 Ro, a ɓaa ɓay ha̱ ni ɓáy bawda
kusol-e mii: «Úru siya mú ďo
sikďa!» Lɛɛ, leďban na uru siya vaď
a se-seď.
11 Ruɔ nzoɓri ká i ďo zaďɛ í kɔ
fe ká Pol ďaa na báyi̱i lɛ, i ɓaa ɓay
ɓeleŋ ɓáy nzaa Likayoni mii: «Ɓe ni
key na, ɓa wu̱ruri ro ze i fɛrɛ sùo-ri
ɓa nzoɓri í ďĩ í vi luo naari key!»
12 Ɓe ze, í tŭuke riŋ-ri ɓa riŋ wu̱ru
ɓari. I ďi Barnabas ɓa Zus, a Pol la̱a
lɛ, i ďi ni ɓa Ɛrmɛs, ɓay i̱i lɛ, ka ɓa
nzoɓ mbika tul ɓay.
13 Báyi̱i lɛ, ŋgɛrɛnzoɓ *fe poy
wu̱ru ɓari Zus, ká hul ɓe ďo ďi ya
ɓá̱y nzaa ŋgɛrɛpuo deɓ na, se a vă̆a
fa̱a bawda bă̆a ndayri ká i ďew ri
ɓáy fukri puuri ďo sol-ri, rɔɔ a víkeri
zaď ďol Pol ɓáy Barnabas, ɓay i̱i
lɛ, ɓe ɓáy ruɔ nzoɓri na, i hii ɓay
ika ndayri ɓay púoke fe ha̱ Pol ɓáy
Barnabas ɓa wu̱ru ɓari.
14 Zaďka Barnabas ɓáy Pol ká i ɓa
*nzoɓ ndáy nzaapeďri na, i kɔ munu
báyi̱i lɛ, kér ɓay i ri ɓa huď ha ri
gɔďɔ gari ɓari tir tir, í takra í rĩi
sakra ruɔ nzoɓri

15 í ƀaa ƀay ƀeleŋ ha ri mii: «Ɓaarì
nzoƀri woo! Ɓay i̧i rɔɔ, ì ďaa fe
mini key lɛ? Ɓuru na, ƀuru ƀa nzoƀ
munu ká ƀari na ndąw. Ɓay Kere ká
ƀuru ví ka-káake ha rì na, ƀuru ƀóke
rì ƀay haŋa rì ala wu̧ru ƀari key ká
ì puo gɔr hɔy na, í fɛrɛ sùo-ri ƀa luo
Ŋgɛrɛwu̧ru Nzoƀ Káw Ɓáy Kumnun
ká ďaa tumbam ndąw, tusiri ndąw,
maambiiri ndąw, rɔɔ ƀáy feri riw
bele ká ďo ƀil-e na.
16 Pola lew na, ka pɔŋ faa hą sąw
puo nzoƀri ƀoď ƀoď ďaa fe munu ká
law-ri hii.
17 Ɓe nu ku hɔy kara, Ŋgɛrɛwu̧ru
kiɛ fe kereri ƀaŋguɔ kpaďara hą
nzoƀri kɔ mii, ƀeri ďo key. Ka hą
mbam tɔ ha rì ndąw, a ha rì ziŋ fe
pay ƀáy fewke fewke riw bele ndąw,
a hą fe su̧m maa rì siƀ siƀ ndąw, a hą
suoriya mbaa ƀil law-rì gbą̨y gbą̨y
ndąw pi.»
18 Ze nzoƀ ndáy nzaapeďri ƀaa
munu hɔy kara, ŋgɔŋ ziŋ ri ƀamba
ƀay haŋa nzoƀri pɔŋ ďáa fe poy ha
ri.
19 Báyi̧i lɛ, zaďɛ ku hɔy Ziƀri ká i
uru saa Antiyos ká tusiri Pisidi ƀáy
Ikoniyum na, i ti̧i Listere í ďaa ƀay
zuɔ ƀil law ruɔ nzoƀ puokeri ku na
ha ri se fal-ri í vbuku Pol ƀáy tisawri
ƀay ika ni. Falɛ ku rɔɔ, í kuɔ ni saa
ƀil ŋgɛrɛpuo na í ďaa ni ƀo nzaa zaď
í ker mii ka hu-hu.
20 Roo lɛ, zaďka nzoƀ mbika lawri
kiri tul-e gbŭku na, ka uru siya a se
ƀil ŋgɛrɛpuo na ƀa ki̧. Nzaaruoke
na báyi̧i lɛ, ƀe ƀáy Barnabas na i zɔl
mbi̧w hɔy i se puo ká Dɛrbe.

Pol ƀáy Barnabas yi̧i î se Antiyos ká Siri

21 Pol ƀáy Barnabas na i ka-káa
Ɓay Kere ká ƀil puo ká Dɛrbe, lɛ,
nzoƀri ŋgi̧i ƀamba yąa ƀayke na, í
vi ƀa leď nduoƀal Zezu. Falɛ ku lɛ,
*nzoƀ ndáy nzaapeďri na, i yi̧i í se
Listere ndąw, Ikoniyum ndąw, rɔɔ í
se Antiyos ká tusiri Pisidi ndąw.
22 Nzoƀ mbika lawri ká puokeri ku
na, Pol ƀáy Barnabas ďaa wąra ƀo
ƀil law-ri, í ƀo ri ƀay haŋa ri kaw tul
mbika law ƀari ŋgɔ-ŋgɔŋ, í ƀaa ha ri
mii: «Ŋáa kɔ́kɔri sɛkɛ feri ƀoď ƀoď
pola ndąw rɔɔ, náa séri ƀil *puoruo
Ŋgɛrɛwu̧ru na ƀáy.»
23 Zaď mbú̧ ki̧ri mbi̧w mbi̧w riw
bele ká nzoƀ mbika lawri mbu̧ tul
ki̧ ká ďi na, Pol ƀáy Barnabas nan
nzoƀri ƀay haŋa ri ƀa *ŋgɛrɛ tul
peďri. Falɛ ká i saŋ sùo-ri í su̧ fe
ya í ďaa nzaa ƀay kere ƀay tul-ri
na, i pɔŋ ri zuɔ ƀil nduo Ŋgɛrɛmbay,
nzoƀ ká i ďaa law-ri zuɔ tul-e na.
24 Falɛ ku rɔɔ, i kal ƀáy tusiri Pisidi
í ti̧i kuďu zaď ká Pamfili.
25 Ká ƀil kuďu zaďke ku na, i ka-
káa Ɓay Kere ká Pɛrze, rɔɔ í se Atali
ká ďo nzaa maambii na ƀáy.
26 Ká zaďɛ ku na, i rì̧i í kaw ƀil
bawda tuo ƀay yi̧i ƀa Antiyos ká Siri.
Ɓa ŋgɛrɛpuo ká nzoƀ mbika lawri
pie ri saa ďi í pɔŋ ri zuɔ ƀil law kere
Ŋgɛrɛwu̧ru ƀay tul peď ká i vǎa ďaa
hą ni ɔ timbɛďɛ key na.
27 Zaďka i ti̧i Antiyos na báyi̧i
lɛ, i ďi nzoƀ mbika lawri ha ri ví
mbu̧ ki̧, í ki̧i fal feri riw bele ká
Ŋgɛrɛwu̧ru ďaa ƀáy faa ƀari na ha ri
laa. Kakalike lɛ, faa ká Ŋgɛrɛwu̧ru
mgbuďa hą nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya, ká
í ďaa law-ri ƀo tul Zezu ndąw na, i
ki̧i falɛ ha ri laa.
28 Pol ƀáy Barnabas kaw ziŋ nzoƀ
mbika lawri na bole ďi maa fe.

15

Mbú̧ ki̧ ká Zuruzalɛm

1 Báyi̧i lɛ, nzoƀ hąnɛri ká i uru saa
Zude í vi Antiyos na, i tii sąw fére
yu̧ ƀari fe í ƀaa ha ri mii: «Zaďka ì
kuŋ ŋgori ƀaarì munu ká *bol kusol
*Moyze fere nzoƀri na ya lɛ, ì ti zíŋ
pam na ya.»
2 Ɓay ƀari ká i ƀaa na, Pol ƀáy
Barnabas mąy ziŋ ri kpu̧ru í ndɔrke
ki̧ ƀa pola hą nzoƀ mbika lawri mbu̧
nzaa-ri ƀay haŋa Pol ƀáy Barnabas
ƀáy nzoƀ hąnɛri ká sakra ƀari na, i
úru i se Zuruzalɛm luo *nzoƀ ndáy
nzaapeďri ƀáy *ŋgɛrɛ tul peďri ƀo, í
léke ƀayke.

3 Falɛ ká nzoƀ mbika lawri su
ri ďo faa í waďa ri na báyji lɛ,
ƀari na i se nun-ri ƀa pola í kál
ƀáy Fenisi, Samari ndąw, í kjike fal
feri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ďaa hą nzoƀri
ká i ƀa Ziƀ ya na fɛ̃rɛke sùo-ri ƀa
luo Ŋgɛrɛwụ̃ru. Ɓayke ku na mbi
bawda suoriya hą yụ ƀari riw bele.
4 Zaďka i tji Zuruzalɛm na báyji lɛ,
nzoƀ mbika lawri ká i mbụ tul kj
ndąw, nzoƀ ndáy nzaapeďri ndąw,
rɔɔ ŋgɛrɛ tul peďri ndąw na, i mgba
ri ƀa sùo-ri ƀáy kere. Lɛɛ, Pol ƀáy
Barnabas kji fal feri riw bele ká
Ŋgɛrɛwụ̃ru ďaa ƀáy faa ƀari na ha
ri laa.
5 Roo lɛ, nzoƀ hąnɛri ká i ƀa
*Fariziri ká i vi ƀa nzoƀ mbika lawri
na, i uru siya í ƀaa ha ri mii, ďo nun
haŋa nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya na, i kuŋ
ŋgori ƀari ndąw, a í ďaa vu mbom
ƀo tul bol kusol Moyze ndąw pi.
6 Báyji lɛ, nzoƀ ndáy nzaapeďri
ƀáy ŋgɛrɛ tul peďri mbụ tul kj ƀay
bɛ́klɛ sąw ƀayke na ƀay kɔ́kɔ.
7 Fal ƀay ká i mąy bole ďi ƀamba
ká sakra kj na báyji lɛ, Piyɛr uru
siya a ƀaa ha ri mii: «Ɓaarì yụ-iri,
ì kɔ ndąw mii, bole ďi ƀamba ro,
Ŋgɛrɛwụ̃ru náa mì ká sakra ƀaarì
ƀay haŋa mì ka-káa Ɓay Kere hą
nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya na, i laa í ďáake
law-ri ƀo tul Zezu.
8 Rɔƀay, Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ƀa nzoƀ
kɔ́kɔ ƀil law nzoƀ na, hą Tem Law
Pie mbaa ƀil law nzoƀri ká i ƀa Ziƀ
ya na, faa mbjw munu ká'a hą ni
mbaa ƀil law naari key na ndąw.
9 Ɓe ze, Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ká sakra
ƀari ƀáy naari na, náa nun kj tiya.
Ka wàa feyąa ƀari hą law-ri *taŋ kaď
kaď, ƀay tul law-ri ká i ďaa ƀo tul
Zezu.
10 Munu ku waa, ďaa mina rɔɔ
timbɛďɛ key na ì lie Ŋgɛrɛwụ̃ru í hii
ƀay ďáa soƀa ká hii ƀamba mini key
ƀo tul nzoƀ mbika lawri ká i ƀa Ziƀ
ya na lɛ? Ɓa soƀa ká mba tul bulu
naari ndąw, tul naari ndąw pi.
11 Náa kɔ́ri ta-taŋ, ƀa law kere
Ŋgɛrɛmbay Zezu ká hą ze náa
zĩŋkeri pam, faa mbjw munu ká
ƀari na ndąw.»
12 Nzoƀri riw bele ká i mbụ kj na
i kaw ndiŋ. Lɛɛ, i te suku-ri ƀay láa
ƀay ká Pol ƀáy Barnabas ƀaa ha ri
se tul fe saŋri ƀáy feri ká mba kɔ́kɔ
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ďaa ƀáy faa ƀari ká
sakra nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya na.
13 Zaďka i ƀaa ƀay na ɔ riw bele
báyji lɛ, Zak mbi ƀay a ƀaa mii: «Yụ-
iri, ì te suku-rì í laa ƀay ƀi key rɔ!
14 Simọn Piyɛr na kji fal faa ká
Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ́ke kɔ́m ƀa tul sąw
nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya ƀáy tiikake na,
ƀay nán nzoƀ hąnɛri ká ƀil-e ƀay
haŋa ri ƀa nzoƀ taa ƀeri.
15 Lɛɛ, ƀay ká Simọn Piyɛr ƀaa na,
ďo faa mbjw munu ká Ŋgɛrɛmbay
ƀaa ƀáy faa nzoƀ yąaŋa ƀayri saa
nzi-ɛ pola lew mii:
16 "Falɛ ku lɛ, mì yji ƀay ďáa hul
*Daviď ká haw zuɔ siri na
ďo zaďɛ ƀa kj.
Zaď ƀeri ká ƀiɛ na mì léke ďo siya.
Mì léke ni ďo sikďa ƀáy zaďɛ,
17 ƀay haŋa nzoƀri riw bele ká i
tɔ̀ŋ fal na,
i nzáake fal-i;
ƀay haŋa sąw nzoƀri riw bele ká
mì ďi ri ƀa nzoƀ taa ƀi na,
i nzáa mì, ƀi ká mì ƀa
Ŋgɛrɛmbay.
18 Ɓe ze ƀa ƀay ká Ŋgɛrɛmbay, ƀe
ká'a hą nzoƀri kɔ fe niri key ƀa ďjɛ
lew hɔy na ƀaa*."»
19 «Sąwke mini ze, mì ker mii,
nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya ká í fɛrɛ sùo-ri
ƀa luo Ŋgɛrɛwụ̃ru na, nzoƀ ka yɔklɔ
ri faake ya.
20 Roo lɛ, ndaď ƀay haŋa náa ďáari
mbeďe ƀo, náa vbíkeri ri ƀay haŋa
ri mgba sùo-ri ká tul náyri ká nzoƀri
púoke fe hą wụ̃ru ƀari ndąw, ká tul
ďáa nun pie ndąw, ká tul sụ̃ŋa nayri
ká i piri sol-ri ká sím ndiŋ ƀa ƀaďi
na ndąw pi.
21 Tusuɛke lɛ, ƀa ďjɛ lew ƀáy
sąw bulu nzoƀri kpụ̃ru tji vuri key
na, i ka-káa bol kusol Moyze ƀáy
ŋgɛrɛpuo mbjw mbjw riw bele. A

* **15:18 15.18** Amos 9.11-12.

nam mgƀaka tąramri riw bele na, Ziƀri kịi bol kusolke ku na ká *hul mbṵ̃ kị̃ ƀari.»

I ďaa mbeďe hą yṵ̃ ƀari ká Antiyos

22 Báyịi lɛ, *nzoƀ ndáy nzaapeďri, ƀáy *ŋgɛrɛ tul peďri, rɔɔ ƀáy ƀari nzoƀ mbika law hąwri riw bele na, i mbi nzaa-ri mbị̃w hɔy ƀay nan nzoƀri ká sakra ƀari ha ri se ziŋ Pol ƀáy Barnabas se Antiyos. Lɛɛ, i naa Zud (ká i ďi ni ƀa Barsabas) ƀáy Silas ƀari siďi bele ká nzoƀ mbika lawri hịɛ ri í ďaa vu mbom ƀo tul-ri na.

23 I ďaa mbeďe nduo nduo-ri ƀay haŋa ri séke. Ɓay ká ďo ƀil mbeďeke na ze ďo key:

«Ɓuru nzoƀ ndáy nzaapeďri ƀáy ŋgɛrɛ tul peďri ká ƀuru ƀa yṵ̃ ƀaarì na, ƀuru ďaa mbeďe ni key na ha rì, ƀaarì yṵ̃ ƀururi ká ì ƀa sąw Ziƀ ya ká ì kaw Antiyos ndąw, Siri ndąw, rɔɔ Silisi ndąw na, ƀuru hii soko ha rì.

24 Ɓuru laa mii, yṵ̃ ƀuru hąnɛri ká i uru saa luo ƀuru key, ká ƀuru mbi nzaa ƀuru munu ha ri ya na, i se luo-rì í văa fɛrɛ kér ƀay ƀaarì ƀáy faa ƀay ƀari, í yɔ́klɔke rì.

25 Sąwke mini ze, ƀuru mbi nzaa ƀuru mbị̃w hɔy, ƀúru nan nzoƀri ká sakra ƀuru key ƀay haŋa ri se ziŋ nzoƀ taa ƀururi ká ƀa Barnabas ƀáy Pol na ha ri se luo-rì.

26 Pol ƀáy Barnabas na, i ƀa nzoƀri ká i pɔŋ sùo-ri hą huď ƀay tul riŋ Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi.

27 Ɓe ze, ƀuru pie Zud ƀáy Silas se luo-rì. Ɓari na, ì ƀáa ƀayke ƀáy nzaa-ri munu ká ďo ƀil mbeďe ni key na ha rì laa ndąw.

28 Tusuɛke lɛ, Tem Law Pie ndąw, ƀuru ndąw na, ƀuru mbi nzaa ƀuru ƀay haŋa rì soƀa ká hii ƀamba na ya. Roo lɛ, feri ká ďo nun haŋa rì ďaa na ze ďo key:

29 ì mgba sùo-rì ká tul náyri ká i púoke fe hą wṵ̃ru ƀari ndąw, ká tul ďáa nun pie ndąw, ká tul sṵ̃ŋa nayri ká i piri sol-ri ká sím ndiŋ ƀa ƀaďi na ndąw pi. Zaďka ì mgba sùo-rì ƀay tul fe niri key na lɛ, ì káw ƀáy kere. Ɓuru pɔŋ rì zuɔ ƀil nduo Ŋgɛrɛwṵ̃ru ro.»

Pol ƀáy Barnabas ƀáy nzoƀ ndáy nzaapeďri se Antiyos

30 Báyịi lɛ, nzoƀ mbika lawri ká Zuruzalɛm na, i pɔŋ faa hą Pol ƀáy Barnabas ƀáy nzoƀ nzaapeďri ká i nan ri na ha ri se ƀa Antiyos. Zaďka i tịi ďi na báyịi lɛ, i mbṵ̃ nzoƀ mbika lawri riw bele í ha ri mbeďe ká i píeke ri na.

31 Zaďka i kịi mbeďeke a í laa ƀayke na báyịi lɛ, i ďaa suoriya ƀay tul wąra ká'a ďaa ƀo ƀil law-ri.

32 Lɛɛ, Zud ƀáy Silas ká i ƀa *nzoƀ yąaŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru sùo-ri na, i ƀo yṵ̃ ƀari ŋgịi ƀamba, í gɔl ri ha ri ŋgɔŋ ká ƀil mbika law ƀari.

33 Falɛ ká i kaw ziŋ ri bole ďi maa fe na báyịi lɛ, yṵ̃ ƀari ká Antiyos na pɔŋ ri ha ri yị̃i í se Zuruzalɛm ƀáy ďɛkɛkɛ, í văa ziŋ nzoƀri ká i pie ri na.

34 [Roo lɛ, Silas kuŋ sùo-ɛ a kaw fal ká Antiyos kɔƀ.]

35 Ɓe nu ku lɛ, Pol ƀáy Barnabas kaw Antiyos. Ɓari ƀáy nzoƀ hąwri ŋgịi ƀamba i fere nzoƀri fe í ka-káa Ɓay Ŋgɛrɛmbay ha ri.

Pol ƀáy Barnabas wal kị̃

36 Bole ďi maa fe na báyịi lɛ, Pol ƀaa hą Barnabas mii: «Naa se náa văa kɔ yṵ̃ naari ká tul puo tul puo ká náa káari káa Ɓay Kere Ŋgɛrɛmbay ká ďi pola na náa kɔ wąa, i kaw mina zu lɛ?»

37 Lɛɛ, Barnabas hii ďo ďi, a hii ƀay haŋa Zą̃a ká i ďi ni ƀa Marki na se ziŋ ri.

38 Roo lɛ, Pol kɔ rii ni ya, a hii ƀay haŋa ni se ziŋ ri ya, ƀay ịi lɛ, varu ƀari ká i se pola na ka pɔŋ ri ká Pamfili, a zɔl taŋ ɔ́rɔ ƀie peď na ziŋ ri.

39 Báyịi lɛ, i ndɔr kị̃ ƀáy ƀayke na ku kpṵ̃ru í wǎlke kị̃ hą nzoƀ hąa hąa lɛ, mbi faa seď ƀe a se. Barnabas mgba Marki uu gar-ɛ í hil bawda tuo í se ƀa tukuďu mbii Sipir.

40 A Pol laa lɛ, mgba Silas uu gar-ɛ.
Falɛ ká nzoƀ mbika lawri pɔŋ ri zuɔ
ƀil law kere Ŋgɛrɛmbay na báyi̧i lɛ,
i zɔl
41 í se ƀáy zaď zaď ká tusiri Siri
ndąw, Silisi ndąw, í gɔl nzoƀ mbika
lawri ká i mbu̧ tul ki̧ ƀáy zaďri ƀoď
ƀoď na ha ri ŋgɔŋ ká tul mbika law
ƀari.

16

Pol ƀáy Silas mgba Timote ha̧ ni se ziŋ ri

1 Falɛ ku lɛ, Pol uru a se Dɛrbe, rɔɔ
a kal a se Listere ƀáy. Nzoƀ mbika
law mbi̧w munu riŋ-ɛ ƀa Timote
kaw ďi. Mi-ɛ ƀa Ziƀ ká ďaa law-ɛ
ƀo tul Zezu, a bi-ɛ laa lɛ, ƀa Gɛrɛk.
2 Yu̧-ɛri ká ƀil *Krisi ká i kaw
Listere ƀáy Ikoniyum na, i ƀaa ƀay
ƀe ƀáy kere.
3 Pol hii ƀay haŋa ni ka se varu na
ziŋ ni. Ɓe ze, a sùu ni ha ri vǎa kuŋ
ŋgori ƀe, ƀa fe sąw ƀari Ziƀri, ƀay
i̧i lɛ, Ziƀri ká tusirike ku na, i kɔ riw
ƀele mii, bi-ɛ ƀa Gɛrɛk.
4 Báyi̧i lɛ, i se nun-ri ƀa pola. Ɓil
puori ká i kal ďi na, i mbu̧ nzoƀ
mbika lawri í ƀaa ƀay feri ká *nzoƀ
ndáy nzaapeďri ƀáy *ŋgɛrɛ tul peďri
mbi nzaa-ri ká ďi ká Zuruzalɛm na
ha ri laa, a í ƀo ri ƀay haŋa ri ďo tul
ƀay ká i mbi nzaa-ri ká ďi na.
5 Ɓe nu ku ro ha̧ nzoƀ mbika lawri
ká i mbu̧ tul ki̧ ƀáy zaďri ƀoď ƀoď
na, i ŋgɔŋ ká ƀil mbika law ƀari, a í
ŋgi̧ike nam ƀáy nam ƀa pola pola.

Tem Law Pie kiɛ Pol zaď ƀay haŋa ni se ďi

6 Pol ƀáy Silas i kal ƀáy tusiri
Firizi ká kuďu zaď ká Galasi munu
hɔy, ƀay i̧i lɛ, Tem Law Pie ha̧ faa
ká ƀay haŋa ri se ka-káa Ɓay Kere
Ŋgɛrɛwu̧ru ká kuďu zaď ká Azi ya.
7 Zaďka i vi ďi ya deƀ ƀáy tusiri
Misi na báyi̧i lɛ, i nzaa faa ƀay séke
tusiri Bitini, roo lɛ, Tem taa Zezu pɔŋ
faa ha ri ya na rɔƀay.
8 Ze í saka ƀáy tusiri Misi í kal
i se Toras ká ƀa puo ká ďo nzaa
maambii.
9 Ká ƀil puoke ku na, fe tina nun
ha̧ Pol ƀa suŋ. Ka kɔ nzoƀ ká
kuďu zaď ká Maseduwąn ďo pol-e
a koď ni mii: «Mu tuo mbii mú vi
Maseduwąn key ƀo, mú sɔ ƀuru!»
10 Fal fe ká tina nun ha̧ Pol na,
zaďɛ ku hɔy lɛ, ƀuru nzaa faa ƀay
úru ƀúru se kuďu zaď ká Mase-
duwąn na, ƀay i̧i lɛ, ƀuru kɔ ta-taŋ
mii, Ŋgɛrɛwu̧ru ze ďi ƀuru ƀay haŋa
ƀuru vǎa ka-káa Ɓay Kere na ha̧
nzoƀri ká ďi.

Pol ƀáy Silas se ƀa Filiƀ

11 Úru ƀuru saa Toras na, ƀuru
kaw ƀil bawda tuo, ƀúru se ndoy
maa tukuďu mbii ká Somotaras.
Nzaaruoke na, ƀuru ti̧i Neyapoli.
12 Úru saa zaď nu ku lɛ, ƀuru se
Filiƀ ká ƀa puo ká ďo titire zaď ká
ƀil kuďu zaď ká Maseduwąn. Puoke
ku na, nzoƀri ká ŋgɛrɛpuo Rɔm ze i
leke í kaw ďi. Ɓuru ďaa nam maa fe
ndi̧i ká ďi.
13 Zaďka *nam mgbaka tąram
Ziƀri na vi báyi̧i lɛ, ƀuru ti̧i saa
puoke na, ƀúru se nzaa nduo mbii,
ƀúru ker ƀúru ƀaa mii, kɔ ya lɛ,
ƀuru zíŋ zaď ďáa nzaa ƀay kere
Ziƀri ká ďi. Zaďka ƀuru ti̧i ďi na,
ƀuru kaw siri ziŋ mą́yri ká i mbu̧ ki̧
ká ďi a ƀúru ƀaa ƀay ha ri.
14 Lɛɛ, mą́y mbi̧w ká sakra ƀari
ku riŋ-ɛ ƀa Lidi; ƀa mą́y ká ďaƀ
gari kere ká ƀa si̧ɛ hola hola, a uru
saa ŋgɛrɛpuo ká Tiyatir, a ƀa mą́y
ká ruo Ŋgɛrɛwu̧ru. Ɓe na, ka laa
ƀay ƀuru, lɛ, Ŋgɛrɛmbay mgbuďa
ƀil law-ɛ ha̧ ni te suk-e kie a ya̧a ƀay
ká Pol ƀaa na.
15 Báyi̧i lɛ, ka ha̧ ƀuru ďaa tul-e
nduo mbii ƀáy nzoƀ ƀil puo ƀeri riw
bele. Falɛ ku lɛ, ka ďi ƀuru a ƀaa mii:
«Zaďka ì kɔ mì ƀa nzoƀ ká mì zuɔ
ziŋ Ŋgɛrɛmbay ƀa tusuɛ lɛ, ì vi puo
ƀi í káw ďi.» Ro, a koď ƀuru kpu̧ru,
ha̧ ƀuru hii ďo ďi ha̧ ni.

I mgba Pol ƀáy Silas zuɔ hul sal

16 Nam mbi̧w munu ká ƀuru se
ƀa zaď ďáa nzaa ƀay kere na, leď
mą́y tikďi mbi̧w, ƀa leď káw ká wu̧ru
mbuma ďo tul-e, dar ƀuru gbukru ká

faa. Ɓe na, ka ƀa nzoƀ kɔ́kɔ fe hạ̃ nzoƀri. Ɓáy faa fe kɔ́kɔ ƀe na, bǎa kaw ƀeri zǐŋke lari wuruk wuruk.
17 Ze, a tii sạw séke fal ƀuru Polri, a guu fe ƀeleŋ ƀeleŋ a ƀaa mii: «Nzoƀri key na, i ƀa leď peď Ŋgɛrɛwṵru ká nulue siya! I ka-káa í kĭɛke rĭ faa ká ƀay haŋa rĭ zǐŋke pam!»
18 Ka ďaa munu munu namri maa fe, kpṵru hạ̃ fe gúu ƀe na kal law Pol gbereŋ hạ̃ ni fɛrɛ nun-ɛ ƀa luo leď mạ́y tikďi na, a ƀaa ƀay ziŋ wṵru mbuma na mii: «Ɓáy riŋ Zezu *Krisi, mĭ mbi nzaa-i hạ̃ mù: tị̃i ká tul-e!» Lɛɛ, zaďɛ ku hɔy, wṵru mbuma na tị̃i ká tul leď mạ́y tikďi na.
19 Zaďka bǎa káw ƀeri kɔ ká ƀari ti zíŋ lari ƀáy faa ƀe na mbǎa báyị̃i lɛ, i mgba Pol ƀáy Silas, a í kuɔ ri ká nun ruɔ nzoƀri, í séke ri pol dɔmạ̃y kúŋ sal ƀayri.
20 I séke ri pol nzoƀ réke tul puori í ƀaa ha ri mii: «Nzoƀ niri key na, i zukri kér ƀay nzoƀri ká puo naari key ďo maŋ! Ɓari na i ƀa Ziƀri
21 a í fere nzoƀri fe sạw puo kị̃ ká naari Rɔmri náa ďori ƀáy faa ká ƀay yạ̃aŋa ya ndạ̃w, ƀay ďáa ya ndạ̃w pi.»
22 Ro, ruɔ nzoƀri ká i ďo ďi na, i uru ƀáy ƀay giŋgiŋ ƀay ďáa fe ziŋ ri. Lɛɛ, nzoƀ réke tul puori na mgba ri, í gɔďɔ gari ƀari ká sùo-ri tir tir a í mbi nzaa-ri ƀay haŋa ri ndaka ri ƀáy ndoy.
23 Fal ndam ká i nda ri kpṵru maa huď na báyị̃i lɛ, i vǎa ďaa ri zuɔ hul sal a í mbi nzaa hạ̃ nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na kɔrɔ ri kɛkɛkɛ.
24 Zaďka nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na kɔ ká i mbi nzaa hạ̃ ni na báyị̃i lɛ, ka ha ri rĭi í se ƀil hul sal ká nziiya a vǎa ďaa foď zuɔ ƀal-ri.
25 Nzaa zaď buo ďiŋ na báyị̃i lɛ, Pol ƀáy Silas i ďaa nzaa ƀay kere a í ďi sim í písike Ŋgɛrɛwṵru, lɛ, bǎw nam hul sal ƀari na laa kusol-ri ká mgba na.
26 Zaďɛ ku hɔy, tusiri laŋ yik yik tị̃i tigbạ̃a hul sal na, hạ̃ faa hulri riw bele mgbuďa ďo hɔy baŋtaŋ baŋtaŋ. Salri ká i síŋke nzoƀ naaŋa hul salri na kara hina riw bele basak zuɔ siri.
27 Zaďka nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na tuma saa nam a kɔ faa hul salri ká ďo hɔy baŋtaŋ baŋtaŋ na báyị̃i lɛ, ka naa maamii ƀe saa ŋgole ƀay ikake sùo-ɛ, ƀay ị̃i lɛ, ka ker mii, nzoƀ naaŋa hul salri na, i tị̃i í zekre kị̃ kaď kaď riw bele ro.
28 Ro, Pol ďi ni ƀáy bawda kusol-e a ƀaa hạ̃ ni mii: «Mu ƀíɛ sùo-ɔ ya! Ɓuru ďo key riw bele ƀáy!»
29 Báyị̃i lɛ, nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na vbi huu a takra a séke ƀil hul sal na, lɛ, sùo-ɛ tɔ ďɛk ďɛk riw bele a vǎa hǔkuke pol Pol ƀáy Silas.
30 Falɛ lɛ, ka tina ri a vbi ri ƀay mii: «Mbay ƀiri woo! Fe ị̃i ndạ̃w rɔɔ mĭ ďáa ƀay haŋa Ŋgɛrɛwṵru yạ̃ake mĭ lɛ?»
31 Lɛɛ, Pol ƀáy Silas yị̃iŋra ƀáy ƀay hạ̃ ni mii: «Mu ďaa law-a ƀo tul Ŋgɛrɛmbay Zezu, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a yạ̃aŋa mù, ƀo ƀáy nzoƀ ini ƀori riw bele.»
32 Falɛ ku lɛ, i ƀaa Ɓay Ŋgɛrɛmbay hạ̃ ni, ƀáy nzoƀri riw bele ká i kaw ƀil puo ƀe na.
33 Ká suŋke ku hɔy na, nzoƀ kɔ́rɔ hul sal na fạ̃a ri a vǎa wàa nṵɔ ƀari na ha ri. Ká zaďɛ ku hɔy ndạ̃w ze, ka ha ri ďaa tul-e nduo mbii, ƀáy nzoƀ ƀil puo ƀeri riw bele.
34 Falɛ lɛ, ka yị̃iŋra ri vi ƀil puo ƀe, a nzaa fe sṵm ha ri sṵ. Ɓe ƀáy nzoƀ ini ƀeri riw bele na, i ďaa bawda suoriya ƀay tul law-ri ká i ďaa ƀo tul Ŋgɛrɛwṵru.
35 Zaďka nzaaruo sil na báyị̃i lɛ, nzoƀ réke tul puori pie dɔmạ̃y mgbaka mgbamri na ha ri vǎa ƀaa hạ̃ nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na mii, «Mu pɔ́ŋ nzoƀ niri key na ha ri zɔ́l.»
36 Lɛɛ, nzoƀ kɔ́rɔ faa hul sal na, vǎa ƀaa hạ̃ Pol mii: «Nzoƀ réke tul puori pie nzaapeď hạ̃ mĭ ƀay haŋa mĭ pɔŋ rĭ zɔl. Munu zu lɛ, faa ďo hɔy, ì tị̃i í se zaď seď ƀaarĭ ƀáy ďɛkɛkɛ ro!»
37 Roo lɛ, Pol ƀaa hạ̃ nzoƀ mgbaka mgbamri na mii: «Hay! Ɓuru na,

ƀuru ƀa leď ƀil puɔ ká Rɔm. Ɓe nu ku hɔy kara ì mgba ƀuru, í ndaka ƀuru ká nun ruɔ nzoƀri taŋ fɔ́ŋ ƀay hɔy, a í ďaa ƀuru zuɔ hul sal. Lɛɛ, timbɛďɛ key rɔɔ, ì hii ƀay tína ƀuru ƀa muni hɔy lɛ? Munu ya mgbaŋ! Ndaď ƀay haŋa ƀari nzoƀ réke tul puori ki̧ i vi sùo-ri ndąw rɔɔ, í tína ƀuru ƀáy!»

38 Báyi̧i lɛ, nzoƀ mgbaka mgbamri na, i yi̧i í vǎa ziŋ nzoƀ réke tul puori na í ƀaa ƀayke ha ri. Zaďka i laa mii, Pol ƀáy Silas i ƀa leď ƀil puɔ ká Rɔm na báyi̧i lɛ, hi̧ɛ ďaa ri ha ri tɔ yɛr yɛr ƀay tul fe ká i ďaa ziŋ ri na.

39 Ro, í vi sùo-ri ki̧ í vbi Pol ƀáy Silas law huoke í tina ri, rɔɔ í koď ri ƀay haŋa ri ti̧i saa puo ƀari na í zɔ́l.

40 Ti̧i saa hul sal na, Pol ƀáy Silas se puo Lidi, í kɔ yu̧ ƀari í ďaa wąra ƀo ƀil law nzoƀ mbika lawri riw bele na ndąw rɔɔ, i pɔŋ ri í zɔl ƀáy.

17

Pol ƀáy Silas se Tesalonik

1 Pol ƀáy Silas i kal ƀáy faa ká ti̧i Amfipoli ƀáy Apoloni, a í ti̧i Tesalonik ká Ziƀri ďo ƀáy *hul mbu̧ ki̧ ká ďi.

2 Lɛɛ, Pol kal a se hul mbu̧ ki̧ Ziƀri na munu ká'a ďaa tii ni tii ƀaŋguɔ na. Ká ƀil nam mgbaka tąramri ká say na, ka mąy ƀay ká se tul ƀay ká ďo ƀil mbeďe Ŋgɛrɛwu̧ru ziŋ nzoƀri ká i ďo zaďɛ na ku.

3 Ka tina sąw Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru, a kɨ̌ɛke ri ha ri kɔ ta-taŋ mii: *Krisi, nzoƀ ká Ŋgɛrɛwu̧ru waa ƀay pí̈e ni ví yąa nzoƀri na, ďo nun haŋa ni kɔ sɛkɛ fe a hu, rɔɔ a ti̧i saa luɔ huď. Ka ƀaa mii: «Ɓe Zezu̧ ni key ká mɨ̀ ƀaa ƀay ƀe ha rɨ̌ na, ƀe ki̧ ze ka ƀa Krisi.»

4 Báyi̧i lɛ, Ziƀ hąnɛri ká i laa ƀay ƀe na, ƀayke haw ri rɛ̨m a í zuɔ ziŋ Pol ƀáy Silas. Rɔɔ, nzoƀ hąnɛri ká i ŋgi̧i ƀamba ká í ƀa Gɛrɛkri í ruo Ŋgɛrɛwu̧ru, ƀáy ruɔ mąyri ká nun-ri nzɛ-nzɛ na i zuɔ ziŋ ri ndąw.

5 Roo lɛ, Ziƀ hąwri na i ďaa sere ziŋ ri. Ro, í se faa buo í vǎa mbu̧ nzoƀ hąnɛri ká gɔr munu ha ri ti̧i hiyaw hiyaw í fɛrɛ kér ƀay nzoƀri ká ƀil ŋgɛrɛpuo na. I se vbuƀuƀu í rɨ̌i ƀil puo Zasọn, í nzaara Pol ƀáy Silas ƀay mgbaka ri í séke pol ruɔ nzoƀri.

6 Lɛɛ, i ziŋ ri ya. Ze í mgba Zasọn ƀáy nzoƀ mbika law hąnɛri í kuɔ ri, í séke luo nzoƀ réke tul puo ká ƀil ŋgɛrɛpuo na ku, í guu fe ká tul-ri goďoďo goďoďo í ƀǎake ƀay mii: «Nzoƀ niri key na i yɔklɔ kér ƀay nzoƀri riw bele ká tusiri key, ze timbɛďɛ key ndąw rɔɔ i vi zaď ni key,

7 lɛ, ƀe Zasọn na ka mgba ri ƀáy kere ƀa luo-ɛ! Ɓari riw bele key na, i ďaa fe í túŋke *bol kusol Mbay Sezar, ƀay i̧i lɛ, i ƀaa mii, mbay ki̧ ƀoď ďo ku, riŋ-ɛ ƀa Zezu.»

8 Báyi̧i lɛ, ƀay ƀari ká i ƀaa na, fɛrɛ kér ƀay ruɔ nzoƀri, ƀáy nzoƀ réke tul puori na.

9 Ze í hą Zasọn ƀáy nzoƀ mbika law hąwri na, i puo mbɔl ƀay ká nzoƀ réke tul puori ďaa ƀo tul-ri na ndąw rɔɔ, i pɔŋ ri ha ri zɔl ƀáy.

Pol ƀáy Silas se Bere

10 Zaď sii báyi̧i lɛ, Pol ƀáy Silas na yu̧ ƀariri ha ri se ƀa Bere. Zaďka i ti̧i ďi na, i kal í se *hul mbu̧ ki̧ Ziƀri.

11 Zaďɛ ku na, i ziŋ nzoƀri ká i nzɛ kal Ziƀri ká Tesalonik, ƀari na i yąa Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru ƀáy kere. Nam ƀáy nam na, i bɛklɛ mbeďe Ŋgɛrɛwu̧ru ƀay kɔ́kɔ, wąa, ƀay ká Pol ƀaa na ďo ƀáy zaďɛ ki̧ zu lɛ?

12 Nzoƀ hąnɛri ká sakra ƀari ku ŋgi̧i ƀamba i ďaa law-ri ƀo tul Zezu. Ká sakra Gɛrɛkri na, mąy feziŋari, ƀáy wąrari ŋgi̧i ƀamba ďaa law-ri ƀo tul Zezu ndąw.

13 Roo lɛ, zaďka Ziƀri ká Tesa-lonik laa mii, Pol ďo ka-káa Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru ká Bere na báyi̧i lɛ, i vi í yɔklɔ ruɔ nzoƀri hą kér ƀay ƀari fɛrɛ.

14 Báyi̧i lɛ, yu̧ Polri mgba roy ya, í uru koď hɔy í su Pol ƀa nzaa maambii ƀay haŋa ni ka mbi tuo a zɔ́l. Lɛɛ, Silas ƀáy Timote ze i tɔ̀ŋ fal.

15 Ɓari nzoƀri ká i su Pol na, i se
ziŋ ni kpu̱ru í ti̱ike Atɛn. Yi̱i ƀari ƀa
puɔ na báyi̱i lɛ, Pol pie ri ƀay haŋa
ri vǎa ƀaa ha̱ Silas ƀáy Timote, ƀo,
zaďka faa ďo ďi lɛ, i vǎa ziŋ ƀeri ká
lew ƀa vaa.

Pol kaw Atɛn

16 Zaďka Pol kaw Atɛn, a giyaŋ
vika Silas ƀáy Timote na báyi̱i lɛ,
ka kɔ wu̱ru ƀariri ká i ďaa ya̱a ƀil
puoke ku̱ kpol kpol. Ɓe ze ďaa ha̱
law-ɛ mbíke huu ƀay tul wu̱ruri ká i
koď na.

17 Báyi̱i lɛ, ká ƀil *hul mbú̱ ki̱ Ziƀri
na ka ma̱y ƀay ziŋ Ziƀri ƀáy nzoƀri
ká i ƀa Ziƀ ya ká í ruo Ŋgɛrɛwu̱ru
na. Nam ƀáy nam na, ka se kaa a
ƀaa ƀay ziŋ nzoƀri ká'a ziŋ ri ká ďi.

18 Nzoƀ fére nzoƀri nun nzɛm
ha̱nɛri ká i ƀa nzoƀ fal ŋgaŋ Epikuri
ƀáy Esitokiri ƀaa ƀay ziŋ ni nda̱w.
Nzoƀ ha̱nɛri ƀaa mii: «Ɓay i̱i na
ro ze, nzoƀ rɔďi nu na ƀaa ku̱ lɛ?»
Nzoƀ ha̱wri laa lɛ, ƀaa mii: «Rìi fe
ká'a ka-káa ƀay ká se tul wu̱ru puo
ki̱ri.» I ƀaa munu, ƀay i̱i lɛ, Pol ka-
káa ƀay ká se tul Zezu ƀáy ti̱i nzoƀri
saa luɔ huď.

19 Ro, í sùu ni ƀo pol-ri, í séke ni
zaď fɔ́ŋ ƀay ká tul kuo Aropaze, rɔɔ
í vbi ni ƀay mii: «Ɓay fe fére fie ká
mù fere nzoƀri na, ƀuru máa ƀay láa
sa̱wke ká nzaa-a ya lɛ,

20 ƀay i̱i lɛ, ƀay ƀori ká mù ƀaa ká
tɔďɔ ƀo suku ƀuru na ƀa ƀay fie, ze
ƀuru hii ƀay láa sa̱w ƀayke.»

21 Tusuɛke lɛ, nzoƀ Atɛnri riw
bele, ƀáy nzoƀ varuri ká i naa ziŋ
ri na, i mbi sa̱w síe í kaw ƀa láa ƀa
ƀay, a í lo soro ƀay fie na ku hɔy.

22 Báyi̱i lɛ, Pol uru a ďo siya ká
sakra ƀari ká i ďo Aropaze na, a
ƀaa ha ri mii: «Ɓaarì nzoƀri ká Atɛn
na, mì kɔ rì lɛ, ì ƀa nzoƀri ká ì puo
wu̱ruri ƀoď ƀoď ƀamba ƀáy faa feri
ƀoď ƀoď riw bele.

23 Zaďka mì ha̱ari ƀil puo ƀaarì
ká mí bɛklɛ zaďri ƀoď ƀoď ká ì puo
wu̱ru ƀaarì ká ďi na, *tutakra fe poy
ƀaarì kara mì kɔ mbi̱w ká ďi ká i
vbie fe ďo ďi mii, "Tisa̱w key na, ƀa
taa wu̱ru ká nzoƀ kɔ sa̱wke ya." Nda
ndaď! Munu zu lɛ, timbɛďɛ key na,
fe ká ì kɔ sa̱wke ya a í ruo ni na, mì
vi ƀay tína sa̱wke ha rì laa.

24 Ŋgɛrɛwu̱ru ká ďaa tusiri ƀáy
feri riw bele ká ďo ďi na, ka ƀa Mbay
nulue nda̱w, Mbay tusiri key nda̱w
pi. Ɓe na ka kaw ƀil hul ká nduo
nzoƀ ďaa ya.

25 Ka se síe haŋa nzoƀ ďaa fe ha̱ ni
ya, ƀay i̱i lɛ, fe mbi̱w puo ni ya; ƀe
ki̱ ze ka ha̱ nzoƀri riw bele kumnun
nda̱w, ɔ̱mi nda̱w, a ha ri feri riw bele
nda̱w pi.

26 Ŋgɛrɛwu̱ru ďaa nzoƀ mbi̱w
pola. Ɓáy faa nzoƀke na, ka há̱ke
sa̱w nzoƀri ti̱i ƀoď ƀoď riw bele, a
ďaa ri kaw tusiri key, a tuu ri sewke
ká i káwke ďi ƀáy faa tabelemke
tabelemke munu ká'a waa ká ƀil
law-ɛ piɛď lew hɔy na.

27 Ka ďaa munu, a hii ƀay haŋa ri
nzaara ni í kaa tɔrɔm, i nzaa faa í
mamke zaď kpu̱ru, kɔ ya lɛ i zíŋ ni.
Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru na ďo ďi ya
ká sakra naari key,

28 ƀay i̱i lɛ, taambɔl ƀe na ze náa
káwkeri ƀáy kumnun, a náa séri náa
ďáari fe. Náa ďori munu ká nzoƀ
mbika tul sim ƀaarì ha̱nɛri ƀaa mii:
"Náa ƀári vi-eri."

29 Munu ká náa ƀari vi-eri na,
kɔkɔ ká náa kérri mii, Ŋgɛrɛwu̱ru
ďo munu ƀa wu̱ru ká nzoƀri ďaa ƀáy
lari ká ndu̱y zi̱riri zi̱riri, mase lari
pie, mase tisaw, ká i ker ƀáy tul-ri
ku hɔy í fɛl na ku ya.

30 Sew ká nzoƀri ďaa fe ďáa mbúo
taŋ kɔ́kɔ sa̱wke na, Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱i
fal fe ďáa ka̱ayake ku na mbǎa. A
roo lɛ, timbɛďɛ key na, ka ďi nzoƀri
riw bele ƀáy zaď zaď riw bele ƀay
haŋa ri suo kér ƀay ƀari ká tul fe
ďáa ya̱a ƀari.

31 Tusuɛke lɛ, ka tuu nam ká'a
kúŋke sal ƀay zuɔ tul nzoƀri riw
bele ká tusiri key ƀáy zaďɛ ƀáy faa
nzoƀ ká'a naa ni na. Ɓa fe ká'a ha̱
nzoƀri riw bele kɔ ta-taŋ ƀáy nam
ká'a tina ni saa sakra nzoƀ huďeri
ha̱ ni kaw ƀáy kumnun.»

32 Zaďka i laa ƀay ti̱i nzoƀ saa luɔ
huď ká Pol ƀaa ƀayke na báyi̱i lɛ,

nzoƀ hąnɛri siɛ ni. A nzoƀ hąwri laa lɛ, i ƀaa hą ni mii: «Nam ḵi kara, ƀuru láa ƀay ƀo na ƀáy!»
33 Ɓe mini ze Pol zǒlke ká sakra ƀari na.
34 Ɓe nu ku hɔy kara, nzoƀ hąnɛri zuɔ ziŋ ni í ďaa law-ri ƀo tul Zezu. Sakra ƀari ku na, Deni ká ƀa nzoƀ mbi̦w ká sakra *nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri ká tul kuo Aropaze ndąw, mąy mbi̦w ká riŋ-ɛ ƀa Damaris ndąw, rɔɔ ƀáy nzoƀ hąwri na, i ďo ďi ndąw pi.

18

Pol ka-káa Ɓay Kere ká Kɔrɛ̱te

1 Falɛ ku báyi̦i lɛ, Pol uru ká Atɛn a se ƀa Kɔrɛ̱te.
2 Zaďka'a ti̦i ďi na báyi̦i lɛ, ka ziŋ Ziƀ mbi̦w munu riŋ-ɛ ƀa Akilas. Puo ká i mboŋ ni ká ďi na ďo kuďu zaď ká Pǫn. Ka vi saa tusiri Itali timbɛďɛ rɔƀay ƀáy mąy ƀe Prisil, ƀay i̦i lɛ, Mbay Sezar ká riŋ-ɛ ƀa Kolod na mbi nzi-ɛ hą Ziƀri riw bele ha ri ti̦i saa ƀil ŋgɛrɛpuo ká Rɔm. Pol na se a văa kɔ ri.
3 Munu ká peď ďáa ƀari maa ḵi mbi̦w hɔy ƀa peď sąa huɔri í ďaa ƀa hul puďi na, ka ďaa puo ziŋ ri, a í ďaa peď ziŋ ḵi mbi̦w hɔy.
4 Ɓáy ƀil nam mgbaka tąramri mbi̦w mbi̦w riw bele na, Pol se *hul mbṵ ḵi Ziƀri, a fere nzoƀri ƀay ká se tul Zezu *Krisi, a nzaa faa hą Ziƀri ndąw, Gɛrɛkri kara ndąw yąa ƀayke.
5 Lɛɛ, zaďka Silas ƀáy Timote uru saa kuďu zaď ká Maseduwąn í vi Kɔrɛ̱te na báyi̦i lɛ, ka ďaa sùo-ɛ nduo ƀil Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ḵi hɔy riw bele, a ka-káa a ƀăake nasi ƀay hą Ziƀri mii, Zezu ƀa Krisi, nzoƀ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay píe ni ví yąa nzoƀri na.
6 Roo lɛ, Ziƀri na tuŋ ƀay ƀe na ŋgereŋ í raď ni. Munu ká i ďaa ŋgɔŋ ziŋ ni na, ka uru a taa nduo-ɛ ká tul-ri a kpuo kusal ká gari ƀe, a ƀaa ha ri mii: «Zaďka ì wṵru faa lɛ, ƀa ƀay ƀaarì ro zu. A ƀi lɛ, ƀayke ti tul-i ya. Tii sąwke vuri key na, mì séke ƀa luo nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya laa ro.»
7 Ti̦i saa hul mbṵ ḵi na ku báyi̦i lɛ, ka se puo leďban mbi̦w ká riŋ-ɛ ƀa Titiyus Zustus. Ɓe na, ka ƀa nzoƀ ká ruo Ŋgɛrɛwṵru ká hul ƀe ƀáy hul mbṵ ḵi Ziƀri huu ḵi nik na.
8 Lɛɛ, Krispus ká ƀa mbay tul hul mbṵ ḵi ƀáy nzoƀ ini ƀeri riw bele na, i ďaa law-ri ƀo tul Ŋgɛrɛmbay. Lɛɛ, nzoƀri ŋgi̦i ƀamba ká Kɔrɛ̱te ká i laa ƀay ká Pol ƀaa na, i ďaa law-ri ƀo tul Zezu ndąw, ha ri ďaa tul-ri nduo mbii.
9 Báyi̦i lɛ, nam mbi̦w munu fe tina nun hą Pol ƀa suŋ, lɛ, Ŋgɛrɛmbay ƀaa hą ni mii: «Mu ďaa hi̦ɛ ya! Roo lɛ, mu ƀaa hą nzoƀri ƀaŋguɔ hą nzaa-a ka hú mù ká ďi ya,
10 ƀay i̦i lɛ, mì saď ziŋ mù. Nzoƀ mbi̦w mini kara ti ďáa nduo zaa sùo-ɔ ƀay ďáa fe sɛkɛ ziŋ mù ya, ƀay i̦i lɛ, ƀil ŋgɛrɛpuo key na, nzoƀri ká i ƀa taa ƀiri na, i ŋgi̦i ƀamba ďo ďi ku.»
11 Ɓe ze hą Pol kăwke Kɔrɛ̱te na mbiimbam mbi̦w ƀáy few yie, a fere nzoƀri Ɓay Ŋgɛrɛwṵru.

12 Ɓáy sew ká Galiǫn kaw ƀa nzoƀ réke kuďu zaď ká Akayi na, Ziƀri uru í mbṵ nzaa-ri í ďaa so tul Pol í mgba ni, í séke ni zaď fɔ́ŋ ƀay
13 í ƀaa hą Galiǫn mii: «Leďban key na ka nzaa faa ƀay haŋa nzoƀri ruo Ŋgɛrɛwṵru hą ni se maa ƀáy *bol kusol *Moyze ya.»
14 Zaďka Pol aa nzi-ɛ ƀay yi̦iŋra ƀáy ƀay na báyi̦i lɛ, Galiǫn ƀaa hą Ziƀri mii: «Ɓaarì Ziƀri, ì laa ƀay ƀi key! Ɓa fe huď, mase ƀa fe kąaya rɔɔ, nzoƀke ďaa lɛ, mì iki law-i mí laa ƀay ƀaarì na.
15 Roo lɛ, munu ká ƀa mąy ƀay ká se tul ƀayri, mase riŋri, mase bol kusol ƀaarì ḵi hɔy na, ƀa peď ƀaarì ro zu! Ḵiri ƀayri ká mini key na, mì ti kúŋ sal ƀayke ya.»
16 Falɛ ku lɛ, Galiǫn na nii ri saa zaď fɔ́ŋ ƀay na.
17 Ro, ƀari riw bele na i ďaa so tul Sostɛn ká ƀa mbay tul hul mbṵ ḵi Ziƀri na í mgba ni, í tii sąw ndáka ni ká nzaa faa zaď fɔ́ŋ ƀay na. Roo lɛ,

fe nuri riw bele ku na, Galiǫn ďaa fe mbi̦w ká ďi ya.

Pol yi̦i a se Antiyos ká tusiri Siri

18 Pol na kaw Kɔrɛ̦te bole ďi maa fe. Falɛ ku lɛ, ka waďa yu̦-ɛri, rɔɔ ƀe ƀáy Prisil ƀáy Akilasri i hil í kaw ƀil bawda tuo ƀay séke tusiri Siri. Pola rɔɔ ƀay káw ƀil tuo na, ka su̦u tul-e ká Sankere, ƀay i̦i lɛ, ka hii ɔ́rɔ ƀie ƀay ká'a mbi nzi-ɛ ká ďi ha̦ Ŋgɛrɛwu̦ru na.

19 Zaďka i ti̦i Efɛz na, Pol pɔŋ bǎw seď ƀeri ká ďi, a kal a se *hul mbú̦ ki̦ Ziƀri, a ma̦y ƀay ziŋ ri ká ďi.

20 I koď ni ƀay haŋa ni ka sóro nam ƀe ndi̦i, a káw zíŋ ƀari nam maa fe rɔɔ a zɔ́l ƀáy. Roo lɛ, ka hii ziŋ ri ya.

21 Zaďka'a pɔŋ ri ƀay zɔ́l na báyi̦i lɛ, ka waďa ri mii: «Zaďka Ŋgɛrɛwu̦ru hii lɛ, mì yi̦i ƀay ví káw zíŋ rì ƀáy.» Lɛɛ, ka kaw ƀil bawda tuo saa Efɛz a se ƀa Sezare.

22 Zaďka i ti̦i Sezare na báyi̦i lɛ, ka ďi saa ƀil bawda tuo na, rɔɔ a kal a se Zuruzalɛm ƀay híi soko ha̦ nzoƀ mbika lawri ká i mbu̦ tul ki̦ ká ďi. Falɛ ku rɔɔ a zɔl a se Antiyos ká tusiri Siri.

23 Zaďka'a kaw Antiyos bole ďi maa fe ndi̦i na báyi̦i lɛ, ka yi̦i a se kuďu zaď ká Galasi, ƀáy Firizi a ha̦ hu̦rusuo ha̦ nzoƀ mbika lawri riw bele ká ďi.

Apolos kaw Efɛz ƀáy Kɔrɛ̦te

24 Ziƀ mbi̦w munu riŋ-ɛ ƀa Apolos, sa̦w puo ƀe ƀa Alezandere vi Efɛz. Ka ƀa nzoƀ ri̦i ƀay, a kɔ ƀay ká ďo ƀil mbeďe Ŋgɛrɛwu̦ru taŋ ƀamba tasiri.

25 Ka ƀa nzoƀ ká i fere ni Faa Ŋgɛrɛmbay Zezu, rɔɔ ƀe na ka suo a ka-káa ƀay a fere nzoƀri ƀay ká se tul Zezu ƀáy zaďɛ. Ɓay ƀe kara zaŋ sùo nda̦w, roo lɛ, ďáa tul nduo mbii ká Za̦a ďaa hɔy ze ka kɔ.

26 Ka tii sa̦w ƀáa ƀay ƀáy nun wa̦ra nzoƀ ká ƀil *hul mbú̦ ki̦ Ziƀri. Zaďka Prisil ƀáy Akilas laa ƀay ƀe na báyi̦i lɛ, i mgba ni ďo fi mbi̦w í tina sa̦w ƀay ká se tul Faa Ŋgɛrɛwu̦ru ká'a kɔ taŋ ya ƀáy na kaď kaď ha̦ ni laa.

27 Munu ká'a waa ƀay séke kuďu zaď ká Akayi na, yu̦-ɛri ká i ƀa nzoƀ mbika lawri na ha̦ ni hu̦rusuo í ďaa mbeďe ha̦ ni séke ha̦ nzoƀ mbika lawri ká ďi, ha ri mgbáke ni ƀa sùo-ri ƀáy kere. Zaďka'a ti̦i ďi na báyi̦i lɛ, nzoƀri ká i vi ƀa nzoƀ mbika lawri ƀáy faa law kere Ŋgɛrɛwu̦ru na, ka sɔ ri ŋgi̦i ƀamba,

28 ƀay i̦i lɛ, ka ma̦y ƀay ziŋ Ziƀri ká zaď ruɔ, a mba tul-ri, a kiɛ ri fe ƀáy faa ƀay ká ďo ƀil mbeďe Ŋgɛrɛwu̦ru na ha ri kɔ mii, Zezu ƀa *Krisi, nzoƀ ká Ŋgɛrɛwu̦ru waa ƀay píe ni ví ya̦a nzoƀri na.

19

Pol kaw Efɛz

1 Zaďka Apolos kaw Kɔrɛ̦te rɔƀay na, Pol se ƀáy zaď zaď ká ƀil kuďu zaď ká Azi kpu̦ru a ti̦ike Efɛz. Lɛɛ, ka ziŋ nzoƀ mbika law ha̦nɛri ká ďi,

2 a vbi ri ƀay mii: «Zaďka ì ďaa law-rì ƀo tul Zezu na wa̦a, ì ziŋ Tem Law Pie ziŋ zu lɛ?» Lɛɛ, i yi̦iŋra ƀáy ƀay ha̦ ni mii: «Ɓay ká se tul Tem Law Pie na, tɔďɔ ƀo suku ƀuru ya ƀáy.»

3 Báyi̦i lɛ, Pol vbi ri mii: «Wa̦a, ďáa tul nduo mbii taa ha̦a ze, i ďáa rì nduo ďi lɛ?» Lɛɛ, i yi̦iŋra ƀáy ƀay ha̦ ni mii: «Ďáa tul nduo mbii taa Za̦a ze, i ďaa tul ƀuru nduo ďi.»

4 Báyi̦i lɛ, ka ƀaa ha ri rɔƀay mii: «Ďáa tul nduo mbii ká Za̦a ďaa nzoƀri nduo ďi na, ƀay tul nzoƀri ká i suo kér ƀay ƀari ká tul fe ďáa ya̦a ƀari, roo lɛ, Za̦a na ƀaa ha ri ƀay haŋa ri ďaa law-ri ƀo tul nzoƀ ká'a ví fal-ɛ vuku. Ɓe ze ƀa Zezu.»

5 Zaďka i laa ƀayke na munu báyi̦i lɛ, i ha ri ďaa tul-ri nduo mbii ƀáy riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu.

6 Lɛɛ, zaďka Pol ďaa nduo ƀo tul-ri na, Tem Law Pie vi tul-ri, ha ri tii sa̦w ƀáa nzaa ƀay ki̦ri ƀoď ƀoď, í ƀaa ƀay ká i ya̦a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̦ru na ha̦ nzoƀri.

7 Nzoƀkeri ku riw bele na, tul-ri
maa duɔ falɛ siďi.
8 Ɓáy káw Pol ká Efɛz na, ka se
*hul mbṵ̃ kĩ̧ Ziƀri ƀaŋguɔ. Ká ƀil
few ká say na, ka ƀaa ƀay ƀáy nun
wã̧ra nzoƀ, a ka-káa ƀay ká se tul
réke mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru, a nzaa faa
ƀay haŋa nzoƀri yã̧a ƀayke na ƀa
sùo ƀay.
9 Roo lɛ, nzoƀ hã̧nɛri ká ďi ƀa nzoƀ
law ŋgɔŋɔri, í mbii suku-ri í ďaa
law-ri ƀo tul ƀay ká'a ƀaa na ya, a í
ƀaa ƀay kã̧aya se tul Faa Ŋgɛrɛmbay
ká nun ruɔ nzoƀri ká i mbṵ̃ tul kĩ̧
na. Ɓe ze Pol náake sùo-ɛ a pɔŋ ri,
a fã̧a nzoƀ mbika lawri a fere ri fe
nam ƀáy nam ká ƀil hul fe fére ká
Tiranus fere nzoƀri fe ká ďi.
10 Pol ďaa peď key na munu ƀa
mbiimbam siďi hã̧ nzoƀri ká kuďu
zaď ká Azi riw bele, Ziƀri ƀáy
Gɛrɛkri kara laa Ɓay Ŋgɛrɛmbay na.

Vu Sevari nzaa faa ƀay nii temndayari

11 Ŋgɛrɛwṵ̃ru ďaa fe saŋri ká
ŋgɔŋ ƀamba ƀáy faa Pol.
12 Ɓe mini ze, nzoƀri vǎa fã̧a vay
gari ƀe ƀáy gari ndúo ďo sùo-ɛ kara
ndã̧w, í séke ƀay vǎa ďáa taa sùo
nzoƀ suosɛrɛmri ƀo hã̧ sùo-ri ka vaa;
a nzoƀ hã̧yri ká temndayari ďo tul-
ri na kara, temndayakeri na tĩ̧i ndá̧̃w
pi.
13 Báyĩ̧i lɛ, Ziƀ hã̧nɛri ká i se ƀáy
zaď zaď ƀay nii temndayari na, i
nzaa faa ƀay nii temndayari saa tul
nzoƀri ƀáy riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu na
ndã̧w. I ƀaa hã̧ temndayari mii:
«Ɓáy riŋ Zezu ká Pol káake káa na,
ƀuru ƀaa ha rì, ì tĩ̧i ká tul-ri!»
14 Nzoƀri ká i ďaa fe key na, tul-
ri tɔnɔ say, i ƀa vu Sevari ká ƀa
ŋgɛrɛnzoƀ *fe poy ká luo Ziƀri.
15 Báyĩ̧i lɛ, temndaya yĩ̧iŋra ƀáy
ƀay ha ri mii: «Zezu na, mì tuu ni
tuu; a Pol kara, ƀa ve lɛ na, mì kɔ-
kɔ. Wã̧a, ƀaarì na ì ƀa nzoƀ veri lɛ?»
16 Ro, nzoƀ ká temndaya ďo tul-
e na zo kuruk ƀo tul-ri a mba ri
ƀáy hṵ̃rusuo riw bele. Ka ďara ri
mboloŋ mboloŋ ha ri tĩ̧i ďul saa hula
nduɔďi nduɔďi ƀáy nṵ̃ɔ mbĩ̧si mbĩ̧si.
17 Ziƀri ƀáy Gɛrɛkrĩ̧ riw bele ká i
naa Efɛz ká í laa ƀayke na, hĩ̧ɛ ďaa
ri riw bele ha ri ďaa riŋ ďika ƀo tul
riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu.
18 Báyĩ̧i lɛ, nzoƀri ká i ďaa law-ri
ƀo tul Zezu na, i vi ŋgĩ̧i ƀamba tasiri
í naa nzaa-ri, í kĩ̧i ƀay fe ďáa kã̧aya
ƀari riw bele ƀa kɛlɛ.
19 Lɛɛ, nzoƀ hã̧nɛri ŋgĩ̧i ƀamba ká
ƀil-ri ku ká i ďaa fe ďáa mgbĩ̧i na,
i fã̧a mbeďe mgbĩ̧i ƀari í víke ha ri
tay ƀáy huu kpɔlɔk kpɔlɔk ká nun
ruɔ nzoƀri riw bele. Zaďka i ďaa
suy larike riw bele na, maa lari peď
nam isɔď sɔď duɔ zaď síŋ ndeƀe.
20 Ɓe mini ze, ƀáy faa hṵ̃rusuo
Ŋgɛrɛmbay na, ƀay ƀe yǎ̧̃ake zaď
ƀáy hṵ̃rusuo ƀa pola pola.
21 Fal fekeri na ku báyĩ̧i lɛ, Pol waa
ká ƀil law-ɛ ƀay séke ƀa kuďu zaď
ká Maseduwã̧n ƀáy Akayi, rɔɔ ƀay
kál ƀay séke Zuruzalɛm ƀáy. Ka ƀaa
mii: «Zaďka mì se Zuruzalɛm na lɛ,
ďo nun haŋa mì se ti mbĩ̧w mí kɔ
Rɔm.»
22 Báyĩ̧i lɛ, ka pie Timote ƀáy Erasi,
ká i ƀa nzoƀ sɔkɔ ni na ha ri se kuďu
zaď ká Maseduwã̧n na. Roo lɛ, ƀe
na, ka kaw kuďu zaď ká Azi nam
maa fe rɔƀay.

Bawda ƀay ƀo ƀil puo ká Efɛz

23 Ká ƀil sewke ku na, bawda ƀay
uru ƀay tul Faa Ŋgɛrɛmbay.
24 Nzoƀ mbĩ̧w munu ƀa nzoƀ túo
fe suku riŋ-ɛ ƀa Demeterus ďaa vu
hulri rì̃i bawda hul wṵ̃ru ƀari ká i
ďi ƀa Artemis. Demeterus ƀáy nzoƀ
peď ƀeri na, i ziŋ fe ká ďi ƀamba.
25 Báyĩ̧i lɛ, nam mbĩ̧w munu, ka
mbṵ̃ nzoƀ peď ƀeri ƀáy nzoƀ fe túo
kṵ̃-ɛri riw bele ďo tul kĩ̧ mbĩ̧w hɔy,
a ƀaa ha ri mii: «Ɓaarì yṵ̃-iri, ì kɔ
ndã̧w, taambɔl peď na key ze, náa
tĩ̧ikeri suku.
26 Roo lɛ, ƀaarì na, fe ká leďban
ni ká ƀa Pol ďaa na, ì kɔ ndã̧w, í laa
ƀayke ƀáy suku-rì ndã̧w. Ka ƀaa mii,
wṵ̃ru ká nzoƀri ďaa ƀáy nduo-ri na
ƀa Ŋgɛrɛwṵ̃ru taa tusuɛke ya. Ɓe

mini ze, ka ziŋ faa a gur hṵrusuo
ruɔ nzoƀri ha ri hie fekeri na mbăa.
Ɓa zaď ni ká Efɛz key huo-ɛ hɔy ya,
roo lɛ, tòŋ ndḭi hɔy ƀay haŋa ni yạa
kuďu zaď ká Azi riw bele.
27 Do munu lɛ, ƀa peď naari hɔy ze
a ƀíɛ ya, roo lɛ, bawda riŋ ďika hul
wṵ̃ru Artemis na hɔy kara, nzoƀri
kɔ́kɔ ƀa fe ya ndạw, a riŋ ďika ƀe
Artemis ká nzoƀri̇ koď ni ká kuďu
zaď ká Azi ƀáy zaďri riw bele ká
tusiri key na hɔy kara, a yḭ ƀa fal
ndạw pi.»
28 Zaďka i laa ƀayke na munu báyḭi
lɛ, law-ri fạa ri puu-u, í tii sạw ďáa
fe ƀeleŋ ƀeleŋ mii: «Artemis, wṵ̃ru
Efɛzri na ŋgɔƀ mba wṵ̃ru hạ̃wri riw
bele!»
29 Ɓay tul fe gúu ƀari na, law
nzoƀri ká ƀil ŋgɛrɛpuo riw bele
nzaa ri ha ri se tama tama. I mgba
Gayus ƀáy Arisitak ká i ƀa băw seď
Pol ká í ƀa nzoƀ ká kuďu zaď ká
Maseduwạn na, í takra í se fal kḭ buď
buď riw bele í văa mbṵ tul kḭ ká zaď
mbṵ́ kḭ luye.
30 Pol na hii ƀay ďoko sakra ruɔ
nzoƀri sùo-ɛ, roo lɛ, nzoƀ mbika
lawri haa ni.
31 Nzoƀ hạnɛri ká i ƀa nzoƀ réke
tul kuďu zaď ká Azi ká i ƀa nzoƀ buɔ
Pol kara, i pie nzoƀ ƀa luo-ɛ ƀay kóď
ni hạ ni ka mbi ƀal-ɛ nda zaď mbṵ́
kḭ luye na ya.
32 Ká zaď mbṵ́ kḭ ruɔ na, feri nduo
kḭ ďo maŋ. Nzoƀ hạnɛri guu fe kḭrɛ
ƀoď, nzoƀ hạ̃wri guu fe kḭrɛ ƀoď
ndạw, a ruɔkeri laa lɛ, i kɔ sạ̃w fe
ká i mbṵ́ke kḭ na ya.
33 Báyḭi lɛ, nzoƀ hạnɛri ká sakra
ruɔ nzoƀri na ƀaa sạ̃w ƀayke hạ
nzoƀ mbḭw ká riŋ-ɛ ƀa Alezandere
ká Ziƀri suru ni ďo pola na. Lɛɛ, ka
ura nduo-ɛ a laŋ ká pol ruɔ nzoƀri
ƀay haŋa ri tạa ƀo, a ƀaa ƀay ha ri
laa.
34 Roo lɛ, zaďka i kɔ ni ƀa Ziƀ na
báyḭi lɛ, i ďaa fe ƀáy nzaa-ri riw
bele gǒm maa sạ̃w síe sidḭ i ƀaa
mii: «Artemis, wṵ̃ru Efɛzri na, ŋgɔƀ
mba wṵ̃ru hạ̃wri riw bele!»
35 Falɛ ku báyḭi lɛ, nzoƀ ďáa
mbeďe ká ƀil ŋgɛrɛpuo na ziŋ faa a
hạ ruɔ nzoƀri ďo ďɛkɛkɛ a ƀaa ha ri
mii: «Ɓaarì nzoƀri ká Efɛz! Nzoƀri
riw bele kɔ ŋgɛrɛpuo naari ká Efɛz
na ƀa puo ká kɔrɔ hul wṵ̃ru Artemis
ká ƀa wṵ̃ru luye! I kɔ Efɛz ƀa puo
ká puu wṵ̃ruke tɔďɔ saa tumbam a
ďo ďi na ya lɛ woo!
36 Feke ku na, faa ká ƀay haŋa
nzoƀ máyke ƀayke na tiya. Munu zu
lɛ, ďo nun haŋa rì kaw ďɛkɛkɛ, í ďaa
fe ƀáy takra poď poď ya.
37 Nzoƀ niri ká i fạa ri í víke ri key
na, i fạa feri ká ƀil hul wṵ̃ruri ya
ndạw, í tḭiri wṵ̃ru naari ya ndạ̃w pi.
38 Zaďka Demeterus ƀáy nzoƀ peď
ƀeri hii ƀay ďáa ƀay ƀo tul nzoƀ lɛ,
nam fɔ́ŋ ƀay, ƀáy nzoƀ fɔ́ŋ ƀayri ďo
ďi ku ká i ďáa ƀayke na. Ɓe ze ƀa
zaď ká i séke ďi í ďaa ƀay ƀo tul
nzoƀ.
39 Zaďka i hii ƀay ďáa ƀay kḭ ƀoď
lɛ, i léke ƀayke ƀáy faake ƀáy faa
*bol kusol puo ká zaď mbṵ́ kḭ ruɔ
na.
40 Feri ká kal ká vuri key na,
nzoƀri ká Rɔm i mgbaka í ďaa ƀay
ƀo tul naari, ƀay ḭi lɛ, ƀuru maa ƀay
ƀáa sạ̃w ƀay mbṵ́ kḭke na ta-taŋ ha
ri yạa ƀayke ya.»
41 Fal ƀay nzoƀ ďáa mbeďe na ku
báyḭi lɛ, ka hạ ruɔ nzoƀri zɔl faa puɔ.

20

Pol se a kɔ nzoƀ mbika lawri ká Maseduwạn

1 Zaďka law nzoƀ puɔri ƀáy kér
ƀay ƀari nda siri na báyḭi lɛ, Pol mbṵ
nzoƀ mbika lawri a huo law-ri. Falɛ
ku rɔɔ, a waďa ri a zɔl ƀa kuďu zaď
ká Maseduwạn na ƀáy.
2 Ka se ƀáy zaď zaď ká ƀil kuďu
zaď na key, a ƀo nzoƀ mbika lawri
ƀáy ƀayri ŋgḭi ƀamba, rɔɔ a kal a se
tusiri Grɛs
3 a ďaa few say ká ďi. Zaďka'a
ďo ďi ya ƀay mbika tuo ƀay séke ƀa
tusiri Siri na, ka laa ƀay Ziƀri ká i
kuma ni ƀay ďáa fe ziŋ ni. Ɓe ze
hạ ni mbi nzi-ɛ ƀay yḭ ƀáy faa kuďu
zaď ká Maseduwạn na.

4 Nzoƀri ká i se ziŋ ni na ze riŋ
ri ďo key: Sopatɛr, nzoƀ ká Bere vu
Pirus ndąw, Arisitak ƀáy Sekundus
ká i ƀa nzoƀri ká Tesalonik ndąw,
Gayus ká Dɛrbe ndąw, Timote ndąw,
rɔɔ Tisik ƀáy Torofim ká i ƀa nzoƀri
ká kuďu zaď ká Azi na ndąw pi.
5 Ɓari na i se pol í văa giyaŋ ƀuru
ká nzaa maambii ká Toras.
6 Ɓuru na, ƀuru kaw Filiƀ, ƀúru
ďaa *nam suoriya maapa ká i ďaa
taŋ fe hew fe na ndąw rɔɔ, ƀúru hil
ƀúru kaw ƀil bawda tuo ƀúru zɔl
ƀáy. Falɛ ká ďaa nam ndeƀe na báyi̧i
lɛ, ƀuru ziŋ ki̧ ká Toras. Zaďɛ ku ze,
ƀuru ďaa nam tɔnɔ say ká ďi.

Pol vaa leď kuban ká lie ƀa huď ká Toras

7 Fal nam mgbaka tąram na, ƀuru
mbu̧ ki̧ ziŋ nzoƀ mbika lawri ƀay
ďáa law mbi̧w ziŋ ki̧. Lɛɛ, Pol ƀaa
ƀay ha ri. Munu ká'a zɔ́l ruo na, ka
ƀaa ƀay ŋgi̧-ŋgi̧i ziŋ ri kpu̧ru nzaa
zaď buo.
8 Ɓil hul ką́y tul ki̧ ká ƀuru mbu̧
ki̧ ká ďi na, i ďaa huu ndeleri zuɔ ďi
gbąa.
9 Báyi̧i lɛ, leď kuban mbi̧w munu
riŋ-ɛ ƀa Utik kaw fonɛtere. Zaďka
Pol ďo ƀáa ƀay bole ďi ďi kɔƀ rɔƀay
na, ka duku nam a kal nam sąw, a lie
saa tul hul ką́y tul ki̧ ndeke ďi sayke
na gbą̆y nda siri. I se ƀay văa úra ni,
lɛ, i mgba ni ƀa huď yek.
10 Báyi̧i lɛ, Pol ďi a ďiŋ a mbi ni
mgbolka ďo nduo-ɛ a ƀaa ha̧ nzoƀri
mii: «Ì ha̧ law-rì ka nzáa rì ya, ƀay
i̧i lɛ, ɔ̨mi ƀe tɔ̀ŋ ďo ďi rɔƀay.»
11 Falɛ ku lɛ, ka hil a se siya ƀa ki̧,
a haw maapa a su̧ ziŋ ri. Ka lo soro
ziŋ ri ki̧ kpu̧ru, ha̧ nzaa fąa nzaaruo
ndąw rɔɔ, a uru a zɔl ƀáy.
12 Lɛɛ, i sùu leď kuban na ƀáy
kumnun ƀa puɔ. Káw kumnun ƀe
na, ďaa ha̧ law nzoƀri riw bele nda
siri ha ri kaw ƀáy bawda suoriya.

Úru Pol saa Toras ƀa Mile

13 Fal fekeri na ku báyi̧i lɛ, ƀuru
uru ƀúru văa kaw ƀil bawda tuo,
ƀúru se pola ƀúru se Asos. Ɓa zaď
ká Pol waa ƀay zíŋ ƀuru ká ďi, ze a
hil a kaw ƀil bawda tuo na ziŋ ƀuru.
Ka mbi nzi-ɛ ká ďi munu, ƀay i̧i lɛ,
ka hii ƀay séke ƀáy faa kɛlɛ.
14 Zaďka ƀuru ziŋ ki̧ ká Asos na
báyi̧i lɛ, ka hil a kaw ƀil bawda tuo
ziŋ ƀuru, a ƀúru ki̧ri ƀúru se ƀa puo
ká Mitilɛn.
15 Úru saa zaď nu ku na, ƀuru
se ƀáy ƀil maambii kpu̧ru ti̧i
nzaaruoke ƀúru ti̧i ďi ya ƀáy tukuďu
mbii Kiyo. Nzaaruo ki̧ na, ƀuru ti̧i
tukuďu mbii Samos, a nzaaruoke taa
ki̧ na báyi̧i lɛ, ƀuru ti̧i puo ká Mile
ká ďo nzaa maambii.
16 Tusuɛke lɛ, Pol mbi nzi-ɛ pola
hɔy ƀay tą́a ká Efɛz na ya, ƀay i̧i lɛ,
ka hii ƀay mgbaka roy ká kuďu zaď
ká Azi ya, ze a nzaa faa a takra a
hii ƀay ti̧i Zuruzalɛm pola ndąw rɔɔ,
*nam suoriya pantekoď na vi ƀáy.

Pol waďa ŋgɛrɛ tul peďri ká i vi saa Efɛz

17 Zaďka ƀuru kaw Mile rɔƀay na,
Pol pie nzaapeď ha ri văa ďi *ŋgɛrɛ
tul peďri ká tul nzoƀ mbika lawri ká
i mbu̧ tul ki̧ ká Efɛz na ƀay haŋa ri
vi.
18 Zaďka i ti̧i luo-ɛ na báyi̧i lɛ, ka
ƀaa ha ri mii: «Ɓaarì na, ì kɔ simseď
ƀi ƀáy ďol ƀi ká mì ďǒke sakra ƀaarì,
ƀáy titire nam ká mì víke kuďu zaď
Azi key na ndąw.
19 Mì ďiŋ tul-i mí ďaa peď ha̧
Ŋgɛrɛmbay ƀáy mbii nun, a mí kɔ
sɛkɛ fe ŋgi̧-ŋgi̧i ƀay tul Ziƀri ká i leke
ƀay ƀay ďáa fe ziŋ mì.
20 I kɔ ndąw, ƀayri ká'a ƀá kere
ƀaarì na, mì mu̧u rì mbi̧w ya. Mì
ka-káake riw bele ha rì, a mí fere rì
fe ká zaď ruɔ ndąw, ká ƀil hul ƀaarì
ndąw pi.
21 Ɓaŋguɔ na, mì ďi Ziƀri ƀáy ƀari
ká i ƀa Ziƀ ya ndąw na, ƀay haŋa ri
suo kér ƀay ƀari ká tul fe ďáa kąaya
ƀari, í fɛrɛ sùo-ri ƀa luo Ŋgɛrɛwu̧ru,
a í ďaa law-ri ƀo tul Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu.»
22 «Timbɛďɛ key na, mì séke ƀa
Zuruzalɛm ro munu ká Tem Law Pie
ha̧ mì ďaa, taŋ kɔ́kɔ fe ká'a ti̧i tul-i
ką́ ďi.

23 Roo lɛ, mǐ kɔ lɛ, ƀáy puo puo na,
Tem Law Pie baka mǐ mii, ďáa mǐ ƀo
hul sal, ƀáy kɔ́kɔ sɛkɛ fe na, ďo giyaŋ
mǐ.
24 Ɓi na, káw kumnun, mase huď
hɔy kara ďaa fe mbi̧w ya. Roo lɛ,
fe ká mgba law-i ŋgɔ-ŋgɔŋ ƀay ďáa
na, ƀa ɔ́rɔ ƀie peď ká Ŋgɛrɛmbay
Zezu pɔŋ zuɔ nduo-i ƀay haŋa mǐ
ďaa. Peďke na ƀa ka-káa Ɓay Kere
ká se tul law kere Ŋgɛrɛwu̧ru.»

25 «Zaďka mǐ ďo sakra ƀaarǐ na,
mǐ fere rǐ ƀay ká se tul réke mbay
Ŋgɛrɛwu̧ru. Roo lɛ, timbɛďɛ key na,
mǐ kɔ lɛ, ká sakra ƀaarǐ na, nzoƀ ti
kɔ́kɔ mǐ mbǎa wŭm.
26 Ɓe ze, mǐ ƀaa ha rǐ vuri key
ta-taŋ: zaďka nzoƀ mbi̧w ká sakra
ƀaarǐ key wu̧ru faa lɛ, ƀayke ti tul-i
ya,
27 ƀay i̧i lɛ, feri riw bele ká
Ŋgɛrɛwu̧ru leke ƀay ďáa na, mǐ ka-
káake ha rǐ mí mu̧u rǐ mbi̧w ya.
28 Ǐ nzɛ ƀáy sùo-rǐ, kakalke lɛ, ƀay
tul nzoƀ mbika lawri riw bele ká
Tem Law Pie pɔŋ ri zuɔ nduo-rǐ,
ƀay haŋa ri nda faa pol-ri munu ká
nzoƀri kŏrɔke fe hɔl ƀari. Ǐ kɔ-kɔ́m
ƀa tul nzoƀ mbika lawri ká i mbu̧ tul
ki̧ ká i vi ƀa taa Ŋgɛrɛwu̧ru ƀáy faa
sím Vi-e ká uo ká tul puu say huď na.
29 Mǐ kɔ lɛ, zaďka mǐ zɔ́l mí pɔŋ rǐ
na, nzoƀ law mgbɔ́rɔri ká i ďo munu
ƀa váy koyri na, i ví sakra ƀaarǐ í
ndɔr fal-rǐ kpu̧ru ƀay ďáa sɛkɛ ziŋ
rǐ.
30 Nzoƀ ha̧nɛri ká sakra ƀaarǐ ki̧
hɔy kara, i úru ƀay kúď ƀay gbaď
gbaď ƀay úlake nzoƀ mbika lawri
ƀay fa̧a ri zuɔ fal-ri.
31 Munu zu lɛ, ǐ káw ƀáy nzaa
ƀal-rǐ kekeke. Ǐ ha̧ law-rǐ ka kér se
tul ďol ƀi ká sakra ƀaarǐ ká mǐ ďaa
mbiimbam say ƀáy ƀay ká mǐ fere rǐ
mbi̧w mbi̧w riw bele suŋ ƀáy ƀisie
ƀaŋguɔ ƀáy mbii nun-i na.

32 «Timbɛďɛ key lɛ, mǐ ala rǐ zuɔ
ƀil nduo Ŋgɛrɛwu̧ru ƀay haŋa ni ka
kɔ́rɔ rǐ ƀáy law kere ƀe. Ka ďo ƀáy
hu̧rusuo ká ƀay haŋa rǐ ŋgɔŋ ƀa
pola pola nda̧w, ƀay haŋa fe kereri
ká'a kɔrɔ ƀay haŋa nzoƀ taa ƀeri
riw bele na, ǐ ziŋ nda̧w.
33 Kɔn lari ƀaarǐ, mase feziŋa
ƀaarǐ, mase gari ƀaarǐ na, ďáa mǐ
mbi̧w ya.
34 Ɓaarì hɔy kara ǐ kɔ nda̧w, nduo-
i ki̧ ze mǐ ďáake peď ƀay tul fe ká puo
mǐ nda̧w, ƀay tul nzoƀri ká i ďo ziŋ
mǐ nda̧w pi.
35 Ɓi na, feri riw bele ká mǐ ďaa
na, mǐ kǐɛke rǐ ƀay haŋa rǐ ďaa mini
key nda̧w, í sɔ́ke nzoƀri ká hu̧rusuo-
ri tiya, í kérke ƀay se tul ƀayri ká
Ŋgɛrɛmbay Zezu ki̧ sùo-ɛ ƀaa mii:
"Mbika fe ƀay haŋa nzoƀ na ƀa
suoriya ƀamba, mba ya̧aŋake."»
36 Zaďka Pol ƀaa ƀayri na munu ɔ
riw bele báyi̧i lɛ, ka huku siri gburuk
ziŋ ri riw bele, a ďaa nzaa ƀay kere.
37 Báyi̧i lɛ, ƀari riw bele na i haw
rɛw saďak, í mgbáke nduo-ɛ zuďuďu
í ul suk-e.
38 I ďaa síe ŋgi̧i ƀamba ƀay tul ƀay
ká'a ƀaa mii, i ti kɔ́kɔ nun ƀeri mbǎa
wŭm na. Falɛ ku lɛ, i su ni kpu̧ru í
séke nzaa bawda tuo nda̧w rɔɔ, í pɔŋ
ni ha̧ ni zɔl ƀáy.

21

Pol yi̧i a se Zuruzalɛm

1 Zaďka ƀuru pɔŋ ki̧ ƀáy mbii nun,
ƀúru kaw ƀil bawda tuo na báyi̧i lɛ,
ƀuru se ndoy maa tukuďu mbii Kos.
Nzaaruoke ku na ƀuru uru ƀúru se
tukuďu mbii Rode. Úru saa zaď nu
ku na, ƀuru se puo ká Patara.
2 Lɛɛ, ƀuru ziŋ bawda tuo ká ďi
ká se nun-ɛ ƀa Fenisi, ƀúru hil ƀúru
kaw ďi a ƀúru zɔl.
3 Zaďka ƀuru ďo sikďa maambii
na, ƀuru kɔ tukuďu mbii Sipir ďo ƀa
nduo gel, a ƀúru se nun ƀuru mak
ƀa tusiri ká Siri, ƀúru ti̧i puo ká Tir.
Ɓuru ďira ká ďi, ƀay i̧i lɛ, ƀa zaď ká
i fa̧a soƀari saa ƀil bawda tuo ká ďi.
4 Ká Tir na ƀuru ziŋ nzoƀ mbika
lawri ká ďi, a ƀúru kaw ziŋ ri nam
tɔnɔ say. Lɛɛ, Tem Law Pie suru ri
ha ri ƀaa ha̧ Pol ƀay haŋa ni ka se
Zuruzalɛm ya.

5 Roo lɛ, zaďka ƀuru ďaa nam ƀa
tɔnɔ say na báyi̱i lɛ, ƀuru uru ƀúru
mbi faa, lɛ, ƀari riw bele ƀáy mą̱y
ƀariri ƀáy vu ƀariri na, i su ƀuru
kpu̱ru hą̱ ƀuru ti̱i saa ƀil ŋgɛrɛpuo
na. Zaďka ƀúru ki̱ri ƀúru ti̱i nzaa
maambii na báyi̱i lɛ, ƀuru huku siri
ká nzaa kporo, ƀúru ďaa nzaa ƀay
kere ká ďi. 6 Falɛ ká ƀuru waďa ki̱
mbi̱w mbi̱w riw bele na ndą̱w rɔɔ,
ƀúru pɔŋ ki̱ ƀúru hil ƀúru kaw ƀil
bawda tuo na. A ƀari na laa lɛ, i yi̱i
faa puo ƀari.

7 Ɓuru uru ká Tir na, ƀúru se
ƀáy bawda tuo ƀa pola kpu̱ru ti̱i
Tolemay. Zaďka ƀuru ti̱i ďi na, ƀuru
hii soko hą̱ yu̱ ƀururi a ƀúru kaw ziŋ
ri nam mbi̱w.
8 Nzaaruoke na, ƀuru uru ká zaď
nu ku ƀúru se kpu̱ru, ƀúru ti̱i
ŋgɛrɛpuo ká Sezare. Ɓuru se luo
Filiƀ ká ƀa nzoƀ káa Ɓay Kere, ƀúru
naa luo-ɛ. Ɓa ƀe ká sakra nzoƀri ká
tɔnɔ say ká i nan ri ká Zuruzalɛm
na.
9 Ɓe na, ka ďo ƀáy leď mą̱y
tikďiri ƀa niŋ ká i yą̱a ƀay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru í ƀaa hą̱ nzoƀri.
10 Ɓuru kaw ďi kpu̱ru nam ƀuru
maa fe báyi̱i lɛ, nzoƀ yą̱aŋa ƀay
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru mbi̱w, riŋ-ɛ ƀa
Agabus uru saa kuďu zaď ká Zude a
ví ziŋ ƀuru ká ďi.
11 Lɛɛ, ka mbi sal ƀil huɔ Pol a
síŋke ƀal-ɛri ƀáy nduo-ɛri ki̱ sùo-ɛ a
ƀaa mii: «Ì kɔ, ƀay ká Tem Law Pie
tina máake na ze ďo key: nzoƀ sal
ƀil huɔ key na Ziƀri ká Zuruzalɛm i
síŋ ni faa mbi̱w munu ká mì siŋ ƀal-
iri ƀáy nduo-iri key, í ala ni ƀo nduo
nzoƀri ká i tuu Ŋgɛrɛwu̱ru ya.»
12 Zaďka ƀuru laa ƀayke munu na
báyi̱i lɛ, ƀúru ki̱ri ká ƀuru ďo zaďɛ
na, ƀuru koď Pol ƀay haŋa ni ka se
Zuruzalɛm ya.
13 Roo lɛ, Pol yi̱iŋra ƀáy ƀay hą̱
ƀuru mii: «Ɓay i̱i ndą̱w rɔɔ, ì rɛ-rɛw
í ďaa hą̱ law-i ku̱ŋ mbii gbaď mini
key lɛ? Ɓay tul riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu
na, mì ďo ďi ya ƀay haŋa ri siŋ mì
siŋ hɔy ya, roo lɛ, huď hɔy kara mì
ďo ďi ya ƀay huka ká Zuruzalɛm.»
14 Munu ká ƀuru ziŋ faa ká ƀay
mbaka tul-e ya na, ƀuru pɔŋ nzaa
kóď ni ƀúru ƀaa mii: «Ndaď ƀay
haŋa Ŋgɛrɛmbay ka ďaa munu ká
law-ɛ hii.»
15 Fal namri ká kal na ku báyi̱i lɛ,
ƀuru leke fe ƀururi a ƀúru uru ƀúru
zɔl ƀa Zuruzalɛm.
16 Nzoƀ mbika law hą̱nɛri ká
Sezare su ƀuru se puo Manaso̱n ká
ƀa nzoƀ ká Sipir, a ƀa nzoƀ mbika
law ká piɛď lew hɔy, a hą̱ ƀuru naa
luo-ɛ.
17 Zaďka ƀuru ti̱i Zuruzalɛm na,
yu̱ ƀururi ká ďi i mgba ƀuru ƀáy
su̱oriya.
18 Nzaaruoke na báyi̱i lɛ, Pol se ziŋ
ƀuru se puo Zak, ká *ŋgɛrɛ tul peďri
riw bele ďo mbú̱ ki̱ ká ďi.
19 Pol ďaa soko ha ri, a ki̱i fal feri
riw bele ká Ŋgɛrɛwu̱ru ďaa ká sakra
nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya ƀáy nzi-ɛ lɛm
lɛm ƀáy faa peď ƀe na ha ri laa.
20 Zaďka i laa ƀayke na báyi̱i lɛ, i
pisi Ŋgɛrɛwu̱ru í ƀaa mii: «Yu̱ ƀuru,
mù kɔ nzoƀri ƀa mina mina ká sakra
Ziƀri key ze i ďaa law-ri ƀo tul Zezu
lɛ! Roo lɛ, ƀari riw bele na, i ƀa
nzoƀri ká i nduɔ ká tul *bol kusol
*Moyze.
21 Ɓari na, i laa ƀay ká se tul-a mii,
mù fere Ziƀri riw bele ká i kaw sakra
nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya na, ha ri pɔŋ
bol kusol Moyze, a mú ƀaa ha ri ƀay
haŋa ri ku̱ŋ ŋgori vu ƀariri mbǎa
ndą̱w, ƀay haŋa ri ďaa fe są̱w puo
naari mbǎa ndą̱w pi.
22 Náa ďáari mina ro lɛ, ƀay i̱i lɛ,
vika ƀo key na, i laa ƀayke ƀa tusuɛ!
23 Munu zu lɛ, mu ďaa fe ká
ƀuru ƀáa ha mù. Ká sakra ƀuru
key na, nzoƀri ká i mbi nzaa-ri hą̱
Ŋgɛrɛwu̱ru na, i ƀa niŋ.
24 Ɓo na, mu se ziŋ ri mú sáŋ sùo-
ɔ ziŋ ri, rɔɔ mú puo feri riw bele ká
ƀay haŋa ri su̱uke tul-ri. Ɓe mini
ndą̱w rɔɔ, nzoƀri riw bele na, i kɔ́kɔ
mù ƀa nzoƀ ká mù ďo tul fe są̱w bulu
naari mú ďaa vu mbom ƀo tul bol
kusol Moyze ƀaŋguɔ. Ɓe rɔɔ i kɔ́kɔ

ƀay ƀáa nzoƀri ká i ƀaa se tul-a na ƀa kúď ƀay hɔy ƀáy.
25 A ƀay ká se tul nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya ká í ďaa law-ri ƀo tul Zezu na, ƀuru mbi nzaa ƀuru pola, ƀúru pie ƀáy mbeďe ha ri ƀay haŋa ri mgba sùo-ri ká tul náyri ká nzoƀri púoke fe hạ̃ wụ̃ru ƀari ndạ̃w, ká tul sím ndạ̃w, ká tul nayri ká i piri sol-ri ká símke ndiŋ ƀa ƀaďi ndạ̃w, rɔɔ ƀay tul ďáa nun pie ndạ̃w na.»
26 Báyịi lɛ, nzaaruoke na, Pol se ziŋ nzoƀri ká niŋ ku na, í tii sạ̃w ďáa fe sạ̃w puo Ziƀri. Falɛ lɛ, ka se ƀil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀay haŋa nzoƀ fe poyri kɔ nam ká i ɔ́rɔke ďáa fe sạ̃w puo na. Ɓa nam ká ƀari nzoƀ fe poyri púoke fe ƀay tul-ri mbịw̃ mbịw̃ riw bele.

I mgba Pol ká ƀil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru

27 Zaďka nam ká tɔnɔ say na tɔ̀ŋ deƀ ƀay haŋa ɔ́rɔ ƀie nam sáŋ sùo-ri maa báyịi lɛ, Ziƀri ká i uru saa kuďu zaď ká Ázi na, i kɔ Pol ďo ƀil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru. Lɛɛ, ƀari na i suru tigbạ̃a ruɔ nzoƀri riw bele í mgba ni
28 í ďáake fe ƀeleŋ ƀeleŋ mii: «Nzoƀri ká *Izarayɛl, ì ví sɔ ƀuru! I kɔ leďban ni key, ka se ƀáy zaďri riw bele a ka-káa ƀay a ǔlake nzoƀri riw bele se tul leď Izarayɛlri ndạ̃w, se tul *bol kusol *Moyze ndạ̃w, se tul hul kạ̃ni ni key ndạ̃w pi. Ka ďaa kpụ̃ru hạ̃ nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya hɔy kara, i vi ƀil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru, í ƀĭɛke zaď ká ďo ƀoď ƀa taa ƀe na.»
29 (I ƀaa munu, ƀay ịi lɛ, ká pola na i kɔ Torofim ká ƀa nzoƀ ká Efɛz na ďo ziŋ Pol mbịw̃ hɔy ká ƀil ŋgɛrɛpuo na ku. I ker í ƀaa mii, Pol hạ̃ ni rĭi a se ƀil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na.)
30 Báyịi lɛ, nzoƀri ká ƀil ŋgɛrɛpuo ku na riw bele uru gbaw, a í ďuu ƀáy zaďri riw bele nzal nzal ƀa tul-e. I mbụ̃ so tul Pol na í mgba ni í kuɔ ni í tị̃ike ni saa hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru na ƀa zaď kị̃ ŋgereŋ, a í dar faa hulri ƀa vaa hɔy gbukru gbukru ďo ďi.
31 Zaďka i ďo nzáa faa ƀay ika ni na báyịi lɛ, ƀay tɔďɔ ƀo suku ŋgɛrɛnzoƀ yụ̃m ká Rɔm ká ďo Zuruzalɛm mii: «Nzoƀri riw bele ká ƀil puo ká Zuruzalɛm na, i se tul kị̃ hali hali.»
32 Zaďɛ ku hɔy lɛ, ka nan nzoƀ yụ̃mri ƀáy ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri zuɔ tul-e a ďŭuke ƀa luo ruɔ nzoƀri na. Zaďka ruɔ nzoƀri kɔ ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri ƀáy nzoƀ yụ̃mri na báyịi lɛ, i pɔŋ nzaa ƀɔ́ď Pol na.
33 Báyịi lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri soro ƀa lakun-ɛ a mgba ni, a mbi nzi-ɛ ha ri siŋ ni ƀáy sal lari ƀa siďi. Falɛ lɛ, ka vbi ri mii: «Ka ƀa ve lɛ? Mase fe ịi ze ka ďaa lɛ?»
34 Nzoƀ hạ̃a hạ̃a kara ďaa fe ƀáy nzi-ɛ ƀeleŋ ƀeleŋ í láake kị̃ ya, lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri mbi nzaa ha ri mgba Pol na í tị̃ike ni ká sakra ruɔ nzoƀri ƀa zaď káw nzoƀ yụ̃mri ká siya, ƀay ịi lɛ, ka ziŋ faa ká ƀay láa sạ̃w ƀayke ƀa tusuɛ ya ƀay tul nzoƀri ká i se tul kị̃ hali hali na.
35 Zaďka i tị̃i ƀáy Pol na kpeďere ká sạ̃w sɔ́lɔ ká ƀay hil ƀa siya na báyịi lɛ, nzoƀ yụ̃mri mbi ni zúruru, ƀay ịi lɛ, ruɔ nzoƀri nzụ̃u kị̃ nziď nziď.
36 Ruɔ nzoƀri ká tɔŋ bol-ri na, i ďaa fe ƀeleŋ ƀeleŋ í ƀaa mii: «I ni i kị̃ hạ̃ ƀuru!»

Pol ƀaa ƀay ká ƀay yạ̃aŋake sùo-ɛ

37 Tɔ̀ŋ ndịi mini key ká ƀay haŋa Pol se ƀil hul ká siya na báyịi lɛ, Pol vbi ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri na mii: «Lɛɛ, mù ti pɔ́ŋ faa hạ̃ mĭ ƀaa ƀay ƀi key ndịi hạ̃ mù laa ya lɛ?» Lɛɛ, ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri na yịiŋra ƀáy ƀay hạ̃ ni mii: «Yee, mù kɔ nzaa gɛrɛk ndạ̃w zey kɛ́lɛ?
38 Munu lɛ, mù ƀa nzoƀ ká tusiri Eziƀte ká uru ziŋ nzoƀ réke tul puori ká timbɛďɛ key ká'a hạ̃ nzoƀ ika nzoƀri se ƀil law kɔr ƀa isɔď duɔ zaď niŋ na ya (4.000).»
39 Pol yịiŋra ƀáy ƀay ha ni mii: «Mì ƀa Ziƀ ká i mboŋ mĭ ká Tars ká tusiri Silisi. Mĭ ƀa leď ƀil puɔ ká ƀil ŋgɛrɛpuo ká Tars na key kị̃. Mĭ koď mù, mu pɔ́ŋ faa hạ̃ mĭ ƀaa ƀay hạ̃ ruɔ nzoƀri key na i laa.»

40 Ŋgɛrɛ tul nzoƀ yu̱mri ha̱ Pol ďo
tul sɔ́lɔ ká siya zeleŋ, a laŋ nduo-ɛ
ƀa luo ruɔ nzoƀri ha ri ta̱a sĕm riw
bele. Zaďka nzaa rɔďi kuŋ na báyi̱i
lɛ, Pol mbi ƀay ƀáy nzaa eboro mii:

22

1 «Ɓaarì yu̱-iri ƀáy bǎari, ì laa ƀay
ƀi ká mì ƀáa ha rì timbɛďɛ key ƀay
ya̱aŋake sùo-i na.»
2 Zaďka ruɔ nzoƀri laa mii, ka ƀaa
ƀay ƀáy nzaa eboro na báyi̱i lɛ, zaď
ďo ku̱nunu. Ro, Pol mbi ƀay a ƀaa
ha ri mii:
3 «Ɓi na, mì ƀa Ziƀ ká i mbóŋ mì ká
Tars ká tusiri Silisi. Roo lɛ, i hɔl mì
ká Zuruzalɛm key, a mí kaw sa̱w ƀal
*Gamaliyɛl ha̱ ni fere mì *bol̃ kusol
bulu naari na ƀáy zaďɛ ŋgiď bele.
Mì pɔŋ sùo-i ƀáy kér ƀay ƀi riw bele
ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru munu ká ƀaarì riw
bele ká vuri̱ key ndá̱w.
4 Mì ďaa nun nzoƀri ká i mbi Faa
Ŋgɛrɛmbay Zezu tuɔ síe ha ri hu, mí
mgba wa̱rari ƀáy má̱yri, mí siŋ ri mí
ďaa ri zu̱ɔ hul sal.
5 Ŋgɛrɛnzoƀ *fe poy luye ƀáy
*nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri riw bele
kara, i naa hoďo ƀay ƀi mii, mì ƀaa
sùo ƀay. Mì ya̱a mbeďe ká nduo-ri
ƀay séke ha̱ yu̱ ƀaarì Ziƀri ká Damas,
a mí se ďi ƀay mgbaka nzoƀ mbika
lawri ƀay síŋ ri ƀáy sal lari, ƀay fá̱a
ri ƀay víke ri Zuruzalɛm ƀay ďáa ri
sɛ-sɛ.
6 «Munu ká mì se faa kɔƀ rɔƀay,
a mí ďo ďi ya deƀ ƀáy Damas, ƀáy
síe ká ďo law tul na báyi̱i lɛ, zaďɛ ku
hɔy zaď hie gbɛrɛrɛ saa nulue a kiri
mì gbuk.
7 Mì lie raď ƀo siri, lɛ, mì laa kusol
nzoƀ ká ďi mì mii: “Sol! Sol woo!
Ɓay i̱i nda̱w rɔɔ, mù ďaa nun-i tuɔ
síe munu lɛ?”
8 Lɛɛ, mì yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ ni mii:
“Mbay, wa̱a, mù ƀa ve lɛ?” Báyi̱i lɛ,
ka yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ mì mii: “Mì ƀa
Zezu ká Nazarɛď ká mù ďaa nun-i
tuɔ síe na zu.”
9 Nzoƀri ká i ďo ziŋ mì na, i kɔ zaď
ká hie, roo lɛ, kusol nzoƀ ká ƀaa ƀay
ziŋ mì na i laa ya.

10 Báyi̱i lɛ, mì vbi ni mii: “Mbay,
wa̱a, mì ďáa mina ro zey lɛ?” Lɛɛ,
ka yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ mì mii: “Úru
siya mú se Damas, lɛ, i kíɛ mù feri
riw bele ká mì leke ƀay haŋa mù văa
ďaa na ƀáy.”
11 Munu ká mì kɔ zaď ya ƀay tul
zaď ká hie gbereŋ ká nun-i na, bǎw
seď ƀiri mgba nduo-i mgba rɔɔ í kuɔ
mì í séke Damas na ƀáy.

12 «Lɛɛ, nzoƀ mbi̱w ďo Damas ku
riŋ-ɛ ƀa Ananiyas, ka ƀa nzoƀ hi̱ɛ
Ŋgɛrɛwu̱ru, a ďaa vu mbom ƀo tul
bol kusol̃ naari ƀáy zaďɛ ŋgiď bele,
ha̱ Ziƀri riw bele ká Damas ƀaa ƀay
ƀe̱ ƀáy kere.
13 Ka ví ziŋ mì a ƀaa ha̱ mì mii:
“Yu̱-i Sol, mu mgbúďa nun-a mú kɔ-
kɔ́m.” Zaďɛ ku hɔy mì ura nun-i mí
mgbuďa, lɛ, mì kɔ zaď a mí kɔ ni.
14 Báyi̱i lɛ, ka ƀaa ha̱ mì mii:
“Ŋgɛrɛwu̱ru bulu naari na náa mù
piɛď lew hɔy ďo ƀoď, ƀay haŋa mù
kɔ law hiiya ƀe, ƀo mú kɔ Zezu, ká
ƀe huo-ɛ hɔy ƀa nzoƀ fe ďáa ƀáy
zaďɛ nzɛďɛm na, ƀay haŋa mù laa
ƀay ká nzi-ɛ.
15 Tusuɛke lɛ, mù ƀá nzoƀ nasi ƀay
ƀe ƀay ka-káa ƀay feri ká mù kɔ ƀáy
nun-a, a mú laa ƀáy suk-a na ká nun
nzoƀri riw bele.
16 A timbɛďɛ key na wa̱a, ha̱ i̱i rɔɔ
mù giyaŋ ƀáy lɛ? Mu úru siya mu ďi
riŋ Ŋgɛrɛmbay ha ri ďaa tul-a nduo
mbii ha̱ Ŋgɛrɛmbay ka wáa feya̱a
ƀori riw bele ká ƀil law-a ha̱ mù.”

17 «Falɛ ká bole ďi maa fe na báyi̱i
lɛ, mì yi̱i mí se Zuruzalɛm. Zaďka mì
se ƀil *hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru, a mí ďo
ďáa nzaa ƀay kere na, fe tina nun ha̱
mì.
18 Mì kɔ Ŋgɛrɛmbay, lɛ, ka ƀaa
ha̱ mì mii: “Mu úru ƀa vaa mú ti̱i
saa ƀil ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm key,
ƀay i̱i lɛ, ƀay ká mù ƀaa se tul-i na,
nzoƀkeri ti ya̱aŋa ya.”
19 Lɛɛ, mì yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ ni mii:
“Mbay, ƀari na i kɔ ta-taŋ, ƀa ƀi ki̱
ze mì se ƀil *hul mbú̱ ki̱ ƀariri, mí
mgba nzoƀri ká i ďaa law-ri ƀo tul-

a, mí ďaa ri zuɔ hul sal, a mí nda ri
ndąw.
20 Zaďka i mgba Etiɛn ká ƀa nzoƀ
nasi ƀay ƀo, í i ni na kara mì ďo
zaďɛ, mí hii ƀayke ziŋ ri, a mí kɔrɔ
gari ƀari nzoƀ ika niri na.”
21 Báyji lɛ, Ŋgɛrɛmbay ƀaa hą mì
mii: “Úru siya mú se, ƀay ji lɛ, ƀa ƀi
ki ze, mì pie mù ďi ďi se luo nzoƀri
ká i ƀa Ziƀ ya.”»

Pol ƀáy ŋgɛrɛ tul nzoƀ yumri

22 Ruɔ nzoƀri te suku-ri kpuru, í
laa ƀay ká tji ká nzi-ɛ ká’a ƀaa mii,
Ŋgɛrɛwuru pie ƀeri ƀa luo nzoƀri ká
i ƀa Ziƀ ya. Ƀe nu ku ro, i tii sąw ƀáa
ƀay ƀáy nzaa-ri riw bele gbaw mii:
«Nzoƀ ká mini na, ndaď ƀay haŋa
ni ka ti tusiri key ya! Mgba ni í i ni,
ka maa ƀay káw kumnun ya!»
23 Ro, í yjw fe í nan gari ƀari í
vbuku ƀa siya, rɔɔ í fąa siri í mii ƀa
tul-ri ndąw.
24 Ƀe ze hą ŋgɛrɛ tul nzoƀ yumri
na mbi nzi-ɛ ƀay haŋa ri mgba Pol
í séke ni ƀil hul káw nzoƀ yumri ká
ďo siya kávbaw ndąw rɔɔ, ƀay vbika
ni ƀay ƀáy ndoy ƀay kɔ́kɔ sąw fe ká
ruɔ nzoƀri gúuke fe mini ká tul-e na.
25 Roo lɛ, zaďka i mgba Pol í siŋ
ni ƀay ndáka ni na báyji lɛ, ka vbi
ŋgɛrɛ tul nzoƀ yumri ká ďo pol-e na
mii: «Nzoƀ ká nzoƀ réke tul puo ká
Rɔm kɔ ni ƀa leď ƀil puɔ na wąa,
ƀaarì ďo ƀáy faa ƀay ndáka ni taŋ
ƀay ká i ďaa ƀo tul-e hɔy lɛ?»
26 Zaďka ŋgɛrɛ tul nzoƀ yumri laa
ƀay ká Pol ƀaa munu na báyji lɛ, ka
ďuu a se luo ŋgɛrɛ tul-e a ƀaka ni
mii: «Mu ďáa mina ƀáy sùo-ɔ key
lɛ? Leďban na, i kɔ ni ƀa leď ƀil puɔ
ká Rɔm!»
27 Lɛɛ, zaďɛ ku hɔy ŋgɛrɛ tul
nzoƀke na uru a vi luo Pol, a vbi ni
ƀay mii: «Mu ƀaa hą mi laa! Wąa,
mù ƀa leď ƀil puɔ ká Rɔm ki lɛ?» Pol
yjiŋra ƀáy ƀay hą ni mii: «Ú-uu, ƀe
ki zu.»
28 Báyji lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoƀ yumri
na mbi ƀay a ƀaa hą ni mii: «Ƀi
na, mì fąa lari ŋgi-ŋgji mí puo ndąw
rɔɔ, ha ri kɔ mì ƀa leď ƀil puɔ ká
Rɔm ƀáy.» Lɛɛ, Pol yjiŋra ƀáy ƀay
hą ni mii: «Ƀi lɛ, ƀáy mboŋa ƀi hɔy,
i kɔ mì ƀa leď ƀil puɔ ká Rɔm.»
29 Zaďɛ ku hɔy nzoƀri ká i hii ƀay
vbika ni ƀay ƀáy ndoy na, i naa
sùo-ri ká lakun-ɛ. A ŋgɛrɛ tul nzoƀ
yumri na, zaďka’a kɔ Pol ƀa leď ƀil
puɔ ká Rɔm na báyji lɛ, hjɛ ďaa ni
ŋgji ƀamba, ƀay ji lɛ, ka ha ri mgba
ni í siŋ ni ƀáy sal lari.

Pol kaw pol nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri ká luo Ziƀri

30 Ŋgɛrɛ tul nzoƀ yumri na hii
ƀay kɔ́kɔ, ƀay ji ki rɔɔ Ziƀri ďáake
ƀay ƀo tul Pol lɛ! Sąwke mini ze,
nzaaruoke na báyji lɛ, ka ha ri hina
sal lari ká i síŋke ni, a mbi nzi-ɛ hą
*ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri ƀáy *nzoƀ kúŋ
sal ƀay luyeri riw bele ha ri mbu ki.
Falɛ ku rɔɔ, a sùu Pol a víke ni a ďaa
ni ďo pol-ri.

23

1 Pol na kɔ-kɔ́m ƀa luo nzoƀ kúŋ
sal ƀay luyeri a ƀaa ha ri mii:
«Yu-iri, ƀáy kér ƀay ká *taŋ kaď
kaď ze, mì séke simseď ká sąw ƀal
Ŋgɛrɛwuru kpuru tji vuri key.»
2 Lɛɛ, ŋgɛrɛnzoƀ fe poy luye ká ƀa
Ananiyas mbi nzi-ɛ hą nzoƀri ká i
kaw lakun Pol na nda tinzi-ɛ wɔƀ ďo
ďi.
3 Báyji lɛ, Pol ƀaa hą ni mii: «Ƀo ká
mù ďo munu ƀa tɔy kere ká ƀo tupal
hɔy na, Ŋgɛrɛwuru a ndáka tinzaa-
a ƀáy. Mù kaw ƀay kúŋ sal ƀay ƀo
tul-i munu ƀáy faa *bol kusol naari
na, roo lɛ, mù waď tul bol kusolke
na mú ha ri nda mì.»
4 Lɛɛ, nzoƀri ká i kaw ďi ya
ƀáy lakun-ɛ deƀ na i ƀaa hą ni
mii: «Ŋgɛrɛnzoƀ *fe poy luye taa
Ŋgɛrɛwuru zu waa, mù raď ni lɛ
woo!»
5 Báyji lɛ, Pol yjiŋra ƀáy ƀay ha ri
mii: «Yu-iri, mì kɔ ni ƀa ŋgɛrɛnzoƀ
fe poy luye lɛ, mì ti ƀáa munu ya,
ƀay ji lɛ, mì kɔ ndąw, i ďaa ďo ƀil
mbeďe Ŋgɛrɛwuru mii: “Mbay tul

nzoƀ ƀori na, mù ti ƀáa ƀay kąaya
se tul-e munu ya*.”»
6 Pol na kɔ ndąw, nzoƀri ká i ƀa
nzoƀ kúŋ sal ƀay luyeri na, nzoƀ
hąnɛri ƀa *Sadusiri, a nzoƀ hąwri
ƀa *Fariziri. Sąwke mini ze, ka ƀaa
ƀay ƀeleŋ ƀa siya ha ri mii: «Yụ̃-
iri, ƀi na mì ƀa Farizi, a mí ƀa vu
ƀil Fariziri! Ɓay tul ďáa law nzokďo
te tul tḭ̃i nzoƀri saa luɔ huď na ze, i
ďáake ƀay ƀo tul-i ká vuri ká pol-rĩ
key!»
7 Zaďka’a ƀaa ƀay key na munu
báyḭ̃i lɛ, Fariziri ƀáy Sadusiri na, i
mąy kḭ̃ ƀayke ká zaď mbṵ́ kḭ̃ hą
nzoƀri téke ƀil kḭ̃.
8 (I mąy kḭ̃ ƀay, ƀay ḭ̃i lɛ, Sadusiri
kɔ í ƀaa mii, nzoƀ huďeri ti tḭ̃i
saa luɔ huď kpay ya mgbaŋ. Leď
nzaapeďri ká nulue ƀáy temri kara
tiya ndąw. Roo lɛ, Fariziri na i ďaa
law-ri ƀo tul fe niri na key riw bele).
9 Mąy ƀayke ku na ŋgɔŋ ƀamba
tasiri hą zaď ďo giŋgiŋ. Nzoƀ fére
nzoƀri bol kusol hąnɛri ká i ƀa
Fariziri na, i uru siya í ƀaa ƀay ƀáy
ŋgɔ́ŋke hą nzoƀri mii: «Leďban key
na ƀuru ziŋ kąaya ƀe mbḭ̃w ya! Kɔ
ya lɛ, tem, mase leď nzaapeď ká
nulue ze ƀaa ƀay hą ni.»
10 Mąy ƀay ƀari na ŋgɔŋ ƀamba
tasiri hą ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri na
ďaa hḭ̃ɛ a ƀaa mii, kɔ ya lɛ, i mgbaka
Pol na í gɔď ni mbɛďkɛ mbɛďkɛ.
Sąwke ze, ka hą kuďu nzoƀ yụ̃mri
se í vǎa mgba Pol ká sakra ƀari na,
a í se ziŋ ni ƀil hul káw nzoƀ yụ̃mri
ká ďo siya na rɔƀay.
11 Suŋke ku na báyḭ̃i lɛ,
Ŋgɛrɛmbay tḭ̃i tul Pol a ƀaa hą ni
mii: «Siŋ law-a, ƀay ḭ̃i lɛ, nasi ƀay ƀi
ká mù ƀaa hą nzoƀri ká Zuruzalɛm
key na, ďo nun haŋa mù ďaa munu
ká Rɔm ndąw.»

I leke ƀay mgbaka Pol ƀay ika ni

12 Zaďka nzaaruo sil hą síe tḭ̃i na
báyḭ̃i lɛ, Ziƀri mbṵ kḭ̃ í sṵ̃ mḭ̃iri zuɔ
nduo kḭ̃ í ƀaa mii: «Náa sṵ́ri fe
ya ndąw, náa nzɔ́ri mbii ya ndąw,
kpṵ̃ru maa ƀáy ika Pol ndąw rɔ.»
13 Nzoƀri ká i leke ƀay ika ni na i
kal síŋ niŋ.
14 Ro, í vǎa ziŋ *ŋgɛrɛnzoƀ fe
poyri ƀáy ŋgɛrɛ Ziƀri í ƀaa ha ri mii:
«Ɓuru na, ƀuru mbi nzaa ƀuru ƀúru
sṵ̃ mḭ̃iri zuɔ nduo kḭ̃ ƀay sṵ̃ŋa fe ya
kpṵ̃ru ƀo, ƀúru i Pol na ndąw rɔ.
15 Munu zu lɛ, ƀaarĩ ƀáy *nzoƀ
kúŋ sal ƀay luyeri na, ì pie nza-
apeď timbɛďɛ key hą ŋgɛrɛ tul nzoƀ
yụ̃mri hą ni ka tina Pol a víke ni pol-
rĩ key munu rĩi fe ká ì hii ƀay bɛ́klɛ
fe ďáa ƀeri lɛm lɛm ƀáy zaďɛ. A
ƀuru lɛ, pola rɔɔ ƀay haŋa ni ka vi
lɛ, ƀuru ďo ďi ya ƀay ika ni.»
16 Zaďka vu tinam Pol laa ƀay ká
i leke ƀay ika ni-ɛ na munu báyḭ̃i
lɛ, ka zɔl a vǎa rĩi ƀil hul káw nzoƀ
yụ̃mri na, a ƀaa ƀayke hą ni.
17 Báyḭ̃i lɛ, Pol ďi ŋgɛrɛnzoƀ yụ̃m
mbḭ̃w munu a ƀaa hą ni mii: «Mu
sùu leď kuban key na mú séke ni luo
ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri, ƀay ḭ̃i lɛ, ka ďo
ƀáy ƀay hąnɛ ƀay ƀáa hą ni.»
18 Lɛɛ, ka sùu leď kuban na ƀo pol-
e a séke ni luo ŋgɛrɛ tul-e a ƀaa hą
ni mii: «Pol, nzoƀ ká naa hul sal na
ďi mì, a koď mì ƀay haŋa mì sùu leď
kuban key na, mí víke luo-ɔ hą ni
ƀaa ƀay hą mù laa.»
19 Báyḭ̃i lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri
mgba leď kuban na ƀáy nduo-ɛ, a
tḭ̃ike ni ƀa nzaa zaď ndḭ̃i, a vbi ni
ƀay mii: «Ɓay ḭ̃i rɔɔ, mù vi ƀay ƀáa
hą mì lɛ?»
20 Lɛɛ, leď kuban na yḭ̃iŋra ƀáy
ƀay hą ni mii: «Ziƀri siŋ tul ƀay ƀay
kóď mù ƀo, ruo báyḭ̃i lɛ, mu tína Pol
hą ni se zaď kúŋ sal ƀay luye munu
ká i hii ƀay bɛ́klɛ fal ƀay ƀe lɛm lɛm
hą ni ďo ƀáy zaďɛ na.
21 Roo lɛ, ƀo na, mu hii puu ƀay
ƀari na ya, ƀay ḭ̃i lɛ, nzoƀri kal síŋ
niŋ ká sakra ƀari ku i mụ̃u sùo-ri ƀay
ďáa fe sɛkɛ ziŋ ni. Ɓari na, i sṵ̃ mḭ̃iri
zuɔ nduo kḭ̃ ƀay sṵ̃ŋa fe ya ndąw,
ƀay nzɔkɔ mbii ya ndąw kpṵ̃ru ƀay
ika Pol na ndąw rɔ! Timbɛďɛ key

* **23:5 23.5** Tḭ̃i kɛlɛ 22.28.

na, i giyaŋ kekeke ɓay láa nzaa-a ki̧ hɔy.»
22 Ŋgɛrɛ tul nzoɓ yu̧mri na baka leď kuban na ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay haŋa ni ka ɓaa ɓay key na ha̧ nzoɓ mbi̧w ka laa ya. Falɛ ku lɛ, ka pɔŋ ni ha̧ ni zɔl.

I soro Pol se Sezare

23 Falɛ ku lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoɓ yu̧mri na ďi ŋgɛrɛnzoɓ yu̧mri siďi a ɓaa ha ri mii: «Ì léke sùo-rì í mbu̧ nzoɓ yu̧mri ɓa isɔď siďi, nzoɓ piriri ɓa síŋ tɔ̃nɔ say ndą̃w, rɔɔ nzoɓ nzawri ɓa isɔď siďi ndą̃w, a í ďo ďi ya ɓay séke ɓa Sezare su̧ŋ key ɓáy huu mgbaŋ ká'a táa korok.
24 Ì léke piriri ha̧ Pol ka séke ɓáy kere ďɛkɛkɛ ha̧ fe mbi̧w kara ka záa sùo-ɛ ya, a se luo Felis ká ɓa nzoɓ réke tul puo.»
25 Ka ďaa mbeďe ɓay pie ha̧ Felis. Ɓay ká'a ďaa ďo ɓil mbeďeke na ze ďo key:
26 «Ɓi Kolod Liziyas, mì ďaa mbeďe key ha̧ mù ɓo Felis, nzoɓ réke tul puo ká mù ɓa nzoɓ luye na, mí hi̧ike soko ŋgi̧-ŋgi̧i ha̧ mù.
27 Leďban ká mì pie ni ha̧ mù na, Ziɓri mgba ni í hii ika ni. Zaďka mì laa mii, ka ɓa leď ɓil puɔ ká Rɔm na báyi̧i lɛ, mì fą̃a nzoɓ yu̧m ɓiri mí séke mí yą̃ake tul-e, a mí naa ni saa nduo-ri.
28 Munu ká mì hii ɓay kɔ́kɔ są̃w fe ká Ziɓri ďáake ɓay ɓo tul-e na, mì mgba ni mí séke ni luo nzoɓ kúŋ sal ɓay ɓari na.
29 Lɛɛ, ɓay ká i ďaa ɓo tul-e na ďo ɓay tul *bol kusol ɓari ki̧ hɔy ɓo, ɓa ɓay ká maa ďáake ɓay huď ɓo tul-e ya ndą̃w, ɓay haŋa ni ka náake hul sal ya ndą̃w pi.
30 Zaďka mì laa mii, Ziɓri siŋ tul ɓay ɓay ika ni na, mì pie ni ɓa vaa munu hɔy ha̧ mù, a mí ɓaa ha̧ ɓari ká i ďaa ɓay ɓo tul-e na mii, i se luo-ɔ ki̧ ndą̃w rɔɔ, í vǎa ɓaa ɓay ɓari na ha̧ mù laa ɓáy. Soko ro zu.»
31 Báyi̧i lɛ, nzoɓ yu̧mri na i ďaa fe ká'a ɓaa ha ri na. I sùu Pol ká suŋke ku hɔy í séke ni kpu̧ru í ti̧ike puo ká Antipatis.
32 Nzaaruoke na, ɓari nzoɓ yu̧mri ká i se ɓáy ɓal-rì na í yi̧i faa puɔ, a í pɔŋ nzoɓ piriri se ziŋ Pol nun-ri ɓa pola.
33 Zaďka ɓari nzoɓ piriri na i ti̧i Sezare báyi̧i lɛ, i vǎa zuďa mbeďe na nduo ndúo nzoɓ réke tul puo a í ďaa Pol nduo nduo-ɛ.
34 Zaďka'a ki̧i mbeďe na ɔ riw bele na báyi̧i lɛ, ka vbi Pol ɓay mii: «Mù ɓa nzoɓ ká kuďu zaď ká ha̧a lɛ?» Zaďka'a laa mii, ka ɓa nzoɓ ká tusiri Silisi na báyi̧i lɛ,
35 ka ɓaa ha̧ ni mii: «Zaďka nzoɓ ďáa ɓay ɓo tul-ari na, i vi rɔɔ mì ďáa ɓay ɓo na ɓáy.» Lɛɛ, ka mbi nzi-ɛ ɓay haŋa ri kɔrɔ Pol ďo ɓil boro mbay ká ɓil pile mbay *Eroď.

24

Ziɓri ďaa ɓay ɓo tul Pol

1 Falɛ ká ďaa nam ndeɓe na báyi̧i lɛ, Ananiyas ká ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na se Sezare. Ŋgɛrɛ Ziɓ hąnɛri ɓáy nzoɓ mbi̧w ká riŋ-ɛ ɓa Tɛrtulus ká kɔ *bol kusol Rɔmri ɓáy zaďɛ a ɓa nzoɓ yą̃aŋa tul nzoɓ na, i se ziŋ ni í vǎa kiɛ sùo-ri ká pol Felis nzoɓ réke tul puo na ɓay ďáa ɓay ɓo tul Pol.
2 Zaďka'a ďi Pol vi na báyi̧i lɛ, Tɛrtulus tii są̃w ďáa ɓay ɓo tul-e a ɓaa mii: «Ɓo Felis ká mù ɓa Mbay luye, taambɔl ɓo ze ďɛkɛkɛ ďǒke tusiri ɓuru key ha̧ ɓuru kaw ɓáy law pie kpala kpala. Ɓaambɔl nun nzɛm ɓo ki̧ ze, mù lěkeke feri ká tusiri ɓuru na ha̧ ni ďo ɓa fie.
3 Ɓay tul feri riw bele ká ɓuru ziŋ ɓáy namri riw ndą̃w, ɓáy zaďri riw bele ndą̃w na, ɓuru ďáake law ɓuru ɓo tul-a.
4 Roo lɛ, ɓuru hii ɓay kúŋ mù kaw bole ďi ɓamba ya. Ɓay ɓuru ndi̧i ďo ku, ɓuru hii ɓay haŋa mù laa ziŋ ɓuru. Mbay nzoɓ law kere, mu íki law-a ɓo mú laa ha̧y ká ndi̧i key zíŋ ɓuru.

5 «Ƀuru na, ƀuru ziŋ leďban key
na ƀa nzoƀ ďoko law nzoƀ, a wal
nzoƀri kpɛrkɛ kpɛrkɛ ká sakra Ziƀri
riw bele ká tusiri key. Ƀe na, ka ƀa
nzoƀ ndáka faa pol hạ̃ Ziƀri fɛrɛ kér
ƀay ƀari í se fal nzoƀ ká Nazarɛď na.
6 Ka nzaa faa kpṵ̃ru, ƀay ďáa ƀíɛ
ƀo tul *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀuru ká
taŋ kaďaŋ na, lɛ, ƀuru mgba ni ká ďi.
[Ƀuru hii ƀay kúŋ ƀay ƀo tul-e munu
ká bol kusol ƀuru kiɛ,
7 roo lɛ, Liziyas ŋgɛrɛ tul nzoƀ
yṵ̃mri na, tị̃i tul ƀuru hiyaw a ví naa
ni ƀáy wạ̃ra hăr saa nduo ƀuru, a
yạ̃a tul-e.
8 Falɛ ku lɛ, ka mbi nzi-ɛ hạ̃ ƀuru
nzoƀ ďáa ƀay ƀo tul-eri na, hạ̃ ƀuru
vi pol-a kị̃ ndạ̃w rɔ.] Ƀo kị̃ mù vbi
ni ƀay lɛ, mù kɔ́kɔ feri riw bele ká
ƀuru ďáake ƀay ƀo tul-e na ƀa sùo
ƀay.»
9 Ziƀri riw bele na, i mbṵ̃ nzaa-ri
zuɔ tul ƀay na í ƀaa mii, ƀa tusuɛ,
zaďɛ kị̃ zu.

Pol fɔŋ ƀay ƀe ká pol Felis ƀay yạ̃aŋake sùo-ɛ

10 Báyị̃i lɛ, nzoƀ réke tul puo na
kaa nduo-ɛ hạ̃ Pol ƀay haŋa ni ƀaa
ƀay ƀe na, lɛ, Pol ƀaa hạ̃ ni mii:
«Mì kɔ mù ƀa nzoƀ kúŋ sal ƀay ká
tusiri key mbiimbam ŋgị̃i ƀamba ro.
Sạ̃wke mini ze, mì ďaa law-i ƀo tul-a
ƀáy law kere mí ďŏke pol-a key ƀay
ƀáake sạ̃w ƀay ƀi ká ƀay yạ̃aŋake
tul-i na hạ̃ mù laa ziŋ mì.
11 «Kal nam duɔ falɛ siďi ya
rɔƀay ze mì se Zuruzalɛm ƀay rúo
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká ďi. Ƀo kị̃ mù maa ƀay
bɛ́klɛ sạ̃w ƀayke mú kɔ.
12 Ƀi na, i ziŋ mì ba mbị̃w mini
ká ƀil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru, mase
ƀil *hul mbṵ́ kị̃ Ziƀri, mase ká ƀil
ŋgɛrɛpuo, ká̃ mì ďo mạ́y ƀay ziŋ
nzoƀ, mase mì mbṵ nzoƀri ha ri uru
ƀáy ƀay ya ndạ̃w pi.
13 Ƀari key na, i maa ƀay zíŋ fe ká
i ďáake ƀay ƀo tul-i timbɛďɛ key na
ya.
14 Roo lɛ, mì kɔ fe ďáa ƀiri key
na ká pol-a: Ƀi na, mì ďaa peď
hạ̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru bulu ƀuru mí séke
Faa Ŋgɛrɛmbay ká ƀari na i ƀaa
mii, ƀa faa ƀíɛ kér ƀay nzoƀri. Mì
ďaa law-i ƀo tul ƀayri riw bele ká i
ďaa ďo ƀil *mbeďe bol kusol ndạ̃w,
ƀáy taa *nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ndạ̃w pi.
15 Mì ďaa law-i nzokďo te tul
Ŋgɛrɛwṵ̃ru munu ká ƀari na ku, a
mí kɔ mii, ƀe na a haŋa nzoƀ fe ďáa
ƀáy zaďɛri ƀáy nzoƀ fe ďáa kạ̃ayari
na riw bele tị̃i saa luɔ huď.
16 Sạ̃wke mini ze, mì ďaa hṵ̃rusuo-
i tuŋ kị̃, ƀay káw ƀáy kér ƀay ká
taŋ kaď ká pol Ŋgɛrɛwṵ̃ru ndạ̃w, pol
nzoƀri ndạ̃w pi.
17 «Falɛ ká ďaa mbiimbam ŋgị̃i
maa fe ká mì ti Zuruzalɛm ya na, mì
yị̃i saa ďi mí se ƀay haŋa fe ká nzoƀ
mbika lawri mbṵ na hạ̃ nzoƀri ká i
ƀa sạ̃w ƀiri ndạ̃w, ƀay púo feri hạ̃
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ndạ̃w pi.
18 Sạ̃wke mini ze, mì ďŏke ƀil hul
kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru mí ďo ďáa peďkeri,
ze i ví ziŋ mì ká ďi. Roo lɛ, mì saŋ
sùo-i mí puo fe, a mí ďaa fe sạ̃w puo
Ziƀri na pola ndạ̃w rɔɔ mí rìi ďi ƀáy.
Ruɔ nzoƀri ďo zíŋ mì ya ndạ̃w, fe
ndúo kị̃ kara ti ďi ya ndạ̃w pi.
19 Roo lɛ, Ziƀ hạ̃nɛri ká kuďu zaď
ká Azi na i ďo zaďɛ. Zaďka i ďo ƀáy
fe hạ̃nɛ ká ƀay ďáa ziŋ mì lɛ, ƀa ƀari
kị̃ ze, ďo nun haŋa ri ďo pol-a ƀay
ďáa ƀay ƀo tul-i.
20 Mase, ƀáy nam ká mì kăwke pol
nzoƀ kúŋ sal ƀay luye Ziƀri na, ƀari
ká i ďo zaď ni key na, ndaď ƀay haŋa
ri ƀaa ƀay fe kạ̃aya ká mì ďaa na hạ̃
mu laa.
21 Fe mbị̃w hɔy ká mì ďaa ká
namke ku na, ƀa ƀay ká mì ƀaa ƀáy
bawda kusol-i gbarara gbarara ká
sakra ƀari mii: “Ƀay tul ďáa law
nzokďo te tul tị̃i nzoƀri saa luɔ huď
na ze, i ďáake ƀay ƀo tul-i ká pol-rì
ká vuri key!”»
22 Báyị̃i lɛ, Felis, nzoƀ réke tul puo
ká kɔ Faa Ŋgɛrɛmbay maa fe na, ka
fɔŋ ƀay Pol na ya, a ha nzoƀri zɔl a
ƀaa ha ri mii: «Zaďka Liziyas, ŋgɛrɛ
tul nzoƀ yṵ̃mri na vi ndạ̃w rɔɔ, mì

mbika nzaa-i ƀay tul ƀay ƀaarì na ƀáy.»
23 Falɛ ku báyji lɛ, ka mbi nzi-ɛ hạ
ŋgɛrɛnzoƀ yụm ƀay haŋa ni ka kɔ́rɔ
Pol hạ ni ka naa ƀil hul sal ká nziiya
ya, a haa faa hạ nzoƀ buɔ-ɛri ká i hii
ƀay víke ƀáy feri hạ ni na ya ndạw
pi.

Pol ƀaa ƀay ƀay yạaŋake sùo-ɛ ká pol Felis

24 Nam kal maa fe ndạw rɔɔ, Felis
vi ƀáy mạ́y ƀe Dursil ká ƀa Ziƀ. Ka
pie nzaapeď ha ri vǎa ďì Pol, a laa
ƀay ƀeri ká se tul ďáa law ƀo tul
Zezu *Krisi.
25 Roo lɛ, zaďka Pol tii sạw ƀáa
ƀayri ká se tul simseď ká ďo ƀáy
zaďɛ ndạw, mgbaka sùo ká tul fe ďáa
ndaya ndạw ƀáy nam kúŋ sal ƀay
Ŋgɛrɛwụru ká'a ví ndạw na, Felis
ďaa hịɛ a ƀaa hạ ni mii: «Mu se
mgbum ro. Ze, zaďka mì ziŋ faa lɛ,
mì píe ha ri vǎa ďì mù ƀa kị ƀáy.»
26 Rɔƀay, ka ďaa law-ɛ nzokďo te
tul Pol a ker mii, kɔ ya lɛ, a haŋa ƀeri
lari. Sạwke mini ze, ka pie nzaapeď
hạ Pol vi luo-ɛ ƀaŋguɔ ƀay sorori ziŋ
ni.
27 Falɛ ká mbiimbam kal siďi mini
na báyji lɛ, i tina Felis í hạ Pɔrsiyus
Fetus suo bol-e ƀa nzoƀ réke tul puo.
Felis ká hii ƀay ďáa fe ká rii law Ziƀri
na, ka pɔŋ Pol naa hul sal na rɔƀay.

25

Pol hii ƀay séke luo Mbay Sezar hạ ni ďaa ƀay ƀe

1 Zaďka Fetus tịi zaď ká'a réke
mbay ká ďì, a ďaa nam say ká falɛ
na ku báyji lɛ, ka uru ká Sezare a se
ƀa Zuruzalɛm.
2 Zaďka'a tịi ďì na báyji lɛ,
*ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri ƀáy ŋgɛrɛ Ziƀri
mbi riŋ Pol í séke nzaa Fetus
3 í koď ni ƀay haŋa ni ka ďaa
fe ká law-ri hii ƀo, a yịiŋra Pol vi
Zuruzalɛm ƀa kị, ƀay ịi lɛ, ƀari na i
leke ƀay ziŋ kị pola ƀay haŋa nzoƀri
mụu faa í i ni.
4 Roo lɛ, Fetus yịiŋra ƀáy ƀay ha ri
mii: «Pol na i kɔrɔ ni ďo Sezare ká
lew. A ƀi kara mì yịi ƀay séke ďì ká
timbɛďɛ key.
5 Ndaď ƀay haŋa ŋgɛrɛri ká sakra
ƀaarì key i se zíŋ mì mbịw hɔy. Ze
zaďka leďban na ďaa fe ká kạaya lɛ,
i ďáa ƀay ƀo tul-e.»
6 Fetus na ďaa nam tɔnɔ siďì, mase
duɔri munu ká sakra ƀari rɔɔ a yịi
a se Sezare na ƀáy. Nzaaruoke báyji
lɛ, ka tịi a vǎa kaw zaď fɔ́ŋ ƀay a
mbi nzi-ɛ ƀay haŋa ri vǎa mgba Pol
í víke ni hạ ni ka káw pol-e.
7 Zaďka i mgba Pol í víke ni na
báyji lɛ, Ziƀri ká i uru saa Zuruzalɛm
na, i uru vbuƀuƀu í ví kiri ni í tii sạw
ďáa bawda ƀayri ŋgịi ƀamba ƀoď
ƀoď zuɔ nzi-ɛ, roo lɛ, i maa ƀay kɔ́kɔ
fe ká i ďáake ƀay ƀo tul-e na ya.
8 Báyji lɛ, Pol mbi ƀay ká ƀay
yạaŋake tul-e na a ƀaa mii: «Mì
ďaa fe mbịw ká ƀay haŋa ƀay ka
mgbáke tul-i ya. Mì ďaa fe mí wǎďke
*bol kusol Ziƀri ya ndạw, mì ďaa fe
mí ƀĭɛke *hul kạni Ŋgɛrɛwụru ya
ndạw, a mí tuŋ Mbay Sezar ŋgereŋ
ya ndạw pi.»
9 Báyji lɛ, Fetus ká hii ƀay ďáa fe
ká rii law Ziƀri na ka vbi Pol ƀay
mii: «Wạa, mù ďo ƀáy law hiiya
ká ƀay séke Zuruzalɛm ƀay haŋa mì
vǎa ďaa ƀay ƀori ká zaď fɔ́ŋ ƀay na
ku ti mbịw hạ mù lɛ?»
10 Lɛɛ, Pol yịiŋra ƀáy ƀay hạ ni
mii: «Mì ďo zaď fɔ́ŋ ƀay Mbay Sezar
key. Zaď ni key ze, ƀa zaď ká ďo nun
haŋa rì ďaa ƀay ƀi na ká ďì. Mì ďaa
kạaya ndịi mini kara ziŋ Ziƀri ya, ƀo
sùo-ɔ kara mù kɔ ta-taŋ ndạw.
11 Zaďka mì ďaa fe kạaya ká maa
ƀay haŋa mì ziŋ huď lɛ, mì ti mạ́y
ƀay huď ƀi na ya. Roo lɛ, zaďka ƀay
feri ká i ďaa ƀo tul-i na ƀa kúď ƀay
hɔy lɛ, nzoƀ mbịw mini kara ďo ƀáy
faa ká ƀay mgbaka mì ƀay ďáa mì ƀo
nduo-ri na ya. Munu lɛ, mì séke ƀáy
ƀay ƀi key na ƀa zaď áake hạ Mbay
Sezar ká Rɔm ze ka ďaa.»
12 Báyji lɛ, Fetus mbụ kị ziŋ nzoƀ
haŋa nzaa ƀoko ƀeri ká zaď fɔ́ŋ ƀay
na. Falɛ ká i ƀaa ƀay ziŋ kị na báyji

lɛ, ka yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ Pol mii: «Zaďka mù hii ƀáy haŋa Mbay Sezar ze ka ďaa ƀay ƀo lɛ, mu séke pol-e ká lew.»

Pol kaw pol Mbay Agiripa

13 Falɛ ká nam kal maa fe na báyi̱i lɛ, Mbay *Agiripa ƀáy Berenis i se Sezare ƀay hii soko ha̱ Fetus.
14 Munu ká i ďaa namri ká ďi ŋgi̱i maa fe na báyi̱i lɛ, Fetus tina fe ďáa Pol na ha̱ Mbay Agiripa a ƀaa ha̱ ni mii: «Mì ďo ƀáy nzoƀ mbi̱w munu ká zaď ni key ká Felis pɔŋ ni naa hul sal.
15 Zaďka mì se Zuruzalɛm na báyi̱i lɛ, *ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri ƀáy ŋgɛrɛ Ziƀri mbi riŋ-ɛ í séke nzaa-i, í vbi mì ƀay haŋa mì ďaa ƀay huď ƀo tul-e.
16 Lɛɛ, mì yi̱iŋra ƀáy ƀay ha ri mii: "Sa̱w ƀuru Rɔmri na ƀuru ďaa fe munu ya. Nzoƀ ká i mbi riŋ-ɛ í séke nzaa nzoƀ ďáa ƀayri lɛ, ƀuru ha̱ ni ďo zaď fɔ́ŋ ƀay ká nun nzoƀri ká i ďaa ƀay ƀo tul-e na ƀay haŋa ni ka tína sa̱w feri ká i ďáake ƀay ƀo tul-e na, ha̱ nzoƀ ďáa ƀayri na i laa. Ɓo munu ya lɛ, ƀuru ti pɔ́ŋ ni ƀo ƀil nduo nzoƀri gɔr hɔy ya."
17 Ɓari na i vi ziŋ mì ká zaď ni key, lɛ, mì mgba roy ya. Nzaaruoke ku hɔy lɛ, mì se zaď fɔ́ŋ ƀay na, a mí mbi nzaa-i ƀay haŋa ri mgba leďban na í víke ni.
18 A lɛ, nzoƀri ká i ďaa ƀay ƀo tul-e na i vi. Lɛɛ, mì ker mí ƀaa mii, i ďáa bawda ƀay ƀo tul-e.
19 Roo lɛ, i ma̱y ƀay ziŋ ni se tul fe sa̱w puo ƀari ká ƀa faa kóď Ŋgɛrɛwu̱ru ƀari, a í ma̱y ƀay ziŋ ni se tul nzoƀ mbi̱w munu ká riŋ-ɛ ƀa Zezu ká hu ká Pol ƀaa mii, ka kaw ƀáy kumnun timbɛďɛ key na.
20 Ɓi na, mì kɔ faa bɛ́klɛ ki̱ri ƀayri ká mini key na ya. Sa̱wke mini ze, mì vbi Pol mii, zaďka'a ďo ƀáy law hiiya lɛ, ka se Zuruzalɛm ƀo ha̱ mì ďaa ƀay ƀe na ká ďi.
21 Roo lɛ, Pol hii ƀay séke ƀáy ƀay ƀe na ká zaď áake, a hii ƀay haŋa mì kɔrɔ ni ďo hul sal ha̱ Mbay Sezar ká Rɔm ze ka ďaa ƀay ƀe. Báyi̱i lɛ, mì mbi nzaa-i ƀay haŋa ri kɔrɔ ni kpu̱ru maa nam ká mì píeke ni ƀay haŋa ni ka se luo Mbay Sezar na.»
22 Báyi̱i lɛ, Agiripa yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ Fetus mii: «Ɓi hɔy kara, mì hii ƀay láa ƀay leďban na ku nda̱w.» Lɛɛ, Fetus yi̱iŋra ƀáy ƀay ha̱ ni mii: «Ruo lɛ, mù láa ƀay ƀe na ƀáy.»
23 Nzaaruoke na báyi̱i lɛ, Agiripa ƀáy Berenis i ti̱i ƀáy nzoƀri tururu ká nun nzoƀri, í rì̈i ƀil bawda *hul mbú̱ ki̱, ƀáy ŋgɛrɛnzoƀ yu̱mri nda̱w, ƀáy ŋgɛrɛri ká ƀil ŋgɛrɛpuo nda̱w pi. Lɛɛ, Fetus mbi nzi-ɛ ha ri tina Pol í mgba ni í vieke ni pol-ri.
24 Báyi̱i lɛ, Fetus mbi ƀay a ƀaa mii: «Ɓo Mbay Agiripa, ƀáy ƀaarì riw bele ká ì kaw zaď ni key ziŋ ƀuru na, ì kɔ leďban ni key. Ruɔ Ziƀri riw bele ká Zuruzalɛm ƀáy zaď ni key na, i ví rɛ ƀay ƀe ká luo-i mii, ďo nun haŋa ni ka káw ƀáy kumnun mbǎa.
25 Ɓi na, mì ziŋ fe mbi̱w mini ká ƀay ďáake ƀay huď ƀo tul-e ya. Munu ká ƀe ki̱ sùo-ɛ hii ƀay haŋa Mbay Sezar ká Rɔm ze ka ďaa ƀay ƀe na, mì mbi nzaa-i ƀay píeke ni se luo-ɛ.
26 Roo lɛ, mì kɔ ƀay mbi̱w ká ƀay ďáake mbeďe se tul-e ƀay píeke ni ha̱ Mbay Sezar ká Rɔm ya. Sa̱wke mini ze, mì ďi ni ha̱ ni ďo pol-rì key, kakalke lɛ, ká pol ƀo Mbay Agiripa, ƀay haŋa ƀo, fal bɛ́klɛ ƀay ƀe na lɛ, mì kɔ́kɔ faa ďáa mbeďeke na ƀáy.
27 Tusuɛke lɛ, ƀay haŋa mì pie ƀáy nzoƀ ká naa hul sal taŋ ďáa mbeďe ká kiɛ sa̱w fe ďáa ƀeri ha̱ Mbay Sezar ká Rɔm na, mì kɔ ƀa fe ďáa mbúo hɔy.»

26

Pol fɔŋ ƀay ká ƀay ya̱aŋake sùo-ɛ ká pol Mbay Agiripa

1 Báyi̱i lɛ, Mbay *Agiripa ƀaa ha̱ Pol mii: «Mì pɔŋ faa ha̱ mù ƀay haŋa mù ƀaa ƀay ƀori na ha̱ ƀuru laa.» Lɛɛ, Pol ura nduo-ɛ a ti̱i sa̱w ƀáa ƀay ƀay ya̱aŋake sùo-ɛ a ƀaa mii:

2 «Mbay Agiripa, sùo-i rǐi mǐ
ƀamba vuri key ƀay haŋa mǐ ďo pol-
a mí ƀaa ƀay feri riw bele ká Ziƀri
ďáake ƀay ƀo tul-i na hą̃ mù laa.
Sùo-i rǐi mǐ ƀamba ƀay haŋa mǐ ƀaa
ƀay yą̃aŋa sùo-i ká pol-a,
3 ƀay j̃i lɛ, mù kɔ fe są̃w puo Ziƀri
na ƀáy zaďɛ riw bele, a mú kɔ mą́y
ƀay ƀari na kara ndą̃w. Ɓe ze, mǐ
koď mù ƀay haŋa mù iki law-a mú
láake ƀay ƀi key.»
4 «Ɓi na, ƀáy kuban ƀi hɔy na,
Ziƀri riw bele kɔ simseď ƀiri. I kɔ
ďol ƀi ká ƀa ďĩɛ ká sakra nzoƀ ƀiri
ká puo ƀi ndą̃w, ká Zuruzalɛm ndą̃w
pi.
5 I kɔ mǐ ƀa ďĩɛ ká lew hɔy ká mǐ
zuɔ ziŋ *Fariziri, ká ƀúru kĩri ƀúru
yĩŋ ká tul fe są̃w bulu naari ká ƀay
mgbaka mba nzoƀ hą̃wri. Ɓari na,
i kɔ ndą̃w, zaďka i hii lɛ, i máa ƀáa
ƀayke na hą̃ mù.
6 Timbɛďɛ key na, i hą̃ mǐ vi zaď
fɔ́ŋ ƀay ni key, ƀay j̃i lɛ, mǐ ďaa law-
i nzokďo te tul ƀay ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru
waa ziŋ bulu naari.
7 Ɓayke ku na, są̃w kąni naari ká
duɔ falɛ siďi bele na, i ďaa law-ri
ƀo ďi í giyaŋ ƀay kɔ́kɔ feke í ďáake
peď hą̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru suŋ ƀáy ƀisie
ƀaŋguɔ. Agiripa Mbay luye, ƀay
law-i ká mǐ ďaa nzokďo te tul ƀay ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru waa na ze, Ziƀri ďáake
ƀay ƀo tul-i.
8 Kúy! Ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵ̃ru tina
nzoƀ huďeri saa luɔ huď na wą̃a,
ďaa mina ndą̃w rɔɔ, ƀaarǐ Ziƀri na
ǐ kɔ ƀa fe ká ƀay ďáa law ƀo ďi ya lɛ
woo!»
9 «Ɓi na hɔy kara, pola lew na
mǐ nzaa faari ƀoď ƀoď mí ďaa
hṵ̃rusuo-i tuŋ kĩ ƀay haŋa riŋ Zezu
ká Nazarɛď na ka gbṵ̃.
10 Ɓe ze ƀa fe ďáa ƀi ká Zuruzalɛm.
Zaďka *ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri hą̃ mǐ faa
na, mǐ mgba nzoƀ mbika lawri ŋgĩi
ƀamba zuɔ hul sal. A zaďka i kuŋ
ƀay huď ƀo tul-ri kara, mǐ hii ƀayke
ziŋ ri ndą̃w.
11 Mǐ hą̃ari ƀáy ƀil hul mbṵ́ kĩri
riw bele mí ďaa ri kɔ sɛkɛ fe, a mí
nzaa faa ƀay haŋa ri mą̃y ƀay ká tul
mbika law ƀari. Law fą́a ƀi na nda
siri ká tul-ri ya ƀáy, hą̃ mǐ ďaa nun-ri
tuɔ sǐe kpṵ̃ru mí t̃ĩike ƀil ŋgɛrɛpuori
ká zaď kĩ.»

Pol ƀaa ƀay ká se tul súo kér ƀay ƀe ká pol Mbay Agiripa

12 «Ɓe mini ze, mǐ yą̃a mbeďe ká
nduo *ŋgɛrɛnzoƀ fe poyri, mí séke
Damas ƀáy bol kusol-ri ká i hą̃ mǐ.
13 *Agiripa Mbay luye, zaďka mǐ se
faa rɔƀay, ká sǐe ďo law tul na báyĩi
lɛ, mǐ kɔ zaď taŋa uru saa nulue a
hie mba sǐe a kiri mǐ ƀáy bǎw seď
ƀiri gbuk riw bele.
14 Báyĩi lɛ, ƀuru riw bele na, ƀuru
lie raď zuɔ siri, lɛ, mǐ laa kusol nzoƀ
ká ďi mǐ ƀáy nzaa eboro mii: “Sol!
Sol woo! Są̃wke mina rɔɔ, mù ďaa
nun-i tuɔ sǐe munu lɛ? Ɓo ŋgɔŋ
ƀamba ƀay haŋa mù ruu ziŋ mǐ
munu ká nday ruu bǎa gaŋ ƀe.”
15 Lɛɛ, mǐ yĩiŋra ƀáy ƀay hą̃ ni mii:
“Mbay, wą̃a, mù ƀa ve lɛ?” Báyĩi lɛ,
Ŋgɛrɛmbay na yĩiŋra ƀáy ƀay hą̃ mǐ
mii: “Mǐ ƀa Zezu ká mù ďaa nun-i
tuɔ sǐe na.
16 Mu úru siya mú ďo sikďa, ƀay j̃i
lɛ, mǐ t̃ĩi tul-a mini ƀay náa mù hą̃
mù vi ƀa nzoƀ peď ƀi. Mù ƀá nzoƀ
nasi ƀay ƀi, mú ƀaa ƀay feri ká mù
kɔ ká timbɛďɛ key, rɔɔ ƀáy fe kĩri ká
mǐ kíɛ mù hą̃ mù kɔ ndą̃w na.
17 Mǐ kɔ́rɔ mù ká sakra Ziƀri ƀáy
są̃w nzoƀ hą̃wri ká mǐ pǐe mù se luo-
ri na.
18 Mǐ pǐe mù ƀay haŋa mù se luo-
ri mú vǎa mgbúďa nun-ri, mú tǐna
ri saa ƀil suŋ ha ri vi zaď taŋa, a mú
tǐna ri saa nduo *Satan ká re mbay
ká tul-ri ha ri vi luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru, ƀay
haŋa ƀo, ƀari na kara ƀáy faa law-ri
ká i ďaa ƀo tul-i na, mi ndǎke buma
ká tul feyą̃a ƀari ha ri vi ƀa nzoƀ
taa ƀiri a í ďo sakra nzoƀ hą̃wri ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru nan ri a ďaa ri zuɔ ƀoď
na.”»

Pol ƀaa ƀay peď ďáa ƀeri ká pol Mbay Agiripa

19 «Ƀe ze, Mbay *Agiripa, fe ká uru
saa nulue ká'a ṭii tul-i na, mì tuŋ
ŋgereŋ ya.
20 Roo lɛ, titire na mì ka-káa Ƀay
Kere ká Damas ƀáy Zuruzalɛm, rɔɔ
ƀáy puori riw bele ká kuďu zaď ká
Zude ndąw, a mí se luo sąw nzoƀri
ká i tuu Ŋgɛrɛwṵru ya na ndąw pi.
Mì ka-káake ha ri ƀay haŋa ri suo
kér ƀay ƀari ká tul fe ďáa yąa ƀari,
í fɛ́rɛ sùo-ri ƀa luo Ŋgɛrɛwṵru, a í
ďaa hą fe ďáa ƀari na ka kíɛ nzoƀri
mii, i suo kér ƀay ƀari ká tul fe ďáa
yąa ƀari na.
21 Sąwke mini ze, Ziƀri mgbáke mì
ká ƀil *hul kąni Ŋgɛrɛwṵru, a í nzaa
faa ƀay ika mì.
22 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru sɔ mì a
kɔrɔ mì hą mì kaw kpṵru ṭii vuri,
a mí ƀaa nasi ƀay ƀe hą nzoƀri
riw bele, nzoƀ luyeri ndąw, nzoƀ
hɔykeri ndąw pi. Ƀay ká mì ƀaa
na, ďo munu ƀáy taa hąy ká *Moyze
ƀáy *nzoƀ yąaŋa ƀayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ƀaa na. I ƀaa ƀay feri
ká'a ví fal-ri na
23 mii, ďo nun haŋa nzoƀ ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay pie ni ví yąa
nzoƀri na a kɔ́kɔ sɛkɛ fe. Ƀe ḳi ze
a ƀá titire nzoƀ ká'a ṭii saa luɔ huď,
a ka-káa ƀay zaď taŋa ká hą pam hą
naari Ziƀri ƀáy sąw nzoƀri ká i ƀa
Ziƀ ya.»

I ziŋ kąaya Pol mbḭw ya

24 Munu ká Pol ƀaa ƀay munu ƀay
yąaŋake sùo-ɛ na báyḭi lɛ, Fetus kuŋ
nzaa ƀay ƀe a ƀaa ƀay ƀeleŋ mii:
«Pol, ƀa ƀala ro ze ďáa mù key ya!
Fe kɔ́kɔ ƀo ká mù kɔ ƀamba na mbi
mù ƀa ƀala ro!»
25 Báyḭi lɛ, Pol yḭiŋra ƀáy ƀay hą
ni mii: «Fetus, ƀo ká mù ƀa mbay
luye na, mu kɔ, ƀa ƀala ze ďáa mì
ya. Ƀayri ká mì ƀaa na ƀa tusuɛ ƀay,
a ƀa ƀay ká ďo ƀáy faake.
26 Mbay *Agiripa na kɔ sąw fekeri
key na ta-taŋ. Ƀe ze hą mì maa ƀáa
ƀaykeri key na ƀáy nun wąra nzoƀ
ká pol-e. Mì kɔ ku na, ka kɔ fe niri
key na riw bele, ƀay ḭi lɛ, ƀa feri ká
kal ká zaď hie ƀo, ká zaď muni ya.
27 Mbay Agiripa, ƀay ká *nzoƀ
yąaŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru
ƀaa na, mù ďaa law-a ƀo ďi ḳi lɛ?
Mì kɔ ku na, mù ďaa law-a ƀo ďi na
ḳi.»
28 Báyḭi lɛ, Mbay Agiripa na yḭiŋra
ƀáy ƀay hą Pol mii: «Vu ƀay ƀo ká
ndḭi key hɔy, mù hii ƀay haŋa mì
fɛrɛ sùo-i mí vi ƀa nzoƀ *Krisi lɛ?»
29 Lɛɛ, Pol yḭiŋra ƀáy ƀay hą ni
mii: «Bole ďi ya hɔy, mase bole a
ďi ndḭi hɔy kara, mì koď Ŋgɛrɛwṵru
ƀay haŋa ni fɛ́rɛ mù, ƀo ƀáy nzoƀri
riw bele ká i laa ƀay ƀi vuri key na
ha rì ďo munu ká ƀi key, roo lɛ, sal
lari ká i síŋke mì na, ka síŋ rì ya.»
30 Báyḭi lɛ, Mbay Agiripa na uru
siya, rɔɔ nzoƀ réke tul puo ndąw,
Berenis ndąw, ƀáy nzoƀri ká i kaw
ziŋ ri na, i uru siya gbaw.
31 Zaďka i naa sùo-ri na, i ƀaa ƀay
ká sakra ḳi mii: «Leďban ni key na
ďaa fe mbḭw ká maa huď ya ndąw,
maa naaŋa hul sal ya ndąw pi.»
32 Lɛɛ, Mbay Agiripa ƀaa hą Fetus
mii: «Leďban ni key na, ƀa fe ká'a
mbi nzi-ɛ ƀay haŋa Mbay Sezar ká
Rɔm ze ka ďaa ƀay ƀe ya lɛ, a ndáď
ƀay tína ni ká ƀil hul sal na.»

27

Pol ká naa hul sal na i soro ni ƀa Rɔm

1 Zaďka Fetus mbi nzi-ɛ ƀay haŋa
ƀuru kaw ƀil bawda tuo ƀúru se
tusiri Itali na báyḭi lɛ, i pɔŋ Pol ƀáy
nzoƀ hąnɛri ká i naa hul sal na zuɔ
ƀil nduo ŋgɛrɛnzoƀ yṵm ká riŋ-ɛ ƀa
Zuliyus. Ƀe na, ka re tul nzoƀ yṵmri
ƀa isɔď ká tul kuďu nzoƀ yṵmri ká i
ďi ri ƀa nzoƀ yṵmri ká puoruo Mbay
Sezar.
2 Báyḭi lɛ, ƀuru hil ƀúru kaw ƀil
bawda tuo ká uru saa Adaramiti a
se ƀa puori ká ďo nzaa kporombii ká
kuďu zaď ká Azi ƀúru zɔl. Arisitak,
ká ƀa nzoƀ ká Tesalonik ká kuďu
zaď ká Maseduwąn na se ziŋ ƀuru
mbḭw hɔy.
3 Nzaaruoke na, ƀuru tąa ká Sidon.
Lɛɛ, Zuliyus ďaa law kere ziŋ Pol a
pɔŋ faa hą ni ƀay haŋa ni ka se ƀil

puɔ ká luo nzoƀ buɔ-ɛri ha ri sɔ ni
ká tul feri ká'a se síeke.
4 Úru saa zaď nu ku báyji lɛ, ƀuru
hil ƀúru kaw ƀil bawda tuo ƀúru kal
ƀáy lakun tukuďu mbii ká Sipir ƀúru
laƀa ƀáy nzaakoŋ ká zuu kuu ďi ŋgji
ya, ƀay ji lɛ, zuu kuu ŋgji ƀamba ká
ƀil mbii a suɔ nun ƀuru.
5 Falɛ ku lɛ, ƀuru tuo maambii ká
ďo ďi ya ƀáy kuďu zaď ká Silisi ƀáy
Pamfili, ƀúru tji Mira ká ďo kuďu
zaď ká Lisi.
6 Zaď nu ku báyji lɛ, ŋgɛrɛnzoƀ
yum na ziŋ bawda tuo ki ká uru saa
Alezandere, a ďo ďi ya ƀay séke ƀa
tusiri Itali, ze a ha ƀuru hil ziŋ ni
mbjw hɔy ƀúru zɔl.
7 Ƀuru ďaa nam ŋgji maa fe, ƀúru
se ƀáy ƀil mbii na ďaka ďaka ƀúru
taa ká ďi pɔďɔ pɔďɔ kpuru ndaw
rɔɔ, ƀúru tji ƀúru kɔ tul puo ká
Sinide ká ďo pol ƀuru dil. Munu
ká zuu kuu a suɔ nun ƀuru ká ƀuru
nzaa faa kpuy, ƀúru ziŋ faa séke ƀa
pola ya na báyji lɛ, ƀuru yji ƀúru raa
ƀúru se nun ƀuru ƀa tukuďu mbii
Kɛrɛď ƀúru tji tjw zaď ká ďi ká riŋ-ɛ
ƀa Salmone. Falɛ lɛ, ƀuru kal ƀúru
raa ƀáy bawda tuo na, ƀúru se ƀáy
nzaakoŋ ká fi mbjɛ.
8 Ƀuru kaa tɔrɔm ká nzaakoŋ na
ku kpuru ndaw rɔɔ, ƀúru tjike zaď
mbjw munu ká riŋ-ɛ ƀa Zaď Ƀol
Tuori ƀúru taa ká ďi. Zaďɛ ku na
ďo ďi ya ƀáy ŋgɛrɛpuo ká Laze.
9 Munu ká namri kal ŋgji ƀamba
na, se-seď ƀa pola ƀáy bawda tuo na
ƀa huď, ƀay ji lɛ, few varu kere na
kal ƀáy nam ká Ziƀri sǎŋke sùo-ri í
su fe ya na. Sawke mini ze, Pol baka
nzoƀ peď tuori a ƀaa ha ri mii:
10 «Yu-iri woo! Mì kɔ ku na, zaďka
náa zɔlri timbɛďɛ key ƀáy faa mbii
lɛ, a ƀá ƀíɛ naari. Tuo ƀáy soƀari ká
zuɔ ƀil-e na a ƀíɛ riw bele, a naari
nzoƀri ká náa káwri ƀil-e kara, a ƀá
huď naari ndaw.»
11 Roo lɛ, ŋgɛrɛnzoƀ yum ká kɔrɔ
Pol na, ďaa law-ɛ ƀo tul nzoƀ mg-
baka ŋgɔŋ bawda tuo ƀáy ŋgɛrɛ tul
nzoƀ bawda tuo hɔy, a hii ƀay ďáa
law-ɛ ƀo tul ƀay ká Pol baka ri na
ya.
12 Munu ká Zaď Ƀol Tuori ká ƀil
fewri key, ƀa zaď kere ká ƀay káw
ďi ya na báyji lɛ, ruɔ nzoƀ hanɛri
ká sakra ƀuru mbi nzaa-ri ƀay haŋa
ƀuru nzáara faa ƀo, zaďka ƀuru ziŋ
faa lɛ, ƀuru se nun ƀuru ƀa pola
ƀúru tji Finɛz. Puoke ku na ƀa zaď
ďol kere ká tukuďu mbii Kɛrɛď ká
nzoƀri ďo ďi í kɔ-kóm ƀa zaď riŋ síe
ká laƀil-e fi gel ndaw, ká laƀil-e fi
hoďo ndaw pi. Ƀe ze, i hii ƀay haŋa
ƀuru kiri ƀúru káw ďi ƀáy fewri ká
zuu kúuke ndaw, mbam tɔke ndaw
pi.

Zuu bura kuu a laŋ bawda tuo ká ƀil maambii

13 Nam mbjw munu ká zuu uru
saa fi hoďo a tii saw kúuka perere
na báyji lɛ, nzoƀ bawda tuori na ker
í ƀaa mii, fe ká ƀari mbi nzaa ƀari ká
ďi na, fe ká'a hiyaŋ faake hiyaŋ na
tiya. Ro, nzoƀ peď bawda tuori na
kuɔ fe ká mgba bawda tuo ďo zaď
mbjw na í ďaa ƀo ƀil-e, í ha ƀuru se
nun ƀuru ƀa pola maa ƀáy nzaakoŋ
ká tukuďu mbii ká Kɛrɛď na.
14 Waka ya hɔy lɛ, zuu bura uru
giŋgiŋ saa fi zaď tji síe laƀil-e fi
gel. Ƀa zuu ká uru saa tul kuori ká
tukuďu mbii ká Kɛrɛď ká i ďi ƀa zuu
ká uru saa fi zaď tji síe laƀil-e fi gel.
Zuuke kuu giŋgiŋ,
15 a mbi nzaa bawda tuo na mari
ƀa zaď ki ha bawda tuo na uma seď
kpuy. Báyji lɛ, ƀuru kaw munu hɔy
ro ha zuu kuɔ ƀuru a séke munu ká
law-ɛ hii.
16 Zuu na kuɔ ƀuru ha ƀuru kal ká
laƀil vu tukuďu mbii fi mbjɛ ká zuu
kuu ďi ŋgji ya ká riŋ-ɛ ƀa Koda, ha
ƀuru yaa ɔmi ndji ká ďi. Ƀuru kaa
tɔrɔm ndaw rɔɔ, ƀúru ziŋ faa ƀúru
mbi vu tuo ká i siŋ ďo fal bawdake
na, ƀúru ďaa ƀo ƀil-e.
17 Zaďka i mbi vu tuo na ƀo siya
báyji lɛ, i kaari bawda tuo na ƀáy
sal lari kpiďik kpiďik ha ni ŋgɔŋ
kpaŋ kpaŋ. Rɔƀay, i leke tuo ƀáy fe
peďkeri riw bele, í ďaa ďo ƀay haŋa
zuu ka kúɔ ri ŋgji ya, ƀay ji lɛ, i hjɛ í

ƀaa mii, bawda tuo na a dáa dikuďi ká ďo ďi ya ƀáy Libi. Ɓe munu ndąw rɔɔ, zuu na kuɔ ƀuru a séke munu ká law-ɛ hii ƀáy.

18 Munu ká bawda zuu kuu bivbiď bivbiď hą mbii laŋ bawda tuo beŋna beŋna na báyji lɛ, nzaaruoke ku na i tii sąw fąa soƀari í vbuku zuɔ maambii.

19 Ndeke ďi nam sayke na, i nan fe peď bawda tuo hąnɛri ƀáy nduo-ri kj̃ í vbuku zuɔ maambii.

20 Lɛɛ, ká ƀil namri ká kal maa fe na, ƀuru kɔ nun síe ya ndąw, mbaymawri ya ndąw pi. Bawda zuu na kuu ƀaŋguɔ a hą law ƀuru kuŋ mbii gbaď, ƀúru ƀaa mii, ƀuru hu-huka ro ƀo, ƀuru ti tj̃i suku mbăa.

21 Munu ká i sụ fe ya nam maa fe na báyji lɛ, Pol uru siya ká sakra ƀari a ƀaa ha ri mii: «Yụ-iri! Ɓa fe ká ì laa ƀay ƀi ká mì ƀaa ha rì pola, a í uru saa tukuďu mbii Kɛrɛď ya na lɛ, a ďoko ƀáy kere hɔy ƀo, náa ti ďokori ƀil kɔ́kɔ sɛkɛ feri mini key ya ndąw, náa ti ƀíɛri ya ndąw pi.

22 Timbɛďɛ key na, mì koď rì ƀay haŋa rì siŋ law-rì, ƀay j̃i lɛ, nzoƀ mbj̃w ká sakra ƀaarì key na ti huka ya. Roo lɛ, bawda tuo hɔy ze a ƀíɛ.

23 Mì ƀaa ha rì munu, ƀay j̃i lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru ká mì ƀa nzoƀ taa ƀe mí ďaa peď hą ni na, pie leď nzaapeď ká nulue tj̃i tul-i suŋɛ

24 a ƀaa hą mì mii: "Pol, mu hj́ɛ ya! Ɓo nun haŋa mù ƀaa ƀay mú yą̃ake sùo-ɔ ká pol Mbay Sezar. Mu kɔ, nzoƀri riw bele ká i kaw ƀil bawda tuo ziŋ mù key na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ďaa kere ziŋ ri ƀáy faa ƀo, ƀay haŋa ri kaw ƀáy kumnun."

25 Sąwke mini ze, yụ-iri, ndaď ƀay haŋa rì siŋ law-rì, ƀay j̃i lɛ, mì ďaa law-i ƀo tul Ŋgɛrɛwụ̃ru. Ɓay ká'a ƀaa hą mì na, fekeri a ďoko munu na kj̃.

26 Roo lɛ, ďo nun haŋa bawda tuo na ka daa dikuďi ká ďo lakun tukuďu mbii ká zaď hąnɛ munu.»

Nzoƀri tj̃i saa ƀil bawda tuo ká ƀiɛ

27 Ndeke ďi nam duɔ falɛ niŋke ká ƀa suŋ na báyji lɛ, bawda zuu na kuɔ ƀuru ƀa lie ƀa lew ƀaŋguɔ ká law sikďa Maambii Mediterane. Maa ƀáy nzaa zaď buo báyji lɛ, nzoƀ peď bawda tuori na tul-ri loŋ ri wũy ha ri ker mii, ƀari tɔ̀ŋ ďi ya ƀáy tusiri.

28 Báyji lɛ, i mbi sal i siŋ fe híike hąnɛ ďo ďi í vbu ƀo mbii í kuɔ vi kɛ̃lɛ í lie í kɔ lɛ, ƀa tunduo gbarak gbarak síŋ siďi. Rɔƀay, zaďka i se ndj̃i ƀa pola na, i lie na rɔƀay. Líeke taa ƀe nu ku báyji lɛ, tunduo gbarak gbarak ƀa duɔ falɛ ndeƀe hɔy ro.

29 Lɛɛ, i ďaa hj̃ɛ ƀay bawda tuo ká'a dár tisawri, ze í fąa fe híikeri ká ƀa niŋ ká mgba bawda tuo ďo zaď mbj̃w ká zuɔ ƀil bawda tuo na, í siŋ sal ďo ďi, rɔɔ í vbuku zuɔ tigbąa mbii, ƀo zaďka faa ďo ďi lɛ, fekeri na ka mgba bawda tuo na ka ďo zaď mbj̃w hą ƀari gíyaŋke nzaaruo ká'a sil.

30 Lɛɛ, nzoƀ peď bawda tuori na i nzaa faa ƀay ďú, ze í mbi vu tuo ká ďo ƀil bawda tuo na, í ďaa ƀo mbii rì̃i fe ká i hii ƀay síŋ fe híikeri ďo nzaa mụu tuo ŋgɔƀke í vbuku zuɔ mbii.

31 Zaďka Pol kɔ munu báyji lɛ, ka ƀaa hą ŋgɛrɛnzoƀ yụm ƀáy nzoƀ yụmri mii: «Nzoƀ niri key na, i kaw ƀil bawda tuo naari key ya lɛ, i ti zíŋ faa ká ƀay yąaŋa sùo-ri ya.»

32 Báyji lɛ, nzoƀ yụmri na kuď sal ká i síŋke vu tuo na, í pɔŋ hą ni tɔďɔ ƀo mbii a kal.

33 Ndj̃i munu ká ƀay haŋa nzaaruo sil na báyji lɛ, Pol ƀo nzoƀri riw bele ƀay haŋa ri sụ fe. Ka ƀaa ha ri mii: «Vuri key na, ƀa nam duɔ falɛ niŋke ro, ze mbii fe sụm tɔďɔ ƀo ƀil-ri ya, a í giyaŋ kekeke munu taŋ sụ̃ŋa fe.

34 Sąwke mini ze, mì koď rì ƀay haŋa rì sụ fe. Ɓe ze ƀa fe ká'a haŋa rì hụrusuo a í káwke ƀáy kŭora. Ì kɔ, sụy tul nzoƀ mbj̃w mini ká sakra ƀaarì key hɔy kara ti zéeke gɔr ya.»

35 Fal ƀay ká Pol ƀaa hą ƀuru munu na ku báyji lɛ, ka mbi maapa a ďaa taambɔl hą Ŋgɛrɛwụ̃ru ká nun

nzoƀri riw bele, rɔɔ a haw a tii sąw sụ̃ŋa.
36 Ɓe nu ku báyĩ̧ lɛ, ƀari riw bele
na, i siŋ law-ri ŋgɔ-ŋgɔŋ í sụ̃ fe.
37 Ɓuru riw bele ká ƀuru kaw ƀil
bawda tuo na, tul ƀuru maa isɔď siďi
ƀáy síŋ tɔnɔ say pąrɛ yie.
38 Zaďka i sụ̃ fe maa ri siƀ siƀ na
báyĩ̧ lɛ, i fąa ƀɔl pąra fe payri ká zuɔ
ƀil bawda tuo na, í vbuku zuɔ mbii
ƀay pɔ́ŋ bawda tuo na ka hii ya.

39 Zaďka nzaaruo sil na báyĩ̧ lɛ,
tusiri ká ƀuru ďo ďi na zee nzoƀ peď
bawda tuori na sɛl. Roo lɛ, zaďka i
bɛklɛ zaď lɛ, i kɔ dikuďi ďo zaď rąa
mbii ká gulma munu. Ɓe ze, ƀa zaď
ká i hii í ƀaa mii, zaďka faa ďo ku lɛ,
ƀari vǎa ďaa tuo na ka daa ďi.
40 Ro ze, í kuď sal fe híike ká mgba
bawda tuo ďo zaď mbĩ̧w na í pɔŋ zuɔ
mbii, í hina salri ká ĩ̧ síŋke ŋgɔ́ŋke
na hą̃ ni ďo zaďɛ. Falɛ ku lɛ, i mbi
bawda gari í ďaa ƀo siya ká nzaa
mụ̃u bawda tuo ƀay haŋa zuu ka
súru ƀuru kpụ̃ru, hą̃ ƀuru vǎa daa
dikuďi ká nzaakoŋ.
41 Zaďka ƀuru ďo séke ƀa pola
rɔƀay na, bawda tuo ví daa dikuďi
ká tigbąa mbii ndoko a tąa a ďo ďi hą̃
nzaa mụ̃u-ɛ nduo dikuďi malak hą̃
faa zaď ̃laŋ sùo-ɛ tiya. A sąw tigbĩ̧-ɛ
na laa lɛ, zuu fąa mbii ndaka ďi sụ̃ku
suku hą̃ ni nan nzą̃ri nzą̃ri zuɔ mbii.

42 Báyĩ̧ lɛ, nzoƀ yụ̃mri na hii ƀay
ika nzoƀ naaŋa hụ̃l salri na ƀay
haŋa nzoƀ mbĩ̧w mini ká sakra ƀari
ka uo mbii a tĩ̧ ďul ya.
43 Roo lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoƀ yụ̃mri ká
hii ƀay haŋa Pol tĩ̧ saa ƀil maambii
ƀáy kumnun na, haa faa ƀay tul feri
ká i hii ƀay ďáa na. Ka mbi nzi-ɛ hą̃
nzoƀri ká i uo mbii uo na, í zóď zuɔ
mbii pola í uo í tĩ̧ kɛlɛ.
44 Ka yĩ̧ a mbi nzi-ɛ hą̃ nzoƀ hąyri
ká i tɔ̀ŋ na, ƀay haŋa ri fąa puuri
ƀáy fe bawda tuo hąnɛri ká nan zuɔ
tul mbii temleŋ, rɔɔ í mgba í tĩ̧ike
kɛlɛ. Faake mini ze, nzoƀri riw bele
ká kaw ƀil bawda tuo na, i tĩ̧ yoroŋ
ƀáy kere hą̃ fe mbĩ̧w kara ďaa ri ya.

28

Pol ďaa fe ƀáy hụ̃rusuo Ŋgɛrɛwụ̃ru ká Malte

1 Zaďka ƀuru tĩ̧ yoroŋ saa ƀil huď,
a ƀúru ďo tukuďu mbii na báyĩ̧ lɛ,
i ƀaa hą̃ ƀuru mii, ƀuru ďo tukuďu
mbii ká riŋ-ɛ ƀa Malte.
2 Nzoƀ puokeri ku na i yąa ƀuru
ƀáy bawda law kere. Munu ká
mbam tɔ ká teď huo ndik ndik na,
i mbɛrɛ huu hą̃ ƀúru kĩ̧ri ƀúru kaw
nzi-ɛ na riw bele ƀay nụ́̃u.
3 Báyĩ̧ lɛ, Pol vǎa fąa nzaa váwri
a ví ďaa zuɔ huu, lɛ, kuɔtɔl naa ďi a
tĩ̧ ƀay rám huu na, a te nduo-ɛ maŋ
ďo ďi.
4 Zaďka nzoƀ puɔri kɔ sɔy ká te
nduo-ɛ a ďo ďi maŋ na báyĩ̧ lɛ, i ƀaa
ƀay ká sakra kĩ̧ mii: «Ɓa tusuɛ kĩ̧,
leďban key na ƀa nzoƀ ika nzoƀ! Ze
ka tĩ̧ na saa ƀil huď ká ƀil maambii
hɔy kara, nasi yąa ni ya rɔƀay.»
5 Pol veke sɔy na hą̃ ni gąy zarak
ƀo huu, lɛ, bole sɛ ni ndĩ̧i ya.
6 Ɓari key na, i giyaŋ waka munu
í ƀaa mii, nduo-ɛ na a mbáa, mase a
líe gbą̃y ƀa huď ká zaďɛ ku hɔy. Lɛɛ,
i giyaŋ kurum kpụ̃y, hą̃ sùo-ri yąa ri,
lɛ, i kɔ fe mbĩ̧w mini kara kal ká sùo-
ɛ ya. Báyĩ̧ lɛ, i yĩ̧ í suo nzaa-ri í ƀaa
mii: «Ɓe ni key na ƀa wụ̃ru ro ze ďo
key ya!»
7 Zaďɛ ku na ďo ďi ya ƀáy wáa
mbay tukuďu mbiike ká riŋ-ɛ ƀa
Puƀiliyus. Ɓe na, ka yąa ƀuru ƀáy
kere, a hą̃ ƀuru naa luo-ɛ nam say
ƀáy suoriya.
8 Lɛɛ, bǎa Puƀiliyus na naa ƀáy
sɛm ƀay tul sùo-ɛ ká mbi huu biď
biď ndą̃w, a zɔ-zɔ́ƀi sím ndą̃w. Lɛɛ,
Pol rǐi a se tul-e a ďaa nzaa ƀay kere,
rɔɔ a ďáake nduo-ɛ ƀo tul-e a vaa ni.
9 Falɛ ku lɛ, nzoƀ suosɛrɛm hą̃wri
riw bele ká i naa tukuďu mbiike na
i vi luo-ɛ í vaa ndą̃w.
10 Báyĩ̧ lɛ, i ďaa feri kĩ̧rɛ ƀoď ƀoď
í ďáake riŋ ďika ƀo tul ƀuru. Rɔƀay,
zaďka ƀuru ďo pɔ́ŋ ri ƀay zɔ́l na
báyĩ̧ lɛ, i hą̃ ƀuru feri ƀoď ƀoď ká'a
sɔ́kɔ ƀuru ƀáy faa varu ƀuru.

Pol ƀáy bǎw seď ƀeri ṭii Rɔm

11 Falɛ ká ƀuru kaw tukuďu mbiike few say na báyi̧i lɛ, ƀuru hil bawda tuo mbi̧w ká i ďaa riŋ ƀo tul-e ƀa «Wu̧ru Ñdɔ̧ŋɔri», ká uru saa Alezandere a ďo tukuďu mbiike na ƀáy few lew teďri.

12 Báyi̧i lɛ, ƀuru se ƀúru ṭii ŋgɛrɛpuo ká Sirakus, ƀúru kaw ďi nam say.

13 Úru saa zaď nu ku báyi̧i lɛ, ƀuru se ƀáy nzaakoŋ kpu̧ru ƀúru ṭii Reziyo. Nzaaruoke ku na, zuu kuu saa fi hoďo, a suru ƀuru ha̧ ƀuru ďaa nam siďi hɔy ƀúru ṭii Puzole.

14 Ká puoke ku na, ƀuru ziŋ yu̧ ƀuru nzoƀ mbika law ha̧nɛri ká i koď ƀuru ƀay haŋa ƀuru kaw ziŋ ri nam tɔnɔ say. Ɓe ze, ƀa sa̧w soro ƀay varu ƀuru ká ƀuru ṭi̧ike Rɔm na.

15 Munu ká yu̧ ƀururi ká Rɔm laa mii, ƀuru ďo ďi ya ƀáy puɔ na báyi̧i lɛ, i uru í suɔ nun ƀuru. Nzoƀ ha̧nɛri suɔ nun ƀuru kpu̧ru, í ziŋ ƀuru ká zaď fe hie ká Apiyus. A nzoƀ ha̧wri laa lɛ, i ziŋ ƀuru ká zaď ká i ďi ƀa Zaď Káw Varuri Ɓa Say. Zaďka Pol mbi nun-ɛ a kɔ ri munu na báyi̧i lɛ, ka ďaa taambɔl ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru, a ziŋ hu̧rusuo.

16 Zaďka ƀuru ṭii Rɔm na, i mbi nzaa-ri ha̧ Pol ƀay haŋa ni ka mbi hul mbi̧w a naa ďi, ƀe ƀáy nzoƀ yu̧m ká kɔrɔ ni na.

Pol tina sa̧w ƀay vî ƀe ha̧ Ziƀri ká Rɔm

17 Ndeke ďi nam sayke ká Pol kaw Rɔm na, ka ďi ŋgɛrɛ Ziƀri. Zaďka'a ďi ri ví mbu̧ tul ki̧ na báyi̧i lɛ, ka ƀaa ha ri mii: «Yu̧-iri! Ɓi na, Ziƀri ká Zuruzalɛm, i mgba mǐ í ďáa mǐ ƀo ƀil nduo nzoƀri ká Rɔm taŋ fe ká mǐ ďaa ziŋ sa̧w naari leď Izarayɛlri nda̧w, mí ďaa fe mí ƀĭɛke fe sa̧w bulu naari ya nda̧w pi.

18 Falɛ ká nzoƀri ká Rɔm vbi mǐ sa̧w fe ďáa ƀiri na, i hii ƀay póŋ mǐ ṭii saa hul sal na, ƀay i̧i lɛ, i ziŋ fe mbi̧w ká luo-i ká ƀay haŋa mǐ zĭŋke huď ya.

19 Lɛɛ, Ziƀri na tuŋ ƀayke ŋgereŋ. Sa̧wke mini ze, mǐ ziŋ faa ƀay ďáa fe ki̧ ƀoď mbǎa, a mí ker mba ƀay séke ƀáy ƀay ƀi na ƀa zaď áake ƀay haŋa Mbay Sezar ze ka ďaa. Roo lɛ, mǐ ďo ƀáy ƀay ká ƀay ďáa ƀo tul sa̧w nzoƀ ƀiri ya.

20 Ɓay tul sa̧w fe niri key ze, mǐ ďike rǐ ƀay haŋa rǐ kɔ, a mí ƀaa ƀayke ha rǐ laa. I síŋ mǐ ƀáy sal lari, ƀay i̧i lɛ, mǐ ďaa law-i ƀo tul nzoƀ ká Ñgɛrɛwu̧ru waa ƀay píe ni ví ya̧a nzoƀri na. A leď Izarayɛlri riw bele kara ďaa law-ri nzokďo te tul-e í giyaŋ ni ƀay kɔ́kɔ ni ƀáy nun-ri.»

21 Báyi̧i lɛ, Ziƀri yi̧iŋra ƀáy ƀay ha̧ ni mii: «Ɓuru na, ƀuru ziŋ mbeďe mbi̧w ká uru saa Zude ká ƀaa ƀay se tul-a na ya. Rɔƀay, yu̧ ƀururi ká i uru saa lew í vi na, i ví ki̧i fal fe ďáa ƀori ká ka̧aya na ya, mase i ƀaa ƀay ndaya se tul-a ha̧ ƀuru laa ya nda̧w.

22 Roo lɛ, ƀuru na ƀuru hii ƀay kɔ́kɔ kér ƀay ƀori, ƀay i̧i lɛ, ƀuru kɔ nda̧w, ƀáy zaďri riw bele na nzoƀri ƀaa ƀay ka̧aya se tul kuďu nzoƀri ká i se fal Zezu.»

Pol kiɛ sa̧w ƀay Zezu ha̧ Ziƀri ká Rɔm

23 Báyi̧i lɛ, i leke ƀay ziŋ ki̧ í tuu nam mbi̧w munu ƀay ví zíŋ Pol ká hul nam ƀe. Lɛɛ, namke ku na i vi ŋgi̧i ƀamba í ziŋ ni ká ďi. Úru saa tiƀie kpu̧ru mgba law na, Pol tina sa̧w ƀay ká se tul réke mbay Ŋgɛrɛwu̧ru na ha ri laa. Ɓáy faa ki̧iŋa *mbeďe bol kusol *Moyze ƀáy taa *nzoƀ ya̧aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru na, ka tĭnake sa̧w ƀayri ká se tul Zezu ha ri, a nzaa faa ƀay haŋa ri kɔ ƀay ká'a ƀaa na ƀa sùo ƀay.

24 Lɛɛ, Ziƀ ha̧nɛri ya̧a ƀay ƀe ká'a ƀaa ha ri na ƀáy kere, a nzoƀ ha̧wri laa lɛ, i hii puu ƀayke ya.

25 Zɔ́l ƀari na, i te ƀil ki̧ í zuɔ ziŋ ki̧ ya ƀaŋguɔ. Ro, Pol mbi ƀay a ƀaa ha ri mii: «Ɓay ká Tem Law Pie ƀaa ha̧ bulu naari ƀáy faa Ezay nzoƀ ya̧aŋa

ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na ďo ƀáy
zaďɛ. Ka ƀaa mii:
26 “Úru siya mú se luo leď Izarayɛlri
key na mú ƀaa ha ri mii,
‘Ɓaarì na, ì láa ƀáy suku-rì ḳi̧, roo lɛ,
ì ti kɔ́kɔ sạ̃wke ya.
Ì kɔ́kɔ ƀáy nun-rì ḳi̧, roo lɛ, ì kɔ́kɔ
ƀa ƀaďi munu̧ hɔy!’
27 Tusuɛke lɛ, law nzoƀ niri key na
ví ďo tiďi:
i mbii suku-ri diƀ diƀ ƀáy vay,
í ṵm nun-ri s̩i̧i s̩i̧i ďo ďi,
ƀay haŋa ƀo nun-ri ka kɔ fe ya,
suku-ri ka laa ƀay ya ndạ̃w,
a law-ri kara ka vuo ya ndạ̃w,
ƀo í suo ker ƀay ƀari í vi luo-i hạ̃
mi vaa ri ya*.”»
28 Pol ƀaa ha ri na rɔƀay mii: «Mì
hii ƀay haŋa rì kɔ ƀáy kere ndạ̃w rɔ!
Nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya na, Ŋgɛrɛwṵru
pie ƀáy ƀay ká se tul pam na ha ri.
Ɓari na, i láa ƀayke í yạ̃a.»
29 [Zaďka Pol ƀaa ƀayke munu ha
ri na báyi̧i lɛ, Ziƀri mạ̃y ƀay ŋgi̧-ŋgi̧i
ká sakra ḳi̧ í zɔ̌lke.]
30 Fal fekeri ku na, Pol kaw mbiim-
bam siďi rɔƀay ká ƀil hul few ká’a
mgba ká Rɔm na. Ɓari riw bele ká
i vi ƀay kɔ́kɔ ni na, ka mgba ri ƀáy
kere ƀa sùo-ɛ.
31 Ka ka-káa ƀay ká se tul réke
mbay Ŋgɛrɛwṵru, a fere ri ƀay ká se
tul Ŋgɛrɛmbay̰ Zezu *Krisi ƀáy nun
wạ̃ra nzoƀ. Nzoƀ mbi̧w mini kara
haa ni faake ya.

* **28:27 28.27** Ezay 6.9-10.

Rɔmri
Mbeɗe ká Pol ɗaa hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká Rɔm

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Pol ɗaa mbeɗe key na hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká ɓil ŋgɛrɛpuo luye ká Rɔm. Ka ɗaa ha ri ɓay haŋa ri láake Ɓay Kere ká'a ka-káake ɓáy kɔm ká'a waa ɓay vǎa kɔ́kɔ ri.

Titire ɗɛkrɛ lɛ, Pol ɓaa ɓay ká ɗi mii, nzoɓri ká i ɓa Ziɓ, ɓáy ɓari ká i ɓa Ziɓ ya na, i ɓa nzoɓ feyạ̃ari riw bele. Rɔɓay, faa ká ɓay haŋa Ŋgɛrɛwụ̃ru náake ɓay ká tul-ri ɓáy faa ɗaa ɓol kusol na tiya. Roo lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru na ɗaa law kere, a naa ɓay ká tul nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul Zezu. Feke ku na ɗaa hạ̃ nzoɓri vi ɓa nzoɓ fieri. Ɓáy faa Tem Law Pie ká i ɗǒke na ɗaa hạ̃ nzoɓri kǎwke ɗɛkɛkɛ ndạ̃w, í ɓáke nzoɓ háw yụm ká tul feyạ̃a ndạ̃w pi. A ɓari Ziɓri ká i tuŋ Krisi ŋgereŋ na hɔy kara, i maa ví ɓa nzoɓ fieri ndạ̃w, roo lɛ, ɗo nun haŋa ri suo kér ɓay ɓari, í ɗaa lawri ɓo tul Zezu na ndạ̃w rɔ!

Ñdeke ɗi siɗike na, Pol fere ri fe ká maa ɓáy simseɗ nzoɓ mbika lawri: simseɗ ká sakra kị̃ ndạ̃w, ká pol nzoɓ rewpuori ndạ̃w, rɔɔ ziŋ nzoɓri riw bele ndạ̃w pi. Ɓay ká siŋ tul ɓayri ká zaɗ ni key na ɓa híi Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạ̃w, bǎw kụ̃-ɔri ndạ̃w pi. Ɔ̃rɔ ɓie ɓay ká ɓil mbeɗe key na ɓa soko ká Pol kị̃ sùo-ɛ hii hạ̃ nzoɓ mbika law hạ̃nɛri ká Rɔm; rɔɓay, ka ɗaa riŋ ɗika ɓo tul Ŋgɛrɛwụ̃ru.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Nzoɓri riw bele se síe zíŋ pam: 1.1–3.20
Ɗáa law ɓo tul Zezu Krisi ɓa faa zíŋ pam: 3.21–4.25
Ví ɓa nzoɓ fieri ká ɓil Krisi: 5–8
Fe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru leke ɓay tul leɗ Izarayɛlri: 9–11
Nzaa ɓoko ká se tul simseɗ nzoɓ mbika lawri: 12–15
Waa ɓay varu Pol ɓáy soko ɓeri: 16

Soko ká Pol hii ha ri

1 Ɓi Pol ká mì ɓa koy peɗ Zezu *Krisi, mì ɗaa mbeɗe key na ha rì. Ɓi na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗi mì hạ̃ mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ɓe, a náa mì ɗo ɓoɗ ɓay haŋa mì ka-káa Ɓay Kere ɓe.
2 Ɓa Ɓay Kereke ká'a waa piɛɗ lew hɔy ɗo ɓil mbeɗe ɓe ɓáy faa nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzi-ɛ.
3 Ɓayke ku na ka ɓaa se tul Vi-e, Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi. Munu ká Vi-e ví yạ̃a sùo ziŋ nzoɓ na, i mboŋ ni ká sạ̃w kạ̃ni Mbay *Daviɗ.
4 Roo lɛ, ɓáy faa Tem Law Pie ká taŋ kaɗaŋ na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ni kaw ɓa Vi-e ɓáy hụ̃rusuo luye, ɓáy nam ká'a tĩnake ni saa sakra nzoɓ huɗeri.
5 Ɓáy faa ɓe Zezu na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗáake law kere ziŋ mì hạ̃ mì ɓǎke nzoɓ ndáy nzaapeɗ, mí ka-káa Ɓay Kere hạ̃ sạ̃w nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ riw bele ɓay haŋa ri ɗaa law-ri ɓo tul Zezu í ɗáake vu mbom ɓo tul-e hạ̃ ni ka ɗo ɓa fe riŋ ɗika ɓe.
6 Ɓaarì kara ì ɗo sakra nzoɓ niri key ndạ̃w, ɓaarì ká Rɔm ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗi rì ha rì ɓa taa Zezu Krisi na.
7 Ɓe ze, ɓaarì nzoɓ mbika lawri riw bele ká ì kaw Rɔm, ká Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ rì ɓa nzoɓ nun-ɛ, a ɗí rì ha rì ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓe na, mì ɗaa mbeɗe ni key ha rì. Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ Bǎa naari Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rì.

Pol ɗaa kɔn kɔ́kɔ nzoɓ mbika lawri ká Rɔm

8 Pola ɗɛkrɛ lɛ, mì ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓi ɓáy faa Zezu *Krisi ɓay tul-rì riw bele, ɓay ị̃i lɛ, zaɗri riw bele ká tusiri key na, i lo soro ɓay mbika law ɓaarì ká ɗi.
9 Ɓi na, mì ɗaa nzaa ɓay kere ɓaŋguɔ kpaɗara ɓay tul-rì.

Ŋgɛrɛwu̱ru ká mì ɗaa peɗ ha̱ ni ɓáy
ɓil law-i̱ riw bele, a mí ka-káa Ɓay
Kere Vi-e na, ka ɓa nzoɓ ɓay nasi ɓi.
10 Ká ɓil nzaa ɓay kere ɓiri
ɓaŋguɔ na, mì koɗ ni ɓay haŋa ɓo,
zaɗka ɗo ɓáy faa law hiiya ɓe lɛ, ka
pɔ́ŋ faa ha̱ mì ɓo, ɓe ni key na mi se
mí vǎa kɔ rì ro.
11 Tusuɛke lɛ, kɔn kɔ́kɔ rì ɗáa mì
ŋgi̱i ɓamba, ɓay haŋa mì ha rì fe
ini ká Tem Law Pie ha̱ mì na, ha rì
ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law.
12 Ɓa ɓe nu ku hɔy ya, roo lɛ, ɓay
haŋa naari riw bele na, náa sɔ́ri ki̱:
ɓi na, mì zíŋ hu̱rusuo ɓáy faa mbika
law ɓaarì, a ɓaarì kara ì zíŋ hu̱rusuo
ɓáy faa mbika law ɓi.
13 Yu̱-iri, mì hii ɓay haŋa rì kɔ,
mì waa faa ɓal ŋgi̱i ɓamba ɓay séke
luo-rì, roo lɛ, kpu̱ru ti̱i timbɛɗɛ key
kara, fe kàka mì ɓáy. Peɗ káa Ɓay
Kere ká mì kaa na, mì hii ɓay haŋa
lereke ka ɗo ɗi ká sakra ɓaarì munu
ká sa̱w nzoɓ ha̱wri ɗǒke.
14 Ì kɔ, ɓa peɗ ká ɗo ɓay tul-i
ɓay haŋa mì se luo nzoɓri riw bele:
nzoɓ fe kɔ́kɔri ɓáy nzoɓri ká i kɔ
fe ya ndɑ̱w, nzoɓ fe kɔ́kɔ luyeri ɓáy
nzoɓri ká i kɔ fe ya tuk tuk ndɑ̱w pi.
15 Sa̱wke mini ze, kɔn séke luo-rì
ɓay vǎa ka-káa Ɓay Kere ha rì ká
Rɔm na kara ɗáa mì lok lok.
16 Tusuɛke lɛ, káa Ɓay Kere ká
mì kaa na, sahoy ndi̱i mini kara sɛ
mì ká ɗi ya, ɓay i̱i lɛ, ɓa hu̱rusuo
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓay ya̱aŋake nzoɓri
riw bele ká i ɗaa law-ri ɓo tul Zezu.
Pola ɗɛkrɛ lɛ, ɗo ɓay tul Ziɓri, rɔɔ
ɓay tul nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na ɓáy.
17 Ɓay Kere key na kiɛ faa ká
Ŋgɛrɛwu̱ru naa ɓay ká tul nzoɓ ha̱
ni ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ. Ɓa
fe ká ɗo ɓáy faa ɗáa law ɓo tul Zezu
Krisi ki̱ hɔy, munu ká i ɗaa ɓayke ɗo
ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru mii: «Nzoɓ
ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa
ɓo tul-e na, a káw ɓáy kumnun*.»

Ɓay ká mgba tul nzoɓri

18 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru kiɛ hɛrɛ
ɓe ká uru saa nulue a ɗo tul feya̱ari
ɓáy fe ka̱ayari riw bele ká nzoɓri
ɗaa na, ɓay i̱i lɛ, ɓay fe ɗáa ka̱aya
ɓari ku na ze i híyɛŋke faa tuuka
tusuɛ ɓay na.
19 Hɛrɛ Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo tul-ri, ɓay
i̱i lɛ, faa ká maa haŋa ri tǔuke ni na
ɗo ta-taŋ. Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ sùo-ɛ kiɛ ri
faake.
20 Ɓa ɗi̱ɛ lew ká'a ɗaa tusiri na,
ze nzoɓ kɔ ni ɓáy nun ya hɔy
kara, feri ká'a ɗaa na kiɛ ni ta-taŋ:
kiɛ hu̱rusuo-ɛ ká ɗo ɓaŋguɔ, rɔɔ a
kiɛ ɓa ɓe ki̱ huo-ɛ hɔy ze ka ɓa
Ŋgɛrɛwu̱ru. Ɓe ze, nzoɓri ká i kɔ
feri ká'a ɗaa na kɔ rɔɔ, í tuu ni ya
lɛ, faa ya̱m sùo-ri tiya.
21 Ze i tuu na Ŋgɛrɛwu̱ru tuu hɔy
kara, i ɗaa mbay ɓo tul-e ya ndɑ̱w,
a taambɔl ká ɓa fe ɗáa ha̱ ni na hɔy
kara, i ɗaa ya ndɑ̱w. Mbii ɓay ɓáa
ɓari na vi ɓa fe ká gɔr hɔy, a nun
nzɛm ká tiya na, ɗaa ha̱ law-ri ɗo
tiɗi.
22 I ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ nun nzɛmri,
a roo lɛ, i ɓa kɔ̀kɔri.
23 Riŋ ɗika ká ndaɗ ɓay ɗáa ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru Nzoɓ Hu-Huɗ Ya na, i
pɔŋ a í ɗaa ɓo tul feri ká i ɗaa rìi feri
ká ti ɗoko ɓaŋguɔ ya: nduyri, mase
nayri ká ɓal-ri niŋ niŋ, mase feri ká i
koro siri ɓáy nzaa law-ri kara ndɑ̱w
pi.
24 Sa̱wke mini ze, Ŋgɛrɛwu̱ru
náake nduo-ɛ ká tul-ri ha ri ɗaa fe
i̱mri munu ká kɔnke ɗo ɓil law-ri, í
ɗáake fe ɗáa sahoy ká sakra ki̱.
25 Tusuɛ ɓay ká se tul Ŋgɛrɛwu̱ru
na, i pɔŋ í suo ɓáy ɓay baylu. I koɗ
feri ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa í ɗaa peɗ ha
ri, a í pɔŋ Nzoɓ Ɗáa Feri Riw Bele,
ɓe ká ndaɗ ɓay písi ni ɓaŋguɔ na.
Amɛm!
26 Sa̱wke mini ze, Ŋgɛrɛwu̱ru
náake nduo-ɛ ká tul-ri ha ri ɗaa fe
ɗáa sahoyri ká kɔnke ɗaa ri na: má̱y
ɓari ɗaa fe ká ɗo nun ɗáa ya. I pɔŋ
naaŋa ziŋ waa ɓari, a í fɛrɛ í naa ziŋ
ki̱.

* **1:17 1.17** Abakuk 2.4.

27 Wąrari kara i ɗaa faa mbi̦w munu ndąw. Kɔn naaŋa ziŋ ki̦ ze mgba law-ri ŋgirivbil ha ri pɔŋ naaŋa ziŋ mąy ɓari. Ɓari na, i ɗaa fe ɗáa sahoy ká sakra ki̦, a í zĭŋke fe tunduo ká maa ɓáy fe ɗáa kąaya ɓari na.
28 Faa tuuka Ŋgɛrɛwu̦ru ká i kɔ ɓa fe ya na, ɗaa hą Ŋgɛrɛwu̦ru naa nduo-ɛ ká tul-ri ha ri ɗaa fe ɗáa ɓala, a í ɗaa fe ká maa ɓay ɗáa ya.
29 Fe kąayari ɓáy fe ɗáa gaŋri ɓoɗ ɓoɗ riw bele na mbaa law-ri: taka kɔn fe ndąw, law mgbɔrɔ ndąw, kɔ́kɔ nun fe ndąw, ika huɗ ndąw, ɗáa rɔɗi ndąw, ɗáa law ndąw, taka mgbąy bapiɓi ndąw, rɔɔ rąŋa ki̦ ndąw.
30 I ɓa nzoɓ ɓáa ɓay kąaya se tul nzoɓ ndąw, nzoɓ tul ŋgąni Ŋgɛrɛwu̦ru ndąw, nzoɓ ŋgąkla ɓayri ndąw, nzoɓ siika sùo-ri ndąw, nzoɓ ndąka giriri ndąw, nzoɓ nzaa ɓayri ndąw, rɔɔ, í ɓa nzoɓ ti̦i fe ká tul nzoɓ mbóŋri ri kara ndąw pi.
31 I ɓa nzoɓri ká i ɗo taŋ nun nzɛm ndąw, nzoɓ ɓay mgba mbii yari ndąw, rɔɔ í ɓa nzoɓ law ŋgɔŋɔri ɓáy nzoɓ kɔ́kɔ nun sie nzoɓ yari ndąw pi.
32 Nzoɓkeri ku na, i kɔ faa ká Ŋgɛrɛwu̦ru a kúŋke sal ɓay ká tul fe niri key na ta-taŋ: nzoɓri ká i ɗaa fe mini na, i maa ɓay zíŋ huɗ. Ze munu hɔy kara, i ɗaa nun-ri ɓa pola pola. Rɔɓay, zaɗka i kɔ nzoɓ ki̦ri ɗo ɗáa fe niri na key lɛ, i hii ɓayke ziŋ ri ndąw.

2

Kúŋ sal ɓay Ŋgɛrɛwu̦ru ɗo ɓáy zaɗɛ

1 Ɓo ká mù ɗaa ɓay ɓo tul ku̦-ɔri na wąa, mù ɓa ve lɛ? Zaɗka mù ɗaa ɓay ɓo tul ku̦-ɔri, rɔɔ mú ɗaa feke faa mbi̦w munu ká ɓari na ndąw lɛ, ɓo ki̦ sùo-ɔ ze mù ɗaa ɓay ɓo tul-a zu. Ká pol Ŋgɛrɛwu̦ru na faa yąm sùo-ɔ tiya.
2 Náa kɔ́ri ndąw mii, Ŋgɛrɛwu̦ru ká ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ fe ɗáa munuri ku na, ka ɗaa ɓáy zaɗɛ.
3 Ɓo ká mù ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ fe ɗáa munuri, rɔɔ mú yi̦i mú ɗaa faa mbi̦w munu ká ɓari ndąw na wąa, mù kɔ ku lɛ, ɓay Ŋgɛrɛwu̦ru ti mgbaka tul-a ya zu lɛ?
4 Mase mù ker mú ɓaa mii, fe ɗáa ɓo key na Ŋgɛrɛwu̦ru a ndáke buma ziŋ mù ki̦ hɔy ɓay tul law kere ɓe na lɛ woo? Ɓawda law kere ɓe, ɓáy íki law ɓe, ɓáy law-ɛ ká fąa ni ɓa vaa ya na wąa, mù kɔ ɓa fe ká nun-a ya ki̦ hɔy lɛ? Law kere Ŋgɛrɛwu̦ru ká'a ɗaa hą mù yi̦i mú suo kér ɓay ɓo na wąa, mù kɔ munu ya hɔy lɛ woo?
5 Ɓáy faa law ŋgɔŋɔ ɓo ká mù hii ɓay súoke kér ɓay ɓo ya na, ɓe ze mù mbú̦ke bawda hɛrɛ Ŋgɛrɛwu̦ru ɗo tul-a, ɓáy nam ká'a kĭɛke hɛrɛ ɓe, ɓáy kúŋ sal ɓay ɓe ká ɗo ɓáy zaɗɛ na.
6 Ɓil namke ku na, nzoɓ hąa hąa lɛ, Ŋgɛrɛwu̦ru a púo ni fe ká maa ɓáy peɗ ɗáa ɓeri:
7 ɓari ká i geɗe tul fe ɗáa kereri ɓaŋguɔ, í nzáake faa ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̦ru ka ɗaa riŋ ɗika ɓo tul-ri ndąw, ka ɗaa mbay ɓo tul-ri ndąw, rɔɔ a ha ri ɓa nzoɓ hu-huɗ yari ndąw na ze, ká'a haŋa ri káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.
8 Roo lɛ, ɓari ká i ti̦i ká tul Ŋgɛrɛwu̦ru, í tuŋ tusuɛ ɓay, a í se fal fe ɗáa kąayari ɓaŋguɔ na, Ŋgɛrɛwu̦ru a kĭɛ ri law fąa ɓe ɓáy hɛrɛ ɓe ká tul-ri mbiki mbiki.
9 Namke ku na, kɔ́kɔ sie ɓáy ɗoko ɓil huɗ a ɗoko tul nzoɓri riw bele ká i ɓa nzoɓ fe ɗáa gaŋri. Ɗo ɓay tul Ziɓri pola ɗɛkrɛ, rɔɔ ɓay tul nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na ɓáy.
10 A roo lɛ, nzoɓri riw bele ká i ɓa nzoɓ fe ɗáa kereri na, Ŋgɛrɛwu̦ru a haŋa ri riŋ ɗika ndąw, a ɗaa mbay ɓo tul-ri ndąw, rɔɔ a ha ri ɗɛkɛkɛ ndąw pi. Ka'a ɗáa ziŋ ɓari Ziɓri pola ɗɛkrɛ, rɔɔ ɓay tul ɓari ká i ɓa Ziɓ ya na ɓáy,
11 ɓay i̦i lɛ, Ŋgɛrɛwu̦ru naa nun

nzoɓ mbi̱w ya.
12 Nzoɓri riw bele ká i ɗaa feya̱a
taŋ kɔ́kɔ *bol kusol *Moyze na, i zíŋ
ɓíɛ ɓáy faa bol kusol na ya. A nzoɓri
riw bele ká i kɔ bol kusol na kɔ, rɔɔ í
ɗaa feya̱a na, Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗáa ɓay
ɓo tul-ri ɓáy faa bol kusol na ku.
13 I kɔ, ɓa nzoɓri ká i laa bol kusol
na ɓa láake hɔy ze, Ŋgɛrɛwu̱ru naa
ɓay ká tul-ri a kɔ ri ɓa nzoɓri ká i ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ya, roo
lɛ, ɓa ɓari huo-ri ká i ɗaa fe ká bol
kusol hii na ze, ka kɔ ri ɓa nzoɓri ká
i ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ.
14 Nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya, ká i kɔ bol
kusol Moyze ya na, zaɗka ɓari ki̱ i
ɗaa fe ká bol kusolke hii ɓáy law-ri
lɛ, fe ɗáa ɓari kiɛ mii, fe ká bol kusol
hii ɓayke na i kɔ ɓáy tul-ri.
15 Zaɗka i ɗaa munu lɛ, fe ɗáa
ɓari kiɛ mii, fe ká bol kusol hii na,
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ɗo ɓil law-ri ro. Ká
ɓil wa̱ra law-ri na kiɛ ɓay nasike
nda̱w, a kér ɓay ɓari kara, ha̱nɛ lɛ
kiɛ ri mii, fe ɗáa ɓari ɗo ɓáy zaɗɛ,
a ha̱nɛ laa lɛ kiɛ ri mii, fe ɗáa ɓari
ɗo ɓáy zaɗɛ ya.
16 Ɓe ze ɓa fe ká'a ti̱i ɓáy nam ká
Ŋgɛrɛwu̱ru a kúŋ sal̃ ɓay ɓáy faa
Zezu *Krisi zuɔ tul feri riw bele ká
mu̱u ɓil law nzoɓri. Ɓa ɓay ká ɗo
ɓil káa Ɓay Kere ká mì kaa na.

Ziɓri kara ɓay mgba tul-ri

17 Ɓo ká mù ɓa Ziɓ, ká mú ɗaa
law-a ɓo tul *bol kusol *Moyze, a mú
nda giri sùo-ɔ ɓay tul Ŋgɛrɛwu̱ru
ɓo;
18 ɓo ká mù ɓa nzoɓ kɔ́kɔ law
hiiya Ŋgɛrɛwu̱ru, a bol kusol na
kara kiɛ mù fe kere ká ɓay haŋa mù
kɛlɛ;
19 ɓo ká mù kɔ sùo-ɔ ɓa nzoɓ
ndáka faa pol ra̱wri, a mú kɔ sùo-
ɔ ɓa zaɗ taŋa ɓay tul nzoɓri ká i ɗo
ɓil suŋ tilo;
20 ɓo na nzoɓri ká i kɔ fe ya tuk tuk
na, mù kɔ sùo-ɔ ɓa nzoɓ fére ri fe, a
nzoɓri ká i ɗo munu ɓa leɗri ɓáy na,
mù kɔ sùo-ɔ ɓa nzoɓ fére ri fe, ɓay i̱i
lɛ, ɓáy faa bol kusol Ŋgɛrɛwu̱ru na,
mù ɓaa mii mù kɔ feri riw bele ɓáy
zaɗɛ nda̱w, a mú kɔ tusuɛ ɓay nda̱w
pi:
21 Nda-ndaɗ! Roo lɛ, ɓo ká mù fere
nzoɓ ha̱wri fe na, ɗaa mina nda̱w
rɔɔ mù fere sùo-ɔ fe ya lɛ? Ɓo ká
mù ɓaa mii, nzoɓ ka ri-riiɓa ya na
wa̱a, ɗaa mina nda̱w rɔɔ mù yi̱i mú
ri-riiɓa na lɛ?
22 Ɓo ká mù ɓaa mii, nzoɓ ɗaa nun
pie ya na wa̱a, ɗaa mina nda̱w rɔɔ
mù yi̱i mú ɗaa nun pie na ɓáy lɛ?
Ɓo ká mù i̱m wu̱ru feri na wa̱a, ɗaa
mina nda̱w rɔɔ, mù rii̱ ɓil hul ka̱ni
ɓari, a mú fa̱a fekeri ká ɗi rɔɓay lɛ
woo?
23 Mù nda giri sùo-ɔ ɓay tul bol
kusol Ŋgɛrɛwu̱ru ká mù ɗǒke, roo
lɛ, mù ɓiɛ riŋ-ɛ ɓay i̱i lɛ, mù ɗaa vu
mbom ɓo ɗi ya,
24 munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
ɓe mii: «Ɓay tul fe ɗáa ka̱aya ɓaari̱
Ziɓri na ze, nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na
i ti̱irike Ŋgɛrɛwu̱ru*.»
25 Ɓo ká mù ɓa Ziɓ, ká mù
kuŋ ŋgori ɓay kǐɛke sùo-ɔ ɓa taa
Ŋgɛrɛwu̱ru na, zaɗka mù ɗaa vu
mbom ɓo tul bol kusol Moyze na lɛ,
ŋgori ɓo na ɓa fe tusuɛ ki̱. Roo lɛ,
zaɗka mù ɗaa vu mbom ɓo ɗi ya lɛ,
ɗo munu ɓa fe ká mù kuŋ ŋgori ya
ɓáy.
26 A zaɗka nzoɓ kuŋ ŋgori ya, rɔɔ
a ɗaa fe ká bol kusol hii ɓayke na
lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a kɔ́kɔ ni ɓa nzoɓ ká
kuŋ ŋgori na nda̱w zu ya lɛ woo?
27 Nzoɓ ká ɗaa fe ká bol kusol hii
ɓayke ɓáy zaɗɛ taŋ *kúŋ ŋgori na,
fe ɗáa kere nzoɓke ku na ze a ɗáa
ɓay ɓo tul-a, ɓo ká mù ɗo ɓáy bol
kusol nda̱w, mú kuŋ ŋgori nda̱w,
roo lɛ, mù ɗaa vu mbom ɓo ɗi ya
na.
28 I kɔ, Ziɓ taa tusuɛke na, ɓay
tul naysuo-ɛ ká kɛlɛ key hɔy ya, a
ŋgori taa tusuɛke kara, ɓa ha̱y ká ɗo
naysuo ká kɛlɛ key ya nda̱w.
29 Roo lɛ, Ziɓ taa tusuɛke na, ɓa ɓe
ká Ŋgɛrɛwu̱ru fɛrɛ ɓil law-ɛ, a ŋgori
taa tusuɛke na ɓa taa ha̱y ká Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ɗo ɓil law nzoɓ, ɓo

* **2:24 2.24** Ezay 52.5; Ezekiyɛl 36.22.

ɓa hạy ká i ɗaa ɗo naysuo ká kɛlɛ munu ká bol kusol ɓaa ɓayke na ya. Kị̃ri Ziɓ ká mini key na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ze pisi ni ɓo, ɓa nzoɓ ya.

3

1 Zaɗka ɗo munu na wạ̃a, ká ɓay ɓá Ziɓ na ndaɗike ɓa ị̃i kị̃ zu lɛ? Kúŋ ŋgori na wạ̃a, kereke ɓa ị̃i kị̃ lɛ?
2 Ndaɗikeri na ɗo ŋgị̃-ŋgị̃i, ɓay ị̃i lɛ, pola ɗɛkrɛ lɛ, ɓa ɓari Ziɓri na ze Ŋgɛrɛwụ̃ru pɔŋ ɓay ɓe zuɔ nduo-ri.
3 Ziɓ hạ̃nɛri ɗo tul ɓay ɓari ɓáy zaɗɛ ya ɓa tusuɛ kị̃. A ku na wạ̃a, ɓay tul fe ɗáa ɓari ká munu ku na ze, Ŋgɛrɛwụ̃ru a ɗoke tul ɓay ɓe na mbăa ro lɛ?
4 Ṵ-uu, munu ya! Ze nzoɓri riw bele i ɓa nzoɓ kúɗ ɓay hɔy kara, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa fe maa ɓáy tusuɛ ɓay, munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe mii:
«Ɓo Ŋgɛrɛwụ̃ru, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓri kɔ̃ mù ɓa nzoɓ
ká ɓay ɓáa ɓo ɗo ɓáy zaɗɛ.
Ze nzoɓ ɗaa ɓay ɓo tul-a hɔy kara,
mù tị̃i ɓil-e yoroŋ*.»
5 Zaɗka fe ɗáa kạ̃aya naari na ɗaa hạ nzoɓri kɔ mii, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa fe ɓáy zaɗɛ na wạ̃a, náa ɓáari mina ro lɛ? Ŋgɛrɛwụ̃ru ká hạ̃ náa kɔ́ri sɛkɛ fe ɓay tul fe kạ̃aya naari na wạ̃a, ka ɗaa fe ɓáy zaɗɛ ya zu lɛ? (Ɓe ni key na, mì ɓaa sim ɓay ɓáa nzoɓri ro.)
6 Fe ɗáa ɓe ɗo ɓáy zaɗɛ. Zaɗka Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa nzoɓ ká fe ɗáa ɓe ɗo ɓáy zaɗɛ ya lɛ, ka'a máa ɓay kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri ká tusiri key ya.
7 Kɔ ya lɛ, nzoɓ hạ̃nɛri ɓáa hạ mì mii: «Zaɗka kúɗ ɓay ɓuru ze ɗaa hạ nzoɓri kɔ́ke sùo ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru na *taŋ kaɗ kaɗ, a kɛ̃ɛke riŋ ɗika ɓe ndạ̃w na wạ̃a, ɓay ị̃i ndạ̃w rɔɔ, ɓay mgba tul ɓuru munu ká nzoɓ feyạ̃ari ɓáy lɛ woo?»
8 A wạ̃a, ɓay ị̃i ndạ̃w rɔɔ náa ɓaarì mii, náa ɗáari fe ndaya ɓo hạ fe kere na ka tị̃i a se ɓa pola pola ya lɛ, munu ká nzoɓ hạ̃nɛri kŭɗke ɓay zuɔ nzaa-i mii, ɓa ɓi ze mì ka-káa ɓayri na munu ku! Ɓay ká mgba tul nzoɓkeri ku na ɗo ɓáy zaɗɛ.

Nzoɓri riw bele i ɓa nzoɓ fe ɗáa yạ̃a

9 A munu ku wạ̃a, náa ɓáari mina ro lɛ? Naari Ziɓri na wạ̃a, náa mbári tul nzoɓ hạ̃wri na mba ro lɛ woo? Ṵ-uu munu ya! Mì ɓaa ha rì ro mii: Ziɓri, ɓáy sạ̃w nzoɓ kị̃ri hɔy kara, ɓari riw bele na i ɗo ɓil feyạ̃a,
10 munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru mii:
«Nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwụ̃ru na, tiya;
mbị̃w kara tiya.
11 Nzoɓ nun nzɛm, tiya ndạ̃w.
Nzoɓ ká nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru nzaa kara, mbị̃w tiya ndạ̃w.
12 Nzoɓri riw bele fɛrɛ fal-ri hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru,
í wụ̃ru faa í zekre kị̃ kpɛrkɛ kpɛrkɛ.
Nzoɓ ká ɗaa fe kere na, tiya;
mbị̃w kara tiya†.
13 Kusol ɓay ɓáa ɓari tị̃i nduɗ nduɗ munu ká luɔ tupal ká ɗo hɔy nduo.
Nzaa rị̃m-ri ɗo ɓa nzaa rị̃m úla nzoɓ‡;
ɓay ká tị̃i ká nzaa-ri na kara
ɗo munu ɓa pom sɔy§.
14 I ɓa nzoɓri ká nzaa-ri zoŋ bak bak ɓa nzaa faɗi.*
15 I nduɔ kiyaw kiyaw ɓay ɗáa sím nzoɓ zuɔ siri.
16 Zaɗri riw bele ká i kal ɗi na,
i ɓiɛ feri í ɗaa hạ nzoɓri kɔ sɛkɛ fe.
17 Káw ɓáy kere ɗɛkɛkɛ na, i kɔ faake ya†.
18 Hị̃ɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru ndị̃i kara ti ɓil law-ri ya‡.»
19 Náa kɔ́ri mii, feri riw bele ká *bol kusol ɓaa ɓayke na, ɓaa hạ̃ ɓari Ziɓri ká i ɗo ɓil bol kusolke na, ɓay haŋa nzoɓ mbị̃w ká'a máa áa nzi-ɛ a ɓaa ɓay ɓay yạ́mke sùo-ɛ yạ̃m na

* **3:4 3.4** Simri 51.6. † **3:12 3.12** Simri 14.1-3; 53.2-4; Ezekiyɛl 7.20. ‡ **3:13 3.13** Simri 5.10. § **3:13 3.13** Simri 140.4. * **3:14 3.14** Simri 10.7. † **3:17 3.17** Ezay 59.7-8. ‡ **3:18 3.18** Simri 3.2.

tiya, a nzoƀri riw bele ká tusiri key
na i kɔ sùo-ri ƀa nzoƀri ká ƀay mgba
tul-ri ká pol Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
20 Tusuɛke lɛ, nzoƀ ká'a máa haŋa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru naa ƀay ká tul-e a kɔ
ni ƀa nzoƀ ká ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun-ɛ ƀáy faa ɗáa bol kusol na,
mbḭ̃w tiya, ƀay ḭ̃i lɛ, peɗ ɗáa bol
kusol na kiɛ nzoƀ ha̰ ni kɔ mii, ka
ɗaa feya̰a.
21 A roo lɛ, timbɛɗɛ key na,
Ŋgɛrɛwṵ̃ru kiɛ naari faa ká'a náake
ƀay ká tul nzoƀ ha̰ ni ɗo ƀáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun-ɛ. Ka ɗaa feke na
ƀáy faa ɗáa bol kusol ya; ƀa fe ká
*mbeɗe bol kusol ƀáy mbeɗe nzoƀ
ya̰aŋa ƀayri saa nzi-ɛ ƀaa nasi ƀayke
pola.
22 Ŋgɛrɛwṵ̃ru naa ƀay ká tul
nzoƀri ha ri ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ ƀay law-ri ká i ɗaa ƀo tul Zezu
*Krisi. Ka ɗaa feke ku na ɗo ƀay tul
nzoƀri riw bele ká i ɗaa law-ri ƀo
tul-e. Ze i ƀa na Ziƀ, mase Ziƀ ya
hɔy kara, náa nun kḭ̃ tiya, ƀay ḭ̃i lɛ,
23 nzoƀri riw bele ɗaa feya̰a a í
rɔ́kɔke riŋ ɗika Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
24 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa law kere
ziŋ ri a naa ƀay ká tul-ri hɔy hɔy ha
ri ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ƀáy
faa Zezu Krisi ká tina ri saa ƀil koy
feya̰a.
25-26 Ɓa ƀe na kḭ̃ ze, Ŋgɛrɛwṵ̃ru
ha̰ ni ɗo ƀa vuy *fe poy, ha̰ sím ƀe
puo mbɔl feya̰a nzoƀri, ƀay haŋa ƀo
ƀáy faa huɗ ƀe na, ka ndǎke buma
ziŋ nzoƀri ká i ɗaa law-ri ƀo tul
Zezu Krisi. Ɓe mini ze, Ŋgɛrɛwṵ̃ru
kĭɛke sùo-ɛ ƀa nzoƀ ká ɗo ƀáy zaɗɛ
nzɛɗɛm. Pola na, ka iki law-ɛ ká
tul nzoƀri ká i ɗaa feya̰a. Roo lɛ,
timbɛɗɛ key ká ƀáy faa huɗ Krisi na,
ka naa ƀay feya̰a ká tul nzoƀri ha ri
ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ. Ɓe
ze, ka kĭɛke sùo-ɛ ƀa nzoƀ ká ɗo ƀáy
zaɗɛ nzɛɗɛm ndạ̰w, a ƀa nzoƀ náa
ƀay ká tul nzoƀri ká i ɗaa law-ri ƀo
tul Zezu Krisi ndạ̰w.
27 A ku na wạ̰a, faa ndáka giri
sùo nzoƀri na ɗo ha̰a ƀáy lɛ woo?
Faake mbḭ̃w tiya, ƀay ḭ̃i lɛ, haŋa ƀay
naa ká tul nzoƀ ha̰ Ŋgɛrɛwṵ̃ru kɔ
ni ƀa nzoƀ ká ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun-ɛ na, ɗo ƀáy faa mbika law
ƀo, ƀáy faa ɗáa vu mbom ƀo tul bol
kusol ya.
28 I kɔ, naari na, náa kɔ́ri ta-taŋ
mii: Ŋgɛrɛwṵ̃ru naa ƀay ká tul nzoƀ
ha̰ ni ƀo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ
ƀay law-ɛ ká'a ɗaa ƀo tul Zezu Krisi
ƀo, ƀay vu mbom ká'a ɗaa ƀo tul bol
kusol na ya.
29 I ker í kɔ ku na wạ̰a, Ŋgɛrɛwṵ̃ru
na ƀa Ŋgɛrɛwṵ̃ru Ziƀri kḭ̃ huo-ri hɔy
lɛ woo? Wạ̰a, ka ƀa Ŋgɛrɛwṵ̃ru sạ̰w
nzoƀ kḭ̃ri ndạ̰w ya lɛ? Ɓa tusuɛ kḭ̃, ka
ƀa Ŋgɛrɛwṵ̃ru sạ̰w nzoƀ kḭ̃ri ndạ̰w,
30 ƀay ḭ̃i lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru na mbḭ̃w
hɔy. Ɓa ƀe kḭ̃ ze ka naa ƀay ká tul
Ziƀri ha ri ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ ƀáy faa mbika law ƀari; ƀa ƀe
na ndạ̰w ze ka naa ƀay ká tul sạ̰w
nzoƀ kḭ̃ri ha ri ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun-ɛ ƀáy faa mbika law ƀari.
31 Wạ̰a, náa búmrari ndaɗi bol
kusol na ƀáy faa ɗáa law ƀo tul Zezu
Krisi ro na lɛ? Ṵ̃-uu munu ya! Roo
lɛ, naari na, náa kíɛri tusuɛ ndaɗi
bol kusol na.

4

Mbika law Abaraham

1 I kér se tul bulu naari *Abara-
ham na í kɔ. Wạ̰a, fe ḭ̃i ze
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ƀay tul-e lɛ?
2 Zaɗka peɗ ɗáa kere Abaraham
na ɗaa ha̰ Ŋgɛrɛwṵ̃ru kɔ́ke ni ƀa
nzoƀ ká ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ na lɛ, ka'a máa ndáka giri sùo-
ɛ ká ɗi. Roo lɛ, ka maa ɗáa munu ká
pol Ŋgɛrɛwṵ̃ru ya, ƀay ḭ̃i lɛ,
3 mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀaa ta-taŋ
mii: «Abaraham na ɗaa law-ɛ ƀo tul
Ŋgɛrɛwṵ̃ru, ƀe ze Ŋgɛrɛwṵ̃ru kḭ̃ike
fal mbika law ƀe, a kɔ́ke ni ƀa nzoƀ
ká ɗo ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ*.»
4 I kɔ, nzoƀ ká ɗaa peɗ na, a ya̰aŋa
lari peɗ ƀe. Larike ku na ɗo ƀa fe
haŋa ká hɔy hɔy ya; ƀa fe ká ɗo ƀay
tul nzoƀ peɗke.

* **4:3 4.3** Tiika sạ̰w fe 15.6.

5 Roo lɛ, nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul
peɗ ɗáa ɓe ya, rɔɔ a ɗaa law-ɛ ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru ká nda buma ziŋ nzoɓ
feyạa lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ḳii fal mbika
law ɓe, a naa ɓay ḱá tul̃-e a ḱóke ni
ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ.
6 Ɓe mini ze, Mbay *Daviɗ ɓaa ɓay
suoriya nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ ni
ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ taŋ ḳiiŋa fal peɗ ɗáa ɓeri. Ka
ɗaa ɗo ɓil mbeɗe mii:
7 «Nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru nda buma
ziŋ ri ká tul fe ɗáa kạaya ɓari,
a bumra feyạa ɓari na,
suoriya ɓa taa ɓari.
8 Nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru ḳii fal feyạa ɓe
ya na,
suoriya ɓa taa ɓe†.»
9 Suoriyake ku na wạa, ɗo ɓay tul
Ziɓri ká i ɓa nzoɓ *kúŋ ŋgori huo-
ri hɔy mase, ɓay tul sạw nzoɓri ká i
kuŋ ŋgori ya ndạw lɛ? Ì kér í kɔ, náa
ɓaari timbɛɗɛ key mii: «Ŋgɛrɛwṵru
ḳii fal mbika law Abaraham, a ḱóke
ni ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun-ɛ.»
10 Wạa, feke ku na kal ɓáy sew i̱i
zu lɛ? Ɓola ɗɔɗ ndạw rɔɔ Abaraham
kuŋ ŋgori ɓáy mase, ká fal lɛ? Ɓola
ɗɔɗ hɔy ɓo, ká fal ya!
11 Kúŋ ŋgori Abaraham na ɓa
fe ká'a ɗaa ká fal law-ɛ ká'a ɗaa
ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓay kíɛke mii,
Ŋgɛrɛwṵru kɔ ni ɓa nzoɓ ká ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓáy faa
mbika law. Ɓe mini ze, hạ Abara-
ham na víke ɓa bǎa ɓari riw bele
ká i ɗaa law-ri ɓo tul Zezu *Krisi, ká
Ŋgɛrɛwṵru kɔ ri ɓa nzoɓri ká i ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ taŋ haŋa
ri kuŋ ri ŋgori.
12 Ka ɓa bǎa nzoɓri ká i kuŋ ŋgori
ndạw pi. Ɓa ɓari ká i kuŋ ŋgori
ká naysuo kɛlɛ key hɔy ya, roo lɛ,
ɓa ɓari ká mbika law ɓari ɗo munu
ká bǎa naari Abaraham ɗǒke pola
ndạw rɔɔ, i kuŋ ni ŋgori ɓáy na.

Ŋgɛrɛwṵru waa fe ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e

13 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ
*Abaraham ɓáy vu bul-eri ɓay haŋa
ri tusiri na ɓa taa ɓari. Ɓay vu
mbom ká Abaraham ɗaa ɓo tul *bol
kusol ze Ŋgɛrɛwṵru wáake ɓay ziŋ
ni ya, roo lɛ, munu ká Abaraham
ɗaa law-ɛ ɓo tul-e na, ɓe ze hạ
Ŋgɛrɛwṵru wáake ɓay ziŋ ni a ḱóke
ni ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun-ɛ.
14 Zaɗka fe kereri ká Ŋgɛrɛwṵru
waa na ɗo ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa
vu mbom ɓo tul bol kusol na lɛ, ɗáa
law ɓo tul-e na ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy;
wáa ɓay ɓe na kara, ɗaa fe mbi̱w ya
ndạw pi.
15 Tusuɛke lɛ, bol kusol ká nzoɓri
waɗ na ŋgakla hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru.
Roo lɛ, zaɗ ká bol kusol ti ɗi ya na,
wáɗ tul bol kusol hɔy kara ti ɗi ya
ndạw.

16 Ɓe mini ze, fe ká Ŋgɛrɛwṵru
waa na, ɗo ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa
law-ri ɓo tul-e, ɓay haŋa ɓo ka ha ri
feke na ɓáy law kere ɓe. Fe ká'a waa
na ɗo ɓay tul vu bulu Abarahamri
riw bele. Ɓo ɓay tul nzoɓri ká
Ŋgɛrɛwṵru ha ri bol kusol na huo-ri
hɔy ya, roo lɛ, ɓay tul ɓari ká i ɗaa
law-ri ɓo tul-e munu ká Abaraham
na. Ɓe na ka ɓa bǎa naari riw bele,
17 munu ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɗo ɓil
mbeɗe ɓe mii: «Mì hạ mù ɗo ɓa bǎa
sạw puo nzoɓri ɓoɗ ɓoɗ ŋgi̱i ɓamba
tasiri‡.» Abaraham na ɓa bǎa naari
ká pol Ŋgɛrɛwṵru, ɓay i̱i lɛ, ka ɗaa
law-ɛ ɓo tul-e, ɓe ká'a tuma nzoɓ
huɗeri ha ri kaw ɓáy kumnun ndạw,
a fe ká tiya na hɔy kara, ka ɗaa hạ
ni ɗo ndạw na.
18 Ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru waa ká
nzoɓri maa ɓay kér se ɗi mbǎa na,
Abaraham ɗaa law-ɛ te ɗi nzokɗo.
Ɓe ze, ka vi ɓa bǎa sạw puo nzoɓri
ɓoɗ ɓoɗ ŋgi̱i ɓamba tasiri munu ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ ni mii: «Vu bul-
ari i rúɔ ɓamba» na§.
19 Ɓe na, ka ɗaa mbiimbam maa
isɔɗri munu, a kɔ sùo-ɛ ɓa nzoɓ ká
fṵmra ṵ́y ṵ́y; mạ́y ɓe *Saara hɔy

† **4:8 4.8** Simri 32.1-2. ‡ **4:17 4.17** Tiika sạw fe 17.5. § **4:18 4.18** Tiika sạw fe 15.5.

kara ɗi tą̃w a maa ɓay mbóŋ nzoɓ mbǎa ndą̃w. Ɓe nu ku hɔy kara, Abaraham na ɗo tul mbika law ɓe na ɓaŋguɔ.

20 Ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ ni na, ka mąy ɓay ká ɗi ya ndą̃w, a mbika law ɓe hɔy kara huo ya, roo lɛ, mbika law ɓe na hą ni hṵrusuo ɓa pola pola hą̃ ni písike Ŋgɛrɛwṵru.

21 Ka kɔ ká ɓil law-ɛ ɓa tusuɛ ki̧ mii, Ŋgɛrɛwṵru ɗo ɓáy hṵrusuo, a maa ɓay ɗáa fe ká'a waa na.

22 Są̃wke mini ze, ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru na, Ŋgɛrɛwṵru kɔ́ke ni ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ.

23 Rɔɓay, ɓay ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe mii: «Ŋgɛrɛwṵru ki̧i fal mbika law ɓe, a kɔ́ke ni ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ» na* ɗo ɓay tul-e huo-ɛ hɔy ya.

24 Ɓayke ku na, ɗo ɓay tul naari ndą̃w, naari ká Ŋgɛrɛwṵru a náa ɓay ká tul naari hą náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ. Ɓa naari ká náa ɗáari law naari ɓo tul ɓe ká'a tina Ŋgɛrɛmbay naari Zezu saa sakra nzoɓ huɗeri na.

25 Ka pɔŋ ni hą huɗ ɓay tul feyą̃a naari, a tina ni saa sakra nzoɓ huɗeri hą ni kaw ɓáy kumnun, ɓay haŋa ɓo náa ɓári nzoɓri ká ɓay ti tul naari ya, a náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ.

5

Náa zúɔri ziŋ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa Zezu Krisi

1 Ɓe ze, munu ká Ŋgɛrɛwṵru naa ɓay ká tul naari hą náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓáy faa mbika law na, ɗɛkɛkɛ ɗo sakra naari ɓáy Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul fe ká Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi ɗaa na.

2 Ɓáy faa ɓe ká náa ɗáari law naari ɓo tul-e na, náa ɗori ɓáy faa káw ɓil bawda law kere Ŋgɛrɛwṵru na baɗak timbɛɗɛ key. Fe ká hą naari suoriya na, ɓa ɗáa law nzokɗo ɓo tul riŋ ɗika ká Ŋgɛrɛwṵru a haŋa naari.

3 Ɓa ɓe nu ku hɔy ya, naari na, ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe hɔy kara, náa ɗáari suoriya, ɓay i̧i lɛ, náa kɔ́ri ndą̃w, kɔ́kɔ sɛkɛ fe na ɗaa hą náa ǐkikeri law naari ɓa pola pola.

4 Íki lawke ku na, ɗaa hą náa sṵ̌ukeri law naari ká tul fe ká ti̧i tul naari, a sṵ́u law ká tul fe ká ti̧i tul naari na, sɔ naari ká tul fe ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo na.

5 Fe ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo na, law naari ti są̃a ká ɗi ya, ɓay i̧i lɛ, ɓáy faa Tem Law Pie ká Ŋgɛrɛwṵru hą naari na, ka ɗaa hą bawda law ini ɓe mbaa law naari gbą̃y gbą̃y.

6 Ɓa tusuɛ, zaɗka hṵrusuo naari tiya ɗɛk ɗɛk na, Krisi ví hu ɓay tul nzoɓ fe ɗáa yą̃ari ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwṵru ki̧ tuu.

7 I kɔ, ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri ɓay haŋa nzoɓ yą̃a huɗ ká tul nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ a hu. Kɔ ya lɛ, nzoɓ hą̃nɛ a yą̃aŋa huɗ ká tul nzoɓ law kere a hu.

8 Roo lɛ, fe ká kiɛ naari bawda law ini Ŋgɛrɛwṵru na ze ɗo key: zaɗka náa ɓári nzoɓ feyą̃a kɔɓ rɔɓay na, Krisi ví hu ɓay tul naari.

9 Ɓáy faa huɗ ɓe na, ɓay naa ká tul naari ká pol Ŋgɛrɛwṵru timbɛɗɛ key, wą̃a, ɓoɗ ɓáy rɔɔ maa ɓay hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ze ka ti yą̃aŋa naari ká ɗi ya lɛ woo?

10 Pola lew ká náa ɓári nzoɓ tul ŋgą̃ni Ŋgɛrɛwṵru ɓáy na, ka ɗaa hą náa zuɔri ziŋ ni ɓáy faa huɗ Vi-e. A munu ku na wą̃a, ɓoɗ ɓáy rɔɔ, timbɛɗɛ ká náa zuɔri ziŋ ni ro key lɛ, ka ti yą̃aŋa naari ɓáy faa Vi-e ká kaw ɓáy kumnun na ya lɛ woo?

11 Na rɔɓay, naari na, náa ndákari giri sùo naari ká ɓil Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi ká ɗaa hą náa zuɔri ziŋ ni timbɛɗɛ key na.

Krisi kal tul Adam pavbaɗ

* **4:23 4.23** Tiika są̃w fe 15.6.

12 Ɓáy faa nzoɓ mbi̱w ká ɓa
*Adam na, feya̱a ví yǎake zaɗ kpol
kpol ká tusiri key, a ha̱ feya̱ake ku
na ví ɗaa huɗ ɓo tul nzoɓri riw bele,
ɓay i̱i lɛ, nzoɓri riw bele ɗaa feya̱a.
13 Pola rɔɔ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru
ha̱ *bol kusol ha̱ *Moyze na, feya̱a
ɗo tusiri key ro. Roo lɛ, munu ká
bol kusol tiya rɔɓay na, Ŋgɛrɛwu̱ru
ki̱i fal fe ɗáa ya̱a nzoɓri ya.
14 Ze munu kara, ɓáy ɓil sewke taa
Adam kpu̱ru ti̱i taa Moyze na, huɗ re
mbay ká tul nzoɓri ɓaŋguɔ kpaɗara.
Ze nzoɓri ɗaa ka̱aya munu ká Adam
ya hɔy kara, huɗ re mbay ká tul-ri.

Adam na mgba a lǐeke ɓe Krisi ká'a vika

15 Roo lɛ, fe ɗáa ka̱aya *Adam ɓáy
fe kere ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ hɔy hɔy
ɓáy law kere ɓe na, ɗo ɓoɗ ɓoɗ.
Ɓa tusuɛ, fe ɗáa ka̱aya nzoɓ mbi̱w
ká ɓa Adam na ɗaa ha̱ nzoɓri ŋgi̱i
ɓamba zǐŋke huɗ. Roo lɛ, law kere
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy fe haŋa ɓe ká'a ha̱
nzoɓri ŋgi̱i ɓamba hɔy hɔy ɓáy faa
nzoɓ mbi̱w ká ɓa Zezu *Krisi na, kal
fe ɗáa Adam na ku pavbaɗ.
16 A fe haŋa hɔy ká Ŋgɛrɛwu̱ru
ha̱ ɓáy faa law kere ɓe na, ɔ́rɔ ɓie
peɗke ɗo ɓoɗ ɓáy ɔ́rɔ ɓie peɗ feya̱a
Adam. Kúŋ sal ɓay ɓo tul feya̱a nzoɓ
ká mbi̱w ká ɓa Adam na, ɗaa ha̱ ɓay
mgba tul nzoɓri. A ze fe ɗáa ka̱aya
nzoɓri ŋgi̱i na ɓamba hɔy kara, fe
haŋa hɔy ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ ɓáy law
kere ɓe na, ɗaa ha̱ ɓay naa ká tul
nzoɓri ha ri ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ.
17 Ɓa tusuɛ, ɓáy faa fe ɗáa ka̱aya
nzoɓ ká mbi̱w ká ɓa Adam na, huɗ
réke mbay ká tul nzoɓri. Roo lɛ,
ɓáy faa nzoɓ mbi̱w ká ɓa Zezu Krisi
na, náa zǐŋkeri fe kere ká mba ki̱iŋa
falɛ: nzoɓri riw bele ká i ɗo ɓil
bawda law kere Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy fe
haŋa hɔy ká naa ɓay ká tul nzoɓ na,
i káw ɓáy kumnun í re mbay ká tul
feya̱a ɓáy huɗ ɓáy faa Zezu Krisi.
18 Ɓe mini ze, fe ɗáa ka̱aya nzoɓ
mbi̱w na, ɗaa ha̱ ɓay mgba tul
nzoɓri riw bele. Ze ɗo faa mbi̱w
munu nda̱w, fe ɗáa nzɛɗɛm nzoɓ
ká mbi̱w na ɗaa ha̱ ɓay naa ká
tul nzoɓri riw bele ha ri kaw ɓáy
kumnun.
19 Faa mbi̱w munu ká wáɗ tul *bol
kusol nzoɓ mbi̱w na ɗaa ha̱ nzoɓri
ŋgi̱i ɓamba víke ɓa nzoɓ feya̱a na,
ɗáa vu mbom nzoɓ ká mbi̱w na, a
ɗáa ha̱ ɓay naa ká tul nzoɓri ŋgi̱i
ɓamba ha ri ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun Ŋgɛrɛwu̱ru.
20 Bol kusol ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱
*Moyze na, ví ɗaa ha̱ fe ɗáa ka̱aya
nzoɓri séke ɓa pola pola. Roo lɛ,
zaɗ ká feya̱a nzoɓri ŋgi̱i ká ɗi ɓa
pola pola na, law kere Ŋgɛrɛwu̱ru
hɔy kara yi̱i a ŋgi̱i ɓamba tasiri ká
ɗi rɔɓay.
21 Ɓe ze, ɗo faa mbi̱w munu ká
feya̱a re mbay ká tul nzoɓri ha ri ziŋ
huɗ na, law kere Ŋgɛrɛwu̱ru ká naa
ɓay ká tul nzoɓri ha ri ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun-ɛ na, re mbay ká
tul naari ha̱ náa káwri ɓáy kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ ɓáy faa Zezu Krisi,
Ŋgɛrɛmbay naari.

6

Zúɔ ziŋ Krisi ɓáy faa huɗ ɓe

1 A munu ku waa, náa ɓáari
mina ro lɛ? Náa ɗokori ɓil feya̱a
na ɓaŋguɔ nda̱w rɔɔ, ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗáake law kere ziŋ
naari ɓa pola pola mgbum lɛ woo?
2 Ʊ̄-uu, munu ya. Ɓay ká se tul
feya̱a na, náa ɓári nzoɓ huɗeri ká
ɗi, ɓay i̱i lɛ, hu̱rusuo-ɛ re mbay ká
tul naari mbǎa. Wa̱a, náa ɗáari
mina nda̱w rɔɔ, ɓay yi̱i ɓay ví ɗoko
ɓil feya̱a na ɓáy lɛ?
3 Naari riw bele na, i ɗaa tul naari
nduo mbii ha̱ náa zǔɔkeri ziŋ Zezu
*Krisi mbi̱w hɔy ká ɓil huɗ ɓe. Wa̱a,
ì kɔ munu ya lɛ?
4 Munu zu lɛ, tul naari ká i ɗaa
nduo mbii na kiɛ mii, náa húri ziŋ
Zezu Krisi nda̱w, a í voro naari ziŋ
ni nda̱w, ɓay haŋa ɓo munu ká Bǎa
Ŋgɛrɛwu̱ru tina ni saa sakra nzoɓ
huɗeri ɓáy bawda riŋ ɗika ɓe a
ha̱ ni kaw ɓáy kumnun na, ɗo faa

mbi̱w munu ndąw̃, naari hɔy kara
náa víri ɓa nzoɓ fie ɓay séke simseɗ
fie ndąw̃ pi.

5 Munu ká náa zuɔri ziŋ Krisi ká
ɓil huɗ ɓe na, náa kɔ́ri ɓa tusuɛ, náa
zúɔri ziŋ ni mbi̱w hɔy ɓáy faa ti̱i ɓe
saa luɔ huɗ ndąw̃.
6 Náa kɔ́ri ɓáy kere ndąw̃ rɔ!
Sim ɗol naari ká piɛɗke ká náa
ɗɔ̌keri ɓil feyąa kɔɓ ɓáy na, i ɓer ni
ɓáy Krisi mbi̱w hɔy ɗo tul puu say
huɗ, ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka ɓíɛke
hu̱rusuo feyąa ká ɗo ɓil law naari,
ɓo hą náa ɓári koy feyąa na mbǎa,
7 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ká hu ro na, feyąa
ɗo ɓáy hu̱rusuo ká tul-e mbǎa.
8 Ɓe mini ze, zaɗka náa húri ziŋ
Krisi na, náa kɔ́ri ndąw̃, náa káwri
ɓáy kumnun ziŋ ni.
9 Náa kɔ́ri ta-taŋ, Krisi ká ti̱i saa
sakra nzoɓ huɗeri na, huɗ ti ĩka ni
mbǎa ndąw̃, a ti ɓáy hu̱rusuo ká tul-
e mbǎa ndąw̃ pi.
10 Huɗ ɓe na, ka hu ɓáy feyąa
na faa ɓal ba mbi̱w hɔy ɓa gbu̱ke,
a ɓĩɛke hu̱rusuo feyąa. A lɛ, káw
ɓáy kumnun ɓe ká timbɛɗɛ key na,
ka kaw ɓay ɗáa riŋ ɗika ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru.
11 Ɓaarì hɔy kara ɗo faa mbi̱w
munu ndąw̃: ɓay ká se tul feyąa na, ì
kɔ sùo-rì ɓa nzoɓ huɗeri ká ɗi, ɓay
i̱i lɛ, feyąa re mbay ká tul-rì mbǎa.
A ɓay ká se tul káw ɓáy kumnun na
laa lɛ, ì kɔ sùo-rì ɓa nzoɓri ká ì kaw
ɓáy kumnun ɓay ɗáa riŋ ɗika ɓo
tul Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu
Krisi.

12 Ɓe mini ze, ì pɔ́ŋ sùo-rì hą feyąa
re mbay ká tul-rì ɓay haŋa rì ɗáake
kɔn fe kąaya ká ɗo ɓil law-rì na
mbǎa.
13 I pɔ́ŋ faa hą nzaa váw sùo-
rì ka ɓa fe peɗ kąaya ɓay ɗáake
feyąa mbǎa. Roo lɛ, ì mbi sùo-rì hą
Ŋgɛrɛwu̱ru munu ká nzoɓri ká i ti̱i
saa luɔ huɗ a í kaw ɓáy kumnun. Ì
mbi sùo-rì ɓáy yɔrɛ hą ni munu ɓa
fe peɗ kere ká ɓay ɗáake fe ká ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm a rii law-ɛ.

14 Tusuɛke lɛ, feyąa na ti réke
mbay ká tul-rì mbǎa, ɓay i̱i lɛ,
timbɛɗɛ key na, ɓa sew ká law̃ kere
Ŋgɛrɛwu̱ru ro re mbay ká tul-rì, ɓo
ɓa sew *bol kusol *Moyze na mbǎa.

Ti̱i saa ɓil feyąa ɓay vî ɓa nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ru

15 A ku na wąa, náa ɗáari mina ro
lɛ? Náa ɗáari fe ɗáa yąa na ɓa pola
pola, ɓay i̱i lɛ, timbɛɗɛ key na, náa
ɗori ɓil sew law̃ kere Ŋgɛrɛwu̱ru ro
ɓo, náa ɗori ɓil sewke taa *bol kusol
na mbǎa ro lɛ? Ṵ-uu, munu ya.
16 Ɓaarì hɔy kara ì kɔ ta-taŋ ndąw̃
mii, zaɗka ì mbi sùo-rì í ɗáake peɗ
hą nzoɓ ɓay ɗáa vu mbom ɓo tul-e
lɛ, ì ti̱i koy nzoɓ ká ì ɗaa vu mbom
ɓo tul-e na. Ɓáa vu mbom ɓo tul
feyąa ká kuɔ rì ha rì se ɓa zaɗ huɗ
ze ndaɗ mase, ɗáa vu mbom ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ha rì se ɓa zaɗ fe ɗáa
ká ɓáy zaɗɛ a rii law-ɛ na ze ndaɗ
lɛ?
17 Taambɔl hą Ŋgɛrɛwu̱ru! Pola
na, ì ɓa koy feyąa. Roo lɛ, timbɛɗɛ
key na ì yąa tusuɛ ɓay ká i fere rì na,
a í ɗaa vu mbom ɓo ɗi ɓáy ɓil wąra
law-rì riw bele.
18 Ŋgɛrɛwu̱ru tina rì saa ɓil koy
feyąa, a ha rì vi ɓa koy peɗ ɓe ɓay
ɗáa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká rii
law-ɛ.
19 Mì ɓaa sim ɓay ɓáa nzoɓri mini
ɓay haŋa rì láake ɓay ɓi key na ɓáy
kere, ɓay i̱i lɛ, haŋa rì laa ɓay sɛ
ɓamba. Pola na, ì mbi sùo-rì ɓáy
yɔrɛ ɗɛɗ í ɓáke koy fe ɗáa i̱m ɓáy fe
ndúo ki̱ri ɓay ɗáake fe kąayari. Ze,
ɗo faa mbi̱w munu ndąw̃, timbɛɗɛ
key kara, ì mbi sùo-rì na ɓáy yɔrɛ
ɗɛɗ ɓa koy fe ɗáa ká ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ɓay séke simseɗ ká *taŋ
kaɗ kaɗ a rii law Ŋgɛrɛwu̱ru.
20 Pola ká ì ɓa koy feyąa ɓáy na,
fe ká ɓay haŋa rì ɗaa ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm na ɓay ɓaarì mbi̱w ti ɓil-e
ya.
21 A ku waa, fe i̱i ze ì ziŋ ɓa
lere peɗ ká ɗi ká mbi sahoy ha rì
timbɛɗɛ key lɛ? Tusuɛke lɛ, peɗkeri
ku na mbi huɗ hɔy ze ha rì.

22 Roo lɛ, timbɛɗɛ key na
Ŋgɛrɛwu̱ru tina rǐ saa ɓil koy feya̱a,
a ha rǐ vi ɓa koy peɗ ɓe ro. A lɛ, lere
peɗ ká ì ziŋ ká ɗi na, ɓa simseɗ ká
taŋ kaɗ kaɗ a rii law-ɛ, ɓo í káwke
ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
23 Tusuɛke lɛ, lere feya̱a na ɓa
huɗ, roo lɛ, fe haŋa hɔy ká
Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ ɓáy faa zúɔ ziŋ
Ŋgɛrɛmb̃ay naari Zezu *Krisi na,
ɓe ze ɓa káw ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ kpaɗara.

7

Tı̃i saa ɓil bol kusol

1 Yu̱-iri, mì ɓaa ɓay ziŋ rǐ munu ɓa
nzoɓri ká i kɔ *bol kusol kɔ ɓáy kere
ro. Zaɗka nzoɓ kaw ɓáy kumnun
ɓáy lɛ, bol kusol ɗo ɓáy hu̱rusuo ká
tul-e rɔɓay. Ɓa fe ká ì kɔ ta-taŋ.
2 Má̱y nzoɓ ká ya̱a wa̱ra na, zaɗka
wa̱ra kaw ɓáy kumnun ɓáy lɛ, bol
kusol na siŋ ri kɔɓ rɔɓay. A ze ɓo,
zaɗka wa̱ra na hu ro lɛ, faa ɗo hɔy
ha̱ ni ɓáy.
3 Ɓe mini ze, zaɗka wa̱ra kaw ɓáy
kumnun kɔɓ ɓáy, rɔɔ ka tı̃i a ya̱a
wa̱ra ki̱ lɛ, ɓe na, i ɗika ni ɓa má̱y
nun pie. A ze ɓo, zaɗka wa̱ra na hu
ro lɛ, bol kusol ká siŋ ri na naa ká
tul-e. Ze ka ya̱a na wa̱ra ki̱ hɔy kara,
ka ɓa má̱y ɗáa nun pie ya.
4 Yu̱-iri, ɗo faa mbı̃w munu nda̱w,
ɓaarǐ na ì zuɔ ziŋ Zezu *Krisi ká ɓil
huɗ ɓe, ze ɓay ká se tul bol kusol
na, ì vi ɓa nzoɓ huɗeri ká ɗi, ɓay
ji̱i lɛ, ka ɗo ɓáy hu̱rusuo ká tul-rǐ
mbǎa. Timbɛɗɛ key na, ì ɗo ɓay
tul nzoɓ ki̱, ɓe ká Ŋgɛrɛwu̱ru tina
ni saa sakra nzoɓ huɗeri, ɓay haŋa
lere peɗ naari ka ɗo ɗi ɓáy kere ɓa
taa ɓe.
5 Pola ká náa ɗori ɓil fe ɗáa
naysuo kɔɓ rɔɓay na, bol kusol ká
haa fe mii: «Ɗaa fe key ya» na, ɗaa
ha̱ kɔn ɗáa feya̱a ká ɗo ɓil law naari
na, suru naari a ɗaa peɗ ká sùo
naari, ɓay haŋa ɓo, feya̱a na ka mbi
huɗ ha̱ naari.
6 Roo lɛ, ɓay ká se tul bol kusol ká
mgba naari ɓa koy pola na, náa ɓári
nzoɓ huɗeri ká ɗi ro, ɓay ji̱i lɛ, ka
ɗo ɓáy hu̱rusuo ká tul naari mbǎa.
Munu zu lɛ, timbɛɗɛ key na, náa
maari ɗáa peɗ ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy
nduo peɗ fie ɓáy faa hu̱rusuo Tem
ɓe ká re mbay ro ɓo, ɓáy faa tá̱w
nduo peɗ bol kusol ká re mbay ká
tul naari na mbǎa.

Bol kusol kiɛ feya̱a

7 A ku wa̱a, *bol kusol na ɓa feya̱a
lɛ? Ṵ-uu, munu ya. Bol kusol na ze
kiɛ mì fe ká ɓa feya̱a. A ɓo munu ya
lɛ, bol kusol ká ɓaa mii: «Mù ti kɔ́kɔ
nun fe ya» na, mì ti kɔ́kɔ ya.
8 Ɓáy faa bol kusol key na, feya̱a
na ɗaa ha̱ mì kɔ́ke ki̱ri kɔ́kɔ nun
feri ɓoɗ ɓoɗ ká ɓil law-i. Ɓa tusuɛ,
zaɗka bol kusol tiya lɛ, feya̱a ɗo ɓa
fe huɗe.
9 Pola ká bol kusol tiya ɓáy na, kér
ɓay ɓi ɗo ɓáy kere. A roo lɛ, zaɗka
bol kusol na ví tı̃i báyı̃i lɛ, feya̱a na
laa ro ze ví ɗo ɓáy kumnun a ha̱ mì
vi ɓa nzoɓ huɗe.
10 Ɓe mini ze, bol kusol ká'a ɓá faa
haŋa mì kǎwke ɓáy kumnun na, yı̃i
a ha̱ mì se ɓa zaɗ huɗ.
11 Ɓáy faa bol kusol na, feya̱a ziŋ
faa a ŭlake mì, a ɓáy faa bol kusolke
ku na nda̱w ze, mì zı̃ŋke huɗ.
12 Ɓe ze, bol kusol ki̱ sùo-ɛ na taŋ
kaɗaŋ, a ɓay ká ɗo ɓil-e na kara taŋ
kaɗaŋ nda̱w, a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm,
rɔɔ a ɓa kere.
13 A ku wa̱a, bol kusol ká ɓa fe kere
na, a yı̃i a vi ɓa fe sa̱w huɗ ɓi rɔɓay
lɛ woo? Ṵ-uu, munu ya. Roo lɛ, ɓa
feya̱a na ki̱ ze mbi bol kusol ká ɓa
fe kere na ha̱ ni vi ɓa fe sa̱w huɗ ɓi.
Ɓe ze ɓáy faa bol kusolke na, feya̱a
tı̃nake sa̱w ka̱aya ɓáy law mgbɔrɔ
ɓeri ká kal tul zaɗ na taŋ gbay gbay
ɓa kɛlɛ.

Ruy ká ɓil naysuo

14 Náa kɔ́ri mii, *bol kusol na uru
saa luo Ŋgɛrɛwu̱ru, roo lɛ, ɓi na mì
ɓa nzoɓ naysuo a mí ɓa koy feya̱a.
15 Tusuɛke lɛ, fe ká mì ɗaa na mì
kɔ sa̱wke ya, ɓay ji̱i lɛ, fe ká law-i hii
ɗáa na, mì ɗaa ya, roo lɛ, fe ká mì

sa-saŋ na, ɓe kị̃ ndạ̃w rɔɔ mì yị̃i mí
ɗaa ɓáy.
16 A ze, zaɗka mì ɗaa fe ká law-i
hii ya na lɛ, kiɛ mii mì zuɔ ziŋ bol
kusol na ndạ̃w, a mí kɔ ni ɓa fe kere
ndạ̃w pi.
17 Ɓe ze, feri ká mì ɗaa na, ɓa ɓi
ze mì ɗaa ya, roo lɛ, ɓa feyạ̃a ká ɗaa
puo ká ɓil law-i ze hạ̃ mì ɗaa.
18 Mì kɔ mii, fe kere ɗaa puo ká
ɓil law-i ya, mì hii ɓáa mii, ká ɓil
naysuo-i ya. Tusuɛke lɛ, kɔn ɗáa fe
kere na ɗo ɓil law-i, roo lɛ, hụ̃rusuo
ɗáake ze tiya.
19 Fe kere ká mì hii ɗáa na, mì ɗaa
ya, roo lɛ, fe kạ̃aya ká mì hii ɗáa ya
na ndạ̃w rɔɔ, mì ɗaa.
20 Zaɗka mì ɗaa fe ká law-i hii ya
na lɛ, ɓa ɓi kị̃ ze mì ɗaa ya, roo lɛ,
ɓa feyạ̃a ká ɗaa puo ká ɓil law-i ze
hạ̃ mì ɗaa.
21 Fe ká mì kɔ ɓaŋguɔ na ze ɗo
key: zaɗka mì hii ɓay ɗáa fe kere
na, fe kạ̃aya ze mgba law-i.
22 Ká ɓil wạ̃ra law-i lɛ, ɗáa bol
kusol Ŋgɛrɛwụ̃ru ze hạ̃ mì suoriya.
23 A roo lɛ, mì kɔ fe kị̃ ɓoɗ ru-ruy
ká ɓil naysuo-iri riw bele ziŋ hạ̃y ká
kér ɓay ɓi zuɔ ziŋ ni, a ɗáa mì ɓa
koy feyạ̃a.
24-25 Ɓe mini ze, ɓi na, ká ɓil kér
ɓay ɓi lɛ, mì ɗaa vu mbom ɓo tul bol
kusol Ŋgɛrɛwụ̃ru, roo lɛ, ká ɓil fe
ɗáa naysuo na, mì ɗo ɓa koy feyạ̃a.
Áa, kɔ́kɔ síe hạ̃y ká mini key na!
Nzoɓ ve ndạ̃w rɔɔ a tína mì ká ɓil fe
ɗáa naysuo ni ká kuɔ mì ɓa ɓil huɗ
key lɛ? Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ mbị̃w hɔy ze
maa. Taambɔl hạ̃ ni ɓáy faa Zezu
*Krisi ká ɓa Ŋgɛrɛmbay naari!

8

Káw ɓáy kumnun ɓáy faa Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru

1 Timbɛɗɛ key na báyị̃i lɛ, ɓay
mbị̃w kara mgba tul nzoɓri ká i zuɔ
ziŋ Zezu *Krisi na mbǎa.
2 Hụ̃rusuo Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru ká hạ̃
nzoɓ kaw ɓáy kumnun ɓáy faa zúɔ
ziŋ Zezu Krisi na, tina mì saa ɓil
hụ̃rusuo feyạ̃a ɓáy huɗ.
3 Feke ku na *bol kusol *Moyze
maa ɓay ɗáa ya, ɓay ị̃i lɛ, naysuo
na ɗaa hạ̃ hụ̃rusuo-ɛ tiya. Roo lɛ,
fe ká bol kusol maa ɓay ɗáa ya na,
Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ sùo-ɛ ze ɗaa. Ka pie
Vi-e vi tusiri key, a yạ̃a sùo ziŋ nzoɓ
fe ɗáa yạ̃a, a hu ɓa vuy *fe poy ɓay
tul feyạ̃a. Ɓe mini ze, Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɗáake ɓay ɓo tul feyạ̃a ká ɗo ɓil
naysuo nzoɓ, a ɓĭɛke hụ̃rusuo-ɛ.
4 Ka ɗaa munu ɓay hạ̃ŋa ɓo, fe
ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká bol
kusol hii ɓay hạ̃ŋa náa ɗáari na, ka
ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká sùo naari,
hạ̃ náa séri simseɗ kere ɓáy faa
hụ̃rusuo Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru ro ɓo, ɓáy
faa naysuo na mbǎa.
5 Tusuɛke lɛ, nzoɓri ká i se simseɗ
ɓáy faa naysuo na, i ɗaa kér ɓay
ɓari ɓo tul fe ká kɔn naysuoke hii.
A roo lɛ, nzoɓri ká i se simseɗ ɓáy
faa hụ̃rusuo Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru na, i
ɗaa kér ɓay ɓari ɓo tul fe ká Tem
Ŋgɛrɛwụ̃ru hii ɓayke.
6 Ɗáa kér ɓay ɓo tul fe ká naysuo
hii ɓayke na, hạ̃ nzoɓ se ɓa zaɗ
huɗ. Roo lɛ, ɗáa kér ɓay ɓo tul fe
ká Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru hii ɓayke na, hạ̃
nzoɓ se ɓa zaɗ káw ɓáy kumnun
ɓáy ɗɛkɛkɛ.
7 Ɓari nzoɓri ká i ɗaa kér ɓay ɓari
ɓo tul fe naysuo na, i ɓa nzoɓ tul
ŋgạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̃ru a í ɗaa vu mbom
ɓo tul bol kusol-e ya. Tusuɛke lɛ,
ɓari na i maa ɓay ɗáa ya.
8 Nzoɓri ká i ɗo ɓil fe ɗáa naysuo
na, i maa ɓay rii law Ŋgɛrɛwụ̃ru ya.
9 A roo lɛ, ɓaarĭ na, ì ɓa nzoɓri
ká ì se simseɗ ká naysuo hii na ya,
í ɗaa fe ká Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru ze hii
ɓayke, ɓay ị̃i lɛ, ɓe na, ka ɗo ɓil law-
rĭ. Nzoɓ ká ɗo ɓáy Tem taa Krisi ya
lɛ, ka ɓa taa ɓe ya.
10 Zaɗka Krisi ɗo ɓil law-rĭ, ze
naysuo-rĭ a zíŋ huɗ ɓay tul feyạ̃a
hɔy kara, Tem ɓe ha rĭ kaw ɓáy
kumnun, ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru naa
ɓay ká tul-rĭ a ha rĭ ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun-ɛ.

11 Ŋgɛrɛwu̱ru tina Zezu saa sakra
nzoɓ huɗeri ha̱ ni kaw ɓáy kumnun.
A ze, zaɗka Tem ɓe ɗo ɓil law-rɨ̀
lɛ, ɓe ká'a tina Krisi saa sakra nzoɓ
huɗeri ha̱ ni kaw ɓáy kumnun na,
a haŋa naysuo-rɨ̀ ká ɗo ɓa fe huɗe
na, kaw ɓáy kumnun ndaw ɓáy faa
hu̱rusuo Temke ká ɗo ɓil law-rɨ̀ na
ku̱.
12 Ɓe mini ze yu̱-iri, fe ká ɗo nun
haŋa náa ɗáari na ɗo ɗi. Roo lɛ, fe
ká ɗo nun haŋa náa ɗáari munu ká
naysuo hii na, tiya.
13 Zaɗka ɨ̀ ɗaa fe ká kɔn naysuo ze
hii lɛ, ɨ̀ zíŋ huɗ. Roo lɛ, zaɗka ɨ̀ ha̱
kɔn fe naysuo hu mburuk ká ɓil law-
rɨ̀ ɓáy faa hu̱rusuo Tem Ŋgɛrɛwu̱ru
lɛ, ɨ̀ káw ɓáy kumnun.
14 Nzoɓri riw bele ká Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru nda faa pol-ri na, ɓa
ɓari ki̱ ze i ɓa vu Ŋgɛrɛwu̱ru.
15 Tem ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha rɨ̀ na,
ti ɗáa rɨ̀ ɓa koy ha̱ hi̱ɛ sɛ rɨ̀ ɓa ki̱
ya. Roo lɛ, Temke na ha rɨ̀ vi ɓa vu
Ŋgɛrɛwu̱ru, a ha̱ faa ha̱ náa ɗíkeri
ni mii: «Aba, Bǎa*.»
16 Temke sùo-ɛ ɓaa nasi ɓayke ká
ɓil law naari nziiya mii, náa ɓári vu
Ŋgɛrɛwu̱ruri.
17 Munu ká náa ɓári vi-eri na, fe
kereri ká'a kɔrɔ ɗo ɓay tul nzoɓ ɓeri
na, náa zíŋri ziŋ Zezu Krisi mbi̱w
hɔy, ɓay i̱i lɛ, zaɗka náa kɔ́ri sɛ̱kɛ
fe ziŋ ni mbi̱w na, náa zíŋri riŋ ɗika
kara ziŋ ni mbi̱w ndaw pi.

Riŋ ɗika ká'a ɗoko ɓaŋguɔ

18 Mɨ̀ kɔ lɛ, riŋ ɗika ká Ŋgɛrɛwu̱ru
a tína ɗo zaɗ hie ha̱ naari na, zaɗka
mɨ̀ ker se ɗi lɛ, sɛkɛ fe ká náa
kɔ́ri timbɛɗɛ key na, ɓa fe ká maa
mgbaka ɓay líeke ya.
19 Tusuɛke lɛ, feri riw bele ká'a
ɗaa ri na, kɔn kɔ́kɔ nam ká'a tínake
vi-eri ɓa kɛlɛ ɗaa ri lok lok,
20 ɓay i̱i lɛ, fekeri ku na, i zuɔ fal
fe púŋkeri ká re mbay ká tul-ri ha
ri vi ɓa fe ká gɔr hɔy. Ɓa fekeri ku
na ze, i hii ɓay ɗoko munu ya, roo
lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ ze mbi nzi-ɛ ká
tul-ri. Ɓa gbu̱ke ya ɓáy, roo lɛ, ka kɔ
lɛ,
21 nam ha̱nɛ na, feri riw bele ká'a
ɗaa ri na, a tína ri saa ɓil hu̱rusuo
koy feri ká ɓa púŋke. Lɛɛ, ɓari ɓáy
vu Ŋgɛrɛwu̱ruri na, i káw ɓáy tul-ri
í ziŋ riŋ ɗika na mbi̱w hɔy.
22 Náa kɔ́ri ɓa tusuɛ ki̱, kpu̱ru ti̱i
timbɛɗɛ key na, feri riw bele ká
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ri na i kɔ sɛkɛ fe, í
ŋgu̱ri ŋgur ŋgur munu ká ma̱y nzoɓ
ká kɔ sɛkɛ fe ɓay mbóŋ.
23 Ɓa ɓari huo-ri hɔy ya, roo lɛ,
naari ká Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo ɓil law
naari munu ɓa titire fe ini ká'a ha̱
na, náa ŋgu̱riri sùo naari ŋgur ŋgur
ɓáy ɓil law naari ziŋ ri ɓay gíyaŋke
nam ká Ŋgɛrɛwu̱ru a ɔ́rɔke peɗ ɓe
ká sùo naari ŋgiɗ bele, a ɗaa naari
kaw ɗɛɗ ɓa vi-eri a ha̱ naari sùo fie
ká hu-huɗ ya na.
24 I kɔ, naari na, náa ziŋri pam ro,
roo lɛ, fe ká tɔ̀ŋ ká ɗi na, náa ɗáari
law naari ɓáy ze te ɗi nzokɗo. A
wa̱a, nzoɓ ve ze a ɗáa law-ɛ te tul fe
ká'a kɔ ɓáy nun-ɛ ro na lɛ? Zaɗka'a
kɔ feke ro na, ka ti ɗáa law-ɛ te ɗi
mbǎa.
25 Ze, munu ká náa kérri nzokɗo
se tul fe ká náa kɔ́ri ɓáy nun naari
ya ɓáy na, náa gíyaŋri kekeke ɓáy
íki law.
26 Ɗo faa mbi̱w munu nda̱w, munu
ká hu̱rusuo naari tiya na, Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru ví sɔ naari, ɓay i̱i lɛ, náa
kɔ́ri fe ká ɓay ɗáake nzaa ɓay kere
ɓáy zaɗɛ ya. A lɛ, Tem Ŋgɛrɛwu̱ru
ki̱ sùo-ɛ ze ɗaa nzaa ɓay kere ɓay
tul naari ɓáy ŋgu̱ri ká nzoɓ maa ɓay
ɓáa ɓáy nzi-ɛ ya.
27 Lɛɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓa nzoɓ
bɛ́klɛ ɓil law nzoɓ na, ka kɔ fe ká
Tem hii ɓay gɔ́ŋ na, ɓay i̱i lɛ, ɓáy
faa ká Ŋgɛrɛwu̱ru hii na, ka ɗáake
nzaa ɓay kere ɓay tul nzoɓri ká i ɓa
taa ɓe.
28 Náa kɔ́ri ɓa tusuɛ mii, nzoɓri ká
i hii Ŋgɛrɛwu̱ru ká'a ɗi ri ɓay haŋa
ri ɗaa fe ɓáy faa ká'a leke na, feri

* **8:15 8.15** Ɓáy nzaa aramri lɛ, *Aba* ɓa «Bǎa.»

riw bele ká ṭii tul-ri na, a haŋa fekeri
vi ɓa fe kere ha ri.
29 Ì kɔ, nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru nan
ri pola na, ka mbi nzi-ɛ ha ri ɓay
haŋa ri ɗo munu ká Vi-e, ɓay haŋa
ɓo, ká ɓil ruɔ vi-eri riw bele na, Vi-e
na ka ɓa ŋgɛrɛ leɗ.
30 Ɓari ká Ŋgɛrɛwṵru nan ri pola
na, ka ɗi ri ɓa taa ɓe; a ɓari ká'a ɗi
ri ɓa taa ɓe na, ka naa ɓay ká tul-ri
ha ri ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-
ɛ, a ɓari ká'a naa ɓay ká tul-ri ha ri
ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ na, ka
ɗaa riŋ ɗika ɓo tul-ri.

Fe ká'a máa kúŋ sal ini ká Ŋgɛrɛwṵru mgba ziŋ naari na tiya

31 A munu ku waa, náa ɓáari mina
ro se tul fe niri key na lɛ? Zaɗka
Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ fal ŋgaŋ naari
na wạa, nzoɓ ve ze a máa ɓay kúma
naari ɓáy lɛ?
32 Ì kɔ, ɓe ká vu ɓil-e hɔy kara ka
ɓeɗ naari ya, a pɔŋ ni ɓa vuy *fe poy
hạ naari riw bele na wạa, ɗaa mina
ndạw rɔɔ, ka ti haŋa naari feri riw
bele ɓáy faa Vi-e na ya lɛ woo?
33 A ku waa, nzoɓ ve ndạw rɔɔ a
ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru
nan ri a ɗaa ri zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe na
lɛ? Nzoɓ mbịw mini kara tiya. Ɓa
Ŋgɛrɛwṵru kị ze naa ɓay ká tul-ri
ha ri ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ.
34 A ku waa, a ve kị ndạw rɔɔ a
máa ɓay haŋa ɓay mgba tul-ri ɓáy
lɛ? Mbịw tiya, ɓay ịi lɛ, Zezu *Krisi
hu a ṭii saa luɔ huɗ a kaw tunduo
hoɗo Ŋgɛrɛwṵru, a ɗaa nzaa ɓay
kere ɓay tul naari.
35 Fe ịi kị ndạw rɔɔ a máa ɓay
kúŋ sal ini ká Krisi mgba ziŋ naari
na lɛ? Fe mbịw ká'a máa ɓay kúŋ
salke na tiya: ɓa kɔ́kɔ síe ya ndạw,
ɗoko ɓil huɗ ya ndạw, ɗáa nun tuɔ
síe ya ndạw, kɔn luye ya ndạw, séke
tigbạa hɔy ya ndạw, fe huɗri ká i kiri
tul naari gbuk ya ndạw, mase huɗ
maamii hɔy kara ya ndạw pi.
36 I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru
mii:
«Ŋgɛrɛmbay, ɓay tul-a na ze,
namri riw bele ɓuru ɗŏke ɓa fe
huɗ,
í ɗara ɓuru munu ká i kŭɔke
baɗuri í séke ɓa zaɗ ika ri†.»
37 Roo lɛ, ká ɓil fe niri riw bele ká ṭii
tul naari na, náa ɓári bawda nzoɓ
háw yṵmri ɓáy faa hṵrusuo nzoɓ ká
kɔ naari ɓa nzoɓ nun-ɛ na.
38 Mì kɔ ɓa tusuɛ: fe ká'a máa ɓay
kúŋ sal ini ká Ŋgɛrɛwṵru mgba ziŋ
naari na, mbịw tiya. Ze ɓa na huɗ,
mase káw ɓáy kumnun hɔy kara
ɗaa fe mbịw ya. Leɗ nzaapeɗri ká
nulue, mase temndayari ká re mbay,
mase hṵrusuo kị̃ri hɔy kara, i ti ɗáa
fe mbịw ya. Feri ká'a ṭii timbɛɗɛ
key, mase feri ká'a vika vuku hɔy
kara, ti ɗáa fe mbịw ya ndạw.
39 Wṵruri ká tusiri key, mase
wṵruri ká zaɗ baw hɔy kara, i ti ɗáa
fe mbịw ya, rɔɔ ɓáy feri riw bele
ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ri na hɔy kara,
i ti ɗáa fe mbịw ya ndạw pi. Fe
mbịw ká'a máa ɓay kúŋ sal ini ká
Ŋgɛrɛwṵru tina ɓáy faa Zezu Krisi,
Ŋgɛrɛmbay naari na, tiya.

9

Pol rɛ sùo-ɛ ɓay tul leɗ Izarayɛlri

1 Ɓáy riŋ *Krisi lɛ, ɓay ká mì ɓáa
na ɓa sùo ɓay kị ɓo, ɓa kúɗ ɓay ya.
Kér ɓay ká ɓil wạra law-i ɓáy faa
Tem Law Pie kara, ɓaa nasi ɓayke
mii:
2 mì ɗaa síe ŋgịi ɓamba tasiri,
a law-i kara nzɛ mgbuk mgbuk
ɓaŋguɔ ɓay tul sạw ɓiri ká i ɓa Ziɓri.
3 Mì rɛ sùo-i ɓay haŋa ɓi ze, maa
lɛ, ɓeɓi ka mgba tul-i a wálke sakra
ɓi ɓáy Krisi ɓay tul yṵ-iri ha ri ziŋ
pam, ɓari ká i ɓa sạw ɓiri na.
4 Ɓari na, i ɓa leɗ Izarayɛlri* ká
Ŋgɛrɛwṵru nan ri, a ɗaa ri zuɔ ɓoɗ
ha ri vi ɓa vi-eri. Ka ha ri kɔ riŋ ɗika
ɓe ndạw, a saa kuniri ziŋ ri ndạw, a
ha ri bol kusol ndạw, a kiɛ ri faa rúo
ni ndạw, rɔɔ a waa feri ká ɓay tul-ri
ndạw pi.

† **8:36 8.36** Simri 44.2-3. * **9:4 9.4** Leɗ Izarayɛlri na, i ɓa vu bulu Zakoɓ. Ɓe Zakoɓ na, Ŋgɛrɛwṵru hạ ni riŋ ɓa Izarayɛl.

5 I ɓa vu bulu *Abaraham, Izak,
ɓáy *Zakoɓ, a Krisi ki̧ sùo-ɛ ká ví ya̧a
sùo ziŋ nzoɓ na hɔy kara, ɓa sa̧w
ɓari nda̧w. Ŋgɛrɛwu̧ru Nzoɓ Ka̋w
Tul Feri Riw Bele na, ndaɗ ɓay písi
ni ɓaŋguɔ kpaɗara! Amɛm!

6 Ɓe ze ɓa fe ɓáa mii, ɓay ká
Ŋgɛrɛwu̧ru waa na, ɓa fe ká gɔr hɔy
ya. Ì kɔ, vu bulu Izarayɛlri riw bele
ze i ɓa sa̧w *Izarayɛl taa tusuɛkeri
ya.

7 Vu bulu Abarahamri hɔy kara,
i ɓa vi-e taa tusuɛkeri riw bele ya
nda̧w, ɓay ji̧ lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ha̧
Abaraham mii: «Ɓáy faa vi-e Izak ze
vu bul-eri i rúɔke ɓamba munu ká
mì waa ɓayke ziŋ mù na†.»

8 Ɓay key na kiɛ mii, ɓa nzoɓri riw
bele ká i mboŋ ri ká sa̧w Abaraham
ze i ɓa vu Ŋgɛrɛwu̧ru taa tusuɛkeri
ya. Roo lɛ, ɓari huo-ri ká i mboŋ ri
ɓáy faa ɓay ká Ŋgɛrɛwu̧ru waa na
hɔy ze, i ɓa vu bulu Abaraham taa
tusuɛkeri.

9 Ɓay ká Ŋgɛrɛwu̧ru waa ɓay tul-
e na ze ɗo key: «Káy ki̧ ká ɓáy ɓil
few ká mini key ká mì yi̧i ɓay ví na,
*Saara a mbóŋ leɗ wa̧ra nzoɓ‡.»

10 Ɓa ɓe nu ku hɔy ya, vu Rebikari
ká i ɓa leɗ ndɔ̧ŋɔri na, bǎa ɓari
mbi̧w hɔy ɓa bulu naari Izak.

11-12 Roo lɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa
Rebika mboŋ ri na, Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa
ha̧ ni mii: «Ŋgɛrɛ leɗ na a ɗĩŋ tul-
e ká sa̧w ɓal nzoɓ vbiele§.» Ɓáy ɓil
sew ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ɓay ku na lɛ,
leɗ ndɔ̧ŋɔri na, i mboŋ ri ya ɓáy, a
fe kere mase fe ka̧ayari kara, leɗkeri
ku na i ɗaa ya ɓáy. Ze Ŋgɛrɛwu̧ru
na nan nzoɓri a ɗi ri ɓáy faa ká'a
leke ɓo, ɓáy faa peɗ ɗáa nzoɓ ya,

13 munu ká'a ɓaa ɗo ɓil mbeɗe
ɓe mii: «Mì hii Zakoɓ, a mí pɔŋ
Esaw.»

Ŋgɛrɛwu̧ru ɓa mbay tul feri riw bele, a ɗaa feri ɓáy zaɗɛ

14 A ku na waa, náa ɓáari mina ro
lɛ? Lɛɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru na ɓa nzoɓ ká
ɗaa fe ɗo ɓáy zaɗɛ ya zu lɛ? Munu
ya!

15 Ɓe na, ka ɓaa ha̧ *Moyze mii:
«Mì ɗaa law kere ziŋ nzoɓ ká mì hii
ɓay ɗáa kere ziŋ ni,
a mí kɔ nun síe nzoɓ ká mì hii ɓay
kɔ́kɔ nun síe ɓe†.»

16 Feke ku na ɗo ɓay tul law hiiya
nzoɓ ya nda̧w, ɓay tul hu̧rusuo
nzoɓ ya nda̧w, roo lɛ, ɗo ɓay tul
Ŋgɛrɛwu̧ru ká kɔ nun síe nzoɓ
munu ka̋ law-ɛ hii.

17 Ɓe ze Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ha̧ mbay
*Farawo̧n ká ɓil mbeɗe ɓe mii: «Ɓo
na, mì ɗáa mù kaw ɓa mbay ɓay
tínake hu̧rusuo-i ɓa kɛlɛ ɓáy faa ɓo,
ɓay haŋa riŋ-i ka mgbáke ká tusiri
key riw bele‡.»

18 Ɓe ze, Ŋgɛrɛwu̧ru kɔ nun síe nzoɓ
munu ká'a hii, a ha̧ law ŋgɔŋɔ ha̧
nzoɓ munu ká'a hii.

19 Kɔ ya lɛ, nzoɓ ha̧nɛ a ɓáa ha̧ mì
mii: «Zaɗka ɗo munu ku waa, ɗaa
mina nda̧w rɔɔ Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa ɓay
ɓo tul nzoɓ ɓáy lɛ? A wa̧a, ka ɗaa fe
ká Ŋgɛrɛwu̧ru ki̧ mbi nzi-ɛ ɓay haŋa
ni ɗaa na ya lɛ woo?»

20 A ɓo nzoɓ ká mù ɓaa ɓay munu
ku na wa̧a, mù ɓa ve nda̧w rɔɔ, mú
ma̋y ɓay ziŋ Ŋgɛrɛwu̧ru lɛ? Ì kér í
kɔ, suna ká i mbuo na, a ɓáa ha̧ nzoɓ
mbúo ni mii: «Ɓay ji̧i nda̧w rɔɔ, mù
mbúo mì ɗo mini key na lɛ woo» na
ya.

21 Nzoɓ mbúo pa̧y na, maa ɓay
ɗáa fe ɓáy pa̧y na munu ká law-ɛ
hii: pa̧y taa mbi̧wke ku na, ka maa
ɓay mbúoke tɔy ndaa, a pɔŋ ɓie a
mbúoke suna taa hɔyke§. Wa̧a, ì kɔ
munu ya lɛ?

22 Ze, zaɗka Ŋgɛrɛwu̧ru hii ɓay
ɗoko munu ká nzoɓ mbúo pa̧y na
wa̧a, ɓay ji̧i ɓo ze ɗo ɗi lɛ? Ɓa ɓe ki̧
ze ka hii ɓay kíɛ nzoɓri hɛrɛ ɓe ɓáy
hu̧rusuo-ɛ. Ɓe nu ku hɔy kara, ka iki
law-ɛ ŋgi̧-ŋgi̧i ká tul nzoɓri ká i maa

† **9:7 9.7** Tiika sa̧w fe 21.12. ‡ **9:9 9.9** Tiika sa̧w fe 18.10,14. Leɗ wa̧ra nzoɓke na ɓa Izak ká ya̧a Rebika ɓa ma̋y ɓe. § **9:11-12 9.11-12** Tiika sa̧w fe 18.10,14. * **9:13 9.13** Malasi 1.2-3. † **9:15 9.15** Ti̧i Kɛlɛ 33.19. ‡ **9:17 9.17** Ti̧i kɛlɛ 9.16; ì ki̧i Ti̧i kɛlɛ 7–15. § **9:21 9.21** Ezay 29.16; 45.9; Zeremi 18.6.

ɓay zíŋ hɛrɛ ɓe, a í ɗo ɗi ya ɓay zíŋ ɓíɛ.
23 Ɓa ɓe ki̧ ndąw ze ka hii ɓay kíɛ
bawda riŋ ɗika ɓe ɓay tul nzoɓri
ká'a kɔ nun síe ɓari. Ɓa ɓari ká'a
leke ri ɗo pola ɓay haŋa ri ziŋ riŋ
ɗika ɓe na.
24 Nzoɓkeri ku na, ɓa naari ká
Ŋgɛrɛwu̧ru ɗi naari ká sakra nzoɓri
ká i ɓa Ziɓ na ku hɔy ya, roo lɛ, ká
sąw nzoɓ ki̧ri kara ndąw pi.
25 Ɓe ze ɓa fe ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa
ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Oze nzoɓ yąaŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru mii:
«Nzoɓri ká i ɓa taa ɓi ya na mì ɗika
ri ɓa nzoɓ ɓiri;
a sąw nzoɓri ká pola lew mì hii
ri̧ ya na,
mì kɔ́kɔ ri ɓa nzoɓ nun-i.*
26 A zaɗ ká i ɓaa ha ri ká ɗi mii:
"I ɓa nzoɓ ɓiri ya" na,
ká zaɗɛ na ku ki̧ ze,
i ɗika rì ɓa vu Ŋgɛrɛwu̧ru, Nzoɓ
Káw Ɓáy Kumnun.»†
27 A ɓay ká se tul leɗ Izarayɛlri na
laa lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ɓáy faa Ezay
nzoɓ yąaŋa ɓay saa nzi-ɛ mii:
«Ze, Izarayɛlri ruɔ munu ká dikuɗi
baa hɔy kara,
nzoɓri ká mì yąaŋa ri na, i máa
zaɗɛ nzɛkrɛ hɔy,
28 ɓay ji̧ lɛ, Ŋgɛrɛmbay a ví ɗáa
fe ká'a ɓaa ɓay ɗáa ká tusiri
key
hą ni ɔ ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele ɓa
vaa koɗ hɔy.»‡
29 Ɓo munu ká Ezay ɓaa ɓayke pola
ndąw mii:
«Zaɗka Ŋgɛrɛwu̧ru, Mbay Tul Feri
Riw Bele
kɔrɔ vu bulu leɗ Izarayɛl hąnɛri
hą naari ya lɛ,
náa dúkuri mburuk mburuk
munu ká nzoɓri ká Sɔdɔm ɓáy
Gomɔr.»§

Leɗ Izarayɛlri ɗaa law-ri ɓo tul Ŋgɛrɛwu̧ru ya

30 A ku waa náa ɓáari mina ro zey
lɛ? Ɓay ká náa ɓáari na ze ɗo key:
nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya, ká í nzaa faa
ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̧ru naa ɓay ká tul-
ri ha ri ɗo ɓay zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-
ɛ ya na ze, ka naa ɓay ká tul-ri ɓáy
faa mbika law.
31 A ɓari Ziɓri ká i nzaa faa ɓay
haŋa Ŋgɛrɛwu̧ru ka naa ɓay ká tul-
ri ha ri ɗo ɓay zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-
ɛ ɓáy faa ɗáa *bol kusol na laa lɛ, i
ziŋ faake ya wŭm.
32 Ɓay ji̧ ki̧ zu lɛ? Ɓay ji̧ lɛ,
ɓari na i nzaa faa ɓay ndáɗ ká nun
Ŋgɛrɛwu̧ru ɓáy faa peɗ ɗáa ɓari ɓo,
ɓáy faa ɗáa law ɓo tul Zezu *Krisi na
ya. Ɓe ze, i téke tisaw í lie munu ká
Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe
ɓe mii:
33 «Ɓi na, mì ɗaa tisaw ɓo puo ká
*Siǫn.
Ɓa tisaw téke ɓal nzoɓri, a ɗaa ha ri
lie.
Roo lɛ, nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-e
na,
law-ɛ ti sąa ya mgbaŋ.»*

10

1 Yu̧-iri, fe ká law-i mgba ɗi
ɓáy ɓil wąra law-iri riw bele, ká mí
koɗ Ŋgɛrɛwu̧ru ɓayke na, ɓay haŋa
Ziɓri ká i ɓa sąw ɓi na i ziŋ pam.
2 Mì ɓa nzoɓ ɓay nasi ɓari, a
mí kɔ mii ɓari na i nduɔ kiyaw
kiyaw ɓay tul Ŋgɛrɛwu̧ru, roo lɛ,
nun nzɛmke ze puo ri.
3 Tusuɛke lɛ, faa ká Ŋgɛrɛwu̧ru
náake ɓay ká tul nzoɓ hą ni ɗo ɓay
zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ na, i kɔ ya a í
nzaa faake ɓáy tul gaŋ sùo-ri ki̧ hɔy.
Ɓe mini ze, i ɗáake vu mbom ɓo tul
faa ká Ŋgɛrɛwu̧ru leke na ya.
4 Mì ɓaa mini key, ɓay ji̧ lɛ,
Krisi ká vi na, ka ɓa ɔ́rɔ ɓie fe ɗáa
bol kusol na, ɓay haŋa ɓo nzoɓri
riw bele ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e na,

* **9:25 9.25** Oze 2.25. † **9:26 9.26** Oze 2.1. ‡ **9:28 9.28** Ezay 10.22-23. § **9:29 9.29** Ezay 1.9; Tiika sąw fe 19.1-29. * **9:33 9.33** Ezay 28.16. «Tisaw» na ɓa Zezu. Munu ká Ziɓri hii ɓay ɗáa law-ri ɓo tul Zezu Krisi ya na, Zezu na vi ɓa ŋguɗ puu ká Ziɓri te a í lie. I hii ɓay ɓe ya, ɓay ji̧ lɛ, ɓari Ziɓri na i giyaŋ nzoɓ yąaŋa nzoɓ ká'a tína ri saa ɓil nduo dɔmąy Rɔmri ɓo, ɓa Nzoɓ Yąaŋa Nzoɓ hąy ká i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ na ya.

Ŋgɛrɛwu̱ru ka naa ɓay ká tul-ri ha
ri ɗo ɓay zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ.
5 I kɔ, ɓay ká se tul haŋa ɓay
naa ká tul nzoɓ ha ni ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy faa
ɗáa vu mbom ɓo tul bo̱l kusol na,
*Moyze ɓaa ɓayke pola hɔy mii:
«Nzoɓ ká ɗaa fe ká bol kusol ɓaa
ɓáy zaɗɛ riw bele na lɛ, a káw ɓáy
kumnun ɓáy faa bol kusolke na*.»
6 A ɓay ká se tul haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru
naa ɓay ká tul nzoɓ ha̱ ni ɗo ɓáy
zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓáy faa ɗáa
law ɓo tul Krisi na, ka ɓaa mii: «Mu
kér ká ɓil law-a ki̱ hɔy mii, nzoɓ ve
ndaw̱ rɔɔ a séke nulue lɛ», na ya.
(Ɓayke hii ɓáa mii, ɓay haŋa Krisi
ɗira a vi tusiri key.)
7 Mu kér mii: «Nzoɓ ve ndaw̱ rɔɔ
a séke *luɔ zaɗ baw ká gbu̱ke tiya
lɛ», na ya ndaw̱†. (Ɓayke hii ɓáa
mii, ɓay tína Krisi saa sakra nzoɓ
huɗeri.)
8 A ku na wa̱a, ɓayke ɓaa mina
ro zu lɛ? Ɓayke ɓaa mii: «Ɓay
Ŋgɛrɛwu̱ru na ɗo ɗi ya deɓ ká
lakun-a key hɔy, a ɗo nzaa-a ndaw̱,
rɔɔ ɓil law-a ndaw̱ pi‡.» Ɓayke ku
na ze ɓa káa ɓay ɗáa law ɓo tul Zezu
Krisi ká ɓuru ka-káake na.
9 Ze, zaɗka nzaa-a ti̱i ta-taŋ mii,
Zezu ɓa Ŋgɛrɛmbay, a mú ɗaa law-
a ɓo tul tína ká Ŋgɛrɛwu̱ru tina ni
saa sakra nzoɓ huɗeri ha̱ ni kaw ɓáy
kumnun na lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a ya̱aŋa
mù,
10 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo
tul Zezu Krisi na, Ŋgɛrɛwu̱ru naa
ɓay ká tul nzoɓke ha̱ ni ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun-ɛ. A zaɗka nzaa
nzoɓke ti̱i ta-taŋ na ka ya̱a ni.
11 I ɗaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru ndaw̱ mii: «Nzoɓ ha̱a
ha̱a ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-e na, law-ɛ
ti sa̱a ya mgbaŋ§.»
12 Ɓe mini ze, nzoɓri ká i ɓa Ziɓ,
mase i ɓa na Ziɓ ya hɔy kara, wál
sakra ɓari tiya; Ŋgɛrɛmbay ká mbi̱w
key ki̱ ze ɗo ɓay tul-ri riw bele, a ɗaa
kere ziŋ nzoɓri riw bele ká i koɗ ni,
13 munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
ɓe mii: «Nzoɓ ha̱a ha̱a ká koɗ
Ŋgɛrɛmbay lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a ya̱aŋa
ni*.»
14 A ku na wa̱a, nzoɓ ká ɗaa law-ɛ
ɓo tul-e ya ku na, a ɗáa mina ndaw̱
rɔɔ a koɗ ni ha̱ ni ya̱a ni lɛ? A nzoɓ
ká laa soro ɓay ɓe ya na wa̱a, a ɗáa
mina ndaw̱ rɔɔ a ɗaa law-ɛ ɓo tul-e
lɛ? Zaɗka nzoɓ mbi̱w kara se a ka-
káa Ɓay Kere ká se tul Zezu ha ri ya
na wa̱a, nzoɓ a ɗáa mina ndaw̱ rɔɔ,
a laa ɓay ɓe na lɛ?
15 Zaɗka i pie nzoɓ ɓay haŋa ni
vǎa ka-káa ɓayke ya na wa̱a, nzoɓke
a ɗáa mina ndaw̱ rɔɔ, a se a ka-
káa ɓayke na lɛ? I ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru mii: «Kɔ́kɔ ví
nzoɓ káa Ɓay Kere Ŋgɛrɛwu̱ruri na
ɓa fe suoriya†.»
16 Roo lɛ, ɓa nzoɓri riw bele ze i
ya̱a Ɓay Kere na key ya. Ezay nzoɓ
ya̱aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱
kara rɛ sùo-ɛ mii: «Áa! Mbay, wa̱a,
nzoɓ ve ze ɗaa law-ɛ ɓo tul ɓay ká
ɓuru ka-káake na lɛ‡?»
17 Ɓe mini ze, ɗáa law ɓo tul Zezu
Krisi na, vi ɓáy faa láa káa ɓay, a káa
ɓayke ká nzoɓ laa na laa lɛ, ɓa káa
Ɓay Kere ká se tul ɓe Krisi.
18 Lɛɛ, mì vbi ɓay mii: leɗ
Izarayɛlri key na wa̱a, i laa káa Ɓay
Kere key na ya wǔ̱m lɛ woo? Ú̱-
uu, i la-laa na ki̱, ɓay i̱i lɛ, mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa ta-taŋ mii:
«Kusol-ri ya̱a zaɗ kpol kpol ká tusiri
key,
a ɓay ɓari ká i ɓaa na ku hɔy
kara,
se kpu̱ru a mgba gbu̱ zaɗ ɗi ɗi
ká tusiri key§.»
19 Mì yi̱i mí vbi ɓay ɓa ki̱ na rɔɓay
mii: lɛ, káa ɓay key na wa̱a, leɗ
Izarayɛlri laa sa̱wke taŋ ya wǔ̱m ɓa
tusuɛ ki̱ lɛ? Ú̱-uu, i laa sa̱wke ta-
taŋ na ki̱, roo lɛ, i ya̱a ɓayke ya.

* **10:5 10.5** Soro peɗ ɗáa Leviri 18.5. † **10:7 10.7** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 9.4. ‡ **10:8 10.8** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 30.14. § **10:11 10.11** Ezay 28.16. * **10:13 10.13** Zuyɛl 3.5. † **10:15 10.15** Ezay 52.7. ‡ **10:16 10.16** Ezay 53.1. § **10:18 10.18** Simri 19.5.

Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓayke ha ri pola
ndạw ɓáy faa Moyze mii:
«Mì sạ́m fe zuɔ tul nzoɓri ká mù kɔ
ri ɓa fe ya na
ɓay haŋa mù kɔ lɛ, mu ɗáake
sere ka zíŋ ri.
A mí sạm fe zuɔ tul nzoɓri ká mù kɔ
ri ɓa kɔ̀kɔri,
ɓay haŋa mù kɔ lɛ, law-a ka fạ́a
mù ká tul-ri*.»
20 Ŋgɛrɛwṵru yḭi a ɓaa ɓay ɓáy faa
Ezay nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzi-ɛ mii:
«Nzoɓri ká i nzáa mì ya na, ɓari ze
i ziŋ mì.
A nzoɓri ká i koɗ mì ya na, mì tina
sùo-i ha ri†.»
21 A ɓay ká se tul leɗ Izarayɛlri laa
lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii:
«Ɓil namri riw bele na,
mì kaa nduo-i ɓáy wạra law-i hạ
nzoɓri ká i ɓa nzoɓ tḭiɛri,
ká í hii ɗáa vu mbom ɓo tul-i ya
na‡.»

11

Ŋgɛrɛwṵru pɔŋ fal leɗ Izarayɛlri ya

1 Munu zu lɛ, mì vbi ɓay mii: A
munu ku wạa, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru pɔŋ
leɗ Izarayɛlri ká i ɓa nzoɓ ɓeri na
pɔŋ kḭ wṵ̆m ro zu lɛ woo? Ṵ-uu,
munu ya, ɓay ḭi lɛ, ɓi kḭ sùo-i kara
mì ɓa leɗ *Izarayɛl, a mí ɓa vu bulu
*Abaraham ká sạw kạni Bezamɛ.
2 Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓ ɓeri ká'a
nan ri pola ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓe na ka
pɔŋ ri ya. Ì kér se tul ɓay ká mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa se tul nzoɓ yạaŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru *Eli na í kɔ.
Ɓe na, ka rɛ sùo-ɛ ká pol Ŋgɛrɛwṵru
ɓay tul leɗ Izarayɛlri mii:
3 «Ŋgɛrɛmbay, leɗ Izarayɛlri na, i
i nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa-ari a í ɓiɛ
*tutakra fe poy ɓori. Ɓa ɓi huo-i hɔy
ro ze mì tɔ̀ŋ, ze i nzaa faa ɓay ika
mì*.»
4 A wạa, ɓay ḭi ze Ŋgɛrɛwṵru
yḭiŋra ɗo ɗi hạ ni lɛ? Ka yḭiŋra ɓáy
ɓay mii: «Ɓa ɓo huo-ɔ ya, roo lɛ, mì
kɔrɔ nzoɓri ɓa isɔɗ duɔ zaɗ tɔnɔ say
(7.000) ká i huku pol wṵru *Baal ya
na ɓa taa ɓi†.»
5 Ze timbɛɗɛ key hɔy kara, ɗo faa
mbḭw munu ndạw. Ŋgɛrɛwṵru nan
nzoɓri ká sakra leɗ Izarayɛlri maa
zaɗɛ nzɛkrɛ hɔy ɓay yạaŋa ri ɓáy
faa law kere ɓe.
6 Ɓe na, ka nan ri ɓáy faa law kere
ɓe ɓo, ɓáy faa peɗ ɗáa ɓari ya, ɓay
ḭi lɛ, zaɗka'a nan ri ɓay tul peɗ ɗáa
ɓari lɛ, ka ɗaa ɓay tul law kereke na
ku mbă̆a.
7 A ku wạa, fe ḭi kḭ ze kal lɛ? Fe
ká leɗ Izarayɛlri nzaa na, i ziŋ ya.
Ɓa ɓari huo-ri ká tul-ri nzɛkrɛ ká
Ŋgɛrɛwṵru nan ri na ku kḭ hɔy ze
i ziŋ. A nzoɓ hạwri na laa lɛ, law-
ri ŋgɔŋ ha ri tạa láa sạw ɓayke na
kpṵy‡,
8 munu ká i ɗaa ɓayke ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru mii:
«Ɪ̀ŋgɛrɛwṵru ɗaa hạ kér ɓay ɓari ɗo
tiɗḭ,
nun-ri fṵmra ká ɗi gbiɓli ndạw,
a suku-ri hɔy kara mbii diɓ ká
ɗi kpṵru tḭi timbɛɗɛ key§.»
9 Mbay *Daviɗ kara ɓaa ndạw mii:
«Ndaɗ ɓay haŋa fe ndaɗi ɓari ká
hɔɗɔk hɔɗɔk na
ka fɛ́rɛ a vi ɓa ndaw taka ri,
a ɓa gbana mgbaka ri ndạw,
rɔɔ a ɓa ŋguɗ puu téke ɓal-ri
ndạw
ha ri zḭ̆ŋke ɓíɛ ká maa tul-ri.
10 Ndaɗ ɓay haŋa nun-ri ka fṵmra
gbiɓli
ha ri kɔ zaɗ mbă̆a;
a mú ɗaa hạ soɓake ka hii ri
hạ mbol-ri ka te zúruru
ɓaŋguɔ*.»

Leɗ Izarayɛlri lie wṵ̆m ya

11 Ze mì vbi ɓay na rɔɓay mii: lɛ,
leɗ Izarayɛlri ká i hii ɗáa law-ri ɓo
tul Zezu ya, ká í te ɓal-ri í lie na wạa,
i li-lie kḭ wṵ̆m kḭ ro zu lɛ woo? Ṵ-
uu, munu ya! Roo lɛ, ɓay tul fe ɗáa

* **10:19 10.19** Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 32.21. † **10:20 10.20** Ezay 65.1. ‡ **10:21 10.21** Ezay 65.2.
* **11:3 11.3** 1 Mbayri 19.10-14. † **11:4 11.4** 1 Mbayri 19.18. ‡ **11:7 11.7** Ì kḭi Rɔm 9.31; 10.3.
§ **11:8 11.8** Ezay 29.10; Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 29.3. * **11:10 11.10** Simri 69.23-24.

kąaya ɓari na ku ze, nzoɓ hąyri ká
i ɓa Ziɓ ya na i zǐŋke pam. Feke ɗo
munu ɓay haŋa leɗ Izarayɛlri kɔ lɛ,
i ɗáake sere ziŋ ri.
12 Zaɗka fe ɗáa kąaya ɓari vi ɓa fe
sąmi hą nzoɓ hąwri ká tusiri key, a
leɗi ɓari vi ɓa fe sąmi hą nzoɓri ká
i ɓa Ziɓ ya ku na wąa, zaɗka ɓari
Ziɓri ki̱ ŋgiɗ bele i yi̱i í ziŋ pam
na wąa, a ví ɓa bawda fe sąmi hą
nzoɓri riw bele ya mina lɛ woo!
13 Timbɛɗɛ key na, mì ɓáa ɓay ziŋ
ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na ro. Ɓi na,
mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ɓay tul
nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya. Munu ká ɓa
peɗ ɓi na, mì zay sùo-i ká ɗi,
14 a mí hii ɓay ɗáa hą nzoɓri ká i
ɓa sąw ɓiri na i kɔ lɛ, i ɗáake sere
ziŋ ri ɓo hą nzoɓ hąnɛri zíŋke pam.
15 Ì kér í kɔ: zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru
pɔŋ fal Ziɓri a ɗaa hą nzoɓri ká i
ɓa Ziɓ ya na, i ziŋ faa í zuɔ ziŋ ni na
wąa, ɓoɗ ɓáy rɔɔ, zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru
a yąaŋa ri na, a ɓá bawda fe kere ká
ɓa ká̱w ɓáy kumnun nzoɓri ká i hu
na ya lɛ woo?
16 Zaɗka nzoɓ mbi tul fe su̱m a
hą Ŋgɛrɛwu̱ru lɛ, kiɛ mii, ɓieri riw
bele ku na ɓa taa ɓe. A ze zaɗka
puu ɗo rɔɔ sąwke ɓa taa Ŋgɛrɛwu̱ru
lɛ, nzaa tɔykeri hɔy kara ɓa taa ɓe
ndąw.
17 *Leɗ Izarayɛlri na i ɗo munu ɓa
puu oliviye taa puɔ ká i kuɗ nzaa
tɔyke hąnɛri ɓa fal. A ɓaarì ká ì ɓa
Ziɓ ya na, ì ɗo munu ɓa nzaa tɔy
puu oliviye taa ɓisuy ká i ɗaa rì ri̱i
puu oliviye taa puɔ ha rì nzɔ mbiike
a í so ɗo ɗi.
18 A munu ká ì nzɔ mbii puu
oliviye taa puɔ na, ì ti siika sùo-rì ká
tul nzaa tɔykeri ká i kuɗ ɓa fal na
ku ya. Ɓaarì na, ì ɓa nzaa tɔy puu
hɔy ɓo, ì ɓa sąwke ya.
19 Kɔ ya lɛ ì ɓáa hą mì mii: «I kuɗ
nzaa tɔy puuri ku na ɓay haŋa ɓuru
ri̱i ɗo bol-ri zu.»
20 Ɓa tusuɛ ki̱. Ŋgɛrɛwu̱ru kuɗ
Ziɓri na ɓa fal ɓay tul mbika law
ɓari ká tiya. A ɓaarì laa lɛ, ì so ɗo
puu oliviyeke a í ɗo ɗi, ɓay i̱i lɛ, ì
ɗaa law-rì ɓo Zezu *Krisi. Munu zu
lɛ, ì nzɛ ɓáy sùo-rì í sìi sùo-rì ya,
21 ɓay i̱i lɛ, zaɗka'a kuɗ nzaa
tɔy puu oliviye taa puɔ ká ɓa leɗ
Izarayɛlri ku na wąa, maa ɓay ɓaarì
ká ì ɓa nzaa tɔy puu oliviye taa ɓisuy
ká í so ɗo ɗi na, ka ti kúɗ rì ya lɛ?
22 Ì kɔ faa ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáke
nzoɓ law kere ndąw, a yi̱ŋ ká tul
nzoɓ ndąw na. Ka ɗaa yi̱ŋ ziŋ Ziɓri
ká i hii ɗáa law-ri ɓo tul Zezu ya í
lie, a ɓaarì laa lɛ, ka ɗaa kere ziŋ rì.
Roo lɛ, ndaɗ ɓay káw ɓil law kere
ɓe na ndąw rɔ! Munu ya lɛ, a kúɗ rì
munu ká nzaa tɔy puu na ndąw.
23 A ɓari leɗ Izarayɛlri na, zaɗka
i pɔŋ law ŋgɔŋɔ ɓari í yi̱i í vi lɛ,
Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗáa ri ri̱i zaɗɛ ká pola
na, ɓay i̱i lɛ, ka ɗo ɓáy hu̱rusuo ká
ɓay ɗáa ri ri̱i zaɗɛ ɓa ki̱.
24 Tusuɛke lɛ, ɓaarì ká ì ɓa leɗ
Izarayɛlri ya na, ì ɓa nzaa tɔy puu
oliviye taa ɓisuy ká i ɗaa ri̱i puu
oliviye taa puɔ na. Ɓa fe ká ɗáake
ŋgɔŋ ɓamba tasiri ká nzoɓ maa ɗáa
ya. Munu ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa peɗ ká
ŋgɔŋ ɓamba ká nzoɓ maa ɗáa ya na
wąa, maa ɓay ɓari leɗ Izarayɛlri ká
i ɓa nzaa tɔy puu oliviye taa puɔ na,
ka ti ɗáa ri ri̱i zaɗɛ ɓa ki̱ ya lɛ!

Leɗ Izarayɛlri riw bele i zîŋ pam

25 Yu̱-iri, mì hii ɓay tína sąw fe
ká ɗo zaɗ muni pola na, ɓay haŋa
ɓo ì kɔ lɛ, ì ɗike sùo-rì ɓa nzoɓ
nun nzɛmri ya. Feke na ze ɗo key:
Leɗ *Izarayɛl hąnɛri na i vi ɓa nzoɓ
law ŋgɔŋɔri. Law ŋgɔŋɔ ɓari na a
ɗoko munu kpu̱ru maa ɓáy nam ká
nzoɓri riw bele ká i ɓa Ziɓ ya, ká
Ŋgɛrɛwu̱ru nan ri ɓa taa ɓe na, i ví
zǐŋke pam.
26 Ɓe ze, leɗ Izarayɛlri riw bele i
zíŋke pam munu ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa
ɗo ɓil mbeɗe ɓe mii:
«Nzoɓ Yąaŋa Nzoɓri na a úru saa
Sio̱n,
a naa fe kąaya vu bulu Zakoɓri.
27 Zaɗka mì náa feyąa ɓari na,

† **11:27 11.27** Ezay 59.20-21.

a ɓá tusuɛ kuni ká mì saa ziŋ ri†.»
28 Zaɗka náa kérri se tul káa Ɓay Kere ká Ziɓri tuŋ ŋgereŋ na lɛ, i ɓa nzoɓ tul ŋgąni Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay haŋa ɓo, ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na ì ziŋ kereke ká ɗi. Roo lɛ, zaɗka náa kérri se tul faa ká Ŋgɛrɛwu̱ru nǎnke ri na laa lɛ, i ɓa nzoɓ nun-ɛ ɓay tul bulu ɓari,
29 ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru na hą fe lɛ, ka yi̱i a vbiɗa ya, a nzoɓri ká'a ɗi ri na kara, ka suo kér ɓayke ya ndąw.
30 Ɓaarì na, pola na ì mba nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru, roo lɛ, timbɛɗɛ key na Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ nun síe ɓaarì, a ɗaa law kere ziŋ rì ɓay tul Ziɓri ká i mba nzi-ɛ.
31 Zaɗka mbaka nzaa ɓari ɗo ɓa faą ká Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ́ke nun síe ɓaarì na lɛ, a kɔ́kɔ nun síe ɓari faa mbi̱w munu ká ɓaarì na ndąw,
32 ɓay i̱i lɛ, ɓe na ka mgba nzoɓri riw bele ɗo ɓil mbaka nzaa ɓay kíɛke law kere ɓe hą nzoɓri riw bele.
33 Kuu-wuy! Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa bawda nzoɓ!
Nun nzɛm ɓe ɓáy fe kɔ́kɔ ɓe na, gbu̱ke tiya!
Feri ká'a mbi nzi-ɛ ká ɗi na,
nzoɓ ká'a máa ɓay kɔ́kɔ sąwke kɔ na, mbi̱w tiya!
Feri ká'a leke ká ɓil law-ɛ ɓay ɗáa na kara,
nzoɓ ká'a máa kɔ́kɔ sąwke kɔ na, mbi̱w tiya ndąw!
34 I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru mii:
«Nzoɓ ve ze kɔ kér ɓay Ŋgɛrɛmbay na lɛ?
Nzoɓ ve ndąw rɔɔ, maa ɓay haŋa ni nzaa ɓoko lɛ‡?»
35 «Wąa, nzoɓ ve ndąw rɔɔ, hą ni fe rɔɔ
ɓay haŋa ni yi̱i a puo ni mbɔlke lɛ§?»
36 Tusuɛke lɛ, feri riw bele uru saa luo-ɛ;
feri riw bele ɗo ɓáy faa hu̱rusuo-ɛ ndąw,
a feri riw bele ɗo ɓay tul-e ndąw pi!
Riŋ ɗika ɓa taa ɓe ɓaŋguɔ kpaɗara. Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na ki̱!

12

Séke simseɗ ká rii law Ŋgɛrɛwu̱ru

1 Yu̱-iri, munu ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa law kere ziŋ naari na, mì ɓo rì ɓay haŋa rì mbi sùo-rì ɓáy yɔrɛ ɗɛɗ hą ni ɓa *fe poy ká ɗo ɓáy kumnun ɓoɗ ɓa taa ɓe a rii law-ɛ. Ɓe ndąw rɔɔ, a ɓá tusuɛ rúo Ŋgɛrɛwu̱ru ká uru saa ɓil law-rì ká ɗo nun haŋa rì ɗaa na.
2 I mbóro nduo peɗ nzoɓ tukɛlɛri ká tusiri key na ya, roo lɛ, ì hą Ŋgɛrɛwu̱ru ze ka fére kér ɓay ɓaarì ɓa fie, a ha rì nun nzɛm fie ká ɓay haŋa ɓo, ì maa kélɛke fe ká law-ɛ hii: fe ká ɓa kere ndąw, a rii law-ɛ ndąw, rɔɔ a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ndąw pi.
3 Ɓáy faa law kere ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą mì na, mì ɓaa ha rì riw bele: nzoɓ hąa hąa lɛ, ka kɔ sùo-ɛ ɓa nzoɓ ká ɓamba ya. Roo lɛ, ka kɔ sùo-ɛ maa ɓáy faa mbika law ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą ni na.
4 I kɔ, sùo náa nzoɓ ká mbi̱w key na, nzaa váwkeri ŋgi̱i ɓamba, a peɗ ɗáa nzaa vawkeri ká mbi̱w mbi̱w na kara ɗo ɓoɗ ɓoɗ.
5 Ɓo faa mbi̱w munu ndąw, ze náa ruɔri na ɓamba hɔy kara, náa ɗori ɓa sùo ká mbi̱w hɔy ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu *Krisi. Ñaari riw bele na, náa zuɔri ziŋ ki̱ munu ɓa nzaa váw sùo-ri ká mbi̱w.
6 Náa ɗori ɓáy fe iniri ɓoɗ ɓoɗ ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą naari hɔy hɔy maa ɓáy zaɗ peɗ ká'a hii ɓay haŋa náa ɗáari. Ɓe ze, zaɗka nzoɓ mbi̱w ká sakra naari key, ɗo ɓáy fe ini yąaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru a ɓaa hą nzoɓri lɛ, ɗo nun haŋa ni ka ɗaa maa ɓáy mbika law ká'a ɗǒke na.
7 Zaɗka nzoɓ ki̱ ɗo ɓáy fe ini ká ɓay ɗáake peɗ hą nzoɓri lɛ, ɗo nun haŋa ni ka ɗaa peɗke na ɓáy zaɗɛ ndąw rɔ! A nzoɓ ká ɗo ɓáy fe ini fére nzoɓri fe laa lɛ, ka fére ri fe na.

‡ **11:34 11.34** Ezay 40.13. § **11:35 11.35** Zoɓ 41.3.

8 Nzoɓ ká ɗo ɓáy fe ini ɗáa wa̰ra
ɓo ɓil law nzoɓri lɛ, ka ɗaa munu na
kḭ. Nzoɓ ká ɓa nzoɓ haŋa nzoɓri fe
lɛ, ka ɗaa ɓáy law kere ká puluk. Ɓe
ká'a ɓa nzoɓ ndáka faa pol nzoɓri
lɛ, ka ɗaa ɓáy faake. A nzoɓ ká ɓa
nzoɓ kɔ́kɔ nun sɪ́e nzoɓri laa lɛ, ka
ɗaa ɓáy suoriya.
9 Ndaɗ ɓay haŋa law ini taa
tusuɛke ze ka ɗo sakra ɓaarɪ̀. Ɪ tuŋ
fe ka̰ayari na ŋgereŋ ɓa fal, a í mgba
sa̰w fe kere ze í ɗaa.
10 Ɪ kɔ kḭ ɓa nzoɓ nun kḭ munu ɓa
yṵ kiri ká i hii kḭ, a í ɗaa mbay ɓo
tṵl kḭ ɓa lie ɓa lew.
11 Ɪ̀ nduɔ kiyaw kiyaw a í ɗáake
peɗ ha̰ Ŋgɛrɛmbay ɓáy ɓil law-rɪ̀
riw bele ɓo, í ɓa lay ya.
12 Ɪ ɗaa suoriya ɓay tul fe ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ rɪ̀ ká ɪ̀ ɗaa law-
rɪ̀ te ɗi nzokɗo na. Ɪ íki law-rɪ̀ ká ɓil
fe sɛkɛri ká tḭi tul-rɪ̀, a í ɗaa nzaa ɓay
kere ɓaŋguɔ kpaɗara.
13 Yṵ ɓaarɪ̀ ká ɓil Krisi ká i se sɪ́e
fe na ɪ̀ sɔ ri ká ɗi, a í mgba nzoɓri
ká i vi luo-rɪ̀ na ɓáy kere.
14 Ɪ sá̰m fe zuɔ tul nzoɓri ká i ɗaa
nun-rɪ̀ tuɔ sɪ́e. Ɪ sá̰m fe ze ka zuɔ
tul-ri ɓo, ɪ̀ fáɗ ri ya.
15 Ɪ ɗaa suoriya ziŋ nzoɓri ká i ɗo
ɓil suoriya, a í rɛ-rɛw ziŋ nzoɓri ká
i kaw ɓáy rɛw.
16 Ɪ zúɔ ziŋ kḭ ɓáy kere ɓa lie ɓa
lew. Ɪ sɪ̀i sùo-rɪ̀ ya, roo lɛ, ɪ̀ kɔ nzoɓri
riw bele ɓa nzoɓ, a í naa nun nzoɓ
mbḭw ya. Ɪ ɗi sùo-rɪ̀ ɓa nzoɓ nun
nzɛ̰mri ya.
17 Zaɗka nzoɓ ɗaa fe sɛkɛ ziŋ rɪ̀ lɛ,
ɪ̀ yḭi í ɗaa fe sɛkɛke na ziŋ ni ká fal-
ɛ ya, roo lɛ, fe kere ze ɪ̀ ɗaa ká nun
nzoɓri riw bele.
18 Zaɗka ɓay ɗo, rɔɔ faa ɓayke ɗo
fi luo-rɪ̀ lɛ, ɪ̀ ɗaa kpṵru í leke ɓayke, a
í káw ɗɛkɛkɛ ka ziŋ nzoɓri riw bele.
19 Ɓaarɪ̀ nzoɓri ká mɪ̀ kɔ rɪ̀ ɓa nzoɓ
nun-i na, fe sɛkɛ ká nzoɓri ɗaa ziŋ rɪ̀
na, ɪ̀ puo mbɔlke sùo-rɪ̀ ya, roo lɛ, ɪ̀
ála faa ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ze ka ɗaa hɛrɛ
ɓe ka ziŋ ri munu ká'a ɓaa ɗo ɓil
mbeɗe ɓe mii:

«Mbɔl fe sɛkɛri ká nzoɓri ɗaa ziŋ rɪ̀
na,
ɪ̀ ála ha̰ mɪ̀ ɓi kḭ, mi vbíɗa gbaa
ndaake.
Ɓi kḭ ze mɪ̀ púo mbɔlke ká'a máa tul
nzoɓke na ɓáy*.»
20 Rɔɓay, ka yḭi a ɓaa mii:
«Zaɗka kɔn sɛ nzoɓ tul ŋga̰ni ɓo lɛ,
mu ha̰ ni fe sṵm ha̰ ni ka sṵ;
a zaɗka kɔn mbii ze sɛ ni lɛ,
mu ha̰ ni mbii ka nzɔ.
Zaɗka mù ɗaa munu lɛ, ɓe nda̰w rɔɔ
bawda sahoy a mgbaka ni ɓáy†.»
21 Mu ha̰ fe ka̰aya na ka mba tul-a ya,
roo lɛ, mu háw yṵm ká tul fe ka̰aya
ɓáy faa fe ɗáa kere.

13

Ɗáa vu mbom ɓo tul nzoɓ rew-puori

1 Nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, ka ɗaa vu
mbom ɓo tṵl nzoɓ rewpuori, ɓay ḭi
lɛ, rewpuo ha̰a ha̰a kara uru saa luo
Ŋgɛrɛwṵru. Ɓari ká i kaw tul puori
na, ɓa ɓe kḭ ze ka ɗaa ri kaw tul
kariŋgaw mbay.
2 Ɓe mini ze, nzoɓ ká tuŋ ri
ŋgereŋ lɛ, ka nda puu ɓay feri ká
Ŋgɛrɛwṵru mbi nzi-ɛ ká ɗi na zu.
A nzoɓri ká i nda puu ɓayke na, ɓa
ɓari kḭ sùo-ri ze i a̰n ɓay ɓo tul-ri.
3 Tusuɛke lɛ, nzoɓri ká i ɗaa fe
kere na, i ti ɗáa hḭɛ nzoɓ rewpuori
ya, roo lɛ, ɓari ká i ɗaa fe ka̰aya
ze i hḭɛ ri. Wa̰a, mù hii ɓay haŋa
hḭɛ nzoɓ rewpuori mgba mù ya lɛ?
Munu zu lɛ, mu ɗaa fe kere, ɓo ha
ri písi mù ká ɗi,
4 ɓay ḭi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɗaa peɗke
zuɔ nduo-ri ɓay haŋa ri sɔ́ke mù
ha̰ mù ɗaa fe kere. Ze ɓo, zaɗka
mù ɗaa fe ka̰aya laa lɛ, mu ha̰ hḭɛ
ka mgba mù, ɓay ḭi lɛ, hṵrusuo ká
Ŋgɛrɛwṵru ha ri na ɗo ɓay haŋa
ri ɗáake fe sɛkɛ ziŋ nzoɓ fe ɗáa
ka̰aya. I ɗaa peɗke na munu ɓay
kɪ́ɛke hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká tul nzoɓ
fe ɗáa ka̰ayari.
5 Sa̰wke mini ze, ndaɗ ɓay ɗáa
vu mbom ɓo tul nzoɓ rewpuori.

* **12:19 12.19** Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 32.35. † **12:20 12.20** Sim ɓayri 25.21-22.

Mu ɗaa munu ɓay ɗúuke hɛrɛ
Ŋgɛrɛwṵru hɔy ya, roo lɛ, mu ɗaa
ɓáy faa kér ɓay ɓo ká ɓil law-a ḳi̧
ndąw rɔ!

6 Sąwke mini ndąw ze, i púoke
larimbuo, ɓay i̧i lɛ, ɓari ká i ɓa nzoɓ
rewpuori ká i ha rǐ puo larimbuo
na, ɓa peɗ ká Ŋgɛrɛwṵru ḳi̧ ɗaa zuɔ
nduo-ri ɓay haŋa ri ɗaa ɓáy faake.

7 Feri riw bele ká ɗo ɓay haŋa
rǐ puo nzoɓri na, ǐ puo ri: ǐ puo
larimbuo hą nzoɓ mbṵ larimbuori,
a í puo tul feri ká i tuu ha rǐ na kara
ndąw pi. Nzoɓ ká ɗo nun hi̧ɛ ni lɛ, ǐ
hi̧ɛ ni; a nzoɓ ká ɗo nun ɗáa mbay
ɓo tul-e laa lɛ, ǐ ɗaa mbay ɓo tul-e.

8 I hą mbɔl nzoɓ mbi̧w kara ka ɗo
tul-rǐ ya. Roo lɛ, mbɔl mgbaka ini
ziŋ ḳi̧ ze ka ɗo tul-rǐ ɓaŋguɔ. Nzoɓ
ká hii yṵ-ɛri lɛ, ka ɗaa feri riw bele
ká *bol kusol hii ɓayke na ɓáy zaɗɛ.

9 Tusuɛke lɛ, bol kusolri ká mii:
mù ti ɗáa nun pie ya, mù ti ika nzoɓ
ya, mù ti ri-riiɓa ya, mù ti kɔ́kɔ nun
fe ya, rɔɔ ɓáy bol kusol hąwri riw
bele na, mbṵ tul-e mbi̧w hɔy ká ɓil
bol kusol ká ɓaa mii: «Mu híi kṵ-ɔ
munu ká sùo-ɔ ɓo ḳi̧*.»

10 Nzoɓ ká hii kṵ-ɛ na, ka ti ɗáa
fe sɛkɛ ziŋ ni ya. Ɓe ze, híi kṵ-ɔ na
ɓa ɗáa feri riw bele ká bol kusol hii
ɓayke ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

11 Ɓil namri ká náa kawri ɗi
timbɛɗɛ key na, ndaɗ ɓay haŋa náa
kɔ́ri ɓáy kere ndąw rɔ! Ɓa nam
túma saa tul nam ro, ɓay i̧i lɛ, nam
ká Ŋgɛrɛwṵru a yą́aŋake naari ŋgiɗ
bele na, tɔ̀ŋ ɗi munu ɓa nam ká náa
mbíkeri law naari na ku mbǎa ro.

12 Suŋ tilo na ɗo ɗi ya ɓay zékre, a
hą zaɗ taŋa laa ro ze ɗo táŋ. Munu
zu lɛ, náa pɔ́ŋri fe ɗáa kąaya ká ɓil
suŋ tilo na riw bele ɓa fal, a náa
fą́ari fe remri ka zúɔ sùo naari, a náa
rúkeri ruy ká ɓil zaɗ taŋa.

13 Náa ɗáari fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ
munu ká nzoɓri ɗáake fe ká ɓisie.
Náa nzɛ́ri ɓáy sùo naari ká tul ɗáa
kɔn fe kąaya ɓáy koy him, ɗáa fe
i̧mri ɓáy fe ɗáa sahoy ndąw, rɔɔ rɔɗ
ḳi̧ ɓáy ɗáa sere ndąw pi.

14 I hą Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi ze
ka re mbay ká tul-rǐ, a í pɔ́ŋ faa hą
kɔn naysuo kúɔ rǐ ha rǐ ɗaa fe ká
law-ɛ hii na mbǎa.

14

Ì mgba ḳi̧ ɓáy kere î ɗaa ɓay ɓo tul ḳi̧ ya

1 Nzoɓ ká mbika law ɓe ŋgɔŋ ya
na, ǐ mgba ni ɓáy kere taŋ mą́y ɓay
ziŋ ni ká tul kér ɓay ɓeri.

2 Nzoɓ hąnɛ lɛ kɔ a ɓaa mii, ɓáy
faa mbika law ɓeri na, ɓeri maa ɓay
sṵŋa feri riw bele; a nzoɓ ḳi̧ ká ŋgɔŋ
ká ɓil mbika law ya laa lɛ, ka saŋ náy
saŋ a láa ɓa vaynay ḳi̧ hɔy.

3 Nzoɓ ká sṵ feri riw bele na, ndaɗ
ɓay haŋa ni ka í̧m nzoɓ sáŋ náy na
ku ya, a nzoɓ ká saŋ náy saŋ laa
lɛ, ka ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ ká sṵ
feri riw bele na ya, ɓay i̧i lɛ, ɓe na
Ŋgɛrɛwṵru yąa ni ɓáy kere.

4 A ku na wąa, mù ɓa ve ndąw rɔɔ
ɓay ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓ ká ɓa nzoɓ
peɗ ɓo ya na lɛ? Ze, fe ɗáa ɓe ɗo ɓáy
zaɗɛ, mase ɓáy zaɗɛ ya hɔy kara, ɓa
ɓay gaŋ tul-e zu. A lɛ, fe ɗáa ɓe na a
ɗoko ɓáy zaɗɛ, ɓay i̧i lɛ, Ŋgɛrɛmbay
ká ɓa gaŋ tul-e na, ɗo ɓáy hṵrusuo
ká ɓay sɔ́kɔ ni ká ɗi.

5 Rɔɓay, nzoɓ hąnɛ lɛ ker a ɓaa
mii, nam hąnɛri ku na ɗo ɓoɗ ká
nun Ŋgɛrɛwṵru kal nam hąwri; a
nzoɓ ḳi̧ laa lɛ ker a ɓaa mii, namri
riw bele na maa ɓa ḳi̧ mbi̧w hɔy.
Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hąa hąa lɛ, ka
kɔ kér ɓay ɓe ká ɓil law-ɛ na ka ta-
taŋ.

6 Nzoɓ ká kɔ nam hąnɛ ɗo ɓoɗ kal
nam hąwri na, ka ɗaa munu a ɗáake
mbay ɓo tul Ŋgɛrɛmbay. A nzoɓ ká
sṵ feri riw bele na, ka ɗaa munu
a ɗáake mbay ɓo tul Ŋgɛrɛmbay
ndąw, a ɗáake taambɔl hą ni ɓay tul
fe sṵmri na. A nzoɓ ká sṵ feri riw
bele ya na kara, ka ɗaa munu ɓay
ɗáake mbay ɓo tul Ŋgɛrɛmbay, a

* **13:9 13.9** Soro peɗ ɗáa Leviri 19.18; Luk 10.25-37.

ɗáake taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w pi.
7 Tusuɛke lɛ, nzoɓ mbḭw ká sakra naari key ká kaw ɓáy kumnun ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ na, tiya, a nam huɗ naari hɔy kara, Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká ɗi ndạ̃w.
8 Ì kɔ, zaɗka náa káwri ɓáy kumnun ɓáy na, náa káwri ɓay ɗáa peɗ hạ̃ Ŋgɛrɛmbay. A zaɗka náa húri laa lɛ, náa sékeri ɓay vǎa káw ziŋ ni. Ze náa húri na hu, mase náa káwri ɓáy kumnun hɔy kara, náa ɓári taa Ŋgɛrɛmbay,
9 ɓay ḭi lɛ, *Krisi na hu a ỹḭi a kaw ɓáy kumnun ɓay ɓá Ŋgɛrɛmbay ká tul nzoɓ huɗeri ndạ̃w, nzoɓ káw ɓáy kumnunri ndạ̃w pi.
10 A ɓo na wạ̃a, ɓay ḭike rɔɔ mù ɗáake ɓay ɓo tul yṵ-ɔ na lɛ? Ɓay ḭi kḭ ndạ̃w rɔɔ mù ḭ̃mke yṵ-ɔ na lɛ? Ì kɔ, naari riw bele na, náa ɗokori pol Ŋgɛrɛwṵru ɓay haŋa ni ka kuŋ sal ɓay ɓo tul naari.
11 Ka ɓaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe mii:
«Ɓi Ŋgɛrɛmbay Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun na,
mì ɓaa ta-taŋ ha rì mii:
nzoɓri riw bele ì húku pol-i,
nzoɓ hạ̃a hạ̃a kara a ɓáa ta-taŋ ɓáy nzi-ɛ mii,
ɓi na, mì ɓa Ŋgɛrɛmbay*.»
12 Ɓe mini ze, nzoɓ hạ̃a hạ̃a ká sakra naari key na, a kḭiŋa fal fe ɗáa ɓeri sùo-ɛ kḭ hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru.

Mu ɗaa fe ká'a ɓîɛ mbika law yṵ-ɔ ya

13 Munu zu lɛ, náa pɔ́ŋri nzaa nduo ɗáa ɓay ɓo tul kḭ na ka gbṵ. A roo lɛ, fe ká ɗo nun haŋa rì mbi nzaa-rì ká ɗi na ze ɗo key: ì ɗaa fe mbḭw ká'a ɗáa hạ̃ yṵ ɓaarì te ɓal-ri ká ɗi, ha ri ɗaa feyạ̃a ya.
14 Ɓi lɛ, zúɔ ziŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu na ɗaa hạ̃ mì kɔ ɓa tusuɛ mii, fe sṵm ká ɓa ḭ̃m ká ɓay sa-saŋ ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ na mbḭw tiya. A ze ɓo, zaɗka nzoɓ kḭ ker a ɓaa mii, fe sṵm key na ɓa fe sáŋke lɛ, feke na vi ɓa fe sáŋke ɓay tul-e ɓe kḭ zu.
15 Ɓo na, zaɗka mù ɓiɛ ɓil law yṵ-ɔ ɓáy faa fe sṵm ɓo ká mù sṵ na lɛ, mù ɗaa fe ɓáy faa law ini mbǎa ro zu. Yṵ-ɔ ká *Krisi hu ɓay tul-e na, mu ɗaa hạ̃ ni ka zíŋ ɓíɛ ɓay tul fe sṵm ɓo hɔy ya!
16 Fe ká ì kɔ ɓa fe kere na, ì ɗaa hạ̃ ni ka ɓa faa haŋa nzoɓri ɓǎake ɓay ndaya se tul-rì ya,
17 ɓay ḭi lɛ, nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul-ri na, fe ká Tem Law Pie hạ̃ ni mgba law-ri na ɓa ɗáa fe ɓáy zaɗɛ ndạ̃w, káw ɗɛkɛkɛ ndạ̃w, rɔɔ ɗáa suoriya ndạ̃w, ɓo ɓa fe sṵm ɓáy fe nzɔkɔ ya.
18 A nzoɓ ká ɗaa peɗ hạ̃ Krisi ɓáy nduo peɗ ká mini key na, ka rii law Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w, a nzoɓri hɔy kara, hii ɓayke ziŋ ni ndạ̃w pi.

19 Munu zu lɛ, náa nzáari faa fe ká'a ɗáa hạ̃ ɗɛkɛkɛ ɗǒke sakra naari ndạ̃w, fe ká'a sɔ́kɔ naari hạ̃ náa ŋgɔ́ŋkeri ká ɓil mbika law ɓa pola pola ndạ̃w pi.
20 Mu ɓíɛ peɗ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa fe ká mù sṵ hɔy ya. Ɓa tusuɛ kḭ, fe sṵmri riw bele na maa sṵŋa, roo lɛ, sṵŋa fe hạ̃nɛ ká'a ɗáa hạ̃ nzoɓ hạ̃wri ɗáake feyạ̃a na ɗo ɓa fe ká ndaya.
21 Pɔ́ŋ sṵŋa náy ndạ̃w, nzɔkɔ him ndạ̃w, rɔɔ ɓáy feri riw bele na, ndaɗ mba ɗáa hạ̃ yṵ-ɔ ḭ̃eke ɓo ɓil feyạ̃a na.
22 Fe ká mù kɔ ká ɓil wạ̃ra law-a ɓa fe kere ɓáy faa mbika law na, mu kɔ́rɔ ɗo ɓil law-a ká sakra ɓo ɓáy Ŋgɛrɛwṵru. Nzoɓ ká ɗaa fe ká law-ɛ ruu ni ká ɗi ya na, suoriya ɓa taa ɓe.
23 A roo lɛ, nzoɓ ká law-ɛ ruu ni ɓay tul fe sṵm, rɔɔ a mbi feke a sṵ lɛ, ɓay ɗo tul-e, ɓay ḭi lɛ, ka ɗaa ɓáy faa kér ɓay kere ká uru saa ɓil wạ̃ra law-ɛ na ya. Feri riw bele ká nzoɓ ɗaa ɓáy kér ɓay ká uru saa ɓil wạ̃ra law-ɛ ká ruu ni ká ɗi na, ɓa feyạ̃a.

* **14:11 14.11** Ezay 45.23.

15

Ì mgba kị ɓáy kere munu ká Krisi ɗaa ziŋ rì

1 Naari ká náa ŋgɔ́ŋri ká ɓil mbika
law ro na, ɓa peɗ naari ká ɓay sɔ́kɔ
nzoɓri ká i ŋgɔŋ ká ɓil mbika law
ɓari ya ɓáy na, ɓo náa nzáari fe ká
rii law naari hɔy ya.
2 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hạa hạa ká
sakra naari key na, ka nzaa fe ká'a
ndáɗ yụ-ɛ, a sɔ ni ká ɗì hạ ni ŋgɔ́ŋke
ká ɓil mbika law ɓe ɓa pola pola.
3 Ì kɔ, *Krisi kị sùo-ɛ kara nzaa
faa fe ká rii law-ɛ hɔy ya, roo lɛ,
sɛkɛ fe tịi tul-e munu ká nzoɓ mbịw
ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru
mii: «Tí̧iri ká nzoɓri tị̃iri mù ɓo
Ŋgɛrɛwụ̃ru na, yị̃i a zuɔ tul-i*.»
4 Ze feri riw bele ká i ɗaa ɓayke ɗo
ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru pola na, i ɗaa
ɗo ɓay féreke naari fe, ɓay haŋa ɓo,
ɓáy faa íki law ndạw̃, ɗáa wạ̃ra ɓo
ɓil law ndạw̃ ká náa yạ̃ari ɓayke na,
náa ɗáakeri law naari nzokɗo ka te
tul fe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓayke ɓay
tul naari na.
5 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká
ɓa nzoɓ ɗáa wạ̃ra ɓo ɓil law̃ nzoɓ
ndạw̃, a hạ̃ sụ́u law hạ̃ nzoɓ ndạw̃
na, ka ɗaa hạ̃ kér ɓay ɓaarì ka maa
kị, ha rì kăwke ɓáy kere ziŋ kị ɓa lie
ɓa lew munu ká Zezu Krisi hii ɓayke
na.
6 Ɓe mini ze, ɓaarì riw bele na, ì
pisi ɓe ká'a ɓa Bǎa Ŋgɛrɛmbay naari
Zezu Krisi ɓáy law máa kị ndạw̃,
kusol máa kị ndạw̃ pi.
7 Munu zu lɛ, ì mgba kị ɓáy kere
munu ká Krisi mgba rì ɓáy kere hạ
ni ɓa fe riŋ ɗika Ŋgɛrɛwụ̃ru.
8 Mì ɓaa ha rì ɓa tusuɛ: Krisi na
vi ɓa nzoɓ peɗ Ziɓri ɓay ɗáake fe
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ziŋ bulu ɓari na
hạ ni ka ɔ ɓáy zaɗɛ ɓay kíɛke mii,
Ŋgɛrɛwụ̃ru na ɗo tul ɓay ɓe.
9 Rɔɓay, ka vi ɓay haŋa nzoɓri ká
i ɓa Ziɓ ya na, i pisi Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay
tul law kere ɓe, munu ká i ɗaa ɓayke
ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru mii:
«Ɓi na, mì písi mù ká sạ̃w nzoɓri ká
i ɓa Ziɓ ya,
mì ɗika sim mí gɔ́lke riŋ mbay
ɓo†!»
10 Rɔɓay, i ɓaa ɗo ɓil mbeɗe ɓe mii:
«Ɓaarì sạ̃w nzoɓri ká ì ɓa Ziɓ ya na,
ì ɗaa suoriya ziŋ nzoɓri ká
Ŋgɛrɛwụ̃ru nan ri ɗo ɓoɗ ɓa
taa ɓe‡.»
11 I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe na rɔɓay mii:
«Ɓaarì sạ̃w nzoɓri riw bele ká ì ɓa
Ziɓ ya na,
ì pisi Ŋgɛrɛmbay!
Ndaɗ ɓay haŋa sạ̃w nzoɓri riw bele,
ɗi sim í ɗáake riŋ ɗika ɓo tul-
e§!»
12 Ezay nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa ndạ̃w mii:
«Vu bulu Daviɗ* mbịw munu a vika.
Ɓe na, a réke mbay ká tul sạ̃w nzoɓri
ká i ɓa Ziɓ ya;
lɛ i ɗáa law-ri te tul-e nzokɗo†.»
13 Ɓe ze, ndaɗ ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓa nzoɓ haŋa law
nzoɓ te tul-e nzokɗo na, ka hạ
suoriya ka mbaa ɓil law-rì gbạ̃y
gbạ̃y, a hạ ɗɛkɛkɛ ɓe ka sáɗ ziŋ rì
ndạ̃w ɓáy faa mbika law ɓaarì, ɓay
haŋa rì ɓa nzoɓ ɗáa law te tul-e
nzokɗo ɓáy faa hụ̃rusuo Tem Law
Pie.

Pol ɔrɔ ɓie peɗ ɓe ká Azi, a waa ɓay varu kị

14 Yụ-iri, ɓi kị sùo-i kara mì kɔ mii:
ɓaarì na law kere mbaa ɓil law-rì
gbạ̃y gbạ̃y, í kɔ sạ̃w feri riw bele
ndạ̃w, a í maa ɓay haŋa kị nzaa ɓoko
ndạ̃w pi.
15 Ze munu hɔy kara, zaɗ hạ̃nɛ ká
ɓil mbeɗe ni ká mì ɗaa ha rì key na,
mì sụ̃u law-i mí tokro tem law-rì ká
tul feri ká ì kɔ pola na. Mì ɗaa munu
ɓay tul law kere ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa
ziŋ mì,

* **15:3 15.3** Simri 69.10. † **15:9 15.9** Simri 18.50. ‡ **15:10 15.10** Kịiŋa bol kusol ba siɗike 32.43; Ezay 66.10. § **15:11 15.11** Simri 117.1. * **15:12 15.12** Ɓáy nzaa gɛrɛk na, i ɗaa ɓa «vu bulu Izay,» roo lɛ, Izay (Zese) na ɓa bǎa Daviɗ. † **15:12 15.12** Ezay 11.10. Ká zaɗ ni key na, Ezay ɓaa ɓay ká se tul Krisi.

16 a náa mì ɗo ɓoɗ ɓa koy peɗ
Zezu *Krisi ɓay tul sąw nzoɓri ká i
ɓa Ziɓ ya. A ɓi lɛ, mì mbi sùo-i mí
ɗáake peɗ, a mí káake káa Ɓay Kere
Ŋgɛrɛwṵru ɓay haŋa ɓo, nzoɓri ká i
ɓa Ziɓ ya na, i víke ɓa nzoɓri ká i rii
law Ŋgɛrɛwṵru, munu ɓa *fe poy ká
rii law-ɛ, í ɓa nzoɓ ká *taŋ kaɗ kaɗ
ɓáy faa Tem Law Pie.

17 Ɓe mini ze, ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu
Krisi na, mì maa ndáka giri sùo-i ká
tul peɗ Ŋgɛrɛwṵru ká mì ɗaa na.
18 Tusuɛke lɛ, zaɗka mì uru mí ɓaa
ɓay feri ku na, ɓa ɓi ze mì ɗaa ɓáy
hṵrusuo-i ya, roo lɛ, ɓa Krisi ze ɗaa
fẽkeri ɓáy faa ɓi, ɓay haŋa nzoɓri
ká i ɓa Ziɓ ya na, i ɗáake vu mbom
ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru. Ka ɗaa ɓáy faa
ɓay ɓiri ndąw, peɗ ɗáa ɓiri ndąw,
19 ɓáy hṵrusuo Tem Law Pie ká
tina sùo-ɛ ɓáy faa fe ɗáa saŋri ndąw,
ɓáy feri ká mba kɔ́kɔ ndąw pi. Ɓe
mini ze, mì ka-káa Ɓay Kere ká se
tul Krisi na mí séke ɓáy zaɗri riw
bele, tii sąwke saa Zuruzalɛm kpṵru
ṭii kuɗu zaɗ ká Iliri.
20 Roo lɛ, mì mbi sùo-i mí ka-káa
Ɓay Kere Krisi ká zaɗri ká nzoɓri laa
ká ɗi ya ɓáy kḭ hɔy. Mì ɗaa munu
ɓay kąy fal peɗ ká nzoɓ kḭ ɗaa ro
na ya.
21 Mì hii ɓay haŋa ni ka ɗo munu
ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru
mii:
«Ɓari ká nzoɓ ka-káa ɓay ɓe ha ri ya
ɓáy na, i kɔ́kɔ ni;
a ɓari ká i laa soro ɓay ɓe ya ɓáy
na, ì láa káa ɓay ɓe‡.»
22 Ɓe ze, ɓa fe ká hiyɛŋ faa ɓaŋguɔ
hą mì séke luo-rì ya.

23 Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, mì ɔrɔ
ɓie peɗ ɓi ká ɓil kuɗu zaɗri key na
ro. Munu ká ɓa ɗḭɛ lew hɔy mì ɗaa
kɔn séke ɓay vǎa kɔ́kɔ rì na,
24 mì hii ɓay séke ṭii tul-rì ɓáy nam
ká mì kálke ɓa Espąy. Tusuɛke lɛ, kál
ɓi ɓa lew na, mì ker ɓay vǎa kɔ́kɔ rì
ha rì sɔ mì ɓáy faa varu ɓi na. Mì
naaŋa tul-rì nam maa fe hą sąy kɔ́kɔ
rì na, ka nda siri ndḭi ndąw rɔɔ mí
kál ɓáy.
25 Timbɛɗɛ key lɛ, mì se ɓa Zu-
ruzalɛm ɓay tul peɗ nzoɓ mbika
lawri ká i kaw ɗi na,
26 ɓay ḭi lɛ, nzoɓ mbika lawri ká
kuɗu zaɗ ká Maseduwąn ɓáy Akayi
na, i mbi nzaa-ri ɓay mbṵ́ fe ɓay
sɔ́kɔke nzoɓ kṵkuri ká i ɗo sakra
nzoɓ mbika lawri ká Zuruzalɛm na.
27 Ɓari na, i uru ɓáy law hiiya
ɓari kḭ ɓay mbṵ́ fe; a ze munu hɔy
kara, ɓa peɗ ká ɗo tul-ri ɓay haŋa
ri ɗaa, ɓay ḭi lɛ, ɓari ká i ɓa Ziɓ ya
na, Ziɓri ká i ɓa nzoɓ mbika lawri
ká Zuruzalɛm na, i sɔ ri ɓáy faa
káa Ɓay Kere ha ri zĭŋke fe sąmi
Ŋgɛrɛwṵru ziŋ ri mbḭw hɔy. Munu
zu lɛ, ɓari ká i ɓa Ziɓ ya na hɔy kara,
i sɔ́kɔ Ziɓri na ɓáy feziŋa ɓari.
28 Ɓe ze, zaɗka mì ɔ́rɔ ɓie peɗ
key, a mí vǎa ɗaa fe mbṵ́ na zuɔ
nduo nzoɓkeri lɛ, mì kál ɓáy faa tul-
rì ndąw rɔɔ mí se Espąy na ɓáy.
29 Ze, mì kɔ ndąw, zaɗka mì ṭii tul-
rì lɛ, mì ṭḭi ɓáy bawda fe sąmi Krisi.
30 Ze yṵ-iri, fe ká mì ɓo rì ká ɗi
ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi
ndąw, ɓáy law ini ká Tem Law Pie hą
naari ndąw na ze ɗo key: ì ɗaa nzaa
ɓay kere ɓay tul-i ká pol Ŋgɛrɛwṵru,
í rúke ruy ziŋ mì.
31 I ɗaa nzaa ɓay kere ɓay haŋa
mì ṭii ká ɓil nduo nzoɓ law ŋgɔŋɔri
ká Zude na, ɓay haŋa ɓo, fe mbṵ́ri
ká mì séke ɓa Zuruzalɛm na, nzoɓ
mbika lawri ká ɗi i yąa ɓáy suoriya.
32 Ɓe ndąw rɔɔ, zaɗka Ŋgɛrɛwṵru
hii lɛ, mì ṭḭi tul-rì ɓáy bawda
suoriya, a mí yąa ɔ̃mi ká sakra ɓaarì.
33 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru
nzoɓ haŋa ɗɛkɛkɛ hą nzoɓ na, ka
sáɗ ziŋ rì riw bele. Amɛm! Ndaɗ
ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kḭ.

16

Pol hii soko hą nzoɓ mbika lawri ká Rɔm

1 Yṵ-iri, tinam naari Febe ká ɓa
nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵru ká sakra nzoɓ

‡ **15:21 15.21** Ezay 52.15.

mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ká
Sankere na, ka se ɓa luo-rì văw.
2 Zaɗka'a se lɛ, mì koɗ rì ɓay
haŋa rì mgba ni ɓáy kere ɓáy
riŋ Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi
faa mbi̱w munu ká ɓaarì nzoɓ
Ŋgɛrɛwu̱ruri i ɗáake ziŋ ki̱ na. I sɔ
ni ká tul feri riw bele ká'a se síeke ká
luo-rì, ɓay i̱i lɛ, ɓe ki̱ sùo-ɛ na, ka sɔ
nzoɓri ŋgi̱-ŋgi̱i ndąw, a ɓi hɔy kara
ka sɔ mì ndąw pi.
3 I hii soko hą Prisil ɓáy waa ɓe
Akilas ká i ɓa băw peɗ ɓi ká ɓil peɗ
Zezu Krisi.
4 Ɓari na, i nzu̱u sím ɓari ɗo guma
ndąw rɔɔ í yą̆ake mì. Ɓa ɓi huo-i hɔy
ze mì yi̱i ɓáy taambɔl ha ri ya, roo
lɛ, ɓa nzoɓ mbika lawri ká i mbu̱ tul
ki̱ ɓáy zaɗri ɓoɗ ɓoɗ riw bele ká i
ɓa sąw Ziɓ ya na kara, i ɗaa munu
ndąw.
5 I hii soko hą nzoɓ mbika lawri ká
i mbu̱ tul ki̱ ká luo-ri na. I hii soko
hą Epaynɛɗ ká mì hii ni ɓamba na
ndąw. Ɓe na, ka ɓa titire nzoɓ ká'a
mbi law-ɛ hą Krisi ká kuɗu zaɗ ká
Azi.
6 I hii soko hą Mari ká ɗaa peɗ
ɓamba ɓay tul-rì na.
7 Andoronikus ɓáy Zuniyas ká i ɓa
nzoɓ ini ɓi ká ɓúru ki̱ri ɓuru naa hul
sal mbi̱w na, ì hii soko ha ri. Ɓari na,
i ɓa *nzoɓ ndáy nzaapeɗri ká nzoɓri
ɗaa mbay ɓo tul-ri, a í mbi law-ri hą
Krisi pola hą mì.
8 I hii soko hą Ampiliyatus, ɓe ká
mì kɔ ni ɓa nzoɓ nun-i ɓáy faa law
ini Ŋgɛrɛmbay.
9 I hii soko hą Urbɛ̱, ɓe ká'a ɓa
băw peɗ naari ká ɓil peɗ Krisi, rɔɔ
Estakis ká mì hii ni ɓamba na.
10 I hii soko hą Apelɛs; ká ɓil kɔ́kɔ
sɛkɛ fe hɔy kara ka mgba mbika law-
ɛ ŋgɔ-ŋgɔŋ ká tul Krisi na. I hii soko
hą nzoɓ ɓil hul Arisitobulri ndąw.
11 I hii soko hą nzoɓ ini ɓi Eroɗi̱ọn.
I hii soko hą nzoɓ ɓil hul Narsiseri
ká i ɗaa law-ri ɓo tul Ŋgɛrɛmbay
naari.
12 I hii soko hą Tirifɛn ɓáy Tirifoz,
ɓari ká i ɗaa sùo-ri taa tom ká ɓil
peɗ Ŋgɛrɛmbay, rɔɔ tinăa Pɛrsiɗ, ɓe
ká'a ɗaa peɗ ɓamba hą Ŋgɛrɛmbay
ndąw na.
13 I hii soko hą Rufusi ká ɗaa peɗ
ndaɗ ɓamba hą Krisi, rɔɔ í hii soko
hą mi-ɛ ká ɗo munu ɓa máa ndąw
na.
14 I hii soko hą Asinkriɗ ndąw,
Felegọn ndąw, Ɛrmɛs ndąw, Pa-
torobas ndąw, Ɛrmɛs ndąw, rɔɔ ɓáy
yu̱-iri riw bele ká i ɗo ziŋ ri na ndąw
pi.
15 I hii soko hą Filolok ɓáy Zuli,
Nere ɓáy tini-ɛ ndąw, rɔɔ í hii
soko hą Olimpas ɓáy nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwu̱ruri riw bele ká i ɗo ziŋ ri
na.
16 I mgba ki̱ gírik girik í úl suku ki̱,
í hi̱ike soko li̱k lik hą ki̱ ɓa lie ɓa lew.
Nzoɓ mbika lawri riw bele ká i mbu̱
tul ki̱ í kaw zaɗ ni key na, i hii soko
ha rì.

Ɔrɔ ɓie nzaa ɓoko Pol

17 Yu̱-iri, mì ɓo rì ɓay haŋa rì nzɛ
ɓáy sùo-rì ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa
hą téke ɓil ki̱ ɗo na. Nzoɓkeri ku na
i ɗaa hą nzoɓri wu̱ru faa kere ɓáy
faa fe fere ɓari ká ɗo ɓoɗ ɓáy Ɓay
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ì yąa pola na. Ɓari
na, ì mgbą̆ŋra ri ya,
18 ɓay i̱i lɛ, ki̱ri nzoɓri ká mini key
na, i nzaa ɓil-ri ki̱ hɔy ɓo, i ɗaa peɗ
hą Ŋgɛrɛmbay naari *Krisi ya. Ɓáy
faa nzaa ráa ɓay ɓari ndąw, ɓáy ɓay
ká ti̱i rɛ̱m rɛ̱m ká nzaa-ri ndąw na, i
ŭlake nzoɓri ká nun-ri nzɛ ya.
19 Ɓaarì laa lɛ, vu mbom ká ì ɗaa
ɓo tul Ŋgɛrɛmbay na, nzoɓri riw
bele kɔ-kɔ. Ɓe ze, mì ɗáake suoriya
ɓay tul-rì, a mí hii ɓay haŋa rì ɓa
nzoɓ nun nzɛmri ká se tul fe ɗáa
kere, a í ɗo ɓa nzoɓri ká *taŋ kaɗ
kaɗ se tul fe kąaya.
20 Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓa nzoɓ haŋa
ɗɛkɛkɛ hą nzoɓ na, waka ya hɔy lɛ,
ka'a ɓíɛ hu̱rusuo *Satan ha rì rɛ̱ŋ
ni ɓáy ɓal-rì. Ndaɗ ɓay haŋa law
huoke Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi
ka sáɗ ziŋ rì!
21 Timote ká ɓa băw peɗ ɓi na, ka
hii soko ha rì, rɔɔ nzoɓ ini ɓiri ká ɓa

Lusiyus ɓáy Zasǫ̃n rɔɔ Sosipatɛr hɔy
kara, i hii soko ha rǐ ndąw̃ pi.
22 A ɓi Tɛrtus ká Pol hą̃ mǐ vbie
mbeɗe key kara, mǐ hii soko ha rǐ
ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay ká mbṵ̃ naari
mbḭw̃ hɔy na.
23 Gayus ká yąa mǐ naa hul ɓe na,
ka hii soko ha rǐ ndąw̃. Ká puo ɓe
ze nzoɓ mbika lawri mbṵ̃ kḭ̃ ká ɗi.
Erasi, ɓe ká'a ɓa nzoɓ kɔ́rɔ̃ lari ká
ɓil ŋgɛrɛpuo key na, ka hii soko ha rǐ
ndąw̃, yṵ̃ naari Kartus kara hii soko
ha rǐ ndąw̃ pi.
24 [Ndaɗ ɓay haŋa law kere
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi ka sáɗ
ziŋ rǐ riw bele. Ndaɗ ɓay haŋa ni ka
ɗo munu na kḭ̃.]

Riŋ ɗika ɓa taa Ŋgɛrɛwṵ̃ru kḭ̃ mbḭw̃ hɔy

25 Náa ɗáari riŋ ɗika ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵ̃ru! Ɓe na, ka maa ɓay
haŋa hṵ̃rusuo ha rǐ ɗǒke tul mbika
law ɓaarǐ, munu ká ɓayke ɗo ɓil káa
Ɓay Kere ká mǐ kaa na. Ɓa káa Ɓay
Kere ká se tul Zezu *Krisi, a kiɛ naari
fe ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ɗo zaɗ muni
ɓa ɗḭ̃ɛ lew hɔy*.
26 A roo lɛ, timbɛɗɛ ka tina feke
ɗo zaɗ hie gbay gbay ɓáy faa ɓay
ká *nzoɓ yąaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ɗo ɓil mbeɗe na,
maa ɓáy bol nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru Nzoɓ
Káw Ɓaŋguɔ, ɓay haŋa sąw̃ nzoɓri
riw bele tǔuke ni ɓo, í ɗáake law-ri
ɓo tul-e a í ɗáake vu mbom ɓo tul-e
ndąw̃.
27 Ŋgɛrɛwṵ̃ru huo-ɛ ká ɓa nzoɓ
nun nzɛm na̧, riŋ ɗika ɓa taa ɓe
mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ
ɓáy faa Zezu Krisi. Amɛm! Ndaɗ
ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kḭ̃†.

---

* **16:25 16.25** Fe ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ɗo zaɗ muni ɓa ɗḭ̃ɛ lew na, ɓa haŋa Ziɓri ɓáy nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na i zúɔ ziŋ kḭ̃ í vi ɓa nzoɓ ká mbḭw̃ ɓáy faa ɗáa law ɓo tul Zezu Krisi. † **16:27 16.27** Rɔm 16.25-27 key na, tą́w mbeɗe hąnɛri i ɗaa ɗo zaɗri ɓoɗ ɓoɗ: fal 16.24, mase fal 14.23, mase fal 15.33.

1 Kɔrɛ̰teri
Titire mbeɗe ká Pol ɗaa / ha̰ nzoɓ mbika lawri ká Kɔrɛ̰te

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Pol ɗaa ha̰ nzoɓ mbika lawri ká ɓe kḭ ka ɗaa ri ɗo ŋgɛrɛpuo ká Kɔrɛ̰te. Ɓil sewke ku na, Kɔrɛ̰te ɓa ŋgɛrɛpuo luye ká kuɗu zaɗ ká Akayi. Ɓa ŋgɛrɛpuo ká riŋ-ɛ mgba ɓamba ɓay tul fe hieri ká ɗi, ɓay tul fe sa̰w puo ɓari Gɛrɛkri nda̰w, wṵru pṵ́o ɓari nda̰w, rɔɔ fe ɗáa nun pie ɓari riw bele nda̰w pi.

Ɓay tul peɗ ɗáa ɓari ká mini key na ze, ɓari ká i ɓa nzoɓ mbika law fieri ká i ŋgɔŋ ya rɔɓay na, ɗo nun haŋa ri nzaa faa í se simseɗ kere ká maa ɓáy káa Ɓay Kere na nda̰w rɔ! Sa̰wke mini ze, i ɗaa mbeɗe í vbíke Pol ɓay haŋa ni ka ha ri nzaa ɓoko ká se tul ya̰aŋa kḭ nda̰w, se tul náy ká i púoke fe ha̰ wṵruri nda̰w, se tul fe ká ɗo nun ɗáa ká pol nzoɓ mbika law ha̰wri nda̰w, rɔɔ se tul fe iniri ɓoɗ ɓoɗ ká Tem Law Pie ha̰ nzoɓri nda̰w pi. Pol yḭiŋra ɓáy ɓay ha ri, rɔɔ a tina ɓay ha̰wri zuɔ pol-ri: ɗáa sere ká tul kḭ ká sakra nzoɓ mbika lawri nda̰w, fe ɗáa nun pie ɓari nda̰w, mgbaka yṵ-ɔ ɓay séke ni luo nzoɓ kúŋ sal ɓayri nda̰w, káw nzaa fe sṵm Ŋgɛrɛmbay nda̰w, rɔɔ tḭi saa luɔ huɗ nda̰w pi. Ká ɓil fe niri key riw bele na, Pol hii ɓay ɓáa mii, simseɗ nzoɓ mbika lawri na, ɓa law ini.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Téke ɓil kḭ ká ɗo sakra nzoɓ mbika lawri: 1–4
Nzoɓ mbika law ha̰nɛri ká simseɗ ɓari ndaya: 5–6
Ɓay ká se tul ya̰aŋa kḭ: 7
Káw ɓáy tul nzoɓ mbika law na, faa tabelemke ɗo ɗi: 8–10
Haŋa feri ɗo ɓáy zaɗɛ zaɗɛ ká zaɗ mbṵ kḭ, rɔɔ law ini: 11–14
Ɓay ká se tul tḭi saa luɔ huɗ: 15
Fe mbṵ, faa varu ká Pol leke, rɔɔ ɓáy soko ɓe: 16

Soko ká Pol hii ha ri

1 Ɓi Pol ká Ŋgɛrɛwṵru ɗí mì ɓáy faa law hiiya ɓe ha̰ mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi na, ɓúru yṵ ɓuru Sostɛn ɓuru ɗaa mbeɗe key na, ɓúru hi̍ike soko ha rì
2 ɓaarì nzoɓ mbika lawri ká ì mbṵ tul kḭ ká ŋgɛrɛpuo ká Kɔrɛ̰te. Mì ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓaarì ká Ŋgɛrɛwṵru náa rì ɗo ɓoɗ ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu Krisi, a ɗi rì ɓay haŋa rì kaw ɓa nzoɓ taa ɓeri. Mì ɗaa mbeɗe na ha̰ ɓari riw bele ká i kaw zaɗ kḭri riw bele ká i ruo Zezu Krisi Ŋgɛrɛmbay naari, ɓe ká'a ɓa Ŋgɛrɛmbay ɓari nda̰w, rɔɔ Ŋgɛrɛmbay ɓuru nda̰w pi na.
3 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ taa Ɓăa naari Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rì.

Pol ɗaa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru

4 Mì ɗaa taambɔl ɓaŋguɔ ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul law kere ká'a ɗaa ziŋ rì ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu *Krisi.
5 I kɔ, ɓáy faa ɓe na, Ŋgɛrɛwṵru ha rì fe iniri riw bele: ha̰yri ká ɓa gosi ɓáa ɓayri riw bele nda̰w, rɔɔ fe kɔ́kɔri kara riw bele nda̰w pi na.
6 Sa̰w ɓay Krisi ká ɓuru tina ha rì na ɓar sa̰w ŋgɔŋ kpay kpay ká sakra ɓaarì
7 ká ì kaw í giyaŋ nam Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi ká'a yḭi a vi na, ha̰ fe ini mbḭw kara ka puo rì ya.
8 Ɓa ɓe na kḭ ze, a haŋa rì ɓar sa̰w ŋgɔŋ kpay kpay kpṵru tḭi ɔ́rɔ ɓie nam na, ɓay haŋa ɓo, nzoɓ mbḭw mini kara maa ɓay ɗáa ɓay ɓo tul-rì ɓáy nam ká Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi a yḭi a vi na ya.
9 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ká ɗi rì ɓay haŋa rì zuɔ ziŋ Vi-e Zezu Krisi Ŋgɛrɛmbay naari na, ka ɗo tul ɓay ɓe ká'a waa na.

Téke ɓil kị ká ɗo sakra nzoɓ mbika lawri

10 Yṵ-iri, mì koɗ rì ɓáy riŋ
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi: ì hạ
law-rì ka maa kị mbịw hạ téke ɓil kị
ka ti sakra ɓaarì ya, í zúɔ ziŋ kị ɓáy
faa kér ɓay ká mbịw, í hạ nzaa-rì ka
maa kị.
11 Yṵ-iri, mì ɓaa munu, ɓay ịi lɛ,
nzoɓ ini Koloweri ví ɓaa hạ mì mii,
rɔɗ kị ɗo sakra ɓaarì.
12 Ɓay ká mì hii ɓay ɓáa key na,
nzoɓ hạnɛ ɓaa mii: «Ɓi mì ɓa taa
Pol,» nzoɓ kị ɓaa mii: «Ɓi mì ɓa taa
Apolos,» nzoɓ kị ɓoɗ rɔɓay ɓaa mii:
«Ɓi mì ɓa taa Piyɛr,» a nzoɓ kị rɔɓay
ɓaa mii: «Ɓi mì ɓa taa *Krisi.»
13 Wạa, lɛ Krisi na wal sùo-ɛ ɓoɗ
ɓoɗ ro lɛ? I ɓaa hạ mì laa, wạa, ɓa
ɓi Pol ze i ɓer mì ɗo tul puu say huɗ
ɓay tul-rì lɛ? Mase, i ɗáa tul-rì nduo
mbii ɓáy riŋ ɓi Pol na lɛ?
14 Mì ɗaa taambɔl hạ Ŋgɛrɛwṵru,
ɓay ịi lɛ, mì ɗaa tul nzoɓ mbịw kara
nduo mbii ká sakra ɓaarì ku ya, ɓa
Krispus ɓáy Gayus huo-ri hɔy ze mì
ɗaa tul-ri nduo mbii.
15 Ɓe ze, nzoɓ mbịw mini kara ka
ɓaa mii, ɓeri ɗaa tul ɓeri nduo mbii
ɓáy riŋ-i na ya.
16 Áa, ɓa tusuɛ kị, nzoɓ ini Es-
tefanasri kara, mì ɗaa tul-ri nduo
mbii, ɓieri lɛ, mì ɗaa tul nzoɓ kị
nduo mbii kara, mì kɔ mbǎa.
17 Ɓay ɗáa tul nzoɓri nduo mbii ze
Krisi píe mì vi ɓayke ya. Roo lɛ, ka
píe mì hạ mì ka-káa Ɓay Kere ɓe. A
káa ɓayke ku na, mì kaa ɓáy nzaa
ráa ɓay, mase ɓáy nun nzɛm nzoɓ
ya, ɓay haŋa ɓo hṵrusuo huɗ Krisi
ká tul puu say huɗ na, ka ɗo ɓa fe
ká gɔr hɔy ya.

Nun nzɛm ká tusiri ɓáy nun nzɛm taa Ŋgɛrɛwṵru

18 Tusuɛke lɛ, káa ɓay huɗ *Krisi
ká tul puu say huɗ na, ɗo ɓa fe kɔ̀kɔ
ká nun nzoɓri ká i se ɓa faa zaɗ
ɓíɛ. Roo lɛ, naari ká náa ɗori faa
pam ro na, ɓayke na ɗo ɓa hṵrusuo
Ŋgɛrɛwṵru.
19 Ì kɔ, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɗo ɓil
mbeɗe ɓe mii: «Nzoɓri ká i ɓa nzoɓ
nun nzɛm na, mì ɓíɛ nun nzɛm ɓari
na kpukɗu kpukɗu, a nzoɓri ká i ɓa
nzoɓ fe kɔ́kɔri kara, mì haŋa fe kɔ́kɔ
ɓari na ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy*.»
20 Zaɗka ɗo munu ku wạa, nzoɓ
nun nzɛm na a ɓáa mina rɔɓay
lɛ woo? A wạa, nzoɓ ká kɔ *bol
kusol ta-taŋ na, a ɓáa mina rɔɓay
lɛ woo? Wạa, nzoɓ mạ́y ɓayri ká
tusiri key na, i ɓáa mina rɔɓay lɛ
woo? Nun nzɛm nzoɓ tukɛlɛri key
na, Ŋgɛrɛwṵru hạ ni ɗo ɓa fe kɔ̀kɔ.
21 I kɔ, ɓáy faa nun nzɛm
Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓ tukɛlɛri key i
maa ɓay tuuka ni ɓáy faa nun nzɛm
ɓari na ya. Sạwke mini ze, rii law
Ŋgɛrɛwṵru ɓay yạaŋa nzoɓri ká i
ɗaa law-ri ɓo tul-e ɓáy faa káa ɓay
ká nzoɓri kɔ ɓa fe kɔ̀kɔ hɔy na†.
22 Ziɓri na, i vbi fe saŋ ze ɓay kɔ́kɔ,
a Gɛrɛkri laa lɛ, i nzaa nun nzɛm.
23 A naari laa lɛ, náa káari káa
Krisi ká i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ.
Ɓa fe ká ɗo ɓa ŋguɗ puu téke ɓal
Ziɓri, a nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya laa lɛ,
i kɔ ɓa fe kɔ̀kɔ ká nun-ri.
24 Roo lɛ, ɓari ká ɗiw Ŋgɛrɛwṵru
ɗi ri na, i ɓa na Ziɓ, mase i ɓa na
Ziɓ ya kara, Krisi na kiɛ hṵrusuo
Ŋgɛrɛwṵru ndạw, a kiɛ nun nzɛm
ɓe ndạw pi.
25 Fe ɗáa Ŋgɛrɛwṵru ká nzoɓri
kɔ ɓa fe kɔ̀kɔ na, nzɛ mba nun
nzɛm nzoɓri ká tusiri key, a hṵrusuo
Ŋgɛrɛwṵru ká i kɔ ɗo ɗɛk ɗɛk na
kara kal tul hṵrusuo nzoɓri ká tusiri
key ndạw.
26 Yṵ-iri, ì kér se tul ɗol ɓaarì
ká pola ká Ŋgɛrɛwṵru ɗíke rì na í
kɔ. Ká sakra ɓaarì na, nzoɓ nun
nzɛmri ŋgịi ya, nzoɓ hṵrusuori ŋgịi
ya ndạw, a nzoɓ luyeri hɔy kara, i
ŋgịi ya ndạw pi.
27 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru nan ɓari ká

* **1:19 1.19** Ezay 29.14. † **1:21 1.21** Nzoɓri ká i ɓer ri ɗo tul puu say huɗ na, Ziɓri ker í ɓaa mii, ɓa nzoɓri ká ɓeɓi Ŋgɛrɛwṵru ɓo tul-ri. I ɓaa mii, ɗáa law ɓo tul nzoɓ ká munu ku na ɓa fe ỵm ká ndaya ɓamba tasiri. Ɓe ze, ɗaa hạ huɗ Krisi na ɗo ɓa ŋguɗ puu ɓay tul Ziɓri.

nzoɓ tusiriri key kɔ ri ɓa kɔ̀kɔ na
ɓay ɗáake sahoy ɓo nun nzoɓ nun
nzɛmri; a nan ɓari ká nzoɓ tusiriri
key kɔ ri ɓa nzoɓri ká hu̱rusuo-ri
tiya ɗɛk ɗɛk na, ɓay ɗáake sahoy ɓo
tul nzoɓri ká i ɗo ɓáy hu̱rusuo;
28 a nan ɓari ká nzoɓ tusiriri kɔ ri
ɓa fe vbuka ɓo ɓisuy, a í kɔ ri ɓa fe
ĭm, rɔɔ í kɔ ri ɓa fe ya na, ɓay haŋa
ɓari ká nzoɓri kɔ ri ɓa nzoɓ luye na,
i vi ɓa nzoɓri ká i ɗo gɔr hɔy.
29 Ɓe ndąw rɔɔ, nzoɓ mbi̱w mini
kara maa ɓay ndáka giri sùo-ɛ ká pol
Ŋgɛrɛwu̱ru ya.
30 Ɓa ɓe ki̱ ze, ka ha rì zuɔ ziŋ
Zezu Krisi, a hą náa víri ɓa nzoɓ nun
nzɛmri. Ɓáy faa ɓe na, Ŋgɛrɛwu̱ru
náake ɓay ká tul naari hą náa ɗori
nzɛɗɛm ká nun-ɛ, a tina naari saa
ɓil koy feyąa a hą náa ɗori ɓoɗ ɓa
taa ɓe.
31 Ɓe ze, munu ká i ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru mii: «Nzoɓ ká
hii ɓay ndáka giri sùo-ɛ lɛ, ka nda
giri ɓay tul fe ká Ŋgɛrɛmbay ɗaa‡.»

2

Káa ɓay Pol ká Kɔrɛ̱te

1 Yu̱-iri, zaɗka mì se luo-rì ɓay ka-
káa tusuɛ Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗo zaɗ
muni ha rì na, mì ɓaa ɓay ɓáy nzaa
ráa ɓay, mase ɓáy nun fe kɔ́kɔ ɓi ya,
2 ɓay i̱i lɛ, mì mbi nzaa-i ká ɗi pola
hɔy ɓáy ɗol ɓi ká sakra ɓaarì, ɓay
ɓáa ɓay se tul nzoɓ mbi̱w hɔy ká ɓa
Zezu *Krisi, ɓe ká i ɓer ni ɗo tul puu
say huɗ.
3 Ɓi na, zaɗka mì se luo-rì na,
hu̱rusuo-i tiya ɗɛk ɗɛk, hi̱ɛ ɗáa mì
mí tɔ gbala gbala.
4 Fe ká mì fere nzoɓri ɓáy ɓay
ká mì ka-káake na, mì ɓaa ɓáy faa
gosi ɓayri ɓáy nun nzɛm ɓay kúɔke
nzoɓri ya, roo lɛ, ɓa hu̱rusuo Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru ze ɗaa hą ɓayke mgba
law-rì.
5 Ɓe ndąw rɔɔ, mbika law ɓaarì
na, a ɗoko tul nun nzɛm nzoɓ
hɔy ya, roo lɛ, a ɗoko tul hu̱rusuo
Ŋgɛrɛwu̱ru.

Nun nzɛm taa Ŋgɛrɛwu̱ru

6 A ɓuru na hɔy kara, ɓuru ka-
káa ɓay nun nzɛm na hą nzoɓri ká
i ŋgɔŋ ká ɓil mbika law. Roo lɛ,
ɓa nun nzɛm ká tusiri key ya ndąw,
nun nzɛm nzoɓ hu̱rusuori ká i re
mbay ká tusiri key, ká í ɗo séke ɓa
zaɗ ɓíɛ ya ndąw pi.
7 Nun nzɛm ká ɓuru ka-káake na,
ɓa nun nzɛm Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗo zaɗ
muni kpu̱ru ti̱i timbɛɗɛ key ɓáy. Ɓa
nun nzɛm ká Ŋgɛrɛwu̱ru mbi nzi-ɛ
ká ɗi pola ndąw rɔɔ tusiri ɗo ɓáy
na, ɓay haŋa ni ka ɗo ɓa fe riŋ ɗika
naari.
8 Nun nzɛmke ku na, mbay ká
tusiri key ká'a kɔ́kɔ sąwke kɔ na,
tiya, ɓay i̱i lɛ, ɓa fe ká i kɔ sąwke kɔ
zu lɛ, i ti ɓér Ŋgɛrɛmbay Nzoɓ Riŋ
Ɗika Luye na ɗo tul puu say huɗ ya.
9 Lɛɛ, feke ɗo munu ká i ɗaa ɓayke
ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru mii:
Fe ká nun nzoɓ kɔ ya ndąw,
fe ká suku nzoɓ laa ya ndąw,
fe ká nzoɓ ker ɓayke ndi̱i mini kara
ya ndąw na,
feke na ku ze Ŋgɛrɛwu̱ru leke ɗo
ɓay tul nzoɓri ká i hii ni.*
10 A lɛ, ɓa naari ze Ŋgɛrɛwu̱ru hą
nun naari taŋ ká ɗi ɓáy faa Tem
ɓe, ɓay i̱i lɛ, Tem na ar sąw feri
vbaɗ vbaɗ riw bele, ze kér ɓay
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗo zaɗ muni na hɔy
kara, ka kɔ sąwke ndąw.
11 A ku na wąa, nzoɓ ve ndąw
rɔɔ a kɔ́kɔ kér ɓay nzoɓ na lɛ?
Nzoɓ mbi̱w ti kɔ́kɔ ya; ɓa tem ká
ɗo ɓil law nzoɓke na ki̱ hɔy ze a
kɔ́kɔ. Ɗo faa mbi̱w munu ndąw, kér
ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru na nzoɓ mbi̱w mini
kara maa kɔ́kɔ sąwke ya; ɓa Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ huo-ɛ hɔy ze kɔ.
12 Naari na, Tem ká náa ɗɔ̌keri na
ɓa tem nzoɓ tukɛlɛri key ya, roo lɛ,
ɓa Tem ká uru saa luo Ŋgɛrɛwu̱ru,
ɓay haŋa ɓo náa kɔ́keri sąw feri riw
bele ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą naari ɓáy law
kere ɓe.
13 Ɓe ze, zaɗka ɓuru ɓaa ɓay fe
niri key hą nzoɓri na, ɓuru ɓaa ɓáy

‡ **1:31 1.31** Zeremi 9.23. * **2:9 2.9** Ezay 64.3; Zeremi 3.16.

nun nzɛm nzoɓ ya, roo lɛ, ɓuru ɓaa
ɓáy faa feri ká Tem Ŋgɛrɛwu̱ru fere
ɓuru. Ɓe mini ze, ɓuru tina sa̱w fe
tusuɛ taa Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ nzoɓri
ká i ɗo ɓáy Temke na.
14 Nzoɓ ká ɗo ɓáy Tem Ŋgɛrɛwu̱ru
ya na, ka maa ɓay ya̱aŋa tusuɛ ɓay
ká uru ká luo Temke na ya. Fekeri
ku na, nzoɓke kɔ ɓa fe kɔ̀kɔ hɔy
ká nun-ɛ, a maa ɓay kɔ́kɔ sa̱wke
ya, ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ká ɗo ɓáy Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w rɔɔ, maa ɓay kɔ́kɔ
sa̱wke ɓáy.
15 Nzoɓ ká ɗo ɓáy Tem Ŋgɛrɛwu̱ru
na, ka maa ɓay bɛ́klɛ sa̱w feri ri̱w
bele, lɛ, nzoɓ maa ɓay ɓál ni ya.
16 I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru
mii:
«Nzoɓ ve ze kɔ kér ɓay Ŋgɛrɛmbay
lɛ?
Nzoɓ ve nda̱w rɔɔ maa ɓay haŋa ni
nzaa ɓoko lɛ†?»
Roo lɛ, naari na, Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱
náa kɔ́ri kér ɓay Krisi.

3

Nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ru

1 Yu̱-iri, tusuɛke lɛ, mì maa ɓay
ɓáa ɓay ziŋ rì munu ká nzoɓri ká
Tem Ŋgɛrɛwu̱ru nda faa pol-ri na
ya, roo lɛ, mì ɓaa ɓay ziŋ rì munu
ɓa nzoɓri ká i su̱ ɓáy tul-ri, a í ɓa
leɗ tupɛŋri ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
*Krisi.
2 Sa̱wke mini ze, fe ká mì fere rì na
ɗo faa mbi̱w munu ɓa wa̱n ká i ha̱
leɗri a̱w, ɓo ɗo munu ɓa ŋgaw ya,
ɓay i̱i lɛ, hu̱rusuo-rì maa ɓay réke
ŋgaw ya ɓáy. Ze timbɛɗɛ key kara ì
maa ya ɓáy,
3 ɓay i̱i lɛ, ɓaarì na ì ɗo munu ɓa
nzoɓri ká i su̱ ɓáy tul-ri. I kɔ, zaɗka
ɗáa sere ɓáy rɔɗ ki̱ ɗo sakra ɓaarì
na wa̱a, ì kiɛ sùo-rì ɓa nzoɓri ká i
su̱ ɓáy tul-ri na ya zu lɛ? A ku wa̱a,
simseɗ ɓaarì na ɗo munu ɓa simseɗ
nzoɓ kɛlɛri na ya lɛ?
4 Zaɗka nzoɓ ɓaa mii: «Ɓi mì ɓa
taa Pol» mase «Ɓi mì ɓa taa Apolos»
na wa̱a, ì ɗaa fe munu ká fe ɗáa
nzoɓ kɛlɛri na nda̱w ya lɛ woo?
5 Wa̱a, Apolos ɓa ve lɛ? Mase Pol
ɓa ve lɛ? Ɓuru na ɓuru ɓa nzoɓ
peɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ hɔy ká ɗaa ha rì
ɗáake law-rì ɓo tul Zezu. Ká sakra
ɓuru key na, nzoɓ ha̱a ha̱a lɛ, ka ɗaa
peɗ ká Ŋgɛrɛmbay ɗaa zuɔ nduo-ɛ
ɓay haŋa ni ka ɗaa na.
6 Ɓuru na ɓuru ɗo munu ɓa nzoɓ
payri. Ze ɓi na, mì ru fe zuɔ siri;
Apolos laa lɛ, ɓa nzoɓ ɗáa mbii zuɔ
ɗi, roo lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru ze ɗaa feke na
ha̱ ni ti̱i suku.
7 Ɓe mini ze, nzoɓ ká ru fe, ɓáy
nzoɓ ká ɗaa mbii zuɔ ɗi na ɗaa fe
ya, roo lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ huo-ɛ ze,
ɓa nzoɓ ɗáa feke na ha̱ ni ti̱i a ŋgɔŋ.
8 Nzoɓ ká ru fe ɓáy nzoɓ ká ɗaa
mbii zuɔ tul fe ruka na, i maa
ki̱ mbi̱w hɔy. Nzoɓ ha̱a ha̱a lɛ,
Ŋgɛrɛwu̱ru a haŋa ni fe tunduo ɓe
maa ɓáy peɗ ɓe ká'a ɗaa.
9 I kɔ, ɓuru na ɓuru ɓa bǎw peɗ
ká ɓil peɗ Ŋgɛrɛwu̱ru, a ɓaarì laa lɛ,
ì ɗo munu ɓa wáa Ŋgɛrɛwu̱ru.

Ɓaarì na ì ɗo munu ɓa hul ká
Ŋgɛrɛwu̱ru mbuo.
10 Ɓáy faa law kere ká Ŋgɛrɛwu̱ru
ɗaa ziŋ mì na, mì ɗáake peɗ munu
ɓa nzoɓ mbúo hul ká kɔ gosike ɓáy
kere, a mí ɗáake tigba̱a hul na ɓáy
zaɗɛ. A timbɛɗɛ key lɛ, nzoɓ ki̱ ro
ura hul na ɗo tul-e. Roo lɛ, nzoɓ ha̱a
ha̱a kara, ka nzɛ ɓáy sùo-ɛ ɓay tul
gosi úra hul na ku nda̱w rɔ!
11 A ɓay ká se tul tigba̱a hul na,
nzoɓ mbi̱w mini kara ti ɗáa tigba̱a
hul ki̱ nde tul-e taa pola na mbǎa,
ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ Zezu Krisi
ɗo ɓa tigba̱a hulke na ɗɔɗ ro.
12 I kɔ, nzoɓ ha̱nɛri mbuo hul ɗo
tul tigba̱a hulke na ku ɓáy lari pie,
mase lari si̱ɛ, mase ɓáy tisaw ká
larike ŋgɔŋ ɓamba. A nzoɓ ha̱nɛri
laa lɛ, i mbuo hul na ɓáy puu, mase
ɓáy bum suy, mase suy.
13 Roo lɛ, nam kúŋ sal ɓay na, ki̱ri
peɗ nzoɓ ha̱a ha̱a kara, a tina sùo-ɛ
ɗo zaɗ hie gbay gbay, ɓay i̱i lɛ, síeke

† **2:16 2.16** Ezay 40.13.

ku na Ŋgɛrɛwṵru a líe peɗke na ɓáy
huu.
14 Zaɗka nzoɓ mbuo hul ɗo tigbạ̃a
hul ká huu sṵ̃ tul-e ya na lɛ̃,
Ŋgɛrɛwṵru a haŋa fe tunduo hạ̃
nzoɓke na ku.
15 A zaɗka hulke ku na huu sṵ̃ tul-
e laa lɛ, nzoɓke ti zíŋ fe tunduo ɓe
na ya. Ɓe na, a yạ̃aŋa sùo-ɛ, roo lɛ,
a ɗoko faa mbḭ̃w munu ɓa nzoɓ ká
tḭ̃i saa ɓil huu soli.

16 Ɓaarì na ì kɔ ta-taŋ mii, ì
ɓa *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru, ze Tem
Ŋgɛrɛwṵru ɗo ɓil law-rì na wạ̃a, ì
kɔ munu ya lɛ?
17 A ze ɓo, zaɗka nzoɓ ɓiɛ hul
kạ̃nike na lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a ɓíɛ
nzoɓke, ɓay ḭ̃i lɛ, hul kạ̃nike na ɗo
ɓoɗ ɓa taa ɓe. Ɓa ɓaarì na kḭ̃ ze ì
ɓa hul kạ̃ni ɓe.

18 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ mbḭ̃w mini
kara ka úla sùo-ɛ ɓe kḭ̃ sùo-ɛ ya!
Zaɗka nzoɓ mbḭ̃w ká sakra ɓaarì kɔ
sùo-ɛ ɓa nzoɓ nun nzɛm ká tusiri
key lɛ, ka ɗaa sùo-ɛ ka ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ
ndạ̃w rɔɔ, a vi ɓa nzoɓ nun nzɛm taa
tusuɛke na ɓáy,
19 ɓay ḭ̃i lɛ, nun nzɛm nzoɓ tusiriri
key na, Ŋgɛrɛwṵru kɔ ɓa kɔ̀kɔ ká
nun-ɛ. Ì kɔ, i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru mii: «Nzoɓ nun nzɛmri
ká tusiri key na, Ŋgɛrɛwṵru fɛrɛ ɗáa
law ɓari na ɓa ndaw taka ri*.»
20 I ɓaa ɗo ɓil mbeɗe na rɔɓay mii:
«Ŋgɛrɛmbay na kɔ kér ɓay nzoɓ
nun nzɛmri na kɔ; ka kɔ ɓa fe ká
gɔr hɔy†.»
21 Ɓe mini ze, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ
mbḭ̃w mini kara, ka nda giri sùo-ɛ
ɓay tul nzoɓ hɔy ya, ɓay ḭ̃i lɛ, feri
riw bele na ɓa taa ɓaarì.
22 Ze ɓa na ɓi Pol, mase Apolos,
mase Piyɛr, mase tusiri key, mase
káw ɓáy kumnun, mase huɗ, mase
feri ká timbɛɗɛ key, mase feri ká'a
ví vuku hɔy kara, riw bele na ɓa taa
ɓaarì;
23 a roo lɛ, ɓaarì na ì ɓa taa Krisi,
a Krisi na laa lɛ, ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru.

4

1 Ɓe mini ze, ndaɗ ɓay haŋa rì
kɔ ɓúru Apolos ɓa nzoɓ peɗ Krisi.
Ɓuru na Ŋgɛrɛwṵru ɗaa tusuɛ ɓay
ɓe ká ɗo zaɗ muni na zuɔ nduo
ɓuru, ɓay haŋa ɓuru fére ri.
2 Fe ká ndaɗ ɓamba tasiri ɓay
haŋa nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵru ka ɗaa
na, ɓa ɗáa peɗ ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.
3 A ɓi na lɛ, ze ɓa na ɓaarì, mase
nzoɓri ká tusiri key hɔy ɗaa ɓay ɓo
tul-i kara, mì kɔ ɓa fe mbḭ̃w ya. Ɓi
kḭ̃ sùo-i kara mì ɗaa ɓay ɓo tul-i ya
ndạ̃w.
4 Ká ɓil wạ̃ra law-i na, mì kɔ fe
mbḭ̃w ká ɗaa ɓay ɓo tul-i ya, ɓe nu
ku hɔy kiɛ a ɓaa mii, ɓay ti tul-i ya
na munu ya. Nzoɓ ká'a ɗáa ɓay ɓo
tul-i na, ɓa Ŋgɛrɛmbay.
5 Ɓe mini ze, pola ndạ̃w rɔɔ, ɓay
haŋa nam kúŋ sal ɓay ka vi na, ì
ɗaa ɓay mbḭ̃w ka ɓo tul nzoɓ ká
tul peɗ ɓe ya. A roo lɛ, ì giyaŋ hạ̃
Ŋgɛrɛmbay ka vi ndạ̃w rɔ! Ɓe na,
feri ká mṵ̃u sùo-ri ká ɓil suŋ tilo na,
a tína ri ɗo zaɗ hie gbay gbay, rɔɔ
kér ɓay ká nzoɓri mṵ̃u ɗo ɓil law-
ri na kara, a tína vbaɗ vbaɗ ɗo zaɗ
hie ndạ̃w pi. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, nzoɓ hạ̃a
hạ̃a kara Ŋgɛrɛwṵru a písi ni ɓay tul
fe ɗáa ɓe na ɓáy.

Siika sùo nzoɓri ká Kɔrɛ̰te

6 Yṵ̃-iri, mì mbi fe líe kḭ̃ri mí ɓăake
ɓay se tul ɓúru Apolos ɓay haŋa rì
kɔ́ke mạ́ra sim ɓay ɓáa nzoɓri na
ta-taŋ: «Ì hạ̃ fe ɗáa ɓaarì ka maa
ɓáy zaɗ ɓay ká i vbie ɗo mbeɗe na
ɓo, i hạ̃ ni ka kál zaɗɛ ya.» Ɓe ze,
nzoɓ mbḭ̃w mini ká sakra ɓaarì ka
nda giri sùo-ɛ, a ɗŏke fal ŋgaŋ nzoɓ
a sḭ̃irike nzoɓ hạ̃w ya.
7 A ɓo na wạ̃a, a ve ndạ̃w rɔɔ hạ̃
mù kɔ sùo-ɔ ɓa nzoɓ ká ɓamba mba
nzoɓ hạ̃wri lɛ woo? Feri ká mù ɗŏke
na wạ̃a, ɓa Ŋgɛrɛwṵru ze hạ̃ mù riw
bele ku ya lɛ? Zaɗka ɗo munu na
wạ̃a, ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ, mù nda
giri sùo-ɔ ɓay tul fe ká mù ɗŏke na,
rìi fe ká ɓa fe ini ká uru saa luo
Ŋgɛrɛwṵru ya lɛ?

* **3:19 3.19** Zoɓ 5.13. † **3:20 3.20** Simri 94.11.

8 Ɓaarì na kara ì ɓaa mii, feri ká ì
se síeke ká luo Ŋgɛrɛwṵ̰ru na, ì ziŋ
maa rì siɓ siɓ ro! Ɓaarì na, ì ɗi
sùo-rì ɓa nzoɓ feziŋari ká ɓil Ɓay
Ŋgɛrɛwṵ̰ru na ro! Ɓaarì na, ì kɔ
sùo-rì ɓa mbayri ro! A ɓuru mǎa
ɓuru ti ɓil-e mbǎa ro ya lo! Ɓi na lɛ,
mì rɛ sùo-i ɓay haŋa rì ɓa mbayri na
kḭ ɓay haŋa ɓuru hɔy kara, ɓuru re
mbay na ka ziŋ rì ndą̰w!
9 A roo lɛ, ɓi na, mì kɔ lɛ, rìi fe
ká Ŋgɛrɛwṵ̰ru ɗaa ɓuru *nzoɓ ndáy
nzaapeɗri na ɗo ɔ́rɔ fal. Ɓuru na
ɓuru ɗo munu ɓa nzoɓri ká i ɗaa
ɓay huɗ ɓo tul-ri ká nun ruɔ nzoɓri;
ɓuru ɗo ɓa fe kɔ́m nzoɓri riw bele:
leɗ nzaapeɗri ká nulue ndą̰w, rɔɔ
ɓáy nzoɓri ká tusiri key kara ndą̰w
pi.
10 Ɓuru na i kɔ ɓuru ɓa mbúo ɓay
tul *Krisi, roo lɛ, ɓaarì na ì kɔ sùo-
rì ɓa nzoɓ nun nzɛmri ká ɓil Krisi.
Ɓuru na i kɔ ɓuru ɓa nzoɓri ká
hṵ̰rusuo ɓuru tiya ɗɛk ɗɛk, a ɓaarì
laa lɛ, ì kɔ sùo-rì ɓa nzoɓ hṵ̰rusuori.
Ɓuru na i ǰm ɓuru, a ɓaarì mǎa, i
ɗaa mbay ɓo tul-rì!
11 Ze kpṵ̰ru tḭi timbɛɗɛ key hɔy
kara, ɓuru kɔ sɛ̆kɛ fe kɔn ndą̰w, kɔn
mbii ndą̰w, rɔɔ gari kara puo ɓuru
ndą̰w pi. I ndaka ɓuru ndą̰w, a ɓúru
reke ɓa puolu puolu ndą̰w pi.
12 Ɓuru na ɓuru ɗaa peɗ ɓúru tą̰a
ká ɗi pɔɗɔ pɔɗɔ ndą̰w rɔɔ, ɓúru
zǐŋke fe ká ɓay hɔ́lke sùo ɓuru ɓáy.
Zaɗka nzoɓri raɗ ɓuru lɛ, ɓuru są̰m
fe ze zuɔ tul-ri; zaɗka i ɗaa nun
ɓuru tuɔ síe lɛ, ɓuru sṵ̰u law ɓuru
ká ɗi.
13 Zaɗka i rą̰a ɓuru lɛ, ɓuru yḭiŋra
ɓáy ɓay huoke ze ha ri. Kpṵ̰ru tḭi
timbɛɗɛ key na kara, i kɔ ɓuru ɗo
munu ɓa tumḭiri kiɗa ndą̰w, a í kɔ
ɓuru ɓa mḭiri hɔy ndą̰w pi.

Pol ker ɓay se tul nzoɓ mbika lawri ká Kɔrɛ̰te

14 Mì ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓay
ɗáake sahoy ɓo nun-rì ya, roo lɛ, ɓay
ɓókoke ɓaarì ká ì ɗo munu ɓa vu-iri
ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i.
15 I kɔ, ze nzoɓri ká i fere rì fe se
tul *Krisi na, i ruɔ na ɓamba tasiri
hɔy kara, bǎa ɓaarì na mbḭw hɔy.
Tusuɛke lɛ, ɓa ɓi ze mì ɓa bǎa ɓaarì
ɓáy faa káa Ɓay Kere ká mì kaa ha
rì ɗáake law-rì ɓo tul Krisi.
16 Munu zu lɛ, mì koɗ rì ɓay haŋa
rì mbóro fe ɗáa ɓi.
17 Są̰wke mini ze, mì píeke vu-i
Timote ká mì kɔ ni ɓa nzoɓ nun-i,
ká fe ɗáa ɓe ɗo ɓáy zaɗɛ ká ɓil peɗ
Ŋgɛrɛmbay na. Ɓe na, a vǎa túma
law-rì ká tul simseɗ ɓi ká ɓil Krisi,
munu ká mì fere nzoɓ mbika lawri
ɓáy zaɗri riw bele.
18 Nzoɓ hą̰nɛri ká sakra ɓaarì ku
na, i sḭ̀i sùo-ri í ker í ɓaa mii, mì ti
séke luo-rì ɓay vǎa kɔ́kɔ rì mbǎa.
19 Roo lɛ, zaɗka law Ŋgɛrɛwṵ̰ru
hii lɛ, ndḭi hɔy lɛ, mì séke luo-rì vǎw.
Ɓe ndą̰w rɔɔ, mì kɔ́kɔ ɓari nzoɓ
siika sùori na ku ɓáy. Mì kɔ́kɔ ri ɓáy
faa ɓay ɓáa ɓari na ku hɔy ya, roo lɛ,
ɓáy faa fe ɗáa ɓari ká'a kíɛ hṵ̰rusuo
Ŋgɛrɛwṵ̰ru ká i ɗǒke na ndą̰w rɔ!
20 I kɔ, nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵ̰ru re
mbay ká tul-ri na, ɓa nzoɓ̃ri ká
simseɗ ɓari kiɛ hṵ̰rusuo Ŋgɛrɛwṵ̰ru
ɓo, ɓa nzoɓri ká i ɓaa ɓa ɓay hɔy ya.
21 A wą̰a, fe ḭi ze law-rì mgba ɗi lɛ?
I hii ɓay haŋa mì se luo-rì ɓáy ndoy,
mase law ini ɓáy law huoke lɛ?

5

Ɗáa nun pie ká ɗo sakra nzoɓ mbika lawri

1 Mì te suk-i lɛ, mì laa ɓayri ká
nzoɓri ɓaa yą̰a yą̰a se tul-rì mii, fe
ɗáa sahoy ɗo sakra ɓaarì. Mì laa
mii, nzoɓ mbḭw ká sakra ɓaarì ku
naa ziŋ mą́y bi-ɛ a ɗo ɗi ɗíki. Ɓa fe
ɗáa ká nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwṵ̰ru
ya hɔy kara, i maa ɓay ɗáa ya!
2 Ɓe nu ku hɔy kara, ì nda giri sùo-
rì ká ɗi kɛlɛ! Ɓa fe ká ì ɗáa síe ká ɗi,
a í naa nzoɓ fe ɗáa sahoy ká munu
ku na ká sakra ɓaarì ɓa fal. Wą̰a, ì
kɔ munu ya wṵ̰m lɛ woo?
3-4 A ɓi lɛ, ze mì ɗo sakra ɓaarì ya
hɔy kara, ɓáy faa Tem Law Pie na,
mì ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓke na ɗɔɗ ro
ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu, rìi fe ká
mì ɗo ziŋ rì mbḭw hɔy. I mbṵ̰ kḭ ɓáy

riŋ Ŋgɛrɛmbay naari ha̰ hṵrusuo-ɛ ka ɗo ziŋ rɨ̀. Ɓi hɔy kara mɨ̀ zúɔ ziŋ rɨ̀ ɓáy faa Tem Law Pie,

5 a ɓo, í naa nzoɓke ku na ká sakra nzoɓ mbika lawri, a í póŋ ni ɓo nduo *Satan ɓay haŋa fe kɔn naysuo ká ɗo sùo-ɛ na ka ɓíɛ, a ha̰ tem sùo-ɛ ka zíŋ pam ɓáy nam ká Ŋgɛrɛmbay a yḭi a vi.

6 A ku wa̰a, fe ndáka giri sùo ɓa ḭi ɓáy lɛ woo? Ɨ kɔ, sim ɓay ɓáa nzoɓri ká mii: «Fe hew fe ká ndḭi munu hɔy i zukrike sṵm fe lɛ, ɗaa ha̰ sṵm na hew riw bele a ɗo hoɗoro» na wa̰a, ɨ̀ kɔ munu ya lɛ woo?

7 Munu zu lɛ, ɨ̀ naa fe hew fe ká ɓa nzoɓ fe ɗáa ya̰a na ká sakra ɓaarɨ̀ ɓa fal, ɓay haŋa ɓo ɨ̀ vi ɓa nzoɓri ká ɨ̀ *taŋ kaɗ kaɗ. Ɓe nda̰w rɔɔ, ɨ̀ ɗoko ɓa sṵm fe fie ká fe hew fe ti ɗi mbǎa na ɓáy. Ká ɓa tusuɛ lɛ, ɨ̀ taŋ kaɗ kaɗ kḭ ro, ɓay ḭi lɛ, *Krisi na i i ni ɓa vuy *fe poy ká tina naari saa ɓil koy feya̰a.

8 Ɓe mini ze, náa ɗáari suoriya tḭi saa ɓil koy feya̰a na* ɓáy ŋgaw ká fe hew fe ká ɓa ɗáa law, ɓáy law mgbɔrɔ ti ɗi ya na. Roo lɛ, náa ɗáari suoriya ɓáy law ká taŋ kaɗ kaɗ ɓáy tusuɛ ɓay.

9 Ká ɓil mbeɗe ká mɨ̀ ɗaa ha rɨ̀ pola na, mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ mii, ɨ̀ mgba bǎw ka zíŋ nzoɓ ɗáa nun pieri ya.

10 Roo lɛ, mɨ̀ hii ɓay ɓáa ɓay se tul nzoɓri riw bele ká i ɓa nzoɓ ɗáa nun pieri, mase nzoɓ riiɓari, mase nzoɓ kɔ́kɔ nun feri, mase nzoɓ púo wṵruri ká tusiri key ya. Munu zu lɛ, ká ɓay ya̰m ri na, ndaɗ ɓay haŋa rɨ̀ káw tusiri key mbǎa.

11 Tusuɛke lɛ, mɨ̀ hii ɓay ɓáa ha rɨ̀ mii: nzoɓ ká ɗi sùo-ɛ ɓa nzoɓ mbika law, rɔɔ a ɓa nzoɓ ɗáa nun pie nda̰w, mase nzoɓ kɔ́kɔ nun fe nda̰w, mase nzoɓ púo wṵruri nda̰w, mase nzoɓ tḭiri nzoɓri nda̰w, mase nzoɓ buo him nda̰w, mase koŋ riiɓa na, ɨ̀ mgba bǎw ka ziŋ ni ya. Nzoɓ ká munu ku na, fe sṵm hɔy kara ɨ̀ sáŋ sṵŋake ziŋ ni.

12 Ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓri ká i kɔ Zezu ya na wa̰a, ɓa peɗ ɓi lɛ woo? Ṵ-uu, ɓa peɗ ɓi ya. Wa̰a, ɓa peɗ ɓaarɨ̀ nzoɓ mbika lawri ká ɓay ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓ taa ɓaarɨ̀ ká i mbṵ tul kḭ na ya lɛ woo?

13 Ɓaarɨ̀ na kḭ ze, ɨ̀ naa nzoɓ law mgbɔrɔ na ká sakra ɓaarɨ̀ ɓa fal munu ká mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa na. A ɓari nzoɓri ká i kɔ Zezu ya na, ɓa Ŋgɛrɛwṵru ze a ɗáa ɓay ɓo tul-ri.

6

Faa léke ɓay nzoɓ mbika lawri

1 Zaɗka nzoɓ mbḭw ká sakra ɓaarɨ̀ ɗo ɓáy ɓay ziŋ yṵ-ɛ na wa̰a, ɗaa mina nda̰w rɔɔ ɨ̀ pɔŋ ɗáa ɓayke ká pol nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri, a í séke ni pol nzoɓ kúŋ sal ɓayri ká i kɔ Ŋgɛrɛwṵru ya hɔy ha ri ɗaa ɓayke na lɛ woo?

2 Ɨ kɔ ku na wa̰a, nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri ti kúŋ sal ɓay ɓo tul nzoɓri ká tusiri key ya lɛ woo? A zaɗka ɨ̀ kúŋ sal ɓay ɓo tul nzoɓ tusiriri na wa̰a, ɗaa mina nda̰w rɔɔ ɨ̀ maa ɓay kúŋ sal ɓay ká tul vu feri ká ndḭ-ndḭi mini ya lɛ?

3 I kɔ ku na wa̰a, náa kúŋri sal ɓay ɓo tul leɗ nzaapeɗri ká nulue nda̰w ya lɛ woo? A munu ku wa̰a, ɗaa mina nda̰w rɔɔ náa maari ɓay kúŋ sal ɓay ɓo tul fe niri key ya lɛ?

4 Zaɗka ɨ̀ ɗo ɓáy ɓayri ká munu ziŋ kḭ na wa̰a, ɗaa mina nda̰w rɔɔ ɨ̀ se ɓáy ɓay ɓaarɨ̀ na ká pol nzoɓ kɛlɛri ká nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kḭ kɔ ri ɓa fe ya na, ha ri kuŋ sal̃ ɓay ɓaarɨ̀ na lɛ?

5 Mɨ̀ ɓaa munu ɓay haŋa sahoy ka sɛ rɨ̀. Wa̰a, ká sakra ɓaarɨ̀ ku na, nzoɓ mbḭw mini ká ɓa nzoɓ nun nzɛm ká maa ɓay léke ɓay ɓaarɨ̀ key na tiya kḭ wṵm lɛ?

6 Wa̰a, ɓa fe kere kḭ ɓay haŋa nzoɓ mbi tul yṵ-ɛ, rɔɔ a séke ni zaɗ fóŋ

* **5:8 5.8** Nam suoriya tḭi saa ɓil koy na ɓa nam suoriya ká Ziɓri ɗaa ɓaŋguɔ ɓay kérke ɓay se tul tḭi ɓari saa ɓil koy ká tusiri Eziɓte. Ɨ kḭi mbeɗe Tḭi kɛlɛ 12.23-27.

ɓay ká pol nzoɓri ká i kɔ Ŋgɛrɛwṵru
ya na ha ri ɗaa ɓay ɓo tul-e lɛ woo?
7 Ɓa tusuɛ kị̃, ɓay ká ɗo sakra
ɓaarì ká ɗaa ha ri séke kpṵru se zaɗ
fɔŋ ɓay na, kiɛ leɗi ɓaarì ro. Ɓay ị̃i
ndạ̃w rɔɔ, ì iki law-rì ká tul fe kạ̃aya
ká i ɗaa ziŋ rì na ya lɛ? Wạ̃a, ɓay ị̃i
ndạ̃w rɔɔ ì iki law-rì ká tul nzoɓ fẽ
ɗáa rɔɗ rɔɗri na ya lɛ?
8 Ɓa ɓaarì kị̃ hɔy ro ze, ì yị̃i í ɓa
nzoɓ fe ɗáa kạ̃ayari, í ɓa nzoɓ fe ɗáa
rɔɗ rɔɗri na, a í ɗaa fekeri ku na ziŋ
yṵ ɓaarì!
9 Ì kɔ, nzoɓ fe ɗáa munuri ku na,
ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká
tul-ri ya. Wạ̃a, ì kɔ munu ya lɛ woo?
Ì úla sùo-rì ya! Nzoɓ ɗáa nun pieri
ndạ̃w, nzoɓ púo wṵruri ndạ̃w, nzoɓ
nzaa mạ́y kị̃ri ndạ̃w, nzoɓ fɛ́rɛ sùo
ɓa mạ́yri ndạ̃w, wạ̃rari ká i fɛrɛ í naa
ziŋ kị̃ ndạ̃w,
10 nzoɓ riiɓari ndạ̃w, nzoɓ kɔ́kɔ
nun feri ndạ̃w, nzoɓ buo himri
ndạ̃w, nzoɓ tị̃iri nzoɓri ndạ̃w, rɔɔ
ɓáy nzoɓ yạ̃aŋa fe ɓáy hṵrusuori
ndạ̃w na, ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru
re mbay ká tul-ri ya.
11 Nzoɓ hạ̃nɛri ká sakra ɓaarì hɔy
kara, pola na i ɗo munu ndạ̃w. Roo
lɛ, timbɛɗɛ key na Ŋgɛrɛwṵru wàa
feyạ̃a ɓaarì kaɗ kaɗ, a náa rì ɗo ɓoɗ
ɓa taa ɓe, a naa ɓay ká tul-rì ɓáy faa
riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi, ɓáy faa
Tem Ŋgɛrɛwṵru naari na ndạ̃w.

Sùo nzoɓ ɓa hul káw Tem Ŋgɛrɛwṵru

12 Nzoɓ hạ̃nɛri ká sakra ɓaarì ɓaa
mii: «Feri riw bele na faake ɗo hɔy
ɓay haŋa mì ɗaa.» Ɓa tusuɛ kị̃, roo
lɛ, feri riw bele na ɓa fe sɔ́kɔ nzoɓ
ya. Ɓi hɔy kara, mì maa ɓay ɓáa mii:
«Feri riw bele na faake ɗo hɔy ɓay
haŋa mì ɗaa.» Ɓa tusuɛ kị̃, roo lɛ, mì
ti ɗáa sùo-i ɓa koy ɓay tul fe mbị̃w
ya.
13 I ɓaa ndạ̃w mii: «Fe sṵm ɗo
ɓay tul ɓil, ze ɓil kara ɗo ɓay
tul fe sṵm.» Ɓa tusuɛ kị̃, roo lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru a ɓíɛ ri siɗi bele. Sùo
nzoɓ na, Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ɓay tul
nun pie ya. Sùo nzoɓ na ɗo ɓa taa
Ŋgɛrɛmbay, a Ŋgɛrɛmbay laa lɛ, ɗo
ɓay tul sùo nzoɓ.
14 Munu ká Ŋgɛrɛwṵru tina
Ŋgɛrɛmbay saa luɔ huɗ hạ̃ ni kaw
ɓáy kumnun na, a tína naari kara
ndạ̃w saa luɔ huɗ hạ̃ náa káwri ɓáy
kumnun ɓáy faa hṵrusuo-ɛ.
15 Ì kɔ ndạ̃w, sùo-rì na ɗo ɓa nzaa
váw sùo *Krisi. A munu ku wạ̃a, mì
mbika nzaa váw sùo Krisi na ɓay
vǎa zúɔke ziŋ mạ́y ɗáa nun pie na
lɛ woo? Ṵ-uu, munu ya mgbaŋ!
16 Mase, nzoɓ ká zuɔ ziŋ mạ́y ɗáa
nun pie na, ɓáy kị̃ í vi ɓa nzoɓ ká
mbị̃w hɔy na wạ̃a, ì kɔ munu ya lɛ? I
ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w
mii: «Ɓari ká siɗi bele reɓ na, i ví
ɓa nzoɓ ká mbị̃w.»*
17 Munu zu lɛ, nzoɓ ká zuɔ ziŋ
Ŋgɛrɛmbay na, tem ɓari zuɔ kị̃
mbị̃w hɔy.
18 Fe ká ɓa nun pie na ì ɗúu ɗì
ɗì. Fe ɗáa yạ̃a hạ̃wri riw bele ká
nzoɓ ɗaa na, ɗo sùo-ɛ kɛlɛ key hɔy.
Roo lɛ, nzoɓ ká pɔŋ sùo-ɛ a ɓa nzoɓ
ɗáa nun pie na, ka ɗaa feyạ̃a a ɓĭɛke
naysuo-ɛ ɓe kị̃ sùo-ɛ.
19 Sùo-rì na ɓa hul káw Tem Law
Pie. Temke ku na Ŋgɛrɛwṵru hạ̃ ni
ɗaa puo ká ɓil law-rì. Wạ̃a, ì kɔ
munu ya lɛ? Ɓaarì na ì ɗo ɓa taa
Ŋgɛrɛwṵru ɓo, ì ɗo ɓáy tul gaŋ sùo-
rì ya,
20 ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwṵru puo bawda
mbɔl ká ɓa hị̃ɛ zikiki ká tul-rì. Munu
zu lɛ, ì mbi sùo-rì í ɗáake riŋ ɗika ɓo
tul Ŋgɛrɛwṵru.

7

Yị̃iŋra ɓay Pol ká se tul vbiw yạ̃aŋa kị̃

1 Timbɛɗɛ key na, mì ɓáa ɓay se
tul vbiw ɓaarì ká ì ɗáake mbeɗe
hạ̃ mì na. Nzoɓ hạ̃nɛri ɓaa mii, ɗo
ndaɗ ɓamba ɓay yạ̃aŋa kị̃ ya.
2 Zaɗɛ kị̃ zu, roo lɛ, ɓay haŋa nun
pie ka yạ̃a zaɗ ya lɛ, ndaɗ ɓay haŋa

* **6:16 6.16** Tiika sạ̃w fe 2.24.

wa̰ra nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, ka ɗo ɓáy má̰y ɓe, ze má̰y nzoɓ hɔy kara ka ɗo ɓáy wa̰ra ká ɗo ɓay tul-e nda̰w.

3 Wa̰ra nzoɓ na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka pɔ́ŋ sùo-ɛ ha̰ má̰y ɓe, ze má̰y nzoɓ hɔy kara, ndaɗ ɓay haŋa ni ka pɔ́ŋ sùo-ɛ ha̰ wa̰ra munu na nda̰w pi.

4 Má̰y nzoɓ na ti ɗáa fe ká law-ɛ hii ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ ya: sùo má̰y nzoɓ na ɗo ɓay tul wa̰ra, ze wa̰ra nzoɓ hɔy kara ti ɗáa fe ká law-ɛ hii ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ ya nda̰w pi. Sùo wa̰ra nzoɓ na ɗo ɓa taa má̰y ɓe.

5 Ɪ ɓéɗ kḭ sùo-rɪ̀ ya. Zaɗka ɪ̀ hii ɓay ɗáa munu ɓay sáŋke sùo-rɪ̀ ɓay ɗáake nzaa ɓay kere lɛ, ɪ̀ ha̰ law-rɪ̀ ka maa kḭ ká ɗi pola nda̰w rɔ! Falɛ roo lɛ, ɪ̀ yḭi, í naa ziŋ kḭ na ɓáy, ɓo munu ya lɛ, kɔn naaŋa ziŋ kḭ ká ɗáa rɪ̀ ká ɪ̀ mgba sùo-rɪ̀ ká ɗi ya na, a ɗáa ha rɪ̀ líeke ɓo ɓil ndaw *Satan.

6 Ɓay ni ká mɪ̀ ɓaa ha rɪ̀ key na, ɓa nzaa-i ze mɪ̀ mbi ha rɪ̀ ya, roo lɛ, ɓa nzaa ɓoko ze mɪ̀ ha rɪ̀.

7 Tusuɛke lɛ, mɪ̀ hii ɓay haŋa nzoɓri riw bele i káw huo-ri munu ká ɓi key, roo lɛ, nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, ɗo ɓáy fe ini ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰ ni. Nzoɓ ni ɗo ɓáy fe ini ɗáa fe key, a nzoɓ nu laa lɛ, ɗo ɓáy fe ini ɗáa fe kew laa.

8 A ɓari ká má̰y ɓari tiya, ɓáy má̰y pileri na, mɪ̀ ɓaa ha ri mii, kereke lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ri kaw munu huo-ri ɓaŋguɔ munu ká ɓi key nda̰w.

9 Roo lɛ, zaɗka i maa ɓay mgbaka sùo-ri ya lɛ, i nzaa nzoɓ í ya̰a. Ɪ kɔ, kereke lɛ, ya̰aŋa kḭ na ndaɗ mba haŋa mgbá̰y ka sɛ rɪ̀ a kál tul-rɪ̀.

10 A ɓari nzoɓ ya̰aŋa kḭri na laa lɛ, mɪ̀ mbi nzaa-i mini key ha ri. Ɓa ɓi huo-i hɔy ze mɪ̀ mbi nzaa-i na ya, roo lɛ, uru saa luo Ŋgɛrɛmbay: má̰y nzoɓ na ɗo nun haŋa ni ka tḭi ká hul wa̰ra ya.

11 A ze ɓo, ka tḭi ká hul wa̰ra na laa lɛ, ka ya̰a wa̰ra kḭ ya, mase ka yḭi a zúɔ ziŋ waa ɓe na. A wa̰ra nzoɓ laa lɛ, ka ti nii má̰y ɓe ya nda̰w.

12 Ɓari ɓieri laa lɛ, ɓay ká mɪ̀ ɓáa key na, ɓa ɓi ze mɪ̀ ɓáa ɓo, ɓa Ŋgɛrɛmbay ya. Zaɗka wa̰ra nzoɓ ɓa nzoɓ mbika law, a ɗo ɓáy má̰y ká mbi law-ɛ ya, rɔɔ má̰y na hii ɓay káw ziŋ ni ɓaŋguɔ lɛ, wa̰ra na ti nii ni ya.

13 Ze ɗo faa mbḭw munu nda̰w, zaɗka má̰y nzoɓ ɓa nzoɓ mbika law, a ɗo ɓáy wa̰ra ká mbi law-ɛ ya, rɔɔ wa̰ra na hii ɓay káw ziŋ ni ɓaŋguɔ lɛ, má̰y na ti pɔ́ŋ waa ɓe na ya.

14 Tusuɛke lɛ, wa̰ra nzoɓ ká mbi law-ɛ ya na, taambɔl má̰y ɓe ká mbi law-ɛ na ze, Ŋgɛrɛwṵru ɗáake ni ɗo ɓoɗ. A ze, má̰y nzoɓ ká mbi law-ɛ ya hɔy kara, taambɔl waa ɓe ká mbi law-ɛ na ze, Ŋgɛrɛwṵru ɗáake ni ɗo ɓoɗ. Ze vu ɓari hɔy kara, i ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru, i ɗo munu ɓa vu nzoɓri ka i mbi law-ri ya na ya.

15 A ze ɓo, zaɗka nzoɓ ɓa nzoɓ mbika law ya, rɔɔ a hii ɓay pɔ́ŋ má̰y ɓe mase waa ɓe lɛ, pɔ́ŋ faa ha̰ ni ka ɗaa munu. Ha̰y ká munu ku na, nzoɓ mbika law ká ɓa má̰y nzoɓ, mase wa̰ra nzoɓ hɔy ɗaa munu kara, ɓay ti tul-e ya, ɓay ḭi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɗɪ̀ rɪ̀ ɓay haŋa rɪ̀ kaw ɗɛkɛkɛ ziŋ kḭ.

16 A ze, ɓo má̰y nzoɓ ká mù ɓa nzoɓ mbika law na, kɔ ya lɛ mù ɗáa ha̰ waa ɓo suo kér ɓay ɓe ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ya̰a ni lɛ, mù kɔ-kɔ lɛ woo? Mase, ɓo wa̰ra nzoɓ ká mù ɓa nzoɓ mbika law na wa̰a, kɔ ya lɛ, mù ɗáa ha̰ má̰y ɓo suo kér ɓay ɓe ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ya̰a ni lɛ, mù kɔ-kɔ lɛ woo?

Mu ɗo zaɗ ká Ŋgɛrɛwṵru ɗɪ̀ mù ká ɗi na

17 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ ha̰a ha̰a hɔy kara, ka se simseɗ munu ɓaŋguɔ ɓáy hṵrusuo ká Ŋgɛrɛmbay ha̰ ni maa ɓáy zaɗ ká Ŋgɛrɛwṵru ɗɪ̀ke ni na. Ɓe ze, ɓa *bol kusol ká mɪ̀ ha̰ nzoɓ mbika lawri ká zaɗri riw bele.

18 Zaɗka nzoɓ kuŋ ŋgori ɗɔɗ, rɔɔ Ŋgɛrɛwṵru ɗi ni lɛ, ka ti bumra bol kol nṵɔ ŋgori na ya. A zaɗka nzoɓ

kuŋ ŋgori ya, rɔɔ Ŋgɛrɛwṵru ɗi ni lɛ, ka ti *kúŋ ŋgori na ya.
19 Kúŋ ŋgori, mase kúŋ ŋgori ya hɔy kara, ɗaa fe mbḭw ya. Fe ká ndaɗ ɓamba lɛ, ɓa hḭɛ bol kusol Ŋgɛrɛwṵru.
20 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, ka káw zaɗ ká'a ɗo ɗi pola rɔɔ Ŋgɛrɛwṵru ɗi ni ɓáy na.
21 Zaɗka Ŋgɛrɛwṵru ɗi mù na wa̰a, mù ɓa koy lɛ? Mu kér ɓay ka se ɗi ya, roo lɛ, zaɗka faa ɗo ɗi ɓay haŋa mù kaw ɓáy tul-a lɛ, nda-ndaɗ, mu ɗaa.
22 Mì ɓaa munu, ɓay ḭi lɛ, koy ká Ŋgɛrɛmbay ɗi ni na, ka kaw ɓáy tul-e ɓay ɗáa fe ká rii law Ŋgɛrɛwṵru. Ɗo faa mbḭw munu nda̰w, nzoɓ ká kaw ɓáy tul-e ká Ŋgɛrɛmbay ɗi ni na, ka vi ɓa koy taa *Krisi.
23 Ɓaarì na, Ŋgɛrɛwṵru puo mbɔl ká ŋgɔŋ ɓamba tasiri ká tul-rì ha rì vi ɓa nzoɓ taa ɓe. Munu zu lɛ, ì ti ɗáa koy tá̰w feri ká ì ɗaa ká pola na mbǎa.
24 Yṵ-iri, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, ka káw pol Ŋgɛrɛwṵru ɓáy zaɗ ká'a ɗo ɗi pola nda̰w rɔɔ, ka ɗike ni na.

Nzoɓri ká i kaw taŋ ya̰aŋa kḭ, ɓáy má̰y pileri

25 Ɓay ká se tul leɗ kubanri ɓáy leɗ má̰y tikɗiri na, ɓa bol nzaa Ŋgɛrɛmbay ze mì ha rì ya, roo lɛ, fe ká mì ker kḭ hɔy ze mì ɓaa ha rì. A munu ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa law kere ziŋ mì na, mì ɓa nzoɓ ká maa ɓay haŋa rì ɗaa law-rì ɓo tul-i.
26 Ɓay kɔ́kɔ sḭ́e ká náa ɗori ɓil-e timbɛɗɛ key na, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa nzoɓ ka káw zaɗ ká'a ɗo ɗi na.
27 Wa̰a, mù ya̰a má̰y ro lɛ? Munu zu lɛ, mu naa sùo-ɔ ká ɗi ya. Wa̰a, mù mbi sùo-ɔ ɓay ya̰aŋa má̰y ya ɓáy lɛ? Munu zu lɛ, mu nzaa faa ya̰aŋa má̰y na ya,
28 roo lɛ, zaɗka mù ya̰a má̰y na, mù ɗaa feya̰a ya. Ze, leɗ má̰y tikɗi hɔy ya̰a wa̰ra kara, ka ɗaa feya̰a ya nda̰w. A roo lɛ, ɓari nzoɓ ya̰aŋa kḭri na, i kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká tusiri key. Ɓa fe ká mì hii ɓay haŋa ni ka tḭi tul-rì ya.
29 Yṵ-iri, ì kɔ, fe ká mì hii ɓay ɓáa ha rì na ze ɗo key: nam tɔ̀ŋ deɓ hɔy ro. Munu zu lɛ, tii sa̰wke vuri key na, ndaɗ ɓay haŋa wa̰rari ká i ɗo ɓáy má̰y na, i ha̰ kér ɓay ɓari ka ɗo tul má̰y ɓari na ɓaŋguɔ hɔy ya nda̰w,
30 a ɓari nzoɓri ká i rɛ ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo na, ndaɗ ɓay haŋa ri rɛ ɓa rɛw hɔy ɓaŋguɔ ya nda̰w, ɓari nzoɓri ká i kaw ɓáy siɛm na, ndaɗ ɓay haŋa ri ha̰ kér ɓay ɓari ka ɗo tul káw ɓil suoriya hɔy ɓaŋguɔ ya nda̰w, a ɓari nzoɓri ká i ɓa nzoɓ hḭ́e feri na, i kér se tul feri ká i hie, a í ɗǒke hɔy ya nda̰w,
31 nzoɓri ká i dam fe kereri ká tusiri key na, i ha̰ kér ɓay ɓari ka ɗo tul fekeri na ku hɔy ɓaŋguɔ ya nda̰w, ɓay ḭi lɛ, tusiri ká ɗo key na, a kál hɔ̰n ɓáy fekeri.
32 Mì hii ɓay haŋa rì kaw ɓáy kér ɓay ya. Nzoɓ ká ya̰a má̰y ya na, peɗ Ŋgɛrɛmbay ze mgba law-ɛ, a mbi sùo-ɛ a nzaa faa ɓay ndáɗ ká nun-ɛ.
33 Roo lɛ, nzoɓ ká ɗo ɓáy má̰y na, mbi sùo-ɛ ɓo ɓil fe tusiri a nzaa faa ɓay ndáɗ ká nun má̰y ɓe,
34 ze law-ɛ waa sidḭ. Ɗo faa mbḭw munu nda̰w, má̰y fal kpaŋ, mase leɗ má̰y tikɗḭ na mbi sùo-ɛ ɓo ɓil peɗ Ŋgɛrɛmbay. Ɓe na, ka nzaa faa a mbi sùo-ɛ ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele ha̰ Ŋgɛrɛmbay na. Má̰y ká ɗo ɓáy wa̰ra na ka mbi sùo-ɛ ɓo ɓil fe tusiri, a nzaa faa ndáɗ ka nun wa̰ra.
35 Ɓay ni ká mì ɓaa key na, mì ɓaa ɓa ndaɗi ɓaarì ɓo, mì hula ɓa ndaw ze ha rì ya. Ze i ya̰a kḭ, mase i kaw buɔ hɔy kara, mì hii ɓay haŋa ri se simseɗ ká ɓáy faake, a í mbi sùo-ri ɓáy zaɗɛ riw bele ha̰ Ŋgɛrɛmbay.
36 Náa ɓaarì ɓay se tul leɗ kuban ɓáy leɗ má̰y tikɗḭ ká i mgba mbana ziŋ kḭ, rɔɔ í yḭi í mbi nzaa-ri ɓay pɔ́ŋ kḭ na. Zaɗka leɗ kuban ker mii, ɓeri ɗaa fe ɓáy zaɗɛ ya ziŋ má̰y mbana ɓeri, rɔɔ kɔn ya̰aŋa ni ɗaa ni ɓaŋguɔ lɛ, i ya̰a kḭ munu ká i ker

na; ɓe leď kubanke na, ka ďaa feyạ̰a ya.
37 Roo lɛ, zaďka ɓa leď kubanke na ze, mbi nzi-ɛ ká ɓil law-ɛ ɓay káw taŋ mạ̰́y, rɔɔ nzoɓ suru ni ká ďi ɓáy hụ̰rusuo ɓay haŋa ni ka yạ̰a mạ̰́y ya na ya lɛ, ka ďaa ɓáy kere zu.
38 Munu zu lɛ, leď kuban ká yạ̰a mạ̰́y mbana ɓe na, ka ďaa nda-ndaď, a roo lɛ, nzoɓ ká kaw taŋ mạ̰́y na, ka ďaa fe ndaď ɓamba tasiri.
39 Mạ̰́y ká yạ̰a wạ̰ra ká wạ̰ra kaw ɓáy kumnun ɓáy na, ka káw ziŋ ni ɓaŋguɔ, a zaďka wạ̰ra na hu ro lɛ, faa ɓe ďo hɔy ɓay haŋa ni ka yạ̰a wạ̰ra ká law-ɛ hii. Roo lɛ, wạ̰rake ku na ndaď ɓay haŋa ni ka ɓa nzoɓ mbika law.
40 Ɓe nu ku hɔy kara, zaďka'a kaw taŋ wạ̰ra lɛ, a káw ɓáy suoriya mba káw ɓáy wạ̰ra. Ɓe ze ɓa kér ɓay ɓi, a mí kɔ lɛ, Tem Ŋgɛrɛwụ̰ru ďo ziŋ mì.

8

Náy ká i púoke fe hạ̰ wụ̰ruri

1 Timbɛďɛ key na, náa kɔkɔri fal vbiw ɓaarì ká ì vbi se tul náyri ká i púoke fe hạ̰ wụ̰ruri na. Ɓa tusuɛ kị̰, naari na, náa ɓári nzoɓ fe kɔ́kɔri riw bele munu ká ì ɓaa na. Roo lɛ, fe kɔ́kɔke ku na ďaa hạ̰ nzoɓ sĭike sùo-ɛ, a law ini na lɛ, ďaa hạ̰ nzoɓ ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law ɓe ɓa pola pola.
2 Nzoɓ ká ďaa sùo-ɛ ɓa nzoɓ fe kɔ́kɔ na, fe ká ďo ɓay haŋa ni ka kɔ na, ka kɔ ya ɓáy.
3 Roo lɛ, nzoɓ ká hii Ŋgɛrɛwụ̰ru na, Ŋgɛrɛwụ̰ru kara tuu nzoɓke ndạ̰w.
4 Munu zu lɛ, náa kɔ́ri ɓayri ká se tul vbiw ɓaarì ká ì vbi na. Wạ̰a, náyri ká i púoke fe hạ̰ wụ̰ruri na, maa ɓay sụ̰ŋa lɛ? Náa kɔ́ri ta-taŋ ndạ̰w, wụ̰ru na ɓa fe ya ká tusiri key, a Ŋgɛrɛwụ̰ru lɛ, mbị̰w hɔy keklek.
5 Ɓa tusuɛ kị̰, feri ká nzoɓri ďi ɓa wụ̰ru ká i ďo tumbam, mase tusiri key na i ďo ďi ku. Wụ̰ruri ndạ̰w, mbayri ndạ̰w na, i ŋgị̰i ɓamba tasiri.
6 Ɓe nu ku hɔy kara, naari na, náa kɔ́ri Ŋgɛrɛwụ̰ru na mbị̰w hɔy keklek, ɓe ká'a ɓa Ɓăa nzoɓ ďáa feri riw bele a náa ďori ɓay tul-e. Ɓo faa mbị̰w munu ndạ̰w, Ŋgɛrɛmbay na mbị̰w hɔy, ɓe ká'a ɓa Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi ká feri riw bele ďo ɓáy faa ɓe, a náa káwri ɓáy kumnun ɓáy faa ɓe na.
7 Roo lɛ, nzoɓri riw bele ze tuu tusuɛ ɓay na ku ya. Nzoɓ hạ̰nɛri ká púo wụ̰ru ze tii ri pola na, ďaa hạ̰ timbɛďɛ key kara, zaďka i sụ̰ náy ká i púoke fe na lɛ, rĭi fe ká ɓa taa wụ̰ruri na ɓáy, a hạ̰ kér ɓay ɓari ká ŋgị̰i ya na ďaa hạ̰ law-ri yɔklɔ ri ha ri ďáake ɓay ɓo tul-ri ɓáy faa fe sụ̰m na.
8 Ɓa fe sụ̰m ze a ďáa hạ̰ nzoɓ soro ɓa lakun Ŋgɛrɛwụ̰ru ya. Ze, zaďka náa sụ̰ri fe hɔy kara náa ti zíŋri fe ká ďi ya ndạ̰w, mase náa sụ̰ri fe ya hɔy kara, náa ti zíŋri fe ká ďi ya ndạ̰w pi.
9 Roo lɛ, ɓaarì na, ì nzɛ ɓáy sùo-rĭ ɓay haŋa káw ɓáy tul-rĭ ká se tul fe sụ̰m ɓáy fe nzɔkɔ na, ka ɓa ŋguď puu téke ɓal nzoɓri ká i ŋgɔŋ ká ɓil mbika law ɓari ya na ya.
10 Tusuɛke lɛ, zaďka nzoɓ ká mbika law-ɛ ŋgɔŋ ya, ká kɔ mù ɓo ká mù ɓa nzoɓ fe kɔ́kɔ ká mù kaw ɓay sụ̰ŋa fe ká ɓil hul wụ̰ru ɓari na wạ̰a, suru ni ɓay haŋa ni ka sụ̰ náy ká i púoke fe na ndạ̰w ya lɛ woo?
11 Ze, ɓay tul fe kɔ́kɔ ɓo na, yụ̰-ɔ ká Krisi hu ɓay tul-e na wụ̰ruke faa ɓay tul-a.
12 Zaďka mù ďaa feyạ̰a munu ziŋ yụ̰-ɔ ká mbika law ɓe ŋgɔŋ ya na, hạ̰ kér ɓay ɓe yɔklɔ ni na lɛ, mù ďaa feyạ̰a mú túŋke Krisi kị̰ sùo-ɛ.
13 Ɓe mini ze, ɓay tul sụ̰ŋa náy ɓi ze, a haŋa yụ̰-i lĭeke ɓo ɓil feyạ̰a lɛ, mì ti sụ̰ŋa náy na mbăa ɓay haŋa yụ̰-i ka wụ̰ruke faa ya.

9

Faa ká Pol káake káa Ɓay Kere

1 Ɓi na, ì kɔ, mì ďo ɓáy faa ká ɓay káw ɓáy tul-i. Ɓi na mì ɓa nzoɓ ndáy

nzaapeɗ, a mí kɔ Zezu Ŋgɛrɛmbay naari. Ɓaarì na ɩ̀ ɓa lere peɗ ɓi ká ɓil peɗ Ŋgɛrɛmbay.
2 Ze, nzoɓ hạ̃wri kɔ mɩ̀ ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ya kara, ɓaarɩ̀ na ɗo nun haŋa rɩ̀ kɔ mɩ̀ ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ɓa tusuɛ kɩ̰. Tusuɛke lɛ, ɓáy faa zúɔ zɩ̰ŋ Ŋgɛrɛmbay na, ɓaarɩ̀ na kɩ̰ ze ɩ̀ ɓa nzoɓri ká kiɛ mii, mɩ̀ ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ.
3 Ɓay ká mɩ̀ ɓaa ɓay yạ̃aŋake tul-i se tul nzoɓri ká i ɗaa ɓay ɓo tul-i na ze ɗo key.
4 Ɓaarì na, ɩ̀ kɔ ndạ̃w, ɓuru na ɓuru ɗo ɓáy faa ká ɓay yạ̃aŋa fe sụ̃m ɓáy fe nzɔkɔ ɓa fe tunduo peɗ ɓuru.
5 Ɓuru ɗo ɓáy faa ká ɓay ɗoko ɓáy mạ́y ká ɓa nzoɓ mbika law na hạ̃ ni su ɓuru munu ká Piyɛr ɓáy nzoɓ ndáy nzaapeɗ hạ̃wri, rɔɔ yụ̃ Ŋgɛrɛmbayri ndạ̃w i ɗaa na ya lɛ?
6 Mase ɓa ɓúru Barnabas huo ɓuru hɔy ze ɓuru ɗáa peɗ ɓay zɩ́ŋ fe ká ɗi ɓay hɔ́lke sùo ɓuru lɛ?
7 Wạ̃a, ɩ̀ laa ba mbɩ̰w mii, nzoɓ rúu yụ̃m hɔl sùo-ɛ sùo-ɛ ndạ̃w lɛ? Mase, nzoɓ ve ndạ̃w rɔɔ paa wáa lɛ, ka ti sụ̃ŋa fe ká ɓil wáake na ya lɛ? Mase, nzoɓ kɔ́rɔ fe hɔl hạ̃a rɔɔ, ti nzɔkɔ wạ̃nke ya lɛ woo?
8 Ɩ ker í ɓaa mii, ɓay ká mɩ̀ ɓaa key na, ɓa mbii ɓay ɓáa nzoɓri hɔy ya, roo lɛ, *bol kusol *Moyze hɔy kara ɓaa ɓayke faa mbɩ̰w munu ndạ̃w.
9 Mbeɗe bol kusolke na ɓaa mii: «Nday ká ɗo tɔɗ naŋ ɓay haŋa pạ̃rɛ ka tɩ̰i na, mu siŋ nzi-ɛ ya*.» Ɓay key na wạ̃a, Ŋgɛrɛwụ̰ru ɓaa se tul ndayri kɩ̰ huo-ri hɔy lɛ woo?
10 Wạ̃a, ka ɓaa ɓay ni key na ɓay tul naari kɩ̰ ndạ̃w ya lɛ? Tusuɛke lɛ, i ɗaa ɓay key na ɗo ɓil mbeɗe ɓay tul naari na kɩ̰. Nzoɓ ká pa-pay na, a ɗáa law-ɛ nzokɗo te tul zɩ́ŋ fe payke, a nzoɓ ká nda naŋ na, ka ker nzokɗo se tul zɩ́ŋ pạ̃rɛ na.
11 Munu ká ɓuru ru mɩ̰iri kere ká ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̰ru ɗo ɓil law-rɩ̀ na, zaɗka ɓuru zɩ̰ŋ fe hạ̃nɛ ndɩ̰i ká nduo-rɩ̀ ɓay hɔ́lke sùo ɓuru ká tusiri key na wạ̃a, ɓa fe ká ndaya zu lɛ woo?
12 Zaɗka nzoɓ hạ̃wri ɗo ɓáy faa ká ɓay zɩ́ŋ fe hɔ́l sùo-ri ká luo-rɩ̀ na wạ̃a, ɓuru na ɓuru ɗo ɓáy faa mba tul nzoɓkeri na ku ya lɛ woo? Roo lɛ, ɓuru na, fe ká i hạ̃ ɓuru ɓa fe tunduo na, ɓuru yạ̃a saa nduo-ri ya; ɓuru iki law ɓuru ká ɗi ɓay ɗáa puu ɓo faa káa Ɓay Kere ká se tul *Krisi na ya.
13 Ɩ kɔ ta-taŋ ndạ̃w, nzoɓri ká i ɗaa peɗ ká ɓil *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwụ̰ru na, i zɩ̰ŋ fe tunduo ɓari ká ɗi í sụ̰, a ɓari nzoɓ fe poyri ká i ɗaa peɗ í puo fe ká *tutakra fe poy laa lɛ, i zɩ́ŋ fe tunduo ɓari ká ɗi í sụ̰ ndạ̃w.
14 Ɗo faa mbɩ̰w munu ndạ̃w, Ŋgɛrɛmbay na mɓi nzi-ɛ ɓay haŋa nzoɓ káa Ɓay Kereri na, i zɩ̰ŋ fe í hɔ́lke sùo-ri ɓay tul peɗ káa Ɓay Kere ká i ɗaa na.
15 Roo lɛ, ɓi na, ɓáy faa ká mɩ̀ ɗǒke na, mɩ̀ yạ̃ake fe mbɩ̰w ya ndạ̃w, a mí ɗaa mbeɗe key na, ɓay yạ́aŋake fe ya ndạ̃w pi. Haŋa mɩ̀ yạ̃a fe saa nduo-rɩ̀ na, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa mɩ̀ hu! Ndáka giri ká ɓay yạ̃aŋa fe saa nduo-rɩ̀ ya na, nzoɓ mbɩ̰w mini kara ti náa ya.
16 Ɓi na, kaa Ɓay Kere ká mɩ̀ kaa na, mɩ̀ nda giri sùo-i ká ɗi ya, ɓay ɩ̰i lɛ, káa Ɓay Kereke ku na, ɓa peɗ ká ɗo tul-i ɓay haŋa mɩ̀ ɗaa. Ze zaɗka mɩ̀ ɗaa munu ya lɛ, ɓíɛ ka ɓa taa ɓi!
17 Ɓa fe ká ɓi kɩ̰ sùo-i ze, mɩ̀ naa sùo-i ɓay ɗáa peɗ na key lɛ, mɩ̀ gíyaŋ ɓay zɩ́ŋ fe tunduo peɗke na. Roo lɛ, munu ká ɓa peɗ ɓi kɩ̰ ká Ŋgɛrɛwụ̰ru ɗaa zuɔ nduo-i ɓay haŋa mɩ̀ ɗaa na, mɩ̀ pɔŋ sùo-i ɓo ɗi ɓay ɗáa.
18 A wạ̃a, fe tunduo ɩ̰ike ze, mɩ̀ zɩ̰ŋ ká ɓil peɗke na lɛ? Ɓi ká mɩ̀ ɓa nzoɓ káa Ɓay Kere na, fe ká rii law-i ŋgɩ̰-ŋgɩ̰i na ɓa ka-káa Ɓay Kere hɔy hɔy hạ̃ nzoɓri taŋ vbika fe ká ɗo ɓay tul-i ɓay haŋa mɩ̀ vbi.
19 Ɓi na mɩ̀ kaw ɓáy tul-i, a mí ɓa koy nzoɓ mbɩ̰w ya. Ɓe nu ku hɔy

* **9:9 9.9** Kɩ̰iŋa bol kusol ba siɗike 25.4.

kara, mɨ̀ ɗaa sùo-i ɓa koy nzoɓri riw bele ɓay yạ̰aŋake ruɔ nzoɓri ŋgɨ̰-ŋgɨ̰i hạ̰ Krisi.

20 Zaɗka mɨ̀ ɗo ziŋ Ziɓri lɛ, mɨ̀ ɗo munu ɓa Ziɓri na ndạ̰w ɓay yạ̰aŋake ri hạ̰ Krisi. Ze mɨ̀ ɗaa vu mbom ɓo tul bol kusol Moyze ya hɔy kara, zaɗka mɨ̀ ɗo ziŋ Ziɓri na lɛ, mɨ̀ ɗo munu ɓa nzoɓ ká ɗaa vu mbom ɓo ɗi ɓay yạ̰aŋake ri hạ̰ Krisi na.

21 Ɓo faa mbɨ̰w munu ndạ̰w, zaɗka mɨ̀ ɗo ziŋ nzoɓri ká i kɔ bol kusol Moyze ya na lɛ, mɨ̀ ɗo munu ká ɓari na ndạ̰w, taŋ kér se tul bol kusolke na, ɓay yạ̰aŋake ri hạ̰ Krisi. Ɓe nu ku na kiɛ a ɓaa mii, mɨ̀ ɗaa vu mbom ɓo tul bol kusol Ŋgɛrɛwṵru ya na ya, ɓay ɨ̰i lɛ, ɓi na, mɨ̀ hɨ̰ɛ bol kusol Krisi na.

22 A nzoɓri ká i ŋgɔŋ ká ɓil mbika law ɓari ya na, mɨ̀ ɗo ziŋ ri rɨ̀i fe ká mɨ̀ ŋgɔŋ ká ɓil mbika law-i ya ndạ̰w, ɓay yạ̰aŋake ri hạ̰ Krisi. Ɓe mini ze, mɨ̀ nzaa faa mí pɔŋ sùo-i hạ̰ nzoɓri riw bele ɓay yạ̰aŋake nzoɓ hạ̰nɛri.

23 Mɨ̀ ɗaa fe niri key na riw bele munu ɓay haŋa káa Ɓay Kere na ka se ɓa pola pola ɓay haŋa ɓo, fe sạ̰mi ká'a ɗoko na, mi ɗo ɓil-e ndạ̰w.

24 Ɨ̀ kɔ, nzoɓri ká i faa kɨ̰ ɗul na, i zuɔ ɗul na riw bele, í ɗuu ɓay zíŋ fe tunduo ká ɗi, a lɛ, nzoɓ mbɨ̰w hɔy mba kṵ-ɛri a ziŋ fe tunduoke na. Wạ̰a, ɨ̀ kɔ munu ya lɛ? Munu zu lɛ, ɓaarɨ̀ na ɨ̀ mgba sùo-rɨ̀ ŋgɔ-ŋgɔŋ, í ɗúu munu na ndạ̰w ɓay zíŋ fe tunduoke na ndạ̰w rɔ!

25 Nzoɓ faa kɨ̰ ɗulri riw bele na, i mgba sùo-ri ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ. I ɗaa munu ɓay zíŋke fe tunduo ká waka ya hɔy lɛ, a ndáka siri. A roo lɛ, naari na, náa ɗáari law naari nzokɗo te tul fe tunduo ká'a ɗoko ɓaŋguɔ.

26 Sạ̰wke mini ze, mɨ̀ ɗuu ndoy mí ɗaa nun-i ndekɗe ɓo tul day na ku ɓay tɨ̰i ɗi na kɨ̰. Ɓi na, mɨ̀ ɗo munu ɓa nzoɓ ká hṵm nduo-ɛ a sɨ̀i fe lɛ sɨ̀i úo ya.

27 Ɓi na, mɨ̀ ɗaa sùo-i ɓa koy mí mgba sùo-i ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay haŋa ɓo, fal káa Ɓay Kere ká mɨ̀ kaa hạ̰ nzoɓ hạ̰wri na, ɓi kɨ̰ sùo-i mi rɔ́kɔ fe tunduoke ya.

10

Fe ɗáa leɗ Izarayɛlri ká ɓil law kɔr

1 Yṵ-iri, mɨ̀ hii ɓay túma law-rɨ̀ se tul fe ká tɨ̰i tul bulu naari ká i se ziŋ *Moyze na. Ɓari riw bele na i se ɓil sɨ̀i mbam, a í tuo maambii ɓáy zaɗ ɓari riw bele.

2 Ká ɓil sɨ̀i mbam ɓáy ɓil maambii na, ɓari riw bele na i ɗaa tul-ri nduo mbii ɓáy faa zúɔ ziŋ Moyze.

3 Ɓari riw bele na i sṵ fe sṵm taa mbɨ̰ɛ ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru,

4 a ɓari riw bele na, i nzɔ mbii taa mbɨ̰ɛ ká Ŋgɛrɛwṵru hạ̰ ni tɨ̰i saa sạ̰w tisaw nzir nzir. Tisawke ku na, su ri ká faa seɗ ɓari, a lɛ, tisawke na ze ɓa *Krisi.

5 Ɓe nu ku hɔy kara, ruɔ nzoɓri ká sakra ɓari ku na, i rii law Ŋgɛrɛwṵru ya, ɓe ze hạ̰ huɗ ɓari zṵ̆ɔke mgbirik mgbirik ká ɓil law kɔr*.

6 Fe niri ká tɨ̰i key na, ɗo ɓa fe kíɛ kɨ̰ hạ̰ naari ɓay haŋa náa ɗori ɓáy kɔn fe ɗáa kạ̰ayari munu ká ɓari ká pola lew na ku ya.

7 Kɔkɔ ká ɨ̀ púo wṵruri munu ká nzoɓ hạ̰nɛri ká sakra ɓari ɗaa ku ya, munu ká i ɗaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru mii: «Ruɔ nzoɓri kaw siri ɓay sṵŋa sṵm ndạ̰w, ɓay nzɔkɔ fe ndạ̰w; falɛ ku na ndạ̰w rɔɔ i uru gbaw í zuɔ nday í nda ká pol wṵru ɓari na ɓay†.»

8 Náa ti pɔ́ŋri sùo naari ɓay ɗáake nun pie munu ká nzoɓ hạ̰nɛri ká sakra ɓari ɗaa hạ̰ nzoɓri ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ síŋ siɗi pạ̰rɛ say (23.000), i zɨ̆ŋke huɗ ká ɓil nam mbɨ̰w hɔy na ya‡.

9 Náa ti lɨ́eri law Ŋgɛrɛmbay munu ká nzoɓ hạ̰nɛri ká sakra ɓari

* **10:5 10.5** Ɨ̀ kɨ̰i mbeɗe Tɨ̰i kɛlɛ na ɓay láa soro ɓay leɗ Izarayɛlri na. † **10:7 10.7** Tɨ̰i kɛlɛ 32.1-6.
‡ **10:8 10.8** Ruɔ ɓari 25.1-9.

ɗaa hą̣ sɔy teɗ ri ha ri zǐŋke huɗ ku ya.
10 Ɓaarì na, ì ti ŋgṵ̃ri sùo-rì munu
ká nzoɓ hą̣nɛri ká sakra ɓari ɗaa hą̣
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ví duku ri
na ya§.
11 Fe niri ká tį̣i tul-ri ku na, ɗo
ɓa fe kíɛ kį̣ hą̣ naari. I ɗaa ɓayke
ku na ɗo ɓĩl mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓay
bákake naari ká náa ɗori ɗì ya ɓáy
ɔ́rɔ ɓie nam na.
12 Munu zu lɛ, nzoɓ ká ker a ɓaa
mii, ɓeri mba fe na, ka kɔ tul-e ɓáy
kere ndą̣w rɔ!
13 Fe lĩe law į̣i į̣i ká tį̣i tul-rì na,
ɓa fe ká lie nzoɓri riw bele munu
ndą̣w, roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká kaw tul
ɓay ɓeri ká'a waa na, ka ti pɔ́ŋ faa
hą̣ fe líe law na ka kál tul hṵ̃rusuo-
rì ya. Zaɗka fe líe law na tį̣i tul-rì lɛ,
Ŋgɛrɛwṵ̃ru a haŋa rì hṵ̃rusuo ha rì
sṵ̃uke law-rì, a lěkeke faa ha rì tį̣ike
saa ɓil-e ɓáy.

Mgbaka sùo ká tul púo wṵ̃ruri

14 Ɓe mini ze, ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa
nzoɓ nun-i na, ì naa sùo-rì ká ɓil púo
wṵ̃ruri.
15 Mì ɓaa ɓay key na ziŋ rì munu
ɓa nzoɓ nun nzɛmri. Ɓay ká mì ɓaa
key na ì kér sùo-rì kį̣ í kɔ.
16 Zaɗka náa káwri nzaa fe sṵ̃m
Ŋgɛrɛmbay ziŋ kį̣ mbį̣w, ká náa
nzɔ́ri mbii lere puu sṵ̃uke ɓay ɗáake
taambɔl hą̣ Ŋgɛrɛwṵ̃ru na wą̣a, kiɛ
a ɓaa mii, náa ɗori ɓil feke na mbį̣w
hɔy ɓáy faa sím *Krisi ká uo ká tul
puu say huɗ ɓay tul naari na ya lɛ?
A maapa ká náa sṵ̃ri na kiɛ a ɓaa
mii, náa ɗori ɓil feke ká mbṵ̃ naari
mbį̣w ɓáy naysuo Krisi na ya lɛ?
17 Munu ká maapa mbį̣w hɔy na,
ɓáy ruɔ naari bele hɔy kara, náa víri
ɓa sùo ká mbį̣w, ɓay į̣i lɛ, naari riw
bele na náa sṵ̃ri maapa ká mbį̣w na.
18 Ì kér se tul leɗ Izarayɛlri na í
kɔ. Nzoɓri ká i sṵ̃ fe ká i i í púoke
*fe poy hą̣ Ŋgɛrɛwṵ̃ru na wą̣a, i zuɔ
ziŋ ni ya zu lɛ?
19 A wą̣a, mì ɓáa mina ro lɛ? Nay
ká i i í púoke wṵ̃ruri, mase wṵ̃ruri
kį̣ sùo-ri na wą̣a, ɓa fe tusuɛ kį̣ zu
lɛ?
20 Ṵ̃-uu, munu ya. Roo lɛ, fe ká
nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwṵ̃ru ya i puo
na, i puo hą̣ ŋgɛrɛtemndayari ɓo, i
puo hą̣ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ya. Ze, mì hii ɓay
haŋa rì zuɔ ziŋ temndayari ya.
21 Ɓaarì na, ì ɗáa mina ɓay nzɔkɔ
fe taa temndayari ndą̣w, a í nzɔ taa
Ŋgɛrɛmbay ndą̣w siɗì bele bɔrɔk lɛ
woo? Ì ɗáa mina í kaw nzaa fe sṵ̃m
Ŋgɛrɛmbay í sṵ̃ ndą̣w, a í kaw nzaa
fe sṵ̃m temndayari í sṵ̃ ndą̣w siɗì
bele bɔrɔk lɛ woo?
22 A wą̣a, náa ŋgaklari hɛrɛ
Ŋgɛrɛwṵ̃ru, mase hṵ̃rusuo naari
mba tul-e lɛ?

Feri riw bele ká ì ɗaa na, î ɗáake riŋ ɗìka ɓo tul Ŋgɛrɛwṵ̃ru

23 Nzoɓ hą̣nɛri ká sakra ɓaarì ɓaa
mii: «Feri rĩw bele na faake ɗo hɔy
ɓay haŋa mì ɗaa.» Ɓa tusuɛ kį̣, roo
lɛ, feri riw bele na ɓa fe sɔ́kɔ nzoɓ
ya. Nzoɓ hą̣nɛri ɓaa mii: «Feri riw
bele na faake ɗo hɔy ɓay haŋa mì
ɗaa,» roo lɛ, feri riw bele na ɗaa hą̣
nzoɓ ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law ya.
24 Ndaɗ ɓay nzáa faa fe kere ká
ɓay tul-a hɔy ya, roo lɛ, ì nzaa fe ká
ɓay tul nzoɓ hą̣wri hɔy kara ndą̣w
rɔ!
25 Náyri riw bele ká ì hie ká zaɗ fe
híe na, ì sṵ̃-sṵ̃ kį̣ hɔy taŋ vbika vbiw
se tul-e hą̣ kér ɓay ka yɔklɔ rì ká ɗi
ya,
26 ɓay į̣i lɛ, mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓaa
mii: «Tusiri ɓáy feri riw bele ká ɗo
ɓil-e na ɓa taa Ŋgɛrɛmbay.»
27 Nzoɓ ká mbi law-ɛ ya na,
zaɗka'a ɗì rì rɔɔ ì hii ɗo ɗì í se lɛ,
feri riw bele ká'a ha rì na ì sṵ̃ taŋ
vbika vbiw se tul-e hą̣ kér ɓay ka
yɔklɔ rì ká ɗi ya.
28 A roo lɛ, zaɗka nzoɓ ɓaa ha rì
mii, náy key na uru saa zaɗ *fe poy
zu, lɛ, ì sṵ̃ ya, ɓay haŋa nzoɓ ká baka
mù na hą̣ kér ɓay ɓe ka yɔklɔ ni ya.

§ **10:10 10.10** Ì kį̣i Ruɔ ɓari 16-17.

29 Mɨ̀ ɓaa ɓay key na ɓay tul kér
ɓay ká yɔklɔ rɨ̀ ya, roo lɛ, ɓay tul
kér ɓay ɓe ká yɔklɔ ni na. Kɔ ya
lɛ, nzoɓ hạ̃nɛ vbi mɨ̀ mii, ɗaa mina
ndạ̃w rɔɔ, fe ká faake ɗo hɔy ká mɨ̀
ɗaa na, nzoɓ kị̃ a yɔklɔ kér ɓay ɓi
ká ɗi lɛ?
30 Zaɗka mɨ̀ ɗaa taambɔl hạ̃
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓay tul fe ká mɨ̀ sṵ̃ na
wạ̃a, ɗaa mina ndạ̃w rɔɔ, nzoɓ a ɓáa
ziŋ mɨ̀ se tul fe ká mɨ̀ ɗaa taambɔl
ndạ̃w rɔɔ mí sṵ̃ na lɛ?
31 Ɓe ze, ɓa na fe sṵ̃m ze ɨ̀ sṵ̃, mase
ɓa fe nzɔkɔ ze ɨ̀ nzɔ, mase fe ị̃i ị̃i hɔy
ɨ̀ ɗaa na kara, ɨ̀ ɗaa feri riw bele ɓay
ɗáake riŋ ɗika ɓo tul Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
32 Ɨ se simseɗ ká ɓay ɗáake puu
ɓo faa hạ̃ Ziɓri ya ndạ̃w, nzoɓri ká i
ɓa Gɛrɛk ya ndạ̃w, rɔɔ nzoɓ mbika
lawri ká i mbṵ̃ tul kị̃ ya ndạ̃w pi.
33 Ɨ ɗaa munu ká ɓi. Ɓi na mɨ̀ ɗaa
hṵ̃rusuo-i tuŋ kị̃ ɓay rii law nzoɓri
riw ká ɓil feri riw bele; mɨ̀ nzaa fe
kere ká ɓay tul-i kị̃ hɔy ya, roo lɛ,
ɓay ɗáa fe ká ɗo ɓay tul nzoɓri riw
bele ɓay haŋa ri zɨ̃ŋke pam.

11

1 Ɨ mbóro fe ɗáa ɓi munu ká ɓi hɔy
kara, mɨ̀ mboro fe ɗáa *Krisi.

Káw máy nzoɓ ɓáy wạ̃ra nzoɓ ká pol Ŋgɛrɛwṵ̃ru

2 Mɨ̀ písi rɨ̀, ɓay ị̃i lɛ, ɨ̀ ker se tul-
i ɓáy namri riw bele, a í tɔŋ fal fe
sạ̃w nzoɓ mbika lawri ká mɨ̀ fere rɨ̀
na ɓaŋguɔ.
3 Roo lɛ, mɨ̀ hii ɓay haŋa rɨ̀ laa
ɓay key na ɓáy kere ndạ̃w rɔ! *Krisi
na ɓa mbay ká tul wạ̃rari riw bele,
wạ̃ra nzoɓ na ɓa mbay ká tul mạ̃y
nzoɓ, a Ŋgɛrɛwṵ̃ru laa lɛ, ɓa mbay
ká tul Krisi.
4 Wạ̃ra nzoɓ ká ɗaa fe guɓa tul-
e rɔɔ a ɗáake nzaa ɓay kere, mase
a tɨ̃nake sạ̃w ɓay ká'a yạ̃a ká luo
Ŋgɛrɛwṵ̃ru na lɛ, ka ɗaa mbay ɓo
tul Krisi ká ɓa mbay ɓe na ya zu.
5 A lɛ, mạ̃y nzoɓ ká ɗaa nzaa ɓay
kere, mase ka tina sạ̃w ɓay ká'a yạ̃a
ká luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru taŋ kuo tul-e lɛ,
ka ɗaa mbay ɓo tul wạ̃ra ká ɓa mbay
tul-e na ya. Ɓe na, ka ɗo munu ɓa
mạ̃y ká sṵ̃u tul-e taŋ kpori kpori.
6 Zaɗka mạ̃y nzoɓ kuo tul-e ya lɛ,
ka kúɗ sṵ̃y tul-e na kuɗ! A roo lɛ,
munu ká kúɗ sṵ̃y tul, mase sṵ̃u tul
ɓa sahoy mạ̃y nzoɓ na lɛ, ka kuo tul-
e kuo!
7 Wạ̃ra nzoɓ na ti kuo tul-e ya,
ɓay ị̃i lɛ, ɓe na ka mbi sùo ziŋ
Ŋgɛrɛwṵ̃ru a ɓa fe riŋ ɗika ɓe. A
roo lɛ, mạ̃y nzoɓ na ɓa fe riŋ ɗika
wạ̃ra nzoɓ.
8 Tusuɛke lɛ, wạ̃ra nzoɓ na i ɗaa
ni ɓáy faa mạ̃y nzoɓ ya, roo lɛ, mạ̃y
nzoɓ ze i ɗaa ni ɓáy faa wạ̃ra nzoɓ*.
9 A wạ̃ra nzoɓ na, i ɗaa ni ɓay tul
mạ̃y nzoɓ ya, roo lɛ, mạ̃y nzoɓ ze i
ɗaa ni ɓay tul wạ̃ra nzoɓ.
10 Sạ̃wke mini ze, mạ̃y nzoɓ na ka
kuo tul-e ɓay kíɛke hṵ̃rusuo mbay
ká ɓo tul-e, ɓay haŋa leɗ nzaapeɗri
ká nulue i kɔ́ke ni.
11 Ɓe nu ku hɔy kara ká pol
Ŋgɛrɛmbay na, mạ̃y nzoɓ na ɗo
ɓáy tul gaŋ sùo-ɛ taŋ wạ̃ra nzoɓ ya
ndạ̃w, a wạ̃ra nzoɓ hɔy kara ɗo ɓáy
tul gaŋ sùo-ɛ taŋ mạ̃y nzoɓ ya ndạ̃w
pi.
12 Ze, i ɗaa mạ̃y nzoɓ ɓáy faa wạ̃ra
nzoɓ hɔy kara, wạ̃ra nzoɓ na mạ̃y
nzoɓ ze mboŋ ni. A feri riw bele na,
sạ̃wke uru saa luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
13 Ɨ kér sùo-rɨ̀ kị̃ í kɔ, mạ̃y nzoɓ ká
kuo tul-e ya hɔy a ɗaa nzaa ɓay kere
na wạ̃a, ɓáy kere kị̃ zu lɛ?
14 Ká tusiri key na, ɨ̀ kɔ ndạ̃w, ɓay
haŋa wạ̃ra nzoɓ pɔŋ sṵ̃y tul-e pɨ̀e
bululu na ɓa fe sahoy;
15 a mạ̃y nzoɓ ká pɔŋ sṵ̃y tul-e pɨ̀-
pie laa lɛ, ɓa fe písi ni, ɓay ị̃i lɛ, ɓa
fe ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru hạ̃ ni ɓay haŋa ni
ka pɔ́ŋ munu a púɗke tul-e na wạ̃a,
ɨ̀ kɔ munu ya lɛ?
16 Zaɗka nzoɓ hii ɓay mạ̃y ɓay key
na lɛ, ka laa ɓay key na ta-taŋ: ɓuru
na, ɓuru ɗo ɓáy fe sạ̃w kị̃ ya ndạ̃w, a
mbṵ́ kị̃ nzoɓ mbika lawri hɔy kara,
i ɗɔ̌ke ya ndạ̃w pi.

* **11:8 11.8** Ɨ kị̃i Tiika sạ̃w fe 2.18-25.

Ndaɗ ɓay sụ̃ŋa fe sụ̃m Ŋgɛrɛmbay ɓáy faake

17 Ɓay ká mì ɓáa ha rì key na, ɓay
písi rì ká ɗi ya, ɓay ji̧ lɛ, ká zaɗ mbú̃
ki̧ ɓaarì na, fe ka̧ayari ze ì ɗaa mba
tụ̃l fe kereri.
18 Titire lɛ, nzoɓri ɓaa ha̧ mì mii,
zaɗka ì mbụ̃ ki̧ í kaw lɛ, téke ɓil ki̧
ɗo sakra ɓaarì, a lɛ, mì ya̧a ɓayke
ha̧nɛri ká ɗi.
19 Ɓa tusuɛ ki̧, téke ɓil ki̧ na a ɗoko
sakra ɓaarì na ki̧, ɓe nda̧w rɔɔ i
kɔ́kɔke nzoɓri ká i ɗo tul ɓal-ri ɓáy
zaɗɛ ká sakra ɓaarì na ɓáy.
20 Roo lɛ, ɓaarì na, zaɗka ì mbụ̃ ki̧
í kaw na, ɓa fe sụ̃m Ŋgɛrɛmbay ze ì
sụ̃ ya,
21 ɓay ji̧ lɛ, zaɗka ì kaw nzaa
fe sụ̃m na, nzoɓ ha̧a ha̧a hɔy kara
takra ɓay sụ̃ŋa taa ɓe taa ɓe, a ha̧
nzoɓ ha̧nɛri i kaw ɓáy kɔn, a nzoɓ
ha̧nɛri la̧a lɛ, fe nzɔkɔ ɗaa ri tuɗ.
22 Wa̧a, ì ɗo ɓáy hul ká ɓay sụ̃ŋa fe
ká ɗi, a í nzɔ fe ká ɗi ya lɛ? Mase, ì
hii i̧m nzoɓ mbika lawri ká i mbụ̃
tụ̃l ki̧ ha̧ sahoy ka sɛ nzoɓri ká fe
ɓari tiya na lɛ woo? Ɓay ji̧ike ki̧ ɓáy
ze, ì giyaŋ ɓay haŋa mì ɓaa ha rì lɛ?
Wa̧a, mi písi rì ká ɗi lɛ woo? Munu
ya!
23 Ì kɔ, fe fére ká mì ziŋ ká luo
Ŋgɛrɛmbay a mí suo mí fere rì na
ze ɗo key: Ká ɓil suŋke ká i mbika
tụ̃l Ŋgɛrɛmbay Zezu ɓay ika ni na,
ka mbi maapa,
24 a falɛ ká'a ɗaa taambɔl ha̧
Ŋgɛrɛwụ̃ru na báyji̧ lɛ, ka haw a ɓaa
ha̧ leɗ nduoɓal-ɛri mii: «Ɓe ni key
na ɓa naysuo-i ká ɗo ɓay tul-rì. Ì
ɗaa mini key ɓaŋguɔ ɓo í kérke ɓay
se tul-i.»
25 Ɗo faa mbi̧w munu nda̧w, fal fe
sụ̃m na ku báyji̧ lɛ, ka mbi koɓo a
ɓaa ha ri mii: «Koɓo key na ɓa *sáka
kuni fie ká Ŋgɛrɛwụ̃ru siŋ ziŋ rì ɓáy
faa sím ɓi. Nam ha̧a ha̧a ká ì nzɔ fe
key lɛ, ì ɗaa munu í kérke ɓay se tul-
i.»
26 Nam ha̧a ha̧a ká ì sụ̃ maapa key,
a í nzɔ fe key na lɛ, kiɛ a ɓaa mii,
ì ɗo ka-káa ɓay huɗ Ŋgɛrɛmbay ká
ɓay tul naari na kpụ̃ru maa ɓáy nam
ká'a yi̧i a vi.
27 Ɓe mini ze, nzoɓ ká sụ̃ maapa,
mase ka nzɔ fe taa Ŋgɛrɛmbay na
ɓáy faake ya lɛ, ɓay mgba tul nzoɓke
na ku, ɓay ji̧ lɛ, ka i̧m naysuo
Ŋgɛrɛmbay ɓáy sím ɓe.
28 Munu zu lɛ, nzoɓ ha̧a ha̧a ká hii
ɓay sụ̃ŋa maapa a nzɔ fe key na lɛ,
ndaɗ ɓay haŋa ni ka bɛ́klɛ ɓil law-ɛ
ki̧ sùo-ɛ a kɔ nda̧w rɔ! Ze ɓo, zaɗka
fe mbi̧w tiya ro lɛ, ka sụ̃ a nzɔ ɓáy.
29 A nzoɓ ká sụ̃ a nzɔ, rɔɔ a kɔ sùo
Ŋgɛrɛmbay ká ɗi ya lɛ, ka sụ̃ a nzɔ a
ɗáake fe ka̧aya, a ɗáake ɓay ɓo tul-e
ɓe ki̧ sùo-ɛ.
30 Sa̧wke mini ze, ruɔ nzoɓri ká
sakra ɓaarì, i ɓáke nzoɓ sɛmri nda̧w,
í tã̧ake ɗɛk ɗɛk nda̧w, a ruɔke ha̧nɛri
la̧a lɛ, i zĩŋke huɗ nda̧w pi.
31 A roo lɛ, zaɗka náa bɛklɛri
ɓil law naari ki̧ sùo naari lɛ, ɓay
Ŋgɛrɛwụ̃ru ti mgbaka tul naari ya.
32 Ze, zaɗka Ŋgɛrɛmbay ɗaa ɓay
ɓo tul naari, a ha̧ náa kɔ́ri sɛkɛ fe ká
ɗi kara, ka ɗaa ɓay kĩɛke naari fe
ɓo, ɓay haŋa nam ká'a kúŋke ɓay
zuɔ tul nzoɓri na, ka ɗaa ɓay ka zúɔ
tul naari munu ká'a ɗáake zuɔ tul
nzoɓ tukɛlɛri ya.
33 Yụ̃-iri, ɓe ze, zaɗka ì mbụ̃ ki̧ ɓay
sụ̃ŋa fe sụ̃m Ŋgɛrɛmbay lɛ, ì giyaŋ ki̧
nda̧w rɔ!
34 Ze, zaɗka kɔn i nzoɓ lɛ, ka sụ̃
fe ká puo ɓe rɔɔ a vi ɓáy. Ɓe nda̧w
rɔɔ, ì ha̧ke ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru mgba tul-
rì ká zaɗ mbú̃ ki̧ ɓaarì na ya ɓáy. A
ɓay ká se tul fe ha̧wri na lɛ, nam ká
mì séke luo-rì nda̧w rɔɔ, mì leke ɓáy.

12

Fe iniri ɓoɗ ɓoɗ ká Tem Law Pie ha̧ nzoɓri

1 Yụ̃-iri, timbɛɗɛ key na náa kɔ́kɔri
fal vbiw ɓaarì ká ì vbi se tul fe ini
Tem Law Pie na. Mì hii ɓay haŋa rì
kɔ tusuɛ ɓay ká se tul fe inikeri na
ta-taŋ.

2 Ɓaarì na ì kɔ ndąw, zaɗka ì tuu
Ŋgɛrɛwṵru ya rɔɓay na, ì pɔŋ sùo-
rì hą temndayari kuɔ rì ha rì se fal
wṵruri ká ɓaa ɓay ya mgbuɗu hɔy.
3 Sąwke mini ze, mì ɓaa ɓay haŋa
ɓayke ka mgba law-ri. Zaɗka Tem
Ŋgɛrɛwṵru ze re mbay ká tul nzoɓ
lɛ, nzoɓke ku na ti ɓáa mii: «Faɗi
ka mgba Zezu» na ya. A roo lɛ, nzoɓ
ká ɓaa mii: «Zezu ɓa Mbay» lɛ, ɓa
hṵrusuo Tem Law Pie ze hą nzoɓke
ɓǎake ɓay ku.

4 Fe ini Tem na kḭrɛ ɓoɗ ɓoɗ, roo
lɛ, Tem Law Pie ká hą na mbḭw hɔy.
5 Nduo peɗri na kḭrɛ ɓoɗ ɓoɗ, roo
lɛ, Ŋgɛrɛmbay ká náa ɗáari peɗ hą
ni na mbḭw hɔy.
6 Kḭri peɗri na ɓoɗ ɓoɗ, roo lɛ,
ɓa Ŋgɛrɛwṵru ká mbḭw na kḭ ze
ɗaa peɗri riw bele ká ɓil law nzoɓri
mbḭw mbḭw riw bele.
7 Nzoɓ hąa hąa lɛ, peɗ ɗáa Tem ká
ɗo ɓil law-ɛ na tina sùo-ɛ ɓay sɔ́kɔke
nzoɓri riw bele.
8 Tem Law Pie hą nzoɓ mbḭw ɓay
nun nzɛm, a nzoɓ kḭ laa lɛ, Tem ká
mbḭw ku na ze hą ni ɓǎake ɓay ɓáy
gosi fe kɔ́kɔ.
9 Tem ká mbḭw ku na, ka hą nzoɓ
kḭ ɗaa law-ɛ ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓay
ɗáake fe ká mba kɔ́kɔ, a nzoɓ kḭ laa
lɛ, ka hą ni fe ini ká ɓay váake nzoɓ
sɛmri.
10 Ka hą nzoɓ kḭ fe ini ɗáa fe
saŋri, a nzoɓ kḭ laa lɛ, ka hą ni fe
ini tína sąw ɓay ká i yąa saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru, a nzoɓ kḭ rɔɓay, ka hą
ni fe ini ká ɓay haŋa ni wǎlke sakra
Tem taa tusuɛ ɓáy taa temndayari.
Ka hą nzoɓ kḭ fe ini ká ɓay ɓáake
nzaa ɓay kḭri ká nzoɓ laa ya, a nzoɓ
kḭ rɔɓay lɛ, ka hą ni fe ini ndáy nzaa
ɓaykeri na ku.
11 Fekeri riw bele ku na, ɓa peɗ
ɗáa Tem taa mbḭwke; ka wal fe
inike ku na ɓoɗ ɓoɗ hą nzoɓri mbḭw
mbḭw munu ká law-ɛ hii.

12 Ì kɔ, *Krisi na ɗo munu ɓa sùo
nzoɓ ká mbḭw ká nzaa váwkeri ŋgḭi
ɓamba. Ze nzaa váwkeri ká ɓoɗ ɓoɗ
ŋgḭi na ɓamba hɔy kara, i vi ɓa sùo
ká mbḭw.
13 Naari riw bele na, ze náa ɓári
Ziɓri, mase Ziɓ ya, náa ɓári koy
nzoɓ, mase nzoɓri ká i kaw ɓáy tul-
ri hɔy kara, i ɗaa naari nduo ɓil
Tem Law Pie ɓay haŋa ɓo náa víri
ɓa sùo ká mbḭw, a Tem taa mbḭw na
key ndąw ze, mbaa ɓil law naari riw
bele.
14 Ɓe mini ze, nzoɓ na ɗo ɓa puu
sùo-ɛ ká mbḭw hɔy kpuruŋ ya, roo
lɛ, nzaa váwkeri ɓoɗ ɓoɗ ɗo ɗi.
15 Zaɗka ɓal ɓaa mii: «Munu ká
mì ɓa nduo ya na, mì ɓa taa sùo ya»
na wąa, ɓal na ti ɓá nzaa váw sùo
ya lɛ?
16 A zaɗka suku ɓaa mii: «Munu
ká mì ɓa nun ya na, mì ti ɓá taa sùo
ya» na wąa, suku na ti ɓá nzaa váw
sùo ya lɛ?
17 Zaɗka sùo nzoɓ riw bele ɓa nun
kḭ hɔy na wąa, ka'a ɗáa mina a laa
ɓay lɛ? A zaɗka sùo nzoɓ riw bele
ɓa suku kḭ hɔy na wąa, ka'a ɗáa
mina a yąa ɓari fe lɛ?
18 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru na ɗaa
nzaa váw sùo na mbḭw mbḭw ɗo ɓáy
zaɗɛ zaɗɛ munu ká law-ɛ hii.
19 Zaɗka sùo nzoɓ riw bele ɓa
nzaa váw sùo ká mbḭw hɔy na wąa,
sùo nzoɓ na ɗo hąa ɓáy lɛ woo?
20 Ɓe mini ze, nzaa váw sùo-rì riw
bele ká ɓoɗ ɓoɗ na, i vi ɓa sùo ká
mbḭw hɔy.
21 Ɓe ze, nun ti ɓáa hą nduo mii:
«Mì se síe ɓo ya.» A tul hɔy kara ti
ɓáa hą ɓal mii: «Mì se síe ɓo ya» na,
munu ya.
22 Roo lɛ, nzaa váw sùori ká náa
kɔ́ri ri ɓa fe ya ká hṵrusuo-ri tiya
na, i ɗo ɓáy peɗ ɗáa ɓari.
23 A nzaa váw sùo hąyri ká náa
kɔ́ri ri ɓa fe pisi ya na hɔy kara, náa
kɔ́rɔri ɓáy kere mba hąwri rɔɓay. A
nzaa váw sùo hąyri ká náa kɔ́ri ri ɓa
zaɗ sahoy na hɔy kara, ɓari na ku
ze, náa púɗri ri ŋgḭi ɓamba tasiri.
24 A nzaa váw sùo hąyri ká ɓa zaɗ
sahoy ya na ze, náa pɔŋri ɗo kɛlɛ.
Ɓa Ŋgɛrɛwṵru kḭ ze ɗaa nzaa váw
sùo nzoɓ na zuɔ kḭ, a ɗaa mbay ɓo

tul nzaa váw sùokeri ká nzoƀri kɔ ƀa fe pisi ya na.
25 Ɓe mini ze, nzaa váw sùo-rì riw
bele na, i ker ƀay se tul kḭ ƀa lie ƀa
lew hạ téke ƀil kḭ tiya.
26 Zaɗka nzaa váw sùo mbḭw kɔ
sɛkɛ fe lɛ, nzaa váw sùo hạ̃wri riw
bele kɔ sɛkɛ fe ziŋ ni. A zaɗka i ɗaa
mbay ƀo tul nzaa váw sùo mbḭw lɛ,
nzaa váw sùo hạ̃wri riw bele ku na,
i zay sùo-ri ziŋ ni.
27 Ɓaarì na, ì ƀa sùo Krisi; nzoƀ
hạa hạa lɛ, ɗo munu ƀa nzaa váw
sùo-ɛ ká ƀoɗ ƀoɗ na ku.
28 Ɓe mini ze, mbṵ́ kḭ nzoƀ mbika
lawri na, Ŋgɛrɛwṵ̃ru hạ̃ nzoƀri peɗ
ɗáa ƀari ƀoɗ ƀoɗ ɗo ɗì: titire lɛ, ƀa
nzoƀ ndáy nzaapeɗri; nzoƀ ndeke
ɗi siɗikeri ƀa nzoƀ yạ̃aŋa ƀayri saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru; nzoƀ ndeke ɗi
saykeri laa lɛ, ƀa nzoƀ fére nzoƀri
fe. A falɛ ku lɛ, ƀa ƀari nzoƀ ɗáa
fe saŋri ndạ̃w, ƀari ká i ɗo ƀáy fe
ini vaa nzoƀ sɛmri ndạ̃w, nzoƀ sɔkɔ
nzoƀri ndạ̃w, nzoƀ ndáka faa pol
nzoƀri ndạ̃w, rɔɔ ƀari ká i ƀaa nzaa
ƀayri ƀoɗ ƀoɗ ká nzoƀ laa ya na
ndạ̃w pi.
29 Náa kɔ́ri ndạ̃w, ƀari riw bele
na i ƀa *nzoƀ ndáy nzaapeɗri ya
ndạ̃w, ƀari riw bele na, i ƀa *nzoƀ
yạ̃aŋa ƀayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ya
ndạ̃w, ƀari riw bele na i ƀa nzoƀ fére
nzoƀri fe ya ndạ̃w, ƀari riw bele na
i ɗo ƀáy fe ini ɗáa fe saŋri ya ndạ̃w.
30 Ɓari riw bele na i ƀa nzoƀ vaa
sɛmri ya ndạ̃w, ƀari riw bele na i ɗo
ƀáy fe ini ƀáa nzaa ƀay kḭ̃ri ká nzoƀ
laa ya na ya ndạ̃w, ƀari riw bele na
i ƀa nzoƀ ndáy sạ̃w ƀayri ká i ƀaa
ƀáy nzaa kḭ̃ri na ya ndạ̃w pi.
31 Ɓaarì na, ɗo ndaɗ ƀamba ƀay
haŋa rì ɗaa kɔn fe ini hạ̃y ká ndaɗ
ƀamba tasiri. A lɛ, timbɛɗɛ key na,
mì kíɛ rì faa fe ká kal tul fe ini hạ̃wri
riw bele.

13

Law ini

1 Ze, mì ɗo ƀáy fe ini ƀáa nzaa ƀay
nzoƀri ƀoɗ ƀoɗ ƀáy nzaa ƀay leɗ
nzaapeɗri ká nulue hɔy kara, zaɗka
law ini ti law-i ya lɛ, ƀay ƀáa ƀiri na
ɗo ƀa fe ká gɔr hɔy munu ƀa bagum
ká i haŋ wɔƀ wɔƀ, mase, tul fe ká i
nda kpŭɔ kpŭɔ.
2 Ze, mì ɗo ƀáy fe ini yạ̃aŋa ƀay
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru, mase, mì kɔ
sạ̃w feri riw bele ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa
ɗo zaɗ muni, a mí ƀa bawda nzoƀ
fe kɔ́kɔ, mase mì ɗo ƀáy mbika law
ká ƀay sóroke kuo ɗo zaɗ kḭ kara,
zaɗka law ini ti law-i ya lɛ, mḭ̃ ɗo ƀa
fe ká gɔr hɔy.
3 Ze, mì fạ̃a feziŋa ƀiri riw bele, mí
leke hạ nzoƀ kṵ̃kuri, a mí tay sùo-i
ƀáy huu hɔy kara, zaɗka law ini ti
law-i ya lɛ, fekeri ku na ɗaa fe mbḭw
hạ̃ mì ya.
4 Nzoƀ law ini na, iki law-ɛ; nzoƀ
law ini na, ƀa nzoƀ law kere. Ka
ƀa nzoƀ ɗáa law ƀo tul fe nzoƀ
ya ndạ̃w, ka ƀa nzoƀ ndáka giri ya
ndạ̃w, a ƀa nzoƀ siika sùo ya ndạ̃w
pi.
5 Nzoƀ law ini na, ɗaa fe ɗáa
sahoy ya ndạ̃w, a ɗaa hạ̃n ya ndạ̃w,
ka hạ̃ nun-ɛ sḭ̃i ŋgạ̃w ŋgạ̃w ká tul
nzoƀ ya ndạ̃w, a mgba tul ŋgạ̃ni ƀay
ya ndạ̃w pi.
6 Nzoƀ law ini na, ɗaa suoriya ká
tul fe kạ̃aya ya, roo lɛ, ka záy sùo-ɛ
ká tul tusuɛ ƀay.
7 Nzoƀ law ini na, sṵ̃u law-ɛ ká
tul feri riw bele, a ɗaa law-ɛ ƀo tul
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀaŋguɔ, a kaw nzokɗo
ƀay tul yṵ-ɛri, a iki law-ɛ ká tul feri
riw bele.
8 Law ini na gbṵ̃ke tiya. A yạ̃aŋa
ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru na gbṵ̃ke
ɗo ɗì. Ɓáa nzaa ƀay kḭ̃ri ká nzoƀ
laa ya na kara a gbṵ́ ndạ̃w, a kɔ́kɔ
sạ̃w feri na hɔy kara a gbṵ́ ndạ̃w pi.
9 Naari na, náa kɔ́ri sạ̃w feri ndḭ̃i
hɔy ndạ̃w, a yạ̃aŋa ƀay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru hɔy kara, náa yạ̃ari ndḭ̃i
hɔy ndạ̃w pi.
10 A roo lɛ, zaɗka fe ká ɗo ƀáy
zaɗɛ nzɛɗɛm na tḭ̃i lɛ, fe ká náa kɔ́ri
ndḭ-ndḭ̃i hɔy na a zékre.
11 Zaɗka mì tɔ̀ŋ leɗ ƀáy na, ƀay
ƀáa ƀi, kér ƀay ƀi ƀáy mbii ƀay ƀáa
ƀi na, ɗo munu ƀa taa leɗ. A roo

lɛ, zaɗka mì vi ɓa ŋgɛrɛnzoɓ ro na báyi̱i lɛ, mì pɔŋ fal fe ɗáa leɗri na riw̃ bele ɓa fal.
12 Timbɛɗɛ key na báyi̱i lɛ, fe ká náa kɔ́ri na ɗo munu ɓa tem fe ká nzoɓ kɔ ɗo nun-ɛ kputul key hɔy. A lɛ, namke na, náa kɔ́kɔri fekeri na ɓáy nun naari gbak gbak. Timbɛɗɛ key lɛ, mì kɔ sa̱w fekeri na ndi̱-ndi̱i ɓáy. A namke na vi lɛ, mì kɔ́kɔ feri riw bele na *taŋ kaɗ kaɗ munu ká Ŋgɛrɛwu̱ru hɔy kara kɔ mì taŋ kaɗ kaɗ.
13 Ɓe ze, timbɛɗɛ key na, feri ɓa say ze ɗo key: ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwu̱ru ndą̱w, ɗáa law nzokɗo te tul fe ndą̱w, rɔɔ law ini ndą̱w pi. Roo lɛ, ká sakra feri ká say key na, fe ká ndaɗ ɓamba kal taa hą̱wri na, ɓa law ini.

14

Nzaa ɓoko ká se tul fe ini Tem Law Pie

1 Ɓe mini ze, ì nzaa faa law ini. Fe iniri ká Tem Law Pie hą na ì ɗaa kɔnke, kakalke lɛ, ɓa yą̱aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru.
2 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká ɗo ɓáy fe ini ɓáa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na, ka ɓaa hą nzoɓri ya, roo lɛ, ka ɓaa hą Ŋgɛrɛwu̱ru. Ɓayri ká'a ɓaa na nzoɓ mbi̱w mini kara laa są̱wke ya. Tusuɛ ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗo zaɗ muni na, ka ɓaa ɓáy hu̱rusuo Tem Law Pie.
3 Roo lɛ, nzoɓ ká ɓaa ɓay ká'a yą̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru na, ka ɗaa hą hu̱rusuo nzoɓri tuŋ ki̱ ɓay ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law ndą̱w, a yi̱w nzoɓri ndą̱w, a hą nzaa ɓoko ɓay húoke law-ri ndą̱w pi.
4 Nzoɓ ká ɓaa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na, ka hą hu̱rusuo hą ɓe ki̱ sùo-ɛ, a nzoɓ ká ɓaa ɓay ká'a yą̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru na laa lɛ, ka hą hu̱rusuo hą nzoɓ mbika lawri riw bele ká i mbu̱ ki̱.
5 Ɓi na, mì hii ɓay haŋa ɓaarì riw bele na, ì ɓaa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya. Roo lɛ, fe ká law-i mgba ɗi ɓamba na, ɓa haŋa rì ɓaa ɓay ká ì yą̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru. Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká ɓaa ɓay ká'a yą̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru munu ku na, peɗ ɗáa ɓe mba tul nzoɓ ɓáa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na ku ɓáy. A zaɗka nzoɓ ɓaa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na lɛ, ì hą nzoɓ ki̱ ká maa ɓay ndáy są̱w ɓayke ká'a ɓaa na ku ka ɗo ɗi ndą̱w rɔ, ɓay haŋa nzoɓ mbika lawri riw bele i ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law.
6 Ɓe ze, yu̱-iri, ì kér í kɔ, zaɗka mì se luo-rì, rɔɔ mí ɓaa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na wą̱a, a sɔ́kɔ rì mina lɛ? Roo lɛ, zaɗka mì se luo-rì, mí tina są̱w fe ká Ŋgɛrɛwu̱ru kiɛ mì, mase mì ha rì tuu tusuɛ ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru, mase mì se ɓáy ɓay ká mì yą̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru, mase mì se ɓáy fe fére ha rì na lɛ, ɓe ze a sɔ́kɔ rì.
7 Ɓo faa mbi̱w munu ɓa ti̱w ɓáy nzaŋa na, zaɗka kusol fekeri na mgba ɓáy zaɗɛ zaɗɛ ya na wą̱a, nzoɓ a ɗáa mina ndą̱w rɔɔ, a laa ɓa kusol ti̱w ze mgba, mase kusol nzaŋa na ze mgba lɛ?
8 Zaɗka nzoɓ fe úl yu̱m na ul mgba ɓáy zaɗ kusolke ya na wą̱a, nzoɓ a ɗáa mina ndą̱w rɔɔ, a leke sùo-ɛ ɓay séke yu̱m na lɛ?
9 Ɓo faa mbi̱w munu ndą̱w, zaɗka ì ɓaa ɓay hą nzoɓ ɓáy nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na wą̱a, nzoɓ a ɗáa mina ndą̱w rɔɔ, a laa są̱wke na ta-taŋ lɛ? Ɓaykeri ku na kal ɓa zuu hɔy.
10 Ká tusiri key na, ki̱ri nzaari ɓoɗ ɓoɗ ɗo ɗi, a ɓil nzaa ɓaykeri ku na, nzaa ká láa są̱wke tiya na, tiya.
11 Roo lɛ, zaɗka nzoɓ ɓaa ɓay ziŋ mì ɓáy nzaa ká mì laa ya na lɛ, nzoɓ ká ɓaa ɓay ziŋ mì ku na, ka ɗo ɓa varu ɓi ndą̱w, a ɓi hɔy kara, mì ɗo ɓa varu ɓe ndą̱w pi.
12 Ɓe ze, munu ká ì ɗaa kɔn fe ini Tem Law Pie na, fe ini ká hą nzoɓ mbika lawri riw bele ŋgɔ́ŋke na, ì nzáa faake ŋgi̱-ŋgi̱i.

13 Ɓe mini ze, nzoɓ ká ɓaa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na, ɗo nun

haŋa ni ka vbi Ŋgɛrɛwṵru ka hạ̰ ni
fe ini ndáy sạ̰w ɓayke na ku,
14 ɓay i̱i lɛ, zaɗka mì ɗaa nzaa ɓay
kere ɓáy nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa
ya na lɛ, ɓil law-i ɗaa nzaa ɓay kere,
a roo lɛ, kér ɓay ɓi ɗo tiɗì.
15 A munu ku wạ̰a, mì ɗáa mina ro
lɛ? Mì ɗáa nzaa ɓay kere ɓáy nzaa
ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na ndạ̰w, a
mí ɗaa nzaa ɓay kere ɓáy kér ɓay ɓi
kara ndạ̰w pi. Mì ɗika sim ɓáy nzaa
ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya ndạ̰w, a mí
ɗi sim ɓáy kér ɓay ɓi hɔy kara ndạ̰w
pi.
16 Ɓa tusuɛ ki̱, zaɗka mì ɗaa
taambɔl hạ̰ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy nzaa
ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na wạ̰a, nzoɓ
ká kaw ɓa nzoɓ láa ɓay hɔy ká zaɗ
mbṵ́ ki̱ ká'a laa ɓay ɓi ká mì ɓaa na
ya wạ̰a, a ɗáa mina a ɗaa «Amɛm»
ɗo tul nzaa ɓay kere ɓi na ku lɛ woo?
17 Ze nzaa ɓay kere taambɔl
ɓi ndaɗ na ɓamba hɔy kara, hạ̰
hṵrusuo hạ̰ kṵ̰-i ká ɓil mbika law ɓe
ya.
18 Mì ɗaa taambɔl hạ̰ Ŋgɛrɛwṵru
ɓay tul nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya
ká mì ɓaa mba rì riw bele.
19 Roo lɛ, ká zaɗ mbṵ́ ki̱ nzoɓ
mbika lawri na, ɓáa ɓayri ɓa ndeɓe
hạ̰ nzoɓri laa ta-taŋ na, ndaɗ mba
ɓáa ɓayri wuruk wuruk ɓáy nzaa
ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na.
20 Yṵ̰-iri, ì ɗo munu ɓa leɗri ɓáy
faa ɓay ɓáa ɓaarì na mbǎa. Ɛe ká
ɓa fe kạ̰aya na, ì hạ̰ law-rì ɓa law
leɗ ká ɗi, roo lɛ, ɓáy faa mbii ɓay
ɓáa ɓaarì na, ndaɗ ɓay haŋa rì vi
ɓa ŋgɔŋɔ nzoɓ ká ɗi.
21 I kɔ, Ŋgɛrɛmbay ɓaa ɗo ɓil
mbeɗe ɓe mii:
«Ɓay faa nzoɓri ká i ɓaa nzaa rị̱m
ɓayri,
ɓáy faa nzoɓri ká i ɓaa nzaa ká nzoɓ
laa ya na,
mì ɓáa hạ̰ nzoɓ ɓiri na.
Ze munu hɔy kara i ti láa ɓay ɓi
ya*.»
22 Ɓe ze, fe ini ɓáa nzaa ɓay ki̱ri
ká nzoɓ laa ya na, ɓa fe kíɛ ká ɓay
tul nzoɓri ká i mbi law-ri na ya, roo
lɛ, ɓay tul nzoɓri ká i mbi law-ri
ya na. A fe ini yạ̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru na laa lɛ, ɓa fe fére ká
ɓay tul nzoɓri ká i mbi law-ri ya na
ya, roo lɛ, ɓay tul nzoɓ mbika lawri.
23 Zaɗka nzoɓ mbika lawri riw
bele mbṵ ki̱, rɔɔ í tii sạ̰w ɓáa nzaa
ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na riw bele
ɓáy zaɗ ɓari, rɔɔ nzoɓ ká se ɓa seɗ
ɓe hɔy, mase nzoɓ ká mbi law-ɛ ya
hɔy rìi tul-rì na wạ̰a, a ɓáa ha rì mii,
ì ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ ya lɛ woo?
24 Roo lɛ, zaɗka nzoɓri riw
bele ɓaa ɓay ká i yạ̰a saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ nzoɓ ká vi ɓa ví ɓe
hɔy, mase nzoɓ ká mbi law-ɛ ya hɔy
rìi a se tul-rì na lɛ, ɓáy faa ɓayri ká'a
laa na, ɓay feyạ̰a ɓe na mgba tul-e
ha ni ɗáake ɓay ɓo tul-e ɓe ki̱ sùo-ɛ.
25 A kér ɓay ɓeri ká ɗo zaɗ muni
na kara, a tína ɗo zaɗ hie gbay
gbay hạ̰ ni lie gburuk, a huku siri ká
pol Ŋgɛrɛwṵru a koɗ ni a ɓaa mii:
«Ŋgɛrɛwṵru na ɗo sakra ɓaarì ɓa
tusuɛ ki̱.»

Léke fe ɓáy zaɗɛ zaɗɛ ká zaɗ mbṵ́ ki̱

26 Yṵ̰-iri, wạ̰a náa ɗáari mina ro
lɛ? Zaɗka ì mbṵ ki̱ lɛ, nzoɓ mbi̱w ká
sakra ɓaarì mbi sim a ɗi; a nzoɓ ki̱
uru a fere nzoɓri fe; a nzoɓ ki̱ ɓaa
ɓay fe ká Ŋgɛrɛwṵru hạ̰ ni ti̱i nun-
ɛ; a nzoɓ ki̱ uru a ɓaa ɓay ɓáy nzaa
ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya; a nzoɓ ki̱ laa
lɛ, uru a nday sạ̰w ɓayke na. Roo lɛ,
ndaɗ ɓay haŋa fekeri riw bele ku na,
ka sɔ nzoɓ mbika lawri ha ri ŋgɔ́ŋke
ká ɓil mbika law.
27 Ze ɓo, zaɗka nzoɓ ɓaa nzaa ɓay
ki̱ri ká nzoɓ laa ya na lɛ, nzoɓri siɗi

* **14:21 14.21** Ezay 28.11-12. Ŋgɛrɛwṵru na hii ɓay haŋa nzoɓri laa ɓay ɓe ta-taŋ. Ɓe ze a ɓaa ɓay ha ri ɓáy nzaa ká i la-laa. Roo lɛ, zaɗka leɗ Izarayɛlri ti̱i ká tul Ŋgɛrɛwṵru í hii ɓay ɗáa vu mbom ɓo tul ɓay ɓe ya na, ka hạ̰ nzoɓri haw yṵm ká tul-ri ha ri se ɗi ɗi ɓáy sạ̰w puo ɓari ká nzoɓkeri ɓaa nzaa ɓay ki̱ ká i laa ya na. Ɓe ze ká zaɗ ni key na, Pol hii ɓay ɓáa mii, fe ini ɓáa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya na, ɓa fe kíɛ fe ká ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul Zezu ya.

mase ŋgi̱i ɓambake lɛ, ka ɓa say ze i
ɓaa ɓay na. Rɔɓay, i ɓaa ɓay na ɓáy
tɔŋnɔke tɔŋnɔke, lɛ, nzoɓ ki̱ a ndáy
sa̱w ɓaykeri na ku.
28 A zaɗka ɓo, nzoɓ ndáy sa̱w
ɓaykeri na mbi̱w tiya lɛ, nzoɓ ká ɗo
ɓáy fe ini ɓáa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ
laa ya na, ka mgba nzi-ɛ ká zaɗ mbú̱
ki̱, a ɓaa ɓay ká ɓil law-ɛ nda̱w, a
ɓaa ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w pi.
29 A ɓari nzoɓ ya̱aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru na laa lɛ, nzoɓri siɗi,
mase say ze i ɓaa ɓay lɛ, nzoɓ ha̱wri
ká i kaw í laa ɓaykeri na, i bɛ́klɛ ɓil
ɓaykeri na í kɔ.
30 Ze nzoɓ ki̱ ká kaw rɔɔ
Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ fe ti̱i nun nzoɓke lɛ,
nzoɓ ká ɗo ɓáa ɓay ku na, ka pɔ́ŋ
nzi-ɛ.
31 Ɓe nda̱w rɔɔ, ɓaarĩ riw bele na,
ɓayri ká ĩ ya̱a saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru
na, ĩ ɓáa ɓáy tɔŋnɔke tɔŋnɔke ɓay
haŋa ɓo, ɓaarĩ riw bele na nun-rĩ
ka mgbúɗa a í zíŋke hu̱rusuo ká ɓil
mbika law.
32 Nzoɓ ya̱aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru na, ndaɗ ɓay haŋa ri
ɗaa vu mbom ɓo tul sùo-ri ɓáy faa
ɓay ɓáa ɓari,
33 ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa
Ŋgɛrɛwu̱ru nzoɓ law lɔm ɓo, ka ɓa
Ŋgɛrɛwu̱ru nzoɓ ɗáa fe nduo ki̱ wɔr
wɔr ya.

Munu ká zaɗ mbú̱ ki̱ nzoɓ mbika
lawri riw bele na,
34 ndaɗ ɓay haŋa má̱yri mgba
nzaa-ri. I pɔŋ faa ha ri ɓay haŋa ri
ɓaa ɓay ká ɗi ya, roo lɛ, i ɓa nzoɓ
ɗáa vu mbom munu ká *bol kusol
Ziɓri ɓaa na.
35 Zaɗka i hii ɓay láa sa̱w ɓay fe
ha̱nɛri lɛ, i vbi waa ɓari ká puɔ. I
kɔ, haŋa má̱y nzoɓ ɓaa ɓay ká zaɗ
mbú̱ ki̱ nzoɓ mbika lawri na, ɓa fe
ká ɗo ɓáy zaɗɛ ya†.

36 Wa̱a, Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru na, sa̱wke
uru saa luo-rĩ ki̱ hɔy lɛ? Mase, ɓa
ɓaarĩ huo-rĩ ki̱ hɔy ze, ɓayke ti̱i tul-
rĩ lɛ woo?
37 Zaɗka nzoɓ kɔ sùo-ɛ ɓa nzoɓ
ya̱aŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru,
mase ka kɔ sùo-ɛ ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy
fe ini Tem Ŋgɛrɛwu̱ru lɛ, ndaɗ ɓay
haŋa ni ka kɔ mii, ɓay ká mĩ ɗaa ɗo
ɓil mbeɗe ha rĩ key na, ɓa bol kusol
Ŋgɛrɛmbay.
38 A ze ɓo, zaɗka nzoɓ tuu ɓay
key ya lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru kara tuu ni ya
nda̱w.
39 Yu̱-iri, ɓe ze ĩ ɗaa kɔn ya̱aŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru, a í haa nzoɓri
faa ɓáa nzaa ɓay ki̱ri ká nzoɓ laa ya
na ya.
40 Roo lɛ, ndaɗ ɓay ɗáa fekeri riw
bele ɓáy faake faake, rɔɔ ɓáy zaɗɛ
zaɗɛ nda̱w.

15

Ti̱i Krisi saa luɔ huɗ

1 Yu̱-iri, timbɛɗɛ mĩ hii ɓay túma
law-rĩ se tul káa Ɓay Kere ká mĩ kaa
ha rĩ ká ĩ ya̱a ɓayke a í ɗo tul-e na.
2 Zaɗka ĩ mgba ɓayke ŋgɔ-ŋgɔŋ
munu ká mĩ ka-káake ha rĩ na lɛ, ĩ
ya̱a sùo-rĩ. Munu ya lɛ, mbika law
ɓaarĩ na ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy.
3 Fe ká mĩ ziŋ na, mĩ suo mí fere
rĩ. Fe ká ndaɗ ɓamba tasiri na ze
ɗo key: *Krisi na hu ɓay tul feya̱a
naari munu ká i ɓaa ɓayke pola ɗo
ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru na.
4 I voro ni, a lɛ, ndeke ɗi nam
sayke na ka ti̱i saa luɔ huɗ, a yi̱i
a kaw ɓáy kumnun munu ká i ɗaa
ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru.
5 Fal ti̱i ɓe saa luɔ huɗ na, ka ti̱i tul
Piyɛr, rɔɔ a ti̱i tul leɗ nduoɓal-ɛri ká
duɔ fal-ɛ siɗi na ɓáy.
6 Falɛ lɛ, ka ti̱i tul yu̱-ɛri mbuɗa
kal isɔɗ ndeɓe. Ruɔ nzoɓ ha̱nɛri ká
sakra ɓari ku na, i kaw ɓáy kumnun
ɓáy, roo lɛ, nzoɓ ha̱nɛri ze i hu.
7 Falɛ ku rɔɓay na, ka ti̱i tul Zak,
rɔɔ a ti̱i tul *nzoɓ ndáy nzaapeɗri
riw bele ɓáy.
8 A fal ɓari ku riw bele na, ka ti̱i
tul-i ɓi hɔy kara nda̱w munu ɓa leɗ
tínake.

† **14:35 14.35** Ze ɗaa rĩi fe ká Pol haa má̱yri haa ká ɓay haŋa ri ɓaa ɓay ká zaɗ mbú̱ ki̱ hɔy kara, ndaɗ ɓay haŋa rĩ ki̱i Peɗ 2.18; 21.9; rɔɔ 1Kɔ 11.5 nda̱w.

9 Ká ɓa tusuɛke kı̨ lɛ, ɓi na, ká
sakra nzoɓ ndáy nzaapeɗri na, mı̀
tɔ̀ŋ fal, a mí maa ɓay haŋa ri ɗı̀ mı̀
ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ya, ɓay ı̨i lɛ,
mı̀ ɗaa nun nzoɓ mbika lawrı̃ tuɔ
sı́e.
10 Roo lɛ, ɓáy faa law kere ká
Ŋgɛrɛwṵru ɗaa zıŋ mı̀ na, mı̀ ɗo
munu ɓa nzoɓ na kı̨. A law kere
ká'a ɗaa zıŋ mı̀ na, ɗo ɓa fe ká gɔr
hɔy ya. Ɓi na mı̀ ɗaa peɗ mba nzoɓ
ndáy nzaapeɗ hạ̃wri riw bele. Ká ɓa
tusuɛ kı̨ lɛ, ɓa ɓi hɔy ya, roo lɛ, ɓa
law kere Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo zıŋ mı̀.
11 Ze ɓa na ɓi, mase ɓa na ɓari
kara, ɓa káa ɓay na ku ze ɓuru ka-
káake, a ɓa káa ɓayke na ku ndạ̃w
ze, ì ɗaa law-rı̀ ɓo ɗı̀ ku.

Tı̨̃i saa luɔ huɗ

12 Zaɗka náa káari káa mii, *Krisi
tı̨̃i saa luɔ huɗ ká sakra nzoɓ huɗeri
a kaw ɓáy kumnun na wạa, ɗaa
mina ndạ̃w rɔɔ, nzoɓ hạ̃nɛri ká
sakra ɓaarı̀ ɓaa mii, nzoɓ ká tı̨̃i saa
luɔ huɗ a kaw ɓáy kumnun na tiya
lɛ?
13 Zaɗka ɓa tusuɛ ká tı̨́i saa luɔ
huɗ tiya na lɛ, Krisi hɔy kara tı̨̃i
saa luɔ huɗ a kaw ɓáy kumnun ya
ndạ̃w.
14 Zaɗka ɓe Krisi na ka tı̨̃i saa luɔ
huɗ a kaw ɓáy kumnun ya lɛ, káa
ɓay ká ɓuru kaa na ɗo ɓa fe ká gɔr
hɔy ndạ̃w, ɗáa law ɓo tul-e na hɔy
kara, ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy ndạ̃w pi.
15 Rɔɓay, zaɗka ɓa tusuɛ ká nzoɓ
huɗeri ti tı̨́i saa luɔ huɗ ya na lɛ,
náa ɓári nzoɓ kúɗ ɓay zuɔ nzaa
Ŋgɛrɛwṵru, ɓay ı̨i lɛ, náa ɓaarı̀ mii,
ka hạ̃ Krisi tı̨̃i saa sakra nzoɓ huɗeri
a hạ̃ ni kaw ɓáy kumnun, roo lɛ, ka
ɗaa munu ya.
16 Zaɗka ɓa tusuɛ ká nzoɓ huɗeri
tı̨̃i saa luɔ huɗ í kaw ɓáy kumnun
ya lɛ, Krisi hɔy kara tı̨̃i saa luɔ huɗ
a kaw ɓáy kumnun ya na ndạ̃w pi.
17 A zaɗka Krisi tı̨̃i saa luɔ huɗ
ya lɛ, mbika law ɓaarı̀ na ɗo ɓa fe
ká gɔr hɔy ndạ̃w, í ɗo ɓil feyạ̃ari
ɓaŋguɔ rɔɓay ndạ̃w,
18 a ɓari ká i ɗaa law-ri ɓo tul Krisi
rɔɔ í hu na, i ɓiɛ ro.
19 Zaɗka náa ɗáari law naari
nzokɗo te tul Krisi ɓáy káw naari
ká tusiri key kı̨ hɔy lɛ, náa ɓári sı́e
ɓamba tasiri mba nzoɓri riw bele.
20 Tusuɛke lɛ, Krisi na tı̨̃i saa sakra
nzoɓ huɗeri a kaw ɓáy kumnun. Ɓe
na, ka ɓa titire nzoɓ huɗeri ká'a
tı̨̃i saa luɔ huɗ a kaw ɓáy kumnun.
Krisi ká ɓa titire nzoɓ huɗeri ká tı̨̃i
saa luɔ huɗ na kiɛ mii, nzoɓri ká i
hu na i tı̨́i saa luɔ huɗ a í kaw ɓáy
kumnun ndạ̃w pi.
21-22 Ɓa tusuɛ kı̨, munu ká nzoɓri
riw bele hu ɓáy faa zúɔ zıŋ nzoɓ
ká mbı̨̃w hɔy ká ɓa *Adam na, ɓáy
faa zúɔ zıŋ nzoɓ ká mbı̨̃w ká ɓa
Krisi ndạ̃w na ze, nzoɓri tı̨̃ike saa luɔ
huɗ ɓay káw ɓáy kumnun faa mbı̨̃w
munu ndạ̃w pi.
23 Roo lɛ, tı̨́i saa luɔ huɗke ku na,
nzoɓ hạ̃a hạ̃a lɛ, a ɗoko zaɗ ɗol ɓe
ɗol ɓe. Krisi na ɓa titire nzoɓ ká tı̨̃i
saa luɔ huɗ, rɔɔ nam ká'a yı̨́i a vi na,
ɓari ká i ɓa taa ɓe na i tɔ́ŋ ɗı̀ ɓáy.
24 Falɛ ku rɔɔ, a ɓá ɔ́rɔ ɓie nam
ká mgbaɗa na ɓáy. Krisi na a ɓíɛ
hṵrusuo ká kal tul zaɗ na riw bele
ndạ̃w, hṵrusuori riw bele ndạ̃w, rɔɔ
ɓáy hṵrusuo temri riw bele ndạ̃w
pi. Falɛ lɛ, ka'a pɔ́ŋ puoruo hạ̃
Ŋgɛrɛwṵru Bǎa na.
25 Ɗo nun haŋa Krisi ka re mbay
kpṵru maa ɓáy Ŋgɛrɛwṵru ká mba
tul nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓeri riw bele, hạ̃
ni tɔ ri ɗo ɓal-ɛ kɛk.
26 Ɔ́rɔ ɓie nzoɓ tul ŋgạ̃ni ká'a ɓíɛ
ni na ɓa huɗ.
27 Ɓa tusuɛ kı̨, mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru
ɓaa mii: «Ŋgɛrɛwṵru ɗaa feri riw
bele zuɔ pol-e*.» Zaɗka'a ɓaa
mii: «Feri riw bele zuɔ pol-e» na
Ŋgɛrɛwṵru ká ɗaa feri riw bele zuɔ
pol Krisi na ti ɓil-e ya. Ɓe ze ɓa ɓay
ká ɗo taŋ kaɗ kaɗ.
28 A zaɗka feri riw bele zuɔ pol
Krisi na, ɓe Vu Ŋgɛrɛwṵru kı̨ sùo-
ɛ na, a ɗáa sùo-ɛ ɓo pol Ŋgɛrɛwṵru
ká'a ɗaa feri riw bele zuɔ pol-e na.
Ɓe ndạ̃w rɔɔ, Ŋgɛrɛwṵru a réke

* **15:27 15.27** Simri 8.7.

mbay ɓáy zaɗɛ riw bele ká tul feri
riw bele ɓáy.
29 I kér se tul nzoɓri ká i ɗaa tul-ri
nduo mbii ɓay tul nzoɓ huɗeri na í
kɔ. Zaɗka ɓa tusuɛ ká huɗri ṭ̃ii í kaw
ɓáy kumnun ya na wa̰a, ɓay ĩ̧i ndą̰w
rɔɔ, i ha ri ɗaa tul-ri nduo mbii ɓay
tul-ri ɓáy lɛ?
30 A naari kĩ̧ na wa̰a, ɓay ĩ̧i ndą̰w
rɔɔ, náa yĩ̧iri sùo naari ɗo kɛlɛ ɓáy
nam nam ha̰ huɗ rɔɓay lɛ woo?
31 Yũ̧-iri, ɓáy nam mbĩ̧w mbĩ̧w riw
bele na mì ɗo nzaa huɗ! Mì ɓaa ta-
taŋ munu ɓay tul ndáka giri sùo-i ká
ɓay tul-rì, ɓáy zúɔ ziŋ kĩ̧ naari ká ɓil
Zezu Krisi Ŋgɛrɛmbay naari na.
32 Mì ru-ruy na ká Efɛz key ziŋ
nzoɓri ká i ɗo munu ɓa nay ɓisuyri.
Zaɗka mì ker munu ká nzoɓri ker
na wa̰a, ndaɗike ɓa ĩ̧i ze mì ziŋ ká ɗi
lɛ? Zaɗka ɓa tusuɛ ká huɗri ṭ̃ii í kaw
ɓáy kumnun ya na, náa ɗáari munu
ká sim ɓay ɓáa nzoɓri ɓaa mii:
«Náa sṵ̃ri a náa nzɔ́ri, ɓay ĩ̧i lɛ, ruo
na náa húkari.»
33 I úla sùo-rì ya! Mgbaka bǎw
ziŋ nzoɓ ká simseɗ ɓe ndaya na ɓiɛ
simseɗ kere.
34 Be mini ze, ndaɗ ɓay haŋa rì
yĩ̧i í mgba tul-rì ɓáy kere sùo-rì kĩ̧ í
kɔ, a í pɔ́ŋ ɗáa feya̰a na. Tusuɛke
lɛ, nzoɓ ha̰nɛri ká sakra ɓaarì ku na
tuu Ŋgɛrɛwṵ̃ru ya. Mì ɓaa munu
ɓay haŋa sahoy ka sɛ rì.

Sùo nzoɓ huɗeri ká ṭ̃ii saa luɔ huɗ

35 Kɔ ya lɛ, nzoɓ ha̰nɛ a vbika ɓay
a ɓaa mii, wa̰a, huɗri na i ṭ̃ii í kaw
ɓáy kumnun mina lɛ? Wa̰a, ɓáy sùo
taa ha̰a ze i ṭ̃ike lɛ?
36 Bo kɔ̀kɔ nzoɓ! Mĩ̧iri ká mù ɗaa
zuɔ luɔ na, zaɗka'a fɛ̃rɛ sùo-ɛ ya lɛ,
ti ṭ̃ii ya.
37 Fe ká mù ru ɓa siri ká ɓa pa̰ra
naŋ, mase pa̰ra fe pay ha̰wri na, ɓa
pa̰ra fe pay kĩ̧ hɔy ze mù ru ɓo, ɓa
sùo puu ká'a ṭ̃ii ze mù ru ya.
38 Roo lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ze ha̰ sùo
ha̰ pa̰rake na munu ká law-ɛ hii.
Mĩ̧iriri ká ɓáy riŋ-ri mbĩ̧w mbĩ̧w na,
ɓe kĩ̧ ze ka ha ri sùo ká maa ɓáy tul-
ri tul-ri.
39 Naysuori riw bele na sùo-ri maa
kĩ̧ riw bele ya. Naysuo nzoɓ na ɗo
ɓoɗ, taa nayri ɗo ɓoɗ ndą̰w, taa
nduyri ɗo ɓoɗ ndą̰w, rɔɔ taa sĩ̧iri
kara ɗo ɓoɗ ndą̰w pi.
40 Sùo ká nulue ɗo ɗi ndą̰w, sùo
ká tusiri kara ɗo ɗi ndą̰w pi. Fe ha̰a
ha̰a lɛ, ɗo ɓáy zaɗ ndṵ̃y ɓe ndṵ̃y ɓe
ká maa ɓáy zaɗ sùo-ɛ.
41 Síe ɗo ɓáy zaɗ ndṵ̃y ɓe ndą̰w,
few ɗǒke ɓáy taa ɓe ɓoɗ ndą̰w,
mbaymawri hɔy kara ɗǒke ɓáy taa
ɓari ɓoɗ ndą̰w pi. Ze ká sakra
mbaymawri na ku kara, ndṵ̃y ɓari
na maa kĩ̧ riw bele ya, i ɗo ɓoɗ ɓoɗ.
42 Zaɗka Ŋgɛrɛwṵ̃ru a haŋa huɗri
ṭ̃ii í kaw ɓáy kumnun na kara a ɗoko
ɓaa mbĩ̧w munu ndą̰w. Sùo nzoɓ ká
ɓo luɔ na ɗo ɓa fe huɗe. A zaɗka'a
ṭ̃ii a kaw ɓáy kumnun na laa lɛ, ka
ti hu-huɗ mbǎa.
43 Sùo nzoɓ ká ɓo luɔ na, ɗo ɓa
fe vbuka ɓo ɓisuy a ta̰a ɗɛk ɗɛk. A
zaɗka'a ṭ̃ii a kaw ɓáy kumnun na
laa lɛ, ká'a ɗoko ɓáy riŋ ɗika ɓáy
bawda hṵ̃rusuo.
44 Sùo nzoɓ ká ɓo luɔ na, ɓa sùo
ká tusiri key. A zaɗka'a ṭ̃ii a kaw
ɓáy kumnun laa lɛ, ka ɗo ɓa sùo
nzoɓ ká kaw ɓáy kumnun ɓáy faa
Tem Ŋgɛrɛwṵ̃ru. Munu ká sùo nzoɓ
ká tusiri key ɗo ɗi na, sùo nzoɓ
ká kaw ɓáy kumnun ɓáy faa Tem
Ŋgɛrɛwṵ̃ru na hɔy kara a ɗoko ɗi
ndą̰w pi.
45 Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru kara ɓaa
ndą̰w mii, titire nzoɓ ká ɓa *Adam
na, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ha̰ ni ɔ̰̃mi ha̰ ni
kǎwke ɓáy kumnun; a Adam taa
fal ká ɓa *Krisi na, ka ɓa Tem ká
ha̰ nzoɓ kǎwke ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ na.
46 Sùo nzoɓ ká kaw ɓáy kumnun
ɓáy faa Tem Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ɗo pola
ya, roo lɛ, sùo nzoɓ ká tusiri key
ze ɗo pola, rɔɔ sùo ká kaw ɓáy
kumnun ɓáy faa Tem na tɔŋ ɗi ɓáy.
47 Titire nzoɓ ká ɓa Adam na,
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ni ɓáy sṵ̃m siri, a
ɓa nzoɓ ká tusiri key. A Adam taa
fal ká ɓa Krisi na laa lɛ, ka uru saa

nulue.
48 Nzoƀri ká i ƀa taa tusiri key na,
i rɨ̌i nzoƀri ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ri ƀáy
sṵ̃m siri na. A nzoƀri ká i ƀa taa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká nulue na laa lɛ, i rɨ̌i
nzoƀ ká vi saa nulue.
49 Munu ká náa rɨ̌iri nzoƀ ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ni ƀáy sṵ̃m siri na,
ɗo faa mbḭ̃w munu ndạ̃w, náa rɨ́iri
nzoƀ ká vi saa nulue na ndạ̃w pi.

50 Yṵ̃-iri, ƀay ká mɨ̀ hii ƀay haŋa
rɨ̀ laa na ze ɗo key: sùo nzoƀ ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa ƀáy sṵ̃m siri hɔy na,
*puoruo Ŋgɛrɛwṵ̃ru ƀa taa ƀe ya, a
fe ká ƀa fe huɗe kara maa ƀay káw
ƀáy kumnun ká ɗo ƀaŋguɔ na ya.

51 Roo lɛ, mɨ̀ tína fe ká ɗo zaɗ
muni na ha rɨ̀ kɔ. Náa ti naaŋari
luɔ huɗ riw bele ƀaŋguɔ ya, roo lɛ,
ɔ́rɔ ƀie nam na, sùo naari riw bele a
fɛ́rɛ.
52 Zaɗka tḭ̃w mgba ƀa ɔ́rɔ ƀie na,
ká zaɗɛ ku hɔy Ŋgɛrɛwṵ̃ru a haŋa
nzoƀ huɗeri tḭ̃i saa luɔ huɗ. Ká zaɗɛ
ku na, ƀa tạ̃y nun ká te zima, lɛ, a
fɛ́rɛ naari riw bele a hạ̃ náa kawri
ƀa nzoƀri ká i ti hu-huɗ mbǎa.
53 Tusuɛke lɛ, ɗo nun haŋa fe ká
pu-puŋ na, ka fɛ́rɛ a vi ƀa fe ká puŋ
mbǎa ro; a sùo huɗe na ka fɛ́rɛ a vi
ƀa sùo ká hu mbǎa ndạ̃w.
54 Zaɗka fe púŋke na a fɛ́rɛ a vi
ƀa fe ká puŋ mbǎa ndạ̃w, sùo huɗe
na a fɛ́rɛ a vi ƀa sùo ká hu mbǎa
ndạ̃w na lɛ, ƀay ká ɗo ƀil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵ̃ru na a ɗoko munu ƀáy
zaɗɛ. Ɓayke ƀaa mii: «Huɗ na ti
mbǎa ro. Ŋgɛrɛwṵ̃ru haw yṵ̃m ká
tul-e†.»

55 «Ɓo huɗ, hṵ̃rusuo háw yṵ̃m ƀo na
wạ̃a, ɗo zaɗ hạ̃a ro lɛ woo?

Ɓo huɗ, fe rem ƀori na wạ̃a, ɗo zaɗ
hạ̃a ƀáy lɛ woo‡?»
56 Fe rem huɗ na ƀa feyạ̃a; a
hṵ̃rusuo feyạ̃a na laa lɛ, uru saa ƀil
*ƀol kusol.
57 Roo lɛ, riŋ ɗika ƀa taa Ŋgɛrɛwṵ̃ru
ká hạ̃ náa hạ̃wri yṵ̃m ƀáy faa
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi.

58 Ɓe mini ze, yṵ̃-iri, ƀaarɨ̀ ká mɨ̀
kɔ rɨ̀ ƀa nzoƀ nun-i na, ɨ̀ mgba sùo-
rɨ̀ ŋgɔ-ŋgɔŋ a í laŋ sùo-rɨ̀ se lɨ́e se
lew ya. Ɨ nduɔ kiyaw kiyaw ƀaŋguɔ
ká ƀil peɗ Ŋgɛrɛmbay, ƀay ḭ̃i lɛ, ɨ̀ kɔ
ndạ̃w, peɗ ká ɨ̀ ɗaa ƀáy faa zúɔ ziŋ
ni na ɗo gɔr hɔy ya.

16

Fe mbṵ́ ká ƀay sɔ́kɔke nzoƀri ká Zuruzalɛm

1 Timbɛɗɛ key na, mɨ̀ ƀáa ƀay ká
se tul fe mbṵ́ ká ƀay sɔ́kɔke nzoƀ
mbika lawri ká Zuruzalɛm. Ɓaarɨ̀
hɔy kara ɗo nun haŋa rɨ̀ ɗaa ƀáy
faake munu ká mɨ̀ fere nzoƀ mbika
lawri ká i mbṵ̃ tul kḭ̃ ƀoɗ ƀoɗ ká
kuɗu zaɗ ká Galasi na.
2 Ɓáy nam dimasi mbḭ̃w mbḭ̃w riw
bele na, nzoƀ hạ̃a hạ̃a lɛ, lari ká'a ziŋ
na, ka bɔ hạ̃nɛri a kɔ́rɔ ɗo fi mbḭ̃w
ƀay haŋa nam ká mɨ̀ tḭ̃i tul-rɨ̀ lɛ, nzoƀ
ka se sɨ́e mbṵ́ fe mbǎa ro.
3 Ze zaɗka mɨ̀ se na lɛ, nzoƀri ká ɨ̀
nan ri na, mɨ̀ pɨ́e ri ƀáy mbeɗe ƀay
nasi ɗo nduo-ri ha ri séke ƀáy fe ká
ɨ̀ mbṵ̃ na hạ̃ nzoƀri ká Zuruzalɛm.
4 A ze ƀo, ɨ̀ kɔ ká maa ƀay haŋa
mɨ̀ se ndạ̃w lɛ, ƀari nzoƀkeri ku na i
séke ziŋ mɨ̀ ndạ̃w.

Feri ká Pol waa ƀay ɗáa

5 Mɨ̀ ker ƀay séke kuɗu zaɗ ká
Maseduwạ̃n. Fal seɗ ƀi na ku ndạ̃w
rɔɔ mɨ̀ tḭ́i tul-rɨ̀ ƀay kɔ́kɔ rɨ̀ ƀáy.
6 Ɓi na, mɨ̀ káw ziŋ rɨ̀ nam maa fe,
kɔ ya lɛ, mɨ̀ káw ziŋ rɨ̀ ƀáy lew teɗ
riw bele. Zaɗka mɨ̀ hii ƀay séke ƀa
ƀaɗi na, ƀaarɨ̀ hɔy kara ɨ̀ sɔ́kɔ mɨ̀ ká
ɗi.
7 Ɓe ni key na, mɨ̀ hii ƀay kɔ́kɔ
rɨ̀ munu hɔy mí kál siya ya. Zaɗka
Ŋgɛrɛmbay pɔŋ faa hạ̃ mɨ̀ lɛ, mɨ̀ káw
ziŋ rɨ̀ nam maa fe ro.
8 Roo lɛ, timbɛɗɛ key lɛ, mɨ̀
káw Efɛz key kpṵ̃ru maa ƀáy *nam
suoriya pantekoɗ,
9 ƀay ḭ̃i lɛ, faa ɗo hɔy hạ̃ mɨ̀ ƀay
haŋa mɨ̀ ɗaa peɗ Ŋgɛrɛmbay ká ɗi,

† **15:54 15.54** Ezay 25.8. ‡ **15:55 15.55** Oze 13.14.

a ze nzoɓ tul ŋgąni ɓiri kara, i ŋgi̱i
ɓamba ká ɗi̱ ndąw̃.
10 A zaɗka Timote se luo-rɨ̀ lɛ, ɨ̀
mgba ni ɓáy kere ká sakra ɓaarɨ̀ hą̃
hi̱ɛ ka ɗaa ni ya, ɓay i̱i lɛ, ɓe na
ka ɗaa peɗ Ŋgɛrɛmbay munu ká mɨ̀
ɗaa na ndąw̃.
11 Hą̃ nzoɓ mbi̱w ka ndɔ́lɔ ni ya,
roo lɛ, ɨ̀ sɔ ni ɓáy faa varu ɓe na hą̃
ni yi̱i ɓáy kere ɗɛkɛkɛ a ví zíŋ mɨ̀,
ɓay i̱i lɛ, ɓi ndąw̃, rɔɔ yu̱-iri ndąw̃
na, ɓuru giyaŋ ni ká zaɗ ni key.
12 A ɓay ká se tul yu̱ naari Apolos
na, mɨ̀ suru tigbi-ɛ ɓaŋguɔ ɓay haŋa
ni ɓe ɓáy yu̱ naari hąwri na i se luo-
rɨ̀. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, kɔn séke
luo-rɨ̀ na ɗaa ni ya ɓáy. Ɓe nu ku lɛ,
zaɗka nam ɗo hɔy hą̃ ni lɛ, a se kɔ́kɔ
rɨ̀ ɓáy.

Ɔrɔ ɓie nzaa ɓoko ɓáy soko Pol

13 Ɨ káw ɓáy nzaa ɓal-rɨ̀ kekeke
í káw tul mbika law ɓaarɨ̀ na ŋgɔ-
ŋgɔŋ, í mgba sùo-rɨ̀ ɓa wąra nzoɓ í
ɗo ŋgɔ-ŋgɔŋ.
14 Ɨ ɗaa feri riw bele ɓáy law ini.
15 Yu̱-iri, mɨ̀ ɗo ɓáy ɓay mbi̱w ɓay
ɓókokeri rɔɓay. Estefanas ɓáy nzoɓ
ini ɓeri na ɨ̀ tuu ri ndąw̃. Ɓaarɨ̀ na ɨ̀
kɔ ndąw̃, ɓari na i ɓa titire nzoɓri ká
i mbi law-ri ká kuɗu zaɗ ká Akayi, a
í mbi sùo-ri ɓay ɗáa peɗ ɓay sɔ́kɔke
nzoɓ Ŋgɛrɛwu̱ruri.
16 Nzoɓri ká munu ku na, ɨ̀ ɗaa vu
mbom ka ɓo tul-ri, ɓáy ɓari riw bele
ká i ɗaa peɗke zin ri na.
17 Vika kɔ́m Estefanas ɓáy
Fɔrtunatus, rɔɔ Akayikus ndąw̃ na,
sùo-i ríi mɨ̀ ká ɗi ɓamba. Munu ká ɨ̀
ɗo faa ɗi ɗi zin mɨ̀ na, fe ká puo mɨ̀
na i ɗaa hą̃ mɨ̀,
18 a í huo law-i munu ká i hŭoke
law-rɨ̀ ɓaŋguɔ na. Nzoɓri ká munu
ku na, ɨ̀ kɔ faa písi ri ndąw̃ rɔ!
19 Nzoɓ mbika lawri ká i mbu̱ tul
ki̱ ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗu zaɗ ká Akayi̱ na,
i hii soko ha rɨ̀. Akilas ɓáy Prisil ɓáy
nzoɓ mbika lawri ká i mbu̱ ki̱ ká ɓil
hul ɓari na, i hii soko lik lik ha rɨ̀ ɓáy
riŋ Ŋgɛrɛmbay.
20 Yu̱ ɓuru riw bele ká i ɗo zaɗ ni
key na i hii soko ha rɨ̀. Ɨ hii soko hą̃
ki̱ ɓa lie ɓa lew, í mgbáke ki̱ gírik
girik.
21 Ɓa ɓi Pol ki̱ ze mɨ̀ ɗaa mbeɗe
soko key na ɓáy nduo-i ha rɨ̀ ku.
22 Zaɗka nzoɓ hii Ŋgɛrɛmbay ya
lɛ, faɗi ka mgba ni!
Marana tha, Ŋgɛrɛmbay ɓuru, vi!
23 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛmbay Zezu ka sáɗ zin rɨ̀ riw
bele.
24 Ɓaarɨ̀ riw bele ká ɨ̀ zuɔ zin Zezu
*Krisi na, mɨ̀ hii rɨ̀.

2 Kɔrɛ̰teri
Mbeɗe ndeke ɗi siɗike ká Pol ɗaa / ha̰ nzoɓ mbika lawri ká Kɔrɛ̰te

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe ni key ká ɓa ndeke ɗi siɗike ká Pol ɗaa ha̰ nzoɓ mbika lawri ká Kɔrɛ̰te na kḭɛ mii, sakra nzoɓ mbika lawri ɓáy Pol na, ɓay ɗo ɗi ŋgɔŋ ɗoŋ ɗoŋ. Nam varu ká Pol suo, ɓáy hṵrusuo ká'a ɗŏke ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ na yɔklɔ nzoɓ mbika lawri ha̰ láa kḭ ya ɗo sakra ɓari. Ɓáy faa léke ɓayri na, i gbṵ́ke nzaa láa kḭ ya ká ɗo ha̰ zuɔ kḭ ɗo sakra nzoɓ mbika lawri ɓáy Pol nzoɓ ndáy nzaapeɗ na. Pol ɗaa mbeɗe ni key a ɓǎake sa̰w fe ká ɗaa ká ɓeri ɓǎake ɓay ŋgɔ-ŋgɔŋ ziŋ ri, rɔɔ a ɓǎake sa̰w fe ká ɗaa ha̰ ni súoke varu ká'a leke faake na. Ka ɓaa ɓay suoriya ɓe se tul zuɔ kḭ ɓe ɓáy ɓari, rɔɔ a koɗ ri ɓay haŋa ri mbṵ fe ɓay sɔ́kɔke nzoɓ mbika lawri ká i ɓa kṵkuri ká í kaw kuɗu zaɗ ká Zude na. Rɔɓay, ka ɓaa sa̰w fe ká se tul hṵrusuo ká'a ɗŏke ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ na. Ka ɗo ɓáy faa ká ɓay ɗáa fe munu ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ, ɓay ḭi lɛ, ɓa fe ká Ŋgɛrɛmbay kḭ sùo-ɛ ha̰ ni ɓay haŋa ni sɔ́ke nzoɓ mbika lawri ha ri ŋgɔ́ŋke ɓa pola pola.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Zúɔ kḭ ká ɗo sakra Pol ɓáy nzoɓ mbika lawri: 1–7
Fe mbṵ ká ɓay tul nzoɓ mbika lawri ká kuɗu zaɗ ká Zude: 8–9
Pol ɓaa sa̰w hṵrusuo ká'a ɗŏke ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ: 10–13

Soko ká Pol hii ha̰ nzoɓ mbika lawri ká Kɔrɛ̰te

1 Ɓi Pol, ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰ mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi ɓáy law hiiya ɓe na, ɓúru yṵ-i Timote ɓuru ɗaa mbeɗe key na ha rì, ɓaarì nzoɓ mbika lawri ká ì mbṵ tul kḭ ká Kɔrɛ̰te, ɓáy nzoɓ taa Ŋgɛrɛwṵruri riw bele ká i kaw kuɗu zaɗ ká Akayi riw bele.
2 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ Bǎa naari Ŋgɛrɛwṵru, ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rì.

Pol ɗaa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru

3 Náa písiri Ŋgɛrɛwṵru, Bǎa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi, ɓe ká'a ɓa nzoɓ kɔ́kɔ nun síe nzoɓri, a ɓa Ŋgɛrɛwṵru nzoɓ huo law nzoɓ ká ɓil feri riw bele ha̰w na.
4 Ɓe na, ka huo law ɓuru ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ feri riw bele ká ɓuru kɔ. Ɓe mini ze, ɓáy faa law ɓuru ká'a huo na, ɓuru hɔy kara, ɓuru maa ɓay húoke law nzoɓri ká i ɗo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ feri ɓoɗ ɓoɗ na.
5 Ze munu ká ɓuru kɔ sɛkɛ feri ŋgḭi ɓamba faa mbḭw munu ká Krisi kɔ na, Ŋgɛrɛwṵru huo law ɓuru ŋgḭi ɓamba faa mbḭw munu ha̰w ɓáy faa zúɔ ziŋ Krisi.
6 Lɛɛ, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓuru kɔ na, ɗaa ha̰ ɓuru hŭoke law-rì a í zíŋke pam. A law ɓuru ká Ŋgɛrɛwṵru huo na, ɗaa ha̰ ɓuru hɔy kara ɓuru hŭoke law-rì, ɓo í íkike law-rì ká tul kɔ́kɔ sɛkɛ fe taa mbḭɛ ká ì kɔ na faa mbḭw munu ká ɓuru kɔ ndá̰w.
7 Ɓe mini ze, ɓuru kɔ ta-taŋ ká ɓil law ɓuru mii, ɓaarì na ì kɔ na sɛkɛ fe hɔy kara, ì ɗoko tul mbika law ɓaarì, ɓay ḭi lɛ, munu ká ì kɔ sɛkɛ fe faa mbḭw munu ká ɓuru kɔ na, law ɓuru ká Ŋgɛrɛwṵru huo na, ká'a húo law-rì faa mbḭw munu ká'a ɗaa ziŋ ɓuru na ndá̰w.
8 Yṵ-iri, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká tḭi tul ɓuru ká kuɗu zaɗ ká Azi na, ɓuru hii ɓay haŋa rì laa ta-taŋ. Ɓa ruy ká ŋgɔŋ ɓamba tasiri ze ziŋ ɓuru, a kal tul hṵrusuo ɓuru pavbaɗ. Law ɓuru sa̰a ha̰ ɓuru ker mii, ɓuru maa ɓay tḭi ká ɓil-e ɓay káw ɓáy kumnun mbǎa.
9 Ɓuru na ɓuru mgba mii, ɓa nam huɗ ɓuru kḭ ze maa. Lɛɛ, feke ku na ɗo munu ɓay haŋa ɓuru ɗáake law ɓuru ka te tul hṵrusuo ɓuru ya, roo lɛ, ɓay haŋa ɓuru ɗáake law ɓuru

ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru, nzoɓ tína nzoɓri saa luɔ huɗ ha ri kaw ɓáy kumnun.
10 Ɓa ɓe kḭ ze, ka yạ̰a ɓuru saa ɓil huɗ, ze a yạ̰aŋa ɓuru na rɔɓay. Ɓa tusuɛ kḭ, ɓuru ɗaa law ɓuru nzokɗo te tul-e, ɓúru ɓaa mii ká'a yạ̰aŋa ɓuru munu ɓa pola na rɔɓay.
11 Ɓaarì sùo-rì hɔy kara, munu ká ì ɗaa nzaa ɓay kere í sɔ́ke ɓuru ndạ̰w na, Ŋgɛrɛwṵru a láa nzaa ɓay kere ɓaarì ɓáy taa ruɔ nzoɓri ká i ɗaa ɓay tul ɓuru, a sạ̰̌mke fe zuɔ tul ɓuru, a hạ̰ nzoɓri ŋgḭ̰i ɓamba i ɗáake ni taambɔl ɓay tul ɓuru na.

Pol tina sạ̰w ɓay varu ɓe ká'a suo

12 Ì kɔ, sạ̰w ndáka giri sùo ɓuru na ze ɗo key: kér ɓay ɓuru kiɛ ɓuru ta-taŋ mii, simseɗ ɓuru ká sakra nzoɓri ká tusiri key, rɔɔ kakalke lɛ, ká sakra ɓaarì nzoɓ mḭ̰ika lawri ndạ̰w na, ɓa simseɗ ká ɓuru se ɓáy faake ndạ̰w, rɔɔ ɓáy law pie ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru ndạ̰w pi. Simseɗke ku na, ɓuru se ɓáy faa nun nzɛm nzoɓri ká tusiri key ya, roo lɛ, ɓáy faa law kere Ŋgɛrɛwṵru.
13-14 Tusuɛke lɛ, mbeɗe ká ɓuru ɗaa ha rì na, kér ɓay kḭ ɓoɗ mṵu ɗi ɓáy hạ̰y ká ì kḭ̰i, a ì laa ku na ya. Timbɛɗɛ key na, ì laa ɓayke riw ya ɓáy. Mì kɔ lɛ, ì láa ɓayke *taŋ kaɗ kaɗ ɓáy, ɓay haŋa ɓo nam ká Ŋgɛrɛmbay Zezu a yḭ́i a vi na, ì ndáka giri sùo-rì ɓay tul ɓuru munu ká ɓuru hɔy kara, ɓuru ndákake giri sùo ɓuru ɓay tul-rì ndạ̰w na.
15-16 Ɓi na, mì ɗaa law-i ɓo tul-rì, ɓe ze mí wáake varu ɓay séke luo-rì pola ndạ̰w rɔɔ, ɓay kál se kuɗu zaɗ ká Maseduwạ̰n. Ʊ́ru saa ɗi ku ndạ̰w rɔɔ, mì ker ɓay yḭ́i ɓáy faa tul-rì na rɔɓay. Ɓe munu rɔɔ, a ɓá fe sạ̰mi ká ì zíŋ ndeke ɗi ba siɗike. A falɛ ku ndạ̰w rɔɔ, mì ker ɓay haŋa rì sɔ mì ɓáy faa varu ɓi ká mì séke ɓa kuɗu zaɗ ká Zude na.
17 A ku wạ̰a, varu ká mì waa a mí se munu ká mì ɓaa ya ku na, mì waa ɓa baylu hɔy lɛ? Mase, feri ká mì waa ku na wạ̰a, mì hii ɓay ɗáa fekeri ɓáy faa nun nzɛm nzoɓri hɔy, a hạ̰ sùo ɓayri ká tḭ̰i ká nzaa-i na, yḭ̰i a ɓa kúɗ ɓay ndạ̰w lɛ woo?
18 Ɓay ká mì ɓaa ha rì na, sùo ɓay ɓáy kúɗ ɓay zukri kḭ ká ɗì ya. Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo tul ɓay ɓe na, ka ɓa nzoɓ ɓay nasi ɓi.
19 Ì kɔ, Zezu *Krisi Vu Ŋgɛrɛwṵru ká ɓúru Silas* ɓáy Timote, ɓuru kakáa ɓay ɓe ha rì na, sùo ɓay ɓáy kúɗ ɓay zukri kḭ ká ɓil ɓay ɓe ya. Roo lɛ, ka ɓa nzoɓ ká sùo ɓay kḭ mḭ̰w hɔy ze ɗo nzi-ɛ ɓaŋguɔ.
20 Tusuɛke lɛ, feri riw bele ká Ŋgɛrɛwṵru waa na, ɓa Zezu Krisi kḭ ze ɗaa feke ɔ ŋgiɗ ɓáy zaɗɛ. Ɓe mini ze, zaɗka náa hiiri «Amɛm,» náa ɗáakeri riŋ ɗika ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru lɛ, náa ɗáari ɓáy faa Zezu Krisi.
21 Nzoɓ ká ɗaa hạ̰ náa zuɔri ziŋ kḭ ká ɓil Zezu Krisi na, ɓe ze ɓa Ŋgɛrɛwṵru. Ɓa ɓe na kḭ ze ka nan naari zuɔ ɓoɗ,
22 a te surum ɗo sùo naari ɓa nzoɓ taa ɓe ndạ̰w, rɔɔ a hạ̰ Tem ɓe yạ̰a ɓil law naari kpol kpol ɓay haŋa ɓo, náa kɔ́ri ta-taŋ mii, feri riw bele ká'a waa ɓay tul naari na, náa zíŋri ziŋ na kḭ.
23 Ɓi na, mì yḭ̰i mí se Kɔrɛ̰te ya, ɓay ḭ̰i lɛ, mì hii ɓay haŋa law-rì ka sɛ rì ɓa pola pola ya. Ŋgɛrɛwṵru ze ɓa nzoɓ ɓay nasi ɓi; ze ɓo, mì kuɗ ɓa ɓay laa lɛ, ka hạ̰ mì hu mak mak.
24 Ɓuru na, ɓay ká se tul mbika law ɓaarì na, ɓuru hii ɓay réke mbay ká tul-rì ya, ɓay ḭ̰i lɛ, ì ɗo tul mbika law ɓaarì ŋgɔ-ŋgɔŋ. A roo lɛ, ɓuru zuɔ ziŋ rì mḭ̰w hɔy ká tul peɗke ɓay haŋa rì kaw ɓáy suoriya.

2

1 Ɓe ze, mì mbi nzaa-i ɓay yḭ́i se luo-rì hạ̰ law-rì ka sɛ rì ɓa kḭ ya.
2 Ì kɔ, zaɗka ɓi kḭ mì ɗaa hạ̰ law-rì sɛ rì na wạ̰a, nzoɓ ve ndạ̰w rɔɔ a haŋa mì suoriya ɓáy lɛ? Wạ̰a, ɓa

* **1:19 1.19** Silas na, ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, i ɗì ni ɓa Silvin.

ɓaarì na ká mì ɗaa hạ̃ law-rì sɛ rì ku na ya lɛ woo?

3 Sạ̃wke mini ze, mì ɗáake mbeɗe na ha rì taŋ séke luo-rì, ɓay haŋa ɓo, zaɗka mì se lɛ, ɓaarì ká ì ɗáa hạ̃ mì ziŋ suoriya na, ì úru í ɗaa hạ̃ law-i ka sɛ mì ya. Ɓa tusuɛ kị̃, fe ká mì kɔ ta-taŋ na, zaɗka mì ɗo ɓil suoriya lɛ, ɓaarì kara, ì ɗaa suoriya riw bele ndạ̃w.

4 Ì kɔ, mbeɗe ká mì ɗaa ha rì ku na, mì ɗaa ɓáy law-i ká nzɛ mgbuk mgbuk, ɓáy bawda kér ɓay ndạ̃w, rɔɔ mí rɛ ɓáy mbii nun-i mgboɓo mgboɓo ndạ̃w pi. Ɓáy faa mbeɗe ku na, mì hii ɓay haŋa rì zĩŋke law sɛkɛ ya, roo lɛ, mì hii ɓay kíɛ rì mii, mina ze mì hii rì lɛ.

Ndaka buma ziŋ nzoɓ ká ɗaa fe sɛkɛ ziŋ nzoɓ

5 Ze nzoɓ hạ̃nɛ ɗaa na fe sɛkɛ ziŋ nzoɓ kị̃ kara, ɓa ɓi huo-i ze ka ɗaa feke ziŋ mì ya, roo lɛ, ɓa ɓaarì riw bele zu. Ɓay rị̃i ɓa ɓay ya lɛ, ɓa ruɔke hạ̃nɛri.

6 Nzoɓke ku na, yị̃w ká ruɔ nzoɓri yị̃w ni ká sakra ɓaarì na maa ni mgbak mgbak.

7 Ɓe mini ze, timbɛɗɛ key na ì nda buma ro ka zíŋ nzoɓke na a í huo law-ɛ, ɓay haŋa kér ɓay ká i ni ɓamba na, ka sạ̃a law-ɛ ya.

8 Munu zu lɛ, mì koɗ rì ɓay haŋa rì ɗaa kere ro ka ziŋ ni, í kĩɛke ni hạ̃ ni kɔ ta-taŋ mii, ka ɓa nzoɓ nun-rì.

9 Tusuɛke lɛ, mì ɗaa mbeɗe ku na ha rì ɓay kɔ́kɔ wạ̃a, ì ɗáa feri riw bele ká mì kiɛ rì na ɓáy zaɗɛ zaɗɛ kị̃ zu lɛ?

10 Ì kɔ, zaɗka ì nda buma ziŋ nzoɓ ká tul fe ɗáa kạ̃aya ɓe lɛ, ɓi kara mì nda buma ziŋ nzoɓke na ndạ̃w. A ze mì nda na buma ziŋ nzoɓ ɓay tul fe ị̃i ị̃i hɔy kara, ɓa fe ká mì ɗaa ká pol *Krisi ɓay tul-rì.

11 Mì ɗaa munu ɓay haŋa *Satan ka ziŋ hụ̃rusuo a kálke tul naari ya, ɓay ị̃i lɛ, naari na, náa kɔ́ri kér ɓay kạ̃aya ɓe ká'a hula ɓa ndaw na ta-taŋ̃.

Ŋgụ̃ri sùo Pol ɓáy háw yụ̃m ɓe ɓáy faa Krisi

12 Zaɗka mì se mí tị̃i Toras, ɓay ka-káa Ɓay Kere ká se tul *Krisi na, Ŋgɛrɛmbay hạ̃ mì faa ɓáy kere ɓay haŋa mì ɗáake peɗ.

13 A roo lɛ, law-i ɗo kị̃w ɓay tul yụ̃ naari Tite* ká mì ziŋ ni ya. Ɓe mini ze, mì waɗa nzoɓri ká Torasi na, a mí kal ɓay séke kuɗu zaɗ ká Maseduwạ̃n.

14 Taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru ká nda faa pol ɓuru, hạ̃ ɓuru haw yụ̃m ká tul feri riw bele ɓáy faa zụ́ɔ ziŋ Krisi! Ka fạ̃a ɓuru a ɗáake peɗ ɓay haŋa nzoɓri tŭuke Krisi ɓáy zaɗri riw bele faa mbị̃w munu ɓa num ká bạ̃rɛ fụ̃ ɓáy zaɗri riw bele.

15 Tusuɛke lɛ, ká pol Ŋgɛrɛwụ̃ru na bạ̃ra sùo ɓuru fụ̃ bạ̃ra Krisi ká sakra nzoɓri ká'a yạ̃a ri, ɓáy ɓari ká i se ɓa zaɗ ɓíɛ.

16 Nzoɓri ká i se ɓa zaɗ ɓíɛ na, i kɔ ɓuru ɓa fe ká bạ̃rɛ fụ̃ kpiri kpiri, a se ziŋ ri ɓa zaɗ huɗ; a nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru yạ̃a ri na laa lɛ, i kɔ ɓuru ɓa fe ká bạ̃rɛ fụ̃ bŭy bŭy, a se ziŋ ri ɓa zaɗ káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ. A wạ̃a, nzoɓ ve ze maa ɓay ɗáa fe niri key na lɛ woo? Ɓuru na ɓuru maa ɓay ɗáa peɗke.

17 Ì kɔ, ɓuru na ɓuru ɗo munu ká ruɔ nzoɓ hạ̃nɛri ká i fɛrɛ Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa faa feziŋa ɓari hɔy ku na ya. Roo lɛ, munu ká Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ ze pie ɓuru ɓa nzoɓ ka-káa ɓay ɓe na, ɓuru ka-káake ɓáy law pie ká nun-ɛ munu ɓa nzoɓ peɗ Krisi.

* **2:13 2.13** Pol ɗaa mbeɗe a píeke Tite se Kɔrg̱te ɓay lékeke ɓay ká ŋgɔŋ ɗoŋ ɗoŋ ká ɗo sakra Pol ɓáy nzoɓri ká Kɔrg̱te. Pol giyaŋ yị̃i Tite na nzokɗo ɓáy kér ɓay mii, nzoɓri ká Kɔrg̱te na, i yị̃iŋra ɓáy ɓay ɓa kere ze hạ̃ ɓeri mase, mina lɛ? Ɓaa rĩi fe ká Pol ɓáy Tite, i waa ɓay ziŋ kị̃ ká Torasi. A lɛ, Pol ziŋ Tite ká kuɗu zaɗ ká Maseduwạ̃n.

3

Nzoɓ peɗ kuni fie

1 A ku na wa̰a, ɓuru tii sa̰w
ndáka giri sùo ɓuru ɓa kḭ nda̰w
rɔɔ, ha rì kɔ́ke ɓuru ɓa tusuɛ *nzoɓ
ndáy nzaapeɗri na lɛ woo? Mase,
ndaɗ ɓay haŋa ɓuru ɗaa munu ká
nzoɓ ha̰nɛri, a ɓúru séke luo-rì ɓáy
mbeɗe ɓay nasi ɓuru, mase ɓuru
ya̰a mbeɗe saa nduo-rì rɔɔ, ɓúru
séke luo nzoɓ mbika law ha̰wri na
lɛ woo?
2 Ì kɔ, ɓaarì kḭ ze ì ɓa mbeɗe ɓay
nasi ɓuru ká *Krisi vbie ɗo wa̰ra law
ɓuru, ha̰ nzoɓri riw bele i kɔ, a í kḭi.
3 Ɓa fe ká ɗo ta-taŋ. Ɓaarì na, ì
ɓa mbeɗe ká Krisi kḭ sùo-ɛ vbie ɓáy
faa peɗ ká'a ha̰ ɓuru ɗaa ká sakra
ɓaarì. Ka vbie mbeɗeke ɓáy mbii
vbie mbeɗe hɔy ya, roo lɛ, ka vbie
ɓáy Tem Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Káw ɓáy
Kumnun. Rɔɓay, ka vbie mbeɗeke
na ɗo tḭi tisaw ya, roo lɛ, ka vbie ɗo
ɓil law nzoɓ.
4 Ɓuru na, ɓuru maa ɓay ɗáa
peɗke na ku, ɓay ḭi lɛ, ɓuru ɗaa law
ɓuru nzokɗo ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓáy
faa Krisi.
5 Peɗ ká ɓuru ɗaa na, ɓa peɗ ká
ɓuru maa ɓay ɗáa ɓáy tul gaŋ sùo
ɓuru ya, roo lɛ, hṵrusuo ɓuru uru
saa luo Ŋgɛrɛwṵru.
6 Ɓa ɓe kḭ ze, ka ɗaa ha̰ hṵrusuo
ɓuru maa, a ha̰ ɓuru vi ɓa nzoɓ peɗ
kuni fie ká'a saa ziŋ naari na. Kuni
fie key na ɓa fe ká ɗo tul *bol kusol
ká i vbie na hɔy ya, roo lɛ, ɓa fe
ká ɗo tul Tem Ŋgɛrɛwṵru. Ì kɔ, bol
kusol ká i vbie na hɔy kara vi ɓáy
huɗ ha̰ nzoɓ, a Tem Ŋgɛrɛwṵru laa
lɛ, ha̰ nzoɓ kaw ɓáy kumnun. 7 Bol
kusol ká Ŋgɛrɛwṵru kḭ sùo-ɛ vbie
pola lew ɗo tḭi tisaw ha̰ *Moyze na,
vi ɓáy riŋ ɗika a ndṵy zḭriri zḭriri.
Ze riŋ ɗikake ti ɗoko ɓaŋguɔ ya hɔy
kara, ɗaa ha̰ nzaa pol Moyze ndṵy
ɓamba tasiri, a ha̰ leɗ Izarayɛlri maa
ɓay geɗe kɔ́m ka̰a ɓa ɓaɗi ya. A bol
kusol ká vi ɓáy huɗ ha̰ nzoɓri kḭ lɛ,
ɗo ɓáy bawda riŋ ɗika ku ya rɔɔ,
8 maa ɓay peɗ ɗáa Tem ká ha̰
nzoɓri kaw ɓáy kumnun ze, riŋ
ɗikake a kál tul-e pavbaɗ ya lɛ woo?
9 Peɗ ɗáa bol kusol ká ɗaa ɓay
huɗ ɓo tul nzoɓri kḭ lɛ, ɗo ɓáy riŋ
ɗika ku ya rɔɔ, maa ɓay peɗ ɗáa
Tem ká ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ndǎke buma
ziŋ nzoɓri ha ri vi ɓa nzoɓri ká i ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na, riŋ ɗikake a
kál tul zaɗ pavbaɗ ya lɛ woo?
10 Tusuɛke lɛ, kuni fie ká
Ŋgɛrɛwṵru saa ziŋ nzoɓri na, riŋ
ɗikake ɓa hḭɛ zikiki ha̰ kuni ká
piɛɗke na yḭi a ɓa fe mbǎa hɔy ro.
11 Ì kɔ, bol kusol ká ti ɗoko ɓaŋguɔ
ya kḭ lɛ, ɗo ɓáy riŋ ɗika ku ya
rɔɔ, maa ɓay Tem Ŋgɛrɛwṵru ká
ɗo ɓaŋguɔ ze, riŋ ɗikake a ŋgḭiŋa
ɓamba ya lɛ woo?
12 Munu ká ɓuru ɗaa law ɓuru
nzokɗo te tul feri key na, ɓuru ɓaa
ɓayke ɓáy nun wa̰ra nzoɓ ɓa kɛlɛ ha̰
nzoɓri.
13 Ɓuru na, ɓuru ɗaa munu ká
Moyze puɗ nun-ɛ puɗ ɓáy vay gari
ɓay haŋa leɗ Izarayɛlri kɔ riŋ ɗika
ká ndṵy ká ɗo kali ká nzaa pol-e na
ku ya.
14 Kér ɓay ɓari ɗo tiɗi. Ze kpṵru
tḭi timbɛɗɛ key hɔy kara, zaɗka i
kḭi Mbeɗe *sáka kuni ká piɛɗke ká
Ŋgɛrɛwṵru ha̰ Moyze na lɛ, vay gari
na puɗ nun-ri ha̰ law-ri vuo ya.
Kér ɓay ɓari ɗo tiɗi kɔɓ, ɓay ḭi
lɛ, nzoɓ ká zuɔ ziŋ Krisi nda̰w rɔɔ,
Ŋgɛrɛwṵru a nzúo vay gari na ha̰
nun-ɛ mgbuɗa ɓáy.
15 Ɓa tusuɛ, kpṵru tḭi vuri key
kara, zaɗka leɗ Izarayɛlri kḭi
*mbeɗe bol kusol ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰
Moyze na lɛ, vay gari na puɗ nun-ri
ɓaŋguɔ kɔɓ rɔɓay.
16 A ze ɓo, zaɗka nzoɓ ɗaa law-
ɛ ɓo tul Ŋgɛrɛmbay lɛ, Ŋgɛrɛwṵru
nzuo vay gari na ká nun-ɛ a ha̰ nun-
ɛ mgbuɗa.
17 Ì kɔ, Ŋgɛrɛmbay na ze ɓa Tem,
a ze zaɗ ká Tem Ŋgɛrɛmbay ɗo ɗi
na, zaɗɛ na ku ze ɓa zaɗ hina sùo
nzoɓri.
18 Naari riw bele ká vay gari nzuo

ká nun naari hạ̃ náa kɔ́ri riŋ ɗika
Ŋgɛrɛmbay na, náa yạ̃ari sùo ziŋ ni.
Ka fɛrɛ naari a hạ̃ náa rɨ̃iri ni ɓáy
riŋ ɗika ká se nun-ɛ ɓa pola nam
ɓáy nam. Ɓe ze ɓa peɗ ɗáa Tem
Ŋgɛrɛmbay.

4

Feziŋa luye ká i kɔrɔ ɗo ɓil gbari ká ɓa fe ká gɔr hɔy

1 Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa law kere ziŋ
ɓuru, a ɗaa peɗ key na zuɔ nduɔ
ɓuru. Sạ̃wke mini ze, law ɓuru
sặake ya ɓayke.
2 Ɓuru tuŋ fe ɗáa sahoy ɓáy fe ɗáa
yạ̃ari ká nzoɓri ɗaa ká zaɗ muni na
ɓa fal. Ɓuru ula nzoɓri ya ndạ̃w, a
ɓúru ɗaa Ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru nduo kị̃
ya ndạ̃w pi. Roo lɛ, tusuɛ ɓay kị̃ ze
ɓuru ɓaa ɓa kɛlɛ, a ɓúru ɓaa ɓay
haŋa nzoɓri riw kɔ́ke ɓuru ɓa nzoɓ
fe ɗáa ɓáy zaɗɛri. Ŋgɛrɛwṵ̃ru ze ɓa
nzoɓ ɓay nasi ɓuru.
3 A ze ɓo, Ɓay Kere ká ɓuru ka-
káake na taŋ ya lɛ, ɗo ɓay tul nzoɓri
ká i se ɓa zaɗ ɓíɛ.
4 Ɓari nzoɓkeri ku na, i ɗaa
law-ri ɓo tul *Krisi ya, ɓay ị̃i lɛ,
ŋgɛrɛtemndaya ká re mbay ká tusiri
key na fṵ̃mra nun-ri gbiɓli ha ri maa
ɓay kɔ́kɔ zaɗ taŋa ká ɓa Ɓay Kere ká
se tul riŋ ɗika Zezu Krisi na ya. Ɓa
ɓe ze, ka yạ̃a fe ɗáa Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
5 Ì kɔ, ɓuru na, káa ɓay ká ɓuru
kaa na, ɓuru kaa se tul sùo ɓuru ya,
roo lɛ, ɓay ká ɓuru ka-káake na ɓaa
mii, Zezu Krisi na ɓa ŋgɛrɛ mbay ká
tul feri riw. A ɓuru laa lɛ, ɓuru ɓa
koy ɓaarɨ̃ ɓay tul-e.
6 Ì kɔ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓaa pola mii:
«Zaɗ taŋa ka táŋ ká ɓil suŋ tilo*.» Ze
timbɛɗɛ key na, ɓa ɓe Ŋgɛrɛwṵ̃ru
na kị̃ ze ka hạ̃ zaɗ taŋa ɓe na taŋ
ká ɓil law ɓuru kaɗ kaɗ, ɓay haŋa
ɓuru kɔ́ke riŋ ɗika ɓe ká tina sùo-ɛ
kaɗ kaɗ ká sùo Krisi. Sạ̃wke mini ze,
ɓuru káake káa Ɓay Kere hạ̃ nzoɓri.
7 Roo lɛ, ɓuru na, ɓuru ɓa nzoɓ
naysuo hɔy. Ze ɓuru tạ̃a na ɗɛk ɗɛk
hɔy kara, fe kere ká ndaɗ ɓamba ká
ɓuru ka-káake na, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa
ɗo ɓil naysuo ɓuru munu ɓa feziŋa
luye ká i kɔrɔ ɗo ɓil gbari ká ɓa fe ká
gɔr hɔy na. Ka ɗaa munu ɓay haŋa
nzoɓri kɔ́ke bawda hṵ̃rusuo ká kal
tul zaɗ na ɓa taa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓo, ɓa
taa ɓuru ya.
8 Nzoɓri gur hṵ̃rusuo ɓuru ruk
ruk ɓáy faa kɔ́kɔ sɛkɛ feri ɓoɗ ɓoɗ,
roo lɛ, i ziŋ faa rɛ́ŋ ɓuru ya; kér ɓay
i ɓuru ɓa huɗ, roo lɛ, law ɓuru sạ̃a
ya.
9 Nzoɓri ɗaa nun ɓuru tuɔ sɨ́e,
roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru pɔŋ fal ɓuru ya;
nzoɓri ndaka ɓuru, roo lɛ, i ziŋ faa
ika ɓuru ya ŋgṵ̆y.
10 Ɓa tusuɛ kị̃, ɓáy namri riw bele
na, ɓuru kɔ sɛkɛ fe hạ̃ sùo ɓuru maa
huɗ faa mbị̃w munu ká Zezu kɔ na,
ɓay haŋa ɓo, nzoɓri riw bele ká i
kɔ ɓuru na i kɔ mii, Zezu kaw ɓáy
kumnun ká sùo ɓuru ndạ̃w.
11 Káw ɓuru ká tusiri key na, ɓuru
ɗo ɓil huɗ ɓaŋguɔ ɓay tul Zezu, ɓay
haŋa ɓo, káw ɓáy kumnun Zezu na
ka kɨ́ɛ sùo-ɛ táŋ kaɗ kaɗ ká sùo ɓuru
ká ɗo ɓa fe huɗe na.
12 Ɓe mini ze, zaɗka ɓuru ka-káa
Ɓay Kere Krisi na, huɗ ɗaa peɗ ká
tul ɓuru, a ɓaarɨ̃ laa lɛ, hṵ̃rusuo káw
ɓáy kumnun Zezu ro ze ɗaa peɗ ká
tul-rɨ̃.
13 Rɔɓay, nzoɓ mbị̃w ɓaa ká ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru mii: «Mì ka-káa
Ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru, ɓay ị̃i lɛ, mɨ̀ ɗaa
law-i ɓo tul-e†.» Ɓo faa mbị̃w munu
ndạ̃w, ɓuru na, munu ká ɓuru ɗaa
law ɓuru ɓo tul Zezu na, ɓuru ka-
káa ɓay ká se tul-e.
14 Ɓuru kɔ ndạ̃w, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká
tina Ŋgɛrɛmbay Zezu saa luɔ huɗ
hạ̃ ni kaw ɓáy kumnun na, ká'a tína
ɓuru saa luɔ huɗ a hạ̃ ɓuru kaw ɓáy
kumnun ziŋ Zezu, hạ̃ náa ɗori pol
Ŋgɛrɛwṵ̃ru na mbị̃w hɔy.
15 Ì kɔ, feri riw bele ká tị̃i tul ɓuru
na, ɓa fe kere ká ɓay tul-rɨ̃, ɓay haŋa
law kere Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ka yạ̃a zaɗ
kpol kpol, a hạ̃ ruɔ nzoɓri ɗáake ni

* **4:6 4.6** Tiika sạ̃w fe 1.3. † **4:13 4.13** Simri 116.10.

taambɔl, ha̰ ni ka ɗo ɓa fe riŋ ɗika ɓe.

Káw ɓáy kumnun ɓáy faa ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru

16 Sa̰wke mini ze, ɓuru ha̰ law ɓuru sa̰a ya. Ze naysuo ɓuru ta̰a ɗɛk ɗɛk hɔy kara, Ŋgɛrɛwṵru ha̰ pa̰ra nun sùo ɓuru ziŋ hṵrusuo nam ɓáy nam ɓaŋguɔ kpaɗara.

17 Ì kɔ, bawda kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓuru kɔ ká timbɛɗɛ key na a kál. A zaɗka ɓuru ker se tul bawda riŋ ɗika ká kal feri riw ká ɗo ɓaŋguɔ ká Ŋgɛrɛwṵru a ɗáa ɗo ɓay tul ɓuru na lɛ, rǐi fe ká kɔ́kɔ sɛkɛ feke ku na ɓa fe ya.

18 Tusuɛke lɛ, ɓuru ɗaa law ɓuru ɓo tul fe ká nzoɓ kɔ ɓáy nun-ɛ na ya, roo lɛ, fe ká nzoɓ kɔ ɓáy nun-ɛ ya na, ɓe ze ɓuru ɗaa law ɓuru ɓo ɗi, ɓay ḭi lɛ, fe ká nzoɓ kɔ ɓáy nun-ɛ na, waka ya hɔy lɛ, a kali. A roo lɛ, fe ká nzoɓ kɔ ɓáy nun-ɛ ya na ɗo ɓaŋguɔ kpaɗara.

5

1 Sùo ká ɓuru kǎwke tusiri key na ɗo munu ɓa hul puɗi ka'a ɓíɛ. Ze a ɓíɛ na hɔy kara, ɓuru kɔ nda̰w, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa ɓuru sùo fie ká nulue. Sùo fieke ku na ɓa hul ká nduo nzoɓ ze mbuo ya, roo lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwṵru kḭ ze mbuo, a ɓa fe ká'a ɗoko ɓaŋguɔ.

2 A timbɛɗɛ key na, ɓuru rɛ sùo ɓuru ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka mbi sùo ká ɗo ɓaŋguɔ ká ɓa hul káw ɓuru ká nulue na, a ɗaa nduo sùo ɓuru munu ɓa gari fie.

3 Ɓe munu rɔɔ, gari fie na nduo sùo ɓuru lɛ, suo ɓuru na a ɗoko hɔy hɔy ya.

4 Ɓa tusuɛ, sùo ɓuru ká ɓuru kǎwke tusiri key na, ɓuru rɛ ɓay fe sɛkɛri ká ɓuru kɔ ká timbɛɗɛ key. Ɓuru rɛ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka naa tá̰w sùo ɓuru key na ya, roo lɛ, ɓuru hii ɓay haŋa ni ka fɛ́rɛ ɓuru, a ha̰ ɓuru sùo fie ká'a ɗoko ɓaŋguɔ. Ɓe mini ze, sùo ɓuru ká tusiri key ká ɗo ɓa fe huɗe na, ká'a fɛ́rɛ ha̰ sùo fie ká'a ɗoko ɓaŋguɔ na ro re mbay ká tul-e.

5 Nzoɓ ká leke faa fe key na, ɓa Ŋgɛrɛwṵru. Ka ha̰ ɓuru Tem Law Pie ɓe ɓay kíɛke mii, fe kereri riw bele ká'a waa ɓay tul ɓuru na, ɓuru zíŋ.

6 Ɓe ze, ɓuru mgba law ɓuru ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ. Ɓuru kɔ nda̰w, zaɗka ɓuru ɗo ɓil naysuo key lɛ, ɓuru ɗo ɗi ɗi ɓáy zaɗ káw ɓuru ká ɗo lakun Ŋgɛrɛmbay.

7 Ze munu hɔy kara, ɓuru kaw ɓáy faa law ɓuru ká ɓuru ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓo, ɓáy faa feri ká ɓuru kɔ ɓáy nun ɓuru ya.

8 Ɓa tusuɛ, ɓuru na ɓuru mgba law ɓuru ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ. Tusuɛke lɛ, ká ɓil wa̰ra law ɓuru na, ɓuru hii ɓay pɔ́ŋ naysuo key ɓay zɔ́l ɓay vǎa káw lakun Ŋgɛrɛmbay.

9 Ze ɓuru ɗo ɓil naysuo ká tusiri key, mase ɓuru se na luo Ŋgɛrɛmbay hɔy kara, fe ká ndaɗ ɓamba tasiri ká law ɓuru mgba ɗi na, ɓa ɗáa fe ká rii law-ɛ.

10 Ì kɔ, naari riw bele na, náa ɗokori pol *Krisi ɓay haŋa ni ka kuŋ sal ɓay ka zúɔ tul naari ɓay haŋa nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, ka zíŋ fe tunduo ká maa ɓáy zaɗ fe ɗáa ɓe, ká ɓa kere mase, ndaya ɓáy nam ká'a ɗǒke ɓil naysuo ká tusiri key ɓáy na.

Peɗ ɗáa ha̰ nzoɓri zuɔ ziŋ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa Krisi

11 Ɓuru na, fe ká ɓa hḭɛ Ŋgɛrɛmbay na, ɓuru kɔ ɓayke ta-taŋ. Ɓe mini ze, ɓuru nzaa faa ɓay haŋa ɓayke ka mgba law nzoɓri. Ŋgɛrɛwṵru sùo-ɛ na tuu ɓuru ta-taŋ. Mǐ ker mí kɔ lɛ, ká ɓil wa̰ra law-rǐ na ì tuu mǐ ta-taŋ nda̰w.

12 Ɓuru ti tiika sa̰w ndáka giri sùo ɓuru kḭ sùo ɓuru ká luo-rǐ ya. Roo lɛ, ɓuru ha rǐ faa ɓay haŋa rǐ nda giri sùo-rǐ ɓay tul ɓuru. Ɓe nda̰w rɔɔ, ì zíŋ mbii ɓay ká ɓay yḭiŋra ha̰ ɓari nzoɓri ká i ɗaa riŋ ɗika ɓo tul fe ká kɛlɛ hɔy taŋ ɗáa riŋ ɗika ɓo tul fe ká ɗo ɓil law nziiya na.

13 Ze ɓa tusuɛ (munu ká nzoɓ
hạ̃nɛri ɓaa mii,) ɓuru ɓa kɔ̀kɔ
lɛ̃, ɓa ɓay ká ɗo sakra ɓuru ɓáy
Ŋgɛrɛwṵru ɓo, ɓayke ɗo nzaa-rǐ ya.
A ze ɓo, kér ɓay ɓuru na ɗo ɓáy
zaɗɛ laa lɛ, ɓa fe kere ká ɗo ɓay tul-
rǐ.
14 Ì kɔ, law ini *Krisi na re mbay
ká tul ɓuru hạ̃ ɓuru ɗáake peɗ ɓuru
na ɓáy faake, ɓay j̰i lɛ, ɓuru kɔ ta-
taŋ mii, ɓe na ka hu ɓay tul nzoɓri
riw bele. Ɓe ze, hạ̃ nzoɓri riw bele
huke ziŋ ni.
15 Krisi na hu ɓay tul nzoɓri riw
bele ɓay haŋa ɓo, nzoɓri ká i kaw
ɓáy kumnun na, i ɗaa feri ɓáy tul-
ri mbǎa, roo lɛ, i ɗaa feri ɓay tul ɓe
ká'a hu ndạ̃w rɔɔ, a t̰i saa luɔ huɗ
a kaw ɓáy kumnun ɓay tul-ri na.
16 Ɓe ze, timbɛɗɛ key na, ɓuru kɔ
nzoɓri faa mb̰iw munu ká nzoɓri ká
tusiri key kɔ na mbǎa. Ze, pola lew
ɓuru kɔ na Krisi ɓa nzoɓ naysuo hɔy
kara, timbɛɗɛ key ɓuru kɔ ni munu
mbǎa.
17 Ɓe mini ze, nzoɓ ká zuɔ ziŋ Krisi
na, ka vi ɓa nzoɓ fie. Tạ̃w feri ká
piɛɗke lew na zekre kaɗ, a hạ̃ fe fieri
laa ro ze ví suo bol-e.
18 Fekeri riw bele ku na, ɓa fe ɗáa
Ŋgɛrɛwṵru. Ka ɗaa hạ̃ náa zuɔri ziŋ
ni ɓáy faa Krisi. Rɔɓay, ka hạ̃ peɗ
haŋa nzoɓri zuɔ ziŋ ni na zuɔ nduo
ɓuru.
19 Tusuɛke lɛ, ɓáy faa ɓe na,
Ŋgɛrɛwṵru hạ̃ nzoɓri riw bele zuɔ
ziŋ ni, a ndǎke buma ziŋ ri taŋ fɔ́ŋ
fal fe ɗáa kạ̃aya ɓari. Ɓe na k̰i ze, ka
ɗaa peɗ haŋa nzoɓri zuɔ ziŋ ni na
zuɔ nduo ɓuru hạ̃ ɓuru ka-káake.
20 Ɓe mini ze, ɓuru na ɓuru ɗaa
peɗ munu ɓa nzoɓ súo bol Krisi.
Zaɗka ɓuru koɗ rǐ ɓáy riŋ Krisi mii,
kóɗ ŋguɔ hɔy, ì zúɔ ziŋ Ŋgɛrɛwṵru
na, rǐi fe ká Ŋgɛrɛwṵru ɓo rǐ ɓáy faa
ɓuru.
21 Krisi na ɗaa feyạ̃a ndḭi kara ba
mb̰iw ya. Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru hạ̃
ni suo bol naari nzoɓ fe ɗáa yạ̃ari,
ɓay haŋa ɓo, ɓáy faa zúɔ ziŋ Krisi
na, Ŋgɛrɛwṵru ka ndǎke buma ziŋ
naari a hạ̃ náa víri ɓa nzoɓri ká i ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ.

6

1 Munu ká ɓuru ɗaa peɗ mb̰iw ziŋ
Ŋgɛrɛwṵru na, ɓuru ɓo rǐ ɓay haŋa
rǐ pɔŋ law kere ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa
ziŋ rǐ na, hạ̃ ni ka ɗo ɓa fe ká gɔr
hɔy ya.
2 Ì kɔ, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii:

Ɓáy ɓil sew ká mǐ ɗaa law kere ziŋ
nzoɓri na, mǐ laa rɛw ɓo;
A ɓil namri ká mǐ yạ̃a nzoɓri na, mǐ
sɔ mù ndạ̃w pi*.

Yṵ-iri, ǐ laa key: ɓil sew ká ɗo key
na, ɓa ɓil sew ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa
law kere ziŋ nzoɓri. A ɓil nam ká
ɗo key na, ɓa ɓil nam ká Ŋgɛrɛwṵru
yạ̃ǎke nzoɓri.
3 Ɓuru na, peɗ Ŋgɛrɛwṵru ká
ɓuru ɗo ɗáake na, ɓuru hii ɓay ɗáa
puu ɓo faa hạ̃ nzoɓ mb̰iw ɓǎake ɓay
kạ̃aya se tul peɗ ɓuru na ya.
4 Peɗri riw bele na, ɓuru ɗaa ɓáy
faake ɓay haŋa nzoɓri kɔ́ke ɓuru ɓa
nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵru. Ze ɓuru kɔ
sɛkɛ feri ɓoɗ ɓoɗ, mase nzoɓri ɗaa
nun ɓuru tuɔ síe hɔy kara, ɓuru iki
law ɓuru ɓaŋguɔ kpaɗara.
5 Nzoɓri ndaka ɓuru ndạ̃w, i fạ̃a
ɓuru zuɔ hul sal ndạ̃w, í suru tigbạ̃a
ruɔ nzoɓri ha ri ɗaa ɓay ziŋ ɓuru
ndạ̃w pi. Ɓuru ɗaa peɗ ɓúru tạ̃a ká
ɗi pɔɗɔ pɔɗɔ ndạ̃w, nam hɔy kara
mgba nun ɓuru ya ndạ̃w, a ɓúru kɔ
sɛkɛ fe kɔn ndạ̃w pi.
6 Ɓuru kiɛ sùo ɓuru ɓa nzoɓ peɗ
Ŋgɛrɛwṵruri ɓáy law ɓuru ká *taŋ
kaɗ kaɗ ndạ̃w, ɓáy fe kɔ́kɔ ndạ̃w,
ɓáy íki law ndạ̃w, ɓáy law kere
ndạ̃w, ɓáy hṵrusuo Tem Law Pie
ndạ̃w, ɓáy law ini taa tusuɛke ndạ̃w
pi.
7 Ɓuru ɓaa sùo ɓay hạ̃ nzoɓri
ndạ̃w, ɓuru ɗaa peɗke na ɓáy
hṵrusuo Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w. Fe ɗáa
ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na, ɓe ze ɓa
fe rem ká ɓuru mgba ɓúru rúke ruy
ndạ̃w, ɓúru yạ̃ǎke tul ɓuru ndạ̃w pi.

* **6:2 6.2** Ezay 49.8.

8 Nzoɓri ɗaa mbay ɓo tul ɓuru, a
nzoɓ hạ̃nɛri laa lɛ, i ɗaa sahoy ze
ɓo nun ɓuru. I ɓaa ɓay kạ̃aya se tul
ɓuru, a nzoɓ hạ̃nɛri laa lɛ, i ɓaa ɓay
kere ze se tul ɓuru. I kɔ ɓuru ɓa
nzoɓ kúɗ ɓayri, a roo lɛ, sùo ɓay kị̃
ze ɓuru ɓaa.
9 I ɗaa rǐi fe ká i kɔ ɓuru ba mbị̃w
ya, a roo lɛ, nzoɓri riw bele tuu ɓuru
tuu. I kɔ ɓuru ɓa nzoɓ huɗeri, a roo
lɛ, ɓuru kaw ɓáy kumnun ɓáy. I ɗaa
fe sɛkɛ ziŋ ɓuru, a roo lɛ, i i ɓuru ya
ŋgṵ̃y.
10 I ɗaa ɓuru kɔ sí̍e, roo lɛ, ɓuru
ɗaa suoriya ɓaŋguɔ kpaɗara. I kɔ
ɓuru ɓa nzoɓ kṵ̃kuri, roo lɛ, feziŋa
ká se tul káa Ɓay Kere na ɓuru leke
nzoɓri ŋgị̃i ɓamba. Nzoɓri ker mii,
ɓuru ti ɓáy feziŋa mbị̃w ya, a roo
lɛ, tusuɛke lɛ, ɓuru ɗo ɓáy feri riw
bele.
11 Ɓaarì yṵ̃ ɓururi ká Kɔrɛ̰te, ɓuru
ɓaa ɓay ta-taŋ kị̃ ze ha rǐ. Ɓuru
mgbuɗa ɓil law ɓuru riw bele ɗo
hɔy ha rǐ.
12 Ɓuru lɛ, ɓuru siŋ law ɓuru ká
tul-rǐ ya, roo lɛ, ɓaarǐ ze ì siŋ law-rǐ
ká tul ɓuru.
13 Ɓe ni key na, ì hạ̃ mì ɓaa ɓay
ziŋ rǐ munu ɓa vu-iri ro: kóɗ ŋguɔ,
ì pɔ́ŋ ɓil law-rǐ ka ɗo hɔy hạ̃ ɓuru
faa mbị̃w munu ká ɓuru hɔy kara,
ɓuru ɗaa ziŋ rǐ na!

Ì zúɔ ziŋ nzoɓri ká i tuŋ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ŋgereŋ na ya

14 Ɓaarì na, nzoɓri ká i kɔ
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ya na, ì zúɔ ziŋ ri ká tul
fe ɗáa yạ̃a ɓari na ya. Ì kɔ, fe ká
ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na wạ̃a, a ɗáa
mina a zuɔ ziŋ fe kạ̃aya lɛ? Wạ̃a, zaɗ
taŋa na a zúɔ ziŋ suŋ tilo ndạ̃w lɛ?
15 Wạ̃a, *Krisi a zúɔ ziŋ
ŋgɛrɛtemndaya ndạ̃w lɛ woo? Wạ̃a,
nzoɓ mbika law ɓáy nzoɓ ká mbi
law-ɛ ya na i máa ɓay zúɔ ziŋ kị̃ lɛ?
16 Wạ̃a, *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵ̃ru a
ɗáa mina a hii ɓay ziŋ wṵ̃ruri lɛ?
Ì kɔ, naari na náa ɓári hul kạ̃ni
Ŋgɛrɛwṵ̃ru Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun,
munu ká ɓe kị̃ ka ɓaa ɗo ɓil mbeɗe
ɓe mii:
Mì ɗáa puo ziŋ nzoɓ ɓiri, a mí se
sakra ɓari.
Mì ɓá Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓari, a ɓari laa lɛ,
i ɓá nzoɓ ɓiri†.
17 Sạ̃wke mini ze, ì naa sùo-rǐ ká
sakra nzoɓri ká i yạ̃a ɓay ɓi
ya na,
ɓo í mgbạ̃ŋra fe ɗáa ɓari ya.
Fe ká ɓa kạ̃aya na ì záa ya.
Ɓe ndạ̃w rɔɔ, mì yạ̃aŋa rǐ ɓáy kere
ɓáy‡.
18 Mì ɓá bǎa ɓaarǐ,
a ɓaarǐ laa lɛ, ì ɓá vu-i mạ́ykeri
ɓáy wạ̃rakeri.
Ɓi Ŋgɛrɛmbay Nzoɓ Hṵ̃rusuo Luye
ze mì ɓaa ɓay ku§.

7

1 Ɓaarì yṵ̃-iri ká mì kɔ rǐ ɓa nzoɓ
nun-i na, ɓay nuri riw bele ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru waa na ɗo ɓay tul naari.
Munu zu lɛ, náa wáari ɓil law naari
hạ̃ ni ka táŋ kaɗ kaɗ, ɓo hạ̃ ɛm ndị̃i
kara ka zaa sùo naari ya ndạ̃w, tem
sùo naari ya ndạ̃w pi. Náa mgbári
sùo naari ŋgɔ-ŋgɔŋ, a ɓo náa séri
simseɗ ká ɓáy faake, a náa káwkeri
ɓil hị̃ɛ Ŋgɛrɛwṵ̃ru.

Pol ɗaa suoriya

2 Ɓaarì na, ì pɔ́ŋ ɓil law-rǐ ka ɗo
hɔy hạ̃ ɓuru! Ɓuru na, ɓuru ɗaa
kạ̃aya ziŋ nzoɓ mbị̃w ya ndạ̃w, ɓuru
hạ̃ nzoɓ mbị̃w rạ̃w faa ɓe ya ndạ̃w,
a ɓúru ɗaa fe ɗáa riiɓa ya ndạ̃w pi.
3 Ɓay key na, mì ɓaa ɓay ɗáake
ɓay ɓo tul-rǐ ya. Tusuɛke lɛ, munu
ká mì ɓaa ha rǐ pola na, ɓuru kɔ rǐ
ɓa nzoɓ nun ɓuru ɓa tusuɛ. Ze ɓa
na huɗ, mase káw ɓáy kumnun hɔy
kara, fe ká'a wál sakra naari na tiya.
4 Ɓi na, mì ɗaa law-i te tul-rǐ
nzokɗo, a mí ndáke giri sùo-i ɓamba
tasiri ɓay tul-rǐ. Ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓururi riw bele na, mì mgba law-i
ŋgɔ-ŋgɔŋ, a suoriya kara mbaa ɓil
law-i gbạ̃y gbạ̃y ndạ̃w pi.

† **6:16 6.16** Soro peɗ ɗáa Leviri 26.11-12; Ezekiyɛl 37.27. ‡ **6:17 6.17** Ezay 52.11; Ezekiyɛl 20.34, 41. § **6:18 6.18** 2 Samiyɛl 7.14; Zeremi 31.9.

5 Ɓa tusuɛ, zaɗka ɓuru tɨ̃i kuɗu
zaɗ ká Maseduwa̰n na, ɓurṵ ziŋ faa
ká ɓay mgbaka ta̰ram sùo ɓuru ndɨ̃i
ya. Kɔ́kɔ sɛkɛ feri ɓoɗ ɓoɗ ziŋ ɓurṵ
ká ɗi: nzoɓri ruu ziŋ ɓuru ndá̰w, rɔɔ
ɓuru hɔy kara, hɨ̃ɛ ɗo ɓil law̃ ɓuru
ndá̰w pi.
6 A roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ká ɓa Nzoɓ
Huo Law Nzoɓ na, ka̰ huo law ɓuru
ɓáy vika Tite ká yɨ̃i a ví ziŋ ɓuru.
7 Ɓa vika ɓe ku hɔy ya, roo lɛ, ɓay
law-ɛ ká ì huo ká'a ví lo soroke ha̰
ɓuru laa. Ka ɓaa mii, kɔn kɔ́kɔ mì̃
ɓa kḭ na ɗaa rì lok lok ndá̰w, í ɗaa
síe ɓamba ɓay tul ka̰aya ɓaarì ndá̰w,
rɔɔ í mbi sùo-rì ɓa nzoɓ fal ŋgaŋ
ɓi ɓay ya̰aŋa tul-i ndá̰w pi. Sa̰wke
mini ze, timbɛɗɛ key na mì ɗɔ̌ke ɓil
suoriya mba taa pola ku rɔɓay.
8 Ì kɔ, ze mbeɗe ká mì ɗaa pola ha
rì na, ɗaa ha rì ɗáake síe hɔy kara,
timbɛɗɛ key na, mì ker ɓayke mbǎa.
Titire ká mì laa mii, mbeɗeke ɗaa
ha rì ɗaa síe na, yɔklɔ kér ɓay ɓi
ɓamba,
9 roo lɛ, timbɛɗɛ key na mì ɗaa
suoriya. Síe ká ì ɗaa ɓay tul mbeɗe
ɓi na ku ze ha̰ mì ɗáake suoriya na,
munu ya, roo lɛ, ɓay síe ká ì ɗaa na,
ɗaa ha rì suo kér ɓay ɓaarì a í súoke
nduo peɗ ɓaarì. Ɓe ze, ɓa fe suoriya
ɓi. Ɓa ɗáa síe ká Ŋgɛrɛwṵru hii
ɓayke a kiɛ mii, ɓáy faa mbeɗe ká
ɓuru píeke ha rì na, ɓuru ɗaa fe sɛkɛ
ndɨ̃i kara ziŋ rì ya.
10 Ì kɔ, ɗáa síe ká Ŋgɛrɛwṵru mbi
a ɗáake peɗ na, ɗaa ha̰ nzoɓ̃ súoke
kér ɓay ɓe a zĩŋke pam, ɓo ɓa fe ká
ti mbika kér ɓay ha̰ nzoɓ ya. Roo lɛ,
ɗáa síe munu ká nzoɓ tukɛlɛri key
ɗaa na, mboŋ huɗ mboŋ.
11 Ɗáa síe ká Ŋgɛrɛwṵru mbi a
ɗáake peɗ na, ì kɔ lereke na í kɔ
mbǎa: mina ze timbɛɗɛ key ì mbi
sùo-rì ɓay léke faa ɓay key ɓay haŋa
ɓay ka naa ka tul-rì lɛ! Mina ze ì
tuŋ fe ka̰aya na ŋgereŋ lɛ! Mina ze ì
ɗaa hɨ̃ɛ ɓay tul lere fe ka̰ayake na lɛ!
Mina ze ì ɗaa kɔn kɔ́kɔ mì ɓa kḭ na
lɛ! Mina ze ì mbi sùo-rì ɓay ɗáa law
hiiya Ŋgɛrɛwṵru na lɛ! Mina ze ì
uru koɗ hɔy í ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ fe
ɗáa ka̰aya na lɛ! Ɓáy faa fe niri riw
bele ká ì ɗaa na kiɛ mii, ì ɗaa sùo-rì
nduo ɓil fe ka̰ayake na ku mbǎa.
12 Ɓe ze, zaɗka mì ɗaa mbeɗe ha
rì na, mì ɗaa ɓay tul nzoɓ tuɗ ɓay
na ku ya ndá̰w, ɓay tul nzoɓ ká i tuɗ
nun-ɛ ɓáy ɓay na ku ya ndá̰w, roo lɛ,
mì ɗaa ɓay haŋa rì kɔ sùo-rì súo-rì
ká pol Ŋgɛrɛwṵru mii, mina ze ì mbi
sùo-rì í ɗo fal ɓurṵ lɛ!
13 Ɓe ze, ɓáy faa fe ɗáa kere ɓaarì
na, ì hǔoke law ɓuru ɓamba tasiri.
Ɓa law ɓuru ká ì ɗaa ha̰ ni huo
hɔy ya, roo lɛ, zaɗka ɓurṵ kɔ Tite
ká ɗo ɓil suoriya ɓay tul law-ɛ ká ì
huo na, sùo ɓuru kara yɨ̃i a rii ɓuru
ɓamba tasiri rɔɓay.
14 Ɓe mini ze, písi ká mì písi rì ká
nun Tite pola na, ɓaarì hɔy kara ì
ɗaa sahoy ɓo nun-i ya. A munu ká
ɓuru ɓaa sùo ɓay ha rì ɓaŋguɔ na,
law kere ká ì ɗaa ziŋ Tite na kiɛ mii,
mì písi rì ɓáy faake!
15 Zaɗka Tite na ker se tul mgbaka
ká ì mgba ni ɓa sùo-rì ɓáy hɨ̃ɛ ndá̰w,
sùo tɔkɔ ndá̰w, rɔɔ ɓáy vu mbom ká
ì ɗaa ɓo tul̃-e na, ka yɨ̃i a hii ɓay
ɓaarì ɓamba rɔɓay.
16 Ɓi na, suoriya mbaa ɓil law-i
ɓay law-i ká mì ɗaa ɓo tul-rì ká tul
feri riw bele na.

8

Ɓay ká se tul fe haŋa ini

1 Yṵ-iri, ɓuru hii ɓay haŋa rì kɔ
law̃ kere ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ziŋ
nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kḭ
ɓáy zaɗri ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗṵ zaɗ ka̰
Maseduwa̰n na.
2 Fe líe law̃ri ɓoɗ ɓoɗ tɨ̃i tul-ri ha
ri ɗo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe, roo lɛ̃, suoriya
ɓari kal tul zaɗ. Ze i ɓa kṵku nzoɓ
hɔy kara, i mgba ini í kíɛke law̃-ri ká
ɗo puluk.
3 Mì ɓaa ha rì, i uru ɓáy law hiiya
ɓari kḭ í ha̰ fe maa ɓáy zaɗ fe ká ɗo
nduo-ri, a í yɨ̃i í ha̰ kal tul hṵrusuo-ri
rɔɓay. Ɓi sùo-i na, mì ɓa nzoɓ ɓay
nasike.

4 I koɗ ɓuru ŋgḭ̰i ɓamba tasiri ɓay
haŋa ɓuru ha ri fa̰a ɓo, ha ri mbṵ̰ fe
na ndą̰w, ɓay píeke hą̰ nzoɓ mbika
lawri ká Zuruzalɛm na.
5 Ɓari na, i ɗaa feke í kălke zaɗɛ
ká ɓuru ker na pavbaɗ, ɓay ḭ̰i lɛ, i
mbi sùo-ri pola hą̰ Ŋgɛrɛmbay, falɛ
rɔɔ, i mbi sùo-ri hą̰ ɓuru ɓáy faa law
hiiya Ŋgɛrɛwṵ̰ru ɓáy.
6 Ɓe mini ze, ɓuru koɗ Tite ɓay
haŋa ni ka se luo-rǐ, a mbṵ̰ fe ká'a
tii peɗke pola na a ɔ́rɔke ɓie peɗ law
kere na.
7 Ɓaarì na, ì ɗaa feri ŋgḭ̰-ŋgḭ̰i ɓáy
kere. Ì ŋgɔŋ ká ɓil mbika law ndą̰w,
ì ɗo ɓáy mbii ɓay ndą̰w, fe kɔ̰́kɔ
ndą̰w, ndúɔ kiyaw kiyaw ká ɓil peɗ
Ŋgɛrɛwṵ̰ru ndą̰w, rɔɔ law ini ká ì
ɗŏke ɓay tul ɓuru ndą̰w pi. Ze munu
hɔy kara, ɓuru hii ɓay haŋa rǐ kiɛ
sùo-rǐ ɓa nzoɓ law kereri ká puluk
na ndą̰w.
8 Ɓa nzaa-i ze mǐ mbi ha rǐ ya, roo
lɛ, mǐ lo soro fe ɗáa kere nzoɓ hą̰wri
ze ha rǐ, ɓay haŋa ɓaarì kara ì kíɛke
tusuɛ law ini ká ɗo ɓil law-rǐ na.
9 Ɓaarì na, ì kɔ law kere
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi na kɔ:
ɓe ká'a kaw ɓil ndaɗi baɗak na, ka
ɗaa sùo-ɛ ɓa nzoɓ kṵ̰ku ɓay tul-rǐ,
ɓay haŋa ɓo ɓáy faa kṵ̰ku ɓe na ì
zǐŋke fe kereri.
10 Timbɛɗɛ key na, mǐ haŋa rǐ kér
ɓay ɓi: peɗ fe mbṵ́ ká ì tii są̰wke kíɛ
ro na, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa rǐ
séke nun-rǐ ɓa pola, ɓay ḭ̰i lɛ, ɓaarì
na ì ɓa titire nzoɓri ká ì ɗaa peɗke,
a í ɓa titire nzoɓri ká i mbi sùo-ri
ɓáy zaɗɛ í ɗáake.
11 Munu zu lɛ, ì ɗaa peɗ fe mbṵ́
key na ɓa pola a í ɔ́rɔke ɓie. Ì mbi
sùo-rǐ ɓáy zaɗɛ munu ká ì mbi nzaa-
rǐ ká ɗi í ɗáake peɗ ɓáy fe ká ɗo
nduo-rǐ hą̰ ni ka wuo nzaa sṵ̰rɛ ɓáy
kere.
12 Ì kɔ, zaɗka nzoɓ uru ɓáy law
hiiya ɓe, rɔɔ a mbi fe hą̰ Ŋgɛrɛwṵ̰ru
lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̰ru ya̰a feke na ɓáy kere,
a kɔ́ke fe ká nzoɓke ɗŏke na ɓo, ka
sɔɗ ni ɓay tul fe ká ti nduo-ɛ ya na
ya.

13 Ɓa fe ká ì ti fą̰a fe ɓaarǐ í hą̰
nzoɓ kṵ̰kuri, a í pɔŋ sùo-rǐ kaw ɓa
síe ya, roo lɛ, ɓuru ɓaa munu ɓay
haŋa nzoɓ mbika lawri sɔ kḭ̰ ɓa lie
ɓa lew, a ɓo hą̰ law-ri ka maa kḭ̰.
14 Timbɛɗɛ key na, ì kaw ɓil ndaɗi
a í maa ɓay sɔ́kɔ nzoɓri ká i se síe
fe. Ɓe ndą̰w rɔɔ, nam ká fe ti nduo-
rǐ ya, rɔɔ ɓari ze i kaw ɓil ndaɗi lɛ,
i máa ɓay sɔ́kɔ rǐ ɓáy. Ɓe munu rɔɔ,
law-rǐ a máa kḭ̰ ɓáy,
15 munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵ̰ru mii:

Sakra nzoɓri ká i vǎa fą̰a fe sṵ̰m na,
nzoɓri ká i fą̰a ŋgḭ̰i ɓamba na,
fe sṵ̰mke kal tul-ri ya,
a ɓari ká i fą̰a ŋgḭ̰i ya na, fe
sṵ̰mke na puo ri ya*.

Tite mbi sùo-ɛ ɓay sɔ́kɔ peɗ fe mbṵ́ ká Kɔrɛ̰te

16 Taambɔl hą̰ Ŋgɛrɛwṵ̰ru ká ɗaa
hą̰ kér ɓay ndúɔ kiyaw kiyaw ɗo ɓil
law Tite ɓay tul-rǐ, munu ká ɓuru
ndą̰w.
17 Zaɗka ɓuru vbi ni ɓay haŋa ni
se luo-rǐ na, ka ya̰a ɓayke. Ɓa ɓe nu
ku hɔy ya, roo lɛ, ka uru ɓáy law
hiiya ɓe kḭ̰ a mbi nzi-ɛ ɓay séke luo-
rǐ.
18 Ɓuru pie yṵ̰ ɓuru mbḭ̰w hą̰ ni
se ziŋ ni ndą̰w. Yṵ̰ ɓuruke ku na
nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ̰ tul kḭ̰ ɓáy
zaɗri ɓoɗ ɓoɗ riw bele na, i pisi ni
ɓay tul peɗ káa Ɓay Kere ká'a ɗaa.
19 Rɔɓay, nzoɓ mbika lawri na, i
naa ni ɓay haŋa ni su ɓuru ɓáy faa
varu ɓuru na, ɓay ɔ́rɔke peɗ law
kere ká puluk na hą̰ ni ka ɓa fe riŋ
ɗika Ŋgɛrɛmbay ndą̰w, ɓay kíɛke
nzoɓri ká Zuruzalɛm law hiiya ɓuru
ká ɓay sɔ́kɔke nzoɓ hą̰wri ndą̰w pi.
20 Ɓuru ɗaa munu ɓay haŋa nzoɓ
mbḭ̰w kara, ka ɓaa ɓay ką̰aya se tul
ɓuru ɓay tul bawda lari ká i mbṵ̰ í
pɔŋ zuɔ nduo ɓuru na ya.
21 Ɓuru nzaa faa ká ɓay ɗáa peɗke
ɓáy zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛmbay ndą̰w,
ká nun nzoɓri hɔy kara ndą̰w pi.

* **8:15 8.15** Tḭ̰i kɛlɛ 16.18.

22 Ɓuru pie nzoɓ kḭ̰ mbḭ̰w ká ɓa yṵ̰
ɓuru na rɔɓay hạ̰ ni se zin̰ ɓari ká
sidi̇ ku ndạ̰w. Ɓa nzoɓ ká ɓuru bɛklɛ
ni faa ɓal ŋgḭ-ŋgḭ̰i ká ɓil peɗri ɓoɗ
ɓoɗ, lɛ, ka nduɔ̰ ká ɗi kiyaw kiyaw
ɓaŋguɔ. Timbɛɗɛ kara ka nduɔ kal
taa pola ku rɔɓay ɓay tul law-ɛ ká'a
ɗaa ɓo tul-rḭ̀ ɓamba tasiri na.
23 A ɓay ká se tul Tite laa lɛ, ka ɓa
bǎw seɗ ɓi a ɗaa peɗ zin̰ mḭ̀ ɓay tul-
rḭ̀. A yṵ̰ ɓuru hạ̰wri ká i su ni na ku
laa lɛ, i ɓa leɗ nzaapeɗ nzoɓ mbika
lawri ká i mbṵ̰ tul kḭ̰ ɓáy zaɗri ɓoɗ
ɓoɗ ká peɗ ɗáa ɓari ɗaa rin̰ ɗika ɓo
tul *Krisi.
24 Munu zu lɛ, zaɗka i tḭ̰i tul-rḭ̀ lɛ,
ḭ̀ kíɛ ri mii, ḭ̀ kɔ ri ɓa nzoɓ nun-rḭ̀
ɓa tusuɛ, ɓay haŋa ɓo nzoɓ mbika
lawri ká i mbṵ̰ tul kḭ̰ ɓoɗ ɓoɗ ká luo-
rḭ̀ na, i kɔ ta-taŋ ndạ̰w mii, ndáka
giri ɓuru ká ɓay tul-rḭ̀ na ka ɗo ɓa
ɓay baylu ya.

9

Fe mbṵ́ ká ɓay tul nzoɓ kṵ̰kuri ká Zuruzalɛm

1 A ɓay ká se tul lari ká ɓay sɔ́kɔke
nzoɓ mbika lawri ká kuɗu zaɗ ká
Zude na, ɓa fe ká mḭ̀ ti ɗáa mbeɗe
kḭ̰ ha rḭ̀ mbǎa.
2 Tusuɛke lɛ, mḭ̀ kɔ law hiiya ɓaarḭ̀
ndạ̰w, a mí nda giri sùo-i ɓay tul-
rḭ̀ ká luo nzoɓri ká kuɗu zaɗ ká
Maseduwạ̰n ndạ̰w mii: «Ɓa kíɛ hɔy
nzoɓ mbika lawri ká kuɗu zaɗ ká
Akayi na, i mbṵ̰ lari a í ɗo ɗi ya
ɓay sɔ́kɔke yṵ̰ ɓari ká kuɗu zaɗ ká
Zude.» Sùo-rḭ̀ ká nduɔ̰ kiyaw kiyaw
ká tul fe haŋa ini ku na, ɗaa wạ̰ra
ɓo ɓil law ruɔ nzoɓri ká sakra ɓari
ku na ɓamba tasiri.
3 Ɓe ze, mḭ̀ pieke yṵ̰-iri se luo-rḭ̀, a
mí hii ɓay haŋa rḭ̀ mgba sạ̰w larike
na, ka ɗo ɗo munu ká mḭ̀ ɓaa hạ̰
nzoɓri ká kuɗu zaɗ ká Maseduwạ̰n
pola na, ɓay haŋa ndáka giri ɓi ká
ɓay tul-rḭ̀ na ka ɓa ɓay baylu ya.
4 A ze ɓo, munu ya rɔɔ, zaɗka
nzoɓ mbika lawri ká kuɗu zaɗ ká
Maseduwạ̰n na i se zin̰ mḭ̀ ká luo-
rḭ̀, rɔɔ i vǎa zin̰ fe mbṵ́ na maa kḭ̰
ya kɔɓ lɛ, a ɓá sahoy ɓuru ɓamba
tasiri, a taa ɓaarḭ̀ lɛ, ɓa fe ɓáa ɓayke
mbǎa ro!
5 Ɓe ze, mḭ̀ ker mí ɓaa mii, ɗo
ndaɗ ɓamba ɓay haŋa mḭ̀ pie yṵ̰-iri
na se luo-rḭ̀ pola, ɓay haŋa ri leke faa
fe mbṵ́ na, munu ká ḭ̀ waa ɓayke. Mḭ̀
hii ɓay haŋa rḭ̀ mgba sạ̰w fe mbṵ́ na
ɗɔɗ ndạ̰w rɔɔ mi se ɓáy, a ɓo hạ̰ ni
ka ɗo ta-taŋ ɓa fe haŋa ini ká uru
saa ɓil wạ̰ra lawri kḭ̰ ɓo, nzoɓ ka sɔɗ
rḭ̀ sɔɗ ká ɗi ya.
6 I kér í kɔ! Nzoɓ ká ru fe ndḭ̰i lɛ,
a zín̰ pạ̰rake ndḭ̰i; a nzoɓ ká ru fe
ŋgḭ-ŋgḭ̰i laa lɛ, a zín̰ ŋgḭ-ŋgḭ̰i laa.
7 Munu zu lɛ, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ
hạ̰a hạ̰a lɛ, ka hạ̰ munu ká law-ɛ
hii. Ka'a haŋa ɓáy kér ɓay ya ndạ̰w,
nzoɓ ti sɔɗ ni sɔɗ ya ndạ̰w, ɓay ḭ̰i lɛ,
Ŋgɛrɛwṵ̰ru hii nzoɓ ká mbi fe a hạ̰
ɓáy suoriya.
8 I kɔ, Ŋgɛrɛwṵ̰ru na ɗo ɓáy
hṵ̰rusuo ká ɓay haŋa rḭ̀ fe kereri
ɓoɗ ɓoɗ bɛɗɛk bɛɗɛk ɓay haŋa ɓo,
ḭ̀ ɗo ɓáy feri riw bele ká ḭ̀ se síeke
ɓaŋguɔ na ndạ̰w, rɔɔ ɓie feri ká
wuruk wuruk ká ɓay mbika ɓay
ɗáake peɗ kereri riw bele na ndạ̰w,
9 munu ká mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̰ru ɓaa
mii:
Nzoɓ ká law-ɛ taŋ puluk na,
ka hạ̰ fe pǔy pǔy hạ̰ nzoɓ
kṵ̰kuri.
Law kere ɓe na ɗo ɓaŋguɔ
kpaɗara*.
10 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̰ru ká ɓa
nzoɓ haŋa mḭ̰iri hạ̰ nzoɓ pay, rɔɔ fe
sṵ̰m ká ɓay haŋa ni ka hɔ́lke sùo-
ɛ ndạ̰w na, a haŋa rḭ̀ mḭ̰iri feri riw
bele ká ḭ̀ se síeke na, rɔɔ a ɗaa hạ̰ fe
payke ŋgɔŋ ɓa pola pola ɓay haŋa
ɓo ɓáy faa fe haŋa law kere ɓaarḭ̀
ká puluk na, lereke ka ɗo ɗi ukpak
ukpak.
11 I ɗoko ɓáy feri bɛɗɛk bɛɗɛk riw
bele ɓay haŋa ɓo, ɓáy faa fe haŋa
ɓaarḭ̀ na ḭ̀ kíɛke law kere ɓaarḭ̀ ká
puluk na hạ̰ nzoɓri kɔ, a hạ̰ ruɔ
nzoɓri ká i zin̰ fe ɓáy faa ɓuru na,
í ɗáake taambɔl hạ̰ Ŋgɛrɛwṵ̰ru.

* **9:9 9.9** Simri 112.9.

12 Ɪ kɔ, peɗ fe mbṵ́ ká ɩ̀ ɗaa na, ɓa fe ká ɓay sɔ́kɔke nzoɓ mbika lawri ká i kaw ɓil síe ká Zuruzalɛm hɔy ya, roo lɛ, ka'a ɗáa ha̱ nzoɓri ŋgi̱i ɓamba ɗáake taambɔl ha̱ Ŋgɛrɛwṵru.
13 Ɓáy faa peɗ fe mbṵ́ ɓaarɩ̀ na, ɩ̀ kíɛke tusuɛ mbika sùo-rɩ̀, ha̱ ɓari nzoɓ mbika lawri na i písi Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul vu mbom ká ɩ̀ ɗáa ɓo tul Ɓay Kere *Krisi, a í písi rɩ̀ ɓay tul law-rɩ̀ ká ɗo puluk ha rɩ̀ lěkeke feziŋa ɓaarɩ̀ ha ri, ɓáy nzoɓ ha̱wri riw bele.
14 Rɔɓay, i kɔ́kɔ rɩ̀ ɓa nzoɓ nunri, a í ɗaa nzaa ɓay kere ɓamba ɓay tul-rɩ̀, ɓay tul bawda law kere ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ziŋ rɩ̀.
15 Taambɔl ha̱ Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul bawda fe haŋa ini ɓe ká mba ḳi̱iŋa fal-ɛ!

10

Nzoɓri ká i ɗɩ̀ sùo-ri ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗri

1 Nzoɓ ha̱nɛri ɓaa mii, zaɗka mɩ̀ ɗo sakra ɓaarɩ̀ na, mɩ̀ se yuɗuɗu, a zaɗka mɩ̀ ɗo zaɗ ḳi̱ rɔɔ mí pie ɓáy mbeɗe ha rɩ̀ ro lɛ, mɩ̀ ɓaa ɓay ŋgɔŋ ɓamba ká ɗɩ̀ ɓáy. Roo lɛ, ɓa ɓi Pol ḳi̱ sùo-i ze mɩ̀ koɗ rɩ̀ ɓáy riŋ Zezu *Krisi ɓe ká'a se yuɗuɗu na,
2 ɩ̀ ɗaa í súru tigba̱a-i ɓay haŋa mi yi̱w rɩ̀ ɓáy nam ká mɩ̀ séke luo-rɩ̀ ɓay kɔ́kɔ rɩ̀ na ya. Nzoɓ ha̱nɛri ɗaa ɓay gɔr hɔy ɓo tul-i mii, ɓi na mɩ̀ ɗaa peɗ Ŋgɛrɛmbay faa mbi̱w munu ká nzoɓri ká tusiri key.
3 Tusuɛke lɛ, ɓuru ɓa nzoɓri ká tusiri key, roo lɛ, ɓuru ru-ruy munu ká nzoɓri ká tusiri key ya.
4 Fe remri ká ɓuru rúke ruy na, uru saa tusiri key ya, roo lɛ, uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru. Ɓa fe remri ká hṵrusuo-ri maa ɓay ɓíɛke hṵrusuo nzoɓ tul ŋga̱ni Ŋgɛrɛwṵruri. Ɓuru ɗaa nzaa kúɗ ɓay baylu nzoɓri na gbṵ,
5 ɓuru ɓiɛ hṵrusuo feri riw bele ká i nda giri sùo-ri í híyɛŋke faa tuuka Ŋgɛrɛwṵru nda̱w, rɔɔ ɓuru ɓaa ɓayri ká suo kér ɓay nzoɓri ha ri ɗaa vu mbom ɓo tul Krisi nda̱w pi.
6 Zaɗka ɗáa vu mbom ɓaarɩ̀ na ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm lɛ, ɓuru ɗo ɗɩ̀ ya ɓay ɗáa ɓay ɓo tul wáɗ bol kusolri riw bele.
7 Ɓaarɩ̀ na ɩ̀ kɔ fal feri ká kɛlɛ hɔy! Zaɗka nzoɓ ker ká ɓil law-ɛ a ḳi̱ mii, ɓeri ɓa taa Krisi lɛ, ka kɔ ɓáy kere nda̱w rɔ! Ɓuru na ɓuru ɓa taa Krisi nda̱w.
8 Ze mɩ̀ nda na giri sùo-i maa fe ndi̱i ɓay tul hṵrusuo ká Ŋgɛrɛmbay ha̱ mɩ̀ na kara sahoyke sɛ mɩ̀ ya, ɓay i̱i lɛ, hṵrusuoke ku na ɗo ɓay haŋa rɩ̀ ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law ɓa pola pola ɓo, ɓay ɓíɛke rɩ̀ ɓiɛ ya.
9 Mɩ̀ hii ɓay haŋa rɩ̀ kɔ mɩ̀ ɓa nzoɓ ɗáa mbeɗe ɓay ɗáake hi̱ɛ ɓo ɓil law-rɩ̀ ya.
10 Ɓa tusuɛ ḳi̱, nzoɓ ha̱nɛri ti̱iri mɩ̀ í ɓaa mii: «Pol na, zaɗka'a ɗaa mbeɗe a píeke ha̱ ɓuru lɛ, ka ɓaa ɓay ŋgɔ́ŋke ŋgɔ́ŋke ze ɗo ɗɩ̀ ha̱ ɓuru, a ze ɓo, zaɗka'a ví ɗo sakra ɓuru lɛ, ka ɓa fe ya nda̱w, a ɓay ɓáa ɓe kara huo ɗeŋ ɗeŋ nda̱w pi.»
11 Nzoɓ ká ɓaa ɓay munu ku na, ka kɔ ɓáy kere nda̱w rɔ! Feri ká mɩ̀ ɓaa ɓayke ɗo ɓil mbeɗe ha rɩ̀ ku na, zaɗka mɩ̀ se luo-rɩ̀ lɛ, mɩ̀ ɗáa feke ɓáy zaɗɛ munu ká mɩ̀ ɓǎake ku na!
12 Ɓa tusuɛ, ɓari nzoɓ ha̱nɛri ká i ɗɩ̀ sùo-ri ɓa nzoɓ luyeri na, ɓuru ti úru ɓay ɗáa kpere ziŋ ri ya nda̱w, ɓuru ti mgbaka sùo ɓuru ɓay líeke taa ɓari ya nda̱w pi. Ɓari sùo-ri ḳi̱ hɔy ze, i kɔ sùo-ri ɓa nzoɓ luye, a í mgba sùo-ri í líeke sùo-ri súo-ri ḳi̱ hɔy. Ɓari na, i ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ!
13 Ɓuru lɛ, ɓuru ti ndáka giri sùo ɓuru ha̱ ni kal tul hṵrusuo ɓuru munu ká nzoɓ ha̱nɛri ya. Ɓuru nda giri sùo ɓuru ḳi̱ hɔy ká ɓil peɗ ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa zuɔ nduo ɓuru. Ɓe ze, ha̱ ɓuru séke kpṵru ti̱i luo-rɩ̀.
14 A ze seɗ ká ɓuru se luo-rɩ̀ na ku kara, ɓa waɗ faa tabelem zaɗ peɗ ɓuru na ya, ɓay i̱i lɛ, ɓuru ḳi̱ ze ɓuru ɓa titire nzoɓri ká ɓuru se

luo-rì ɓúru ka-káa Ɓay Kere ká se tul Krisi na ha rì.
15 Munu zu lɛ, ɓuru nda giri sùo ɓuru se tul peɗri ká nzoɓ ḳiri ɗaa na ya. Roo lɛ, ɓuru ɗaa law ɓuru te nzokɗo ɓúru hii ɓay haŋa mbika law ɓaarì na, ka ŋgɔŋ ɓa pola pola ndạw, peɗ ká ɓuru ɗaa ká sakra ɓaarì na ka se ɓa pola pola ndạw, a ɓúru waɗke tul faa tabelem ká Ŋgɛrɛwṵru tuu hạ ɓuru na ya.
16 Ɓe ndạw rɔɔ, ɓuru zíŋ faa ká ɓay vǎa ka-káa Ɓay Kere hạ nzoɓri ká i kaw tusiriri ká ɗo ɗi ɗi ziŋ rì na, taŋ ndáka giri sùo ɓuru ká tul peɗ ká nzoɓ ḳiri ɗaa ká zaɗ peɗ ɓari na ya.
17 I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru mii:
«Nzoɓ ká hii ɓay ndáka giri sùo-ɛ lɛ,
ka nda giri ɓay tul fe ká
Ŋgɛrɛmbay ɗaa*.»
18 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ ni ɓa nzoɓ kere na, ɓa ɓe ká ɗi sùo-ɛ ɓa nzoɓ luye ya, roo lɛ, ɓa ɓe ká Ŋgɛrɛmbay ɓaa nasi ɓay ɓe ɓáy kere.

11

Pol ɓa tusuɛ nzoɓ ndáy nzaapeɗ Krisi

1 Mì vbi rì ɓay haŋa rì iki law-rì í laa ɓay mbúo ɓi ká mì ɓáa ndịi key. Kóɗ ŋguɔ, ì íki law-rì ká tul-i í laa.
2 Ɓaarì na, mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i, mí ɗaa sere ɓamba tasiri ɓay tul-rì; ɓa ɗáa sere ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru, ɓay ịi lɛ, mì hii ɓay haŋa rì ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ɓay tul *Krisi, munu ɓa mạ́y tikɗi ká kɔrɔ sùo-ɛ, a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ɓay tul nzoɓ mbana ɓe ḳi huo-ɛ.
3 A roo lɛ, mì ɗaa hịɛ ɓay nzoɓ hạnɛri ká i ví búmra kɛ́r ɓay ɓaarì, hạ law-rì ká *taŋ kaɗ kaɗ ká ì ɗaa ɓo tul Krisi ɓa tusuɛ na, ì pɔ́ŋ faa mbịw munu ká *Ɛv pɔ̌ŋke sùo-ɛ hạ sɔy ula ni hạ ni rạw faa Ŋgɛrɛwṵru na*.
4 Mì ɗaa hịɛ, ɓay ịi lɛ, ɓaarì na, zaɗka nzoɓ hạnɛ ví kiɛ rì ɓay ká se tul Zezu ká ɗo ɓoɗ ɓáy hạy ká ɓuru kiɛ rì na lɛ, ì yạa ɓayke munu mgbum hɔy! Rɔɓay, zaɗka nzoɓ hạnɛ ví ɓaa ɓay ká se tul tem ká ɗo ɓoɗ ɓáy Tem Ŋgɛrɛwṵru, mase nzoɓke ví ka-káa ɓay ḳi ká ɗo ɓoɗ ɓáy káa Ɓay Kere ká ɓuru kaa ha rì na lɛ, ì yạa ɓayke munu mgbum hɔy ndạw!
5 Fe ká mì ŋgạa mí kɔ laa lɛ, ɓari nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ luyeri ku na, fe mbịw ká i kɔ mba mì mba na tiya.
6 Ze mì ɓa na nzoɓ nzaa ráa ɓay ya hɔy kara, fe ká mì ɓaa ɓayke na, mì kɔ sạwke kɔ! Ɓa fe ká ɓuru kiɛ rì ta-taŋ faa ɓal ŋgị-ŋgịi ɓáy zaɗri riw bele.
7 Zaɗka mì ɗo ka-káa Ɓay Kere Ŋgɛrɛwṵru ha rì na, mì ɗaa peɗke na hɔy hɔy taŋ yạaŋa fe saa nduo-rì. Mì ɗaa munu mí ɗiŋke tul-i ɓay haŋa rì víke ɓa nzoɓ taa Ŋgɛrɛwṵru. A wạa, fe ká mì ɗaa ku na ɓa fe ɗáa kạaya zu lɛ woo?
8 Peɗ ká mì ɗaa na, nzoɓ mbika lawri ká puo ḳiri ze i púo mì fe tunduoke hạ mì ɗáake peɗ hɔy hɔy ɓay tul-rì. Mì ɗaa ha ri vi ɓa nzoɓ kṵkuri ɓay haŋa mì sɔ rì.
9 Zaɗka mì ɗo luo-rì na mì se síe feri, roo lɛ, mì ɓa soɓa nzoɓ mbịw ya, ɓay ịi lɛ, yṵ ɓururi ká i uru ká kuɗu zaɗ ká Maseduwạn í vi na, i vi ɓáy feri ká mì se síeke. Ká ɓil feri riw bele na, mì mgba sùo-i ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay ɗoko ɓa soɓa ɓaarì ya. Ze mì ɗáa munu ɓa pola rɔɓay.
10 Ɓáy faa tusuɛ ɓay Krisi ká ɗo ɓil law-i na, mì ɓaa ta-taŋ mii: nzoɓ mbịw ti haa mì faa ndáka giri sùo-i ɓay tul peɗ káa Ɓay Kere ká mì ɗaa hɔy hɔy ká kuɗu zaɗ ká Akayi riw bele na ya.
11 Wạa, ɓay ịike ze mì ɓǎake munu lɛ? Mase, ɓay ɓáa mii, mì hii ɓay

* **10:17 10.17** Zeremi 9.23; 1 Kɔ 1.31. * **11:3 11.3** Tiika sạw fe 3.1-13.

ɓaarɨ̃ ya na lɛ? Ŋgɛrɛwṵru lɛ kɔ tataŋ, mɨ̀ kɔ rɨ̃ ɓa nzoɓ nun-i.

12 Fe ká mɨ̀ ɗaa na, mɨ̀ ɗáa munu ɓa pola rɔɓay, ɓay haŋa ɓari ká i ɓaa mii, peɗ ɗáa ɓúru ki̧ri maa ki̧ ku na, i ti zíŋ mbii ɓay ndi̧i ká ɓay ndáke giri sùo-ri ya.

13 Ɓari nzoɓkeri ku na, i ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ taa tusuɛkeri ya, í ula nzoɓri í fɛrɛ sùo-ri ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Krisi.

14 Fe ɗáa ɓari ku na tuku nzoɓ mbi̧w ya, ɓay i̧i lɛ, *Satan sùo-ɛ hɔy kara fɛrɛ sùo-ɛ ɓa leɗ nzaapeɗ ká nulue ɓa zaɗ taŋa.

15 Ɓe mini ze, nzoɓ peɗ ŋgɛrɛtemndayari ká i fɛrɛ sùo-ri ɓa tusuɛ nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵru na kara, tuku nzoɓ mbi̧w mbăa ndą̃w. Ɔrɔke lɛ, i zíŋ fe ká'a máa ɓáy zaɗ fe ɗáa ɓari na ɓáy.

Pol kɔ sɛkɛ feri ɓoɗ ɓoɗ ɓay tul Krisi

16 Mɨ̀ ką̃y mí ɓaa na rɔɓay: ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ mbi̧w kara ka kɔ mɨ̀ ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ ya. Mase zaɗka ɨ̀ kɔ mɨ̀ ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ laa lɛ, ɨ̀ mgba mɨ̀ ɓa sùo-rɨ̃ ɓay haŋa ɓo, ɓi hɔy kara, mi nda giri sùo-i ndi̧i ndą̃w.

17 Ɓa tusuɛ, ɓay ká mɨ̀ ɓáa timbɛɗɛ key na, ɓa ɓay ká rii law Ŋgɛrɛmbay ya, roo lɛ, ká ɓil fe niri ká mɨ̀ nda giri sùo-i ká ɗi key na, mɨ̀ ɓaa ɓay munu rɨ̃i fe ká mɨ̀ ɓa kɔ̀kɔ nzoɓ.

18 Munu ká nzoɓri ŋgi̧i ɓamba nda giri sùo-ri ɓay tul feri ká ɓa taa tusiri key na, ɓi kara mɨ̀ ndáka giri sùo-i ndą̃w.

19 Ɓaarɨ̀ ká ɨ̀ ɗi sùo-rɨ̃ ɓa nzoɓ nun nzɛmri na, ɨ̀ iki law-rɨ̃ ká tul kɔ̀kɔ nzoɓri mgbum lɛ woo!

20 Ɓari ká i ɗara rɨ̃ ɓa koy, mase i sṵ rɨ̃ ɓáy sere, mase i bukru rɨ̃, mase i kɔ rɨ̃ nzekru a í nda hala nun-rɨ̃ hɔy kara, ɓe nu ku ndą̃w rɔɔ, ɨ̀ iki law-rɨ̃ ká ɗi ɓáy!

21 Ɓuru na lɛ, feri key na hṵrusuo ɓuru maa ɓay ɗáa munu ya. Sahoy ɓáake sɛ mɨ̀ ɓamba!

A lɛ, fe ká nzoɓri nda giri sùo-ri ká ɗi ku na, ɓi hɔy kara mɨ̀ maa ɓay ndáka giri sùo-i ká ɗi munu ndą̃w. Ɓe ni key na, mɨ̀ ɓaa rɨ̃i fe ká mɨ̀ ti̧i kɔ̀kɔ nzoɓ laa ro!

22 Wą̃a, i ɓa *Eborori lɛ? Ɓi kara mɨ̀ ɓa Eboro ndą̃w. Wą̃a, i ɓa leɗ Izarayɛlri lɛ? Ɓi kara mɨ̀ ɓa leɗ *Izarayɛl ndą̃w. Wą̃a, i ɓa vu bulu *Abaraham lɛ? Ɓi kara mɨ̀ ɓa vu bulu Abaraham ndą̃w.

23 Wą̃a, i ɓa nzoɓ peɗ *Krisi lɛ? (Nda-ndaɗ! Timbɛɗɛ key na, mɨ̀ ɓáa ɓay rɨ̃i nzoɓ ká tul-e fɛ-fɛrɛ ki̧ ro!) Ɓi na, mɨ̀ mba ri pavbaɗ rɔɓay. Mɨ̀ ɗaa peɗ mba ri a mí tą̃a ká ɗi pɔɗɔ pɔɗɔ, nzoɓri mgba mɨ̀ ɓo hul sal kal ri ndą̃w, i ndaka mɨ̀ faa ɓal ŋgi̧i ɓamba kal ri ndą̃w, rɔɔ mí ɗo ɓil huɗ faa ɓal ŋgi̧-ŋgi̧i ndą̃w pi.

24 Są̃w ɓiri ká i ɓa Ziɓri na, i mgba mɨ̀ faa ɓal ba ndeɓe, a í ndaka mɨ̀ nduo síŋ say pą̃rɛ tɔnɔ mbi̧w mbi̧w faa ɓal ba ndeɓe.

25 Dɔmą̃yri ká Rɔm i zɔɗ mɨ̀ ɓáy haɓla faa ɓal ba say, nzoɓri vbuku mɨ̀ ɓáy tisaw faa ɓal ba mbi̧w ɓay ika mɨ̀, hul tumbii riŋ mɨ̀ faa ɓal ba say ndą̃w, rɔɔ, mí naa ɓil maambii nam mbi̧w suŋ mbi̧w ndą̃w pi.

26 Ɓáy faa varu ɓiri ká mɨ̀ se ɓaŋguɔ na, mɨ̀ ti̧i ká ɓil huɗ ká ɓil mbiiri ká yą̃a zaɗ ndą̃w, mɨ̀ ti̧i saa nduo dɔmbirimri ndą̃w, saa nduo są̃w ɓiri ká i ɓa Ziɓri ndą̃w, ká nduo nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya ndą̃w pi. Mɨ̀ kɔ sɛkɛ fe ká ɓil ŋgɛrɛpuori ndą̃w, ká ɓil law kɔrri ndą̃w, ká ɓil maambiiri ndą̃w, rɔɔ, mí ti̧i saa nduo nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa yṵ-iri ndą̃w pi.

27 Mɨ̀ ɗaa sùo-i taa tom mí ɗaa peɗri ká ŋgɔŋ ɓamba tasiri, a mí tą̃a ká ɗi pɔɗɔ pɔɗɔ, faa ɓal ŋgi̧-ŋgi̧i nam mgba nun-i ya ndą̃w, kɔn ɓáy kɔn mbii kara í mɨ̀ ndą̃w, faa ɓal ŋgi̧-ŋgi̧i fe sṵm maa law-i ya ndą̃w, a mí kɔ sɛkɛ fe teɗ, rɔɔ gari kara puo mɨ̀ ndą̃w pi.

28 Ɓie feri ká tɔ̀ŋ na mba ki̧iŋa hɔy ro! Roo lɛ, fe ká law-i mgba ɗi hą̃ mɨ̀ na-nam ya nam ɓáy nam na, ɓay tul

nzoɓ mbika lawri riw bele ká mǐ rɛ
sùo-i ɓay tul-ri.
29 Zaɗka hu̱rusuo nzoɓ y̰i̱i fal lɛ,
ɓi hɔy kara mǐ ɗo rǐi fe ká hu̱rusuo-
i y̰i̱i fal ndạ̰w, a zaɗka nzoɓ lie ɓo
ɓil feyạ̰a lɛ, law-i nzɛ mgbuk mgbuk
ɓay tul-e.
30 Ze ɓo, ɓa fe ká ɓay ndáka giri
sùo-i lɛ, mǐ ndáka giri sùo-i ɓay tul
hu̱rusuo-i ká tiya na.
31 Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓa Bǎa
Ŋgɛrɛmbay Ze̱zu na, ka kɔ ndạ̰w,
mǐ kuɗ ɓay ya. Ndaɗ ɓay písi ni
ɓaŋguɔ kpaɗara!
32 Zaɗka mǐ ɗo Damas kɔɓ ɓáy na,
nzoɓ réke tul puo ká ɗaa peɗ hạ̰
Mbay Aretas na, hạ̰ nzoɓ yu̱mri kɔrɔ
faari ɓay mgbaka mǐ.
33 Roo lɛ, yu̱-iri ká ŋgɛrɛpuoke na
ɗáa mǐ kaw ɓil buɗu, rɔɔ í hạ̰ mǐ
t̰i̱i ɓáy nun kɔ̀kɔ dudu, a í ɗǐrake mǐ
ɓáy sal ɓo fal-ɛ†. Ɓe mini ze, mǐ t̰i̱ike
saa nduo-ri ha ri mgba mǐ ya ŋgṵ̰y.

12

*Ŋgɛrɛwu̱ru hạ̰ Pol kɔ feri ká nu-
lue*

1 Ɓi na, ze ndáka giri ndaɗ na ya
hɔy kara, ɗo nun haŋa mǐ nda giri
sùo-i. Timbɛɗɛ key na mǐ loko soro
feri ká Ŋgɛrɛmbay hạ̰ mǐ kɔ ɓáy
lɔm, rɔɔ ɓáy feri ká ɗo zaɗ muni
ká'a mgbuɗa nun-i ká ɗi hạ̰ mǐ kɔ
na, ɓo ha rǐ laa.
2 Maa mbiimbam duɔ falɛ niŋ ro,
mǐ kɔ nzoɓ mbi̱w munu ká se fal
Zezu *Krisi ká Ŋgɛrɛwu̱ru mbi ni
hạ̰ ni se nulue lew. Ka mbi ni ɓáy
kumnun, mase ɓáy lɔm kara mǐ kɔ
mbǎa; Ŋgɛrɛwu̱ru huo-ɛ hɔy ze kɔ.
3 Ɓa tusuɛ, mǐ kɔ lɛ, nzoɓke ku na
Ŋgɛrɛwu̱ru mbi ni hạ̰ ni se zaɗ káw
ndaɗi ká̰ luo-ɛ. Roo lɛ, ka hạ̰ ni se
ɓáy lɔm, mase ɓáy kumnun kara mǐ
kɔ ya; Ŋgɛrɛwu̱ru huo-ɛ hɔy ze kɔ.
4 Ká zaɗɛ ku na, Ŋgɛrɛwu̱ru hạ̰
nzoɓke laa ɓayri ká nzoɓ maa ɓay
ndáy ya, nzoɓ mbi̱w kara ɗo ɓáy faa
ká ɓay ɓáa ɓayke ya ndạ̰w.
5 Nzoɓke ku na, mǐ ndá̰ka giri sùo-i
ɓay tul-e, a ɓay ɓi hɔy lɛ, mǐ ti ndáka
giri sùo-i ya, mase munu ya lɛ, mǐ
ndáka giri sùo-i ɓay tul hu̱rusuo-i ká
tiya.
6 A ze mǐ hii na ɓay ndáka giri sùo-
i hɔy kara, mǐ ti ɓá kɔ̀kɔ nzoɓ ya,
ɓay i̱i lɛ, ɓi na, ɓay ká mǐ ɓáa na ɓa
sùo ɓay. Ze munu hɔy kara, mǐ ti
ndáka giri sùo-i ká ɗi ya, ɓay i̱i lɛ,
mǐ hii ɓay haŋa nzoɓri kɔ mǐ ɓa hi̱ɛ
zikiki ɓay tul feri ká mǐ ndáke giri
sùo-i na ya, roo lɛ, i hi̱ɛ mǐ ɓay tul fe
ɗáa ɓi ndạ̰w, ɓáy tusuɛ ɓayri ká mǐ
ɓaa ndạ̰w pi.
7 A feri ká nulue ká mǐ kɔ na,
Ŋgɛrɛwu̱ru hii ɓay haŋa mǐ sǐi sùo-i
ká ɗi ya. Ɓe ze, ka ɗaa sɛm ɓo sùo-
i*, munu ɓa nzoɓ nzaapeɗ Satan
ɓay haŋa ni ka ɗaa nun-i tuɔ síe, a
ɓo hạ̰ mi ziŋ faa siika sùo-i ya.
8 Mǐ koɗ Ŋgɛrɛwu̱ru faa ɓal ba
say, ɓay haŋa ni ka naa sɛm ká ɗo
sùo-i na ɓa fal,
9 roo lɛ, ka y̰i̱iŋra ɓáy ɓay hạ̰ mǐ
mii: «Law kere ɓi na maa ɓay sɔ́kɔ
mù, ɓay i̱i lɛ, zaɗka hu̱rusuo-ɔ tiya
na ndạ̰w rɔɔ, hu̱rusuo-i tina sùo-ɛ
kaɗ kaɗ ká ɗi ɓáy.» Ɓe ze, mǐ hii ɓay
ndáka giri sùo-i ɓay tul hu̱rusuo-i ká
tiya na, ɓay haŋa hu̱rusuo Krisi ka
puɗ mǐ.
10 Ɓe mini ze, mǐ ɗaa suoriya ɓay
tul hu̱rusuo-i ká tiya, mase t̰i̱iri ká
nzoɓri t̰i̱iri mǐ, mase ɓil huɗ ká mǐ
ɗo ɗi, mase nzoɓri ká i ɗaa nun-i
tuɔ síe, mase kɔ́kɔ sɛkɛ feri ɓoɗ ɓoɗ
ká t̰i̱i tul-i ɓay tul Krisi na. Tusuɛke
lɛ, zaɗka hu̱rusuo-i tiya na, ɓe ndạ̰w
rɔɔ, mǐ ziŋ hu̱rusuo ɓa tusuɛ ɓáy.

*Pol rɛ sùo-ɛ ɓay tul nzoɓ mbika
lawri ká Kɔrɛ̰te*

11 Mǐ ɓaa ɓay rǐi fe ká mǐ t̰i̱i kɔ̀kɔ
nzoɓ. Ɓaarì ze ì suru mǐ hạ̰ mǐ ɗaa
munu ku. Tusuɛke lɛ, ɓa ɓaarì ze

† **11:33 11.33** Peɗ 9.24-25. * **12:7 12.7** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa ŋgatukru ká ɗo ɓil naysuo Pol a yɔklɔ ni ɓaŋguɔ. Ruɔ nzoɓ hạ̰nɛri ker í ɓaa mii, ɓa sɛm ká ɗo ɓil naysuo-ɛ, roo lɛ, nzoɓ mbi̱w kara kɔ táŋke ya.

ɩ̀ ɓá nzoɓ yąąŋa tul-i! Ze mɩ̀ ɓa na fe ya hɔy kara, ɓari ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ luyeri na, fe mbɩ̨w ká i kɔ mba mɩ̀ ká ɗi mba na tiya.

12 Feri ká kiɛ mii, mɩ̀ ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ na, ɗo kɛlɛ gbay gbay ɓáy ɗol ɓi ká sakra ɓaarɩ̀. Mɩ̀ sụu law-i ká tul peɗ, mí ɗaa feri ká mba kɔ́kɔ, ɓáy fe saŋri ɓoɗ ɓoɗ ndąw.

13 Wąa, fe ɩ̨i ze ɓa fe kere ká mɩ̀ ɗaa hą nzoɓ mbika law hąwri, rɔɔ mí ɗaa ha rɩ̀ ya lɛ woo? Fe mbɩ̨w ká mɩ̀ kɔ lɛ, mɩ̀ vi ɓa soɓa ɓaarɩ̀ ya. Ze ɓo munu zu lɛ, ɩ̀ nda buma ziŋ mɩ̀ ɓay tul fe ɗáa ɓi na ku!

14 Ɪ kɔ, timbɛɗɛ key na, faa ɓal ba sayke ro mɩ̀ ɗo ɗi ya ɓay séke luo-rɩ̀ key, lɛ, mɩ̀ ti ɓá soɓa ɓaarɩ̀ mbɩ̨w ya. Ɓi na, káw ɓáy kumnun ɓaarɩ̀ ze mɩ̀ nzaa faake ɓo, mɩ̀ se síe lari ɓaarɩ̀ ya. Ká ɓa tusuɛke lɛ, ŋgɛrɛri ze i kɔrɔ lari ɓay ɗáake fe hą vu ɓari, ɓo ɓa leɗri ze i kɔrɔ lari ɓay ɗáake fe hą ŋgɛrɛri ya.

15 A ɓi lɛ, mɩ̀ ɗoko ɓáy suoriya ɓay fąą feri riw bele ká mɩ̀ ɗǒke, ɓay ɗáa sùo-i taa tom ɓay tul-rɩ̀ ɓay sɔ́ke rɩ̀. Wąa, ɓay kɔ́kɔ ká mɩ̀ kɔ rɩ̀ ɓa nzoɓ nun-i na ro ze, ɩ̀ yɩ̨i í hii ɓay ɓi ya lɛ?

16 Ɓaarɩ̀ na ɩ̀ kɔ ndąw, ɓáy ɗol ɓi ká sakra ɓaarɩ̀ na, mɩ̀ ɓa soɓa ɓaarɩ̀ ya. Roo lɛ, nzoɓ hąnɛri ker í ɓaa mii, ɓi na mɩ̀ mba ɓáy law, ze mí ɗo úla rɩ̀ ku.

17 Wąa, yụ-iri ká mɩ̀ pie ri se luo-rɩ̀ na, i yąa fe saa nduo-rɩ̀ lɛ?

18 Mɩ̀ koɗ Tite ɓay haŋa ni ka se luo-rɩ̀, rɔɓay mɩ̀ pie yụ ɓuru ká ɩ̀ kɔ ni kɔ na se ziŋ ni. A ku na wąa, ɩ̀ ɓáa mii, Tite na ula rɩ̀ a yąa fe saa nduo-rɩ̀ lɛ? Wąa, nzaa nduo peɗ ɓúru Tite, ɓáy simseɗ ɓúru kɩ̨ na, maa kɩ̨ ya lɛ?

19 Kɔ ya lɛ, ɓa ɗɩ̃ɛ hɔy ɩ̀ ker ká ɓil law-rɩ̀ mii, ɓuru nzaa faa náa ɓay ká tul ɓuru hɔy. Ʊ̨-uu munu ya. Yụ-iri ká mɩ̀ kɔ rɩ̀ ɓa nzoɓ nun-i, ká pol Ŋgɛrɛwų̣ru na, ɓuru ɓaa ɓayri key na munu ká *Krisi hii, ɓuru ɓaa ɓaykeri riw bele ku na ha rɩ̀ ɓay haŋa rɩ̀ ŋgɔ́ŋke ká tul mbika law ɓaarɩ̀.

20 Mɩ̀ ɗaa hɩ̨ɛ mí ɓaa mii, kɔ ya lɛ, zaɗka mɩ̀ tɩ̨i luo-rɩ̀ lɛ, mɩ̀ ti zíŋ rɩ̀ munu ká law-i hii na ya. Zaɗka ɗo munu zu lɛ, ɓaarɩ̀ hɔy kara, ɩ̀ kɔ́kɔ mɩ̀ ɓáy suoriya ya! Mɩ̀ ɗaa hɩ̨ɛ ɓay rɔɗi, mase ɗáa sere, mase law fąą, mase kɔ́kɔ nun fe, mase tɩ̨iri kɩ̨, mase raɗ kɩ̨, mase siika sùo, mase ɗáa fe nduo kɩ̨ ká ɗo sakra ɓaarɩ̀ ndąw pi.

21 Mɩ̀ ɗaa hɩ̨ɛ ɓay yɩ́i ɓi fal ká mɩ̀ séke luo-rɩ̀ na, Ŋgɛrɛwų̣ru ka ɗaa sahoy ɓo nun-i ɓay tul-rɩ̀ hą mɩ̀ rɛ-rɛw ɓay tul ruɔkeri ká i rɩ̨i tul feyąa ɓari ɓaŋguɔ, ká í hii ɓay pɔ́ŋ fal fe ɗáa ɩ̃mri ya ndąw, ɗáa nun pieri ya ndąw, rɔɔ fe ɗáa gɔɓ gɔɓkeri ya ndąw na.

13

Ɔrɔ ɓie báka ɓay Pol ɓáy soko ɓe

1 Ɓa faa ɓal ba sayke ro ze mɩ̀ séke luo-rɩ̀ vǎw. Munu ká i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwų̣ru mii, ɓayri riw bele ká i léke na, i léke ká nun nzoɓ ɓay nasikeri siɗi mase sayri munu*!

2 Zaɗka mɩ̀ se luo-rɩ̀ faa ɓal ba siɗike na, nzoɓri ká i ɗaa feyąa na mɩ̀ yɩ̨w ri ká ɗi. A timbɛɗɛ ká mɩ̀ kaw zaɗ kɩ̨ ká mí ɗaa mbeɗe ha rɩ̀ key hɔy kara, nzoɓ fe ɗáa kąayari ká pola, ɓáy nzoɓ hąwri riw bele ku na, mɩ̀ kąy mí ɓaa ha ri na rɔɓay: faala kɩ̨ ká mɩ̀ tɩ̨i luo-rɩ̀ lɛ, mɩ̀ ti vbɛ-vbɛm ziŋ nzoɓ mbɩ̨w ya.

3 Ɓaarɩ̀ na, ɩ̀ geɗe ɓay kɔ́kɔ fe ká kiɛ mii, ɓa *Krisi ze ɓaa ɓay ɓáy faa ɓi na, ɩ̀ kɔ́kɔ feke na kɩ̨! Krisi na ɓa nzoɓ ká tąa ɗɛk ɗɛk kǎ ɓil peɗ ká'a ɗaa ká sakra ɓaarɩ̀ na ya, roo lɛ, ka tina hų̣rusuo-ɛ kaɗ kaɗ ɓa kɛlɛ.

4 Ɓa tusuɛ kɩ̨, i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ ɓay hų̣rusuo-ɛ ká tiya na, a roo lɛ, ka kaw ɓáy kumnun ɓáy faa hų̣rusuo Ŋgɛrɛwų̣ru. Ɓáy faa zúɔ ziŋ ni na, ɓuru hɔy kara hų̣rusuo ɓuru tiya ndąw, a roo lɛ, ɓáy faa

* **13:1 13.1** Ɪ kɩ̨i Kɩ̨iŋa bol kusol ba siɗike 19.15.

peɗ ká ɓuru ɗáa ká sakra ɓaarǐ na, ɓuru kíɛke rǐ káw ɓáy kumnun ɓuru ká ɓuru kaw ziŋ ni ɓáy faa hṵrusuo Ŋgɛrɛwṵru na.

5 Ì bɛ́klɛ ɓil law-rǐ kḭ sùo-rǐ í kɔ, wa̰a, ì ɗaa law-rǐ ɓo tul Zezu Krisi ɓa tusuɛ kḭ zu lɛ? Ì kɔ nda̰w, wa̰a, Zezu Krisi ɗo ɓil law-rǐ ya lɛ woo? Ɓo munu ya lɛ, ì rɔkɔ faake ro!

6 Roo lɛ, ɓi na, mǐ kɔ Zezu ta-taŋ a mí ker mí kɔ lɛ, ɓaarǐ na, ì kɔ́kɔ mǐ ɓa tusuɛ nzoɓ ndáy nzaapeɗ Krisi.

7 Ɓuru koɗ Ŋgɛrɛwṵru ɓay haŋa rǐ ɗaa fe ka̰aya mbḭw ya. Ɓuru na, ɓuru ɗaa mini ɓay kíɛke sùo ɓuru ɓa tusuɛ nzoɓ peɗ na, munu ya. Ze ì kɔ hṵrusuo ɓuru maa na ya hɔy kara, ɓuru hii ɓay kɔ́kɔ rǐ ká zaɗ fe ɗáa kere, ɓay ḭi lɛ,

8 ɓuru na, ɓuru maa ɓay ɗáa fe mbḭw ká ɓay túŋke tusuɛ ɓay Ŋgɛrɛwṵru na ya, roo lɛ, ɓuru ɗaa fe ká ɓay tul tusuɛ ɓay na.

9 Zaɗka hṵrusuo ɓuru ŋgḭi ya, a ze ɓo, ɓaarǐ ze hṵrusuo-rǐ ɗo ɗi ŋgḭ-ŋgḭi laa lɛ, ɓa fe suoriya ɓuru ɓamba tasiri. Ɓe ze, ɓuru koɗ Ŋgɛrɛwṵru ɓay haŋa rǐ vi ɓa nzoɓri ká ì ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

10 Ze, mǐ ɗo ɗi ɗi ziŋ rǐ hɔy kara, mǐ ɗaa mbeɗe key na mí píeke pola ha rǐ, ɓay haŋa ɓo, zaɗka mǐ se luo-rǐ lɛ, mǐ yḭw rǐ ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓáy faa hṵrusuo ká Ŋgɛrɛmbay ha̰ mǐ na mbǎa. Hṵrusuoke ku na, ɗo ɓay haŋa rǐ ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law ɓa pola pola ɓo, ɗo ɓay ɓíɛke rǐ ɓiɛ ya.

11 Yṵ-iri! Timbɛɗɛ key na ɓay ɓi ɔ ro. Ì ɗo ɓáy suoriya, í mgba sùo-rǐ ŋgɔ-ŋgɔŋ, a í se nun-rǐ ɓa pola. Ì ɗaa wa̰ra ɓo ɓil law kḭ, í ha̰ kér ɓay ɓaarǐ maa kḭ í káwke ɗɛkɛkɛ zíŋ kḭ, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru nzoɓ law ini ɓáy ɗɛkɛkɛ na a sáɗ ziŋ rǐ.

12 Ì hii soko lik lik ha̰ kḭ ɓa lie ɓa lew í mgbáke kḭ gírik girik. Nzoɓ mbika lawri riw bele na i hii soko ha rǐ.

13 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi, ɓáy law ini Ŋgɛrɛwṵru ɓáy hṵrusuo Tem Law Pie ká ha̰ náa zŭɔkeri kḭ na, ka sáɗ ziŋ rǐ riw bele!

Galasiri
Mbeɗe ká Pol ɗaa / hạ̃ nzoƀ mbika lawri ká Galasi

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ƀil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na, Pol ɗaa ƀay bákake nzoƀ mbika lawri ká i mbụ̃ tul kị̃ ƀáy zaɗri ƀoɗ ƀoɗ ká kuɗu zaɗ ká Galasi, ƀay tul fe ɗáa nzoƀ hạ̃nɛri ká i vi saa zaɗ kị̃ a í rɨ̀i sakra nzoƀ mbika lawri í fere nzoƀri fe ká ɗo ƀoɗ ƀáy taa hạ̃y ká Pol fere ri na. Nzoƀkeri ku na, i tuŋ hụ̃rusuo ká'a ɗǒke ƀa nzoƀ ndáy nzaapeɗ na í ƀaa mii, nzoƀri ká i ƀa Ziƀ ya na Ŋgɛrɛwụ̃ru a náa ƀay ká tul-ri, roo lɛ, zaɗka i ɗaa vu mbom ƀo tul bol kusol Moyze na ndạ̃w rɔ! Pol yị̃iŋra ƀáy ƀay ƀa vaa a ƀaa mii, ƀeri vi ƀa nzoƀ ndáy nzaapeɗ ƀáy faa ɗiw ká Krisi kị̃ sùo-ɛ ɗi ƀeri ƀayke. Ka ƀaa ndạ̃w mii, Ŋgɛrɛwụ̃ru yạ̃a nzoƀ a naa ƀay ká tul-e ƀáy fe ká Zezu Krisi ɗaa ƀo, ƀáy faa ɗáa bol kusol Moyze ya. Krisi na tina nzoƀ mbika lawri saa ƀil koy bol kusol, a timbɛɗɛ key na, ɗo nun haŋa nzoƀri kɔ fe ɗáa kere Tem Law Pie na ká ƀil simseɗ ƀari.

Ɓay ká ɗo ƀil mbeɗe ni key na, rɨ̀i kị̃ ƀáy ƀay hạ̃nɛri ká Pol ɗaa hạ̃ nzoƀ mbika lawri ká Rɔm.

Máa ƀayri ká ɗo ƀil-e

Pol ƀaa sạ̃w fe ká se tul hụ̃rusuo ká'a ɗǒke ƀa nzoƀ ndáy nzaapeɗ: 1–2

Ŋgɛrɛwụ̃ru naa ƀay ká tul nzoƀri ká i ɗaa law-ri ƀo tul Krisi: 3–4

Tị̃i saa ƀil koy bol kusol, ƀáy peɗ ɗáa nzoƀ mbika lawri: 5–6

Soko ká Pol hii hạ̃ yụ̃-ɛri

1-3 Ɓaarì yụ̃-iri ká ì ƀa nzoƀ mbika lawri ká ì mbụ̃ tul kị̃ ƀoɗ ƀoɗ ká kuɗu zaɗ ká Galasi na, ƀúru yụ̃-iri riw bele ká i ɗo ziŋ mì key na, ƀuru hii soko ha rɨ̀. Mbeɗe key na, ƀi Pol ze mì ɗaa ha rɨ̀. Mì ƀa nzoƀ ndáy nzaapeɗ taa nzoƀ ya ndạ̃w, nzoƀ rɔɔ píe mì ya ndạ̃w, roo lɛ, Zezu *Krisi kị̃ sùo-ɛ ƀáy Ɓǎa naari Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tina ni saa luɔ huɗ, a hạ̃ ni kaw ƀáy kumnun ze píe mì. Ndaɗ ƀay haŋa law huoke ƀáy ɗɛkɛkɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru Ɓǎa naari ƀáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rɨ̀.

4 Krisi na pɔŋ sùo-ɛ hạ̃ huɗ ƀay tína naari saa ƀil koy feyạ̃ari, ƀay haŋa ƀo fe ndayari ká tusiri key na, i ɗo ƀáy hụ̃rusuo ká tul naari mbǎa. Ka ɗaa mụ̃nu, ƀay ị̃i lɛ, Ɓǎa naari Ŋgɛrɛwụ̃ru hii ƀay haŋa ni ka ɗaa.

5 Riŋ ɗika ƀa taa Ŋgɛrɛwụ̃ru mbiimbam ƀáy mbiimbam ƀaŋguɔ! Amɛm! Ndaɗ ƀay haŋa ni ka ɗo munu na kị̃.

Káa Ɓay Kere na mbị̃w hɔy

6 Yụ̃-iri, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗí rɨ̀ ƀáy faa law kere *Krisi. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na law-i kuŋ mbii gbaɗ, ƀay ị̃i lɛ, ì pɔŋ ni yak a í fɛrɛ sùo-rɨ̀ ƀay lǎa káa ƀay kị̃ ká ƀoɗ ro.

7 Tusuɛke lɛ, Ɓay Kere kị̃ ká ƀoɗ na tiya. Roo lɛ, mì ƀaa mini ha rɨ̀, ƀay ị̃i lɛ, mì kɔ ku na, nzoƀ hạ̃nɛri fɛrɛ tul-rɨ̀ a í nzaa faa ƀay fɛ́rɛ́ káa Ɓay Kere Krisi key na ɗo fi mbị̃w.

8 Ze, zaɗka ƀuru kị̃, mase leɗ nzaapeɗ ká nulue hɔy ví ka-káa Ɓay Kere key na hạ̃ ni ɗo ƀoɗ ƀáy taa hạ̃y ká ƀuru ƀaa ha rɨ̀ na lɛ, faɗi Ŋgɛrɛwụ̃ru ka mgba ni.

9 Munu ká ƀuru ƀaa ha rɨ̀ pola ro na, mì kạ̃y mí ƀaa timbɛɗɛ key na rɔƀay: zaɗka nzoƀ kị̃ ze vi ka-káa Ɓay Kere key na hạ̃ ni ɗo ƀoɗ ƀáy taa hạ̃y ká ì yạ̃a ká luo ƀuru key na lɛ, faɗi Ŋgɛrɛwụ̃ru ka mgba ni.

10 Wạ̃a, ì ker mina ro lɛ? Timbɛɗɛ key na, mì nzaa faa ƀay ɗáa fe ká rii law nzoƀri, mase fe ká rii law Ŋgɛrɛwụ̃ru lɛ? Mì hii ƀay haŋa Ŋgɛrɛwụ̃ru ze ka kɔ mì rii law-ɛ. Wạ̃a, mì nzaa faa ƀay ndáɗ ká nun nzoƀri zu lɛ? Munu ya! Zaɗka mì nzaa faa ƀay ndáɗ ká nun nzoƀri

rɔɓay lɛ, mɨ̀ ti ɓá nzoɓ peɗ taa Krisi ya.

Pol vi ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ

11 Yu̱-iri, mɨ̀ ɓaa ha rɨ̀ ta-taŋ: káa Ɓay Kere ká mɨ̀ kaa ha rɨ̀ na, ɓa kér ɓay nzoɓ ya.
12 Mɨ̀ ya̱a ká luo nzoɓ ya nda̱w, a nzoɓ mbi̱w mini kara fere mɨ̀ ya nda̱w, roo lɛ̃, ɓa Zezu *Krisi ki̱ sùo-ɛ ze kiɛ̃ mɨ̀ ha̱ mɨ̀ kɔ.
13 Ɓaarì na, ì laa ɓay simseɗ ɓi ká pola ká mí tɔ́ŋke fal fe ɗáa Ziɓri ká ɓa kóɗ Ŋgɛrɛwu̱ru na. Faa ká mɨ̀ ɗaa sùo-i tuŋ ki̱ mí ɗáake nun nzoɓ mbika lawri tuɔ síe taŋ kɔ́kɔ nun síe ɓari ɓay ɓíɛ ri na, ì kɔ nda̱w.
14 Nzoɓri ká i ɓa bǎw ɓiri ɓáy sa̱w ɓiri ká i tɔŋ fal fe ɗáa Ziɓri ká ɓa kóɗ Ŋgɛrɛwu̱ru na, mɨ̀ nduɔ kiyaw kiyaw ká ɗì mí mba tul-ri riw bele.
15 Roo lɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa ri mbóŋ mɨ̀ na, Ŋgɛrɛwu̱ru náa mɨ̀ ɗo ɓoɗ, a ɗì mɨ̀ ɓáy faa law kere ɓe ɓay haŋa mɨ̀ vi ɓa nzoɓ peɗ ɓe.
16 Ze nam ká Ŋgɛrɛwu̱ru hii na vi báyi̱i lɛ, ka kiɛ mɨ̀ Vi-e na, ɓay haŋa mɨ̀ ka-káa Ɓay Kere ɓe na ha̱ nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya, ká i kɔ Ŋgɛrɛwu̱ru ya na ha ri laa. Lɛɛ, mɨ̀ se mí vbi nzaa ɓoko ká luo nzoɓ mbi̱w ya,
17 a mí se Zuruzalɛm luo *nzoɓ ndáy nzaapeɗri ká i ɗo pola ha̱ mɨ̀ na ya nda̱w, roo lɛ, mɨ̀ zɔl ɓa vaa hɔy mí se tusiri Arabi. Falɛ ku rɔɔ, mɨ̀ yi̱i mí se Damas ɓáy.
18 Falɛ ku ká ɗaa mbiimbam say nda̱w rɔɔ, mɨ̀ se Zuruzalɛm ɓay kɔ́kɔ Piyɛr, a mí ɗaa nam duɔ falɛ ndeɓe hɔy ziŋ ni.
19 Mɨ̀ ziŋ nzoɓ ki̱ mbi̱w mini ká ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ká ɗì ya, roo lɛ, ɓa Zak huo-ɛ ki̱ hɔy ká ɓa yu̱ Ŋgɛrɛmbay ze mɨ̀ ziŋ ni.
20 Ɓay ká mɨ̀ vbie ɗo mbeɗe ha rɨ̀ key na ɓa sùo ɓay ki̱. Ŋgɛrɛwu̱ru ɓa nzoɓ ɓay nasi ɓi, mɨ̀ kuɗ ɓay ya.
21 Falɛ ku rɔɔ, mɨ̀ zɔl mí se tusiri Siri ɓáy Silisi.
22 Ɓil sewke ku na, nzoɓ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗu zaɗ ká Zude na, i kɔ mɨ̀ ya rɔɓay.
23 I laa ɓa soro ɓay ɓi hɔy mii: «Ɓe ká'a ɗaa nun nzoɓ mbika lawri tuɔ síe ɓamba ká pola na, ka ɗo ɓoɗ ro. A timbɛɗɛ key lɛ, ka ka-káa Ɓay Kere taa mbi̱wke ká'a ɓiɛ ɓayke ká pola na ha̱ nzoɓri ɗáake law-ri ɓo tul Krisi.»
24 Lɛɛ, i písike Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay tul-i.

2

Nzoɓ ndáy nzaapeɗ ha̱wri zuɔ ziŋ Pol

1 Falɛ ká ɗaa mbiimbam duɔ falɛ niŋ nda̱w rɔɔ, mɨ̀ yi̱i mí se Zuruzalɛm na ɓa ki̱. Ɓe nu ku lɛ, Barnabas se ziŋ mɨ̀, a mí mgba Tite kara se ziŋ mɨ̀ mbi̱w nda̱w.
2 Mɨ̀ yi̱i mí se ɗi, ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru kiɛ mɨ̀ ɓay haŋa mɨ̀ se. Zaɗka mɨ̀ ti̱i ɗi na báyi̱i lɛ, mɨ̀ ziŋ nzoɓ ndáka faa pol nzoɓri ká ɗi. Lɛɛ, ɓuru mbu̱ ki̱ fi mbi̱w ɓoɗ, a mí tina sa̱w ɓay káa Ɓay Kere ká mɨ̀ kaa ha̱ nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na ha ri laa. Mɨ̀ ɗaa munu ɓay haŋa peɗ ká mɨ̀ ɗaa pola ɓáy taa ha̱y ká timbɛɗɛ key na, ka ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy ya.
3 Tite ká ɓa bǎw seɗ ɓi, a ɓa Gɛrɛk na hɔy kara, ɓari nzoɓ ndáka faa pol nzoɓri ká ɗì na, i ɗo ziŋ ni kpaŋ ɓay haŋa ni ka kuŋ ŋgori munu ká Ziɓri na ya.
4 Ɓeke ɗo munu, ɓay i̱i lɛ, nzoɓri ká i ɗì sùo-ri ɓa nzoɓ mbika lawri ví nduo sakra naari ɓay bɛ́klɛ naari ɓay kɔ́kɔ wa̱a, faa i̱i nda̱w rɔɔ náa ti̱ikeri saa ɓil *bol kusol Ziɓri, a náa zuɔri ziŋ Zezu *Krisi na lɛ. Ɓari na, i hii ɓay ɗáa naari ɓa koy bol kusol Ziɓri na,
5 roo lɛ, ɓuru pɔŋ faa ndi̱i mini kara ha ri ya, ɓay haŋa káa Ɓay Kere ká ɓa tusuɛ ɓay na, ka ɗo munu ɓay tul-rɨ̀.
6 A ɓari ká nzoɓ mbika lawri kɔ ri ɓa nzoɓ ndáka faa pol-ri taa tusuɛkeri na wa̱a, ɓay i̱i ze, i ɓaa lɛ? (Ze, i ɓa na nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ, mase nzoɓ hɔykeri hɔy kara, ɗaa fe

mbi̱w ya, ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ nzoɓ ɓáy faa fe ká ɗo sùo-ɛ ká kɛlɛ key hɔy ya.) Ɓari ká i ɓa nzoɓ ndáka faa pol-ri na, i ɗaa ɓay ki̱ mbi̱w ɓo tul ɓay ɓi na ya.

7 Roo lɛ, ɓari na i kɔ nda̱w mii, Ŋgɛrɛwu̱ru pɔŋ peɗ káa Ɓay Kere na zuɔ nduo-i ɓay haŋa mì kaa ha̱ nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na faa mbi̱w munu ká'a pɔŋ peɗke zuɔ nduo Piyɛr ha̱ ni kaa ha̱ Ziɓri na.

8 Rɔɓay, ì kɔ, Ŋgɛrɛwu̱ru ká ha̱ hu̱rusuo ha̱ Piyɛr kăwke ɓa nzoɓ nda̱y nzaapeɗ ká sakra Ziɓri na, ɓa ɓe ki̱ ze ka ha̱ mì hu̱rusuo ha̱ mì kăwke ɓa nzoɓ nda̱y nzaapeɗ ká sakra nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na.

9 Zak ɓáy Piyɛr nda̱w, rɔɔ Za̱a, ɓari ká nzoɓ mbika lawri kɔ ri ɓa ŋgɛrɛ tul-ri na, i kɔ ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ze ɗaa peɗ key na zuɔ nduo-i. Ɓe nu ku ro, i mbu̱ nzaa-ri riw bele ha̱ ɓúru Barnabas ha̱ ni kiɛ zuɔ ki̱ ɓuru. Ro, ɓuru hii ɓay maa ki̱ riw bele, a ɓúru leke peɗ ká ɓay ɗáa. Ɓuru na, ɓuru văa ɗáa peɗ ká sakra nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya, a ɓari laa lɛ, i văa ɗáa peɗ ká sakra nzoɓri ká i ɓa Ziɓ na laa.

10 Fe mbi̱w hɔy ká i vbi ɓuru na, ɓa haŋa ɓuru kér se tul nzoɓ ku̱kuri. Ɓa fe ká mgba law-i ɓaŋguɔ ɓay ɗáa.

Pol ɓaa ziŋ Piyɛr ká tul fe ɗáa ɓe ká Antiyos

11 Zaɗka Piyɛr se Antiyos na, mì ɓaa ziŋ ni ká nun nzoɓ mbika lawri, ɓay i̱i lɛ, fe ɗáa ɓe ɗo ɓáy zaɗɛ ya.

12 Tusuɛke lɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa Ziɓ ha̱nɛri ká i ɗo ziŋ Zak ká Zuruzalɛm i vi na, ka su̱ fe mbi̱w hɔy ziŋ nzoɓ mbika lawri ká i ɓa Ziɓ ya. Roo lɛ, zaɗka i vi na báyi̱i lɛ, ka naa sùo-ɛ a su̱ fe ziŋ ri mbăa, ɓay i̱i lɛ, ka ɗaa hi̱ɛ Ziɓri ká ɓay *kúŋ ŋgori mgba law-ri na.

13 Ziɓ ha̱wri ká i ɓa nzoɓ mbika law na kara, i tii sa̱w ɗáa huo munu ká Piyɛr na nda̱w. Fe ɗáa ka̱aya ɓari na kuɔ Barnabas ki̱ sùo-ɛ ha̱ ni ɗaa sùo-ɛ nduo ɗi ziŋ ri nda̱w pi.

14 Zaɗka mì kɔ simseɗ ɓari ká maa ɓáy tusuɛ ɓay ká ɗo ɓil káa Ɓay Kere na ya báyi̱i lɛ, mì uru mí ɓaa ziŋ Piyɛr ká nun ruɔ nzoɓri riw bele mii: «Ɓo ká mù ɓa sa̱w Ziɓ ki̱, a mú vi ɓa nzoɓ mbika law mú pɔŋ fe sa̱w ɓori na wa̱a, ɗaa mina nda̱w rɔɔ, timbɛɗɛ key lɛ, mù yi̱i mú suru tigba̱a nzoɓ mbika lawri ká i ɓa Ziɓ ya na, ha ri ɗaa fe ɗáa Ziɓri lɛ?

15 «Náa na, sa̱w náa ɓa Ziɓ ki̱ ɓo, náa ɓa nzoɓri ká i ɗi ri ɓa "nzoɓ feya̱ari" munu ká nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na ya.

16 Ze ɗo munu hɔy kara, náa kɔ tataŋ nda̱w mii, nzoɓ na, Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ ni ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓay tul fe ká Zezu *Krisi ɗaa ki̱ hɔy ɓo, ɓáy faa ɗáa vu mbom ɓo tul *bol kusol *Moyze ya. Sa̱wke mini ze, naari Ziɓri kara, náa ɗáari law naari ɓo tul Zezu Krisi ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka kɔ naari ɓa nzoɓri ká náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓay tul fe ká Krisi ɗaa ɓo, ɓáy faa ɗáa vu mbom ɓo tul bol kusol ya. Nzoɓ mbi̱w mini ká Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ ni ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓáy faa ɗáa vu mbom ɓo tul bol kusol na, tiya*.

17 «Zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ naari ɓa nzoɓ ká náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓay tul fe ká Krisi ɗaa, rɔɔ náa ɗori faa mbi̱w munu ká nzoɓri ká náa ɗíri ri ɓa "nzoɓ feya̱ari" ká i ɓa Ziɓ ya na wa̱a, ɓa Krisi ze ha̱ náa ɗáari feya̱a na ku lɛ? Munu ya mgbaŋ!

18 A roo lɛ, zaɗka mì pɔŋ faa ɗáa law-i te tul ɗáa vu mbom ɓo tul bol kusol Moyze, rɔɔ mí yi̱i mí lie ɓo ɗi mí ɗaa ɓa ki̱ na rɔɓay lɛ, ɓe nu ku na, ɓa ɓi ki̱ ze, mì ɗaa feya̱a.

19 Fal bol kusol ká ɗaa ɓay ɓo tul-i na ku báyi̱i lɛ, mì mgba̱ŋra ni mbăa wŭ̱m, ɓay haŋa ɓo, mi káw ɓáy kumnun ɓay tul Ŋgɛrɛwu̱ru. Huɗ

* **2:16 2.16** Simri 143.2.

Krisi ká tul puu say huɗ na, mì zuɔ
ziŋ ni mbi̦w hɔy ká ɗi.
20 Ɓi na, mì kaw ɓáy kumnun, roo
lɛ, mì kaw ɓáy tul gaŋ sùo-i ya; ɓa
Krisi ze kaw ɓil law-i. Káw ɓi ká
timbɛɗɛ key na, mì kaw ɓáy faa ɗáa
law-i ɓo tul Vu Ŋgɛrɛwu̦ru, ɓe ká'a
hii mì a pɔŋ sùo-ɛ ha̦ huɗ ɓáy law
hiiya ɓe a súoke bol-i.
21 Fe law kere Ŋgɛrɛwu̦ru key na,
mì hii ɓay túŋ ŋgereŋ ɓa fal ya. Ì kɔ,
zaɗka ɗáa vu mbom ɓo tul bol kusol
na a máa ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̦ru kɔ
nzoɓ ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ
na lɛ, huɗ Krisi na ɗo ɓa fe ká gɔr
hɔy!»

3

Ɗáa bol kusol, mase mbika law

1 Ứwaa, ɓaarì nzoɓ mbika lawri ká
kuɗu zaɗ ká Galasi, mina ze tul-rì
fɛrɛ munu ku lɛ? Nzoɓ ve ze ula rì
munu ku lɛ? Huɗ Zezu *Krisi ká tul
puu say huɗ na, mì ɓaa ɓayke ta-taŋ
ha rì laa ro.
2 Mì vbika rì vbiw mbi̦w hɔy ɓay
haŋa rì yi̦iŋra ha̦ mi laa: Tem Law
Pie taa Ŋgɛrɛwu̦ru ká ì ya̦a na wa̦a,
ì ya̦a ɓáy faa ɗáa vu mbom ɓo tul
*bol kusol Ziɓri, mase ɓáy faa láa
káa Ɓay Kere, ká ì ɗáake law-rì ɓo
ɗi na lɛ?
3 Wa̦a, ɗaa mina nda̦w rɔɔ, kér
ɓay puo rì munu ku lɛ? Titire na,
ì tii sa̦w mbika sùo-rì ha̦ Ŋgɛrɛwu̦ru
ɓáy faa Tem Law Pie, a timbɛɗɛ key
lɛ, ì hii ɓay ɔ́rɔ ɓie ɓáy hu̦rusuo-rì
ki̦ hɔy ro lɛ?
4 Feri ŋgi̦-ŋgi̦i ká ti̦i tul-rì na wa̦a,
ti̦i gɔr hɔy lɛ? Ṹ-uu, ɓa fe ká ti ɗoko
gɔr hɔy ya.
5 Ì kɔ, zaɗka Ŋgɛrɛwu̦ru ha rì Tem
ɓe, a ɗaa fe saŋri ká sakra ɓaarì na
wa̦a, ka ɗaa ɓáy faa bol kusol ká ì
ɗaa vu mbom ɓo ɗi na mase, ɓáy
faa káa Ɓay Kere ká ì ya̦a ɓayke, a í
ɗáake law-rì ɓo ɗi na lɛ?
6 Ì kér se tul *Abaraham na í kɔ.
Mbeɗe Ŋgɛrɛwu̦ru ɓaa ɓay se tul-e
mii: «Abaraham na ɗaa law-ɛ ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̦ru, ɓe ze Ŋgɛrɛwu̦ru ki̦ike
fal mbika law ɓe, a kɔ́ke ni ɓa nzoɓ
ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ*.»
7 Ɓe ze ɗo nun haŋa rì kɔ mii, ɓari
ká i ɗaa law-ri ɓo tul Krisi na ze, i ɓa
vu Abaraham taa tusuɛkeri.
8 Mbeɗe Ŋgɛrɛwu̦ru ɓaa pola mii,
Ŋgɛrɛwu̦ru a ɗáa ha̦ nzoɓri ká i ɓa
Ziɓ ya na, i vi ɓa nzoɓri ká i ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓáy faa
mbika law ɓari na. Sa̦wke mini ze,
Ŋgɛrɛwu̦ru waa ɓay ̦kereke na ziŋ
Abaraham pola lew mii: «Mì sá̦m fe
zuɔ tul sa̦w nzoɓri riw bele ɓáy faa
ɓo†.»
9 Lɛɛ, Abaraham na ɗaa law-ɛ ɓo
tul-e, ze a zĭŋke fe sa̦mi na. Ɓe mini
ze, ɓari riw bele ká i ɗaa law-ri ɓo
tul Krisi na, ka sa̦m fe zuɔ tul-ri faa
mbi̦w munu ká'a să̦mke fe zuɔ tul
Abaraham na.
10 A roo lɛ, ɓari ká i ɗaa law-
ri te tul ɗáa vu mbom ɓo tul bol
kusol na, ɓeɓi Ŋgɛrɛwu̦ru ɓo tul-ri,
ɓay i̦i lɛ, mbeɗe Ŋgɛrɛwu̦ru ɓaa mii:
«Nzoɓ ha̦a ha̦a ká ɗaa vu mbom ɓo
tul ɓay ká i ɗaa ɗo ɓil *mbeɗe bol
kusol, a ɗaa feri riw bele ká ɗo ɓil
mbeɗeke na ɓáy zaɗɛ ɓaŋguɔ ya lɛ,
ɓeɓi Ŋgɛrɛwu̦ru ɓo tul-e‡.»
11 Ɓe mini ze, ì kɔ ta-taŋ ro: nzoɓ
mbi̦w mini ká Ŋgɛrɛwu̦ru kɔ ni ɓa
nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ ɓáy faa ɗáa vu mbom ɓo tul
bol kusol na, tiya, ɓay i̦i lɛ, mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̦ru ɓaa ta-taŋ mii: «Nzoɓ
ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun
Ŋgɛrɛwu̦ru ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa
ɓo tul-e na, a káw ɓáy kumnun§.»
12 Roo lɛ, ɗáa bol kusol na maa
ki̦ ɓáy ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwu̦ru
ya, ɓay i̦i lɛ, i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̦ru nda̦w mii: «Nzoɓ ká
ɗaa fe ká bol kusol ɓaa ɓáy zaɗɛ riw
bele na, a káwke ɓáy kumnun ɓáy
faa bol kusolke na*.»
13 Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, Zezu
Krisi ví naa ɓeɓi bol kusol ká ɓo tul
naari. Zaɗka i ɓer ni ɗo tul puu

* **3:6 3.6** Tiika sa̦w fe 15.5-6. † **3:8 3.8** Tiika sa̦w fe 12.3. ‡ **3:10 3.10** Ki̦iŋa bol kusol ba siɗike 27.26. § **3:11 3.11** Abakuk 2.4. * **3:12 3.12** Soro peɗ ɗáa Leviri 18.5.

say huď na, ɓeɓi Ŋgɛrɛwṵru ká ďo tul naari na, ka mbi sùo-ɛ a súoke bol naari ɓay haŋa ɓeɓike na ka ti tul naari mbǎa, ɓay i̧i lɛ, mbeďe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii: «Ńzoɓ ha̧a ha̧a ká i ɓer ni ďo tul puu say huď na, ɓeɓi Ŋgɛrɛwṵru ɓo tul-e†.»

14 Zezu Krisi na ďaa munu ɓay haŋa fe sa̧mi ká Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ Abaraham na, ka ďo ɓay tul nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na ɓáy faa ɓe, rɔɔ ɓay haŋa náa ya̧ari Tem ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay tul̃ nzoɓri ká i ďaa law-ri ɓo tul-e na.

Ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru waa na, bol kusol ti súo ya

15 Yṵ-iri, mì mbika fe mbi̧w ká tusiri ̃key ɓay kíɛkeri fe. Zaďka nzoɓri siďi siŋ tul ɓay ziŋ ki̧, a í sṵ mi̧iri zuɔ nduo ki̧ na, nzoɓ̃ mbi̧w ma̧a ɓay bumra ɓ̃ayke ya nda̧w, a maa ďáa ki̧ zuɔ ďi ya nda̧w pi.

16 Ze fe̜ke ďo faa mbi̧w munu ɓáy ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru waa ziŋ *Abaraham ɓáy vu bul-e. Mbeďe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓay key na ɓay tul vu bul-eri riw bele ya‡, roo lɛ, ɓayke ďo ta-taŋ, a kiɛ se tul vu bul-e mbi̧w ki̧ hɔy ká ɓa Krisi.

17 Ì kɔ, ɓay ká mì hii ɓay ɓáa ze ďo key: Ŋgɛrɛwṵru na siŋ tul ɓay ziŋ Abaraham, a waa ɓay káw tul ɓayke na. Falɛ ku na ďaa mbi-imbam isɔď niŋ ɓáy sí̧ŋ say nda̧w rɔɔ, Ŋgɛrɛwṵru ha̧ *bol kusol na ďo ɓáy. Roo lɛ, ɓay ká'a siŋ pola ziŋ Abaraham na, bol kusol na maa ɓay bumra ɓayke ya, a maa ďáa ki̧ zuɔ ďi ya nda̧w pi.

18 A zaďka Ŋgɛrɛwṵru ha̧ nzoɓri fe kere ká'a waa ɓáy faa ďáa vu mbom ɓo tul bol kusol lɛ, ɓayke kiɛ mii, ka ha̧ fe ɓay ɓay ká'a waa na mbǎa. Roo lɛ, ɓáy faa wáa ɓay ze Ŋgɛrɛwṵru ḱɛke law kere ɓe ha̧ Abaraham.

19 Wa̧a, ɓay i̧i nda̧w rɔɔ Ŋgɛrɛwṵru ha̧ bol kusol ha̧ Ziɓri lɛ? Ka ha̧ bol kusol ki̧ nde ďi ɓay haŋa ɓo, náa kɔ́keri fe ďáa naari ká ndaya ká rii nun-ɛ ya na. Bol kusolke ku na a ďáa peď duɔ duɔ maa ɓáy nam ká vu bulu Abaraham ká ɓa *Krisi na a víke. Ɓa ɓe na ze, Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay ɓay tul-e. A ze bol kusol na Ŋgɛrɛwṵru ha̧ leď nzaapeďri ká nulue ɓay haŋa ri nday ɓayke ha̧ *Moyze ká ɓa nzoɓ ďoko sikďa nzoɓri ɓáy Ŋgɛrɛwṵru.

20 Nzoɓ ďoko sikďa nzoɓri na, ďo ɓay tul kuďu nzoɓri ká siďi. A roo lɛ, zaďka Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay ziŋ Abaraham na, ka ďaa feke huo-ɛ ki̧ hɔy.

Bol kusol kɔrɔ naari kpṵru maa ɓáy nam mbika law

21 Wa̧a, *bol kusol ɓáy waa ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru ha̧ na tuŋ ki̧ tuŋ lɛ? Ṵ-uu munu ya mgbaŋ! Zaďka faa ďo ďi ɓay haŋa nzoɓri kaw ɓáy kumnun ɓáy faa ďáa vu mbom ɓo tul bol kusol lɛ, nzoɓ a máa ɓay ďáa bol kusol nda̧w rɔɔ ha̧ Ŋgɛrɛwṵru kɔ́ke ni ɓa nzoɓ ká ďo ɓáy zaďɛ ká nun-ɛ.

22 Roo lɛ, i ďaa ďo ɓil mbeďe Ŋgɛrɛwṵru ta-taŋ mii, nzoɓri riw bele na, feya̧a mgba ri kɛk§, ɓay haŋa ɓo fe ká Ŋgɛrɛwṵru waa na, ka ha rì ɓay law-rì ká ì ďaa ɓo tul Zezu Krisi.

23 Pola rɔɔ ɓay haŋa faa ɓay mbika law ka ti̧i na, bol kusol mgba naari kɛk ɓa koy, a gíyaŋke ɓay mbika law ká Ŋgɛrɛwṵru kiɛ naari na ti̧i kɛlɛ.

24 Ɓe mini ze, bol kusol na kɔrɔ naari kpṵru ha̧ *Krisi víke, ɓay haŋa ɓo Ŋgɛrɛwṵru ka kɔ naari ɓa nzoɓri ká i ďo ɓáy zaďɛ nzɛďɛm ká nun-ɛ ɓáy faa mbika law.

25 Roo lɛ, munu ká ɓay mbika law ti̧i key na, bol kusol na ɓa gaŋ tul naari mbǎa.

26 Timbɛďɛ key na, ɓáy faa mbika law ze, ì zuɔ ziŋ Zezu Krisi, a í ɓa vu Ŋgɛrɛwṵruri riw bele.

† **3:13 3.13** Ki̧iŋa bol kusol ba siďike 21.23. ‡ **3:16 3.16** Tiika sa̧w fe 12.7. § **3:22 3.22** Ki̧iŋa bol kusol ba siďike 27.26; Simri 143.2.

27 Ɓaarì riw bele na ì ɗaa tul-rì
nduo mbii ɓay zúɔ ziŋ Zezu Krisi,
hạ ɓe Krisi kị̃ sùo-ɛ na yạa ɓil law-rì
kpol kpol riw bele.
28 Munu zu lɛ, wál sakra sạw kị̃
ti mbǎa. Ziɓ mase Ziɓ ya kara
tiya ndạw, koy ɓáy nzoɓ hɔyke kara
tiya ndạw, wạra nzoɓ ɓáy mạ́y nzoɓ
kara tiya ndạw pi. Ɓaarì riw bele na,
ì zuɔ ziŋ Zezu Krisi, a í vi ɓa nzoɓ ká
mbị̃w hɔy.
29 Ɓe ze, zaɗka ì ɓa taa Krisi lɛ, ì
ɓa vu bulu *Abaraham a í ziŋ feri
riw bele ká Ŋgɛrɛwụ̃ru waa ɓay tul-
e na ndạw.

4

1 Ì laa ɓay kị̃ri ká mgba law-i ɓay
ɓáa ha rì na. Leɗ ká'a káw tul fe pile
bi-ɛ na, ze fe bi-ɛri riw bele ɗo ɓay
tul-e hɔy kara, zaɗka'a ɓa leɗ kɔɓ
rɔɓay na, ka ɗaa sùo-ɛ ɗo munu ɓa
leɗ káw,
2 a ɗaa vu mbom ɓo tul nzoɓri ká
i ɓa gaŋ tul-e a í kɔ-kóm ɓa tul-e ɓáy
tul peɗ ɓeri na, kpụ̃ru maa ɓáy nam
ká bi-ɛ tuu na.
3 Naari hɔy kara, náa ɗori faa
mbị̃w munu ndạw. Zaɗka náa ɓári
leɗ kɔɓ rɔɓay na, náa ɗori ɓil koy fe
ɗáa bulu naari ɓaŋguɔ, ha ri ɗo ɓa
gaŋ tul naari.
4 Roo lɛ, zaɗka nam ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
tuu na vi lɛ, ka pie Vi-e hạ mạ́y nzoɓ
mboŋ ni. Lɛɛ, Vi-eke ku na ɗaa vu
mbom ɓo tul bol kusol Ziɓri na,
5 ɓay haŋa ɓo, ɓari ká i ɗo ɓil koy
bol kusol na, ka tínake ri ɓo, hạ náa
víkeri ɓa vu Ŋgɛrɛwụ̃ru.
6 Ɓay kíɛ rì ha rì kɔ mii, ì ɓa vi-
e taa tusuɛkeri na, Ŋgɛrɛwụ̃ru pie
Tem Vi-e ɗo ɓil law naari. Temke na
hạ náa ɓaari ɓay mii: «*Aba*, Ɓǎa.»
7 Ɓe ze, timbɛɗɛ key na, mù ɓa koy
mbǎa, roo lɛ, mù ɓa vu Ŋgɛrɛwụ̃ru.
Munu ká mù ɓa vi-e na, ka'a haŋa
mù fe kereri riw bele ká'a kɔrɔ ɗo
ɓay tul vi-eri na ndạw.

Law Pol na-nam ya ɓay tul nzoɓ mbika lawri

8 Pola lew ká ì kɔ Ŋgɛrɛwụ̃ru ya
na, ì ɓa koy *fe poy wụ̃ru taa gɔɓ
gɔɓkeri.
9 Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, ì tuu
Ŋgɛrɛwụ̃ru, (mì hii ɓáa mii: ɓa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ze tuu rì timbɛɗɛ key.)
Wạa, ɗaa mina ndạw rɔɔ, ì yị̃i í se
ɓil fe taa gɔɓ gɔɓkeri ká hụ̃rusuo-ri
tiya ɗɛk ɗɛk na rɔɓay lɛ? Ɗaa mina
ndạw rɔɔ, ì hii yị́i ɓay ɗáa koy ɓari
na ɓa kị̃ rɔɓay lɛ?
10 Ɓaarì na, ì ɗaa law-rì ɓo tul
nam hạ̃nɛri ndạw, few ɗáa suoriya
hạ̃nɛri ndạw, ɓil lew hạ̃nɛri ndạw,
rɔɔ mbiimbam hạ̃nɛri ndạw pi.
11 Ɓi na, law-i na-nam ya ɓay tul-
rì. Peɗri riw bele ká mì ɗaa ká sakra
ɓaarì ɔ na wạa, ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy
lɛ?
12 Yụ̃-iri, ɓi na mì naa sùo-i ká ɓil
*bol kusol Ziɓri a mí ɗo munu ká
ɓaarì. Ze, mì koɗ rì timbɛɗɛ key ɓay
haŋa rì ɗaa faa mbị̃w munu ká ɓi.
Ɓaarì na, zaɗka mì se luo-rì na, ì ɗaa
fe kạaya mbị̃w ziŋ mì ya.
13 Fe ká ɗaa hạ mì káake káa Ɓay
Kere ká luo-rì titire ɗɛkrɛ na, ì kɔ
ndạw; ɓa sùo-i ze sɛ mì.
14 Sùo-i ká sɛ mì na, ɗaa ha rì kɔ
sɛkɛ fe ɓamba. Ɓe nu ku hɔy kara,
ì ǐm mì ya, a í túŋ mì ŋgereŋ ya
ndạw, roo lɛ, ì mgba mì ɓa sùo-rì
mụ̃nu ɓa leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru,
mase munu ká Zezu *Krisi kị̃ sùo-ɛ.
15 Wạa, suoriya ɓaarì na ɗo hạa
rɔɓay lɛ? Mì ɓáa ha rì: ɓa fe ká faa
ɗo ɗi zu lɛ, ì náa pạra nun-rì ɓay
haŋa mì.
16 Wạa, timbɛɗɛ key na, mì yị̃i mí
vi ɓa nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓaarì ro ɓay tul
sùo ɓay ká mì ɓaa ha rì na lɛ?
17 Nzoɓri ká i fɛrɛ káa Ɓay Kere
na, kér ɓay ɓari ndaya ká tul rì. I
hii ɓay kúɔ rì saa luo-i key na ɓay
ɗáa rì zuɔ fal-ri.
18 Ɓa tusuɛ kị̃, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay
haŋa rì nduɔ kiyaw kiyaw ká tul fe
kere. Ze, mì ɗo sakra ɓaarì, mase mì
ti ya hɔy kara, ndaɗ ɓay ɗáa munu
ɓaŋguɔ kpaɗara.
19 Ɓaarì yụ̃-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ
nun-i na, mì ɗo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe

ŋgi̱i ɓamba tasiri ɓay tul-rǐ na rɔɓay.
Kɔ́kɔ̃ sɛkɛ feke ku na, ɗo munu ɓa
nduo ká sɛ mą̃y nzoɓ ɓay haŋa ni
mboŋ. A ɗoko munu kpu̱ru maa ɓáy
nam ká Krisi yą̃a zaɗ ká ɓil law-rǐ
kpol kpol.
20 Tem sùo-i ti̱i kereŋ kereŋ. Mǐ hii
ɓay ɗoko ziŋ rǐ mbi̱w hɔy, ɓay kɔ́kɔ̃
faa ká ɓay ɓáake ɓay ha rǐ, ɓay i̱i lɛ,
mǐ ker ɓay ŋgi̱i ɓamba se tul-rǐ.

Ɓay ká se tul sáka kuni ká ki̱rɛ siɗǐ

21 Ɓaarì ká ì hii ɗoko ɓil *bol kusol
ɓaŋguɔ na, ì ɓaa hą̃ mǐ laa: ɓay ká
bol kusol ɓaa na wą̃a, ì laa ya lɛ?
22 I ɗaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru
mii, *Abaraham ɗo ɓáy leɗri ɓa siɗǐ.
Leɗ mbi̱wke na, ka mboŋ ziŋ Agar
ká ɓa mą̃y fal, a ɓa koy*. A leɗ
ndeke ɗǐ siɗike laa lɛ, ka mboŋ ziŋ
Saara ká ɓa mą̃y pol ɓe na.
23 Ɓe ká mi-ɛ ɓa mą̃y fal a ɓa
koy na, ka mboŋ leɗ faa mbi̱w
munu ká mą̃yri mboŋke leɗri riw
bele ɓaŋguɔ. Roo lɛ, mą̃y pol na,
mboŋ munu ká ɓe na ya. Ka mboŋ
ɓáy faa ɓay ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ziŋ
Abaraham†.
24 Soro fe ká kal key na, kiɛ naari
fe. Mą̃yri ká siɗǐ key na, kiɛ *sáka
kuni ká ki̱rɛ siɗǐ. Mbi̱wke ɓa Agar
ká ɓa koy, a kiɛ kuni ká Ŋgɛrɛwu̱ru
saa ká tul kuo Sinay, zaɗ ká'a hą̃
nzoɓri bol kusol ká ɗǐ. Leɗri ká'a
mboŋ na i ɓa koyri.
25 Agar ká ɗo munu ɓa tul kuo
Sinay ká tusiri Arabi na, ka ɗo
munu ɓa ŋgɛrɛpuo ká Zuruzalɛm ká
timbɛɗɛ ká ɓa koy ɓáy nzoɓri riw
bele ká i ɗo ɗǐ.
26 Roo lɛ, Zuruzalɛm ká nulue na
ɗo ɓáy tul-e. Ɓe na ze, ka ɓa máa
naari,
27 ɓay i̱i lɛ, i ɗaa ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwu̱ru mii:
«Ɓo ká mù ɓa máa suo ká mù mboŋ
ya na,
mu záy sùo-ɔ!
Ɓo ká nduo sɛ mù ba mbi̱w ya ɓáy
na,
mu ɗaa fe ɓeleŋ ɓeleŋ ɓa siya
ɓáy suoriya,
ɓay i̱i lɛ, mą̃y ká wą̃ra pɔŋ ni na,
a ɗoko ɓáy leɗri ŋgi̱i mba mą̃y
ká wą̃ra hii ni‡.»
28 Yu̱-iri, ɓaarì na ì ɗo ɓa leɗri ká
i mboŋ ri ɓáy faa ɓay ká Ŋgɛrɛwu̱ru
waa, munu ká i mboŋke Izak.
29 Sewke ká i mboŋke leɗri ká siɗǐ
key na, leɗ ká i mboŋ ni munu ká leɗ
hą̃wri riw bele na, ka ɗaa nun nzoɓ
hą̃y ká i mboŋ ni ɓáy faa hu̱rusuo
Tem Ŋgɛrɛwu̱ru na tuɔ sǐe ɓamba.
Ze, timbɛɗɛ key hɔy kara ɗo faa
mbi̱w munu ndą̃w.
30 A wą̃a, mbeɗe Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa
mina lɛ? Mbeɗeke ɓaa mii: «Mu nii
mą̃y ká ɓa koy na ɓáy vi-e, ɓay i̱i lɛ,
vu mą̃y koy na ti zǐŋ fe pile bi-ɛ ziŋ
vu mą̃y pol ya§.»
31 Yu̱-iri, munu zu lɛ, naari na, náa
ɓári vu mą̃y koy ya, roo lɛ, náa ɓári
vu mą̃y pol.

5

Ì ɗaa sùo-rǐ ɓa koy ɓay tul bol kusol na mbăa

1 *Krisi na tina naari saa ɓil koy
ɓay haŋa náa káwri ɓáy tul naari
ɓa tusuɛ! Munu zu lɛ, ì mgba sùo-
rǐ ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay káw ɓáy tul-rǐ, a í
nzɛ ɓáy sùo-rǐ ɓay yi̱i í vi ɓa koyri
na mbăa.
2 Ɓi Pol na, mǐ ɓaa ha rǐ ta-
taŋ: zaɗka ì kuŋ ŋgori ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwu̱ru ka kɔ rǐ ɓa nzoɓri ká ì
ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ lɛ, fe
ká Krisi ɗaa na ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy
ká nun-rǐ.
3 Mǐ baka rǐ ɓa ki̱ faa ɓal ba mbi̱w
na rɔɓay: nzoɓ hą̃a hą̃a ká ha ri kuŋ
ni ŋgori na, ɗo nun haŋa ni ɗaa vu
mbom ɓo tul *bol kusol na ɓáy nzi-ɛ
ŋgiɗ bele.
4 Ɓaarì ká ì nzaa faa ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwu̱ru ka kɔ rǐ ɓa nzoɓri ká i
ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓáy

* **4:22 4.22** Tiika są̃w fe 16.1-16. † **4:23 4.23** Saara ká ɓa máa suo. ‡ **4:27 4.27** Ezay 54.1. § **4:30 4.30** Tiika są̃w fe 21.10.

faa ɗáa vu mbom ɓo tul bol kusol na, zaɗka ì ɗaa munu lɛ, ì naa sùo-rì ká luo Krisi, a í naa sùo-rì ká ɓil law kere Ŋgɛrɛwṵru na ndąw̃.

5 Roo lɛ, naari na, náa hiiri ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka hą̃ náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ḱá nun-ɛ. Ɓa fe ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo, a náa gíyaŋri feke na kekeke ɓáy hṵrusuo Tem Law Pie ká ɗaa peɗ ká ɓil law naari ɓáy faa mbika law na.

6 Zaɗka náa zuɔri ziŋ Zezu Krisi na, *kúŋ ŋgori, mase kúŋ ŋgori ya hɔy kara, ɓe ze ɓa fe ya, roo lɛ, fe ká ndaɗ ɓamba na ɓa mbika law ká ɗaa fe ɓáy faa law ini.

7 Pola na, ì ɗaa fe ndaɗ ɓamba. A wąa̰, timbɛɗɛ key na, nzoɓ ve ze ɗaa puu ɓo pol-rì ha rì ɗaa vu mbom ɓo tul tusuɛ ɓay na mbǎa lɛ?

8 Ì kɔ, ɓay ká i ɓaa í sṵ̌ruke tigbąa̰-ri ɓay mbáke tul-rì na, uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru ká ɗi rì na ya.

9 Sim ɓay ɓáa nzoɓri ɓaa mii: «Tumbom ndḭi hɔy tuo ɓo mbii lɛ, mbii fṵ riw bele*.»

10 Ɓi na, mì kɔ lɛ, ɓaarì ká ì zuɔ ziŋ Zezu Krisi na, ì ti yḭ́i í ker ɓay ḳḭ ɓoɗ ya. Mì kɔ ndąw̃, nzoɓ ká ɗo fɛ́rɛ tul-rì na, ze ka ɓa na nzoɓ ḭi ḭi hɔy kara, Ŋgɛrɛwṵru a ɗáa ɓay ɓo tul-e hą̃ ni kɔ sɛkɛ fe.

11 Yṵ-iri, zaɗka ɓa ɓi ze mì ka-káa kúŋ ŋgori ɓaŋguɔ mí ɓaa mii, ɓa fe kere na wąa̰, ɓay ḭi ndąw̃ rɔɔ, i ɗaa nun-i tuɔ sḭ́e mini key ɓáy lɛ? Zaɗka mì ɗaa munu lɛ, káa Ɓay Kere ká mì kaa se tul Krisi ká i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ na, ti ɓá ŋguɗ puu téke ɓal nzoɓ mbḭw ya.

12 Nzoɓ nuri ká i yɔklɔ kér ɓay ɓaarì ku na, mì hii ɓay haŋa ri se ɓáy peɗ ɗáa ɓari na ɓa pola pola ɓo, í lo gum ri mgbum!

13 A ɓaarì yṵ-iri laa lɛ, ɓay ká se tul bol kusol na, Ŋgɛrɛwṵru ɗí rì ɓay haŋa rì kaw ɓáy tul-rì. Roo lɛ, ì hą̃ káw ɓáy tul-rì na, ka vi ɓa faa ká ɓay ɗáake fe ká kɔn naysuo hii ya. Ì hą̃ law ini ze ka ɗo ɓil law-rì í ɗáake peɗ hą̃ ḳḭ ɓa lie ɓa lew,

14 ɓay ḭi lɛ, bol kusolri riw bele na mbṵ tul-e mbḭw hɔy mii: «Mu hḭ́i kṵ-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo ḳḭ.»

15 Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ndąw̃ rɔ! Zaɗka ì hii ḳḭ ya, rɔɔ í zɔrɔ ḳḭ ɓáy ɓay haɗ haɗ lɛ, ì ɓíɛ ḳḭ kaɗ kaɗ bele.

Ì hą̃ Tem Law Pie ka nda faa pol-rì

16 Munu zu lɛ, ɓay ká mì ɓáa ha rì na ze ɗo key: ì hą̃ Tem Law Pie ze ka nda faa pol-rì. Zaɗka ì ɗaa munu lɛ, ì ti ɗáa fe ká kɔn naysuo hii na mbǎa.

17 Tusuɛke lɛ, fe ká kɔn naysuo hii na, tuŋ fe ká Tem Law Pie hii na ŋgereŋ ɓa fal. A fe ká Tem Law Pie hii na laa lɛ, tuŋ fe ká naysuo hii na ŋgereŋ ɓa fal na ndąw̃. Ɓari siɗi bele na i tuŋ ḳḭ tuŋ ŋgereŋ ha rì ziŋ faa ɗáa fe kereri ká ì hii ɓay ɗáa na ya.

18 Roo lɛ, zaɗka Tem Law Pie nda faa pol-rì lɛ, *bol kusol na ɗo ɓáy hṵrusuo ká tul-rì mbǎa.

19 Feri ká nzoɓri hii ɓay ɗáa ɓáy kɔn naysuo-ri na ɗo ta-taŋ: ɗáa nun pie ndąw̃, ɗáa fe ḭm ndąw̃, séke simseɗ taa gɔɓ gɔɓkeri ndąw̃,

20 púo wṵruri ndąw̃, ɗáa fe ɗáa mgbḭiri ndąw̃, fṵ́y ḳḭri ndąw̃, rɔɔ ɗáa rɔɗḭ ziŋ ḳḭ ndąw̃ pi. Nzoɓkeri ku na, i ɗaa sere ziŋ ḳḭ ndąw̃, i ɓa nzoɓ law fą́a ndąw̃, í ɓa nzoɓ kɔ́kɔ nun fe ndąw̃, a í ɓiɛ ḳḭ kaɗ kaɗ í te ɓil ḳḭ taŋ zṵ́ɔ ḳḭ ndąw̃ pi.

21 I ɓa nzoɓ ɗáa kɔn fe ndąw̃, nzoɓ ɗáa sùo-ri ɓa koy him ndąw̃, nzoɓ fe sṵm luyeri ndąw̃, rɔɔ i ɗaa fe ḳḭri ɓoɗ ɓoɗ ká rḭ̀i fe niri key na ndąw̃ pi. Mì baka rì timbɛɗɛ key munu ká mì baka rì ká pola na ɓáy. Ɓari ká i ɗo ɓil fe niri key ɓaŋguɔ na, i ti ɗoko sakra nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru re mbay ká tul-ri na ya.

22 Roo lɛ, zaɗka Tem Law Pie ze nda faa pol-rì lɛ, feri ká'a hḭ́i ɓay haŋa nzoɓri ɗaa na ze ɗo key: kɔ́kɔ nzoɓ ɓa nzoɓ nun ndąw̃, ɗáa suoriya ndąw̃, káw ɗɛkɛkɛ ndąw̃, ḭ́ki

* **5:9 5.9** Nzaa gɛrɛk ɓa *levure.*

law ká tul nzoɓri ndąw, ɗáa kere ndąw, mgbaka ini ndąw, rɔɔ ɗoko tul ɓay ndąw pi.
23 Ka'a ɓá nzoɓ law huoke lɔm ndąw, a ɓa nzoɓ kɔ́kɔ faa mgbaka sùo-ɛ ndąw pi. Bol kusol tuŋ fe niri key na ŋgereŋ ya!
24 Ɓari ká i ɓa taa Zezu *Krisi na, i pɔŋ ɗáa kɔn fe naysuo na riw bele munu rǐi fe ká i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ.
25 Munu ká Tem Law Pie ze hą náa kǎwkeri ɓáy kumnun na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka nda faa pol naari, a kíɛ naari simseɗ kere.
26 Ì vi ɓa nzoɓ siika sùo-rǐ ya, ì ŋgákla ki̧ a í ɗaa sere ziŋ ki̧ ya ndąw.

6

Ì ɗaa kere ziŋ nzoɓri riw bele

1 Yu̧-iri, zaɗka ì kɔ nzoɓ ɗo ɗáa kąaya lɛ, ɓaarǐ ká Tem taa Ŋgɛrɛwu̧ru nda faa pol-rǐ na, ì se í vǎa yi̧iŋra ni ví ɗo faa kere ɓáy kusol ɓay kere ká huo lɔm ze ka ziŋ ni. Roo lɛ, mu nzɛ ɓáy sùo-ɔ ndąw rɔ, ká ɓay líe ɓo ɓil fe kąayake na.
2 Ì sɔ ki̧ ká ɓil kér ɓayri ɓa lie ɓa lew. Zaɗka ì ɗaa munu lɛ, ɓe ndąw rɔɔ ì ɗáake vu mbom ɓo tul *bol kusol *Krisi na ɓáy.
3 Zaɗka nzoɓ ker a ɓaa mii, ɓeri ɓa nzoɓ tusuɛ lɛ, ka ɓa nzoɓ tusuɛ ya a ula sùo-ɛ sùo-ɛ ki̧.
4 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hąa hąa lɛ, ka bɛ́klɛ fe ɗáa ɓe na a kɔ. Zaɗka peɗ ɗáa ɓeri na ɗo ɓáy kere lɛ, ka'a ɗáa suoriya ɓay tul peɗ ɓe ká'a ɗaa na ɓo, ka ti mgbaka sùo-ɛ a líeke nzoɓ hąwri ká'a mba ri na ya.
5 Ɓa tusuɛ ki̧: nzoɓ hąa hąa lɛ, ka so-soɓa ká maa tul-e ɓe ki̧ sùo-ɛ.
6 Nzoɓ ká i fere ni Ɓay Kere na, ɗo nun haŋa ni ɓe hɔy kara, ka yi̧i a wál fe kere ɓeri ká'a ɗǒke na, a hą nzoɓ ká fere ni fe na.
7 Ì úla sùo-rǐ ya! Ŋgɛrɛwu̧ru na nzoɓ siɛ ni ya: fe ká nzoɓ ru na a zíŋ lereke ki̧.
8 Zaɗka nzoɓ ru fe ká rii kɔn naysuo ká ɗo ɓil law-ɛ lɛ, a zíŋ fe tunduoke ká ɓa huɗ na. Roo lɛ, zaɗka nzoɓ ru fe ká rii law Tem Law Pie laa lɛ, Tem Law Pie na a haŋa ni fe tunduoke ká ɓa káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.
9 Ndaɗ ɓay haŋa náa ɗáari fe kere ɓaŋguɔ taŋ haŋa law naari ka sąa. Zaɗka náa ɗáari munu ɓaŋguɔ, rɔɔ namke vi lɛ, náa zíŋri fe tunduoke na.
10 Munu zu lɛ, zaɗka náa ziŋri faa lɛ, náa ɗáari kere ziŋ nzoɓri riw bele, kakalke lɛ, ziŋ yu̧ naari ká i ɓa nzoɓ mbika lawri.

Ɔrɔ ɓie ɓay

11 Ì kɔ, timbɛɗɛ key na, ɓi ki̧ sùo-i ze, mǐ ɗaa ɔ́rɔ ɓie mbeɗe key na ɓáy nduo-i ɓa ŋgɔɓke gboɗoro gboɗoro ha rǐ.
12 Mǐ ɓaa ha rǐ: ɓari ká i hii ɓay mgbaka rǐ ɓáy hu̧rusuo ha rǐ kuŋ ŋgori na, i ɓa nzoɓri ká i hii ɓay kíɛ sùo-ri ká nun nzoɓri ká kɛlɛ. Tusuɛke lɛ, i ɗaa munu ɓay haŋa nzoɓri ɗaa nun-ri tuɔ síe ɓay tul *Krisi ká i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ na ya.
13 Ɓari ki̧ sùo-ri ká i ɓa nzoɓ *kúŋ ŋgori na kara, i ɗaa vu mbom ɓo tul *bol kusol na ɓáy zaɗɛ riw bele ya. Roo lɛ, i hii ɓay geɗe rǐ ɓay haŋa rǐ kuŋ ŋgori na, ɓay haŋa ɓo i maa ndáke giri sùo-ri ɓay tul bol kol nu̧ɔkeri ká zuɔ sùo-rǐ na.
14 A ɓi laa lɛ, mǐ nda giri sùo-i ɓay tul fe mbi̧w hɔy ká ɓa Krisi, Ŋgɛrɛmbay naari ká i ɓer ni ɗo tul puu say huɗ na. Munu ká Krisi hu ká tul puu say huɗ ɓay tul-i na, feri ká tukɛlɛ key na, mǐ kɔ ɓa fe ká ɗo gɔr hɔy, a mí hą kér ɓay ɓiri se ɗi mbǎa.
15 Kúŋ ŋgori mase kúŋ ŋgori ya hɔy kara, ɓe ze ɓa fe ya, roo lɛ, fe ká ndaɗ ɓamba na, ɓay haŋa náa víri ɓa nzoɓ fie ɓáy faa hu̧rusuo Tem Law Pie.
16 A ɓari riw bele ká i se faa kere ni key na laa lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ɗɛkɛkɛ ɓáy law kere Ŋgɛrɛwu̧ru ka sáɗ ziŋ ri, rɔɔ a sáɗ ziŋ nzoɓri riw bele ká i ɓa taa ɓe na.

17 Tii sa̰wke saa ɓil nam ká vuri
key na, mɨ̀ hii ɓay haŋa nzoɓ ka
yɔklɔ kér ɓay ɓi mbǎa, ɓay ḭi lɛ, bol
kol nṵɔri ká zuɔ sùo-i key na, kiɛ
mii, mɨ̃ ɓa taa Zezu.
18 Yṵ-iri, ndaɗ ɓay haŋa law
huoke Ñgɛrɛmbay naari Zezu Krisi
ka sáɗ ziŋ rɨ̀ riw bele. Amɛm! Ndaɗ
ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kḭ.

Efɛzri
Mbeɗe ká Pol ɗaa ha̰ nzoɓ mbika lawri ká Efɛz

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na nzoɓri ker í ɓaa mii, ɓa mbeɗe ká i ɗaa se sakra nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kḭ ɓáy zaɗri ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri Azi Miner, ká ŋgɛrɛpuo Efɛz ɗo ɗi na. Ká ɓil mbeɗe key na, Pol ɗaa ha ri kɔ fe ká Ŋgɛrɛwṵru mbi nzi-ɛ ká ɗi piɛɗke lew hɔy ɓay ɗáa. Ka'a mbṵ́ feri riw bele ká nulue ndạw, tusiri kḛy ndạw zuɔ pol mbay ká mbḭw hɔy ká ɓa Krisi.

Mbṵ tul kḭ nzoɓ Krisiri riw bele na, Ziɓri ɓáy nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na, i zuɔ ziŋ kḭ mbḭw hɔy ɓa sùo ká mbḭw, ká Krisi ɓa tul. Zúɔ kḭke ku na ɗo munu, ɓay ḭi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru nan nzoɓri zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe, a ṇda buma ziŋ ri ɓay tul fe ká Krisi ɗaa, a ha ri pam ɓáy faa law kere ɓe. Ka ha̰ Tem Law Pie ha̰ nzoɓ taa ɓeri. Ɓa ɓe Tem Law Pieke na ku ze ka ɗaa ha ri zuɔ ziŋ kḭ. Ɓe ze, zaɗka nzoɓ mbika law ha̰a ha̰a ɗaa peɗ ɓe peɗ ɓe na lɛ, nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kḭ na, i zíŋ hṵrusuo a í ŋgɔŋ ká ɓil mbika law ɓari na ɓa pola pola. Mbeɗe key na, ɓaa ɓay rɔɓay se tul fe ká nzoɓ mbika lawri ɗáa ɓay kíɛke zúɔ kḭke na ha̰ ni ka ɗo ɓa fe tusuɛ: mgɓaka ini ndạw, ɗáa vu mbom ɓo tul kḭ ndạw, rɔɔ haŋa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ndạw pi.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Pam ká ɓáy faa Krisi: 1–2
Zúɔ kḭ nzoɓ mbika lawri: 3.1–4.16
Simseɗ nzoɓri ká i zuɔ ziŋ Krisi: 4.17–6.24

Soko ká Pol hii ha̰ nzoɓ mbika lawri

1 Ɓi Pol ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰ mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi ɓáy law hiiya ɓe na, mì ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓaarì nzoɓ taa Ŋgɛrɛwṵruri ká ì kaw Efɛz*, ká í ɗaa law-rì ɓo tul Zezu Krisi.
2 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ Bǎa naari Ŋgɛrɛwṵru, ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rì.

Fe kere ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰ naari ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu Krisi

3 Náa písiri Ŋgɛrɛwṵru, Bǎa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi, ɓe ká'a ha̰ naari fe sạmi ɓáy riŋ-ɛ riŋ-ɛ riw bele ká nulue ɓáy faa zúɔ ziŋ Krisi!
4 Ì kɔ, pola rɔɔ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ɗaa tusiri na, ka naa naari zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe ɓáy faa Krisi, ɓay haŋa ɓo náa táŋri kaɗ kaɗ ká pol-e taŋ ɓay ká tul naari.

Ɓáy faa law ini ɓe na,
5 ka mbi nzi-ɛ pola lew hɔy ɓay haŋa náa ɓári vi-eri ɓáy faa Zezu Krisi. Ka ɗaa munu, ɓay ḭi lɛ, feke ku na rii law-ɛ.
6 Munu zu lɛ, riŋ ɗika ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul bawda law kere ɓe ká'a ha̰ naari ɓáy ɓil law-ɛ puluk, ɓay ḭi lɛ, náa zuɔri ziŋ Vi-e ká'a kɔ ni ɓa nzoɓ nun-ɛ na.
7 Ɓáy faa sím ɓe ká uo ká tul puu say huɗ na, Ŋgɛrɛwṵru tḭnake naari saa ɓil hṵrusuo feya̰a ká mgba naari ɓa koy, a nda bumake ziŋ naari. Ɓe ze, ka kiɛ naari bawda law kere ɓe ká mba kḭiŋa fal-ɛ wuruk wuruk na,
8 a hą́ke naari nun nzɛmri ɓáy gosi fe kɔ́kɔri riw bele.
9 Ka ha̰ náa kɔ́ri fe ká ɗo zaɗ muni ká'a mbi nzi-ɛ ká ɗi piɛɗ lew hɔy ɓáy law hiiya ɓe ɓay ɗáa ɓáy faa Krisi na.
10 Feke ku na, ɔ́rɔ ɓie nam na lɛ, feri riw bele ká nulue ndạw, tusiri key ndạw na, ká'a mbṵ́ zuɔ tul kḭ mbḭw hɔy ká pol mbay ká mbḭw hɔy ká ɓa Krisi.
11 Ɓáy faa zúɔ ziŋ Krisi na, ɓuru Ziɓri na ɓuru ziŋ fe kereri ká

* **1:1 1.1** Ká ɓil tą́w mbeɗe ha̰nɛri ká piɛɗke lew na, i ɗaa «ká i kaw Efɛz» na ɗo ɗi ya.

Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay tul nzoɓ ɓeri, ɓay i̱i lɛ, ka naa ɓuru pola lew hɔy ɓáy fa̰a ká’a leke. Fekeri riw bele ku na, ka ɗaa maa ɓáy fe ká’a hii a mbi nzi-ɛ ká ɗi ɓay ɗáa sùo-ɛ.

12 Munu zu lɛ, ɓuru Ziɓri ká ɓuru ɓa titire nzoɓri ká ɓuru ɗaa law ɓuru nzokɗo te tul Krisi na, ɓuru ɗaa riŋ ɗika ɓo tul Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓa bawda nzoɓ luye!

13 A ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na hɔy kara, zaɗka ì laa tusuɛ ɓay ká ɓa Ɓay Kere ká ha rì zǐŋke pam na, ì ɗáake law-rì ɓo tul Krisi. Ɓe ze, Ŋgɛrɛwu̱ru téke surum zuɔ sùo-rì ɓa taa ɓe, a ha̱ke rì Tem Law Pie ká’a waa ɓayke pola na†.

14 Temke ku na, ɓa fe ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ a kǐɛke mii, fe kereri riw bele ká’a waa ɓay tul nzoɓ ɓeri na, náa zíŋri ŋgiɗ bele ɓáy nam ká’a tínake naari wŭm saa ɓil hu̱rusuo feya̱a ká mgba naari ɓa koy na. Riŋ ɗika ka ɓa taa ɓe!

Nzaa ɓay kere Pol

15 Ɓe mini ze, úru saa nam ká mì láake soro ɓay law-rì ká ì ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛmbay Zezu, rɔɔ ɓáy ini ká ì mgba ziŋ nzoɓ mbika lawri riw bele na,

16 mì ɗaa taambɔl ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaŋguɔ ɓay tul-rì.

17 Ká ɓil nzaa ɓay kere ɓiri na, zaɗka mì ker se tul-rì lɛ, mì vbi Ŋgɛrɛwu̱ru, Ɓăa Nzoɓ Riŋ Ɓika Luye ká ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi na, ɓay haŋa ni ka ha rì Tem Law Pie ha̱ ni ka ha rì nun nzɛm nda̱w, kɔ́kɔ sa̱w feri nda̱w ɓo, í tŭuke ni ta-taŋ.

18 Mì koɗ ni ɓay haŋa ni ka mgbúɗa nun ɓil law-rì ká nziiya ɓay haŋa rì kɔ fe ká ì ɗaa law-rì te ɗi nzokɗo ká’a ɗíke rì ɓayke na. Mì koɗ ni ɓay haŋa rì kɔ fe riŋ ɗika luye ká’a ɗaa ɗo ɓay tul nzoɓri ká i ɓa taa ɓe,

19 rɔɔ ɓáy bawda hu̱rusuo ká ɗo ɓay tul naari ká náa ɗáari law naari ɓo tul-e na, maa ɓay mgbaka a líeke fe ki̱ri ya. Hu̱rusuoke ku na, ɓa ha̱y ká Ŋgɛrɛwu̱ru tina ɗo zaɗ hie ɓáy bawda hu̱rusuo-ɛ

20 ɓáy nam ká’a tǐnake Krisi saa luɔ huɗ ha̱ ni kaw tunduo hoɗo ɓe ká nulue.

21 Ká zaɗɛ ku na, Krisi re mbay ká tul hu̱rusuo temri riw bele ká re mbay nda̱w, tul nzoɓ réke tul nzoɓri riw bele nda̱w, tul hu̱rusuori riw bele nda̱w, tul hu̱rusuo ká kal tul hu̱rusuo ha̱wri riw bele nda̱w, rɔɔ ɓáy riŋri riw bele ká mgba ká ɓil sew ni key hɔy ya, roo lɛ, ká ɓil sewri ká’a ví vuku kara nda̱w pi.

22 Ɓa tusuɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa feri riw bele zuɔ pol Krisi a ha̱ ni ɓa mbay luye ká tul nzoɓ mbika lawri riw bele

23 ká i ɓa sùo-ɛ na. Ká sakra nzoɓ mbika lawri na, Krisi ya̱a zaɗ kpol kpol ká ɗi, ɓa ɓe ki̱ ze ka ya̱a zaɗri riw bele.

2

Law kere Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ha̱ nzoɓ huɗeri kăwke ɓáy kumnun

1 Pola lew na, ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na, ì ɗo ɓa nzoɓ huɗeri ɓay tul fe ɗáa ya̱a ɓaarì.

2 I ɗo ɓil fe ɗáa ya̱a í se simseɗ munu ká nzoɓ tukɛlɛri, a í tɔ́ŋke fal mbay tul temndayari ká tusiri key ká ɗaa peɗ timbɛɗɛ ká ɓil law nzoɓri ká i ti̱-ti̱i ká tul Ŋgɛrɛwu̱ru.

3 A ɓuru Ziɓri riw bele laa lɛ, ɓuru ɗo munu ká ɓari nda̱w. Ɓuru ɗo ɓil fe ɗáa naysuo, a ɓúru ɗáake fe ká naysuo ɓáy kér ɓay ɓuru hɔy ze hii. Munu ká ɓuru ɗo munu na, ɓuru ɗo ɓa nzoɓri ká hɛrɛ Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo ɓay tul ɓuru munu ká nzoɓ ha̱wri.

4 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa nzoɓ kɔ́kɔ nun síe nzoɓ nda̱w, a law ini ɓe ká ɓay tul naari kara ŋgi̱i ɓamba tasiri nda̱w pi.

5 Ze náa ɓári nzoɓ huɗeri ɓay tul fe ka̱aya naari na hɔy kara, ka ɗaa ha̱ náa kawri ɓáy kumnun ziŋ

† **1:13 1.13** I ki̱i Ezekiyɛl 36.26-27; 37.14; Zuyɛl 2.28-30.

*Krisi. Ɓa law kere Ŋgɛrɛwu̱ru ze ɗaa ha rǐ zǐŋke pam.
6 Ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu Krisi na,
Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ náa kawri ɓáy kum-
nun ziŋ ni mbi̱w hɔy, a ɗaa ha̱
náa réri mbay ziŋ ni mbi̱w ká tul
hu̱rusuo temri riw bele.
7 Ka ɗaa munu ɓay kíɛke leɗ falri
ká ɓil sewri riw bele ká'a ví vuku na
ha ri kɔ bawda law kere ɓe ká ɓa hi̱ɛ
ɓamba zikiki ká'a ɗaa ɓáy law hiiya
ɓe ziŋ naari ɓáy faa Zezu Krisi.
8 Tusuɛke lɛ, law kere Ŋgɛrɛwu̱ru
ze ɗaa ha rǐ zǐŋke pam ɓay law-rǐ
ká ì ɗaa ɓo tul Krisi. Pamke ku na
uru saa luo-rǐ ya, roo lɛ, ɓa fe ini ká
Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ ze ha̱.
9 Feke ku na, ɓa lere peɗ ɗáa ɓaarǐ
rɔɔ nzoɓ mbi̱w mini a ndákake giri
sùo-ɛ ká ɗi ya.
10 Ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ ze ɗaa naari
a ha̱ náa ziŋri pam ɓáy faa zúɔ ziŋ
Zezu Krisi, ɓay haŋa náa ɗáari peɗ
kere ká'a leke ɗo pola ɓay haŋa náa
ɗáari na.

Ziɓri ɓáy nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya vi ɓa nzoɓ ká mbi̱w

11 Ɓaarì ká ì ɓa mbii ndi̱w Ziɓ ya,
ká Ziɓri ɗí rǐ ɓa nzoɓri ká ì kuŋ
ŋgori ya, a í ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ kúŋ
ŋgoriri ɓáy faa fe ká nzoɓ ɗaa ɗo
naysuo na, ì kér se tul ɗol ɓaarǐ ká
pola lew na í kɔ.
12 Ká ɓil sewke ku na ì ɗo ɗi ɗi
ziŋ *Krisi, a í ɓa leɗ Izarayɛlri ká
Ŋgɛrɛwu̱ru nan ri a ɗaa ri zuɔ ɓoɗ
ɓa taa ɓe na ya. I ɓa varuri a í ɗo
fal kpaŋ kuni ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa a
saa ɓay tul nzoɓ ɓeri na. Ɓaarì na, ì
kaw tukɛlɛ key taŋ fe ká ì ɗaa law-rǐ
te ɗi nzokɗo ndą̱w, taŋ Ŋgɛrɛwu̱ru
ndą̱w pi.
13 A roo lɛ, timbɛɗɛ ká ɓáy faa zúɔ
ziŋ Zezu Krisi na, ɓaarǐ ká ì ɗo ɗi ɗi
na ì soro deɓ ɓa lakun-ɛ ɓáy faa sím
ɓe ká uo ká tul puu say huɗ.
14 Krisi ki̱ sùo-ɛ ze ɗaa ha̱ ɗɛkɛkɛ
ɗo sakra nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ɓáy
nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na, ha ri vi ɓa
nzoɓ ká mbi̱w hɔy. Ɓáy huɗ ɓe ká
tul puu say huɗ na, ka wŭrake kɔ̀kɔ
badɔkɔ ká kuŋ sakra nzoɓri ha ri ɓa
nzoɓ tul ŋga̱ni ki̱ri na.
15 Ɓe Krisi na, ka bumra *bol kusol
Ziɓri ɓáy zaɗ saŋmakeri ká ɓoɗ
ɓoɗ, a ha̱ sa̱w nzoɓri ká siɗi key na
vi ɓa nzoɓ fie mbi̱w hɔy ro ɓáy faa
zúɔ ziŋ ni, a ɗaa ha̱ ɗɛkɛkɛ ɗo sakra
naari.
16 Ɓáy huɗ ɓe ká tul puu say
huɗ na, ka ɓǐɛke law zóŋke, a mbu̱
sa̱w nzoɓri ká siɗi na vi ɓa nzoɓ
ká̱ mbi̱w hɔy, a ɗaa ha ri zuɔ ziŋ
Ŋgɛrɛwu̱ru.
17 Ɓe Krisi na, ka ví ka-káa Ɓay
Kere ká ha̱ ɗɛkɛkɛ ha̱ ɓaarǐ ká ì ɓa
Ziɓ ya ká í ɗo ɗi ɗi ziŋ Ŋgɛrɛwu̱ru
ndą̱w, rɔɔ ɓari ká i ɓa Ziɓ ká í ɗo ɗi
ya deɓ hɔy ziŋ ni na ndą̱w pi.
18 Ɓe ze, ɓáy faa Krisi na, naari
riw bele ká náa ɓári Ziɓri ndą̱w, Ziɓ
ya ndą̱w na, taambɔl Tem Law Pieke
ká mbi̱w na ku ze, náa zǐŋkeri faa
ɓay sóro ɓa luo Bǎa Ŋgɛrɛwu̱ru.
19 Ɓe mini ze, ɓaarǐ ká ì ɓa Ziɓ
ya na, timbɛɗɛ key ì ɓa varu nzoɓ
mbǎa ndą̱w, a í ɓa nzoɓri ká ì vi saa
tul puo ki̱ mbǎa ndą̱w, roo lɛ, ì ɓa
sa̱w nzoɓ taa Ŋgɛrɛwu̱ruri, a í ɓa
nzoɓ ini ɓeri ro.
20 Ɓaarì hɔy kara, i mbúo rǐ mbi̱w
hɔy ziŋ ɓuru Ziɓri ɓa *hul ka̱ni
Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗo tul tigba̱a hul ká
ɓa *nzoɓ ndáy nzaapeɗri ɓáy *nzoɓ
ya̱aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru
na. A tisaw ká ɓo ti̱w hulke ku na,
ɓe ze ɓa Zezu Krisi ki̱ sùo-ɛ.
21 Ɓa ɓe ki̱ ze ka ɗaa ha̱ hul mgba
ki̱ ɓáy kere riw bele kpǎŋ a ha̱ ni vi
ɓa hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗo ɓoɗ
ɓa taa ɓe.
22 Ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na hɔy kara,
ɓáy faa zúɔ ziŋ ni na, i mbúo rǐ
mbi̱w hɔy ziŋ nzoɓ mbika law ha̱wri
ha̱ naari riw bele náa víri ɓa hul ká
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa puo ká ɗi ɓáy faa
Tem ɓe.

3

Peɗ ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa zuɔ nduo Pol ɓay tul nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya

1 Ɓi Pol ká i mgba mì naa hul
sal ɓay tul peɗ Zezu *Krisi ká mì
ɗaa ɓay tul ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na,
zaɗka mì ker se tul feri riw bele ká
Ŋgɛrɛwṵru ɗaa na lɛ, mì ɗaa nzaa
ɓay kere ɓay tul-rì.
2 Peɗ ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa zuɔ
nduo-i ɓáy faa law kere ɓe ɓay haŋa
mì ɗaa ɓay tul-rì na, ì laa ɓayke ɗɔɗ
ro.
3 Fe ká'a waa ɓay ɗáa ká ɗo zaɗ
muni na, ka tina sạwke hạ mì kɔ,
munu ká mì ɓaa ndḭi ɗo ɓḭ̃l mbeɗe
ká mì ɗaa ha rì key na.
4 Zaɗka ì kḭi ɓayke lɛ, ì kɔ́kɔ mii,
fe ká ɗo zaɗ muni ká se tul Krisi na,
mì kɔ ta-taŋ.
5 Piɛɗke lew na, fe ká ɗo zaɗ
muni na, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓayke hạ
nzoɓri ya, roo lɛ, timbɛɗɛ key na
ka tina sạwke ɓáy faa Tem ɓe hạ
nzoɓ ɓeri ká i ɗo ɓoɗ ɓa *nzoɓ ndáy
nzaapeɗri ɓáy nzoɓ yạaŋa ɓayri saa
nzi-ɛ na ha ri kɔ.
6 Ì kɔ, fe munike na ze ɗo key:
nzoɓri ká i ɓa sạw Ziɓ ya, ká í laa
káa Ɓay Kere a í yạa ɓayke na, i ɗo
ɓil fe kereri ká Ŋgɛrɛwṵru hạ nzoɓ
ɓeri na mbḭw hɔy ziŋ ɓari ká i ɓa
Ziɓri na a í vi ɓa nzoɓ ká mbḭw hɔy,
rɔɔ í ɗo ɓil fe ká Ŋgɛrɛwṵru waa
ɓay tul nzoɓri ká i zuɔ ziŋ Zezu Krisi
na mbḭw hɔy ndạw.
7 Ɓi na, ɓáy faa law kere
ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ziŋ mì, ɓáy
hṵrusuo-ɛ ká ɗaa peɗ ká ɓil law-i
na, ka hạ́ke mì fe ini hạ mì víke ɓa
nzoɓ káa Ɓay Kere key.
8 Ɓi na, mì ɓa leɗ ká sakra nzoɓ
taa Ŋgɛrɛwṵruri mgbaɗa. Ze ɓe nu
ku hɔy kara, Ŋgɛrɛwṵru ɗaa law
kere ziŋ mì, a hạ mì ka-káa fe kere
Krisi ká mba kḭiŋa na hạ nzoɓri ká i
ɓa Ziɓ ya ndạw,
9 a mí ɗaa hạ nzoɓri riw bele kɔ́ke
fe ká Ŋgɛrɛwṵru leke faake ɓay ɗáa
na ɗo zaɗ hie. Ɓa fe ká Ŋgɛrɛwṵru
Nzoɓ Ɗáa Feri Riw Bele ɗaa ɗo zaɗ
muni ɓa ɗḭ̃ɛ lew hɔy,
10 ɓay haŋa ɓo timbɛɗɛ key ká ɓáy
faa nzoɓ mbika lawri riw bele ká i
mbṵ tul kḭ na, temri ɓáy hṵrusuori
ká re mbay na i kɔ́ke nun nzɛm ɓe
ɓáy faa gosikeri ɓoɗ ɓoɗ riw bele.
11 Ɓe ze fe ká'a hii ɓay ɗáa maa
ɓáy ɓay ká'a mbi nzi-ɛ ká ɗi ɓa ɗḭ̃ɛ
lew hɔy na, ka ɗaa ɔ ɓáy faa Zezu
Krisi Ŋgɛrɛmbay naari.
12 Ɓáy faa zúɔ ziŋ ni ndạw, rɔɔ
ɓáy law naari ká náa ɗáari ɓo tul-e
ndạw na, náa ziŋri faa ká ɓay ɗoko
pol-e taŋ law tɔkɔ.
13 Munu zu lɛ, mì koɗ rì ɓay haŋa
law-rì ka sạa ɓay tul kɔ́kɔ sɛkɛ feri
ká mì ɗo ɓil-e ɓay tul-rì na ya. Kɔ́kɔ
sɛkɛ fekeri ku na, ì ziŋ fe kereri ká
ɗi a ɓa fe riŋ ɗika ká ɓay tul-rì.

Nzaa ɓay kere Pol

14 Ɓe ze, zaɗka mì ker se tul feri ká
Ɓăa Ŋgɛrɛwṵru ɗaa na lɛ, mì huku
siri ká pol-e,
15 ɓe ká sạw nzoɓ iniri riw bele ká
nulue ɓáy tusiri key ɗi ni ɓa Ɓăa na.
16 Mì koɗ Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Riŋ
Ɗika Luye ká ɗo ɓáy feri riw bele
na, ka ha rì hṵrusuo ká ɓil law-rì
nziiya ɓáy faa Tem ɓe.
17 Mì koɗ ni ɓay haŋa *Krisi ka
ɗaa puo ká ɓil law-rì ɓáy faa mbika
law. Mì koɗ ni ɓay haŋa rì ɓar sạw,
a í ɗo ŋgɔŋ kpay kpay ká ɓil law ini,
18 ɓay haŋa ɓo, ɓaarì ɓáy
nzoɓ hạwri riw bele ká ì ɓa taa
Ŋgɛrɛwṵru na ì maa ɓay kɔ́kɔ wạa,
mina ze bạwda law ini Krisi ká
gbṵke tiya ká aa a pie ndạw, gaŋ
a ɗḭ̃ ndạw na lɛ!
19 Mì koɗ ni ɓay haŋa rì kɔ law
ini Krisi ká mba tul feri riw bele
ká maa ɓay haŋa nzoɓ kɔ ya na,
ɓay haŋa ɓo feri riw bele ká ɓa taa
Ŋgɛrɛwṵru na, ka yạa ɓil law-rì kpol
kpol.
20 Riŋ ɗika ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru ká
maa ɓay ɗáa feri ká kal tul zaɗ ɓáy
hṵrusuo-ɛ ká ɗaa peɗ ká ɓil law
naari. Ka maa ɓay ɗáa fe kal tul
hạyri ká náa vbíri ni riw bele ndạw,
a kal tul kér ɓay naari pavbaɗ ndạw
pi.
21 Riŋ ɗika ɓa taa ɓe ɓáy faa nzoɓ
mbika lawri riw bele ká i mbṵ tul kḭ,

rɔɔ ɓáy faa Zezu Krisi ɓáy ɓil sewri riw bele mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ. Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kḭ.

4

Ɓá nzoɓ mbḭw ká ɓil Krisi

1 Munu zu lɛ, ɓi ká i mgba mì naa hul sal ɓay tul Ŋgɛrɛmbay na, mì koɗ rì ɓay haŋa rì se simseɗ ka maa ɓáy taa ha̰y ká Ŋgɛrɛwṵru hii a ɗíke rì na.
2 Ì se simseɗ ká yuɗuɗu í ɗiŋ tul-rì a í íkike law-rì. Ì sṵu law-rì ká tul kḭ ɓa lie ɓa lew ɓáy law ini.
3 Ì ɗaa hṵrusuo-rì tuŋ kḭ í kɔ́rɔ sa̰w zúɔ kḭ ká Tem Ŋgɛrɛwṵru ha rì ɓáy faa ɗɛkɛkɛ ká'a síŋke rì mbḭw na.
4 Ì kɔ, nzoɓ taa Krisiri na sùo-ri mbḭw rɛ̰w, Tem Law Pie kara mbḭw rɛ̰w nda̰w, a fe ká Ŋgɛrɛwṵru ɗíke naari ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo ɓay zíŋ na kara, mbḭw rɛ̰w nda̰w pi.
5 Ŋgɛrɛmbay na mbḭw rɛ̰w, mbika law mbḭw rɛ̰w nda̰w, ɗáa tul nduo mbii na kara mbḭw rɛ̰w nda̰w pi.
6 Ŋgɛrɛwṵru ká ɓa Ɓăa nzoɓri riw bele na mbḭw rɛ̰w, a re mbay ká tul nzoɓri riw bele nda̰w, a ɗaa peɗ ɓáy zaɗri riw bele nda̰w, a ɗo ɓil law nzoɓri riw bele nda̰w pi.
7 Roo lɛ, naari na, nzoɓ ha̰a ha̰a lɛ, *Krisi ha̰ ni fe ini ká maa ɓáy zaɗɛ,
8 munu ká ɓayke ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru mii:
«Zaɗka'a haw yṵm a hil ɓa siya na,
ka fa̰a nzoɓri ká i mgba ri mgbam na se fal-ɛ
a ha̰ fe tunduo ɓe ha̰ nzoɓri.»*
9 «Ka hil ɓa siya» na wa̰a, ɓil ɓayke ɓaa mina lɛ? Ɓayke ɓaa mii, pola rɔɔ ɓay haŋa Krisi uru a se luo Bi-ɛ na, ka ɗì kpṵru a se zaɗ baw.†
10 Ɓe ká'a ɗì na, ɓa nzoɓ taa mbḭwke ká uru kpṵru a se nulue siya ɓay haŋa ɓo, ka re mbay ká tul feri riw bele ɓáy zaɗri riw bele.
11 Ɓa ɓe kḭ ze ka ha̰ fe ini ha̰ nzoɓri ɓáy zaɗɛ zaɗɛ. Ka ha̰ nzoɓ ha̰nɛri vi ɓa *nzoɓ ndáy nzaapeɗri, nzoɓ kḭri ɓa *nzoɓ ya̰aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru, nzoɓ kḭri laa lɛ, i ɓa nzoɓ káa Ɓay Kere, a nzoɓ kḭri rɔɓay i ɓa nzoɓ kɔ́rɔ baɗu Ŋgɛrɛwṵru ɓáy nzoɓ fére nzoɓri fe.
12 Ka ɗaa munu ɓay haŋa ɓo, nzoɓ taa Ŋgɛrɛwṵruri i maa ɓay ɗáa peɗ ká'a pɔŋ zuɔ nduo-ri, ha̰ nzoɓ mbika lawri ká i ɗo munu ɓa sùo Krisi na, i ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law ɓari ɓa pola pola,
13 ha̰ naari riw bele na náa zŭɔkeri ziŋ kḭ mbḭw hɔy ká ɓil mbika law nda̰w, tuuka Vu Ŋgɛrɛwṵru nda̰w pi. Naari na, náa víkari ɓa nzoɓri ká ŋgɔ-ŋgɔŋ, a náa ya̰ari fe ɗáa Krisi na ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.
14 Ɓe nda̰w rɔɔ, náa ti ɗokokeri ɓa leɗ tuɛri ká nzoɓ fe fére bayluri ula ri ha ri se líe se lew munu ɓa hul tumbii ká zuu veke ni ha̰ ni laŋ beŋna beŋna ya.
15 Roo lɛ, zaɗka náa ɓaarì tusuɛ ɓay ɓa kɛlɛ ha̰ nzoɓri ɓáy faa law ini lɛ, náa ŋgɔ́ŋri ká ɓil feri riw bele kpṵru, a náa yă̰akeri fe ɗáa Krisi, ɓe ká'a ɓa tul.
16 Taambɔl ɓe na ze, nzaa nduo sùo-ɛri ká ɓoɗ ɓoɗ na, i zuɔ kḭ í ŋgɔŋ kpăŋ ha̰ sùo bele na siŋ kḭ ɓáy kere ɓáy zaɗ ɗokmakeri. Ɓe mini ze, zaɗka nzaa nduo sùo nzoɓ mbḭw mbḭw bele ɗaa peɗ ɓáy kere lɛ, sùo riw bele na ŋgɔŋ a se ɓa pola pola ká ɓil law ini.

Káw ɓa nzoɓ fie ká ɓil Krisi

17 Ɓay ká mì ɓaa ha rì a mí geɗe tul-e ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay na ze ɗo key: ì se simseɗ munu ká nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwṵru ya na mbăa. Ɓari

* **4:8 4.8** Simri 68.18. Zaɗka ŋgɛrɛ tul nzoɓ yṵmri ɓáy nzoɓ ɓeri haw yṵm, rɔɔ falɛ ku i yḭi í se puɔ lɛ, ŋgɛrɛ tul nzoɓ yṵmri na leke feri ká i fa̰a ká nzaa ruy na a ha̰ nzoɓri. Ɗo faa mbḭw munu nda̰w, munu ká Zezu Krisi haw yṵm ká tul ŋgɛrɛtemndaya ká tul puu say huɗ, a kaw tunduo hoɗo Bi-ɛ Ŋgɛrɛwṵru na, ka leke fe iniri ɓoɗ ɓoɗ ha̰ nzoɓ mbika lawri riw bele. † **4:9 4.9** Nzoɓ ndáy ɓay ha̰nɛri ɓaa mii, «pola rɔɔ ɓay haŋa Krisi uru a se luo Bi-ɛ na, ka ɗì kpṵru a vi tusiri key.»

na, i se fal kér ɓay ɓari ká ɗaa fe
mbi̱w ya,
18 a fe kɔ́kɔ ɓari hɔy kara ɗo
kpalu ndąw. Káw ɓáy kumnun ká
Ŋgɛrɛwu̱ru hą nzoɓ na, i kɔ ya
wŭm, ɓay i̱i lɛ, nun-ri fu̱mra gbiɓli
ká ɗi, a law-ri kara ŋgɔŋ ɓa tisaw.
19 Sahoy mbi̱w mini kara sɛ ri ká
tul fe ɗáa ɓari na ya. I pɔŋ sùo-ri hą
fe ɗáa gɔɓ gɔɓkeri a í ɗáake fe ĭmri
lɔkɛ lɔkɛ taŋ kɔ́kɔ fal sùo-ri.
20 Roo lɛ, ɓaarì na, ɓáy faa key na
ze ì tŭuke *Krisi ya.
21 Ɓaarì na, ì laa ɓay ká se tul-e na
ɓa tusuɛ, a í fere rì tusuɛ ɓay ká ɓil
Zezu.
22 I fere rì fe ɓay haŋa rì naa sùo-rì
ká ɓil tąw fe ɗáa ɓaarì ká kiɛ simseɗ
kąaya ɓaarì ɓáy kɔn fe nzaa úlari ká
ɓiɛ rì na ɓa fal,
23 ɓo hą kér ɓay ká ɓil law-rì na
ka fɛ́rɛ a vi ɓa fie.
24 Ì mbi sùo fie ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa
hą ni rìi ni na í nduo ɗo sùo-rì. Ɓáy
faa tusuɛ ɓay na, ì kĭɛke sùo-rì ɓa
nzoɓ ká ɗaa feri ɓáy zaɗɛ, a í ɗo ɓoɗ
ɓa taa ɓe.
25 Munu ká ì naa sùo-rì ká ɓil kúɗ
ɓay na, nzoɓ hąa hąa lɛ, ka ɓaa
tusuɛ ɓay hą ku̱-ɛ, ɓay i̱i lɛ, naari
riw bele na náa ɓári nzaa nduo sùo
ká mbi̱w.
26 Zaɗka law-rì fąa rì lɛ, ì nzɛ ɓáy
sùo-rì ká ɓay ɗáa feyąa. Law fąa
ɓaarì na ì hą síe ka riŋ ká ɗi ya,
27 ì pɔ́ŋ faa mbi̱w hą ŋgɛrɛtemndaya
ya.
28 Nzoɓ ká ɓa nzoɓ riiɓa lɛ, ka pɔ́ŋ
nzaa nduo riiɓa ɓe na ka gbu̱, a ɓo a
ɗaa peɗ ɓáy nduo-ɛ ɓay haŋa ni ka
ziŋ faa a hą fe hą nzoɓri ká i se síe
fe.
29 Ì hą ɓay kąaya mbi̱w mini kara
ka ti̱i ká nzaa-rì ya, roo lɛ, ì ɓaa ɓay
ká maa sɔ́kɔ nzoɓri, a ɗaa kere ziŋ
nzoɓri ká i laa ɓayke na.
30 Tem Law Pie Ŋgɛrɛwu̱ru na ì
ɗaa nun-ɛ túɔ síe ya. Ɓe na ka ɓa
bol nduo Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓo sùo-rì, a
kíɛke rì ɓa nzoɓ taa ɓe kpu̱ru ti̱i nam
ká'a ɔ́rɔke peɗ ɓe ká sùo-rì ŋgiɗ
bele a yąa rì.
31 Law zɔ́ŋke riw bele ndąw, ɗáa
nun si̱i ŋgąw ŋgąw ká tul nzoɓ
ndąw, law fąa ndąw, ɗáa nzaaɓay
ndąw, ti̱iri nzoɓ ndąw, rɔɔ fe ɗáa
law mgbɔ́rɔri ɓoɗ ɓoɗ riw bele
ndąw na, ì pɔ́ŋ ɓa fal.
32 I ɗaa law kere ziŋ ki̱ í kɔ nun
síe ki̱, a í hą law-rì ka huo ká tul ki̱
munu ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą law-ɛ huo
lɔm ká tul-rì ɓáy faa Krisi na.

5

Séke simseɗ ká ɓil zaɗ taŋa

1 Ɓaarì na, munu ká ì ɓa leɗri ká
Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ rì ɓa nzoɓ nun-ɛ na ì
mbóro fe ɗáa ɓe.
2 Feri riw bele ká ì ɗaa na, ì ɗaa
ɓáy law ini munu ká *Krisi hii naari,
a mbi sùo-ɛ hą huɗ ɓay tul naari ɓa
*fe poy ká bąrɛ fu̱ bŭy bŭy a rii law
Ŋgɛrɛwu̱ru.
3 Ɓaarì na, ì ɓa taa Ŋgɛrɛwu̱ru.
Munu zu lɛ, ɗáa nun pie ndąw, fe
ɗáa ĭm ndąw, mase kɔ́kɔ nun fe
ndąw na, maa ɓay haŋa ɓayke mbi̱w
mini kara ka mgba ká sakra ɓaarì
ya.
4 Rɔɓay, ɓáa ɓay sahoy ndąw, loko
kɔ̀kɔ sorori ndąw, rɔɔ luo mbúo ká
tul nzoɓ ndąw na, maa ɓay haŋa ni
ka ɗo sakra ɓaarì ya, roo lɛ, ì ɗaa
taambɔl ze ka hą Ŋgɛrɛwu̱ru.
5 I kɔ ɓáy kere ndąw rɔ! Nzoɓ ká
pɔŋ sùo-ɛ a ɓa nzoɓ ɗáa nun pie,
mase nzoɓ ɗáa fe ĭm, mase nzoɓ
kɔ́kɔ nun fe na, ka kɔ fekeri ku na
ɓa wu̱ru ká'a koɗ. Nzoɓke ku na, fe
kereri ká ɗo ɓay tul nzoɓri ká Krisi
ɓáy Ŋgɛrɛwu̱ru re mbay ká tul-ri na,
ka ti zíŋ mbi̱w ya.
6 Ì hą nzoɓ mbi̱w mini kara ka
úla rì ɓáy kɔ̀kɔ ɓayri ya. Ɓay tul fe
ɗáa kąaya ká mini key na ze, hɛrɛ
Ŋgɛrɛwu̱ru a zúɔke tul nzoɓri ká i
ɗaa tul ŋgɔŋɔ ziŋ ni.
7 Munu lɛ, ki̱ri nzoɓri ká munu ku
na ì mgbąŋra ri ya.
8 Pola na, ì ɗo ɓil suŋ tilo, roo
lɛ, timbɛɗɛ key lɛ, ɓáy faa zúɔ ziŋ
Ŋgɛrɛmbay na ì ɗo ɓil zaɗ taŋa.

Munu zu lɛ, ̀ì se simseď munu ƀa
nzoƀri ká i ďo ƀil zaď taŋa,
9 ƀay i̱i lɛ, zaď taŋake ku na ďaa
ha̱ nzoƀ lie lereke ƀa fe ďáa kereri
riw bele: fe ďáa ká ďo sikďa ndạ̱w,
fe ďáa tusuɛ ndạ̱w pi.
10 Ì ďaa hu̱rusuori tuŋ ki̱ í bɛ́klɛke
fe ká rii law Ŋgɛrɛmbay.
11 Fe ďáa gɔƀ gɔƀkeri ká gɔr hɔy
ká ďo ƀil suŋ tilo na, ̀ì mgba̱ŋra ri
ndi̱i ya, roo lɛ, ̀ì tína ri ďo zaď hie
gba̱y gbay.
12 Fekeri ká nzoƀri ďaa ká zaď
muni ku na, ƀa fe ďáa sahoy ká nzoƀ
maa ƀay ƀáa ƀayke ya.
13 Roo lɛ, zaďka fe ďáakeri riw
bele ku na ďo zaď hie gbay gbay lɛ,
sạ̱w fekeri tina sùo-ɛ ďo zaď hie gbay
gba̱y.
14 Tusuɛke lɛ, feri riw bele ká ti̱i a
ďo zaď hie gbay gbay na, vi ƀa zaď
taŋa. Sạ̱wke mini ze i ƀaa mii: «Ƀo
ká mù na-nam na, mu túma. Ƀo ká
mù ƀa nzoƀ huďe na, mu túma ká
sakra nzoƀ huďeri, a lɛ, Krisi a haŋa
nun-a taŋ ƀáy*.»
15 Munu zu lɛ, ̀ì nzɛ ƀáy sùo-rì ƀay
tul ki̱ri simseď ƀaarì na ndạ̱w rɔ! Ì
se simseď munu ká kɔ̀kɔ nzoƀri ya,
roo lɛ, ̀ì se simseď munu ká nzoƀ
nun nzɛmri
16 ká i ďaa fe kere ƀáy ƀil nam ká
Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ na, ƀay i̱i lɛ, ƀil nam
ká náa ďori ďi key na, ƀa nam ká
ndaya.
17 Sạ̱wke mini ze, ̀ì ďaa fe ďáa kɔ̀kɔ
ya, roo lɛ, ̀ì ďaa hu̱rusuo-rì tuŋ ki̱ í
kɔ́ke fe ká Ŋgɛrɛmbay hii ƀay haŋa
rì ďaa na.
18 Ì ha̱ him ka ďáa rì túď ya, ƀay i̱i
lɛ, a haŋa rì ďaa fe gɔƀ gɔƀkeri, roo
lɛ, ̀ì ha̱ Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ze ka mbaa
ƀil law-rì gba̱y gba̱y,
19 ƀo í ƀaa ƀay í sɔ́ke ki̱ ƀáy
simri ndạ̱w, sim písi ndạ̱w, rɔɔ ƀáy
sim ká'a ha rì ndạ̱w na, ̀ì písike
Ŋgɛrɛmbay ƀáy ƀil law-rì riw bele.
20 Ká ƀil feri riw, ƀáy ƀil namri
riw bele na, ̀ì ďaa taambɔl ha̱
Bǎa Ŋgɛrɛwu̱ru ƀáy riŋ Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu Krisi,
21 a í ďiŋ tul-rì ká pol ki̱ ƀay tul hi̱ɛ
Krisi ká ďo ƀil law-rì na.

Fe ďáa nzoƀri ká i zuɔ ziŋ Krisi

22 Mạ́yri, ̀ì ďiŋ tul-rì ká pol waa
ƀaarì munu ká ̀ì ďaa ziŋ Ŋgɛrɛmbay,
23 ƀay i̱i lɛ, wạ̱ra nzoƀ na ƀa mbay
ká tul mạ́y nzoƀ munu ká *Krisi ƀa
mbay ká tul nzoƀ mbika lawri riw
bele. Ƀe Krisi na, ka ƀa Nzoƀ Yạ̱aŋa
nzoƀ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw
bele ká i ďo munu ƀa sùo-ɛ na.
24 Ƀe ze, ƀaarì mạ́yri na ̀ì ďiŋ tul-
rì ká pol waa ƀaarì ká tul feri riw
bele faa mbi̱w munu ká nzoƀ mbika
lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw bele ďáake
ziŋ Krisi.
25 A ƀaarì wạ̱rari laa lɛ, ̀ì hii mạ́y
ƀaarì faa mbi̱w munu ká Krisi hi̱ike
nzoƀ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw
bele a pɔŋ sùo-ɛ ha̱ huď ƀay tul-ri.
26 Ka wàa ri ƀáy mbii ƀáy ƀay ƀe
ha ri *taŋ kaď kaď, a ďaa ri zuɔ ƀoď
ƀa taa ƀe.
27 Ka ďaa munu ƀay haŋa nzoƀ
mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw
bele na, i ďo pol-e munu ƀa mạ́y ká
kɔrɔ sùo-ɛ ƀay tul waa ƀe, ká'a kí̱ɛ
sùo-ɛ ká pol-e ká ƀil ndaďi mạ́y ƀe
riw bele a taŋ kaď kaď, taŋ fe ǐ̱m
ká mbuo ďi ndạ̱w, taŋ bol kol nu̱ɔ
ndạ̱w, a ďi tạ́w ya ndạ̱w, rɔɔ fe kạ̱aya
mbi̱w mini kara ďo sùo-ɛ ya ndạ̱w
pi.
28 Munu zu lɛ, ďo nun haŋa wạ̱rari
na, i kɔ mạ́y ƀari ƀa nzoƀ nun-ri
munu ká i kɔ́ke sùo-ri ƀa nzoƀ nun-
ri na. Nzoƀ ká hii mạ́y ƀe na, ka hii
sùo-ɛ ƀe ki̱ sùo-ɛ.
29 Tusuɛke lɛ, nzoƀ mbi̱w mini
kara ti sáŋ sùo-ɛ sùo-ɛ ya, roo lɛ, ka
hɔl ni a kɔ-kɔ́m ƀa tul-e faa mbi̱w
munu ká Krisi kɔ́ke kɔ́m ƀa tul nzoƀ
mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw bele,
30 ƀay i̱i lɛ, naari na, náa ƀári nzaa
nduo sùo-ɛ.
31 «Sạ̱wke mini ze, wạ̱ra nzoƀ a
pɔ́ŋ bi-ɛ ƀáy mi-ɛ ƀay ká̱w ziŋ mạ́y

* **5:14 5.14** Nzoƀ hạ̱nɛri ker í ƀaa mii, ƀay key na, ƀa sim ká nzoƀ mbika lawri ká titire ďɛkrɛ i ďi ká síe ďáa tul nduo mbii. † **5:31 5.31**Tiika sạ̱w fe 2.24; 1Kɔ 6.16; Mat 19.5.

ɓe, ɓari siɗi bele reɓ na, i ví ɓa nzoɓ
ká mbi̱w†.»
32 Ɓayke ku na ɓa bawda fe, a ze
mì ker mí kɔ lɛ, feke ku na ɓaa se
tul Krisi ɓáy nzoɓ mbika lawri ɓoɗ
ɓoɗ ká i mbu̱ tul ki̱ riw bele,
33 a roo lɛ, ɓayke na ɗo ɓay tul-rì
ndąw: ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hąa hąa
lɛ, ka hii mąy ɓe munu ká'a hìike
sùo-ɛ, a mąy nzoɓ hɔy kara ka hi̱ɛ
waa ɓe.

6

1 Ɓaarì leɗri ká ì ɓa taa
Ŋgɛrɛmbay na, ì ɗaa vu mbom ka
ɓo tul nzoɓ mbóŋri, ɓay i̱i lɛ, ɓa fe
ká ɗo ɓáy zaɗɛ.
2 Bol kusol mbi̱w ɓaa mii: «Mu
ɗaa vu mbom ka ɓo tul bǎa-ka ɓáy
máa-ŋa*.» Bol kusol key na ɓa titire
ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa fe ki̱ nde tul-e a
ɓaa mii:
3 Mù ɗaa vu mbom ka ɓo tul bǎa-
ka ɓáy máa-ŋa na lɛ, mù káw ɓáy
suoriya a mú káwke tusiri key hą
bol-a ka ɗíke.
4 A ɓaarì bǎa leɗri laa lɛ, ì ɗaa
hą tul vu ɓaarì ka fére ya, roo lɛ,
ì hól ri ɓáy faa fére ri fe ndąw,
haŋa ri nzaa ɓoko ká uru saa luo
Ŋgɛrɛmbay ndąw pi.
5 A ɓaarì koyri na, ì ɗaa vu mbom
ka ɓo tul bǎa gaŋ ɓaarì ká tusiri
key ɓáy hi̱ɛ ndąw, ɓáy tɔ́kɔ ká pol-ri
ndąw, rɔɔ ɓáy law mbi̱w ká taŋ kaɗ
kaɗ munu ká ì ɗáake peɗ hą Krisi.
6 Ì ɗaa peɗ ha ri ɓay ɗoko ká i
ɗo fal-rì kɛk key hɔy ɓay ndáɗke ká
nun-ri ya. Roo lɛ, ì ɗaa law hiiya
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy ɓil law-rì riw bele
munu ɓa nzoɓ peɗ Krisi.
7 Ì ɗaa peɗ ha ri ɓáy law kere rìi
fe ká ì ɗaa hą Ŋgɛrɛmbay ɓo, ì ɗaa
hą nzoɓri hɔy ya,
8 ɓay i̱i lɛ, ì kɔ ndąw, nzoɓ hąa hąa
ká ɓa koy, mase nzoɓ ká kaw ɓáy
tul-e hɔy kara, Ŋgɛrɛmbay a haŋa ni
fe ká maa tul-e ɓay fe kere ká'a ɗaa
na.
9 Ɓo faa mbi̱w munu ndąw, ɓaarì
ká ì ɓa bǎa gaŋ ɓari na, ì ɗaa fe ɓáy
zaɗɛ ka zíŋ koy ɓaarì. Kɔkɔ ká ì
ɗára ri, ɓay i̱i lɛ, ì kɔ, ɓaarì ndąw,
koy ɓaarì ndąw na, bǎa gaŋ ɓaarì
mbi̱w hɔy ɗo nulue. Ɓe na ka naa
nun nzoɓ mbi̱w ya.

Ɓaa fe rem Ŋgɛrɛwu̱ru ka zúɔ sùo-rì

10 Ká ɓay síŋ tul ɓay key na lɛ, ì hą
bawda hu̱rusuo Ŋgɛrɛmbay ka ɗaa
ha rì vi ɓa nzoɓ hu̱rusuo.
11 Fe remri riw bele ká Ŋgɛrɛwu̱ru
ha rì na, ì fąa zúɔ sùo-rì; ɓe ndąw
rɔɔ, ì mgbáke sùo-rì ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay
tul fe ɗáa law ŋgɛrɛtemndaya na
ɓáy. 12 Tusuɛke lɛ, naari na náa rúri
ruy ziŋ nzoɓ ya, roo lɛ, náa rúri ziŋ
hu̱rusuo temndayari ká i re mbay ká
tu̱kɛlɛ key ndąw, ziŋ hu̱rusuori riw
bele ndąw, rɔɔ ziŋ hu̱rusuo mbay ká
ɓil suŋ tilo ká tusiri key ndąw pi.
13 Sąwke mini ze, fe remri riw bele
ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą na, ì fąa zúɔ sùo-
rì. Ɓe ndąw rɔɔ, zaɗka nam ká
ndaya na vi lɛ, nzoɓ tul ŋgąni ti zíŋ
faa ká ɓay mbaka tul-rì ya ɓáy. A fal
ruy ká ì ruu kpu̱ru ti̱i gbu̱ke na ro lɛ,
ì haw yu̱m na ro zu.
14 Munu zu lɛ, ì ɗo ɗi ya í mgba
tusuɛ ɓay na ŋgɔ-ŋgɔŋ munu ɓa
nzoɓ yu̱m ká mbi sal huɔ a síŋke
puu si-ɛ. Ì hą fe ɗáa ɓaarì ka ɗo
sikɗa munu ɓa gari lari ká ŋgɔŋ
kɔkyɔ ká nzoɓ yu̱m nduo ɗo nzaa
law-ɛ siya ɓay yąmke fe remri.
15 Ì ka-káa Ɓay Kere káw ɗɛkɛkɛ
na ɓáy sùo ndúɔke kiyaw kiyaw hą
nzoɓri munu ɓa nzoɓ yu̱m ká nda
dikɔn ɗo ɓal-ɛ ɓay séke seɗ ɓáy
kere.
16 Ì ɗaa law-rì ka ɓo tul
Ŋgɛrɛmbay ɓaŋguɔ munu ɓa ŋgaŋ
ká nzoɓ yu̱m mgba ɗo nduo-ɛ ɓay
tul guo ŋgɛrɛtemndaya†.
17 Ì yąa pam ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha
rì na munu ɓa taguɓa, ɓáy Ɓay

* **6:2 6.2** Ti̱i kɛlɛ 20.12; Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 5.16.
† **6:16 6.16** Guoke na, i ɗaa fe ɗo nzi-ɛ, ze ɓo zaɗka i so lɛ, mbi huu bilam a sɛ feri.

Ŋgɛrɛwu̱ru ká Tem Law Pie ha rǐ na,
ka ɗo mu̱nu ɓa maamii.
18 I ɗaa nzaa ɓay kere ɓaŋguɔ ɓáy
faa Tem Law Pie í kóɗke Ŋgɛrɛwu̱ru
ɓáy ki̱ri nzaa ɓay kereri ɓoɗ ɓoɗ ha̱
ni ka sɔ rǐ ká ɓil feri riw bele. Ì
káw ɓáy nzaa ɓal-rǐ kekeke í geɗe
tul nzaa ɓay kere, í ɗaa ɓay tul nzoɓ
Ŋgɛrɛwu̱ruri riw bele.
19 Ì ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul-i,
ɓay haŋa ɓo Ŋgɛrɛwu̱ru ka ha̱ mì
ɓay ha̱y ká ɗo ɓáy zaɗɛ ɓay ɓáa.
Ɓe nda̱w rɔɔ, mì ɓáake ɓay ɓáy nun
wa̱ra nzoɓ ha̱ nzoɓri kɔ Ɓay Kere
ká ɗo zaɗ mu̱nu ká se tul Ziɓri ɓáy
nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya ká i vi ɓa nzoɓ
ká mbi̱w hɔy na.
20 Ɓi̱ na, mì suo bol *Krisi. Ɓay tul
Ɓay Kere key na ze i síŋ mì ɓáy sal
lari ha̱ mì naa hul sal. Munu zu lɛ, ì
ɗaa nzaa ɓay kere ɓay haŋa mì ɓaa
ɓayke ɓáy nun wa̱ra nzoɓ munu ká
ɓa peɗ ɓi ká ɓay haŋa mì ɗaa na.

Ɔrɔ ɓie soko Pol ká mgbaɗa

21 Mì hii ɓay haŋa ɓaarǐ hɔy kara
ì laa ɓay ká se tul-i ɓáy ɗol ɓi key
na. Yu̱ naari Tisik ká náa kɔ́ri ni
ɓa nzoɓ nun naari, a ɓa nzoɓ peɗ
Ŋgɛrɛmbay ká peɗ ɗáa ɓe ɗo ɓáy
zaɗɛ na, a loko soro feri riw bele ká
se tul-i na ha rǐ laa ɓáy.
22 Sa̱wke mini ze, mì píe ni ɓa luo-
rǐ ɓay̱ haŋa ni ka ɓaa ɓay zaɗ ɗol
ɓuru na ha rǐ laa, a hǔoke law-rǐ
nda̱w pi.
23 Ndaɗ ɓay haŋa ɗɛkɛkɛ ɓáy law
ini, rɔɔ ɓáy mbika law ká uru saa
luo Ɓǎa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy Ŋgɛrɛmbay
Zezu *Krisi na, ka sáɗ ziŋ rǐ riw bele.
24 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛwu̱ru ka sáɗ ziŋ nzoɓri riw
bele ká i̱ hii Ŋgɛrɛmbay naari Zezu
Krisi ɓáy law ini ká fɛrɛ sùo-ɛ ya.

Filiɓri
Mbeɗe ká Pol ɗaa / hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká Filiɓ

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Pol naa hul sal ze a ɗaa a pieke hạ̃ titire nzoɓ mbika lawri ká i mbụ̃ tul kị̃ ká ɓe kị̃ ka ɗaa ri ɗo kuɗu zaɗ ká Maseduwạ̃n. Ka kị̃i fal feri ká tị̃i tul-e ká'a ɗo ɓil-e, a ɗaa taambɔl ha ri ɓay tul sɔ́kɔ ká i sɔ ni. Ká ɓil puo ká Filiɓ na, peɗ ɗáa ɓari nzoɓ fe fére bayluri na ɗara zúɔ kị̃ nzoɓ mbika lawri a haa ri séke ɓa pola í ŋgɔŋ ká ɓil mbika law ya. Ɓe ze ɓa fe ká yɔklɔ kér ɓay Pol hạ̃ ni ɗáake mbeɗe ni key.

Nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul Krisi na, Ŋgɛrɛwụ̃ru naa ɓay ká tul-ri ha ri zuɔ ziŋ ni. Zúɔ ziŋ Krisi ɓáy tuuka ni na, kal tul feri riw bele pavbaɗ. Ze ɓa na fe ị̃i ị̃i hɔy tị̃i tul nzoɓ hɔy kara, nzoɓke ɗo ɓáy ɗɛkɛkɛ ɓáy suoriya. Sạ̃wke mini ze, Pol nzoɓ ndáy nzaapeɗ na, ze ka naa na hul sal hɔy kara, ka ɗaa ɓay key na ɗo ɓil mbeɗe ni key mii: «Ì ɗaa suoriya ká ɓil Ŋgɛrɛmbay ɓaŋguɔ» (4.4).

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Feri ká tị̃i tul Pol ká'a ɗo ɓil-e: 1.1-26
Fe ɗáa Krisi ɗo ɓa fe mbóro nzoɓ mbika lawri: 1.27–2.30
Tuuka Krisi na kal tul feri riw bele: 3.1–4.9
Taambɔl ɓay tul sɔ́kɔ ká nzoɓ mbika lawri sɔ ni: 4.10-23

Soko ká Pol hii ha ri

1 Ɓi Pol ɓuru Timote ká ɓuru ɓa koy peɗ Zezu *Krisi na, ɓuru ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓaarì nzoɓ taa Ŋgɛrɛwụ̃ruri riw bele ká ì zuɔ ziŋ Zezu Krisi ká í kaw Filiɓ. Ɓuru hii soko ha rì, ŋgɛrɛri ká i nda faa pol-rì ndạ̃w, rɔɔ nzoɓ sɔ́kɔ peɗri ndạ̃w pi.

2 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ taa Bǎa naari Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rì.

Pol ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul-ri

3 Ɓaŋguɔ na, zaɗka mì ker se tul-rì na, mì ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru.
4 Ɓaŋguɔ kpaɗara ká mì ɗo ɗáa nzaa ɓay kere ɓay tul-rì riw bele na, mì ɗaa ɓáy suoriya,
5 ɓay ị̃i lɛ, ɓáy titire nam ká ì mbíke law-rì kpụ̃ru tị̃i timbɛɗɛ na, ì ɗaa law mbị̃w ziŋ ɓuru hạ̃ káa Ɓay Kere *Krisi se ɓa pola pola.
6 Mì kɔ ɓa tusuɛ kị̃ mii: Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tii sạ̃w ɗáa peɗ kereke ká ɓil law-rì na, a ɗáa ɓa pola pola kpụ̃ru hạ̃ ni ɔ riw bele ɓáy nam ká Zezu Krisi a yị̃i a vi.
7 Ɓo ɓáy zaɗɛ ɓay haŋa mì ɗo ɓáy kị̃ri kér ɓayri ká mini key se tul-rì riw bele. Tusuɛke lɛ, mì kɔ rì ɓa wạ̃ra law-i. Ze mì naa na hul sal key, mase ɓáy nam ká mì ɗo hɔy mí ka-káa Ɓay Kere Krisi hạ̃ nzoɓri kɔ ɓayke ta-taŋ ɓa tusuɛ ɓay na hɔy kara, ɓaarì riw bele na ì ɗo ɓil law kere ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ziŋ mì na mbị̃w hɔy.
8 Ɓa tusuɛ kị̃, mì hii rì ɓáy ɓil law-iri riw bele munu ká Zezu Krisi hii rì. Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa nzoɓ ɓay nasike.
9 Nzaa ɓay kere ká mì ɗaa hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay tul-rì na ze ɗo key: mì koɗ ni ɓay haŋa ini ká ì mgba na ka se ɓa pola pola, hạ̃ inike ku na ɗaa ha rì tǔuke Ŋgɛrɛwụ̃ru ta-taŋ, a í kɔ́kɔ fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm,
10 ɓay haŋa ɓo ì ɓa nzoɓri ká ì maa kɛ́lɛ fe ká ɗo ɓáy kere. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, ì ɓá nzoɓri ká ì *taŋ kaɗ kaɗ ká ɓay mbị̃w kara ɗo tul-rì ɓáy nam ká Krisi a yị̃i a vi na ya.
11 Zezu Krisi ká ɗo ɓil law-rì na, a ɗáa ha rì ɗaa fe kereri ɓaŋguɔ ɓáy zaɗɛ, ɓay ɗáake riŋ ɗika ɓo tul Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạ̃w, písike ni ndạ̃w pi.

Ɓay Kere Zezu se ɓa pola pola

12 Yu̱-iri, mǐ hii ɓay haŋa rǐ kɔ: fe
ká ṭii tul-i na, ɗaa ha̱ Ɓay Kere *Krisi
séke seɗ ɓa pola pola ki̱ hɔy
13 a ha̱ nzoɓ yu̱mri riw bele ká i
kɔrɔ puo mbay ɓáy nzoɓ ha̱wri riw
bele na i kɔ mii, i mgba mǐ ɓo hul
sal ɓay tul peɗ Krisi ká mǐ ɗaa.
14 Rɔɓay, mgbaka ká i mgba mǐ ɓo
hul sal na, ɗaa wa̱ra ɓo ɓil law ruɔ
yu̱-iri ha ri káake káa Ɓay Kere Krisi
na ɓáy nun wa̱ra nzoɓ ɓa pola pola
taŋ hi̱ɛ.
15 Ɓa tusuɛ ki̱, nzoɓ ha̱nɛri ká
sakra ɓari ku na, i ka-káa Ɓay Kere
Krisi ɓáy ɗáa sere, ɓáy kpere ziŋ mǐ,
a roo lɛ, nzoɓ ha̱wri ka-káa Ɓay Kere
na ɓáy kér ɓay kere.
16 Ɓari na, i ɗaa peɗke ɓáy law ini;
i kɔ nda̱w mii, nam ɓi ká hul sal key
na, ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ ze ha̱ mǐ naa
ɗi ɓay haŋa mǐ ɓaa Ɓay Kere Krisi
ká pol nzoɓ kúŋ sal ɓayri ha̱ nzoɓri
kɔ ta-taŋ mii, ɓa tusuɛ ɓay.
17 Nzoɓ nuri ku na, i ka-káa ɓay
ká se tul Krisi na ɓáy law ndaya ɓáy
kpere. I ɗaa munu í hii ɓay haŋa
kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓi ká ɓil hul sal na ka
ka̱y tul ki̱ ɓa pola pola.
18 Ze i kaa na káa Ɓay Kere Krisi
ɓáy law ndaya mase ɓáy law kere
hɔy kara, yɔklɔ mǐ mbi̱w ya! Káa
Ɓay Kere Krisi na se ɓa pola pola a
ha̱ mǐ ɗaa suoriya ká ɗi.

Mǐ ɗáa suoriya ká ɗi ɓa pola
rɔɓay,
19 ɓay i̱i lɛ, mǐ kɔ nda̱w, taambɔl
nzaa ɓay kere ká ǐ ɗaa, rɔɔ ɓáy Tem
taa Zezu Krisi ká sɔ mǐ ká ɗi nda̱w
na, feri riw bele ká ṭii tul-i ku na,
ɔ́rɔ ɓie lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a haŋa mǐ ziŋ
pam.
20 Fe ká mgba law-i ɓamba ká mǐ
ɗaa law-i te ɗi nzokɗo na, ɓa haŋa
sahoy ka sɛ mǐ ká tul fe mbi̱w ká mǐ
ɗaa na ya, roo lɛ, timbɛɗɛ key ká
mak văw na, mǐ kaw ɓáy kumnun
mase mǐ hu na hu hɔy kara, feri riw
bele ká mǐ ɗaa na, mǐ ɗaa taŋ hi̱ɛ
ɓay haŋa ɓo, nzoɓri kɔ́ke mina ze
Krisi ɓa bawda nzoɓ lɛ!

21 Ɓa tusuɛ ki̱, káw ɓáy kumnun
ɓi na, mǐ hii ɓay ɗáa mbay ɓo tul
Krisi. Ze mǐ hu hɔy kara, ɓa fe ká
yi̱i a ndaɗ ɓamba rɔɓay!
22 Roo lɛ, zaɗka mǐ káw ɓáy kum-
nun ká tusiri key ɓa pola rɔɓay, a
mí maa sɔ́kɔ nzoɓri ha ri ŋgɔŋ ká
ɓil mbika law lɛ, káw ɓáy kumnun
mase, huɗ hɔy kara, fe ká law-i hii
na mǐ kɔ ya ɓáy.
23 Ɓil law-i nzaa ɓay ɓa siɗi: mǐ
ɗaa kɔn pɔ́ŋ tusiri key ɓay văa káw
ziŋ Krisi, ɓe ze ɓa fe ká ndaɗ ɓamba
tasiri.
24 Roo lɛ, ɗo nun haŋa mǐ kaw
tusiri key mí sɔ rǐ.
25 Munu ká mǐ kɔ feke ɓa tusuɛ na,
mǐ kɔ lɛ mǐ káw ɓáy kumnun ɓáy,
mǐ kɔ lɛ, mǐ káw ziŋ rǐ riw bele ɓay
sɔ́kɔ rǐ ha̱ mbika law ɓaarǐ ŋgɔ́ŋke
ɓa pola pola, a í ziŋ suoriya ká ɗi.
26 Ɓe nda̱w rɔpiɛ, nam ká mǐ yi̱i
ɓa ki̱ ɓay kɔ́kɔ rǐ na, a ɓá fe sa̱w
ndáka giri sùo-rǐ ɓa pola pola ká ɓil
Zezu Krisi ɓay tul fe kere ká'a ɗaa
ɓay tul-i.

27 Ɓa i̱i i̱i hɔy kara, ǐ se simseɗ ka
maa ɓáy Ɓay Kere Krisi na. Ɓe rɔɔ,
mǐ se na mí kɔ rǐ, mase mǐ ti sakra
ɓaarǐ ya hɔy kara, mi laa mii, ǐ mgba
law-rǐ ŋgɔ-ŋgɔŋ maa ki̱, a í ru-ruy
ɓay tul tusuɛ ɓay ká ɗo ɓil Ɓay Kere
Krisi.
28 I ha̱ hi̱ɛ nzoɓ tul ŋga̱ni ɓaarǐ ka
ɗáa rǐ mbi̱w ya. Ɓa fe ká kiɛ ri mii,
i ɓa nzoɓri ká i ɓi-ɓiɛ; a ɓaarǐ laa lɛ,
ǐ ɓa nzoɓri ká ǐ ziŋ pam. Feke ku na
uru saa luo Ŋgɛrɛwu̱ru,
29 ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa law
kere ziŋ rǐ ɓay haŋa rǐ ɗáake peɗ
Krisi, ɓa ɗáa law ɓo tul-e hɔy ya, roo
lɛ, ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓay tul-e nda̱w
pi.
30 Timbɛɗɛ key na, ǐ ɓa băw ruy
ɓi ká se tul Ɓay Kere Krisi. Ruyke
ku na, ɓa taa mbi̱wke ká ǐ kɔ mǐ ɗo
nzi-ɛ ká pola na. Ruyke na ɓáy ze
ɗo kpu̱ru ṭii vuri key; ɓa fe ká ǐ kɔ
nda̱w.

2

Ì ɗo ɓáy kér ɓay munu ká Krisi

1 Ɓaarì riw na, ì zuɔ ziŋ Zezu
*Krisi a í ziŋ hu̱rusuo ká ɗi. Law ini
ɓe na ɗaa wa̱ra ɓo ɓil law-rì. Rɔɓay,
ì zuɔ ziŋ Tem Law Pie í kɔ nun síe
ki̱, a í ɗaa law kere ziŋ ki̱.
2 Munu zu lɛ, mì koɗ rì: ì zúɔ ziŋ ki̱
í hii ki̱ ɓáy law ká mbi̱w, í ɗaa law-rì
maa ki̱ a í ha̱ kér ɓay ɓaarì ka maa
ki̱. Ɓe nda̱w rɔɔ, ì ɗáa ha̱ suoriya
mbaa ɓil law-i gba̱y gba̱y ɓáy.
3 Ì ɗaa fe mbi̱w ɓáy kér ɓay kpere
ya, mase ɓay siika sùo-rì ká nun
nzoɓri gɔr hɔy ya, roo lɛ, ì ɗiŋ tul-rì
ká sa̱w ɓal ki̱ í kɔ ku̱-i ɓaarì ɓa nzoɓ
ká mba tul-rì.
4 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ mbi̱w mini
kara, ka nzaa kere ɓe ki̱ sùo-ɛ hɔy
ya, roo lɛ, ka kér se tul-e taa nzoɓ
ha̱wri nda̱w.
5 Ì ha̱ kér ɓay ɓaarì ka ɗo munu
ká taa Zezu Krisi.
6 Ɓe ká'a ɗo maa ki̱ ɓáy Ŋgɛrɛwu̱ru
ɓa ɗi̱ɛ hɔy ɓaŋguɔ na,
ka nzaa faa ɓáy hu̱rusuo ɓay
ɗoko maa ki̱ ɓaŋguɔ ziŋ ni ya,
7 roo lɛ, ɓe ki̱ sùo-ɛ ka pɔŋ zaɗ
káw kere ɓe,
a ɗo maa ki̱ ɓáy koy nzoɓ.
Ka ya̱a sùo ziŋ nzoɓ ha̱ nzoɓri kɔ ni
ɓa nzoɓ na ki̱.
8 Ka ɗiŋ tul-e a ɗaa vu mbom ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru
kpu̱ru a hu̱ke huɗ sahoy ká tul
puu say huɗ.
9 Sa̱wke mini ze, Ŋgɛrɛwu̱ru mbi ni
a ɗaa ni kaw zaɗ káw luye
ká kal zaɗ káw ha̱wri riw bele.
Ka ha̱ ni riŋ ká ndaɗ kal tul riŋ
ha̱wri riw bele,
10 ɓay haŋa ɓo, nzoɓri riw bele
ká nulue nda̱w,
tusiri key nda̱w, rɔɔ ɓáy nzoɓri
ká zaɗ baw nda̱w na,
zaɗka i laa riŋ Zezu lɛ, i húku
siri mgbu̱u
11 í ɓaa ɓay ɓáy nzaa-ri riw bele
mii:
«Zezu Krisi ɓa Ŋgɛrɛmbay,»
ɓay ɗáake riŋ ɗika ɓo tul Ɓăa
naari Ŋgɛrɛwu̱ru.

Simseɗ nzoɓ mbika lawri

12 Munu zu lɛ, yu̱-iri ká mì kɔ
rì ɓa nzoɓ nun-i na, ɓáy ɗol ɓi
ká luo-rì na, ì ɗaa vu mbom ɓo
tul Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaŋguɔ. Ze mì ti
na sakra ɓaarì ya hɔy kara, ɗo
ndaɗ ɓamba tasiri rɔɓay ɓay haŋa
rì ɗaa vu mbom ɓo tul-e timbɛɗɛ
key. Munu ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha rì pam
na, ì ɗaa peɗ ká kiɛ pamke na ɓáy
ɗiŋ tul nda̱w, hi̱ɛ Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w,
13 ɓay i̱i lɛ, ɓa ɓe ze ka ɗaa peɗ ká
ɓil law-rì ɓaŋguɔ, a ha rì law hiiya
ɗáa fe ká'a hii, a í ɔ́rɔke ɓie feke na.
14 Feri riw ká ì ɗaa na, ì ɗaa ɓáy
ŋgu̱ri ya nda̱w, má̱y ɓay ya nda̱w,
15 ɓay haŋa ɓo ì ɓa nzoɓri ká nzoɓ
maa ɓay ɗáa ɓay ɓo tul-rì ya í *taŋ
kaɗ kaɗ, a í ɓa vu Ŋgɛrɛwu̱ruri ká
fe ka̱aya mbi̱w mini kara mbuo sùo-
rì ya ká sakra nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ
yari ɓáy nzoɓ ɗáa ndaya lɔkɛ lɔkɛri
ká tusiri key. Simseɗ ɓaarì ká sakra
nzoɓkeri ku na, ì hie munu ká huu
ká hie ká ɓil suŋ tilo,
16 í se ɓáy ɓay káw ɓáy kumnun
taa tusuɛke na ha ri. Zaɗka ì ɗaa
munu lɛ, nam ká Zezu *Krisi a yi̱i
a vi na, mì máa ndáka giri sùo-i ɓay
tul-rì, ɓay i̱i lɛ, ɓa fe ká kiɛ mii, peɗri
riw bele ká mì ɗaa ká mí ta̱a ká ɗi
pɔɗɔ pɔɗɔ na, ɓa fe ká ɗo gɔr hɔy
ya.
17 Kɔ ya lɛ, sím ɓi a zúu zuɔ siri,
a ɗo munu ɓa fe haŋa hɔy ká mì
ɗoŋ nde tul *fe poy ɓaarì ká ɓa peɗ
mbika law ká ì mbi ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru*.
Ze ɓo ɗo munu lɛ, sùo-i a ríi mì, a
mí ɗaa suoriya ziŋ rì riw bele.
18 Ɓo faa mbi̱w munu nda̱w, ɓaarì
hɔy kara ɗo nun haŋa sùo-rì ka ríi
rì, a í ɗaa suoriya ziŋ mì nda̱w.

* **2:17 2.17** Zaɗka Ziɓri, mase Gɛrɛkri puo fe na, i ɗoŋ him zuɔ tul fe, mase lakun fe ká i púoke fe na ɓay ɔ́rɔke fe poy na ha̱ ni ɗo ɓáy zaɗɛ. Ká zaɗ ni key na, kɔ́kɔ sɛkɛ fe Pol, mase huɗ ká'a huka ɓay tul Krisi na, ɗo munu ɓa fe ká'a ɗoŋ ɓay ɔ́rɔke fe ɗáa kere ká Filiɓri ɗaa ɓáy faa mbika law ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru.

Pol pie Timote ɓáy Epafodi

19 Mì ɗaa law-i te tul Ŋgɛrɛmbay
Zezu nzokɗo ɓay haŋa waka ya hɔy
mi pie Timote hạ̃ ni ka se luo-rì, ɓo
yḭ̃i ɓe lɛ, mi láake soro ɓay ɓaarì a
mí zíŋke hṵ̃rusuo.
20 Nzoɓ ká ker ɓay ziŋ mì a ker se
tul-rì ɓa tusuɛ munu ká ɓe na, tiya.
21 Nzoɓ hạ̃wri riw bele na i nzaa
kere ɓay tul̃-ri sùo-ri kḭ̃ hɔy ɓo, i
nzaa taa Zezu *Krisi ya.
22 Timote na, faa ká'a kĭɛke simseɗ
ɓe ɓáy kere na ì kɔ ndạ̃w. Ka mbi
sùo-ɛ a ka-káa Ɓay Kere Krisi, a ɗaa
peɗ ziŋ mì munu ká leɗ ɗaa peɗ ziŋ
bi-ɛ.
23 Sạ̃wke mini ze, mì ɗaa law-i te
tul píe ni se luo-rì. Zaɗka mì laa ɓay
ká tul-i na taŋ ro lɛ, ɓa vaa koɗ hɔy
mì píe ni se văw.
24 Ɓi hɔy kara, mì ɗaa law-i ɓo tul
Ŋgɛrɛmbay, mí kɔ ká ɓil law-i ɓa
tusuɛ mii, waka ya hɔy mì séke ɓáy
sùo-i kḭ̃ văw ɓay văa kɔ́kɔ rì.

25 Mì ker mí kɔ ɓa fe kere ɓay
yḭ̃iŋra yṵ naari Epafodi se luo-rì, ɓe
ká'a ɓa ɓăw peɗ ɓi ɓáy ɓăw ruy ɓi
ká se tul tusuɛ ɓay, ɓe ká ì pie ni ɓáy
fe ká mì se síeke hạ̃ ni víke hạ̃ mì na.
26 Kɔn kɔ́kɔ rì riw bele ɗaa ni
ɓamba tasiri. Rɔɓay, law-ɛ nzaa ni
ɓay soro suosɛrɛm ɓe ká ì laa na.
27 Ɓa tusuɛ kḭ̃, sùo-ɛ ká sɛ ni na,
huɗ ɓe tɔ̀ŋ ndḭ̃i mini key, roo lɛ,
Ŋgɛrɛwṵ̃ru kɔ nun síe ɓe a vaa ni.
Ka kɔ nun síe ɓe hɔy ya, roo lɛ, ka kɔ
nun síe ɓi ndạ̃w, ɓay haŋa ɓo, law-i
ka sạ́a ɓa pola pola ya.
28 Sạ̃wke mini ze, mì takra ɓamba
ɓay yḭ̃iŋra ni se luo-rì ɓay haŋa ɓo,
ì yḭ̃i í kɔ ni lɛ, ì káw ɓáy suoriya, a
ɓi hɔy kara hạ̃ kér ɓay ɓi ka nda siri
ndạ̃w.
29 Munu zu lɛ, ì yạ̃a ni ɓa yṵ
ɓaarì ká ɓil Ŋgɛrɛmbay ɓáy bawda
suoriya. Ɗo nun haŋa rì ɗaa mbay
ɓo tul kḭ̃ri nzoɓ ká mini ká ɓe key
na,
30 ɓay ḭ̃i lɛ, huɗ ɓe tɔ̀ŋ ndḭ̃i ɓay tul
peɗ Krisi. Ka nzṵ̃u sím ɓe ɗo guma
a ví sɔ mì, a ɗaa fe ká ì maa ɗáa
sùo-rì hạ̃ mì ya na.

3

Ɗoko ɓáy zaɗɛ ká nun Ŋgɛrɛwṵ̃ru

1 Ɓe ze yṵ-iri, ì ɗaa suoriya ká ɓil
Ŋgɛrɛmbay.
Mbeɗe ká mì ɗaa ha rì timbɛɗɛ
key na, ɓayke ɗo munu ká taa pola
na ku ndạ̃w. Ɓay haŋa mì ɗaa
mbeɗe mí ɓaa ɓayke na ku rɔɓay ha
rì na, ɓa fe ká mì tạ̃a ká ɗi mbḭ̃w ya,
ɓay ḭ̃i lɛ, ɓayke ku na ɓa fe ká'a sɔ́kɔ
rì ha rì kŏrɔke sùo-rì.
2 I nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay tul nzoɓ
nzaa úlari ká i ɓa váy nzoɓri ká peɗ
ɗáa ɓari ndaya ká í geɗe mii, nzoɓ
mbika lawri ká i ɓa Ziɓ ya na, ndaɗ
ɓay haŋa nzoɓri kuŋ ri ŋgori ɓay
kíɛke sùo-ri ɓa nzoɓ Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
3 Tusuɛke lɛ, ɓa naari ɓo, ɓa ɓari
ze i kiɛ *kúŋ ŋgori taa tusuɛke na
ya, ɓay ḭ̃i lɛ, naari ze náa ɗáari peɗ
hạ̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy faa Tem ɓe, a
náa ndari giri sùo naari ɓay tul Zezu
*Krisi, ɓo náa ɗáari law naari ɓo tul
fe ɗáa bulu nzoɓri ya.
4 Ɓi hɔy kara, mì hii lɛ, mì máa
ɗáa law-i ɓo tul fekeri na ku ndạ̃w.
Zaɗka nzoɓ ker a ɓaa mii, ɓeri maa
ndáɗ ká nun Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy faa
ɗáa fe sạ̃w buluri na lɛ, ɓi na, mì
mba ni ɓáy kér ɓayke rɔɓay,
5 ɓay ḭ̃i lɛ, ɓi na, i mboŋ mì ɗaa
nam tɔnɔ siɗi rɔɔ, i kuŋ ŋgori ɓi
ɓáy. Mì ɓa mbii ndḭ̃w *Izarayɛl ká
sạ̃w kạ̃ni Bezamɛ. Mì ɓa sạ̃w Eboro
taa tusuɛke máa ɓáy ɓăa. A ɓay ká
se tul ɗáa vṵ mbom ɓo tul *bol kusol
Ziɓri na, mì ɗaa ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm,
ɓay ḭ̃i lɛ, mì ɓa Farizi,
6 a mí nduɔ kiyaw kiyaw ká ɗi
kpṵ̃ru mí ɗáake nun nzoɓ mbika
lawri tuɔ síe. A ɓay ká se tul ɗoko
tul bol kusol ɓáy zaɗɛ na laa lɛ, nzoɓ
ziŋ kạ̃aya ɓi mbḭ̃w ká ɗi ya.
7 Roo lɛ, fekeri ku riw bele ká mì
ɗaa law-i ɓo ɗi, a mí kɔ ɓa feziŋa ɓi
ɓay ndáɗke ká nun Ŋgɛrɛwṵ̃ru na,

timbɛɗɛ key mì kɔ ɓa fe ká gɔr hɔy ɓay tul Zezu Krisi.
8 Ɓa fe nuri ku hɔy ya, roo lɛ, feri riw bele ká pola lew mì kɔ ɓa fe kere a mí ɗaa law-i ɓo ɗi na, timbɛɗɛ key lɛ, mì kɔ ɓa fe ká gɔr hɔy, ɓay ji̧ lɛ, fe ká kal tul fekeri ku riw bele pavbaɗ na, ɓa tuuka Ŋgɛrɛmbay ɓi Zezu Krisi. Ɓay tul-e na, mì pɔŋ fekeri riw bele a mí kɔ ɓa mi̧iri hɔy ɓay haŋa ɓo, mi tuu Krisi a mí zúɔ ziŋ ni ɓáy ɓil law-i riw bele.
9 Timbɛɗɛ key na, mì ɗaa law-i ɓo tul ɗáa vu̧ mbom ɓo tul bol kusol Ziɓri ɓay ví ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun Ŋgɛrɛwu̧ru na mbǎa. Roo lɛ, mì vi ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ɓáy faa law-i ká mì ɗaa ɓo tul Krisi. Ɓa fe ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa ziŋ nzoɓri riw bele ká i ɗaa law-ri ɓo tul Krisi.
10 Fe ká mì hii na, ɓa tuuka Krisi ɓáy hu̧rusuo ti̧i ɓe saa luɔ huɗ, ɓay zúɔ ziŋ ni ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓeri, ha̧ huɗ ɓi kara ka ɗo munu ká taa ɓe nda̧w,
11 ɓay haŋa ɓo mi ɗaa law-i te nzokɗo mii, ɓi hɔy kara, Ŋgɛrɛwu̧ru a tína mì saa sakra nzoɓ huɗeri ha̧ mì káw ɓáy kumnun.

Pol ɓo nzoɓ mbika lawri ɓay haŋa ri mbóro fe ɗáa ɓe

12 Mì ɓaa mii, mì ziŋ fekeri na ku riw bele ya rɔɓay, mase mì ɓa nzoɓ ká mì *taŋ kaɗ kaɗ ro ya nda̧w. Roo lɛ, mì ɗuu nun-i ɓa pola ɓay ɗáa hu̧rusuo-i tuŋ ki̧ ɓay mgbaka fe ká mì nii na ɓa taa ɓi, ɓay ji̧ lɛ, ɓi hɔy kara Zezu *Krisi mgba mì pola ɓa nzoɓ taa ɓe.
13 Yu̧-iri, mì kɔ mí ɓaa mii, ɓi na mì mgba feke na ɓáy nduo-i kpɛɓ ya ɓáy, roo lɛ, mì ɗaa fe mbi̧w: feri ká mì ɗaa pola na mì ker se ɗi mbǎa, a mí ɗaa hu̧rusuo-i tuŋ ki̧ ɓay mgbaka fe ká ɗo pol-i.
14 Mì ɗuu nun-i ɓa pola ɓa zaɗ fe tunduo ɓay mgbaka feke ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗíke naari ká nulue ɓay haŋa náa ya̧ari ɓáy faa Zezu Krisi.
15 Ɓe ze, naari riw bele ká náa ŋgɔ́ŋri ká ɓil mbika law ro na, náa ɗokori ɓáy ki̧ri kér ɓay ká mini key. Ɓe ro lɛ, nzoɓ ha̧nɛri ká sakra ɓaarì na ker ɓay ki̧ ɓoɗ lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru a mgbúɗa nun-ri ká ɗi ɓáy.
16 Ɓa ji̧ ji̧ hɔy kara, fe ká ndaɗ ɓamba lɛ, náa séri ɓa pola munu ká náa séri ɗi kpu̧ru ti̧i timbɛɗɛ key.
17 Yu̧-iri, ɓaarì riw bele na ì mbóro fe ɗáa ɓi. Ɓúru bǎw peɗ ɓiri na ɓuru ɗo ɓa fe líe ki̧ ha rì. Ɓe ze, ì ŋga̧a nzoɓri ká simseɗ ɓari ɗo munu na í kɔ.
18 Tusuɛke lɛ, nzoɓri ŋgi̧i ɓamba, i se simseɗ munu ɓa nzoɓ tul ŋga̧ni Krisi ká hu ká tul puu say huɗ. Ɓay key na mì ɓaa ha rì ká pola ɓaŋguɔ. A timbɛɗɛ key na mì ka̧y mí ɓaa ha rì ɓáy mbii nun-i.
19 Ɔrɔ ɓie nam ɓari na i ɓíɛ, ɓay ji̧ lɛ, fe ɗáa naysuo ze ɓa wu̧ru ɓari, í sìi sùo-ri ká tul fe ká'a ɓa̧ fe sahoy ɓari, a í ker se tul feri ká tusiri key hɔy.
20 Roo lɛ, naari na puo naari ɗo nulue, ze Nzoɓ Ya̧aŋa Nzoɓri ká'a úru saa ɗi na, náa gíyaŋri ni ɓáy kɔnke. Ɓe na ká ɓa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi.
21 Zaɗka'a vi lɛ, ka'a fɛ́rɛ sùo naari ká fu̧mra ú̧y ú̧y na, ha̧ ni rìi taa ɓe ká ɗo ɓa̧y bawda hu̧rusuo ká ndu̧y mgbilik mgbilik ɓáy hu̧rusuo taa ha̧y ká'a haŋa ni réke mba̧y ká tul feri riw bele.

4

1 Sa̧wke mini ze, ɓaarì yu̧-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i ká kɔn kɔ́kɔ rì ɓa ki̧ ɗáa mì ɓamba, ká í ɗaa ha̧ sùo-i ríi mì a mí nda giri sùo-i ɓay tul-irì na, ì mgba mbika law ɓaarì ŋgɔ-ŋgɔŋ mini ká ɓil Krisi.

Nzaa ɓoko Pol

2 Evodi ɓáy Sintisi, mì koɗ rì: kóɗ ŋguɔ hɔy ì ha̧ kér ɓay ɓaarì ka maa ki̧ ɓa yu̧ ki̧ ká ɓil Ŋgɛrɛmbay.
3 Ɓo ká mù ɓa bǎw peɗ ɓi taa tusuɛke na, mì vbi mù, mu sɔ ri ha ri káw ɗeŋ ka ziŋ ki̧, ɓay ji̧ lɛ, ɓari ɓáy

Kelema, rɔɔ ɓáy bǎw peɗ ɓi hạ̃wri na, i ɓa bǎw ruy ɓiri ɓay haŋa Ɓay Kere *Krisi na ka se ɓa pola pola. Ɓari riw bele na Ŋgɛrɛwṵru ɗaa riŋ-ri ɗo ɓil mbeɗe pam ká nulue.

4 Ì ɗaa suoriya ká ɓil Ŋgɛrɛmbay ɓaŋguɔ. Mì ɓaa na rɔɓay, ì ɗaa suoriya!

5 I hạ̃ nzoɓri riw bele kɔ rì ɓa nzoɓ law kereri. Ŋgɛrɛmbay na ɗo ɗi ya ɓay vika.

6 Ì hạ̃ law-rì ka nzáa rì se tul fe mbḭw ya, roo lɛ, ká ɓil fe ḭi ḭi hɔy kara, ì tína fe ká ì se síeke na hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru. Ì ɗaa nzaa ɓay kere ḭ́ kóɗke ni a í hạ́ke ni taambɔl.

7 Ɓe munu ndạ̃w rɔɔ, ɗɛkɛkɛ taa Ŋgɛrɛwṵru ká nzoɓ maa ɓay kɔ́kɔ sạ̃wke ya ká kal tul feri riw bele na, ka'a kɔ́rɔ ɓil law-rì ɓáy kér ɓay ɓaarì riw bele ká ɓil Zezu Krisi.

8 Yṵ-iri, ɔ́rɔ ɓie ɓay ɓi ká mì ɓáa na ze ɗo key: ì hạ̃ kér ɓay ɓaarì riw bele ka ɓo tul fe kere ɓáy fe ká maa písi; ɓayke ɓaa mii, feri riw bele ká ɓa tusuɛ ndạ̃w, feri riw bele ká ɗo ɓáy faake ndạ̃w, feri riw bele ká ɗo ɓáy zaɗɛ ndạ̃w, feri riw bele ká kạaya mbḭw ti ɗi ya ndạ̃w, feri riw bele ká ndaɗ ká nun nzoɓri ndạ̃w, rɔɔ feri riw bele ká maa ɗáa mbay ɓo ɗi ndạ̃w na.

9 Feri ká mì fere rì ká ì yạa ɓayke, mase hạ̃y ká ì laa ká nzaa-i a í kɔ mì ká zaɗ ɗáake na, ì ɗaa feke ɓaŋguɔ. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, zaɗka ì ɗaa feke na lɛ, Ŋgɛrɛwṵru nzoɓ haŋa ɗɛkɛkɛ hạ̃ nzoɓ na, a sáɗ ziŋ rì ɓáy.

Pol ɗaa taambɔl ɓay tul fe haŋa ini ká i hạ̃ ni

10 Mì ɗaa suoriya ŋgḭi ɓamba ká ɓil Ŋgɛrɛmbay, ɓay ḭi lɛ, timbɛɗɛ key na, ì ziŋ faa ká ɓay kíɛke kér ɓay ɓaarì se tul-i ɓa kḭ̃ munu ká pola. Ɓa tusuɛ kḭ̃, ì ker se tul-i ɓaŋguɔ kpaɗara, roo lɛ, faa ká ɓay haŋa rì víke ɓáy fe hạ̃ mì na ze tiya, a hạ̃ namri kal ŋgḭi ɓamba.

11 Mì ɓaa mini ɓay fe ká mì se síeke na, munu ya. Tusuɛke lɛ, ɓi na, mì fere sùo-i faa káw ɓáy kere ká ɓil feri riw bele.

12 Mì kɔ faa káw ɓisie ndạ̃w, faa káw ɓil ndaɗi ndạ̃w. Mì fere faa haŋa fe ka maa nduo-i ɓáy zaɗri riw bele ká ɓil feri riw. Ze mì sṵ-sṵm ɓil-i mbaa, mase kɔn i mì hɔy kara, mì kɔ faake ndạ̃w; ze mì ɗo ɓáy fe ŋgḭi ɓamba, mase fe ti nduo-i ya hɔy kara, mì kɔ faake ndạ̃w.

13 Taambɔl hṵrusuo ká *Krisi hạ̃ mì na mì maa ɗáake feri ku na riw bele.

14 Ɓe nu ku hɔy kara, sɔ́kɔ ká ì sɔ mì ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓi na, ɓa fe ká ndaɗ ɓamba.

15 Ɓaarì nzoɓ mbika lawri ká Filiɓ na, ì kɔ súo-rì ndạ̃w, zaɗka mì zɔl saa kuɗu zaɗ ká Maseduwạ̃n ɓáy sew ká ɓuru tii sạ̃w ka-káa Ɓay Kere ká ɗi na, ɓa ɓaarì kḭ̃ hɔy ze ì sɔ mì a náa súo-rì nduo hạ̃ kḭ̃.

16 Ɓáy ɗol ɓi ká mì ɗo Tesalonik hɔy kara, ì pie ɓáy fe ká puo nduo-i na hạ̃ mì kal faa ɓal ba mbḭw.

17 Ɓay tul fe haŋa ini ze mì nzaa ɓay zíŋ ká luo-rì ya, roo lɛ, mì hii ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka sạ́m fe ka zúɔ tul-rì ɓa pola pola rɔɓay ɓay tul fe haŋa ini ká ì mgba ziŋ mì ɓáy law kere na.

18 Fekeri ku riw bele ká ì píeke Epafodi víke hạ̃ mì na, mì ziŋ ɓáy kere mba tul síeke ká mì se, a mí kaw ɓil-e baɗak. Fekeri ku na, ɗo munu ɓa *fe poy ká bạ̃rɛ fṵ bṵ́y bṵ́y ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ ɓa fe kere a rii law-ɛ.

19 Ŋgɛrɛwṵru ɓi ká ɗo ɓáy riŋ ɗika ká gbṵ́ke tiya na, ka'a haŋa rì feri riw bele ká ì se síeke ɓáy faa Zezu Krisi.

20 Riŋ ɗika ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru Bǎa naari mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ! Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kḭ̃.

Ɔ́rɔ ɓie soko Pol

21 I hii soko hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká i zuɔ ziŋ Zezu *Krisi na riw bele hạ̃ mì. Yṵ-iri ká i kaw ziŋ mì key na, i hii soko ha rì ndạ̃w.

22 Nzoɓ mbika lawri riw bele ká
i ɗo zaɗ ni key na, i hii soko ha rǐ,
kakalke lɛ, ɓa ɓari ká i kaw ɓil puo
Mbay Sezar.
23 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rǐ
riw bele.

Kolosiri
Mbeɗe ká Pol ɗaa / hạ̃ nzoƀ mbika lawri ká Kolos

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ƀil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na, ƀay hạ̃nɛri ká ɗi ɗaa ƀa maa kị̃ ƀáy ƀay̰ ká ɗo ƀil Mbeɗe ká Pol ɗaa hạ̃ nzoƀ mbika lawri ká Efɛz. Ka ɗaa ƀáy nam ƀe ká'a náake hul sal, ze a pieke hạ̃ nzoƀ mbika lawri ká Kolos, ƀay ị̃i lɛ, rĩi fe ká nzoƀri ká i fere nzoƀri fe fére baylu na, i ɗaa nzoƀ mbika lawri nduo kị̃. Ká ƀil fe fére ƀari na i ƀaa mii, ndaɗ ƀay kóɗ wụ̃ruri ká re mbay; rɔƀay, ndaɗ ƀay ɗáa vu mbom ƀo tul ƀol kusol ƀari ká se tul fe sụ̃m, mase fe nzɔkɔ. Roo lɛ, ká ƀil mbeɗe key na, Pol fere ri fe mii, zaɗ saŋmakeri ku na rĩi fe ká nun nzɛm ɗo ɗi kara, i ɗo ƀáy hụ̃rusuo mbị̃w ká ƀay sɔ́kɔ nzoƀ hạ̃ ni mgba sùo-ɛ ká tul kɔn fe naysuo ya.

Pam na, nzoƀ ziŋ ƀáy faa huɗ Krisi Vu Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tul puu say huɗ kị̃ hɔy. Fe ká Krisi ɗaa na mamaa ƀo, nzoƀ se síe fe kị̃ mbăa. Nzoƀ mbika lawri ƀa nzaa váw sùo ká mbị̃w, a Krisi laa lɛ, ƀa tul. I ƀá nzoƀri ká i mgbaka ini ziŋ kị̃, ƀay ị̃i lɛ, sal inike na siŋ ri zuɔ kị̃ mbị̃w ɦɔy riw bele.

Máa ƀayri ká ɗo ƀil-e

Krisi, ƀáy peɗ ɗáa ƀe: 1.1–2.19
Peɗ ɗáa nzoƀ fie ká ƀil Krisi: 2.20–4.6
Ɔrɔ ƀie ƀay: 4.7-18

Soko ká Pol hii ha ri

1 Ɓi Pol ká Ŋgɛrɛwụ̃ru hạ̃ mì ƀa nzoƀ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi ƀáy law hiiya ƀe na, ƀúru yụ̃-i Timote,
2 ƀuru ɗaa mbeɗe key ha rĩ ƀaarĩ nzoƀ taa Ŋgɛrɛwụ̃ruri ká ì kaw Kolos ká í ƀa yụ̃ ƀuru a í ɗo tul ƀay Zezu Krisi. Ndaɗ ƀay haŋa law huoke ƀáy ɗɛkɛkɛ taa Ŋgɛrɛwụ̃ru, Ɓăa naari ka sáɗ ziŋ rĩ.

Nzaa ƀay kere Pol

3 Ká ƀil nzaa ƀay kere ká ƀuru ɗaa ƀay tul-rĩ na, ƀuru ɗaa taambɔl ƀaŋguɔ hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru, Ɓăa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi,
4 ƀay ị̃i lɛ, ƀuru laa soro ƀay law-rĩ ká ì ɗaa ƀo tul Zezu Krisi, ƀáy ini ká ì mgba ziŋ nzoƀ Ŋgɛrɛwụ̃ruri riw bele na.
5 Zaɗka tusuɛ ƀay ká ƀa Ɓay Kere tị̃i luo-rĩ na, ɗaa ha rĩ tuu fe ká ì ɗaa law-rĩ te ɗi ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ɗo nulue ƀay tul nzoƀ ƀeri na. Ɓe ze, mbika law ƀáy law ini ƀaarĩ na, ƀar sạ̃w ká ɗi.
6 Ɓa Ɓay Kereke ku na ze yạa zaɗ kpol kpol ká tusiri key, a lie lereke ƀáy zaɗ zaɗ riw bele munu ká'a ɗáake ká sakra ƀaarĩ ƀa ɗị̃ɛ hɔy ƀáy nam ká ì láake ƀay law kere Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀa titire ɗɛkrɛ a í tuu law kereke ta-taŋ na.
7 Epafaras ká ƀa ƀăw peɗ ƀuru ká ƀuru kɔ ni ƀa nzoƀ nun ƀuru na ze fere rĩ feke na ku. Ka ɗaa peɗ ƀay tul-rĩ munu ƀa nzoƀ peɗ Krisi ká ɗaa peɗ ƀe ƀáy zaɗɛ nzɛɗɛm.
8 Ɓe na, ka ví lo soro ƀay ini ká Tem Law Pie ha rĩ na hạ̃ ƀuru laa.
9 Sạ̃wke mini ze, ƀáy nam ká ƀuru láake soro ƀay ƀaarĩ na, ƀuru ɗaa nzaa ƀay kere ƀay tul-rĩ ƀúru tạa ya. Ɓuru koɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀay haŋa ni ka ha rĩ nun nzɛm ƀáy fe kɔ́kɔ ƀáy faa Tem Law Pie, ƀo ha rĩ kɔ́ke law hiiya ƀe na ka táŋ kaɗ kaɗ.
10 Ɓe ndạ̃w rɔɔ, ì máa ƀay séke simseɗ munu ká Ŋgɛrɛmbay hii í ɗáake feri ká rii law-ɛ ƀaŋguɔ. Ì líe lereke ƀáy kere ká ƀil feri riw bele ká ì ɗaa, a í tŭuke Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀa pola pola ndạ̃w.
11 Ɓuru koɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru ƀay haŋa ni ka sɔ rĩ ƀáy hụ̃rusuo riŋ ɗika ƀe, ƀay haŋa ƀo ì sụ̃uke law-rĩ ká ƀil feri riw bele, a í íkike law-rĩ.
12 I ɗaa taambɔl ƀáy suoriya hạ̃ Ɓăa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɗaa ha rĩ ziŋ fe

kereri ká'a ɗaa ɗo ɓil zaɗ taŋa ɓay
tul nzoɓ ɓeri na mbi̱w hɔy ziŋ ri.
13 Ɓe na, ka tina naari saa ɓil
hu̱rusuo suŋ tilo, a ha̱ Vi-e ká'a kɔ
ni̱ ɓa nzoɓ nun-ɛ na re mbay ká tul
naari.
14 Ɓáy faa Vi-e na ze, ka tĭnake
naari saa ɓil hu̱rusuo feya̱a ká mgba
naari ɓa koy, a nda buma ká tul
feya̱a naari.

Zezu Krisi ɓa mbay tul feri riw bele

15 Ŋgɛrɛwu̱ru ká nzoɓ kɔ ni ɓáy
nun ya na, *Krisi ya̱a fe ɗáa ɓe ha̱
nzoɓ kɔ́ke ni. Krisi na ɓa titire nzoɓ
ká ɗo pola ɗɛkrɛ rɔɔ, feri riw bele
ɗo ɓáy*,
16 ɓay i̱i lɛ, ɓáy faa ɓe na ze,
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗáake feri riw bele ká
nulue nda̱w, tusiri key nda̱w, feri ká
nun kɔ nda̱w, feri ká nun kɔ ya hɔy
kara nda̱w pi. Ka ɗaa wu̱ruri ká i
kaw tul kariŋgaw mbay ɓari nda̱w,
hu̱rusuo ká kal tul hu̱rusuo ha̱wri
nda̱w, temri ká re mbay nda̱w, rɔɔ
hu̱rusuo ká re tul nzoɓri nda̱w pi.
Ɓa tusuɛ ki̱, feri riw bele na ɗo ɓáy
faa ɓe, a ɗo ɓa fe riŋ ɗika ɓe.
17 Ɓe ki̱ ze ka ɓa titire nzoɓ ká
ɗo pola ɗɛkrɛ ká tul feri riw bele;
taambɔl ɓe na ze feri ɗǒke ɓáy zaɗɛ
zaɗɛ.
18 Ɓe na, ka ɓa mbay tul nzoɓ
mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw bele,
a ɓari laa lɛ, i ɗo munu ɓa sùo-ɛ. Ka
ɓa sa̱w káw ɓáy kumnun; a ɓa titire
nzoɓ ká ti̱i saa sakra nzoɓ huɗeri,
ɓay haŋa ɓo ka ɗo pola ɓa ŋgɛrɛ tul
feri riw bele,
19 ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru hii ɓay
haŋa fe ɗáa ɓeri riw bele ká ɗo ɓil
law-ɛ na, ka ɗaa puo ká ɓil law Vi-e.
20 Rɔɓay, ɓáy faa ɓe na, ka hii ɓay
haŋa feri riw bele na i zúɔ ziŋ ni.
Ɓáy faa sím Vi-e ká uo ká tul puu
say huɗ na, ka ɗaa ha̱ ɗɛkɛkɛ ɗǒke
sakra ɓe ɓáy feri riw bele ká tusiri
key nda̱w, nulue nda̱w pi.
21 Ɓaarì hɔy kara, pola lew na ì ɗo
fal kpaŋ Ŋgɛrɛwu̱ru. Ì ɓa nzoɓ tul
ŋga̱ni ɓeri ɓay tul kér ɓay ɓaarì ká
ndaya ká ha rì ɗáake feri ká ndaya
na.
22 A lɛ, timbɛɗɛ key na, ɓáy faa Vi-
e ká pɔŋ sùo-ɛ ha̱ huɗ na, ka ɗaa ha
rì zuɔ ziŋ ni, a ha rì ɗo pol-e ɓáy law
ká *taŋ kaɗ kaɗ, taŋ ɛm nda̱w, rɔɔ
ɓay kara ti tul-rì mbǎa nda̱w pi.
23 A roo lɛ, ɗo ndaɗ ɓamba ɓay
haŋa rì ɗo tul tusuɛ ɓay ká ɗo ɓil
Ɓay Kere na, a í ɓár sa̱w ká ɗi. Fe
ká ì ɗaa law-rì te ɗi nzokɗo ɓa ɗi̱ɛ
ɓáy nam ká ì láake Ɓay Kereke na, ì
ha̱ nzoɓ mbi̱w mini kara ka ɗaa ha
rì ɗo ɗi ɗi ká ɗi ya. Ɓay Kereke ku
na, i ka-káake ha̱ nzoɓri riw bele ká
tusiri key. Ɓe ze ɓi Pol, mì víke ɓa
nzoɓ peɗke.

Peɗ ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa zuɔ nduo Pol

24 Timbɛɗɛ key na, mì ɗaa suoriya
ɓay tul sɛkɛ feri ká mì kɔ ɓay tul-rì.
Munu ká *Krisi kɔ sɛkɛ fe na, ɓi sùo-
i hɔy kara mì kɔ sɛkɛ fe ɓay tul nzoɓ
mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ riw bele
ká í ɗo munu ɓa sùo Krisi na. Mì kɔ
sɛkɛ fe ɓay tul-rì ɓay ɔ́rɔke ɓie sɛkɛ
fe ká tɔ̀ŋ ká ɓil peɗ ɓe ká tusiri key.
25 Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ mì vi ɓa koy peɗ
nzoɓ mbika lawri maa ɓáy peɗ ká'a
pɔŋ zuɔ nduo-i ɓay haŋa mì ɗaa ɓay
tul ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na. Ka ha̱
mì ka-káa ɓay ká se tul Krisi na ɓáy
zaɗɛ ŋgiɗ bele.
26 Ɓayke ku na, ɗo zaɗ muni ɓa
ɗi̱ɛ lew hɔy ha̱ nzoɓri kɔ ya wǔm, a
roo lɛ, timbɛɗɛ key na ka tina sa̱wke
ɗo zaɗ hie ha̱ nzoɓ ɓeri kɔ *taŋ kaɗ
kaɗ.
27 Ŋgɛrɛwu̱ru hii ɓay ɗáa ha ri
kɔ wa̱a, mina ze fe ká'a ɗaa ɗo
zaɗ muni na ɓa bawda fe, a ndaɗ
ɓamba ɓay tul sa̱w nzoɓri riw bele
lɛ! Feke na ze ɗo key: Krisi ɗaa puo
ká ɓil law-rì ha rì kɔ mii, riŋ ɗika
ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ɗo ɓay tul nzoɓ
ɓeri na, ɓaarì ká ì ɓa Ziɓ ya na hɔy
kara ì zíŋ nda̱w pi.
28 Ɓe ze, ɓuru ka-káa Krisi na ha̱
nzoɓri riw bele; ɓuru baka ri a ɓúru

* **1:15 1.15** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓaa mii: «leɗ pol».

fere ri mbi̱w mbi̱w ɓáy nun nzɛmri riw bele ká̰ Ŋgɛrɛwṵru ha̰ ɓuru, ɓay haŋa nzoɓri mbi̱w mbi̱w riw bele na i ɗŏke pol Ŋgɛrɛwṵru munu ɓa nzoɓri ká i ŋgɔŋ ɓáy̰ faa zúɔ ziŋ Krisi.

29 Sa̰wke mini ze, mì ɗaa sùo-i taa tom, mí ru-ruy ɓáy bawda hṵrusuo ká Krisi ha̰ ni ɗaa peɗ ká ɓil naysuo-i.

2

1 Ɓa tusuɛ ki̱, mì hii ɓay haŋa rì kɔ ruy ká ŋgɔŋ ɓamba tasiri ká mì ruu ɓay tul-rì nda̰w, ɓay tul nzoɓ mbika law-rì ká i ka̰w Lawdise nda̰w, rɔɔ ɓay tul nzoɓ mbika law ha̰wri ká i kɔ mì ya rɔɓay na kara nda̰w.

2 Mì ruu munu ɓay ɗáake wa̰ra ɓo ɓil law-rì, ha rì zŭɔke ki̱ mbi̱w hɔy ká ɓil law ini. Mì hii ɓay haŋa rì laa tusuɛ ɓay ɓáy fe kerekeri bele na ka ta-taŋ, a í ɗo tul-e ŋgɔ-ŋgɔŋ. Ɓe nda̰w rɔɔ, ì máa ɓay tuukake fe ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ɗo zaɗ muni ká pola lew ha̰ nzoɓri kɔ ya na. Ɓe ze ɓa Krisi,

3 ɓe ká fe kereri riw bele ká ɓa nun nzɛm nda̰w, fe kɔ́kɔ nda̰w na, ɗo luo-ɛ.

4 Mì ɓaa munu ɓay haŋa rì pɔŋ faa ha̰ nzoɓ mbi̱w mini kara, ka úla rì ɓáy̰ nzaa ráa ɓay hɔy ya.

5 Ze mì ɗo na ɗi ɗi ziŋ rì hɔy kara, kér ɓay ɓi ɓo tul-rì ɓaŋguɔ. Mì ɗaa suoriya ɓay tul-rì, ɓay i̱i lɛ, ì ɗaa feri riw bele ɓáy faake faake, í kaw tul mbika law ɓaarì ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ kpaɗara ká ɓil Krisi.

Feri riw bele na ɗo ɓil Krisi

6 Ɓe mini ze, munu ká ì ya̰a Zezu *Krisi ɓa Ŋgɛrɛmbay ɓaarì na, ì se simseɗ ká kiɛ mii, ì zuɔ ziŋ ni ɓaŋguɔ na nda̰w rɔ!

7 Ì ɓár sa̰w ká ɓil Krisi ha̰ ni mgba siri nziɗ nziɗ. Ì ha̰ mbika law ɓaarì ka ŋgɔŋ ɓa pola pola ká ɓil Krisi munu ká i fere rì ɓayke pola na, a í ɗaa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ɓaŋguɔ kpaɗara.

8 Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay haŋa nzoɓ mbi̱w mini kara ka úla rì, a ya̰a rì zuɔ fal-ɛ ɓáy nzaa úla ká gɔr gɔr hɔy na ya. Fekeri ku na ɓa fe sa̰w puo nzoɓri, mase uru saa luo wṵruri ká re mbay ká tusiri key hɔy ɓo, ɓa fe ká uru saa luo Krisi ya.

9 Ì kɔ, fe ɗáa Ŋgɛrɛwṵru riw bele na, ɗaa puo ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele ká sùo Krisi.

10 Ɓáy faa zúɔ ziŋ ni na, ì zǐŋke kér ɓay, ɓáy hṵrusuo, ɓáy feri riw bele ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru. Ɓe na, ka ɓa mbay tul temri riw bele ká re mbay nda̰w, tul hṵrusuo ká re tul nzoɓri riw bele nda̰w pi.

11 Ɓáy faa zúɔ ziŋ ni na, Ŋgɛrɛwṵru kúŋke rì ŋgori. Ɓa ŋgori ká nduo nzoɓ ze kuŋ ya. Roo lɛ, ɓa fe ká Krisi ɗaa ɗo ɓil law-rì nziiya, a náake rì saa ɓil hṵrusuo kɔn naysuo ká suru rì ha rì ɗaa feya̰a.

12 Tul-rì ká i ɗaa nduo mbii na kiɛ mii, i voro rì mbi̱w hɔy ziŋ Krisi, a í ti̱i saa luɔ huɗ mbi̱w hɔy ziŋ ni nda̰w, ɓay i̱i lɛ, ì ɗaa law-rì ɓo tul hṵrusuo Ŋgɛrɛwṵru ká tina Zezu saa luɔ huɗ ha̰ ni ka̰w ɓáy kumnun.

13 Pola lew na, ì ɗo munu ɓa nzoɓ huɗeri, ɓay i̱i lɛ, ì ɗaa fe ka̰aya í se simseɗ munu ká nzoɓri ká i kɔ Ŋgɛrɛwṵru ya. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, Ŋgɛrɛwṵru ha rì ka̰w ɓáy kumnun ziŋ Krisi, a nda buma ziŋ naari ká tul fe ɗáa ya̰a naari na riw bele.

14 Zaɗ saŋma bol kusolri ká ɗaa ɓay ɓo tul naari, ɓáy ɓay mbɔl ká ɗo tul naari na, ka naa ŋgiɗ bele a bumra ɓaykeri ɓáy huɗ Krisi ká tul puu say huɗ, a ɓǐɛke hṵrusuo-ɛri kpukɗu kpukɗu.

15 Ká zaɗɛ ku na, ka haw yṵm ká tul temri ká re mbay, ɓáy hṵrusuori ká re tul nzoɓri na riw bele, a ɗaa sahoy ɓo nun-ri ká nun ruɔ nzoɓri, a mba tul-ri ɓáy huɗ Krisi ká tul puu say huɗ.

16 Munu zu lɛ, ì ha̰ nzoɓ mbi̱w mini kara ka ɗaa ɓay ɓo tul-rì ɓay

tul fe ká ì sụ̃, mase ɓay tul fe ká ì nzɔ na ya. I ha̰ nzoɓ mbḭw kara ka súru rì ɓay ɗáa̰ nam suoriya ɓari, mase síe tḭi fewri, ɓáy nam mgbaka ta̰ram ɓari ya nda̰w pi*.

17 Fe nuri riw bele ku na ɓa tem feri hɔy ká kiɛ fe tusuɛ ká'a ví vuku. Roo lɛ, sùo fe na ɓa Krisi.

18 Nzoɓri ka̰ i ɗaa sùo-ri ɓa nzoɓ ɗíŋ tul-ri, a í ruo leɗ nzaapeɗri ká nulue na, ì pɔ́ŋ faa ha ri ɗaa ɓay ɓo tul-rì ha rì mbóroke fe ɗáa ɓari ya. Ɓari nzoɓkeri ku na, i ɗaa law-ri ɓo tul feri ká tina nun ha ri hɔy. Kér ɓay ɓari ká uru saa ɓil law-ri na, ɗaa ha ri sì̈i sùo-ri taŋ feke.

19 Ɓari na, i zuɔ ziŋ Krisi ká ɓa mbay tul na mbǎa. Ɓe na, ka ɗaa ha̰ nzoɓ mbika lawri riw bele mgba kḭ mbḭw hɔy munu ká naysuo ɓáy nḭwri ɓáy zaɗ ɗokmakeri mgba kḭ ɓáy kere, a ŋgɔŋ ɓa pola pola munu ká Ŋgɛrɛwṵru hii.

20 Ɓaarì na, ì hu ziŋ Zezu Krisi. Ɓe mini ze, wṵruri ká i re mbay ká tusiri key na ɗo ɓáy hṵrusuo ká tul-rì mbǎa. Wa̰a, ɗaa mina nda̰w rɔɔ, ì ha ri suru rì ha rì ɗíŋ tul-rì í ɗaa fe rì̈i fe ká ì ɓa nzoɓ tusiri key ɓáy lɛ woo? Ɗaa mina ì ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓáa ɓari ká mii:

21 «Mu mbi fe key ya, mu lie fe ku ɓáy nzaa-a ya, a mú záa fe ni key ɓáy nduo-ɔ ya» lɛ?

22 Fe nuri riw bele ku na, zaɗka nzoɓ sụ̃ lɛ, ɗaa fe mbḭw ziŋ ni ya. Zaɗ saŋmakeri ɓáy fe férekeri ku na uru saa luo nzoɓ hɔy.

23 Zaɗ saŋmakeri ku na rì̈i fe ká ɓa ɓay nun nzɛm ɓa tusuɛ. Ɓayke hii ɓáa mii: «Ì ɗaa hṵrusuo-rì tuŋ kḭ í rúoke Ŋgɛrɛwṵru nda̰w, ɗíŋ tul nda̰w, a í sáŋ sùo-rì ŋgḭ-ŋgḭi nda̰w pi.» Roo lɛ, fekeri ku na, i ɗo ɓáy hṵrusuo mbḭw ká ɓay sɔ́kɔ nzoɓ ha̰ ni mgba sùo-ɛ ká tul kɔn fe naysuo ya.

3

Nzoɓ ká hu ziŋ Krisi na ɓa nzoɓ fie

1 Ɓaarì na, munu ká ì hu ziŋ *Krisi í tḭi saa luɔ huɗ ziŋ ni mbḭw hɔy í kaw ɓáy kumnun na, ì nzaa feri ká nulue, zaɗ ká Krisi kaw ɗi ká tunduo hoɗo Ŋgɛrɛwṵru.

2 I ɗaa law-rì nzokɗo ká ɓo tul feri ká ɗo nulue ɓo, feri ká tusiri key ya,

3 ɓay ḭi lɛ, fe ká tusiri key na, ì ɓa nzoɓ huɗeri ro ká ɗi, a káw ɓáy kumnun taa tusuɛ ɓaarì na mṵu sùo-ɛ ká luo Krisi. Ɓa fe ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ɗo ɓay tul-rì.

4 Sa̰w káw ɓáy kumnun taa tusuɛ ɓaarì na, ɓe ze ɓa Krisi. Zaɗka'a yḭi a tina sùo-ɛ na, ɓaarì hɔy kara ì tína sùo-rì ziŋ ni, a í ziŋ riŋ ɗika ziŋ ni mbḭw hɔy.

5 Munu zu lɛ, kɔn feri ká tusiri key na, ì ha̰ ni ka hu ká ɓil law-rì. Ɗáa nun píe nda̰w, ɗáa fe ḭm nda̰w, taka mgbá̰y bapiɓi nda̰w, ɗáa kɔn feri nda̰w, rɔɔ kɔ́kɔ nun fe ká ɓa wṵru ka̰ nzoɓri koɗ nda̰w na, ì ha̰ fḛkeri ku na ka hu mburuk mburuk ká ɓil law-rì.

6 Ɓay tul fe ka̰ayari ká munu ku na ze a̰n hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru zuɔ tul nzoɓri ká i ɗaa tul ŋgɔŋɔ ziŋ ni.

7 Ɓaarì hɔy kara, zaɗka feya̰akeri re mbay ká tul-rì kɔɓ ɓáy na, ì se simseɗ munu na nda̰w.

8 Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, ì pɔ́ŋ fal fe ka̰ayari key na riw bele ɓa fal: law fá̰a nda̰w, ɗáa nun sì̈i ŋga̰w ŋga̰w ká tul nzoɓ nda̰w, rɔɔ law ndaya nda̰w pi. Tḭiri nzoɓ nda̰w, kɔ̀kɔ ɓayri nda̰w na, ì ha̰ ni ka tḭi ká nzaa-rì mbḭw ya nda̰w.

9 I ɓaa ɓay baylu ha̰ kḭ ya, ɓay ḭi lɛ, ì naa tá̰w fe naysuo ɓáy fe ɗáakeri na ɓa fal,

10 a í vi ɓa nzoɓ fie ro. Nzoɓke ku na ya̰a fe ɗáa Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Ɗáa

* **2:16 2.16** Ɓáy faa zúɔ ziŋ Krisi na, ɓay naa ká tul naari, a náa zǐŋkeri hṵrusuo ɓay háw yṵm ká tul hṵrusuo ha̰wri riw bele. Náa séri síe fe kḭ ɓoɗ munu ká ɓa zaɗ saŋmari ká se tul fe sṵmri, mase fe nzɔkɔri, mase nam suoriyari na nde tul fe ká Krisi ɗaa na rɔɔ, ɓay ndáɗke ká nun Ŋgɛrɛwṵru ya. Ká ɓil Krisi na, náa ɗori ɓáy feri riw bele ro.

ni hạ̃ ni fɛrɛ ni ɓa pola pola, hạ̃ ni tuu ni *taŋ kaɗ kaɗ.
11 Munu zu lɛ, Ziɓ, mase nzoɓ ká ɓa Ziɓ ya hɔy kara tiya ndạ̃w, nzoɓ *kúŋ ŋgori, mase nzoɓ ká kuŋ ŋgori ya kara tiya ndạ̃w, nzoɓri ká i ĩm sạ̃w ri ndạ̃w, nzoɓri ká i nzɛ nzoɓ ya kara tiya ndạ̃w, koy nzoɓ, mase nzoɓ ká kaw ɓáy tul-e kara tiya ndạ̃w pi. Fe ká ndaɗ ɓamba tasiri lɛ, ɓa Krisi ká ɗo tul feri riw, a ɗo ɓil law-rì riw bele.
12 Ɓaarì na, ì ɓa nzoɓ taa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká'a náa rì zuɔ ɓoɗ ɓa taa ɓe, a kɔ rì ɓa nzoɓ nun-ɛ. Munu zu lɛ, ì kɔ nun síe kị̃ ndạ̃w, í ɗaa law kere ziŋ kị̃ ndạ̃w, í ɗiŋ tul-rì ká sạ̃w ɓal kị̃ ndạ̃w, í se yuɗuɗu ka ziŋ kị̃ ndạ̃w, a í íki law-rì ká tul kị̃ ndạ̃w pi.
13 Zaɗka ŋgụ̃ri sùo ɗo sakra ɓaarì lɛ, ì sụ̃u law-rì ká tul kị̃, a í nda bumake ziŋ kị̃. Ì nda buma ka ziŋ kị̃ munu ká Ŋgɛrɛmbay nda buma ziŋ rì.
14 Rɔɓay, fe ká ndaɗ ɓay ɗáa ɓáy na, ɓa mgbaka ini ziŋ kị̃, ɓay ị̃i lɛ, sal inike na síŋ rì zuɔ kị̃ mbị̃w hɔy riw bele.
15 Ì hạ̃ ɗɛkɛkɛ taa Krisi ka re mbay ká ɓil law-rì, ɓay ị̃i lɛ, ɓay káw ɗɛkɛkɛ key na ze Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗíke rì ha rì vi ɓa nzoɓ ká mbị̃w hɔy. Ì ɗaa taambɔl hạ̃ ni ɓaŋguɔ.
16 Ì hạ̃ ɓay Krisi ɓáy ndaɗikeri riw bele na, ka ɗaa puo ká ɓil law-rì. Ì fére kị̃ fe, a í báka kị̃ ɓáy nun nzɛmke. Ì ɗi sim hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy ɓil law-rì riw bele: sim pisi ndạ̃w, sim ká Tem Law Pie ha rì ndạ̃w na, ì hạ́ke ni taambɔl.
17 Fe ị̃i ị̃i ká ì ɗaa, ze ɓa na ɓay ɓáa ɓaarì, mase fe ɗáa ɓaarì hɔy kara, ì ɗaa ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu a í ɗáake taambɔl hạ̃ Ɓăa Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy faa ɓe.

Káw nzoɓ mbika law-rì ká sakra kị̃

18 Mạ́yri, ì ɗiŋ tul-rì ká pol waa ɓaarì; ɓe ze ɓa fe ɗáa mạ́yri ká i ɓa taa Ŋgɛrɛmbay na.
19 A ɓaarì wạ̃rari laa lɛ, ì kɔ mạ́y ɓaarì ɓa nzoɓ nun-rì, a í hạ̃ nun-rì ka sị̃i ŋgạ̃w ŋgạ̃w ká tul-ri ya.
20 Ɓaarì leɗri lɛ, ì ɗaa vu mbom ká ɓo tul nzoɓ mbóŋri ká tul feri riw bele, ɓe ze ɓa fe ká rii law Ŋgɛrɛmbay.
21 A ɓaarì ɓăa leɗri laa lɛ, ì túɗ nun vu ɓaarì ɓáy ɓay ya ká law-ri a sạ́a.
22 Ɓaarì koyri, ì ɗaa vu mbom ka ɓo tul ɓăa gaŋ ɓaarì ká tusiri key ká tul feri riw bele. Ì ɗaa peɗ ha ri ɓay ɗoko ká i ɗo fal-rì kɛk ku hɔy ɓay ndáɗke ká nun-ri ya, roo lɛ, ì ɗaa peɗ ɓaarì na ɓáy law mbị̃w ká *taŋ kaɗ kaɗ ɓay tul vu mbom ká ì ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛmbay.
23 Ze ɓa na peɗ ị̃i ị̃i hɔy ì ɗaa kara, ì ɗaa ɓáy ɓil law-rì riw bele rìi fe ká ì ɗaa peɗ hạ̃ Ŋgɛrɛmbay ɓo, hạ̃ nzoɓ hɔy ya.
24 Ì kɔ ndạ̃w, Ŋgɛrɛmbay a púo rì fe kere ká'a ɗaa ɗo ɓay tul nzoɓ taa ɓeri na. Ɓăa gaŋ ɓaarì taa tusuɛke ká ì ɗaa peɗ hạ̃ ni na ze, ɓa *Krisi.
25 Nzoɓ ká ɗaa ndaya lɛ, a zíŋ feke maa tul-e ndạ̃w, ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru naa nun nzoɓ mbị̃w ya.

4

1 A ɓaarì gaŋ tul koyri laa lɛ, ì mgba koy ɓaarì na ɓáy kere, í ha ri fe ká ɗo ɓay tul-ri na ɓáy faake, ɓay ị̃i lɛ, ì kɔ ndạ̃w, ɓaarì hɔy kara, gaŋ tul-rì kaw nulue suku ɗi ku.

Pol ɓo yụ̃-ɛri ɓay tul nzaa ɓay kere ɓáy simseɗ kere

2 Ì ɗaa nzaa ɓay kere ɓaŋguɔ, í káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke, a í ɗáake taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru.
3 Ì ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul ɓuru ndạ̃w, ɓay haŋa Ŋgɛrɛwụ̃ru ka póŋ faa hạ̃ ɓuru ka-káa ɓay ɓe ká ɗo zaɗ muni ká se tul *Krisi na hạ̃ nzoɓri. Ɓay tul ɓayke na key ze, i mgbáke mì naa hul sal.
4 Munu zu lɛ, ì ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul-i ɓay haŋa mì ɓăake ɓayke na ka táŋ kaɗ kaɗ ɓa kɛlɛ hạ̃ nzoɓri

laa, munu ká ɓa peď ɓi ká ɓay haŋa mǐ ďaa na.
5 Ì se simseď ɓáy nun nzɛmke ká
sakra nzoɓri ká i ďaa law-ri ɓo tul
Zezu Krisi ya na. Zaďka faa ďáa kere
ziŋ ri ďo ďi lɛ, ì ďaa.
6 Ɓay ká ṭii saa nzaa-rǐ na, ì hạ ni
ṭii ɓáy kusol kere a huo yuďuďu, a
ɓa kusol ráa ɓay. Ɓe ndạw rɔɔ, ì
kɔ́kɔke faa yịiŋra ɓay hạ nzoɓ hạa
hạa kara ɓáy faake ɓáy.

Ɔrɔ ɓie soko ká Pol hii hạ yụ-ɛri ká Kolos

7 Yụ naari Tisik ká náa kɔ́ri ni ɓa
nzoɓ nun naari, a ɓa bǎw peď ɓi ká
ɓil peď Ŋgɛrɛmbay na, a vǎa loko
soro ɓay ká se tul-i na riw bele ha rǐ
laa ɓáy. Ɓe na, peď ďáa ɓe ďo ɓáy
faake.
8 Ɓe ze mǐ pie ni ɓay haŋa ni ka
se a vǎa lo soro ɓay ɓuru ha rǐ laa,
a yịi a hǔoke law-rǐ.
9 Mǐ pie ni ɓáy yụ naari Onezim
ká ɓuru kɔ ni ɓa nzoɓ nun ɓuru, ká
peď ďáa ɓe ďo ɓáy faake, a ɓa nzoɓ
taa ɓaarǐ ndạw na se ziŋ ni mbịw
hɔy. Ɓari na ze, i vǎa loko soro feri
riw bele ká kal ká luo ɓuru key na
ha rǐ laa.
10 Arisitak ká naa hul sal ziŋ mǐ
mbịw na, hii soko ha rǐ. A Marki ká
ɓa vu bǎa Barnabas na hɔy kara hii
soko ha rǐ ndạw. Ɓe na, mǐ ɓaa ɓay
ɓe ha rǐ laa pola ďɔď ro. Zaďka'a
ṭii luo-rǐ lɛ, ì mgba ni ɓa sùo-rǐ ɓáy
kere.
11 Zezu ká i ďi ni ɓa Zustus na hii
soko ha rǐ ndạw. Ɓa bele ɓari Ziɓri
ká say key na hɔy ze, i mbi law-
ri i ďaa peď ziŋ mǐ hạ nzoɓri kɔ́ke
mii, Ŋgɛrɛwụru ɓa nzoɓ ká re mbay.
Ɓari na ku ze i ɓa nzoɓ huo law-i.
12 Epafaras ká ɓa nzoɓ ɓaarǐ na
kara hii soko ha rǐ ndạw. Ɓe na, ka
ɓa nzoɓ peď Zezu *Krisi, a ďaa nzaa
ɓay kere ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ kpaďara
ɓay tul-rǐ, ɓay haŋa rǐ mgba mbika
law ɓaarǐ ɓáy kere, í vi ɓa nzoɓri ká
i ŋgɔŋ kpay kpay ká ďi, a í ďaa feri
riw ká law Ŋgɛrɛwụru hii.
13 Mǐ ɓáa nasi ɓay ɓe ha ri: ɓe
na, ka ďaa sùo-ɛ taa tom ŋgịi ɓamba
tasiri ɓay tul-rǐ ndạw, ɓay tul nzoɓ
Lawdiseri ndạw, rɔɔ ɓay tul nzoɓri
ká Erapoli ndạw.
14 Luku ká ɓa nzoɓ haŋa sạwpuu
ká ɓuru kɔ ni ɓa nzoɓ nun ɓuru ɓáy
Demas na, i hii soko ha rǐ ndạw.
15 I hii soko hạ yụ naari riw bele
ká i kaw Lawdise ndạw, rɔɔ Nimfa
ɓáy nzoɓ mbika lawri ká i mbụ tul
kị ká puo ɓe na hạ mǐ.
16 Zaďka ì kịi mbeďe ká mǐ ďaa ha
rǐ key na lɛ, ì nzaa faa kpụru í pieke
hạ nzoɓ mbika lawri ká i mbụ tul kị
ká Lawdise na ha ri kịi ziŋ rǐ ndạw,
rɔɔ ɓaarǐ hɔy kara ì kịi taa ɓari ká
mǐ pieke ha ri na faa mbịw munu
ndạw pi.
17 I ɓaa hạ Arisiɓ hạ ni ka kɔ-kɔ́m
ɓa tul peď ká Ŋgɛrɛmbay pɔŋ zuɔ
nduo-ɛ na, hạ ni ka ďaa ɔ ɓáy zaďɛ.
18 Ká zaď ni key na, ɓa ɓi Pol kị
ro ze mǐ vbie mbeďe na ɓáy nduo-i,
mí hǐike soko ha rǐ. Ì yịiŋra mǐ ɓay
hul sal ká mǐ naa ďi key na ya. Ndaď
ɓay haŋa law huoke Ŋgɛrɛwụru ka
sáď ziŋ rǐ.

1 Tesalonikri
Titire mbeɗe ká Pol ɗaa / ha̰ nzoɓ mbika lawri ká Tesalonik

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Pol ɗaa ha̰ nzoɓ mbika lawri ká i ɓa nzoɓ fieri ká ɓe kḭ ka ɓa nzoɓ ɗáa ha ri mbṵ tul kḭ ká Tesalonik, ŋgɛrɛpuo luye ká kuɗu zaɗ ká Maseduwa̰n. Fal zɔ́l ɓe ká ɗi na, ka pie Timote se luo-ri, a yḭi Timote ká'a lo soro ɓay nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kḭ í ɗo ɓáy kere na báyḭi lɛ, Pol ɗaa mbeɗe key na a ɗáake taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul sṵ́u law ká tul mbika law ɓari nda̰w, law ini ká i ɗǒke, ɓáy lawri ká i ɗaa nzokɗo te tul Ŋgɛrɛwṵru nda̰w pi.

Ka leke ɓay vbiw nzoɓ hanɛri ká se tul yḭi Ŋgɛrɛmbay. Nzoɓ mbika lawri ká Tesalonik ɗaa law-ri te ɗi mii, Ŋgɛrɛmbay na a yḭi koɗ hɔy. Roo lɛ, munu ká'a yḭi a vi ya ɓáy na, i vbi-vbiw mii: sḭ́e ha̰a nda̰w rɔɔ Ŋgɛrɛmbay na a yḭi a vi lɛ? Mase, nzoɓ mbika lawri ká i hu pola, rɔɔ Zezu a yḭi a vi na wa̰a, a ɗoko mina ro ɓay tul-ri lɛ?

Pol ɓaa ha̰ nzoɓ mbika lawri ɓay haŋa ri kɔ ta-taŋ mii, Ŋgɛrɛmbay na a yḭi a vi na kḭ, lɛ, nzoɓ mbika lawri riw bele i káw̰ ziŋ ni mbḭw hɔy. Ká ɓay gíyaŋke namke na, Ŋgɛrɛwṵru hii ɓay haŋa ri ɗaa peɗ ɓari na nun-ri ka ɓa pola ɓáy suoriya.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Taambɔl ɓáy pisi Ŋgɛrɛwṵru: 1–3
Simseɗ ká rii law Ŋgɛrɛwṵru: 4.1-12
Yḭi Ŋgɛrɛmbay: 4.13–5.11
Peɗ ɗáa nzoɓ mbika lawri, ɓáy sḭ́ŋ tul ɓay: 5.12-28

Soko ká Pol hii ha ri

1 Ɓi Pol, rɔɔ Silas*, ɓáy Timote nda̰w na, ɓuru ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓaarì nzoɓ mbika lawri ká ì mbṵ tul kḭ ká Tesalonik, ɓaarì ká ì zuɔ ziŋ Ɓǎa naari Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi. Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ Ŋgɛrɛwṵru ka sáɗ ziŋ rì.

Mbika law ɓáy simseɗ nzoɓri ká Tesalonik

2 Ɓuru ɗaa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ɓaŋguɔ kpaɗara ɓay tul-rì riw bele, a ɓúru ker se tul-rì ɓaŋguɔ ká ɓil nzaa ɓay kere ɓuru.

3 Ká pol Ɓǎa naari Ŋgɛrɛwṵru na, ɓuru ker se tul mbika law ɓaarì ká ɗaa peɗ nda̰w, ɓáy law ini ká ì ɗǒke ká ɗaa ha rì ɗáake peɗ ŋgɔ-ŋgɔŋ nda̰w, rɔɔ ɓáy law-rì ká ì ɗaa nzokɗo te tul Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi ká ɗaa ha rì sṵ̌uke law-rì nda̰w na.

4 Ɓaarì yṵ ɓururi ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ rì ɓa nzoɓ nun-ɛ na, ɓuru kɔ mii, Ŋgɛrɛwṵru nan rì ha rì ɓa nzoɓ taa ɓe,

5 ɓay ḭi lɛ, káa Ɓay Kere Krisi ká ɓuru kaa ha rì na, ɓa ɓay ká tḭi ká nzaa ɓuru hɔy ya, roo lɛ, ɓa ɓay ká tḭi ɓáy hṵrusuo, ɓáy faa Tem Law Pie, rɔɔ ɓúru kɔ ta-taŋ nda̰w mii, ɓa tusuɛ ɓay. A ɓaarì kara ì kɔ simseɗ ɓuru ká sakra ɓaarì ɓáy nun-rì; ɓuru ɗaa munu ɓay sɔ́kɔke rì.

6 Ɓaarì kḭ hɔy kara ì mboro simseɗ ɓuru ɓáy simseɗ Ŋgɛrɛmbay. Ze nzoɓri ɗáa rì kɔ sɛkɛ fe ŋgḭi ɓamba ɓay tul Ɓay Kere Krisi ká ì ya̰a na hɔy kara, ì ya̰a ɓayke ɓáy suoriya ká Tem Law Pie ha rì na.

7 Ɓe nda̰w rɔɔ, ì víke ɓa nzoɓri ká ì kiɛ simseɗ ɓaarì ha̰ nzoɓ mbika lawri riw bele ká kuɗu zaɗ ká Maseduwa̰n ɓáy Akayi na i kɔ í mbóro.

8 Ɓa tusuɛ kḭ, Ɓay Ŋgɛrɛmbay na, uru ká luo-rì a tḭi kuɗu zaɗ ká Maseduwa̰n ɓáy Akayi hɔy ya, roo lɛ, law-rì ká ì ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru

* **1:1 1.1** Silas mase Silvin na, ɓa riŋ ká mbḭw hɔy. Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, ɓa Silvin, a ɓáy nzaa eboro laa lɛ, ɓa Silas.

ká ɓayke yạa zaď kpol kpol riw bele
na, ďaa hạ̃ ɓuru se síe loko soroke
mbǎa.
9 Nzoɓri riw bele lo soro faa ká ì
mgbake ɓuru ɓa sùo-rì ɓáy nam ká
ɓuru ďǒke sakra ɓaarì, rɔɔ faa ká ì
pǒŋke púo wụ̃ruri í fɛrɛ sùo-rì ɓa
luo Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay ďáa peď hạ̃ ni,
ɓe ká'a ɓa Ŋgɛrɛwụ̃ru tusuɛ, Nzoɓ
Káw Ɓáy Kumnun,
10 ɓay gíyaŋke Vi-e ká'a úru saa
nulue. Ɓa ɓe Zezu ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
tina ni saa luɔ huď hạ̃ ni yạa naari
ká tul hɛrɛ ɓe ká'a ɓǒko tul̃ nzoɓri
ɓáy nam ká'a ví vuku na.

2

Peď Ŋgɛrɛwụ̃ru ká Pol ďaa ká Tesalonik

1 Yụ̃ ɓururi, ì kɔ ɓáy sùo-rì ndạ̃w,
seď ɓuru ká luo-rì na, ɓuru se gɔr
hɔy ya.
2 I kɔ ndạ̃w, pola rɔɔ ɓay haŋa
ɓuru se luo-rì na, nzoɓri ká Filiɓ
raď ɓuru, í ďaa nun ɓuru tuɔ síe
ɓamba. Ze nzoɓri ŋgị̃i ɓamba tuŋ
ɓuru ŋgereŋ ɓáy seď ɓuru ká luo-
rì na kara, Ŋgɛrɛwụ̃ru hạ̃ ɓuru
hụ̃rusuo, a ďaa wạ̃ra ɓo ɓil law ɓuru
ɓay haŋa ɓuru ká̃ake káa Ɓay Kere
ká uru saa luo-ɛ ká se tul *Krisi na
ha rì.
3 Ɓay Kere ká ɓuru ka-káake ɓúru
ďíke rì na, ɓayke to faa ya ndạ̃w, kér
ɓay ndaya kara ďo ɓil law ɓuru ya
ndạ̃w, ɓúru nzaa faa úla nzoɓri ká
ďi ya ndạ̃w;
4 roo lɛ, ɓuru ɓaa ɓaŋguɔ munu
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru hii, ɓay ị̃i lɛ, ɓa ɓe kị̃
ze ka kɔ ɓuru maa, a pɔ̃ŋ peďke zuɔ̃
nduo ɓuru. Ɓuru nzaa faa ɓay ndáď
ká nun nzoɓ ya, roo lɛ, ɓay ndáďke
ká nun Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓe ká'a ɓa nzoɓ
bɛ́klɛ fe ká ďo ɓil law nzoɓ.
5 I kɔ ta-taŋ ndạ̃w, ɓáy nam ká
ɓuru ďǒke sakra ɓaarì ɓáy na, ɓuru
ɓaa ɓay ba mbị̃w ɓáy nzaa ráa ɓay
ya ndạ̃w, a ɓúru ker ɓay ká ɓay
ɓáa ɓay zíŋke fe ká luo-rì ba mbị̃w
ya ndạ̃w. Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa nzoɓ ɓay
nasike.
6 Ɓuru na, ɓuru nzaa faa ɓay haŋa
nzoɓri pisi ɓuru ya: ká luo-rì ya
ndạ̃w, luo nzoɓ kị̃ri ya ndạ̃w pi.
7 Ɓuru ɓa nzoɓ ndáy nzaapeď
Krisi. Sạ̃wke mini ze, ɓuru ďo ɓáy
faa ká ɓay réke mbay ká tul-rì, roo
lɛ, ɓuru ďaa munu ya. Ɓuru se ɓúru
kaw sakra ɓaarì ďɛkɛkɛ munu ká
máa leď kɔ-kɔ́m ɓa tul vi-eri a kɔrɔ
ri ɓáy kere.
8 Munu ká ɓuru kɔ rì ɓa nzoɓ nun
ɓuru na, ɓuru ďo ďi ya ɓay ka-káa
Ɓay Kere Ŋgɛrɛwụ̃ru ká se tul Krisi
hɔy ha rì ya, roo lɛ, ɓuru mbi sùo
ɓuru hạ̃ huď ɓay tul-rì, ɓay ị̃i lɛ,
ɓuru hii rì ɓamba!
9 Yụ̃ ɓururi, peď ká ŋgɔŋ ɓamba
ká ɓuru ďaa sùo ɓuru taạ tom ɓúru
tạa ká ďi pɔďɔ pɔďɔ na, ì yị̃iŋra ya
ɓa tusuɛ! Ɓuru ďaa peď na ɓisie ɓáy
suŋ ɓay ɓá soɓa nzoɓ mbị̃w ká sakra
ɓaarì ya. Ɓe ze ɓuru káake káa Ɓay
Kere Ŋgɛrɛwụ̃ru ká se tul Krisi na
ha rì.
10 Fe ká ɓuru ďaa na, ì ɓa nzoɓ
ɓay nasike, Ŋgɛrɛwụ̃ru kara ndạ̃w.
Simseď ɓuru ká sakra ɓaarì nzoɓ
mbika lawri na, ɓa simseď ká *taŋ
kaď kaď, a ďo ɓáy zaďɛ. Nzoɓ mbị̃w
mini kara maa ɓay ďáa ɓay ɓo tul
ɓuru ya.
11 I kɔ ndạ̃w, ɓuru ďaa ziŋ rì mbị̃w
mbị̃w riw bele munu ká bǎa leď ďaa
ziŋ vi-eri.
12 Ɓuru ɓo rì, ɓúru gɔ́l rì, rɔɔ ɓúru
suru tigbạa-rì ɓaŋguɔ ɓay haŋa rì
se simseď munu ká Ŋgɛrɛwụ̃ru hii,
ɓe ká'a ďí rì na, ɓay haŋa rì vi ɓa
nzoɓri ká'a re mbay ká tul-rì a í ďo
ɓil riŋ ďika ziŋ ni mbị̃w hɔy.
13 Ɓuru ďaa taambɔl ɓaŋguɔ
hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru na rɔɓay, ɓay ị̃i
lɛ, zaďka ɓuru ka-káa Ɓay Kere
Ŋgɛrɛwụ̃ru ká se tul Krisi ha rì
na, ì laa ɓayke í yạa ɓo ɓil law-rì
ɓáy kere, a í kɔ ɓa ɓay ɓáa nzoɓri
hɔy ya, roo lɛ, ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru.
Ɓayke na ďo ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɓa tusuɛ kị̃. Ɓe ze a ďaa peď ɓáy
hụ̃rusuo ká ɓil law ɓaarì ká ì ďaa
law-rì ɓo tul Zezu Krisi.

14 Yu̱ ɓururi, ɓaarì na ì mboro fe
ɗáa nzoɓ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká i ɗaa law-
ri ɓo tul Zezu Krisi ká i mbu̱ tul ki̱ ká
zaɗri ɓoɗ ɓoɗ riw bele ká kuɗu zaɗ
ká Zude, ɓay i̱i lɛ, ɓaarì kara nzoɓ
puo ɓaarì ɗaa nun-rì tuɔ síe munu
ká Ziɓri ɗaa ziŋ nzoɓ mbika lawri
ká kuɗu zaɗ ká Zude na.
15 Ɓa ɓari Ziɓri na ze, i i nzoɓ
ha̱nɛri ká i ɓa *nzoɓ ya̱aŋa ɓayri
saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru, í i Ŋgɛrɛmbay
Zezu, a í niiri ɓuru kaɗ kaɗ í ɗaa
nun ɓuru tuɔ síe. I ɓa nzoɓri ká i rii
nun Ŋgɛrɛwu̱ru ya a í ɓa nzoɓ tul
ŋga̱ni nzoɓri riw bele.
16 I haa ɓuru faa ɓay haŋa ɓuru
ka-káa Ɓay Kere Krisi ha̱ nzoɓri ká
i ɓa Ziɓ ya na ha ri zǐŋke pam
ya. I ɗaa munu ɓaŋguɔ, ɓe ze í
ɗáake feya̱a nde tul ki̱ a ŋgi̱i ɓa
pola pola kpu̱ru mini nda̱w rɔɔ hɛrɛ
Ŋgɛrɛwu̱ru tɔɗɔ ɓo tul-ri ɓáy.

Pol ɗaa kɔn kɔ́kɔ nzoɓri ká Tesalonik ɓa ki̱

17 Yu̱ ɓururi, ɓáy nam ká náa
walkeri ki̱ ká bole ɗi ndi̱i na (náa
kɔ́ri ki̱ ya hɔy kara, law naari ɓo tul
ki̱ ɓaŋguɔ kpaɗara) kɔn kɔ́kɔ rì ɗaa
ɓuru lok lok ha̱ ɓuru ɗaa hu̱rusuo
ɓuru tuŋ ki̱, a ɓúru nzaa faa ɓay văa
kɔ́kɔ rì ɓa ki̱.
18 Ɓe ze, ɓuru hii ɓay yi̱i se luo-
rì, a ɓi Pol na, mì nzaa faa ba mbi̱w
mase ba siɗiri munu ɓay séke, roo
lɛ, *Satan haa faake ɓáy.
19 Wa̱a, nzoɓ veri ɓáy rɔɔ i ɗo ɓa
fe ɗáa law ɓuru nzokɗo te tul-ri,
mase ɓa fe suoriya ɓuru, mase ɓa
taguɓa riŋ ɗika ká ha̱ ɓuru kăwke
rìka na lɛ? Wa̱a ɓa ɓaarì ká ì ɗoko
pol Ŋgɛrɛmbay naari Zezu ɓáy nam
ká'a yi̱i a vi na ya lɛ woo?
20 Ɓa tusuɛ ki̱, ɓa ɓaarì na ki̱ ze ì
ɓa fe ndáka giri sùo ɓuru nda̱w, fe
suoriya ɓuru nda̱w pi.

3

1-2 Sa̱wke mini ze, zaɗka ɓuru kaw
kpu̱ru taŋ láa soro ɓay ɓaarì, a ɓúru
maa ɓay íki law ɓúru ká ɗi mbăa
na, ɓuru mbi nzaa ɓuru ɓay píe
Timote se luo-rì, a pɔŋ ɓuru ká siɗi
key laa lɛ, ɓuru káw Atɛn huo ɓuru.
Ɓe Timote na ka ɓa yu̱ naari, a
ɓa băw peɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ká'a ka-káa
Ɓay Kere ká se tul *Krisi. Ɓuru pie
ni ɓay haŋa ni ka văa ɗaa wa̱ra ɓo
ɓil law-rì ha rì ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika
law ɓaarì,
3 ɓay haŋa ɓo, ɗáa nun tuɔ síe
ká ti̱i tul-rì timbɛɗɛ key na, ka láŋ
mbika law nzoɓ mbi̱w ká sakra
ɓaarì ku ya. Ɓaarì sùo-rì kara ì kɔ
ta-taŋ nda̱w, ki̱ri ɗáa nun tuɔ síe ká
mini key na, ɓa fe ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱
faake ɗo ɓay tul naari.
4 Tusuɛke lɛ, ɓáy nam ká ɓuru
kaw ziŋ rì kɔɓ rɔɓay na, ɓuru ɓaa
ha rì mii, fe ɗáa nun tuɔ síe a ti̱i tul
naari, a lɛ, fekeri ti̱i na ki̱. Ɓa fe ká
ì kɔ ta-taŋ nda̱w ro.
5 Sa̱wke mini ze, munu ká mì maa
ɓay íki law-i ɓay kăwke kpu̱ru ya na,
mì pie Timote ɓa luo-rì ɓay láake
soro mbika law ɓaarì, ɓay i̱i lɛ, mì
ɗaa hi̱ɛ ká ɓil law-i mí ɓaa mii, kɔ
ya lɛ, ŋgɛrɛtemndaya lie law-rì ha̱
peɗ ká ɓuru ɗaa ká luo-rì pola na
ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy.
6 Roo lɛ, timbɛɗɛ key ká Timote
yi̱i saa luo-rì a vi luo ɓuru key
ɓáy ɓay kere, a lo soro ɓay ká se
tul mbika law ɓaarì ká ì ɗo tul-e
ɓaŋguɔ kpaɗara, ɓáy ini ká ì mgba
ziŋ ki̱ na ha̱ ɓuru laa. Ka ɓaa
ha̱ ɓuru mii, ì ker ɓay se tul ɓuru
ɓaŋguɔ, a kɔn kɔ́kɔ ɓuru kara ɗáa
rì lok lok munu ká ɓuru kara, kɔn
kɔ́kɔ rì ɗaa ɓuru munu nda̱w na.
7 Ɓe ze yu̱ ɓururi, ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ɓururi riw bele, ɓáy fe law sɛkɛri
riw bele ká ti̱i tul ɓuru na, zaɗka
Timote ví lo soro mbika law ɓaarì
ká ì ɗo tul-e ɓaŋguɔ ha̱ ɓuru laa na,
ɗaa ha̱ law ɓuru huo ɓuru mgbalak.
8 Ɓa tusuɛ ki̱, munu ká ì mgba
mbika law ɓaarì ŋgɔ-ŋgɔŋ í zuɔ
ziŋ Ŋgɛrɛmbay na, timbɛɗɛ key law
ɓuru nda siri fu̱ɔ ha̱ ɓuru kaw ɓáy
kere!
9 Ɓuru ɗáa mina ze ɓay ɗáa
taambɔl ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay tul

bawda suoriya ká ɓuru ziŋ ɓay tul-rǐ
ká pol-e na lɛ woo!
10 Suŋ ɓáy ɓisie na, ɓuru ɗaa nzaa
ɓay kere ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay haŋa ni ka
mgbúɗa faa hạ̃ ɓuru vǎa kɔ rǐ, a
ɓúru kíɛ rǐ ɓie feri ká tɔ̀ŋ ká ɓil
mbika law ɓaarǐ na*.
11 Ndaɗ ɓay haŋa Bǎa naari
Ŋgɛrɛwṵru ḳị̃ sùo-ɛ ɓáy Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu, ka† léke faa hạ̃ ɓuru se
ɓúru vǎa kɔ rǐ ɓa ḳị̃!
12 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ka
hạ̃ ini ká ì mgba ziŋ ḳị̃, rɔɔ í mgba
ziŋ nzoɓri riw bele ndạ̃w na, ka ḳáy
tul ḳị̃ ɓa pola pola hạ̃ ni maa ɓáy ini
ká ɓuru mgba ziŋ rǐ.
13 Ɓe ndạ̃w rɔɔ, ka'a haŋa rǐ
hṵrusuo ha rǐ vi ɓa nzoɓri ká *taŋ
kaɗ kaɗ taŋ ɓay ká ɗo tul-rǐ ká
nun Bǎa naari Ŋgɛrɛwṵru ɓáy nam
ká Ŋgɛrɛmbay naari Zezu a ví ɓáy
nzoɓri riw bele ká i ɓa taa ɓe‡.
Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na ḳị̃!

4

Simseɗ ká rii law Ŋgɛrɛwṵru

1 Ɓe ze yṵ ɓururi, ɓay séke simseɗ
ká rii law Ŋgɛrɛwṵru na, ì fere ká
luo ɓuru ɓáy nam ká ɓuru ɗǒke luo-
rǐ hɔy. Simseɗke na ḳị̃ ze ì se ro ku,
roo lɛ, kóɗ ŋguɔ hɔy, ɓuru vbi rǐ ɓáy
riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu ɓay haŋa rǐ se
nun-rǐ ɓa pola,
2 ɓay ḭị̃ lɛ, ɓaarǐ na ì kɔ ndạ̃w, ɓa fe
fére ká ɓuru yạ̃a saa luo Ŋgɛrɛmbay
Zezu a ɓúru fere rǐ.
3 Fe ká Ŋgɛrɛwṵru hii na, ɓa haŋa
rǐ vi ɓa nzoɓri ká *taŋ kaɗ kaɗ ká
nun-ɛ. Ì nzɛ ɓáy sùo-rǐ ká ɓay ɗáa
fe lɔrɔ.
4 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓ hạ̃a hạ̃a
ká sakra ɓaarǐ na, ka kɔ faa kórɔ
sùo-ɛ ɓay káw ziŋ mạ́y ɓe ɓáy kere,
ɓáy faa ká ɗo ɓáy zaɗɛ ká nun
Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w, nun nzoɓri kara
ndạ̃w.
5 Ka ti pɔ́ŋ sùo-ɛ hạ̃ kɔn fe naysuo
kuɔ ni munu ɓa nzoɓri ká i tuu
Ŋgɛrɛwṵru ya na ya.
6 Ká ɓil fe nuri ku na, ndaɗ ɓay
haŋa nzoɓ mḭw mini kara ka ɗaa
kạ̃aya ziŋ yṵ-ɛ, mase a ɗaa fe ɗáa
riiɓa ziŋ ni ya, ɓay ḭị̃ lɛ, nzoɓri ká
i ɗaa ḳịri feyạ̃a ká mini key na,
Ŋgɛrɛmbay a púo ri mbɔlke munu
ká ɓuru ɓaa ɓayke ha rǐ a ɓúru baka
rǐ ká ɗi na.
7 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɗi naari
ɓay haŋa náa ɗáari fe ɗáa lɔrɔ ya,
roo lɛ, ɓay haŋa náa káwri ɓa nzoɓri
ká taŋ kaɗ kaɗ ɓa taa ɓe.
8 Ɓe ze, nzoɓ ká tuŋ fe fére ká
ɓuru fere rǐ key na ŋgereŋ lɛ, ɓa
nzoɓ ze ka tuŋ ni ŋgereŋ ya, roo lɛ,
ɓa Ŋgɛrɛwṵru ká ha rǐ Tem Law Pie
na ze ka tuŋ ni ŋgereŋ ku.
9 Yṵ ɓururi, ɓay ká se tul mgbaka
ini ká sakra ḳị̃ na, ɓa fe ká ì se síe
haŋa nzoɓ ɗaa mbeɗeke ha rǐ mbǎa,
ɓay ḭị̃ lɛ, ɓa Ŋgɛrɛwṵru ḳị̃ ze fere rǐ
faa mgbaka ini ziŋ ḳị̃.
10 Ɓe ze ɓa fe ká ì ɗaa ɓaŋguɔ ziŋ
yṵ ɓaarǐ riw bele ká kuɗu zaɗ ká
Maseduwạ̃n riw bele ndạ̃w ku. Roo
lɛ, ɓuru koɗ rǐ ɓay haŋa rǐ ɗaa nun-
rǐ ɓa pola rɔɓay.
11 I nzaa faa káw ɗɛkɛkɛ, í ɗaa
sùo-rǐ nduo ɓil fe nzoɓ hạ̃wri ya
ndạ̃w, í ɗaa peɗ sùo-rǐ ḳị̃ í zíŋke fe
sṵm í hólke sùo-rǐ, munu ká ɓuru
mbi nzaa ɓuru ká ɗi ha rǐ pola na.
12 Ɓe ndạ̃w rɔɔ, ì ɓá soɓa
nzoɓ mḭw ya, a nzoɓri ká i tuu
Ŋgɛrɛmbay ya na i kɔ lɛ, i ɗáake
mbay ɓo tul-rǐ ɓáy.

Bay ká se tul nam yḭị̃ Ŋgɛrɛmbay

13 Yṵ ɓururi, ɓay ká se tul nzoɓ
huɗeri na, ɓuru hii ɓay haŋa rǐ
laa sạ̃wke ta-taŋ, ɓo í ɗaa síe ŋgḭị̃
ɓamba tasiri munu ká nzoɓ hạ̃wri

* **3:10 3.10** Pol ṭị̃i ɗul saa Tesalonik ɓay tul Ziɓri ká i hii ɓay ika ni. Sạ̃wke ze ka ḱɛke ri titire feri ká se tul mbika law hɔy. Ɓe ze ka hii ɓay yḭị̃ se luo-ri ɓay kíɛ ri ɓie feri ká tɔ̀ŋ ká ɓil mbika law na. † **3:11 3.11** Nzoɓ ɗáa mbeɗe key na, ka ɓaa ɓay se tul Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Zezu Krisi ɓa nzoɓ ká mḭw. ‡ **3:13 3.13** Ká zaɗ ni key na, nzoɓ ndáy ɓay hạ̃nɛri ker mii, Ŋgɛrɛmbay Zezu a ví ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri riw bele.

ká i ker í ɓaa mii, nzoɓ hu lɛ, hu wʋ̌m ki̧ zu ɓo, nzoɓ ká ɓay ɗáa law te tul-e nzokɗo na tiya na munu ya.
14 Náa kóri ɓa tusuɛ ki̧ mii, Zezu na hu, lɛ, Ŋgɛrɛwʋ̧ru tina ni saa luɔ huɗ. Ɓe ze, náa kóri ndąw mii, Ŋgɛrɛwʋ̧ru ká tina Zezu saa luɔ huɗ na, nam ká Zezu a yi̧i a vi na, nzoɓri riw bele ká i hu ká ɓil mbika law na, Ŋgɛrɛwʋ̧ru a tina ri saa luɔ huɗ faa mbi̧w munu ndąw ha ri kaw ɓáy kumnun ziŋ Zezu.
15 Tusuɛke lɛ, munu ká Ŋgɛrɛmbay fere ɓuru na, ɓuru ɓaa ha rì: naari ká náa káwri ɓáy kumnun kpʋ̧ru ti̧i síe yi̧i ɓe na, náa ti mbikari ɓal naari tɔ pola ɓay súɔ nun-ɛ hą ɓari ká i hu na kpay ya mgbaŋ.
16 Namke ku na, Ŋgɛrɛwʋ̧ru a ndáka tul fe keŋ, lɛ, kusol mbay tul leɗ nzaapeɗri ká nulue a mgbaka ɓeleŋ, gire ti̧w Ŋgɛrɛwʋ̧ru a mg-baka kɔŋrɔŋ, lɛ, Ŋgɛrɛmbay ki̧ sùo-ɛ a ɗì saa nulue ɓay vika. A lɛ, ɓari ká i hu ká ɓil *Krisi na, i ti̧i saa luɔ huɗ pola,
17 rɔɔ naari ká náa káwri ɓáy kumnun ɓáy na, Ŋgɛrɛwʋ̧ru a haŋa náa ururi ziŋ ri mbi̧w hɔy ɓay ndúo ɓil síi mbam ɓay súɔ nun Ŋgɛrɛmbay ɓa siya. Ɓe ndąw rɔɔ, náa káwri ziŋ ni wʋ̌m ɓaŋguɔ.
18 Munu zu lɛ, ì huo law ki̧ ɓáy ɓayri na key.

5

Ì káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke

1 Yʋ̧ ɓururi, ɓay ká se tul nam ɓáy sąw síe ká fekeri a ti̧i na, ɓa fe ká ì se síe haŋa nzoɓ ɗaa mbeɗeke ha rì mbǎa,
2 ɓay i̧i lɛ, ɓaarì ki̧ sùo-rì na ì kɔ ta-taŋ mii, nam yi̧i Ŋgɛrɛmbay na a ti̧i tul nzoɓri mbuɗa munu ká nzoɓ riiɓa ti̧ike tul nzoɓri ɓa suŋ.
3 Zaɗka nzoɓri ɓaa mii: «Zaɗ ɗo ɗɛkɛkɛ, fe mbi̧w ti ɗáa fe ya,» lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy, ɓíɛ a ti̧i tul-ri mbuɗa munu ɓa nduo ká tuŋ mąy nzoɓ ʋ̌wʋ̧y; lɛ, i ti zíŋ faa ti̧i ɗul ya.
4 Roo lɛ, ɓaarì yʋ̧ ɓururi, ì ɗo ɓil suŋ tilo munu ká nzoɓri ká i tuu *Krisi ya na ya ká ɓay haŋa namke lɛ, ka mgbuŋ rì munu ká nzoɓ riiɓa mgbúŋke nzoɓri na ya.
5 Tusuɛke lɛ, ɓaarì riw bele na, ì ɓa leɗ zaɗ taŋari, í ɓa leɗ ɓisieri ndąw. Náa ɓári leɗ suŋri ya ndąw, leɗ suŋ tilori ya ndąw pi.
6 Ɓe mini ze, náa ti naaŋari nam munu ká nzoɓ hąwri naa ku ya. Roo lɛ, náa káwri ɓáy nzaa ɓal naari kekeke, a náa nzéri ɓáy sùo naari.
7 I kɔ, suŋ ze nzoɓ na-nam, suŋ na ndąw ze him ɗaa nzoɓ tuɗ,
8 roo lɛ, naari ká náa ɓári leɗ zaɗ taŋari na, ndaɗ ɓay haŋa náa nzéri ɓáy sùo naari hą law naari ká náa ɗáari ɓo tul Ŋgɛrɛwʋ̧ru ɓáy ini ká náa mgbári ziŋ nzoɓri na, ka kórɔ naari munu ɓa ŋgaŋ ká kɔrɔ nzoɓ yʋ̧m ká nzaa ruy. Ndaɗ ɓay haŋa law naari ká náa ɗáari nzokɗo te tul pam na, ka kórɔ naari munu ɓa taguɓa lari ká nzoɓ yʋ̧m ɗaa guɓa tul-e a kɔ̌rɔke sùo-ɛ.
9 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwʋ̧ru ɗi naari ɓay haŋa hɛrɛ ɓe ze ka ɓo tul naari ya, roo lɛ, ka ɗi naari ɓay haŋa náa ziŋri pam ɓáy faa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi,
10 ɓe ká'a hu ɓay naari. Ze náa húri na hu mase náa kawri ɓáy kumnun hɔy kara, nam ká'a yi̧i a vi na, náa káwri ziŋ ni mbi̧w hɔy.
11 Munu zu lɛ, ì huo law ki̧ í sɔ ki̧ munu ká ì ɗaa ɓaŋguɔ kpaɗara na.

Peɗ ɗáa nzoɓ mbika lawri

12 Yʋ̧ ɓururi, ɓuru koɗ rì ɓay haŋa rì ɗaa mbay ka ɓo tul ɓari ká i ɗaa peɗ ká sakra ɓaarì, ɓari ká Ŋgɛrɛmbay pɔŋ peɗ zuɔ nduo-ri ɓay haŋa ri nda faa pol-rì í ɓo rì na.
13 I hi̧ɛ ri a í kɔ ri ɓa nzoɓ nun-rì ɓay tul peɗ ká i ɗaa. Ì káw ɗɛkɛkɛ ká sakra ki̧.
14 Ɓuru koɗ rì ɓay haŋa rì baka nzoɓri ká simseɗ ɓari ɗo gɔɓ gɔɓ ndąw, í huo law nzoɓri ká law-ri sąa ndąw, í sɔ nzoɓri ká hʋ̧rusuo-ri tiya

ndąw, a í íki law-rǐ ká tul nzoƀri riw bele.
15 Ì hą nzoƀ mbi̧w mini kara ka yi̧inra ƀáy ndaya ká nzoƀ ɗaa ziŋ ni na hą ni suo bol-e ya, roo lɛ, ì nzaa faa ɗáa kere ƀaŋguɔ ká sakra ƀaarǐ ndąw, rɔɔ ƀáy nzoƀri riw bele ndąw pi.
16 Ì ɗaa suoriya ƀaŋguɔ.
17 Ì ɗaa nzaa ƀay kere ƀaŋguɔ kpaɗara.
18 Ká ƀil feri riw bele ká ti̧i tul-rǐ na, ì ɗaa taambɔl hą Ŋgɛrɛwu̧ru. Ƀe ze ƀa fe ká Ŋgɛrɛwu̧ru hii ƀay haŋa ƀaarǐ ká ì zuɔ ziŋ Zezu *Krisi na ì ɗaa.
19 Tem Law Pie ká ɗaa peɗ ká ƀil law-rǐ na, ì mbii ni ya.
20 A ƀayri ká i yąa saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru na, ì i̧m ya,
21 roo lɛ, ì bɛ́klɛ ƀaykeri riw bele í yąa hąy ká ƀáy kere ka ƀo ƀil law-rǐ,
22 a í nzɛ ƀáy sùo-rǐ ká tul ki̧ri fe kąayari ƀoɗ ƀoɗ riw bele.

Sîŋ tul ƀay

23 Ndaɗ ƀay haŋa Ŋgɛrɛwu̧ru ká ƀa nzoƀ haŋa ɗɛkɛkɛ hą nzoƀ na, ka ɗąa ha rǐ vi ƀa nzoƀ taa ƀe ká ƀil sùo-rǐ ŋgiɗ bele. Ka kɔ́rɔ sùo-rǐ riw bele: kér ƀay ƀaarǐ ndąw, pąra nun sùo-rǐ ndąw, rɔɔ naysuo-rǐ ndąw na ka táŋ kaɗ kaɗ kpu̧ru maa ƀáy nam yi̧i Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi.
24 Ƀe ká'a ɗi rǐ na, ka'a ɗáa feke ɔ ƀáy zaɗɛ riw bele, ƀay i̧i lɛ, ka ɗo tul ƀay ƀe.
25 Yu̧ ƀururi, ì ɗaa nzaa ƀay kere ndąw ƀay tul ƀuru.
26 Ì hii soko lik lik hą yu̧ naari riw bele í ąwke nzaa ki̧.
27 Mĩ koɗ rǐ ƀáy riŋ Ŋgɛrɛmbay: ì ki̧i mbeɗe key na hą yu̧ naari riw bele.
28 Ndaɗ ƀay haŋa law huoke taa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rǐ.

2 Tesalonikri
Mbeɗe ndeke ɗi siɗike ká Pol ɗaa / ha̰ nzoɓ mbika lawrḭ ká Tesalonik

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na, few ha̰nɛri kal ká falɛ taa mbḭwke ku nda̰w rɔɔ Pol ɗaa ɓáy. Láa kḭ ɓáy kere ya ká se tul yḭi Ŋgɛrɛmbay na, ɗaa nzoɓ mbika lawri ká Tesalonik nduo kḭ rɔɓay. I giyaŋ yḭi Ŋgɛrɛmbay ɓáy káw ɓáy kumnun ɓari. Nzoɓ ha̰nɛri ɗo ɗi ku ká í se kpṵru í ɓaa mii, Ŋgɛrɛmbay na vi ro. Ká ɓil mbeɗe key na Pol ɓaa mii, pola rɔɔ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ka ỳḭi a vi na, Nzoɓ Mgbɔrɔ ɓe ká'a túŋ Ŋgɛrɛwṵru ŋgereŋ, a ɗi sùo-ɛ ɓe kḭ ɓa Ŋgɛrɛwṵru na, a tḭi nda̰w rɔ! Ɓe kḭ a ɗáa ha̰ tḭi ká tul Ŋgɛrɛwṵru ká tusiri key na se ɓa pola pola kpṵru maa ɓáy zaɗɛ nda̰w rɔɔ Ŋgɛrɛmbay a yḭi a vi ɓáy. Ɓe ze, ɗo nun haŋa nzoɓ mbika lawri i geɗe tul mbika law ɓari ɓaŋguɔ í ɗaa peɗ ɓari nun-ri ka ɓa pola, a í pɔ́ŋ ɗáa fe kere ya.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Ɔ̃rɔ ɓie kúŋ sal ɓay ká tul nzoɓ feya̰ari: 1
Feri ká'a tḭi pola rɔɔ Ŋgɛrɛmbay a ví: 2
Ɓiw nzaa ɓay kere ɓáy ɗáa peɗ ɓa pola pola: 3

Soko ká Pol hii ha ri

1 Ɓi Pol, rɔɔ Silas ɓáy Timote nda̰w na, ɓuru ɗaa mbeɗe key na ha̰ rḭ̀ ɓaarḭ̀ nzoɓ mbika lawri ká ḭ̀ mbṵ tul kḭ ká Tesalonik, ɓaarḭ̀ ká ḭ̀ zuɔ̰ ziŋ Ɓa̰a naari Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi.

2 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ zíŋ rḭ̀.

Kúŋ sal ɓay Ŋgɛrɛwṵru ká'a ɗoko ɓáy nam yḭi Ŋgɛrɛmbay

3 Yṵ ɓururi, ɓuru ɗaa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru. Ɓa fe ká ɗo nun haŋa ɓuru ɗaa ɓay tul-rḭ̀ ɓaŋguɔ a ɗo ɓáy zaɗɛ, ɓay ḭi lɛ, ḭ̀ ɗaa law-rḭ̀ ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓa pola pola, a ini ká ɓaarḭ̀ mbḭw mbḭw ḭ̀ mgba ziŋ nzoɓ ha̰wri na se ɓa pola pola.

4 Sa̰wke mini ze, ɓuru kara ɓuru nda giri sùo ɓuru ɓay tul-rḭ̀ ká sakra nzoɓ mbika law ha̰wri ká i mbṵ tul kḭ, a ɓúru ɓaa ha rḭ̀ mii, ḭ̀ mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ í ɗaa law-rḭ̀ ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓaŋguɔ ká ɓil fe ɗáa nun tuɔ síeri, ɓáy kɔ́kɔ sɛkɛ feri riw bele ká tḭi tul-rḭ̀ na.

5 Fe niri key na kiɛ ta-taŋ mii, fe ká Ŋgɛrɛwṵru mbi nzi-ɛ ká ɗi na ɗo ɓáy zaɗɛ, ɓay ḭi lɛ, fekeri ká ḭ̀ sṵu law-rḭ̀ ká ɗi na, ɗaa ha rḭ̀ víke ɓa nzoɓri ká ḭ̀ maa haŋa ni ka re mbay ká tul-rḭ̀. Ɓe ze ɓa fe ká ḭ̀ kɔ sɛkɛ fe ɓayke.

6 Ɓa tusuɛ, Ŋgɛrɛwṵru na a ɗáa fe ɓáy zaɗɛ: nzoɓri ká i ha rḭ̀ kɔ sɛkɛ fe na, a yḭiŋra sɛkɛ feke ɗaa ri.

7 A ɓaarḭ̀ ká ḭ̀ kɔ sɛkɛ fe na, ka'a haŋa law-rḭ̀ nda siri fṵɔ, ɓuru kara nda̰w, ɓáy nam ká Ŋgɛrɛmbay Zezu a yḭi saa nulue ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri ká i ɓa nzoɓ hṵrusuo na.

8 Ka'a yḭi ka̰ ɓil rḭm huu ká sɛ bilam bila̰m ɓay haŋa nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwṵru ya, ká i ɗaa vu mbom ɓo tul káa Ɓay Kere ká se tul Ŋgɛrɛmbay naari Zezu ya na, ha ri kɔ sɛkɛ fe maa ɓáy zaɗ fe ɗáa ɓari.

9 Fe sɛkɛ ká'a tḭi tul-ri na, a ɓá ɓíɛ ká'a ɔ́-ɔkɔ ya ɓaŋguɔ. I ɗoko ɗi ɗi ziŋ Ŋgɛrɛmbay nda̰w, ziŋ hṵrusuo riŋ ɗika ɓe nda̰w

10 ɓáy nam ká'a yḭi a vi ɓay haŋa ɓari riw bele ká i ɗaa law-ri ɓo tul-e a í ɓa taa ɓe na, i pisi ni a í gɔl riŋ mbay ɓe. Ɓaarì sùo-rḭ̀ kḭ kara, ḭ̀ ɗoko sakra nzoɓkeri ku na nda̰w, ɓay ḭi lɛ, káa ɓay ká ɓuru kaa ha̰ rḭ̀ na, ḭ̀ ɗaa law-rḭ̀ ɓo ɗi.

11 Sa̰wke mini ze, ɓuru ɗaa nzaa ɓay kere ɓaŋguɔ ɓay tul-rḭ̀. Ɓuru

vbi Ŋgɛrɛwṵru naari ɓay haŋa ni ka
ha rǐ ma-maa ɓáy simseɗ ká'a ɗíke
rǐ ɓay haŋa rǐ se na. Ɓuru vbi ni
mii, ɓáy faa hṵrusuo-ɛ na, ka ha rǐ
maa ɗáa fe kereri riw bele ká law-rǐ
hii, hạ peɗri ká ì ɗaa ɓáy faa mbika
law-rǐ na ka ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.
12 Ɓe ndạw rɔɔ, ɓáy faa fe ɗáa
ɓaarǐ na, ì ɗáake mbay ɓo tul
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu, a ɓe laa lɛ,
a ɗáa mbay ɓo tul ɓaarǐ ká ì zuɔ
ziŋ ni na. Fe niri key na, ɓa lere
peɗ law kere Ŋgɛrɛwṵru naari ɓáy
Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi.

2

Feri ká'a ṭị̃i pola rɔɔ, Ŋgɛrɛmbay a vi

1-2 Yụ ɓururi, ɓay ká se tul yí̃i
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi ɓáy
mbṵ́ kị̃ naari ká luo-ɛ na, nzoɓ
hạ̃nɛri ɓaa ha rǐ mii, nam yí̃i ɓe na
vi ro. Ze ɓa na nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵru, mase nzoɓ ka-káa,
mase nzoɓ ɗaa mbeɗe ze a ɓǎake
mii, ɓa ɓuru ze ɓuru ɓaa ha rǐ kara,
ɓuru koɗ rǐ ɓay haŋa rǐ ɗaa hạ̃ kér
ɓay ka zukri rǐ maŋ ká ɗì ɓa vaa ya
ndạ̃w, a í hạ̃ hị̃ɛ ka ɗáa rǐ ká ɗì ya
ndạ̃w pi.
3 Ì hạ̃ nzoɓ mbị̃w kara ka úla rǐ
ɓáy kị̃ri ɓayri ká mini key mbị̃w
ya, ɓay ị̃i lɛ, pola rɔɔ ɓay haŋa
namke ka vi na, nzoɓri ŋgị̃-ŋgị̃i i túŋ
Ŋgɛrɛwṵru mbạ́y, rɔɔ Nzoɓ Mgbɔrɔ,
ɓe ká Ŋgɛrɛwṵru a ɓíɛ ni kpukɗu
kpukɗu ká ɓil hṵu na a ṭị̃i ndạ̃w.
4 Nzoɓ Mgbɔrɔke na a túŋ feri
riw bele ká nzoɓri kɔ ɓa wṵru ɓari
ɓáy feri riw bele ká i koɗ ri na.
Ka'a mbika sùo-ɛ ɓa nzoɓ ká kal tul
wṵrukeri ku riw bele, a ɗaa kpṵru a
kaw *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru, a ɗì sùo-
ɛ ɓe kị̃ ɓa Ŋgɛrɛwṵru.
5 Fe niri key na, mì ɓaa ha rǐ ɓáy
ɗol ɓi ká mì ɗo ziŋ rǐ hɔy. Wạ̃a, ì
yị̃-yị̃iŋra lɛ woo?
6 Ɓoo lɛ, fe mbị̃w haa faa ɓay haŋa
ni ṭị̃i ká timbɛɗɛ key; feke na ì kɔ-kɔ.
Ɓe mini ze, Nzoɓ Mgbɔrɔ na a ṭị̃i ɓáy
namke ká Ŋgɛrɛwṵru tuu.
7 Tusuɛke lɛ, hṵrusuo Nzoɓ
Mgbɔrɔ ká ɗaa hạ̃ nzoɓri ŋgị̃-ŋgị̃i
túŋke Ŋgɛrɛwṵru na, ɗo ɗáa peɗ
ɓa muni ro. Ɓoo lɛ, nzoɓ ká haa faa
hạ̃ ni na tiya ro lɛ,
8 ɓe ndạ̃w rɔɔ, ɓe na a ṭị̃i ɓáy. A lɛ,
ɓáy nam ká Ŋgɛrɛmbay Zezu a yí̃i a
vi na, a ɓíɛ ni kpukɗu kpukɗu ɓáy
zuu nzi-ɛ puɗ, a gur hṵrusuo-ɛ ruk
ruk ɓáy ndṵy ɓe ká zị̃riri zị̃riri.
9 Nzoɓ Mgbɔrɔ na, a ví ɓáy
hṵrusuo *Satan a ɗaa kị̃ri peɗri ɓoɗ
ɓoɗ riw bele ká ɓa hị̃ɛ zikiki, fe
saŋri ɓáy feri ká mba kɔ́kɔ ɓay úlake
nun nzoɓri.
10 Ka'a ɗáa kị̃ri fe ɗáa kạ̃ayari ɓoɗ
ɓoɗ riw bele ɓay úlake nzoɓri ká i
ɗo faa ká'a séke ziŋ ri ɓa zaɗ ɓíɛ.
I zíŋ ɓíɛ, ɓay ị̃i lɛ, i hii ɓay yạ̃aŋa
tusuɛ ɓay ká maa ɓay yạ̃aŋake sùo-
ri na ya.
11 Sạ̃wke mini ze, Ŋgɛrɛwṵru ɗaa
hạ̃ hṵrusuo nzaa úla ɗaa peɗ ká ɓil
law-ri ɓay haŋa ri ɗaa law-ri ɓo tul
ɓay baylu.
12 Ɓe ze, nzoɓri riw bele ká i ɗaa
law-ri ɓo tul tusuɛ ɓay ya, ká kɔn
ɗáa fe kạ̃aya ze mgba law-ri na, ɓay
a mgbaka tul-ri.

Mgbaka mbika law ŋgɔ-ŋgɔŋ

13 Yụ ɓururi, ɓaarǐ ká Ŋgɛrɛmbay
kɔ rǐ ɓa nzoɓ nun-ɛ na, ɓuru ɗaa
taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul-rǐ
ɓaŋguɔ. Ɓa fe ká ɗo nun haŋa ɓuru
ɗaa, ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwṵru nan rǐ ɓáy
titire ɗáa tusiri ɗɛkrɛ hɔy ɓay haŋa
rǐ ziŋ pam ɓáy faa Tem Law Pie ká
ɗaa peɗ ká ɓil law-rǐ ha rǐ vi ɓa
nzoɓri ká *taŋ kaɗ kaɗ ndạ̃w, ɓáy
faa law-rǐ ká ì ɗaa ɓo tul tusuɛ ɓay
ndạ̃w pi.
14 Ɓay tul ɓayke na ku ze ka ɗíke
rǐ ɓáy faa káa Ɓay Kere *Krisi ká
ɓuru kaa ha rǐ na, ɓay haŋa rǐ ziŋ
riŋ ɗika mbị̃w hɔy ziŋ Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu Krisi.
15 Munu zu lɛ, yụ ɓururi, ì mgba
mbika law ɓaarǐ ŋgɔ-ŋgɔŋ, a í mgba
tusuɛ ɓay ká ɓuru ziŋ a ɓúru suo
ɓúru fere rǐ na ŋgɔ-ŋgɔŋ, hạ̃y ká
ɓuru ɓaa ɓáy nzaa ɓuru ndạ̃w, rɔɔ

hạ̃y ká ɓuru ɗaa ɗo mbeɗe ha rǐ
kara ndạ̃w pi.
16 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu Krisi kị̃ sùo-ɛ ɓáy Bǎa
naari Ŋgɛrɛwṵ̃ru, ɓe ká'a kɔ naari
ɓa nzoɓ nun-ɛ, ká'a hạ̃ law naari
huo wṵ̃m, a hạ̃ náa ɗáari law naari
nzokɗo te tul fe kere ká náa ziŋri
ɓáy faa law kere ɓe na,
17 ka ɗaa wạ̃ra ɓo ɓil law-rǐ, a ha
rǐ hṵ̃rusuo ɗáa fe kereri ɓaŋguɔ ɓáy
faa peɗ ɗáa ɓaarǐ ndạ̃w, ɓay ɓáa
ɓaarǐ ndạ̃w pi.

3

Pol vbi yṵ̃-ɛri nzaa ɓay kere

1 Yṵ̃ ɓururi, ɔ́rɔ ɓie ɓay ɓuru ze
ɗo key: ǐ ɗaa nzaa ɓay kere ɓay
tul ɓuru, ɓay haŋa ɓay ká se tul
Ŋgɛrɛmbay na ka yạ̃a zaɗ ɓa vaa,
hạ̃ nzoɓri yạ̃a ɓayke ɓáy suoriya faa
mbị̃w munu ká ǐ ɗaa ká luo-rǐ na.
2 Ǐ ɗaa nzaa ɓay kere ɓay haŋa
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ka kɔ́rɔ ɓuru ɓay tul
nzoɓ ndạ̃yari ɓáy nzoɓ mgbɔ́rɔri,
ɓay ị̃i lɛ, ɓa nzoɓri riw bele ze i ɗaa
law-ri ɓo tul ɓay ká ɓuru ka-káake
na ya.
3 Roo lɛ, Ŋgɛrɛmbay na ɗo
tul ɓay ká'a waa; ka'a haŋa rǐ
hṵ̃rusuo, a kɔrɔ rǐ ɓay tul fe ɗáa
ŋgɛrɛtemndaya.
4 Ka hạ̃ ɓuru ɗaa law ɓuru te tul-
rǐ, a hạ̃ ɓuru kɔ ta-taŋ mii, fe ká ɓuru
vbi rǐ ɓay haŋa rǐ ɗaa na ǐ ɗo ɗáake,
a í ɗaa nun-rǐ ɓa pola pola.
5 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ka
mgbúɗa nun-rǐ ha rǐ kɔ ini ká
Ŋgɛrɛwṵ̃ru mgba ziŋ rǐ na ɓa pola
pola, ɓáy sṵ́̃u law ká *Krisi ha rǐ na.

Nzaa ɓoko ká se tul ɗáa peɗ

6 Yṵ̃ ɓururi, ɓuru baka rǐ ɓáy riŋ
Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi: nzoɓri riw
bele ká i ɓa lay, a í se simseɗ maa
ɓáy fe fére ká ɓuru ziŋ a ɓúru suo
ɓúru fere rǐ na ya lɛ, ǐ naa sùo-rǐ ɗi
ɗi ká lakun-ri.
7 Fe ká ǐ ɗáa ndạ̃w rɔɔ ɓay
mbóroke simseɗ ɓuru na, ɓaarǐ kị̃
sùo-rǐ kara ǐ kɔ ndạ̃w, ɓay ị̃i lɛ, ɓáy
ɗol ɓuru ká sakra ɓaarǐ na, ɓuru ɓa
lay ya.
8 Ɓuru hạ̃ nzoɓ mbị̃w mini kara
hɔl ɓuru hɔy hɔy ya, roo lɛ, ɓuru
ɗaa peɗ ɓúru tạ̃a ká ɗi pɔɗɔ pɔɗɔ
suŋ ɓáy ɓisie ɓay hɔ́lke sùo ɓuru,
ɓay haŋa ɓo ɓuru ɓa soɓa nzoɓ
mbị̃w ká sakra ɓaarǐ ya.
9 Ɓa tusuɛ kị̃, ze ɓuru ɗo ɓáy
faa ká ɓay yạ̃aŋa fe saa nduo-rǐ
ɓay hɔ́lke sùo ɓuru kara, ɓuru ɗaa
munu ya, roo lɛ, ɓuru ɗaa peɗ ɓúru
hii ɗoko ɓa fe líe kị̃ ha rǐ mboro.
10 Tusuɛke lɛ, ɓáy ɗol ɓuru ká luo-
rǐ na kara, ɓuru ɓaa ha rǐ ta-taŋ
ɓaŋguɔ mii: «Nzoɓ ká hii ɓay ɗáa
peɗ ya lɛ, ǐ hạ̃ ni fe sṵ̃m ya.»
11 Ɓuru laa mii, nzoɓ hạ̃nɛri
ká sakra ɓaarǐ se simseɗ taa gɔɓ
gɔɓkeri taŋ ɗáa peɗ, í ɓa nzoɓ ɗaa
sùo-ri nduo ɓil fe nzoɓ hạ̃wri.
12 Kị̃ri nzoɓri ká mini na ɓuru
ɓaa ha ri, ɓúru baka ri ɓáy riŋ
Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi ɓay haŋa ri
mgba peɗ í ɗaa í hɔ́lke sùo-ri.
13 A ɓaarǐ yṵ̃ ɓururi na laa lɛ, fe
ɗáa kere na ǐ pɔ́ŋ falɛ ya.
14 A zaɗka nzoɓ yạ̃a nzaa ɓoko ká
ɓuru ɗaa ɗo ɓil mbeɗe key na ya lɛ,
ǐ kɔ ni ɓa ɓaɗi munu í zúɔ ziŋ ni ya,
ɓay haŋa sahoy ka sɛ ni.
15 Ɓe nu ku hɔy kara, ǐ kɔ ni ɓa
nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓaarǐ ya, roo lɛ, ǐ ɓo
ni munu ɓa yṵ̃ ɓaarǐ.

Ɔrɔ ɓie ɓay Pol

16 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ká
ɓa nzoɓ haŋa ɗɛkɛkɛ hạ̃ nzoɓ na, ɓe
kị̃ sùo-ɛ ka ha rǐ ɗɛkɛkɛ ká ɓil feri
rị̃w bele ɓáy faa gosi feri ɓoɗ ɓoɗ
riw bele. Ndaɗ ɓay haŋa ni ka sáɗ
ziŋ rǐ riw bele.
17 Ká zaɗ ni key na, ɓa ɓi Pol kị̃ ro
ze mǐ vbie ɓay ni key na ɓáy nduo-i.
«Mì hii soko ha rǐ.» Mbeɗeri mbị̃w
mbị̃w riw bele ká mǐ ɗaa na, mǐ ɗaa
nduo-i iki ɗi mini. Ɓe ze ɓa nduo fe
vbíe ɓi.
18 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi ka sáɗ
ziŋ rǐ riw bele.

1 Timote
Titire mbeɗe ká Pol ɗaa ha̰ Timote

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Ká ɓil mbeɗe key na, Pol ɗaa wa̰ra ɓo ɓil law Timote ɓay haŋa ni ka geɗe tul mbika law ɓe ɓaŋguɔ ɓay gbṵ̃ nzaa nzoɓ fe fére bayluri ká ɗaa nzoɓ mbika lawri nduo kḭ. Ka hii ɓay haŋa nzoɓri ká i nán ri ɓa nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ mbika lawri, mase nzoɓ sɔkɔ peɗri na, i ɓá nzoɓri ká ɓay mbḭw ti tul-ri ya, a í maa ɗáa peɗke. Ka hii ɓay haŋa mą́y ɓari ká'a sɔ́kɔ ri na, i ɓá mą́yri ká simseɗ ɓari ɗo ɓáy kere. Falɛ lɛ, Pol ɓo Timote faa ká ɓay ɗáake peɗ ɓe ɓa nzoɓ peɗ tusuɛ taa Zezu Krisi.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Baka ɓay se tul nzoɓ fe fére bayluri: 1
Nzaa ɓoko ká se tul nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵ̃ruri: 2–3
Fe ká Timote a ɗáa: 4–6

Soko ká Pol hii ha̰ Timote

1 Yṵ-i Timote, ɓi Pol ká mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi ɓáy bol nzaa Ŋgɛrɛwṵ̃ru Nzoɓ Ya̰aŋa naari, ɓáy Zezu Krisi ká náa ɗáari law naari te tul-e nzokɗo na, mì ɗaa mbeɗe key na

2 ha̰ mù ɓo ká mù ɗo munu ɓa vu ɓil-i taa tusuɛke ɓay law-a ká mù ɗaa ɓo tul Zezu Krisi*. Ndaɗ ɓay haŋa law huoke nda̰w, kɔ́kɔ nun sí̱e nzoɓ nda̰w, ɓáy ɗɛkɛkɛ Bǎa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi, ka saɗ ziŋ mù.

Báka ɓay ká se tul nzoɓ fe fére bayluri

3 Munu ká mì ɓaa ha̰ mù pola nda̰w rɔɔ mí zɔl mí se kuɗu zaɗ ká Maseduwa̰n na, mu káw ɓil ŋgɛrɛpuo ká Efɛz, a mú mbi nzaa ha̰ nzoɓ fe fére bayluri na, i ɗaa nzaa fe fére taa gɔɓ gɔɓkeri na ka gbṵ̃.

4 Mu ɓaa ha ri pɔ́ŋ nzaa nduo kḭiŋa fal ɓayri na nda̰w, kḭiŋa sa̰w ka̰niri ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm na kara, ka gbṵ̃ nda̰w pi. Fekeri ku na mboŋ mą́y ɓay ɓa pola pola gɔr hɔy, a sɔ peɗ ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa zuɔ nduo naari ɓay haŋa nzoɓri ŋgɔ́ŋke ká ɓil mbika law na ya.

5 Mą́ra sa̰w báka ɓay key na, ɗo ɓay haŋa nzoɓ mbika lawri, i hii kḭ ɓáy ɓil law ká *taŋ kaɗ kaɗ, ɓáy kér ɓay kere ká uru saa ɓil wa̰ra law nda̰w, rɔɔ ɓáy law-ri ká i ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓa tusuɛ nda̰w pi.

6 Nzoɓ ha̰nɛri i pɔŋ faa kere na ku, a í ɗo ɓil mą́y ɓay taa gɔɓ gɔɓkeri.

7 Ɓari na, i mbi sùo-ri ɓa nzoɓ fére nzoɓri *bol kusol Ŋgɛrɛwṵ̃ru, roo lɛ, ɓay ká i ɓaa, mase fe ká i fere ɓáy hṵ̃rusuo-ri na, i kɔ sa̰wke mbḭw ya.

8 Náa kɔ́ri nda̰w, bol kusol Ŋgɛrɛwṵ̃ru na, zaɗka nzoɓ hḭɛ ɓáy zaɗɛ lɛ, ɓa fe kere.

9 Fe ká náa kɔ́ri ta-taŋ nda̰w ze ɗo key: ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na ze, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗáake bol kusol ɓayke ya, roo lɛ, ɓay tul nzoɓ law mgbɔ́rɔri ɓáy nzoɓ tḭɛri nda̰w, ɓay tul nzoɓ túŋ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ŋgereŋri ɓáy nzoɓ feya̰ari nda̰w, nzoɓ ndɔ́lɔ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy nzoɓ ɓíɛ riŋ-ɛri nda̰w, nzoɓ ika bǎa ɓari mase máa ɓari nda̰w, rɔɔ nzoɓ ika nzoɓri nda̰w pi.

10 Ka ɗaa bol kusol na ɗo ɓay tul nzoɓ taka mgbą́y bapiɓiri, ɓáy wa̰rari ká i fɛrɛ í naa ziŋ kḭ nda̰w, nzoɓ ɗáɓ koyri nda̰w, nzoɓ kúɗ ɓayri ɓáy nzoɓ faa nasi ɓay bayluri nda̰w, rɔɔ ɓay tul nzoɓri ká peɗ ɗáa ka̰aya ɓari ɓoɗ ɓoɗ ká maa ɓáy fe fére taa tusuɛke na ya nda̰w pi.

11 Fe fére taa tusuɛke ku na maa kḭ ɓáy Ɓay Kere ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗaa zuɔ nduo-i ha̰ mì ka-káake. Ɓayke ku na ɓaa se tul riŋ ɗika Ŋgɛrɛwṵ̃ru, bawda nzoɓ ká maa ɓay haŋa nzoɓri pisi ni.

* **1:2 1.2** I kḭi Peɗ 16.1-3.

Pol ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul law kere ɓe

12 Mɨ̀ ɗaa taambɔl hạ̃ Zezu *Krisi
ká ɓa Ŋgɛrɛmbay naari ká hạ̃ mɨ̀
hṵrusuo hạ̃ mɨ̀ ɗáake peɗ ɓe. Ɓe na,
ka̰ kɔ mɨ̀ ɓa nzoɓ ká mɨ̀ ɗaa fe ɓáy
bol nzi-ɛ, a mbi mɨ̀ ɓa nzoɓ peɗ ɓe.
13 Ze ká pola lew mɨ̀ ɓa nzoɓ ɓíɛ
riŋ-ɛ ndạ̃w, mí ɗaa nun nzoɓ ɓeri
tuɔ síe ndạ̃w, a mí ṭiiri ni ndạ̃w hɔy
kara, ka kɔ̰ nun síe ɓi a ɗaa law̰ kere
ziŋ mɨ̀, ɓay jḭ lɛ, pola na, mɨ̀ ɗaa law-
i ɓo tul-e ya ndạ̃w, a feri ká mɨ̀ ɗaa
na kara, mɨ̀ kɔ ya ndạ̃w pi.
14 Ɓa tusuɛ kḭ, Ŋgɛrɛmbay naari
na ɗaa bawda law̰ kere ziŋ mɨ̀, a hạ̃
mɨ̀ ɗáake law-i ɓo tul-e, a hạ̃ mɨ̀ law
ini ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu Krisi.
15-16 I kɔ, Zezu Krisi na vi tusiri key
ɓay yạ̃aŋa nzoɓ feyạ̃ari, a lɛ, ɓi na,
mɨ̀ ɓa mbayke. Law̰ kere ká'a ɗaa
ziŋ mɨ̀ ɓi ká mɨ̀ ɓa mbay nzoɓ feyạ̃a
na, ka ɗaa munu ɓay kíɛke nzoɓri
bawda íki law̰ ɓe na ta-taŋ. Ɓe ndạ̃w
rɔɔ, nzoɓri ká i kɔ́kɔ mɨ̀ na, i ɗáake
law-ri ɓo tul-e, a í kaw ɓáy kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ kpaɗara na. Ɓay ká
mɨ̀ ɓaa key na, ɓa tusuɛ ɓay ká maa
ɓay haŋa nzoɓri riw bele i ɗaa law-
ri ɓo ɗi.
17 Ndaɗ ɓay haŋa nzoɓri riw bele,
i ɗaa mbay ka ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓe
ká'a re mbay ɓaŋguɔ ndạ̃w, a ɓa
nzoɓ ká'a hu-huɗ ya ndạ̃w, ɓe ká
nun nzoɓ kɔ ni ya ndạ̃w, a ɓa ɓe
huo-ɛ kḭ hɔy ze ka ɓa Ŋgɛrɛwṵru.
Riŋ ɗika ɓa taa ɓe mbiimbam ɓáy
mbiimbam ɓaŋguɔ! Amɛm! Ndaɗ
ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kḭ.

Pol ɓo Timote

18-19 Timote, ɓo ká mù ɗo munu
ɓa vu ɓil-i na, nzaa ɓoko ká *nzoɓ
yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru
ɓaa se tul-a pola na, ɓayke ɗo faa
mbi̱w munu ká mɨ̀ ɓáa hạ̃ mù key
ndạ̃w. Zaɗka mù ɗo tul ɓaykeri na
ku lɛ, mù zíŋ hṵrusuo ká ɗi. Mu
kɔ́rɔ tusuɛ ɓay ká se tul mbika law,
a mú hạ̃ kér ɓay ká ɓil wạ̃ra law-a
na kara ka táŋ kaɗ kaɗ ndạ̃w. Ɓe
ndạ̃w rɔɔ, mù rúke ruy taa tusuɛ na
ɓáy. Nzoɓ hạ̃nɛri pɔŋ kér ɓay kere
ká uru saa ɓil wạ̃ra law-ri na, ɓe ze
í ɓɨ̃ɛke mbika law̰ ɓari.
20 Sakra nzoɓkeri ku na, Imene
ɓáy Alezandere i ɗo ɗi ndạ̃w. Ɓari
na, mɨ̀ pɔŋ ri zuɔ nduo *Satan ɓay
haŋa ri ṹɔ ṭḭiri Ŋgɛrɛwṵru na keŋ
keŋ†.

2

Nzaa ɓoko ká se tul simseɗ ká zaɗ mbṹ kḭ

1 Titire ɗɛkrɛ lɛ, mɨ̀ ɓaa hạ̃ nzoɓ
mbika lawri ɓay haŋa ri ɗaa nzaa
ɓay kere hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru ɓaŋguɔ,
ɓay vbikake ni feri ndạ̃w, ɓay kóɗ ni
ɓay tul nzoɓri ndạ̃w, rɔɔ ɓay haŋa ni
taambɔl ɓay tul nzoɓri riw bele,
2 ɓay tul mbayri ndạ̃w, nzoɓ rew-
puori riw bele ndạ̃w, ɓay haŋa ɓo
ɗɛkɛkɛ ka ɗo puo naari hạ̃ náa
káwkeri ɓáy kere, a náa ɗáakeri
mbay ka ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa
simseɗ kere.
3 Ɓe ze ɓa fe ká ndaɗ ɓamba, a rii
law Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Yạ̃aŋa naari
na.
4 Ɓe na, ka hii ɓay haŋa nzoɓri riw
bele ziŋ pam, a hii ɓay haŋa ri tuu
tusuɛ ɓay ndạ̃w.
5 I kɔ, tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵru na
mbi̱w. Nzoɓ ká ɗo sikɗa ɓe ɓáy
nzoɓri kara mbi̱w ndạ̃w; nzoɓke na
ze ɓa Zezu *Krisi.
6 Ɓe na ka mbi sùo-ɛ hạ̃ huɗ a
púoke mbɔl tul nzoɓri riw bele, a
tɨ̃nake ri saa ɓil koy feyạ̃a. Ka
ɗaa munu ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwṵru
tuu na, a kɨ̃ɛke nzoɓri ta-taŋ mii,
Ŋgɛrɛwṵru hii ɓay yạ̃aŋa nzoɓri
riw bele.
7 Sạ̃wke mini ze, Ŋgɛrɛwṵru ɗáa
mɨ̀ ka̰w ɓa nzoɓ ka-káa ɓay ɓe, a mí
ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ɓe ɓay fére
nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na feri riw bele
ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi ndạ̃w,

† **1:20 1.20** Fére nzoɓri Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ká ɓáy zaɗɛ ya na ɓa ṭḭiri ni. Ɓe ze hạ̃ Pol níike nzoɓkeri ku na ká sakra nzoɓ mbika lawri zuɔ kɛlɛ, zaɗ ká ŋgɛrɛtemndaya re mbay ká ɗi na.

a mí fere ri tusuɛ ɓay na ndąw pi.
Ɓay ká mì ɓaa key na ɓa sùo ɓay kị
ɓo, ɓa kúɗ ɓay ya.

8 Munu zu lɛ, zaɗri riw bele ká ì
mbụ kị ká ɗi na, mì hii ɓay haŋa
wąrari ɗaa nzaa ɓay kere, í ŭrake
nduo-ri ɓa siya ɓáy ɓil law-ri ká *taŋ
kaɗ kaɗ taŋ law fą́a ndąw, taŋ rɔɗi
ndąw pi*.
9 A mą́yri laa lɛ, mì hii ɓay haŋa ri
nduo gari ká ɓáy faake, í kŭɗke nun
nzoɓ ya, a í ɓa nzoɓ fe ɗáa bayluri
ya ndąw. I ti ɓá nzoɓ mgbaka tul
vą́ytąy vą́ytąy ya, i ti nzáa fe gamari
munu ká ɓa fe suku ɓáy zawri ká
nduy zịriri zịriri ká i ɗaa ɓáy lari lɔr
ya ndąw, rɔɔ gariri ká larike ŋgɔŋ
kal tul-ri ya ndąw pi.
10 Roo lɛ, ndaɗi mą́y nzoɓ na ɓa
peɗ ɗáa kere ɓe. Ɓe ze ɓa peɗ ɗáa
mą́yri ká i kɔ sùo-ri ɓa nzoɓ hị́ɛ
Ŋgɛrɛwụ̃ru.
11 Mą́yri ká i ɗo fére ri fe na, ndaɗ
ɓay haŋa ri káw ɗɛkɛkɛ í ɗiŋ tul-ri
ká pol nzoɓ ká ɗo fére ri fe na.
12 Mą́yri na, mì hą faa ha ri ɓay
haŋa ri fére wąrari fe ya, a í re mbay
ká tul-ri ya ndąw. Roo lɛ, ndaɗ ɓay
haŋa ri káw ɗɛkɛkɛ†.
13 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa
*Adam ze pola ndąw rɔɔ a ɗaa *Ɛv
tɔŋ ɗi ɓáy.
14 Rɔɓay, ɓa Adam ze ŋgɛrɛtemndaya
ula ni ya, roo lɛ, ɓa Ɛv ze yąa nzaa
úla ŋgɛrɛtemndaya na, a wăɗke tul
*bol kusol Ŋgɛrɛwụ̃ru.
15 A ze munu hɔy kara, mą́yri na,
i mboŋ nzoɓ, a lɛ, i zíŋ pam ká luo
Ŋgɛrɛwụ̃ru. Roo lɛ, ndaɗ ɓay haŋa
ri geɗe tul mbika law ɓari ndąw, í hii
nzoɓri ndąw, í ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun Ŋgɛrɛwụ̃ru ndąw, a í sìi sùo-
ri ya ndąw rɔ‡!

3

Simseɗ nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwụ̃ruri

1 Zaɗka nzoɓ hii ɓay ndáka faa pol
nzoɓ mbika lawri lɛ, ɓa peɗ kere kị
ze law-ɛ mgba ɗi ku. Ɓay ká mì ɓaa
key na, ɓa sùo ɓay.
2 Nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ mbika
lawri na, a ɓá nzoɓ ká ɓay ti tul-
e ya, a ɗaa feri riw bele ɓáy zaɗɛ.
Ká'a ɓá nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul
mą́y ɓe kị mbịw hɔy taŋ nzáa mą́y kị
ndąw, a ɓa nzoɓ nzɛ́kɛ ɓáy sùo-ɛ, a
ɗo tul ɓal-ɛ kekeke ndąw, a ɓá nzoɓ
ká ker fe rɔɔ a ɗaa ndąw, a ɓá nzoɓ
mgbaka varuri ɓáy kere, rɔɔ a maa
ɓay fére nzoɓri fe ndąw pi.
3 Ka ti ɗáa koy him ya ndąw, a ɓa
nzoɓ tuɗ ɓay ya ndąw, roo lɛ, a ɓá
nzoɓ ká se lɔm ndąw, a ɓa nzoɓ ɗáa
nzoɓri zuɔ kị ndąw, a ɓa nzoɓ taka
kɔn lari ya ndąw pi.
4 Nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ mbika
lawri na, a máa ɓay mgbaka sąw
nzoɓ ɓil hul ɓeri ɓáy kere ndąw, rɔɔ
vi-eri hɔy kara, i láa nzi-ɛ í ɗaa vu
mbom ɓo tul-e ɓáy zaɗɛ ndąw,
5 ɓay ịi lɛ, zaɗka nzoɓ kɔ faa
mgbaka sąw nzoɓ ɓil hul ɓeri ya na
wąa, a ɗáa mina ndąw rɔɔ, a kɔ faa
ndáka faa pol nzoɓ mbika lawri na
lɛ woo?
6 Ɓe na, ka ti ɓá nzoɓ mbika
law fie ya ndąw, ɓo munu ya lɛ, a
áru a hew sùo-ɛ dukuku dukuku hą
Ŋgɛrɛwụ̃ru kuŋ ɓay ɓo tul-e munu
ká'a ɗáake ziŋ ŋgɛrɛtemndaya na.
7 Ɓe na, nzoɓri ká i mbi law-ri
ya hɔy kara, i ɓáa ɓay ɓe ɓáy kere.
Ɓe ndąw rɔɔ, nzoɓri ti ị́m ni hą
sahoy mgba ni hą ni tăake ndaw
ŋgɛrɛtemndaya ya.
8 Ɓo faa mbịw munu ndąw, nzoɓ
sɔkɔ peɗ Ŋgɛrɛwụ̃ruri na kara, i ɓá
nzoɓri ká ɓay ti ɗoko tul-ri ya, a í

* **2:8 2.8** Ká sąw Ziɓri na, zaɗka i ɗo ɗáa nzaa ɓay kere lɛ, i ura nduo-ri ɓa siya ndąw rɔɔ, í ɗáake nzaa ɓay kere na ɓáy. † **2:12 2.12** Ká zaɗ ni key na, Pol haa mą́yri ɓay haŋa ri ɗaa feri ká sakra nzoɓ mbika lawri na ya. Roo lɛ, ka hii ɓay haŋa mą́yri na, i re tul wąrari ká zaɗ mbụ́ kị nzoɓ mbika lawri ya. Ì kịi mbeɗe niri ká ɓaa ɓay se tul peɗ ɗáa mą́yri na í kɔ: Peɗ 18.26; 1 Kɔ 11.5; Tit 2.3-4. ‡ **2:15 2.15** Ká zaɗ ni key na, Pol tuŋ fe fére bayluri ká ɓaa mii yąaŋa kị ɓa fe ká ndaya ndąw, rɔɔ mboŋ nzoɓ na kara ɓa fe ká ndaya ndąw pi na. Pol hii ɓay haŋa mą́yri na ɗaa fe ká ɗo nun ɗáa mą́yri na ndąw rɔ!

ɗaa fe ɓáy zaɗɛ. I ɓá nzoɓ nzaa
rúɔ ɓayri ya ndąw, i ɗáa koy him ya
ndąw, rɔɔ í ɓa nzoɓ fe ɗáa rɔɗ rɔɗri
ya ndąw pi.
9 I ɓá nzoɓri ká i ɗoko tul tusuɛ
ɓayri ká se tul feri ká náa ɗáari law
naari ɓo ɗi, ɓáy kér ɓay ká *taŋ kaɗ
kaɗ ká uru saa ɓil wąra law-ri.
10 Nzoɓkeri ku na, ì bɛ́klɛ ri pola
ta-taŋ í kɔ ndąw rɔɔ, zaɗka ɓay ti
tul-ri ya lɛ, ɓe rɔɔ ì ɗaa peɗke na ka
zúɔ nduo-ri ɓáy.
11 Ɓari nzoɓ sɔkɔ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri
ká i ɓa mąyri na kara*, i máa ɓay
haŋa nzoɓri ɗaa vu mbom ɓo tul-
ri ndąw, í ɓa mąy ráaŋa rąmri ya
ndąw, í ɓa nzoɓ nzɛ́kɛ ɓáy sùo-ri,
a í ɗo tul ɓal-ri ká tul feri riw bele
ndąw pi.
12 Nzoɓ sɔkɔ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri na,
i ɓá nzoɓri ká i ɗáa law-ri ɓo tul mąy
ɓari ki̱ hɔy taŋ nzáa mąy ki̱ ndąw, í
maa ɓay mgbaka sąw vu ɓari ɓáy
nzoɓ ɓil hul ɓari ɓáy kere ndąw pi.
13 Nzoɓ sɔkɔ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká
i ɗaa peɗ ɓari ɓáy faake na, nzoɓri
ɗáa mbay ɓo tul-ri ndąw, a mbika
law ká hą náa zŭɔkeri ziŋ Zezu
*Krisi na, i ɓáa ɓayke ɓáy nun wąra
nzoɓ taŋ law tɔ́kɔke ndąw pi.

Krisi ɓa sąw mbika law naari

14 Ɓi na, mì ɗaa mbeɗe key na hą
mù, a mí ker mii ndi̱i lɛ, mì séke văw
ɓay văa zíŋ mù ɓáy.
15 A ze, zaɗka mì se mí ziŋ mù
vaa ya kara, mbeɗe key na a kíɛ mù
faa séke simseɗ kere ká sakra nzoɓ
mbika lawri. Ɓari riw bele na, i ɓa
nzoɓ taa Ŋgɛrɛwu̱ru Nzoɓ Káw Ɓáy
Kumnun. I ɗo munu ɓa tigbąa hul
ká tusuɛ ɓay ɓar sąw ká ɗi, a í ɓa
gasay ká sɔ tusuɛ ɓay na.
16 I kɔ,
Zezu Krisi na ví yąa sùo ziŋ nzoɓ;
Tem Law Pie kiɛ ni ɓa nzoɓ ká ɗo
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm;
Leɗ nzaapeɗri ká nulue kɔ ni;
Sąw nzoɓri riw bele laa ɓay ɓe;
Nzoɓri ká tusiri key ɗaa law-ri ɓo
tul-e;
Ŋgɛrɛwu̱ru hą ni kaw zaɗ káw riŋ
ɗi̱ka.
Ɓe ze ɓa tusuɛ ɓay ká ɗo zaɗ muni
ká Ŋgɛrɛwu̱ru tina hą ni ɗo zaɗ hie,
ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi. Tusuɛ
ɓay key na ɓa bawda fe na ki̱!

4

1 A roo lɛ, Tem Law Pie ɓaa ta-taŋ
mii, ɔ́rɔ ɓie nam na, nzoɓ hąnɛri i
pɔ́ŋ tusuɛ ɓay ká se tul mbika law,
ɓay ɗáa law-ri ɓo tul nzaa úlari ká
temndayari ɗaa nduo ɓil law-ri, ɓáy
fe fére kąayari ká uru saa luo-ri na.
2 I yąaŋa nzaa úla nzoɓ ɓay huori
ɓáy nzoɓ kúɗ ɓayri ká law-ri ɗo tiɗi
ká tul fe ɗáa kąaya, a í wŭruke faa
kere na.
3 Ɓari nzoɓkeri ku na, i fere nzoɓri
fe mii, yąaŋa ki̱ ɓa fe ká ndaya
ndąw, su̱ŋa fe hąnɛri hɔy kara ɓa fe
ká ndaya ndąw pi. A lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru
na ɗaa fe su̱mkeri na ɓay haŋa ɓo
nzoɓ mbika lawri ká i tuu tusuɛ ɓay
tuu na, i su̱ ɓáy faa nzaa ɓay kere, a
í hąke ni taambɔl.
4 Tusuɛke lɛ, feri riw bele ká
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa na ɓa fe kere, fe
mbi̱w ká ɓay sa-saŋ na tiya. A roo
lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni taambɔl ndąw
rɔɔ, í yąa ɓáy,
5 ɓay i̱i lɛ, Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru, ɓáy nzaa
ɓay kere na, ɗaa hą fekeri na taŋ
kaɗaŋ.

Nzaa ɓoko ká se tul fe fére ɓáy simseɗ Timote

6 Zaɗka mù fere nzoɓ mbika lawri
fe nuri ku na lɛ, mù ɓa tusuɛ nzoɓ
peɗ Zezu *Krisi, a mú ŋgɔŋ ká ɓil
tusuɛ ɓay ká se tul mbika law ɓáy fe
fére kere ká mù yąa ɓayke ɓáy zaɗɛ
na.
7 Mu tuŋ loko soro gɔɓ gɔɓkeri
ká maa ɓáy faa mbika law ya na
ŋgereŋ, a mú ɗaa sùo-ɔ taa tom ɓay
ɗoko tul Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru.
8 Fe líe hu̱rusuo ká ɓa faa ki̱ ɗul
na, ndaɗ wuo sɔ́y ya. A roo lɛ, nzoɓ

* **3:11 3.11** Nzoɓ ndáy ɓay hąnɛri ker í ɓaa mii, mąykeri ku na, i ɓa mąy nzoɓ sɔkɔ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri.

ká ɗaa sùo-ɛ taa tom ɓay ɗoko tul
Ɓay Ŋgɛrɛwṵru na, ɓa fe ká ndaɗ
ɓamba tasiri kal feri riw bele, ɓay
i̧i lɛ, ɓa fe ká'a sɔ́kɔ ni ɓáy káw
kumnun ɓe ká timbɛɗɛ ká tusiri key
ndạ̃w, rɔɔ káw ɓáy kumnun ká'a
vika vuku ndạ̃w pi.
9 Ɓe ze ɓa tusuɛ ɓay ká maa ɓay
haŋa nzoɓri riw bele yạa.
10 Ɓe mini ze, náa ɗáari sùo
naari taa tom, náa ɗáakeri peɗ
Ŋgɛrɛwṵru, a náa rúkeri ruy, ɓay i̧i
lɛ, náa ɗáari law naari nzokɗo te tul
Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun,
ɓe ká'a ɓa Nzoɓ Yạaŋa Nzoɓri riw
bele, rɔɔ kakalke lɛ, ɓa ɓari ká i ɗaa
law-ri ɓo tul-e.
11 Mu ɓaa ɓay fekeri key na hạ
nzoɓ mbika lawri, a mú fére ri ɓáy
zaɗɛ riw bele.
12 Mu hạ nzoɓ mbi̧w mini kara
ka si̧iri mù ɓay ɓá ká mù ɓa kuban
ku ya, roo lɛ, mu mbi sùo-ɔ ka ɗo
ɓoɗ ɓa fe kíɛ ki̧ hạ nzoɓ mbika
lawri, ha ri kɔ mù ɓáy ɓay ɓáa ɓo
ndạ̃w, simseɗ ɓo ndạ̃w, mgbaka ini
ɓo ndạ̃w, ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru
ndạ̃w, rɔɔ ɓáy law-a ká *taŋ kaɗ kaɗ
ndạ̃w pi.
13 Mu mbi sùo-ɔ ɓáy zaɗɛ ɗɛɗ,
ɓo mú ki̧ike ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru ká nun nzoɓri ha ri laa
ndạ̃w, mú ɓo ri ndạ̃w, rɔɔ mú fére
ri ɓayke ndạ̃w pi. Mu ɗaa fekeri na
munu ɓaw ndạ̃w rɔɔ, mì yi̧i mí văa
ziŋ mù ɓáy.
14 Fe ini ká Ŋgɛrɛwṵru hạ̃ mù
ɓay haŋa mù ɗáake peɗ ɓe ɓáy
síeke ká *nzoɓ yạaŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru, ká *ŋgɛrɛ tul peɗri
ɗáake nduo-ri ɓo tul-a na, mu ɗaa
laysuo ká ɗi ya.
15 Mu ɗaa fekeri ku na ɓáy zaɗɛ,
mú mbi sùo-ɔ ɗɛɗ mú ɗáake peɗke.
Ɓe ndạ̃w rɔɔ nzoɓri riw bele i
kɔ́kɔke ŋgɔŋɔ ɓo ká mù ɗaa ká ɓil
peɗ Ŋgɛrɛwṵru na ɓáy.
16 Mu nzɛ ɓáy sùo-ɔ ɓay tul simseɗ
ɓo ndạ̃w, tul fe fére ɓo ká mù fere
nzoɓri ndạ̃w pi. Mu ɗo tul ɓal-a ká
tul fe niri key na riw bele. Zaɗka mù
ɗaa munu lɛ, mù yạaŋa sùo-ɔ ndạ̃w,
rɔɔ nzoɓri ká i laa ɓay ɓo na kara, i
yạaŋake sùo-ri ndạ̃w pi.

5

1 Nzoɓ ká ŋgɔ-ŋgɔŋ ro na, kɔkɔ
ká mu tuŋ ni ɓáy ɓay, roo lɛ, mu
ɓaa ɓay ziŋ ni ɓáy kusol huoke, ɓay
i̧i lɛ, ka ɗo munu ɓa bǎa-ka ro. A
nzoɓri ká i ɓa kubanri lɛ, ndaɗ ɓay
ɗáa kere ziŋ ri munu ká mù ɗáake
ziŋ ɓil máa ɓori.
2 A mạ́yri ká i ŋgɔ-ŋgɔŋ na, mu
ɗaa kere ziŋ ri munu ká mù ɗáake
ziŋ máa-ŋari; a mạ́y tikɗiri laa lɛ,
mu ɗaa kere ziŋ ri ɓáy ɓil wạ̃ra law-
a ká taŋ kaɗ kaɗ munu ká mù ɗáake
ziŋ tínaŋ-ari.

Nzaa ɓoko ká se tul mạ́y síeri

3 Mạ́y síeri ká nzoɓ kɔ-kɔ́m ɓa tul-
ri tiya na, mu mgba ri ɓáy kere.
4 A roo lɛ, mạ́y síe ká vi-eri mase
vu zi-ɛri ɗo ɗi̧ laa lɛ, ndaɗ ɓay
haŋa ri kɔ́rɔ ni ɓáy kere í hí̧ɛke
Ŋgɛrɛwṵru. Ndaɗ ɓay haŋa ri ɗaa
munu, í púoke mbɔl fe kere ká nzoɓ
mbóŋ ri ɗaa ziŋ ri na. Ɓe ze ɓa fe
ká rii law Ŋgɛrɛwṵru.
5 Mạ́y síe ká kaw huo-ɛ ká nzoɓ kɔ-
kɔ́m ɓa tul-e tiya na, ka ɗaa law-ɛ ɓo
tul Ŋgɛrɛwṵru nzokɗo, a na-nam ya
ɓáy nzaa ɓay kere suŋ ɓáy ɓisie.
6 A roo lɛ, mạ́y síe ká fe tusiri key
hɔy mgba law-ɛ na, ze ka kaw ɓáy
kumnun hɔy kara, ka ɗo munu ɓa
nzoɓ huɗe.
7 Fe niri key na, mu kíɛ nzoɓ
mbika lawri ta-taŋ ɓay haŋa mạ́y
síeri na, nzoɓ mbi̧w mini kara, ka
ɗaa ɓay ɓo tul-ri ɓa̋y faa simseɗ ɓari
ya.
8 Roo lɛ, zaɗka nzoɓ kɔ-kɔ́m ɓa tul
nzoɓ ini ɓeri ya ndạ̃w, rɔɔ kakalke
lɛ, ɓil hul ɓeri hɔy kara ya ndạ̃w na
lɛ, ka pɔŋ tusuɛ ɓay ká se tul mbika
law ndạ̃w, a ndaya ɓo ɓisuy pavbaɗ
kal nzoɓ ká kɔ Ŋgɛrɛwṵru ya rɔɓay.
9 Mạ́y síeri ká mù fạ̃a riŋ ri ɓay
haŋa nzoɓ mbika lawri sɔ ri na, i ɓá
mạ́yri ká mbiimbam ɓari a kál síŋ
yie ndạ̃w, a zaɗka waa ɓari kaw ɓáy

kumnun ɓáy na, i ɗaa law-ri ɓo tul-ri taŋ nzáa wa̰ra kḭ nda̰w pi.
10 Ɓari na, i ɓá má̰yri ká nzoɓri pisi fe ɗáa kere ɓari: ɩ̀ kɔ-kɔ́m ɓa tul vu ɓari ɓáy kere nda̰w, í mgba varuri ɓáy kere nda̰w, í ɗíŋ tul-ri ká pol nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri, í sɔ nzoɓri ká i ɗo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe nda̰w, rɔɔ fe ɗáa ɓari riw bele kara, ɓa kere nda̰w pi.
11 A roo lɛ, ɓari má̰y síeri ká i ŋgɔŋ ya ɓáy na, mu fa̰a riŋ ri ya, ɓay ḭi lɛ, zaɗka kɔn ya̰aŋa wa̰ra kḭ ɗaa ri ɓáy lɛ, ɩ̀ úru í pɔŋ peɗ *Krisi ká i mbi sùo-ri ɓay ɗáa na.
12 Ɓáy faa fe ɗáa ɓari key na, nzoɓri ɗáake ɓay ɓo tul-ri ɓay tul nzaa-ri ká i mbi ha̰ Ŋgɛrɛwṵru nda̰w rɔɔ í pɔŋ na.
13 Rɔɓay, munu ká peɗ ɗáa ɓari tiya na, i ha̰ari ɓáy faa hul hul, a fe ká ndaya kakalke lɛ, i vi ɓa má̰y rá̰aŋa ra̰mri nda̰w, má̰y tɔkɔ lawri nda̰w, í ɓa má̰y taka tul ɓayri nda̰w pi.
14 Sa̰wke mini ze, mɩ̀ hii ɓay haŋa má̰y síeri ká i ŋgɔŋ ya ɓáy na, i y̰ḭi í ya̰a wa̰ra kḭ í mboŋ nzoɓ, a í kɔ́rɔ ɓil hul ɓari ɓay haŋa nzoɓ tul ŋga̰ni naari, i zíŋ faa ká ɓay ɓáake ɓay ka̰aya se tul naari ya.
15 Mɩ̀ ɓaa mini, ɓay ḭi lɛ, má̰y síe ha̰nɛri i pɔŋ faa kere na, a í se fal *Satan na ɗɔɗ ro.
16 Munu zu lɛ, má̰y ká ɓa nzoɓ mbika law ká má̰y síeri ɓa nzoɓ ini ɓe na, ɗo nun haŋa ni ka kɔ-kɔ́m ɓa tul-ri ɓo, ka pɔ́ŋ ri ha ri ɓa soɓa ká tul nzoɓ mbika lawri ya. Ɓe munu nda̰w rɔɔ, nzoɓ mbika lawri na, i zíŋ faa í sɔ má̰y síeri ká i kaw huo-ri kḭ hɔy taŋ nzoɓ sɔkɔ ri na.

Nzaa ɓoko ká se tul ŋgɛrɛ tul peɗri

17 Ŋgɛrɛ tul peɗri ká i nda faa pol nzoɓ mbika lawri ɓáy kere na, kakalke lɛ, ɓari ká i mbi sùo-ri ɓo ɓil peɗ káa ɓay ɓáy fére Ɓay Ŋgɛrɛwṵru na, ɗo nun haŋa nzoɓ mbika lawri ɗaa mbay ɓo tul-ri, a í mgba ri nduo siɗi,
18 ɓay ḭi lɛ, i ɓaa ɗo ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru mii: «Nday ká ɗo tɔɗ naŋ ɓay ha̰ŋa pa̰rɛ ka tḭi na, mu siŋ nzi-ɛ ya*.» Rɔɓay, «Nzoɓ ká ɗaa peɗ na, ka maa ɓay zíŋ lari peɗ ɓe†.»
19 Zaɗka nzoɓ ɗaa ɓay ɓo tul ŋgɛrɛ tul peɗ lɛ, mu ya̰a ɓayke ya. Mu giyaŋ ha̰ nzoɓ ɓay nasikeri maa siɗi mase say, i káw ɗi nda̰w rɔɔ mú ya̰a ɓayke na ɓáy.
20 A ɓari ká i ɗaa feya̰a na, mu ɓaa ziŋ ri ká nun nzoɓ mbika lawri riw bele ɓay haŋa hḭɛ ka ɗaa nzoɓ ha̰wri.

21 Mɩ̀ koɗ mù ɓa tusuɛ ká pol Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Zezu *Krisi nda̰w, ká pol leɗ nzaapeɗri ká nulue ká i ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm nda̰w, ɓay haŋa mu ɗaa vu mbom ka ɓo tul fe féreri key na ɓáy zaɗɛ. Mu ɗaa peɗke na taŋ náa nun nzoɓ nda̰w, taŋ ɗoko fal ŋgaŋ nzoɓ fe ɗáa ka̰aya nda̰w pi.
22 Mu takra ɗáa nduo-ɔ ɓo tul nzoɓ ha̰ ni ka ɗáake peɗ ká sakra nzoɓ mbika lawri ya. Roo lɛ, mu bɛ́klɛ nzoɓke na ka ta-taŋ nda̰w rɔɔ, mú ɗaa peɗke na ka zúɔ nduo-ɛ ɓáy. Ɓo munu ya lɛ, mù ríi ɓil fe ɗáa ka̰aya nzoɓke na nda̰w. Ɓo na, mu kɔ́rɔ sùo-ɔ ɓáy kere nzɛɗɛm.

23 Mu nzɔ ɓa mbii hɔy ɓaŋguɔ ya, roo lɛ, mu nzɔ him ndḭi munu ɓay ɓil-a ká yɔklɔ mù ɓaŋguɔ na.

24 Nzoɓ ha̰nɛri na, feya̰a ɓari ɗo zaɗ hie gbay gbay ká nun nzoɓri ɗɔɗ nda̰w rɔɔ, ɓay mgba tul-ri ɓáy. A nzoɓ ha̰nɛri laa lɛ, fal ɓay ká mgba tul-ri ɗɔɗ nda̰w rɔɔ, feya̰a ɓari na taŋ ká nun nzoɓri ɓáy.
25 Ɓo faa mbḭw munu nda̰w, fe ɗáa kereri na kara ɗo zaɗ hie gbay gbay nda̰w, a ha̰yri ká nun nzoɓ kɔ vaa ya kara, ti ɗoko zaɗ muni ɓaŋguɔ ya nda̰w pi.

* **5:18 5.18** Kḭiŋa bol kusol ba siɗike 25.4; 1Kɔ 9.9. † **5:18 5.18** Luk 10.7.

6

Nzaa ɓoko ká se tul koyri

1 Koyri riw bele ká i ɓa nzoɓ
mbika lawri na, ndaɗ ɓay haŋa ri
ɗaa vu mbom ka ɓo tul bǎa gaŋ ɓari
ɓáy zaɗɛ, ɓay haŋa ɓo nzoɓ mbi̧w
mini kara, ka ɓíɛ riŋ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy
tusuɛ ɓayri ká náa fereri na ya.
2 Koyri ká bǎa gaŋ ɓari ɓa nzoɓ
mbika lawri na, ɗo nun haŋa ri pɔ́ŋ
ɗáa vu mbom ɓo tul bǎa gaŋ ɓari,
ɓay ɓá ká i ɓa yṵ ki̧ri ká ɓil *Krisi
na ya. Roo lɛ, ɗo nun haŋa ri ɗaa
peɗ ɓari na ka ndáɗ mba taa pola
ku rɔɓay, ɓay i̧i lɛ, bǎa gaŋ ɓari ká i
tuu ndaɗi peɗ ɓari na, i ɓa nzoɓri ká
i mbi law-ri ha̧ Krisi, ká Ŋgɛrɛwṵru
kɔ ri ɓa nzoɓ nun-ɛ. Ɓe ze ɓa fe ká
mù fére ri a mú ɓo ri ha ri ɗaa.

Ɓay ká se tul fe fére bayluri

3 Zaɗka nzoɓ ví fere fe ki̧ ɓoɗ
ká tuŋ tusuɛ ɓay Ŋgɛrɛmbay naari
Zezu *Krisi ɓáy fe fére ká se tul
mbika law naari na lɛ,
4 nzoɓke ku na siika sùo fṵmra
nun-ɛ gbiɓli, a kɔ fe ya tuk tuk. Sá̧y
má̧y ɓay ɓáy ŋgṵ si̧w ɓay na ɗaa
ni ɓa ɓala. Fekeri na ku ze mboŋ
ɗáa kɔn fe ndá̧w, rɔɗ ki̧ ndá̧w, ti̧iri
ki̧ ndá̧w, ɗáa ɓay ɓo tul ki̧ gɔr gɔr
hɔy ndá̧w,
5 rɔɔ ndɔr ki̧ ɓáy ɓay ká sakra
nzoɓri ká kér ɓay ɓari ɗo sikɗa ya,
ká í tuu tusuɛ ɓay mbǎa na. Ɓari na
i mgba mii, hi̧ɛ Ŋgɛrɛwṵru na ɓa faa
feziŋa.
6 Ɓa tusuɛ, hi̧ɛ Ŋgɛrɛwṵru na ɓa
faa bawda feziŋa, roo lɛ, faake ɗo
ɓay tul nzoɓ ká ɗaa suoriya ɓay tul
fe ká ɗo nduo-ɛ.
7 I kɔ, naari na, náa víri tusiri
key nduo naari hɔy, ze ɗo faa mbi̧w
munu ndá̧w, náa ti mbikari fe mbi̧w
mini ndá̧w rɔɔ ɓay yi̧ike ya.
8 A ze ɓo, zaɗka náa ɗori ɓáy fe
sṵm ɓáy gari ndúo ɗo sùo naari lɛ,
maa naari zu.
9 A nzoɓri ká ɓay feziŋa mgba law-
ri kakalke na, ɓari ki̧ ze i mbi sùo-
ri ɓo ɓil fe líe law, a í tǎake ndaw
ŋgɛrɛtemndaya ɓáy faa kɔn feri ɓoɗ
ɓoɗ ká ti sɔ́kɔ ri ya ndá̧w, a ɓiɛ ri
ndá̧w na. Kɔn fe niri key na, mbi
huɗ ha ri, a duku ri ɓáy feziŋa ɓari.
10 I kɔ, taka kɔn lari na ze ɓa má̧ra
sá̧w fe ká̧ayari ká ɓoɗ ɓoɗ. Nzoɓ
ha̧nɛri ká i ɗaa kɔn zíŋ lari ɓamba
na, i wṵ̆ruke faa mbika law na mak
mak, a í mbi sùo-ri ɓo ɓil bawda
kɔ́kɔ sɛkɛ fe.

Nzaa ɓoko ká se tul Timote ki̧ sùo-ɛ

11 A ɓo ká mù ɓa nzoɓ Ŋgɛrɛwṵru
na, mu ɗúu ɗi ɗi ká tul feri na ku
riw bele, mú ɗaa hṵrusuo-ɔ tuŋ ki̧,
mú ɗáake fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ ndá̧w,
mú hi̧ɛ Ŋgɛrɛwṵru ndá̧w, mú ɗaa
law-a ɓo tul-e ndá̧w, mú mgba ini
ndá̧w, mú íki law-a ndá̧w, rɔɔ mú se
lɔm̧ ndá̧w pi.
12 Mu ru-ruy taa tusuɛ ká tul
mbika law, a mú mgba káw ɓáy
kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na, ɓay i̧i lɛ,
ɓay ɓe nu ku na ze, Ŋgɛrɛwṵru ɗi̧ke
mù, munu ká mù tĭ̧nake tusuɛ ɓay
ká se tul mbika law na ɓáy kere ká
pol ruɔ nzoɓri ká i ɓa nzoɓ ɓay nasi
ɓori na.
13 Mi̧ koɗ mù ká pol Ŋgɛrɛwṵru,
nzoɓ haŋa kumnun ha̧ feri riw bele,
ká pol Zezu *Krisi ká ɓaa nasi ɓay
ɓe ɓáy kere ká pol Po̧s Pilaɗ se tul
tusuɛ ɓay na.
14 Mi̧ koɗ mù ɓay haŋa mù ɗo
tul fe ká mi̧ fere mù key na ɓáy
zaɗɛ, a mú kɔ́rɔ sùo-ɔ nzɛɗɛm ha̧
ɓay ká̧aya mbi̧w ka mgba tul-a ya̧
kpṵru maa ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwṵru
a haŋa Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi
a yi̧i a vi.
15 Namke ku na, ɓa nam ká
Ŋgɛrɛwṵru ki̧ ze ɗaa ɓo,
Ɓe ká'a ɓa bawda nzoɓ
ká maa ɓay haŋa nzoɓri pisi ni
na,
Ɓe huo-ɛ hɔy ka ɓa Gaŋ Tul feri riw;
Ka ɓa Mbay ká kal tul mbay ha̧wri
riw bele;
Ka ɓa Ŋgɛrɛmbay ká kal tul
ŋgɛrɛmbay ha̧wri;
16 Ɓe huo-ɛ ki̧ hɔy, ka ɓa nzoɓ hu-
huɗ ya;
Zaɗ káw ɓe ɗo ɓil zaɗ taŋa;

Nzoɓ maa ɓay séke ɗi ya ndąw;
Nzoɓ kɔ ni ɓáy nun ya ndąw;
Nzoɓ maa ɓay kɔ́kɔ ni ya ndąw pi.
Riŋ ɗika ɓáy hụrusuo ɓa taa ɓe
ɓaŋguɔ kpaɗara.
Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na kị.
17 Nzoɓri ká i ɓa nzoɓ feziŋari ká
tusiri key na, mu ɓaa ha ri sìi sùo-
ri ya, a í ɗaa law-ri ɓo tul feziŋa
ká waka ya hɔy a ɓíɛ na ya. A roo
lɛ, mu ɓaa ha ri ɗaa law-ri te tul
Ŋgɛrɛwụ̃ru nzokɗo, ɓe ká'a ɓa nzoɓ
haŋa naari fe kereri wuruk wuruk
ɓay haŋa ɓo náa ɗǒkeri ɓil suoriya
na.
18 Mu báka ri ha ri ɗaa fe kere, í
hą fe ɗáa kere ze ka ɓa feziŋa ɓari
ndąw, í ɓa nzoɓri ká law-ri ɗo puluk
ndąw, í ɓa nzoɓri ká i fɔ́ŋ fal fe haŋa
ɓari ya ndąw pi.
19 I ɗaa munu lɛ, ɓe ndąw rɔɔ, i
mbɛɗɛke feziŋa kere ɓari na ɗo zaɗ
kere ɓay tul nam ká'a ví vuku, ɓay
haŋa ɓo káw ɓáy kumnun taa tusuɛ
ká ɗo ɓaŋguɔ na, ka ɓa taa ɓari.
20 Ɓo Timote ką́ mì kɔ mù ɓa nzoɓ
nun-i na, mu kɔ́rɔ fe ká i ɗaa zuɔ
nduo-ɔ na ɓáy kere. Mu ɗaa nzaa-
a ka nduo ɓil rɔɗi gɔɓ gɔɓkeri ká
tuŋ tusuɛ ɓay ká tul mbika law na
ya ndąw, rɔɔ ɓáy ɓay ká se tul kér
ɓay fe kɔ́kɔ nzoɓ ɓay bayluri na ya
ndąw pi.
21 Nzoɓ hąnɛri ká i ɗaa law-ri
ɓo tul fe kɔ́kɔri ká munu ku na, i
wǔruke faa mbika law.
Ñdaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛwụ̃ru ka sáɗ ziŋ rì.

2 Timote
Mbeɗe ndeke ɗi siɗike ká Pol ɗaa ha̰ Timote

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Pol ɗaa ɓáy nam ɓe ká hul sal ɓay tul káa ɓay Krisi. Ze ɓáy sew ká zaɗ ŋgɔŋ ɓamba ɓay tul nzoɓ mbika lawri ha̰ nzoɓri ŋgḭi ɓamba pɔŋ mbika law ɓari na hɔy kara, Pol ɗaa wa̰ra ɓo ɓil law Timote ɓay haŋa ni ka ɗo tul mbika law ɓe ɓaŋguɔ, a ka-káa Ɓay Kere Ŋgɛrɛwṵru, a ɗaa wa̰ra ɓo ɓil law nzoɓri ɓáy faa ká'a fe̱reke nzoɓri fe ɓáy íki law. Ɓo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa ni kɔ́rɔ Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ha̰ ni ɗo ɓa faa kíɛ ni simseɗ kere nda̰w, tusuɛ ɓay ká tul mbika law nda̰w pi. Ndaɗ ɓay haŋa ni ka mbóro fe ɗáa Pol, ká ɓil mbika law ɓe nda̰w, íki law nda̰w, mgbaka ini nda̰w, sṵ́u law nda̰w, ɓay haŋa ɓo ɓe Timote kara ka kɔ́rɔ mbika law ɓe a ɗúu kpṵru tḭi gbṵke.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil káa Ɓay Kere na, ndaɗike ɗo ɗi: 1.1–2.13
Nzaa ɓoko ká Pol ha̰ Timote: 2.14–4.8
Ɔ́rɔ ɓie ɓay Pol ɓáy soko ɓeri: 4.9-22

Soko ká Pol hii ha̰ Timote

1 Yṵ-i Timote, ɓi Pol ká mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi ɓáy faa law hiiya Ŋgɛrɛwṵru, ká mí ka-káa ɓay káw ɓáy kumnun ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓayke ɓay tul nzoɓri ká i zuɔ ziŋ Zezu Krisi na,
2 mì ɗaa mbeɗe key na ha̰ mù ɓo ká mù ɓa leɗ hiiya ɓi. Ndaɗ ɓay haŋa law huoke nda̰w, kɔ́kɔ nun síe nzoɓ nda̰w, rɔɔ ɗɛkɛkɛ Ɓăa Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ mù.

Pol ɓo Timote a ɗaa wa̰ra ɓo ɓil law-ɛ

3 Mì ɗaa taambɔl ha̰ Ŋgɛrɛwṵru ká mì ɗaa peɗ ha̰ ni ɓáy kér ɓay ká uru saa ɓil wa̰ra law-i ká *taŋ kaɗ kaɗ munu ká buluri ɗáake na. Ká ɓil nzaa ɓay kere ɓiri ká mì ɗaa suŋ ɓáy ɓisie na, mì ker se tul-a ɓaŋguɔ.
4 Mì ker se tul nam ká mbii nun-a gă̰yke na, ha̰ kɔn kɔ́kɔ mù ɓa kḭ ɗáa mì ŋgḭi ɓamba tasiri ɓay haŋa suoriya ka mbaa ɓil law-i gba̰y gba̰y.
5 Mì ker se tul law-a ká mù ɗaa ɓo tul Zezu *Krisi ɓa tusuɛ na. Ɓa fe ká zaa-ka Luy ɓáy máa-ŋa Enisi i ɗaa pola ha̰ mù. Ɓa tusuɛ kḭ, mì kɔ lɛ, ɓo kara mù ɗaa munu nda̰w.
6 Sa̰wke mini ze, mì tuma law-a ká ɗi. Fe ini ká Ŋgɛrɛwṵru ha mù ɓáy nam ká mì ɗáake nduo-i ɓo tul-a na, mu sḭ̀i huuke ɓa ɓaɗi,
7 ɓay ḭi lɛ, Tem ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰ naari na, ɓa Tem ɗáa sahoy ya, roo lɛ, Temke ku na, ha̰ naari hṵrusuo nda̰w, law ini nda̰w, rɔɔ nun nzɛm nda̰w pi.
8 Munu zu lɛ, mu ha̰ sahoy ka sɛ mù ɓay ɓáa nasi ɓay Ŋgɛrɛmbay naari na ya. Ze, mì naa hul sal ɓay tul-e hɔy kara, mu ha̰ sahoyke ka sɛ mù ɓay tul-i ya nda̰w. A roo lɛ, mu kɔ sɛkɛ fe ka ziŋ mì ɓay tul káa Ɓay Kere na, ɓáy faa hṵrusuo ká Ŋgɛrɛwṵru ha̰ mù na.
9 Ɓa ɓe kḭ ze ka ya̰a naari, a ɗi naari ha̰ náa ɓári nzoɓ taa ɓe. Ɓay tul peɗ kere ká náa ɗáari ya, roo lɛ, ɓáy faa ká ɓe kḭ ka leke nda̰w, ɓáy faa law kere ɓe nda̰w pi. Law kereke ku na, ka ha̰ naari ɓáy faa Zezu Krisi pola ɗɔɗ nda̰w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy.
10 A roo lɛ, timbɛɗɛ key na, law kereke na tina sùo-ɛ taŋ kaɗ kaɗ ha̰ naari ɓáy faa tḭi Nzoɓ Ya̰aŋa naari Zezu Krisi ká tḭi na. Ɓa ɓe na kḭ ze, ka gur hṵrusuo huɗ na ruk ruk̰. Ɓáy faa káa Ɓay Kere na, ka ha̰ nun naari taŋ ká tul káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.
11 A ɓi na lɛ, ɓay tul káa Ɓay Kere key na ze Ŋgɛrɛwṵru ɗáake mì kaw

ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ, a mí ɓa nzoɓ
fére nzoɓri fe.
12 Sa̰wke mini ze, mì kɔ sɛkɛ fe
ɓayke. A roo lɛ, mì ɗaa sahoy ká
ɗi ya, ɓay i̱i lɛ, mì tuu nzoɓ ká mì
ɗaa law-i ɓo tul-e, a mí kɔ ta-taŋ
ɓa tusuɛ ki̱ mii, ɓe na ka ɗo ɓáy
hu̱rusuo ɓay kɔ́rɔ fe ká'a pɔŋ zuɔ
nduo-i na, kpu̱ru ti̱i nam kúŋ sal ɓay.
13 Tusuɛ ɓay ká mì fere mù na,
mu mgba ɓáy kere ɓa fe líe ki̱, a
mú mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ ká ɓil mbika law
ɓáy law ini ká náa ziŋ ɓáy faa zúɔ
ziŋ Zezu Krisi na.
14 Fe fére kere ká Ŋgɛrɛwu̱ru pɔŋ
peɗke zuɔ nduo-ɔ na, mu ɗaa nun-a
ka ɓo ɗi ɓáy hu̱rusuo Tem Law Pie
ká ɗo ɓil law naa.
15 Mù kɔ nda̰w, nzoɓ mbika lawri
riw bele ká kuɗu zaɗ ká Azi na, i pɔŋ
mì, Fizɛl ɓáy Hɛrmozɛ̱n hɔy kara, i
ɗo sakra nzoɓkeri ku na nda̰w.
16 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ka
ɗaa law kere ziŋ nzoɓ ɓil hul One-
sifɔri, ɓay i̱i lɛ, ɓaŋguɔ na, ka huo
law-i nda̰w, a ɗaa sahoy ɓay tul hul
sal ká i mgba mì ɓo ɗi na ya nda̰w
pi.
17 Zaɗka'a ti̱i Rɔm na kara, ka
nzaara mì yeŋ yeŋ kpu̱ru a ziŋ mì.
18 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ka
ɗaa law kere ziŋ ni ká nam kúŋ sal
ɓay. Peɗri riw bele ká'a ɗaa ha̰ mì
ká Efɛz na, ɓo hɔy kara mù kɔ ta-taŋ
nda̰w.

2

Tusuɛ nzoɓ yu̱m taa Zezu Krisi

1 A ɓo Timote ká mù ɓa vu-i na,
mu ɗaa mú zíŋ hu̱rusuo-ɔ ɓáy faa
law kere ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̰ naari ká
náa zuɔri ziŋ Zezu *Krisi.
2 Fe fére ká mì fere mù ká ruɔ
nzoɓri ɓaa nasi ɓayke na, mu pɔ́ŋ
zúɔ nduo nzoɓri ká nzoɓri ɗaa law-
ri zuɔ tul-ri ká í kɔ sùo-ri maa ɓay
fére nzoɓ ki̱ri fe na.
3 Mu kɔ sɛkɛ fe ziŋ mì munu ká
tusuɛ nzoɓ yu̱m Zezu Krisi.
4 Zaɗka nzoɓ se ɓa nzaa yu̱m, rɔɔ
a hii ɓay ɗáa fe ká rii law gaŋ tul-e
lɛ, ka ti yɔklɔ sùo-ɛ ɓay tul fe ki̱ri ká
tusiri key na mbăa ro.
5 Ɗo faa mbi̱w munu nda̰w, zaɗka
nzoɓ faa ɗul ziŋ ku̱-ɛ, rɔɔ a ɗuu ɓáy
faa bol kusolke ya lɛ, ka ti zíŋ fe
tunduo ɓe na ya.
6 Nzoɓ pay ká ɗaa sùo-ɛ taa tom
ɓay tul peɗ ɓe na kara, a ɓá titire
nzoɓ ká'a zíŋ lere fe payke.
7 Mu kér se tul feri ká mì ɓaa
ɓayke ha̰ mù key na, lɛ, Ŋgɛrɛmbay
a haŋa mù hu̱rusuo ha̰ mù láake
ɓaykeri na riw bele.
8 Mu kér se tul Zezu Krisi, *vu bulu
Daviɗ ká ti̱i saa sakra nzoɓ huɗeri
munu ká ɓayke ɗo ɓil Ɓay Kere ká
mì ka-káake na.
9 Ɓay tul Ɓay Kere ni ká mì
ka-káake na, ɓe ze mì kɔ́ke sɛkɛ
fe kpu̱ru mí náake hul sal munu
ɓa dɔmbirim nzoɓ. Roo lɛ, Ɓay
Ŋgɛrɛwu̱ru na naa hul sal ya.
10 Sa̰wke mini ze, mì su̱u law-i ká tul
fe sɛkɛri riw bele ɓay tul nzoɓri ká
Ŋgɛrɛwu̱ru nan ri ɓay haŋa ɓo, ɓari
hɔy kara i ziŋ pam ká ɓil Zezu Krisi,
rɔɔ ɓáy riŋ ɗika ká ɗo ɓaŋguɔ na.
11 I kɔ, ɓayri ká maa ɗáa law ɓo
ɗi na ze ɗo key:
Zaɗka náa húri ziŋ ni lɛ,
náa káwri ɓáy kumnun ziŋ ni
nda̰w.
12 Zaɗka náa su̱uri law naari ká tul
kɔ́kɔ sɛkɛ fe lɛ,
náa rékeri mbay ziŋ ni nda̰w.
A zaɗka náa túŋri ni ŋgereŋ lɛ,
ɓe hɔy kara, a túŋ naari ŋgereŋ
nda̰w.
13 Zaɗka náa ɗori tul ɓay naari na
ya lɛ,
ka ɗo tul ɓay ɓe, ɓay i̱i lɛ,
ɓe na, ka ti súɔ nun ɓay ɓe na
sùo-ɛ ya.

Ɗáa hu̱rusuo tuŋ ki̱ ha̰ Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ́ke mù ɓa nzoɓ peɗ kere

14 Mu túma law nzoɓri se tul ɓayri
ká mì ɓaa ha̰ mù key na ŋgɔ-ŋgɔŋ ká
pol Ŋgɛrɛwu̱ru. Mu ha ri rɔɗ ki̱ ká
tul vu máa ɓayri gɔr gɔr hɔy ya, ɓay
i̱i lɛ, ɓa fe ká ɗaa fe mbi̱w ya, a ɓiɛ

kér ɓay nzoɓri ká i te suku-ri í laa
ɓayke na.
15 Mu ɗaa hu̱rusuo-ɔ tuŋ ki̱ ɓay
haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka kɔ́ke mù ɓa
nzoɓ peɗ kere ká nun-ɛ munu ɓa
nzoɓ ká ɗaa sahoy ká tul peɗ ɓe
ya, a ka-káa tusuɛ ɓay na ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm.
16 Mu tuŋ má̱y ɓay gɔɓ gɔɓkeri
ká maa ɓáy faa mbika law ya na
ŋgereŋ. Tusuɛke lɛ, nzoɓri ká i mbi
sùo-ri ɓo ɓil-e munu ku na, i se nun-
ri ɓa pola pola ɗi ɗi ziŋ Ŋgɛrɛwu̱ru.
17 Ɓay ɓáa nzoɓkeri ku na ɗo
munu ɓa nu̱ɔ da̱y ká sɨ̀e ɓa pola
pola. Imene ɓáy Filɛɗ ɗo sakra
nzoɓkeri ku na nda̱w.
18 Ɓari na, i naa sùo-ri ká ɓil tusuɛ
ɓay na í ɓaa mii, ti̱i nzoɓri saa luɔ
huɗ na kal ɗɔɗ ro. Ɓe mini ze, i ɗaa
ha̱ nzoɓri wǔ̱ruke faa mbika law.
19 Ɓe nu ku hɔy kara, tusuɛ ɓay
na Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa sa̱wke mgba siri
ŋgɔŋ kaɗara ɓáy kere. I vbie fe
ɗo tigba̱a hul mii: «Ŋgɛrɛmbay na
tuu nzoɓ ɓeri*.» I vbie na rɔɓay
mii: «Nzoɓ ká ɓaa mii, ɓeri ɓa taa
Ŋgɛrɛmbay lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni ka
pɔ́ŋ fal fe ɗáa ka̱aya na pɔŋ†.»
20 Ì kɔ, ká ɓil hul na, ɓa tuŋguo
mbii ɓáy tuŋguo hoɗo hɔy ze zuɔ
ɗi ya, roo lɛ, tuŋguo pie ɓáy kaŋtoy
kara zuɔ ɗi nda̱w‡. Ha̱yri ká pola
ku na, i ɗaa zuɔ ɓoɗ ɓay ɗáake peɗ
ká nam suoriya, a ha̱wri laa lɛ, ɓay
ɗáake peɗ ká nam hɔykeri.
21 Ɓo faa mbi̱w munu nda̱w,
zaɗka nzoɓ kɔrɔ sùo-ɛ *taŋ kaɗ kaɗ,
a mgba sùo-ɛ ká tul fe ka̱ayari riw
bele ká mì ɓaa ɓayke na lɛ, ka'a
ɗoko munu ɓa tuŋguo kere ká ɗo
ɓoɗ, a ɓa fe peɗ kere ká ɓay ɗáake
peɗ ɓay tul gaŋ ɓe nda̱w, a taŋ kaɗ
kaɗ a ɗo ɗi ya ɓay ɗáa peɗ kereri
riw bele ká ɓáy riŋ-ɛ ɓoɗ ɓoɗ nda̱w.
22 Kɔn feri ká ɗaa kubanri na, mu
ɗúu ɗi ɗi ká ɗi, mú nzaa faa ɗáa
fe ká ɗo sikɗa, mú ɗáa law-a ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w, kɔ́kɔ ki̱ ɓa nzoɓ
nun nda̱w, rɔɔ ká̱w ɗɛkɛkɛ ziŋ ɓari
ká i ɗi Ŋgɛrɛmbay ɓáy law-ri ká taŋ
kaɗ kaɗ nda̱w pi.
23 Má̱y ɓay taa gɔɓ gɔɓkeri ɓáy
kɔ̀kɔ ɓayri na, mu ɗaa nzaa-a ka
nduo ɗi ya, ɓay i̱i lɛ, má̱y ɓaykeri
ku na mboŋ rɔɗi mboŋ.
24 Tusuɛke lɛ, nzoɓ peɗ
Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa nzoɓ ɗáa rɔɗi ya,
roo lɛ, ka'a ɓá nzoɓ ká ɗaa law kere
ziŋ nzoɓri, a maa ɓay fére nzoɓri fe
nda̱w, rɔɔ a ɓa nzoɓ íki law nda̱w
pi.
25 Nzoɓ túŋ ɓay ɓeri ŋgereŋ na,
ɗo nun haŋa ni ka fére ri fe ɓáy
kusol huoke yuɗuɗu. Kɔ ya lɛ,
Ŋgɛrɛwu̱ru a pɔ́ŋ faa ha ri suo kér
ɓay a í tuu tusuɛ ɓay na ɓáy.
26 A lɛ, i yi̱i í ziŋ kér ɓay kere a
í ti̱i saa ɓil nduo ŋgɛrɛtemndaya ká
mgba ri, a ha ri ɗaa fe ká law-ɛ hii
na.

3

Sɨ̀e ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri

1 Mu laa ɓay key na ɓáy kere nda̱w
rɔ! Sɨ́e ɔ́rɔ ɓie nam na, zaɗ a ŋgɔ́ŋ
ɓamba tasiri.
2 Namke ku na nzoɓri ɗáa ha̱n
nda̱w, i taka kɔn lariri nda̱w, i ndáka
giri nda̱w, i siika sùo-rì nda̱w, i ti̱iri
Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w, rɔɔ í ɓa nzoɓ ti̱i
ká tul nzoɓ mbɔ́ŋ ri nda̱w pi. Nzoɓri
mgbaka fe ɓa sùo-ri, a í ɗaa vu
mbom ɓo tul fe ká *taŋ kaɗ kaɗ na
ya.
3 I ɓá nzoɓ law tiyari nda̱w,
nzoɓ kɔ́kɔ nun sɨ́e nzoɓ ya nda̱w,
nzoɓ ɓáa ɓay ka̱aya se tul nzoɓri
nda̱w, nzoɓ tul tiyari nda̱w, í ɓa
dɔmbirimri nda̱w, a í ɓa nzoɓ tul
ŋga̱ni fe kere nda̱w pi.
4 I ɓá nzoɓ mbika tul nzoɓri nda̱w,
nzoɓ fe ɗáa gaŋri nda̱w, nzoɓ hew

* **2:19 2.19** Ruɔ ɓari 16.5. † **2:19 2.19** Ruɔ ɓari 1.26 ɓáy Ezay 26.13. ‡ **2:20 2.20** «Tuŋguori» ká ki̱ri ɓoɗ ɓoɗ key na, ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, i ɓaa ɓay se tul feri ká i ɗaa ɓáy lari lɔr ɓáy lari hɔyke nda̱w, rɔɔ feri ká i ɗaa ɓáy puu ɓáy pa̱y nda̱w pi. Ɓuru suo fe key na ɓay haŋa nzoɓri kɔ ɓa fe líe ki̱ ta-taŋ ɓay i̱i lɛ, ɓa fe sa̱w Kuori ya.

sùo-rǐ ndąw, rɔɔ kɔn feri ká tusiri
key na mgba law-ri mba Ŋgɛrɛwṵru.
5 I kɔrɔ sùo-ri ká kɛlɛ rǐi nzoɓ
Ŋgɛrɛwṵru, roo lɛ, i tuŋ hṵrusuo
Ŋgɛrɛwṵru ká maa ɓay fɛ́rɛ ri na
ŋgereŋ. Nzoɓri ká i ɗo munu ku na
mu naa sùo-ɔ ká luo-ri.
6 Nzoɓ hąnɛri ká sakra ɓari ku na,
i lɔm sùo-ri í rǐi ɓil hul nzoɓri hiyaw
hiyaw, í ula mą́yri ká kér ɓay ɓari
tiya na. Mą́ykeri ku na, ɓay feyąa
mgba tul-ri ndąw, a kɔn fe kąayari
ká ɓoɗ ɓoɗ riw bele na kara, kuɔ ri
ndąw pi.
7 I ɓa mą́yri ká i nzaa faa fére
fe ɓaŋguɔ, roo lɛ, i maa ɓay tuuka
tusuɛ ɓay Ŋgɛrɛwṵru na ya.
8 Munu ká pola lew ká Zanɛs ɓáy
Zambɛrɛsi i tuŋ *Moyze ŋgereŋ na,
timbɛɗɛ key na kara nzoɓ lɔm sùo-
ri na, i tuŋ tusuɛ ɓay na ŋgereŋ
ndąw. I ɓa nzoɓri ká tul-ri fɛrɛ
ndąw, mbika law ɓari kara ɗo gɔr
hɔy ndąw.
9 A lɛ, fe ɗáa ɓari ku na ti ṭii suku
ɓa pola ya, ɓay ḭi lɛ, fe ɗáa kɔ̀kɔ ɓari
na, a tína sùo-ɛ ká nun ruɔ nzoɓri
riw bele munu ká ṭii tul nzoɓri ká
siɗi na.

Peɗ ká ɗo ɓay haŋa Timote ɗaa

10 A roo lɛ, ɓo na, mù kɔ mǐ ta-
taŋ ɓáy fe fére ɓi ndąw, simseɗ ɓi
ndąw, fe ká mǐ waa ɓay ɗáa ndąw,
mbika law ɓi ndąw, íki law ɓi ndąw,
mgbaka ini ɓi ndąw, a mú kɔ sṵu
law ɓi ndąw pi.
11 Ɗáa nun tuɔ síe ɓáy kɔ́kɔ sɛkɛ
fe ká ṭii tul-i ká Antiyos ndąw,
Ikoniyum ndąw, rɔɔ Listere ndąw
na, mù kɔ ndąw pi. Mu kɔ, sɛkɛ fe
ḭike kḭ ɓáy ze, ṭii tul-i ya lɛ! Ɓe nu
ku hɔy kara, Ŋgɛrɛmbay yąa mǐ ká
ɗi riw bele.
12 Ɓa tusuɛ kḭ, nzoɓri riw bele
ká i hii ɓay séke simseɗ munu ká
Ŋgɛrɛwṵru hii ɓáy faa zúɔ ziŋ Zezu
*Krisi na, nzoɓri ɗáa nun-ri tuɔ síe.
13 Roo lɛ, nzoɓ ndayari ɓáy nzoɓ
úla nzoɓri na, i ɓíɛ simseɗ ɓari ɓa
pola pola. I úla nzoɓri ndąw, a ɓari
kḭ hɔy kara, nzoɓri ula ri ndąw pi.
14 A ɓo na, mu ɗo tul fe ká mù fere
ká mú yąa ɓayke ɓáy ɓil law-a riw
bele na, ɓay ḭi lɛ, nzoɓ ká ɓa ganŋ tul-
a ká'a fere mù fe na, mù kɔ ndąw.
15 Tusuɛke lɛ, ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru na, mù tuu ɓáy tɔ́y ɓo
hɔy. Ɓayke ku na maa ɓay haŋa mù
nun nzɛm hą mù zǐŋke pam ɓáy faa
ɗáa law ɓo tul Zezu Krisi.
16 Ɓayri riw bele ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru na, ɓa Ŋgɛrɛwṵru ze hą
nzoɓ ɗaa. Ɓa ɓay ká maa ɓay féreke
nzoɓ fe ndąw, ɓay yḭwke nzoɓ ndąw,
ɓay ndáɗake nzoɓ ká tul fe ɗáa
kąaya ɓe ndąw, rɔɔ ɓay kíɛke ni faa
simseɗ kere ndąw pi.
17 Ɓe ndąw rɔɔ, nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwṵru na ɗo tul ɓal-ɛ a maa
ɓay ɗáa fe kereri riw bele ɓáy riŋ-ɛ
riŋ-ɛ ndąw pi.

4

1 Mǐ koɗ mù ŋgɔ-ŋgɔŋ ká pol
Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Zezu Krisi, ɓe ká'a
kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓ káw ɓáy
kumnunri ɓáy nzoɓ huɗeri. Rɔɓay,
mǐ koɗ mù, ɓay ḭi lɛ, ɓe na ka'a yḭi
a ví re mbay.
2 Mu ka-káa Ɓay Kere na a mú
ŋgṵ sḭw ká ɗi ɓáy ɓil nam ka ɓa
kere ndąw, ɓáy ɓil nam ká ŋgɔ-ŋgɔŋ
ndąw pi. Mu yḭw ri ká tul fe ɗáa
kąaya ɓari ndąw, mú tuŋ ri ká ɗi
ŋgereŋ ndąw, mú ɓo ri ndąw, a mú
fére ri fe na ɓáy íki law ɓaŋguɔ,
3 ɓay ḭi lɛ, nam ká'a vika vuku
na, nzoɓri ti híi ɓay láa fe fére taa
tusuɛke na mbǎa. I ɗáa kɔn fe ká
law-ri kḭ hɔy ze hii. Ɓe mini ze, i
ɗúu fal ruɔ nzoɓ fe féreri ha ri fere
ri fe ká kɔnke ɗaa ri ɓay haŋa ri laa
ɓayke.
4 I mbii suku-ri diɓ ká tul tusuɛ
ɓay na, a í mbi sùo-ri ɓay láa soro
fe taa gɔɓ gɔɓkeri.
5 A roo lɛ, ɓo na, mu nzɛ ɓáy sùo-ɔ
ká tul feri riw bele, mú sṵu law-a ká
ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ feri, mú ɗáake peɗ ɓo
ká ɓa káa Ɓay Kere na, mu ɗaa hą
ni ka ɔ ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

6 A ɓi lɛ, sa̰w síe haŋa mì mbi sùo-i
ɓa *fe poy na tɔ̀ŋ deɓ hɔy ro. Nam
huɗ ɓi na vi ro.
7 Mì ru-ruy taa tusuɛke na ɓáy
kere, mí ɗuu kpṵru tḭi gbṵke; tusuɛ
ɓay ká se tul mbika la̰w na, mì kɔrɔ
ɓaŋguɔ.
8 A timbɛɗɛ key na, fe tunduo ruy
na ɗo giyaŋ mì: ɓa taguɓa ká ɗo
ɓay tul nzoɓri ká ɓay naa ká tul-
ri, ká Ŋgɛrɛmbay Nzoɓ Kúŋ Sal Ɓay
ɓáy zaɗɛ a haŋa mì ká síeke na ku.
Ká'a haŋa mì ɓi huo-i hɔy ya, roo
lɛ, a haŋa nzoɓri riw bele ká i giyaŋ
kurum ká síe yḭi ɓe na.

Ɔrɔ ɓie waɗa ɓay Pol

9 Mu ɗaa hṵrusuo-ɔ tuŋ kḭ mú ví
ziŋ mì ɓa vaa,
10 ɓay ḭi lɛ, Demas pɔŋ mì ɓay tul
kɔn feri ka̰ tusiri, a zɔl ɓa Tesalonik.
Kresa̰n zɔl ɓa kuɗu zaɗ ká Galasi, a
Tite la̰a lɛ, zɔl ɓa Dalmasi,
11 ɓa Luku huo-ɛ hɔy ze ɗo ziŋ mì
key. Ze ví ɓo lɛ, mu sùu Marki ha̰ ni
ka vi ziŋ mù, ɓay ḭi lɛ, a sɔ́kɔ mì ká
ɓil peɗ ɓi ɓáy.
12 A Tisik laa lɛ, mì pie ni ɓa Efɛz.
13 Zaɗka mù ɗo vika lɛ, maagari
teɗ ɓi ká mì pɔŋ ɓo Toras ká luo
Karpus na, mu mbi kɛk ɗo nduo-ɔ
mú víke ha̰ mì. Mu fa̰a mbeɗe ɓiri
hɔy kara nda̰w, kakalke lɛ, ha̰yri ká
ɓa huɔ ká i vbie fe ɗo ɗi na.
14 Alezandere ká ɓa nzoɓ tuo fe
na, ka ɗaa ka̰aya ziŋ mì ŋgḭi ɓamba,
roo lɛ, Ŋgɛrɛmbay a púo ni fe tun-
duo ɓe ɓáy.
15 Ɓo kara, mu nzɛ ɓáy sùo-ɔ ɓay
tul-e, ɓay ḭi lɛ, ka tuŋ fe fére ɓuru na
ŋgereŋ ɓa fal.
16 Ɓáy titire ká mì kaw pol nzoɓ
kúŋ sal ɓay, ɓay fɔ́ŋ ɓay ɓi na,
nzoɓri riw bele pɔŋ mì. Nzoɓ mbḭw
mini kara ɗo fal gaŋ ɓi ya. Ndaɗ
ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru ka naa ɓayke
ká tul-ri.
17 Ze nzoɓri pɔŋ mì hɔy kara,
Ŋgɛrɛmbay ɗo ziŋ mì, a ha̰ mì
hṵrusuo ha̰ mì káake káa Ɓay ɓe na
ha̰ nzoɓri riw bele ká i ɓa sa̰w Ziɓ
ya na i laa. Ɓe na ze ka tina mì saa
nzaa mbaki.
18 Ɓa ɓe na kḭ ze, a tína mì ká ɓil fe
sɛkɛri ká ɓáy riŋ-ɛ ɓoɗ ɓoɗ riw bele,
a ha̰ mì tḭi ká ɗi yororoŋ, a ɗáa mì
kaw puoruo ɓe ká nulue. Riŋ ɗika
ɓa taa ɓe mbiimbam ɓáy mbiimbam
ɓaŋguɔ! Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni
ka ɗo munu na kḭ!

Ɔrɔ ɓie soko ká Pol hii ha̰ nzoɓri

19 Hii soko ha̰ Prisil ɓáy Akilas, rɔɔ
nzoɓ ɓil hul Onesifɔri nda̰w pi.
20 Erasi kaw Kɔrɛ̰te, a mí pɔŋ
Torofim ká sùo-ɛ sɛ ni sɛ na ɗo Mile.
21 Mu ɗaa hṵrusuo-ɔ tuŋ kḭ mú vi
ɓa vaa pola nda̰w rɔɔ, lew teɗ ka
vi ɓáy. Ebulus nda̰w, Pudan nda̰w,
Linusi nda̰w, Kolodiya nda̰w, rɔɔ
ɓáy yṵ naari riw bele ká i ɗo key
na, i hii soko ha̰ mù.
22 Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛmbay ka
sáɗ ziŋ mù. Ndaɗ ɓay haŋa law
huoke Ŋgɛrɛwṵru ka sáɗ ziŋ rì riw
bele.

Tite
Mbeɗe ká Pol ɗaa hạ̃ Tite

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Pol ɗaa hạ̃ Tite ká ɓa nzoɓ mbika law ká sạ̃w ɓe ɓa Ziɓ ya. Tite na, peɗ ɗáa ɓe ɓa leke feri ká zaɗ mbụ́ ki̧ nzoɓ mbika lawri ká ɓáy zaɗri ɓoɗ ɓoɗ ká tukuɗu mbii ká Kɛrɛɗ, a nan nzoɓ hạ̃nɛri ká ɓay ti tul-ri ya na, a ɗaa ri kạ̃w ɓa ŋgɛrɛ tul peɗri. Pol hii ɓay haŋa ni ka yi̧w nzoɓri ká i to faa Ɓay Kere Krisi ká i ka-káake, a ḱɛke simseɗ kere hạ̃ nzoɓri riw bele ɓáy faa ɓayri ndạ̃w, peɗri ndạ̃w pi.

Ŋgɛrɛwṵru na kɔ nun sí̧e nzoɓri a yạ̃a ri ɓáy faa law kere ɓe a ha ri Tem Law Pie. Sạ̃wke mini ze, ɗo nun haŋa nzoɓ mbika law hạ̃a hạ̃a hɔy kara ka se simseɗ kere a ɗo tul fe ɗáa kere na ɓaŋguɔ.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Ɓay ká se tul ŋgɛrɛ tul peɗri: 1
Ɓay ká se tul fe fére taa tusuɛ: 2
Nzaa ɓoko ká se tul simseɗ nzoɓ mbika lawri: 3.1-11
Ɔrɔ ɓie ɓay: 3.12-15

Soko ká Pol hii hạ̃ Tite

1 Yṵ-i Tite, ɓi Pol ká mɨ̀ ɓa nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵru, mí ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi ndạ̃w na, mɨ̀ ɗaa mbeɗe key na hạ̃ mù. Ɓa Ŋgɛrɛwṵru ki̧ ze pí̧e mɨ̀ ɓay haŋa mɨ̀ sɔ nzoɓri ká'a nan ri zuɔ ɓoɗ ha ri ɗaa law-ri zuɔ tul-e, a í tuu tusuɛ ɓay ká kiɛ naari simseɗ ká rii law-ɛ.

2 Tusuɛ ɓayke ku na hạ̃ nzoɓri ɗáake law-ri nzokɗo te tul káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ ká Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Kúɗ Ɓay Ya waa ɓay haŋa nzoɓri pola ɗɔɗ ndạ̃w rɔɔ, tusiri ɗo ɓáy na.

3 Ɓáy nam ká'a ɗaa ɓo na, ka hạ̃ náa kɔ́ri fe ká'a waa ɓayke ɓáy faa Ɓay Kere ɓe ká'a pɔŋ zuɔ nduo-i hạ̃ mɨ̀ ka-káake maa ɓáy bol nzaa Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Yạ̃aŋa naari.

4 A ɓo Tite, mbeɗe key na, mɨ̀ ɗaa hạ̃ mù ɓo ká mù ɗo munu ɓa vu ɓi̧l-i taa tusuɛke ká ɓil mbika law ká mbṵ naari mbi̧w na. Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ taa Bǎa Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Zezu Krisi, Nzoɓ Yạ̃aŋa Nzoɓri na ka sáɗ ziŋ mù.

Peɗ ká zuɔ nduo Tite ɓay haŋa ni ka ɗaa ká Kɛrɛɗ

5 Tite, mɨ̀ pɔŋ mù kaw tukuɗu mbii ká Kɛrɛɗ ɓay haŋa mu léke ɓie feri ká tɔ̀ŋ taŋ lékeke, a mú nan nzoɓri ha ri ɓa *ŋgɛrɛ tul peɗri ká tul nzoɓ mbika lawri ká ɓil ŋgɛrɛpuori mbi̧w mbi̧w ɓáy faake munu ká mɨ̀ fere mù ɓay haŋa mù ɗaa na.

6 Nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ mbika lawri na, a ɓá nzoɓ ká ɓay ti tul-e ya a ɗaa feri riw bele ɓáy zaɗɛ, a ɓa nzoɓ mạ́y mbi̧w hɔy. Vi-eri kara i ɓá nzoɓ mbika lawri ká nzoɓ ti ɗáa ɓay simseɗ kạ̃aya ɓo tul-ri ya a í ɓá leɗ tul ŋgɔŋɔri ya.

7 Tusuɛke lɛ, nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ mbika lawri na, peɗ ɗáa ɓe ɓa ɗáa nun-ɛ ɓo tul peɗ Ŋgɛrɛwṵru. Munu zu lɛ, a ɓá nzoɓ ká ɓay ti ɗoko tul-e ya. Ka ti ɓá nzoɓ kusol kpaɗ ya ndạ̃w, nzoɓ law fạ́a ya ndạ̃w, nzoɓ ɗáa koy him ya ndạ̃w, nzoɓ tuɗ ɓay ya ndạ̃w, nzoɓ taka kɔn lari ya ndạ̃w pi.

8 Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɓa nzoɓ mgbaka varuri ɓáy kere ndạ̃w, nzoɓ hí̧i fe kere ɓaŋguɔ ndạ̃w, nzoɓ ɗoko ɓáy mbii ɓay ndạ̃w, nzoɓ ɗáa fe ɓáy zaɗɛ ndạ̃w, nzoɓ ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w, rɔɔ a ɓa nzoɓ ká nzɛ ɓáy sùo-ɛ ndạ̃w pi.

9 Tusuɛ ɓay ká maa ɓay haŋa nzoɓri ɗaa law-ri ɓo ɗi, ká maa ɓáy fe fére ká i yạ̃a se tul mbika law na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka mgba ɓayke ɓo ɓil law-ɛ ŋgɔ-ŋgɔŋ. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, a máa ɓay ɗáake wạ̃ra ɓo ɓil law nzoɓ hạ̃wri ɓáy faa fe fére tusuɛ, rɔɔ a

maa féreke nzoƀri ká i tuŋ ƀayke a
í rą̆wke faa ƀari na ha ri kɔ.
10 Tusuɛke lɛ, nzoƀri ŋgi̱-ŋgi̱i, i ƀa
nzoƀ tul ŋgɔŋɔri, a í fɛrɛ kay tul
nzoƀri ƀáy faa ƀay ƀáa ƀari ká gɔƀ
gɔƀ na. Ká ƀil kuɗu nzoƀkeri ku
na, kakalke lɛ, ƀa Ziƀri ká i ƀa nzoƀ
mbika lawri.
11 Nzoƀkeri ku na, mu ha ri mgba
nzaa-ri ká tul fe fére ƀari ku na,
ƀay i̱i lɛ, i ƀɛrɛ nzoƀ ƀil hul mbi̱wri
kpɛrkɛ kpɛrkɛ ƀáy faa fe fére ká
maa ƀay fére ya ƀay zíŋke lari ká
ɗo ƀáy zaɗɛ ya na.
12 Ƀa nzoƀ mbi̱w munu ká sakra
ƀari Kɛrɛɗri ki̱ ká ƀa nzoƀ yą̱aŋa
ƀay saa nzaa wu̱ru ƀari na kara ƀaa
mii: «Kɛrɛɗri na, i ƀa nzoƀ bayluri
ƀaŋguɔ. I ɗo munu ƀa fe mgbamri
ndą̱w, í ƀa nzoƀ layri ká í ker se tul
ką̱ra ƀil-ri ki̱ hɔy.»
13 Ƀay ƀe ká'a ƀaa na ƀa tusuɛ
ƀay na ki̱. Są̱wke mini ze, mu kúɔ
basuku-ri ŋgɔ-ŋgɔŋ ha ri ɗaa law-ri
ƀo tul tusuɛ ƀay ká ɗo ƀáy zaɗɛ na.
14 Mu kúɔ basuku-ri ha ri te suku-
ri ƀay láa ki̱iŋa fal ƀay taa gɔƀ gɔƀ
Ziƀri na ya ndą̱w, ƀáy *bol kusol
nzoƀri ká i ɗaa ƀo, a í fɛ̆rɛke fal-ri
hą̱ tusuɛ ƀay na ya ndą̱w pi.
15 Ƀari ká i *taŋ kaɗ kaɗ na, feri
riw bele taŋ kaɗ kaɗ ká nun-ri, a
ƀari nzoƀ fe ɗáa ĭ̱mri ká i hii ƀay
mbika law-ri ya na, fe ká ɗo taŋ kaɗ
kaɗ ká nun-ri na mbi̱w tiya, ƀay i̱i
lɛ, fe kɔ́kɔ ƀari ƀáy kér ƀay ká uru
saa ƀil wą̱ra law-ri na taŋ ya.
16 Ƀa tusuɛ ki̱, ƀari na i ɗaa sùo-ri
rĭi nzoƀri ká i tuu Ŋgɛrɛwu̱ru tuu,
a roo lɛ, i mą̱y ri ƀáy faa peɗ ɗáa
ƀari. I ƀa nzoƀ ĭ̱mri ndą̱w, nzoƀ tul
ŋgɔŋɔri ndą̱w, a í maa ƀay ɗáa peɗ
kere mbi̱w mini kara ya ndą̱w pi.

2

Nzaa ƀoko ká se tul nzoƀ mbika lawri ƀoɗ ƀoɗ

1 A roo lɛ, ƀo na, mu fére nzoƀri
fe ká maa ƀáy fe fére taa tusuɛ na
ƀaŋguɔ.
2 Mu ƀaa hą̱ wą̱rari ká i ŋgɔ-ŋgɔŋ
na, i nzɛ ƀáy sùo-ri ndą̱w, í ƀa nzoƀ
ká nzoƀri hi̱ɛ ri ndą̱w, í ƀa nzoƀri ká
i ɗoko ƀáy mbii ƀay ndą̱w, í ƀa nzoƀ
mgbaka mbika law ŋgɔ-ŋgɔŋ ndą̱w,
a í ƀa nzoƀ law ini ƀáy nzoƀ íki law
ndą̱w pi.
3 Mu ƀaa hą̱ mą́yri ká i ŋgɔ-ŋgɔŋ
na faa mbi̱w munu ndą̱w, ƀay haŋa
ri se simseɗ ká *taŋ kaɗ kaɗ ká maa
ƀáy nzoƀ taa Ŋgɛrɛwu̱ru. Ì ƀá mą́y
rą́aŋa rą̱mri ya ndą̱w, mą́y ɗáa koy
him ya ndą̱w pi. I ƀá mą́y haŋa nzaa
ƀoko kereri.
4 Ƀe ndą̱w rɔɔ, i kíɛke vu leɗ
mą́yri faa hii waa ƀari ƀáy vu ƀari
ndą̱w,
5 ɗoko ƀáy mbii ƀay, ƀáy law-ri ká
taŋ kaɗ kaɗ ndą̱w, i ƀá nzoƀ mgbaka
są̱w feri ká ƀil hul ƀari ni̱m ni̱m
ndą̱w, a í ƀa nzoƀ ɗáa vu mbom
ƀo tul waa ƀari ndą̱w pi. Ƀe ndą̱w
rɔɔ, nzoƀ mbi̱w mini kara, a ƀáa ƀay
ką̱aya se tul Ƀay Ŋgɛrɛwu̱ru na ya
ƀáy.
6 Mu ƀaa hą̱ leɗ kubanri faa mbi̱w
munu ndą̱w, ƀay haŋa ri ƀa nzoƀri
ká simseɗ ƀari a ɗoko ƀáy zaɗɛ ká
tul feri riw bele.
7 A ƀo ki̱ hɔy kara, ká ƀil feri riw
bele ku na, mù ɗoko ƀa fe líe ki̱ ƀáy
faa peɗ ɗáa kere ƀori. Fe fére ƀo na,
mu fére ƀáy law mbi̱w hą̱ ni ka táŋ
kaɗ kaɗ ƀáy faake.
8 Mu ƀaa ƀayri na ƀáy zaɗɛ ƀay
haŋa nzoƀ mbi̱w mini kara, ka ƀaa
ziŋ mù ká ɗi ya. Ƀe ndą̱w rɔɔ, nzoƀ
tul ŋgą̱ni ƀori ká i hii ƀay ƀáa ƀay
ką̱aya se tul-a na, i kɔ fe ką̱aya mbi̱w
ká ɗi ya lɛ, sahoyke a sɛkɛ ri ƀáy.
9 Mu ƀaa hą̱ koyri ha ri ɗaa vu
mbom ka ƀo tul bǎa gaŋ ƀari ká tul
feri riw bele, a í ɗaa feri riw bele ká
rii law-ri. Ɗo nun haŋa ri mą̱y ƀay
ka zíŋ ri ya ndą̱w,
10 a í rii fe ƀari mbi̱w ya ndą̱w
pi. Roo lɛ, ɗo nun haŋa ri ɗaa fe
kereri ze ƀaŋguɔ ƀay haŋa bǎa káw
ƀari na kɔ́ke ri ƀa nzoƀri ká i ɗaa
fe ƀáy zaɗɛ. Zaɗka i ɗaa munu na
ndą̱w rɔɔ, nzoƀri ɗáa vu mbom ƀo

tul fe fére naari ká náa fereri se tul Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Yạaŋa naari na ɓáy.
11 Ɓa tusuɛ kị, law kere Ŋgɛrɛwṵru ká ɓa sạw pam nzoɓri riw bele na, tina sùo-ɛ ɗo kɛlɛ kaɗ kaɗ ro.
12 Law kereke ku na, fere naari ɓay haŋa náa pɔ́ŋri simseɗ hạy ká kạaya ɓáy kɔn feri ká tukɛlɛ key, ɓay séke simseɗ ká timbɛɗɛ ká rii law Ŋgɛrɛwṵru, a náa ɗáakeri fe kere ɓáy fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ.
13 Ɓe ze, náa gíyaŋkeri nam suoriya ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo na. Namke ku na riŋ ɗika Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Luye ɓáy Nzoɓ Yạaŋa naari Zezu *Krisi na, a tína sùo-ɛ ká ɗi kaɗ kaɗ ɓa kɛlɛ.
14 Ɓe na, ka pɔŋ sùo-ɛ hạ huɗ ɓay tul naari ɓay tínake naari saa ɓil fe kạaya ká ɓáy nzi-ɛ nzi-ɛ na riw bele, a wàa naari taŋ kaɗ kaɗ, hạ náa víri ɓa nzoɓ taa ɓeri, a náa ndúɔri kiyaw kiyaw ɓay ɗáa fe kereri ɓaŋguɔ.
15 Ɓe ze, ɓa fe fére ká ndaɗ ɓay fére nzoɓri ɓáy hṵrusuo Ŋgɛrɛwṵru riw bele, ɓay ɓókoke ri ndạw, mase ɓay yí̱wke ri ndạw pi. Mu pɔ́ŋ faa hạ nzoɓ mbị̱w mini kara, ka ndɔ́lɔ mù ká tul fe fére ɓo ya.

3

Nzaa ɓoko ká se tul simseɗ nzoɓ mbika lawri

1 Mu túma law nzoɓri ɓay haŋa ri ɗiŋ tul-ri ká pol mbay puori ɓáy nzoɓ rewpuori, í ɗaa vu mbom ka ɓo tul-ri, a í ɗo ɗi ya ɓay ɗáa fe kereri riw bele.
2 I ti ɓáa ɓay kạaya se tul nzoɓ mbị̱w ya ndạw, i ti ɗáa rɔɗi ziŋ nzoɓ mbị̱w ya ndạw, a roo lɛ, i ɗiŋ tul-ri, í se yuɗuɗu ká nun nzoɓri riw bele.
3 Ɓa tusuɛ kị, naari na hɔy kara pola lew na, náa ɓári kɔ̀kɔri ndạw, nzoɓ mbaka nzaa-ri ndạw, nzoɓ rạw faari ndạw pi. Náa ɗori ɓil koy feri riw bele ɓáy riŋ-ɛ riŋ-ɛ ká kɔnke ɗaa naari a rii law naari. Náa ɓari nzoɓ law mgbɔ́rɔri ɓáy nzoɓ kɔ́kɔ nun feri; nzoɓri fṵy naari, a naari kara náa fṵyri kị.
4 A roo lɛ, nam ká Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Yạaŋa naari kiɛ law kere ɓáy law ini ɓe ɓay tul nzoɓri na,
5 ka yặake naari. Ka yạa naari ɓay tul peɗ kere ká náa ɗáari ɓáy zaɗɛ na ya, roo lɛ, ka kɔ nun sí̱e naari. Ɓáy faa hṵrusuo Tem Law Pie na, ka wàa naari ká tul feyạa naari, ɓay haŋa mboŋa fie ka mboŋ naari, a ɓo náa ɗori ɓáy káw ɓáy kumnun fie.
6 Ɓa tusuɛ kị, ɓáy faa Zezu *Krisi Nzoɓ Yạaŋa naari na, Ŋgɛrɛwṵru hạ Tem Law Pie yạa ɓil law naari kpol kpol,
7 ɓay haŋa ɓo, ɓáy faa law kere ɓe na, ka ɗaa hạ náa ɗori ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun-ɛ, a náa yạari fe ká náa ɗáari law naari nzokɗo te ɗi na: ɓe ze ɓa káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
8 Ɓay key na ɓa tusuɛ ɓay, ze mǐ hii ɓay haŋa mù geɗe tul feri key na ɓaŋguɔ, ɓay haŋa ɓo ɓari ká i ɗaa law-ri ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru na, i ɗŏke tul fe ɗáa kere na ɓaŋguɔ. Ɓe ze, ɓa fe ká ndaɗ ɓamba a ɓa fe sɔ́kɔ nzoɓri.
9 Mu ɗaa nzaa-a ka nduo ɓil mạ́y ɓay gɔɓ gɔɓkeri na ya ndạw, kị̱iŋa fal sạw kạni ɓáy nzi-ɛ lɛm lɛm ya ndạw, nduo ɓil rɔɗi ɓáy mạ́y ɓay ká se tul *bol kusol na ya ndạw pi. Ɓekeri ku na, ɓa fe ká gɔr hɔy, a sɔ nzoɓ mbị̱w ya.
10 Nzoɓ ká ɗaa hạ nzoɓri te ɓil kị na, mu báka ni ba mbị̱w, ba siɗiri munu, ze ɓo ka laa ya lɛ, mu pɔ́ŋ fal-ɛ.
11 Mu kɔ, kị̱ri nzoɓ ká munu ku na ka wṵru faa pavbaɗ, a ɗaa feyạa a ɗáake ɓay ɓo tul-e sùo-ɛ kị.

Ɔrɔ ɓie soko ká mgbaɗa

12 Zaɗka mǐ pí̱e Artemas mase kɔ ya lɛ, Tisik se luo-ɔ lɛ, mu ɗaa hṵrusuo-ɔ tuŋ kị, a mú vǎa zíŋ mǐ ká Nikopoli, ɓay ị̱i lɛ, mǐ mbi nzaa-i ɓay séke, mí vǎa káw ɗi ɓáy lew teɗ.
13 Mu ɗaa mú sɔ Zenasi ká ɓa nzoɓ yạaŋa tul nzoɓ, ɓe ɓáy Apolos na,

ɓáy faa varu ɓari ká ì séke na hạ̃ fe
mbịw kara ka puo nduo-ri ya.
14 Nzoɓ mbika lawri ká i ɓa nzoɓ
naari na, ɗo nun haŋa ri fére ɗáa fe
kere í ɗaa ɓáy zaɗɛ. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, i
máa ɓay sɔkɔ nzoɓri ká fe pụ̃o nduo-
ri na ɓáy. Ɓe rɔɔ, káw ɓáy kumnun
ɓari na a ɗoko ɓa fe ká gɔr hɔy ya.
15 Nzoɓri riw bele ká i ɗo ziŋ mì̀
key na i hii soko hạ̃ mù. A ɓari ká i
hii ɓuru ká ɓil mbika law na, mu hii
soko ha ri ndạ̃w.
Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛwụ̃ru ka sáɗ ziŋri riw bele.

Filemǫ̃n
Mbeɗe ká Pol̃ ɗaa hạ̃ Filemǫ̃n

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Pol ɗaa ɓay tul Filemǫ̃n ká ɓa nzoɓ mbika law a ɓa ŋgɛrɛnzoɓ mbi̱w ká ɓil puo ká Kolos. Onezim ká ɓa koy Filemǫ̃n na ɗuu gaŋ ɓe. Lɛɛ, nam hạ̃nɛ munu na, ɓáy Pol í ziŋ ki̱ í lo soro ziŋ ki̱. Taambɔl Pol na ze Onezim víke ɓa nzoɓ mbika law. Falɛ ku lɛ, Pol hii ɓay yi̱iŋra ni hạ̃ ni se luo Filemǫ̃n, ze a ɗaa mbeɗe key na a kŏɗke Filemǫ̃n ɓay haŋa ni ka yạ̃a Onezim munu ɓa koy nzoɓ hɔy ya̱, roo lɛ, ka yạ̃a ni munu ɓa yu̱-ɛ ká ɓil Krisi.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Law ini ɓáy mbika law Filemǫ̃n: 1.1-7
Pol koɗ Filemǫ̃n ɓay tul Onezim: 1.8-22
Ɔrɔ ɓie ɓay: 1.23-25

Soko ká Pol hii hạ̃ Filemǫ̃n

1 Yu̱-i Filemǫ̃n, ɓi Pol ká i mgba mì naa hul sal ɓay tul peɗ Zezu *Krisi, rɔɔ yu̱ naari Timote ndạ̃w na, ɓuru ɗaa mbeɗe key na hạ̃ mù ɓo ká ɓuru kɔ mù ɓa nzoɓ nun ɓuru, a mú ɓa bǎw peɗ ɓuru ndạ̃w na.
2 Ɓuru ɗaa hạ̃ tinam ɓuru Afiya ndạ̃w, Arisiɓ ká ɓa bǎw ruy ɓuru ká ɓil peɗ Krisi ndạ̃w, rɔɔ nzoɓ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ká ɓil hul ɓo na ndạ̃w pi.
3 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ Bǎa naari Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rì.

Law ini ɓáy mbika law Filemǫ̃n

4 Yu̱-i Filemǫ̃n, ká ɓil nzaa ɓay kere ɓiri ɓaŋguɔ na, mì ker se tul-a a mí ɗaa taambɔl hạ̃ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓi,
5 ɓay i̱i lɛ, mì laa soro ɓay ini ɓo ká mù mgba ziŋ nzoɓ mbika lawri riw bele, rɔɔ ɓáy law-a ká mù ɗaa ɓo tul Ŋgɛrɛmbay Zezu na.
6 Mì koɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay haŋa mbika law ká hạ̃ náa zŭɔkeri ziŋ ki̱ na hạ̃ lereke ka ɗo ɗi, ɓay haŋa nun naari ka táŋ ká tul fe kereri riw bele ká náa ziŋri ɓáy faa zúɔ ziŋ *Krisi.
7 Yu̱-i, ini ɓo ká mù mgba na hạ̃ mì bawda suoriya a ɗaa wạ̃ra ɓo ɓil̃ law-i, ɓay i̱i lɛ, ɓo na mù huo law nzoɓ mbika lawri na.

Pol koɗ Filemǫ̃n ɓay tul Onezim

8 Ɓi na, mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ *Krisi. Munu zu lɛ, mì ɗo ɓáy hu̱rusuo ɓay mbika nzaa-i hạ̃ mù ɗáake fe kere,
9 roo lɛ, mì hii ɓay kóɗ mù ɓáy faa law ini maa. Munu ká ɓi Pol ká mì ɗi táw ndạ̃w, rɔɔ timbɛɗɛ mí naa hul sal ɓay tul̃ Zezu Krisi ndạ̃w na,
10 mì koɗ mù ɓay tul Onezim ká vi ɓa vu-i ɓáy faa law-ɛ ká'a mbi hạ̃ Zezu Krisi ká ɓil hul sal key na.
11 Pola lew na, ka ɗo ɓa nzoɓ ká gɔr hɔy ká nun-a, a roo lɛ, timbɛɗɛ key na ka vi ɓa nzoɓ kere ro ɓay tul-a ndạ̃w, ɓay tul-i ndạ̃w pi.
12 Timbɛɗɛ key na, ɓe ká'a ɗo munu ɓa wạ̃ra law-i na, mì hạ̃ ni yi̱i ɓa luo-ɔ.
13 Ɓi lɛ, mì hii ɓay hiyɛŋ ni ɗo lakun-i hạ̃ ni suo bol-a, a sɔ mì ká ɓil hul sal̃ ká mì naa ɗi key ɓay tul káa Ɓay Kere na.
14 Roo lɛ, mì hii ɓay ɗáa fe ɓáy tul-i taŋ haŋa mù zuɔ ziŋ mì ká ɗi ya na ya. Mì hii ɓay haŋa mù ɗaa fe kere ɓáy law hiiya ɓo ki̱, ɓo nzoɓ ka sɔɗ mù sɔɗ ká ɗi ya.
15 Kɔ ya lɛ, wál ki̱ ɓo ɓáy Onezim na, a ɗáa nam ndi̱i hɔy ɓay haŋa ɓo, ka yi̱i a vǎa ziŋ mù a káw ziŋ mù wŭm.
16 Tusuɛke lɛ, timbɛɗɛ key na ka ɓa koy hɔy mbǎa, roo lɛ, ka ɓa nzoɓ kere ká kal tul koy nzoɓ na kal, a vi ɓa yu̱ naari ká náa hiiri ni ŋgi̱i ɓamba tasiri. Ɓi na lɛ, mì hii ni ɓamba, roo lɛ, ɓo na, ɗo nun haŋa mù hii ni kal mì pavbaɗ, ɓay i̱i lɛ, ka

vi ɓa nzoɓ sɔkɔ mù taa tusuɛke, rɔɔ
a ɓa yṵ-ɔ ká ɓil Krisi ndạ̃w na.
17 Ze ɓo, mù kɔ mǐ ɓa ñzoɓ buɔ ɓa
tusuɛ, rɔɔ zaɗka'a tị̃i luɔ lɛ, mu yạ̃a
ni ɓáy law kere, munu ká mù yạ̃ake
mǐ na.
18 A ze, ɓa na fe ɓo ze ka ɓiɛ, mase
mbɔl ɓo ze ɗo tul-e hɔy kara, mu
ɗaa mbɔlke na ka ɗo tul-i.
19 Ɓay key na, ɓa ɓi sùo-i kị̃ ze mǐ
vbie ɓáy nduo-i ɗo mbeɗe key: ɓi
Pol na kị̃ ze mǐ púo mù mbɔl fekeri
na ɓáy. Roo lɛ, ɗo nun haŋa mu
yḭ̃iŋra ɓay mbɔl ɓi ká ɗo tul-a ká ɓa
law-a ká mù mbi hạ̃ Zezu Krisi ɓáy
faa káa Ɓay Kere ká̃ mǐ kaa na ya.
20 Ze yṵ-i, kóɗ ŋguɔ hɔy, mu ɗaa
fe ká mǐ vbi mù key na hạ̃ mǐ ɓáy
law ini Ŋgɛrɛmbay, a mú huo law-i
munu ká naa ɓa yṵ kị̃ ká ɓil Krisi.
21 Mǐ ɗaa mbeɗe key na hạ̃ mù,
mí kɔ ta-taŋ mii, ɓo na mù ɗáa feke.
Mù ɗáa kal zaɗɛ ká mǐ vbi mù ku na
rɔɓay.
22 Rɔɓay, mu léke hul nam ka
giyaŋ mǐ, ɓay ị̃i lɛ, ɓáy faa nzaa ɓay
kere ká ǐ ɗaa na, mǐ kɔ lɛ, waka ya
hɔy Ŋgɛrɛwṵru a yḭ̃iŋra mǐ se luo-rǐ
ɓa kị̃ rɔɓay.

Ɔrɔ ɓie soko

23 Epafaras ká naa hul sal ziŋ mǐ
ɓay tul peɗ Zezu *Krisi na hii soko
hạ̃ mù.
24 Marki ɓáy Arisitak ɓáy Demas
rɔɔ Luku, ɓari ká i ɓa bǎw peɗ ɓiri
na kara, i hii soko hạ̃ mù ndạ̃w.
25 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi ka sáɗ ziŋ rǐ.

Eborori
Mbeɗe ká i ɗaa hạ̃ Eborori

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na i ɗaa hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká sạw̃ ɓari ɓa Ziɓ. Nzoɓ ɗáa mbeɗe ni̧ key na hii ɓay baka ri ɓay haŋa ri póŋ mbika law ɓari ya. Ka kiɛ mii, Zezu Krisi ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru, ɓe ká'a yạ̃a fe ɗáa Bi-ɛ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele, a ɗaa hạ̃ náa kɔ́keri law kere Ŋgɛrɛwṵru ta-taŋ. Ɓa ɓe Zezu Krisi ká mba tul leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue ndạw̃, nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ndạw̃, Moyze kara ndạw̃ na. Ɓa ɓe Zezu Krisi ndạw̃ ze Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ni kaw ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ɓaŋguɔ wṵm̃. Ɓa ɓe ká'a ɗaa hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy nzoɓri zuɔ ziŋ kị̃ ɓáy faa sùo-ɛ ká'a mbi ɓa vuy fe poy ba mbị̃w hɔy wṵm̃ ɓa gbṵke na. Ɓe ze, fe hɔlri ká Ziɓri púoke fe, ɓáy peɗri ká nzoɓ fe poyri ɗaa ká ɓil hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwṵru na, ka ɗaa hạ̃ nzi-ɛ gbṵ, ɓay i̧i lɛ, ɓa fe ká nzoɓ se síe ɗáake mbẵa.

Pam ká náa ɗŏkeri ɓáy faa Zezu na, ɓa fe vbíɛke vbɛm ya. Fe ɗáa nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri ká piɛɗke lew na ɗo ɓa fe mbóro, a maa ɗáa wạ̃ra ɓo ɓil law naari nzoɓ mbika lawri hạ̃ náa sṵ̃ukeri law naari ɓáy sew ká̃ i ɗáake nun naari tuɔ síe. Ɗo nun haŋa naari nzoɓ mbika lawri na, náa geɗeri kɔ́m ɓa luo Zezu, ɓe ká náa ɗáari law naari ɓo tul-e ɓáy tiikake kpṵru ɓay tị̃ike gbṵke na.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Krisi ɓa nzoɓ ká tina law kere Ŋgɛrɛwṵru ɓáy zaɗɛ: 1.1-3
Krisi mba tul leɗ nzaapeɗ ká nulue: 1.4–2.18
Krisi mba tul Moyze ɓáy Zozuye: 3.1–4.13
Krisi ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye: 4.14–7.28
Krisi ɓa nzoɓ ɗoko sikɗa nzoɓri ɓáy Ŋgɛrɛwṵru: 8.1–9.22
Krisi ɓa vuy fe poy ká ɗo nzɛɗɛm: 9.23–10.39
Ɗáa law ɓo tul Krisi na kal feri riw: 11–12
Simseɗ nzoɓ mbika lawri, ɓáy ɔ́rɔ ɓie ɓay: 13

Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓay hạ̃ nzoɓ ɓáy faa Vi-e

1 Pola lew na, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓay hạ̃ bulu naari faa ɓal ŋgị̃-ŋgị̃i ɓáy gosikeri ɓoɗ ɓoɗ ɓáy faa nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzi-ɛ.
2 Roo lɛ, ɓáy ɓil sewri ká náa káwri ɗi timbɛɗɛ key na, ka ɓaa ɓay hạ̃ naari ɓáy faa Vi-e. Ɓáy faa Vi-e na ze ka ɗáake feri riw bele, a ɗaa ni kaw ɓa nzoɓ ká feri riw bele a zúɔ nduo-ɛ.
3 Vi-eke ku na, ɗaa hạ̃ náa kɔ́keri hṵrusuo riŋ ɗika Ŋgɛrɛwṵru ká ɓa hị̃ɛ zikiki. Ka yạ̃a fe ɗáa Bi-ɛ Ŋgɛrɛwṵru na ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele, a mgba sạ̃w feri riw bele ha ri se-seɗ ɓáy faa hṵrusuo ɓay ká tị̃i ká nzi-ɛ. Falɛ ká'a ɗaa hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru naa ɓay feyạ̃a ká tul nzoɓri ha ri *taŋ kaɗ kaɗ na, ka zɔl a vẵa kaw zaɗ káw riŋ ɗika ká nulue ká tunduo hoɗo Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Bawda Hṵrusuo.
4 Ɓe ze, Ŋgɛrɛwṵru kĭɛke Vi-e ká vi ɓa bawda nzoɓ ká kal tul leɗ nzaapeɗri ká nulue ká riŋ-ɛ kara mba tul riŋ-ri pavbaɗ na.

Vu Ŋgɛrɛwṵru mba tul leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue

5 Tusuɛke lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ká'a ɓaa hạ̃ ni mii: «Ɓo na mù ɓa Vu-i; úru saa vuri key na mì ɓa Bẵa-ka» na, mbị̃w tiya*. A leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru mbị̃w ká'a ɓaa ɓay se tul-e mii: «Mì ɓá Bi-ɛ, a ɓe laa lɛ, a ɓá Vu-i†» na, mbị̃w tiya ndạw̃.

* **1:5 1.5** Simri 2.7. † **1:5 1.5** 2 Samiyɛl 7.14. ‡ **1:6 1.6** Simri 97.7; Kị̃iŋa bol kusol ba siɗike 32.43.

6 Roo lɛ, ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwṵru
ɗo píe titire leɗ ká keklek vi tusiri
key na, ka ɓaa mii: «Ɓaarì leɗ
nzaapeɗ ɓiri riw bele na, ì húku pol-
e í pisi ni‡.»
7 Ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa se tul leɗ
nzaapeɗri ká nulue na ze ɗo key: «I
ɓa nzoɓ peɗ ɓiri; mì píe ri munu ká
zuu kuu, í ɗo munu ɓa rḭm huu ká
sɛ§.»
8 A ɓay ká'a ɓaa hạ̃ Vi-e na laa lɛ,
ka ɓaa mii:
«Ɓo na, mù ɓa Ŋgɛrɛwṵru.
Réke mbay ɓo na ɗo mbiimbam ɓáy
mbiimbam ɓaŋguɔ,
mù re tul nzoɓ ɓori ɓáy zaɗɛ.
9 Ɓo na, mù hii fe ɗáa ká ɗo ɓáy
zaɗɛ,
a mú tuŋ fe ɗáa kạaya ŋgereŋ.
Sạ̃wke mini ze, Ŋgɛrɛwṵru,
Ŋgɛrɛwṵru ɓo na náa mù ɗo
ɓoɗ,
a ɗaa num suoriya zuɔ tul-a,
a kɔ mù rii nun-ɛ mba tul bǎw
seɗ ɓori*.»
10 Ka ɓaa hạ̃ ni na rɔɓay mii:
«Ŋgɛrɛmbay, zaɗka zaɗ ɗo hɔy raŋ
raŋ ɓáy na,
ɓa ɓo ze mù ɗaa tusiri, a mú ɗaa
nulue ɓáy nduo-ɔ.
11 Fekeri riw bele ku na, a ɓíɛ
kpukɗu kpukɗu,
i ɗi tạ́w riw bele munu ká gariri
ɗíke tạ́w.
Roo lɛ, ɓo na, mù káw ɓaŋguɔ.
12 Mù gḭm ri munu ká i gḭmke maa-
gari,
a mú suo ri munu ká i súoke
gari.
Roo lɛ, ɓo na, mù ɗo munu ɓaŋguɔ;
Nam ɓori ti ɔ́kɔ ya mgbaŋ†.»
13 Ka ɓaa hạ̃ ni rɔɓay mii.
«Mu ví káw tunduo hoɗo ɓi
kpṵru maa ɓáy haŋa mì haw
ỹṵm
ká tul nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓori
ha ri vi ɓa fe ɗáa ɓal-a zuɔ ɗi‡.»
Ɓa ɓay ká'a ɓaa hạ̃ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru mbḭw ya.
14 A wạa, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri
na, i ɓa nzoɓ veri lɛ? Ɓari riw
bele na, i ɓa temri ká i ɗaa peɗ hạ̃
Ŋgɛrɛwṵru. Ka pie ri ɓay haŋa ri sɔ
nzoɓri ká pam a ɗoko ɓay tul-ri.

2

Báka ɓay ká se tul pam

1 Munu ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓay
hạ̃ naari ɓáy faa Vi-e ká mba tul
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri na, náa
nzɛ́ri ɓáy sùo naari ká tul tusuɛ ɓay
ká náa láari na, ɓay haŋa ɓo, náa
wṵruri faa kere na ɓa pola pola ya.
2 Náa kɔ́ri ndạ̃w, *bol ku-
sol Ŋgɛrɛwṵru ká leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵruri víke hạ̃ *Moyze pola
lew na, ɗo ɓa sùo fe; a nzoɓri riw
bele ká i ɗaa fe kạaya í wǎɗke tul
bol kusolke na, ka ɗaa hɛrɛ ɓe ɓo
tul-ri maa ɓáy zaɗ fe ɗáa ɓari.
3 A naari ká náa láari ɓay ká se
tul pam ká mba ɓay ká leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵruri ɓaa hạ̃ nzoɓri, rɔɔ náa
kɔ́ri ɓa fe ya na wạa, náa ɗáari mina
ndạ̃w rɔɔ, ɓay yạ́m̃ hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru
ká maa tul naari na lɛ? Pamke
ku na, Ŋgɛrɛmbay kḭ sùo-ɛ kara ka-
káake pola, rɔɔ ɓari ká i laa ɓayke
na, i hii ɗo ɗi munu ndạ̃w hạ̃ náa
láari ɓayke na ɓa sùo ɓay.
4 Ŋgɛrɛwṵru kḭ kara kiɛ ɓay nasi
fe ɗáa ɓari na ɓáy faa feri ká kiɛ fe
ká'a tḭ́i ndạ̃w, fe ká mba kɔ́kɔ ká'a
ɓa hḭ́ɛ zikiki ndạ̃w, ɓáy kḭ́ri fe saŋri
ɓoɗ ɓoɗ riw bele ndạ̃w, rɔɔ ɓáy fe
ini taa Tem Law Pie ká'a leke nzoɓri
munu ká law-ɛ hii ndạ̃w pi.

Zezu nda faa pol nzoɓri ha ri ziŋ pam

5 Tusuɛke lɛ, ɓa leɗ nza-
apeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue ze
Ŋgɛrɛwṵru ha ri hṵ́rusuo réke
mbay ká ɓil sew ká'a ví vuku ká náa
ɓaarì ɓayke na ya, roo lɛ, ɓa nzoɓ
pire nzoɓ ze a réke mbay.
6 Zaɗ hạ̃nɛ ká ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓ mbḭw ɓaa ta-
taŋ ɓa kɛlɛ ká ɗi mii:

§ **1:7 1.7** Simri 104.4. * **1:9 1.9** Simri 45.7-8. † **1:12 1.12** Simri 102.26-28. ‡ **1:13 1.13** Simri 110.1.

«Áa, Ŋgɛrɛwu̱ru, nzoɓ ɓa ve ndạ̃w rɔɔ, mù ker se tul-e lɛ?
Wạa, nzoɓ pire nzoɓ ɓa ve ndạ̃w rɔɔ, mù kɔ-kɔ́m ɓa tul-e lɛ?
7 Mù yi̱iŋra ni ɓa fal bole ɗi ndi̱i munu
ká pol leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká nulue;
mù hạ̃ ni riŋ ɗika;
mú ɗaa mbay ɓo tul-e munu ɓa mbay;
8 mù hạ̃ ni hu̱rusuo ká tul feri riw bele*.»
Zaɗka'a hạ̃ hu̱rusuo hạ̃ nzoɓ ká tul feri riw bele na, ka pɔŋ fe mbi̱w ká'a re mbay ká tul-e ya na, tiya. Ze timbɛɗɛ key na, náa kɔ́ri nzoɓ ká ɗo ɓáy hu̱rusuo ká tul feri riw bele na ya rɔɓay.
9 Roo lɛ, fe ká náa kɔ́ri ta-taŋ ze ɗo key: Zezu na, Ŋgɛrɛwu̱ru yi̱iŋra ni ɓa fal bole ɗi ndi̱i munu ká pol leɗ nzaapeɗri ká nulue, ɓay haŋa ɓo ɓáy faa law kere Ŋgɛrɛwu̱ru na, ka huke ɓay tul nzoɓri riw bele. A timbɛɗɛ key na, náa kɔ́ri ni ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa riŋ ɗika ɓáy mbay ɓo tul-e ɓay tul kɔ́kɔ sɛkɛ fe huɗ ɓe.
10 Ɗo ɓáy zaɗɛ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru, nzoɓ ká feri riw bele ɗo ɓáy faa ɓe, a ɗo ɓay tul-e ndạ̃w na, ka hạ̃ Zezu ma-maa ɓáy faa kɔ́kɔ sɛkɛ fe, ɓay haŋa ɓo, ka fạ̃a ruɔ vi-eri ha ri ɗo ɓil riŋ ɗika ɓe, ɓay i̱i lɛ, ɓe Zezu na, ka ɓa nzoɓ ndáka faa pol-ri ha ri ziŋ pam.
11 Ka wàa feyạ̃a nzoɓri ha ri *taŋ kaɗ kaɗ. Ɓe ɓáy ɓari ká'a wàa ri na, bǎa ɓari mbi̱w hɔy. Sạ̃wke mini ze, Zezu ɗaa sahoy ká ɓay ɗika ri ɓa yu̱-ɛri ya.
12 Ka ɓaa mii:
«Áa, Ŋgɛrɛwu̱ru, mì ɓáa ɓay ɓo hạ̃ yu̱-iri;
mì písi mù ká nun ruɔ nzoɓri ká zaɗ mbú̱ ki̱ ɓari†.»
13 Ka ɓaa na rɔɓay mii:
«Ŋgɛrɛwu̱ru ɓi, mì ɗáa law-i ɓo tul-a‡.»
Ka yi̱i a ɓaa na rɔɓay mii:
«Mu kɔ mì key, mì ɗo key ɓáy leɗri ká mù hạ̃ mì na§.»
14 Munu ká leɗkeri ɗo ɓáy naysuo ɓáy sím na, Zezu ki̱ sùo-ɛ kara vi ɓa nzoɓ naysuo munu ká ɓari na ndạ̃w, ɓay haŋa ɓo, ɓáy faa huɗ ɓe na, ka gúrke hu̱rusuo ŋgɛrɛtemndaya, ɓe ká'a ɓa sạ̃w huɗ nzoɓri,
15 ze a tĩnake ɓari ká hi̱ɛ huɗ ɗaa ri ɓa koy ɓáy káw kumnun ɓari ká tusiri key.
16 Ɓa tusuɛ ki̱, ɓa ɓari leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká nulue ze ka ví sɔ ri ya, roo lɛ, ɓa naari ká náa ɓári vu bulu Abarahamri ze ka ví sɔ naari.
17 Sạ̃wke mini ze, ɗo nun haŋa Zezu ka ɗo maa ki̱ ɓáy yu̱-ɛri ká ɓil feri riw bele. Ɓe ndạ̃w rɔɔ, a ví ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ɓari, ká law kere mba ɓil law-ɛ gbạ̃y gbạ̃y, a ɗo tul peɗ ɓe ká pol Ŋgɛrɛwu̱ru, ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka naa ɓay feyạ̃a ká tul nzoɓri.
18 Munu ká fe líe law ti̱i tul-e sùo-ɛ a kɔ sɛkɛ fe na, ka maa ɓay sɔ́kɔ nzoɓri ká fe líe law ti̱i tul-ri.

3

Zezu mba tul Moyze

1 Yu̱-iri, ɓaarì ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗí rì ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓe na, ì geɗe kɔ́m ɓa tul Zezu ká ɓa leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ru, a yi̱i a ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na. Ɓe na ze, tusuɛ ɓay ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi, a náa ɓaarì ɓayke ɓa kɛlɛ na, ɓaa ɓay se tul-e.
2 Ka ɗo tul peɗ ká Ŋgɛrɛwu̱ru naa ni ɓayke na hạ̃ ni ɔ ɓáy zaɗɛ, munu ká *Moyze ɗo tul peɗ ɓe ká sakra nzoɓ ɓeri riw bele.
3 Riŋ Zezu na mgba kal tul riŋ Moyze, munu ká nzoɓ ɗáa hul na, i ɗaa mbay ɓo tul-e mba sùo hulke.
4 Hul hạ̃a hạ̃a lɛ, ɓáy nzoɓ ɗáake ɗáake, a roo lɛ, nzoɓ ká ɗaa feri riw bele na ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru.
5 Moyze na ɓa nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗo tul peɗ ɓe ká sakra

* **2:8 2.8** Simri 8.5-7. † **2:12 2.12** Simri 22.23. ‡ **2:13 2.13** Simri 16.1. § **2:13 2.13** Ezay 8.18.

nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri riw bele, a ɓaa
ɓay feri ká Ŋgɛrɛwṵru a ɓáa hạ̃
nzoɓri*.
6 A *Krisi laa lɛ, ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru
a ɗo tul peɗ Bi-ɛ ká ɗaa ni kaw tul
nzoɓ ɓeri riw bele. Nzoɓ ɓeri na ɓa
naari, roo lɛ, zaɗka náa mgbári law
naari ŋgɔ-ŋgɔŋ, a náa ɗori tul fe ká
náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo na
ndạ̃w rɔ!

Zaɗ mgbaka tạ̃ram ká Ŋgɛrɛwṵru kɔrɔ ɓay tul nzoɓ ɓeri

7 Sạ̃wke mini ze, ɓay ká
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓáy faa Tem Law
Pie na, ì laa ɓáy kere ndạ̃w rɔ! Ka
ɓaa mii:
«Vuri key na, zaɗka ì laa kusol-i lɛ,
8 ì hạ̃ law-rì ka ŋgɔŋ munu ká
bulu ɓaarì ɗaa ká pola lew
ɓáy nam ká i tḭ̃ike ká tul-i a í líe
mì ɓay kɔ́kɔ
ká ɓil law kɔr na ya.
9-10 Ze bulu ɓaarì kɔ na fe kereri riw
bele ká mì ɗaa ha ri
ɓáy ɓil mbiimbam ká síŋ niŋ na
hɔy kara,
i líe mì a í nduo law-i ɓaŋguɔ.
Sạ̃wke mini ze, law-i fạ́a mì puu-u ká
tul nzoɓkeri na,
a mí ɓaa mii:
“I wṵru faa ɓáy faa kér ɓay ɓari
ɓaŋguɔ,
a faa kere ɓiri ká mì kiɛ ri na
kara, ì hii ya.”
11 Be ze, law-i fạ́a mì hạ̃ mì háake
huɗ mii:
“Zaɗ mgbaka tạ̃ram ká mì leke
na,
ì ti ɗáa ɓal-rì tɔ ɗi ya mgbaŋ†.”»
12 Yṵ-iri, ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay
haŋa nzoɓ mbḭ̃w ká sakra ɓaarì ka
ɗo ɓáy law ndaya ɓáy law ŋgɔŋɔ
a fɛ̌rɛke fal-ɛ hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru, nzoɓ
haŋa kumnun hạ̃ nzoɓri na ya.
13 Roo lɛ, ɓáy nam ká ì kaw ɓil sew
ká i ɗi ɓa «Vuri» ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa
ɓay hạ̃ naari ɓáy key na, ì ɓo kḭ̃ nam
ɓáy nam ɓay haŋa ɓo, nzoɓ mbḭ̃w
ká sakra ɓaarì ka pɔ́ŋ sùo-ɛ hạ̃ feyạ̃a
ka úla ni, a vi ɓa nzoɓ law ŋgɔŋɔ ya.
14 Ì kɔ, zaɗka náa mgbári law
naari ŋgɔ-ŋgɔŋ kpṵru ká tul *Krisi
ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi ɓáy
titire na lɛ, náa ɓári bǎw peɗ ɓe.
15 Bay ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɗo ɓil
mbeɗe ɓe na ze ɗo key:
«Vuri key na, zaɗka ì laa kusol-i lɛ,
ì hạ̃ law-rì ka ŋgɔŋ
munu ká bulu ɓaarì ɗaa ká pola lew
ɓáy nam ká i tḭ̃ike ká tul-i na ya‡.»
16 A wạ̃a, nzoɓ veri ze i laa kusol
Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ í tḭ̃i ká tul-e lɛ?
Ba ɓari leɗ Izarayɛlri riw bele ká
*Moyze nda faa pol-ri ha ri tḭ̃i ká ɓil
tusiri Eziɓte.
17 A wạ̃a, nzoɓ veri ndạ̃w rɔɔ,
i ɗaa hạ̃ law Ŋgɛrɛwṵru fạ̃a ni
mbiimbam síŋ niŋ ká tul-ri lɛ? Ba
ɓari ká i ɗaa feyạ̃a ze huɗ ɓari zuɔ
mburuk mburuk ká ɓil law kɔr§.
18 A zaɗka Ŋgɛrɛwṵru haa huɗ
mii: «Zaɗ mgbaka tạ̃ram ká mì leke
na, i ti ɗáa ɓal-ri tɔ ɗi ya mgbaŋ» na
wạ̃a, ka ɓaa ɓay tul nzoɓ veri zu lɛ?
Ka ɓaa ɓay se tul ɓari ká i tḭ̃i ká tul-e
na.
19 Be ze, fe ká náa kɔ́ri ta-taŋ na ze
ɗo key: ɓari na, i ziŋ faa í ɗaa ɓal-ri
tɔ zaɗ mgbaka tạ̃ram na ya, ɓay ḭ̃i
lɛ, i ɗaa law-ri ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru ya.

4

1 Ŋgɛrɛwṵru waa zaɗ mgbaka
tạ̃ram ká’a leke ɓay tul nzoɓ ɓeri.
Ba fe ká ɗo kpṵru tḭ̃i vuri key ɓáy.
Be mini ze, ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay haŋa
nzoɓ mbḭ̃w mini ká sakra ɓaarì ka
rɔ́kɔ zaɗke na ku ya.
2 Naari na, náa láari Bay Kere ká
se tul zaɗ mgbaka tạ̃ram na munu
ká leɗ Izarayɛlri ká i ɗo ɓil law kɔr
i laa na. Bari na, i laa ɓayke laa na
kḭ̃, roo lɛ, ɗaa fe mbḭ̃w ha ri ya, ɓay
ḭ̃i lɛ, i ɗaa law-ri ɓo ɗi ya.
3 A naari ká náa ɗáari law naari
ɓo ɗi na, náa tḭ̃iri zaɗke na ku; a
ɓari ká i ɗaa law-ri ɓo ɗi ya laa lɛ,
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii:
«Law-i fạ́a mì hạ̃ mì háake huɗ mii:

* **3:5 3.5** Ì kḭ̃i Ruɔ ɓari 12.7. † **3:11 3.11** Simri 95.7-11; Tḭ̃i kɛlɛ 17.1-7. ‡ **3:15 3.15** Simri 95.7-8.
§ **3:17 3.17** Ruɔ ɓari 14.32.

"Zaɗ mgbaka tạram ká mì leke na,
ì ti ɗáa ɓal-rì tɔ ɗi ya mgbaŋ."»
Ɓe nu ku hɔy kara, Ŋgɛrɛwụ̃ru leke zaɗ mgbaka tạram na ɔ ɓa ɗị̃ɛ hɔy ɓáy nam ká'a ɗáake feri riw bele ká tusiri key.
4 Tusuɛke lɛ, i ɓaa ɓay se tul mgbaka tạram Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓil nam ndeke ɗĩ tɔnɔ sayke ɗo zaɗ hạ̃nɛ ká ɓil mbeɗe ɓe mii: «Ŋgɛrɛwụ̃ru mgba tạram sùo-ɛ ká tul peɗ ɓeri riw bele ká ɓil nam ndeke ɗi tɔnɔ sayke na*.»
5 Ká ɓil ɓay ká náa láari kal văw ku na, ka ɓaa mii: «Ì ti ɗáa ɓal-rì tɔ zaɗ mgbaka tạram ɓi na ya mgbaŋ.»
6 A ɓari ká i ɓa titire nzoɓri ká i laa ɓay kere ká se tul zaɗ mgbaka tạram na i tị̃i ɗi ya, ɓay ị̃i lɛ, i hii ɓay ɗáa vu mb̃om ɓo tul Ŋ̃gɛrɛwụ̃ru ya. Ɓe ze, faa ɗo hɔy rɔɓay ɓay tul nzoɓ hạ̃wri ɓay haŋa ri tị̃i ɗi.
7 Sạ̃wke mini ze, mbiimbam kal ŋgị̃i ɓamba ndạ̃w rɔɔ, Ŋgɛrɛwụ̃ru tuu nam ɓa kị̃ ká i ɗi ɓa «Vuri.» Ɓa ɓay ká'a ɓaa pola ɓáy faa *Daviɗ mii:
«Vuri key na, zaɗka ì laa kusol-i lɛ,
ì hạ̃ law-rì ka ŋgɔŋ ya†.»
8 Ì kɔ, zaɗka *Zozuye nda faa pol leɗ Izarayɛlri ha ri tị̃i zaɗ mgbaka tạramke ku na lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru ti ɓáa ɓayke ká nam kị̃ mbăa.
9 Ɓe ze, zaɗ mgbaka tạram ká rì̃i kị̃ ɓáy hạ̃y ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa ɓo ɓáy nam ndeke ɗi tɔnɔ sayke ká fal ɗáa feri riw bele na, ka pɔŋ faake ɗo hɔy ɓay tul nzoɓ ɓeri.
10 A nzoɓ ká rì̃i a se zaɗ mgbaka tạram Ŋgɛrɛwụ̃ru na lɛ, ka mgba tạram sùo-ɛ ká tul peɗ ɓe munu ká Ŋgɛrɛwụ̃ru mgbáke tạram sùo-ɛ ká tul peɗ ɓeri na.
11 Munu zu lɛ, ì ɗaa hụ̃rusuo-rì tuŋ kị̃, í rì̃i í se zaɗ mgbaka tạramke na. Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay haŋa nzoɓ mbị̃w ká sakra naari ka ɓíɛ faa mbị̃w munu ká ɓari leɗ Izarayɛlri i ɓiɛ ká ɓil law kɔr, a í hạ̃ zaɗ mgbaka tạram puo ri ɓay tul mbaka nzaa ɓari na ya.
12 Mạ́rake lɛ, Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru na ɗo ɓáy kumnun, a yị̃ŋ ɓamba. Ka uo kal maamii ká nzi-ɛ uo fi siɗi. Ka rì̃i ɓil law nzoɓ malak, a se kpụ̃ru tị̃i tul zaɗ kér ɓay nzoɓ ɓáy ɓil wạ̃ra law nzoɓ, a tị̃i zaɗ ɗokma sùo ɓáy num ɓil hụ̃ru, a tina feri ká ɗo ɓil law nzoɓ na ɗo zaɗ hie gbay gbay.
13 Fe mbị̃w ká mụ̃u nun Ŋgɛrɛwụ̃ru mụ̃u na, tiya. Fe ɗáa nzoɓri rì̃w bele na ɗo zaɗ hie gbari gbari ká nun-ɛ. Ɓa ɓe na kị̃ ze, náa kị̃iŋari fal fe ɗáa naari riw bele hạ̃ ni.

Zezu ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye

14 Munu zu lɛ, fe ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi, a náa ɓaarì ɓayke ɓa kɛlɛ na, náa mgbári ŋgɔ-ŋgɔŋ, ɓay ị̃i lɛ, naari na, náa ɗori ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ká'a kal kpụ̃ru a se luo Ŋgɛrɛwụ̃ru ká zaɗ káw̃ ɓe. Ɓa ɓe Zezu Vu Ŋ̃gɛrɛwụ̃ru.
15 Naari na, náa ɗori ɓáy ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ká maa kɔ́kɔ nun sí̃e naari ɓáy fe ŋgɔ́ŋke ká tị̃i tul naari, ɓay ị̃i lɛ, ɓe na, fe lí̃e lawri ɓoɗ ɓoɗ riw bele tị̃i tul-e munu ká tị̃i tul naari, a roo lɛ, ka ɗaa feyạ̃a ya̰.
16 Ɓe ze, náa sórori ɓa lakun Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓe ká'a ɓa nzoɓ law kere na taŋ hị̃ɛ, ɓay haŋa ni ka kɔ nun sí̃e naari, a ɗaa law kere ziŋ naari, a sɔ naari ɓáy sạ̃w sí̃e ká náa séri sí̃e fe.

5

1 Ŋgɛrɛnzoɓ *fe poy luye hạ̃a hạ̃a lɛ, i naa ni ká sakra nzoɓri hạ̃ ni ɗo pol Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓay ɗáa peɗ ɓay tul nzoɓri. Peɗ ɗáa ɓe ɓa mbika fe haŋa hɔy ɓáy fe poyri ká nzoɓri víke na hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay tul feyạ̃a nzoɓri.
2 Ɓe na, ka maa ɓay kɔ́kɔ kér ɓay nzoɓri ká i ɗaa fe kạ̃aya taŋ kɔ́kɔ sạ̃wke, ɓáy ɓari ká i wụ̃ru faa, ɓay ị̃i lɛ, ka ɓa nzoɓ naysuo ndạ̃w.
3 Munu ká'a ɗaa kạ̃aya ndạ̃w na, ɗo nun haŋa ni ka hạ̃ fe poy hạ̃

* **4:4 4.4** Tiika sạ̃w fe 2.2. † **4:7 4.7** Simri 95.7-8.

Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay tul feya̱a nzoɓri hɔy ya, roo lɛ, ɓay tul feya̱a ɓe ki̱ sùo-ɛ nda̱w*.

4 Nzoɓ mbi̱w mini ká mbi sùo-ɛ a ɗaa mba̱y ɓo tul-e sùo-ɛ ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye na tiya. Roo lɛ, nzoɓ vi ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ɓáy faa ɗiw ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗi ni munu ká'a ɗike *Aro̱n pola lew hɔy ɓa titire ŋgɛrɛnzoɓ fe poy.

5 Ɓo faa mbi̱w munu nda̱w, *Krisi na mbi sùo-ɛ, a ɗaa mba̱y ɓo tul-e sùo-ɛ ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ya. Ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ze ɗi ni a ɓaa ta-taŋ ha̱ ni mii:

«Ɓo na mù ɓa Vu-i;
úru saa vuri key na mì ɓa Băa-ka†.»

6 Ká ɓil mbeɗe ká zaɗ ki̱ kara, ka ɓaa ká ɗi nda̱w mii:

«Ɓo na, mù ɓá nzoɓ fe poy ɓaŋguɔ kpaɗara
faa mbi̱w munu ká Mɛlkisedɛk‡.»

7 Zaɗka Zezu ɗo tusiri key ɓáy na, ka ɗaa nzaa ɓay kere a ɗáake fe ɓeleŋ ɓáy mbii nun ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru a koɗ ni, ɓe ká'a maa ya̱aŋa ni ká ɓil huɗ. A lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru laa ɓay ɓe a hii ɗo ɗi, ɓay i̱i lɛ, ka ɗiŋ tul-e ká pol-e.

8 Ze ka ɓa na Vu Ŋgɛrɛwu̱ru hɔy kara, ka fere ɗáa vu mbom ɓo tul Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy faa kɔ́kɔ sɛkɛ feri riw bele ká'a kɔ na.

9 Falɛ ká'a maa, a ɗaa peɗ ɓe ɔ ɓáy zaɗɛ na, ka vi ɓa sa̱w pam ká ɗo ɓaŋguɔ ɓay tul nzoɓri riw bele ká i ɗaa vu mbom ɓo tul-e.

10 A lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ni kaw ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye faa mbi̱w munu ká Mɛlkisedɛk na.

Ŋgɔ́ŋ ká ɓil mbika law

11 Ɓuru ɗo ɓáy ɓay ŋgi̱-ŋgi̱i ká ɓay ɓáa se tul feri ká ɓuru ɓaa na ku. Roo lɛ, ɗo ŋgɔŋ ɓamba ɓay haŋa ɓuru tina sa̱wke ha rì laa, ɓay i̱i lɛ, ì vi ɓa nzoɓri ká láa ɓay ɓaarì sɛ ɓamba.

12 Ɓaarì na, ì ví ɓa nzoɓ fére nzoɓri fe ɓa ɗi̱ɛ ki̱ hɔy zu ze, ì yi̱i í se síe haŋa nzoɓ fere rì titire ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ká se tul mbika law ɓa ki̱ rɔɓay ku. Ká ɓay haŋa rì re ŋgaw ká ŋgɔ-ŋgɔŋ ro zu lɛ, ì yi̱i í se síe á̱w wa̱n ɓa leɗ tul piyɛŋ ɓaŋguɔ kpaɗara ɓáy.

13 Nzoɓ ká tɔŋ ɓa á̱w wa̱n ɓaŋguɔ na, ka ɓa leɗ ɓaŋguɔ; fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ mase ɓáy zaɗɛ ya na, ka kɔ faa kɛ́lɛke ya.

14 A nzoɓri ká i ŋgɔ-ŋgɔŋ laa lɛ, ŋgaw ŋgóŋke ze ɗo ɓay tul-ri. Ɓari na, ɓáy faa peɗ ɗáa ɓari ká tii ri ti ro na, i kɔ́ke faa kɛlɛ fe kere ɓáy fe ká ndaya.

6

1-2 Munu zu lɛ, náa séri nun naari ɓa pola, náa féreri fe a náa víri ɓa nzoɓri ká i ŋgɔŋ ká ɓil mbika law, ɓo náa káwri tul titire fe fére mbi̱ɛ ká se tul mbika law na ɓaŋguɔ ya. Fekeri na ɓa súo kér ɓay ká se tul peɗ ká mbi huɗ ha̱ nzoɓri ɓáy ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w, ɗáa tul nzoɓ nduo mbiiri ká ɓoɗ ɓoɗ* ɓáy ɗáa nduo ɓo tul nzoɓ nda̱w, ti̱i nzoɓri saa luɔ huɗ rɔɔ ɓáy kúŋ sal ɓay ká mgbaɗa na nda̱w pi. Náa ká̱yri fal-ɛ mbăa, ɓo náa séri nun naari ɓa pola!

3 Zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ naari faa lɛ, ɓe ze ɓa fe ká náa ɗáari na zu.

4-6 Ɓari nzoɓri ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ nun-ri taŋ ká tul ɓay ɓe nda̱w, í lie fe kere ká uru saa luo-ɛ nda̱w, í ya̱a Tem Law Pie ɓo ɓil law-ri nda̱w, í kɔ ndaɗi Ɓay Kere Ŋgɛrɛwu̱ru nda̱w, í kɔ hu̱rusuo ká ɓil sew ká Ŋgɛrɛmbay a réke mbay nda̱w, rɔɔ í yi̱i í ɗo ɓil fe ɗáa ka̱aya ɓa ki̱ taŋ kér se tul Ŋgɛrɛwu̱ru na, faa ká ɓay yi̱iŋra ri ɓa ki̱ ha ri suo kér ɓay ɓari na ti mbăa, ɓay i̱i lɛ, ɓáy fe ɗáa ɓari na, rìi fe ká ɓari ki̱ sùo-ri ze i ɓer Vu

* **5:3 5.3** Ì ki̱i Soro peɗ ɗáa Leviri 16.11-14. † **5:5 5.5** Simri 2.7. ‡ **5:6 5.6** Simri 110.4. * **6:1-2 6.1** Ɓil sewke ku na, faa wáa sùo ɓáy mbii na ki̱rɛri ɓoɗ ɓoɗ: ɗáa tul nduo mbii taa Za̱a nda̱w, ki̱ri wáa sùori ɓoɗ ɓoɗ ká Ziɓri ɗaa nda̱w, rɔɔ ɗáa tul nduo mbii ká ɓay séke fal Zezu nda̱w pi.

Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo tul puu say huɗ ɓa ki̱, í ti̱iri ni í ɗaa sahoy ɓo nun-ɛ ká nun ruɔ nzoɓri.
7 I kɔ, wáa ká ya̱a mbiimbam ɓaŋguɔ, a lie lerekeri̱ ɓay tul nzoɓ paa wáake na, Ŋgɛrɛwu̱ru sa̱m fe zuɔ ɗi.
8 A roo lɛ, zaɗka'a lie ɓa ŋgatukru báwri ɓáy kurikuŋri hɔy lɛ, ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy. Waka ya hɔy lɛ, ɓeɓi Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo ɗi, a ɔ́rɔ ɓie lɛ, huu a sɛkɛ ɗi̱.
9 Ɓaarì yu̱-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i, ze ɓuru ɓaa munu hɔy kara, ɓuru kɔ ta-taŋ mii, ì ɗo faa kere ká se ɓa zaɗ pam.
10 Ŋgɛrɛwu̱ru na ɓa nzoɓ ká fe ɗáa ɓe ɗo ɓáy zaɗɛ ya na ya. Fe ɗáa ɓaarì ɓáy law ini ká ì kiɛ ɓay tul-e ɓáy peɗri ká ì ɗaa pola a í ɗaa rɔɓay ɓay tul yu̱ ɓaarì na, ka ti yi̱iŋra ya.
11 Roo lɛ, ɓuru hii ɓay haŋa nzoɓ ha̱a ha̱a ká sakra ɓaarì na, ka nduɔ munu kpu̱ru ti̱i ɔ́rɔ ɓie nam ɓay haŋa fe ká ì ɗaa law-rì te ɗi nzokɗo na, ka ti̱i a ɗo pol-rì gbari gbari.
12 Ɓuru hii ɓay haŋa rì vi ɓa nzoɓ layri ya, roo lɛ, ì ɗo munu ɓa nzoɓri ká i ɗaa law-ri te tul Ŋgɛrɛwu̱ru nzokɗo í íki law-rì ká ɗi, ɓo í zíŋke fe ká'a waa na.

Ŋgɛrɛwu̱ru ɗo tul wáa ɓay ɓe

13 Pola lew na, zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay ziŋ bulu naari *Abaraham na, ka haa huɗ. Munu ká nzoɓ ká mba tul-e mba ɓay haŋa ni ka haa huɗ ɓáy riŋ-ɛ tiya na, ka haa huɗ ɓáy riŋ-ɛ ɓe ki̱ sùo-ɛ.
14 Ka ɓaa mii: «Ɓa tusuɛ ki̱, mì sa̱m fe zuɔ tul-a, a mí ha̱ vu bul-ari sì̱e ɓa pola pola[†].»
15 Abaraham ɗaa law-ɛ ɓo tul ɓayke, a giyaŋ kekeke ɓáy íki law, ze a ziŋ fe ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ziŋ ni na.
16 Zaɗka nzoɓri haa huɗ na, i haa ɓáy riŋ nzoɓ ká mba tul-ri ɓay kíɛke ɓay ɓáa ɓari na ɓa tusuɛ. A lɛ, huɗ ká i haa na, gbu̱ nzaa má̱y ɓay ká ɗo sakra ɓari na.
17 Ŋgɛrɛwu̱ru kara ɗaa faa mbi̱w munu nda̱w ɓay tul nzoɓri ká'a waa ɓay haŋa ri fe kere na. Ka hii ɓay haŋa ri kɔ ta-taŋ mii, ka ti súo nzi-ɛ ya. Sa̱wke mini ze, ka haa huɗ ɓay tul fe ká'a waa ɓayke na.
18 Ɓe ze, feri ɓa siɗi ɗo ɗi ku ká ti súo ya, ká Ŋgɛrɛwu̱ru kara ti kúŋ ɓay ká ɗi ya nda̱w. Ɓe ze, naari ká náa ziŋri zaɗ kɔ́rɔ sùo ká luo-ɛ na, náa ziŋri hu̱rusuo ŋgi̱-ŋgi̱i ɓay mgbaka ɗáa law nzokɗo te tul fe ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay tul naari na ŋgɔ-ŋgɔŋ.
19 Ɗáa law nzokɗo te tul fe ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa na, kɔrɔ naari ɗo sikɗa ŋgɔ-ŋgɔŋ munu ɓa gasay puu ká sɔ hul ɗo sikɗa a ha̱ ni ŋgɔŋ kpaŋ kpaŋ[‡]. Ɗáa law te ɗi nzokɗoke ku na, ɗo munu rì̱i fe ká náa ɗori ɓil hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru ká nulue a náa kalri gari ká kuŋ zaɗ na, a náa séri kpu̱ru ti̱i luo-ɛ[§].
20 Ɓa zaɗ ká Zezu rì̱i ɗi pola ha̱ naari ɓay tul naari. Ɓe na, ka vi ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ɓaŋguɔ faa mbi̱w munu ká Mɛlkisedɛk.

7

Bay ká se tul Mɛlkisedɛk

1 Mɛlkisedɛkke ku na, ka ɓa mbay puo ká Salɛm a ɓa *nzoɓ fe poy Ŋgɛrɛwu̱ru ká nulue siya. Zaɗka *Abaraham vǎa haw yu̱m ká tul mbayri a yi̱i saa ɗi na, ɓe Mɛlkisedɛk na ka suɔ nun-ɛ a sa̱m fe zuɔ tul-e.
2 Ɓa ɓe na ze, feri riw bele ká Abaraham ŭruke saa nzaa yu̱m na, duɔ lɛ, ka naa tul-e mbi̱w a ha̱ ni. Titire lɛ, má̱ra riŋ «Mɛlkisedɛk» na, ɓa «Mbay ká ɗaa fe ɓáy zaɗɛ.»

† **6:14 6.14** Tiika sa̱w fe 22.17. ‡ **6:19 6.19** Ɓáy nzaa gɛrɛk lɛ, nzoɓ ɗáa mbeɗe key na, ɓaa ɓay se tul fe híike ká mgba hul tumbii ɗo zaɗ mbi̱w. § **6:19 6.19** Ká zaɗ ni key na, ka ɓaa ɓay se tul gari ká kuŋ sikɗa zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓáy zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri ká ŋgɛrɛnzoɓ fe poy huo-ɛ hɔy maa rìi ɗi ba mbi̱w ká ɓil mbiimbam mbi̱w. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, faa ɗo hɔy ɓay haŋa náa sórori ɓa lakun Ŋgɛrɛwu̱ru taŋ hi̱ɛ, ɓay i̱i lɛ, Zezu hu ká tul puu say huɗ ɓay náa feya̱a naari.

Rɔɓay, ka ɓa mbay puo ká Salɛm,
ká kiɛ mii, ka ɓa mbay ká ɗaa hạ̃
ɗɛkɛkɛ ɗo.
3 Ɓe na, nzoɓ kɔ bi-ɛ ya ndạ̃w; mi-
ɛ ya ndạ̃w; bul-eri kara, nzoɓ kɔ ya
ndạ̃w; nzoɓ laa soro ɓay mboŋa ɓe
ya ndạ̃w, ɓay huɗ ɓe kara ya ndạ̃w
pi. Ka rɨ̀i Vu Ŋgɛrɛwṵru; ɓe na, ka
ɗo ɓa nzoɓ fe poy ɓaŋguɔ.
4 Ì kɔ, Mɛlkisedɛk na, mina ze ka
ɓa bawda nzoɓ ku lɛ! Bulu kadɔk
naari Abaraham kị̃ lɛ, feri riw bele
ká'a ŭruke saa nzaa yụm na, duɔ lɛ,
ka naa tul-e mbị̃w a hạ̃ ni ya lɛ!
5 Mbiimbam ḵal ŋgị̃i ɓamba rɔɔ,
Ŋgɛrɛwṵru hạ̃ *bol kusol hạ̃ *Moyze
mii, ɓari ká i ɓa sạ̃w kạ̃ni *Leviri ká í
ɓa nzoɓ fe poyri na, ze leɗ *Izarayɛl
hạ̃wri ɓa yụ̃ ɓari, a Abaraham ɓa
bulu ɓari hɔy kara, i vbi ri tul fe ɓari
riw bele; duɔ lɛ, i naa mbị̃w ha ri.
6 A roo lɛ, ɓe Mɛlkisedɛk ká sạ̃w
kạ̃ni ɓe ɓoɗ na, feri riw bele ká
Abaraham ɗŏke na, duɔ lɛ, ka yạ̃a
tul-e mbị̃w, a falɛ lɛ, ka sạ̃m fe zuɔ
tul Abaraham ɓe ká Ŋgɛrɛwṵru waa
ɓay ziŋ ni na.
7 Mạ́yke tiya, nzoɓ ká sạ̃m fe na,
mba tul nzoɓ ká yạ̃a fe sạ̃mi.
8 A ɓari ká i ɓa nzoɓ fe poyri
ká fe duɔ lɛ, i yạ̃a tul-e mbị̃w na,
i ɓa nzoɓri ká i hu-hu, roo lɛ,
ɓe Mɛlkisedɛk ká yạ̃a fe saa nduo
Abaraham na, ka kaw ɓáy kumnun
munu ká mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa
ɓayke.
9-10 Ɓe ze, náa ɓaarì mii, zaɗka
Mɛlkisedɛk yạ̃a fe kereri saa nduo
Abaraham na, ɗo munu ɓa Levi ká
puo ni, ɓay ị̃i lɛ, Levi ká i mboŋ ni
ya ɓáy, ká mak văw lɛ a yạ̃aŋa fe saa
nduo leɗ Izarayɛlri na, ka ɗo ɓil sím
Abaraham ɓáy síeke ká Mɛlkisedɛk
sŭɔke nun-ɛ.*
11 Ì kɔ ndạ̃w, zaɗka Ŋgɛrɛwṵru hạ̃
bol kusol hạ̃ nzoɓ ɓeri na, ɓa vu
Leviri ze, ka ha ri ɗaa peɗ *fe poy.
Zaɗka peɗ fe poy ká vu Leviri ɗaa
na maa ɓay ɗáa fe ká Ŋgɛrɛwṵru
leke, hạ̃ ni ɔ ɓáy zaɗɛ lɛ, Ŋgɛrɛwṵru
a séke síe píe ɓáy kị̃ri nzoɓ fe poy kị̃
ká ɗo faa mbị̃w munu ká Mɛlkisedɛk
ɓo, ɓa nzoɓ ká sạ̃w kạ̃ni *Arọ̃n ya†.
12 A ze ɓo, zaɗka i suo nzoɓ fe poy
ɓáy nzoɓ ká sạ̃w kạ̃ni kị̃ lɛ, ɗo nun
súo bol kusol na ndạ̃w.
13 A Ŋgɛrɛmbay naari ká náa ɗori
ɓáa ɓay ɓe key na, ka ɓa nzoɓ ká
sạ̃w kạ̃ni kị̃; nzoɓ mbị̃w ká tị̃i saa
sạ̃w kạ̃ni ɓe ká'a ɗaa peɗ fe poyke
na, tiya.
14 Ɓe na, ka uru saa sạ̃w kạ̃ni
Zuda, ɓa fe ká ɗo ta-taŋ. A lɛ, sạ̃w
kạ̃nike ku na, Moyze ɓaa ɓay nzoɓ
fe poyri ká ɗi ya.

Zezu ɓa nzoɓ fe poy ká rɨ̀i Mɛlkisedɛk

15 Fe ká tina sạ̃w feke *taŋ kaɗ kaɗ
ɓa pola pola ká náa ɓaarì ɓayke na
ze ɗo key: *nzoɓ fe poy kị̃ mbị̃w tị̃i
a rɨ̀i Mɛlkisedɛk.
16 Nzoɓke ku na, ka vi ɓa nzoɓ fe
poy, ɓay ɓáa ká'a ɓa sạ̃w kạ̃ni Levi
munu ká *bol kusol ɓaa ɓayke na ya,
roo lɛ, ka vi ɓa nzoɓ fe poy ɓáy faa
hụ̃rusuo káw ɓáy kumnun ká nzoɓ
maa ɓíɛ ya.
17 Ŋgɛrɛwṵru kara ɓaa ɓayke ɗo
ɓil mbeɗe ɓe mii:
«Ɓo na, mù ɓá nzoɓ fe poy ɓaŋguɔ
kpaɗara
faa mbị̃w munu ká Mɛlkisedɛk‡.»
18 Ɓe mini ze, tạ́w bol kusolke ku na,
Ŋgɛrɛwṵru bumra ɓa fal, ɓay ị̃i lɛ,
hụ̃rusuo-ɛ tiya a ɗo gɔr hɔy.
19 Tusuɛke lɛ, bol kusol maa ɓay ɗáa
fe ká Ŋgɛrɛwṵru leke na hạ̃ ni ɔ ɓáy
zaɗɛ ya. Roo lɛ, fe ká náa ɗáari
law naari te ɗi nzokɗo ká ndaɗ kal
fe ká pola na ɗo ɗi. Ɓáy faa feke
na ze, náa sŏrokeri ɗi ya ɓa lakun
Ŋgɛrɛwṵru.
20 Rɔɓay, Ŋgɛrɛwṵru haa huɗ.
Nzoɓ hạ̃wri na i vi ɓa nzoɓ fe poy
taŋ haŋa ri haa huɗ,

* **7:9-10 7.9-10** Ì kị̃i Tiika sạ̃w fe 14.17-24. † **7:11 7.11** Arọ̃n ɓa titire leɗ ká sạ̃w kạ̃ni Levi ká ɗaa peɗ fe poy, a nzoɓ hạ̃wri ká i tɔŋ fal-ɛ na, i ɗaa faa mbị̃w munu ká ɓe Arọ̃n na. ‡ **7:17 7.17** Simri 110.4.

21 roo lɛ, Zezu na Ŋgɛrɛwṵru haa
huď ɓay haŋa ni kaw ɓa nzoɓ̃ fe poy
a ɓǎake ɓay se tul-e mii:
«Ɓi Ŋgɛrɛmbay na, mì haa huď,
a mí ti súo nzaa-i ya:
Ɓo na, mù ɓá nzoɓ fe poy ɓaŋguɔ
kpaďara§.»
22 Ɓe mini ze, *sáka kuni ká ndaď
kal taa pola na, Zezu yạ̃a duɔke sǐi
tul-e.
23 Rɔɓay, nzoɓ fe poy hạ̃wri na, i
suo bol kị̃ bol kị̃, ze í ruɔ ɓamba, ɓay
i̧i lɛ, huď ďaa hạ̃ nzáa peď ɓari na
gbṵ.
24 Roo lɛ, Zezu kaw ɓáy kumnun
ɓaŋguɔ, a peď *fe poy ɓe na, ka ti
súo hạ̃ nzoɓ kị̃ ya.
25 Sạ̃wke mini ze, ka maa
yạ̃aŋa nzoɓri ká i soro ɓa lakun
Ŋgɛrɛwṵru ɓáy faa ɓe na wṹm, ɓay
i̧i lɛ, ka kaw ɓáy kumnun a koď
Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul-ri.
26 Ɓe ze, Zezu ɓa *ŋgɛrɛnzoɓ fe
poy luye ká náa séri síeke. Ka taŋ
kaďaŋ, ɓay fe kạ̃aya ɓáy feyạ̃a mbi̧w
mini kara ti tul-e ya. Ka ďo ɓoď ɓáy
nzoɓ feyạ̃ari, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru hạ̃ ni
zɔl a vǎa kaw nulue siya.
27 Ɓe na, ka ďo munu ɓa
ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye hạ̃wri ká i
puo fe ɓáy namri riw bele ɓay tul fe
ďáa yạ̃a ɓari pola, rɔɔ í puo ɓay tul
nzoɓri ɓáy na ya. Ɓe na, ka puo fe
ba mbi̧w hɔy wṹm ɓáy nam ká ɓe
kị̃ sùo-ɛ ka mbíke sùo-ɛ hạ̃ huď.
28 Bol kusol *Moyze ká ďo na, hạ̃
nzoɓri ká i ďaa fe ɓáy zaďɛ riw
ya na, i kaw ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy
luyeri. Roo lɛ, zaďka Ŋgɛrɛwṵru
haa huď ká tul fe ká'a waa ɓayke
na, ka suo bol kusolke a hạ̃ Vi-e vi
ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye, ɓe ká'a
maa ɔ́rɔ fe ká Ŋgɛrɛwṵru leke ɓáy
zaďɛ na wṹm ɓaŋguɔ.

8

Zezu ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye naari

1 Ì kɔ, mạ́ra ɓayri riw bele ká ɓuru
ďo ɓáa ha rǐ na ze ďo key: náa
ďori ɓáy kị̃ri *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye
mbi̧w ká kaw nulue ká tunduo hoďo
Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Bawda Hṵrusuo
ká kal tul feri riw Bele.
2 Ká zaďɛ ku na, ka ɓa ŋgɛrɛnzoɓ
*fe poy a ďaa peď ká ɓil hul kạ̃ni taa
tusuɛke ká Ŋgɛrɛwṵru ze ďaa, ɓo ɓa
nzoɓ ze ďaa ya.
3 Ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye hạ̃a hạ̃a
lɛ, i ďaa ni kaw ɓay haŋa ni ka mbi
fe haŋa hɔyri ɓáy fe poyri ká nzoɓri
víke na hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru. Ɓe mini ze,
ŋgɛrɛnzoɓ fe poy naari na, ďo nun
haŋa ni ka ďo ɓáy fe ká ɓay mbika
a hạ̃ ndạ̃w.
4 Zaďka'a ďo tusiri key lɛ, ka ti ɓá
*nzoɓ fe poy mbi̧w ya, ɓay i̧i lɛ, nzoɓ
fe poy hạ̃wri ká tusiri key na, i ďo ďi
ďɔď ro, í mbi fe í hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru faa
mbi̧w munu ká *bol kusol *Moyze
ɓaa.
5 Peď ká nzoɓ fe poykeri ďaa na, i
ďaa ká ɓil hul kạ̃ni ká i ďaa ɓáy huɔ;
ɓa tem fe hɔy ká kiɛ hul kạ̃ni taa
tusuɛke ká ďo nulue. Sạ̃wke mini ze,
zaďka Moyze ďo ďi ya ɓay ďáa hul
kạ̃nike na, Ŋgɛrɛwṵru baka ni mii:
«Mu kɔ ɓáy kere ndạ̃w rɔ! Mu ďaa
ɓáy zaďɛ hạ̃ ni ka rǐi kị̃ ɓáy taa hạ̃y
ká mì kiɛ mù ɓáy lɔm ká tul kuo na
ku*.»
6 Roo lɛ, timbɛďɛ key na, peď ká
Ŋgɛrɛwṵru ďaa zuɔ nduo Zezu ɓa
ŋgɛrɛnzoɓ fe poy na, mba peď ďáa
nzoɓ fe poyri ká pola na pavbaď.
Ɓe Zezu na, ka ɓa nzoɓ ká'a ďo
sikďa nzoɓri ɓáy Ŋgɛrɛwṵru, a ďaa
hạ̃ kuni fie ká Ŋgɛrɛwṵru saa ziŋ
nzoɓri na ndaď kal taa hạ̃y ká'a saa
ziŋ Moyze ká pola lew, ɓay i̧i lɛ, kuni
fieke ku na, sạ̃wke uru saa wáa ɓay
Ŋgɛrɛwṵru ká ndaď kal taa pola.

Sáka kuni fie ká Ŋgɛrɛwṵru waa

7 Titire kuni ká Ŋgɛrɛwṵru saa na,
zaďka'a maa ɔ́rɔ ɓie fe riw bele ká'a
hii ɓay ďáa na lɛ, Ŋgɛrɛwṵru se síe
*sáka kuni kị̃ mbǎa.

§ **7:21 7.21** Simri 110.4. * **8:5 8.5** Tị̃i kɛlɛ 25.40.

8 Roo lɛ, ka kɔ fe ɗáa kąaya nzoƀ
ƀeri na a yĩw ri mii:
«Namri ká'a ví vuku na,
mì sáka kuni fie ziŋ sąw kąni
Izarayɛl ƀáy sąw kąni Zuda.
9 Sáka kuni fieke ku na,
ti ɗoko munu ká kuni ká mì saa
ziŋ bulu ƀari
ƀáy nam ká mì nda faa pol-ri
mí tĩike ri saa tusiri Eziƀte na
ya†.
Ɓari na, i ɗo tul kuni ká mì saa ziŋ
ri na ya,
ƀe ze mì pɔ̌ŋke fal-ri giyak.
10 Ì kɔ, kuni ká mì sáka ziŋ leɗ
Izarayɛlri
ƀáy namri ká'a ví vuku na ze ɗo
key:
Mì ɗáa bol kusol-iri ɗo ƀil kér
ƀay ƀari,
a mí vbie ɗo ƀil law-ri.
Mì ƀá Ŋgɛrɛwu̧ru ƀari,
a ƀari laa lɛ, i ƀá nzoƀ ƀiri.
11 Nzoƀ mbĩw ká sakra ƀari ku na,
ti fére ku̧-ɛ fe ká se tul-i ya;
a nzoƀ mbĩw mini ti séke síe ƀáa
ha̧ yu̧-ɛ mii,
mu tuu Ŋgɛrɛmbay na, tiya, ƀay
ii lɛ,
tii saa tul vu leɗri kpu̧ru tĩi tul
ŋgɛrɛri na,
i tuuka mì riw bele ta-taŋ.
12 Mì ndáka buma ká tul fe kąaya
ƀari na ziŋ ri,
a mí ker se tul feyąa ƀari na
mbăa.»‡
13 Ɓe ze, zaɗka Ŋgɛrɛwu̧ru ƀaa ƀay
se tul sáka kuni fie na, ka ha̧ sáka
kuni ká pola na vi ƀa tą̃w fe, a fe ká
ɗi tą̃w ro na sɔ nzoƀ ya, a ɗo ɗi ya
ƀay zékre.

9

Hul kąni ká tusiri key ƀáy hąy ká nulue

1 Zaɗka Ŋgɛrɛwu̧ru saa kuni
taa titire na, ka ha̧ nzoƀri zaɗ
saŋmakeri ƀoɗ ƀoɗ ƀay haŋa ri
sŏroke ƀa lakun-ɛ, rɔɔ a ha ri ɗaa
hul kąni ƀáy huɔ. 2 Hul kąnike
ku na, i kúŋ ƀil-e ƀáy gari ƀa zaɗ
siɗi. Ɓil-e taa mbĩwke ká i ɗi ƀa
*zaɗ ká taŋ kaɗaŋ na, i ɗaa huu
ndele ká wàa ƀa tɔnɔ say sì̀i ɗi, rɔɔ
tutakra ká i ɗaa maapa zuɔ ɗi ƀa taa
Ŋgɛrɛwu̧ru na ɗo ɗi ndą̃w.
3 Ɓil-e ndeke ɗi siɗike ká fal gari
ká i kúŋke na, i ɗi ƀa *zaɗ ká taŋ
kaɗaŋ ƀamba tasiri.
4 Ká zaɗke ku na, i ɗaa *tutakra úu
fe ká mbii lari ká ndu̧y zĩriri zĩriri
nu̧u fal-ɛ na ƀo ɗi. Ká tul-e siya na,
i uu fe ká bąrɛ fu̧ bŭy bŭy ká ɗi.
Sanduku *sáka kuni ká mbii lari ká
ndu̧y zĩriri zĩriri nu̧u ɗi kpurukuɗ
na ƀo ɗi ndą̃w. Ká ƀil-e ku na, suna
ká i ɗaa ƀáy lari ká ndu̧y zĩriri zĩriri,
ká ŋgaw ká i ɗi ƀa *manne* zuɔ ƀil-
e na ƀo ɗi; ką́w Arọn ká luo vay
na ƀo ɗi ndą̃w, rɔɔ tĩi tisawri ká
siɗi ká Ŋgɛrɛwu̧ru vbie bol kusol
sáka kuni ɗo ɗi na, zuɔ ɗi ndą̃w
pi. 5 Ká tul *sanduku sáka kuni na,
i fɛl fe ƀa tem nzoƀ riŋ ɗikari ká
i rì̀i leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̧ruri ká
nulue sì̀i ɗi. Tem nzoƀkeri ku na kiɛ
mii, Ŋgɛrɛwu̧ru ɗo zaɗɛ ku. Nzaa
tąy ƀari sì̀i kĩ ha̧ temke puɗ zaɗ
ká i puo fe ƀáy sím fe hɔl ká ɗi
ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru, ƀay haŋa ni ka nda
buma ká tul feyąa nzoƀri. Roo lɛ, ƀa
sąw síe ká ƀay rì̀i ƀil-e ƀay ƀáa ƀay
fe niri key na ƀáy nzi-ɛ lɛm lɛm riw
bele ya*.
6 Zaɗka i leke fe mini ká ƀil hul
kąnike ká i ɗaa ƀáy huɔ na, nzoƀ fe
poyri rì̀i í se zaɗ taa titire na nam
ƀáy nam ƀay ɗáa peɗ ƀari.
7 Roo lɛ, ƀa *ŋgɛrɛnzoƀ fe poy
luye huo-ɛ hɔy ze rì̀i a se zaɗ ká
taŋ kaɗaŋ ƀamba tasiri na. Ɓil
mbiimbam mbĩw lɛ, ka rì̀i a se ɗi
faa ƀal ba mbĩw hɔy ƀáy sím fe hɔl
ƀaŋguɔ a púoke fe ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru
ƀay tul fe kąaya taa ƀe kĩ sùo-ɛ pola
ndą̃w rɔɔ, a puo ƀay tul-e taa ruɔ
nzoƀri na ƀáy.
8 Ɓay fe niri key na, Tem Law Pie
kiɛ mii, zaɗka hul kąni ká i ɗaa ƀáy

† **8:9 8.9** Ì kĩi Tĩi kɛlɛ 12.31–15.21. ‡ **8:12 8.12** Zeremi 31.31-34. * **9:5 9.5** Ì kĩi mbeɗe Tĩi kɛlɛ 25-26.

huɔ ɗo kɔɓ rɔɓay key na, faa haŋa ruɔ nzoɓri rǐi í se zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri na, tiya, ɓay ji̧ lɛ, faake mgbuɗa ɗo hɔy ya ɓáy.

9 Ɓe ze, ɓa tem fe ká kiɛ fe ká ɗo ɓil namri ká vuri key, ɓay ji̧ lɛ, fe haŋa hɔyri ɓáy fe poyri ká nzoɓ fe poyri i púoke fe ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru na, ti wáa ɓil wa̧ra law nzoɓ ha̧ ni *taŋ kaɗ kaɗ ya.

10 Fekeri ku na, i ɗaa ɗo ɓa zaɗ saŋmari ká ɓay tul sùo ká kɛlɛ hɔy, munu ká fe su̧m, ɓáy fe nzɔkɔ, rɔɔ ɓáy ki̧ri wáa sùori ká ɓoɗ ɓoɗ ɓay táŋke kaɗ kaɗ ká nun Ŋgɛrɛwu̧ru. Feri key na ka ɗo munu ɓaw kpu̧ru maa ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwu̧ru a súoke fekeri ɓa fie.

11 Roo lɛ, *Krisi na vi ro, a ɓa ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye ɓay haŋa naari fe kereri ká ɗo ro na. Ɓil hul ka̧ni ká'a ɗaa peɗ ká ɗi na, ɓa nduo nzoɓ ze ɗaa ya, a ɓa fe ká ɗo tusiri key ya, roo lɛ, ɓa hul ka̧ni taa tusuɛke ká nulue ká ndaɗ kal hul ka̧ni ká tusiri, a ɓa kere ɓamba tasiri kal tul-e nda̧w.

12 Zaɗka'a rǐi ɗi na, ka rǐi ba mbi̧w ki̧ hɔy ɓáy sím ɓe ki̧ sùo-ɛ, a tǐnake naari saa ɓil feya̧a wǔm ɓo, ka rǐi ɓáy sím balri ɓáy sím vu bǎa ndayri ya.

13 Sím balri ɓáy sím bǎa ndayri ɓáy si̧ɛ máa nday ká i tay í mi̧ɛ zuɔ tul nzoɓri ká i zaa fe ǐmri na, wàa sùo-ri ká kɛlɛ taŋ kaɗ kaɗ.

14 A munu ku wa̧a, maa ɓay sím Krisi, ɓe ká'a mbi sùo-ɛ sùo-ɛ ki̧ ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru ɓa vuy *fe poy ká ɗo ɓáy zaɗɛ peɗeɗe ɓáy faa Tem ká ɗo ɓaŋguɔ na, ti wáa ɓil wa̧ra law naari ha̧ ni taŋ kaɗ kaɗ ɓay tul fe ɗáa ka̧aya ká se ziŋ naari ɓa zaɗ huɗ, ɓay haŋa náa ɗáari peɗ ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru, Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun na ya mina lɛ woo!

15 Ɓe ze, Krisi na ɓa nzoɓ ɗoko sikɗa nzoɓri ɓáy Ŋgɛrɛwu̧ru, ɓay haŋa ɓo nzoɓri ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗi ri ɓa taa ɓe na, i ziŋ fe kereri ká ɗo ɓaŋguɔ ká'a waa ɓay tul-ri. Fe niri key na ɗo ɓay tul-ri, ɓay ji̧ lɛ, Krisi hu a naa ɓay ká tul nzoɓri ká i ɗaa fe ndaya, í wǎɗke tul *bol kusol sáka kuni taa titire na.

16 A ɓay ká se tul nzoɓ ká ki̧i fe pile ɓe na, ka hu ro lɛ, i leke ki̧ fe pile ɓeri na ɓáy.

17 Tusuɛke lɛ, fe pile na nzoɓke hu ya ɓáy lɛ, ɗaa fe ya ɓáy, a zaɗka ɓo ka hu ro lɛ, tii sa̧w ɗáa peɗ ɓáy.

18 Ze titire kuni ká Ŋgɛrɛwu̧ru saa ziŋ nzoɓri na hɔy kara, tii sa̧w ɗáa peɗ ká fal sím fe hɔlri.

19 Pola lɛ, ɓáy nam ká'a sáake kuni na, *Moyze ɗo pol ruɔ nzoɓri a ki̧i fe ká ɓay haŋa ri ɗaa na ɓáy nzi-ɛ nzi-ɛ riw bele maa ɓáy bol kusol ká Ŋgɛrɛwu̧ru ha̧ na. Falɛ lɛ, ka mbi sím vu bǎa ndayri ɓáy sím balri ká i i na, a zukri ɓáy mbii. Ka fɛ vay puu ká i ɗi ɓa *izoɓ* a siŋ ɓáy su̧y baɗu si̧ɛ, a ɗaa nduo sím na rɔɔ a mi̧ɛ zuɔ tul mbeɗe bol kusol, ɓáy tul ruɔ nzoɓri riw bele,

20 a ɓaa mii: «Ɓe ni key na, ɓa sím ká Ŋgɛrɛwu̧ru kǐɛke kuni ká'a saa ziŋ rǐ a mbi nzi-ɛ ɓay haŋa rǐ ɗaa vu mbom ɓo ɗi†.»

21 Faa mbi̧w munu nda̧w ze, ka mǐɛke sím zuɔ tul hul ka̧ni ɓáy feri riw bele ká i ɗáake peɗ rúo Ŋgɛrɛwu̧ru.

22 Ɓaa tusuɛ ki̧, munu ká i ɗaa ɗo ɓil *mbeɗe bol kusol Moyze na, i mi̧ɛ sím zuɔ tul ruɔ feri bele ha ri taŋ kaɗ kaɗ. Zaɗka sím uo ya lɛ, ndáka buma ká tul feya̧a na tiya.

Krisi ɓa vuy fe poy ká naa feya̧a nzoɓri

23 Zaɗka ɗo nun haŋa feri ká ɗo ɓil hul ka̧ni, ká ɓa tem fe taa tusuɛkeri ká nulue na, ka táŋ kaɗ kaɗ ɓáy sím fe hɔlri lɛ, ɗo nun haŋa fe taa tusuɛkeri ká nulue na, ka táŋ kaɗ kaɗ ɓáy *fe poy ká ndaɗ ɓamba kal fe poy ká i puo ɓáy sím fe hɔlri na.

24 Tusuɛke lɛ, *Krisi na rǐi a se ɓil hul ka̧ni ká nduo nzoɓ ze ɗaa ya.

† **9:20 9.20** Tji̧i kɛlɛ 24.8.

Hul kạnike na ɓa tem hul kạni taa tusuɛke. Roo lɛ, ka rĩi a se nulue kị̃, ɓe ze ɓa zaɗ ká'a ɗo ɗi timbɛɗɛ ká pol Ŋgɛrɛwṵru ɓay tul naari.

25 Ka rĩi ɗi a puo fe faa ɓal ŋgị̃-ŋgị̃i munu ká *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye Ziɓri rĩi a se *zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓáy sím fe hɔlri na ya,

26 ɓo munu ya lɛ, ɓáy nam ká Ŋgɛrɛwṵru ɗáake tusiri hɔy na, ká'a kɔ́kɔ sɛkɛ fe faa ɓal ŋgị̃-ŋgị̃i. Roo lɛ, timbɛɗɛ ká ɓa ɔ́rɔ ɓie sewri ká náa ɗori ɗi key na, Krisi vi ba mbị̃w hɔy ɓay gbṵ́ nzaa feyạa ɓáy faa sùo-ɛ ká'a mbi hạ huɗ ɓa vuy fe poy.

27 Nzoɓri riw bele na, i huka faa ɓal ba mbị̃w hɔy; falɛ lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a kúŋ sal ɓay zuɔ tul-ri.

28 Do faa mbị̃w munu ndạ̃w, ɓe Krisi na, ka mbi sùo-ɛ ɓa vuy fe poy a hu ba mbị̃w kị̃ hɔy ɓay náake feyạa ruɔ nzoɓri. Yĩi ɓe taa kị̃ ku lɛ, ká'a náa feyạa nzoɓri mbǎa, roo lɛ, ká'a yĩi ɓay yạaŋa nzoɓri ká i kaw tul ɓal-ri í giyaŋ ni kekeke.

10

1 Bol kusol *Moyze na kiɛ fe taa tusuɛke ɓáy zaɗɛ riw bele ya, roo lɛ, ɓa tem fe ká kiɛ fe kereri ká náa zíŋri ɓáy faa Krisi ɓáy namri ká'a vika vuku. Bol kusolke ká hạ nzoɓ fe poyri ɗáake fe poy taa mbị̃wke mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ na, maa ɓay ɗáa hạ nzoɓri ká i soro ɓa lakun Ŋgɛrɛwṵru na, i *taŋ kaɗ kaɗ ya.

2 Zaɗka fe poy na maa ɗáa hạ nzoɓ feyạa taŋ kaɗ kaɗ ba mbị̃w hɔy wṵ̃m lɛ, ká'a kɔ́kɔ sùo-ɛ ɓa nzoɓ ká ɓay ti tul-e mbǎa, a pɔŋ nzaa nduo púo fe poyri na riw bele.

3 Roo lɛ, fe poykeri ku na, tuma kér ɓay nzoɓri ká tul feyạa ɓari mbiimbam ɓáy mbiimbam;

4 ɓay ị̃i lɛ, sím bǎa ndayri ɓáy sím balri na ti máa ɓay náa feyạa nzoɓri ya mgbaŋ.

5 Sạwke mini ze, zaɗka Krisi ɗo ví tusiri key na, ka ɓaa hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru mii:

«Bo na, mù hii ɓay fe poyri ya ndạ̃w,
fe haŋa hɔyri ya ndạ̃w,
roo lɛ, mù mam pạ̃y sùo ze hạ̃ mì.

6 Fe hɔlri ká i tay í púoke fe,
ɓáy fe poyri ká ɓay náake feyạari na rii law-a ya.

7 Munu zu lɛ, Ŋgɛrɛwṵru, mì ɓaa hạ̃ mù,
mì ɗo key, mì vi ɓay ɗáa law hiiya ɓo
munu ká i ɓaa ɓayke se tul-i ɗo ɓil mbeɗe ɓo na*.»

8 Pola lɛ, Zezu ɓaa hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru mii: «Mù hii ɓay fe poyri ya ndạ̃w, fe haŋa hɔyri ya ndạ̃w, fe hɔlri ká i tay í púoke fe ya ndạ̃w, fe poyri ká ɓay náake feyạari ya ndạ̃w pi. Ze *bol kusol na hii ɓay haŋa nzoɓ ka ɗaa fe poykeri ku na riw bele munu hɔy kara, rii law-a ya.»

9 Ka ɓaa hạ̃ ni na rɔɓay mii: «Ŋgɛrɛwṵru, mì ɗo key mì vi ɓay ɗáa law hiiya ɓo†.» Be ze, ɓáy fe ká Krisi ɗaa na, Ŋgɛrɛwṵru bumra fe poyri ká i ɗaa ɓáy fe hɔlri na riw bele ɓa fal, a suo Zezu ze ɓa vuy fe poy.

10 Munu ká Zezu Krisi ɗaa law hiiya Ŋgɛrɛwṵru na, ka hạ̃ naari nzoɓ feyạari, náa víri ɓa nzoɓ ká taŋ kaɗ kaɗ ɓáy faa sùo-ɛ ká'a mbi hạ huɗ ɓa vuy fe poy ba mbị̃w hɔy wṵ̃m ɓa gbṵke.

11 Ká ɓil namri riw bele na, *nzoɓ fe poy Ziɓri mbị̃w mbị̃w riw bele, i ɗo siya ɓay ɗáa peɗ hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru. Fe poy taa mbị̃wke ku na ze i púoke fe ɓaŋguɔ, roo lɛ, fe poykeri ku na, ti máa ɓay náa ɓay feyạa ya mgbaŋ.

12 A Krisi laa lɛ, mbi sùo-ɛ hạ huɗ ɓa vuy fe poy ba mbị̃w hɔy ɓay tul feyạa nzoɓri. Fe poyke ku na ɗo ɗáa peɗ ɓaŋguɔ. Timbɛɗɛ key na ka kaw tunduo hoɗo Ŋgɛrɛwṵru,

13 a giyaŋ kpṵ̃ru hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru haw yṵ̃m ká tul nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓeri

* **10:7 10.7** Simri 40.7-8. † **10:9 10.9** Simri 40.7-9.

ha ri ɗo munu ɓa fe ɗáa ɓal-ɛ zuɔ ɗi.
14 Ɓáy faa sùo-ɛ ká'a mbi a hu ɓa
vuy fe poy ba mbi̱w hɔy na, ɓari ká'a
naa ɓay feya̱a ká tul-ri na, ka ha ri
taŋ kaɗ kaɗ wṵ̱m.
15 Tem Law Pie kara ɓaa nasi
ɓayke ha̱ naari ndaw̱. Pola lɛ, ka ɓaa
mii:
16 «Ì kɔ, kuni fie ká mì sáka ziŋ ri na
ze ɗo key:
Ɓáy namri ká'a ví vuku na,
mì ɗáa bol kusol-iri ɗo ɓil kér
ɓay ɓari,
a mí vbie ɗo ɓil law-ri‡.»
17 Ka ɓaa na rɔɓay mii:
«Mì ndáka buma ká tul fe ka̱aya ɓari
na ziŋ ri,
a mí ker se tul feya̱a ɓari na
mbăa§.»
18 I kɔ ndaw̱, zaɗka Ŋgɛrɛwṵ̱ru nda
buma ká tul feya̱a nzoɓri na, ɗo nun
ɗáa fe poy rɔɔ ɓay náake feya̱a na
mbăa.

Náa sórori ɓa lakun Ŋgɛrɛwṵ̱ru

19 Ɓe ze, yṵ̱-iri, faa rii a se *zaɗ
ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri ká ɓil
hul ka̱ni taa tusuɛke ká nulue na,
mgbuɗa ɗo hɔy nduo ha̱ naari ɓáy
faa Zezu ká mbi sùo-ɛ ɓa vuy *fe
poy.
20 Ɓáy faa fe poyke ku na, gari ká
kuŋ zaɗ ká ɓil hul ka̱ni na saka tăr,
a ha̱ naari faa fie ká ɓay sóroke ɓa
lakun-ɛ. Faake na, ɓa ɓe Zezu ká
kaw ɓáy kumnun.
21 Ɓe ze, náa ɗori ɓáy *ŋgɛrɛnzoɓ
fe poy luye ká kaw tul nzoɓ
Ŋgɛrɛwṵ̱ruri.
22 Munu zu lɛ, náa sórori ɓa lakun
Ŋgɛrɛwṵ̱ru ɓáy law ká mbi̱w taŋ hi̱ɛ
ndaw̱, ɓáy ɓil wa̱ra law ká fe ka̱ayari
mbi̱w ti ɗi ya, ká'a *taŋ kaɗ kaɗ ɓáy
sùo ká i wàa ɓáy mbii ká taŋ kaɗ
kaɗ ndaw̱ pi.
23 Fe ká náa ɗáari law naari te ɗi
nzokɗo, a náa ɓaarì ɓayke ɓa kɛlɛ
na, náa mgbári ŋgɔ-ŋgɔŋ, ɓay ji̱i lɛ,
Ŋgɛrɛwṵ̱ru ká ɓa nzoɓ wáa feke na
ɗo tul ɓay ɓe.
24 Náa kɔ́ri kɔ́m ɓa tul ki̱ ɓay
súruke tigba̱a ki̱ ha̱ náa híikeri ki̱ a
náa ɗáakeri fe kereri.
25 Náa pɔ́ŋri zaɗ mbṵ́ ki̱ naari
munu ká nzoɓ ha̱nɛri i ɗaa ti ri tii
í ti̱i zaɗɛ ya na ku ya, roo lɛ, náa
ɗáari wa̱ra ɓo ɓil law ki̱, kakalke lɛ,
ɓáy nam ká ì kɔ ɓa nam kúŋ sal ɓay
Ŋgɛrɛmbay ká ɗo ɗi ya deɓ.
26 Zaɗka náa tuuri tusuɛ ɓay na
tuu nda̱a, rɔɔ náa yi̱iri náa geɗeri
tul fe ɗáa ya̱ari ɓáy lɛ, fe poy ki̱ ɓoɗ
ká ɓay náake feya̱a na ti mbăa.
27 Fe mbi̱w hɔy ro tɔ̀ŋ ká náa
gíyaŋri ɓáy bawda hi̱ɛ zikiki na, ɓa
kúŋ sal ɓay Ŋgɛrɛwṵ̱ru ɓáy huu
ká'a sɛkɛ bilam bilam a tay nzoɓri
ká i ti̱i ká tul Ŋgɛrɛwṵ̱ru na kuruk
kuruk.
28 Ká ɓil sewke taa *Moyze na,
zaɗka nzoɓ waɗ tul *bol kusol, rɔɔ
nzoɓ ɓay nasikeri siɗi mase say lɛ, i
i nzoɓke na taŋ kɔ́kɔ nun síe ɓe.
29 Ze zaɗka nzoɓ i̱m Vu
Ŋgɛrɛwṵ̱ru, a kɔ sím *sáka kuni
ká'a ɗaa ha̱ ni taŋ kaɗ kaɗ na ɓa
fe ya, a ti̱iri Tem Ŋgɛrɛwṵ̱ru ká kiɛ
naari law kere na wa̱a, ɓay ká'a
ɓóko tul-e na, a ɗoko ɓamba tasiri
ya mina lɛ woo!
30 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̱ru ki̱ sùo-ɛ
ɓaa mii: «Mbɔl fe sɛkɛri ká nzoɓri
ɗaa ziŋ rì na, ì ála ha̱ mì ɓi ki̱, mi
vbíɗa gbaa ndaake. Ɓi ki̱ ze mì púo
mbɔlke ká'a máa tul-e na ɓáy*.» Ka
ɓaa na rɔɓay mii: «Mì kúŋ sal ɓay
zuɔ tul nzoɓ ɓiri†.»
31 Ɗo ŋgɔŋ ɓamba tasiri ɓay haŋa
nzoɓ fe ɗáa ka̱aya ka tùo ɓo nduo
Ŋgɛrɛwṵ̱ru Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun.
32 I kér se tul titire nam ká ì ɗáake
law-rì ɓo tul *Krisi a í kɔ́ke zaɗ taŋa
ɓe na í kɔ. Ɓil namkeri ku na, ì kɔ
sɛkɛ fe ŋgi̱i ɓamba tasiri, roo lɛ, ì
mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ kpaɗara.
33 Ha̱nɛ lɛ, i ti̱iri rì, a í ɗara rì ká
nun ruɔ nzoɓri; a zaɗ ha̱nɛ laa lɛ, ì

‡ **10:16 10.16** Zeremi 31.33. § **10:17 10.17** Zeremi 31.34. * **10:30 10.30** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 32.35. † **10:30 10.30** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 32.36.

ɗo ɗi ya ɓay sɔ́kɔ nzoɓri ká i ɗara ri munu na.
34 Ɓaarì na, ì kɔ sɛkɛ fe mbĩ̦w hɔy
ziŋ nzoɓri ká i naa ɓil hul sal. A
zaɗka nzoɓri yã̦a fe kere ɓaarì hɔy
kara ɗaa fe ya, ì sũ̦u law-rì í kaw ɓáy
suoriya, ɓay ĩ̦i lɛ, ì kɔ ndã̦w, ɓaarì
na, ì ɗo ɓáy fẽziŋa taa tusuɛkeri ká
ndaɗ kal feri riw bele a ɗo ɓaŋguɔ.
35 Munu zu lɛ, ì hã̦ law-rì ka sã̦a
ya, ɓay ĩ̦i lɛ, bawdã̦ fe tunduo ɗo
ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru ɓaŋguɔ.
36 Fe ká ɗo nun haŋa rì ɗaa lɛ, ɓa
sũ̦u law í ɗaa law hiiya Ŋgɛrɛwũ̦ru,
ɓo í zíŋ fe ká'a waa ɓay haŋa rì na.
37 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwũ̦ru ɓaa ɗo
ɓil mbeɗe ɓe mii:
«Sã̦w sie tòŋ ndĩ̦i rɔɓay, tòŋ ndĩ̦i
munu hɔy,
a nzoɓ ká ɗo nun haŋa ni ka vi
na, ka'a vika;
ka ti mgbaka roy ya.
38 Nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-i,
ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo tul-i
na, a káw ɓáy kumnun.
Ze ɓo, ka yĩ̦i ɓáy tigbĩ̦-ɛ ɓa fal lɛ,
sùo-i ti ríi mì ká tul-e ya‡.»
39 A naari laa lɛ, náa zuɔri ziŋ ɓari
ká i yĩ̦i ɓáy tigbã̦a-ri ɓa fal a í wũ̦ru
faa í se ɓa zaɗ ɓíɛ na ku ya, roo
lɛ, náa ɓári nzoɓri ká náa ɗáari
law naari ɓo tul Ŋgɛrɛwũ̦ru ɓay zíŋ
pam.

11

Ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwũ̦ru

1 Ɗáa law ɓo tul Ŋgɛrɛwũ̦ru na
wã̦a, ɓa ĩ̦i lɛ? Zaɗka nzoɓ ɗaa law-ɛ
ɓo tul-e lɛ, fe ká'a giyaŋ kekeke ɓay
haŋa Ŋgɛrɛwũ̦ru ka hã̦ ni na, ka kɔ
ta-taŋ mii, ɓeri zíŋ ɓa tusuɛ, a fe ká
nzoɓ kɔ ɓáy nun-ɛ ya ɓáy na, ka kɔ
ɓa tusuɛ mii, feke a ɗoko.
2 Ɓáy faa law-ri ká i ɗaa ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru na, Ŋgɛrɛwũ̦ru písike
bulu naari ká pola lew na.
3 Ɓáy faa law naari ká náa ɗáari
ɓo tul Ŋgɛrɛwũ̦ru na, náa kɔ́keri
mii, Ŋgɛrɛwũ̦ru ɗaa feri riw bele
ɓáy faa ɓay ká tĩ̦i ká nzi-ɛ. Ze feri
riw bele ká náa kɔ́ri ɓáy nun naari
na, ka ɗaa ɓáy fe ká nzoɓ kɔ ɓáy
nun-ɛ ya.*
4 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru na, *Abɛl púoke *fe
poy ká ndaɗ kal tul-e taa *Kã̦yi hã̦
Ŋgɛrɛwũ̦ru, ɓa fe poy ká rii law-ɛ.
Ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo tul-e na,
ka kɔ́ke ni ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun-ɛ. Ze Abɛl hu na hu
hɔy kara, ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo
tul Ŋgɛrɛwũ̦ru na, fe ɗáa ɓeri ɓaa
ɓay kɔɓ rɔɓay tĩ̦i vuri†.
5 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru na, Enok zĩŋke huɗ ya.
Ŋgɛrɛwũ̦ru mbi ni ɓáy kumnun hã̦
nzoɓ ziŋ ni ya wũm, ɓay ĩ̦i lɛ, ka
mbi ni ɗo ziŋ ni. Tusuɛke lɛ, mbeɗe
Ŋgɛrɛwũ̦ru ɓaa mii, pola rɔɔ ɓay
haŋa Ŋgɛrɛwũ̦ru mbi ni hã̦ ni kaw
ziŋ ni na, ka rii law-ɛ‡.
6 Zaɗka nzoɓ ɗaa law-ɛ ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru ya lɛ, faa ká ɓay haŋa
ni rii law-ɛ na tiya. Nzoɓ ká soro ɓa
lakun-ɛ na, ɗo nun haŋa ni ɗaa law-
ɛ ɓo ɗi mii, ka ɗo ɗi, a hã̦ fe kereri
hã̦ nzoɓri ká i soro ɓa lakun-ɛ.
7 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru na, *Noe láake baka ɓay
Ŋgɛrɛwũ̦ru ká se tul feri ká'a vika
vuku ká'a kɔ ɓáy nun-ɛ ya rɔɓay na.
Ka ɗaa vu mbom ɓo tul Ŋgɛrɛwũ̦ru,
ze a ɗáake hul tumbii a yã̦̃ake sùo-ɛ
ɓáy nzoɓ ɓil hul ɓeri riw bele. Ɓe
ze, ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru na, Ŋgɛrɛwũ̦ru kɔ́ke ni
ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ§. Ɓe ze, fe ɗáa ɓe na ɗaa ɓay
ɓo tul ɓie nzoɓri ká i ɗaa law-ri ɓo
tul-e ya na.
8 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwũ̦ru na, zaɗka Ŋgɛrɛwũ̦ru
ɗi *Abaraham na, ka ɗaa vu mbom
ɓo tul-e, a uru ká tusiri ɓe a se ɓa
tusiri ká Ŋgɛrɛwũ̦ru a haŋa ni ɓa

‡ **10:38 10.38** Abakuk 2.3-4. * **11:3 11.3** Tiika sã̦w fe 1.1-31. † **11:4 11.4** Tiika sã̦w fe 4.1-16.
‡ **11:5 11.5** Tiika sã̦w fe 5.21-24. § **11:7 11.7** Tiika sã̦w fe 6.9-17.

taa ɓe. Ze tusiri ká'a séke ɓa ɓaɗi
na, ka kɔ na ya hɔy kara, ka uru a
se ɓa ɓaɗi.
9 Ɓay faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, ka ɗáake puo ká
tusiri ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay haŋa
ni munu ká varu nzoɓ. Ka naa ɓil
hul ká i puɗ tul-e ɓáy huɔ munu
ká vi-e Izak ɓáy vu bul-e *Zakoɓ,
ká i zíŋ fe kere taa mbi̱wke ká
Ŋgɛrɛwu̱ru waa ziŋ Abaraham na,
10 ɓay i̱i lɛ, ka giyaŋ ŋgɛrɛpuo ká'a
ɗoko ɓaŋguɔ ɓay ɗáa puo ká ɗi; ɓa
puo ká Ŋgɛrɛwu̱ru ki̱ ɓa nzoɓ léke
faa ɗáake, a ɓa nzoɓ ɗáake*.
11 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na ndąw ze, *Saara ki̱
sùo-ɛ ká se suo a ɗi tą́w na kara,
yąa ɓil ɓay mbóŋ nzoɓ, ɓay i̱i lɛ,
ka kɔ ta-taŋ mii, Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓa
nzoɓ wáa fe na ɗo tul ɓay ɓe.
12 Sąwke mini ze, ɓáy faa nzoɓ
mbi̱w ká ɓa Abaraham ká naa nzaa
huɗ na, ka mboŋ leɗ mbi̱w hą vu
bul-eri sìe ɓa pola pola munu ɓa
mbaymawri ká nulue, mase munu
ɓa dikuɗi ká mba ki̱iŋa ká ɗo nzaa
máa mbii†.
13 Nzoɓkeri ku na, i hu riw bele
ká ɓil mbika law taŋ haŋa ri ziŋ fe
ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay tul-ri. Roo
lɛ, i kɔ fekeri ɗi ɗi ɓáy nun-ri, í ɓaa
mii, nam mbi̱w lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗáa
fe ká'a waa na zuɔ nduo-ri ɓáy, a í
ɗaa suoriya ká ɗi. I ɓaa ta-taŋ ɓa
kɛlɛ mii, ɓari ɓa varuri, i ɓa nzoɓ
kál siyari hɔy ká tusiri key.
14 Nzoɓri ká i ɓaa ɓay munu ku
na kiɛ ta-taŋ mii, i nzaara tusiri taa
tusuɛke ká ɓay ɗáa puɔ ká ɗi.
15 Ɓa fe ká i ker se tul tusiri ká i
pɔŋ í zɔl na lɛ, i zíŋ faa í yi̱i í se ɗi.
16 A roo lɛ, i ɗaa kɔn tusiri taa
hąy ká ndaɗ ka-kali; ɓayke ɓaa mii,
tusiri ká nulue. Sąwke mini ze,
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa sahoy ká ɓay haŋa
ri ɗi ni ɓa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓari na ya.
Tusuɛke lɛ, ka ɗaa ŋgɛrɛpuo ɗo
nulue ha ri.
17-18 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru
lie Abaraham na, ka ɗo ɗi ya ɓay
mgbaka Izak ɓay púoke fe hą ni. Ze
Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay ziŋ Abaraham
pola a ɓaa mii: «Ɓáy faa vi-e Izak ze
vu bul-eri i rúɔke ɓamba‡» hɔy kara,
ka ɗo ɗi ya ɓay mgbaka vi-e ká ɓa
leɗ mbi̱w keklek na ɓay púoke fe hą
Ŋgɛrɛwu̱ru.
19 Ka kɔ ká ɓil law-ɛ mii, ze ɓay
túma Izak saa luɔ huɗ hɔy kara,
Ŋgɛrɛwu̱ru ma-maa. Sąwke mini
ze, zaɗka Ŋgɛrɛwu̱ru yi̱iŋra Izak hą
Abaraham na, rìi fe ká'a tuma ni saa
luɔ huɗ§.
20 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, Izak są̆mke fe zuɔ
tul Zakoɓ ɓáy *Esaw, a ɓaa ɓay se
tul feri ká'a vika vuku*.
21 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, zaɗka Zakoɓ ɗo ɗi
ya ɓay huka na, ka sąm fe zuɔ tul
vu Zezeɓri siɗi bele. Ka ɗaa ką́w ɓe
sìi, a uru a ɗaa nduo-ɛ zuɔ ɗi a pisi
Ŋgɛrɛwu̱ru†.
22 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, zaɗka nam huɗ
Zezeɓ tòŋ ɗi ya deɓ na, ka ɓaa ɓay
nam ká leɗ Izarayɛlri i t̄i̱ike saa
tusiri Eziɓte, rɔɔ a ɓaa ɓay se tul
huɗ ɓe ká'a ɓóko luɔ ká mak vą̆w lɛ,
vu bul-eri i vą̆a ar hu̱ruke í voro ɗo
tusiri ká Ŋgɛrɛwu̱ru waa ɓay haŋa
ri na‡.
23 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, nzoɓ mbóŋ Moyzeri
ɗaa ni mu̱u few say ká fal mboŋa
ɓe, ɓay i̱i lɛ, i kɔ vu ɓari na ndaɗ
wąra ɓamba; ze ɓay waɗ bol nzaa
mbay ká Eziɓte na, hi̱ɛke ɗaa ri ya§.
24 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru na, *Moyze hɔy kara,
zaɗka'a ŋgɔŋ na, ka hii ɓay haŋa ri

* **11:10 11.10** Tiika sąw fe 12.1-9. † **11:12 11.12** Tiika sąw fe 17. ‡ **11:17-18 11.17-18** Tiika sąw fe 21.12. § **11:19 11.19** Tiika sąw fe 22.1-19. * **11:20 11.20** Tiika sąw fe 27.25-40. † **11:21 11.21** Tiika sąw fe 48.12-20. ‡ **11:22 11.22** Tiika sąw fe 47.28-31; 50.24-25. § **11:23 11.23** Ì ki̱i Ti̱i kɛlɛ 2.1-10. * **11:24 11.24** Nzoɓ mbóŋ Moyzeri na i ɓa Ziɓri, roo lɛ, ɓa vu mbay Farawǫn taa mą́yke ze mbi ni a hɔl ni. Ti̱i kɛlɛ 2.1-10.

ɗi ni ɓa vu ɓil vu mbay *Farawǫn
taa mą́yke ya*.
25 Ka mbi nzi-ɛ ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ziŋ nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri ndaɗ mba
káw ɓáy suoriya ká ɓil feyą́a ká bole
a ɗí ndḭi hɔy.
26 Ka ker mii: haŋa nzoɓri ḭm ni
ɓay tul *Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru a
píe ni na, ndaɗ mba bawda feziŋari
riw bele ká tusiri Eziɓte. Ka ɗaa
nun-ɛ geɗe tul fe tunduo ká'a vika.
27 Ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo
tul Ŋgɛrɛwṵru na, ka zɔ̌lke saa
tusiri Eziɓte taŋ ɗáa hḭɛ hɛrɛ mbay
Farawǫn. Ka mgba sùo-ɛ ŋgɔ-ŋgɔŋ
a yḭ̀i fal ya, ɓay ḭi lɛ, rḭ̀i fe ká'a kɔ
Ŋgɛrɛwṵru ɓáy nun-ɛ, ɓe ká nzoɓ
kɔ ni ɓáy nun ya na.
28 Ɓáy faa law-ɛ ká'a ɗaa ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru na, ka ɗaa *nam suoriya
tḭ́i saa ɓil koy na ɓo. Ka ɓaa
hą leɗ Izarayɛlri ɗaa sím mḭɛ faa
hul ɓari ɓay haŋa leɗ nzaapeɗ ká
Ŋgɛrɛwṵru pie ni i nzoɓri na, ka i
leɗ pol leɗ Izarayɛlri ya.
29 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru na, maambii ká i ɗi ɓa
Maambii Sḭ́ɛ na kuŋ saa sikɗa gbaɗ
a hą faa huɔ kurum kurum hą leɗ
Izarayɛlri se ɗi í tḭ́i fi kɛlu. Zaɗka
nzoɓri ká tusiri Eziɓte fɔŋ fal-ri ɓáy
faa na ku ndą́w laa lɛ, mbii vi puɗa
tul-ri sṵ̌n ha ri hu ɓáy zaɗ ɓari riw
bele†.
30 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru na, leɗ Izarayɛlri vǎa
hąa fal kɔ̀kɔ dudu ká ŋgɛrɛpuo ká
Zeriko nam yie, a ndeke ɗi nam tɔnɔ
sayke ká i hąa fal-ɛ na báyḭ́i lɛ, kɔ̀kɔ
dudu na nda siri rukum.
31 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru na, Rahaɓ ká ɓa mą́y
ɗáa nun pie na zǐŋke huɗ ziŋ nzoɓri
ká i tḭ̀i ká tul Ŋgɛrɛwṵru na ya, ɓay
ḭi lɛ, ka mgba leɗ Izarayɛlri ká i vi
ɓay piyɛŋ zaɗ ká ɓil ŋgɛrɛpuoke ku
ɓay kɔ́kɔ ɓáy law kere ɓa luo-ɛ‡.
32 Ɓay ḭi ze mì ɓáa rɔɓay lɛ? Są́w
síe ká ɓay haŋa mì ɓǎake ɓay se
tul Gedeǫn, Barak, Samsǫn, Zefte,
*Daviɗ, Samiyɛl, rɔɔ *nzoɓ yą́aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ndą́w na,
tiya.
33 Ɓari na, ɓáy faa ɗáa law ɓo
tul Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓ hąnɛri ɗaa
ruy ziŋ nzoɓri ká tusiri kḭ a í haw
yṵm ká tul-ri. Nzoɓ hąnɛri i re tul
nzoɓri ɓáy faake. Nzoɓ hąnɛri ziŋ fe
ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay tul-ri. Nzoɓ
hąnɛri mgba nzaa mbakiri.
34 Nzoɓ hąnɛri ruma bawda huu
ká sɛ bilam bilam. Nzoɓ hąnɛri tḭ́i
saa nzaa huɗ maamii. Nzoɓ hąnɛri
ká i tąa ɗɛk ɗɛk na, Ŋgɛrɛwṵru vaa
ri a ha ri ziŋ hṵrusuo. Nzoɓ hąnɛri
ɗaa hḭɛ ká nzaa ruy ya. Nzoɓ hąnɛri
haw yṵm, hą nzoɓ tul ŋgą́ni ɓari ká
tusiri kḭ haw ɗul ká pol-ri
35 Mą́y hąnɛri ziŋ nzoɓ ini ɓari ká
hu ká i yḭ́i í fil ɓa kḭ.

I ɗara nzoɓ hąnɛri ɓa huɗ. I hii
ɓay haŋa ri mąy ɓay ká tul Krisi ɓo
ha ri pɔ́ŋ ri. Roo lɛ, i hii ya, í hii kɔ́kɔ
sɛkɛ fe í huke, ɓo í káw ɓáy kumnun
ká ndaɗ kal taa tusiri key.
36 Nzoɓ hąnɛri rɔɓay, i siɛ ri í zɔɗ
ri ɓáy ndoy haɓla; i siŋ nzoɓ hąnɛri
ɓáy sal lari a í vbuku ri zuɔ hul sal.
37 I vbuku nzoɓ hąnɛri ɓáy tisawri
í i ri. I kuɗ nzoɓ hąnɛri saa sikɗa
a í i nzoɓ hąnɛri ɓáy maamii. I hą
nzoɓ hąnɛri hąari ɓa pola pola, gari
ndúo ɓari ɓa huɔ baɗu ɓáy huɔ vuy.
I ɓa nzoɓ kṵkuri í ɓa nzoɓri ká i ɗaa
nun-ri tuɔ síe, a í ɓa nzoɓri ká i ɗara
ri mboloŋ mboloŋ.
38 Nzoɓkeri ku ká nzoɓ tukɛlɛri kɔ
ri fe ya na, ká nun Ŋgɛrɛwṵru lɛ, i
ndaɗ kal nzoɓ tukɛlɛri na riw bele
pavbaɗ! I hąari yeŋ yeŋ ɓáy ɓil law
kɔrri ɓáy tul kuori; i naa ɓil pṵy
kuori ɓáy ɓil pṵyri.

39 Ɓáy faa ɗáa law ɓo tul
Ŋgɛrɛwṵru ze ɓari nzoɓkeri riw
bele ku na, i ríike law-ɛ hą ni písike
ri. Roo lɛ, fe ká'a waa ɓay tul-ri na i
ziŋ ya.

† **11:29 11.29** Ká ɓay láa soro ɓayri key riw bele lɛ, ì kḭ́i Tḭ́i kɛlɛ 1-15.21. ‡ **11:31 11.31** Zozuye 2.1-24; 5.13–6.27.

40 Tusuɛke lɛ, ka leke fe ká ndaɗ
kal taa hạy ká pola ɓay tul naari.
A roo lɛ, ka hii ɓay haŋa ri ziŋ fe
kerekeri ká hạ náa tǎŋkeri kaɗ kaɗ
na pola hạ naari ya.

12

Sṵ́u law ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe

1 Naari na, munu ká náa ɗori
ɓáy ruɔ nzoɓ ɓay nasikeri ká í kiri
naari na, naari hɔy kara feri riw
bele ká yɔklɔ haŋa náa séri nun
naari ɓa pola ɓáy feyạa ká mbuɔlɔ
naari lɛ̀ɓrɛ na, náa naari ɓa fal, a
náa ɗúuri ɗul ká Ŋgɛrɛwṵru hii ɓay
haŋa náa ɗúuri kparak ɓáy sṵ́u law
kpṵru ṭii gbṵke.
2 Naa geɗeri kɔ́m ɓa luo Zezu, ɓe
ká'a ɗaa hạ náa ɗáari law naari ɓo
tul-e, a nda faa pol naari ká ɗi kpṵru
ṭii gbṵke na. Ɓe na, ka sṵu law-
ɛ a hii huɗ ká tul puu say huɗ ká
ɓa huɗ sahoy ɓamba. Roo lɛ, ka
kɔ ɓa fe mbḭw ya, ɓay ḭi lɛ, ka ker
se tul suoriya ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ɗo
ɓay tul-e; a timbɛɗɛ key lɛ, ka kaw
zaɗ káw riŋ ɗika ká tunduo hoɗo
Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Reke Mbay ká Tul
Feri Riw Bele.
3 Ì kér se tul Zezu, ɓe ká'a sṵu law-
ɛ ká nduo nzoɓ feyạari ká i tuŋ ni
ŋgereŋ na í kɔ. Ì ker se ɗi ɓo, í tạa
ya, a law-rì kara ka sạa ya ndạw.
4 Ruy ɓaarì ká ì ruu ɓay tul feyạa
na, ì ruu kpṵru í ziŋ huɗ ká ɗi ya
ɓáy. Munu zu lɛ, ì hạ law-rì ka sạa
ya.
5 Ɓay ɗáa wạra ɓo ɓil law ká
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ha rì ká ì ɓa vi-eri
na wạa, ì yḭ-yḭiŋra lɛ woo? Ka ɓaa
mii:
«Vu-i, zaɗka ɓi Ŋgɛrɛmbay mì yḭw
mù lɛ,
mù kɔ ɓa fe ya na, munu ya.
A zaɗka mì túŋ mù ɓay tul fe ɗáa ɓo
na lɛ,
mu hạ law-a ka sạa ya,
6 ɓay ḭi lɛ, ɓi Ŋgɛrɛmbay na,
mì kuɔ basuku nzoɓ ká mì hii
ni;
mì nda nzoɓri riw bele ká mì kɔ
ri ɓa vu-iri*.»
7 Ì sṵu law ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe
ɓaarì. Ɓáy faa kɔ́kɔ sɛkɛ fekeri na,
Ŋgɛrɛwṵru a yḭw rì munu ká bǎa
leɗ yḭwke vi-eri. Wạa, leɗ hạa ze bi-
ɛ yḭw ni ya ɗo ɗi lɛ?
8 Zaɗka'a kuɔ basuku-rì ɓay tul fe
ɗáa ɓaarì, munu ká'a ɗaa ziŋ vi-
eri riw bele na ya lɛ, ì ɓa vi-e taa
tusuɛkeri ya, ì ɓa leɗ mbanari hɔy.
9 Bǎa naari ká tusiri key na, i yḭw
naari lɛ, náa hḭ́ɛri ri; wạa ɓoɗ ɓáy
rɔɔ, náa ɗíŋri tul naari ká pol Bǎa
naari ká nulue na lɛ, náa ti káwri
ɓáy kumnun na ya lɛ?
10 Zaɗka náa ɓári leɗ kɔɓ rɔɓay
na, bǎa naari ká tusiri key na, i yḭw
naari maa mbiimbam ndḭi munu ká
i kɔ ɓa fe kere na. A Bǎa naari ká
nulue laa lɛ, ka yḭw naari ɓay sɔ́kɔ
naari; a hii ɓay haŋa náa víri ɓa
nzoɓri ká *taŋ kaɗ kaɗ munu ká ɓe.
11 Zaɗka i ɗo yḭw naari ɓáy ká ɓil
sạw síeke ku na, náa kɔ́ri ɓa fe ká
ndaya, a náa ɗáari síe ze ká ɗi, ɓo
náa ɗáari suoriya ya. Roo lɛ, kpṵru
vǎw na, ɓari ká i fere ri fe ɓáy faa
yṵri ká mini key na, i kɔ ɓa fe kere:
ɓay ḭi lɛ, i vi ɓa nzoɓri ká i kaw
ɗɛkɛkɛ, í ɓa nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy
zaɗɛ.
12 Ɓe ze, yṵ-iri, ì sṵu law-rì í se
nun-rì ɓa pola!
13 I ɗaa fe ɓáy zaɗɛ, í se faa ká
ɗo kparak na ɓaŋguɔ ɓay haŋa ɓo,
nzoɓri ká hṵrusuo-ri tiya na, i kɔ rì
lɛ, i ziŋ hṵrusuo í se simseɗ kere, ɓo
í lie ya.

Báka ɓay

14 Ì ɗaa hṵrusuo-rì tuŋ kḭ ɓay káw
ɓáy ɗɛkɛkɛ ka zíŋ nzoɓri riw bele, a
í se simseɗ ká *taŋ kaɗ kaɗ a rii law
Ŋgɛrɛwṵru; munu ya lɛ, nzoɓ mbḭw
ká'a máa ɓay kɔ́kɔ Ŋgɛrɛmbay kɔ
na, tiya.
15 Ì nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay haŋa nzoɓ
mbḭw ká sakra ɓaarì ka fɛ́rɛ fal-ɛ hạ
law kere Ŋgɛrɛwṵru ya. Ì nzɛ ɓáy

* **12:6 12.6** Sim ɓayri 3.11-12.

sùo-rǐ ɓay haŋa nzoɓ mbi̱w kara ka vi ɓa puu ká zoŋ bak bak̰, a ɗaa ha̱ nzoɓri zukri ki̱ ha̱ zóɗike ya̱a zaɗ kpol kpol ɓa pola pola ya.

16 Ì nzɛ ɓáy sùo-rǐ ɓay haŋa nzoɓ mbi̱w kara ka ɓa nzoɓ ɗáa nun pie, mase nzoɓ i̱m fe kere Ŋgɛrɛwu̱ru munu ká *Esaw ɗaa na ya. Ɓe na, ka mbi fe kere ká ɗo ɓay tul-e ɓe ká'a ɓa ŋgɛrɛ leɗ na, a híeke ɓáy tuŋguo fe su̱m mbi̱w hɔy ziŋ tɔnɔ fal-ɛ.

17 Ì kɔ nda̱w, falɛ ku na, ka nzaa faa ɓay haŋa bi-ɛ ka sa̱m fe ha̱ ni, roo lɛ, bi-ɛ tuŋ ni ŋgereŋ. Ka nzaa faa ɓáy rɛw yeŋ yeŋ ɓay haŋa bi-ɛ ka suo kér ɓay ɓe, a sa̱m fe ha̱ ni hɔy kara, ka ziŋ faa ya†.

18 Ɓaarì na, ì soro ɓa lakun Ŋgɛrɛwu̱ru munu ká leɗ Izarayɛlri ká pola lew ya. Ɓari na, i soro ɓa lakun kuo Sinay ká nzoɓ kɔ ɓáy nun-ɛ a zaa ɓáy nduo-ɛ. Zaɗɛ ku na, huu sɛ ká ɗi bilam bilam nda̱w, síi mbam ɗo ɗi bir bir nda̱w, suŋ tilo ɗo ɗi nduŋ nda̱w, bawda zuu uru giŋgiŋ ká ɗi nda̱w,

19 ti̱w mgba ká ɗi pi̱o pi̱o nda̱w, rɔɔ kusol Ŋgɛrɛwu̱ru mgba ká ɗi ɓeleŋ nda̱w. Zaɗka i laa kusolke munu na, i koɗ *Moyze ɓay haŋa Ŋgɛrɛwu̱ru ka ɓaa ɓay ki̱ ha̱ ɓari mbǎa‡,

20 ɓay i̱i lɛ, i maa ɓay síŋ law-ri ká tul nzaa ká Ŋgɛrɛwu̱ru mbi pola ha ri na ya. Ka ɓaa mii: «Nzoɓ ze zaa kuo na key, mase nay ze zaa hɔy kara, i vbuku ni ɓáy tisaw ɓay ika ni§.»

21 Feri riw bele ká i kɔ na, mbi hi̱ɛ ha ri zikiki. Moyze ki̱ hɔy kara ɓaa mii: «Hi̱ɛ ɗáa mì ha̱ mì tɔ kpak kpak*.»

22 Roo lɛ, ɓaarì na, ì soro ɓa lakun Kuo *Sio̱n ká ɓa ŋgɛrɛpuo Ŋgɛrɛwu̱ru Nzoɓ Káw Ɓáy Kum-nun; ɓa Zuruzalɛm ká nulue. Ì sóro ɓa lakun leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri ká i ruɔ ɓamba wuruk wuruk í mbu̱ ki̱ í ɗaa suoriya ká ɗi.

23 Ì sóro ɓa lakun titire nzoɓri ká i ɓa taa Ŋgɛrɛwu̱ru ká i mbu̱ tul ki̱; ɓa nzoɓri ká'a ɗaa riŋ-ri ɗo ɓil mbeɗe pam ká nulue. Ì sóro ɓa lakun Ŋgɛrɛwu̱ru, Nzoɓ Kúŋ Sal Ɓay nzoɓri riw bele, ɓáy pa̱ra nun sùo nzoɓri ká'a naa ɓay ká tul-ri a ha ri ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

24 Rɔɔ, ɓa lakun Zezu ká'a ɗo sikɗa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy naari a ɗaa ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru sáake kuni fie ziŋ naari. Sím ɓe Zezu ká uo na kiɛ fe ndaɗ mba sím *Abɛl†.

25 Ì kɔ tul-rǐ ɓáy kere! Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɓaa ɓay ha rǐ na, ì mbii suku-rǐ ká ɗi ya. Zaɗka leɗ Izarayɛlri mbii suku-ri ká tul ɓay ká Ŋgɛrɛwu̱ru baka ri ká tusiri key ɓáy faa Moyze na, i ti̱i ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe ya. Wa̱a, maa ɓay naari ká náa mbiiri suku naari ɓay láa báka ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru ká baka naari ká nulue ɓáy faa Zezu na, náa ti̱iri ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe na mina lɛ?

26 Pola lew ká tul Kuo Sinay na, kusol Ŋgɛrɛwu̱ru mgba ha̱ zaɗ laŋ yik yik. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, ka waa ɓay key ziŋ naari mii: «Mì haŋa zaɗ laŋ yik yik ba mbi̱w rɔɓay; ɓa tusiri hɔy ya, roo lɛ, nulue kara nda̱w.»

27 Ɓay ká'a ɓaa mii: «Ɓa mbi̱w rɔɓay» na kiɛ naari ta-taŋ mii: feri riw bele ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa na, a láŋ yik yik a zekre kaɗ ɓay haŋa ɓo, feri ká laŋ ya a ɗo ndiŋ na, ka ɗo.

28 Naari na, náa ɗo zíŋri puoruo ká nulue ká laŋ ya, a náa réri mbay ziŋ Ŋgɛrɛwu̱ru ká ɗi. Munu zu lɛ, náa ɗáari taambɔl ha̱ Ŋgɛrɛwu̱ru; náa písiri ni, a náa ɗáari fe ká rii law-ɛ, ɓáy ɗíŋ tul nda̱w, hi̱ɛ ni nda̱w,

29 ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru naari na, ɗo munu ɓa huu ká sɛ gandaw gandaw.

† **12:17 12.17** Tii kɛlɛ 25.30-40. ‡ **12:19 12.19** Ti̱i kɛlɛ 20.19. § **12:20 12.20** Ti̱i kɛlɛ 19.13. * **12:21 12.21** Ki̱iŋa bol kusol ba siɗike 9.19. † **12:24 12.24** Sím Zezu na mba sím Abɛl, ɓay i̱i lɛ, sím Abɛl vbi vbíɗa tul ŋga̱ni, a sím Zezu laa lɛ, nda buma ziŋ nzoɓri ká tul fe ɗáa ya̱a ɓari. Tiika sa̱w fe 4.10.

13

Simseď ká rii law Ŋgɛrɛwṵru

1 Ì híi kḭ ɓaŋguɔ ká ɓil *Krisi.
2 Ì yḭiŋra mgbaka varuri ká i tḭi tul-rì ya. Ì kɔ, nzoɓ ha̰nɛri ďaa munu í mgbáke leď nzaapeď Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue ɓa sùo-ri taŋ kɔ́kɔke.
3 Ì kér se tul ɓari ká i naa hul sal na rìi fe ká ì naa ďi ziŋ ri. Ì kér se tul ɓari ká i ďaa nun-ri tuɔ síe na, rìi fe ká i ďaa nun-rì tuɔ síe munu ká ɓari nda̰w.
4 Ndaď ɓay haŋa ɓaarì riw bele na, ì ďɔy ya̰aŋa kḭ; má̰y nzoɓ ɓáy wa̰ra nzoɓ na, i kɔrɔ sùo-ri ɓay tul kḭ, ɓay ḭi lɛ, nzoɓ taka mgbá̰y bapiɓiri ɓáy nzoɓ ďáa nun pieri na, Ŋgɛrɛwṵru a kúŋ sal ɓay zuɔ tul-ri.
5 Ì ha̰ kɔn lari ka re mbay ká tul simseď ɓaarì ya, ì ďaa law-rì ka ɓo tul fe ká ì ďɔ̌ke kḭ hɔy, ɓay ḭi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii:
«Mì ti ála rì ya;
mì ti pɔ́ŋ fal-rì ya mgbaŋ*.»
6 Ɓe mini ze, náa maa ɓáari ta-taŋ ɓa kɛlɛ mii:
«Ŋgɛrɛmbay na ɓa nzoɓ sɔkɔ mì;
mì ti ďáa hḭɛ ya.
Wa̰a, fe ḭi ze, nzoɓ a máa ɓay ďáa ziŋ mì lɛ†?»
7 Ì kér se tul nzoɓ ndáka faa pol-rì ká pola ká í ka-káa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ha rì na í kɔ. Ì kér se tul law-ri ká i ďaa ɓo tul Ŋgɛrɛwṵru kpṵru í huke na, í mbóro í ďaa.
8 Zezu Krisi na, fɛrɛ sùo-ɛ ya, ka ďo munu ká liɛ, vuri, a ďo munu ɓaŋguɔ kpaďara.
9 Ì ha̰ kḭri fe féreri ká ɓoď ɓoď a ďo ɓoď ɓá̰y tusuɛ ɓay ká se tul Krisi na, ka kúɔ rì ha rì wṵ́ruke faa ya. Fe ká ndaď ɓamba lɛ, ɓay haŋa ɓil law naari ka ziŋ hṵrusuo ɓáy faa law kere Ŋgɛrɛwṵru ɓo, ɓáy faa ďáa vu mbom ɓo tul zaď saŋmari ká se tul fe sṵm ya. Ɓari nzoɓri ká i ďaa vu mbom ɓo tul zaď saŋmari ká mini key na, i ziŋ fe mbḭw ká ɓil-e ya.
10 Naari na, náa ďori ɓáy *fe poy naari ká naa ɓay feya̰a ká tul naari, a ɓari *nzoɓ fe poy Ziɓri ká i ďaa peď ká ɓil hul ka̰ni na, i ďo ɓáy faa ká ɓay tuu ndaďike ya‡.
11 Tusuɛke lɛ, *ŋgɛrɛnzoɓ fe poy luye Ziɓri ze se ɓáy sím fe hɔlri a rìike ɓil *zaď ká taŋ kaďaŋ ɓamba tasiri na ɓay púo fe ɓay náake feya̰a nzoɓri. Roo lɛ, sùo náykeri na, i tay ká nzaa zaď.
12 Sa̰wke mini ze, Zezu hɔy kara hu ká nzaa zaď ká fal ŋgɛrɛpuo ɓay haŋa nzoɓri *taŋ kaď kaď ɓáy faa sím ɓe sùo-ɛ.
13 Munu zu lɛ, náa tḭ́iri ká ɓil kḭri fe ďáa Ziɓri na, a náa sṵ́ɔri nun Zezu ɓa nzaa zaď, a náa zúɔri ziŋ ni mbḭw ká ďi ha ri ḭ́m naari munu ká ɓe,
14 ɓay ḭi lɛ, ká tusiri key na, náa ďori ɓáy puo ká'a ďoko ɓaŋguɔ ya, roo lɛ, náa gíyaŋri ŋgɛrɛpuo ká'a ďoko.
15 Munu zu lɛ, ɓáy faa Zezu na, náa písiri Ŋgɛrɛwṵru ɓaŋguɔ, ɓe ze ɓa fe poy naari; ɓayke ɓaa mii, náa písiri riŋ-ɛ ɓáy nzaa naari ɓaŋguɔ.
16 Ì yḭiŋra ďáa fe kere ya, a í ha̰ kḭ fe ká ì ďɔ̌ke na; ɓe ze ɓa fe poyri ká̰ rii law Ŋgɛrɛwṵru.
17 Nzoɓri ká i nda faa pol-rì na, ì ďaa vu mbom ɓo tul-ri a í ďiŋ tul-rì ká pol-ri, ɓay ḭi lɛ, nam mgba nun-ri ya ɓay tul-rì. Ɓa ɓari ze, i kḭiŋa fal peď ďáa ɓari sùo-ri ha̰ Ŋgɛrɛwṵru. Zaďka ì ďaa vu mbom ɓo tul-ri lɛ, i ďáa peď ɓari na ɓáy suoriya, a ze ɓo ì ďaa vu mbom ɓo tul-ri ya laa lɛ, i ďáa peď ɓari na ɓáy rɛ́kɛ sùo, lɛ, peď ɓari na ti sɔ́kɔ rì mbḭw ya.
18 Ì ďaa nzaa ɓay kere ɓaŋguɔ ɓay tul ɓuru. Ɓuru kɔ ká ɓil law ɓuru ɓa tusuɛ kḭ; kér ɓay ɓuru ďaa ɓay mbḭw ɓo tul ɓuru ya, ɓay ḭi lɛ, ɓuru

* **13:5 13.5** Zozuye 1.5; Kḭiŋa bol kusol ba siďike 31.6. † **13:6 13.6** Simri 118.6. ‡ **13:10 13.10** Naari ká náa ďáari law naari ɓo tul Zezu na, fe poy naari ɓa Zezu ká mbi sùo-ɛ ɓa vuy fe poy ká tul puu say huď ɓay tul naari. Nzoɓri ká i ďo ɓil fe ďáa Ziɓri kɔɓ rɔɓay, a í ďaa law-ri ɓo tul Zezu ya na, i ti ďoko ɓil fe kere ká náa ziŋri na ya.

hii ɓay séke simseɗ ká ɗo ɓáy zaɗɛ
ɓaŋguɔ.
19 Mì koɗ rì, kakalke lɛ, ɓay haŋa
rì ɗaa nzaa ɓay kere hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru
ka hạ̃ mì faa hạ̃ mì yḭ̃i koɗ hɔy mí se
luo-rì.

Nzaa ɓay kere ɓe ɓáy ɔ́rɔ ɓie ɓay ká mgbaɗa

20-21 Ŋgɛrɛwṵ̃ru tuma Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu *Krisi saa sakra nzoɓ
huɗeri, ɓe ká'a ɓa ŋgɛrɛ tul nzoɓ
kɔ́rɔ baɗuri. Ɓáy faa sím ɓe ká
uo na, Ŋgɛrɛwṵ̃ru sáake kuni fie
ká'a ɗoko ɓaŋguɔ na ziŋ naari.
Ndaɗ ɓay haŋa ɓe Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká hạ̃
ɗɛkɛkɛ hạ̃ nzoɓ na, ka ha rì fe kereri
riw bele ká i se síeke ɓay haŋa rì
ɗáake law hiiya ɓe. Ndaɗ ɓay haŋa
ni ka ɗaa fe ká rii law-ɛ ká ɓil law
naari ɓáy faa Zezu Krisi. Riŋ ɗika ɓa
taa Zezu mbiimbam ɓáy mbiimbam
ɓaŋguɔ! Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni
ka ɗo munu na kḭ̃!
22 Yṵ̃-iri, mbeɗe ni ká ŋguɗaŋ ká
mì ɗaa ha rì key na ɓay ɗáake wạ̃ra
ɓo ɓil law-rì zu, ze mì koɗ rì ɓay
haŋa rì iki law-rì ká ɗi í laa.
23 Mì hii ɓay haŋa rì kɔ, yṵ̃ naari
Timote na i tina ni saa hul sal
ro. Zaɗka'a vi luo-i ɓa vaa lɛ, mì
mgbaka ni kɛk uu gar-i hạ̃ ɓuru kḭ̃
ɓúru se luo-rì ɓúru vǎa kɔ rì.
24 I hii soko hạ̃ nzoɓ ndáka
faa pol-rì riw bele ɓáy nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwṵ̃ruri riw bele. Ɓari ká tusiri
Itali kara, i hii soko ha rì.
25 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ka sáɗ ziŋ rì riw bele.

Zak
Mbeɗe ká Zak ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Zak ɗaa hạ̃ nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri ká i zekre kị̃ kpɛrkɛ kpɛrkɛ ká í kaw ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key ɓa varu nzoɓri hɔy. Nzoɓ ɗaa mbeɗe key na, hạ̃ nzaa ɓoko ɓáy nun nzɛm ɗáa fe, ɓay haŋa nzoɓ mbika lawri geɗe tul simseɗ kere ká maa ɓáy taa nzoɓ Krisiri ká sakra nzoɓ fe ɗáa yạ̃ari ɓáy nzoɓri ká i mgba nzaa-ri ká tusiri key túŋ siri kɛk kɛk. Ka ɓaa ɓay feri ɓoɗ ɓoɗ ká ɓay sɔ́kɔke nzoɓri ká ɓil káw ɓáy kumnun ɓari ká tusiri key ha ri ɗo ɓay kér ɓay ká ɗo ɓáy zaɗɛ ká se tul fe líe law ká tị̃i tul nzoɓ ndạ̃w, nzoɓ kṵ̃ku ndạ̃w, nzoɓ feziŋa ndạ̃w, kɔ́rɔ nzaa rị̃m ndạ̃w, rɔɔ kakalke lɛ, ka ɓaa mii, mbika law ká fe ɗáake tiya na, ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Ɗáa suoriya ká ɓil fe líe law ká tị̃i tul nzoɓ: 1.1-18
Láa ɓay ɓáy ɗáa feke: 1.19-27
Báka ɓay ká se tul náa nun kị̃: 2.1-13
Mbika law taŋ ɗáa feke na, ɓa fe ká gɔr hɔy: 2.14-26
Kɔ́rɔ nzaa rị̃m: 3
Nzoɓ mbika law, ɓáy feri ká tusiri key: 4.1–5.6
Feri ɓoɗ ɓoɗ ká ɓay ɗáa: 5.7-20

Soko ká Zak hii hạ̃ nzoɓ mbika lawri

1 Ɓi Zak ká mì ɓa koy peɗ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu *Krisi na, mì ɗaa mbeɗe key mí hǐike soko hạ̃ sạ̃w nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri riw bele ká i zekre kị̃ kpɛrkɛ kpɛrkɛ í kaw ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key.

Mbika law ɓáy nun nzɛm

2 Yṵ-iri, kị̃ri fe líe lawri ɓoɗ ɓoɗ ká tị̃i tul-rì na ì kɔ ɓa fe suoriya,
3 ɓay ị̃i lɛ, ì kɔ ndạ̃w, mgbaka mbika law ŋgɔ-ŋgɔŋ na, ɗaa ha rì sṵ̃uke law-rì ɓa pola pola.
4 Roo lɛ, ɗo nun haŋa sṵ́u law ɓaarì na ka ɗo kpṵ̃ru tị̃i gbṵ̃ke, ɓay haŋa ɓo ì vi ɓa nzoɓri ká ŋgɔ-ŋgɔŋ ká fe mbị̃w mini kara ka puo rì ya.
5 Ze ɓo, zaɗka nun nzɛm puo nzoɓ mbị̃w ká sakra ɓaarì lɛ, ka vbi Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká hạ̃ fe hạ̃ nzoɓri riw bele ɓáy law kere puluk taŋ túŋ ri ŋgereŋ na.
6 Roo lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni ka vbi ni ɓáy faa mbika law taŋ mạ́y ɓay ká ɓil law-ɛ, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓ ká mạy ɓay ká ɓil law-ɛ na ka ɗo faa mbị̃w munu ɓa mbii ká zuu kuu lɛ, ura ni a suru ni nda kị̃ paw pǎw ɓa lie ɓa lew.
7 Kị̃ri nzoɓ ká mini key na, kɔkɔ ká'a kér a ɓaa mii, Ŋgɛrɛwṵ̃ru a haŋa ɓeri fe.
8 Ɓa nzoɓ ká law-ɛ ruu ni, a faa seɗ ɓeri riw bele kara ɗo maŋ.

Ɓay ká se tul nzoɓ kṵ̃ku ɓáy nzoɓ feziŋa

9 Nzoɓ mbika law ká ɓa nzoɓ kṵ̃ku na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka záy sùo-ɛ ɓay tul Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká ura ni ɗo siya.
10 A nzoɓ mbika law ká ɓa nzoɓ feziŋa laa lɛ, ka záy sùo-ɛ ndạ̃w ɓay tul Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká iki tul feziŋa ɓeri ɓa siri. Tusuɛke lɛ, nzoɓ feziŋari na i kál mgbaɗ munu ká fukri puu
11 ká síe tị̃i mbuu a so mbǎŋ hạ̃ fukrikeri na huɔ a gạy, hạ̃ kereke ká fuu mbṵ̃u na zekre kaɗ kaɗ. Ɗo faa mbị̃w munu ndạ̃w, nzoɓ feziŋari na i zéeke rik ká ɓil peɗ ɓeri.

Ɓay ká se tul fe líe law

12 Nzoɓ ká mgba law-ɛ ŋgɔ-ŋgɔŋ ká tul fe líe lawri ká tị̃i tul-e na, suoriya ɓa taa ɓe, ɓay ị̃i lɛ, zaɗka'a mba tul fe líe law na, a ɗoko ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ ɓa fe tunduo ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru waa ɓay tul nzoɓri ka i hii ni na.
13 Zaɗka fe líe law tị̃i tul nzoɓ lɛ, kɔkɔ ká'a ɓaa mii, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ze lie ɓeri, ɓay ị̃i lɛ, faa ká ɓay líe

Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ ni ɗaa fe ka̱aya na tiya. A ɓe Ŋgɛrɛwu̱ru kara ti lie law nzoɓ mbi̱w ya.
14 Roo lɛ, kɔn fe ká ɗo ɓil law nzoɓ ze lie law-ɛ a kuɔ ni a ɗaa ni ɓo ɓil ndaw.
15 A zaɗka kɔn feke ku na se ndi̱i ɓa pola lɛ, vi ɓa feya̱a. Ze ɓo feya̱ake si̱e ɓa pola pola lɛ, mboŋ huɗ.
16 Ɓaarì yu̱-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, ì úla sùo-rì ya!
17 Fe kereri riw bele ká ndaɗ ɓamba ká ì ziŋ na, uru saa luo Ŋgɛrɛwu̱ru nzoɓ ɗáa zaɗ taŋari ká nulue. Ɓe na, ka fɛrɛ sùo-ɛ ya nda̱w, a suo zaɗ ɗol ɓe hɔy kara ba mbi̱w ya nda̱w pi.
18 Ɓáy law hiiya ɓe na, ka ha̱ke naari pam ɓáy faa Ɓay ɓe ká ɓa tusuɛ ɓay. Ka ɗaa munu ɓay haŋa ɓo, náa ɗori titire ɗɛkrɛ ká pol feri riw bele ká'a ɗaa ri na.

Laa ɓay ɓáy peɗke

19 Ɓaarì yu̱-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, ɓay ká mì ɓáa key na ì laa ɓáy kere! Nzoɓ ha̱a ha̱a lɛ, ka ɗo ɗi ya a te suk-e a láake, a takra yi̱iŋra ɓáy ɓay ɓa vaa ya nda̱w, a ha̱ law-ɛ fa̱a ni ɓa vaa ya nda̱w,
20 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ law fa̱a na ti ɗáa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru ya.
21 Munu zu lɛ, feri riw bele ká ɓa fe i̱m ɓáy fe law mgbɔ́rɔri ká mbaa law-rì dɔrɔrɔ na, ì pɔ́ŋ fal-ɛ wu̱m, í ɗiŋ tul-rì í ya̱ake ɓay ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ ni ɓar sa̱w ɗo ɓil law-rì na, ɓay i̱i lɛ, ɓayke na ku ze maa ɓay haŋa rì zi̱ŋke pam.
22 Ɓay ká ì laa na, ì laa ɓa láake hɔy ya, roo lɛ, ì ɗaa feke nda̱w rɔ! Munu ya lɛ, ì ula sùo-rì.
23 Nzoɓ ká laa Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru, rɔɔ a ɗaa feke ya na, ka ɗo munu ɓa nzoɓ ká kɔ tem sùo-ɛ ká ɗo ɓil fe kɔ́kɔ tem sùo.
24 Falɛ ká'a pɔŋ a zɔl na báyi̱i lɛ, zaɗɛ ku hɔy tem sùo-ɛ ká'a kɔ na zee ni sɛl.
25 A nzoɓ ká bɛklɛ *bol kusol *Krisi ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká ha̱ naari faa ɗáa fe ká rii law Ŋgɛrɛwu̱ru, rɔɔ a ɗo tul-e ŋgɔ-ŋgɔŋ a ɗaa peɗke ɓáy faake faake a yi̱iŋra fe mbi̱w ya lɛ, nzoɓke ku na Ŋgɛrɛwu̱ru a sa̱m fe zuɔ tul-e ká ɓil peɗ ɓe.
26 A nzoɓ ká kɔ a ɓaa mii, ɓeri ɓa nzoɓ hi̱ɛ Ŋgɛrɛwu̱ru, rɔɔ a kɔ faa kɔ́rɔ nzaa ri̱m-ɛ ya lɛ, ka ula sùo-ɛ sùo-ɛ ki̱. Peɗ ɗáa nzoɓke ká pol Ŋgɛrɛwu̱ru na ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy.
27 Hi̱ɛ Ŋgɛrɛwu̱ru taa tusuɛke ká taŋ kaɗaŋ ká nun Ɓăa Ŋgɛrɛwu̱ru na ze ɗo key: ì kɔ-kɔ́m ɓa tul leɗ selri ɓáy ma̱y síeri ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓari, a í nzɛ ɓáy sùo-rì ɓay haŋa fe ka̱ayari ká tukɛlɛ key na ka ɓíɛ rì ya.

2

Ì naa nun ki̱ ya

1 Yu̱-iri, ɓaarì ká ì ɗaa law-rì ɓo tul Ŋgɛrɛmbay naari Zezu *Krisi Nzoɓ Riŋ Ɗika Luye na, ndaɗ ɓay haŋa rì naa nun nzoɓ mbi̱w ya.
2 I kɔ, munu ká nzoɓ feziŋa mbi̱w nduo gari ndu̱y mgbilik mgbilik, a ɗaa ŋgama ká ndu̱y zi̱riri zi̱riri nduo nduo-ɛ a víke zaɗ mbú̱ ki̱ ɓaarì, a nzoɓ ndeke ɗi siɗike na ɓa nzoɓ ku̱ku a nduo kaŋ gari a víke *hul mbú̱ ki̱ na ku nda̱w.
3 A lɛ, ì ɗaa vu mbom ɓo tul nzoɓ ká nduo gari kere na í ɓaa ha̱ ni mii: «Ŋgɛrɛ, zaɗ káw ɓaarì ze ɓa kere ɗo key.» Falɛ lɛ, ì ɓaa ha̱ nzoɓ ku̱ku na mii: «Ɓo na, mu ɗo siya, mase mu káw siri ká zaɗ ni key.»
4 Zaɗka ì ɗaa munu ká sakra ɓaarì lɛ, ì naa nun nzoɓ ya zu lɛ? Ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓ, ɓáy kér ɓay ká ndaya munu ku na wa̱a, ɗo ɓáy zaɗɛ ki̱ zu lɛ?
5 Ɓaarì yu̱-iri ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, ì te suku-rì í laa ɓay key na ɓáy kere! Ŋgɛrɛwu̱ru nan nzoɓ ku̱kuri ká nzoɓri ká tusiri key kɔ ri ɓa fe ya na ɓay haŋa ri vi ɓa nzoɓri ká i ŋgɔŋ ká ɓil mbika law, í ɗo ɓil puoruo ɓe ká'a waa ɓay tul ɓari ká i hii ni na wa̱a, ì kɔ ya lɛ woo?

6 A roo lɛ, ɓaarǐ na, ǐ ɩ̃m nzoɓ
kụ̃kuri! Nzoɓri ká i mgba nzaa-rǐ í
fą̃a rǐ se zaɗ kúŋ sal ɓay na, ɓa ɓari
nzoɓ feziŋari na ya lɛ woo!
7 Mase, riŋ kere ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɗaa ɓo tul rǐ na wą̃a, ɓa ɓari kị̃ ze
i ɓiɛ ya lɛ?
8 Mbeɗe Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa mii: «Mu
híi kụ̃-ɔ munu ká sùo-ɔ ɓo kị̃*.»
Zaɗka ǐ ɗaa vu mbom ɓo tul bol
kusolke ká kal bol kusol hą̃wri na
riw bele lɛ, ǐ ɗaa ndaɗ ɓamba kị̃ zu.
9 Roo lɛ, zaɗka ǐ naa nun kị̃ lɛ, ǐ
ɗaa feyą̃a, a *bol kusol na kara ɗaa
ɓay ɓo tul-rǐ, ɓay ɩ̃i lɛ, ǐ waɗ tul bol
kusolke na.
10 Tusuɛke lɛ, zaɗka ǐ ɗaa vu
mbom ɓo tul bol kusolri na ɓáy
zaɗɛ, rɔɔ í rą̃w mbɩ̃w hɔy keklek ká
sakrake na lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ rǐ ɓa
nzoɓ wáɗ bol kusolri na ku riw bele,
11 ɓay ɩ̃i lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓaa mii:
«Mù ti ɗáa nun pie ya» na, yɩ̃i a
ɓaa na rɔɓay mii: «Mù ti ika nzoɓ
ya.» Ze, zaɗka mù ɗaa nun pie ya,
rɔɔ mú i nzoɓ lɛ, mù waɗ bol kusol
Ŋgɛrɛwụ̃ru na.
12 Munu zu lɛ, ɓayri riw bele ká ǐ
ɓaa, ɓáy feri riw bele ká ǐ ɗaa na, ǐ
ɗaa munu ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
a kúŋ sal ɓay zuɔ tul-rǐ, ɓáy faa bol
kusol ká hą̃ nzoɓri faa ɗáa fe ká rii
law-ɛ na.
13 Nzoɓ ká kɔ nun síe kụ̃-ɛ ya, rɔɔ
nam kúŋ sal ɓay vi lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru
a kúŋ sal ɓay ɓo tul-e taŋ kɔ́kɔ nun
síe ɓe. Roo lɛ, nzoɓ ká kɔ nun síe kụ̃-
ɛ na, nam kúŋ sal ɓay vi lɛ, fe ká'a
mbika hɩ̃ɛ hą̃ ni na tiya.

Mbika law ɓáy fe ɗáa kereke

14 Yụ̃-iri, zaɗka nzoɓ ɓaa mii, ɓeri
ɗo ɓáy mbika law, rɔɔ a ɗaa fe
ká kiɛ mbika lawke na ya wą̃a,
kị̃ri mbika law ká ɗo munu ku na,
kereke ɓa ɩ̃i lɛ? Lɛɛ, mbika law ká
mini na, a yą̃aŋa ni kị̃ zu lɛ?
15 Munu ká yụ̃ ɓaarǐ ká ɓa wą̃ra
nzoɓ, mase mą́y nzoɓ se tigbi-ɛ hɔy
a kɔn sɛ ni nam ɓáy nam,
16 rɔɔ nzoɓ mbɩ̃w ká sakra ɓaarǐ
kɔ ni a ɓaa hą̃ ni mii: «Mba mǐ mba!
Gari tiya, fe sụ̃m kara tiya ndą̃w, mu
se ɓáy kere ɗɛkɛkɛ,» rɔɔ í hą̃ ni fe
ká'a se síeke ya na wą̃a, kereke ɗo
hą̃a lɛ?
17 Mbika law na ɗo faa mbɩ̃w
munu ndą̃w. Zaɗka nzoɓ ɓaa mii:
«Mì ɗo ɓáy mbika law,» rɔɔ a ɗaa
fe ká ɓay kíɛke mbika law ɓe na ya
lɛ, ɓa mbika law ká ɗo gɔr hɔy.
18 Kɔ ya lɛ, nzoɓ hą̃nɛ a ɓáa mii:
«Ɓo na, mù ɓa nzoɓ ká mù ɗo ɓáy
mbika law ká taŋ ɗáa fe kere, a
ɓi laa lɛ, mǐ ɓa nzoɓ ká mǐ ɗaa fe
kereri.» Lɛɛ, mǐ yɩ́iŋra ɓáy ɓay hą̃
ni mii: «Mu kíɛ mǐ, mina ze mbika
law ɓo na ɗo taŋ ɗáa fe kereri lɛ, a
ɓi laa lɛ, mǐ kíɛ mù mbika law ɓi ɓáy
fe kere ɓiri ká mǐ ɗaa na.»
19 Ɓo na, mù kɔ mú ɓaa mii,
Ŋgɛrɛwụ̃ru mbɩ̃w keklek lɛ, nda-
ndaɗ! Temndayari kara i kɔ munu
ndą̃w, a í tɔ kpak kpak!
20 Ɓo kɔ̀kɔ nzoɓ! Wą̃a, mù hii ɓay
haŋa mǐ kiɛ mù mii, mbika law ká
taŋ ɗáa fe kereri na, ɗo ɓa fe ká gɔr
hɔy lɛ?
21 Mu kér se tul bulu naari *Abara-
ham na mú kɔ. Ka ɗaa mina ndą̃w
rɔɔ hą̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ ni ɓa nzoɓ ká
ɗo ɓáy zaɗɛ ká nun-ɛ lɛ? Ka ɗo ɓáy
zaɗɛ ká nun-ɛ ɓay tul fe ká'a ɗaa a
mbike vi-e Izak ɓa *fe poy hą̃ ni na.
22 Mu kɔ, mbika law ɓe, ɓáy fe
ká'a ɗaa na se ziŋ kị̃ mbɩ̃w hɔy hą̃
mbika law ɓe na ɔ̌rɔke ɓie a ɗǒke
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ɓay fe ká'a ɗaa
na†.
23 Ɓe mini ze, ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe
Ŋgɛrɛwụ̃ru na ɗo ɓáy zaɗɛ. Ɓayke
ɓaa mii: «Abaraham na ɗaa law-ɛ
ɓo tul Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓe ze Ŋgɛrɛwụ̃ru
kị̃ike fal mbika law ɓe, a kɔ́ke ni
ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm ká
nun-ɛ‡,» a ɗi ni ɓa nzoɓ buɔ-ɛ.
24 Munu zu lɛ, ǐ kɔ, nzoɓ na,
Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ ni ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká nun-ɛ ɓay tul fe ká'a ɗaa
ɓo, ɓay tul mbika law ká'a ɗǒke kị̃

* **2:8 2.8** Soro peɗ ɗáa Leviri 19.18. † **2:22 2.22** Ǐ kị̃i Tiika są̃w fe 22.9-12. ‡ **2:23 2.23** Tiika są̃w fe 15.6.

hɔy ya.
25 Ɗo faa mbi̱w munu ɓa Rahaɓ
ká ɓa mą́y nun pie ká mgba nzoɓ
nzaapeɗri ká i ɓa Ziɓri ɓa luo-ɛ, a
sɔ ri a ɗaa ri mu̱u ha ri zɔl ɓáy faa
ki̱. Ɓáy faa fe ɗáa ɓe ká mini key na
ze, Ŋgɛrɛwu̱ru kɔ́ke ni ɓa mą́y ká ɗo
ɓáy zaɗɛ ká nun-ɛ§.
26 Tusuɛke lɛ, ɔ̃mi ká ti̱i saa sùo
nzoɓ na, nzoɓke hu ro zu̱. Ɗo faa
mbi̱w munu ndąw, mbika law ká taŋ
ɗáa fe kere na, ɓa mbika law ká hu-
hu.

3

Kɔ́rɔ nzaa ri̱m

1 Yu̱-iri, ndaɗ ɓay haŋa nzoɓri
ŋgi̱-ŋgi̱i ká sakra ɓaarì, i mbi sùo-
ri ɓa nzoɓ fére nzoɓri fe ya, ɓay
i̱i lɛ, ì kɔ ndąw, ɓuru ká ɓuru ɓa
nzoɓ fére nzoɓri fe na, zaɗka fe fére
ɓuru na ɗo ɓáy zaɗɛ ya lɛ, ɓay ká
Ŋgɛrɛwu̱ru a ɗáa ɓo tul ɓuru na a
ŋgɔ́ŋ ɓamba tasiri kal tul-e taa nzoɓ
ąwri.
2 Naari riw bele na, náa rąwri
faari ɓoɗ ɓoɗ ki̱rɛ ŋgi̱i ɓamba.
Zaɗka nzoɓ rąw ɓay ká'a ɓaa hą ku̱-
ɛri na ku ya lɛ, ka ɓa nzoɓ ká ɗaa fe
ɓáy zaɗɛ, a maa kɔ́rɔ sùo-ɛ ɓáy zaɗɛ
ŋgiɗ bele.
3 Ì kɔ, munu ká náa ɗáari kɛ̌ŋrɛŋ
zuɔ nzaa piriri ɓay haŋa ri hi̱ɛke
naari na, vu fe ká ndi̱i ká ɗo nzaa-
ri ku na, náa maari haŋa sùo-ri riw
bele se ziŋ naari se zaɗ ká law naari
hii. 4 Rɔɓay, munu ká hul tumbiiri
ká ŋgɔɓ ɓamba ká zuu kuu bivbiɗ
bivbiɗ a suru ri na kara, vu fe ká
ndi̱i hɔy ká ɗo tigbąa-ri ku na ze,
nzoɓ piri ŋgɔŋkeri na maa haŋa hul
tumbii na se ziŋ ri se zaɗ ká law-ri
hii.
5 Ɗo faa mbi̱w munu ndąw, ri̱m na
ɓa vu fe ká ndi̱i ká ɗo naysuo nzoɓ.
Ze ka ŋgɔɓ ya ndi̱i hɔy kara ka maa
ɗáa bawda ɓayri ŋgi̱i ɓamba.
Ì kɔ ɓil law kɔr ká aa ku na í kɔ,
lahuu ká ndi̱i ká i te ɓo ɗì na, maa
táy feri kpɔlɔ̀k kpɔlɔk riw bele ká ɗì.
6 Ri̱m nzoɓ na ɗo faa mbi̱w munu
ɓa lahuu na. Ɓay kąayari ɓoɗ ɓoɗ
ŋgi̱i ɓamba ti̱i saa ɗì. Ka ɗo ɓil
naysuo naari a yąa ɗì kpol kpol, a
ɓiɛ sùo naari na riw bele. Ze, ri̱m
nzoɓ na ɗo ɓa huu ká ɓiɛ nzoɓ ɓáy
nam mboŋa ɓe kpu̱ru ti̱i nam huɗ
ɓe. Huuke ku na sąwke uru saa ɓil
huu ká ru-ruma ya ki̱.
7 Nzoɓri maa ɓay mgbaka nzaa
nayri ɓoɗ ɓoɗ riw bele, nay ɓisuyri
ndąw, nduyri ndąw, feri ká se-seɗ
ɓáy ɓil-ri ndąw, rɔɔ si̱iri ká ɓil máa
mbii kara ndąw pi. Fe niri riw bele
key na, nzoɓri ziŋ faa í mgba nzaa-
ri,
8 roo lɛ, nzoɓ ká maa ɓay mgbaka
nzaa ri̱m mgba na, mbi̱w tiya. Ri̱m
na ɓa fe ká ndaya ká se siya kalu
kalu, pomke kara i nzoɓ i.
9 Ri̱m key na, náa ɗáakeri taambɔl
hą Ŋgɛrɛwu̱ru Bǎa naari, a lɛ, ɓe na
ku rɔɓay, ną́a yi̱i náa fǎɗkeri nzoɓri
ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ri ha ri rì ni na.
10 Nzaa ká mbi̱w key na, náa
sąmkeri fe zuɔ tul nzoɓ ndąw, rɔɔ
ną́a yi̱i náa fǎɗkeri nzoɓ ndąw na!
Yu̱-iri, ɗo nun haŋa ni ka ɗo munu
ya!
11 Ì kɔ ku na wąa, luɔ mbii ká
mbi̱w hɔy, a lúo ɓa mbii kere ndąw,
a yi̱i a luo ɓa mbii ká loŋ hąaru
ndąw lɛ?
12 Yu̱-iri, nzum na wąa, a líe ɓa
sima lɛ? Mase sɔrɔ a líe ɓa nzum
ndąw lɛ? Luɔ mbii ká mbi̱w hɔy na,
mbii ká loŋ hąaru ɓáy mbii ká ɓa
kere na, ti ti̱i saa ɗì siɗì bele ya.

Nun nzɛm ká uru saa luo Ŋgɛrɛwu̱ru

13 Nzoɓ ve ze ká sakra ɓaarì key
ɓa nzoɓ nun nzɛm ɓáy nzoɓ fe kɔ́kɔ
lɛ? Ndaɗ ɓay haŋa ni, ka kíɛ nun
nzɛmke na ɓáy faa simseɗ ɓe, ɓáy
fe ɗáa ɓeri ká'a ɗiŋke tul-e mgbɔr
mgbɔr ká ɗì ɓáy nun nzɛm na.
14 Roo lɛ, zaɗka ɗáa sere mbúo
ɓáy kér ɓay kɔ́kɔ nun fe ɗo ɓil law-
rì lɛ, ì nda giri sùo-rì ya, ɓay i̱i lɛ,

§ **2:25 2.25** Ì ki̱i Zozuye 2.1-21.

kúɗ ɓay ze ɗo sùo-rǐ; sùo ɓay mbi̱w
kara ti ɓil law-rǐ ya.
15 Nun nzɛm ká mini key na uru
saa luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru kpǎy ya, roo lɛ,
ɓa fe ká tusiri key hɔy, a ɓa fe ká
ɗo ɓil naysuo nzoɓ, a uru saa luo
ŋgɛrɛtemndaya.
16 Zaɗ ká ɗáa sere ɓáy kɔ́kɔ nun
fe ze re mbay ká sakra nzoɓri ká ɗi
na, zaɗɛ ku na ɗo nzą̃ri nzą̃ri, a ki̱ri
fe kąayari ɓoɗ ɓoɗ kara ɗo ɗi.
17 Roo lɛ, nun nzɛm tusuɛke ká uru
saa luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ɗo ɓoɗ. Nzoɓ
ká ɗo ɓáy nun nzɛm mini key na,
pola ɗɛkrɛ lɛ, ka ɓa nzoɓ ká *taŋ
kaɗ kaɗ, a ɓa nzoɓ ká hą̃ ɗɛkɛkɛ ɗo
sakra nzoɓri, a se yuɗuɗu a ɗaa fe
kereri a lie lerekeri ɓáy kere. Law
kere yąa ɓil law-ɛ kpol kpol, a naa
nun nzoɓ ya ndąw, a ɓa nzoɓ ɗáa
huo ya ndąw pi.
18 Ɓari ká i hii ɗɛkɛkɛ na, i ɗaa
hą̃ ɗɛkɛkɛ ɗo sakra nzoɓri, munu ká
mi̱iri kere ká nzoɓri ru ká lereke ɓa
fe ɗáa ká ɗo ɓáy zaɗɛ.

4

Mgbaka bǎw feri ká tusiri key

1 Ruy ká nzoɓri ruu ki̱ ɓáy rɔɗiri
ká nzoɓri rɔɗ ki̱ na wąa, sąwke
uru saa hąa lɛ? Ɓa kɔn fe kąayari
ká ru-ruy ká ɓil naysuo-rǐ ɓaŋguɔ
kpaɗara zu. Wąa, munu ya lɛ?
2 Ɓaarì na, ì ɗaa kɔn fe, roo lɛ, ì ziŋ
feke na ya. Ɓe mini ze, ì ɗo ɗi ya ɓay
ika huɗ. Rɔɓay, ɓaarǐ na ì ɗaa sere
ká tul fe, roo lɛ, ì zíŋ feke na ya. Ɓe
ze, rɔɗi ɓáy ruy ɗǒke sakra ɓaarǐ.
Fe ká ì ɗaa kɔnke ɓay ɗoke na, ì ziŋ
ya, ɓay i̱i lɛ, ì vbi Ŋgɛrɛwṵ̃ru feke
na ya.
3 Ì vbi fe í ziŋ ya, ɓay i̱i lɛ, ì vbi
ɓáy kér ɓayri ká ndaya. Fe ká ì vbi
ni na, ì vbi ɓay tul kere ɓaarǐ ki̱ hɔy.
4 Ɓaarì nzoɓri ká law-rǐ wal ɓa
siɗi! Zaɗka ì mgba bǎw feri ká
tukɛlɛ key na, ì ɓa nzoɓ tul ŋgą̃ni
Ŋgɛrɛwṵ̃ru. Wąa, ì kɔ munu ya lɛ?
Nzoɓ ká hii ɓay mgbaka bǎw feri ká
tusiri key na, ka vi ɓa nzoɓ tul ŋgą̃ni
Ŋgɛrɛwṵ̃ru.
5 Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓaa mii:
«Ŋgɛrɛwṵ̃ru hii ɓay hąŋa Tem ká'a
ɗaa ɗo ɓil law naari na ka ɗo ɓa taa
ɓe ki̱ hɔy.» Kɔkɔ ká ì kér í ɓaa mii,
ɓayke ɗo gɔr hɔy ya.
6 Roo lɛ, law kere ká'a hą̃ naari
na ŋgi̱i kal tul zaɗ pavbaɗ rɔɓay,
ɓay i̱i lɛ, Ɓay Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓaa mii:
«Ŋgɛrɛwṵ̃ru tuŋ nzoɓ siika sùori
ŋgereŋ, roo lɛ, ka ɗaa kere ziŋ
nzoɓri ká i ɗiŋ tul-ri ká pol-e*.»
7 Munu zu lɛ, ì ɗiŋ tul-rǐ ká pol
Ŋgɛrɛwṵ̃ru, í tuŋ ŋgɛrɛtemndaya
na ŋgereŋ ɓa lew, lɛ, ka'a ɗúu ɗi
ɗi ká lakun-rǐ.
8 Ì sóro ɓa lakun Ŋgɛrɛwṵ̃ru, lɛ,
ka'a sóro ɓa lakun-rǐ. Ɓaarì nzoɓ
feyą̃ari! Ì si̱ɛ nduo-rǐ. Ɓaarì nzoɓ
nzaa rúɔ ɓayri! Ì tína feyą̃a ɓaarǐ
hą̃ law-rǐ ka táŋ kaɗ kaɗ.
9 I ɗaa síe ɓay tul feyą̃a ɓaarǐ, í
káw ɓil síe í rɛ-rɛw, a í ŋgṵ́ri sùo-rǐ.
Ì hą̃ sere siɛm ɓaarǐ na ka fɛ́rɛ a ti̱i
sere rɛw, a suoriya ɓaarǐ hɔy kara ì
fɛ́rɛ ɓa síe.
10 Ì ɗiŋ tul-rǐ ká pol Ŋgɛrɛwṵ̃ru, lɛ,
ka'a úra tul-rǐ ɗo siya ɓáy.

Ì ɗaa ɓay ɓo tul ki̱ ya

11 Yṵ-iri, ì rąa ki̱ ya. Zaɗka nzoɓ
rąa yṵ-ɛ, mase ka ɗaa ɓay ɓo tul-e
lɛ, nzoɓke ku na ɓaa ɓay kąaya se
tul *bol kusol Ŋgɛrɛwṵ̃ru, a ɗaa ɓay
ɓo tul bol kusolke na ndąw, ɓay i̱i lɛ,
bol kusol na hii ɓay hąŋa nzoɓ ɗaa
munu ya. Zaɗka mù ɗaa ɓay ɓo tul
bol kusol lɛ, mù ɗaa vu mbom ɓo ɗi
ya zu.
12 Ɓa Ŋgɛrɛwṵ̃ru ki̱ huo-ɛ hɔy ze
ɓa nzoɓ mbika bol kusol hą̃ nzoɓ. A
ɓe huo-ɛ ki̱ hɔy ze, ka maa ɓay kúŋ
sal ɓayke. Ɓa ɓe ki̱ huo-ɛ hɔy ndąw
ze, ka maa yąaŋa nzoɓri ndąw, a
maa ɓay ɓíɛ ri ndąw pi. A ɓo ká mù
ɗaa ɓay ɓo tul ku̱-ɔ na wąa, mù kɔ
sùo-ɔ ɓa nzoɓ ve ki̱ gbaɗ lɛ?

Siika sùo ndaya

13 Ɓaarì ká ì ɓaa mii: «Vuri mase
ruo lɛ, ɓuru séke ŋgɛrɛpuo mini key,

* **4:6 4.6** Sim ɓayri 3.34.

ɓúru vǎa ɗaa mbiimbam mbḭw ɓay ɗáa fe híe ɓúru zǐŋke lari ká ɗi» na, ì te suku-rì í laa ɓay ká mì ɓáa key na ɓáy kere ndąw rɔ!

14 Ɓaarì nzoɓri ká ì waa ɓay ɓáy law-rì munu ku na, fe ká'a tḭi tul-rì ká ruo na wąa, ì kɔ-kɔ kḭ zu lɛ? Ɓaarì na, ì ɗo munu ɓa zuu huu ká tḭi tul tul ká bole ɗi ya ndḭi hɔy lɛ, zekre kaɗ bele.

15 Ɓay ká ndaɗ ɓay ɓáa na ze ɗo key: «Zaɗka law Ŋgɛrɛwṵru hii, rɔɔ ɓuru kaw ɓáy kumnun ɓáy lɛ, ɓuru ɗáa feri mini ɓa lie ɓa lew.»

16 Tusuɛke lɛ, ɓaarì ká ì waa fe ɓáy faa law hiiya ɓaarì na, ì ɓa nzoɓ siika sùori, í hew sùori dukuku dukuku. Fe ɗáa hąyri ká mini key na ndaya.

17 Munu zu lɛ, nzoɓ ká kɔ fe kere ká ɗo nun haŋa ni ka ɗaa, rɔɔ a ɗaa ya lɛ, ka ɗaa feyąa.

5

Ɓay ká i bǎkake nzoɓ feziŋari

1 Ɓaarì nzoɓ feziŋari, timbɛɗɛ key na ì kɔ tul-rì ɓáy kere ndąw rɔ! Ì rɛ-rɛw ɓáy mbii nun-rì mgboɓo mgboɓo, í ŋgṵ́ri sùo-rì nzikri nzikri ɓay tul kɔ́kɔ sɛkɛ feri ká'a tḭi tul-rì.

2 Feziŋa ɓaarì a púŋ mbuɗuk mbuɗuk ndąw, gari ɓaarì kara ndere a ndéke ɗi yąri yąri ndąw.

3 Lari ɓaarì, ɓáy lari hąyri ká nduy zḭriri zḭriri na, a kɔ́kɔ vay riw bele. Zaɗka nam kúŋ sal ɓay vi lɛ, lariri ká kɔ vay na, i ɓáa nasi ɓay zuɔ tul-rì, í tay naysuo-rì kpɔlɔk kpɔlɔk munu ká huu tǎyke fe. Ɓaarì ká síe ɔ́rɔ ɓie namri ɗo key hɔy kara, ì tɔŋ ɓa mbṵ́ feziŋari zuɔ tul kḭ ndiw ndiw mgbum key na.

4 Ɓaarì nzoɓ feziŋari na, ì laa key: nzoɓri ká i ɗaa peɗ ká wáa ɓaarì na, ì puo ri lari peɗ ɓari na ɓáy zaɗɛ ya. Ɓe mini ze, rɛw nzoɓ peɗri ká ì ɗara ri na, se kpṵru a tɔɗɔ ɓo suku Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Hṵrusuo Luye.

5 Ɓaarì na, ì kaw ɓil ndaɗi ká tusiri key baɗak í tuu kereke. Ì sṵ í ŋgɔ̀ɓke doɗoro doɗoro munu ká nayri ká i mgba ri ɓay ika ri hɔy.

6 Ì ɗaa ɓay ɓo tul nzoɓ ká ɗaa kąaya mbḭw ya í i ni gɔr taŋ ɓayke. A ɓari nzoɓkeri ku na, i ti ɗoko pol-rì í ɗaa fe ya.

Íki law ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe

7 Yṵ-iri, munu zu lɛ, ì íki law-rì kpṵru maa ɓáy nam ví Ŋgɛrɛmbay Zezu na. Ì kɔ faa ká nzoɓ pay ǐkike law-ɛ a giyaŋ titire mbam ká tɔ ɗɛkrɛ ɓay rúkake fe. Zaɗka'a ru fe lɛ, ka iki law-ɛ, a giyaŋ ruɗuɗu hą ɔ́rɔ ɓie mbam ndąw rɔɔ, a mbṵ pąra fe pay na zuɔ tul kḭ ɓáy.

8 Ɓaarì na kara, ì iki law-rì munu í siŋ law-rì ŋgɔ-ŋgɔŋ ndąw, ɓay ḭi lɛ, nam ví Ŋgɛrɛmbay na tɔ̀ŋ ɗi mbǎa deɓ ro.

9 Yṵ-iri, ì ŋgṵ́ri sùo-rì ká tul kḭ ya. Ɓe ndąw rɔɔ, Ŋgɛrɛwṵru ti ɗáa ɓay ɓo tul-rì ya ɓáy. Ì kɔ key: Nzoɓ Kúŋ Sal Ɓay na ɗo faa hul ɗi mbǎa.

10 I kér se tul *nzoɓ yąaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ká i ɓaa ɓay ɓáy riŋ-ɛ pola lew na í kɔ. Ɓari na, i kɔ sɛkɛ fe ŋgḭi ɓamba tasiri, roo lɛ, i mgba law-ri ŋgɔ-ŋgɔŋ í kǎwke. Munu zu lɛ, ì mbóro fe ɗáa ɓari na.

11 I kɔ, munu ká ɓuru ker ɓúru ɓaa mii, ɓari ká i iki law-ri ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe na, suoriya ɓa taa ɓari. I laa soro ɓay íki law Zoɓ, ɓáy fe kereri ká Ŋgɛrɛwṵru hą ni ká síe ɔ́rɔ ɓie nam kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓe na. Ɓa tusuɛ kḭ, Ŋgɛrɛwṵru na law kere ɓáy kɔ́kɔ nun síe nzoɓ na mbaa ɓil law-ɛ gbąy gbąy.

Ɓay ká se tul háa huɗ

12 Yṵ-iri, kakalke lɛ, ndaɗ ɓay haa huɗ ya. Ì haa huɗ ɓáy riŋ tumbam ya ndąw, riŋ tusiri ya ndąw, mase riŋ fe kḭ ɓoɗ ya ndąw pi. Roo lɛ, ɓay ká ndaɗ ɓay ɓáa na ze ɗo key: «Ɓa tusuɛ» lɛ, ɓa tusuɛ kḭ zu. A «ɓa tusuɛ ya» laa lɛ, ɓa tusuɛ ya laa zu. Zaɗka ì ɗaa munu lɛ, ɓe ndąw rɔɔ Ŋgɛrɛwṵru na ti ɗáa ɓay ɓo tul-rì ya ɓáy.

Ɓay ká se tul hu̱rusuo nzaa ɓay kere

13 Nzoɓ mbi̱w ká sakra ɓaarɨ̀ ɗo
ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ̃ fe lɛ? Ndaɗ ɓay haŋa
ni ka ɗaa nzaa ɓay kere. Nzoɓ mbi̱w
ká sakra ɓaarɨ̀ ɗo ɓil suoriya lɛ̃?
Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗɨ̀ sim a písike
Ŋgɛrɛwu̱ru.
14 Nzoɓ̃ mbi̱w ká sakra ɓaarɨ̀ sùo-
ɛ sɛ ni lɛ? Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗɨ
*ŋgɛrɛ tul peɗri ha ri vi, í ɗaa num
zuɔ tul-e ndą̱w rɔɔ í ɗáake nzaa ɓay
kere ɓáy riŋ Ŋgɛrɛmbay Zezu.
15 Nzaa ɓay kere ká ɨ̀ ɗaa ɓáy faa
mbika law na, a yą̱aŋa nzoɓ sɛm
na a hą̱ ni hu̱rusuo. Ze ka ɗaa na
feyą̱a hɔy kara Ŋgɛrɛwu̱ru a ndáka
bumake ziŋ ni.
16 Munu zu lɛ, ɨ̀ tína feyą̱a ɓaarɨ̀
ɓa kɛlɛ ká sakra ki̱, a í ɗáake nzaa
ɓay kere ka zíŋ ki̱. Ɓe ndą̱w rɔɔ,
sùo-rɨ̀ na a ndúɔ kiyaw kiyaw ɓáy.
Nzaa ɓay kere nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ
ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru na ɗo ɓáy bawda
hu̱rusuo ɓay ɗáa fe.
17 Ɨ kér se tul *Eli ká ɓa nzoɓ yą̱aŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru na í kɔ.
Ɓe na, ka ɓa nzoɓ munu ká naari,
ze a ɗaa nzaa ɓay kere ŋgɔ-ŋgɔŋ
ɓay haŋa mbam ka tɔ ya. Lɛɛ, zaɗɛ
ku na mbam tɔɗɔ ɓɛ́ɗ ɓo tusiri ya
mbiimbam say ɓáy few yie*.
18 Falɛ ku lɛ, ka ɗaa nzaa ɓay kere
ɓa ki̱ na rɔɓay, lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru hą̱
mbam tɔ ɓa ki̱ hą̱ lere fe payri ɗo
tusiri.
19 Yu̱-iri, zaɗka nzoɓ mbi̱w ká
sakra ɓaarɨ̀ wu̱ru faa tusuɛ ɓay, rɔɔ
nzoɓ ki̱ se a yi̱iŋra ni ɓo faake na lɛ,
20 nzoɓ ká se a yi̱iŋra nzoɓ feyą̱a
a ɗaa ni ɓo faa kere na, ka yą̱a ni
ká ɓil huɗ zu. Ze, feyą̱a nzoɓke na
ŋgi̱i ɓamba hɔy kara, Ŋgɛrɛwu̱ru a
ndáka bumake ziŋ ni.

* **5:17 5.17** Ɨ ki̱i 1 Mbayri 17.1; 18.41-46.

1 Piyɛr
Titire mbeɗe ká Piyɛr ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na, i ɗaa hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká i kaw kuɗu̜ zaɗri ká fi gel ká tusiri Azi Miner. Sạ̃w ɓay mbeɗe key na ɓa húo law nzoɓ mbika lawri ká fe ɗáa nun tuɔ síe tị̃i tul-ri ɓay tul mbika law ɓari. Huɗ Zezu Krisi, tị̃i ɓe saa luɔ huɗ, ɓáy yí̜i ɓe ká'a waa ɓayke na, ɓa hụ̃rusuori ká i ɓar gị̃w ká ɗi í sụ̃uke law-ri ká tul mbika law ɓari, í ɗaa law-ri te tul fe ká'a waa na nzokɗo. Munu ká nzoɓ mbika lawri ɓa nzoɓ fe poyri ɓay ɗáa peɗ hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̃ru a í ɓa sạ̃w nzoɓ ɓeri ká'a ɗaa ri zuɔ ɓoɗ na, ɗo nun haŋa ri kaw tul Nzoɓ Yạ̃aŋa ri ká puo mbɔl ká ɓa bawdake ká tul-ri. Ɓo nun haŋa ri se simseɗ munu ɓa nzoɓ taa Krisiri ɓaŋguɔ. Ɓe ze, nam ká Ŋgɛrɛmbay a yí̜i a vi na, i zíŋ fe tunduo ɓari.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Ɓay ká se tul ɗáa law nzokɗo te tul fe, mbika law, ɓáy law ini: 1.1-12
Séke simseɗ ká taŋ kaɗ kaɗ: 1.13–2.10
Simseɗ nzoɓ mbika law, kakalke lɛ, ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe: 2.11–4.19
Peɗ ɗáa kere nzoɓ mbika lawri, ɓáy soko ká'a hii: 5.1-11

Soko ká Piyɛr hii hạ̃ nzoɓ mbika lawri

1 Ɓi Piyɛr ká mì ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ Zezu *Krisi na, mì ɗaa mbeɗe key na mí pieke ha rì ɓaarì nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru nan rì ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓe, ká í zekre kị̃ í kaw ɓa varuri ká tul puo kị̃ri ɓoɗ ɓoɗ ká kuɗu zaɗ ká Pọ̃n ndạ̃w, Galasi ndạ̃w, Kapados ndạ̃w, Azi ndạ̃w, rɔɔ Bitini ndạ̃w na.

2 Ɓaarì na, Ɓăa Ŋgɛrɛwụ̃ru nan rì a ɗáa rì zuɔ maa ɓáy fe ká'a leke ká ɓil law-ɛ ɓa ɗị̃ɛ lew hɔy ha rì vi ɓa nzoɓri ká ì *taŋ kaɗ kaɗ, ɓáy faa Tem ɓe ká ɗaa peɗ ká ɓil law-rì, ɓay haŋa rì ɗáake vu mbom ɓo tul Zezu Krisi a í zúɔ ziŋ ni ɓáy faa sím ɓe. Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ ka yạ̃a ɓil law-rì kpol kpol.

Pisi Ŋgɛrɛwụ̃ru ká hạ̃ nzoɓri pam

3 Náa písiri Ŋgɛrɛwụ̃ru Ɓăa Zezu *Krisi Ŋgɛrɛmbay naari! Naa písiri ni, ɓay ị̃i lɛ, ɓáy faa bawda law kere ɓe na, ka mboŋke naari ɓa fie ɓáy faa Zezu Krisi ká hu a tị̃i saa luɔ huɗ. Ɓe mini ze, náa ɗŏkeri ɓáy fe ká náa ɗáari law naari te ɗi nzokɗo ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓaŋguɔ,

4 a náa maari ɗáa suoriya ɓay tul fe kere ká Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔrɔ ɗo nulue ɓay tul nzoɓ ɓeri na. Ɓa fe ká ti ɓíɛ ya ndạ̃w, ɛm ti mgbaka ɗi ya ndạ̃w, a ndụ̃ykeri kara ti fɛ́rɛ ya ndạ̃w pi. Fe niri key na, Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔrɔ ɗo nulue ɓay tul-rì.

5 Ɓaarì kara, ɓáy faa mbika law ɓaarì na Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ̌rɔke rì ɓáy hụ̃rusuo-ɛ kpụ̃ru maa ɓáy ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a haŋake rì pam a yạ̃ake rì wụ̃m.

6 Sạ̃wke mini ze, ì záy sùo-rì. Ze fe ŋgɔ́ŋkeri ɓoɗ ɓoɗ tị̃i tul-rì ha rì ɗaa síe bole ɗi ndị̃i ká timbɛɗɛ key kara, ì ɗaa suoriya.

7 Fe niri key na ɓa fe ká tị̃i tul-rì ɓay líeke mbika law ɓaarì ɓay kɔ́kɔ wạ̃a, ì mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ kị̃ zu lɛ? Ì kɔ fe líe kị̃ mbị̃w ká ɓa lari rɔm na: ze ɓa na fe ká'a ɓí-ɓiɛ kara, nzoɓri ɗaa nduo huu í naa mị̃irɛ í pɔŋ hạ̃ ni ndụ̃y. Ɓo faa mbị̃w munu ndạ̃w, mbika law ɓaarì ká ndaɗ ɓamba tasiri mba lari rɔm na kara, ɗo nun líe ká ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ feri. Ze, zaɗka ì mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ ká ɓil-e lɛ, síeke ká Zezu Krisi a yí̜i a vi na, a písi rì a ɗaa riŋ ɗika ɓo tul-rì, rɔɔ a ɗaa mbay ɓo tul-rì ɓáy.

8 Ɓe Zezu Krisi na, ì kɔ ni ɓáy nun-
rì ya, ze ì hii ni. I kɔ ni ɓáy nun-
rì timbɛɗɛ key ya kara, ì ɗaa law-
rì ɓo tul-e. Ɓe mini ze, ha rì zǎyke
sùo-rì ŋgi̧i ɓamba tasiri. Ɓa bawda
suoriya ká maa ɓay ɓáa ɓayke ɓáy
nzaa hɔy ya,
9 ɓay i̧i lɛ, fe ká ɗo ɓay tul-rì ɓay
tul mbika law ɓaarì na, ì ziŋ na ki̧.
Ɓe ze ɓa pam ká Ŋgɛrɛwu̧ru ha rì.
10 Ɓay ká se tul pamke na, *nzoɓ
ya̧aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ká
pola lew na, i nzaara sa̧wke í ɓaa
ɓay se tul fe kere ká Ŋgɛrɛwu̧ru a
haŋa rì na.
11 Ɓari na, i nzaara sa̧wke kpu̧y í
kaa tɔrɔm ká ɗi ɓay kɔ́kɔ sewke ká
fekeri a ti̧i, rɔɔ ɓáy faa fekeri ká'a
ti̧i na a ɗoko mina lɛ, ɓay i̧i lɛ, Tem
taa Krisi ká ɗo ɓil law-ri na, ɓaa sa̧w
ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓeri ká'a kɔ́kɔ, ɓáy
riŋ ɗika ɓe ka'a ví fal-ɛ na pola ha
ri.
12 Báyi̧i lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru kiɛ ri ha
ri kɔ mii, ɓay ká i ɓaa na ɗo ɓay
tul-ri ya, roo lɛ, ɗo ɓay tul-rì. Ɓa
ɓay ká ì laa ɓáy faa nzoɓri ká i ví
ka-káa Ɓay Kere Krisi ɓáy hu̧rusuo
Tem Law Pie ká Ŋgɛrɛwu̧ru pie saa
nulue. A leɗ nzaapeɗri ká nulue
sùo-ri kara, i ɗaa kɔn tuuka fekeri
na.

Simseɗ ká rii law Ŋgɛrɛwu̧ru

13 Sa̧wke mini ze, ì na-nam ká tul
kér ɓay ɓaarì ya, í káw ɓáy nzaa ɓal-
rì kekeke í ɗaa law-rì nzokɗo te tul
fe kere ká Ŋgɛrɛwu̧ru a haŋa rì ɓáy
nam ká Zezu *Krisi a yi̧i a vi na.
14 Feri ká ì ɗaa kɔnke ká pola lew
ká í kɔ́ke Ŋgɛrɛwu̧ru ya ɓáy na, ì
pɔ́ŋ ɓa fal wǔ̧m a í ɗaa vu mbom ɓo
tul-e ɓaŋguɔ munu ká leɗri ɗáake
vu mbom ɓo tul bǎa ɓari.
15 Ŋgɛrɛwu̧ru ká ɗi rì na ka ɓa
nzoɓ ká taŋ kaɗaŋ. Munu zu lɛ, feri
riw bele ká ì ɗaa na, ɗo nun haŋa
rì taŋ kaɗaŋ ká ɗi munu ká ɓe na
nda̧w.

16 Tusuɛke lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa ɗo
ɓil mbeɗe ɓe mii: «Ì taŋ kaɗaŋ, ɓay
i̧i lɛ, ɓi na, mì taŋ kaɗaŋ*.»
17 Ŋgɛrɛwu̧ru na kuŋ sal ɓay zuɔ
tul nzoɓri riw bele ɓáy zaɗɛ zaɗɛ
taŋ náa nun nzoɓ ɓáy faa peɗ ká
nzoɓ ha̧a ha̧a kara ɗaa na. Ɓa ɓe na
ze, ká ɓil nzaa ɓay kere ɓaarì na, ì ɗi
ni ɓa *Aba*, Bǎa. Sa̧wke mini ze, nam
ká tɔ̀ŋ ká pol rì ká ɓáy káw ɓaarì
ká tusiri key na, ì se simseɗ kere í
ɗáake vu mbom ɓo tul-e.
18 I kɔ nda̧w, pola na ì se fal fe ɗáa
bulu ɓaarì ká ɗo ɓa fe ká gɔr hɔy ká
maa ɓay haŋa rì zǐŋke pam ya na.
A timbɛɗɛ key na, Ŋgɛrɛwu̧ru puo
mbɔl ká tul-rì ɓáy lari, mase lari ká
ndu̧y zi̧riri zi̧riri, mase fe ki̧ri ká'a
ɓíɛ gɔr hɔy na ya,
19 roo lɛ, ka tina rì ɓáy faa sím
Zezu Krisi ká larike ŋgɔŋ mba híe.
Ɓe Zezu na, ka taŋ kaɗaŋ a ɗo munu
ɓa vu baɗu ká fe mbi̧w kara mbuo
ni ya.
20 Ɓe na, pola rɔɔ ɓay ɗáa nulue
ɓáy tusiri na, Ŋgɛrɛwu̧ru naa ni a
ɗaa ni ɗo ɓoɗ ɓay haŋa ni hu ɓay
tul nzoɓri. A timbɛɗɛ ká ɓa ɔ́rɔ ɓie
namri na, ka tina ni ha̧ ni ya̧a rì.
21 Ɓáy faa ɓe Zezu na ze, ì ɗáake
law-rì ɓo tul Ŋgɛrɛwu̧ru ká tina ni
saa luɔ huɗ a ɗaa riŋ ɗika ɓo tul-e.
Ɓe mini ze, mbika law ɓaarì ɓáy fe
ká ì ɗáake law-rì te tul-e nzokɗo na,
ɓa Ŋgɛrɛwu̧ru.
22 Ɓaarì na, ì ɗaa vu mbom ɓo tul
Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru ká ɓa tusuɛ ɓay, ha̧
law-rì tǎŋke kaɗ kaɗ ha rì hǐike yu̧
ɓaarì ká ɓil Krisi ɓa tusuɛ. Munu
zu lɛ, ì kɔ ki̧ ɓa nzoɓ nun ki̧ ɓáy ɓil
law-rì ká *taŋ kaɗ kaɗ riw bele.
23 Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru na mboŋ rì ɓa
fie. Ɓayke ku na ɗo munu ɓa pa̧ra
fe ká ɗo ɓáy kumnun ɓaŋguɔ a hu
ya. Ɓa ɓay ká ɗaa peɗ a ɗo ɓaŋguɔ
kpaɗara,
24 ɓay i̧i lɛ, mbeɗe Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa
mii:
«Nzoɓri riw bele ɗo munu ɓa suy,

* **1:16 1.16** Soro peɗ ɗáa Leviri 11.44; 19.2.

riŋ ɗika ɓari riw bele ɗo munu
ɓa fukri puuri ká ɓil wáa.
Suy na hu-huɔ, a fukri puu na kara
gạy zuɔ siri,
25 roo lɛ, Ɓay Ŋgɛrɛmbay na ɗo
ɓaŋguɔ kpaɗara†.»
Ɓay ni key na, ɓa Ɓay Kere ká i ka-
káake ha rì.

2

1 Munu zu lɛ, ì pɔ́ŋ law ndayari ká
ɓoɗ ɓoɗ na riw bele ɓa fal, kúɗ
ɓayri riw bele ndạw, nzaa rúɔ ɓayri
ɓoɗ ɓoɗ riw bele ndạw, ɗáa sere
ɓáy rɔɗi taa gɔɓ gɔɓkeri kara ndạw
pi.
2 Ì ɗaa sùo-rì ɗo munu ɓa leɗ
tupɛŋri ká i ɗaa kɔn ạ́w wạn kere
ɓaŋguɔ kpaɗara. Ì ɗaa kɔn Ɓay
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓay haŋa ɓo, zaɗka ì laa
ɓayke na ku lɛ, ì ŋgɔ́ŋke ɓa pola
pola í zíŋke pam
3 faa mbịw munu ká i ɗaa ɗo mbeɗe
Ŋgɛrɛwụ̃ru mii: «Ɓaarì na, mini key
ndạw rɔɔ ì kɔ law kere Ŋgɛrɛmbay
na ɓáy*!»
4 Ì sóro ɓa lakun Ŋgɛrɛmbay, ɓe
ká'a ɓa tisaw taa tusuɛke ká'a ɗo
ɓáy kumnun ɓaŋguɔ ká nzoɓri vbu
ɓo ɓisuy, ká Ŋgɛrɛwụ̃ru naa ni ɗo
ɓoɗ a kɔ ɓa fe kere ká ndaɗ ɓamba
tasiri na.
5 A ɓaarì ká ì ɗo munu ɓa tisawri
ká ɗo ɓáy kumnun ɓaŋguɔ ndạw
na, ì sóro ɓa lakun-ɛ hạ ni ka fạa rì
a ɗáa rì kạ́y tul kị ɓa hul káw ɓe, a
í ɗo munu ɓa nzoɓ fe poyri ká i ɗo
ɓoɗ ká í ɗaa peɗ í mbike sùo-ri hạ ni
ɓa *fe poy ká rii law-ɛ ɓáy faa Zezu
Krisi, ɓay ịi lɛ,
6 ɓay ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓaa ɗo ɓil
mbeɗe ɓe na ɓaa mii:
«Tisaw ká ndaɗ ɓamba tasiri na,
mì naa ni ɗo ɓoɗ mí ɗaa ɓo tul
tigbạa hul ká puo ká Siọn.
Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul-e na, law-ɛ
ti sạ́a ya†.»
7 Tisawke ku na ɓa fe ká ndaɗ
ɓamba tasiri ɓay tul ɓaarì ká ì ɗaa
law-rì ɓo tul-e. Roo lɛ, nzoɓri ká i
ɗaa law-ri ɓo tul-e ya na,
«Tisaw ká nzoɓ mbúo hulri vbu ɓo
ɓisuy na,
yỳi a vi ɓa tisaw kere ká kal tul
tisaw hạwri pavbaɗ
a ɓa tisaw tigbạa hul taa
tusuɛke‡.»
8 I ɓaa ká zaɗ kị ɓoɗ rɔɓay mii:
«Ɓa tisaw téke ɓal nzoɓri a ɗaa ha
ri lie§.»
I te tisawke na, ɓay ịi lɛ, i hii ɗáa
law-ri ɓo tul Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru na ya.
Ɓe ze ɓa fe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru leke faake
pola lew hạ ni tịi tul-ri.
9 Roo lɛ, ɓaarì na ì ɓa sạw nzoɓri
ká Ŋgɛrɛwụ̃ru nan rì ɓa taa ɓe, í ɓa
nzoɓ fe poyri ká ì mbi sùo-rì í ɗáake
peɗ hạ ni ɓe ká'a ɓa mbay luye, í ɓa
nzoɓ sạw puo ká taŋ kaɗ kaɗ, a í ɓa
nzoɓri ká ì ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓe. Ɓaarì
na, ka nan rì ɓay haŋa rì ka-káa ɓay
ká se tul bawda fe ɗáa kere ɓeri, ɓe
ká'a ɗi rì a tina rì saa ɓil suŋ tilo ká
ɗo nduŋ a ha rì kaw ɓil zaɗ taŋa taa
ɓe ká ndaɗ ɓamba tasiri na.
10 Pola na, ì ɓa nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ya, a lɛ timbɛɗɛ key
na, ì ɓa nzoɓ taa ɓeri. Pola na,
Ŋgɛrɛwụ̃ru kɔ nun síe ɓaarì ya, roo
lɛ, timbɛɗɛ key na ka kɔ nun síe
ɓaarì.

Nzaa ɓoko ká se tul simseɗ kere

11 Ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i
ká í ɓa nzoɓ varuri ká í kaw tul puo
kịri ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key na, ɓay ká
mì ɓóke rì na ze ɗo key: ì kɔ́rɔ sùo-
rì ɓay tul kɔn fe naysuori ká ɗaa ruy
ká ɓil naysuo-rì ɓay ɓíɛ rì na.
12 I se simseɗ kere ká sakra nzoɓri
ká i tuu Ŋgɛrɛwụ̃ru ya na. Ɓe ndạw
rɔɔ, zaɗka nzoɓri ɗaa ɓay ɓo tul-rì, í
ɗi rì ɓa nzoɓ ɗáa kạayari lɛ, ɓáy faa
peɗ kere ɓaarì ká ì ɗaa ká i kɔ́kɔ na
ndạw rɔɔ, i písike Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy
nam ká'a yỳi a ví ziŋ ri na ɓáy.
13 Nzoɓ rewpuo hạa hạa hɔy
kara, ì ɗiŋ tul-rì ká pol-ri ɓay tul
Ŋgɛrɛmbay. I ɗiŋ tul-rì ká pol mbay
luye ká re tul mbay hạwri,
14 ɓáy nzoɓ réke tul puoruori
ká ɓe kị ka pie ri mgba nzaa

† **1:25 1.25** Ezay 40.6-8. * **2:3 2.3** Simri 34.8. † **2:6 2.6** Ezay 28.16. ‡ **2:7 2.7** Simri 118.21.
§ **2:8 2.8** Ezay 8.14-15.

dɔmbirimri, a pisi nzoɓ fe ɗáa
kereri na,
15 ɓay ji̧ lɛ, fe ká Ŋgɛrɛwu̧ru hii
na ɓa haŋa rì ɗaa fe kereri ɓay
mgbakake nzaa kɔ̀kɔri ɓáy nzoɓ law
ŋgɔ-ŋgɔŋri ha ri kaw sililі.
16 Ì se simseɗ ɓa nzoɓri ká ì maa
ɓay káw ɓáy tul-rì, roo lɛ, kɔkɔ
ká ì ha̧ simseɗ káw ɓáy tul ɓaarì
na, ka ɗo munu ɓa badɔkɔ ká ɓay
púɗke fe ɗáa ka̧aya ɓaarì ya. Ì se
simseɗ kere ɓaŋguɔ munu ɓa koy
peɗ Ŋgɛrɛwu̧ruri.
17 I ɗaa mbay ká ɓo tul nzoɓri riw
bele í hii yu̧ ɓaarì ká ɓil mbika law,
í ɗaa vu mbom ɓo tul Ŋgɛrɛwu̧ru, a
í ɗaa mbay ka ɓo tul mbay luye.
18 Ɓaarì leɗ káwri, i ɗiŋ tul-rì ká
pol bǎa káw ɓaarì ɓáy ɗiŋ tul ká
mgbɔr mgbɔr. Ì ɗiŋ tul-rì ká pol ɓari
ká i ɓa nzoɓ law kere ká í ɗáa rì ɓáy
kere ku hɔy ya, roo lɛ, ì ɗaa zíŋ ɓari
ká law-ri ŋgɔŋ ɓamba kara nda̧w.
19 Zaɗka i ɗáa rì kɔ sɛkɛ fe gɔr hɔy
taŋ ɓayke, rɔɔ ì su̧u law-rì ká ɗi ɓay
tul Ŋgɛrɛwu̧ru lɛ, ɓa fe kere ká nun-
ɛ.
20 Ì kɔ, ɓaarì ká i nda rì ɓay tul fe
ɗáa ka̧aya ɓaarì, rɔɔ ì su̧u law-rì ká
ɗi na wa̧a, nzoɓ ve ze a písi rì lɛ?
Roo lɛ, zaɗka ì kɔ sɛkɛ fe ɓay tul fe
kere ká ì ɗaa, rɔɔ í su̧u law-rì ká ɗi
lɛ, ɓa fe kere ká nun Ŋgɛrɛwu̧ru.
21 Ɓe mini ze, Ŋgɛrɛwu̧ru ɗíke rì
ɓayke, ɓay ji̧ lɛ, *Krisi ki̧ sùo-ɛ na
kɔ sɛkɛ fe ɓay tul-rì, a pɔŋ ɗo ɓa fe
mboro ki̧ ha rì, ɓay haŋa rì mbi bol
nduo ɓal-ɛ í ɗaa.
22 Ɓe na, ka ɗaa feya̧a ya, nzoɓ laa
kúɗ ɓay ká nzi-ɛ ba mbi̧w ya nda̧w*.
23 Zaɗka i raɗ ni na, ka yi̧i a raɗ
ri ya. A zaɗka i ɗaa ni kɔ sɛkɛ fe
na kara, ka yi̧iŋra ɓáy ɓay ndaya ha
ri ya nda̧w, roo lɛ, ka pɔŋ sùo-ɛ ɓo
nduo Ŋgɛrɛwu̧ru ká kuŋ sal ɓay ɓáy
zaɗɛ nzɛɗɛm.
24 A lɛ, ɓe Krisi ki̧ sùo-ɛ na, ka fa̧a
feya̧a naari a soɓ a huke ká tul puu
say huɗ, ɓay haŋa ɓo, náa pɔ́ŋkeri
nzaa nduo ɗoko ɓil feya̧a na, a náa
séri simseɗ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ká nun Ŋgɛrɛwu̧ru. Ɓáy faa nu̧ɔri
ká Krisi ziŋ na, ì vǎake ɓáy kere,
25 ɓay ji̧ lɛ, pola na ì ɗo munu ɓa
baɗuri ka̧ i zekre ki̧ kpɛrkɛ kpɛrkɛ,
roo lɛ, timbɛɗɛ key na Ŋgɛrɛwu̧ru
yi̧iŋra rì vi luo Nzoɓ Hɔ́l Baɗuri ká
ɓa nzoɓ kɔ́rɔ rì na.

3

Simseɗ má̧y nzoɓ ɓáy wa̧ra nzoɓ ká i ya̧a ki̧

1 Ɓaarì má̧yri hɔy kara, ndaɗ ɓay
haŋa rì ɗiŋ tul-rì mgbɔr mgbɔr ká
pol waa ɓaarì ɓay haŋa ɓo, wa̧ra
ha̧nɛri ká i ɗo sakra ɓari ká í ɗaa
law-ri ɓo tul Ɓay Ŋgɛrɛwu̧ru ya lɛ,
ɓáy faa simseɗ kere ɓaarì na nda̧w
rɔɔ, i ɗáake law-ri ɓo tul ɓayke na
ɓáy. Ì se síe ɓáa ɓay ya,
2 ɓay ji̧ lɛ, i kɔ́kɔ simseɗ kere ɓaarì
ká *taŋ kaɗ kaɗ ká ì ɗáake vu mbom
ɓo tul-ri na.
3 Ndaɗ ɓay haŋa rì nzaa ndaɗi
ɓaarì ɓáy faa fe kereri munu ká ɓa
mgbaka tul ha̧y ká vá̧yta̧y, ɓáy fe
suku-rì ká ndu̧y zi̧riri zi̧riri, rɔɔ ɓáy
gari kereri ká ì nduo ɗo sùo-rì ká
kɛlɛ key hɔy ya.
4 Roo lɛ, ndaɗi ɓaarì na, ndaɗ ɓay
haŋa ni ka ɓa ndaɗi ká ɗo ɓil law-
rì nziiya. Ndaɗike na, ɓa fe ká ɓiɛ
ya a ɗo ɓaŋguɔ, a ha̧ law nzoɓ huo
lɔm nda̧w, a se ɗɛkɛ̀kɛ nda̧w pi. Ɓe
ze ɓa fe kere ká ndaɗ ɓamba ká nun
Ŋgɛrɛwu̧ru.
5 Ɓe mini ze, ɓa ndaɗi má̧yri ká
pola lew ká i hi̧ɛ Ŋgɛrɛwu̧ru a í ɗaa
law-ri nzokɗo te tul-e na. Ɓari na i
ɗiŋ tul-ri mgbɔr mgbɔr ká pol waa
ɓari
6 faa mbi̧w munu ká *Saara ɗaa vu
mbom ɓo tul *Abaraham ká ɓa waa
ɓe, a ɗi ni ɓa mbay ɓe. A zaɗka ì
ya̧a fe ɗáa Saara na í ɗaa fe kere taŋ
haŋa law-rì nzáa rì ká ɗi lɛ, ì ɗoko
munu ɓa vi-eri.
7 A ɓaarì wa̧rari laa lɛ, ndaɗ ɓay
haŋa rì kaw ziŋ má̧y ɓaarì ɓáy kér
ɓay kere, í kér se tul hu̧rusuo-ri ká

* **2:22 2.22** Ezay 53.9.

yɩ̃i fal na. Ɪ háw puu ɓo tul-ri, ɓay
ɩ̃i lɛ, ɓari na, Ŋgɛrɛwṵru a haŋa
ri kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na ziŋ rɩ̀
mbɩ̃w hɔy. Ɪ ɗaa munu ziŋ ri ɓay
haŋa ɓo, fe mbɩ̃w mini kara ka ɗaa
puu ɓo faa nzaa ɓay kere ɓaarɩ̀ ya.

Ndaɗ ɗáa kere ɓaŋguɔ

8 Ze munu zu lɛ, ɓaarɩ̀ riw bele na,
ɩ̀ hạ̃ kér ɓay ɓaarɩ̀ ɓáy ɓay ɓaarɩ̀ ka
maa kɩ̃. Ɪ hii kɩ̃ ɓa yṵ̃ kɩ̃ri, í kɔ nun
síe nzoɓri a í ɗɩ̃ŋ tul-rɩ̀ í se yuɗuɗu
ká sakra kɩ̃.
9 Fe kạ̃aya ká nzoɓri ɗaa ziŋ rɩ̀ na,
ɩ̀ dála tul ŋgạ̃nike ya, mase ráɗ ká
nzoɓri raɗ rɩ̀ na, ɩ̀ dála tul ŋgạ̃nike
ya ndạ̃w. Roo lɛ, ɩ̀ yɩ̃i í sạ̃m fe
ze ka zúɔ tul-ri, ɓay ɩ̃i lɛ, ɓa fe ká
Ŋgɛrɛwṵru ɗɩ̃ke rɩ̀ ɓayke. Ɓa ɓe na
ze a sạ̃m fe zuɔ tul-rɩ̀,
10 munu ká mbeɗe ɓe ɓaa mii:
«Nzoɓ ká hii ɓay káw ɓáy kere ɓáy
suoriya nam ɓáy nam lɛ,
ka pɔ́ŋ nzaa nduo ɗáa kạ̃aya
ɓáy kúɗ ɓay na ka gbṵ.
11 Ka pɔ́ŋ ɗáa fe kạ̃aya na, a ɗaa fe
kere ze ɓaŋguɔ,
a mgba sùo-ɛ ŋgɔ-ŋgɔŋ a nzaa
faa káw ɗɛkɛkɛ,
12 ɓay ɩ̃i lɛ, nun Ŋgɛrɛmbay na
ɓo tul nzoɓri ká i ɗaa fe ɓáy
zaɗɛ nzɛɗɛm,
a te suk-e kie ɓay láa nzaa ɓay
kere ɓari.
Roo lɛ, nzoɓri ká i ɗaa kạ̃aya na, ka
tuŋ ri ŋgereŋ*.»
13 Zaɗka ɩ̀ nduɔ kiyaw kiyaw ká tul
ɗáa fe kere na wạ̃a, nzoɓ ve ndạ̃w
rɔɔ a ɗáa kạ̃aya ziŋ rɩ̀ lɛ?
14 Ze ɩ̀ kɔ sɛkɛ fe ɓay tul fe ká ɩ̀
ɗaa ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na hɔy kara,
suoriya ɓa taa ɓaarɩ̀. Ɪ ɗaa hɩ̃ɛ
nzoɓri ya, a í hạ̃ law-rɩ̀ ka rúu rɩ̀ ya
ndạ̃w,
15 roo lɛ, ɩ̀ ɗaa mbay ka ɓo tul
*Krisi ká ɓil law-rɩ̀ ɓa Ŋgɛrɛmbay
ɓaarɩ̀. A zaɗka nzoɓri kɔ mii, ɩ̀ ɗaa
law-rɩ̀ nzokɗo te tul Krisi, rɔɔ i vbi
rɩ̀ sạ̃wke lɛ, ɩ̀ ɗo ɗɩ̃ ya í yɩ̃iŋra ɓáy
ɓayke na ha ri laa.

16 Roo lɛ, ɩ̀ yɩ̃iŋra ɓayke ɓáy law
huoke ɗɛkɛkɛ a í ɗáake vu mbom ɓo
tul-e. Ɪ ɗaa feri ɓáy faake, í hạ̃ law-
rɩ̀ ɗo ndiŋ ká ɗɩ̃ ɓay haŋa ɓo, zaɗka
nzoɓri ɗaa ɓay ɓo tul-rɩ̀ gɔr hɔy lɛ,
ɓari ká i raɗ rɩ̀ ɓay tul simseɗ kere
ɓaarɩ̀ ká ɩ̀ se fal Krisi na, sahoy ɓay
ɓari na a sɛkɛ ri ɓáy.
17 Tusuɛke lɛ, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓay ɗáa
fe kere ká law Ŋgɛrɛwṵru hii na,
ndaɗ mba ɗáa fe kạ̃aya,
18 ɓay ɩ̃i lɛ, ɓe Krisi kɩ̃ sùo-ɛ na,
ka kɔ sɛkɛ fe a hu ba mbɩ̃w hɔy ɓa
gbṵke ɓay tul feyạ̃a nzoɓri. Ɓe ká'a
ɓa nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na,
ka hu ɓay tul nzoɓ fe ɗáa kạ̃ayari
ɓay haŋa ɓo, ka yɩ̃iŋra rɩ̀ se luo
Ŋgɛrɛwṵru. Krisi na, nzoɓri ɗaa
sɛkɛ ziŋ naysuo-ɛ í i ni, roo lɛ, ka
yɩ̃i a kaw ɓáy kumnun ɓáy faa Tem
Ŋgɛrɛwṵru.
19 Ɓáy faa Temke ku na, ka se a ka-
káa hạ̃ nzoɓ huɗeri ká i mgba ri naa
zaɗ baw.
20 Ɓa ɓari ká pola lew ká ɓil sewke
taa *Noe ká i mạ̃y nzaa Ŋgɛrɛwṵru
na. Ɓe na, ka iki law-ɛ ká tul-ri
ruɗuɗu maa ɓáy nam ká Noe ɔ̌rɔke
peɗ ɓér hul tumbii, a hạ̃ nzoɓri riw
bele ká i nduo í káw ɗɩ̃ í yạ̃a sùo-ri
ɓáy faa mbii na, tul-ri ɓa tɔnɔ sɩɗɩ̃
nzɛkrɛ hɔy.
21 Mbiike ku na kiɛ ɗáa tul nduo
mbii ká ɩ̀ ɗaa timbɛɗɛ key í yạ̃ake
sùo-rɩ̀. Ɓa ɗáa tul nduo mbii ɓay
wáake ɛmri ká sùo-rɩ̀ kɛlɛ ya, roo lɛ,
ɓa mbika sùo hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy kér
ɓay ká uru saa ɓil wạ̃ra law-rɩ̀ ká
*taŋ kaɗ kaɗ. Ɗáa tul nduo mbiike
ku na ze yạ̃a rɩ̀ ɓáy faa tɩ̃i Zezu Krisi
saa luɔ huɗ.
22 Ɓe Krisi ká'a zɔl a se nulue a
kaw tunduo hoɗo Ŋgɛrɛwṵru na,
ka re mbay ká tul leɗ nzaapeɗri ká
nulue ndạ̃w, hṵrusuori ndạ̃w, rɔɔ
ɓáy tem hạ̃wri ndạ̃w pi.

4

Simseɗ ká rii law Ŋgɛrɛwṵru

* **3:12 3.12** Simri 34.12-17.

1 Ze munu ká *Krisi kɔ sɛkɛ fe
ká ɓil naysuo-ɛ ká tusiri key na,
ɓaarɨ̀ hɔy kara ɨ̀ léke kér ɓay ɓaarɨ̀
í mgba sùo-rɨ̀ ŋgɔ-ŋgɔŋ faa mbi̱w
munu ndąw̃, ɓay i̱i̱ lɛ, nzoɓ ká kɔ
sɛkɛ fe ká ɓil naysuo-ɛ ɓay tul fe ɗáa
ɓeri na, ka pɔŋ nzaa nduo ɗáa feyąa
na a ɗaa mbǎa.
2 Munu zu lɛ, úru saa vuri kpu̱ru
vǎw ɓáy káw ɓáy kumnun ɓaarɨ̀ ká
tusiri key na, ɗo nun haŋa rɨ̀ se
simseɗ ká law Ŋgɛrɛwu̱ru ze hii ɓo,
ɨ̀ se simseɗ ká kɔn naysuo-rɨ̀ hɔy ze
hii na mbǎa.
3 Tusuɛke lɛ, pola na ɨ̀ mbi sąw
sɨ́e maa fe í ɗáake feri ká law-rɨ̀ hii
munu ká nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwu̱ru
ya ɗaa na. Ɨ̀ pɔŋ sùo-rɨ̀ ɓo ɓil
fe ɗáa taa gɔɓ gɔɓkeri ndąw̃, kɔn
fe ɗáa naysuo ndąw̃, ɓá nzoɓ buo
him ndąw̃, su̱ŋa fe su̱m mbúo ndąw̃,
vbɛm mbúo ndąw̃, rɔɔ kóɗ wu̱ru ki̱ri
ká ɓa fe ɗáa lɔrɔri ndąw̃ na.
4 A timbɛɗɛ key ká ɨ̀ zuɔ ziŋ ri ká
ɓil fe ɗáa kąaya ɓarikeri mbǎa na, i
kaw yer í yi̱i̱ í raɗ rɨ̀ ká ɗi.
5 Roo lɛ, namke lɛ, i ki̱iŋa fal fe ɗáa
ɓari na hą Ŋgɛrɛwu̱ru, ɓe ká'a ɗo ɗi
ya ɓay kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓ káw
ɓáy kumnunri ɓáy nzoɓ huɗeri.
6 Sąwke mini ze, nzoɓ huɗeri
na, ɓáy káw ɓáy kumnun ɓari kɔɓ
rɔɓay na, i ka-káa Ɓay Kere ha ri
a í kuŋ sal ɓay zuɔ tul fe ɗáa ɓari
munu ká i kúŋke zuɔ tul nzoɓ hąwri
riw bele na. I ka-káa Ɓay Kere key
na ha ri ɓay haŋa ɓo, ɓáy faa Tem
Ŋgɛrɛwu̱ru na, i máa káwke ɓáy
kumnun munu ká ɓe Ŋgɛrɛwu̱ru na.
7 Ɔrɔ ɓie nam ká tusiri key na tɔ̀ŋ
ɗi mbǎa deɓ hɔy ro. Munu zu lɛ, ɨ̀
káw ɓáy nun nzɛmke a í káw ɓáy
nzaa ɓal-rɨ̀ kekeke. Ɓe ndąw̃ rɔɔ ɨ̀
máa ɗáa nzaa ɓay kere na ɓáy.
8 Fe ká kal tul feri riw na, ɓa kɔ́kɔ
ki̱ ɓa nzoɓ nun ki̱ ɓáy ɓil wąra law-
rɨ̀ riw bele, ɓay i̱i̱ lɛ, kɔ́kɔ ki̱ ɓa
nzoɓ nun ki̱ mini key na, feyąa ká
ɗo mina mina hɔy kara, nzoɓke ker
ɓay se ɗi mbǎa.
9 Ɨ mgba ki̱ ɓa sùo-rɨ̀ ɓa lie ɓa lew
taŋ ŋgu̱ri sùo.
10 Nzoɓ hąa hąa ká sakra ɓaarɨ̀ ká
Ŋgɛrɛwu̱ru hą ni fe ini ká maa tul-
e lɛ, ka ɗáake peɗ hą ku̱-ɛri. Ɓaarɨ̀
na ɨ̀ ɗo munu ɓa nzoɓ peɗ kereri ká
ɨ̀ ɗaa fe ɓáy faake ɓáy fe iniri ɓoɗ
ɓoɗ ká Ŋgɛrɛwu̱ru hą na.
11 Nzoɓ káa ɓay na, ndaɗ ɓay
haŋa ni ka ka-káa Ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru
hą nzoɓri. A nzoɓ ká ɗaa peɗ hą
nzoɓ hąwri laa lɛ, ndaɗ ɓay haŋa ni
ka ɗaa ɓáy hu̱rusuo ká Ŋgɛrɛwu̱ru
hą ni, ɓay haŋa ɓo, feri riw bele ká
ɨ̀ ɗaa na, ɨ̀ ɗáake riŋ ɗika ɓo tul
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy faa Zezu Krisi, ká
riŋ ɗika ɓáy hu̱rusuo ɗo ɓay tul-e
mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ
na. Amɛm, ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na ki̱!
12 Ɓaarɨ̀ yu̱-iri ká mɨ̀ kɔ rɨ̀ ɓa nzoɓ
nun-i na, kɔ́kɔ sɛkɛ fe ŋgɔ́ŋke ká ti̱i
tul-rɨ̀ ɓay lɨ́eke rɨ̀ na, ɨ̀ káw yer ká ɗi
rɨ̀i fe ká ɓa fe yele ya.
13 Roo lɛ, ɨ̀ ɗaa suoriya mǎa ɓay
tul kɔ́kɔ sɛkɛ fe Krisi ká ɨ̀ zuɔ ziŋ ni
ká ɗi, ɓay haŋa ɓo, nam ká'a tínake
sùo-ɛ hą nzoɓri kɔ riŋ ɗika ɓe na, ɨ̀
záy sùo-rɨ̀ í ɗo ɓáy bawda suoriya.
14 Ze nzoɓri raɗ rɨ̀ ɓay fal Krisi ká
i mbi na hɔy kara, suoriya ɓa taa
ɓaarɨ̀, ɓay i̱i̱ lɛ, Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ká
ɓa Tem Riŋ Ɗika na, ɗo tul-rɨ̀.
15 Kɔkɔ ká nzoɓ mbi̱w ká sakra
ɓaarɨ̀ ka kɔ sɛkɛ fe munu ká nzoɓ
ika nzoɓ, mase nzoɓ riiɓa, mase
dɔmbirim nzoɓ, mase nzoɓ taka tul
ɓay na.
16 Ze ɓo, zaɗka nzoɓ kɔ sɛkɛ fe ɓay
tul fal Krisi ká'a mbi lɛ, ka ɗaa sahoy
ká ɗi ya. Ka ɗaa taambɔl ze ka hą
Ŋgɛrɛwu̱ru ɓay tul riŋ Krisi ká i ɗaa
ɓo tul-e na.
17 Tusuɛke lɛ, nam ká Ŋgɛrɛwu̱ru
tii sąw kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri
na vi ro. Lɛɛ, nzoɓri ká i ɓa taa ɓe
na ze a kúŋ sal ɓay zuɔ tul-ri pola.
A zaɗka'a tiika kúŋ sal ɓay saa tul
naari ze pola na wąa, a ɗoko mina
ro ziŋ nzoɓri ká i hii ɓay ɗáa law-ri
ɓo tul Ɓay Kere ɓe ya na lɛ woo?

18 Mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii:
«Zaɗka faa yạ̃aŋa sùo nzoɓ fe ɗáa
ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛmri ŋgɔŋ ɓamba na
wạ̃a, a ɗoko mina ro ziŋ nzoɓ law
mgbɔ́rɔri ɓáy nzoɓ feyạ̃ari na lɛ*?»
19 Ze munu zu lɛ, nzoɓri ká
i kɔ sɛkɛ fe maa ɓáy law hiiya
Ŋgɛrɛwṵru na, ndaɗ ɓay haŋa ri
ɗaa fe kereri ɓaŋguɔ í séke nun-ri
ɓa pola, a í pɔŋ sùo-ri ŋgiɗ bele ɓo
nduo Nzoɓ Ɗáa Feri Riw Bele, ɓe
ká'a ɗo tul ɓay ɓe ká'a waa na.

5

Ì ɗaa nun-rì ɓo tul peɗ ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa zuɔ nduo-rì

1 Timbɛɗɛ key na, mì ɓaa ɓay ziŋ
nzoɓri ká i ɓa *ŋgɛrɛ tul peɗri ká
sakra ɓaarì. Ɓi kara mì ɓa ŋgɛrɛ tul
peɗ na ndạ̃w. Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká tị̃i tul
*Krisi na mì kɔ ɓáy nun-i a mí ɓa
nzoɓ ɓay nasike. A nam ká'a tínake
sùo-ɛ hạ̃ nzoɓri kɔ riŋ ɗika ɓe na
kara, mì zúɔ ziŋ ni ká ɗi ndạ̃w.
2 Ze mì koɗ rì ɓay haŋa rì ɗo
munu ɓa nzoɓ kɔ́rɔ baɗuri, a í kɔ-
kɔ́m ɓa tul baɗuri ká Ŋgɛrɛwṵru
ɗaa ri zuɔ nduo-rì na. Ì kɔ-kɔ̃m
ɓa tul-ri ɓáy law kere munu ká
Ŋgɛrɛwṵru hii ɓo, ɓáy law pire ya.
Peɗri ká zuɔ nduo-rì ɓay haŋa rì ɗaa
na, ì ɗaa ɓay zíŋ fe ká ɗi ya, roo lɛ,
ndaɗ ɓay haŋa rì ɗaa ɓáy law hiiya
ɓaarì kị̃ riw bele.
3 Nzoɓri ká i ɗaa ri zuɔ nduo-rì na,
ì re tul-ri ɓáy ŋgɔ́ŋke ya, roo lɛ, ì se
simseɗ kere hạ̃ baɗuri na i kɔ lɛ, i
mbóro.
4 A zaɗka ì ɗaa munu lɛ, nam ká
Mbay Tul Nzoɓ Kɔ́rɔ Baɗuri a tị̃i na,
ì zíŋ riŋ ɗika ká ɓa fe tunduo ká'a
ɗoko ɓaŋguɔ kpaɗara.
5 Ɓaarì kubanri hɔy kara ɗo faa
mbị̃w munu ndạ̃w, ndaɗ ɓay haŋa
rì ɗiŋ tul-rì ká pol ŋgɛrɛ tul peɗri
na ndạ̃w rɔ! A ɓaarì riw bele
na, ì ɗiŋ tul-rì í se yuɗuɗu ká
sakra kị̃ ɓaŋguɔ, ɓay ị̃i lɛ, mbeɗe
Ŋgɛrɛwṵru ɓaa mii: «Ŋgɛrɛwṵru
tuŋ nzoɓ siika sùori ŋgereŋ, roo lɛ,
ka ɗaa kere ziŋ nzoɓri ká i ɗiŋ tul-ri
ká pol-e*.»
6 Munu zu lɛ, ì ɗiŋ tul-rì ká
pol Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Hṵrusuo, ɓay
haŋa ɓo, namke na maa lɛ, ka úra
tul-rì ɗo siya.
7 I nzúma kér ɓay ɓaarì riw bele
í ɗaa zúɔ pol-e, ɓay ị̃i lɛ, ka kɔ-kɔ́m
ɓa tul-rì.
8 I káw ɓáy nzaa ɓal-rì kekeke í
na-nam ya, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓ tul ŋgạ̃ni
ɓaarì ká ɓa ŋgɛrɛtemndaya na koro
rì ɓay ɓíɛ rì munu ká mbaki kŏroke
nay a yị̃w fe kpŭkru a mgba ni a
gɔɗɔ ni tir tir. 9 I tuŋ ni ŋgereŋ í
káw tul mbika law ɓaarì ŋgɔ-ŋgɔŋ,
ɓay ị̃i lɛ, ì kɔ ndạ̃w, yṵ ɓaarì ká i kaw
ɓáy zaɗri ká tusiri key riw bele na,
i kɔ sɛkɛ feri mini key ndạ̃w.
10 Falɛ ká ì kɔ sɛkɛ fe bole ɗi ndị̃i
na, Ŋgɛrɛwṵru ká ɓa nzoɓ law kere
puluk ká ɗĩ rì ɓay haŋa rì zuɔ ziŋ
Krisi, í kɔ riŋ ɗika ɓe ká ɗo ɓaŋguɔ
na, ɓe kị̃ sùo-ɛ a tína rì saa ɗi a huo
law-rì, a ha rì hṵrusuo ha ri ŋgɔ́ŋke
ɓa pola pola a í ɗo kpakam.
11 Hṵrusuo ɓa taa ɓe mbiimbam
ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ. Amɛm,
ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na
kị̃!

Ɔrɔ ɓie soko ká mgbaɗa

12 Mbeɗe ni ká pie ya ŋguɗaŋ key
na, mì ɗaa ɓáy faa yṵ naari Silas
ká mì kɔ ni ɓa nzoɓ ká ɗo tul ɓay
ɓe. Mì ɗaa mí ɓóke rì, a mí hii
ɓay haŋa rì kɔ ta-taŋ mii, ze ká ɓil
kɔ́kɔ sɛkɛ feri hɔy kara, ì mgba law-
rì ŋgɔ-ŋgɔŋ í káwke tul mbika law
ɓaarì ɓaŋguɔ. Ɓe ze ɓa tusuɛ fe law
kere ká Ŋgɛrɛwṵru ha rì. Ì káw tul
feke ku na ɓaŋguɔ.
13 Nzoɓ mbika lawri ká
Ŋgɛrɛwṵru nan ri zuɔ ɓoɗ ká i kaw
*Babilọn na, i hii soko ha rì. A Marki
ká ɓa vu-i na kara hii soko ha ri
ndạ̃w.

* **4:18 4.18** Sim ɓayri 11.31. * **5:5 5.5** Sim ɓayri 3.34.

14 Ɪ mgba kĩ̧ gírik girik í hǐike soko
lik lik ha̧ kĩ̧. Ɖɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ ɓaarɪ̀
riw belẽ̜ kã̜ ɪ̀ zuɔ ziŋ *Krisi na.

2 Piyɛr
Mbeɗe ndeke ɗi siɗike ká Piyɛr ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na, i ɗaa hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká nzoɓ fe fére ɓayluri ɗara ri ká tul mbika law ɓari a í suru tigbạ̃a-ri ɓay haŋa ri tɔŋ fal fe ɗáa ɩ̃mri. Ká ɓay rúu ziŋ fe niri key na, nzoɓ ɗáa mbeɗe key na koɗ nzoɓ mbika lawri ɓay haŋa ri kaw tul tuuka Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi na ̃ka ŋgɔ-ŋgɔŋ. Tuuka Ŋgɛrɛmbayke na ɓa fe ká nzoɓ nasikeri laa ɓayke ɓáy suku-ri a í kɔ feke ɓáy nun-ri sùo-ri ká luo Zezu a í suo í ɓaa ha ri.

Ɓay ká se tul nzoɓri ká i ɓaa mii, Ŋgɛrɛmbay Zezu ti yĩ̧i mbǎa na, ɗo nun haŋa nzoɓ mbika lawri kɔ mgbaka roy yĩ̧i ɓe na ɓa fe ká kiɛ íki law ɓáy law ini Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká'a hii ɓay haŋa nzoɓri riw bele suo kér ɓay ká tul fe ɗáa kạ̃aya ɓari.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗi nzoɓ mbika law a hạ̃ ni peɗ: 1
Ɓay ká tuŋ fe fére nzoɓ fe fére ɓayluri: 2
Ɓay ká se tul yĩ̧i Ŋgɛrɛmbay: 3

Soko ká Piyɛr hii hạ̃ nzoɓ mbika lawri

1 Ɓa ɓi Simọ̃n Piyɛr ká mì ɓa koy peɗ Zezu *Krisi, a mí ɓa nzoɓ ndáy nzaapeɗ ɓe na, mì ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓaarì ká ì yạ̃a tusuɛ ɓay ká se tul Krisi na maa kĩ̧ munu ká ɓuru, ɓáy faa law kere Ŋgɛrɛwṵ̃ru Nzoɓ Yạ̃aŋa naari Zezu Krisi ká ɗaa fe ɓáy zaɗɛ na.

2 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ ka sáɗ ziŋ rì wuruk wuruk ɓáy faa tuuka Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓáy Ŋgɛrɛmbay naari Zezu ɓa tusuɛ.

Káw ɓa nzoɓ Ŋgɛrɛwṵ̃ru

3 Ɓáy faa hṵ̃rusuo Ŋgɛrɛwṵ̃ru na, ka hạ̃ naari feri riw bele ká náa séri síeke ɓay séke simseɗ kere ká rii law-ɛ, ɓay ĩ̧i lɛ, náa tuuri Zezu *Krisi ɓe ká'a ɗi naari, ɓay haŋa ɓo, naari kara riŋ ɗika ɓáy fe ɗáa ɓe na ka ɓa taa naari ndạ̃w.

4 Ɓe ze, feri ká'a waa ká ndaɗ ɓamba tasiri na, ka hạ̃ naari ɓay haŋa ɓo, náa tĩ̧iri saa ɓil kɔn naysuo ká re mbay ká tusiri key ká'a ɓiɛ nzoɓri, a í ɗaa fe hạ̃ ni ka maa kĩ̧ ɓáy fe ɗáa Ŋgɛrɛwṵ̃ru.

5 Sạ̃wke mini ze, ì ɗaa hṵ̃rusuo-rì riw bele tuŋ kĩ̧ ká tul tusuɛ ɓay ká se tul Krisi, í ɗaa fe kere ká rii law-ɛ. Ká tul fe ɗáa kereke na, ì hạ̃ tuuka Ŋgɛrɛwṵ̃ru ka nde ɗi;

6 ká tul tuuka Ŋgɛrɛwṵ̃ru na, ì hạ̃ mgbaka sùo ŋgɔ-ŋgɔŋ ka nde ɗi; ká tul mgbaka sùo ŋgɔ-ŋgɔŋ na, ì hạ̃ sṵ̃u law ka nde ɗi; ká tul sṵ̃u law na, ì hạ̃ simseɗ kere ká rii law Ŋgɛrɛwṵ̃ru ka nde ɗi;

7 ká tul simseɗ kere ká rii law Ŋgɛrɛwṵ̃ru na, ì hạ̃ mgbaka kĩ̧ ɓáy kere ka nde ɗi; a tul mgbaka kĩ̧ ɓáy kere laa lɛ, ì hạ̃ law ini ka nde ɗi.

8 Zaɗka ì ɗo ɓáy kĩ̧ri fe niri key, rɔɔ fekeri na ŋgɔŋ ká̃ ɓil law-rì ɓa pola pola lɛ, ì ɗoko ɓáy hṵ̃rusuo ɗáa fe, ha rì tǔuke Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi na ta-taŋ.

9 A ze ɓo, nzoɓ ká tike ya lɛ, ka ɗo munu ɓa nzoɓ rạ̃w ká far zaɗ raa raa. Feyạ̃a ɓeri ká'a ɗaa pola, ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru naa ɓayke ká tul-e a hạ̃ ni *taŋ kaɗ kaɗ na ka yĩ̧iŋra sɛl.

10 Ɓe mini ze yṵ̃-iri, ì ɗaa hṵ̃rusuo-rì tuŋ kĩ̧ ɓa pola í mbíke sùo-rì hạ̃ Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓay tul ɗiw ɓe ká'a ɗíke rì, a náake rì ɗo ɓoɗ na. Zaɗka ì ɗaa munu lɛ, ì ti wṵ̃ru faa ya mgbaŋ.

11 Ɓe ze, faa ɗo hɔy nduo ha rì ɓay haŋa rì rìi zaɗ ká Ŋgɛrɛmbay, Nzoɓ Yạ̃aŋa naari Zezu Krisi re mbay ká ɗi ɓaŋguɔ na.

12 Ze ì kɔ na fe niri key kɔ, a í ɗo tul tusuɛ ɓay ká se tul Zezu Krisi ká ì yạ̃a ɓayke na hɔy kara, mì túma law-rì ká ɗi ɓaŋguɔ.

13 Mɨ̀ kɔ lɛ, ɗo ɓáy zaɗɛ, káw ɓi
ká ɓáy kumnun ɓáy na, ɓa peɗ ɓi
ká ɓay haŋa mɨ̀ tuma law-rɨ̀,
14 ɓay ji̧ lɛ, mɨ̀ kɔ ɓáy kere, nam
tɔ̀ŋ ndi̧i hɔy ɓay haŋa mɨ̀ pɔŋ tusiri
key mũnu ká Ŋgɛrɛmbay naari Zezu
Krisi kiɛ mɨ̀ ha̧ mɨ̀ kɔ na.
15 Munu zu lɛ, mɨ̀ nzáa faa kpu̧ru
ɓay haŋa ɓo, fal huɗ ɓi hɔy kara,
ɨ̀ máa túma law-rɨ̀ se tul fe niri key
ɓaŋguɔ.

16 Ɪ kɔ, zaɗka ɓuru ɓaa ɓay yí̧i
Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi ɓáy
bawda hu̧rusuo-ɛ ha rɨ̀ na, ɓuru tuu
ɓa súu ze ha rɨ̀ ya. Roo lɛ, ɓuru
kɔ bawda riŋ ɗɨ̃ka ɓe ɓáy nun ɓuru
gbak gbak.
17 Nam ká Ŋgɛrɛwu̧ru Bǎa ɗaa
mbay ɓáy riŋ ɗɨ̃ka ɓo tul-e na, ɓuru
ɗo ɗi ndạ̃w. Kusol Nzoɓ Riŋ Ɗika
Luye mgba ha̧ ni laa mii: «Ɓe key
na ɓa Vu-i; mɨ̀ kɔ ni ɓa nzoɓ nun-i;
ɓa ɓe na ze sùo-i rii mɨ̀ ɓamba ká
tul-e*.»
18 Ɓuru ki̧ sùo ɓuru hɔy kara, ɓuru
laa kusol nzoɓ ká uru saa nulue na,
ɓay ji̧ lɛ, ɓuru ɗo ziŋ ni mbi̧w ká tul
kuo ká Ŋgɛrɛwu̧ru naa ɗo ɓoɗ na†.
19 Ɓe ze, ɓay ká *nzoɓ ya̧aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa ɗo
ɓil mbeɗe Ŋgɛrɛwu̧ru na, ɓuru ɗaa
law ɓuru ɓo ɗi ɓa tusuɛ ki̧. Ɓa fe
ká ɗo ndaɗ ɓamba ɓay haŋa rɨ̀ te
suku-rɨ̀ ɓáy kere í láake, ɓay ji̧ lɛ,
ɓayke ku na ɗo munu ɓa huu ndele
ká hie gbie ká ɓil suŋ tilo kpu̧ru maa
ɓáy nam ká Nzoɓ Ya̧aŋa Nzoɓri víke,
a ha̧ zaɗ taŋa ɓe hie ká ɓil law-rɨ̀
munu ká rùo ti̧i gbalak a taŋ zaɗ.
20 Pola lɛ, ndaɗ ɓay kɔ́kɔ fe key
na ɓáy kere: ɓayri ká nzoɓ ya̧aŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa ɗo ɓil
mbeɗe Ŋgɛrɛwu̧ru na, nzoɓ mbi̧w
mini kara maa ɓay tí̧na sạ̃wke ɓáy
tul gaŋ sùo-ɛ ya.
21 Tusuɛke lɛ, ɓayri ká nzoɓ ya̧aŋa
ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru tina sạ̃wke
na, i tina ɓáy faa law hiiya nzoɓ
pire nzoɓ ya, roo lɛ, Tem Law Pie
ze nda faa pol-ri ha ri ɓǎake ɓay ká
Ŋgɛrɛwu̧ru ha rɨ̀ na.

2

Ɓay ká se tul nzoɓ fe fére bayluri

1 Nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa *nzoɓ
ya̧aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru
na, i ti̧i ká sakra nzoɓ Ŋgɛrɛwu̧ruri
ká pola lew. Ɓo faa mbi̧w munu
ndạ̃w, nzoɓ fe fére bayluri na kara,
i ti̧i sakra ɓaarɨ̀ munu ndạ̃w. Ɓáy
nzaa ráa ɓay ɓari na, i féreke fe fére
baylu ká ɗaa ha̧ nzoɓri ɓɨ̃ɛke í séke
kpu̧ru í túŋke Zezu *Krisi ká ɓa Gaŋ
tul-ri ká tina ri saa ɓil hu̧rusuo koy
feya̧a. Ɓe mini ze, i ɗɨ̃kake hɛrɛ
Ŋgɛrɛwu̧ru ɓo tul-ri ha̧ ni ɓɨ̃ɛke ri
koɗ hɔy.
2 Nzoɓ mbika lawri ŋgi̧i ɓamba i
séke fal fe ɗáa ɨ̃m ɓari. Fe ɗáa ka̧aya
nzoɓ fe fére baylukeri ku na ɗaa ha̧,
nzoɓri ká i kɔ Ŋgɛrɛwu̧ru ya na, i
ɓáake ɓay ka̧aya se tul faa tusuɛ ɓay
na.
3 Ɓáy faa kɔn lari ká ɓay zí̧ŋ na,
nzoɓ fe fére bayluri na, i úla rɨ̀ ɓay
zí̧ŋke fe ɓáy ɓay ɓáa ɓari ká uru saa
kay tul-ri na. Roo lɛ, ɓa ɗ̃ɛ ki̧ hɔy
na, Ŋgɛrɛwu̧ru Nzoɓ Kúŋ Sal Ɓay na
ɗo ɗi ya ɓay ɗáa ɓay ɓo tul-ri. Ɓe
ká'a ɓíɛ ri na ka na-nam ya.
4 Ɪ kɔ, leɗ nzaapeɗri ká nulue
hɔy kara, zaɗka i ɗaa feya̧a na,
Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa fe ziŋ ri ya na munu
ya, roo lɛ, ka mgba ri a siŋ ri ɓáy sal
lari a vbuku ri zuɔ ɓil huu ká ru-
ruma ya, a kɔrɔ ri ɗo ɓil suŋ tilo ká
mgba ki̧ ɗo nduŋ kpu̧ru ɓay gíyaŋke
nam kṹŋ sal ɓay.
5 A nzoɓri ká pola lew na kara,
zaɗka i ɗaa feya̧a na, Ŋgɛrɛwu̧ru
ɗaa fe ziŋ ri ya na munu ya, roo lɛ,
ka ha̧ mbam tɔ ha̧ mbii ví ya̧a zaɗri
remleŋ remleŋ riw bele ká tusiri
key, a ɓiɛ nzoɓri ká i hi̧ɛ ni ya na.
*Noe huo-ɛ, ká ka-káa fe ɗáa ká ɗo
ɓáy zaɗɛ ki̧ hɔy ze Ŋgɛrɛwu̧ru ya̧a
ni ɓáy nzoɓ ɓil hul ɓeri ká tɔnɔ say.

* **1:17 1.17** Mat 3.17. † **1:18 1.18** I ki̧i Mat 17.1-8; Mrk 9.2-23; Luk 9.28-36.

6 Rɔɓay, ŋgɛrɛpuo ká *Sɔdɔm ɓáy
Gomɔr na kara, Ŋgɛrɛwu̱ru kuŋ ɓay
zuɔ tul-ri a ɓiɛ ri ɓáy huu kuruk
kuruk, a ha̱ ni ɗo ɓa fe líe ki̱ ká'a
ti̱i tul nzoɓ ti̱iri Ŋgɛrɛwu̱ruri.
7 Roo lɛ, *Loɗ, nzoɓ fe ɗáa ɓáy
zaɗɛ ká kér ɓay i ni ɓay tul fe ɗáa
ĭm nzoɓri ká puokeri ku na, ka ya̱a
ni,
8 ɓay i̱i lɛ, fe ka̱aya ká nzoɓ fe ɗáa
ɓáy zaɗɛke kɔ a la̱a nam ɓáy nam ká
sakra ɓari na, ɗaa ha̱ tul-e ɗo sikɗa
ya.
9 Ɓe mini ze, Ŋgɛrɛmbay kɔ faa ká
ɓay ya̱aŋake nzoɓri ká i se simseɗ
ká rii law-ɛ ká tul fe ká ti̱i tul-ri
nda̱w; a kɔ faa kɔ́rɔ nzoɓ fe ɗáa
ka̱ayari ɗo fi mbi̱w ha̱ hɛrɛ ɓe ɓo tul-
ri kpu̱ru ti̱i nam kúŋ sal ɓay nda̱w
pi.
10 Kakalke lɛ, ka ɗaa hɛrɛ ɓe ɓo
tul nzoɓri ká i tɔŋ fal fe ɗáa ĭmri ha̱
kɔnke ɗaa ri ha ri kɔ́ke hu̱rusuo-ɛ
ɓa fe ya.

Nzoɓ fe fére bayluri ká mì ɓaa ɓay
ɓari ha rì na, i ɓa nzoɓri ká i kɔ sùo-
ri ma-maa, a í ɓa nzoɓ siika sùori. Ì
hi̱ɛ nzoɓ riŋ ɗìkari ká nulue ya, roo
lɛ, i ti̱iri ri ti̱iri.
11 Ze leɗ nzaapeɗkeri ká nulue ká
i ɗo ɓáy hu̱rusuo ŋgi̱i ɓamba kal tul
nzoɓ riŋ ɗìkakeri ku na hɔy kara,
i ɓaa ɓay a í ɗáake ɓay ɓo tul-ri í
ti̱irike ri ká pol Ŋgɛrɛmbay ya.
12 Roo lɛ, nzoɓ fe fére baylukeri ku
na, fe ɗáa ɓari ɓa fe ɗáa nay ɓisuyri
ká kér ɓay ɓari tiya, ká nzoɓri mgba
ri í i ri. Ɓari nzoɓkeri ku na i raɗ fe
ká i kɔ sa̱wke ya. I huka munu ká
nay ɓisuyri hu.
13 Fe ka̱ayari ká i ɗaa ziŋ nzoɓri
na, Ŋgɛrɛwu̱ru a yi̱iŋra se tul ri. Fe
ɗáa naysuo ká i ɗaa ká ɓisie biribiŋ
na ɓa suoriya ɓari. I ziŋ suoriya ká
ɓil nzaa úla ká i ula nzoɓri ká nzaa
fe su̱m law mbi̱w ɓaarì. Ɓol ɓari
nzoɓkeri ká sakra ɓaarì ku na, ɗo
ɓa fe ĭm ká ɓiɛ káw nzaa fe su̱m law
mbi̱wke na a ɓa sahoy ɗeŋ ɗeŋ.
14 Nun-ri ɓa nun nzáa má̱y ɗáa
nun pieri ɓaŋguɔ. Kɔn ɗáa feya̱a hu
ká ɓil law-ri ya. Nzoɓri ká i ŋgɔŋ ká
ɓil mbika law ya na, i kuɔ ri ha ri taa
ndaw. I ɓa nzoɓ kɔ́kɔ nun fe. I ɓa
leɗri ká ɓeɓi Ŋgɛrɛwu̱ru ɓo tul-ri!
15 I pɔŋ faa kere na a í wu̱ru. I ɗaa
fe ɗáa *Balam, vu Bosɔr ká hii ɗáa
fe ndaya ɓay zíŋke lari,
16 a lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru yi̱w ni ɓay tul
mbaka nzaa ɓe, a ha̱ máa maasoɓa
ká ɓaa ɓay ba mbi̱w ya na, ɓaa ɓay
ɓáy kusol nzoɓ ziŋ ni, a gbú̱ke nzaa
fe ɗáa kɔ̀kɔ nzoɓ ya̱aŋa ɓay saa
nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru na ku*.

17 Nzoɓ fe fére bayluri na, i ɗo
munu ɓa luɔ mbii ká huɔ kurum
kurum. I ɗo munu ɓa sii mbam
ká zuu fa̱a a kăike hɔ́n taŋ tɔ́kɔke.
Ɓari na, Ŋgɛrɛwu̱ru kɔrɔ zaɗ ká sii
a mgba ki̱ ɗo nduŋ ɓay tul-ri.
18 I sì̈i sùo-ri ká tul ɓay ɓáa ɓari
ká gɔr, ɓáy kɔ̀kɔ ɓayri. Ɓáy faa kɔn
naysuo na, i nzaa faa í kuɔ nzoɓri ká
i ví ti̱i timbɛɗɛ saa sakra nzoɓri ká i
ra̱w faa simseɗ ɓari.
19 Ɓari nzoɓ fe fére baylukeri ku
na, i waa haŋa ɓari ká i ví ti̱i
timbɛɗɛ na, ha ri káw ɓáy tul-ri, roo
lɛ, ɓari ki̱ sùo-ri na, i ɓa koy kɔn fe
naysuo ká'a ɓíɛ ri, ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ká
ɗaa koy na, ɓa koy fe ká re mbay ká
tul-e.
20 Ì kɔ, nzoɓri ká i ti̱i ká ɓil kɔn fe
naysuo ká tukɛlɛ key, ɓáy tuuka ká
i tuu Ŋgɛrɛmbay Nzoɓ Ya̱aŋa naari
Zezu Krisi, rɔɔ í yi̱i í rì̈i ɗì ɓa ki̱ ha
ri mgba ri kɛk rɔɓay na, nzoɓkeri ku
na, i ɗo ndaya ɓamba tasiri mba ɗol
ɓari ká pola ku rɔɓay.
21 Kereke lɛ, haŋa ri kɔ faa kere
ya saa sa̱wke ndaɗ mba haŋa ri tuu
Ŋgɛrɛwu̱ru, rɔɔ í yi̱i í fɛrɛ fal-ri ha̱
ni, a í pɔŋ ɗáa vu mbom ɓo tul *bol
kusol ká taŋ kaɗaŋ ká i ha ri na.
22 Fe ká ti̱i tul-ri na, maa ki̱ ɓáy
tusuɛ sim ɓay ká ɓaa mii: «Fe ká
váy kuku na rɔɔ, a yi̱i a laa ɓa ki̱†.»
Rɔɓay, «Mbel ká sùo mbii na, ka yi̱i
a ɗaa sùo-ɛ nduo bɔɗɔ ɓa ki̱.»

* **2:16 2.16** I ki̱i Ruɔ ɓari 22.21-30. † **2:22 2.22** Sim ɓayri 26.11.

3

Nam yi̧i Zezu Krisi

1 Ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, mbeɗe ni key na ɓa ndeke ɗi sidike ro ze mì ɗaa ha rì key. Ká ɓil mbeɗeri ká sidi key na, mì tuma law-rì se tul fe fére ká ì kɔ ro na ɓay súruke tigba̧a rì ha rì kěrke ɓay ka se tul fekeri na ɓáy faake.

2 Mì hii ɓay haŋa rì ker se tul ɓay ká *nzoɓ ya̧aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa pola lew, rɔɔ ɓáy *bol kusol ká Ŋgɛrɛmbay Nzoɓ Ya̧aŋa naari fere rì ká ì ya̧a ɓayke ɓáy faa *nzoɓ ndáy nzaapeɗri na.

3 Pola lɛ, mì hii ɓay haŋa rì laa ɓay key na ta-taŋ: ɔ́rɔ ɓie namri na, nzoɓri ká i ɗo ɓil kɔn fe ɗáa naysuo ká mgba law-ri na, i ti̧i í siɛ rì

4 í ɓaa mii: «Zezu ká waa ɓay ví súo fe ɓa fie na wa̧a, ka ɗo ha̧a lɛ? Bulu ɓururi i hu ɓa ɗi̧ɛ hɔy, a feri riw bele ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa na, ɗo munu ɓa ɗókoke ɓáy zaɗɛ ɓáy tiika ɗáa tusiri ki̧ hɔy.»

5 Nzoɓri ká i ɓaa ɓay munu ku na, i kɔ fe kɔ ndɑ̧a rɔɔ í ɗaa: ɓa ɗi̧ɛ lew na, Ŋgɛrɛwu̧ru ɓaa ɓay hɔy lɛ, tumbam ɓáy tusiri ɗo. Ka tina tusiri saa ɓil mbii, a ha̧ mbii kiri ni gbuk bele*.

6 Ɓáy faa mbii na ndɑ̧w ze Ŋgɛrɛwu̧ru ɓìɛke tusiri, a ha̧ ni ya̧a zaɗ remleŋ remleŋ†.

7 A ɓay ká se tul tumbam ɓáy tusiri ká timbɛɗɛ laa lɛ, Ŋgɛrɛwu̧ru kɔrɔ ri ɓáy faa ɓay ká mbi̧w na ku ɓay ɓíɛ ri ɓáy huu. Ka kɔrɔ ri kpu̧ru ti̧i nam kúŋ sal ɓay. Ɓa nam ká'a ɗáa ɓay ɓo tul nzoɓri ká i hi̧ɛ ni ya na a ɓiɛ ri.

8 Roo lɛ, ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, fe mbi̧w ɗo ɗi ku ká ì ti yi̧iŋra ya. Ká nun Ŋgɛrɛwu̧ru na, nam mbi̧w ɓa mbiimbam isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ mbi̧w, a mbiimbam isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ mbi̧w laa lɛ, ɗo ɓa nam ká mbi̧w.

9 Ŋgɛrɛmbay na mgba roy ɓay ɗáa fe ká'a waa na ya munu ká nzoɓ ha̧nɛri ker ku ya. Roo lɛ, ka iki law-ɛ ká tul-rì, ɓay i̧i lɛ, ka hii ɓay haŋa nzoɓ mbi̧w kara ka ɓíɛ ya. Ka hii ɓay haŋa nzoɓri riw bele i suo kér ɓay ɓari ká tul fe ɗáa ka̧aya ɓari.

10 Nam vika Ŋgɛrɛmbay na ɗo munu ɓa nzoɓ riiba ká ti̧i mbuɗa. Namke ku na tumbam a zékre ɓáy bawda gire fe ká mgba vbuɓuɓu. Síe ɓáy few rɔɔ ɓáy mbaymawri na huu a tay ri kpɔlɔk kpɔlɔk. Tusiri ɓáy feri riw bele ká ɗo ɓil-e na, ti ɗoko mbăa‡.

11 Munu ká feri riw bele a ɓíɛ munu ku na wa̧a, simseɗ ɓaarì a ɗoko mina ro lɛ? Ndaɗ ɓay haŋa rì se simseɗ ká *taŋ kaɗ kaɗ, í mbi sùo-rì ɓáy zaɗɛ ha̧ Ŋgɛrɛwu̧ru

12 í gíyaŋke nam kúŋ sal ɓay ɓe na, í ɗaa hu̧rusuo-rì tuŋ ki̧ ɓay haŋa namke ku na ka vi koɗ hɔy. Ɓa nam ká tumbam a ɓíɛ ɓáy huu, síe ɓáy few rɔɔ ɓáy mbaymawri na, i sa̧a ká ɓil ri̧m huu ká sɛ bilam bilam.

13 Roo lɛ, naari na, Ŋgɛrɛwu̧ru waa tumbam fie ɓáy tusiri fie, ɓa zaɗ ká nzoɓri ɗáa fe ɓáy zaɗɛ ká ɗi. Ɓe ze ɓa fe ká náa gíyaŋri na zu.

14 Ɓe ze, ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, pola rɔɔ ɓay haŋa namke ka vi na, ì ɗaa hu̧rusuo-rì riw bele ka tuŋ ki̧ ɓay ɗoko taŋ kaɗ kaɗ ká pol-e, taŋ fe ka̧aya ká nun-ɛ nda̧w, rɔɔ ɓay ɗoko ɗɛkɛkɛ ziŋ ni nda̧w pi.

15 I kér í kɔ, roy ká Ŋgɛrɛmbay mgba na, ɓa faa ká'a íkike law-ɛ ɓay haŋa nzoɓri zǐŋke pam munu ká yu̧ naari Pol ká náa kɔ́ri ni ɓa nzoɓ nun naari na, ka ɗaa mbeɗe ha rì ɓáy nun nzɛm ká Ŋgɛrɛwu̧ru ha̧ ni.

16 Ká ɓil mbeɗe ɓeri riw bele ká'a ɓaa ɓay se tul fe niri key ká ɗi na, ka ɓaa ɓayke na ɓaŋguɔ. Ɓay ha̧nɛri ká ɗo ɓil mbeɗeke ku na kɔ́kɔ sa̧wke ŋgɔŋ ɓamba. A lɛ, nzoɓri ká i kɔ fe ya a í ɓar sa̧w ya na, i suo kér ɓayke, munu ká i ɗaa ɗo ɓil zaɗ ki̧ri ká ɓil

* **3:5 3.5** I ki̧i Tiika sa̧w fe 1.6,9. † **3:6 3.6** I ki̧i Tiika sa̧w fe 7.21-22. ‡ **3:10 3.10** Nzoɓ ndáy ɓay ha̧nɛri ɓaa mii: «Tusiri ɓáy feri riw bele ká ɗo ɓil-e na kara, huu a tay ri nda̧w.»

mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ndạ̰w. Ɓe ze, i
ɓĭɛ̰ke sùo-ri sṵ̀o-ri.
17 A ɓaarĭ nzoɓ buɔ-iri na,
timbɛɗɛ key na mĭ baka rĭ ro. Munu
zu lɛ, ĭ nzɛ ɓáy sùo-rĭ ɓay haŋa nzoɓ
law ndayari ká i wṵru faa kere na, i
kúɔ rĭ ha rĭ pɔ́ŋ tusuɛ ɓay ká se tul
*Krisi ká ĭ ɗaa law-rĭ ɓo ɗi na ya.
18 Roo lɛ, ĭ ŋgɔŋ ká ɓil law kere
Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi, Nzoɓ Yạ̰aŋa
naari a í tŭuke ni ɓa pola pola. Riŋ
ɗika ɓa taa ɓe, timbɛɗɛ key ndạ̰w
kpṵru ɓaŋguɔ kpaɗara. Amɛm!
Ndạ̰ɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na
kị̰!

1 Zạa
Titire mbeɗe ká Zạa ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Zạa ɗaa, ɓay ji̧ lɛ, kér ɓayri yɔklɔ ni ɓay tul nzoɓri ká i ɗaa nzoɓ mbika lawri nduo ki̧. Nzoɓkeri ku na ɓaa mii, Vu Ŋgɛrɛwṵru yạa sùo ziŋ nzoɓ ɓa tusuɛ ya, ze Zẽzu kara ɓa Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yạa nzoɓri na ya ndạw. Ká ɓil mbeɗe key na Zạa ɓaa mii, nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul ɓay na ku lɛ, ka ti máa ɓay zúɔ ziŋ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Zezu Krisi ya. Rɔɓay, ka ti máa ɓay kórɔ zúɔ ki̧ ɓe ɓáy nzoɓ mbika law hạwri ya ndạw. Zezu Krisi na ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru, ɓe ká'a ví yạa sùo ziŋ nzoɓ. Nzoɓ ká yạa ɓay key ya lɛ, ka ɓa nzoɓ tul ŋgạ̃ni Krisi. Ŋgɛrɛwṵru ɓa zaɗ taŋa a ɓa nzoɓ law ini. Nzoɓ ká ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru na ɗo ɓil zaɗ taŋa ɓáy law ini. Ɓe ze ɓa fe ká ɗaa hạ nzoɓ zŭɔke ziŋ Ŋgɛrɛwṵru ndạw, ziŋ nzoɓ mbika law hạwri ndạw pi.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Zaɗ taŋa ɓáy suŋ tilo: 1.1–2.27
Vu Ŋgɛrɛwṵruri: 2.28–3.24
Nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ yạaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru: 4.1-6
Híi ki̧, ɓáy mbaka tul tukɛlɛ: 4.7–5.12
Káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ: 5.13-21

Nasi ɓay ká se tul Zezu

1 Ɓuru ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓay ɓáake ɓay se tul ɓe ká'a ɗo pola ɗɔɗ ndạw rɔɔ feri ɗo ɓáy na. Ɓuru laa ɓay ɓe ká'a ɓaa ndạw, ɓuru kɔ ni ɓáy nun ɓuru gbak gbak ndạ̃w, nun ɓuru hɔy kara hu ká tul-e si̧i si̧i, a ɓúru zaa ni ɓáy nduo ɓuru ki̧ ndạw pi. Ɓe na, ka ɓa Ɓay ká hạ nzoɓri kăwke ɓáy kumnun,

2 a ví yạa sùo ziŋ nzoɓ hạ ɓuru kɔ ni, a ɓúru ɓa nzoɓ ɓay nasike. Sạ̃wke mini ze, ɓuru ka-káa ɓay ɓe nzoɓ haŋa nzoɓri káw ɓáy kumnun ɓaŋguɔ na ha rì. Ɓe na, ka kaw lakun Bǎa Ŋgɛrɛwṵru ndạw, rɔɔ a ví yạa sùo ziŋ nzoɓ hạ ɓuru kɔ ni.

3 Fe ká ɓuru kɔ a ɓúru laa ɓayke na, ɓuru ka-káake ha rì, ɓay haŋa ɓo ɓaarì kara, ì ɗaa law mbi̧w ka ziŋ ɓuru ká ɓuru zuɔ ziŋ Bǎa ɓáy Vi-e Zezu *Krisi.

4 Ɓuru ɗaa mbeɗe se tul fe niri key na ha rì, ɓay haŋa suoriya ka yạa ɓil law naari kpol kpol.

Tì̧i saa ɓil fe ɗáa yạa ɓay séke zaɗ taŋa

5 I kɔ, ɓay ká ɓuru laa ká nzaa Zezu, a ɓúru ɓaa ha rì na ze ɗo key: Ŋgɛrɛwṵru ɓa zaɗ taŋa, fe pire ndi̧i mini kara zaa sùo-ɛ ya.

6 Zaɗka nzoɓ ɓaa mii, ɓeri zuɔ ziŋ Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ a ɗaa fe kạaya ɓaŋguɔ lɛ, nzoɓke ku na ɓa nzoɓ kúɗ ɓay, a fe ɗáa ɓe kara ɗo máa ɓáy tusuɛ ɓay ya.

7 Roo lɛ, zaɗka náa séri simseɗ ká ɓil zaɗ taŋa munu ká Ŋgɛrɛwṵru ki̧ sùo-ɛ ɗo ɓil zaɗ taŋa na lɛ, náa zuɔri ziŋ ki̧ ɓa lie ɓa lew, a hạ sím Zezu Vu Ŋgɛrɛwṵru na wàa feyạa naari kaɗ kaɗ riw bele.

8 Zaɗka nzoɓ ɓaa mii, ɓeri ɗaa feyạa ya lɛ, ɓe ki̧ sùo-ɛ ze ula sùo-ɛ, a tusuɛ ɓay kara ti ɓil law-ɛ ya.

9 A roo lɛ, zaɗka náa tinari feyạa naari hạ Ŋgɛrɛwṵru lɛ, ka'a ndáka bumake ziŋ naari, a wàa naari *taŋ kaɗ kaɗ ká tul fe kạaya naari na riw bele, ɓay ji̧ lɛ, ka ɓa nzoɓ ká'a ɗo tul ɓay ɓe, a ɗaa fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

10 Zaɗka náa ɓaari mii, náa ɗáari feyạa ya lɛ, náa ɗiri Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ kúɗ ɓay, a Ɓay ɓe kara ɗo ɓil law naari ya.

2

1 Ɓaarì ká ì ɓa vu-iri, mì ɗaa mbeɗe se tul fe niri key na ha rì ɓay haŋa rì ɗaa feyạa ya. Roo lɛ,

zaɗka nzoɓ ví ɗaa feyạa lɛ, nzoɓ mbịw munu ɓa nzoɓ yạaŋa ɓay ká tul nzoɓri na ɗo pol Bǎa ɗi ku. Ɓe na, ɓa Zezu *Krisi, nzoɓ fe ɗáa ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na.

2 Ɓa ɓe ká'a mbi sùo-ɛ ɓa vuy *fe poy, a kɔ́ke sɛkɛ fe, a zǐŋke huɗ ɓay tul feyạa naari hạ Ŋgɛrɛwụ̃ru ndǎke buma ziŋ naari. A lɛ, ɓay tul feyạa naari kị̃ hɔy ya, roo lɛ, ɓay tul feyạa nzoɓri riw bele ká tusiri key.

3 Zaɗka náa ɗori tul *bol kusol Ŋgɛrɛwụ̃ru na lɛ, ɓe ndạw̃ rɔɔ, kiɛ naari mii, náa tuuri ni ta-taŋ ɓáy.

4 Nzoɓ ká ɓaa mii, ɓeri tuu ni tuu, rɔɔ a ɗo tul bol kusol-eri na ya lɛ, ka ɓa nzoɓ kúɗ ɓay, a tusuɛ ɓay kara ti ɓil law-ɛ ya.

5 Roo lɛ, nzoɓ ká ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓe na, kiɛ mii law ini Ŋgɛrɛwụ̃ru na yạa ɓil law-ɛ kpol kpol a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm. Ɓe ndạw̃ rɔɔ, náa kɔ́ri ta-taŋ mii, náa zuɔri ziŋ ni ɓáy.

6 Nzoɓ ká ɓaa mii, ɓeri zuɔ ziŋ ni na, ɗo nun haŋa ni ka mbóro simseɗ Zezu, a se munu ká ɓe na.

7 Vu-iri, ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, bol kusol ká mì ɗaa ɗo mbeɗe ha rì key na, ɓa bol kusol fie ya, roo lɛ, ɓa tạ̃w bol kusol ká ì yạa ɓayke ɓáy nam ká ì mbíke law-rì hɔy na. Tạ̃w bol kusolke ku na, ɓe ze ɓa ɓay ká ì laa ɗɔɗ ro ku.

8 Ze munu hɔy kara, ɓa bol kusol fie na kị̃. I kɔ, simseɗ Zezu na kiɛ naari ɓa fe fie ɓa tusuɛ ndạw̃, a simseɗ ɓaarì hɔy kara kiɛ faa mbịw munu ndạw̃, ɓay ị̃i lɛ, suŋ tilo na ɗo zékre, a zaɗ taŋa taa tusuɛke laa ro ze ɗo táŋ gbɛrɛrɛ.

9 Nzoɓ ká ɓaa mii, ɓeri ɗo ɓil zaɗ taŋa, rɔɔ a fụ̃y yụ̃-ɛ lɛ, ka ɗo ɓil suŋ tilo na kɔɓ rɔɓay zu.

10 A nzoɓ ká kɔ yụ̃-ɛ ɓa nzoɓ nun-ɛ lɛ, ka kaw ɓil zaɗ taŋa, a fe ká ɗo ɓil law-ɛ ɓa ŋguɗ puu ɓay haŋa ni te a ɗaa feyạa na, tiya.

11 Roo lɛ, nzoɓ ká fụ̃y yụ̃-ɛ lɛ, ka ɗo ɓil suŋ tilo, a se ɓil suŋ tiloke na, a zaɗ ká'a se ɓa ɓaɗi na kara, ka kɔ faake ya, ɓay ị̃i lɛ, suŋ tilo na fụ̃mra nun-ɛ gbiɓli.

Káw tukɛlɛ nzoɓ mbika lawri

12 Ɓaarì ká ì ɓa vu-iri na, mì ɗaa mbeɗe ni key ɓay ɓáake ha rì mii, feyạa ɓaarì na, Ŋgɛrɛwụ̃ru nda bumake ziŋ rì ɓay tul fe ká Zezu *Krisi ɗaa na.

13 Ɓaarì ká ì ɓa bǎari, mì ɗaa mbeɗe ni key ɓay ɓáake ha rì mii, Zezu Krisi, ɓe ká'a ɗo pola ɗɔɗ ndạw̃ rɔɔ feri ɗo ɓáy na, ì tuu ni ta-taŋ. Ɓaarì ká ì ɓa kubanri, mì ɗaa mbeɗe ni key ɓay ɓáake ha rì mii, ì haw yụ̃m ká tul ŋgɛrɛtemndaya na ro. Ɓaarì ká ì ɓa vu-iri, mì ɗaa mbeɗe ni key ɓay ɓáake ha rì na rɔɓay mii, ì tuu Bǎa naari na ta-taŋ ro.

14 Ɓaarì ká ì ɓa bǎari na, mì ɗaa mbeɗe ni key ɓay ɓáake ha rì mii, ɓe ká'a ɗo pola ɗɔɗ ndạw̃ rɔɔ feri ɗo ɓáy na, ì tuu ni ta-taŋ ro. Ɓaarì ká ì ɓa kubanri na, mì ɗaa mbeɗe ni key ɓay ɓáake ha rì mii, ì ɗo ɓáy hụ̃rusuo ndạw̃, Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru kara ɗaa puo ká ɓil law-rì ndạw̃, a í haw yụ̃m ká tul ŋgɛrɛtemndaya na ndạw̃ pi.

15 I hạ kɔn feri ká tukɛlɛ key ɓáy feri riw bele ká ɗo ɗi na, ka kúɔ rì ya. Zaɗka nzoɓ ɗaa kɔn fe ká tukɛlɛ key na lɛ, faa ká ɓay haŋa ni hǐike Bǎa Ŋgɛrɛwụ̃ru na tiya.

16 I kɔ, feri riw bele ká ɗo tukɛlɛ key na, ɓa fe ká uru saa luo Bǎa ya, roo lɛ, ɓa feri ká ɗo tukɛlɛ key hɔy. Fekeri na ze ɗo key: ɗáa kɔn fe naysuo ndạw̃, kɔ́kɔ nun fe ndạw̃, rɔɔ siika sùo ká tul feri ká tusiri key na ndạw̃ pi.

17 A lɛ, tukɛlɛ, ɓáy feri riw bele ká ɗo ɓil-e na ɗo kál. Roo lɛ, nzoɓ ká ɗaa law hiiya Ŋgɛrɛwụ̃ru na kaw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ kpaɗara.

18 Vu-iri, timbɛɗɛ key na, ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key na tɔ̀ŋ ɗi mbǎa. Ɓay ká se tul nzoɓ tul ŋgạ̃ni Krisi ká'a tị̃i na, ì laa ɓayke ro. Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, nzoɓ tul ŋgạ̃ni Krisiri na i ruɔ ɓamba i tị̃i ro. Ɓe ze

kiɛ mii, ɔ́rɔ ɓie nam ká tusiri key na, tɔ̀ŋ ɗi mbǎa.
19 Nzoɓkeri ku na, i ɗo sakra naari
key rɔɔ í zɔl, ɓay i̧i lɛ, i ɓa nzoɓ naari
ya. Zaɗka i ɓa nzoɓ taa naari na lɛ,
i káw ziŋ naari key. Roo lɛ, i ṭii ká
sakra naari key í zɔl, ɓay haŋa ɓo
ɓayke ɗo ta-taŋ mii, ɓari riw bele na,
i ɓa nzoɓ taa naari ya.
20 A ɓaarì na laa lɛ, ɓáy faa Nzoɓ
ká Taŋ Kaɗaŋ na ze, ì zǐŋke Tem
Law Pie*. Ɓe mini ze, ɓaarì riw bele
na, ì tǔuke tusuɛ ɓay na ta-taŋ.
21 Ze, mbeɗe ká mì ɗaa ha rì key
na kiɛ a ɓaa mii, ì tuu tusuɛ ɓay na
ya, munu ya. Roo lɛ, ɓaarì na, ì tuu
tusuɛ ɓay na ta-taŋ, a í kɔ ndạw, kúɗ
ɓay mbi̧w mini kara ti ɗoko ɓil tusuɛ
ɓay na ya ndạw pi.
22 A wạa, nzoɓ ve ze ɓa nzoɓ kúɗ
ɓay na lɛ? Ɓa ɓe ká'a ɓaa mii, Zezu
na ɓa Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru waa
ɓay píe ni ví yạa nzoɓri na ya. Nzoɓ
ká tuŋ Bǎa Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Vi-e na
ŋgereŋ lɛ, ɓa ɓe na ki̧ ze ka ɓa nzoɓ
tul ŋgạni Krisi.
23 A nzoɓ ká mạy a ɓaa mii, Zezu
ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru ya lɛ, ka mạy ɓay
ká se tul Bǎa na ndạw pi zu. A nzoɓ
ká nzi-ɛ ṭii a ɓaa mii, Zezu ɓa Vu
Ŋgɛrɛwṵru na laa lɛ, ka zuɔ ziŋ Bǎa
na ndạw.
24 Sạwke mini ze, ɓaarì na, ɓay ká
ì laa ɓáy nam ká ì mbíke law-rì na,
ì hạ ni ɗaa puo ká ɓil law-rì. Zaɗka
ɓayke ku na ɗaa puo ká ɓil law-rì lɛ,
ì zuɔ ziŋ Vu Ŋgɛrɛwṵru na ndạw, a
í zuɔ ziŋ Bǎa na ndạw.
25 Ì kɔ, fe ká Krisi waa ɓay haŋa
naari na ze ɗo key: ɓa kumnun ká
ɗo ɓaŋguɔ kpaɗara.
26 Mì ɗaa mbeɗe fe niri key na,
ɓay ɓáake ɓay ha rì se tul nzoɓri ká
i nzaa faa ɓay úlari ha rì wṵru.
27 A ɓaarì laa lɛ, Tem Law Pie ká
Krisi ha rì na ɗaa puo ɗo ɓil law-rì
ɓaŋguɔ. Munu ká Tem ɓe ɗaa puo
ɗo ɓil law naari na, ì se síe haŋa
nzoɓ ki̧ ɓoɗ ka ví féreri fe mbǎa ro.
Tusuɛke lɛ, Tem ɓe na fereri fe riw
bele ɓaŋguɔ, a fe ká'a fereri na ɓa
tusuɛ ki̧ ɓo, úoke tiya. Ɓe ze, ɓay
ká'a fereri na, ì hạ ni ɗaa puo ka
ɗo ɓil law-rì, a í zǔɔke ziŋ Krisi na
ɓaŋguɔ.
28 Munu zu lɛ, vu-iri, mì ɓáa ta-taŋ
ha rì: ì zúɔ ziŋ Krisi, ɓay haŋa ɓo
nam ká'a yi̧i a vi na lɛ, law naari ka
tɔ ya ndạw, a sahoy kara ka sɛ naari
hạ náa ɗori ɗi ɗi ziŋ ni ya ndạw pi.
29 Ɓaarì na ì kɔ mii, Ŋgɛrɛwṵru ɓa
nzoɓ ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm. Munu
zu lɛ, ndaɗ ɓay kɔ́kɔ mii, nzoɓ hạa
hạa ká ɗaa fe ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm na,
ka ɓa vu Ŋgɛrɛwṵru.

3

Nzoɓ mbika lawri na, i ɓa vu Ŋgɛrɛwṵruri

1 Bawda law ini ká Ŋgɛrɛwṵru
mgba ziŋ naari na wạa, ì kɔ ya lɛ?
Ɓáy faa bawda law ini ɓe key na
ze, ka ɗíke naari ɓa vi-eri. Ká'a
ɗika naari ɓa vi-eri hɔy ya, tusuɛke
lɛ, naari na, náa ɓári vi-eri! Nzoɓ
tukɛlɛri key na, i tuu naari ɓa vi-eri
ya, ɓay i̧i lɛ, ɓari na, i tuu ni ya.
2 Vu-iri, ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa nzoɓ
nun-i na, timbɛɗɛ key na, náa ɓári
vu Ŋgɛrɛwṵruri ki̧ ro. Wạa, namke
lɛ, náa ɗokori mina lɛ? Ɓe ze ɓa fe
ká ɗo *taŋ kaɗ kaɗ ya rɔɓay. A lɛ,
náa kɔ́ri ta-taŋ mii, nam ká *Krisi a
yi̧i a ví na, náa ríiri ni, ɓay i̧i lɛ, náa
kɔ́kɔri ni ta-taŋ.
3 A nzoɓri riw bele ká i ɗaa law-ri
nzokɗo te tul Krisi ɓay ɗoko munu
ká ɓe na, i hạ law-ri ka tán kaɗ kaɗ
munu ká Krisi kara taŋ kaɗ kaɗ na.
4 Nzoɓ ká ɗaa feyạa ɓaŋguɔ na,
ka mba nzaa Ŋgɛrɛwṵru, ɓay i̧i lɛ,
feyạa na ɓa mbaka nzaa.
5 Ɓaarì na ì kɔ ndạw mii, Zezu
Krisi na vi tusiri key ɓay náa feyạa
nzoɓri. Ɓe na, ka ɗaa feyạa ndi̧i
mini kara ya.

* **2:20 2.20** Nzoɓ ndáy ɓay hạnɛri i ker í ɓaa mii, fe sạmi ká i ziŋ ɓáy faa Nzoɓ Taŋ Kaɗaŋ na, ɓa Tem Law Pie. A nzoɓ ndáy ɓay hạnɛri laa lɛ, i ker í ɓaa mii, fe sạmi na ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwṵru.

6 Ɓe mini ze, nzoɓ ká zuɔ ziŋ ni
na, ka ɗaa feyạa ɓaŋguɔ ya. A nzoɓ
ká ɗaa feyạa ɓaŋguɔ laa lɛ, kiɛ mii,
ka kɔ Zezu Krisi ya ndạw, a tuu ni
ya ndạw pi.
7 Vu-iri, ì hạ nzoɓ mbịw mini kara
ka úlari ya! Ñzoɓ ká ɗaa fe ɗo ɓáy
zaɗɛ nzɛɗɛm na, ka ɗo nzɛɗɛm na
kị laa, munu ká Zezu Krisi kị sùo-ɛ
kara ɗo nzɛɗɛm ndạw na.
8 Nzoɓ ká ɗaa feyạa ɓaŋguɔ na,
ka ɓa vu ŋgɛrɛtemndaya, ɓay ịi
lɛ, ɓa ɗị̃ɛ ɓáy tiikake lew hɔy
na, ŋgɛrɛtemndaya ze ɓa nzoɓ
ɗáa feyạa ɓaŋguɔ. Ì kɔ, ɓay
ɓíɛ peɗ ŋgɛrɛtemndaya na ze, Vu
Ŋgɛrɛwụ̃ru na víke.
9 Nzoɓ ká mboŋa fie mboŋ ni ɓa
vu Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ka ti mbika sùo-
ɛ ɓa nzoɓ ɗáa feyạa na mbǎa, ɓay ịi
lɛ, mịiri fe kere Ŋgɛrɛwụ̃ru na ɗo ɓỉl
law-ɛ. Munu ká Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa Bi-ɛ
na, ka ti máa ɗáa feyạa na ɓaŋguɔ
ya.
10 Ɓe mini ze, ɓáy faa ká ɗo key
na, i wǎlke sakra vu Ŋgɛrɛwụ̃ruri
ɓáy vu ŋgɛrɛtemndayari ta-taŋ:
nzoɓ ká ɗaa fe ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm
ɓaŋguɔ ya na, ka ɓa nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwụ̃ru ya, a ɓe ká'a hii yụ̃-ɛ ya
hɔy kara, ka ɓa taa Ŋgɛrɛwụ̃ru ya
ndạw pi.
11 Ì kɔ, káa ɓay ká ì laa ɓa ɗị̃ɛ ɓáy
nam ká ì mbíke law-rì na ze ɗo key:
ì hii kị ɓa lie ɓa lew.
12 Náa ɗáari munu ká *Kạyi ya. Ɓe
na, ka ɓa nzoɓ taa ŋgɛrɛtemndaya
ká'a i yụ̃-ɛ kị sùo-ɛ. A wạa, ɓay ịi kị
ze, ka ike yụ̃-ɛ na lɛ? Ɓay ịi lɛ, peɗ
ɗáa ɓeri na ndaya, a peɗ ɗáa yụ̃-ɛ
na laa lɛ, ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.
13 Yụ̃-iri, Zaɗka nzoɓri ká tukɛlɛ
key fụ̃y rì lɛ, ì hạ ni ka túku rì ya.
14 Timbɛɗɛ key na, náa kɔ́ri ndạw,
huɗ ti réke mbay ká tul naari mbǎa,
a náa káwri ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ. Náa kɔ́ri munu ɓay ịi lɛ,
náa hiiri yụ̃ naari. Nzoɓ ká hii yụ̃-
ɛ ya lɛ, huɗ re mbay ká tul-e kɔɓ
rɔɓay.
15 A nzoɓ ká fụ̃y yụ̃-ɛ na, ka ɓa
dɔmbirim nzoɓ. Ì kɔ ta-taŋ ndạw,
dɔmbirim nzoɓ na, ɗo ɓáy kumnun
ká ɗo ɓaŋguɔ na ya.
16 Híi kị na wạa, ɓa ịi kị lɛ? Zezu
Krisi na kiɛ naari faake a mbi sùo-
ɛ hạ huɗ ɓay tul naari. Ɓe mini
ze, naari hɔy kara, náa mbikari sùo
naari hạ huɗ ɓay tul yụ naari ndạw.
17 Zaɗka nzoɓ ɗo ɓáy feri, rɔɔ a
kɔ nun síe yụ̃-ɛ ká se síe fe na ya
wạa, law ini Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗo ɓil law
nzoɓke kị zu lɛ woo?
18 Vu-iri, ndaɗ ɓay haŋa law ini
naari ka ɗo ɓáy faa ɓay ká tịi ká
nzaa naari rẹ̃m rẹ̃m hɔy ya, roo
lɛ, ɓáy faa peɗ ká náa ɗáari na
ndạw rɔɔ, a kĭɛke tusuɛ law ini
Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɗo ɓil law naari na
ɓáy.
19-20 Ɓe mini ze, náa kɔ́kɔkeri mii,
náa ɓári nzoɓ ɓáa sùo ɓay. Ze
ɓil law naari ɗaa ɓay ɓo tul naari
hɔy kara, ká pol Ŋgɛrɛwụ̃ru na, law
naari a ndáka siri fụ̃ɔ ɓáy, ɓay ịi lɛ,
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓa bawda nzoɓ ká kal
tul ɓil law naari, a kɔ feri riw bele.
21 A ɓaarì vu-iri ká mì kɔ rì
ɓa nzoɓ nun-i na, zaɗka ɓil law
naari ɗaa ɓay ɓo tul naari ya lɛ,
náa ɗokori pol Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy law
tɔ́kɔke ya,
22 a feri riw bele ká náa vbíri ni na,
náa ziŋri feke, ɓay ịi lɛ, náa hịɛri bol
kusol-eri, a náa ɗáari fe ká rii law-ɛ.
23 Ì kɔ, bol kusol-e ká'a hạ naari na
ze ɗo key: náa ɗáari law naari ka ɓo
tul Vi-e Zezu Krisi, a náa hĭikeri kị ɓa
lie ɓa lew munu ká'a ɓaa na.
24 Nzoɓ ká ɗaa vu mbom ɓo tul
*bol kusol Ŋgɛrɛwụ̃ru na, ka zuɔ ziŋ
ni, a Ŋgɛrɛwụ̃ru hɔy kara zuɔ ziŋ
nzoɓke na ndạw. A wạa, faa ịi ze
náa kɔ́kɔri mii, Ŋgɛrɛwụ̃ru na zuɔ
ziŋ naari lɛ? Ɓáy faa Tem Law Pie
ká'a hạ naari na ze, náa kɔ́kɔkeri.

4

Faa kɛ́lɛ sakra temri

1 Vu-iri, ɓaarì ká mì kɔ rì ɓa
nzoɓ nun-i na, ì yạa ɓay nzoɓri ká
i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ ɗoko ɓáy Tem
Ŋgɛrɛwụ̃ru na munu hɔy ya. Roo lɛ,

ɨ̀ bɛ́klɛ ri ta-taŋ í kɔ, wạa, nzoɓkeri ku na i ɗo ɓáy Tem taa Ŋgɛrɛwṵru ɓa tusuɛ kị̃ zu lɛ? Ɨ ɗaa munu, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa *nzoɓ ỵạaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na, i yạa zaɗ kpol kpol ká tusiri key.

2 Ɨ kɔ, faa ká ɨ̀ kɔ́kɔke nzoɓ ká ɗo ɓáy Tem Ŋgɛrɛwṵru na ze ɗo key: nzoɓ ká ɓaa mii, Zezu *Krisi na ví yạa sùo ziŋ nzoɓ ɓa tusuɛ lɛ, nzoɓke ku na, ɗo ɓáy Tem taa Ŋgɛrɛwṵru.

3 A nzoɓ ká kɔ Zezu na munu ya lɛ, ka ɗo ɓáy tem ká uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru ya. Nzoɓke ku na ɗo ɓáy tem taa nzoɓ tul ŋgạni Krisi zu. Ɓaarì na, ɨ̀ laa ɓay ká se tul nzoɓ tul ŋgạni Krisi ká'a vika na ro, a lɛ, timbɛɗɛ key na, ka ɗo tusiri key ɗɔɗ ro.

4 A roo lɛ, ɓaarɨ̀ ká ɨ̀ ɓa vu-iri na, ɨ̀ ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru, a í mba tul nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ ỵạaŋa ɓay saa nzaa Ŋgɛrɛwṵruri, ɓay ị̃i lɛ, Tem Ŋgɛrɛwṵru ká ɨ̀ ɗŏke na, hṵrusuo-ɛ kal tul-e taa ŋgɛrɛtemndạya ká ɗo ɓil law nzoɓ tukɛlɛri key.

5 Ɓari nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ ỵạaŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na, i ɓa nzoɓ taa tukɛlɛri key. Sạ̃wke mini ze, ɓay ɓáa ɓari ɗo munu ɓa taa nzoɓ tukɛlɛri hạ nzoɓ tukɛlɛri na i te suku-ri í láake ɓay ɓari na.

6 A naari lɛ, náa ɓári taa Ŋgɛrɛwṵru. Nzoɓ ká tuu Ŋgɛrɛwṵru na, ka laa ɓay naari. A nzoɓ ká ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru ya laa lɛ, ka ti láa ɓay naari ya. Ɓe mini ze, náa kɔ́kɔkeri nzoɓ ká ɗo ɓáy Tem Ŋgɛrɛwṵru ká ɓaa suo ɓay, ɓáy nzoɓ ká ɗo ɓáy tem taa úla nzoɓ na.

Náa hiiri kị̃

7 Ɓaarì vu-iri ká mɨ̀ kɔ rɨ̀ ɓa nzoɓ nun-i na, náa hiiri kị̃ ɓa lie ɓa lew, ɓay ị̃i lɛ, law ini na uru saa luo Ŋgɛrɛwṵru. Nzoɓ ká ɗaa law ini ziŋ nzoɓri lɛ, ka ɓa vu Ŋgɛrɛwṵru, a tuu Ŋgɛrɛwṵru na ta-taŋ.

8 A nzoɓ ká ɗaa law ini ziŋ nzoɓri ya lɛ, ka tuu Ŋgɛrɛwṵru ndị̃i mini kara ya mgbaŋ, ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ law ini.

9 Ɨ kɔ, fe ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa a kɨ̌ɛke naari bawda law ini ɓe na ze ɗo key: ka pie Vi-e ká ɓa leɗ mbị̃w keklek na hạ ni vi tusiri key ɓay haŋa ɓo, ɓáy faa ɓe na, náa kăwkeri ɓáy kumnun.

10 Law inike na, ɓa naari ze náa hiiri Ŋgɛrɛwṵru pola na munu ya. Roo lɛ, ɓa ɓe kị̃ ze ka hii naari, a pie Vi-e hạ ni vɨ́ mbi sùo-ɛ ɓa vuy *fe poy ká tul puu say huɗ, a púoke mbɔl feyạa naari.

11 Ɓe ze, ɓaarɨ̀ vu-iri ká mɨ̀ kɔ rɨ̀ ɓa nzoɓ nun-i na, munu ká Ŋgɛrɛwṵru hii naari ɓamba tasiri na, naari kị̃ hɔy kara, ɗo nun haŋa náa híiri kị̃ ɓa lie ɓa lew ndạw.

12 Ŋgɛrɛwṵru na, nzoɓ mbị̃w mini kara kɔ ni ɓáy nun-ɛ ya rɔɓay; ze munu hɔy kara, zaɗka náa hiiri kị̃ ɓa lie ɓa lew lɛ, Ŋgɛrɛwṵru zuɔ ziŋ naari ndạw, a law ini ɓe hɔy kara yạa ɓil law naari kpol kpol a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm.

13 Fe ká kiɛ mii, náa zuɔri ziŋ Ŋgɛrɛwṵru, a ɓe hɔy kara ka zuɔ ziŋ naari ndạw na, ɓe ze ɓa Tem ɓe ká'a hạ naari na.

14 Ɓuru kɔ ndạw mii, Bǎa Ŋgɛrɛwṵru pie Vi-e hạ ni ví yạa nzoɓri ká tusiri key. Ɓa fe ká ɓuru kɔ ɓáy nun ɓuru, a ɓúru ɓa nzoɓ ɓay nasike.

15 Nzoɓ ká ɓaa mii, Zezu ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru lɛ, Ŋgɛrɛwṵru zuɔ ziŋ ni, a ɓe hɔy kara ka zuɔ ziŋ Ŋgɛrɛwṵru ndạw.

16 Ɓe mini ze, naari na náa kɔ́ri law ini ká Ŋgɛrɛwṵru mgba ziŋ naari ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi na. Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ law ini. Nzoɓ ká ɓa nzoɓ mgbaka ini lɛ, ka zuɔ ziŋ Ŋgɛrɛwṵru, a Ŋgɛrɛwṵru kara zuɔ ziŋ nzoɓke na ndạw.

17 Zaɗka law ini Ŋgɛrɛwṵru yạa ɓil law naari kpol kpol a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm lɛ, nam kúŋ sal ɓay na, náa ɗokori pol-e ɓáy law tɔkɔ ya, ɓay ị̃i lɛ, káw naari ká tusiri key na ɗo munu ká taa Zezu *Krisi.

18 Nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru hii ni na,

hịɛ ti mgbaka ni ya. Zaɗka law ini
Ŋgɛrɛwṵru yạa ɓil law nzoɓ kpol
kpol a ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm lɛ, hịɛ ti
zíŋ faa ríi ɓil law-ɛ mbǎa. Ì kɔ, nzoɓ
ká ɗaa hịɛ na, ker a ɓaa mi, ɓay a
mgbaka tul ɓeri. Ɓe ze, nzoɓ ká hịɛ
mgba ni na, law ini Ŋgɛrɛwṵru yạa
ɓil law-ɛ kpol kpol a ɗo ɓáy zaɗɛ
nzɛɗɛm ká ɗi ya.
19 A naari lɛ, náa ɓári nzoɓ law
iniri, ɓay ịi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru hii naari
pola ɗɛkrɛ.
20 Zaɗka nzoɓ ɓaa mii, ɓeri hii
Ŋgɛrɛwṵru, rɔɔ a fụy yṵ-ɛ lɛ, ka ɓa
nzoɓ kúɗ ɓay. Tusuɛke lɛ, nzoɓ ká
hii yṵ-ɛ ká'a kɔ ni ɓáy nun-ɛ na ya
wạa, a ɗáa mina ndạw rɔɔ, a hii
Ŋgɛrɛwṵru ká'a kɔ ni ya lɛ?
21 Ì kɔ, *bol kusol ká Krisi kị sùo-ɛ
hạ naari na ze ɗo key: nzoɓ ká hii
Ŋgɛrɛwṵru na, ndaɗ ɓay haŋa ni ka
hii yṵ-ɛ ndạw.

5

Mbaka tul tukɛlɛ

1 Nzoɓ hạa hạa ká ɗaa law-ɛ ɓo
tul Zezu, a kɔ ni ɓa *Krisi, nzoɓ ká
Ŋgɛrɛwṵru waa ɓay píe ni ví yạa
nzoɓri lɛ, ka ɓa vu Ŋgɛrɛwṵru. A
nzoɓ ká hii bǎa leɗ lɛ, ka hii vi-eri
na ndạw.
2 Ì kɔ, faa ká náa kɔ́keri mii, náa
hiiri vu Ŋgɛrɛwṵruri na ze ɗo key:
náa hiiri Ŋgɛrɛwṵru, a náa ɗáari vu
mbom ɓo tul bol kusol-eri.
3 Tusuɛke lɛ, hii Ŋgɛrɛwṵru na, ɓa
ɗáa vu mbom ɓo tul bol kusol-eri. A
bol kusolkeri ku na ɓa soɓa ká hii
ɓamba ya,
4 ɓay ịi lɛ, nzoɓri riw bele ká i
ɓa vu Ŋgɛrɛwṵruri na, i maa ɓay
mbaka tul feri ká tukɛlɛ key. Náa
mbári tukɛlɛ na ɓáy faa ɗáa law ɓo
tul Zezu.
5 A wạa, nzoɓ ve ze maa mbaka tul
tukɛlɛ na lɛ? Ɓa ɓe huo-ɛ hɔy ká kɔ
Zezu ɓa Vu Ŋgɛrɛwṵru.

Nasi ɓay ká se tul Zezu

6 Zezu *Krisi na, ɓa ɓe ká'a vi
tusiri key, a ha ri ɗaa tul-e nduo
mbii, a sím ɓe uo yaw yaw ká tul
puu say huɗ. Ɓa mbii ku kị hɔy ze,
kiɛ ɓay nasike ya, roo lɛ, ɓa mbii ɓáy
sím siɗi bele*. A Tem Ŋgɛrɛwṵru kị
sùo-ɛ kara ɓaa nasi ɓayke ndạw mii,
fekeri ku na ɗo ɓa tusuɛ kị, ɓay ịi lɛ,
Tem Ŋgɛrɛwṵru na ɓa tusuɛ ɓay.
7 Ɓe mini ze, fe nasi ɓaykeri na ɓa
say,
8 Tem Ŋgɛrɛwṵru ndạw, mbii
ndạw, rɔɔ sím ndạw pi. Fekeri riw
bele ku na zuɔ ziŋ kị mbịw hɔy.
9 Naari na, zaɗka nzoɓri ɓaa nasi
ɓay fe lɛ, náa yạari ɓayke, roo lɛ,
nasi ɓay Ŋgɛrɛwṵru na mba tul-e ɓe
nu ku ɓáy. Ɓa ɓe na kị ze ka ɓa nzoɓ
nasi ɓay ká se tul Vi-e na.
10 Nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul Vu
Ŋgɛrɛwṵru lɛ, nasi ɓayke key na ɗo
ɓil law-ɛ. A nzoɓ ká ɗaa law-ɛ ɓo tul
ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa na ya lɛ, ka
ɗi Ŋgɛrɛwṵru ɓa nzoɓ kúɗ ɓay, ɓay
ịi lɛ, ka yạa ɓay ká'a ɓaa se tul Vi-e
na ya.
11 Ì kɔ, nasi ɓay ká Ŋgɛrɛwṵru ɓaa
hạ naari na ze ɗo key: Ŋgɛrɛwṵru
hạ naari kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ.
Kǎw ɓáy kumnunke ku na, ɗo ɓáy
faa Vi-e.
12 Nzoɓ ká zuɔ ziŋ Vi-e na, ka ɗo
ɓáy kumnunke na; a nzoɓ ká zuɔ ziŋ
ni ya lɛ, kumnunke na ɓa taa ɓe ya.

Sîŋ tul ɓay

13 Ɓaarì ká ì ɗạa law-rì ɓo tul Vu
Ŋgɛrɛwṵru na, mì ɗaa mbeɗe se tul
fe niri key ha rì ɓay haŋa rì kɔ́ke
ta-taŋ mii: ì ɗo ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ na.
14 Ká pol Ŋgɛrɛwṵru na, náa ti
ɗokori ɗi ɓáy law tɔ́kɔke ya, ɓay ịi
lɛ, náa kɔ́ri ta-taŋ ɓa tusuɛ kị: zaɗka
náa vbíri ni fe ɓáy faa law hiiya ɓe
lɛ, ka laa naari.
15 Munu ká náa kɔ́ri ta-taŋ ndạw
mii, Ŋgɛrɛwṵru laa ɓay feri riw bele
ká náa vbíri ni na, náa kɔ́ri ndạw,
feri ká náa vbíri ni na, náa ziŋri ro.
16 Zaɗka nzoɓ kɔ yṵ-ɛ ɗaa feyạa
ká se ziŋ ni ɓa zaɗ huɗ ká ɗo

* **5:6 5.6** Ká zaɗ ni key na «mbii» kiɛ ɗáa tul Zezu nduo mbii, a sím laa lɛ, kiɛ huɗ Zezu ká tul puu say huɗ.

ɓaŋguɔ ya lɛ, ndaɗ ɓay ɗáa nzaa ɓay kere ɓay tul-e, lɛ, Ŋgɛrɛwṵ̃ru a haŋa ni káw ɓáy kumnun. Mĩ̀ ɓaa ɓay key na se tul nzoɓri ká i geɗe tul feyạ̃a ká ha ri se ɓa zaɗ huɗ na ya. Tusuɛke lɛ, feyạ̃a ká hạ̃ nzoɓ se ɓa zaɗ huɗ na ɗo ɗĩ ku, roo lɛ, mì̀ baka rì̀ ɓay haŋa rì̀ ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul nzoɓ ká ɗaa munu ku na ya.

17 Fe ɗáa kạ̃ayari riw bele na ɓa feyạ̃a. Roo lɛ, feyạ̃ari riw bele na hạ̃ nzoɓ se ɓa zaɗ huɗ ya.

18 Náa kɔ́ri ndạ̃w, nzoɓ ká ɓa vu Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ti geɗe tul feyạ̃a ya, ɓay ji̧ lɛ̃, Zezu, Vu Ŋgɛrɛwṵ̃ru ze kɔrɔ ni, a ŋgɛrɛtemndaya na ti mgbaka ni vɛɓ, a ɗaa fe sɛkɛ ziŋ ni ya.

19 Náa kɔ́ri ndạ̃w, naari na, náa ɓári taa Ŋgɛrɛwṵ̃ru, a nzoɓ tukɛlɛri riw bele na, ŋgɛ̃rɛtemndaya ze re mbay ká tul-ri.

20 Náa kɔ́ri ndạ̃w, Zezu Vu Ŋgɛrɛwṵ̃ru na vi tũsiri key, a hạ̃ naari nun nzɛm ɓay haŋa náa tuuri Ŋgɛrɛwṵ̃ru taa tusuɛke. Naari na, náa zuɔri ziŋ Ŋgɛrɛwṵ̃ru taa tusuɛ ɓáy faa Vi-e Zezu *Krisi. Ɓe na, ka ɓa Ŋgɛrɛwṵ̃ru taa tusuɛ, a ɓa káw ɓáy kumnun ká ɗo ɓaŋguɔ na.

21 Ɓe mini ze, yṵ̃-iri, ì nzɛ ɓáy sùo-rì̀! Ndaɗ ɓay haŋa rì̀ puo wṵ̃ru taa gɔɓ gɔɓkeri ya.

2 Zạa
Mbeɗe ndeke ɗi siɗike ká Zạa ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Zạa ɗaa hạ «mấy ká Ŋgɛrɛwṵru naa ni ɗo ɓoɗ ɓáy vi-eri.» Ɓayke hii ɓáa mii, mấy na ɓa nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kị̃ zaɗ mbị̃w, a vi-eri laa lɛ, ɓa nzaa váw sùori ká ɓoɗ ɓoɗ. Zạa na hii ɓay haŋa nzoɓ mbika lawri hii kị̃ ɓa lie ɓa lew, a í ru-ruy ɓaŋguɔ zin̨ nzoɓ úla nzoɓri ká i yạa zaɗ kpol kpol ɓáy fe fére ɓari ká ɗo ɓáy zaɗɛ ya se tul Krisi na.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Híi kị̃ ɓa fe ká ndaɗ ɓamba: 1.1-6
Báka ɓay ká se tul fe fére nzoɓ úla nzoɓri: 1.7-11
Ɔrɔ ɓie ɓay: 1.12-13

Soko ká Zạa hii hạ̃ nzoɓ mbika lawri

1 Ɓi ká mì ɓa ŋgɛrɛ tul peɗ ká tul nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kị̃ na, mì ɗaa mbeɗe key hạ̃ mấy ká Ŋgɛrɛwṵru naa ni ɗo ɓoɗ ɓáy vi-eri, ɓari ká mì kɔ ri ɓa nzoɓ nun-i*. Ɓa ɓi huo-i hɔy ze, mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i ya, roo lɛ, ɓa ɓari riw bele ká i tuu tusuɛ ɓay tuu na,
2 ɓay i̱i lɛ, tusuɛ ɓay na ɗaa puo ká ɓil law naari, a saɗ zin̨ naari ɓaŋguɔ.
3 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke ndạ̃w, kɔ́kɔ nun sí̱e nzoɓ ndạ̃w, rɔɔ ɗɛkɛkɛ taa Ɓăa Ŋgɛrɛwṵru ɓáy Vi-e Zezu *Krisi na, ka sáɗ zin̨ naari, ɓay haŋa náa ɗŏkeri ɓil tusuɛ ɓay ɓáy law ini.

Ì kɔ kị̃ ɓa nzoɓ nun kị̃

4 Mì ɗo ɓáy bawda suoriya, ɓay i̱i lɛ, mì zin̨ vu-ɔ hạ̃nɛri ká i se simseɗ ká maa ɓáy tusuɛ ɓay munu ká Ɓăa mbi nzi-ɛ ká ɗi na.
5 A timbɛɗɛ key na, tína kere, mì koɗ mù, náa hiiri kị̃ ɓa lie ɓa lew. Ɓay ni ká mì ɗaa ɗo mbeɗe key na, ɓa *bol kusol fie ya, roo lɛ, ɓa bol kusol ká náa yạ̃ari ɓayke ɓáy nam ká náa mbíkeri law naari hɔy.
6 I kɔ, híi Ŋgɛrɛwṵru na ɓa ɗaa vu mbom ɓo tul bol̃ kusol-eri. A bol kusol ká ì laa ɓayke ɓáy nam ká ì mbíke law-rì hɔy na, ɓe ze ɗo key: ndaɗ ɓay haŋa rì ɗo ɓil law ini ɓaŋguɔ.

Ɓoko tul sùo ɓay

7 Nzoɓ úla nzoɓri ŋgị̃i ɓamba i yạ̃a zaɗ kpol kpol ká tusiri key. Ɓay ká mii, Zezu *Krisi ví yạ̃a sùo zin̨ nzoɓ na, i hii ɓay yạ̃aŋa ya. Nzoɓ ká ɗaa fe mini key na, ka ɓa nzoɓ úla nzoɓ, a ɓa nzoɓ tul ŋgạ̃ni Krisi.
8 I nzɛ ɓáy sùo-rì kị̃ ndạ̃w rɔ, ɓay haŋa ɓo peɗ ká ì ɗaa na, ka ɓíɛ gɔr hɔy ya, roo lɛ, ì yạ̃a fe tunduo peɗ ɓaarì na ɓay zaɗɛ ŋgiɗ bele.
9 I kɔ, nzoɓ ká ɗo tul ɓay ká i fere rì se tul Krisi ya, rɔɔ a se ɓáy taa ɓe ɓoɗ na, ka zuɔ zin̨ Ŋgɛrɛwṵru ya. A nzoɓ ká ɗo tul ɓayke na ku l̃aa lɛ, ka zuɔ zin̨ Ɓăa ndạ̃w, Vi-e ndạ̃w pi.
10 Ɓe mini ze, zaɗka nzoɓ se luo-rì, rɔɔ a fereri ɓay kị̃ ɓoɗ lɛ, ì mgba ni ɓa sùo-rì ya, a í hii soko kara hạ̃ ni ya ndạ̃w,
11 ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ká ɓaa ɓay hạ̃ kị̃ri nzoɓ ká mini na mii: «Mu vi ɓáy kere» na†, ɓe hɔy kara, ka ɗo ɓil fe ɗáa kạ̃aya nzoɓke na ndạ̃w.

Wáa ɓay kɔ́m ɓáy soko ɓe

12 Mì ɗo ɓáy feri ŋgị̃-ŋgị̃i ɓay ɓáa ha rì, roo lɛ, mì hii ɓay vbíe ɓáy nduo-i hɔy ɗo mbeɗe ha rì ya. Mì hii ɓay séke luo-rì sùo-i ɓay haŋa náa ɓaari ɓay ká nun kị̃. Ɓe ndạ̃w

* **1:1 1.1** Nzoɓ ndáy ɓay hạ̃nɛri i ker í ɓaa mii, ŋgɛrɛ tul peɗ ɗaa mbeɗe key na hạ̃ mấy ká riŋ-ɛ ɓa Kiriya ɓáy vi-eri. A nzoɓ hạ̃nɛri laa lɛ, i ker í ɓaa mii, mấy key na suo bol mbṵ kị̃ nzoɓ mbika lawri, a vi-eri laa lɛ, ɓa nzoɓ mbika lawri. † **1:11 1.11** Ká zaɗ ni key na ɓaa ɓay se tul soko kị̃ hɔy ya, roo lɛ, ɓa yạ̃aŋa nzoɓ ká mu kɔ ni taŋ ya, mú pɔŋ faa hạ̃ ni fere nzoɓri fe ká zaɗ mbṵ̃ kị̃.

rɔɔ, suoriya a mbáa ɓil law naari na
gbạy gbạy ɓáy.
13 Vu̧ tínaŋ-ari‡, ɓari ká
Ŋgɛrɛwṵru nan ri ɗo ɓoɗ ndạw na,
i pie ɓáy soko hạ mù.

‡ **1:13 1.13** Nzoɓ ndáy ɓay hạnɛri i ker í ɓaa mii, «vu tínaŋ-ari» ɓa nzoɓ mbika lawri ká Zạa kaw ziŋ ri.

3 Zạa
Mbeɗe ndeke ɗi sayke ká Zạa ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na Zạa ɗaa a píeke hạ nzoɓ ndáka faa pol nzoɓ mbika law mbịw ká riŋ-ɛ ɓa Gayus. Ka ɗaa mbeɗe key na a písike ni ɓay tul fe ɗáa kere ɓeri riw bele ká'a ɗaa a sɔ́ke nzoɓ mbika lawri, rɔɔ a baka ni ɓay tul peɗ ndaya Diyotɛrɛf.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Zạa pisi fe ɗáa kere Gayus: 1.1-8
Baka ɓay ká se tul Diyotɛrɛf: 1.9-10
Nasi ɓay fe ɗáa kere Demeterus: 1.11-12
Ɔrɔ ɓie ɓay: 1.13-15

Ŋgɛrɛ tul peɗ ɗaa mbeɗe hạ Gayus

1 Ɓi ká mì ɓa ŋgɛrɛ tul peɗ ká tul nzoɓ mbika lawri ká i mbụ tul kị na, mì ɗaa mbeɗe key na hạ mù, ɓo Gayus ká mì kɔ mù ɓa nzoɓ nun-i ɓa tusuɛ na.
2 Ɓo nzoɓ buɔ-i ká mì kɔ mù ɓa nzoɓ nun-i na, mì rɛ ɓay haŋa fe ɓori riw bele ka ɗo ɓáy kere, sùo-ɔ kara ka nduɔ mù kiyaw kiyaw faa mbịw munu ká pạra nun sùo-ɔ ɗo ɓáy kere ɗɛkɛkɛ na.
3 Yụ naari ká i uru saa luo-ɔ í tịi tul ɓuru na, zaɗka i ɓaa nasi ɓay ɓo mii, mù ɗo tul ɓal-a ɓáy faa tusuɛ ɓay ndạw, simseɗ ɓo ká ɓil tusuɛ ɓay ndạw na, mì ɗo ɓil bawda suoriya.
4 Fe ká'a haŋa mì bawda suoriya kal tul soro ɓay ká mì laa mii, vu-iri se simseɗ maa ɓáy tusuɛ ɓay na, tiya.

Fe ɗáa kere Gayus

5 Ɓo nzoɓ buɔ-i ká mì kɔ mù ɓa nzoɓ nun-i na, fe ɗáa ɓo ɗo ɓáy zaɗɛ hạ mù mgbáke yụ naari na ɓáy kere, ze ɓa na varuri hɔy kara ndạw pi.
6 Ɓay ini ɓo ká mù mgba na, i lo soroke ká pol nzoɓ mbika lawri ká i mbụ tul kị. Timbɛɗɛ key na, mì koɗ mù, mu sɔ ri munu ɓa pola ɓáy faa varu ɓari. Mu ɗaa munu ɓáy faa ká rii law Ŋgɛrɛwụ̃ru,
7 ɓay ịi lɛ, tusuɛke na, nzoɓkeri ku na, varu ɓari ká i se na, i se ɓay tul peɗ *Krisi, a lɛ, i yạa fe mbịw mini kara ká nduo nzoɓri ká i tuu Ŋgɛrɛwụ̃ru ya na ya.
8 Munu zu lɛ, naari ká náa ɓári nzoɓ mbika lawri na, ndaɗ ɓay haŋa náa sɔ́ri kịri nzoɓri ká mini key na. Ɓe ndạw rɔɔ, náa zúɔkeri ziŋ ri ká ɓil peɗ tusuɛ ɓay na ɓáy.

Peɗ ndaya Diyotɛrɛf

9 Mì ɗaa vu mbeɗe mí píeke hạ nzoɓ mbika lawri ká i mbụ tul kị ká luo-ɔ na. Roo lɛ, Diyotɛrɛf ká hii ɓay mbika sùo-ɛ ɗo pol nzoɓ hạwri na, ka nda puu ɓay ká mì ɓaa na biŋ ɓa ɓisuy.
10 Ɓe ze, zaɗka mì se lɛ, ɓay law mgbɔrɔ ɓáy kúɗ ɓay ɓe ká'a ɓaa kạaya se tul naari na, mì tína riw bele ɓa kɛlɛ. Ɓa ɓe nu ku hɔy ya, roo lɛ, yụ naari ká i tịi tul-e hɔy kara, ka hii ɓay yạaŋa ri ya ndạw, a nzoɓri ká i hii ɓay yạaŋa ri ɓáy kere kara, ka haa ri faake, a nii ri ká sakra nzoɓ mbika lawri.
11 Ɓo nzoɓ buɔ-i ká mì kɔ mù ɓa nzoɓ nun-i na, mu mbóro fe ɗáa kạaya ya, roo lɛ, fe kere ze mu mbóro mú ɗaa. Nzoɓ ká ɗaa fe kere ɓaŋguɔ na, ka ɓa nzoɓ taa Ŋgɛrɛwụ̃ru. A nzoɓ ká ɗaa fe kạaya ɓaŋguɔ laa lɛ, ɓe na ka tuu Ŋgɛrɛwụ̃ru ya zu.

Soro peɗ ɗáa kere Demeterus

12 A ɓe Demeterus na, nzoɓri riw bele i ɓaa ɓay ɓe ɓáy kere. Sùo ɓay ká ɗo nzi-ɛ na kiɛ nasi ɓay fe ɗáa kere ɓe. Ɓuru hɔy kara, ɓuru ɓaa nasi ɓay ɓe ɓáy kere. Mù kɔ ndạw, nasi ɓay ká ɓuru ɓaa na ɓa tusuɛ kị.

Wáa ɓay kɔ́m ɓáy soko ɓe

13 Mǐ ɗo ɓáy feri ŋgḭ-ŋgḭi ɓay ɓáa
ɓayke hạ̃ mù, roo lɛ, mǐ hii ɓay vbíe
ɗo mbeɗe hạ̃ mù ya.
14 Mǐ hii ɓay haŋa ɓo ndḭi lɛ, mi se
luo-ɔ sùo-i, a ɓo náa ɓaa ɓay ká nun
kḭ̃.
15 Ndaɗ ɓay haŋa ɗɛkɛkɛ ka sáɗ
ziŋ mù! Nzoɓ buɔ-ɔri ká i ɗo ziŋ mǐ
key na, i hii soko hạ̃ mù. Nzoɓ buɔ
ɓururi ká i ɗo lew na, mu hii soko
ha ri mbḭw mbḭw riw bele.

Zud
Mbeɗe ká Zud ɗaa

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Mbeɗe key na, Zude ɗaa hạ nzoɓ mbika lawri ɓay bákake ri ɓay ká se tul nzoɓ law ndayari ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ mbika law taa tusuɛkeri. Nzoɓkeri ku na, i fɛrɛ tusuɛ ɓay Ŋgɛrɛwṵru í yɔ́klɔke kér ɓay nzoɓri ɓáy faa fẽ fére ɓari ká yạa zaɗ. Nzoɓ ɗáa mbeɗe key na ɗaa wạra ɓo ɓil law nzoɓ mbika lawri ɓay haŋa ri káw tul tusuɛ ɓay ká nzoɓ ndáy nzaapeɗri fere ri na. Ka hii ɓay haŋa ri sɔ kị ɓáy faa hṵrusuo Tem Law Pie.

Ɓay ká ɓil mbeɗe Zude key na, ruɔkeri rĩi ɓay ká ɗo ɓil mbeɗe 2 Piyɛr 2.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Nzoɓ fe fére bayluri, ɓáy fe sɛkɛ ká'a tị̃i tul-ri: 1.1-16

Mgbaka mbika law ɓáy law ini Ŋgɛrɛwṵru: 1.17-23

Riŋ ɗika ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru: 1.24-25

Soko ká Zud hii hạ nzoɓ mbika lawri

1 Ɓi Zud ká mì ɓa yṵ Zak a mí ɓa koy peɗ Zezu *Krisi na, mì ɗaa mbeɗe key na hạ ɓari ká Ŋgɛrɛwṵru Ɓăa ɗi ri ha ri ɗo ɓil law ini ɓe, ɓari ká Zezu Krisi kɔrɔ ri na.

2 Ndaɗ ɓay haŋa kɔ́kɔ nun síe ndạw, ɗɛkɛkɛ ndạw, rɔɔ ɓáy law ini ndạw na, Ŋgɛrɛwṵru ka ha rĩ kạy tul kị ɓa pola pola.

Zud baka nzoɓ mbika lawri

3 Ɓaarì nzoɓ buɔ-iri ká mì kɔ rĩ ɓa nzoɓ nun-i na, kɔn ɗáa mbeɗe se tul pam ká náa mbṵ́ri kị mbị̃w hɔy ká ɗi na ɗáa mì ŋgị̃i ɓamba, roo lɛ, kér ɓay ká yɔklɔ mì na, suru mì hạ mì ɗaa mbeɗe ni key ha rĩ, mí ɗáake wạra ɓo ɓil law-rĩ ɓay haŋa rĩ rúke ruy ká se tul tusuɛ ɓay ká náa ɗáari law naari ɓo ɗi, ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa zuɔ nduo nzoɓ ɓeri ba mbị̃w hɔy wṵ̃m na.

4 Mĩ ɗaa mbeɗe ni key na ha rĩ, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓ law ndaya hạ̃nɛri i rĩi sakra ɓaarĩ hiyaw hiyaw, í fɛrɛ ɓay ká se tul law kere Ŋgɛrɛwṵru naari ɓay zĩ̃ŋke faa ɗáa fe ị̃mri munu ká law-ri hii. Ɓe ze i túŋke Zezu *Krisi, ɓe huo-ɛ ká ɓa Gaŋ Tul naari ɓáy Ŋgɛrɛmbay naari. Ɓay ká mgba tul nzoɓkeri ku na, mbeɗe Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ɓayke ɓa ɗị̃ɛ hɔy.

5 Ze ì kɔ ṇa feri riw bele ká mì ɓáạ ɓayke ha rĩ na kɔ hɔy kara, mì yị̃i mí tuma law-rĩ ɓa kị̃ rɔɓay se tul leɗ Izarayɛlri ká Ŋgɛrɛwṵru yạa ri ká ɓil koy ká tusiri Eziɓte. Zaɗ̃ka i tuŋ ni ŋgereŋ í ɗaa law-ri ɓo tul-e ya na, ka ɓiɛ ri.

6 I kér se tul leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká nulue na í kɔ. Zaɗ̃ka i ɗaa law-ri ɓo tul hṵrusuo ká Ŋgɛrɛwṵru ha ri na ya, a í pɔŋ zaɗ káw ɓari ká i ɗo ɗi pola gak na, ka siŋ ri ɓáy sal lari a kɔrɔ ri ɗo ɓil suŋ tilo ká mgba kị̃ ɗo nduŋ ɓaŋguɔ, kpṵru maa ɓáy nam kúŋ sal ɓay luye.

7 Rɔɓay, ì kér se tul fe ká kal ká puo ká *Sɔdɔm ɓáy Gomɔr ɓáy puori ká ɗo lakun-ri na í kɔ*. Ɓari nzoɓ puokeri ku na, i ɗaa nun pie ɓáy fe ɗáa ị̃mri ká ɗo nun kɔ́kɔ ya, faa mbị̃w munu ká nzoɓ riŋ ɗikari ká nulue ká Ŋgɛrɛwṵru ɓiɛ ri ku na. I ɗo ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe ká ɓil huu ká ru-ruma ya ɓaŋguɔ, ɓay kiɛke fe ká'a tị̃i tul nzoɓri ká i tuŋ Ŋgɛrɛwṵru na, ɓo hạ̃ nzoɓri riw bele i kɔ.

8 Ɓo faa mbị̃w munu ndạw, ɓari nzoɓri ká i rĩi sakra ɓaarĩ hiyaw hiyaw na, feri ká vi tul-ri ɓa lɔm na kuɔ ri ha ri ɗáake fe ɗáa kɔn nay-suo ndạw, í ị̃m hṵrusuo Ŋgɛrɛwṵru ndạw, a í tị̃irike nzoɓ riŋ ɗikari ká nulue ndạw pi.

* **1:7 1.7** I kị̃i Tiika sạw fe 19.1-29. Ŋgɛrɛwṵru ɓiɛ puo ká Sɔdɔm ɓáy Gomɔr na kpukɗu kpukɗu ɓay tul simseɗ ká ndaya.

9 Misɛl, ɓe ká'a ɓa mbay
mbi̦w munu ká tul leď nzaapeď
Ŋgɛrɛwu̦ruri ká nulue hɔy kara,
zaďka ɓáy ŋgɛrɛtemndaya i vaa ki̦
ɓay kɔ́kɔ nzoɓ ve ze ďo ɓáy faa ɓay
mbika huď *Moyze na, ka mbi sùo-ɛ
ɓa nzoɓ kúŋ ɓay ɓo tul-e a ti̦iri ni
ya. Ɓay ki̦ hɔy ze ka ɓaa ha̦ ni mii:
«Ŋgɛrɛmbay ka ďáa mù kɔ síe†!»
10 Roo lɛ, ɓari nzoɓkeri ku na, i
ti̦iri fe ká i kɔ sa̦wke ya, a fe ká i ďaa
ɓa ɓaďi munu ká nay ɓisuyri ďaa na,
ɓa feke na ki̦ ze ďaa ha ri ɓɪ̈ɛke sùo-
ri kpukďu kpukďu.
11 Kɔ́kɔ síe ɓa taa ɓari, ɓay i̦i lɛ, i
mbi faa ká *Ka̦yi mbi‡. I pɔŋ sùo-ri í
wu̦ruke faa wɔrɔk ɓay tul lari munu
ká Balam§. I hu ɓáy zaď ɓari riw
bele, ɓay i̦i lɛ, i ti̦i ká tul Ŋgɛrɛwu̦ru
munu ká Kore*.
12 Ɗol ɓari ká sakra ɓaarì ku na,
ďo ɓa fe i̦m ká ɓiɛ káw nzaa fe su̦m
law mbi̦w ɓaarì. I ďaa suoriya í su̦
í nzɔ taŋ sahoy a í ker se tul-ri ki̦
sùo-ri hɔy. Ɓari na, i ďo munu ɓa
síi mbam ká zuu fa̦a a kălke hɔ̦n
taŋ tɔ́kɔke. I ďo munu ɓa puuri ká
few líeke vi hɔy kara lie ya. Zaďka
nzoɓri mun puukeri ɓáy sa̦wke nzar
nzar zuɔ kɛlɛ na, i hu lɛ, i hu na
rɔɓay.
13 I ďo munu ɓa nun yi̦w mbii
luye ká nda ki̦ pɔksɔ pɔksɔ a duɔ
ɛmri zuɔ kɛlɛ ndoko. I ďo munu
ɓa mbaymawri ká i wu̦ru zaď ďol
ɓari ká Ŋgɛrɛwu̦ru kɔrɔ zaď ká sii
a mgba ki̦ ďo nduŋ ɓaŋguɔ ɓay tul-
ri.
14 Ɓa ďɪ̈ɛ lew hɔy, Enok ká ɓa vu
bulu kadɔk *Adam ká ka̦y ki̦ ka̦y ki̦
ba tɔnɔ sayke na, ya̦a ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̦ru se tul-ri mii: «Ì laa key:
Ŋgɛrɛmbay na a vika saa nulue ɓáy
leď nzaapeď ɓeri wuruk wuruk
15 ɓay kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓri
riw bele. Ka'a ďáa ɓay ɓo tul nzoɓ
feya̦ari ɓay tul fe ka̦aya ɓari riw bele
ká i ďaa í túŋke Ŋgɛrɛwu̦ru ŋgereŋ
nda̦w, rɔɔ ɓáy ɓayri riw bele ká i
ɓaa í ti̦irike ni na nda̦w pi.»
16 Nzoɓkeri ku na, sùo-ri rii ri ya a
í ŋgu̦ri sùo-ri ɓaŋguɔ. I pɔŋ sùo-ri í
ďáake fe ká kɔnke ďaa ri; i ɓaa ɓay
í sɪ̈ike sùo-ri a í ula nzoɓri ɓáy nzaa
ráa ɓay ɓay zíŋke fe ká luo-ri.

Nzaa ɓoko ká Zud ha̦ nzoɓ mbika lawri

17 Ɓaarì nzoɓ buɔ-iri ká mì kɔ rì
ɓa nzoɓ nun-i na, ì kér se tul ɓay ká
ɓari nzoɓ ndáy nzaapeď Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu *Krisi ɓaa ha rì ká pola
na.
18 I ɓaa ha rì mii: «Ɔ́rɔ ɓie namri
lɛ, nzoɓri ká i síɛ rì, a í ďaa fe ká kɔn
ďáake ďaa ri na, i ďoko ďi.»
19 Ì kɔ, ɓa ɓari nzoɓkeri ku na ze,
i ďaa ha̦ téke ɓil ki̦ ďo. Kɔn fe ďáa
naysuo ze re mbay ká tul-ri ɓo, i ďo
ɓáy Tem Ŋgɛrɛwu̦ru ya.
20 A roo lɛ, ɓaarì nzoɓ buɔ-iri ká
mì kɔ rì ɓa nzoɓ nun-i na, ì se nun-
rì ɓa pola pola ɓaŋguɔ, í ŋgɔ́ŋke ká
tul tusuɛ ɓay ká ì ďaa law-rì ɓo ďi, í
ďaa nzaa ɓay kere ɓáy hu̦rusuo Tem
Law Pie.
21 Ì mgba sùo-rì ŋgɔ-ŋgɔŋ í
káwke ɓil law ini Ŋgɛrɛwu̦ru, ɓo
í gíyaŋke kumnun ká ďo ɓaŋguɔ
ká Ŋgɛrɛmbay naari Zezu Krisi ha̦
naari ɓáy faa kɔ́kɔ nun síe ɓe na.
22 Ɓari ká kér ɓay ɓari wàa siďi
na, ì kɔ nun síe ɓari
23 í kúɔ ri saa ɓil huu í ya̦a ri. Nzoɓ
ki̦ri kara ì kɔ nun síe ɓari nda̦w, roo
lɛ, ì ďaa ɓáy nun nzɛmke, ɓo munu
ya lɛ, ì rii ɓil fe ďáa ya̦a ɓari. Gari
ɛm fe ďáa ya̦a ɓari na hɔy kara, ì záa
ya.

Pìsi Ŋgɛrɛwu̦ru

24 Ɓa Ŋgɛrɛwu̦ru ká maa ɓay kɔ́rɔ
rì ha rì lie ya, a ha rì *taŋ kaď kaď ká
pol-e ká ɓil riŋ ďika ɓe, ɓáy bawda
suoriya.
25 Ɓe Ŋgɛrɛwu̦ru ká mbi̦w keklek
ká ya̦a naari ɓáy faa Ŋgɛrɛmbay
naari Zezu *Krisi na, ndaď ɓay haŋa

† **1:9 1.9** Soro ɓay key na ti ɓil mbeďe Ŋgɛrɛwu̦ru ya, roo lɛ, Ziɓri riw bele na i kɔ ɓayke ta-taŋ.
‡ **1:11 1.11** Ì ki̦i Tiika sa̦w fe 4.1-16. § **1:11 1.11** I ki̦i Ruɔ ɓari 22–24; 31.16. * **1:11 1.11** I ki̦i Ruɔ ɓari 16.1-35.

riŋ ɗika, ɓáy gaŋa, ɓáy hʊ̃rusuo, ɓáy réke mbay ká tul feri riw ɓele na ɓa taa ɓe ɓa ɗɩ̃ɛ lew hɔy tɩ̃i timbɛɗɛ key, a se kpʊ̃ru ɓa pola ɓaŋguɔ. Amɛm! Ndaɗ̃ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kɩ̃!

Fe ká tina nun hạ̃ Zạ̃a

Ɓay ká se tul feri ká ɗo ɓil mbeɗe ni key

Ká ɓil mbeɗe key na, Zạ̃a kị̃i fal feri ká tị̃i nun-ɛ ká Zezu Krisi hạ̃ ni kɔ ká tukuɗu mbii ká Patmos. Ɓáy faa fekeri ku na, Zạ̃a ɓaa ɓay a hŭoke law nzoɓ mbika lawri ká i ɗaa nun-ri tuɔ sí̌e. Mbeɗe key na ɓaa ta-taŋ ha ri mii, feri riw bele ká tị̃i na, ɓa Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ ze mgba ɗo nduo-ɛ. Ƒrɔ ɓie lɛ, ka'a háw yụm ká tul nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓeri riw bele ɓáy faa Ŋgɛrɛmbay Zezu Krisi. Satan kara ɗo ɓil nzoɓ tul ŋgạ̃nikeri na ku ndạ̃w ká Ŋgɛrɛwụ̃ru a ɓí̌ɛ ri kpukɗu kpukɗu. Nzoɓ Ŋgɛrɛwụ̃ruri ká i ɗo tul ɓay ɓe ɓaŋguɔ na, i kɔ́kɔ nulue fie ɓáy tusiri fie. I káw nzaa fe sụm suoriya yạ̃aŋa kị̃ Vu Baɗu a í ɗaa puo ká Zuruzalɛm fie na ɓaŋguɔ wụ̃m.

Máa ɓayri ká ɗo ɓil-e

Titire fe ká tina nun hạ̃ Zạ̃a: 1
Mbeɗe ká'a ɗaa hạ̃ nzoɓ mbika lawri zaɗ tɔnɔ say: 2–3
Mbeɗe káake ká i rị̃i zaɗ tɔnɔ say: 4.1–8.1
Tị̃wri ká tɔnɔ say: 8.2–11.19
Nay saŋ ɓáy fe mgbamri ká siɗi: 12–13
Vu Baɗu ká ɗo tul kuo Siọ̃n, ɓáy nam kúŋ sal ɓay: 14
Ƒrɔ ɓie huɗ duku mburuk: 15
Tuŋguo hɛrɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru ká tɔnɔ say: 16
Leɗi ŋgɛrɛpuo ká Babilọ̃n: 17.1–19.4
Nam suoriya yạ̃aŋa kị̃ Vu Baɗu: 19.5-10
Ɓay ká i kuŋ zuɔ tul fe mgbamri ká siɗi, ɓáy leɗi Satan: 19.11–20.14
Nulue fie, tusiri fie, ɓáy Zuruzalɛm fie: 21.1–22.5
Zezu a vika: 22.6-21

Pola rɔɔ ɓay rî̌i ɓil mbeɗe key

1 Mbeɗe key na ɓaa ɓay se tul feri ká ɗo zaɗ muni ká Zezu *Krisi tina hạ̃ nzoɓri kɔ. Ɓa fe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru hạ̃ ni kɔ, ɓay haŋa ni ka kí̌ɛ nzoɓ peɗ ɓeri fe ká'a vǐ vuku. Krisi na suo a pie leɗ nzaapeɗ ɓe se luo Zạ̃a ká ɓa nzoɓ peɗ ɓe.

2 A Zạ̃a na laa lɛ, feri riw bele ká'a kɔ na, ka ɓaa nasike mii, ɓa Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru ndạ̃w, a ɓa tusuɛ ɓay ká Zezu Krisi tina hạ̃ ni ndạ̃w pi.

3 Suoriya ɓa taa nzoɓ ká kị̃i mbeɗe ni key ká nun ruɔ nzoɓri, ɓáy ɓari ká i laa ɓayke ká uru saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru a í ɗaa vu mbom ɓo ɗi, ɓay ị̃i lɛ, nam ká fekeri a tị̃i na tɔ̀ŋ ɗi̇ mbăa ro.

Soko ká Zạ̃a hii hạ̃ nzoɓ mbika lawri ká i mbụ̃ tul kị̃ ɓoɗ ɓoɗ zaɗ tɔnɔ say

4 Ɓi Zạ̃a, mì ɗaa mbeɗe key na ha rì ɓaarì nzoɓ mbika lawri ká i mbụ̃ tul kị̃ ɓoɗ ɓoɗ zaɗ tɔnɔ say ká kuɗu zaɗ ká Azi. Ndaɗ ɓay haŋa Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓe ká'a ɗo pola ɗɔɗ ndạ̃w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy, ɓe ká ɗo timbɛɗɛ key, ká'a vika na, ka ha rì law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ. Ndaɗ ɓay haŋa Temri ká tɔnɔ say* ká i ɗo pol kariŋgaw mbay ɓe na, ka ha rì law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ.

5 Ndaɗ ɓay haŋa Zezu *Krisi, ɓe ká ɓa nzoɓ nasi ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓáy zaɗɛ, ɓe ká'a ɓa titire nzoɓ ká'a tị̃i saa sakra nzoɓ huɗeri, a ɓa mbay ká kaw tul mbayri riw bele ká tusiri key na, ka ha rì law huoke ɓáy ɗɛkɛkɛ na ndạ̃w pi.

Ɓe Zezu na, ka hii naari. Ka tina naari saa ɓil hụ̃rusuo feyạ̃a naari ɓáy faa sí̌m ɓe,

6 a ɗaa hạ̃ náa víri ɓa *nzoɓ fe poy ɓeri ká puoruo ɓe ɓay ɗáa peɗ hạ̃ Bi-ɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru. Riŋ ɗika ɓáy hụ̃rusuo ɓa taa ɓe mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ! Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kị̃!

* **1:4 1.4** Suy fe kị̃iŋa ká tɔnɔ say ká ɗo ɓil mbeɗe key na, kiɛ fe ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm. Ɓe mini ze «Temri ká tɔnɔ say» na, kiɛ Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru ká mbị̃w hɔy ká ɗo ɓáy zaɗɛ nzɛɗɛm bele.

7 Ì kɔ, ɓe na, a vika ɓáy sí̀i mbam!
Nun nzoɓri riw bele i kɔ́kɔ ni, ze
ɓari ká i tuɗ ni í i ni na kara i kɔ́kɔ ni
ndą̣w. Są̣w ką̣niri riw bele ká tusiri
key na, i ndáka law-ri zaɗ zaɗ ɓay
tul-e. Feke ku na, a ɗoko munu ɓa
tusuɛ kį̣. Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni
ka ɗo munu na kį̣!
8 Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwų̣ru Nzoɓ
Hų̣rusuo Luye na ɓaa mii: «Ɓi na,
mì ɓa *Alfa ɓáy Omega†, ɓe ká'a ɗo
pola ɗɔɗ ndą̣w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy, ɓe
ká ɗo timbɛɗɛ key, ká'a vika.»

Zezu tina nun hą̣ Zą̣a

9 Ɓi Zạa ká mì ɓa yų̣ ɓaarì ká
náa ɓári bǎw kɔ́kɔ sɛkɛ fe, ká náa
ɓári nzoɓri ká Ŋgɛrɛwų̣ru re mbay
ká tul naari, a náa sų̣uri law naari
mbį̣w hɔy ɓáy faa zúɔ zin̨ Zezu na,
i mgba mì í vǎa pɔŋ mì kaw tukuɗu
mbii ká i ɗi ɓa Patmos ɓay tul Ɓay
Ŋgɛrɛwų̣ru ká mì ɗo tul-e mí ka-
káake, ɓáy tusuɛ ɓay ká Zezu tina
hą̣ mì na‡.
10 Dimasi mbį̣w munu ká ɓa nam
Ŋgɛrɛmbay na, Tem Ŋgɛrɛwų̣ru
mgba mì, lɛ, mì laa kusol nzoɓ mgba
ɓeleŋ ká fal-i rì̀i tį̣w ká nzoɓ ul
kɔŋrɔŋ.
11 Kusol ká mgba na ɓaa mii: «Fe
ká mù kɔ na, mu ɗaa ka ɗo mbeɗe
a mú píeke hą̣ nzoɓ mbika lawri ká
i mbų̣ tul kį̣ ɓoɗ ɓoɗ zaɗ tɔnɔ say
key na: Efɛz ndą̣w, Isimirne ndą̣w,
Pɛrgam ndą̣w, Tiyatir ndą̣w, Sardɛs
ndą̣w, Filadɛlfi ndą̣w, rɔɔ Lawdise
ndą̣w pi.»
12 Báyį̣i lɛ, mì fɛrɛ nun-i ɓay kɔ́kɔ
nzoɓ ká ɓaa ɓay zin̨ mì na. Lɛɛ, mì
kɔ huu ndele ká i ɗaa sì̀i say ká i ɗaa
ɓáy lari ká ndų̣y zį̣riri zį̣riri ɓa tɔnɔ
say zuɔ.
13 Ká sikɗa huu ndelekeri ku na,
nzoɓ mbį̣w rì̀i vu nzoɓ ɗo ɗì. Ka
nduo maagari ká pì̀e yul kpų̣ru
mgba fal ɓal-ɛ, a ɗaa sal ɓil ká i ɗaa
ɓáy lari ká ndų̣y zį̣riri zį̣riri na tekre
nzaa law-ɛ.
14 Sų̣y tul-e puu tɛl tɛl munu ká
gari pie, mase munu ká są̣ri, a nun-ɛ
sɛ huu kalu kalu munu ká rį̣m huu.
15 Ɓal-ɛri ndų̣y munu ká nzaw lari
ká i ɗaa nduo huu hą̣ mį̣irɛ tį̣i rɔɔ
í nzų̣n hą̣ ni ndų̣y, a kusol-e laa lɛ,
mgba munu ká bawda maambiiri ká
so gbuu gbuu.
16 Ka mgba mbaymawri ɓa tɔnɔ
say ɗo nduo hoɗo ɓe, rɔɔ maamii
ká nzi-ɛ uo pɛlɛm pɛlɛm fi siɗi bele
ɗo tį̣i saa nzi-ɛ. Nzaa pol-e ndų̣y
mbeɗera mbeɗera munu ká sí̀e ká
ɗo law tul ká'a kɛ hɛɗ hɛɗ.
17 Zaɗka mì kɔ ni na báyį̣i lɛ, mì lie
gbą̌y ɓo pol-e munu ɓa huɗ. Báyį̣i lɛ,
ka ɗaa nduo hoɗo ɓe ɓo tul-i a ɓaa
mii: «Mu hį̣ɛ ya! Ɓi na, mì ɓa Titire
Nzoɓ ɓáy Ɔ́rɔ Ɓie Nzoɓ.
18 Mì ɓa Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun.
Pola na mì hu, roo lɛ, timbɛɗɛ key
na mì kaw ɓáy kumnun mbiimbam
ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ. Mì ɗo
ɓáy hų̣rusuo ká tul huɗ, ɓáy nzoɓ
huɗeri ká zaɗ ɓaw.
19 Munu zu lɛ, fe ká mù kɔ key na,
mu ɗaa ka ɗo mbeɗe; ɓa fe ká ɗo
timbɛɗɛ key ndą̣w, fe ká'a ɗoko vǎw
ndą̣w pi.
20 Są̣w ɓay ká se tul mbaymawri
ká tɔnɔ say ká mù kɔ ká nduo hoɗo
ɓi, ɓáy huu ndele ká tɔnɔ say ká i
ɗaa ɓáy lari ká ndų̣y zį̣riri zį̣riri na
ze ɗo key: mbaymawri ká tɔnɔ say
na ɓa leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwų̣ruri ká
i ɗo tul nzoɓ mbika lawri ká i mbų̣
tul kį̣ ɓoɗ ɓoɗ zaɗ tɔnɔ say na, a huu
ndeleri ká tɔnɔ say na laa lɛ, ɓa nzoɓ
mbika lawri ká i mbų̣ tul kį̣ ɓoɗ ɓoɗ
zaɗ tɔnɔ say.»

2

Ɓay ká i ɓaa hą̣ nzoɓ mbika lawri ká Efɛz

† **1:8 1.8** ***Alfa*** **ɓa titire vu máa ɓay alfabe Gɛrɛk, a** ***Omega*** **laa lɛ, ɓa ɔ́rɔ ɓie vu máa ɓay alfabe. Zaɗka Ŋgɛrɛwų̣ru ɓa Alfa ɓáy Omega na, kiɛ mii ka re mbay ká tul feri riw bele, a ɓa nzoɓ tiika są̣w fe ɓáy nzoɓ ɔ́rɔ ɓie fe.** ‡ **1:9 1.9** Tukuɗu mbii ká i ɗi ɓa Patmos na, ɓa sal faa isɔɗ ɓáy Efɛz. Ɓa zaɗ ká ŋgɛrɛdɔmą̣yri ká Rɔm fạa nzoɓri ká i hii ɓay ɓari mbǎa na, í vǎa pɔŋ ri zuɔ ɗì.

1 Nzoɓke ku na ɓaa hą̣ mì mii:
«Mu ɗaa ɓayri key na ka ɗo
mbeɗe mú píeke hą̣ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru ká kaw tul nzoɓ mbika
lawri ká i mbṵ tul kį̣ ká Efɛz na mú
ɓaa hą̣ ni ka ɓaa ha̰ ri mii:
Nzoɓ ká mgba mbaymawri ɓa
tɔnɔ say ɗo nduo hoɗo ɓe, a se
sakra huu ndeleri ká i ɗaa sìi say
ɓa tɔnɔ say ká i ɗaa ɓáy lari ká
ndṵy zį̣riri zį̣riri na ɓaa mii:
2 "Fe ɗáa kere ɓaarì nzoɓ mbika
lawri riw bele na, mì kɔ-kɔ. Sùo-rì
ká ì ɗaa tuɗ, ɓáy sṵu law-rì na, mì
kɔ ndą̣w. Ɓaarì na, mì kɔ lɛ, ì iki
law-rì ká tul nzoɓ law mgbɔ́rɔri ya; ì
lie nzoɓri ká i ɗi sùo-ri ɓa nzoɓ ndáy
nzaapeɗ Krisiri, roo lɛ, i ɓa nzoɓkeri
ya, a í kɔ ri ɓa nzoɓ kúɗ ɓayri.
3 Ɓaarì na, ì sṵu law-rì ɓaŋguɔ,
ze ì kɔ sɛkɛ fe ɓay tul-i hɔy kara law-
rì są̣a ya.
4 Roo lɛ, fe ká mì hii ɓayke ká
fi luo-rì ya na ze ɗo key: ɓaarì
na, ì hii mì í kɔ mì ɓa nzoɓ nun-
rì munu ká ì ɗaa ɓáy tiika mbika
law-rì ya.
5 Munu zu lɛ, ì kér se tul ɗol
ɓaarì ká pola ká ì hìike mì ɓamba
na, í suo kér ɓay ɓaarì, í yį̣i í ɗaa
munu ká ì ɗaa pola; ɓo munu ya lɛ,
mì yį̣i ɓay tį̣i tul-rì, a mí naa huu
ndele ɓaarì na ɓa fal*.
6 Ɓe nu ku hɔy kara, mì písi rì
ká tul fe mbį̣w: ì tuŋ fe ɗáa nzoɓri
ká i se fal Nikola ŋgereŋ munu ká
ɓi†.
7 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku láa ɓay
na, ka laa ɓay ká Tem Ŋgɛrɛwṵru
ɓaa hą̣ nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ
tul kį̣ ɓáy zaɗ ɓoɗ ɓoɗ na! A̰
nzoɓ ká haw yṵm na, puu káw
ɓáy kumnun ɓaŋguɔ ká ɗo zaɗ
káw ndaɗi ká luo Ŋgɛrɛwṵru na,
mì pɔ́ŋ faa hą̣ ni sṵ lereke‡."»

Ɓay ká i ɓaa hą̣ nzoɓ mbika lawri ká Isimirne

8 Nzoɓke ku na ɓaa hą̣ mì mii:
«Mu ɗaa ɓayri key na ka ɗo
mbeɗe mú píeke hą̣ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru ká kaw tul nzoɓ mbika
lawri ká i mbṵ tul kį̣ ká Isimirne, mú
ɓaa hą̣ ni ka ɓaa ha̰ ri mii:
Titire Nzoɓ ɓáy Ɔrɔ Ɓie Nzoɓ,
ɓe ká'a hu a yį̣i a kaw ɓáy kum-
nun na ɓaa mii:
9 "Kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓaarì nzoɓ
mbika lawri na, mì kɔ-kɔ. Kṵku
ɓaarì na, mì kɔ-kɔ ndą̣w§, roo lɛ,
tusuɛke lɛ, ì ɓa nzoɓ feziŋari ká nun
Ŋgɛrɛwṵru. Ɓay ką̣ayari ká Ziɓri ká
i ɗi sùo-ri ɓa Ziɓ taa tusuɛkeri ɓaa
se tul-rì na, mì la-laa. Ɓari nzoɓkeri
ku na, i ɓa Ziɓ taa tusuɛkeri ya. Mbṵ
kį̣ ɓari na, ɗo ɓa zaɗ mbṵ́ kį̣ Satan!
10 Fe sɛkɛ ká'a tį̣i tul-rì na, ì
hą̣ law-rì ka tɔ ká ɗi ya. Ì laa
key: ŋgɛrɛtemndaya a ɗáa hą̣ nzoɓ
tul ŋgą̣ni ɓaarì fą̣a nzoɓ hą̣nɛri ká
sakra ɓaarì zuɔ hul sal ɓay lie law-
rì; lɛ, ì ɗoko ɓil kɔ́kɔ sɛkɛ fe nam
duɔ*. Ì siŋ law-rì í ɗŏke tul ɓay ɓi
kpṵru í huke, lɛ, mì haŋa rì káw ɓáy
kumnun ɓaŋguɔ ɓa fe tunduo ɓaarì.
11 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku láa ɓay
na, ka laa ɓay ká Tem Ŋgɛrɛwṵru
ɓaa hą̣ nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ
tul kį̣ ɓáy zaɗ ɓoɗ ɓoɗ na! A̰
nzoɓ ká haw yṵm na, huɗ ndeke
ɗi ba siɗike ti ɗika riŋ-ɛ mbăa
mgbaŋ."»

Ɓay ká i ɓaa hą̣ nzoɓ mbika lawri ká Pɛrgam

12 Nzoɓke ku na ɓaa hą̣ mì
mii: «Mu ɗaa ɓayri key na ka ɗo

* **2:5 2.5** Zaɗka Krisi naa huu ndele ɓaarì ɓa fal na, kiɛ mii nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul kį̣ na i nda siri. † **2:6 2.6** Nzoɓri ká i se fal Nikola na peɗ ɗáa ɓari ɗo ɓáy zaɗɛ ya, ɓay į̣i lɛ, i pɔŋ sùo-ri ɓo ɓil fe ɗáa nun pieri a í puo wṵruri. ‡ **2:7 2.7** Ì kį̣i Tiika są̣w fe 2.9. Puu káw ɓáy kumnun ká ɓil mbeɗeke na, Ŋgɛrɛwṵru haa nzoɓri faa sṵŋa lereke. Roo lɛ, timbɛɗɛ ká ɓil mbeɗe ni key na, ka pɔŋ faa ɗo hɔy ro hą̣ nzoɓri sṵ. § **2:9 2.9** Ká ɓil sewke ku na, nzoɓ hą̣nɛri ɗaa hį̣ɛ í ker mii, zaɗka nzoɓ mbika lawri ruo Mbay Sezar ɓa Ŋgɛrɛwṵru ya na báyį̣i lɛ, i fą̣a fe híe ɓari ndą̣w, feri ká hul ɓari hɔy kara ndą̣w, a í pɔŋ ri ɓa nzoɓ kṵkuri. * **2:10 2.10** Zaɗka i ɓaa ɓay se tul «nam duɔ» ká ɓil mbeɗe key na, kiɛ są̣w síe ká Ŋgɛrɛwṵru kį̣ mbi nzi-ɛ a ɗaa ɓo, ɓo ti kál bol nzi-ɛ ya.

mbeɗe mú píeke ha̱ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ká kaw tul nzoƀ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ká Pɛrgam mú ƀaa ha̱ ni ka ƀaa ha ri mii:

Nzoƀ ká ɗo ƀáy maamii ká nzi-ɛ uo pɛlɛm pɛlɛm fi siɗi bele na ƀaa mii:

13 "Zaɗ ká ƀaarì nzoƀ mbika lawri ì ɗaa puo ká ɗi na, mì kɔ-kɔ; ƀa zaɗ ká *Satan kaw tul kariŋgaw mbay ká ɗi. Ɓe nu ku hɔy kara, ì mbuɔlɔ mì ƀaŋguɔ. Ze ƀáy sewke ká i mgba Antipas ká ƀa nzoƀ nasi ƀay ƀi taa tusuɛke, a í i ni ká puo ƀaarì ká Satan ɗaa puo ká ɗi na kara, ì pɔŋ mbika law ƀaarì ká tul-i ya.

14 Roo lɛ, fe ha̱nɛri ɗo fi luo-rì ɗi ku ká mì hii ƀayke ya: Nzoƀ ha̱nɛri ká sakra ƀaarì se fal fe fére *Balam. Ɓe na, ka kiɛ Mbay *Balak faa ká ƀay haŋa leɗ Izarayɛlri ɗaa feya̱a í su̱ náy ká i púoke fe ha̱ wu̱ruri, a í ɗaa nun pie[†].

15 Nzoƀ ha̱nɛri ká luo-rì na, i se fal fe fére nzoƀ taa Nikolari faa mbi̱w munu na nda̱w.

16 Munu zu lɛ, ì suo kér ƀay ƀaarì! Ɓo munu ya lɛ, mì ti̱i tul-rì koɗ hɔy a mí ruu ziŋ nzoƀkeri ku na ƀáy maamii ká ti̱i saa nzaa-i.

17 Nzoƀ ká ɗo ƀáy suku láa ƀay na, ka laa ƀay ká Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ƀaa ha̱ nzoƀ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ƀáy zaɗ ƀoɗ ƀoɗ na! A nzoƀ ká haw yu̱m na, mì haŋa ni ŋgaw ká ɗo zaɗ muni ká i ɗi ƀa *manne* a mí ha̱ ni tisaw pie nda̱w[‡]. Ká tul tisawke ku na, i ɗaa riŋ fie ɗo ɗi ká nzoƀ mbi̱w kɔ sa̱wke ya, ƀa ƀe huo-ɛ ká'a ya̱a riŋke na ze ka kɔ."»

Ɓay ká i ƀaa ha̱ nzoƀ mbika lawri ká Tiyatir

18 Nzoƀke ku na ƀaa ha̱ mì mii: «Mu ɗaa ƀayri key na ka ɗo mbeɗe mú píeke ha̱ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ká kaw tul nzoƀ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ká Tiyatir mú ƀaa ha̱ ni ka ƀaa ha ri mii:

Vu Ŋgɛrɛwu̱ru, ƀe ká nun-ɛ sɛ huu kalu kalu munu ká ri̱m huu, ká ƀal-ɛri ndu̱y munu ká nzaw lari ká i ɗaa nduo huu rɔɔ í nzu̱n ha̱ ni ndu̱y na ƀaa mii:

19 "Fe ɗáa ƀaarì nzoƀ mbika lawri na mì kɔ-kɔ; mì kɔ mgbaka ini ƀaarì nda̱w, ɗoko tul ƀay ƀi nda̱w, peɗri ká ì ɗaa ha̱ mì nda̱w, rɔɔ ƀáy su̱u law-rì nda̱w pi. Mì kɔ lɛ, peɗ ƀaarì ká ì ɗaa timbɛɗɛ key na, kal taa ha̱y ká ì ɗaa ƀáy titire nam ká ì ɗáake law-rì ƀo tul-i na.

20 Roo lɛ, fe ká mì hii ƀayke ká luo-rì ya na ze ɗo key: Má̱y ká peɗ ɗáa ƀe ɗo munu ƀa Zezabɛl na, ì iki law-rì ká tul-e§ Má̱yke ku na, ɗi sùo-ɛ ƀa nzoƀ ya̱aŋa ƀay saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru a ula nzoƀ peɗ ƀiri a kuɔ ri zuɔ fal-ɛ ƀáy faa fe fére ƀe ha ri ɗaa nun pie, a í su̱ náy ká i púoke fe ha̱ wu̱ruri.

21 Mì pɔŋ namri ha̱ ni ƀay haŋa ni ka yi̱i a suo kér ƀay ƀe ká tul feya̱a ƀeri, roo lɛ, ka hii ƀay pɔ́ŋ ɗáa nun pie ƀe na ya.

22 Ɓe mini ze, mì pɔ́ŋ ni ha̱ ni kɔ sɛkɛ fe ká tul ɗokro; a ƀari ka̱ i ɗaa nun pie ziŋ ni na, zaɗka i yi̱i í suo kér ƀay ƀari, a í pɔŋ fe ɗáa ka̱aya ƀari na ya lɛ, mì haŋa ri kɔ sɛkɛ fe na nda̱w.

23 Vi-eri na, mì duku ri mburuk, ƀay haŋa nzoƀ mbika lawri ká i mbu̱ tul ki̱ ƀáy zaɗ ƀoɗ ƀoɗ riw bele na i kɔ́kɔ mii, ƀi na, mì ƀa nzoƀ bɛ́klɛ ƀil law nzoƀri ƀay kɔ́kɔ kér ƀay ƀari ƀáy fe ká law-ri hii. Nzoƀ ha̱a ha̱a ká sakra ƀaarì na, mì púo ni fe tunduo

† **2:14 2.14** Ì ki̱i Ruɔ ƀari 25.1-2, 31.15-16. ‡ **2:17 2.17** ***Manne*** **na ƀa fe su̱m ká Ŋgɛrɛwu̱ru ha̱ leɗ Izarayɛlri su̱ ká ƀil law kɔr. (Ti̱i kɛlɛ 16.14-21.) Ziƀri na i ker mii, zaɗka Krisi a vika na, ka'a hɔ́l nzoƀri faa mbi̱w munu na nda̱w. A tisaw pie na, nzoƀ ha̱nɛri ker mii, zaɗka i ɗaa ƀo nduo nzoƀ lɛ, ƀa faa ze i pɔŋ ha̱ nzoƀke se zaɗ fe su̱m suoriya Ŋgɛrɛwu̱ru, mase i ɗaa ƀo nduo nzoƀ ze ƀáy nam kúŋ sal ƀay laa lɛ, kiɛ mii, ƀay naa ká tul nzoƀke ro zu.**

§ **2:20 2.20** Ì ki̱i 1 Mbayri 16.31; 2 Mbayri 9.22. Zezabɛl na ƀa má̱y Mbay Akaƀ ká kuɔ wa̱ra ha̱ ni puo wu̱ruri.

ɓe maa ɓáy peď ďáa ɓe.

24 A ɓaarǐ nzoɓ mbika lawri ká
Tiyatir ká ǐ se fal fe fére ndaya
mạ́y key ya, ká í ti rǐi ɓil feri ká
nzoɓkeri ďǐ ɓa ‘kér ɓay *Satan ká
ďǐ ɓamba ká ďo zaď muni’ ya na*,
mǐ ɓaa ha rǐ ta-taŋ: Mǐ ti haŋa rǐ
soɓa kị ya,
25 roo lɛ, fe ká ǐ ďǒke na, ǐ mgba
ŋgɔ-ŋgɔŋ kpụ̱ru maa ɓáy nam ví ɓi.
26-28 A nzoɓ ká haw yụ̱m, a ďaa
fe ká mǐ hii kpụ̱ru tị̱i ɔ́rɔ ɓie nam
na lɛ, mǐ haŋa ni hụ̱rusuo réke
mbay munu ká ɓi kị mǐ yạa ká luo
Bǎa. Ka’a réke mbay ká tul nzoɓri
ká sạw puo ɓari ɓoď ɓoď ɓáy
hụ̱rusuo. Ka’a ɓíɛ nzoɓ ndayari
kpukďu kpukďu munu ká i ɓǐɛke
pạy ká i mbuo zuɔ. Mǐ haŋa ni rùo
tị̱ɓie na ndạ̱w†.
29 Nzoɓ ká ďo ɓáy suku láa ɓay
na, ka laa ɓay ká Tem Ŋgɛrɛwụ̱ru
ɓaa hạ nzoɓ mbika lawri ká i mbụ̱
tul kị ɓáy zaď ɓoď ɓoď na!”»

3

Ɓay ká i ɓaa hạ nzoɓ mbika lawri ká Sardɛs

1 Nzoɓke ku na ɓaa hạ mǐ mii:
«Mu ďaa ɓayri key na ka ďo
mbeďe mú píeke hạ leď nzaapeď
Ŋgɛrɛwụ̱ru ká kaw tul nzoɓ mbika
lawri ká i mbụ̱ tul kị ká Sardɛs mú
ɓaa hạ ni ka ɓaa ha ri mii:

Nzoɓ ká ďo ɓáy Tem Ŋgɛrɛwụ̱ru
ɓa tɔnɔ say* ɓáy mbaymawri ká
tɔnɔ say na ka ɓaa mii: “Fe ďáa
ɓaarǐ nzoɓ mbika lawri riw bele
na, mǐ kɔ-kɔ. Mǐ kɔ lɛ, riŋ rǐ mgba
rǐi fe ká ǐ zaŋ sùo ɓay tul-i, roo lɛ,
ǐ ɓa nzoɓ huďeri.

2 I túma í hạ hụ̱rusuo hạ fe ká
tɔ̀ŋ ndị̱i ká ďo sùo-rǐ rɔɓay na ɓay
haŋa ni hu biɓ biɓ ya, ɓay ị̱i lɛ, mǐ kɔ
peď ďáa ɓaarǐ na, ďo maa ɓáy zaďɛ
munu ká Ŋgɛrɛwụ̱ru ɓi hii na ya.

3 Munu zu lɛ, ǐ kér se tul Ɓay
Ŋgɛrɛwụ̱ru ká ǐ laa í yạa ɓo law-
rǐ na. Ǐ ďaa vu mbom ka ɓo ďi,
a í suo kér ɓay ɓaarǐ ká tul feyạa
ɓaarǐ. Zaďka ǐ tuma ya lɛ, mǐ tị̱i tul-
rǐ mbuďa munu ká nzoɓ riiɓa tị̱ike
tul nzoɓ taŋ haŋa rǐ kɔ nam ví ɓi.

4 Roo lɛ, nzoɓ ɓaarǐ hạ̱nɛri ká i
ďo Sardɛs kị hɔy kara, simseď ɓari
taŋ kaďaŋ munu ká gari pie ká ɛm
mgba ďǐ ya. Ɓari nzoɓkeri ku na,
i séke seď ziŋ mǐ ɓáy gari pie, ɓay
ị̱i lɛ, i ma-maa†.

5 Ɓe ze, nzoɓ ká haw yụ̱m na, i
ndúo ni gari pie munu na ndạ̱w. Mǐ
ti bumra riŋ-ɛ ká ɓil mbeďe pam ká
nulue ya. Mǐ ɓáa taŋ kaď ká pol Bǎa
ndạ̱w, ká pol leď nzaapeď ɓeri ndạ̱w
mii, ka ɓa taa ɓi.

6 Nzoɓ ká ďo ɓáy suku láa ɓay
na, ka laa ɓay ká Tem Ŋgɛrɛwụ̱ru
ɓaa hạ nzoɓ mbika lawri ká i mbụ̱
tul kị ɓáy zaď ɓoď ɓoď na!”»

Ɓay ká i ɓaa hạ nzoɓ mbika lawri ká Filadɛlfi

7 Nzoɓke ku na ɓaa hạ mǐ mii:
«Mu ďaa ɓayri key na ka ďo
mbeďe mú píeke hạ leď nzaapeď
Ŋgɛrɛwụ̱ru ká kaw tul nzoɓ mbika
lawri ká i mbụ̱ tul kị ká Filadɛlfi mú
ɓaa hạ ni ka ɓaa ha ri mii:

Nzoɓ ká Taŋ Kaďaŋ, ɓe Krisi
tusuɛke ká lakerere Mbay Daviď
ďo nduo-ɛ‡, ká mgbuďa lɛ, nzoɓ
mbị̱w maa ɓay dár ya; ká dar lɛ,
nzoɓ mbị̱w maa ɓay mgbúďa ya
na ɓaa mii:

8 “Fe ďáa ɓaarǐ nzoɓ mbika
lawri riw bele na, mǐ kɔ-kɔ.
Hụ̱rusuo ká ǐ ďǒke na, ndị̱i hɔy, mǐ

* **2:24 2.24** Ká zaď ni key na rii fe ká nzoɓ hạ̱nɛri fere nzoɓri fe mii, ɓay háw yụ̱m ká tul ŋgɛrɛtemndaya na, ndaď ɓay ríi ɓil fe kạaya ká’a ďaa na ndạ̱w rɔ! † **2:26-28 2.26-28** Rùo tị̱ɓie na, kiɛ nzaaruo ká ďo ďǐ ya ɓay sil. Ɓo faa mbị̱w munu ndạ̱w, nzoɓ ká ďo ɓáy rùo tị̱ɓie na, ze ka ďo na sikďa kɔ́kɔ sɛkɛ fe hɔy kara, ka kɔ mii, sɛkɛ fekeri na ďo ďǐ ya ɓay kál. * **3:1 3.1** Ǐ yị̱i í kị̱i FKT 1.4 na í kɔ. † **3:4 3.4** Gari pie ká nzoɓ nduo na kiɛ mii, simseď nzoɓke taŋ kaď kaď ndạ̱w, a haw yụ̱m ziŋ Krisi ndạ̱w, a kaw ɓáy kumnun ɓaŋguɔ ndạ̱w pi. ‡ **3:7 3.7** Ká zaď ni key na, Nzoɓ ká Taŋ Kaďaŋ ká lakerere Mbay Daviď ďo nduo-ɛ na, ɓaa ɓay se tul Krisi, nzoɓ ká Ŋgɛrɛwụ̱ru waa ɓay píe ni ví yạa nzoɓri.

kɔ-kɔ. Ɓe nu ku hɔy kara, ì ɗaa vu mbom ɓo tul ɓay ɓi, a í ma̱y ɓay ká tul-i ya. Mì mgbuɗa faa ɗo hɔy ha rì ká nzoɓ mbi̱w maa ɓay dár ɗo ɗi ya.

9 A nzoɓri ká i ɓa zaɗ mbṵ́ ki̱ *Satan, nzoɓ kúɗ ɓayri ká i ɗi sùo-ri ɓa Ziɓ taa tusuɛ, roo lɛ, i ɓa nzoɓkeri ya na, mì ɗáa ha ri ví huku pol-rì, a mí ha ri kɔ mii, mì hii rì hii.

10 Munu ká ì kɔrɔ ɓay ɓi ɓáy su̱u law na, ɓi hɔy kara, mì kɔ́rɔ rì ká ɓil sɛkɛ fe ká'a ti̱i tul nzoɓri riw bele ká tusiri key ɓay líe ri ɓay kɔ́kɔ.

11 Ndi̱i hɔy lɛ, mì vika. Fe ká ì ɗɔ̌ke na, ì mgba ŋgɔ-ŋgɔŋ ɓay haŋa ɓo, nzoɓ mbi̱w mini kara, ka naa fe tunduo ɓaarì ya.

12 A nzoɓ ká haw yu̱m na, mì haŋa ni ɗo ɓa ŋguɔ sɔ́kɔ *hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru ɓi; ka'a ɗoko ɗi ɓaŋguɔ ro ɓo, ka ti ti̱i kɛlɛ mbǎa. Mì ɗáa riŋ Ŋgɛrɛwu̱ru ɓi ɗo sùo-ɛ ndạ̱w, riŋ ŋgɛrɛpuo Ŋgɛrɛwu̱ru ɓi ká ɓa Zuruzalɛm fie ká'a ɗi saa luo-ɛ ká nulue ndạ̱w, rɔɔ riŋ-i taa fie na kara ndạ̱w pi.

13 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku láa ɓay na, ka laa ɓay ká Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa ha̱ nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul ki̱ ɓáy zaɗ ɓoɗ ɓoɗ na!"»

Ɓay ká i ɓaa ha̱ nzoɓ mbika lawri ká Lawdise

14 Nzoɓke ku na ɓaa ha̱ mì mii: «Mu ɗaa ɓayri key na ka ɗo mbeɗe mú pieke ha̱ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ká kaw tul nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul ki̱ ká Lawdise mú ɓaa ha̱ ni ka ɓaa ha ri mii:

Nzoɓ ká i ɗi ni ɓa Amɛm§, nzoɓ ɗoko tul nasi ɓay Ŋgɛrɛwu̱ru, a ɓaa ɓay tusuɛke, ɓe ká Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa feri riw bele ɓáy faa ɓe na ɓaa mii:

15 "Fe ɗáa ɓaarì nzoɓ mbika lawri na, mì kɔ-kɔ. Mì kɔ na, ì huo ya ndạ̱w, í zaŋ ya ndạ̱w. Ʊ́waa! Haŋa rì huo ɗeŋ ɗeŋ, mase haŋa rì zaŋ sùo ku na, ndaɗ mba ɗoko sikɗa dǎr munu!

16 Munu ká ì zaŋ ya ndạ̱w, í huo ya ndạ̱w na, mì sạ̱m rì zuɔ ɓisuy.

17 Ì ɓaa ká ɓil law-rì mii, 'Ɓuru ɓa nzoɓ feziŋari, ɓáy faa peɗ ɗáa ɓuru na, ɓuru kǎwke ɓil ndaɗi, ɓúru se síe fe mbi̱w ya!' Roo lɛ, ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru na, ì ɓa síe ɓamba í maa ya kakalke ndạ̱w, í ɓa nzoɓ ku̱kuri í se tigba̱a rì hɔy nduɔɗi nduɔɗi ndạ̱w, rɔɔ nun-rì fu̱mra gbiɓli ndạ̱w ze ì kɔ ya ku!

18 Ɓe ze, mì ɓo rì ɓay haŋa rì vi luo-i í hie lari ká i ɗaa nduo huu ha̱ mi̱irɛ ti̱i a ndu̱y zi̱riri zi̱riri na, ɓay haŋa rì vi ɓa nzoɓ feziŋari ká nun Ŋgɛrɛwu̱ru. Ì ví hie gari pie í nduo í púɗke zaɗ sahoy ɓaarì ká ɗo hɔy nduɔɗi ku na. Ì ví hie sạ̱wpuu í ɗaa ɓo nun-rì, ɓay haŋa ɓo ì kɔ́ke zaɗ *taŋ kaɗ kaɗ*.

19 Ɓi na, nzoɓri riw bele ká mì hii ri na, mì yi̱w ri, a mí ndaɗa ri ɓo faa. Munu zu lɛ, ì nduɔ kiyaw kiyaw í suo kér ɓay ɓaarì ká tul feya̱a ɓaarì.

20 Ì kɔ, ɓi na, mì ɗo faa hul mí ɗi fe. A nzoɓ ká laa kusol-i a mgbuɗa faa ha̱ mì lɛ, mì rii mí se luo-ɛ, mí su̱ fe ziŋ ni, a ɓe kara a su̱ŋa fe ziŋ mì ndạ̱w.

21 Nzoɓ ká haw yu̱m na, mì pɔ́ŋ faa ha̱ ni kaw lakun-i ká tul kariŋgaw mbay ɓi, munu ká ɓi kara mì haw yu̱m a mí kaw lakun Bǎa ká tul kariŋgaw mbay ɓe na.

22 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku láa ɓay na, ka laa ɓay ká Tem Ŋgɛrɛwu̱ru ɓaa ha̱ nzoɓ mbika lawri ká i mbṵ tul ki̱ ɓáy zaɗ ɓoɗ ɓoɗ na!"»

4

Rúo Ŋgɛrɛwu̱ru ká nulue

1 Falɛ ku na báyi̱i lɛ, mì kɔ-kɔ́m mí kɔ faa hul ká nulue mgbuɗa ɗo hɔy. Lɛɛ, mì laa kusol ká ɓaa ɓay

§ **3:14 3.14** Nzoɓ ká i ɗi ni ɓa «Amɛm» na ɓa Zezu. * **3:18 3.18** Ŋgɛrɛpuo ká Lawdise na riŋ-ɛ mgba ɓamba ɓay tul feziŋa ɓe ndạ̱w, gari lari ndạ̱w, rɔɔ sạ̱wpuu ɓóko nun ndạ̱w pi. Roo lɛ, fekeri na ɓa fe ká kɛlɛ ki̱ hɔy. Ŋgɛrɛwu̱ru na kɔ fe ká ɗo ɓil law nzoɓ.

hạ mǐ pola mgba ɓeleŋ munu ɓa tị̃w
ká̃ nzoɓ ul kɔŋrɔŋ na ɓaa hạ mǐ mii:
«Mu hil mú vi key, lɛ, mǐ kíɛ mù fe
ká'a vika fal-ɛ vuku.»
2 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, Tem
Ŋgɛrɛwṵ̃ru mgba mǐ; lɛ, ká nulue
na, kariŋgaw mbay mbị̃w ɓo ɗi. Ká
tul kariŋgaw mbayke ku na nzoɓ
kaw ɗi.
3 Nzoɓke ku na, ndṵ̃y veɗera
veɗera munu ɓa tisaw kere ká hie
ɓa huu ká riŋ-ɛ ɓa *zaspe* ɓáy *sar-*
duwạn. Birimisi kiri kariŋgawke
na gb̃uk a ndṵ̃y ver ver munu ɓa
tisaw kere ká mbi ɓa huu ká riŋ-ɛ
ɓa *emerode*.
4 Kariŋgaw mbayri ɓa síŋ siɗi
pạrɛ niŋ kiri kariŋgawke na ku.
Lɛɛ, *ŋgɛrɛ tul peɗri ɓa síŋ siɗi pạrɛ
niŋ kaw tul kariŋgawkeri na. I nduo
gari pie, a taguɓa mbay ká i ɗaa ɓáy
lari ká ndṵ̃y zị̃riri zị̃riri na guɓa tul-
ri mbị̃w mbị̃w riw bele.
5 Ká tul kariŋgaw mbayke ku
na, haa mbamri tị̃i saa ɗi gbɛrɛrɛ
gbɛrɛrɛ, kusolri mgba ɓeleŋ ɓeleŋ
ká ɗi ndạ̃w, mbam ká yị̃w kpạ̃y kpạ̃y
kara tị̃i saa ɗi ndạ̃w pi. Ká pol
kariŋgaw mbayke na, huu mbɔ̃nri
ɓa tɔnɔ say sɛ ká ɗi; ɓa Tem
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ká tɔnɔ say*.
6 Ká pol kariŋgaw mbayke ku na,
fe rǐi maambii ká ndṵ̃y a taŋ kạrara
a ɗo mgbeleŋ ɗo ɗi ndạ̃w. Ká̃ zaɗ
ɓóko kariŋgaw mbay ká sikɗa na,
fe ɗoko ɓáy kumnunri ɓa niŋ kiri
ɗi, pol-e mbị̃w, fal-ɛ mbị̃w, rɔɔ fi
hoɗo ɓáy fi gel na ɗo ɗi mbị̃w mbị̃w.
Fekeri ku na, nunri fɔrɔ sùo-ri, fi
pol-a ndạ̃w, fi fal ndạ̃w.
7 Fe ɗoko ɓáy kumnun taa titireke
ku na, rǐi mbaki. Ndeke ɗi siɗike na
rǐi vu bǎa nday, fe ndeke ɗi sayke na
ɗaa nun rǐi nun nzoɓ, a fe ndeke ɗi
niŋke laa lɛ, rǐi tirim ká ɗo zóko tạy.
8 Fe ɗoko ɓáy kumnunkeri ká
mbị̃w mbị̃w niŋ bele na, i ɗo ɓáy
tạy ɓa yie yie ká nunri fɔrɔ tạy ɓari
kpurukuɗ bele, fi pol ndạ̃w, fi fal
ndạ̃w pi. Suŋ ɓáy ɓisie ɓaŋguɔ na, i
ɓaa mii:
«Ŋgɛrɛmbay, Ŋgɛrɛwṵ̃ru Nzoɓ
Hṵ̃rusuo Luye,
Nzoɓ Táŋ Kaɗaŋ, Kaɗaŋ, Kaɗaŋ,
Nzoɓ ká ɗo pola ɗɔɗ ndạ̃w rɔɔ tusiri
ɗo ɓáy,
ká ɗo timbɛɗɛ key, ká'a vika.»
9 Ɓaŋguɔ na, zaɗka fe ɗoko ɓáy
kumnunri ká niŋ ɗaa riŋ ɗika í
ɗaa mbay rɔɔ í ɗaa taambɔl hạ̃ ɓe
ká kaw tul kariŋgaw mbay, Nzoɓ
Káw Ɓáy Kumnun mbiimbam ɓáy
mbiimbam ɓaŋguɔ na báyị̃i lɛ,
10 ŋgɛrɛ tul peɗri ká síŋ siɗi pạrɛ
niŋ na, i ví huku pol ɓe ká kaw tul
kariŋgaw mbay na, í ruo Nzoɓ Káw
Ɓáy Kumnun mbiimbam ɓáy mbi-
imbam ɓaŋguɔ a í nan taguɓa mbay
ɓari, í vǎa ɗaa zuɔ pol kariŋgaw
mbayke na í ɓaa mii:
11 «Ŋgɛrɛmbay, Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɓuru:
Riŋ ɗika ndạ̃w, ɗáa mbay ndạ̃w,
hṵ̃rusuo ndạ̃w na
ɓa taa ɓo, ɓay ị̃i lɛ, mù ma-maa.
Ɓa ɓo kị̃ ze mù ɗaa feri riw bele;
ɓáy law hiiya ɓo ze mù hii ɓay
haŋa feri ɗo,
ze mú ɗaa fekeri.»

5

Rúo Vu baɗu Ŋgɛrɛwṵ̃ru

1 Falɛ ku lɛ, mǐ kɔ mbeɗe ká i
ka-káa ɗo nduo hoɗo nzoɓ ká kaw
tul kariŋgaw mbay na. Mbeɗeke
ku na, i vbie ɓay ɗo ɓil-e ndạ̃w, ɗo
fal-ɛ ndạ̃w, í rị̃i nzi-ɛ zaɗ tɔnɔ say.
2 Lɛɛ, mǐ kɔ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵ̃ru
mbị̃w munu ká ɓa nzoɓ hṵ̃rusuo ká
ɗo ɓ̃áa ɓay ɓeleŋ ɓáy bawɗa kusol-e
a vbi ɓay mii: «Nzoɓ ve ze maa nzúo
zaɗ rị̃ike ká tɔnɔ say na, a mgbuɗa
nzi-ɛ a kị̃i ɓay ká ɗo ɓil-e lɛ*?»
3 Roo lɛ, nzoɓ ká maa mgbúɗa
ɓay kị̃iŋa ɓay ká ɗo ɓil-e na mbị̃w

* **4:5 4.5** I yị̃i í kị̃i FKT 1.4 na í kɔ. * **5:2 5.2** Ká ɓil sewke ku na, mbeɗe káake ká ŋgɛrɛɗɔmạyri ɗaa na, i rị̃i nzi-ɛ ɓáy dikạ̃y a í iki dikạ̃y na ɓáy fe ká i ɗaa nduo vu nduo-ri, ɓay haŋa nzoɓri kóke nzoɓ ɗáa mbeɗeke. Ɓa nzoɓ ká ɗo ɓáy faa huo-ɛ hɔy ze maa ɓay mgbuɗa.

tiya, ká nulue ya ndạw̃, tusiri key ya ndạw̃, ká zaɗ baw ya ndạw̃ pi.
4 A lɛ, mì rɛ-rɛw ɓáy mbii nun-i mgboɓo mgboɓo, ɓay ji̧ lɛ, nzoɓ mbji̧w maa ɓay mgbúɗa ɓay kɔ́kɔ fe ká ɗo ɓil-e ya.
5 Báyji̧ lɛ, ŋgɛrɛ tul peɗ mbji̧w ɓaa hạ̃ mì mii: «Mu rɛ-rɛw ya. Mu kɔ! Mbaki key ká ɓa sạw̃ kạ̃ni Zuda, vu bulu Mbay *Daviɗ na, haw yụm a maa nzúo nzaa mbeɗe ká i rji̧ zaɗ tɔnɔ say na.»
6 Lɛɛ, mì kɔ vu baɗu mbji̧w ɗo siya ká lakun kariŋgaw mbay na, lɛ, fe ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ ɓáy *ŋgɛrɛ tul peɗri na, i kiri ni gbuk. Ka rii Vu Baɗu ká i i ni ɓa *fe poy, a ɗo ɓáy tji̧w ɓa tɔnɔ say, nun ɓa tɔnɔ say ká ɓa Tem Ŋgɛrɛwụ̧ru ká tɔnɔ say ká'a pie ri ɓáy zaɗri riw bele ká tusiri key.
7 Vu Baɗuke ku na, vǎa yạ̃a mbeɗe ká ɗo nduo hoɗo ɓe ká kaw tul kariŋgaw mbay na.
8 Zaɗka'a yạ̃a mbeɗeke na báyji̧ lɛ, fe ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ ɓáy ŋgɛrɛ tul peɗri ká síŋ siɗi pạ̃rɛ niŋ na, i huku siri ká pol Vu Baɗu. Ɓari mbji̧w mbji̧w bele na, i ɗo ɓáy nzaŋa ɓáy tuŋguo ká i ɗaa ɓáy lari ká ndụy zji̧riri zji̧riri, ká feri ká i uu ká bạ̃rɛ fụ̧ bǔy bǔy mbǎa ɗi. Fe úukeri na, ɓa nzaa ɓay kereri ká nzoɓ taa Ŋgɛrɛwụ̧ruri i ɗaa.
9 Rɔɓay, i ɗi sim fie mii:
«Ɓo Vu Baɗu na, mù ma-maa.
Mù maa ɓay mbika mbeɗe ká i kaa na,
a mú nzuo zaɗ rji̧keri,
ɓay ji̧ lɛ, ɓo na, i í mù hạ̃ sím ɓo uõ,
a lɛ, ɓáy faa sím ɓo na, mù púoke mbɔl ká tul nzoɓri
ká sạw̃ kạ̃ni ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele,
nzaa ɓay ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạw̃,
sạw̃ ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạw̃,
rɔɔ sạw̃ puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạw̃ na,
ha ri vi ɓa taa Ŋgɛrɛwụ̧ru.
10 Mù ɗaa ha ri vi ɓa nzoɓ fe poyri ká puoruo ɓo ɓay ɗáa peɗ hạ̃ Ŋgɛrɛwụ̧ru naari, a í re mbay ká tusiri key.»
11 Báyji̧ lɛ, mì kɔ-kɔ́m, a mí laa kusol ruɔ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̧ruri ŋgji̧ ɓamba wuruk wuruk mba kjiŋa. I kiri kariŋgaw mbay ɓáy fe ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ, rɔɔ ɓáy ŋgɛrɛ tul peɗri na,
12 a i ɗi sim mgba mgba ɓa siya mii:
«Vu Baɗu ká i i ni na,
ŋgɔŋɔ ndạw̃, feziŋa ndạw̃, nun nzɛm ndạw̃, hụ̧rusuo ndạw̃,
ɗáa mbay ndạw̃, riŋ ɗika ndạw̃, rɔɔ pí̧si ndạw̃ na
ɓa taa ɓe, ɓay ji̧ lɛ, ka ma-maa!»
13 Rɔɓay, mì laa kusol feri riw bele ká Ŋgɛrɛwụ̧ru ɗaa, ká nulue ndạw̃, tusiri key ndạw̃, zaɗ baw ndạw̃, ká ɓil bawda maambii ndạw̃, rɔɔ ɓáy feri riw bele ká'a ɗaa na, i ɗi sim mii:
«Ŋgɛrɛwụ̧ru, nzoɓ ká kaw tul kariŋgaw mbay ɓáy Vu Baɗu na,
pisi ndạw̃, ɗáa mbay ndạw̃,
riŋ ɗika ndạw̃, rɔɔ hụ̧rusuo ndạw̃ na,
ɓa taa ɓari mbiimbam ɓáy mbi-imbam ɓaŋguɔ!»
14 Lɛɛ, fe ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ na, i yjiŋra ɓáy ɓay mii: «Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na kji̧!» A lɛ, ŋgɛrɛ tul peɗri na i huku siri í ruo ri.

6

Nzúo zaɗ rji̧ mbeɗe

1 Falɛ ku lɛ, mì kɔ Vu Baɗu nzuo titire zaɗ rji̧ike ká tɔnɔ say na, lɛ, mì laa kusol fe ɗoko ɓáy kumnun mbji̧w ká sakrake hạ̃wri na ɓaa ɓay munu ká mbam ká yji̧w kpǎ̧y kpǎ̧y mii: «Mu vi!»
2 Báyji̧ lɛ, mì kɔ-kɔ́m mí kɔ piri pie mbji̧w! Nzoɓ ká kaw tul-e na mgba ŋgạ̃n guo ɗo nduo-ɛ, a í hạ̃ ni taguɓa mbay. Ka se ɓáy hụ̧rusuo háw yụm ɓay vǎa háw yụm na rɔɓay.
3 Falɛ ku lɛ, Vu Baɗu na nzuo zaɗ rji̧ike ndeke ɗi siɗike na, lɛ, mì laa

kusol fe ɗoko ɓáy kumnun ndeke ɗi
siɗike ká ɓaa mii: «Mu vi!»
4 Báyḭi lɛ, piri kḭ ṭḭi, lɛ, sùo-ɛ ɓa sḭ̃ɛ
ŋgạ̃w ŋgạ̃w ɓa huu. Nzoɓ ká kaw
tul-e na, i hạ ni hụ̃rusuo ɓay haŋa
ni náake ɗɛkɛkɛ ká ɗo sakra nzoɓri
ká tusiri key ɓay haŋa ri i kḭ, a í hạ
nzoɓke ku na bawda maamii.
5 Falɛ ku lɛ, Vu Baɗu na nzuo zaɗ
rḭ́ike ndeke ɗi sayke na, lɛ, mì laa
kusol fe ɗoko ɓáy kumnun ndeke ɗi
sayke ká ɓaa mii: «Mu vi!» Báyḭi
lɛ, mì kɔ-kɔ́m mí kɔ piri pire mbḭw!
Nzoɓ ká kaw tul-e na, mgba fe líe
sụ̃m ɗo nduo-ɛ.
6 Lɛɛ, mì laa gire fe mgba munu
ká kusol nzoɓ uru saa sikɗa fe ɗoko
ɓáy kumnunri ká niŋ na mii: «Sụ̃m
kere na, vu tuŋguo fe híe mbḭw ɓay
tul lari peɗ nam mbḭw, a kḭ̃ri sụ̃m ká
ɗo ká kụ̃kuri hie na laa lɛ, vu tuŋguo
fe híe say ɓay tul lari peɗ nam mbḭw
na ndạ̃w, roo lɛ, num ɓáy him na,
mu suo larike ya*.»
7 Falɛ ku lɛ, Vu Baɗu na nzuo zaɗ
rḭ́ike ndeke ɗi niŋke na, lɛ, mì laa
kusol fe ɗoko ɓáy kumnun ndeke ɗi
niŋke ká ɓaa mii: «Mu vi!»
8 Báyḭi lɛ, mì kɔ-kɔ́m mí kɔ piri
pire ká sùo-ɛ fɛrɛ ɗo hoyla! Nzoɓ
ká kaw tul-e na, riŋ-ɛ ɓa Huɗ; lɛ,
nzoɓ ká i ɗi ni ɓa Zaɗ Baw na se
fal-ɛ. I ha ri hụ̃rusuo ika nzoɓri ká
tusiri key. Tusiri ká i te ɓil-e zaɗ niŋ
na, i i nzoɓri ká zaɗ mbḭwke ɓáy faa
maamii ndạ̃w, kɔn buo ndạ̃w, huɗ
duku mburuk ndạ̃w, rɔɔ ɓáy faa fe
mgbamri ká tusiri ndạ̃w pi.
9 Falɛ ku lɛ, Vu Baɗu na nzuo zaɗ
rḭ́ike ndeke ɗi ndeɓeke na, lɛ, mì kɔ-
kɔ́m ɓa sạ̃w *tutakra fe poy a mí kɔ
pạra nun sùo nzoɓri ká i i ri ɓay tul
Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru ká i ka-káake ɓáy
nasi ɓay ká i ɓaa ɓáy zaɗɛ na.
10 I guu fe ɓa siya mii:
«Ŋgɛrɛmbay, ɓo ká mù ɓa Nzoɓ Táŋ
Kaɗaŋ mú ɓa Ŋgɛrɛwụ̃ru tusuɛke
na, wạ̃a, mù giyaŋ ɓay sḭ́e hạa ndạ̃w
rɔɔ ɓay kúŋ sal ɓay zuɔ tul nzoɓ
tukɛlɛri key, a mú ɗaa sɛkɛ ziŋ ri
ɓay tul ɓuru ká i i ɓuru na lɛ?»
11 Lɛɛ, i ha ri maagari pie ká pie
yul mbḭw mbḭw ɓáy zaɗ ɓari bele†,
a í ɓaa ha ri ɓay haŋa ri giyaŋ ndḭi í
mgba tạram sạ̃w síe hạnɛ kpụ̃ru hạ
suy bǎw peɗ ɓari ɓáy yụ̃ ɓari ká i ika
ri munu ká ɓari na, ka maa ndạ̃w rɔ!
12 Falɛ ku lɛ, mì kɔ Vu Baɗu na
nzuo zaɗ rḭ́ike ndeke ɗi yieke na,
lɛ, tusiri laŋ yik yik ndạ̃w, síe fɛrɛ
a sii zụ̃ruru munu ɓa gari máy síe
ndạ̃w, few ɓáy kukruke laa lɛ, fɛrɛ a
sḭ̃i dóroro munu ɓa sím ndạ̃w.
13 Mbaymawri gạ̃y saa tumbam
zuɔ siri riɓ riɓ munu ɓa lere puu ká
sḭ̃i ya ɓáy, ká bawda zuu kuu lɛ, gạ̃y
saa puuke.
14 Tumbam kaa ndŭy zuɔ tul kḭ
ndoko munu ká i kǎake mbeɗe.
Kuori ɓáy tukuɗu mbiiri riw bele
na, i soro ká zaɗ ɗol ɓari ɓa pola
pola.
15 Mbayri ká tusiri key ndạ̃w,
ŋgɛrɛri ndạ̃w, ŋgɛrɛnzoɓ yụ̃mri
ndạ̃w, nzoɓ feziŋari ndạ̃w, nzoɓ
hụ̃rusuori ndạ̃w, ɓáy nzoɓ hạ̃wri
riw bele, koyri ɓáy nzoɓ hɔykeri
ndạ̃w na, i ɗúu ɓay vǎa mụ̃u sùo-
ri ká ɓil pụ̃y kuo ɓáy sakra tisawri
ká tul kuori.
16 I ɓáa hạ kuori ɓáy tisawri mii:
«Ì gạ̃y zúɔ tul ɓuru í puɗ ɓuru ɓay
haŋa nun ɓe ká kaw tul kariŋgaw
mbay na, ka kɔ ɓuru ya ndạ̃w, a
ɓúru ɗo ɗi ɗi ɓáy hɛrɛ Vu Baɗu na
ndạ̃w,
17 ɓay ḭi lɛ, bawda nam hɛrɛ ɓari
na vi ro, a wạa a ve ze a máa ɓay
ɓár gḭw ká pol hɛrɛke na lɛ woo?»

7

Nzoɓri ká téke surum Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗo sùo-ri

1 Falɛ ku báyḭi lɛ, mì kɔ leɗ nza-
apeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ruri ɓa niŋ, i ɗo siya
ká ṭḭw zaɗ ká niŋ ká tusiri; i mgba

* **6:6 6.6** Ká zaɗ ni key na, ɓaa ɓay se tul kɔn ká'a líe ɓo zaɗ hạ lari fe payri ŋgɔ́ŋ ɓamba. Sụ̃m kere ká zaɗ ni key na, ɓa sụ̃m ká i ɗi ɓa *ble*, a kḭ̃ri sụ̃m ká kụ̃kuri hie na laa lɛ, i ɗi ɓa *orge*. † **6:11 6.11** Ì yḭ́i í kḭi FKT 3.4 na í kɔ.

zuuri ká niŋ ɓay haŋa zuu mbi̱w
mini kara ka kuu ká tusiri key ya
ndạ̃w, ká tul bawda maambii ya
ndạ̃w, ká tul puu mbi̱w mini kara ya
ndạ̃w pi.
2 Rɔɓay, mì kɔ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵ̃ru ki̱ uru saa fi tiya ká zaɗ
ti̱i sí̱e na, a mgba fe téke surum
Ŋgɛrɛwṵ̃ru Nzoɓ Káw Ɓáy Kum-
nun ɗo nduo-ɛ. Ka ɗaa fe ɓáy
bawda kusol-e ɓeleŋ hạ̃ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵ̃ruri ká niŋ ká Ŋgɛrɛwṵ̃ru
ha ri hṵ̃rusuo pola ɓay haŋa ri ɓĩɛke
tusiri, rɔɔ ɓáy bawda maambii na
mii:
3 «Ì ɓí̱ɛ fe mbi̱w ká tusiri ya
ndạ̃w, ká ɓil bawda maambii ya
ndạ̃w, puuri ya ndạ̃w, kpṵ̃ru hạ̃
ɓuru te surum ɗo nzá̰a pol nzoɓ peɗ
Ŋgɛrɛwṵ̃ru naari na ndạ̃w rɔ!»
4 Báyi̱i lɛ, mì laa suy ruɔ nzoɓri ká
i te surum Ŋgɛrɛwṵ̃ru ɗo nzaa pol-
ri na: i ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ isɔɗ ɓáy
sí̱ŋ niŋ pạ̃rɛ niŋ (144.000) ká sạ̃w
kạ̃ni leɗ Izarayɛlri riw bele.
5 Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Zuda ɓa isɔɗ
sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi (12.000).
Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Rubɛn ɓa isɔɗ
sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi (12.000)
ndạ̃w. Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Gaɗ
ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi
(12.000) ndạ̃w.
6 Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Azɛr ɓa isɔɗ
sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi (12.000)
ndạ̃w. Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Neftali
ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi
(12.000) ndạ̃w. Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni
Manase ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ
siɗi (12.000) ndạ̃w.
7 Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Simeọ̃n ɓa
isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi
(12.000) ndạ̃w. Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni
Levi ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ
siɗi (12.000) ndạ̃w. Nzoɓri ká sạ̃w
kạ̃ni Isakar ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ
fa̰lɛ siɗi (12.000) ndạ̃w.
8 Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni Zabulọ̃n
ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi
(12.000) ndạ̃w. Nzoɓri ká sạ̃w kạ̃ni
Zezeɓ ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ fa̰lɛ
siɗi (12.000) ndạ̃w. Rɔɔ, nzoɓri ká
sạ̃w kạ̃ni Bezamɛ ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ
zaɗ duɔ fa̰lɛ siɗi (12.000) ndạ̃w pi.

Ruɔ nzoɓri ká i ɓa taa Ŋgɛrɛwṵ̃ru

9 Falɛ ku lɛ, mì kɔ-kɔ́m na rɔɓay,
lɛ, mì kɔ ruɔ nzoɓri ŋgi̱i ɓamba
tasiri họ̃ŋɔ họ̃ŋɔ ká nzoɓ mbi̱w mini
kara maa ɓay ki̱iŋa ri ya. Ɓa nzoɓri
ká sạ̃w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele, sạ̃w
kạ̃ni ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạ̃w, sạ̃w
ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạ̃w, rɔɔ nzaa
ɓay ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạ̃w pi. Ɓari
na, i ɗo pol kariŋgaw mbay ndạ̃w,
pol Vu Baɗu ndạ̃w; i nduo maagari
pie ká pi̱e yul, a í mgba vay kandaw
ká i fɛɗ ɗo nduo-ri gbiri gbiri.
10 I guu fe mgba mgba ɓa siya
ɓeleŋ mii:

«Pam na uru saa luo Ŋgɛrɛwṵ̃ru
naari
ká kaw tul kariŋgaw mbay,
uru saa luo Vu Baɗu ndạ̃w!»

11 Báyi̱i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵ̃ruri
riw bele ká i kiri kariŋgaw mbay
ndạ̃w, *ŋgɛrɛ tul peɗri ndạ̃w, rɔɔ fe
ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ ndạ̃w na,
i huku siri í ɗaa tul-ri tuŋ ká pol
kariŋgaw mbay a í ruo Ŋgɛrɛwṵ̃ru
12 mii:

«Amɛm! Pisi ndạ̃w, riŋ ɗika ndạ̃w,
nun nzɛm ndạ̃w,
taambɔl ndạ̃w, ɗáa mbay ndạ̃w,
ŋgɔŋɔ ndạ̃w,
rɔɔ hṵ̃rusuo ndạ̃w na,
ɓa taa Ŋgɛrɛwṵ̃ru naari mbiim-
bam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ!
Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na ki̱!»

13 Báyi̱i lɛ, nzoɓ mbi̱w ká sakra
ŋgɛrɛ tul peɗri na vbi mì ɓay mii:
«Nzoɓ niri key ká i nduo maagari ɓa
pie, pi̱e yul na, i ɓa nzoɓ veri, mase
i uru saa zaɗ hạ̃a lɛ?»
14 Lɛɛ, mì yi̱iŋra ɓáy ɓay hạ̃ ni mii:
«Mbay ɓi, ɓa ɓo ze mù kɔ.» Lɛɛ, ka
ɓaa hạ̃ mì mii: «Ɓa ɓari ká i ti̱i saa
ɓil bawda fe ɗáa nun tuɔ sí̱e zu. I
wàa maagari ɓari ɓáy sím Vu Baɗu
na hạ̃ ni puu kpạ̃a kpạ̃a.
15 Sạ̃wke mini ze, i ɗo pol
kariŋgaw mbay Ŋgɛrɛwṵ̃ru í ruo ni
suŋ ɓáy ɓisie ká ɓil hul kạ̃ni ɓe. A
lɛ, ɓe ká kaw tul kariŋgaw mbay na,
a puɗ ri.

16 Kɔn ti sɛkɛ ri mbǎa ndạ̃w, kɔn
mbii ti sɛkɛ ri mbǎa ndạ̃w, sí̧e ti
zaŋ ri mbǎa ndạ̃w, zaɗ zaŋa taa bilu
biluke kara ti zaŋ ri mbǎa ndạ̃w,
17 ɓay ji̧ lɛ, Vu Baɗu ká ɗo sikɗa
kariŋgaw mbay na, a ɓá nzoɓ kɔ́rɔ
ri, a nda faa pol-ri se zaɗ luka mbiiri
ká ha ri kaw ɓáy kumnun ká ɗo
ɓaŋguɔ na. Lɛɛ, Ŋgɛrɛwṵru a taa
mbii nun-ri riw bele.»

8

Nzúo zaɗ rĩ̧ike ndeke ɗi tɔnɔ sayke

1 Falɛ lɛ, Vu Baɗu na nzuo zaɗ
rĩ̧ike ndeke ɗi tɔnɔ sayke, lɛ, zaɗ ɗo
ndiŋ ká nulue maa vu sạ̃w sí̧e sí̧ŋ
say.
2 Lɛɛ, mì kɔ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵruri tɔnɔ say ká i ɗo pol-
e; i ha ri ti̧w ɓa tɔnɔ say.
3 Báyji̧ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ki̧ ví ɗo ɗi ya ɓáy *tutakra úu fe.
Ka mgba huo fe uu fe ká i ɗaa ɓáy
lari ká ndṵy zi̧riri zi̧riri na ɗo nduo-
ɛ. I hạ̃ ni vayri ká bạ̃rɛ fṵ bǔy bǔy
ŋgi̧i ɓamba ɓay haŋa ni ka uu nde
ki̧ mbi̧w hɔy ɓáy nzaa ɓay kere nzoɓ
taa Ŋgɛrɛwṵruri riw bele ká tutakra
úu fe ká i ɗaa ɓáy lari ká ndṵy zi̧riri
zi̧riri ká ɗo pol kariŋgaw mbay na,
ɓay haŋa Ŋgɛrɛwṵru.
4 Nzaa ɓay kere nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwṵruri ɓáy zuu huu feri ká
i uu na, ti̧i saa huo fe úu fe ká ɗo
nduo leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru na
tul tul ká pol Ŋgɛrɛwṵru.
5 Báyji̧ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
na mbi huo fe úu fe na, a fạ̃a
sí̧e huu ká tutakra úu fe na mbaa
ɗi a vbu ɓa tusiri, lɛ, mbam yi̧w
kpạ̃y kpạ̃y ndạ̃w, a vbu haa gbɛrɛrɛ
gbɛrɛrɛ ndạ̃w, kusolri mgba ɓeleŋ
ɓeleŋ ndạ̃w, rɔɔ tusiri laŋ yik yik
ndạ̃w pi.

Ti̧wri ká tɔnɔ say

6 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri
ká tɔnɔ say ká i mgba ti̧w ɓa tɔnɔ say
ɗo nduo-ri na, i leke sùo-ri ɓay úl fe.
7 Báyji̧ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
titire na ul ti̧w ɓe. Lɛɛ, sạ̃ri ɓáy
huu ká zukri ki̧ ɓáy sí̧m na, i kuna
ri wusuk zuɔ tusiri. Tusiri ká i te
ɓil-e zaɗ say na, zaɗ mbi̧wke huu
sɛ ɗi, puuri ká i te ɓil-e zaɗ say na,
zaɗ mbi̧wke huu tay kpɔlɔk kpɔlɔk
ndạ̃w, rɔɔ suy pamɛri riw bele ká ɗo
ɗi na kara huu sɛ kpoy kpoy ndạ̃w
pi.
8 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi siɗike na ul ti̧w ɓe. Lɛɛ,
i vbu fe rĩi bawda kuo ká vuo huu
bilam hạ̃ ni tɔɗɔ ɓo bawda maambii.
Bawda maambii ká i te ɓil-e zaɗ
say na, zaɗ mbi̧wke fɛrɛ a ɓa sí̧m
dóroro.
9 A fe ɗáa Ŋgɛrɛwṵru riw bele
ká i ɗo ɓáy kumnun ká ɓil bawda
maambii ká i te ɓil-e zaɗ say na, zaɗ
mbi̧wke hu mburuk, rɔɔ bawda hul
tumbii ɓáy zaɗɛ riw bele ká i kuɗ
zaɗ say na, zaɗ mbi̧wke ɓiɛ kasak
kasak.
10 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi sayke na ul ti̧w ɓe. Lɛɛ,
bawda mbaymaw ká hie gbie munu
ká huu mbɔ̣̃n na tɔɗɔ saa nulue.
Nduo mbiiri ɓáy faa luka mbiiri ká
i te ɓil-e ɓa zaɗ say na, ka tɔɗɔ ɓo
ɓil-e zaɗ mbi̧wke,
11 hạ̃ mbiike na fɛrɛ a zoŋ bak bak
hạ̃ nzoɓri ŋgi̧i ɓamba ziŋ huɗ ɓay
mbiike ká i nzɔ na. Riŋ mbaymawke
ku na ɓa Zo-zoŋ.
12 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi niŋke na ul ti̧w ɓe. Lɛɛ,
sí̧e ɓáy few, rɔɔ ɓáy mbaymawri ká
i sáka ri zaɗ say say na, zaɗ mbi̧w
mbi̧wkeri na hie mbǎa. Ɓil nam
mbi̧w ká i te ɓil-e zaɗ say na, zaɗ
mbi̧wke na, zaɗ taŋa ti ɗi ya, a suŋ
ká i te ɓil-e zaɗ say na kara, ɗo
munu na ndạ̃w pi.
13 Mì kɔ-kɔ́m na rɔɓay, lɛ, mì laa
gire tirim ká zo a hạ̃ari tumbam siya
a ɓaa ɓay ɓa siya mii: «Sɛkɛ fe woo!
Sɛkɛ fe woo! Sɛkɛ fe taa minake
rɔɔ a ɓóko tul nzoɓri ká tusiri key
ɓáy nam ká leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
hạ̃wri ká tɔ̀ŋ say i úlke ti̧w ɓari na
lɛ!»

9

1 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi ndeɓeke na ul tḭw ɓe. Lɛɛ,
mǐ kɔ mbaymaw mbḭw ḱá tɔɗɔ saa
nulue ɓo tusiri; lɛ, Ŋgɛrɛwṵru hą̣ ni
lakerere *luɔ zaɗ baw ká gbṵke tiya.
2 Báyḭi lɛ, mbaymaw na mgbuɗa
faake, lɛ, zuu huu tḭi ndururu rǐi zuu
huu ndaŋa. Zuu huuke ku na ɗaa
hą̣ síe ɓáy zuu na fɛrɛ a hą̣ zaɗ ɗo
nduŋ.
3 Lɛɛ, tazalari tḭi saa ɓil zuu huu
na, a í yą̣a zaɗ kpol kpol ká tusiri
key. Ŋgɛrɛwṵru ha ri hṵrusuo rǐi
hṵrusuo ká ndáyri ɗǒke; a lɛ,
4 ka ɓaa ha ri ɓay haŋa ri ɗaa
fe sɛkɛ ka zíŋ suy ya ndą̣w, puu ya
ndą̣w, vay fe ká luo ya ndą̣w, roo lɛ,
i ɗaa sɛkɛ ziŋ nzoɓri ká i te surum
Ŋgɛrɛwṵru ɗo nzaa pol-ri ya kḭ hɔy.
5 Tazalari na, Ŋgɛrɛwṵru ha ri faa
ɓay haŋa ri i nzoɓri na ku ya. Roo
lɛ, i ɗára ri kɔ síe kḭ hɔy mboloŋ
mboloŋ few ndeɓe*. Ɗárake ku na,
sɛkɛke rǐi sɛkɛ ndáy ká so nzoɓ.
6 Ká ɓil fewri ká ndeɓe ku na,
nzoɓri nzaara huɗ, roo lɛ, i ti zíŋ ni
ya; i híi huɗ, roo lɛ, huɗ a ɗúu ɗi ɗi
ziŋ ri.
7 Tazalakeri ku na, i rǐi piriri ká i
ɗo ɗi ya ɓay ɗáa ruy. Ká tul-ri na,
fe rǐi taguɓa mbay ká i ɗaa ɓáy lari
ká nduy zḭriri zḭriri guɓa ɗi; a nun-ri
laa lɛ, rǐi nun nzoɓ.
8 Suy tul-ri rǐi suy tul mạ́yri, a sere-
ri laa lɛ, rǐi sere mbaki.
9 Ká nzaa law-ri na, fe rǐi gari lari
ká ŋgɔŋ kɔkyɔ ɗo ɗi. Gire tạy ɓari
mgba rǐi gire ruɔ puupusuri ká piriri
kuɔ gbɔkrɔ gbɔkrɔ ɓáy takra ɓa zaɗ
ruy.
10 Nzaa są̣w-ri ɗo ɓáy nzaw munu
ká taa ndáy. Ɓáy faa są̣w-ri na, i ɗo
ɓáy hṵrusuo ɗáake sɛkɛ ziŋ nzoɓri
ká ɓil fewri ká ndeɓe na ku.
11 I ɗo ɓáy mbay tul-ri mbḭw,
ɓe ká'a ɓa leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
pola a ɗaa peɗ hą̣ ni, lɛ, timbɛɗɛ na
ka ɓa nzoɓ tul ŋgą̣ni ɓe a ɓa mbay
luɔ zaɗ baw ká gbṵke tiya. Riŋ-ɛ
ɓáy nzaa eboro lɛ, ɓa Abadǫ̣n, a ɓáy
nzaa gɛrɛk laa lɛ, ɓa Apoliyǫ̣n. Máa
są̣w riŋke lɛ, ɓa Nzoɓ Ɓíɛ Zaɗ.
12 Titire sɛkɛ fe na kal ro, lɛ, sɛkɛ
fe hą̣yri ká tɔ̀ŋ siɗi na a vika fal-ɛ
vuku rɔɓay.
13 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi yieke na, ul tḭw ɓe. Lɛɛ, mǐ
laa kusol mgba ká tḭw zaɗri ká *tu-
takra úu fe ká i ɗaa ɓáy lari ká nduy
zḭriri zḭriri ká ɓo pol Ŋgɛrɛwṵru.
14 Kusol ká mgba na, ɓaa ɓay hą̣
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ndeke ɗi
yieke ká mgba tḭw ɗo nduo-ɛ na mii:
«Hina leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká
niŋ ká i siŋ ri zuɔ ɗi ya ɓáy bawda
nduo mbii ká i ɗi ɓa Efarat.»
15 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri
ká niŋ ká Ŋgɛrɛwṵru ha ri ɗo ɗi ya í
giyaŋ są̣w síeke ndą̣w, namke ndą̣w,
fewke ndą̣w, rɔɔ mbiimbamke ndą̣w
na, ǐ hina ri ɓay haŋa ɓo, nzoɓri ká
i te ɓil-e zaɗ say na, i i zaɗ mbḭwke.
16 Nzoɓ káw tul piri yṵmri ká mǐ
kɔ ri na, i tuu súyke hą̣ mǐ la-laa;
lɛ, i ŋgḭi ɓamba wuruk wuruk mba
kḭiŋa†.
17 Piriri ɓáy nzoɓ káw tul-riri ká
mǐ kɔ ri ká ɓil fe ká tina nun hą̣
mǐ na, i ɗo mini key: i ɗo ɓáy gari
lari ká ŋgɔŋ kɔkyɔ ɓa sḭ́ɛ ndą̣w, ɗo
ŋgul ndą̣w, a ɓa tawori ndą̣w pi. Tul
piriri na, ɗo munu ɓa tul mbakiri.
Huu ɓáy zuu huu, rɔɔ ɓáy tisaw ká
vuo huu a fṵ kpiri kpiri tḭi saa ɓil
law nzaa-ri wulam wulam.
18 Ɓáy faa fe nuri ká say ká tḭi saa
ɓil law nzaa piriri, ká ɓa ɓíɛ ḱá mbi
ɓáy zaɗri na, nzoɓri ká i te ɓil-e zaɗ
say na, zaɗ mbḭwke zǐŋke huɗ,
19 ɓay ḭi lɛ, hṵrusuo piriri na ɗo ɓil
law nzaa-ri ɓáy są̣w-ri. Są̣w-ri na rǐi
sɔyri ká i ɗo ɓáy tul ɓay ɗáake sɛkɛ
ziŋ nzoɓri.
20 A ɓie nzoɓri ká i hu-huɗ ɓíɛkeri
ká mbi ɓáy zaɗ ku ya na, i suo kér
ɓay ɓari ká tul peɗ ką̣aya ɓari ya.
I ruo temndayari, ɓáy feri ká i kɔ

* **9:5 9.5** Few ndeɓe na ɓa nam káw ɓáy kumnun tazalari. † **9:16 9.16** 200.000.000

ɓa wṵru ɓari ká i ɗaa ɓáy kḭ̃ri lariri ɓoɗ ɓoɗ ká ndṵy ndạ̃w, tisa̰w ndạ̃w, rɔɔ puu ndạ̃w na, ɓa pola pola. Ɓa feri ká i kɔ-kɔ́m ya ndạ̃w, í láa ɓay ya ndạ̃w, a í se-seɗ ya ndạ̃w pi.

21 Nzoɓkeri ku na, i suo kér ɓay ɓari ká tul ika nzoɓ ya ndạ̃w, fe ɗáa mgbḭ̃i ɓari ya ndạ̃w, fe ɗáa lɔrɔ ɓari ya ndạ̃w, mase riiɓa ɓari ya ndạ̃w pi.

10

Leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ɓáy vu mbeɗe káake

1 Falɛ lɛ, mḭ̀ kɔ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru kḭ̃ mbḭ̃w ká ɓa nzoɓ hṵrusuo uru saa nulue a ɗo ɗḭ̃ ɓa tusiri. Síi mbam puɗ ni riɗiɗḭ; birimisi kiri tul-e gbuk, nzaa pol-e ndṵy mbeɗera mbeɗera munu ká síe so, a ɓal-ɛri kara ɗo munu bawda ŋguɔ ká ɗo haɗak a mbi huu wuo tḭ̃i siya.

2 Ka mgba vu mbeɗe káake ká mgbuɗa ɗo hɔy na ɗo nduo-ɛ. Ka ɗaa ɓal-ɛ hoɗo tɔ tul bawda maambii, a ɗaa ɓal-ɛ gel tɔ tusiri,

3 a ɗaa fe ɓáy bawda kusol-e ɓeleŋ rḭ̃i fe ɗáa mbaki. Falɛ ká'a ɗaa fe na báyḭ̃i lɛ, mbamri ká tɔnɔ say na, i hii nzi-ɛ gbaw.

4 Zaɗka i ɓaa ɓay ɓáy zaɗ ɓari gbaw na báyḭ̃i lɛ, mḭ̀ ɗo ɗḭ̃ ya ɓay vbíe ɓay ɓari na ɗo mbeɗe. Roo lɛ, mḭ̀ laa kusol mbḭ̃w mgba ká nulue a ɓaa hą̣ mḭ̀ mii: «Ɓayri ká mbamri ká tɔnɔ say ɓaa na, mu kɔ́rɔ ɓa muni; mu vbie ɗo mbeɗe ya.»

5 Báyḭ̃i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ká mḭ̀ kɔ ni pola ká ɗo siya ká tul bawda maambii ɓáy tusiri na ura nduo hoɗo ɓe ɓa siya,

6 a haa huɗ ɓáy riŋ ɓe ká kaw ɓáy kumnun mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ, ɓe ká'a ɗaa tumbam ɓáy feri riw bele ká ɗo ɗḭ̃ ndạ̃w, a ɗaa tusiri ɓáy feri riw bele ká ɗo ɗḭ̃ ndạ̃w, rɔɔ a ɗaa bawda maambii ɓáy feri riw bele ká ɗo ɓil-e ndạ̃w na, ka ɓaa ta-taŋ mii: «Gíyaŋke ti mbăa!

7 Zaɗka leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ndeke ɗḭ̃ tɔnɔ sayke a úl tḭ̃w ɓe na báyḭ̃i lɛ, fe ká Ŋgɛrɛwṵru leke ká ɗo zaɗ muni na, a ɗáa ɔ ɓáy zaɗɛ munu ká'a ɓaa ɓayke hą̣ nzoɓ peɗ ɓeri ká i ɓa nzoɓ yą̣aŋa ɓayri saa nzi-ɛ na.»

8 Falɛ lɛ, kusol ká mgba ká nulue ká mḭ̀ laa pola na, ɓaa ɓay hą̣ mḭ̀ ɓa kḭ̃ na rɔɓay mii: «Mu se mú yą̣a mbeɗe káake ká nzi-ɛ mgbuɗa ɗo hɔy ká ɗo nduo leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗaa ɓal-ɛ mbḭ̃w tɔ bawda maambii, a mbḭ̃wke tɔ tusiri na.»

9 Báyḭ̃i lɛ, mḭ̀ se luo-ɛ na a mí vbi ni ɓay haŋa ni ka hą̣ mḭ̀ vu mbeɗeke na. Lɛɛ, ka ɓaa hą̣ mḭ̀ mii: «Yą̣a mú sṵ; a zoŋ bak bak ká ɓil-a, roo lɛ, ká ɓḭ̃l law nzaa-a na, a mbel riki riki munu ká num zoro.»

10 Lɛɛ, mḭ̀ yą̣a vu mbeɗeke na saa nduo-ɛ a mí sṵ. Ká ɓil law nzaa-i na mbel riki rikḭ̃ munu ká num zoro, roo lɛ, zaɗka mḭ̀ tṵu na, yḭ̃i a zoŋ bak bak ká ɓil-i.

11 Báyḭ̃i lɛ, i ɓaa hą̣ mḭ̀ mii: «Ndaɗ ɓay haŋa mù ɓaa ɓay ká tḭ̃i saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru na ɓa kḭ̃; ɓa ɓay ká se tul fe ká Ŋgɛrɛwṵru leke se tul są̣w nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba ndạ̃w, są̣w puo nzoɓri ŋgḭ̃i ɓamba ndạ̃w, nzáa ɓayri ŋgḭ̃i ɓamba ndạ̃w, rɔɔ mbayri kara ŋgḭ̃i ɓamba ndạ̃w pi.»

11

Nzoɓ nasi ɓay Ŋgɛrɛwṵruri ká tul-ri siɗḭ

1 Falɛ lɛ, i hą̣ mḭ̀ ŋgasikri, rḭ̃i puu ká i líeke fe, lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ɓaa hą̣ mḭ̀ mii: «Úru mú văa lie hul ką̣ni ɓi ɓáy *tutakra fe poy, rɔɔ mú kḭ̃i nzoɓri ká i ruo mḭ̀ ká ɗḭ*.

2 Roo lɛ, mu pɔ́ŋ líe mgbaŋ ká kɛlɛ, ɓay ḭ̃i lɛ, mḭ̀ pɔŋ hą̣ nzoɓri ká i tuu mḭ̀ ya. Ɓari nzoɓkeri ku na i tɔɗ

* **11:1 11.1** Ì kḭ̃i Ezekiyɛl 40.1-5; Zakari 2.5-7; 4. Ká zaɗ ni key na, feri ka nzoɓke lie na, ɓa feri ká Ŋgɛrɛwṵru puɗ ri.

ŋgɛrɛpuo ká ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓi na duŋa duŋa few síŋ niŋ pạ̃rɛ siɗi†.
3 Mì haŋa hụ̃rusuo hạ nzoɓ nasi ɓay ɓiri ká siɗì na; i nduo gari síe í ka-káa ɓay ká tị̃i saa nzaa-i ká ɓil fewkeri ku ká nam ɓa isɔɗ duɔ zaɗ mbị̃w ɓáy isɔɗ sɔɗ siɗì ɓáy síŋ yie (1260).»
4 Nzoɓ nasi ɓayri ká siɗì na, i ɓa puu oliviyeri ká siɗì ɓáy huu ndeleri ká siɗì ká i ɗaa sì̃i say ká ɗo pol-i, ɓi ká mì ɓa Ŋgɛrɛmbay ká tusiri key na‡.
5 Zaɗka nzoɓ nzaa faa ɓay ɗáa sɛkɛ ziŋ ri lɛ, huu a tị̃i saa nzaa-ri ɓay ɓíɛ nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓariri ku na. Faake mini ndạ̃w ze, nzoɓkeri ku na i zíŋke huɗ.
6 Ká ɓil fewkeri ku ká i ka-káa ɓay ɓi na, nzoɓ nasi ɓayri ká siɗì na, i ɗo ɓáy hụ̃rusuo mgbaka mbam hạ ni tɔ ya ndạ̃w, í ɗo ɓáy hụ̃rusuo fɛ́rɛ mbii hạ ni vi ɓa sím ndạ̃w, a í ɗo ɓáy hụ̃rusuo ndáka tusiri ɓáy kị̃ri ɓíɛri ɓoɗ ɓoɗ ká mbi ɓáy zaɗ hạ ni tị̃i tul nzoɓri munu ká law-ri hii.
7 Zaɗka i ɓáa nasi ɓay ɓari ɔ na báyị̃i lɛ, fe mgbam ká ɗo yer ká naa *luɔ zaɗ baw ká gbụ̃ke tiya na, a tị̃i a ruu ziŋ ri, a haw yụ̃m ká tul-ri, a i ri.
8 Huɗ ɓari a zúɔ zaɗ áake ká ɓil ŋgɛrɛpuoke, zaɗ ká i ɓer Ŋgɛrɛmbay, ká ɓa Ŋgɛrɛmbay ɓari ndạ̃w na ɗo tul puu say huɗ ká ɗi§. Ŋgɛrɛpuoke ku na, i mgba í lieke Sɔdɔm, mase Eziɓte.
9 Lɛɛ, nzoɓri ká sạ̃w ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele, sạ̃w kạ̃ni ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạ̃w, nzaa ɓay ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạ̃w, rɔɔ ɓáy sạ̃w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele ndạ̃w na, i ví kɔ́kɔ huɗ ɓari nam say mgba nzaaruo kị̃ ká síe ɗo law tul, a í pɔŋ faa hạ̃ nzoɓri ɓay haŋa ri voro huɗ na ya.
10 Nzoɓ tukɛlɛri na i ɗoko ɓáy suoriya ɓay tul huɗ nzoɓ nuri ká siɗì ku na, í zay sùo-ri a í pie ɓáy fe hạ̃ kị̃ ɓa lie ɓa lew, ɓay ị̃i lɛ, *nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká siɗì key na, i ɗaa hạ tul nzoɓ tukɛlɛri fɛrɛ ɓáy faa káa ɓay ɓari.
11 Roo lɛ, fal nam ká say mgba nzaaruo kị̃ ká síe ɗo law tul na báyị̃i lɛ, ɔ̃mi vi saa luo Ŋgɛrɛwụ̃ru, a rì̃i sùo nzoɓri ká i i ri na, lɛ, i uru siya. Lɛɛ, ɓari riw bele ká i ɗo zaɗɛ í kɔ ri na hị̃ɛ ɗaa ri zikiki.
12 Báyị̃i lɛ, nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká siɗì na, i laa kusol mgba ɓeleŋ saa nulue a ɓaa ha ri mii: «Hil í vi key!» Ro, i hil ká ɓil síi mbam na ɓa nulue, hạ̃ nzoɓ tul ŋgạ̃ni ɓari kɔ ri ɓáy nun-ri.
13 Ká zaɗɛ ku hɔy lɛ, tusiri laŋ yik yik hạ̃ ŋgɛrɛpuo ká i te ɓil-e zaɗ duɔ na, zaɗ mbị̃wke dir wuruk hạ̃ nzoɓri isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ tɔnɔ say zì̃ŋ huɗ ɓay tusiri ka laŋ na. Ɓie nzoɓri ká i saɗ ká í kaw ɓáy kumnun ɓáy na, hị̃ɛ ɗaa ri zikiki a í ɗaa riŋ ɗìka ɓo tụ̃l Ŋgɛrɛwụ̃ru ká kaw nulue.
14 Sɛkɛ fe ndeke ɗi siɗike na kal ro; lɛ, sɛkɛ fe ndeke ɗì sayke ro ɗo ɗi ya vuku.

Tị̃w ndeke ɗi tɔnɔ sayke

15 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru ndeke ɗi tɔnɔ sayke na ul tị̃w ɓe. Lɛɛ, mì laa kusolri mgba goɗì goɗi ká nulue mii: «Timbɛɗɛ key na, hụ̃rusuo réke mbay ká tul hụ̃rusuori riw bele ká tusiri key na ɗo nduo Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwụ̃ru naari ɓáy *Krisi, nzoɓ ká'a pie ni vi tusiri key ɓay yạ̃aŋa nzoɓri na. Ka'a réke mbay mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ.»
16 Báyị̃i lɛ, *ŋgɛrɛ tul peɗri ká síŋ siɗì pạ̃rɛ niŋ ká kaw tul kariŋgaw mbay ɓari ká pol Ŋgɛrɛwụ̃ru na, i huku siri í ɗaa nzaa pol-ri tuŋ siri í ruo ni mii:

† **11:2 11.2** Few 42 ɓa nam 1260 a ɓa mbiimbam 3,5 ndạ̃w. Ɓil namkeri ku na, rì̃i fe ká ŋgɛrɛtemndaya re mbay a ɗaa nun nzoɓri tuɔ síe ɓamba. Roo lɛ, ɓa sạ̃w síe ká Ŋgɛrɛwụ̃ru kị̃ ɗaa ɓo. ‡ **11:4 11.4** Ká ɓil mbeɗe Zakari 4.1-14 na, puu oliviyeri ká siɗì ká huu ndeleri ká i ɗaa sì̃i say ɗo lakun-ɛ kun-ɛ na, ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwụ̃ru nan ri zuɔ ɓoɗ, a ɗaa num zuɔ tul-ri ɓay haŋa ri ɗaa peɗ ɓe. § **11:8 11.8** Ŋgɛrɛpuoke na ɓa Zuruzalɛm.

17 «Ŋgɛrɛmbay, Ŋgɛrɛwu̱ru Nzoɓ Hu̱rusuo Luye,
ɓo ka̱ mù ɗo pola ɗɔɗ nda̱w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy,
ɓo ká mú ɗo timbɛɗɛ key nda̱w na:
Taambɔl ha̱ mù ɓay tul bawda hu̱rusuo ká mù ɗáake peɗ,
a timbɛɗɛ key na mù kaw ɓa mbay.
18 Nzoɓri ká sa̱w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ ká i tuu mù ya na,
law-ri fa̱a ri gbururu gbururu ká tul-a.
Roo lɛ, timbɛɗɛ key na, ɓa sa̱w síe ɓo ro
ɓay haŋa hɛrɛ ɓo ka ɓo tul-ri.
Timbɛɗɛ key na, ɓa sa̱w síe ɓo ro
ɓay haŋa mù kuŋ sal ɓay ɓo tul nzoɓ huɗeri.
Timbɛɗɛ key na, ɓa sa̱w síe ɓo ro
ɓay haŋa mù ha̱ fe tunduo ha̱ nzoɓ peɗ ɓori
ká i ɓa nzoɓ ya̱aŋa ɓayri saa nzaa-a,
ɓáy nzoɓri riw bele ká i ɓa taa ɓo ká í hi̱ɛ mù,
ze i ɓa na ŋgɛrɛri, mase leɗri kara nda̱w.
Timbɛɗɛ key na, ɓa sa̱w síe ɓo ro
ɓay haŋa mù ɓiɛ ɓari ká i ɓiɛ tusiri key na kpukɗu kpukɗu!»
19 Báyi̱i lɛ, *hul ka̱ni Ŋgɛrɛwu̱ru ká nulue na mgbuɗa ɗo hɔy ha̱ nzoɓri kɔ *sanduku sáka kuni ká ɓo ɓil-e. Lɛɛ, mbamri vbu haa gbɛrɛrɛ gbɛrɛrɛ nda̱w, kusolri mgba ɓeleŋ ɓeleŋ nda̱w, mbamri yi̱w kpă̱y kpă̱y nda̱w, tusiri laŋ yik yik nda̱w, rɔɔ sa̱riri ga̱y ziɗiɗi ziɗiɗi zuɔ siri nda̱w pi.

12

Má̱y ɓáy nay saŋ

1 Báyi̱i lɛ, fe ká kiɛ fe ká ɓa hi̱ɛ zikiki ndaɗ kɔ́kɔ ti̱i saa tumbam. Mì kɔ má̱y nzoɓ mbi̱w ká síe puɗ ni kpurukuɗ munu ɓa gari. Ka ɗaa ɓal-ɛ zuɔ tul few, rɔɔ taguɓa mbay ká mbaymawri duɔ falɛ siɗi ɗo ɗi guɓa tul-e.
2 Ka ɗo ɓil a ɗo ɗi ya ɓay mbóŋ leɗ, lɛ, nduo sɛ ni ha̱ ni guu fe.
3 Báyi̱i lɛ, fe ká kiɛ fe ki̱ ti̱i saa tumbam. Mì kɔ bawda nay saŋ si̱i ɓa huu ká tul-e ɓa tɔnɔ say, ti̱w-ɛ ɓa duɔ, lɛ, taguɓa mbay ɓa tɔnɔ say ɓo tul-ri mbi̱w mbi̱w bele. 4 Báy sa̱w-ɛ na mbaymawri ká i te ɓil-e zaɗ say na, ka dúɔke zaɗ mbi̱wke, a kuɔ ri a vbuku ri zuɔ tusiri mgbarak. Ka ɗo lakun má̱y ká ɗo mbóŋ na kɛk ɓay haŋa ɓo ka mboŋ lɛ, ɓeri tu̱u vi-e na hak.
5 Lɛɛ, má̱y na mboŋ leɗ wa̱ra nzoɓ, ɓe ká'a réke mbay ká tul nzoɓri ká sa̱w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ riw bele ɓáy hu̱rusuo*. A lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ví mbi leɗ na a séke luo Ŋgɛrɛwu̱ru ká kaw tul kariŋgaw mbay ɓe.
6 A báyi̱i lɛ, máa leɗ na ɗuu a se zaɗ ká Ŋgɛrɛwu̱ru leke ɓay tul-e ká ɓil law kɔr ɓay haŋa ɓo, ka hɔ́l ni nam isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ mbi̱w ɓáy isɔɗ sɔɗ siɗi ɓáy sí̱ŋ yie (1.260)†.
7 Báyi̱i lɛ, ruy ɗo nulue. Leɗ nza-apeɗ Ŋgɛrɛwu̱ru ká riŋ-ɛ ɓa Misɛl ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri, a nay saŋ ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri laa, i ruu ziŋ ki̱.
8 Roo lɛ, Misɛl ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri na i haw yu̱m, a í pɔŋ faa ha̱ nay saŋ ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri ɓay haŋa ri kaw nulue mbǎa.
9 I vbu bawda nay saŋ na ɓo kɛlɛ, ɓe sɔy piɛɗke lew ká i ɗi ni ɓa ŋgɛrɛtemndaya, mase *Satan, ká ula nzoɓri riw bele ká tusiri key na; i vbu ni saa nulue ɓo tusiri gbirik ɓáy leɗ nzaapeɗ ɓeri mbi̱w hɔy.
10 Falɛ ku lɛ, mì laa kusol mgba ɓeleŋ ká nulue mii:
Timbɛɗɛ na, pam Ŋgɛrɛwu̱ru vi ro!
Timbɛɗɛ key na, Ŋgɛrɛwu̱ru kiɛ hu̱rusuo-ɛ ɓáy réke mbay ɓe!

* **12:5 12.5** Ì ki̱i Simri 2.9. Leɗke ku na ɓa Krisi, ɓe ká Ŋgɛrɛwu̱ru pie ni ɓay ya̱aŋa nzoɓri. † **12:6 12.6** Ì ki̱i FKT 11.2. Ká ɓil sa̱w síeke ku ká i ɗaa nun nzoɓri tuɔ síe na, Ŋgɛrɛwu̱ru hɔl nzoɓ ɓeri.

Timbɛɗɛ key na, Krisi, nzoɓ ká'a pie
ni vi ɓay ya̰aŋa nzoɓri na,
kiɛ hṵrusuo-ɛ:
Nzoɓ Ɗáa Ɓay ɓo tul yṵ naari,
ɓe ká'a ɗo pol Ŋgɛrɛwṵru naari
ɓay ɗáa ɓay ɓo tul-ri suŋ ɓáy ɓisie na
i vbu ni saa nulue ɓo kɛlɛ.
11 Yṵ naari haw yṵm ká tul-e
ɓáy faa sím Vu Baɗu,
ɓáy Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ká i ɓaa nasike ɓa kɛlɛ,
rɔɔ ɓáy sùo-ri ká i pɔŋ yaklak ha̰ huɗ.
12 Sa̰wke mini ze, nulue ɓáy ɓaarì ká ì ɗaa puo ká ɗi na,
ì zay sùo-rì!
Roo lɛ, sɛkɛ fe ɓa taa tusiri ɓáy bawda maambii,
ɓay ḭi lɛ, ŋgɛrɛtemndaya na ɗi ɓa luo-rì ku!
Law-ɛ fa̰a ni gbururu gbururu, ɓay ḭi lɛ,
ka kɔ sa̰w síe ɗáa peɗ ɓe na tɔ̀ŋ ɗi mbǎa ro.
13 Zaɗka nay saŋ na kɔ mii, i vbu ɓeri ɓo tusiri na báyḭi lɛ, ka tii sa̰w nii má̰y ká mboŋ leɗ wa̰ra nzoɓ na.
14 Roo lɛ, Ŋgɛrɛwṵru ha̰ ta̰y bawda tirim ɓa siɗi ha̰ má̰y na ɓay haŋa ni ka zŏke kpṵru a se zaɗ ká Ŋgɛrɛwṵru leke ɓay tul-e ká ɓil law kɔr, a hɔ̰l ni mbiimbam say ɓáy few yie a ha̰ ni kaw ɗi ɗi ɓáy nay saŋ na.
15 Báyḭi lɛ, nay saŋ na kuku mbii tuɔ fal má̰y na munu ká maambii, ɓay haŋa ɓo mbiike na ka ya̰a ni.
16 Roo lɛ, tusiri sɔ má̰y na, a aa nzi-ɛ a tṵu mbii ká tḭi saa nzaa nay saŋ na.
17 Zaɗka nay saŋ na kɔ munu báyḭi lɛ, law-ɛ fa̰a ni ká tul má̰y na gbururu gbururu, a yḭi a vǎa ruu ziŋ ɓie sa̰w má̰y na, ɓari ká i ɗaa vu mbom ɓo tul *bol kusol Ŋgɛrɛwṵru a í ɗo tul tusuɛ ɓay ká Zezu tina ha ri na.
18 Báyḭi lɛ, nay saŋ na ɗo siya ká nzaa bawda maambii na kɛk.

13

Fe mgbamri ká siɗi ká i ɗo yer

1 Falɛ ku lɛ, mì kɔ fe mgbam mbḭw ká ɗo yer tḭi saa bawda maambii. Ka ɗo ɓáy tḭw ɓa duɔ, tul ɓa tɔnɔ say. Taguɓa mbay guɓa tul tḭwkeri ku na mbḭw mbḭw riw bele. Ká nzaa pol-ri mbḭw mbḭw bele na, i vbie riŋ tḭiri Ŋgɛrɛwṵru ze ɗo ɗi*.
2 Fe mgbamke ká mì kɔ ni na rḭ̀i ɗaɗakli, ɓal-ɛri rḭ̀i ɓal tawa̰ra, nzi-ɛ rḭ̀i nzáa mbaki. Nay saŋ na ha̰ ni ŋgɔŋɔ ɓe, kariŋgaw mbay ɓe, ɓáy bawda hṵrusuo ɓay ɗáa fe.
3 Fe mgbamke ku na, tul-e mbḭw ká sakrake ha̰wri na, rḭ̀i fe ká'a ziŋ nṵɔ ká i ni ɗo ɗi, roo lɛ, nṵɔke ku na nzɛ. Nzoɓ tukɛlɛri riw bele na tuku ri ha ri ɗo yer a í ɗuu fal-ɛ.
4 I ruo nay saŋ na, ɓay ḭi lɛ, ka ha̰ hṵrusuo ha̰ fe mgbam na. I ruo fe mgbam na nda̰w í ɓaa mii: «Nzoɓ ve nda̰w rɔɔ hṵrusuo-ɛ rḭ̀i taa fe mgbamke na lɛ? Nzoɓ ve nda̰w rɔɔ, a máa rúu ziŋ ni lɛ?»
5 Báyḭi lɛ, Ŋgɛrɛwṵru pɔŋ faa ha̰ fe mgbam ká ɗo yer na ɓaa ɓay siika sùo ɓeri, ɓáy ɓay tḭiri ni, a ha̰ ni hṵrusuo ɗáa peɗ few síŋ niŋ pa̰rɛ siɗi†.
6 Ka mgbuɗa nzi-ɛ a tḭiri Ŋgɛrɛwṵru nda̰w, tḭiri riŋ-ɛ nda̰w, zaɗ káw ɓe ká nulue nda̰w, rɔɔ ɓari riw bele ká i ɗaa puo ká ɗi nda̰w pi.
7 Ŋgɛrɛwṵru pɔŋ faa ha̰ ni ruu ziŋ nzoɓri ká i ɗo ɓoɗ ɓa taa ɓe Ŋgɛrɛwṵru na a haw yṵm ká tul-ri. Ka ha̰ ni hṵrusuo ká tul sa̰w ka̰niri riw bele nda̰w, sa̰w nzoɓri riw bele nda̰w, nzaa ɓayri riw bele nda̰w, rɔɔ ɓáy nzoɓri ká sa̰w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ riw bele nda̰w pi.
8 Lɛɛ, nzoɓ tukɛlɛri riw bele na, i ruo fe mgbamke na; ɓa ɓari huo-ri ká i ɗaa riŋ-ri ɗo ɓil mbeɗe pam pola ɗɔɗ nda̰w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy na ze i ruo ni ya. Mbeɗeke ku na, ɓa taa Vu Baɗu ká i i ni ɓa *fe poy.

* **13:1 13.1** Ká ɓil sewke na, mbay Rɔmri mbi riŋ ká ɓa taa Ŋgɛrɛwṵru ɓo tul-ri a í hii ɓay haŋa nzoɓri rùo ri munu ká ŋgɛrɛwṵru ɓari. Ɓe mini ze i tḭirike Ŋgɛrɛwṵru. † **13:5 13.5** I kḭi FKT 11.2.

9 Nzoɓ ká ɗo ɓáy suku láa ɓay lɛ,
ka laa ɓay ká ɗo key!
10 Nzoɓ ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ni ɗo
ɓay tul hul sal lɛ, i mgbaka ni naa
hul sal na ḳi̧. A nzoɓ ká'a ɗaa ni
ɗo ɓay tul maamii lɛ, i ika ni ɓáy
maamii na ḳi̧. Ɓe ze ɓa są̣w síe haŋa
nzoɓ taa Ŋgɛrɛwṵruri i sṵu law-ri a
í ɗo tul mbika law.
11 Falɛ ku lɛ, mì kɔ fe mgbam ḳi̧ ká
ɗo yer ká ṭii na ɓáy buɗ saa siri. Ka
ɗo ɓáy ṭi̧w ɓa siɗì rìi ṭi̧w vu baɗu,
roo lɛ, ɓay ɓáa ɓe ɗo munu ɓa taa
nay saŋ na.
12 Ɓe na, hṵrusuo titire fe mgbam
riw bele ɗo sùo-ɛ, a ɗáake peɗ ɓáy
riŋ-ɛ hą̣ nzoɓ tukɛlɛri ruo titire fe
mgbam, ɓe ká nṵɔ ɗo sùo-ɛ rɔɔ a nzɛ
na.
13 Ka ɗaa bawda fe saŋri; ka ɗaa
hą̣ huu kara ɗì saa nulue a ɓo tusiri
ká nun nzoɓri riw bele.
14 Ɓáy faa fe saŋri ká'a ɗaa ɓáy riŋ
titire fe mgbamke na, ka ŭlake nzoɓ
tukɛlɛri ká tusiri key. Ka ɓaa ha ri
mii: «Ì mbuo fe rìi titire fe mgbam
na ɓay ɗáake mbay ɓo tul-e, ɓe ká'a
hu-huɗ nṵɔ maamii, rɔɔ a fil na.»
15 Ka ziŋ hṵrusuo ɓay haŋa ɔ̰mi hą̣
fe ká i mbuo rìi titire fe mgbam na,
ɓay haŋa ɓo, fe ká i mbuo na ka ɓaa
ɓay, a i nzoɓri riw bele ká i hii ɓay
rúo ni ya na.
16 Fe mgbam ká ɗo yer ká ṭii saa
siri na mbi nzi-ɛ hą̣ nzoɓri riw bele,
ze i ɓa na ŋgɛrɛri, mase leɗri, nzoɓ
feziŋari mase nzoɓ kṵkuri, koyri
mase nzoɓri ká i kaw ɓáy tul-ri kara,
i te surum ɗo nduo hoɗo ɓari, mase
nzaa pol-ri.
17 Nzoɓ ká surum key na ti sùo-ɛ
ya lɛ, ka maa ɓay híe fe ya ndą̣w,
a maa ɓay mbika fe a hie ziŋ nzoɓ
ya ndą̣w pi. Surumke ku na ɓa riŋ
fe mgbam ká ɗo yer na, mase ḳiiŋa
suy fe ká maa ḳi̧ ɓáy riŋke‡.
18 Ɓe ze ɓa są̣w síe haŋa nzoɓ taa
Ŋgɛrɛwṵruri i ɗo ɓáy nun nzɛm.
Nzoɓ ká ɗo ɓáy fe kɔ́kɔ lɛ, a máa ɓay
ndáy suy fe ká maa ḳi̧ ɓáy fe mgbam
ká ɗo yer na, ɓay i̧i lɛ, suy feke ku
na, maa suy nzoɓ. Súyke na ɓa isɔɗ
sɔɗ yie ɓáy síŋ yie pą̣rɛ yie (666).

14

Vu Baɗu ɓáy nzoɓ ɓeri

1 Falɛ ku lɛ, mì kɔ-kɔ́m, lɛ, mì kɔ
Vu Baɗu ká ɗo siya ká tul kuo *Siǫ̣n.
Nzoɓri ká i ɗo ziŋ ni na i ɓa isɔɗ sɔɗ
duɔ zaɗ isɔɗ ɓáy síŋ niŋ pą̣rɛ niŋ
(144.000) ká i vbie riŋ-ɛ ɓáy riŋ bi-ɛ
ɗo nzáa pol-ri.
2 Lɛɛ, mì laa kusol mgba saa nulue
rìi maambii ká so gbuu gbuu, mase
rìi mbam ká yi̧w kpặy. Kusol ká mì
laa na, mgba rìi nzaŋa koloŋ ká nzoɓ
haŋakeri haŋ.
3 Bawda ruɔ nzoɓkeri ku na, i
ɗo siya ká pol kariŋgaw mbay ɓáy
fe ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ, rɔɔ
ɓáy *ŋgɛrɛ tul peɗri ndą̣w na, i ɗi
sim fie. Simke ku na, nzoɓ mbi̧w
maa ɓay fére ya, ɓa ɓari huo-ri ḳi̧
hɔy ká i ɓa isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ isɔɗ
ɓáy síŋ niŋ pą̣rɛ niŋ (144.000) ká
Ŋgɛrɛwṵru puo mbɔl ká tul-ri ɓáy
faa sím Vi-e ká tusiri key na ze, i maa
ɓay fére.
4 Ɓa ɓari ká i kɔrɔ sùo-ri *taŋ kaɗ
kaɗ í zaa mạ́yri ya*, í se fal Vu Baɗu
na ɓáy zaɗri riw bele ká'a se ɗi. I
ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru puo mbɔl
ká tul-ri ká sakra nzoɓri ɓáy faa sím
Vi-e ha ri vi ɓa taa ɓe ɓáy Vu Baɗu.
Nzoɓkeri ku na, i ɗo munu ɓa titire
tul fe pay ká i mbi hą̣ Ŋgɛrɛwṵru.
5 Kúɗ ɓay mbi̧w kara ṭii saa nzaa-
ri ya; i ɓa nzoɓri ká ɓay ti tul-ri ya.

Leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká say

6 Falɛ ku lɛ, mì kɔ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru ḳi̧ mbi̧w zo a hą̣ari tum-
bam siya. Ka ɗo ɓáy Ɓay Kere ká ɗo
ɓaŋguɔ ɓay ka-káake hą̣ nzoɓri ká

‡ **13:17 13.17** Ká ɓil sewke ku na, vu maa ɓay mbi̧w mbi̧w ká ɓil alfabe gɛrɛk na, ɗo ɓáy suy fe ḳiiŋa ɓe ḳiiŋa ɓe. Ɓe ze, zaɗka i ɗaa suy vu maa ɓay riŋ nzoɓ nde ḳi̧ lɛ, vi ɓa suy fe ká maa ḳi̧ ɓáy riŋ nzoɓke. * **14:4 14.4** Ɓay key na ɓaa ɓay se tul nzoɓri ká i se fal fe ɗáa ką̣aya nzoɓ tukɛlɛri ya. Ɓayke haa faa haŋa nzoɓ naa ziŋ mạ́y ɓe ya na ya.

tusiri key, ɓáy sạ̃w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ
riw bele ndạ̃w, sạ̃w kạ̃niri riw bele
ndạ̃w, nzaa ɓayri riw bele ndạ̃w, rɔɔ
ɓáy sạ̃w nzoɓri riw bele ndạ̃w pi.
7 Ka ɓaa ɓay mgba ɓeleŋ mii: «Ì
hĩ̧ɛ Ŋgɛrɛwũ̧ru a í ɗaa riŋ ɗika ɓo
tul-e, ɓay ĩ̧i lɛ, nam ká'a kúŋ sal ɓay
zuɔ tul nzoɓri na vi ro. Munu zu lɛ,
ì ruo ni, ɓe ká ɗaa tumbam ndạ̃w,
tusiri ndạ̃w, bawda maambii ndạ̃w,
rɔɔ ɓáy ɗaa luo mbiiri ndạ̃w pi.»
8 Báyĩ̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwũ̧ru
ndeke ɗi siɗike tɔŋ fal leɗ nzaapeɗ
titire na a ɓaa mii: «Ì kɔ, ŋgɛrɛpuo
*Babilõ̧n lie ro! Bawda ŋgɛrɛpuo
key ká ɗaa hạ̃ nzoɓri ká sạ̃w puo
ɓari ɓoɗ ɓoɗ riw bele nzɔ him ɓe, í
pɔŋ sùo-ri yaklak ɓo ɓil fe ɗáa lɔrɔri
na, lie kpukɗu kpukɗu ro!»
9 Báyĩ̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwũ̧ru
ndeke ɗi sayke tɔŋ fal nzoɓ siɗikeri
na, a ɓaa ɓay mgba ɓeleŋ mii:
«Nzoɓ ká ruo fe mgbam ká ɗo yer
ɓáy fe ká i mbuo riĩ̧ ni, a ha ri te
surum riŋ-ɛ ɗo nzaa pol-e, mase fal
nduo-ɛ lɛ,
10 ɓe kĩ̧ sùo-ɛ kara a nzɔkɔ him
hɛrɛ Ŋgɛrɛwũ̧ru ká'a kuna zuɔ ɓil
tuŋguo hɛrɛ ɓe taŋ zukrike. Nzoɓke
ku na, a kɔ́kɔ sí̧e ká ɓil huu ká tisaw
vuo huu ká ɗi a fũ̧ kpiri kpiri ká pol
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwũ̧ru ɓáy pol Vu
Baɗu.
11 Zuu huu ká ha ri kɔ sí̧e na a tĩ̧i
ndururu mbiimbam ɓáy mbiimbam
ɓaŋguɔ. Nzoɓ ká ruo fe mgbam na
ɓáy fe ká i mbuo riĩ̧ ni, ɓáy nzoɓ hạ̃a
hạ̃a ká ha ri te surum riŋ-ɛ ɗo sùo-ɛ
na, ka ti mgbaka tạ̃ram ya mgbaŋ,
ɓil suŋ ya ndạ̃w, ɓisie ya ndạ̃w pi.»
12 Ɓe ze ɓa sạ̃w sí̧e haŋa nzoɓ
Ŋgɛrɛwũ̧ruri ká i ɗaa vu mbom ɓo
tul bol kusol-eri, a í ɗo tul ɓay Zezu
na, i sũ̧u law-ri.
13 Falɛ ku lɛ, mì laa kusol ká mgba
ká nulue mii: «Mu vbie ɓayri key ka
ɗo mbeɗe: Tii sạ̃wke saa vuri key
na, nzoɓri ká i hu ká ɓil Ŋgɛrɛmbay
na, suoriya ɓa taa ɓari.» Lɛɛ, Tem
Ŋgɛrɛwũ̧ru yĩ̧iŋra ɓáy ɓayke mii:
«Zaɗɛ zu, ɓa tusuɛ kĩ̧. I máa ɓay
mgbaka tạ̃ram sùo-ri ká tul peɗ ɓari
ká i ɗaa, ɓay ĩ̧i lɛ, fe kere ɓari ka
i ɗaa na, Ŋgɛrɛwũ̧ru ti yĩ̧iŋra ya, a
haŋa ri fe tunduoke ɓáy.»

Fe ká tina nun se tul ɔ́rɔ nam kúŋ sal ɓay

14 Falɛ ku lɛ, mì kɔ-kɔ́m na rɔɓay,
lɛ, mì kɔ sí̧i mbam pie. Ká tul sí̧i
mbamke ku na, nzoɓ riĩ̧i vu nzoɓ
kaw ɗi; taguɓa mbay ká i ɗaa ɓáy
lari ká ndũ̧y zĩ̧riri zĩ̧riri guɓa tul-e,
a mgba ŋgahol ká nzi-ɛ uo pɛlɛm
pɛlɛm ɗo nduo-ɛ.
15 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwũ̧ru
kĩ̧ tĩ̧i saa *hul kạ̃ni Ŋgɛrɛwũ̧ru ká
nulue a ɗaa fe ɓáy bawda kusol-
e ɓeleŋ a ɓăake ɓay ziŋ nzoɓ ká
kaw tul sí̧i mbam na mii: «Mu mbi
ŋgahol ɓo na, a mú tii sạ̃w vbieke fe
pay na, ɓay ĩ̧i lɛ, sạ̃w sí̧e vbí̧e fe pay
na vi ro; fe pay ká tusiri na ŋgɔŋ ro.»
16 Báyĩ̧i lɛ, nzoɓ ká kaw tul sí̧i
mbam na, mbi ŋgahol ɓe na a
vbieke fe payri ká tusiri na†.
17 Báyĩ̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwũ̧ru kĩ̧ tĩ̧i saa hul kạ̃ni
Ŋgɛrɛwũ̧ru ká nulue; ɓe kara ka
mgba ŋgahol ká nzi-ɛ uo pɛlɛm
pɛlɛm na ɗo nduo-ɛ ndạ̃w.
18 Leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwũ̧ru kĩ̧ na
rɔɓay ká ɗo ɓáy hũ̧rusuo ká tul huu
na tĩ̧i saa zaɗ *tutakra fe poy, a ɗaa
fe ɓáy bawda kusol-e ɓeleŋ ziŋ nzoɓ
ká mgba ŋgahol ká nzi-ɛ uo pɛlɛm
pɛlɛm na mii: «Mu mbi ŋgahol ɓo
ká nzi-ɛ uo pɛlɛm pɛlɛm na, a mú
kúɗke lere puuri ká ɗo zúɓa zuɓa
ká tusiri, ɓay ĩ̧i lɛ, lerekeri na ŋgɔŋ
ro‡.»
19 Báyĩ̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwũ̧ru na mbi ŋgahol ɓe a

† **14:16 14.16** Ká ɓil mbeɗe Matiye na, vbí̧e fe pay kiɛ nam kúŋ sal ɓay Ŋgɛrɛwũ̧ru ká'a ví vuku. I kĩ̧i Mat 13.30,38-42. ‡ **14:18 14.18** Riŋ lere puu key na ɓa *rezĩ̧n.* Leɗ Izarayɛlri vbuku lere puuri zuɔ goɗo tisaw ká ɓa zaɗ ɗuɔ mbii lere puu a í tɔɗ hạ̃a mbiike tĩ̧i. Tɔ́ɗ lere puu mini key na, nzoɓ hạ̃nɛri ker í ɓaa mii, feke kiɛ hɛrɛ Ŋgɛrɛwũ̧ru ká'a ɗáa ɓo tul nzoɓri ká nam kúŋ sal ɓay. I kĩ̧i FKT 19.15; Ezay 63.3; Zuyɛl 3.13.

kŭɗke lere puuri ká ɗo zúɓa zuɓa ká tusiri, a vbuku zuɔ zaɗ ɗuɔ mbii lere puu ká kiɛ hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru.

20 I tɔɗ lere puuri ká zuɔ zaɗɛ na ká fal ŋgɛrɛpuo; lɛ, sím ká ṭii saa zaɗ ɗuɔ mbii lere puu na, hil kpṵru se kɛ̌ŋrɛŋ ká ɗo nzaa piriri. Símke ká uo na yạa zaɗ a maa sal faa isɔɗ sɔɗ sayri mùnu (300).

15

Ɔrɔ ɓie ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ ká tɔnɔ say

1 Falɛ ku lɛ, mì kɔ fe ká kiɛ fe ḳi ká nulue ká ɓa hi̧ɛ zikiki a ndaɗ kɔ́kɔ. Leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká tɔnɔ say mgba ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ tɔnɔ say ɗo nduo-ri. Ɓa ɔ́rɔ ɓie ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ ro zu, ɓay i̧i lɛ, ɓáy faa ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ ku na ze hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ɔ ká ɗi.

2 Mì kɔ fe rii̧ bawda maambii ká ɗo kạrara ká zukri ḳi ɓáy huu; a mí kɔ ɓari ká i haw yṵm ká tul fe mgbam ká ɗo yer, ɓáy tul fe ká i mbuo rii̧ ni, rɔɔ ká tul ɓe na ká suy ɓe suo bol riŋ-ɛ na. I ɗo siya ká tul bawda maambiike, í mgba nzaŋa ká Ŋgɛrɛwṵru ha ri ɗo nduo-ri gbiri gbiri,

3 a í ɗi sim ká *Moyze, nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwṵru ɗi ká pola lew, ɓáy sim ká Vu Baɗu ɗi mii:

«Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Hṵrusuo Luye,
fe ɗáa ɓori na ɓa hi̧ɛ zikiki a ndaɗ kɔ́kɔ!
Mbay tul nzoɓri ká sạw puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ bele,
feri ká mù leke ɓay ɗáa na,
ɗo ɓáy zaɗɛ a maa ɓáy tusuɛ ɓay.
4 Ŋgɛrɛmbay, wạa, nzoɓ ve ndạw rɔɔ ti hi̧ɛ mù ya lɛ?
Nzoɓ ve ndạw rɔɔ, a sáŋ ɗáa riŋ ɗika ɓo tul-a lɛ woo?
Ɓa tusuɛ, ɓa ɓo huo-ɔ ḳi hɔy ze mù taŋ kaɗaŋ.
Nzoɓri ká sạw puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ riw bele na i vika luo-ɔ
í huku pol-a ɓay rúo mù,
ɓay i̧i lɛ, fe ɗáa ɓori ká ɗo ɓáy zaɗɛ na
ɗo zaɗ hie ká nun nzoɓri riw bele.»

5 Falɛ ku lɛ, mì kɔ *hul kạni Ŋgɛrɛwṵru ká nulue ká *zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri ɗo ɓil-e na mgbuɗa ɗo hɔy.

6 A lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká tɔnɔ say ká i mgba ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ ká tɔnɔ say ɗo nduo-ri na, i ṭii saa hul kạnike. I nduo gari ká ndaɗ ɓamba a ndṵy a puu kpala kpala; i ɗaa sal ɓil ká i ɗaa ɓáy lari ká ndṵy zi̧riri zi̧riri na tekre nzaa law-ri.

7 Lɛɛ, fe mbi̧w ká sakra fe ɗoko ɓáy kumnunri ká niŋ na, hạ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká tɔnɔ say na, tuŋguo tɔnɔ say ká i ɗaa ɓáy lari ká ndṵy zi̧riri zi̧riri. Tuŋguoke ku na him hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Káw Ɓáy Kumnun mbiimbam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ na, mbaa ɗi maa ri mbi̧w mbi̧w bele.

8 Báyi̧i lɛ, zuu huu ká kiɛ riŋ ɗika Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo, ɓáy hṵrusuo-ɛ na yạa ɓil hul kạnike kpol kpol bele hạ nzoɓ mbi̧w mini kara maa ɓay rii̧ ɗi ya kpṵru maa ɓáy ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ ká tɔnɔ say ká leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká tɔnɔ say i víke na ɔ bele ndạw rɔ.

16

Tuŋguo hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká tɔnɔ say

1 Falɛ ku lɛ, mì laa kusol nzoɓ mgba ɓeleŋ uru saa *hul kạni Ŋgɛrɛwṵru ká nulue a ɓaa hạ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵruri ká tɔnɔ say na mii: «Ì se í vǎa kúna him hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo ká ɓa tɔnɔ say na ka zuɔ tusiri.»

2 Báyi̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru titire se a vǎa kuna him hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo ɓe na zuɔ tusiri. Lɛɛ, nzoɓri ká i hą̣ téke surum fe mgbam ká ɗo yer ɗo sùo-ri, a í ruo fe ká i mbuo rii̧ ni na, nṵɔ dạy ká sɛ ɓamba zuɔ sùo nzoɓkeri na kpurukuɗ bele.

3 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi siɗike se a vǎa kuna him
hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo ɓe
na zuɔ bawda maambii. Lɛɛ, mbiike
na fɛrɛ a ndiŋ munu ɓa sím nzoɓ
huɗe, a feri riw bele ká ɗo ɓil-e ɓáy
kumnun na i hu mburuk.
4 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi sayke se a vǎa kuna him
hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo ɓe
na zuɔ nduo mbii ɓáy faa luo mbiiri
ha ri fɛrɛ a ɓa sím.
5 Báyi̧i lɛ, mì laa kusol leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓáy hṵrusuo ká
tumbiiri na ɓaa hạ̃ Ŋgɛrɛwṵru mii:
«Ɓo ká mù taŋ kaɗaŋ,
ɓo ká mù ɗo pola ɗɔɗ ndạ̃w rɔɔ
tusiri ɗo ɓáy,
mù ɗo timbɛɗɛ key ndạ̃w na,
kúŋ sal ɓay ɓo ká mini key na
ɗo ɓáy zaɗɛ.
6 Nzoɓ ndayari na, i ɗaa sím nzoɓ
taa ɓori
ɓáy taa nzoɓ yạ̃aŋa ɓayri saa
nzaa-a na zuɔ siri,
a timbɛɗɛ key lɛ, ɓo ro mù ha ri
nzɔ sim,
í ziŋ fe ká maa tul-ri ɓáy peɗ
ɗáa ɓari.»
7 Lɛɛ, mì laa kusol mgba saa zaɗ
*tutakra fe poy mii:
«Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ
Hṵrusuo Luye,
ɓa tusuɛ ki̧, kúŋ sal ɓay ɓori na,
ɗo ɓáy zaɗɛ,
a maa ɓáy tusuɛ ɓay.»
8 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi niŋke se a vǎa kuna him
hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo ɓe
na zuɔ tul síe a hạ̃ ni faa zɔ́kɔ nzoɓri
pǐi ɓáy zaŋa ɓe.
9 Nzoɓri ká síe záŋke ká hɛɗ hɛɗ
zɔ ri na, i ti̧iri riŋ Ŋgɛrɛwṵru ɓe
ká'a mgba ki̧ri ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ
ká mini key ɗo nduo-ɛ. Roo lɛ, i hii
súo kér ɓay ɓari ɓay ɗáa riŋ ɗika ɓo
tul-e ya.
10 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi ndeɓeke se a vǎa kuna him
hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo
ɓe na zuɔ tul kariŋgaw mbay fe
mgbam na, hạ puoruo ɓe ɗo ɓil
suŋ nduŋ. Nzoɓri sṵ ri̧m-ri mgbɔkli
mgbɔkli ɓay kɔ́kɔ sɛkɛ fe ɓari,
11 a í ti̧iri Ŋgɛrɛwṵru ká nulue ɓay
tul sɛkɛkeri ɓáy nṵɔri ká ɗo sùo-ri
na. Roo lɛ, i hii súo kér ɓay ɓari ká
tul fe ɗáa kạ̃aya ɓari na ya.
12 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi yieke se a vǎa kuna him
hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ɓil tuŋguo ɓe
na zuɔ tul bawda nduo mbii ká riŋ-ɛ
ɓa Efarat hạ̃ mbiike ṵu kpǎ̃ani a pɔŋ
ɓa faa hạ̃ mbayri ká i kaw fi tiya ká
fi ti̧i síe na ha ri víke.
13 Lɛɛ, mì kɔ temndayari tul-ri say
ká i rǐi taŋgi̧wri ti̧i saa ɓil nzaa nay
saŋ ndạ̃w, saa nzaa titire fe mgbam
ká ɗo yer ndạ̃w, rɔɔ saa nzaa fe
mgbam ndeke ɗi siɗike, ɓe ká'a ɗi
sùo-ɛ ɓa nzoɓ yạ̃aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ndạ̃w na.
14 Ɓa temri ká i ɓa taa
ŋgɛrɛtemndaya ká i ɗaa fe saŋri. I
se luo mbayri ká tusiri key riw bele,
ɓay haŋa ɓo, i mbṵ ki̧ í ɗaa ruy ziŋ
Ŋgɛrɛwṵru Nzoɓ Hṵrusuo Luye ɓáy
bawda nam ɓe.
15 Ŋgɛrɛmbay ɓaa mii: «Ì laa key,
mì ti̧i tul-rǐ mbuɗa munu ká nzoɓ
riiɓa ti̧ike. Nzoɓ ká kaw ɓáy nzaa
ɓal-ɛ kekeke a kɔrɔ gari ɓeri ɗo
lakun-ɛ, ɓay haŋa ɓo ka se tigbi-ɛ
hɔy nduɔɗi hạ̃ sahoy ka sɛ ni ya na,
suoriya ɓa taa ɓe.»
16 Báyi̧i lɛ, temndayari na, i mbṵ
mbayri ká zaɗ mbi̧w ká i ɗi ɓáy nzaa
eboro ɓa *Harmagedọn**.
17 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru
ndeke ɗi tɔnɔ sayke se a vǎa
kuna him hɛrɛ Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo
ɓil tuŋguo ɓe na zuɔ ɓil zuu, lɛ,
kusol Ŋgɛrɛwṵru mgba ɓeleŋ saa

* **16:16 16.16** Ɓáy nzaa eboro na *Harmagedọn* ɓa *kuo ká riŋ-ɛ ɓa Magedọn.* Ká hạ̃n kuo Magedọn na leɗ Izarayɛlri ɗaa bawda ruy ká ŋgɔŋ ɓamba ká ɗi. (I ki̧i Nzoɓ kúŋ sal ɓayri 5.19; 2 Mbayri 23.29; 2 Soro fe sạ̃w bulu ɓari 35.22.) *Harmagedọn* ká ɓil mbeɗe ni key na, kiɛ zaɗ ká Ŋgɛrɛwṵru a háw yṵm ká tul ŋgɛrɛtemndaya ká ɗi, ɓa ɔ́rɔ ɓie ruy ki̧ wṵ̃m.

kariŋgaw mbay ká hul kạ̃ni ɓe ká nulue mii: «Peɗke ɔ ro zu.»
18 A lɛ, mbamri vbu haa yela yela ndạ̃w, kusolri mgba ɓeleŋ ɓeleŋ ndạ̃w, mbamri yi̧w kpạ̃y kpạ̃y ndạ̃w, rɔɔ tusiri laŋ yik yik ndạ̃w pi. Ɓa ɗi̧ɛ ká Ŋgɛrɛwu̧ru ɗaa tusiri kpu̧ru ti̧i timbɛɗɛ key na, nzoɓ kɔ ki̧ri tusiri ká laŋ mini key ba mbi̧w ya mgbaŋ!
19 Bawda ŋgɛrɛpuo na sáka zaɗ say, a ŋgɛrɛpuori ká sạ̃w puori ɓoɗ ɓoɗ riw bele ká tusiri key na dir wuruk wuruk. Ro, Ŋgɛrɛwu̧ru ker se tul ŋgɛrɛpuo *Babilọ̃n ká riŋ-ɛ mgba ɓamba na, a ɗaa hạ̃ ni nzɔ him bawda hɛrɛ ɓe ká mbaa tuŋguo ɓe gbạ̃y gbạ̃y na.
20 Tukuɗu mbiiri riw bele na gɔl maa ki̧ gbạ̃y gbạ̃y, a kuori laa lɛ, nzoɓ kɔ ri mbi̧w mbǎa.
21 Bawda sạ̃ri ká ŋgɔɓke hii maa ɓáy ɓɔl naŋ ká i te ɓil-e zaɗ siɗì na gạ̃y saa nulue zuɔ tul nzoɓri ha ri ti̧iri Ŋgɛrɛwu̧ru ɓay tul sạ̃ri ká ɓa ɓíɛ ká mbi ɓáy zaɗ, ɓay i̧i lɛ, ɓa ɓíɛ ká kal tul zaɗ pavbaɗ.

17

Kúŋ ɓay ká ɓo tul bawda máy nun pie

1 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̧ru mbi̧w ká sakra leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̧ruri ká tɔnɔ say ká i mgba tuŋguo him hɛrɛ Ŋgɛrɛwu̧ru ɗo nduo-ri na ɓaa mii: «Mu vi, lɛ, mì kíɛ mù faa ká Ŋgɛrɛwu̧ru a kúŋke ɓay ɓo tul bawda máy ɗáa nun pie, ká ɓa bawda ŋgɛrɛpuo ká ɗo nzaa mbiiri*.
2 Mbayri ka tusiri na i pɔŋ sùo-ri í ɗaa fe ɗáa lɔrɔ ziŋ ni, a nzoɓ tukɛlɛri ká i nzɔ him nun pie ɓe na, himke ɗaa ri tuɗ.»
3 Báyi̧i lɛ, Tem Ŋgɛrɛwu̧ru mgba mì, lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̧ru na mbi mì se ɓil law kɔr. Lɛɛ, mì kɔ máy mbi̧w munu ká ɗi kaw tul fe mgbam ká si̧i ŋgạ̃w ŋgạ̃w ká ɗo yer ká riŋ ti̧iri Ŋgɛrɛwu̧ru ɗo sùo-ɛ kpurukuɗ bele. Fe mgbamke ku na ɗo ɓáy tul tɔnɔ say, ti̧wri ɓa duɔ.
4 Máyke na nduo gari lari ká ndu̧y a ndaɗ ɓamba ká surumkeri ɓa surum gari nduo mbayri. Ka mbaɗa sùo-ɛ ɓáy lari ká ndu̧y zi̧riri zi̧riri ndạ̃w, ɓáy tisaw ká ndaɗ ɓamba ká larike ŋgɔŋ ɓamba ɓáy zaw kereri ndạ̃w pi. Ka mgba tuŋguo ká i ɗaa ɓáy lari ká ndu̧y zi̧riri zi̧riri ɗo nduo-ɛ ká fe ɗáari ká maa kɔ́kɔ ya, ɓáy fe lɔrɔri ze mbaa ɗi ɓay tul nun pie ɓe na.
5 Ká nzaa pol-e na, i vbie riŋ ká sạ̃w ɓayke ɗo zaɗ muni mii: «Babilọ̃n, ŋgɛrɛpuo ká ɗo ɓáy hu̧rusuo, máa nzoɓ ɗáa nun pieri ɓáy nzoɓ fe ɗáari ká maa kɔ́kɔ ya ká tusiri key.»
6 Mì kɔ lɛ, sím nzoɓ Ŋgɛrɛwu̧ruri ká'a nzɔ na ɗaa ni tuɗ ɓa him; ɓa sím nzoɓri ká i i ri ɓay tul ɓay Zezu ká i ɗo tul-e.

Zaɗka mì kɔ ni na, mì yi̧i mí kaw yer.
7 Báyi̧i lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwu̧ru na ɓaa hạ̃ mì mii: «Mina ndạ̃w rɔɔ, mù kaw yer munu lɛ? Mì ɓáa sạ̃w ɓay muni máy key na ɓáy fe mgbam ká ɗo yer ká tul-e ɓa tɔnɔ say, ti̧w-ɛ ɓa duɔ, ká soɓ ni na hạ̃ mù laa.
8 Fe mgbam ká mù kɔ na, pola ká ɗo ɓáy kumnun, timbɛɗɛ lɛ, ka ti mbǎa, roo lɛ, ka'a ti̧i saa *luɔ zaɗ baw ká gbu̧ke tiya ɓay séke zaɗ ɓíɛ ká kpukɗu kpukɗu. A nzoɓ tukɛlɛri ká riŋ-ri ɗo ɓil mbeɗe pam pola ya ɗɔɗ ndạ̃w rɔɔ tusiri ɗo ɓáy na, zaɗka i kɔ fe mgbamke na, i káw yer, ɓay i̧i lɛ, pola na ka ɗo ɓáy kumnun, timbɛɗɛ lɛ, ka ti mbǎa, roo lɛ, ka'a yi̧i a ti̧i ɓáy.»
9 Ɓe ze ɓa sạ̃w síe haŋa nzoɓ taa Ŋgɛrɛwu̧ruri i ɗo ɓáy fe kɔ́kɔ í ɗaa fe ɓáy nun nzɛm. Tul ká tɔnɔ say na, ɓa kuori ká tɔnɔ say ká máy na kaw ɗi†; a ɓa mbayri ká tɔnɔ say ndạ̃w.

* **17:1 17.1** Máy ɗáa nun pie key na, i ɗi ni ɓa Babilọ̃n ŋgɛrɛpuo ndạ̃w, ɓay i̧i lɛ, fe ɗáa ɓe ula nzoɓ tukɛlɛri a kuɔ ri ɗo ɗi ɗi ziŋ Krisi. † **17:9 17.9** Kuori ká tɔnɔ say na, nzoɓri ker í ɓaa mii, ɓaa ɓay se tul ŋgɛrɛpuo Rɔm ká ɓa ŋgɛrɛpuo ká ɗo tul kuori ká tɔnɔ say na.

10 Nzoɓ ndeɓekeri ká sakra ɓari
mbayri na, i kal ro. Nzoɓ ndeke ɗi
yieke re mbay timbɛɗɛ key, a nzoɓ
ndeke ɗi tɔnɔ sayke na vi ya rɔɓay.
A roo lɛ, zaɗka'a vi lɛ, ka ti káw bole
ɗi ya hɔy.
11 A fe mgbam ká pola ɗo ɓáy
kumnun, a timbɛɗɛ lɛ, ka ti mbǎa
na, ɓe ḳị̃ ze ka ɓa mbay ndeke ɗi
tɔnɔ siɗike. Ka ɓa nzoɓ mbị̃w ká
sakra ɓari ká tɔnɔ say na ndą̣w‡, a
se ɓa zaɗ ɓíɛ ká kpukɗu kpukɗu na.
12 A tị̃wri ká duɔ ká mù kɔ na, ɓa
mbayri ká duɔ ká i re mbay ya ɓáy,
roo lɛ, i zíŋ hụ̃rusuo réke mbay są̣w
síe mbị̃w hɔy ziŋ fe mgbam ká ɗo
yer na.
13 Bari mbaykeri ku na, law-ri
maa ḳị̃ a í hą̣ ŋgɔŋɔ ɓáy hụ̃rusuo
ɓari ɓay ɗáake peɗ hą̣ fe mgbam na.
14 Fe mgbamke ɓáy mbayri ká duɔ
na, i rúu ziŋ Vu Baɗu, roo lɛ, Vu
Baɗu na, a háw yụ̃m ká tul-ri, ɓay
ị̃i lɛ, ka ɓa Ŋgɛrɛmbay ká kal tul
ŋgɛrɛmbayri, a ɓa Mbay luye ká
kal tul mbayri riw bele. A ɓari ká
Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗi ri a nan ri zuɔ ɓoɗ
ká í ɗo tul ɓay ɓe na, ì ɓá nzoɓ háw
yụ̃m ziŋ ni.
15 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru na
ɓaa hą̣ mì rɔɓay mii: «Nduo mbiiri
ká mù kɔ ká mạ́y nun pie ɗaa puo
ká ɗi na, ɓa są̣w nzoɓri ndą̣w, ruɔ
nzoɓri ndą̣w, są̣w puo nzoɓri ndą̣w,
rɔɔ nzaa ɓay nzoɓri ndą̣w pi.
16 Tị̃wri ká duɔ ká mù kɔ, ɓáy fe
mgbam na, i túŋ mạ́y ɗáa nun pie
na ŋgereŋ. I nán feri ká'a ɗǒke na
kpakla kpakla bele ɓay pɔ́ŋ ni ɗo
hɔy nduɔɗi. I sụ̃ŋa náy sùo-ɛ, a í tay
ɓie ɓáy huu kpɔlɔk kpɔlɔk,
17 ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗaa kɔn
ɗáa peɗke na ɗo ɓil law-ri ɓay haŋa
ri ɗaa fe ká'a leke ɓáy law máa ḳị̃
mbị̃w hɔy hą̣ mbayri na i ɗáake peɗ
ɓáy hụ̃rusuo-ri hą̣ fe mgbamke na
kpụ̃ru maa ɓáy ɓay ká Ŋgɛrɛwụ̃ru
ɓaa na ka ɗaa peɗke ɔ ɓáy zaɗɛ
ndą̣w rɔ.
18 «A mạ́y ká mù kɔ na, ɓa bawda
ŋgɛrɛpuo ká ɗo ɓáy hụ̃rusuo, ká re
tul mbayri ká tusiri key.»

18

Babilọ̃n ɓiɛ kpukɗu kpukɗu

1 Fal feke ku na, mì kɔ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwụ̃ru ḳị̃ ɗi saa nulue. Ka ɗo
ɓáy bawda hụ̃rusuo, a tusiri riw
bele hie ɓáy zaɗ taŋa ɓe.
2 Ka ɓaa ɓay ɓáy bawda kusol-
e ɓeleŋ mii: «Ka lie ro! Bawda
ŋgɛrɛpuo ká *Babilọ̃n na lie ro!
Timbɛɗɛ key na ɗo ɓa zaɗ ká tem-
ndayari ɗaa puo ká ɗi; a ɗo ɓa zaɗ
mụ̃u sùo wụ̃ruri ká ndaya ɓáy ḳị̃rɛ
ɓoɗ ɓoɗ riw bele; ḳị̃ri nduyri ɓoɗ
ɓoɗ riw bele ká i ɓa ǰm ɓamba ká
nzoɓri sa-saŋ kara mụ̃u sùo-ri ká ɗi,
3 ɓay ị̃i lɛ, mạ́y ɗáa nun pie na,
ɗaa hą̣ nzoɓri ká są̣w puo ɓari ɓoɗ
ɓoɗ riw bele nzɔ him yị̃ŋke ɓe na.
Mbayri ká tusiri key pɔŋ sùo-ri ɓo
ɓil fe ɗáa lɔrɔ ziŋ ni, a ɓari nzoɓ
ɗáɓ fe híeri ká tusiri key na, i vi
ɓa bawda nzoɓ feziŋari ɓay tul kɔn
káw ɓil ndaɗi ká kal tul zaɗ ká ɗaa
nzoɓ puokeri ku na.»
4 Falɛ lɛ, mì laa kusol ḳị̃ mgba ká
nulue mii: «Baarì nzoɓ ɓiri, ì tị̃i ká
ɓil puo na key, ká ì mgbaka í ɗaa
feyą̣a nzoɓkeri na ziŋ ri a í ziŋ ɓíɛri
ká mbi ɓáy zaɗ ká'a ɗoko ɓay tul-e
na,
5 ɓay ị̃i lɛ, feyą̣a ɓari na ką̣y
tul ḳị̃ tul ḳị̃ kpụ̃ru mgba nulue hą̣
Ŋgɛrɛwụ̃ru ker se tul fe ɗáa ką̣aya
puoke na.
6 Ndaɗ ɓay ɗáa ziŋ puoke na
munu ká'a ɗaa ziŋ nzoɓri. Fe
ką̣ayari ká'a ɗaa na, ndaɗ ɓay púo
ni ką̣y ḳị̃ ba siɗi. Ka ɓil tuŋguo ká'a
zukrike him ɓe ɓay kuna hą̣ nzoɓri
na, ndaɗ ɓay zukri him yị̃ŋke kal ɗi
ba siɗi hą̣ ni.
7 Munu ká'a sìi sùo-ɛ ɓamba a kaw
ɓil ndaɗi ká kal tul zaɗ na, munu
ndą̣w ze, ì ɗaa hą̣ ni kɔ sɛkɛ fe a rɛ
sùo-ɛ, ɓay ị̃i lɛ, ka ɓaa ká ɓil law-ɛ

‡ **17:11 17.11** Mbay ndeke ɗi tɔnɔ siɗike key na, ka ɗo sakra mbayri ká tɔnɔ say na, ɓay ị̃i lɛ, ka re mbay ba siɗi.

mii: “Mì kaw zaɗ ni key ɓa mbay; mì kaw ɓa mấy síe ya, a rɛw huɗ kara ti tị̃i tul-i ya mgbaŋ.”

8 Sạ̃wke mini ze, ɓíɛri ká mbi ɓáy zaɗ ká ɗo ɓay tul-e na, i vika nam mbị̃w hɔy wuruk zuɔ tul-e: huɗ ndạ̃w, rɛw huɗ ndạ̃w, kɔn luye ndạ̃w, rɔɔ huu a tay ni kpɔlɔk kpɔlɔk ndạ̃w, ɓay ị̃i lɛ, Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwụ̃ru ká kuŋ sal ɓay ɓo tul-e na ɓa Nzoɓ Hụ̃rusuo.»

9 Báyị̃i lɛ, mbayri riw bele ká tusiri ká i ɗaa fe ɗáa lɔrɔ ziŋ ni, a í ɗo ɓil ndaɗi ká kal tul zaɗ ziŋ ni na, zaɗka i kɔ́kɔ zuu huu ŋgɛrɛpuoke ká’a tị̃i na, i rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo, a í nda law-ri zaɗ zaɗ ɓay tul-e.

10 I ɗoko ɗi ɗi ŋgereŋ ɓáy hị̃ɛ ɓay tul fe sɛkɛ ká’a tị̃i tul ŋgɛrɛpuoke na a í ɓaa mii:

«Sɛkɛ fe woo! Sɛkɛ fe ị̃i ze mini key lɛ!
Ɓo bawda ŋgɛrɛpuo Babilọ̃n ká ɗo ɓáy hụ̃rusuo na,
mù ɓiɛ kpukɗu kpukɗu ku waa!
Ɓil sạ̃w síe mbị̃w hɔy, kúŋ sal ɓay ká ɗo ɓay tul-a na, tị̃i tul-a.»

11 Nzoɓ ɗáɓ fe hieri ká tusiri na, i rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo ndạ̃w, a í rɛ sùo-ri ɓay tul-e, ɓay ị̃i lɛ, nzoɓ mbị̃w mini kara hie fe ɓari ká i nda zuɔ na mbǎa:

12 feri ká i ɗaa ɓáy lari ká ndụ̃y zị̃riri zị̃riri ndạ̃w, mase lari ndạ̃w, tisawri ká ndaɗ ɓamba ká larike mba híe ndạ̃w, zawri ndạ̃w, tul gari ká ndụ̃y a ndaɗ ɓamba ndạ̃w, tul gari lari ká súrukeri ɗo ɓoɗ ɓoɗ ndạ̃w, puuri ká ɓáy kị̃rɛ ɓoɗ ɓoɗ riw bele ká bạ̃rɛ fụ̃ bǔy bǔy ndạ̃w, feri ká ɓáy kị̃rɛ kị̃rɛ ká i ɗaa ɓáy sere mbali ndạ̃w, puuri ká larike ŋgɔŋ ɓamba ndạ̃w, lari ndụ̃ykeri ɓoɗ ɓoɗ ndạ̃w, rɔɔ ɓáy hạ̃yri ká i ɗaa ɓáy tisạ̃w kere ndạ̃w pi.

13 Vay feri ká bạ̃rɛ fụ̃ ndaɗ ɓamba ká ɓáy kị̃rɛ ɓoɗ ɓoɗ ndạ̃w, numri ká bạ̃rɛ fụ̃ bǔy bǔy ndạ̃w, feri ká i uu hạ bạ̃rɛ fụ̃ bǔy bǔy ndạ̃w, him ndạ̃w, num ndạ̃w, sụ̃m ɓáy fe pay ndạ̃w, ndayri ɓáy baɗuri ndạ̃w, piriri ɓáy puupusuri ndạ̃w, rɔɔ koyri ɓáy nzoɓri ká i mgba ri mgbam ká nzáa ruy kara ndạ̃w pi.

14 Nzoɓ ɗáɓ fe hiekeri na, i ɓáa hạ ŋgɛrɛpuo na mii: «Ɓo Babilọ̃n na, fe kereri riw bele ká kɔnke ɗáa mù ɓay zíŋ na, zekre kaɗ ká luo-ɔ. Feziŋari riw bele ɓáy ɓil ndaɗi ɓori ká kal tul zaɗ na, zee ká luo-ɔ, a lɛ, mù ti zíŋ fekeri na mbǎa wụ̃m.»

15 Nzoɓ ɗáɓ fe hieri ká i vi ɓa nzoɓ feziŋari ɓáy faa fe híe ɓari ká ɓil ŋgɛrɛpuoke ku na, i ɗoko ɗi ɗi ŋgereŋ ɓáy hị̃ɛ ɓay tul fe sɛkɛ ká’a tị̃i tul ŋgɛrɛpuoke na. I rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo a í rɛ sùo-ri

16 mii: «Sɛkɛ fe woo! Sɛkɛ fe ị̃ike ze mini key ká ɓil bawda ŋgɛrɛpuo key lɛ! Ŋgɛrɛpuoke ká ɗo munu ɓa mấy ká nduo gari ká ndụ̃y a ndaɗ ɓamba ká súrukeri ɓa súru gari ndúo mbayri ɗo sùo-ɛ, a mbaɗa sùo-ɛ ɓáy feri ká i ɗaa ɓáy lari ká ndụ̃y zị̃riri zị̃riri, ɓáy tisawri ká larike ŋgɔŋ ɓamba mba híe, ɓáy zawri ká ndaɗ ɓamba na,

17-18 sạ̃w síe mbị̃w hɔy maa ɓay haŋa feziŋa ɓeri riw bele na, ka zékre kaɗ ká ɗi.»

A nzoɓ mgbaka ŋgɔŋ bawda hul tumbiiri riw bele ɓáy ɓari ká i se varu ɓáy faa maambii na ndạ̃w, rɔɔ ɓáy nzoɓ ɗáa peɗri ká ɓil bawda hul tumbiiri ɓáy ɓari riw bele ká i hɔl sùo-ri ɓáy faa hạ́ari tul mbii na, zaɗka i kɔ zuu huu ká sɛ ŋgɛrɛpuoke na, i ɗoko ɗi ɗi í guu fe mii: «Ŋgɛrɛpuo hạa kị̃ rɔɔ maa bawda ŋgɛrɛpuo na key lɛ woo!»

19 Ze í fạa sụm siri í ɗaa zuɔ tul-ri í rɛ́kɛ rɛw ɓáy mbii nun-ri mgboɓo mgboɓo, í rɛ sùo-ri í gúuke fe mii:

«Sɛkɛ fe woo!
Sɛkɛ fe ị̃ike ze ɗo tul bawda ŋgɛrɛpuo key lɛ!
Ɓáy faa bawda feziŋa ɓe ká ɓamba tasiri na,
nzoɓri ká i ɗo ɓáy bawda hul tumbiiri ká tul maambii na,
i vi ɓa nzoɓ feziŋa.

Ze są̣w síe mbi̱w hɔy maa haŋa fe
ɓeri ka zékreke kaɗ riw bele.»
20 Ɓaarì nzoɓri riw bele ká nulue,
ì záy sùo-rì ɓay tul ɓíɛ ŋgɛrɛpuo
key na!
Ɓaarì nzoɓ Ŋgɛrɛwu̱ruri ndą̣w,
nzoɓ ndáy nzaapeɗri
ɓáy nzoɓ yą̣aŋa ɓayri saa nzaa
Ŋgɛrɛwu̱ru ndą̣w na,
ì záy sùo-rì,
ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛwu̱ru kuŋ sal ɓay
ɓo tul-e
ɓay tul ką̣aya ká'a ɗaa ziŋ rì na.
21 Báyi̱i lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwu̱ru mbi̱w munu ká ɓa nzoɓ
hu̱rusuo se a vǎa mbi bawda tisaw
ká̰ ŋgɔɓ munu ká nin naŋ fe na a
vbu ɓáy hu̱rusuo gbukum ɓo bawda
maambii a ɓaa mii:
«Faake munu ndą̣w ze,
Ŋgɛrɛwu̱ru a ɓíɛke bawda
Ŋgɛrɛpuo Babilo̱n na ruk ruk,
lɛ, nzoɓ ti kɔ́kɔ mbǎa wṵm.
22 Ɓo Babilo̱n na,
nzoɓ ti láa kusol nzaŋa kolo̱ŋ ká
nzoɓ haŋkeri haŋ na mbǎa;
ti̱wri ɓáy fe úlri na, nzoɓ ti láa
ká luo-ɔ mbǎa ndą̣w.
Nzoɓ gosi mbi̱w mini ká ɗo ɗáa
peɗke na ti mbǎa ndą̣w;
Nin naŋ fe kara, nzoɓ ti láa gire ká
luo-ɔ mbǎa ndą̣w pi.
23 Huu ndele ti híe ká luo-ɔ mbǎa
ndą̣w;
Suoriya yą̣aŋa ki̱ na kara nzoɓ ti láa
mbǎa ndą̣w,
ɓay i̱i lɛ, nzoɓ ɗáɓ fe híe ɓori
na,
i ɓa nzoɓ bawda hu̱rusuo ká
tusiri key,
a ɓáy faa fe ɗáa mgbi̱i ɓori na,
mù ǔlake nzoɓri ká są̣w puo
ɓari ɓoɗ ɓoɗ riw bele ká
tusiri key.
24 Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa sɛkɛ ziŋ nzoɓri ká
Babilo̱n, ɓay i̱i lɛ, sím *nzoɓ yą̣aŋa
ɓayri saa nzaa Ŋgɛrɛwu̱ru ɓáy sím
nzoɓ taa ɓeri ndą̣w, rɔɔ ɓáy sím ɓari
nzoɓri riw bele ká i i ri ká tusiri key
na, ɓayke ɗo tul nzoɓ puoke na.»

19

1 Falɛ ku lɛ, mì laa gire fe rì̱i kusol
ruɔ nzoɓri ŋgi̱i ɓamba tasiri ká
mgba gigigi ká nulue a ɓaa mii:
«Aleloya! Pisi Ŋgɛrɛwu̱ru!
Pam ndą̣w, riŋ ɗíka ɓáy hu̱rusuo
ndą̣w na ɓa taa ɓe!
2 Kúŋ sal ɓay ɓeri na, ɗo ɓáy zaɗɛ a
maa ɓáy tusuɛ ɓay,
ɓay i̱i lɛ, ka ɗaa ɓay ɓo tul
Babilo̱n ká ɓa bawda mạ́y ɗáa
nun pie
ká ɗaa hą̣ fe ǐm yą̣a zaɗri riw
bele ká tusiri key
ɓáy faa fe ɗáa nun pie ɓe.
Ŋgɛrɛwu̱ru ɗaa ni kɔ sɛkɛ fe,
ɓay i̱i lɛ, ka i nzoɓ peɗ
Ŋgɛrɛwu̱ruri.»
3 Lɛɛ, ruɔ nzoɓri ɓaa na rɔɓay mii:
«Aleloya! Pisi Ŋgɛrɛwu̱ru!
Bawda ŋgɛrɛpuo ká huu sɛ ɗi na,
zuu huuke ti̱i ndururu mbiim-
bam ɓáy mbiimbam ɓaŋguɔ!»
4 Báyi̱i lɛ, *ŋgɛrɛ tul peɗri ká síŋ
siɗi pą̣rɛ niŋ ɓáy fe ɗoko ɓáy kum-
nunri ká niŋ na, i huku siri í ruo
Ŋgɛrɛwu̱ru ká kaw tul kariŋgaw
mbay na í ɓaa mii:
«Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na ki̱!
Aleloya! Pisi Ŋgɛrɛwu̱ru!»
5 Falɛ lɛ, kusol mgba ɓa zaɗ ká
kariŋgaw mbay ɓo ɗi na mii: «Ɓaarì
nzoɓ peɗ Ŋgɛrɛwu̱ruri riw bele,
ɓaarì ká ì hi̱ɛ ni, ŋgɛrɛri ɓáy leɗri
ndą̣w na, ì pisi Ŋgɛrɛwu̱ru naari!»
6 Lɛɛ, mì laa gire fe rì̱i kusol ruɔ
nzoɓri ŋgi̱i ɓamba tasiri ká mgba
gigigi, mgba rì̱i maambii ká so gbuu
gbuu ndą̣w, mgba rì̱i mbam ká yi̱w
kpǎ̰y kpǎ̰y ndą̣w a ɓaa mii:
«Aleloya! Pisi Ŋgɛrɛwu̱ru,
ɓay i̱i lɛ, Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwu̱ru
naari Nzoɓ Hu̱rusuo Luye na
ka re mbay!
7 Náa záyri sùo naari, náa ɗori ɓil
suoriya,
a náa ɗáari riŋ ɗíka ɓo tul-e,
ɓay i̱i lɛ, nam suoriya yą̣aŋa ki̱
Vu Baɗu na vi ro,

a mấy mbana ɓe na leke sùo-ɛ
ro*.
8 Ŋgɛrɛwṵru hą̣ ni nduo gari ká
ndaɗ ɓamba
ká ndṵy a puu kpala kpala.»
(Garike na ɓa peɗ ká ɓáy zaɗɛ ká
nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri ɗaa.)
9 Lɛɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru na
ɓaa hą̣ mì mii: «Mu vbie mii: Ɓari
ká Ŋgɛrɛwṵru ɗi ri vi zaɗ suoriya
yą̣aŋa ki̧ Vu Baɗu na, suoriya ɓa taa
ɓari.» Ka ɓaa na rɔɓay mii: «Ɓayri
ku na ɓa tusuɛ ɓay ká uru saa luo
Ŋgɛrɛwṵru.»
10 Báyi̧i lɛ, ká zaɗɛ ku hɔy mì huku
pol-e ɓay ruo ni, roo lɛ, ka ɓaa hą̣ mì
mii: «Hą̣y, mu ɗaa munu ya! Ɓi na,
mì ɓa nzoɓ peɗ munu ká ɓo ndą̣w,
munu ká yṵ-ɔri ká i ɗo tul tusuɛ ɓay
ká Zezu tina ha ri. Ŋgɛrɛwṵru ze
mu ruo ni.»
Tusuɛ ɓay ká Zezu tina ha ri na, ɓe
ze ɓa są̣w ɓay ká nzoɓ yą̣aŋa ɓayri
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ɓaa ku.

Háw yṵm Krisi

11 Falɛ ku lɛ, mì kɔ nulue mgbuɗa
ɗo hɔy, lɛ, piri pie ɗo ɗi. Nzoɓ ká
kaw tul-e na, riŋ-ɛ ɓa Nzoɓ Ɓoko Tul
Ɓay Ŋgɛrɛwṵru, ɓáy Nzoɓ Tusuɛ; ka
kuŋ sal ɓay, a ru-ruy ɓáy zaɗɛ.
12 Nun-ɛri sɛ huu kalu kalu munu
ká ri̧m huu, taguɓa mbay ŋgi̧-ŋgi̧i
guɓa tul-e†. I vbie riŋ mbi̧w ɗo nzaa
pol-e ká nzoɓ mbi̧w kɔ ya, ɓa ɓe
huo-ɛ ki̧ hɔy ze ka kɔ.
13 Ka nduo maagari ká ɓa sím ɗo
sùo-ɛ, lɛ, riŋ-ɛ ɓa «Ɓay Ŋgɛrɛwṵru.»
14 Nzoɓ yṵmri ká nulue ká i nduo
gari pie ká ndaɗ ɓamba ká ndṵy a
puu kpala kpala na, i kaw tul piri
pieri, a í dii fal-ɛ.
15 Ká ɓil law nzi-ɛ na, maamii ká
nzi-ɛ uo pɛlɛm pɛlɛm ti̧i saa ɗi ɓay
háwke yṵm ká tul nzoɓri ká ɓáy są̣w
puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ. Ka'a réke mbay
ká tul-ri ɓáy hṵrusuo, a tɔɗ lere puu
ká zaɗ ɗuɔ mbii lere puu ká kiɛ hɛrɛ
Ŋgɛrɛwṵru, Nzoɓ Hṵrusuo Luye.
16 Riŋ ká i vbie ɗo maagari ɓe ɓáy
tul kul-e na ze ɗo key: «Ŋgɛrɛmbay
ká kal tul ŋgɛrɛmbayri, Mbay Luye
ká kal tul mbayri riw bele.»
17 Falɛ ku lɛ, mì kɔ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru mbi̧w ɗo siya ká ɓil law
sikɗa síe. Ka guu fe ɓeleŋ ɓa siya hą̣
nduy réke huɗ feri riw bele ká i zo í
hą̣ari tumbam na mii: «Ì vi í mbṵ ki̧
ɓay tul bawda fe sṵm Ŋgɛrɛwṵru!
18 I ví re huɗ mbayri ndą̣w, ŋgɛrɛ
tul nzoɓ yṵmri ɓáy nzoɓ yṵmri
ndą̣w, huɗ piriri ɓáy taa nzoɓ káw
tul-ri ndą̣w, rɔɔ ɓáy huɗ nzoɓri riw
bele, koyri ɓáy nzoɓri ká i kaw ɓáy
tul-ri ndą̣w, ŋgɛrɛri ɓáy leɗri kara
ndą̣w pi.»
19 Falɛ ku lɛ, mì kɔ fe mgbam ká
ɗo yer na ɓáy mbayri ká tusiri key,
ɓáy nzoɓ yṵm ɓariri ká i mbṵ tul ki̧
ɓay rúu ziŋ nzoɓ káw tul piri ɓáy
nzoɓ yṵm ɓeri na.
20 Fe mgbam ká ɗo yer ɓáy nzoɓ
ká ɗi sùo-ɛ ɓa nzoɓ yą̣aŋa ɓay
saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru, ɓe ká'a ɗaa
fe saŋri ká pol fe mgbam a ŭlake
nzoɓri ká téke surum fe mgbamke
ɗo sùo-ri, ká í koɗ fe ká i mbuo rìi
ni na, i mgba ri í fą̣a ri siɗi bele í
vbuku ri ɓáy kumnun zuɔ ɓil bawda
huu ká aa raɗ raɗ, ɓáy tisaw ká vuo
huu ká ɗi a sɛ bilam bilam a fṵ kpiri
kpiri.
21 Ɓie nzoɓ hą̣wri laa lɛ, i hu-huɗ
maamii ká ti̧i saa nzaa nzoɓ káw tul
piri na, hą̣ nduy réke huɗ feri riw
bele na, re huɗri na maa ri siɓ siɓ.

20

Ɓay ká se tul mbiimbam isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ mbi̧w

1 Falɛ ku lɛ, mì kɔ leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru mbi̧w ɗi saa nulue. Ka
mgba lakerere *luɔ zaɗ baw ká

* **19:7 19.7** Nam suoriya yą̣aŋa ki̧ Vu Baɗu ɓáy mấy mbana ɓe na, kiɛ zúɔ ki̧ ká Zezu hii ɓay haŋa ni ka ɗo sakra ɓe ɓáy nzoɓ ɓeri. Nam hą̣nɛ lɛ, ka'a yi̧i ɓay tul mấy mbana ɓe, ká ɓa nzoɓ mbika lawri riw bele. † **19:12 19.12** Zezu na ɓa nzoɓ ká kaw tul piri pie. Taguɓa mbay ká ŋgi̧i ɓamba ká guɓa tul-e na, kiɛ mii, ɓe na ka ɓa mbay są̣w nzoɓri riw bele.

gbṵke tiya nda̰w, a mgba bawda sal
lari ɗo nduo-ɛ nda̰w pi.
2-3 Ka se a vǎa mgba nay saŋ,
ɓa sɔy piɛɗke lew ká i ɗi ni ɓa
ŋgɛrɛtemndaya, mase *Satan na, a
siŋ ni ɓáy sal lari a vbu ni ɓo luɔ zaɗ
baw ká gbṵke tiya na, a dar faake
gbak ɗo tul-e, a rḭi nzi-ɛ rɛ̰n ɗo ɗi,
ha̰ ni kaw ɗi mbḭimbam ḭsɔɗ sɔɗ
duɔ zaɗ mbḭw ɓay haŋa ɓo, nay saŋ
na ka zíŋ faa úla nzoɓri ká sa̰w puo
ɓari ɓoɗ ɓoɗ na mbǎa, kpṵru maa
ɓáy mbiimbam ká isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ
mbḭw na ka kál nda̰w rɔ. Falɛ ku lɛ,
ɗo nun hina ni ha̰ ni tḭi kɛlɛ a ɗaa
nam ndḭi hɔy.
4 Falɛ lɛ, mì kɔ kariŋgaw mbayri
ká zuɔ. Ɓari ká i kaw tul-e na,
Ŋgɛrɛwṵru ha ri hṵrusuo kúŋ sal
ɓay. Rɔɓay mì kɔ pa̰ra nun sùo ɓari
ká i vbere ri ɓay tusuɛ ɓay ká Zezu
tina ha ri, ɓáy Ɓay Ŋgɛrɛwṵru ká i
ka-káake. Ɓa ɓari ká i ruo fe mgbam
na ya nda̰w, fe ká i mbuo rḭ̀i ni na
ya nda̰w, i te surum fe mgbamke ɗo
nzaa pol-ri mase fal nduo-ri ya nda̰w
pi. Ɓari nzoɓkeri ku na, i yḭi í kaw
ɓáy kumnun í re mbay ziŋ *Krisi ká
ɓil mbiimbam ká isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ
mbḭw (1.000).
5 Ɓe ze ɓa titire tḭi saa luɔ huɗ.
A nzoɓ ha̰wri ká i hu na, i ti yḭi
í kaw ɓáy kumnun ya kpṵru maa
ɓáy mbiimbam ká isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ
mbḭw na ka kál nda̰w rɔ.
6 A ɓari ká i ɗo ɓil titire tḭi saa
luɔ huɗ key na, suoriya ɓa taa ɓari;
i ɓa nzoɓri ká Ŋgɛrɛwṵru ɗaa ri
zuɔ ɓoɗ. Huɗ ndeke ɗi siɗike na,
ɗo ɓáy hṵrusuo ká tul-ri ya. Ɓari
na, i ɓa nzoɓ fe poyri ká i ɗaa peɗ
ha̰ Ŋgɛrɛwṵru nda̰w, Krisi nda̰w, a í
re mbay ziŋ ni ká ɓil mbiimbam ká
isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ mbḭw na.
7 Zaɗka mbiimbam ká isɔɗ sɔɗ
duɔ zaɗ mbḭw kal na báyḭi lɛ, i hina
Satan ha̰ ni tḭi saa hul sal ɓe na,
8 lɛ, ka se a ula nzoɓri ká sa̰w puo
ɓari ɓoɗ ɓoɗ ká tḭw zaɗ ká niŋ ká
tusiri key; ɓa nzoɓri ká i ɗi ri ɓa Gog
ɓáy Magog*. Satan na mbṵ ri ɓay
ɗáake ruy, i ruɔ munu ká dḭkuɗi ká
nzaa mbii.
9 I ya̰a zaɗri kpol kpol riw bele
ká tusiri key, a í kiri zaɗ káw
nzoɓ Ŋgɛrɛwṵruri nda̰w, ŋgɛrɛpuo
ká Ŋgɛrɛwṵru kɔ ɓa nzoɓ nun-ɛ na
nda̰w pi. Ro̰o lɛ, huu vi saa nulue a
tay ri kpɔlɔk kpɔlɔk.
10 Lɛɛ, ŋgɛrɛtemndaya ká ɓa nzoɓ
úla ri na, i vbu ni ɓo ɓil bawda
huu ká aa raɗ raɗ, ɓáy tisaw ká
vuo huu ká ɗi a sɛ bilam bilam a
fṵ kpiri kpiri. Ɓa zaɗ ká i vbuku
fe mgbam ká ɗo yer ɓáy nzoɓ ká ɗi
sùo-ɛ ɓa nzoɓ ya̰aŋa ɓay saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru zuɔ ɗi pola na. I kɔ
sɛkɛ fe ŋgḭi ɓamba tasiri ká ɗi suŋ
ɓáy ɓisie mbiimbam ɓáy mbiimbam
ɓaŋguɔ.

Ɔrɔ ɓie kúŋ sal ɓay

11 Falɛ ku lɛ, mì kɔ bawda
kariŋgaw mbay ɓa pie, ɓáy nzoɓ ká
kaw ɗi. Tumbam ɓáy tusiri na, i ɗuu
pol-e ha̰ nzoɓ yḭi a kɔ ri mbǎa.
12 Rɔɓay, mì kɔ nzoɓ huɗeri,
ŋgɛrɛri ɓáy leɗri nda̰w, i ɗo siya
biw ká pol kariŋgaw mbay na, lɛ,
i mgbuɗa mbeɗeri ká i vbie fe ɗáa
nzoɓri riw bele ɗo ɗi na ɗo hɔy. I
mgbuɗa mbeɗe kḭ ká ɓa mbeɗe pam
na ɗo hɔy nda̰w. Nzoɓ huɗeri mbḭw
mbḭw riw bele na, Ŋgɛrɛwṵru kṵŋ
sal ɓay zuɔ tul-ri ɓáy faa peɗ ɗáa
ɓari maa ɓáy ɓay ká i vbie ɗo ɓil
mbeɗekeri ku.
13 Bawda maambii yḭiŋra ɓáy huɗ
nzoɓri ká'a ya̰a ri na nda̰w, huɗ ɓáy
zaɗ baw na, i yḭiŋra ɓáy huɗ nzoɓri
ká i ɗo ɗi na nda̰w pi. Lɛɛ, ɓari
mbḭw mbḭw riw bele na, Ŋgɛrɛwṵru
kṵŋ sal ɓay zuɔ tul-ri maa ɓáy peɗ
ɗáa ɓari.
14 Báyḭi lɛ, huɗ ɓáy zaɗ baw na,
i vbuku ri zuɔ ɓil bawda huu ká aa
raɗ raɗ, a sɛ bilam bilam. Bawda
huuke ku na, ɓa huɗ ndeke ɗi ba
siɗike.

* **20:8 20.8** Gog ɓáy Magog na, ɓa nzoɓri ká sa̰w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key riw bele ká í tuŋ Ŋgɛrɛwṵru ŋgereŋ. Ezekiyɛl 38.2.

15 A nzoɓ ká riŋ-ɛ ti ɓil mbeɗe pam na ya lɛ, i vbuka ni ɓo ɓil bawda huu ká aa raɗ raɗ, a sɛ bilam bilam na ndạ̃w.

21

Zuruzalɛm fie

1 Falɛ ku lɛ, mì kɔ tumbam fie ɓáy tusiri fie, ɓay ji̧ lɛ, titire tumbam ɓáy titire tusiri na zekre kaɗ, a bawda maambii na kara ti mbǎa.
2 Lɛɛ, mì kɔ ŋgɛrɛpuo ká ɗo ɓoɗ ɓa taa Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓa Zuruzalɛm fie ɗì saa nulue ká luo-ɛ ɓa tusiri. Ka mbaɗa sùo-ɛ a ndaɗ mạ́y munu ɓa mạ́y mbana ká leke sùo-ɛ ɓay yạ̃aŋa wạ̃ra.
3 Ká zaɗɛ ku na mì laa kusol mgba ɓeleŋ saa tul kariŋgaw mbay ká ɓaa mii: «Timbɛɗɛ key na, Ŋgɛrɛwụ̃ru ɗo sakra nzoɓri! Ka'a ɗáa puo ziŋ ri, a ɓari laa lɛ, i ɓá nzoɓ taa ɓeri. Ŋgɛrɛwụ̃ru ki̧ sùo-ɛ na ka'a sáɗ ziŋ ri, a ɓa Ŋ̃gɛrɛwụ̃ru ɓari.
4 Ka'a taa mbii nun-ri piɗ piɗ bele; huɗ ti tiika mbǎa ndạ̃w, rɛw huɗ ti tiika mbǎa ndạ̃w, rɛ́kɛ sùo ti tiika mbǎa ndạ̃w, kɔ́kɔ sɛkɛ fe kara ti tiika mbǎa ndạ̃w, ɓay ji̧ lɛ, tạ̃w feri ká piɛɗke na, zekre kaɗ.»
5 Báyji̧ lɛ, Ŋgɛrɛwụ̃ru, ɓe ká kaw tul kariŋgaw mbay na ɓaa mii: «Timbɛɗɛ key na, mì ɗo ɗáa feri riw bele ɓa fie.» Falɛ lɛ, ka yji̧ a ɓaa hạ̃ mì mii: «Mu vbie ɓay ni key na ka ɗo mbeɗe, ɓay ji̧ lɛ, ɓay ɓiri na ɓa tusuɛ ɓay, a maa ɗáa law ɓo ɗi.»
6 Ka yji̧ a ɓaa hạ̃ mì na rɔɓay mii: «Peɗke ɔ ro. Ɓi na, mì ɓa *Alfa ɓáy Omega ndạ̃w, Nzoɓ Tiika Sạ̃w Fe ɓáy Nzoɓ Ɔ́rɔ Ɓie Fe mgbaɗa. Nzoɓ ká kɔn mbii sɛ ni na, mbii káw ɓáy kumnun ká luu na, mì haŋa ni nzɔ hɔy hɔy.
7 A nzoɓ ká haw yụ̃m na, a zíŋ fe sạ̃mikeri, lɛ, mì ɓá Ŋgɛrɛwụ̃ru ɓe, a ɓe laa lɛ, a ɓá vu-i.
8 A ɓay ká se tul tokori ndạ̃w, nzoɓri ká i ɗo tul Ɓay Ŋgɛrɛwụ̃ru mbǎa ndạ̃w, nzoɓ fe ɗáa ji̧mri ndạ̃w, nzoɓ ika nzoɓri ndạ̃w, nzoɓ ɗáa nun pieri ndạ̃w, nzoɓ fe ɗáa mgbji̧iri ndạ̃w, nzoɓ kóɗ fe ki̧ri ká i kɔ ɓa ŋgɛrɛwụ̃ru ɓari ndạ̃w, rɔɔ nzoɓ kuɗ ɓayri riw bele ndạ̃w na, zaɗ ɓari ɗo ɓil bawda huu ká aa raɗ raɗ, ɓáy tisaw ká vuo huu ká ɗi a sɛ bilam bilam a fụ̃ kpiri kpiri ká ɓa huɗ ndeke ɗi ba siɗike.»
9 Báyji̧ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru mbji̧w ká sakra leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ruri ká tɔnɔ say ká i mgba tuŋguo ká ɔ́rɔ ɓie ɓíɛri ká mbi ɓáy zaɗ ɓa tɔnɔ say mbaa ɗi na ví ɓaa hạ̃ mì mii: «Mu vi, lɛ, mì kíɛ mù mạ́y tikɗi ká ɓa mạ́y mbana Vu Baɗu na.»
10 Lɛɛ, Tem Ŋgɛrɛwụ̃ru mgba mì hạ̃ leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru na sùu mì se tul lóŋ kuo ká gaŋ ɓamba mbɛvbji̧w, a kiɛ mì ŋgɛrɛpuo Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓa Zuruzalɛm na ɗi saa nulue ká luo-ɛ ɓa tusiri.
11 Ŋgɛrɛpuoke ku na, zaɗ taŋa ká kiɛ Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɗo na, ti̧i saa ɗi a ndụ̃y mbeɗẽra mbeɗera. Ka ɗo ver ver munu ká tisaw kere ká riŋ-ɛ ɓa *zaspe* ká ndụ̃y a taŋ kạ̃rara.
12 I mbuo kɔ̀kɔ dudu hi-hii ndạ̃w, a gaŋ ndạ̃w í kǐrike ŋgɛrɛpuo na. Faakeri ɓa duɔ falɛ siɗi; leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ruri ɓa duɔ falɛ siɗi ze i kɔrɔ faakeri na. Ká tul faa hulri na, i vbie riŋ sạ̃w kạ̃ni leɗ Izarayɛlri ká duɔ falɛ siɗi ɗo ɗi ɗo ɗi.
13 I pɔŋ faa hul ɓa say ɗo fi ti̧i síe, say ɗo fi riŋ síe, say ɗo fi hoɗo, say ɗo fi gel.
14 Kɔ̀kɔ dudu na, i mbuo ɗo tul tisawri ká duɔ falɛ siɗi ká i vbie riŋ nzoɓ ndáy nzaapeɗ Vu Baɗu ká duɔ falɛ siɗi na ɗo ɗi mbji̧w mbji̧w bele.
15 Falɛ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru ká ɓaa ɓay ziŋ mì na, ka mgba ŋgasikri líe fe ká i ɗaa ɓáy lari ká ndụ̃y zi̧riri zi̧riri ɗo nduo-ɛ ɓay líeke ŋgɛrɛpuo na ndạ̃w, faa hulkeri ndạ̃w, rɔɔ kɔ̀kɔ dudu ká kiri ɗi na ndạ̃w.
16 Ŋgɛrɛpuoke na ti̧iwke maa ki̧: píeke ɓáy áake maa ɓa ki̧. Báyji̧ lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwụ̃ru lie ŋgɛrɛpuo na ɓáy ŋgasikri líe fe ɓe na, lɛ, píeke na ɓa *estade* isɔɗ sɔɗ

duɔ zaɗ duɔ falɛ siɗi. Pieke ndą̣w, áake ndą̣w, rɔɔ gáŋke ndą̣w na, maa ɓa kį̣*.

17 Ka lie ganạ kɔ̀kɔ dudu na ndą̣w, lɛ, ɓa tukų̣ru nduo isɔɗ ɓáy síŋ niŋ pą̣rɛ niŋ, ɓa nduo fe líe nzoɓri ze leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwų̣ru na líeke†.

18 Kɔ̀kɔ na i mbuo ɓáy tisaw kere ká larike ŋgɔŋ ɓamba ká i ɗi ɓa *Zaspe*. Ŋgɛrɛpuo na, i mbuo ɓáy lari ká ndų̣y zį̣riri zį̣riri a taŋ kaɗ kaɗ a ɗo ką̣rara.

19 Tigbą̣a kɔ̀kɔ ká kiri ŋgɛrɛpuoke na, i ɗew ɓáy tisaw kere ká larike ŋgɔŋ ɓamba ɓáy kį̣rɛ ɓoɗ ɓoɗ. Titire tisaw tigbą̣a hul ká i ɗaa ɓo na, i ɗaa ɓáy tisaw ká i ɗi ɓa *zaspe*, tisaw ndeke ɗi siɗike na i ɗi ɓa *safir*, tisaw ndeke ɗi sayke na i ɗi ɓa *agat*, tisaw ndeke ɗi niŋke na i ɗi ɓa *emerode*,

20 tisaw ndeke ɗi ndeɓeke na i ɗi ɓa *onikse*, tisaw ndeke ɗi yieke na i ɗi ɓa *sarduwą̣n*, tisaw ndeke ɗi tɔnɔ sayke na i ɗi ɓa *kirizolit*, tisaw ndeke ɗi tɔnɔ siɗike na i ɗi ɓa *beril*, tisaw ndeke ɗi tɔnɔ mbį̣wke na i ɗi ɓa *topaze*, tisaw ndeke ɗi duɔke na i ɗi ɓa *kirizoparaze*, tisaw ndeke ɗi duɔ falɛ mbį̣wke na i ɗi ɓa *turkuaze*, tisaw ndeke ɗi duɔ falɛ siɗike laa lɛ, i ɗi ɓa *ametiste*.

21 Faa hulri ká duɔ falɛ siɗi na ɓa pą̣ra zaw kereri ká duɔ falɛ siɗi ká larike ŋgɔŋ ɓamba ká i ɗi ɓa *perle*. Faa hulri mbį̣w mbį̣w riw bele na i ɗaa ɓáy pą̣ra zaw kereke mbį̣w kį̣ hɔy. Faa ká ɓil ŋgɛrɛpuo na, i ɗaa ɓáy lari ká ndų̣y zį̣riri zį̣riri a taŋ kaɗ kaɗ a ɗo ką̣rara.

22 Roo lɛ, ká ɓil ŋgɛrɛpuoke ku na, mì kɔ hul ką̣ni ká ɗi ya, ɓay į̣i lɛ, Ŋgɛrɛmbay, Ŋgɛrɛwų̣ru Nzoɓ Hų̣rusuo Luye ɓáy Vu Baɗu na ze i ɓa hul ką̣nike‡.

23 Ŋgɛrɛpuo na se síe síe, mase few rɔɔ ɓay haŋa ri taŋ zaɗ ká ɗi ya, ɓay į̣i lɛ, zaɗ taŋa Ŋgɛrɛwų̣ru ká kiɛ ni na, taŋ zaɗ kaɗ kaɗ ká ɗi, a Vu Baɗu laa lɛ, ɓa huu ndele ká puoke.

24 Nzoɓri ká są̣w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key na, i ɗoko ɓil zaɗ taŋa ɓe, a mbayri ká tusiri key kara, i séke ɓáy feziŋa ɓari ká ɗi.

25 Faa hulkeri na a ɗoko hɔy ká ɓisie; nzoɓ ti dár ɗo ɗi ya mgbaŋ, ɓay į̣i lɛ, suŋ ti ɗoko ɓil ŋgɛrɛpuoke na ku ya.

26 Nzoɓri ká są̣w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ ká tusiri key na, i úru ɓáy fe riŋ ɗika ɓari ɓáy feziŋa ɓari í séke ɗi.

27 Ká ɓil ŋgɛrɛpuoke ku na, fe ĭm mbį̣w mini kara ti ríi ɗi ya, nzoɓ fe ɗáa lɔrɔri ya ndą̣w, nzoɓ kúɗ ɓayri ya ndą̣w. Ɓa ɓari huo-ri kį̣ hɔy ká riŋ-ri ɗo ɓil mbeɗe pam ká ɓa taa Vu Baɗu na ze i ríi ɗi.

22

1 Falɛ ku lɛ, leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwų̣ru na kiɛ mì nduo mbii káw ɓáy kumnun ká ndų̣y a taŋ ką̣rara tį̣i saa kariŋgaw mbay Ŋgɛrɛwų̣ru ɓáy Vu Baɗu,

2 a uo ká law sikɗa faa ká ɓil ŋgɛrɛpuoke na. Ká sikɗa nduo mbiiri ká siɗi na, puu káw ɓáy kumnun ɗo ɗi*, ká lie lereke faa ɓal ba duɔ falɛ siɗi ká ɓil mbiimbam mbį̣w. Few mbį̣w lɛ, lie ba mbį̣w mbį̣w, a vaykeri kara ɓa są̣wpuu vaa nzoɓri ká są̣w puo ɓari ɓoɗ ɓoɗ.

3 Feri ká Ŋgɛrɛwų̣ru faɗ na ti ɗoko mbǎa. Kariŋgaw mbay Ŋgɛrɛwų̣ru ɓáy Vu Baɗu ze a ɗoko ɗi. Lɛɛ, nzoɓ peɗ ɓeri na, i ruo ni.

---

* **21:16 21.16** ***Estade*** **isɔɗ sɔɗ duɔ zaɗ duɔ falɛ siɗi na maa sal faa 2.200. Duɔ falɛ siɗi na ɓa suy fe ká kiɛ fe ká ɗo ɓay zaɗɛ nzɛɗɛm. Zaɗka pieke ndą̣w, áake ndą̣w rɔɔ gáŋke ndą̣w maa ɓa kį̣ na, tuma law nzoɓ hą̣ ni ker se tul zaɗ ká taŋ kaɗaŋ ɓamba tasiri ká hul ką̣ni Ŋgɛrɛwų̣ru. Ɓa zaɗ ká ɗo ɓay zaɗɛ nzɛɗɛm ká Ŋgɛrɛwų̣ru ɗo ɗi.** † **21:17 21.17** Tukų̣ru nduo 144 na maa *metre* 65. ‡ **21:22 21.22** Nzoɓ se síe hul ką̣ni mbǎa, ɓay į̣i lɛ, Ŋgɛrɛwų̣ru kį̣ sùo-ɛ saɗ ziŋ nzoɓ ɓeri, a ŋgɛrɛpuo ɓáy zaɗɛ ŋgiɗ bele na ɓa taa ɓe. * **22:2 22.2** Ì kį̣i Tiika są̣w fe 2.9; 3.22; Ezekiyɛl 47.12. † **22:4 22.4** I kį̣i Tį̣i kɛlɛ 33.20; 1Tm 6.16 ndą̣w. Pola lew na, nzoɓ maa ɓay kóko nun Ŋgɛrɛwų̣ru ya, roo lɛ, timbɛɗɛ key na faa ɗo hɔy ro.

4 I kɔ́kɔ nun-ɛ†, lɛ, riŋ-ɛ ɗo nzaa
pol-ri.
5 Suŋ ti tiika ɗi mbǎa ndạw, nzoƀ
ti séke sí̱e zaɗ taŋa huu ndele ya
ndạw, zaɗ taŋa sí̱e ya ndạw, ƀay i̱i
lɛ, Ŋgɛrɛmbay Ŋgɛrɛwṵru a haŋa
zaɗ taŋa ƀe taŋ ká tul-ri, a í re mbay
mbiimbam ƀáy mbiimbam ƀaŋguɔ.

Zezu waa ƀay vika

6 Falɛ ku lɛ, leɗ nzaapeɗ
Ŋgɛrɛwṵru na ƀaa hạ mì mii:
«Ɓaykeri ku na ƀa sùo ƀay a maa
ƀay ɗáa law ƀo ɗi. Ŋgɛrɛmbay
Ŋgɛrɛwṵru ká hạ Tem ƀe hạ nzoƀ
yạaŋa ƀayri saa nzi-ɛ na, pie leɗ
nzaapeɗ ƀe ƀay kí̱ɛ nzoƀ peɗ ƀeri
fe ká'a vika vuku.»
7 Zezu ƀaa mii: «Ì laa key! Ndi̱i
hɔy lɛ, mì vika. Nzoƀ ká ɗaa vu
mbom ƀo tul ƀayri ká uru saa nzaa
Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ƀil mbeɗe ni key
lɛ, suoriya ƀa taa ƀe.»
8 Ɓi Zạa na, fekeri ku riw bele
na, mì laa ƀáy suk-i ndạw, a mí kɔ
ƀáy nun-i gbak gbak ndạw pi. A
zaɗka mì laa ƀay fekeri, a mí kɔ ƀáy
nun-i ndạw na báyi̱i lɛ, mì huku pol
leɗ nzaapeɗ Ŋgɛrɛwṵru ká kiɛ mì
fekeri na ƀay rúo ni.
9 Roo lɛ, ka ƀaa hạ mì mii: «Hay,
mu ɗaa munu ya. Ɓi na, mì ƀa nzoƀ
peɗ munu ká ƀo ndạw, munu ká yṵ-
ɔri ká i ƀa *nzoƀ yạaŋa ƀayri saa
nzaa Ŋgɛrɛwṵru ndạw, rɔɔ munu
ká ƀari riw bele ká i ɗaa vu mbom
ƀo tul ƀayri ká ɗo ƀil mbeɗe ni key
ndạw na. Ŋgɛrɛwṵru ze mu ruo ni.»
10 Falɛ ku lɛ, ka ƀaa hạ mì ƀáy mii:
«Ɓayri ká uru saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru
ká ɗo ƀil mbeɗe ni key na, mu mṵu
ya, ƀay i̱i lɛ, nam ká fekeri a tí̱i na
tɔ̀ŋ ɗi mbǎa ro.
11 Nzoƀ kạaya na, ka ɗaa nun-ɛ ƀa
pola, a nzoƀ fe ɗáa ǐm na, ka ɗo ƀil
fe ɗáa ǐm na, a ɗaa nun-ɛ ƀa pola. A
roo lɛ, nzoƀ fe ɗáa ƀáy zaɗɛ na, ka
ɗaa nun-ɛ ƀa pola, a nzoƀ ká ɗo ƀoɗ
ƀa taa Ŋgɛrɛwṵru lɛ, ka ɗo ƀoɗ ƀa
taa ƀe, a séke nun-ɛ ƀa pola.»
12 Zezu ƀaa mii: «Ì laa key! Ndi̱i
hɔy lɛ, mì vika. Mì mgbaka fe
tunduori na ɗo nduo-i ƀay haŋa
nzoƀ hạa hạa lɛ, ka maa ƀáy peɗ ɗáa
ƀe.
13 Ɓi na, mì ƀa *Alfa ƀáy Omega,
mì ƀa Titire Nzoƀ ƀáy Ɔrɔ Ɓie Nzoƀ,
Nzoƀ Tiika Sạw Fe ƀáy Nzoƀ Ɔrɔ Ɓie
Fe mgbaɗa.
14 Suoriya ƀa taa nzoƀri ká i wàa
maagari ƀari *taŋ kaɗ kaɗ, ƀay
haŋa ƀo i ɗo ƀáy faa rí̱i ƀáy faa kɔ̀kɔ
dudu í se ƀil ŋgɛrɛpuo na, í sṵ lere
puu káw ƀáy kumnun ƀaŋguɔ ká ɗi.
15 Roo lɛ, váy nzoƀri, ƀari nzoƀ fe
ɗáa mgbi̱iri ƀáy nzoƀ ɗáa nun pieri
ndạw, nzoƀ ika nzoƀri ndạw, nzoƀ
kóɗ fe ki̱ri ká i kɔ ƀa ŋgɛrɛwṵru ƀari
ndạw, mase nzoƀ hạa hạa ká hii kúɗ
ƀay a ɗaa ƀaŋguɔ ndạw na, i ɗoko
fal ŋgɛrɛpuoke na.
16 «Ɓi Zezu na, mì pie leɗ nzaapeɗ
ƀi ƀay haŋa ni ka ƀaa nasi ƀay feri
key na riw bele hạ nzoƀ mbika lawri
ká i mbṵ tul ki̱ ká zaɗ ƀoɗ ƀoɗ na.
Ɓi na, mì ƀa vu bulu Mbay *Daviɗ, a
mí ƀa rùo tiƀie ká taŋ gbalak ndạw
pi‡.»
17 Tem Ŋgɛrɛwṵru ƀáy mạ́y
mbana Vu Baɗu§ na, i ƀaa mii: «Mu
vi!» Nzoƀ ká laa ƀay key na lɛ, ka
ƀaa mii: «Mu vi!» Nzoƀ ká kɔn mbii
sɛ ni lɛ, ka vi; a nzoƀ ká hii ƀay
nzɔkɔ mbii káw ƀáy kumnun lɛ, ka
ví yạa hɔy hɔy.

Sîŋ tul ƀay

18 Ɓaarì riw bele ká ì laa ƀay ká
uru saa nzaa Ŋgɛrɛwṵru ká ɗo ƀil
mbeɗe ni key na, ƀi Zạa na mì baka
rì mii: nzoƀ ká ɗaa ƀay ki̱ nde tul
ƀayke na lɛ, Ŋgɛrɛwṵru a ɗáa ƀíɛri
ká mbi ƀáy zaɗ, ká ƀayke ɗo ƀil
mbeɗe ni key na, nde tul sɛkɛ fe ká
ɗo ƀay tul-e.

‡ **22:16 22.16** Zaɗka Zezu ƀaa mii, ƀeri ƀa vu bulu Mbay Daviɗ, a ƀeri ƀa rùo tiƀie ndạw na, ka hii ƀay ƀáa mii, ƀeri ƀa Nzoƀ Yạaŋa Nzoƀri ká Ŋgɛrɛwṵru waa ƀay pie ƀeri vi, ƀeri ká Ziƀri riw bele giyaŋ ƀeri na. § **22:17 22.17** Mạ́y mbana Vu Baɗu na, ƀa nzoƀ mbika lawri ká i giyaŋ nam yí̱i Zezu ká ƀa mbana ƀari.

19 A nzoɓ ká naa ɓay hą̣nɛ ká ɗi lɛ,
Ŋgɛrɛwṵ̃ru a náa fe hą̣nɛ ká ɗo ɓay
tul-e, ká ɓayke ɗo ɓil mbeɗe ni key
ndą̣w. Nzoɓke ti sṵ̃ŋa lere puu káw
ɓáý kumnun ya ndą̣w, ka ti rí̃i ɓil
ŋgɛrɛpuo Ŋgɛrɛwṵ̃ru na ya ndą̣w
pi.
20 Nzoɓ ɓáa nasi ɓay fe niri key
riw bele na ɓaa mii: «Ba tusuɛ, ndḭ̃i
hɔy lɛ, mǐ vika.»
Amɛm! Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo
munu na kḭ̃! Ŋgɛrɛmbay Zezu, mu
vi!
21 Ndaɗ ɓay haŋa law huoke taa
Ŋgɛrɛmbay Zezu ka sáɗ ziŋ nzoɓ
taa Ŋgɛrɛwṵ̃ruri riw bele! Amɛm!
Ndaɗ ɓay haŋa ni ka ɗo munu na
kḭ̃!